Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ୱିନଯପିଟକେ

ପାଚିତ୍ୟାଦିଯୋଜନା

ପାଚିତ୍ତିଯଯୋଜନା

ମହାକାରୁଣିକଂ ନାଥଂ, ଅଭିୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସମାସତୋ;

ପାଚିତ୍ୟାଦିୱଣ୍ଣନାଯ, କରିସ୍ସାମତ୍ଥଯୋଜନଂ।

୫। ପାଚିତ୍ତିଯକଣ୍ଡଂ

୧। ମୁସାୱାଦସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

ଖୁଦ୍ଦକାନନ୍ତି ସୁଖୁମାପତ୍ତିପକାସକତ୍ତା ଅପ୍ପକାନଂ, ଗଣନତୋ ୱା ପଚୁରତ୍ତା ବହୁକାନଂ। ଯେସଂ ସିକ୍ଖାପଦାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଯେସ’’ନ୍ତି ପଦଂ ‘‘ସଙ୍ଗହୋ’’ତି ପଦେ ସାମ୍ୟତ୍ଥଛଟ୍ଠୀ। ସଙ୍ଗହୀଯତେ ସଙ୍ଗହୋ। ‘‘ନୱହି ୱଗ୍ଗେହୀ’’ତିପଦଂ ‘‘ସଙ୍ଗହୋ, ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତୋ’’ତି ପଦଦ୍ୱଯେ କରଣଂ। ଦାନୀତି କାଲୱାଚକୋ ସତ୍ତମ୍ୟନ୍ତନିପାତୋ ଇଦାନି-ପରିଯାଯୋ, ଇମସ୍ମିଂ କାଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ତେସନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକାନଂ, ଅଯଂ ୱଣ୍ଣନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭୱତୀତି ଏତ୍ଥ ତି-ସଦ୍ଦୋ ଏକଂସତ୍ଥେ ଅନାଗତକାଲିକୋ ହୋତି ‘‘ନିରଯଂ ନୂନ ଗଚ୍ଛାମି, ଏତ୍ଥ ମେ ନତ୍ଥି ସଂସଯୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଜା। ୨।୨୨।୩୩୧) ୱିଯ। କିଞ୍ଚାପେତ୍ଥ ହି ଯଥା ଏକଂସୱାଚକୋ ନୂନସଦ୍ଦୋ ଅତ୍ଥି, ନ ଏୱଂ ‘‘ଭୱତୀ’’ତି ପଦେ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଅଯଂ ୱଣ୍ଣନା ନୂନ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅଥ ୱା ଅୱସ୍ସମ୍ଭାୱିଯତ୍ଥେ ଅନାଗତକାଲୱାଚକୋ ହୋତି ‘‘ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱାମହ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ବୁ। ୱଂ। ୨।୧୦୯-୧୧୪) ୱିଯ। କାମଞ୍ଚେତ୍ଥ ଯଥା ଅୱସ୍ସମ୍ଭାୱିଯତ୍ଥୱାଚକୋ ଧୁୱସଦ୍ଦୋ ଅତ୍ଥି, ନ ଏୱଂ ‘‘ଭୱତୀ’’ତି ପଦେ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଧୁୱଂ ଭୱିସ୍ସତି ଅଯଂ ୱଣ୍ଣନାତି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୧।‘‘ତତ୍ଥା’’ତି ପଦଂ ‘‘ମୁସାୱାଦୱଗ୍ଗସ୍ସା’’ତି ପଦେ ନିଦ୍ଧାରଣସମୁଦାଯୋ, ତେସୁ ନୱସୁ ୱଗ୍ଗେସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ପଠମସିକ୍ଖାପଦେତି ୱା, ତେସୁ ଖୁଦ୍ଦକେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ସକ୍ୟାନଂ ପୁତ୍ତୋତି ଭଗିନୀହି ସଂୱାସକରଣତୋ ଲୋକମରିଯାଦଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ, ଜାତିସମ୍ଭେଦତୋ ୱା ରକ୍ଖିତୁଂ ସକ୍କୁଣନ୍ତୀତି ସକ୍ୟା। ସାକୱନସଣ୍ଡେ ନଗରଂ ମାପେନ୍ତୀତି ୱା ସକ୍ୟା, ପୁବ୍ବରାଜାନୋ। ତେସଂ ୱଂସେ ଭୂତତ୍ତା ଏତରହିପି ରାଜାନୋ ସକ୍ୟା ନାମ, ତେସଂ ପୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ବୁଦ୍ଧକାଲେ’’ତି ପଦଂ ‘‘ପବ୍ବଜିଂସୂ’’ତି ପଦେ ଆଧାରୋ। ସକ୍ୟକୁଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ୱାଦକ୍ଖିତ୍ତୋ’’ତ୍ୟାଦିନା ୱାଦେନ ଖିତ୍ତୋ, ୱାଦମ୍ହି ୱାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଯତ୍ର ଯତ୍ରାତି ଯସ୍ସଂ ଯସ୍ସଂ ଦିଟ୍ଠିଯଂ ପୱତ୍ତତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅୱଜାନିତ୍ୱାତି ପଟିସ୍ସୱେନ ୱିଯୋଗଂ କତ୍ୱା। ଅୱସଦ୍ଦୋ ହି ୱିଯୋଗତ୍ଥୱାଚକୋ। ‘‘ଅପଜାନିତ୍ୱା’’ତିପି ପାଠୋ, ପଟିଞ୍ଞାତଂ ଅପନୀତଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୋସନ୍ତି ଅଯୁତ୍ତିଦୋସଂ, ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କଥେନ୍ତୋ କଥେନ୍ତୋତି ଅନ୍ତସଦ୍ଦୋ ମାନସଦ୍ଦକାରିଯୋ। କଥିଯମାନୋ କଥିଯମାନୋତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିଜାନିତ୍ୱାତି ପଟିଞ୍ଞାତଂ କତ୍ୱା। ଆନିସଂସନ୍ତି ନିଦ୍ଦୋସଂ ଗୁଣଂ। ପଟିପୁବ୍ବୋ ଚରସଦ୍ଦୋ ପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ପଟିଚରତି ପଟିଚ୍ଛାଦେତୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ରୂପଂ ନିଚ୍ଚଂ ୱା ଅନିଚ୍ଚଂ ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅନିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ୱଦତି। କସ୍ମାତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଜାନିତବ୍ବତୋ’’ତି ୱଦତି। ଯଦି ଏୱଂ ନିବ୍ବାନମ୍ପି ଜାନିତବ୍ବତ୍ତା ଅନିଚ୍ଚଂ ନାମ ସିଯାତି ୱୁତ୍ତେ ଅତ୍ତନୋ ହେତୁମ୍ହି ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ଅହଂ ‘‘ଜାନିତବ୍ବତୋ’’ତି ହେତୁଂ ନ ୱଦାମି, ‘‘ଜାତିଧମ୍ମତୋ’’ତି ପନ ୱଦାମି। ତଯା ପନ ଦୁସ୍ସୁତତ୍ତା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତି। ‘‘କୁରୁନ୍ଦିଯ’’ନ୍ତି ପଦଂ ‘‘ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ପଦେ ଆଧାରୋ। ଏତସ୍ସାତି ‘‘ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଜାନିତବ୍ବତୋ’’ତି ୱଚନସ୍ସ। ତତ୍ରାତି କୁରୁନ୍ଦିଯଂ। ତସ୍ସାତି ପଟିଜାନନାୱଜାନନସ୍ସ। ‘‘ପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥ’’ନ୍ତି ପଦଂ ‘‘ଭାସତୀ’’ତିପଦେ ସମ୍ପଦାନଂ। ‘‘ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯ’’ନ୍ତିପଦଂ ‘‘ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ପଦେ ଆଧାରୋ। ‘‘ଦିୱାଟ୍ଠାନାଦୀସୂ’’ତି ପଦଂ ଉପନେତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ‘‘ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମପଦେସେ’’ତି ପଦେ ନିଦ୍ଧାରଣସମୁଦାଯୋ।

୩। ସମ୍ମା ୱଦତି ଅନେନାତି ସଂୱାଦନଂ, ଉଜୁଜାତିକଚିତ୍ତଂ, ନ ସଂୱାଦନଂ ୱିସଂୱାଦନଂ, ୱଞ୍ଚନାଧିପ୍ପାଯୱସପ୍ପୱତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱିସଂୱାଦନଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି। ‘‘ୱାଚା’’ତ୍ୟାଦିନା ୱଚତି ଏତାଯାତି ୱାଚାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି । ହୀତି ଦଳ୍ହୀକରଣଜୋତକଂ, ତଦମିନା ସଚ୍ଚନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

‘‘ୱାଚାଯେୱା’’ତି ପଦଂ ‘‘ବ୍ଯପ୍ପଥୋ’’ତି ପଦେ ତୁଲ୍ଯତ୍ଥଂ, ‘‘ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ପଦେ କମ୍ମଂ। ପଥସଦ୍ଦପରତ୍ତା ୱାଚାସଦ୍ଦସ୍ସ ବ୍ଯାଦେସୋ କତୋ। ସୁଦ୍ଧଚେତନା କଥିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଂସମୁଟ୍ଠିତସଦ୍ଦସହିତାତି ତାଯ ଚେତନାଯ ସମୁଟ୍ଠିତେନ ସଦ୍ଦେନ ସହ ପୱତ୍ତା ଚେତନା କଥିତାତି ଯୋଜନା।

‘‘ଏୱ’’ନ୍ତି ପଦଂ ‘‘ଦସ୍ସେତ୍ୱା’’ତି ପଦେ ନିଦସ୍ସନଂ, କରଣଂ ୱା। ‘‘ଦସ୍ସେତ୍ୱା’’ତି ପଦଂ ‘‘ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହା’’ତି ପଦଦ୍ୱଯେ ପୁବ୍ବକାଲକିରିଯା। ଅନ୍ତେତି ‘‘ୱାଚା’’ତିଆଦୀନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପଦାନଂ ଅୱସାନେ। ‘‘ଆହା’’ତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ତମାନ-ୱିଭତ୍ତିଯା ଅତୀତତ୍ଥେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନକାଲୱାଚକେନ ‘‘ଇଦାନୀ’’ତି ପଦେନ ଯୋଜିତତ୍ତା। ‘‘ତତ୍ଥା’’ତି ପଦଂ ‘‘ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ’’ତି ପଦେ ଆଧାରୋ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଅଦିଟ୍ଠଂ ଦିଟ୍ଠଂ ମେ’’ତିଆଦୀସୁ। ‘‘ପାଠଇଯ’’ନ୍ତି ପଦଂ ‘‘ଦେସନା କତା’’ତି ପଦେ ଆଧାରୋ। ନିସ୍ସିତୱିଞ୍ଞାଣୱସେନ ଅୱତ୍ୱା ନିସ୍ସଯପସାଦୱସେନ ‘‘ଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଓଠଆରିକେନେୱା’’ତି।

୪।ତସ୍ସାତି ‘‘ତୀହାକାରେହୀ’’ତିଆଦିୱଚନସ୍ସ। ‘‘ଅତ୍ଥୋ’’ତି ପଦଂ ‘‘ୱେଦିତବ୍ବୋ’’ତି ପଦେ କମ୍ମଂ। ହୀତି ୱିସେସଜୋତକଂ, ୱିସେସଂ କଥଯିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥାତି ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକେ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ।

୯।ଆଦୀନମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ।

୧୧। ମନ୍ଦସଦ୍ଦୋ ଜଠଅତ୍ଥୱାଚକୋତି ଆହ ‘‘ମନ୍ଦତ୍ତା ଜଠଅତ୍ତା’’ତି। ଯୋ ପନ ଅଞ୍ଞଂ ଭଣତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ସାମଣେରେନା’’ତି ପଦଂ ‘‘ୱୁତ୍ତୋ’’ତି ପଦେ କତ୍ତା। ଅପିସଦ୍ଦୋ ପୁଚ୍ଛାୱାଚକୋ, ‘‘ପସ୍ସିତ୍ଥା’’ତି ପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବୋ, ଅପି ପସ୍ସିତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅଦିଟ୍ଠଂ ଦିଟ୍ଠଂ ମେ’’ତିଆଦିୱଚନତୋ ଅଞ୍ଞା ପୂରଣକଥାପି ତାୱ ଅତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଞ୍ଞା ପୂରଣକଥା ନାମ ହୋତୀ’’ତି। ଅପ୍ପତାଯ ଊନସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ପୂରଣୱସେନ ପୱତ୍ତା କଥା ପୂରଣକଥା। ଏସା ପୂରଣକଥା ନାମ କାତି ଆହ ‘‘ଏକୋ’’ତିଆଦି। ଏସା ହି ଗାମେ ଅପ୍ପକମ୍ପି ତେଲଂ ୱା ପୂୱଖଣ୍ଡଂ ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ୱା ଲଭିତ୍ୱା ୱା ବହୁକଂ କତ୍ୱା ପୂରଣୱସେନ କଥିତତ୍ତା ପୂରଣକଥା ନାମ। ବହୁକାନି ତେଲାନି ୱା ପୂୱେ ୱା ପସ୍ସନ୍ତୋପି ଲଭନ୍ତୋପି ଅପ୍ପକଂ କତ୍ୱା ଊନୱସେନ କଥିତତ୍ତା ଊନକଥାପି ଅତ୍ଥୀତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ବହୁକାଯ ପୂରଣସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଊନୱସେନ ପୱତ୍ତା କଥା ଊନକଥାତି ୱିଗ୍ଗହୋ କାତବ୍ବୋତି। ପଠମଂ।

୨। ଓମସୱାଦ ସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୨। ଦୁତିଯେ ମସଧାତୁ ୱିଜ୍ଝନତ୍ଥେ ପୱତ୍ତତି ‘‘ଓମଟ୍ଠଂ ଉମ୍ମଟ୍ଠ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୨୧) ୱିଯାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଓମସନ୍ତୀତି ଓୱିଜ୍ଝନ୍ତୀ’’ତି।

୧୩। ‘‘ଇଦଂ ୱତ୍ଥୁ’’ନ୍ତି ପଦଂ ‘‘ଆହରୀ’’ତି ପଦେ କମ୍ମଂ। ନନ୍ଦିତବ୍ବୋତି ନନ୍ଦୋ ୱଣ୍ଣବଲାଦି, ସୋ ଏତସ୍ସତ୍ଥୀତି ନନ୍ଦୀ। ୱିସାଲାନି ମହନ୍ତାନି ୱିସାଣାନି ଏତସ୍ସତ୍ଥୀତି ୱିସାଲୋ, ନନ୍ଦୀ ଚ ସୋ ୱିସାଲୋ ଚେତି ନନ୍ଦିୱିସାଲୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘ନନ୍ଦିୱିସାଲୋ ନାମା’’ତିଆଦିନା। ସୋତି ନନ୍ଦିୱିସାଲୋ, ‘‘ଆହା’’ତି ପଦେ କତ୍ତା। ତତ୍ଥେୱାତି ଯୁଞ୍ଜିତଟ୍ଠାନେଯେୱ। ଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧିକାଲେପୀତି ପି-ସଦ୍ଦୋ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥୱାଚକୋ, ପଗେୱ ଦ୍ୱିହେତୁକ ତିହେତୁକ ପଟିସନ୍ଧିକାଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ତେନ ଚା’’ତି ଚକାରସ୍ସ ଅୱୁତ୍ତସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥତ୍ତା ‘‘ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେନ ଚା’’ତି ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତୀତି ଆହ ‘‘ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେନ ଚା’’ତି। ଅତ୍ତନୋତି ନନ୍ଦିୱିସାଲସ୍ସ।

୧୫।ଏତ୍ଥାତି ଏତିସ୍ସଂ ପଦଭାଜନିଯଂ, ‘‘ଆହା’’ତି ପଦେ ଆଧାରୋ। ‘‘ଯସ୍ମା’’ତି ପଦଂ ୱିଭଜିତୁକାମୋ’’ତି ପଦେ ହେତୁ। ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯଂଯେୱ ‘‘ହୀନେନାପୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଦଭାଜନିଯଂ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ୱେଣୁକାରଜାତୀତି ୱିଲୀୱକାରଜାତି। ନେସାଦଜାତୀତି ଏତ୍ଥ କେୱଟ୍ଟଜାତିପି ସଙ୍ଗହିତା।

ପୁ ୱୁଚ୍ଚତି କରୀସଂ, ତଂ କୁସତି ଅପନେତୀତି ପୁକ୍କୁସୋ। ପୁପ୍ଫଂ ୱୁଚ୍ଚତି କରୀସଂ, କୁସୁମଂ ୱା, ତଂ ଛଡ୍ଡେତୀତି ପୁପ୍ଫଛଡ୍ଡକୋ।

କୁଟତି ଛିନ୍ଦତୀତି କୋଟ୍ଟୋ, ସୋଯେୱ କୋଟ୍ଟକୋ। ଯକାରଭକାରେ ଏକତୋ ଯୋଜେତ୍ୱା ‘‘ଯଭା’’ତି ଯୋ ଅକ୍କୋସୋ ଅତ୍ଥି, ଏସୋ ହୀନୋ ନାମ ଅକ୍କୋସୋତି ଯୋଜନା।

୧୬।ସବ୍ବପଦେସୂତି ନାମାଦୀସୁ ସବ୍ବପଦେସୁ। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ଅଲିକନ୍ତି ଅସଚ୍ଚଂ, ମିଚ୍ଛାୱାଚନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯୋପି ୱଦତୀତି ଯୋଜନା।

୨୬।ପରିହରିତ୍ୱାତି ପରିମୁଖଂ କଥନଂ ଅପନେତ୍ୱା। ଦଓଂ ପରିହାସଂ କାମେତୀତି ଦଓକାମୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ଦଓକମ୍ୟଂ, ତଂୟେୱ ଦଓକମ୍ୟତା। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅକାରସ୍ସ ସଦିସତ୍ଥମଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥୋୱ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ''ଠପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁ''ନ୍ତିଆଦି। ଯଦି ହି ସଦିସତ୍ଥୋ ଭୱେୟ୍ୟ, ସାମଣେରୋୱ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋ ନାମ ସିଯା ସଣ୍ଠାନେନ ଚ ପୁରିସଭାୱେନ ଚ ସଦିସତ୍ତା, ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞତ୍ଥୋୱ ଗହେତବ୍ବୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସଦ୍ଦସତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ସଦ୍ଦସଦ୍ଦୋ ଅନଓସେସତ୍ଥୋ ମନୁସ୍ସେ ଉପାଦାଯ ଓଚନତ୍ଥଜାନନାଜାନନପକତିକାନଂ ସଦ୍ଦସତ୍ତାନମ୍ପି ଗହିତତ୍ତା।

୩୫। ଅତ୍ଥପୁରେକ୍ଖାରୋ ନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସିକ୍ଖାପଦମପେକ୍ଖିଯ ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗଓସେନ ''କିରିଯ''ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଆପତ୍ତିମପେକ୍ଖିଯ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଓସେନ ''କିରିଯା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ୱଜ୍ଜକମ୍ମସଦ୍ଦା ସିକ୍ଖାପଦମପେକ୍ଖନ୍ତାପି ଆପତ୍ତି, ମପେକ୍ଖନ୍ତାପି ନିଯତନପୁଂସକଲିଙ୍ଗତ୍ତା ନପୁଂସକାୟେୱ, ତସ୍ମା ତେ ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ନ ୱୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ପେସୁଞ୍ଞସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୬। ତତିଯେ ''ଜାତଭଣ୍ଡନାନ''ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଅଗ୍ୟାହିତୋତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ୱିସେସନପରନିପାତଓସେନ ''ଭଣ୍ଡନଜାତାନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ସଞ୍ଜାତଭଣ୍ଡନାନ''ନ୍ତି। ''ପୁବ୍ବଭାଗୋ''ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି ''ଇମିନା ଚ ଇମିନା ଚା''ତିଆଦିନା। ୱିରୁଦ୍ଧଂ ୱଦତି ଏତେନାତି ୱିୱାଦୋ, ୱିଗ୍ଗାହିକକଥା , ତଂ ଆପନ୍ନାତି ୱିୱାଦାପନ୍ନା, ତେସଂ। ପିସତି ସଞ୍ଚୁଣ୍ଣେତୀତି ପିସୁଣୋ, ପୁଗ୍ଗଲୋ, ତସ୍ସ ଇଦନ୍ତି ପେସୁଞ୍ଞଂ, ୱଚନନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପେସୁଞ୍ଞନ୍ତି ପିସୁଣୱାଚ''ନ୍ତି।

୩୭।ଭିକ୍ଖୁପେସୁଞ୍ଞେତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଉପସଂହଟେ ପେସୁଞ୍ଞୱଚନେତି ଛଟ୍ଠୀସମାସୋ।

୩୮। ''ଦିସ୍ୱା''ତି ପଦଂ ''ଭଣନ୍ତସ୍ସା''ତି ପଦେ ପୁବ୍ବକାଲକିରିଯା, ଦସ୍ସନଂ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତିଯଂ।

୪। ପଦସୋଧମ୍ମସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୪। ଚତୁତ୍ଥେ ପଟିମୁଖଂ ଆଦରେନ ସୁଣନ୍ତୀତି ପତିସ୍ସା, ନ ପତିସ୍ସା ଅପ୍ପତିସ୍ସାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅପ୍ପତିସ୍ସୱା''ତି।

୪୫। ''ପଦସୋ''ତି ଏତ୍ଥ ସୋ-ପଚ୍ଚଯୋ ୱିଚ୍ଛତ୍ଥୱାଚକୋତି ଆହ ''ପଦଂ ପଦ''ନ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଚତୁବ୍ବିଧେସୁ। ପଦଂ ନାମ ଇଧ ଅତ୍ଥଜୋତକଂ ୱା ୱିଭତ୍ୟନ୍ତଂ ୱା ନ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ଲୋକିଯେହି ଲକ୍ଖିତୋ ଗାଥାଯ ଚତୁତ୍ଥଂସୋ ପାଦୋୱ ଅଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ''ପଦନ୍ତି ଏକୋ ଗାଥାପାଦୋ''ତି। ଅନୁ ପଚ୍ଛା ୱୁତ୍ତପଦତ୍ତା ଦୁତିଯପାଦୋ ଅନୁପଦଂ ନାମ। ଅନୁ ସଦିସଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ''ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନ''ନ୍ତିଆଦିନା। ବ୍ୟଞ୍ଜନସଦ୍ଦୋ ପଦ-ପରିଯାଯୋ। ଯଂକିଞ୍ଚି ପଦଂ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ନାମ ନ ହୋତି, ପୁରିମପଦେନ ପନ ସଦିସଂ ପଚ୍ଛିମପଦମେୱ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ନାମ।

ୱାଚେନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିଟ୍ଠାପେତୀତି ଯୋଜନା। ''ଏକମେକଂ ପଦ''ନ୍ତି ପଦଂ ''ନିଟ୍ଠାପେତୀ''ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ''ଥେରେନା''ତି ପଦଂ ''ୱୁତ୍ତେ''ତି ପଦେ କତ୍ତା, ''ଏକତୋ''ତି ପଦେ ସହତ୍ଥୋ। ସାମଣେରୋ ଅପାପୁଣିତ୍ୱା ଭଣତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମତ୍ତମେୱାତି ଏତ୍ଥ ଏଓସଦ୍ଦୋ ମତ୍ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଅୱଧାରଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ତେନ ପକାରଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ''ଅନିଚ୍ଚ''ନ୍ତି ଚ ''ଅନିଚ୍ଚା''ତି ଚ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଦାନଂ ସତିପି ଲିଙ୍ଗୱିସେସତ୍ତେ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନତ୍ତା ଆପତ୍ତିମୋକ୍ଖୋ ନତ୍ଥୀତି ଆହ ''ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗଣନାଯ ପାଚିତ୍ତିଯା''ତି।

ବ୍ରହ୍ମଜାଲାଦୀନୀତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ସାମଞ୍ଞଫଲସୁତ୍ତାଦୀନି ଦୀଘସୁତ୍ତାନି (ଦୀ। ନି। ୧।୧୫୦ ଆଦଯୋ) ସଙ୍ଗହିତାନି। ଚସଦ୍ଦେନ ଓଘତରଣସୁତ୍ତାଦୀନି ସଂଯୁତ୍ତସୁତ୍ତାନି (ସଂ। ନି। ୧।୧) ଚ ଚିତ୍ତପରିଯାଦାନସୁତ୍ତାଦୀନି ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରସୁତ୍ତାନି (ଅ। ନି। ୧।୨ ଆଦଯୋ) ଚ ସଙ୍ଗହିତାନି। ସୋତି ଦେୱତାଭାସିତୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା।

କିଞ୍ଚାପି ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥ ଚ କିଞ୍ଚାପିସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୱାଚକୋ, ପନସଦ୍ଦୋ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥୱାଚକୋ। ମେଣ୍ଡକମିଲିନ୍ଦପଞ୍ହେସୂତି ମେଣ୍ଡକପଞ୍ହେ ଚ ମିଲିନ୍ଦପଞ୍ହେ ଚା। ଯନ୍ତି ସୁତ୍ତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆରମ୍ମଣକଥା ବୁଦ୍ଧିକକଥା ଦଣ୍ଡକକଥା ଞାଣୱତ୍ଥୁକଥାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ ପେୟ୍ୟାଲଓସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଇମାଯୋ ପକରଣାନି ନାମାତି ୱଦନ୍ତି। ମହାପଚ୍ଚରିଯାଦୀସୁ ୱତ୍ୱା ପରିଗ୍ଗହିତୋତି ଯୋଜନା। ଯନ୍ତି ସୁତ୍ତଂ।

୪୮।ତତ୍ରାତି ''ଏକତୋ ଉଦ୍ଦିସାପେନ୍ତୋ''ତି ୱଚନେ। ଉଦ୍ଦିସାପେନ୍ତୀତି ଆଚରିଯଂ ଦେସାପେନ୍ତି ବହୁକତ୍ତାରମପେକ୍ଖିଯ ବହୁୱଚନଓସେନ ୱୁତ୍ତଂ।

ତେହୀତି ଉପସମ୍ପନ୍ନାନୁପସମ୍ପନ୍ନେହି। ଦ୍ୱେପୀତି ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ।

ଉପଚାରନ୍ତି ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥୂପଚାରଂ। ଯେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ। ପଲାଯନକଗଛନ୍ତି ପରିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ପକରଣଂ। ସାମଣେରୋ ଗଣ୍ହାତୀତି ଯୋଜନା।

ଓପାତେତୀତି ଅୱପାତେତି, ଗଢଇତାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁତ୍ତେପୀତି ୱେଯ୍ୟାକରଣସୁତ୍ତେପି। ତନ୍ତି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ପଗୁଣଗନ୍ଥଂ। ପରିସଙ୍କମାନନ୍ତି ସାରଜ୍ଜମାନଂ। ଯଂ ପନ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିରିଯସମୁଟ୍ଠାନତ୍ତାତି ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ କିରିଯସମୁଟ୍ଠାନତ୍ତାତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ସହସେଯ୍ୟସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୯। ପଞ୍ଚମେ ମୁଟ୍ଠା ସତି ଏତେସନ୍ତି ମୁଟ୍ଠସ୍ସତୀ। ନତ୍ଥି ସମ୍ପଜାନଂ ଏତେସନ୍ତି ଅସମ୍ପଜାନା। ଭୱଙ୍ଗୋତିଣ୍ଣକାଲେତି ନିଦ୍ଦୋକ୍କମନକାଲେ।

୫୦। ''ପକତିଯା''ତି ପଦଂ ''ଦେନ୍ତୀ''ତି ପଦେ ୱିସେସନଂ। ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଦେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ଗାରୱେନା''ତି ପଦଞ୍ଚ ''ସିକ୍ଖାକାମତାଯା''ତି ପଦଞ୍ଚ ''ଦେନ୍ତୀ''ତି ପଦେ ହେତୁ। ସୀସସ୍ସ ଉପଧାନଂ ଉସ୍ସୀସଂ, ତସ୍ସ କରୀଯତେ ଉସ୍ସୀସକରଣଂ, ତଂଯେୱ ଅତ୍ଥୋ ପଯୋଜନଂ ଉସ୍ସୀସକରଣତ୍ଥୋ, ତଦତ୍ଥାଯ। ତତ୍ରାତି ପୁରିମୱଚନାପେକ୍ଖଂ, ''ସିକ୍ଖାକାମତାଯା''ତି ୱଚନେତି ଅତ୍ଥୋ। ନିଦସ୍ସନନ୍ତି ସେସୋ। ଅଥ ୱା ସିକ୍ଖାକାମତାଯାତି ପଜ୍ଜେ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ''ଇଦମ୍ପିସ୍ସ ହୋତି ସୀଲସ୍ମି''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୧୯୫ ଆଦଯୋ) ୱିଯ। ଇଦମ୍ପି ସିକ୍ଖାକାମତାଯ ଅଯଂ ସିକ୍ଖାକାମତା ସିକ୍ଖାକାମଭାୱୋ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଏସ ନଯୋ ''ତତ୍ରିଦଂ ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ସମନ୍ତପାସାଦିକତ୍ତସ୍ମି''ନ୍ତିଆଦୀସୁପି। ଭିକ୍ଖୂ ଖିପନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ରାହୁଲଂ। ଅଥାତି ଖିପନତୋ ପଚ୍ଛା। ଇଦନ୍ତି ୱତ୍ଥୁ। ସମ୍ମୁଞ୍ଜନିକଚୱରଛଡ୍ଡନକାନି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାଯସ୍ମତା ରାହୁଲେନ ପାତିତଂ ନୁ ଖୋତି ଯୋଜନା। ସୋ ପନାଯସ୍ମା ଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅପରିଭୋଗା ଅଞ୍ଞେସନ୍ତି ଅଞ୍ଞେହି ନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବା।

୫୧।ହୀତି ସଙ୍ଗଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ସଯନଂ ସେଯ୍ୟା, କାଯପସାରଣକିରିଯା, ସଯନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସେଯ୍ୟା, ମଞ୍ଚପୀଠାଦି। ତଦୁଭଯମ୍ପି ଏକସେସେନ ୱା ସାମଞ୍ଞନିଦ୍ଦେସେନ ୱା ଏକତୋ କତ୍ୱା ''ସହସେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସେଯ୍ୟା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥାତି ଦ୍ୱୀସୁ ସେଯ୍ୟାସୁ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଦ୍ୱେ ସେଯ୍ୟା ଦସ୍ସିତା, ତସ୍ମା। ''ସବ୍ବଚ୍ଛନ୍ନା''ତିଆଦିନା ଲକ୍ଖଣଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ପାକଟୱୋହାରନ୍ତି ଲୋକେ ୱିଦିତଂ ୱଚନଂ। ଦୁସ୍ସକୁଟିଯନ୍ତି ଦୁସ୍ସେନ ଛାଦିତକୁଟିଯଂ। ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଯଥାୱୁତ୍ତେ ପଞ୍ଚୱିଧଚ୍ଛଦନେଯେୱ ଗଯ୍ହମାନେ କୋ ଦୋସୋତି ଆହ ''ପଞ୍ଚୱିଧଚ୍ଛଦନେଯେୱା''ତିଆଦି। ଯଂ ପନ ସେନାସନଂ ପରିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାକାରେନ ୱାତି ଇଟ୍ଠକସିଲାଦାରୁନା ୱା। ଅଞ୍ଞେନ ୱାତି କିଲଞ୍ଜାଦିନା ୱା। ୱତ୍ଥେନପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପଗେୱ ଇଟ୍ଠକାଦିନାତି ଦସ୍ସେତି। ଯସ୍ସାତି ସେନାସନସଙ୍ଖାତାଯ ସେଯ୍ୟାଯ। ଉପରୀତି ୱା ସମନ୍ତତୋତି ୱା ଯୋଜନା। ଏକେନ ଦ୍ୱାରେନ ପୱିସିତ୍ୱା ସବ୍ବପାସାଦସ୍ସ ୱଳଞ୍ଜିତବ୍ବତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ଏକୂପଚାରୋ''ତି। ସତଗବ୍ଭଂ ୱା ଚତୁସ୍ସାଲଂ ଏକୂପଚାରଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ସେନାସନସଙ୍ଖାତଂ ସେଯ୍ୟଂ।

ତତ୍ଥାତି ସେନାସନସଙ୍ଖାତାଯଂ ସେଯ୍ୟାଯଂ। ସମ୍ବହୁଲା ସାମଣେରା ସଚେ ହୋନ୍ତି, ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଚେ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ''ସାମଣେରା''ତି ଇଦଂ ପଚ୍ଚାସନ୍ନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଉପଲକ୍ଖଣୱସେନ ୱା ଅଞ୍ଞେହିପି ସହସେଯ୍ୟାନଂ ଆପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ। ତେତି ସାମଣେରା। ସବ୍ବେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ। ତସ୍ସାତି ସାମଣେରସ୍ସ। ଏସେୱ ନଯୋତି ଏସୋ ଏୱ ନଯୋ, ନ ଅଞ୍ଞୋ ନଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଏସେୱ ନଯୋତି ଏସୋ ଇୱ ନଯୋ, ଏସୋ ଏତାଦିସୋ ନଯୋ ଇୱ ଅଯଂ ନଯୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅପି ଚାତି ଏକଂସେନ। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ଚତୁକ୍କନ୍ତି ଏକାୱାସଏକାନୁପସମ୍ପନ୍ନଂ, ଏକାୱାସନାନୁପସମ୍ପନ୍ନଂ, ନାନାୱାସଏକାନୁପସମ୍ପନ୍ନଂ, ନାନାୱାସନାନୁପସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଚତୁସମୂହଂ, ଚତୁପରିମାଣଂ ୱା। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ହିସଦ୍ଦୋ ୱିତ୍ଥାରଜୋତକୋ, ତଂ ୱଚନଂ ୱିତ୍ଥାରଯିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ମଯା ୱୁଚ୍ଚତେତି ୱା। ଦେୱସିକନ୍ତି ଦିୱସେ ଦିୱସେ। ଣିକପଚ୍ଚଯୋ ହି ୱିଚ୍ଛତ୍ଥୱାଚକୋ। ଯୋପି ସହସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ତସ୍ସାପି ଆପତ୍ତୀତି ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ତତ୍ରାତି ''ତିରଚ୍ଛାନଗତେନାପୀ''ତି ୱଚନେ।

''ଅପଦାନଂ ଅହିମଚ୍ଛା, ଦ୍ୱିପଦାନଞ୍ଚ କୁକ୍କୁଟୀ;

ଚତୁପ୍ପଦାନଂ ମଜ୍ଜାରୀ, ୱତ୍ଥୁ ପାରାଜିକସ୍ସିମା''ତି। (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୫୫);

ଇମଂ ଗାଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ୱୁତ୍ତନଯେନେୱା''ତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ୱେଦିତବ୍ବୋ, ତସ୍ମା। ଗୋଧାତି କୁଣ୍ଡୋ। ବିଳାଲୋତି ଆଖୁଭୁଜୋ। ମଙ୍ଗୁସୋତି

ନକୁଲୋ।

ଅସମ୍ବଦ୍ଧଭିତ୍ତିକସ୍ସ କତପାସାଦସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ତୁଲାତି ଏତ୍ଥ ତୁଲା ନାମ ଥମ୍ଭାନ, ମୁପରି ଦକ୍ଖିଣୁତ୍ତରୱିତ୍ଥାରୱସେନ ଠପିତୋ ଦାରୁୱିସେସୋ ଥଲତି ଥମ୍ଭେସୁ ପତିଟ୍ଠାତୀତି କତ୍ୱା। ତା ପନ ହେଟ୍ଠିମପରିଚ୍ଛେଦତୋ ତିସ୍ସୋ, ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦେନ ପନ ପଞ୍ଚସତ୍ତନୱାଦଯୋ। ନାନୂପଚାରେ ପାସାଦେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ୱାଳଅସଙ୍ଘାଟାଦୀସୂତି ୱାଳଅରୂପଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କତେସୁ ସଙ୍ଘାଟାଦୀସୁ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ତୁଲଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଏତ୍ଥ ଚ ସଙ୍ଘାଟୋ ନାମ ତୁଲାନ, ମୁପରି ପୁବ୍ବପଚ୍ଛିମାଯାମୱସେନ ଠପିତୋ କଟ୍ଠୱିସେସୋ ସଙ୍ଖା ଘଟେନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଗୋପାନସ୍ସାଦଯୋତି କତ୍ୱା। ତେ ପନ ତଯୋ ହୋନ୍ତି। ନିବ୍ବକୋସବ୍ଭନ୍ତରେତି ଛଦନକୋଟିଅବ୍ଭନ୍ତରେ। ପରିମଣ୍ଡଲଂ ୱା ଚତୁରସ୍ସଂ ୱା ସେନାସନଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ସେନାସନେ। ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଗବ୍ଭୂସ୍ସ ଉପଚାରୋ ଏତେସନ୍ତି ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନଗବ୍ଭୂପଚାରା ସବ୍ବଗବ୍ଭା, ତେ ପୱିସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନିପନ୍ନାନଂ ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ଯୋଜନା। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ପମୁଖେ। ପମୁଖସ୍ସ ସବ୍ବଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତା, ସବ୍ବପରିଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତା ଚ ଆପତ୍ତିଂ କରୋତୀତି ଯୋଜନା। ନନୁ ପମୁଖେ ଛନ୍ନମେୱ ଅତ୍ଥି, ନୋ ପରିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି ଆହ ''ଗବ୍ଭୂପରିକ୍ଖେପୋ''ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ।

ଯଂ ପନ ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଜଗତୀତି ପଥୱିଯା ଚ ମନ୍ଦିରାଲିନ୍ଦୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଚ ନାମମେତଂ। ଇଧ ପନ ମନ୍ଦିରାଲିନ୍ଦୱତ୍ଥୁସଙ୍ଖାତା ଭୂଭେଦା ଗହିତା। ତତ୍ଥାତି ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ। କସ୍ମା ପାଠଇଯା ନ ସମେତୀତି ଆହ ''ଦସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧାପୀ''ତିଆଦି। ହୀତି ଯସ୍ମା। ତତ୍ଥାତି ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ। ଯେପି ମହାପାସାଦା ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତେସୁପୀତି ମହାପାସାଦେସୁପି।

ସୁଧାଛଦନମଣ୍ଡପସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ''ସୁଧା''ତି ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ଯେନ କେନଚି ଛଦନମଣ୍ଡପସ୍ସାପି ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା। ମଣ୍ଡଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୂରିଯରସ୍ମି, ତଂ ପାତି ରକ୍ଖତି, ତତୋ ୱା ଜନନ୍ତି ମଣ୍ଡପଂ। ନନୁ ଏକୂପଚାରଂ ହୋତି ପାକାରସ୍ସ ଛିଦ୍ଦତ୍ତାତି ଆହ ''ନ ହୀ''ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ୱଳଅଞ୍ଜନତ୍ଥାଯ ଏୱାତି ଏୱକାରୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ତେନାହ ''ନ ୱଳଅଞ୍ଜନୂପଚ୍ଛେଦନତ୍ଥାଯା''ତି। ଅଥ ୱା ''ସଦ୍ଦନ୍ତରତ୍ଥାପୋହନେନ ସଦ୍ଦୋ ଅତ୍ଥଂ ୱଦତୀ''ତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୧; ଦୀ। ନି। ଟି। ୧।୧; ମ। ନି। ଟୀ। ୧।ମୂଲପରିଯାଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା; ସଂ। ନି। ଟୀ। ୧।୧।ଓଘତରଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା; ଅ। ନି। ଟୀ। ୧।୧।ରୂପାଦିୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ''ନ ୱଳଅଞ୍ଜନୂପଚ୍ଛେଦନତ୍ଥାଯା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। କୱାଟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱାରମେୱ ଅଧିପ୍ପେତଂ ପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା, ଅସତି ଚ ଦ୍ୱାରେ କୱାଟସ୍ସାଭାୱତୋ। ସଂୱରଣୱିୱରଣକାଲେ କୱତି ସଦ୍ଦଂ କରୋତୀତି କୱାଟଂ।

ତତ୍ରାତି ''ଏକୂପଚାରତ୍ତା''ତି ୱଚନେ। ଯସ୍ସାତି ପରୱାଦିନୋ। ଅନୁଯୋଗୋ ସିଯାତି ଯୋଜନା। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସହସେଯ୍ଯସିକ୍ଖାପଦେ, ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ପିହିତଦ୍ୱାରେ ଗବ୍ଭେ। ସୋତି ପରୱାଦୀ। ସବ୍ବଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତା ଆପତ୍ତି ଇତି ୱୁତ୍ତେତି ଯୋଜନା। ଏସେୱ ନଯୋ ''ସବ୍ବପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ନ ହୋତୀ''ତି ଏତ୍ଥାପି। ପଚ୍ଚାଗମିସ୍ସତୀତି ପତି ଆଗମିସ୍ସତି, ପୁନ ଆଗମିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ବ୍ୟଞ୍ଜନମତ୍ତେନେୱାତି ''ସବ୍ବଚ୍ଛନ୍ନା''ତିଆଦିଅକ୍ଖରପଦମତ୍ତେନେୱ, ନ ଅତ୍ଥୱସେନ। ''ଏୱଞ୍ଚ ସତୀ''ତି ଇମିନା ଅନ୍ୱାପିତଦୋସଂ ଦସ୍ସେତି। ତତୋତି ଅନାପତ୍ତିତୋ, ପରିହାଯେଯ୍ଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଅନିଯତେସୁ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା। ତତ୍ଥାତି ଅନିଯତେସୁ। ଇଧାପୀତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେପି। ଯଂ ଯନ୍ତି ସେନାସନଂ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ସେନାସନେସୁ, ସହସେଯ୍ଯାପତ୍ତି ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୫୩। ଦ୍ୱୀସୁ ଅଟ୍ଠକଥାୱାଦେସୁ ମହାଅଟ୍ଠକଥାୱାଦୋୱ ଯୁତ୍ତୋତି ସୋ ପଚ୍ଛା ୱୁତ୍ତୋ।

ଇମିନାପୀତି ସେନମ୍ବମଣ୍ଡପେନାପି। ଏତନ୍ତି ଜଗତିଯା ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତତଂ। ଯଥାତି ଯଂସଦ୍ଦତ୍ଥୋ ତତିଯନ୍ତନିପାତୋ, ଯେନ ସେନମ୍ବମଣ୍ଡପେନାତି ଅତ୍ଥୋତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିଯସହସେଯ୍ଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୫୫। ଛଟ୍ଠେ ଆଗନ୍ତୁକା ୱସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଆୱସଥୋ, ଆୱସଥୋ ଚ ସୋ ଅଗାରଞ୍ଚେତି ଆୱସଥାଗାରନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଆଗନ୍ତୁକାନଂ ୱସନାଗାର''ନ୍ତି। ମନୁସ୍ସାନଂ ସନ୍ତିକା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାତି ୱଚନସେସୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ସାଟକନ୍ତି ଉତ୍ତରସାଟକଂ, ନିୱତ୍ଥୱତ୍ଥନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ଅଚ୍ଚାଗମ୍ମାତି ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯନ୍ତପଦସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତୁମାହ ''ପୱତ୍ତୋ''ତି। ଯଥା ଓମସୱାଦସିକ୍ଖାପଦେ ଅକ୍କୋସେତୁକାମତାଯ ଖତ୍ତିଯଂ ''ଚଣ୍ଡାଲୋ''ତି ୱଦତୋ ଅଲିକଂ ଭଣତୋପି ମୁସାୱାଦସିକ୍ଖାପଦେନ ଅନାପତ୍ତି, ଓମସୱାଦସିକ୍ଖାପଦେନେୱ ଆପତ୍ତି, ଏୱମିଧାପି ମାତୁଗାମେନ ସହ ସଯତୋ

ପଠମସହସେଯ୍ୟସିକ୍ଖାପଦେନ ଅନାପତ୍ତି, ଇମିନାୱ ଆପତ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠଵନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଧମ୍ମଦେସନାସିକ୍ଖାପଦଂ

୬୦। ସତ୍ତମେ ମହାଦ୍ୱାରେତି ବହି ଠିତେ ମହାଦ୍ୱାରେ। ଆଗମ୍ମ, ପୱିସିତ୍ୱା ୱା ୱସନଟ୍ଠାନତ୍ତା ଓୱରକୋ ଆୱସଥୋ ନାମାତି ଆହ ‘‘ଓୱରକଦ୍ୱାରେ’’ତି। ସୁନିଗ୍ଗତେନାତି ସୁଟ୍ଠୁ ବହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗତେନ ସଦ୍ଦେନ। ‘‘ଅଞ୍ଞାତୁ’’ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ‘‘ନ ଞାତୁ’’ନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆଜାନିତୁ’’ନ୍ତି। ଇମିନା ନକାରୱିକାରୋ ଐତି ନିପାତୋ ନ ହୋତି, ଆଇତି ଉପସଗ୍ଗୋତି ପନ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ୱିଞ୍ଞୁନା ପୁରିସେନା’’ତି ଏତ୍ତକମେୱ ଅୱତ୍ୱା ‘‘ପୁରିସୱିଗ୍ଗହେନା’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ମନୁସ୍ସପୁରିସୱିଗ୍ଗହଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତେନ ଯକ୍ଖେନ ପେତେନ ତିରଚ୍ଛାନଗତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଠିତାଯ ମାତୁଗାମସ୍ସ ଦେସେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ନ ଯକ୍ଖେନାତି ଯକ୍ଖେନ ସଦ୍ଧିଂ ଠିତାଯ ମାତୁଗାମସ୍ସ ଦେସେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଏସ ନଯୋ ‘‘ନ ପେତେନ, ନ ତିରଚ୍ଛାନଗତେନା’’ତି ଏତ୍ଥାପି।

୬୬।ଛପ୍ପଞ୍ଚୱାଚାହୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ପଞ୍ଚା’’ତି ୱାଚାସିଲିଟ୍ଠୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ କସ୍ସଚି ପଯୋଜନସ୍ସାଭାୱା। ତତ୍ଥାତି ‘‘ଛପ୍ପଞ୍ଚୱାଚାହୀ’’ତି ପଦେ। ଏକୋ ଗାଥାପାଦୋ ଏକା ୱାଚାତି ୱଦନ୍ତୋ ଚୁଣ୍ଣିଯେ ୱିଭତ୍ତ୍ୟନ୍ତଂ ଏକଂ ପଦଂ ଏକା ୱାଚା ନାମାତି ଦସ୍ସେତି, ଅତ୍ଥଜୋତକପଦଂ ୱା ୱାକ୍ୟପଦଂ ୱା ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ‘‘ଏକଂ ପଦଂ ପାଳିଇତୋ, ପଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠକଥାତୋ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଦ୍ୱେ ପଦାନି ପାଳିଇତୋ, ଚତ୍ତାରି ଅଟ୍ଠକଥାତୋ’’ତିଆଦିନଯୋପି ଗହେତବ୍ବୋ। ଛପଦାନତିକ୍କମୋଯେୱ ହି ପମାଣଂ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସତି ୱିଭତ୍ତିୱିପଲ୍ଲାସେ ଲିଙ୍ଗସ୍ସାପି ୱିପଲ୍ଲାସୋ ହୋତି ‘‘ତସ୍ମି’’ନ୍ତି ପୁଲ୍ଲିଙ୍ଗେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ସତି ଚ ୱିଭତ୍ତିୱିପଲ୍ଲାସେ ‘‘ତସ୍ସା’’ତି ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଭାୱେନ ପୱତ୍ତା। ‘‘ମାତୁଗାମସ୍ସା’’ତି ନିଯତପୁଲ୍ଲିଙ୍ଗାପେକ୍ଖନସ୍ସ ଅସମ୍ଭୱତୋ ଅତ୍ଥୱସେନ ‘‘ଏକିସ୍ସା’’ତି ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଭାୱେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଇମିନା ଭେଦଲିଙ୍ଗନିସ୍ସିତୋ ୱିସେସନୱିସେସ୍ସୋପି ଅତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ତୁମ୍ହାକନ୍ତି ନିଦ୍ଧାରଣସମୁଦାଯୋ। ‘‘ସୁଣାଥା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ଆଭୋଗୋପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ‘‘ପଠମ’’ନ୍ତିଆଦି। ପଠମନ୍ତି ଚ ପଠମମେୱ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନ ପଚ୍ଛା’’ତି। ପୁଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁ କଥେତୀତି ଯୋଜନାତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଭୂତାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦଂ

୬୭। ଅଟ୍ଠମେ ତତ୍ଥାତି ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦେ। ଇଧାତି ଭୂତାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ପଯୁତ୍ତୱାଚାତି ପଚ୍ଚଯେହି ଯୁତ୍ତା ୱାଚା। ତଥାତି ତତୋ ଗୁଣାରୋଚନକାରଣା, ଅରିଯା ସାଦିଯିଂସୂତି ଯୋଜନା।

ଯତସଦ୍ଦାନଂ ନିଚ୍ଚସମ୍ବନ୍ଧତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯେ’’ତିଆଦି। ସଦ୍ଦେପୀତି ପୁଥୁଜ୍ଜନାରିଯାପି। ଭୂତନ୍ତି ୱିଜ୍ଜମାନଂ। କସ୍ମା ସଦ୍ଦେପି ପଟିଜାନିଂସୁ, ନନୁ ଅରିଯେହି ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣାନଂ ଅନାରୋଚିତତ୍ତା ନ ପଟିଜାନିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅରିଯାନମ୍ପୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଅରିଯାନମ୍ପି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମୋ ଯସ୍ମା ଭୂତୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ସଦ୍ଦେପି ‘‘ଭୂତଂ ଭଗୱା’’ତି ପଟିଜାନିଂସୂତି ଯୋଜନା। ଯସ୍ମା ଭାସିତୋ ୱିଯ ହୋତି, ତସ୍ମାତି ଯୋଜନା। ଅରିଯା ପଟିଜାନିଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନାଦୀନୱଦସ୍ସିନୋତି ଦୋସସ୍ସ ଅଦସ୍ସନଧମ୍ମା। ତେହୀତି ଅରିଯେହି, ଭାସିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଉପ୍ପାଦେସୁନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅଞ୍ଞେତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା। ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକେନେୱାତି ସଦ୍ଦେସଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନାରିଯାନଂ ସଙ୍ଗହଣେ ପୱତ୍ତେନେୱ। ସିକ୍ଖାପଦୱିଭଙ୍ଗେପୀତି ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ପଦଭାଜନିଯେପି। ତତ୍ଥାତି ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକେ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ।

୭୭। ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ସୁତାଦିଗୁଣନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅନ୍ତରା ୱାତି ପରିନିବ୍ବାନକାଲତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ କାଲେ ୱା। ଅତିକଡ୍ଢିଯମାନେନାତି ଅତିନିପ୍ପୀଳିଯମାନେନ। ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସାତିଇଦଂ ପନାତି ଏତ୍ଥ ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ଆଦ୍ୟତ୍ଥୋ। ତେନ ‘‘ଖିତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସା’’ତିଆଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନାନନ୍ତି ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ, ଫଲପଞ୍ଞାଯ ଚ ସମ୍ପନ୍ନାନଂ। ଅନାପତ୍ତୀତି ପାଚିତ୍ତିଯାପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବା, ଆପତ୍ତିଯେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ‘‘ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୮। ନୱମେ ତତ୍ରାତି ତସ୍ସଂ ‘‘ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲା ନାମା’’ତିଆଦିପାଳିଯଂ, ତାସୁ ୱା ପାଳିଅଟ୍ଠକଥାସୁ। ୱିଚାରଣାତି ୱୀମଂସନା। ଉପସମ୍ପନ୍ନସଦ୍ଦେତି ଉପସମ୍ପନ୍ନସଦ୍ଦତ୍ଥଭାୱେ । ଏତ୍ଥ ହି ସଦ୍ଦେ ୱୁଚ୍ଚମାନେ ଅୱିନାଭାୱତୋ ସଦ୍ଦେନ ଅତ୍ଥୋପି ୱୁତ୍ତୋ, ୱିନାପି ଭାୱପଚ୍ଚଯେନ ଭାୱତ୍ଥସ୍ସ ଞାତବ୍ବତ୍ତା ଭାୱୋପି ଗହେତବ୍ବୋ, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉପସମ୍ପନ୍ନସଦ୍ଦତ୍ଥଭାୱେ’’ତି। ଏସେୱ ନଯୋ ‘‘ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସଦ୍ଦେ’’ତି ଏତ୍ଥାପି। ଏତଂ ପରିମାଣଂ ଯସ୍ସାତି ଏତଂ, ‘‘ତେରସ ସଙ୍ଘାଦିସେସା’’ତି ୱଚନଂ। ଏତଂ ଏୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ନ ‘‘ଚତ୍ତାରି ଚ ପାରାଜିକାନୀ’’ତି ଇଦନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥାତି ପାଳିଯଂ। କସ୍ସଚି ୱିମତି

ଭଓ୍ୟେସ୍ସ, କିଂ ଭଓ୍ୟେସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ଆପତ୍ତିଂ ଆରୋଚେନ୍ତେନ ଅକ୍କୋସନ୍ତସ୍ସ ସମାନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଏୱଂ ସତୀ’’ତିଆଦି। ପାଚିତ୍ତିୟମେୱ ଚାତି ଚସଦ୍ଦୋ ବ୍ଯତିରେକତ୍ଥୋ, ନ ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତନ୍ତି ପାଚିତ୍ତିୟାପଜ୍ଜନଂ, ‘‘ଅସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି…ପେ… ଓମସୱାଦସ୍ସା’’ତି ୱଚନଂ ୱା, ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ପାଠଇଯଂ। ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯାୱେତି ଏତ୍ଥ ଏୱକାରୋ ଅଟ୍ଠାନଯୋଗୋ, ପମାଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯୋଜେତବ୍ବୋ, କାରଣମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନ ଅଞ୍ଞା ୱିଚାରଣା’’ତି। ଅଥ ୱା ଅଞ୍ଞାତି ସାମ୍ଯତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନମେତଂ, ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ୱିଚାରଣା ପମାଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଞ୍ଚି ସତି ଏୱକାରୋ ଠାନଯୋଗୋୱ। ପୁବ୍ବେପି ଚାତି ଗଣ୍ଠାରମ୍ଭକାଲେପି ଚ।

ଏତନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯାନଂ ପମାଣତଂ। ସଂୱରତ୍ଥାଯ ଏୱ, ଅନାପଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ ଏୱ ଚ ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ଯୋଜନା। ତେନାହ ‘‘ନ ତସ୍ସ’’ତ୍ଯାଦି। ତସ୍ସାତି ଯସ୍ସା ଭିକ୍ଖୁଭାୱୋ ନାମ ନ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସା ସୁଦ୍ଧୁତ୍ତମେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୮୦।ସାତି ଭିକ୍ଖୁସମ୍ମୁତି, ସଙ୍ଘେନ କାତବ୍ବାତି ଯୋଜନା। କତ୍ଥଚୀତି କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଠାନେ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ‘‘ୱୁତ୍ତତ୍ତା’’ତି ପଦଂ ‘‘କାତବ୍ବା’’ତି ପଦେ ହେତୁ। ଏସାତି ଏସୋ ଭିକ୍ଖୁ। ହିତେସିତାଯାତି ହିତସ୍ସ ଏସିତାଯ, ଅତ୍ଥସ୍ସ ଇଚ୍ଛତାଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

୮୨।ସେସାନୀତି ଆଦିମ୍ହି ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦତୋ ସେସାନି ଉପରି ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନି। ଅସ୍ସାତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ। ଘଟେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧଂ କତ୍ୱାତି। ନୱମଂ।

୧୦। ପଥୱୀଖଣନସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୬। ଦସମେ ଭଗୱା ଦସ୍ସେତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ପଥୱିଯଂ। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ପାସାଣାଦୀସୁ। ମୁଟ୍ଠିପ୍ପମାଣତୋତି ଖଟକପମାଣତୋ। ସାତି ଅଦଡ୍ଢପଥୱୀ। ହତ୍ଥିକୁଚ୍ଛିଯନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ଠାନେ। ଏକପଚ୍ଛିପୂରଂ ପଥୱିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସଂଯେୱାତି ଅପ୍ପପଂସୁଅପ୍ପମତ୍ତିକାପଦାନଂ ଏୱ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଏତନ୍ତି ଯେଭୁଯ୍ୟେନପାସାଣାଦିପଞ୍ଚକଂ। ତନ୍ତି କୁସୀତଂ। ଆଣାପେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଆଣ ପେସନେ’’ତି ଧାତୁପାଠେସୁ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଆଣଧାତୁଯେୱ ପେସନସଙ୍ଖାତଂ ହେତ୍ୱତ୍ଥଂ ୱଦତି, ନ ଣାପେପଚ୍ଚଯୋ, ସୋ ପନ ଧାତ୍ୱତ୍ଥେଯେୱ ୱତ୍ତତି। ନ ହି ତସ୍ସ ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତୋ ଅଭିଧେଯ୍ୟୋ ଅତ୍ଥି ଧାତ୍ୱତ୍ଥତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଭିଧେଯ୍ୟସ୍ସାଭାୱା। ତାୱାତି ପଠମଂ ପାଠଇମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛଯସ୍ସ, ତତୋ ୱା।

ପୋକ୍ଖରଂ ପଦୁମଂ ନେତୀତି ପୋକ୍ଖରଣୀ। ‘‘ସୋଧେନ୍ତେହୀ’’ତି ପଦଂ ‘‘ଉସ୍ସିଞ୍ଚିତୁଂ ଅପନେତୁ’’ନ୍ତି ପଦେସୁ ଭାୱକତ୍ତା। ଯୋତି ‘‘ତନୁକଦ୍ଦମୋ’’ତି ପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଯୋ ତନୁକଦ୍ଦମୋତି ହି ଅତ୍ଥୋ। କୁଟେହୀତି ଘଟେହି। ଉସ୍ସିଞ୍ଚିତୁନ୍ତି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା, ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱା ସିଞ୍ଚିତୁଂ। ତତ୍ରାତି ସୁକ୍ଖକଦ୍ଦମେ, ‘‘ଯୋ’’ତି ପଦେ ଅୱଯୱୀଆଧାରୋ। ଯୋତି ସୁକ୍ଖକଦ୍ଦମୋ।

ତଟନ୍ତି କୂଲଂ। ଉଦକସାମନ୍ତାତି ଉଦକସ୍ସ ସମୀପେ। ଓମକଚତୁମାସନ୍ତି ଚତୁମାସତୋ ଊନକଂ। ଓୱଟ୍ଠନ୍ତି ଦେୱେନ ଓୱସ୍ସିତଂ ହୋତି ସଚେତି ଯୋଜନା। ପତତୀତି ତଟଂ ପତତି। ଉଦକେଯେୱାତି ପକତିଉଦକେଯେୱ। ଉଦକସ୍ସାତି ୱସ୍ସୋଦକସ୍ସ। ତତ୍ଥାତି ପାସାଣପିଟ୍ଠିଯଂ। ପଠମମେୱାତି ସୋଣ୍ଡିଖଣନତୋ ପଠମଂ ଏୱ। ଉଦକେ ପରିଯାଦିଣ୍ଣେତି ଉଦକେ ସୁକ୍ଖେ। ପଚ୍ଛାତି ଉଦକପୂରତୋ ପଚ୍ଛା। ତତ୍ଥାତି ସୋଣ୍ଡିଯଂ। ଉଦକେଯେୱାତି ମୂଲୋଦକେଯେୱ। ଉଦକନ୍ତି ଆଗନ୍ତୁକୋଦକଂ। ଅଲ୍ଲୀଯତୀତି ପିଟ୍ଠିପାସାଣେ ଲଗ୍ଗତି। ତମ୍ପୀତି ସୁଖୁମରଜମ୍ପି। ଅକତପବ୍ଭାରେତି ୱଢଅଙ୍ଗେନ ଅକତେ ପବ୍ଭାରେ। ଉପଚିକାହି ୱମୀଯତି, ଘରଗୋଳିକାଦଯୋ ୱା ସତ୍ତେ ୱମତୀତି ୱମ୍ମିକୋ।

ଗାୱୀନଂ ଖୁରୋ କଣ୍ଟକସଦିସତ୍ତା ଗୋକଣ୍ଟକୋ ନାମ, ତେନ ଛିନ୍ନୋ କଦ୍ଦମୋ ‘‘ଗୋକଣ୍ଟକୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଚ୍ଛଦନଂ ୱା ୱିନଟ୍ଠଚ୍ଛଦନଂ ୱା ପୁରାଣସେନାସନଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ତତୋତି ପୁରାଣସେନାସନତୋ, ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅୱସେସନ୍ତି ୱିନଟ୍ଠଚ୍ଛଦନତୋ। ଅୱସେସଂ ଇଟ୍ଠକଂ ଗଣ୍ହାମି ଇତି ସଞ୍ଞାଯାତି ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ତେନାତି ଇଟ୍ଠକାଦିନା। ଯା ଯାତି ମତ୍ତିକା। ଅତିନ୍ତାତି ଅନଲ୍ଲା, ଅକିଲିନ୍ନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତସ୍ମିନ୍ତି ମତ୍ତିକାପୁଞ୍ଜେ। ସକୋତି ସକଲୋ ମତ୍ତିକାପୁଞ୍ଜୋ। ଅସ୍ସାତି ମତ୍ତିକାପୁଞ୍ଜସ୍ସ। ‘‘କପ୍ପିୟକାରକେହୀ’’ତି ପଦଂ ‘‘ଅପନାମେତ୍ୱା’’ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। କସ୍ମା ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ‘‘ଉଦକେନା’’ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା।

ତତ୍ଥାତି ମତ୍ତିକାପାକାରେ। ଅଞ୍ଞତ୍ରମ୍ପୀତି ମଣ୍ଡପଥମ୍ଭତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ରମ୍ପି। ତେନ ଅପଦେସେନାତି ତେନ ପାସାଣାଦିପୱଟ୍ଟନଲେସେନ।

ପସ୍ସାୱଧାରାଯାତି ମୁତ୍ତସୋତାଯ। କତ୍ତରଯଟ୍ଠିଯାତି କତ୍ତରଦଣ୍ଡେନ। ଏତ୍ଥ ହି କତ୍ତରଯତି ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନଂ ସିଥିଲଭାୱେନ ସିଥିଲୋ ହୁତ୍ୱା ଭୱତୀତି କତ୍ୱା କତ୍ତରୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଜିଣ୍ଣମନୁସ୍ସୋ, ତେନ ଏକନ୍ତତୋ ଗହେତବ୍ବତ୍ତା କତ୍ତରେନ ଗହିତା ଯଟ୍ଠି, କତ୍ତରସ୍ସ ଯଟ୍ଠୀତି ୱା କତ୍ୱା କତ୍ତରଯଟ୍ଠି ୱୁଚ୍ଚତି

କଉରଦଣ୍ଡୋ। ଦନ୍ତଜପଠମକ୍ଖରେନ ସଞ୍ଞାୟିତବ୍ବୋ। ୱୀରିୟସମ୍ପଗ୍ଗହଣଝନ୍ତି ୱୀରିୟସ୍ସ ସୁଟ୍ଠୁ ପଗ୍ଗଣ୍ହନଝଂ, ୱୀରିୟସ୍ସ ଉକ୍ଖିପନଝନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ଭିକ୍ଖୂତି ଯୋଜନା।

୮୭।ତତ୍ରାପୀତି ଇଟ୍ଠକକପାଲାଦୀସୁପି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତେସଂ ଅନୁପାଦାନତ୍ତାତି ତେସଂ ଇଟ୍ଠକାଦୀନଂ ଅଗ୍ଗିସ୍ସ ଅନିନ୍ଧନତ୍ତା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମାୱା। ତାନୀତି ଇଟ୍ଠକାଦୀନି। ଅୱିସୟତ୍ତାତି ଆପତ୍ତିୟା ଅନୋକାସତ୍ତା। ତିଣୁକ୍କନ୍ତି ତିଣମୟଂ ଉକ୍କଂ। ତତ୍ଥେୱାତି ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ଏୱ। ଅରୀୟତି ଅଗ୍ଗିନିପ୍ଫାଦନଝଂ ଘଂସୀୟତି ଏତ୍ଥାତି ଅରଣୀ, ହେଟ୍ଠା ନିମନ୍ଥନୀୟଦାରୁ। ସହ ଧନୁନା ଏତି ପୱତ୍ତତୀତି ସହିତୋ, ଉପରି ନିମନ୍ଥନଦାରୁ। ଅରଣୀ ଚ ସହିତୋ ଚ ଅରଣୀସହିତୋ, ତେନ ଅଗ୍ଗିଂ ନିଦ୍ଧତ୍ତେଦ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ଯଥା କରିୟମାନେ ନ ଡୟ୍ହତି, ତଥା କରୋହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୮୮।ଆୱାଟଂଜାନାତି ଆୱାଟଂ କାତୁଂ, ଖଣିତୁଂ ୱା ଜାନାହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଏୱଂ ମହାମତ୍ତିକଂ ଜାନ, ଥୁସମତ୍ତିକଂ ଜାନା’’ତି ଏତ୍ଥାପି ଯଥାଲାଭଂ ସମ୍ପଦାନୱାଚକପଦଂ ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ଯୋଜନା କାତବ୍ବା। ସାତି ପଥୱୀ। ତେନାତି ପୱଞ୍ଚନାଦିନାତି। ଦସମଂ।

ମୁସାୱାଦୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

୨। ଭୂତଗାମୱଗ୍ଗୋ

୧। ଭୂତଗାମସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୮୯। ଦୁତିୟୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ତସ୍ସାତି ଦେୱତାୟ। ଉକ୍ଖିତ୍ତଂ ଫରସୁନ୍ତି ଉଦ୍ଧଂ ଖିତ୍ତଂ କୁଠାରିଂ। ନିଗ୍ଗହେତୁନ୍ତି ସଣ୍ଠାତୁଂ, ନିୱତ୍ତେତୁଂ ୱା। ଚକ୍ଖୁୱିସୟାତୀତେତି ପସାଦଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଗୋଚରାତିକ୍କନ୍ତେ। ମହାରାଜସନ୍ତିକାତି ୱେସ୍ସୱଣମହାରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକା। ଥନମୂଲେଯେୱାତି ଥନସମୀପେଯେୱ। ହିମୱନ୍ତେତି ହିମୌଗ୍ଗିରଣେ ୱନେ, ହିମଯୁତ୍ତେ ୱା। ତତ୍ଥାତି ହିମୱନ୍ତେ, ଦେୱତାସନ୍ନିପାତେ ୱା। ରୁକ୍ଖଧମ୍ମୋତି ରୁକ୍ଖସଭାୱୋ। ରୁକ୍ଖଧମ୍ମୋ ଚ ନାମ ଛେଦନଭେଦନାଦୀସୁ ରୁକ୍ଖାନଂ ଅଚେତନତ୍ତା କୋପସ୍ସ ଅକରଣଂ, ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖଧମ୍ମେ ଠିତା ଦେୱତା ରୁକ୍ଖଧମ୍ମେ ଠିତା ନାମ, ଛେଦନଭେଦନାଦୀସୁ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ୱିୟ ରୁକ୍ଖଟ୍ଠକଦେୱତାୟ ଅକୋପନଂ ରୁକ୍ଖଧମ୍ମେ ଠିତା ନାମାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତତ୍ଥାତି ତାସୁ ସନ୍ନିପାତଦେୱତାସୁ। ଇତୀତି ଇମସ୍ସ ଅଲଭନସ୍ସ, ଇମସ୍ମିଂ ଅଲଭନେ ୱା, ଆଦୀନୱନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭଗୱତୋ ଚାତି ଚ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘ପୁବ୍ବଚରିତ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଇମଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଂ ଅଦ୍ଦସ, ଭଗୱତୋ ପୁବ୍ବଚରିତଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରୀତି ୱାକ୍ୟସମ୍ପିଣ୍ଡନୱସେନ ଯୋଜନା କାତବ୍ବା। ତେନାତି ଦସ୍ସନାନୁସ୍ସରଣକାରଣେନ। ଅସ୍ସାତି ଦେୱତାୟ। ସଂୱିଜ୍ଜତି ପିତା ଅସ୍ସାତି ସପିତିକୋ, ପୁତ୍ତୋ। (ତାୱାତି ଅତିୱିୟ, ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖନ୍ତିୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ) ‘‘ମରିୟାଦଂ ବନ୍ଧିସ୍ସତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସତୀ’’ତି। ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖନ୍ତିୟା ଅସ୍ସା ଦେୱତାୟ ଏତଦହୋସୀତି ଯୋଜନା।

ଯୋତି ଯୋ କୋଚି ଜନୋ। ୱେତି ଏକନ୍ତେନ। ଉପ୍ପତିତନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜନୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ଉପରି ପତିତଂ। ଭନ୍ତନ୍ତି ଭମନ୍ତଂ ଧାୱନ୍ତଂ, ୱାରଯେତି ନିୱାରେୟ୍ୟ ନିଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ତନ୍ତି ଜନଂ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ସାରଥି ଭନ୍ତଂ ରଥଂ ୱାରଯେ ଇୱ, ତଥା ଯୋ ୱେ ଉପ୍ପତିତଂ କୋଧଂ ୱାରଯେ, ତଂ ଅହଂ ସାରଥିଂ ଇତି ବ୍ରୂମି। ଇତରୋ କୋଧନିୱାରକତୋ ଅଞ୍ଞୋ ରାଜୌପରାଜାଦୀନଂ ସାରଥିଭୂତୋ ଜନୋ ରସ୍ମିଗ୍ଗାହୋ ରଜ୍ଜୁଗ୍ଗାହୋ ନାମାତି।

ଦୁତିୟଗାଥାୟ ୱେଜ୍ଜୋ ୱିସଟଂ ୱିତ୍ଥତଂ ସପ୍ପୱିସଂ ସପ୍ପସ୍ସ ଆସୀୱିସସ୍ସ ୱିସଂ ଗରୁଠଅଂ ଓସଧେହି ଭେସଜ୍ଜେନ, ମନ୍ତେନ ଚ ୱିନେତି ଇୱ, ତଥା ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱେ ଉପ୍ପତିତଂ କୋଧଂ ମେତ୍ତାୟ ୱିନେତି, ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉରଗୋ ଭୁଜଗୋ ପୁରାଣଂ ପୁରେ ଭୱଂ ଜିଣ୍ଣଂ ପୁରାଣତ୍ତା ଜିଣ୍ଣଂ ତଚଂ ଜହାତି ଇୱ, ତଥା ଓରପାରଂ ଅପାରସଙ୍ଖାତଂ ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିୟସଂଯୋଜନଂ ଜହାତୀତି ଯୋଜନା କାତବ୍ବା।

ତତ୍ରାତି ଦ୍ୱୀସୁ ଗାଥାସୁ। ୱତ୍ଥୁ ପନ ୱିନଯେ ଆରୂଠହନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅଥାତି ପଚ୍ଛା। ଯସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସାତି ଯେନ ଦେୱପୁତ୍ତେନ। ପରିଗ୍ଗହୋତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗହିତୋ। ସୋତି ଦେୱପୁତ୍ତୋ। ତତୋତି ଉପଗମନତୋ। ଯଦା ହୋତି, ତଦାତି ଯୋଜନା। ମହେସକ୍ଖଦେୱତାସୂତି ମହାପରିୱାରାସୁ ଦେୱତାସୁ, ମହାତେଜାସୁ ୱା। ପଟିକ୍କମନ୍ତୀତି ଅପେନ୍ତି। ଦେୱତା ଯମ୍ପି ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥେୱାତି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେଯେୱ। ଉପଟ୍ଠାନନ୍ତି ଉପଟ୍ଠାନତ୍ଥାୟ, ସମ୍ପଦାନତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଅଥ ୱା ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ଏତ୍ଥାତି ଉପଟ୍ଠାନଂ, ଭଗୱତୋ ସମୀପଟ୍ଠାନଂ, ତଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ନନ୍ତି ତଂ, ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ।

୯୦। ‘‘ଭୱନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ୱିରୂଠହେ ମୂଲେ ନୀଲଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢମାନକେ ତରୁଣରୁକ୍ଖଗଚ୍ଛାଦିକେ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅହୁୱତ୍ଥୁ’’ନ୍ତି ଇମିନା ପନ

ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ଠିତେ ମହନ୍ତରୁକ୍ଖଗଚ୍ଛାଦିକେ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅହୁୱତ୍ଥୁ’’ନ୍ତି ଚ ହିୟ୍ୟତ୍ତନିସଙ୍ଖାତାୟ ହୁଂ-ୱିଭତ୍ତିୟା ହୂ-ଧାତୁସ୍ସ ଉକାରସ୍ସ ଉୱାଦେସୋ ହୋତି। ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ‘‘ଅହୁୱତୀ’’ତି ପାଠୋ ଦିସ୍ସତି, ସୋ ଅପାଠୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ‘‘ଜାୟନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ଭୂ-ଧାତୁସ୍ସ ସତ୍ତତ୍ଥଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି , ‘‘ୱଡ୍ଢନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ୱଡ୍ଢନତ୍ଥଭାୱଂ। ଏତନ୍ତି ‘‘ଭୂତଗାମୋ’’ତି ନାମଂ। ପୀୟତେ ୟଥାକାମଂ ପରିଭୁଞ୍ଜୀୟତେ, ପାତବ୍ବଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ୱା ପାତବ୍ୟଂ, ପାସଦ୍ଦୋ ୟଥାକାମପରିଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥୋ। ତେନାହ – ‘‘ଛେଦନଭେଦନାଦୀହି ୟଥାରୁଚି ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବତାତି ଅତ୍ଥୋ’’ତି।

୯୧। ‘‘ଇଦାନୀ’’ତି ପଦଂ ‘‘ଆହା’’ତି ପଦେ କାଲସତ୍ତମୀ। ୟସ୍ମିନ୍ତି ବୀଜେ। ତନ୍ତି ବୀଜଂ। ପଞ୍ଚ ବୀଜଜାତାନୀତି ଏତ୍ଥ ଜାତସଦ୍ଦସ୍ସ ତବ୍ଭାୱତ୍ଥତଂ ସନ୍ଧାୟ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତବ୍ଭାୱତ୍ଥସ୍ସ ‘‘ମୂଲେ ଜାୟନ୍ତୀ’’ତି ଇମାୟ ପାଠଇୟା ଅସଂସନ୍ଦନତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ସଙ୍ଗହକାରେନ ‘‘ନ ସମେନ୍ତୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟାନଂ ମତେନ ସତି ଜାତସଦ୍ଦସ୍ସ ତବ୍ଭାୱତ୍ଥଭାୱେ ‘‘ମୂଲେ ଜାୟନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ ମୂଲେ ମୂଲାନି ଜାୟନ୍ତୀତି ଦୋସୋ ଭୱେୟ୍ୟାତି ମନସି କତ୍ୱା ଆହ ‘‘ନ ହୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୟସ୍ମା ୱା। ତାନୀତି ରୁକ୍ଖାଦୀନି। ତସ୍ସାତି ‘‘ଭୂତଗାମୋ ନାମ ପଞ୍ଚ ବୀଜଜାତାନୀ’’ତି ପଦସ୍ସ। ଏତନ୍ତି ‘‘ବୀଜଜାତାନୀ’’ତି ନାମଂ। ବୀଜେସୁ ଜାତାନି ବୀଜଜାତାନୀତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମୂଲେ ଜାୟନ୍ତୀ’’ତିଆଦିନା ସମେତି। ଏତେନାତି ‘‘ବୀଜତୋ’’ତିଆଦିନା ସଙ୍ଗହୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

‘‘ୟେହୀ’’ତି ପଦଂ ‘‘ଜାତତ୍ତା’’ତି ପଦେ ଅପାଦାନଂ, ହେତୁ ୱା ‘‘ୱୁତ୍ତାନୀ’’ତି ପଦେ କରଣଂ, କତ୍ତା ୱା। ତେସନ୍ତି ବୀଜାନଂ। ରୁକ୍ଖାଦୀନଂ ୱିରୁହନଂ ଜନେତୀତି ବୀଜଂ। ‘‘ବୀଜତୋ’’ତିଆଦିନା କାରିୟୋପଚାରେନ କାରଣସ୍ସ ଦସ୍ସିତତ୍ତା କାରଣୂପଚାରଂ ପଦୀପେତି। ଅଞ୍ଞାନିପି ୟାନି ୱା ପନ ଗଚ୍ଛୱଲ୍ଲିରୁକ୍ଖାଦୀନି ଅତ୍ଥି ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ତାନି ଗଚ୍ଛୱଲ୍ଲିରୁକ୍ଖାଦୀନି ଜାୟନ୍ତି ସଞ୍ଜାୟନ୍ତୀତି ୟୋଜନା। ତାନୀତି ଗଚ୍ଛୱଲ୍ଲିରୁକ୍ଖାଦୀନି । ତଞ୍ଚ ମୂଲଂ, ପାଠଇୟଂ ୱୁତ୍ତହଲିଦ୍ଦାଦି ଚ ଅତ୍ଥି, ସବ୍ବମ୍ପି ଏତଂ ମୂଲବୀଜଂ ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ବୀଜେସୁ, ଖନ୍ଧବୀଜେସୁ ୱା।

୯୨ ।ସଞ୍ଞାୱସେନାତି ‘‘ବୀଜ’’ନ୍ତି ସଞ୍ଞାୱସେନ। ‘‘ତତ୍ଥା’’ତି ପଦଂ ‘‘ୱେଦିତବ୍ବୋ’’ତି ପଦେ ଆଧାରୋ। ‘‘ୟଥା’’ତିଆଦିନା କାରଣୋପଚାରେନ କାରିୟସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଫଲୂପଚାରଂ ଦସ୍ସେତି। ୟଂ ବୀଜଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୂତି ୟୋଜନା। ୟଦେତଂ ଆଦିପଦନ୍ତି ୟୋଜେତବ୍ବଂ। ତେନାତି ଆଦିପଦେନ। ରୱୀୟତି ଭଗୱତା କଥୀୟତୀତି ରୁତଂ, ପାଠଇ, ତସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ ୟଥାରୁତଂ, ପାଠଇଅନତିକ୍କନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏତ୍ଥାତି ‘‘ବୀଜେ ବୀଜସଞ୍ଞୀ’’ତିଆଦିପଦେ, ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ୱା। ଉଦକେ ଠାତି ପୱତ୍ତତୀତି ଉଦକଟ୍ଠୋ, ଏୱଂ ଥଲଟ୍ଠୋପି। ତତ୍ଥାତି ଉଦକଟ୍ଠଥଲଟ୍ଠେସୁ। ସାସପସ୍ସ ମତ୍ତଂ ପମାଣଂ ଅସ୍ସ ସେୱାଲସ୍ସାତି ସାସପମତ୍ତିକୋ। ତିଲସ୍ସ ବୀଜପମାଣଂ ଅସ୍ସ ସେୱାଲସ୍ସାତି ତିଲବୀଜକୋ। ପମାଣତ୍ଥେ କୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ସଙ୍ଖପଣକାଦୟୋ ସେୱାଲେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତତ୍ଥ ତିଲବୀଜପମାଣୋ ଜଲସଣ୍ଠିତୋ ନୀଲାଦିୱଣ୍ଣୟୁତ୍ତୋ ସେୱାଲୋ ତିଲବୀଜଂ ନାମ, ସପତ୍ତୋ ଅପ୍ପକଣ୍ଡୋ ଉକ୍ଖଲିପିଧାନାଦିପମାଣୋ ସମୂଲୋ ଏକୋ ସେୱାଲୱିସେସୋ ସଙ୍ଖୋ ନାମ, ଭମରସଣ୍ଠାନୋ ନୀଲୱଣ୍ଣୋ ଏକୋ ସେୱାଲୱିସେସୋ ପଣକୋ ନାମ। ଉଦକଂ ସେୱତୀତି ସେୱାଲୋ। ତତ୍ଥାତି ସେୱାଲେସୁ। ୟୋତି ସେୱାଲୋ। ପତିଟ୍ଠିତଂ ସେୱାଲନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ମୂଲେ ୱା ନଠଏ ୱା ପତ୍ତେ ୱା। ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱାତି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା। ‘‘ହତ୍ଥେହୀ’’ତି ପଦଂ ‘‘ୱିୟୂହିତ୍ୱା’’ତି ପଦେ କରଣଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୟସ୍ମା ୱା। ତସ୍ସାତି ସେୱାଲସ୍ସ। ଏତ୍ତାୱତାତି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିୟୂହନମତ୍ତେନ। ୟୋ ସେୱାଲୋ ନିକ୍ଖମତି, ତଂ ସେୱାଲନ୍ତି ୟୋଜନା। ପରିସ୍ସାୱନନ୍ତରେନାତି ପରିସ୍ସାୱନଛିଦ୍ଦେନ। ଉପ୍ପଲାନି ଅସ୍ମିଂ ଗଚ୍ଛେତି ଉପ୍ପଲିନୀ। ପଦୁମାନି ଅସ୍ମିଂ ଗଚ୍ଛେତି ପଦୁମିନୀ, ଇନୋ, ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଜୋତକୋ ଈ। ତତ୍ଥେୱାତି ଉଦକେୟେୱ। ତାନୀତି ୱଲ୍ଲୀତିଣାନି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୟସ୍ମା ୱା। ଅନନ୍ତକୋତି ସାସପମତ୍ତିକୋ ସେୱାଲୋ। ସୋ ହି ନତ୍ଥି ଅତ୍ତତୋ ଅନ୍ତୋ ଲାମକୋ ସେୱାଲୋ ଏତସ୍ସାତି କତ୍ୱା ‘‘ଅନନ୍ତକୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅତ୍ତନାୟେୱ ହି ସୁଖୁମୋ, ତତୋ ସୁଖୁମୋ ସେୱାଲୋ ନତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତତ୍ଥାତି ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁଭାୱେ। ତମ୍ପୀତି ‘‘ସମ୍ପୁଣ୍ଣଭୂତଗାମଂ ନ ହୋତୀ’’ତି ୱଚନମ୍ପି। ପିସଦ୍ଦୋ ମହାପଚ୍ଚରିଆଦିଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟାନଂ ୱଚନାପେକ୍ଖୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୟସ୍ମା ୱା। ନ ଆଗତୋ, ତସ୍ମା ନ ସମେତୀତି ୟୋଜନା। ଅଥାତି ତସ୍ମିଂ ଅନାଗତେ। ଏତନ୍ତି ଅନନ୍ତକସେୱାଲାଦିଂ। ଗଚ୍ଛିସ୍ସତୀତି ୱଦେୟ୍ୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତମ୍ପୀତି ‘‘ଗଚ୍ଛିସ୍ସତୀ’’ତି ୱଚନମ୍ପି। ପିସଦ୍ଦୋ ପୁରିମଟ୍ଠକଥାଚରିୟାନଂ ୱଚନାପେକ୍ଖୋ।

ଅଭୂତଗାମମୂଲତ୍ତାତାଦିସସ୍ସ ବୀଜଗାମସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ବୀଜଗାମୋ ତିୱିଧୋ ହୋତି – ୟୋ ସୟଂ ଭୂତଗାମତୋ ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଭୂତଗାମଂ ଜନେତି, ଅମ୍ବଟ୍ଠିଆଦିକୋ। ୟୋ ପନ ସୟଂ ଭୂତଗାମତୋ ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ପନ ଭୂତଗାମଂ ନ ଜନେତି, ତାଲନାଠଇକେରାଦିଖାଣୁ। ୟୋ ପନ ସୟମ୍ପି ଭୂତଗାମତୋ ଅହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଭୂତଗାମଂ ନ ଜନେତି। ପାନୀୟଘଟାଦୀନଂ ବହି ସେୱାଲୋତି। ଭୂତଗାମୋ ପନ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ହୋତି – ୟୋ ସୟଂ ବୀଜଗାମତୋ ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମ୍ପି ବୀଜଗାମଂ ଜନେତି, ଏତରହି ଅମ୍ବରୁକ୍ଖାଦିକୋ। ୟୋ ପନ ସୟଂ ବୀଜଗାମତୋ ଅହୁତ୍ୱାୱ ଅଞ୍ଞଂ ବୀଜଗାମଂ ଜନେତି, ଆଦିକପ୍ପକାଲେ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖାଦିକୋ। ୟୋ ପନ ସୟଂ ବୀଜଗାମତୋ ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ପନ ବୀଜଗାମଂ ନ ଜନେତି, ନୀଲୱଣ୍ଣୋ ଫଲିତକଦଲୀରୁକ୍ଖାଦିକୋ। ୟୋ ପନ ସୟମ୍ପି ବୀଜଗାମତୋ ଅହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମ୍ପି ବୀଜଗାମଂ ନ ଜନେତି, ଇଧ ୱୁତ୍ତୋ ଅନନ୍ତକସେୱାଲାଦିକୋତି। ତତ୍ଥ

ଚତୁତ୍ଥଂ ଭୂତଗାମଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଭୂତଗାମମୂଲକତ୍ତା ତାଦିସସ୍ସ ବୀଜସ୍ସା’’ତି। ଅୟଂ ପନ ତତିୟବୀଜଗାମସ୍ସ ଚ ଚତୁତ୍ଥଭୂତଗାମସ୍ସ ଚ ୱିସେସୋ – ତତିୟବୀଜଗାମେ ମୂଲପଣ୍ଣାନି ନ ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, ଚତୁତ୍ଥଭୂତଗାମେ ତାନି ପଞ୍ଞାୟନ୍ତୀତି। ମୂଲପଣ୍ଣାନଂ ଅପଞ୍ଞାୟନତ୍ତା ବୀଜଗାମୋତି ୱୁତ୍ତୋ, ତେସଂ ପଞ୍ଞାୟନତ୍ତା ଭୂତଗାମୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ଇତରଥା ହି ୱିରୋଧୋ ଭୱେୟ୍ୟାତି। ଅତ୍ତନୋ ୱାଦେ ପାଚିତ୍ତିୟଭାୱତୋ ଗରୁକଂ, ମହାପଚ୍ଚରିଆଦୀନଂ ୱାଦେ ଦୁକ୍କଟମତ୍ତଭାୱତୋ ଲହୁକଂ। ଏତନ୍ତି ଠାନଂ।

ଏୱଂ ଉଦକଟ୍ଠଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଥଲଟ୍ଠଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଥଲଟ୍ଠେ’’ତିଆଦି। ଥଲଟ୍ଠେ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ହରିତଖାଣୂସୁ। ଉଦ୍ଧଂ ୱଡ୍ଢତୀତି ନୱସାଖାନିଗ୍ଗମନେନ ଛିନ୍ନତୋ ଉପରି ୱଡ୍ଢତି। ସୋତି ଖାଣୁ। ଫଲିତାୟ କଦଲିୟା ଖାଣୁ ବୀଜଗାମେନ ସଙ୍ଗହିତୋତି ଯୋଜନା। ଫଲଂ ସଞ୍ଜାତଂ ଏତିସ୍ସାତି ଫଲିତା। ତଥାତି ‘‘ଭୂତଗାମେନେୱ ସଙ୍ଗହିତା’’ତି ପଦାନି ଆକଡ୍ଢତି। ୟଦାତି ୟସ୍ମିଂ କାଲେ। ରତନପ୍ପମାଣାପୀତି ହତ୍ଥପ୍ପମାଣାପି। ଅଥାତି ଅପାଦାନତ୍ଥୋ, ତତୋ ରାସିକରଣତୋ ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୂମିୟଂ ନିଖଣନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ମୂଲେସୁ ଚେୱ ପଣ୍ଣେସୁ ଚା’’ତି ଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦୋ ସମୁଚ୍ଚୟତ୍ଥୋୱ, ନ ୱିକପ୍ପତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ମୂଲମତ୍ତେସୁ ପନା’’ତିଆଦି।

ବୀଜାନୀତି ମୂଲାଦିବୀଜାନି। ଠପିତାନି ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଉପରୀ’’ତି ପଦେନ ହେଟ୍ଠା ମୂଲାନି ଚାତି ଅତ୍ଥଂ ନୟେନ ଞାପେତି। ନ ଅଙ୍କୁରେ ନିଗ୍ଗତମତ୍ତେୟେୱ , ଅଥ ଖୋ ହରିତେ ନୀଲପଣ୍ଣୱଣ୍ଣେ ଜାତେୟେୱ ଭୂତଗାମସଙ୍ଗହୋ କାତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ହରିତେ’’ତିଆଦି। ତାଲଟ୍ଠୀନଂ ମୂଲନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦନ୍ତସୂଚି ୱିୟାତି ହତ୍ଥିଦନ୍ତସୂଚି ୱିୟ। ୟଥା ଅସମ୍ପୁଣ୍ଣଭୂତଗାମୋ ତତିୟୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ନ ଆଗତୋ, ନ ଏୱଂ ଅମୂଲକଭୂତଗାମୋ। ସୋ ପନ ଆଗତୋୟେୱାତି ଆହ ‘‘ଅମୂଲକଭୂତଗାମେ’’ତି। ଅମୂଲିକଲତା ୱିୟ ଅମୂଲକଭୂତଗାମେ ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱନ୍ଦାକାତି ରୁକ୍ଖାଦନୀ। ସା ହି ସୟଂ ରୁକ୍ଖଂ ନିସ୍ସାୟ ଜାୟନ୍ତୀପି ଅତ୍ତନୋ ନିସ୍ସୟାନଂ ରୁକ୍ଖାନଂ ଅଦନତ୍ତା ଭକ୍ଖନତ୍ତା ୱଦୀୟତି ଥୁତୀୟତୀତି ‘‘ୱନ୍ଦାକା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଞ୍ଞା ୱାତି ୱନ୍ଦାକାୟ ଅଞ୍ଞା ୱା। ତନ୍ତି ୱନ୍ଦାକାଦିଂ। ତତୋତି ରୁକ୍ଖତୋ। ୱନନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକୋ ଗଚ୍ଛୋ। ପଗୁମ୍ବୋତି ମହାଗଚ୍ଛୋ। ଦଣ୍ଡକୋତି ରୁକ୍ଖୋ ଦଣ୍ଡୟୋଗତୋ। ତସ୍ସାପୀତି ଅମୂଲିକଲତାୟପି। ଅୟମେୱ ୱିନିଚ୍ଛୟୋତି ୱନ୍ଦାକାଦିକସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱିୟ ଅୟଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ‘‘ଦ୍ୱେ ତୀଣି ପତ୍ତାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଏକପତ୍ତୋ ସଞ୍ଜାୟନ୍ତୋପି ଅଗ୍ଗବୀଜସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନା’’ତି ପଦଂ ‘‘ଲିତ୍ତସ୍ସା’’ତି ପଦେ କତ୍ତା। ନିଦାଘସମୟେତି ଗିମ୍ହକାଲେ। ଅବ୍ୱୋହାରିକୋତି ଆପତ୍ତିୟା ଅଙ୍ଗନ୍ତି ନ ୱୋହରିତବ୍ବୋ। ୱୋହରିତୁଂ ନ ଅରହତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତନ୍ତି ଅବ୍ୱୋହାରିକତଂ, ‘‘ସଚେ…ପେ… ପମଜ୍ଜିତବ୍ବା’’ତି ୱଚନଂ ୱା।

ଅହିଂ ସପ୍ପଂ ଛାଦେତୀତି ଅହିଚ୍ଛତ୍ତଂ, ତଂୟେୱ ଅହିଚ୍ଛତ୍ତକଂ। ୟଥାକଥଞ୍ଚି ହି ବ୍ୟପ୍ପତ୍ତି, ରୁଳ୍ହିୟା ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛୟୋ। ତସ୍ମାତି ତତୋ ୱିକୋପନତୋ। ତତ୍ଥାତି ଅହିଚ୍ଛତ୍ତକେ। ହେଟ୍ଠା ‘‘ଉଦକପପ୍ପଟକୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇଧ ‘‘ରୁକ୍ଖପପ୍ପଟିକାୟପୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପପ୍ପଟକସଦ୍ଦୋ ଦ୍ୱିଲିଙ୍ଗୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତନ୍ତି ପପ୍ପଟିକଂ। ଠିତଂ ନିୟ୍ୟାସନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏୱଂ ‘‘ଲଗ୍ଗ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି। ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚେନାତି ହତ୍ଥଲୋଲେନ। ‘‘ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସାପୀ’’ତି ପଦେ ହେତୁ।

ୱାସତ୍ଥିକେନାତି ୱାସଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ। ‘‘ଓଚିନାପେତବ୍ବା’’ତି ପଦେ କତ୍ତା। ଉପ୍ପାଟେନ୍ତେହୀତି ଉଦ୍ଧରନ୍ତେହି। ତେସନ୍ତି ସାମଣେରାନଂ। ସାଖଂ ଗହିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଠପିତସ୍ସ ସିଙ୍ଗୀୱେରସ୍ସାତି ଯୋଜନା।

ଛିଜ୍ଜନକନ୍ତି ଛିଜ୍ଜନୟୁତ୍ତଂ, ଛିଜ୍ଜନାରହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଚଙ୍କମିତଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଇମିନା ୱତ୍ତସୀସେନ ଚଙ୍କମନଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଭିଜ୍ଜତୀ’’ତି ଇମିନା ଅଭିଜ୍ଜମାନେ ଗଣ୍ଠିପି କାତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ଦାରୁମକ୍କଟକନ୍ତି ମକ୍କଟସ୍ସ ହତ୍ଥୋ ମକ୍କଟୋ ଉପଚାରେନ, ମକ୍କଟୋ ୱିୟାତି ମକ୍କଟକୋ, ସଦିସତ୍ଥେ କୋ। ଦାରୁସଙ୍ଖାତୋ ମକ୍କଟକୋ ଦାରୁମକ୍କଟକୋ। ତଂ ଆକୋଟେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନିୟାମିତତ୍ତାତି ଇମନ୍ତି ଅନିୟାମିତତ୍ତା ୱଚନସ୍ସ। ଇଦଂ ମହାସାମଞ୍ଞଂ, ୱିସେସସାମଞ୍ଞମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ‘‘ନାମଂ ଗହେତ୍ୱାପୀ’’ତିଆଦି। ସବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବଂ ୱଚନଂ।

‘‘ଇମଂ ଜାନାତିଆଦୀସୂ’’ତି ପଦଂ ‘‘ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ’’ତି ପଦେ ଆଧାରୋ। ଇମଂ ମୂଲଭେସଜ୍ଜଂ ଜାନାତି ଇମଂ ମୂଲଭେସଜ୍ଜଂ ଯୋଜିତୁଂ ଜାନାତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ତାୱତାତି ‘‘ଇମଂ ଜାନା’’ତିଆଦିୱଚନମତ୍ତେନ। କପ୍ପିୟନ୍ତି ସମଣୱୋହାରେନ, ୱୋହାରସ୍ସ ୱା ୟୁତ୍ତଂ ଅନୁରୂପଂ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘କପ୍ପିୟଂ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଚନେ। ନିବ୍ବଟ୍ଟବୀଜମେୱାତି ଫଲତୋ ନିବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ୱିସୁଂ କତଂ ବୀଜଂ ଏୱ। ତତ୍ଥାତି ସୁତ୍ତେ। କରୋନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା କାତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ‘‘କପ୍ପିୟନ୍ତି ୱତ୍ୱାୱା’’ତି ଇମିନା ପଠମଂ କତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିସତ୍ଥନଖାନି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ୱତ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଲୋହମୟସତ୍ଥସ୍ସାତି ଅୟତମ୍ବାଦିଲୋହମୟସ୍ସ ସତ୍ଥସ୍ସ। ତେହୀତି ମନୁସ୍ସାଦୀନଂ ନଖେହି। ତେହୀତି ଅସ୍ସାଦୀନଂ ଖୁରେହି। ତେହୀତି ହତ୍ଥିନଖେହି। ୟେହୀତି ନଖେହି। ତତ୍ଥଜାତକେହିପୀତି ତସ୍ମିଂ ସତ୍ଥେ ଜାତକେହିପି, ନଖେହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତସ୍ମାତି ପୁରିମୱଚନାପେକ୍ଖଂ। ''କପ୍ପିଯଂ କରୋନ୍ତେନା''ତିଆଦିୱଚନମପେକ୍ଖତି। ''ଉଚ୍ଛୁଂ କପ୍ପିଯଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଉଚ୍ଛୁମେୱ ୱିଜ୍ଝତି, ପଗେୱ। ''ଦାରୁଂ କପ୍ପିଯଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଉଚ୍ଛୁଂ ୱିଜ୍ଝତି, ''ଦାରୁଂ କପ୍ପିଯଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଦାରୁମେୱ ୱା ୱିଜ୍ଝତି, ୱଟ୍ଟତି ଏକାବଦ୍ଧତ୍ତାତି ୱଦନ୍ତି। ତନ୍ତି ରଜ୍ଜୁଂ ୱା ୱଲ୍ଲିଂ ୱା। ସଙ୍କଂ ଖଣ୍ଡନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମାତି ମରିଚପକ୍କେସୁ। କଟାହନ୍ତି ଏକାଯ ଭାଜନୱିକତିଯା ନାମମେତଂ। ଇଧ ପନ ବୀଜାନଂ ଭାଜନଭାୱେନ ତଂସଦିସତ୍ତା ଫଲଫେଗ୍ଗୁପି ''କଟାହ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏକାବଦ୍ଧନ୍ତି କଟାହେନ ଏକତୋ ଆବଦ୍ଧଂ।

ତାନୀତି ତିଣାନି। ତେନାତି ରୁକ୍ଖପୱଟ୍ଟନାଦିନା। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ଠପନପାତନଟ୍ଠାନେ। ''ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାଯ''ନ୍ତି ପଦଂ ''ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ପଦେ ସାମଞ୍ଞାଧାରୋ। ଭିକ୍ଖୁ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଓପାତେତି ଆୱାଟେ। ସୋ ହି ଅୱପତନଟ୍ଠାନତ୍ତା ''ଓପାତୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ରୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟରୁକ୍ଖଂ। ଭୂମିନ୍ତି ଓପାତଥିରଭୂମିଂ। ଜୀୱିତହେତୂତି ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ, ଜୀୱିତକାରଣାତି ଅତ୍ଥୋ। ''ଭିକ୍ଖୁନା''ତି ପଦଂ ''ନିକ୍ଖମେତୁ''ନ୍ତି ପଦେ ଭାୱକତ୍ତା, କାରିତକତ୍ତା ୱା। ''ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟଭିକ୍ଖୁ''ନ୍ତି ୱା ''ଓପାତଭିକ୍ଖୁ''ନ୍ତି ୱା କାରିତକମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବଂ। ତସ୍ମାତି ଅନାପତ୍ତିଭାୱେ, ଅନାପତ୍ତିଭାୱସ୍ସ ୱା। ଏତସ୍ସାତି ସୁତ୍ତସ୍ସ। ପରୋ ପନ କାରୁଞ୍ଞେନ କରୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତମ୍ପୀତି କାରୁଞ୍ଞମ୍ପି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱାତି। ପଠମଂ।

୨। ଅଞ୍ଞୱାଦକସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୪। ଦୁତିଯେ ଅନାଚାରନ୍ତି ଅଚରିତବ୍ବଂ କାଯୱଚୀଦ୍ୱାରୱୀତିକ୍କମଂ। ସବ୍ବନାମସ୍ସ ଅନିଯମତ୍ତା ଇଧ ୱଚନନ୍ତି ଆହ ''ଅଞ୍ଞେନ ୱଚନେନ ଅଞ୍ଞଂ ୱଚନ''ନ୍ତି। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ, ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୋତି କୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ। କିନ୍ତି କିଂ ଆପତ୍ତିଂ। କିସ୍ମିନ୍ତି କିସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ। କିନ୍ତି କିଂ କମ୍ମଂ। କନ୍ତି କଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ। କିନ୍ତି କିଂ ୱଚନଂ।

ଏତ୍ଥାତି ''କୋ ଆପନ୍ନୋ''ତିଆଦିପାଠଇଯଂ। ''ଭିକ୍ଖୂହୀ''ତି ପଦଂ ''ୱୁତ୍ତୋ''ତି ପଦେ କତ୍ତା। ଅସାରୁପ୍ପନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅସାରୁପ୍ପଂ। ଏସୋତି ଏସୋ ଅତ୍ଥୋ, ୱିଭୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତନ୍ତି ୱତ୍ଥୁ। ଭଣନ୍ତୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାସନେ। ସୋତନ୍ତି ସୋତଦ୍ୱାରଂ। ଚକ୍ଖୁନ୍ତି ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରଂ।

୯୮।ଅଞ୍ଞନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତତ୍ଥତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଅପୁଚ୍ଛିତମତ୍ଥଂ। ଭାୱପ୍ପଧାନୋଯଂ କତ୍ତୁନିଦ୍ଦେସୋତି ଆହ ''ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରଣସ୍ସେତଂ ନାମ''ନ୍ତି। ତୁଣ୍ହୀଭାୱସ୍ସାତି ଅଭାସନସ୍ସ। ଆଙୂପସଗ୍ଗୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋତି ଆହ ''ଆରୋପେତୂ''ତି। ଏୱଂ ''ଅରୋପିତେ''ତି ଏତ୍ଥପି। ତେନାହ ''ଅନାରୋପିତେ''ତି।

୧୦୧।ତନ୍ତି ଅଞ୍ଞୱାଦକୱିହେସକରୋପନକମ୍ମଂ। ଅସ୍ସାତି ଭୱେଯ୍ଯ, ହୋତି ୱା।

୧୦୨।କିନ୍ତି କିଂ ୱଚନଂ। ଯେନାତି ଯେନ ବ୍ଯାଧିନା କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତାଦିସୋ ବ୍ଯାଧି ମୁଖେ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ତପ୍ପଚ୍ଚଯାତି ତତୋ କଥିତକାରଣାତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଉଜ୍ଝାପନକସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୩। ତତିଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଉଜ୍ଝାପେନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ''ଭିକ୍ଖୂ''ତି କାରିତକମ୍ମତ୍ତା କରଣତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଆହ ''ତେହି ଭିକ୍ଖୂହୀ''ତି। ଓକାରୱିପରୀତୋ ଉକାରୋତି ଚ ଝେସଦ୍ଦୋ ଞାଣତ୍ଥୋତି ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅୱଜାନାପେନ୍ତୀ''ତି। ''ତଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତ''ନ୍ତି ପଦଂ ''ଅୱଜାନାପେନ୍ତୀ''ତି ପଦେ ଧାତୁକମ୍ମଂ। ଅନେକତ୍ଥତ୍ତା ଧାତୂନଂ ଝେସଦ୍ଦୋ ଓଲୋକନତ୍ଥୋ ଚ ଚିନ୍ତନତ୍ଥୋ ଚ ହୋତି, ତେନାହ ''ଓଲୋକାପେନ୍ତୀ''ତିଆଦି। ଏତ୍ଥାତି ''ଭିକ୍ଖୂ ଉଜ୍ଝାପେନ୍ତୀ''ତି ପଦେ। ଛନ୍ଦାଯାତି ଛନ୍ଦତ୍ଥଂ। ଯେସଂ ସେନାସନାନି ଚ ପଞ୍ଞପେତି, ଭତ୍ତାନି ଚ ଉଦ୍ଦିସତି, ତେସଂ ଅତ୍ତନି ପେମତ୍ଥନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ''ଛନ୍ଦାଯାତି ଛନ୍ଦେନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇମିନା ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସନଯୋ ୱୁତ୍ତୋ। ପରେସଂ ଅତ୍ତନୋ ପେମେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ପକ୍ଖପାତେନାତି ଅତ୍ତନୋ ପକ୍ଖେ ପାତାପନେନ।

୧୦୫। ଉଜ୍ଝାପେନ୍ତି ଅନେନାତି ଉଜ୍ଝାପନକଂ। ଖିଯ୍ଯନ୍ତି ଅନେନାତି ଖିଯ୍ଯନକନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯେନ ୱଚନେନା''ତିଆଦି।

୧୦୬। ଉପସମ୍ପନ୍ନଂ ସଙ୍ଘେନ ସମ୍ମତଂ ମଙ୍କୁକତ୍ତୁକାମୋତି ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଉପସମ୍ପନ୍ନଂ ସଙ୍ଘେନ ସମ୍ମତ''ନ୍ତିଆଦି। ସମ୍ବଜ୍ଝନଂ ସମ୍ବନ୍ଧୋ,

କାତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସଙ୍ଘେନ ସମ୍ମତସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଅଯସଂ କତ୍ତୁକାମୋତି ୱିଭତ୍ତିୱିପରିଣାମେନ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱିଭତ୍ତିୱିପରିଣାମୋ କାତବ୍ବୋ''ତି। ''ୱସେନା''ତି ପଦଂ ୱିଭତ୍ତିୱିପରିଣାମୋ କାତବ୍ବୋ''ତି ପଦେ ୱିସେସନଂ। ଯସ୍ମା ୱିସେସୋ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା କତନ୍ତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ''ଖିୟ୍ୟନକ''ନ୍ତି ପଦଂ। ସୋ ଚ ଭିକ୍ଖୂତି ଉଜ୍ଝାପନକୋ ଚ ଖିୟ୍ୟନକୋ ଚ ସୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ। ଅଥାତି ତସ୍ମା ଉଜ୍ଝାପନକଖିୟ୍ୟନକକରଣ୍ଡା। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ। ଅସ୍ସାତି ଭୱେୟ୍ୟ।

''ଉପସମ୍ପନ୍ନ''ନ୍ତି ପଦଂ ''ଉଜ୍ଝାପେତୀ''ତି ପଦେ ଧାତୁକମ୍ମଂ ''ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନ''ନ୍ତି ପଦଂ କାରିତକମ୍ମଂ, ''ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନ''ନ୍ତି ପଦଂ ''ଉଜ୍ଝାପେତୀ''ତି କାରିତକିରିୟଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା କମ୍ମଂ ହୋତି। ''ଖିୟ୍ୟତୀ''ତି ସୁଦ୍ଧକିରିୟାୟ ଅପେକ୍ଖାୟ ୱିଭତ୍ତିୱିପଲ୍ଲାସୋ ହୋତୀତି ଆହ ''ତସ୍ସ ୱା''ତିଆଦି। ତସ୍ସାତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସନ୍ତିକେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ସଙ୍ଘେନ ସମ୍ମତଂ ଉପସମ୍ପନ୍ନଂ। ''ସଙ୍ଘେନ ଅସମ୍ମତ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନ ଅପଲୋକନକମ୍ମେନ ଅସମ୍ମତଂ, କମ୍ମୱାଚାୟ ପନ ଅସମ୍ମତନ୍ତି ଆହ ''କମ୍ମୱାଚାୟା''ତିଆଦି। ଦ୍ୱେ ତଯୋ ହୁତ୍ୱା କମ୍ମୱାଚାୟ ସମ୍ମନ୍ନିତୁମସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତ୍ତା ଅସମ୍ମତନ୍ତି ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯତ୍ର''ତିଆଦି। ଯତ୍ରାତି ଯସ୍ମିଂ ୱିହାରେ। ''ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଂ ସଙ୍ଘେନ ସମ୍ମତ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସମ୍ମୁତିଯୋ ଦାତୁମସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତ୍ତା ପୁବ୍ବୱୋହାରୱସେନ ସମ୍ମତନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''କିଞ୍ଚାପୀ''ତିଆଦି। ତନ୍ତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଭାୱେ ଠିତଂ। ଦ୍ୱିତ୍ତସ୍ସାତି ୱିଯତ୍ତସ୍ସ। ସଙ୍ଘେନ ୱା କତୋତି ଯୋଜନାତି। ତତିୟଂ।

୪। ପଠମସେନାସନସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୮। ଚତୁତ୍ଥେ ହିମମେୱ ହିମନ୍ତୋ, ହିମନ୍ତେ ନିଯୁତ୍ତୋ ହେମନ୍ତିକୋ, କାଲୋତି ଆହ ''ହେମନ୍ତକାଲେ''ତି। ଓତାପେନ୍ତା ପଙ୍କମିଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କାଲସଦ୍ଦସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧିସଦ୍ଦତ୍ତା ସମ୍ବନ୍ଧାପେକ୍ଖୋତି ଆହ ''ଯସ୍ସ କସ୍ସଚୀ''ତି। ହିମୱସ୍ସେନାତି ହିମେନ ଚ ୱସ୍ସେନ ଚ।

୧୧୦। ''ଓସ୍ସିକୋ''ତି ନ ସଙ୍କେତାତି ଅଓସ୍ସିକସଙ୍କେତା। ''ଅଟ୍ଠ ମାସେ''ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ''ଅଓସ୍ସିକସଙ୍କେତେ''ତି ୱିସେସିତତ୍ତା ହେମନ୍ତିକଗିମ୍ହିକମାସାୟେୱ ଗହେତବ୍ବାତି ଆହ ''ଚତ୍ତାରୋ ହେମନ୍ତିକେ''ତିଆଦି। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ। ନ ଉହଦନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''କାକା ୱା''ତି ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ତେନାହ ''ଅଞ୍ଞେ ୱା ସକୁନ୍ତା''ତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଅନୁଜାନାତି, ତସ୍ମା। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ, ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଯସ୍ମିନ୍ତି ରୁକ୍ଖେ, କତ୍ୱା ୱସନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଅଟ୍ଠ ମାସେ ଏୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ ଆହ ''ଯେସୁ ଜନପଦେସୁ''ତିଆଦି । ତେସୁପୀତି ଜନପଦେସୁପି। ଅଓସ୍ସିକସଙ୍କେତେ ଏୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ ଆହ ''ଯତ୍ଥା''ତିଆଦି। ଯତ୍ଥାତି ଯେସୁ ଜନପଦେସୁ। ''ୱିଗତୱଲାହକଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ନଭଂ ହୋତୀ''ତି ଇମିନା ସଚେ ଅୱିଗତୱଲାହକଂ ଅୱିସୁଦ୍ଧଂ ନଭଂ ହୋତି, ନିକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ''ଏୱରୂପେ କାଲେ''ତି ପଦଂ ''ନିକ୍ଖିପିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ପଦେ ଆଧାରୋ।

ଅବ୍ଭୋକାସିକେନାପୀତି ଅବ୍ଭୋକାସଧୁତଙ୍ଗଯୁତ୍ତେନାପି। ପିସଦ୍ଦୋ ରୁକ୍ଖମୂଲିକସ୍ସ ଅପେକ୍ଖକୋ। ଓତ୍ତଂ ୱିହାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ତସ୍ସ ହୀ''ତିଆଦି। ତସ୍ସାତି ଅବ୍ଭୋକାସିକସ୍ସ। ହିସଦ୍ଦୋ ୱିତ୍ଥାରଜୋତକୋ। ତତ୍ଥେୱାତି ପୁଗ୍ଗଲିକମଞ୍ଚକେୟେୱ। ସଙ୍ଘିକଂ ମଞ୍ଚନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱୀତମଞ୍ଚକୋତି ୱାୟିତମଞ୍ଚକୋ। ତସ୍ମିନ୍ତି ୱୀତମଞ୍ଚକେ। ପୁରାଣମଞ୍ଚକୋ ନସ୍ସନ୍ତୋପି ଅନଗ୍ଘୋତି ଆହ ''ପୁରାଣମଞ୍ଚକୋ ଗହେତବ୍ବୋ''ତି। ଚମ୍ମେନ ଅୱନହିତବ୍ବୋତି ଓନଦ୍ଧୋ, ସୋ ଏୱ ଓନଦ୍ଧକୋ। ଗହେତ୍ୱା ଚ ପନ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଅସମଯେତି ଓସ୍ସିକସଙ୍ଖାତେ ଅକାଲେ। ଚତୁଗ୍ଗୁଣେନାପୀତି ଚତୁପଟଲେନପି। ୱଚ୍ଛନ୍ତି ୱଲାହକା ଆୱଚ୍ଛନ୍ତି ଅସ୍ମିଂ ସମଯେତି ୱଟ୍ଟଲୋ, ସୋ ଏୱ ୱଟ୍ଟଲିକୋ, ସତ୍ତାହଂ ୱଟ୍ଟଲିକୋ, ସତ୍ତାହୋ ୱା ୱଟ୍ଟଲିକୋ ସତ୍ତାହୱଟ୍ଟଲିକୋ, ସୋ ଆଦି ଯେସଂ ତାନୀତି ସତ୍ତାହୱଟ୍ଟଲିକାଦୀନି। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ସତ୍ତାହତୋ ଊନାଧିକାନି ଗହେତବ୍ବାନି। କାଯାନୁଗତିକତ୍ତାତି କାୟଂ ଅନୁଗମକତ୍ତା କାୟସଦିସତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ପଣ୍ଣକୁଟୀସୂତି ପଣ୍ଣେନ ଛାଦିତକୁଟୀସୁ। ସଭାଗଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ଅତ୍ତନା ସଭାଗଭିକ୍ଖୂନଂ, ସନ୍ତିକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନୋୱସ୍ସକେ ଠାନେତି ଯୋଜନା। ଲଗ୍ଗେତ୍ୱାତି ଲମ୍ବେତ୍ୱା, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ''ସମ୍ମଜ୍ଜନି''ନ୍ତି ପଦଂ ''ଗହେତ୍ୱା''ତି ପଦେ ଅୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ, ''ଠପେତବ୍ବା''ତି ପଦେ ୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ। ଧୋୱିତ୍ୱାତି ସମ୍ମଜ୍ଜନିଂ ସୁଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା। ଉପୋସଥାଗାରାଦୀସୂତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ପରିୱେଣାଦୀନି ଗହେତବ୍ବାନି।

ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୋତି, ତେନାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ସାଲାୟଂ। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ଯସ୍ମିଂ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଠାନେ। ପାକତିକଟ୍ଠାନେତି ପକତିୟା ଗହିତଟ୍ଠାନେ। ତତ୍ର ତତ୍ରେୱାତି ତେସୁ ତେସୁ ଚେତିୟଙ୍ଗଣାଦୀସୁୟେୱ । ଅସନସାଲନ୍ତି ଅସନ୍ତି ଭକ୍ଖନ୍ତି ଅସ୍ସଂ ସାଲାୟନ୍ତି ଅସନା, ଅସନା ଚ ସା ସାଲା ଚେତି ଅସନସାଲା, ଭୋଜନସାଲାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ରାତି ତସ୍ସ ସମ୍ମଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ, ତସ୍ମିଂ ''ୱତ୍ତଂ ଜାନିତବ୍ବ''ନ୍ତି ପାଠେ ୱା। ମଜ୍ଝତୋତି ପୱିତ୍ତତୋ, ସୁଦ୍ଧଟ୍ଠାନତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଦଟ୍ଠାନାଭିମୁଖାତି ସମ୍ମଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ପାଦଟ୍ଠାନଂ ଅଭିମୁଖା। ୱାଲିକା ହରିତବ୍ବାତି ପଂସୁ ଚ ୱାଲିକା ଚ ଅପନେତବ୍ବା।

ସମ୍ମୁଞ୍ଜନୀସଲାକାୟ ପରଂ ପେଲ୍ଲେତବ୍ବାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ବହୀତି ସମ୍ମଜ୍ଜିତଟ୍ଠାନତୋ ବହି।

୧୧୧।ମସାରକୋତୀତି ଏଭ୍ଥ ଇତିସଦ୍ଦୋ ନାମପରିୟାୟୋ, ମସାରକୋ ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏଵଂ ବୁନ୍ଦିକାବଦ୍ଧୋତୀତିଆଦୀସୁପି। ପାଦେ ମସିତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅଟନିୟୋ ପୱେସେତବ୍ବା ଏତ୍ଥାତି ମସାରକୋ। ବୁନ୍ଦୋ ଏୱ ବୁନ୍ଦିକୋ, ପାଦୋ, ତସ୍ମିଂ ଆବଦ୍ଧା ବଦ୍ଧିତା ଅଟନୀ ଯସ୍ସାତି ବୁନ୍ଦିକାବଦ୍ଧୋ। କୁଳୀରସ୍ସ ପାଦୋ ୱିୟ ପାଦୋ ଯସ୍ସାତି କୁଳୀରପାଦକୋ, ଯଥା କୁଳୀରୋ ୱଙ୍କପାଦୋ ହୋତି, ଏଵଂ ୱଙ୍କପାଦୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଆହଚ୍ଚ ଅଙ୍ଗେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପୱେସିତୋ ପାଦୋ ଯସ୍ସାତି ଆହଚ୍ଚପାଦକୋ। ଆଣିନ୍ତି ଅଗ୍ଗଖିଲଂ। ମଞ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲଂ ଧାରେତୀତି ମଞ୍ଚୋ। ପୀଠତି ୱିସମଦୁକ୍ଖଂ ହିଂସତୀତି ପୀଠଂ। ପଣ୍ୱୋତି ଏକୋ ତୂରିୟୱିସେସୋ, ତସ୍ସ ସଣ୍ଠାନଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଞ୍ହି ଏତରହି ବୁଦ୍ଧପଟିମସ୍ସ ପଲ୍ଲଙ୍କସଣ୍ଠାନଂ ହୋତି। ତନ୍ତି କୋଚ୍ଛଂ। କରୋନ୍ତି କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ସେନାସନପରିଭୋଗେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତନ୍ତି କୋଚ୍ଛଂ ମହଗ୍ଘଂ ହୋତି, ମହଗ୍ଘତ୍ତା ଭଦ୍ଦପୀଠନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯେନାତି ଯେନ ଭିକ୍ଖୁନା। ''ଥାମମଜ୍ଝିମସ୍ସା''ତି ପଦେନ ପମାଣମଜ୍ଝିମଂ ନିୱତ୍ତେତି।

ଏତ୍ଥାତି ''ଅନାପୁଚ୍ଛଂ ୱା ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟା''ତି ପଦେ। ଥେରୋ ଆଣାପେତୀତି ଯୋଜନା। ଆଣାପେତୀତି ଚ ଆଣ-ଧାତୁୟା ଏୱ ପେସନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ହେତ୍ୱତ୍ଥସ୍ସ ୱାଚକତ୍ତା ଣାପେସଦ୍ଦୋ ସ୍ୱତ୍ଥୋୱ। ସୋତି ଦହରୋ। ତଥାତି ଯଥା ଥେରେନ ୱୁତ୍ତୋ, ତଥା କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥାତି ଦିୱାଟ୍ଠାନେ, ମଞ୍ଚପୀଠେ ୱା। ତତୋତି ଠପନକାଲତୋ। ପରିବୁନ୍ଧେତି ହିଂ ସେତୀତି ପଲିବୋଧୋ, ପରିସଦ୍ଦୋ ଉପସଗ୍ଗୋ, ସୋ ୱିକାରୱସେନ ଅଞ୍ଞଥା ଜାତୋ। ସୋ ପଲିବୋଧୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଆୱାସାଦିକୋ, ଇଧ ପନ ସଙ୍ଘରାପିତମଞ୍ଚାଦିକୋ। ସାୟନ୍ତି ସାୟନ୍ହେ, ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପୟୋଗୱଚନଂ। ଥେରୋ ଭଣତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ମଞ୍ଚପୀଠେ। ''ବାଲୋ ହୋତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅନୁଗ୍ଗହିତୱତ୍ତୋ''ତି। ଅନୁଗ୍ଗହିତଂ ୱତ୍ତଂ ଯେନାତି ଅନୁଗ୍ଗହିତୱତ୍ତୋ, ଥେରୋ। ତଜ୍ଜେତୀତି ଉଦ୍ଦେଜେତି। ତସ୍ମିନ୍ତି ଦହରେ। ଅସ୍ସାତି ଥେରସ୍ସ।

ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେୟେୱାତି ଥେରସ୍ସ ପେସନକ୍ଖଣେୟେୱ। ଦହରୋ ୱଦତୀତି ଯୋଜନା। ''ଥେରୋ''ତି ପଦଂ ''ୱତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ପଦଦ୍ୱୟେ କତ୍ତା, ''କାରେତବ୍ବୋ''ତି ପଦେ କମ୍ମଂ। ନନ୍ତି ମଞ୍ଚପୀଠଂ, ''ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା''ତିପଦମପେକ୍ଖିୟ ଏଵଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନନ୍ତି ଦହରଂ ୱା। ''ୱତ୍ୱା''ତି ପଦମପେକ୍ଖିୟ ଏଵଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥେୱାତି ମଞ୍ଚପୀଠେୟେୱ। ଅସ୍ସାତି ଥେରସ୍ସ। ତତ୍ଥାତି ଦିୱାଟ୍ଠାନେ। ଭୋଜନସାଲତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋତି ଭୋଜନସାଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମଞ୍ଚପୀଠପଞ୍ଞାପନଟ୍ଠାନତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ, ଥେରୋତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥେୱାତି ଦିୱାଟ୍ଠାନେୟେୱ। ଯତ୍ରିଚ୍ଛତୀତି ଯଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତୁମିଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ତରସନ୍ନିପାତେତି ସକଲଂ ଅହୋରତ୍ତଂ ଅସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଅନ୍ତରେ ସନ୍ନିପାତେ ସତୀତି ଯୋଜନା।

ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଆଗନ୍ତୁକା ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ଗଣ୍ହନତୋ। ତେସନ୍ତି ଆଗନ୍ତୁକାନଂ । ଯେହୀତି ଆୱାସିକୋ ୱା ହୋତୁ, ଆଗନ୍ତୁକୋ ୱା, ଯେହି ଭିକ୍ଖୁହି। ତେତି ନିସିନ୍ନକଭିକ୍ଖୂ। ଉଦ୍ଧଂ ପାଠଇପାଠଂ ସାରେତି ପୱତ୍ତେତୀତି ଉସ୍ସାରକୋ। ଧମ୍ମକଥାୟଂ ସାଧୂତି ଧମ୍ମକଥିକୋ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଉସ୍ସାରକେ ୱା ଧମ୍ମକଥିକେ ୱା। ଅହୋରତ୍ତନ୍ତି ଅହୋ ଚ ରତ୍ତି ଚ ଅହୋରତ୍ତଂ, ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗପଦଂ। ଇତରସ୍ମିନ୍ତି ପଠମଂ ନିସିନ୍ନଭିକ୍ଖୁତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁମ୍ହୀତି ଯୋଜନା। ଅନ୍ତୋଉପଚାରଟ୍ଠେୟେୱାତି ଲେଡ୍ଡୁପାତସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଉପଚାରସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଠିତେୟେୱ, ଅନାଦରେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମଂ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ଆପତ୍ତିୱାରଅନାପତ୍ତିୱାରେସୁ।

୧୧୨। ଚିମିଲିକଂ ୱାତିଆଦୀସୁ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଏଵଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ଚିମିଲିକହରଣଂ। ଉତ୍ତରି ଅତ୍ଥରିତବ୍ବନ୍ତି ଉତ୍ତରତ୍ଥରଣନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଉତ୍ତରତ୍ଥରଣଂ ନାମା''ତିଆଦି। ଭୂମିୟନ୍ତି ସୁଧାଦିପରିକମ୍ମେନ ଅକତାୟଂ ପକତିଭୂମିୟଂ। ଚମ୍ମଖଣ୍ଡୋତି ଏତ୍ଥ ଚମ୍ମଂୟେୱ ଅନ୍ତେ ଖଣ୍ଡତ୍ତା ଛିନ୍ନତ୍ତା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନନୁ ସୀହଚମ୍ମାଦୀନି ନ କପ୍ପନ୍ତୀତି ଆହ ''ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ହୀ''ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ନ ଦିସ୍ସତି, ତସ୍ମା। ପରିହରଣେୟେୱାତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକନ୍ତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା, ପୁଗ୍ଗଲିକନ୍ତି ୱା ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତଂ ତଂ ଠାନଂ ହରଣେୟେୱ। ପାଦୋ ପୁଞ୍ଛୀୟତି ସୋଧୀୟତି ଏତାୟାତି ପାଦପୁଞ୍ଛନୀତି କତ୍ୱା ରଜ୍ଜୁପିଲୋତିକାୟୋ ପାଦପୁଞ୍ଛନୀତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଆହ ''ପାଦପୁଞ୍ଛନୀ ନାମା''ତିଆଦି। ମୟସଦ୍ଦଲୋପଂ କତ୍ୱା ଫଲକପୀଠନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଫଲକପୀଠଂ ନାମ ଫଲକମୟଂ ପୀଠ''ନ୍ତି। ଫଲକଞ୍ଚ ପୀଠଞ୍ଚ ଫଲକପୀଠନ୍ତି ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅଥ ୱା''ତି। ଏତେନାତି ''ଫଲକପୀଠ''ନ୍ତି ପଦେନ। ''ସଙ୍ଗହିତ''ନ୍ତି ପଦେ କରଣଂ, କତ୍ତା ୱା। ବୀଜନିପତ୍ତକନ୍ତି ଚତୁରସ୍ସବୀଜନୀୟେୱ ସକୁଣପତ୍ତସଦିସତ୍ତା ବୀଜନିପତ୍ତକଂ, ସଦିସତ୍ଥେ କୋ। ''ଅଜ୍ଝୋକାସେ''ତି ପଦଂ ''ପଚିତ୍ୱା''ତି ପଦେ ଆଧାରୋ। ଅଗ୍ଗିସାଲାୟନ୍ତି ଅଗ୍ଗିନା ପଚନସାଲାୟଂ। ପବ୍ଭାରେତି ଲେଣସଦିସେ ପବ୍ଭାରେ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ।

ଯସ୍ମିନ୍ତି ପୁଗ୍ଗଲେ। ''ଅତ୍ତନୋ ପୁଗ୍ଗଲିକମିୱ ହୋତୀ''ତି ଇମିନା ଅନାପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୧୧୩। ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଲଜ୍ଜୀ ହୋତି, ତଥାରୂପଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱା ତି ଯୋଜନା। ''ଲଜ୍ଜୀ ହୋତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅତ୍ତନୋ

ପଲିବୋଧଂ ୱିଯ ମଞ୍ଞତୀ’’ତି। ଯୋତି ଆପୁଚ୍ଛକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ‘‘କେନଚି ଉପଦ୍ଦୁତଂ ହୋତୀ’’ତି ସଙ୍ଖେପେନ ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଚେପି ହୀ’’ତିଆଦି। ହିସଦ୍ଦୋ ୱିତ୍ଥାରଜୋତକୋ। ୱୁଡ୍ଢତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗଣ୍ହାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଂ ପଦେସନ୍ତି ସେନାସନଟ୍ଠପିତଟ୍ଠାନଂ। ଆପଦାସୂତି ୱିପତ୍ତୀସୂତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଦୁତିଯସେନାସନସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୧୬। ପଞ୍ଚମେ ମଞ୍ଚକଭିସୀତି ମଞ୍ଚେ ଅତ୍ଥରିତକୋ ମଞ୍ଚକୋ, ସୋଯେୱ ଭିସୀତି ମଞ୍ଚକଭିସି। ଏୱଂ ପୀଠକଭିସିପି। ପାୱାରୋ କୋଜୱୋତି ଦ୍ୱେଯେୱ ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତାତି ଆହ ‘‘ପାୱାରୋ’’ତିଆଦି। ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁତିଯାତିକ୍କମେତି ଦୁତିଯପାଦାତିକ୍କମେ। ସେନାସନତୋତି ସଚେ ଏକଂ ସେନାସନଂ ହୋତି, ତତୋ। ଅଥ ବହୂନି ସେନାସନାନି ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବପଚ୍ଛିମସେନାସନତୋ। ଏକୋ ଲେଡ୍ଡୁପାତୋ ସେନାସନସ୍ସ ଉପଚାରୋ ହୋତି, ଏକୋ ପରିକ୍ଖେପାରହୋତି ଆହ ‘‘ଦ୍ୱେ ଲେଡ୍ଡୁପାତା’’ତି।

ସଚେ ଭିକ୍ଖୁ, ସାମଣେରୋ, ଆରାମିକୋ ଚାତି ତଯୋ ହୋନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୁଂ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସାମଣେରୋ ୱା ଆରାମିକୋ ୱା ନ ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ। ଅଥ ସାମଣେରୋ, ଆରାମିକୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ହୋନ୍ତି, ସାମଣେରଂ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଆରାମିକୋୱ ନ ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖୁମ୍ହି ସତୀ’’ତିଆଦି। ତୀସୁପି ଅସନ୍ତେସୁ ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୱିଧିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତସ୍ମିମ୍ପି ଅସତୀ’’ତିଆଦି। ଯେନାତି ଉପାସକେନ, ‘‘କାରିତୋ’’ତି ପଦେ କତ୍ତା। ତସ୍ସାତି ୱିହାରସାମିକସ୍ସ। ତସ୍ମିମ୍ପି ଅସତି ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ପାସାଣେସୂତି ପାସାଣଫଲକେସୁ। ସଚେ ଉସ୍ସହତୀତି ସଚେ ସକ୍କୋତି। ଉସ୍ସହନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଠପେତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ତେପୀତି ଉପାସକାପି, ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଦାରୁଭଣ୍ଡାଦୀସୁ।

ପରିଚ୍ଛେଦାକାରେନ ୱେଣୀଯତି ଦିସ୍ସତୀତି ପରିୱେଣଂ। ‘‘ଅଥ ଖୋ’’ତି ପଦଂ ‘‘ୱେଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପଦେ ଅରୁଚିଲକ୍ଖଣଂ। ‘‘ଆସନ୍ନେ’’ତି ଇମିନା ଉପଚାରସଦ୍ଦସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନତ୍ଥଅଞ୍ଞତ୍ରୋପନତ୍ଥେ ନିୱତ୍ତେତି। ଯସ୍ମା ୱମ୍ମିକରାସିଯେୱ ହୋତି, ତସ୍ମାତି ଯୋଜନା। ଉପଚିନନ୍ତୀତି ଉପଚିକା, ତାହି ନିମିତ୍ତଭୂତାହି ପଲୁଜ୍ଜତି ନସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେନାସନନ୍ତି ୱିହାରଂ। ଖାଯିତୁନ୍ତି ଖାଦିତୁଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ତନ୍ତି ମଞ୍ଚପୀଠଂ। ମଞ୍ଚପୀଠଂ ୱିହାରେ ଅପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ୱିହାରୂପଚାରେ ପଞ୍ଞାପନସ୍ସ ୱିସେସଫଲଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆହ ‘‘ୱିହାରୂପଚାରେ ପନା’’ତିଆଦି। ୱିହାରୂପଚାରେ ପଞ୍ଞପିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୧୧୮। ‘‘ଗଚ୍ଛନ୍ତେନା’’ତି ପଦଂ ‘‘ଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପଦେ କତ୍ତା। ତଥେୱାତି ଯଥା ପୁରିମଭିକ୍ଖୁ କରୋତି, ତଥେୱ। ୱସନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପଟିସାମେତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ରତ୍ତିଟ୍ଠାନନ୍ତି ରତ୍ତିଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ।

ଯା ଦୀଘସାଲା ୱା ଯା ପଣ୍ଣସାଲା ୱା ଉପଚିକାନଂ ଉଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ତତୋତି ଯୋଜନା। ତସ୍ମିନ୍ତି ଦୀଘସାଲାଦିକେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ , ଯସ୍ମା ୱା, ସନ୍ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସିଲୁଚ୍ଚଯୋତି ପବ୍ବତୋ, ତସ୍ମିଂ ଲେଣଂ ସିଲୁଚ୍ଚଯଲେଣଂ, ପବ୍ବତଗୁହାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପଚିକାସଙ୍କାତି ଉପଚିକାନଂ ଉଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନନ୍ତି ଆସଙ୍କା। ତତୋତି ପାସାଣପିଟ୍ଠିଯଂ ୱା ପାସାଣଥମ୍ଭେସୁ ୱା କତସେନାସନାଦିତୋ। ଆଗନ୍ତୁକୋ ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁୱତ୍ତନ୍ତୋ ୱସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ଆଗନ୍ତୁକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ପୁନ ସୋତି ଆଗନ୍ତୁକୋ ଭିକ୍ଖୁଯେୱ। ତତୋତି ଗହେତ୍ୱା ଇସ୍ସରିଯେନ ୱସନତୋ। ଉଭୋପୀତି ଆୱାସିକୋପି ଆଗନ୍ତୁକୋପି ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ। ତେସୂତି ଦ୍ୱୀସୁ ତୀସୁ। ପଚ୍ଛିମସ୍ସାତି ସବ୍ବପଚ୍ଛିମସ୍ସ। ଆଭୋଗେନାତି ଆଭୋଗମତ୍ତେନ ମୁତ୍ତି ନତ୍ଥି, ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବମେୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଞ୍ଞତୋତି ଅଞ୍ଞାୱାସତୋ। ଅଞ୍ଞତ୍ରାତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଆୱାସେ। ତତ୍ଥେୱାତି ଆନୀତାୱାସେଯେୱ। ତେନାତି ୱୁଡ୍ଢତରେନ, ‘‘ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତେ’’ତି ପଦେ କତ୍ତା। ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତେତି ୱୁଡ୍ଢତରେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତେପି ଇତରସ୍ସ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଆପୁଚ୍ଛିତତ୍ତାତି ୱଦନ୍ତି। ନଟ୍ଠଂ ୱାତି ନଟ୍ଠେ ୱା ସେନାସନେ ସତି ଗୀୱା ନ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ଅୱିସ୍ସାସିକପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ନଟ୍ଠାନୀତି ନଟ୍ଠେସୁ ମଞ୍ଚପୀଠେସୁ ସନ୍ତେସୁ।

ୱୁଡ୍ଢତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚ ଇସ୍ସରିଯୋ ଚ ଯକ୍ଖୋ ଚ ସୀହୋ ଚ ୱାଳମିଗୋ ଚ କଣ୍ହସପ୍ପୋ ଚ ୱୁଡ୍ଢ...ପେ... କଣ୍ହସପ୍ପା, ତେ ଆଦଯୋ ଯେସଂ ତେତି ୱୁଡ୍ଢ...ପେ... କଣ୍ହସପ୍ପାଦଯୋ, ତେସୁ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ପେତାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ। ‘‘ପଲିବୁଦ୍ଧୋ’’ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉପଦ୍ଦୁତୋ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଅନୁପଖଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୧୯। ଛଟ୍ଠେ ରୁନ୍ଧିତ୍ୱାତି ନିୱାରେତ୍ୱା, ଆୱରଣଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱସ୍ସଗ୍ଗେନାତି ୱସ୍ସଗଣନାଯ। ଅନୁପଖଜାତି ଏତ୍ଥ ଖଦ ହିଂସାଯନ୍ତି ଧାତୁପାଠେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାଯଂ ୧୫ ଦକାରନ୍ତଧାତୁ) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଖଦସଦ୍ଦୋ ହିଂସତ୍ଥୋ ହୋତି। ଅନୁସମୀପଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଖଦନଂ ହିଂ ସନଂ ନାମ ଅନୁସମୀପଂ

ପଣ୍ଡିସନମେୱାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅନୁପଣ୍ଡିସିତ୍ୱା’’ତି।

୧୨୦। ‘‘ଜାନ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଜାନନାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅନୁଟ୍ଠାପନୀୟୋ ଅଯ’’ନ୍ତି। ତେନେୱାତି ଜାନନହେତୁନା ଏୱ। ଅସ୍ସାତି ‘‘ଜାନ’’ନ୍ତିପଦସ୍ସ। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରଜୋତକୋ। ସଙ୍ଘୋ ପନ ଦେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯସ୍ସାତି ୱୁଡ୍ଢାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ। ଏତ୍ଥାତି ୱୁଡ୍ଢଗିଲାନାଦୀସୁ। ଗିଲାନସ୍ସପି ଦେତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ଗିଲାନୋ’’ତି ପଦଂ ‘‘ନ ପୀଳେଏତବ୍ବୋ, ଅନୁକମ୍ପିତବ୍ବୋ’’ତିପଦଦ୍ୱଯେ ୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ। ‘‘କାମଞ୍ଚା’’ତି ପଦସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥଜୋତକତ୍ତା ପନସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥଜୋତକୋ।

୧୨୧। ମଞ୍ଚପୀଠାନଂ ଉପଚାରୋ ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯତୋତି ଯତୋ କୁତୋଚି ଠାନତୋ। ଯାୱ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ଅତ୍ଥି, ତାୱ ଉପଚାରୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ତସ୍ମିଂ ଉପଚାରେ ଠିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପଚାରେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

‘‘ଅଭିନିସୀଦତି ୱା ଅଭିନିପଜ୍ଜତି ୱା’’ତି ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦସ୍ସ ଅନିଯମୱିକପ୍ପତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଭିନିସୀଦନମତ୍ତେନା’’ତିଆଦି।

୧୨୨।ଇତୋତି ୱାରତୋ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ପାଚିତ୍ତିଯୱାରେ। ଯଥା ୱୁତ୍ତୋ, ଏୱନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବତ୍ଥେୱାତି ସବ୍ବେସୁ ଏୱ ୱିହାରପରିୱେଣେସୁ। ଅସ୍ସାତି ୱିସଭାଗପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ଇଧାପୀତି ଇମସ୍ମିମ୍ପି ସିକ୍ଖାପଦେ। ତତ୍ଥାତି ୱିସ୍ସାସିକପୁଗ୍ଗଲେ।

୧୨୩। ପାଠଇଯଂ ‘‘ଆପଦାସୁ’’ତିପଦଂ ‘‘ପଣ୍ଡିସତୀ’’ତି ଅଜ୍ଝାହାରପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ଆପଦାସୁତିଆଦୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ନିକ୍କଡ୍ଢନସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୨୬। ସତ୍ତମେ ଯେ ପାସାଦା ୱା ଯାନି ୱା ଚତୁସ୍ସାଲାନୀତି ଯୋଜନା। ଚତସ୍ସୋ ଭୂମିଯୋ ଏତେସନ୍ତି ଚତୁଭୂମକା। ଏୱଂ ପଞ୍ଚଭୂମକା। କୋଟ୍ଠକାନୀତି ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକାନି। ‘‘ପାସାଦା’’ତିପଦମପେକ୍ଖିଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯେ’’ତିପଦଂ, ‘‘ଚତୁସ୍ସାଲାନୀ’’ତିପଦେ ଅପେକ୍ଖିତେ ‘‘ଯାନୀ’’ତି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୋ ହୋତି। ସେନାସନେସୁ ଏକେନ ପଯୋଗେନ ବହୁକେ ଦ୍ୱାରେ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅତିକ୍କାମେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନାନାପଯୋଗେହି ନାନାଦ୍ୱାରେ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ‘‘ଦ୍ୱାରଗଣନାଯା’’ତିଇମିନା ପଯୋଗଗଣନାଯାତିପି ଅତ୍ଥଂ ଞାପେତି ଅତ୍ଥତୋ ପାକଟତ୍ତା। ଅନାମସିତ୍ୱାତି ଅଛୁପିତ୍ୱା।

ଏତ୍ତକାନୀତି ଏତପମାଣାନି। ତସ୍ସାତି ନିକ୍କଡ୍ଢିଯମାନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ଗାଳ୍ହନ୍ତି ଦଳ୍ହଂ।

୧୨୭।ଇଧାପୀତି ଇମସ୍ମିମ୍ପି ସିକ୍ଖାପଦେ। ପିସଦ୍ଦୋ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦାପେକ୍ଖୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଯତ୍ରାତି ଯସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ।

୧୨୮।ସୋତି ଭଣ୍ଡନକାରକକଲହକାରକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ପକ୍ଖନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ପକ୍ଖଂ। ନିକ୍କଡ୍ଢିଯମାନପୁଗ୍ଗଲପକ୍ଖେ ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ ନିକ୍କଡ୍ଢତି ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢାପେତି ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ନିକ୍କଡ୍ଢକପୁଗ୍ଗଲପକ୍ଖେ ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ୱେହାସକୁଟିସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୨୯। ଅଟ୍ଠମେ ଅଚ୍ଛନ୍ନତଲତ୍ତା ଉପରି ୱେହାସୋ ଏତିସ୍ସାତି ଉପରିୱେହାସା, ସା ଚ ସା କୁଟି ଚେତି ଉପରିୱେହାସକୁଟୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉପରିଅଚ୍ଛନ୍ନତଲାଯା’’ତି। ତସ୍ସା କୁଟିଯା ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଦ୍ୱିଭୂମିକକୁଟିଯା ୱା’’ତିଆଦି। ‘‘ମଞ୍ଚ’’ନ୍ତି ପଦଂ ‘‘ଅଭୀ’’ତିଉପସଗ୍ଗେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅଭିଭୱିତ୍ୱା’’ତି। ‘‘ନିସୀଦତୀ’’ତି କିରିଯାପଦେନ ୱା ଯୋଜେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ୱା’’ତିଆଦି। ଏତନ୍ତି ‘‘ମଞ୍ଚ’’ନ୍ତିପଦେ ଏତଂ ୱଚନଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଅଥ ୱା ଏତନ୍ତି ‘‘ମଞ୍ଚ’’ନ୍ତିପଦଂ ଉପଯୋଗୱଚନୱନ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ପଚ୍ଛିମସମ୍ବନ୍ଧେ ଅଭୀତ୍ୟୁପସଗ୍ଗୋ ପଦାଲଙ୍କାରମତ୍ତୋ ପଦୱିଭୂସନମତ୍ତୋତି ଆହ ‘‘ଅଭୀତି ଇଦଂ ପନା’’ତିଆଦି। ପଦସୋଭଣତ୍ଥନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଅଲଙ୍କାରତ୍ଥଂ ୱିଭୂସନତ୍ଥଂ ପଦସ୍ସ ଫୁଲ୍ଲିତତ୍ଥନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନିପତିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ନୀତ୍ୟୁପସଗ୍ଗୋ ଧାତ୍ୱତ୍ଥାନୁୱତ୍ତକୋତି ଆହ ‘‘ପତିତ୍ୱା’’ତି। ଅଥ ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ଥୱାଚକୋତି ଆହ ‘‘ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱା’’ତି। ଇମିନା ନୀତ୍ୟୁପସଗ୍ଗସ୍ସ ଧାତ୍ୱତ୍ଥୱିସେସକତଂ ଦୀପେତି, ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପତିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ହୀତି ଯସ୍ମା। ଆଣୀତି ଅଗ୍ଗଖୀଲା।

୧୩୧। ଯା କୁଟି ସୀସଂ ନ ଘଟ୍ଟେତି, ସା ଅସୀସଘଟ୍ଟା ନାମାତି ଯୋଜନା। ‘‘ପମାଣମଜ୍ଝିମସ୍ସା’’ତିଇମିନା ଥାମମଜ୍ଝିମଂ ନିୱତ୍ତେତି। ସବ୍ବହେଟ୍ଠିମାହୀତି ସବ୍ବେସଂ ଦବ୍ବସମ୍ଭାରାନଂ ହେଟ୍ଠା ଠିତାହି। ତୁଲାହୀତି ଗେହଥମ୍ଭାନମୁପରି ୱିତ୍ଥାରୱସେନ ଠିତେହି କଟ୍ଠୱିସେସେହି। ଇମିନା ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନେନ ଚ

ତୁଲାଯ ସରୂପଂ ପାକଟଂ। କେଚି ପନ ତୁଲାଯ ସରୂପଂ ଅଞ୍ଞଥା ୱଦନ୍ତି। ଏତେନାତି ‘‘ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅସୀସଘଟ୍ଟା’’ତିୱଚନେନ ଦସ୍ସିତା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଯା କାଚି କୁଟି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଯୋଜନା। ଉପରୀତି ଦ୍ୱିଭୂମିକକୁଟିଯଂ ଭୂମିତୋ ଉପରି ଭୂମିଯଂ। ଅଚ୍ଛନ୍ନତଲାତି ଅନୁଲ୍ଲୋଚତଲା, ଅୱିତାନତଲାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଧ ପନାତି ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସିକ୍ଖାପଦେ।

୧୩୩।ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଯାଯନ୍ତି ଯା ଅଯଂ କୁଟି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ସଂ ସୀସଘଟ୍ଟକୁଟିଯଂ। ଅନୋଣତେନ ଭିକ୍ଖୁନାତି ଯୋଜନା। ଯସ୍ସାତି କୁଟିଯା। ଅପରିଭୋଗନ୍ତି ନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ନ ପରିଭୁଞ୍ଜନାରହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପତାଣୀତି ପତନସ୍ସ ନିୱାରଣା ଆଣି ଅଗ୍ଗଖୀଲା। ସା ହି ଆବନ୍ଧଂ ନଯତି ପୱତ୍ତେତୀତି ଆଣୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମାତି ଯସ୍ମିଂ ମଞ୍ଚପୀଠେ । ନ ନିପ୍ପତନ୍ତୀତି ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନ ପତନ୍ତି। ଆହଚ୍ଚପାଦକେତି ଅଙ୍ଗେ ଆହନିତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପୱେସିତପାଦକେ। ନାଗଦନ୍ତକାଦୀସୂତି ନାଗସ୍ସ ଦନ୍ତୋ ୱିଯାତି ନାଗଦନ୍ତକୋ, ସଦିସତ୍ଥେ କୋ, ସୋ ଆଦି ଯେସଂ ତେତି ନାଗଦନ୍ତକାଦଯୋ, ତେସୁ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଭିତ୍ତିଖୀଲାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ମହଲ୍ଲକୱିହାରସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୩୫। ନୱମେ ପିଟ୍ଠସଙ୍ଘାଟସ୍ସାତି ଦ୍ୱାରବାହାଯ। ସା ହି ପିଟ୍ଠେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କୱାଟାନଂ ସଂ ଏକତୋ ଘାଟୋ ଘଟନଂ ସମାଗମୋ ଏତସ୍ସତ୍ଥୀତି ପିଟ୍ଠସଙ୍ଘାଟୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ। ଏୱଂ ‘‘ତଦେୱା’’ତି ଏତ୍ଥାପି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଭଗୱତାପୀତି ନ ମହାଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯେହି ଏୱ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତାପି କତୋତି ଯୋଜନା। ଦ୍ୱାରବନ୍ଧେନ ଅଗ୍ଗଳଅସ୍ସ ଅୱିନାଭାୱତୋ ‘‘ଅଗ୍ଗଳଅଟ୍ଠପନାଯା’’ତି ୱୁତ୍ତେପି ଅଗ୍ଗଳଏନ ସହ ଦ୍ୱାରବନ୍ଧଟ୍ଠପନାଯାତି ଅତ୍ଥୋୱ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ସକୱାଟକଦ୍ୱାରବନ୍ଧଟ୍ଠପନାଯା’’ତି। ଅଗ୍ଗଳଓତି କୱାଟଫଲକୋ। ଇମମେୱତ୍ଥନ୍ତି ମଯା ୱୁତ୍ତଂ ଇମଂ ଏୱ ଅତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଅଗ୍ଗଳଅଟ୍ଠପନାଯା’’ତିୱଚନେ। ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ଭଗୱତୋ ଅଭିସନ୍ଧି। ହି-ସଦ୍ଦୋ ୱିତ୍ଥାରଜୋତକୋ। କମ୍ପତୀତି ଭୁସଂ କମ୍ପତି। ଚଲତୀତି ଈସଂ ଚଲତି। ତେନାତି ତେନ ସିଥିଲପତନହେତୁନା। ମାତିକାଯଂ, ପଦଭାଜନୀଯଞ୍ଚ ‘‘ଅଗ୍ଗଳଅଟ୍ଠପନାଯା’’ତିପଦସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧାଭାୱତୋ ତସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତସ୍ମାତି ‘‘ଅଗ୍ଗଳଅଟ୍ଠପନାଯା’’ତିୱଚନେ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅତ୍ଥସ୍ସ କାରଣସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତି ଅତ୍ଥୁପ୍ପତ୍ତି, ସାଯେୱ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି ଥକାରସ୍ସ ଟ୍ଠକାରଂ କତ୍ୱା। ଅଧିକାରତୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ଯୋଜନା।

ଯଂ ପନ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯସ୍ସାତି ମହାୱିହାରସ୍ସ। ଉପରୀତି ଦ୍ୱାରତୋ ଉପରି। ତୀସୁ ଦିସାସୂତି ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ, ଉପରୀତି ତୀସୁ ଦିସାସୁ। ତତ୍ରାପୀତି ଖୁଦ୍ଦକେ ୱିହାରେପି। ସାତି ଭିତ୍ତି। ଅପରିପୂରୌପଚାରାପୀତି ସମନ୍ତା କୱାଟପମାଣେନ ଅପରିପୂରୌପଚାରାପି। ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦେନାତି ଉକ୍କଂସପମାଣେନ। ହତ୍ଥପାସତୋ ଅତିରେକଂ ନ ଲିମ୍ପିତବ୍ବୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତୀସୁ ଦିସାସୁ ଏୱ ଲିମ୍ପିତବ୍ବୋ ନ ହୋତି, ଲେପୋକାସେ ସତି ଅଧୋଭାଗେପି ଲିମ୍ପିତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ସଚେ ପନସ୍ସା’’ତିଆଦି। ଅସ୍ସାତି ୱିହାରସ୍ସ। ଆଲୋକଂ ସନ୍ଧେନ୍ତି ପିଦହନ୍ତୀତି ‘‘ଆଲୋକସନ୍ଧୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ୱାତପାନକୱାଟକାଯେୱାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱାତପାନକୱାଟକା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀ’’ତି। ୱାତଂ ପିୱତୀତି ୱାତପାନଂ, ଦ୍ୱାରଂ, ତସ୍ମିଂ ଠିତା କୱାଟକା ୱାତପାନକୱାଟକା। ତେତି ୱାତପାନକୱାଟକା ପହରନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ଆଲୋକସନ୍ଧିମ୍ହି। ସବ୍ବଦିସାସୂତି ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ, ହେଟ୍ଠା, ଉପରୀତି ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ। ‘‘ତସ୍ମା’’ତିପଦଂ ‘‘ଲିମ୍ପିତବ୍ବୋ ୱା ଲେପାପେତବ୍ବୋ ୱା’’ତିପଦଦ୍ୱଯେ ହେତୁ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଆଲୋକସନ୍ଧିପରିକମ୍ମାଯା’’ତିପଦେ।

ଇମିନାତି ସେତୱଣ୍ଣାଦିନା। ସବ୍ବମେତନ୍ତି ଏତଂ ସବ୍ବଂ ସେତୱଣ୍ଣାଦିକଂ।

ଯନ୍ତି କିଞ୍ଚଂ। କତ୍ତବ୍ବଂ କିଚ୍ଚନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଦ୍ଦନ୍ତରବ୍ଯୱହିତୋପି ଦ୍ୱତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ପରିଯାଯସଦ୍ଦେନ ସମାସୋ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଛଦନସ୍ସ ଦ୍ୱତ୍ତିପରିଯାଯ’’ନ୍ତି। ଦ୍ୱେ ୱା ତଯୋ ୱା ପରିଯାଯା ସମାହଟାତି ଦ୍ୱତ୍ତିପରିଯାଯଂ, ସମାହାରେ ଦିଗୁ, ତିସଦ୍ଦେ ପରେ ଦ୍ୱିସ୍ସ ଅକାରୋ ହୋତି। ପରିକ୍ଖେପୋତି ଅନୁକ୍କମେନ ପରିକ୍ଖେପୋ। ଅପତ୍ପୂପସଗ୍ଗସ୍ସ ପଟିସେଧୱାଚକତ୍ତା ‘‘ଅହରିତେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଅପହରିତେ’’ତି ପଦେ। ‘‘ହରିତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପେତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆଦିକପ୍ପକାଲେ ଅପରଣ୍ଣତୋ ପୁବ୍ବେ ପୱତ୍ତଂ ଅନ୍ନଂ ପୁବ୍ବଣ୍ଣଂ, ଅପରସ୍ମିଂ ପୁବ୍ବଣ୍ଣତୋ ପଚ୍ଛା ପୱତ୍ତଂ ଅନ୍ନଂ ଅପରଣ୍ଣଂ, ନକାରଦ୍ୱଯସ୍ସ ଣକାରଦ୍ୱଯଂ କତ୍ୱା। ତେନେୱାତି ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା ଏୱ।

ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱପିତଂ, ଯଥା ‘‘ସୁମେଧଭୂତୋ ଭଗୱା’’ତିଏତ୍ଥ ବୋଧିଂ ଅସମ୍ପତ୍ତୋପି ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୁମେଧଭୂତୋ ‘‘ଭଗୱା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି ଅୱସ୍ସମ୍ଭାୱିଯତ୍ତା, ଏୱଂ ହରିତଂ ଅସମ୍ପତ୍ତମ୍ପି ଖେତ୍ତଂ ‘‘ହରିତ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି ଅୱସ୍ସମ୍ଭାୱିଯତ୍ତାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘ଯସ୍ମିମ୍ପି ଖେତ୍ତେ’’ତିଆଦିନା।

ଅହରିତେଯେୱାତି ହରିତୱିରହେ ଏୱ ଖେତ୍ତେତି ଯୋଜନା। ତତ୍ରାପୀତି ଅହରିତଖେତ୍ତେପି। ‘‘ପିଟ୍ଠିୱଂସସ୍ସା’’ତିପଦଂ ‘‘ପସ୍ସେ’’ତିପଦେ ସାମ୍ୟତ୍ଥଛଟ୍ଠୀ,

ଇମିନା ପକତିଗେହଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘କୂଟାଗାରକଣ୍ଣିକାଯା’’ତିପଦଂ ‘‘ଉପରି, ଥୂପିକାଯା’’ତିପଦେ ସାମ୍ପଦ୍ଧଛଟ୍ଠୀ, ଇମିନା ଏକକୂଟଯୁତ୍ତେ ମାଳଆଦିକେ ଦସ୍ସେତି। ଠିତଂ ଭିକ୍ଖୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନିସିନ୍ନକଂ ଯଂକଞ୍ଚି ଜନନ୍ତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ଠିତଟ୍ଠାନସ୍ସ। ଅନ୍ତୋତି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ, ହି ଯସ୍ମା ଅଯଂ ଓକାସୋ ପତନୋକାସୋତି ଯୋଜନା।

୧୩୬।ଛାଦିତଂ ନାମାତି ଏଲ୍ଥ ଛାଦିତସଦ୍ଦୋ ଭାଓଚ୍ଚୋ ହୋତି, ତେନାହ ‘‘ଛାଦନ’’ନ୍ତି। ଉଜୁକମେଓଓାତି ଛଦନୁଟ୍ଠାପନତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଉଜୁକଂ ଏଓ। ତନ୍ତି ଛାଦନଂ। ଅପନେତ୍ୱାପୀତି ନାସେତ୍ୱାପି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଲବ୍ଭତି, ତସ୍ମା, ପଦ୍ଧମିତଦ୍ଧନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରିକ୍ଖେପେନାତି ପରିଓାରେନ ଛାଦେନ୍ତସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ଇଧାପୀତି ପରିଯାଯଛାଦନେପି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତୁଣ୍ହୀଭୂତେନାତି ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ହୁତ୍ୱା। ଛଦନୁପରୀତି ଛଦନସ୍ସ ଉପରି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ‘‘ତତୋ ଚେ ଉତ୍ତରି’’ନ୍ତି ଏଲ୍ଥ ତତୋ ଦ୍ୱତ୍ତିପରିଯାଯତୋ ଉପରୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନଂ ଓା’’ତିଆଦି।

୧୩୭। କରେନ ହତ୍ଥେନ ଲୁନିତବ୍ବୋ, ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋ, ଲାତବ୍ବୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଓା କରଠଓତି କତେ ଅତ୍ଥପକରଣାଦିତୋ ତିଣମୁଟ୍ଠି ଏଓାତି ଆହ ‘‘ତିଣମୁଟ୍ଠିଯ’’ନ୍ତି। ନଓମଂ।

୧୦। ସପ୍ପାଣକସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୪୦। ଦସମେ ‘‘ଜାନ’’ନ୍ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତାଦିଗଣୋତି ଆହ ‘‘ଜାନନ୍ତୋ’’ତି। ସଂ ଓିଜ୍ଜତି ପାଣୋ ଏତ୍ଥାତି ସପାଣକଂ। ଏତନ୍ତି ଉଦକଂ। ସଯଂ ଜାନନ୍ତୋପି ପରେନ ଜାନାପେନ୍ତୋପି ଜାନାତିଯେଓ ନାମାତି ଆହ ‘‘ଯଥା ତଥା ଓା’’ତି। ସପାଣକଂ ଉଦକନ୍ତି କରଣତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗଓଚନଂ, ତେନାହ ‘‘ତେନ ଉଦକେନା’’ତି। ପୁବ୍ବେତି ପଥଓିଖଣନସିକ୍ଖାପଦାଦିକେ।

ତତ୍ଥାତି ‘‘ସିଞ୍ଚେଯ୍ୟ ଓା ସିଞ୍ଚାପେଯ୍ୟ ଓା’’ତିପଦେ। ଧାରନ୍ତି ସୋତଂ। ମାତିକଂ ପମୁଖନ୍ତି ମାତିକଂ ଅଭିମୁଖଂ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଅଞ୍ଞତୋ ଠାନତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଠାନଂ ନେତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ସପାଣକଂ ଉଦକ’’ନ୍ତି ସାମଞ୍ଞଓଚନସ୍ସପି ଓିସେସେ ଅଓଟ୍ଠାନତୋ, ଓିସେସତ୍ଥିନା ଚ ଓିସେସସ୍ସ ଅନୁପଯୋଜିତବ୍ବତୋ ଇଧ ଓିସେସୌଦକନ୍ତି ସନ୍ଧାଯଭାସିତତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଇଦଂ ପନା’’ତିଆଦି। ଇଦଂ ପନ ନ ଓୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯନ୍ତି ଉଦକଂ ‘‘ଗଚ୍ଛତୀ’’ତିପଦେ କତ୍ତା। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଉଦକେତି। ଦସମଂ।

ଭୂତଗାମଓଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

୩। ଓୱାଦଓଗ୍ଗୋ

୧। ଓୱାଦସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୧୪୪। ଭିକ୍ଖୁନିଓଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ତେସନ୍ତି ଥେରାନଂ। ମହାକୁଲେହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତାତି ଯୋଜନା। କୁଲଧୀତରୋ ଓିଜ୍ଜମାନଗୁଣଂ କଥଯନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଞାତିମନୁସ୍ସାନ’’ନ୍ତିପଦଂ ‘‘କଥଯନ୍ତୀ’’ତିପଦେ ସମ୍ପଦାନଂ। କୁତୋତି କସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେସନ୍ତି ଥେରାନଂ ଗୁଣନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘କଥେତୁ’’ନ୍ତିପଦମପେକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ଓିଜ୍ଜମାନଗୁଣେ’’ତି ଓଉଦ୍ଧେ ଅଓତ୍ୱା ‘‘ଓଚନ୍ତୀ’’ତିପଦମପେକ୍ଖିଯ ‘‘ଓିଜ୍ଜମାନଗୁଣା’’ତି ଓୁତ୍ତଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ଓା। ତତୋତି କଥନକାରଣା ଅଭିହରିଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାତି ଅଭିହରଣହେତୁନା।

ତେସନ୍ତି ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯାନଂ। ତାସୂତି ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ। ‘‘ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ’’ତିପଦଂ ‘‘ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା’’ତିପଦେ କମ୍ମଂ। ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ଉପସଙ୍କମନଂ ଲାଭତଣ୍ହାଯ ହୋତି, ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଛବ୍ବଗ୍ଗୀସୁ ଉପସଙ୍କମନଂ ଚଲଚିତ୍ତତାଯ ହୋତୀତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୂପସଙ୍କମନ୍ତାନଂ ଓିସେସୋ। ତିରଚ୍ଛାନଭୂତା କଥା ତିରଚ୍ଛାନକଥା ନିରତ୍ଥକକଥାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତିରଚ୍ଛାନକଥନ୍ତୀ’’ତି। ସଗ୍ଗମଗ୍ଗଗମନେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ମୋକ୍ଖଗମନେ ପନ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି। ରାଜାନୋ ଆରବ୍ଭ ପଓତ୍ତା କଥା ରାଜକଥା। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଚୋରକଥାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

୧୪୭।ତେ ଭିକ୍ଖୂତି ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ଭଓେଯ୍ୟୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଦିଟ୍ଠଂ ସଚ୍ଚଂ ଯେହୀତି ଅଦିଟ୍ଠସଚ୍ଚା, ତେସଂ ଭାଓୋ ଅଦିଟ୍ଠସଚ୍ଚତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଅଦିଟ୍ଠସଚ୍ଚତ୍ତା ବନ୍ଧିତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ନେସନ୍ତି ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯାନଂ। ଅଞ୍ଞେନେଓ ଉପାଯେନାତି ଅଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିତୋ ଅଞ୍ଞେନେଓ ଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିସଙ୍ଖାତେନ କାରଣେନ କତ୍ତୁକାମୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରତୋତି ପରସ୍ମିଂ ପଚ୍ଛା, ଉପରୀତି ଅତ୍ଥୋ। କରୋନ୍ତୋ ଓାତି ପରିବାହିରେ କରୋନ୍ତୋ ଏଓ ହୁତ୍ୱା ଆହାତି ଯୋଜନା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ଓା। ଯସ୍ମା ନ ଭୂତପୁବ୍ବାନି, ଇତି ତସ୍ମା ପରିବାହିରଂ କରୋନ୍ତୋ ଓାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତ୍ଥାତି ‘‘ଅନୁଜାନାମୀ’’ତିଆଦିୱଚନେ। ସୀଲୱାତି ଏତ୍ଥ ୱନ୍ତୁସଦ୍ଦୋ ପସଂସତ୍ଥେ ଚ ଅତିସଯତ୍ଥେ ଚ ନିଚ୍ଚଯୋଗତ୍ଥେ ଚ ହୋତି। ତସ୍ମାତି ଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିକସ୍ମା। ତନ୍ତି ସୀଲଂ। ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଦ୍ଦାନଂ କମ୍ମଧାରଯଭାୱଂ, ତେହି ଚ ସଂୱୁତସଦ୍ଦସ୍ସ ତପ୍ପୁରିସଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପାତିମୋକ୍ଖୋୱା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଏୱସଦ୍ଦେନ କମ୍ମଧାରଯଭାୱଂ, ଏନସଦ୍ଦେନ ଚ ତପ୍ପୁରିସଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ତଭାୱଂ ପୱତ୍ତେତି। କାରିତପଚ୍ଚଯୋ ହି ଅଦସ୍ସନଂ ଗତୋ। ଇମିନା ଇରିଯାପଥୱିହାର ଦିବ୍ବୱିହାର ବ୍ରହ୍ମୱିହାର ଅରିଯୱିହାରେସୁ ଚତୂସୁ ୱିହାରେସୁ ଅତ୍ତଭାୱୱତ୍ତନଂ ଇରିଯାପଥୱିହାରଂ ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତନ୍ତି ‘‘ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତୀ’’ତିୱଚନଂ। ୱିଭଙ୍ଗେତି ଝାନୱିଭଙ୍ଗେ।

‘‘ସୀଲ’’ନ୍ତିଆଦୀନି ଅଟ୍ଠ ପଦାନି ତୁଲ୍ୟାଧିକରଣାନି। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୋ – ସୀଲଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯା ପତିଟ୍ଠା ଆଦି ଚରଣଂ ସଂଯମୋ ସଂୱରୋ ମୋକ୍ଖଂ ପମୋକ୍ଖନ୍ତି। ସମାପତ୍ତିଯାତି ସମାପଜ୍ଜନାଯ। ‘‘ଉପେତୋ’’ତିଆଦୀନି ସତ୍ତ ପଦାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନାନି। ତତ୍ଥ ଉପପନ୍ନୋତି ଯୁତ୍ତୋ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ। ସମନ୍ନାଗତୋତି ସମନ୍ତତୋ ଅନୁ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆଗତୋତି ସମନ୍ନାଗତୋ, ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ହି ସଂସଦ୍ଦୋ ସମନ୍ତତ୍ଥୱାଚକୋ, ଅନୁସଦ୍ଦୋ ନୌପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ଥୱାଚକୋ। ତେନାତି ତେନ କାରଣେନ। ପାଲେତୀତି ଅତ୍ତଭାୱଂ ବାଧନତୋ ରକ୍ଖତି। ଯପେତୀତି ଅତ୍ତଭାୱୋ ପୱତ୍ତତି। ଯାପେତୀତି ଅତ୍ତଭାୱଂ ପୱତ୍ତାପେତି। ଯପ ଯାପନେ। ଯାପନଂ ପୱତ୍ତନନ୍ତି ହି ଧାତୁପାଠେସୁ ୱୁତ୍ତଂ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାଯଂ ୧୮ ପକାରନ୍ତଧାତୁ)। ୱିହରତୀତି ଏତ୍ଥ ଏକୋ ଆକାରତ୍ଥୱାଚକୋ ଇତିସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ, ଇତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଇତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱା ଯୋଜନା।

ଆଚାରଗୋଚରସଦ୍ଦାନଂ ଦ୍ୱନ୍ଦଭାୱଂ, ତେହି ଚ ସମ୍ପନ୍ନସଦ୍ଦସ୍ସ ତପ୍ପୁରିସଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦେନ ଦ୍ୱନ୍ଦଭାୱଂ, ଏନସଦ୍ଦେନ ଚ ତପ୍ପୁରିସଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଣୁସଦ୍ଦୋ ଅପ୍ପତ୍ଥୋ, ମତ୍ତସଦ୍ଦୋ ପମାଣତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତକେସୂ’’ତି। ‘‘ଦସ୍ସନସୀଲୋ’’ତିଇମିନା ‘‘ଦସ୍ସାୱୀ’’ତିଏତ୍ଥ ଆୱୀସଦ୍ଦସ୍ସ ତସ୍ସୀଲତ୍ଥଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସମାଦାଯା’’ତି ଏତ୍ଥ ସଂପୁବ୍ବଆପୁବ୍ବସ୍ସ ଦାସଦ୍ଦସ୍ସ କମ୍ମାପେକ୍ଖତ୍ତା ତସ୍ସ କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତଂ ତଂ ସିକ୍ଖାପଦ’’ନ୍ତି। ଇମିନା ‘‘ସିକ୍ଖାପଦେସୂ’’ତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ୱା ସିକ୍ଖାପଦେସୂତି ନିଦ୍ଧାରଣତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନମେତଂ। ‘‘ତଂ ତଂ ସିକ୍ଖାପଦ’’ନ୍ତି କମ୍ମଂ ପନ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସମାଦାଯା’’ତି ଏତ୍ଥ ସଂସଦ୍ଦସ୍ସ ଚ ଆପୁବ୍ବସ୍ସ ଦାସଦ୍ଦସ୍ସ ଚ ଯକାରସ୍ସ ଚ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସାଧୁକଂ ଗହେତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥାତି ଇମିସ୍ସଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ। ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ଗହେତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଯୋତି କୁଲପୁତ୍ତୋ।

ଅସ୍ସାତି ଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିକସ୍ସ। ଯଂ ତଂ ବହୁ ସୁତଂ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତଂ ନ ସୁତମତ୍ତମେୱାତି ଯୋଜନା। ମଞ୍ଜୂସାଯନ୍ତି ପେଳାଯଂ। ସା ହି ସାମିକସ୍ସ ସଧନତ୍ତଂ ମଞ୍ଞତେ ଇମାଯାତି ‘‘ମଞ୍ଜୂସା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ମଞ୍ଜୂସାଯଂ ରତନଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ୱିଯ ସୁତଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ଅସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେତି ଯୋଜନା, ଏତେନାତି ‘‘ସନ୍ନିଚିତ’’ନ୍ତିପଦେନ, ଦସ୍ସେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ସନ୍ନିଚିତରତନସ୍ସେୱାତି ସନ୍ନିଚିତରତନସ୍ସ ଇୱ। ତନ୍ତି ‘‘ଯେ ତେ ଧମ୍ମା’’ତିଆଦିୱଚନଂ। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ଅସ୍ସାତି ଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ। ତତ୍ଥାତି ‘‘ୱଚସା ପରିଚିତା’’ତିଆଦିୱଚନେ। ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ପଗୁଣାତି ଉଜୁକା। ଉଜୁକୋ ହି ଅଜିମ୍ହତ୍ତା ପକଟ୍ଠୋ ଉତ୍ତମୋ ଗୁଣୋତି ଅତ୍ଥେନ ‘‘ପଗୁଣୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅନୁପେକ୍ଖିତାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଇକ୍ଖିତା, ପସ୍ସିତା ଦସ୍ସିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥତୋତି ଅଭିଧେୟ୍ୟତ୍ଥତୋ, ଅଟ୍ଠକଥାତୋତି ଅତ୍ଥୋ। କାରଣତୋତି ଧମ୍ମତୋ, ପାଠଇତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିଟ୍ଠିସଦ୍ଦସ୍ସ ପଞ୍ଞାସଦ୍ଦୱେୱଚନତ୍ତା ‘‘ପଞ୍ଞାଯା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୁପଚ୍ଚକ୍ଖକତାତି ସୁଟ୍ଠୁ ଅକ୍ଖାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପଟିମୁଖଂ କତା।

‘‘ବହୁସ୍ସୁତୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ବହୁସ୍ସୁତସ୍ସ ତିୱିଧଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଯଂ ପନା’’ତିଆଦି। ନିସ୍ସଯତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି ନିସ୍ସଯମୁଚ୍ଚନକୋ। ପରିସଂ ଉପଟ୍ଠାପେତୀତି ପରିସୁପଟ୍ଠାକୋ। ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ୱଦତୀତି ଭିକ୍ଖୁନୋୱାଦକୋ। ତତ୍ଥାତି ତିୱିଧେସୁ ବହୁସ୍ସୁତେସୁ। ନିସ୍ସଯମୁଚ୍ଚନକେନ ଏତ୍ତକଂ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପସମ୍ପଦାଯାତି ଉପସମ୍ପାଦେତ୍ୱା। ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସାନି ଏତସ୍ସାତି ପଞ୍ଚୱସ୍ସୋ। ତେନ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ସବ୍ବନ୍ତିମେନାତି ସବ୍ବେସଂ ପରିଚ୍ଛେଦାନଂ ଅନ୍ତେ ଲାମକେ ପୱତ୍ତେନ। ପଗୁଣାତି ଅଜିମ୍ହା ଉଜୁକା। ୱାଚୁଗ୍ଗତାତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଯସ୍ସ ହି ପାଠଇପାଠା ସଜ୍ଝାଯନକାଲେ ପଗୁଣା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ସ ୱାଚୁଗ୍ଗତା। ଯସ୍ସ ୱା ପନ ୱାଚୁଗ୍ଗତା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ସ ପଗୁଣା। ତସ୍ମା ତାନି ପଦାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞକାରଣୱେୱଚନାନି। ପକ୍ଖଦିୱସେସୂତି କୁଣ୍ହପକ୍ଖକାଳଅପକ୍ଖପରିଯାପନ୍ନେସୁ ଦିୱସେସୁ। ଧମ୍ମସାୱନତ୍ଥାଯାତି ସମ୍ପତ୍ତାନଂ ପରିସାନଂ ଧମ୍ମସ୍ସ ସାୱନତ୍ଥାଯ ସୁଣାପନତ୍ଥାଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସାୱନତ୍ଥାଯାତି ଏତ୍ଥ ଯୁପଚ୍ଚଯପରତ୍ତା କାରିତପଚ୍ଚଯୋ ଲୋପୋ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ସାୱୀଯତେ ସୁଣାପୀଯତେ ସାୱନନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ଭାଣୱାରା ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମ୍ପତ୍ତାନନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ସମ୍ପତ୍ତାନଂ। ପରିକଥନତ୍ଥାଯାତି ପରିସ୍ସଙ୍ଗେନ ଆଲିଙ୍ଗନେନ କଥନତ୍ଥଂ, ଅପ୍ପସଦ୍ଦସଙ୍ଖାତାଯ ୱାଚାଯ କଥନତ୍ଥନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘କଥାମଗ୍ଗୋ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱତ୍ଥୁକଥାଯେୱ ଅଧିପ୍ପେତା, ନ

ସୁଓସଙ୍ଗାତୋ ପାଠଇପାଠୋ। ଅନୁ ପଚ୍ଛା, ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱା ଦାଯକା ମୋଦନ୍ତି ଏତାଯାତି ଅନୁମୋଦନା। ଝାନଂ ୱା ମଗ୍ଗୋ ୱା ଫଲଂ ୱା ସମଣଧମ୍ମୋ ନାମ। ତସ୍ସ କରଣତ୍ଥଂ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଅପଟିହତୋତି ଚାତୁଦ୍ଦିସୋ, ଅପଟିହତତ୍ଥେ ଣପଚ୍ଚଯୋ।

ପରିସୁପଟ୍ଠାପକେନ କାତବ୍ବାତି ଯୋଜନା। ଅଭିୱିନଯେତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ ୱିନଯପିଟକେ। ଦ୍ୱେ ୱିଭଙ୍ଗାତି ଭିକ୍ଖୁୱିଭଙ୍ଗୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁନିୱିଭଙ୍ଗୋ ଚ। ଅସଙ୍କୋଚେନ ପରିସୁପଟ୍ଠାପକେନ ଭିକ୍ଖୁନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏୱଂ ଅଉନୋ ଅତ୍ଥାଯ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପରିସାଯ ଅତ୍ଥାଯ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପରିସାଯ ପନା’’ତିଆଦି। ଅଭିଧମ୍ମେତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକେ ଏୱ, ନ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକେ। ତଯୋ ୱଗ୍ଗାତି ସଗାଥାୱଗ୍ଗୋ ନିଦାନୱଗ୍ଗୋ ଖନ୍ଧୱଗ୍ଗୋତି ତଯୋ ୱଗ୍ଗା। ୱାସଦ୍ଦୋ ଅନିଯମୱିକପ୍ପତ୍ଥୋ। ଏକନ୍ତି ଏକଂ ନିପାତଂ। ତତୋ ତତୋତି ନିକାଯତୋ। ସମୁଚ୍ଚଯଂ କତ୍ୱାତି ରାସିଂ କତ୍ୱା। ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ନ କଥିତଂ। ଯସ୍ସ ପନ ନତ୍ଥି, ସୋ ନ ଲଭତୀତି ଯୋଜନା। ସୁତ୍ତନ୍ତେ ଚାତି ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକେ ପନ। ଉଗ୍ଗହିତୋତି ସରୂପକଥନେନ ଗହିତୋ, ଉଚ୍ଚାରିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋତି ଦିସାସୁ ଠିତାନଂ ଭିକ୍ଖୁଆଦୀନଂ ପାମୋକ୍ଖୋ। ଯେନ କାମଂ ଗମୋତି ଯଥାକାମଂ ଗମୋ।

ଚତୂସୁ ନିକାଯେସୂତି ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯତୋ ଅଞ୍ଞେସୁ ଦୀଘନିକାଯାଦୀସୁ। ଏକସ୍ସାତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଏକସ୍ସ । ଏକନିକାଯେନାତି ଏକସ୍ମିଂ ନିକାଯେ ଲଦ୍ଧନଯେନ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତତ୍ଥାତି ଚତୁପ୍ପକରଣସ୍ସ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ। ନାନତ୍ଥନ୍ତି ନାନାପଯୋଜନଂ। ତନ୍ତି ୱିନଯପିଟକଂ। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକପମାଣେନ ପଗୁଣେନ। ହୋତୀତି ଇତିସଦ୍ଦୋ ପରିସମାପନତ୍ଥୋ। ଇତି ପରିସମାପନଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା।

ଉଭଯାନି ଖୋ ପନସ୍ସାତି ଆଦି ପନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞସ୍ମିନ୍ତି ୱିନଯପିଟକତୋ ଇତରସ୍ମିଂ। ତତ୍ଥାତି ‘‘ଉଭଯାନି ଖୋ ପନସ୍ସା’’ତିଆଦିୱଚନେ। ଯଥା ଯେନାକାରେନ ଆଗତାନି, ତଂ ଆକାରଂ ଦସ୍ସେତୁନ୍ତି ଯୋଜନା। ପଦପଚ୍ଚାଭଟ୍ଠସଙ୍କରଦୋସୱିରହିତାନୀତି ପଦାନଂ ପଚ୍ଚାଭଟ୍ଠସଙ୍କରଭୂତେହି ଦୋସେହି ୱିରହିତାନି। ଏତ୍ଥ ଚ ପଦପଚ୍ଚାଭଟ୍ଠନ୍ତି ପଦାନଂ ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଆଭସ୍ସନଂ ଗଠନଂ, ଚୁତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପଦସଙ୍କରନ୍ତି ପଦାନଂ ୱିପତ୍ତି, ୱିନାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ସୁତ୍ତସୋ’’ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ଖନ୍ଧକପରିୱାରସୁତ୍ତଂ ଏୱ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ଖନ୍ଧକପରିୱାରତୋ’’ତି। ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସୋତି ଏତ୍ଥ ବ୍ୟଞ୍ଜନସଦ୍ଦୋ ଅକ୍ଖରସ୍ସ ଚ ପଦସ୍ସ ଚ ୱାଚକୋତି ଆହ ‘‘ଅକ୍ଖରପଦପାରିପୂରିଯା ଚା’’ତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା।

‘‘ସିଥିଲଧନିତାଦୀନ’’ନ୍ତିପଦଂ ‘‘ୱଚନେନା’’ତିପଦେ କମ୍ମଂ, ‘‘ୱଚନେନା’’ତିପଦଂ ‘‘ସମ୍ପନ୍ନାଗତୋ’’ତିପଦେ ହେତୁ, ‘‘ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଯ ଅନେଲଗଠଆଯ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିଯା’’ତିପଦାନି ‘‘ୱାଚାଯା’’ତିପଦେ ୱିସେସନାନି। ସିଥିଲଧନିତାଦୀନନ୍ତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ନିଗ୍ଗହିତୱିମୁତ୍ତସମ୍ବନ୍ଧୱୱତ୍ଥିତଦୀଘ ରସ୍ସ ଗରୁ ଲହୁ ସଙ୍ଗାତା ଅଟ୍ଠ ବ୍ୟଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧିଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯଥାୱିଧାନୱଚନେନାତି ଅକ୍ଖରଚିନ୍ତକାନଂ ଯଥା ସଂୱିଦହନୱଚନେନ। ୱାଚାଯେୱ କରୀଯତି କଥୀଯତି ଉଚ୍ଚାରୀଯତି ୱାକ୍କରଣଂ ଚକାରସ୍ସ କକାରଂ କତ୍ୱା। ହୀତି ତଦେୱ ଯୁତ୍ତଂ। ମାତୁଗାମୋ ଯସ୍ମା ସରସମ୍ପତ୍ତିରତୋ, ତସ୍ମା ହୀଠଏତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ସରସମ୍ପତ୍ତିରହିତ’’ନ୍ତିପଦଂ ‘‘ୱଚନ’’ନ୍ତିପଦେ ୱିସେସନଭାୱେନ ୱିସେସଂ କତ୍ୱା ‘‘ହୀଠଏତୀ’’ତିପଦେ ହେତୁଭାୱେନ ସମ୍ପଜ୍ଜନତୋ ହେତୁଅନ୍ତୋଗଧୱିସେସନନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସବ୍ବାସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ। ‘‘ସୀଲାଚାରସମ୍ପତ୍ତିଯା’’ତିଇମିନା ଜାତି ଗୋତ୍ତ ରୂପ ଭୋଗାଦିନାତିଅତ୍ଥଂ ନିୱତ୍ତେତି। କାରଣଞ୍ଚାତି ଅଟ୍ଠକଥଞ୍ଚ। ତଜ୍ଜେତ୍ୱାତି ଉବ୍ବେଜେତ୍ୱା। ତାସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ। ଗିହିକାଲେତି ଭିକ୍ଖୁନୋୱାଦକସ୍ସ ଗିହିକାଲେ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନପୁବ୍ବୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହି ତଦେୱ ଯୁତ୍ତଂ। ‘‘ମାତୁଗାମୋ’’ତିପଦଂ ‘‘ନ କରୋତୀ’’ତିପଦେ ସୁଦ୍ଧକତ୍ତା, ‘‘ଉପ୍ପାଦେତୀ’’ତିପଦେ ହେତୁକତ୍ତା। ଠିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଧମ୍ମଦେସନାଯାପୀତି ଯୋଜନା। ଅପିସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ। ୱିସଭାଗେହୀତି ୱିରୁଦ୍ଧେହି ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣେହି। ଅଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେତି ପବ୍ବଜିତାନଂ ଅନନୁରୂପଟ୍ଠାନେ। ଛନ୍ଦରାଗନ୍ତି ବଲୱତଣ୍ହଂ। ତେନାତି ତେନ ହେତୁନା।

‘‘ଏତ୍ଥ ଚା’’ତିଆଦିମ୍ହି ଅଯଂ ପନ ସଙ୍ଗହୋ –

‘‘ସୀଲୱା ବହୁସ୍ସୁତୋ ଚ, ସ୍ୱାଗତୋ ଚ ସୁୱାଚକୋ;

ପିଯୋ ପଟିବଲୋ ଚାପି, ନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ ଚ ୱୀସତୀ’’ତି।

୧୪୮।ୱସ୍ସୂସ୍ମିନ୍ତି ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯଂ। କକାରଲୋପଂ କତ୍ୱା ଗରୁଧମ୍ମାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଗରୁକେହି ଧମ୍ମେହୀ’’ତି। ତେତି ଗରୁଧମ୍ମା। ହୀତି ଯସ୍ମା। ‘‘ଏକତୋ’’ତି ସାମଞ୍ଞେନ ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସ ୱିସେସେନ ଗହେତବ୍ବତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ’’ତି। ଯଥାୱତ୍ଥୁକମେୱାତି ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ। ତଞ୍ହି ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଆପତ୍ତିକାରଣସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ ପୱତ୍ତତ୍ତା ‘‘ଯଥାୱତ୍ଥୁକ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୧୪୯।ପାତୋତି ପଗେୱ, ପଠମନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସମ୍ମଟ୍ଠଂ ସମ୍ମଜ୍ଜୀତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସମ୍ମଜ୍ଜନେ ଦୋସଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅସମ୍ମଟ୍ଠଂ

ହୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ତସ୍ସାକଟୀକରଣଜୋତକୋ। ତନ୍ତି ପରିୱେଣଂ। ଦିସ୍ୱା ଭୱେୟ୍ୟୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାତି ଅସୋତୁକାମାନଂ ୱିଯ ଭୱନହେତୁନା। ପରିୱେଣସମ୍ମଜ୍ଜନସ୍ସ ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପାନୀଯପରିଭୋଜନୀଯୌପଟ୍ଠାନସ୍ସ ତମେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅନ୍ତୋ ଗାମତୋ ପନା’’ତି ଆଦି। ତସ୍ମିନ୍ତି ପାନୀଯପରିଭୋଜନୀଯେ।

ସାଖାଭଙ୍ଗମ୍ପୀତି ଭଞ୍ଜିତବ୍ବସାଖମ୍ପି। ଦୁତିଯୋତି ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଦୁତିଯୋ। ନିସୀଦିତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ନିସୀଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦି। ‘‘ୱିହାରମଜ୍ଝେ’’ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱତ୍ୱା ୱିସେସତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଦ୍ୱାରେ’’ତି। ଓସରନ୍ତି ଅୱସରନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଓସରଣଂ, ତଞ୍ଚ ତଂ ଠାନଞ୍ଚେତି ଓସରଣଟ୍ଠାନଂ, ତସ୍ମିଂ। ସମଗ୍ଗତ୍ଥାତି ଏତ୍ଥ ସଂପୁବ୍ବୋ ଚ ଆପୁବ୍ବୋ ଚ ଗମୁସଦ୍ଦୋ ହୋତି, ତତୋ ହିଯ୍ୟତ୍ତନୀସଙ୍ଖାତଂ ତ୍ଥୱଚନଂ ୱା ହୋତି, ପଞ୍ଚମୀସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଥୱଚନସ୍ସ ତ୍ଥତ୍ତଂ ୱା ହୋତି, ସଂଯୋଗପରତ୍ତା ଆ ଉପସଗ୍ଗୋ ରସ୍ସୋ ଚ ହୋତି, ଇତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସମ୍ମା ଆଗତତ୍ଥା’’ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ସମ୍ମା’’ତିପଦେନ ସଂସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ଆ’’ଇତିପଦେନ ଆଙ୍ଉପସଗ୍ଗଂ, ‘‘ଗତ’’ଇତିପଦେନ ଗମୁଧାତୁଂ, ‘‘ତ୍ଥ’’ଇତିପଦେନ ହିଯ୍ୟତ୍ତନୀସଙ୍ଖାତଂ ତ୍ଥୱଚନଂ ୱା, ପଞ୍ଚମୀସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଥୱଚନସ୍ସ ତ୍ଥତ୍ତଂ ୱା ଦସ୍ସେତି। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥତ୍ଥୋ – ସମଂ ତୁମ୍ହେ ଆଗତତ୍ଥାତି। ପଞ୍ଚମୀସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଥୱଚନସ୍ସ ତ୍ଥତ୍ତକାଲେ ସମଂ ତୁମ୍ହେ ଆଗା ଅତ୍ଥ ଭୱଥାତି। ‘‘ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତିପଦେନ ‘‘ୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱତୁଧାତୁଯା ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ପଗୁଣା ୱାଚୁଗ୍ଗତା’’ତିପଦେହି ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଦସ୍ସେତି। ପାଠଇତି ଗରୁଧମ୍ମପାଠଇ।

ତତ୍ଥାତି ତସ୍ସଂ ପାଠଇଯଂ, ତେସୁ ୱା ଅଭିୱାଦନାଦୀସୁ ଚତୂସୁ। ମଗ୍ଗସମ୍ପଦାନନ୍ତି ମଗ୍ଗଂ ପରିହରିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଓକାସଦାନଂ। ବୀଜନନ୍ତି ବୀଜନିଯା ୱିଧୂପନଂ। ପାନୀଯାପୁଚ୍ଛନନ୍ତି ପାନୀଯସ୍ସ ଆପୁଚ୍ଛନଂ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ପରିଭୋଜନୀଯାପୁଚ୍ଛନାଦିକଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଏତ୍ଥ ଚାତି ଏତେସୁ ଚତୂସୁ ଅଭିୱାଦନାଦୀସୁ। ‘‘ଅନ୍ତୋ ଗାମେ ୱା’’ତିଆଦୀନି ଛ ପଦାନି ‘‘କାତବ୍ବମେୱା’’ତିପଦେ ଆଧାରୋ। ରାଜୁସ୍ସାରଣାଯାତି ରଞ୍ଞୋ ଆନୁଭାୱେନ ଜନାନଂ ଉସ୍ସାରଣାଯ। ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ସନ୍ନିପତତି ଏତ୍ଥାତି ମହାସନ୍ନିପାତଂ, ତସ୍ମିଂ ମହାସନ୍ନିପାତେ ଠାନେ ନିସିନ୍ନେ ସତୀତି ଯୋଜନା। ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ପଟିକଚ୍ଚେୱ ଉଟ୍ଠାନଂ। ତଂ ତନ୍ତି ସାମୀଚିକମ୍ମଂ।

ସକ୍କତ୍ୱାତି ଚିତ୍ତିଂ କତ୍ୱା, ସଂ ଆଦରଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ଯଥା କତୋ’’ତିଆଦି। ତିଣ୍ଣଂ କିଚ୍ଚାନନ୍ତି ‘‘ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂକତ୍ୱା ମାନେତ୍ୱା’’ତିସଙ୍ଖାତାନଂ ତିଣ୍ଣଂ କିଚ୍ଚାନଂ। ଅନୀଯସଦ୍ଦୋ କମ୍ମତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ନ ଅତିକ୍କମିତବ୍ବୋ’’ତି।

ନତ୍ଥି ଭିକ୍ଖୁ ଏତ୍ଥାତି ଅଭିକ୍ଖୁକୋ ଆୱାସୋ, ସୋ କିତ୍ତକେ ଠାନେ ଅଭିକ୍ଖୁକୋ, ଯୋ ଆୱାସୋ ଅଭିକ୍ଖୁକୋ ନାମ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ସଚେ’’ତି ଆଦି। ‘‘ଉପସ୍ସଯତୋ’’ତିପଦଂ ‘‘ଅବ୍ଭନ୍ତରେ’’ତିପଦେ ଅପାଦାନଂ। ଏତ୍ଥାତି ଅଭିକ୍ଖୁକେ ଆୱାସେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତତୋତି ଅଡ୍ଢଯୋଜନବ୍ଭନ୍ତରେ ଠିତଆୱାସତୋ। ପରନ୍ତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଆୱାସେ, ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ପଚ୍ଛାଭତ୍ତନ୍ତି ଭତ୍ତତୋ ପଚ୍ଛା। ତତ୍ଥାତି ଅଭିକ୍ଖୁକେ ଆୱାସେ। ‘‘ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ’’ତିପଦଂ ‘‘ୱଦନ୍ତୀ’’ତିପଦେ କମ୍ମଂ। ୱୁତ୍ତପ୍ପମାଣେତି ଅଡ୍ଢଯୋଜନବ୍ଭନ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ୱୁତ୍ତପ୍ପମାଣେ। ସାଖାମଣ୍ଡପେପୀତି ସାଖାଯ ଛାଦିତମଣ୍ଡପେପି। ପିସଦ୍ଦେନ ଆୱାସେ ପନ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି। ୱୁତ୍ତାତି ଓସିତା। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏକରତ୍ତଂ ୱସିତମତ୍ତେନ। ଏତ୍ଥାତି ସଭିକ୍ଖୁକେ ଆୱାସେ। ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଯାଚିତବ୍ବାତି ଯୋଜନା। ପକ୍ଖସ୍ସାତି ଆସଳ୍ହୀମାସସ୍ସ ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖସ୍ସ। ‘‘ତେରସିଯ’’ନ୍ତିପଦେନ ଅୱଯୱିଅୱଯୱଭାୱେନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ମଯନ୍ତି ଅମ୍ହେ। ଯତୋତି ଯେନ ଉଜୁନା ମଗ୍ଗେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାହ ‘‘ତେନ ମଗ୍ଗେନା’’ତି। ଅଞ୍ଜସେନ ମଗ୍ଗେନାତି ଉଜୁମଗ୍ଗତୋ ଅଞ୍ଞେନ ଜିମ୍ହମଗ୍ଗେନ। ଅଯନ୍ତି ଅଯଂ ଆୱାସୋ। ତତୋତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆୱାସତୋ, ଭିକ୍ଖୁନିଉପସ୍ସଯତୋ ୱା, ଇଦମେୱ ଯୁତ୍ତତରଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ହି ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଉପସ୍ସଯତୋ ଗାୱୁତମତ୍ତେ’’ତି। ଖେମଟ୍ଠାନେତି ଅଭଯଟ୍ଠାନେ। ତଞ୍ହି ଖୀଯନ୍ତି ଭଯା ଏତ୍ଥାତି ଖେମଂ, ଖେମଞ୍ଚ ତଂ ଠାନଞ୍ଚେତି ଖେମଟ୍ଠାନନ୍ତି କତ୍ୱା ‘‘ଖେମଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତାହି ଭିକ୍ଖୁନୀହୀତି ଅଡ୍ଢଯୋଜନମତ୍ତେ ଠାନେ ୱସନ୍ତୀହି। ତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋତି ଗାୱୁତମତ୍ତେ ଠାନେ ୱସନ୍ତିଯୋ। ଅନ୍ତରାତି ତୁମ୍ହାକଂ, ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ନିୱାସନଟ୍ଠାନସ୍ସ, ନିୱାସନଟ୍ଠାନତୋ ୱା ଅନ୍ତରେ ୱେମଜ୍ଝେ। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଚେତଂ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ। ଠିତେ ମଗ୍ଗେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ ‘‘ସନ୍ତିକା’’ତିପଦଂ ‘‘ଆଗତ’’ଇତିପଦେ ଅପାଦାନଂ। ତତ୍ଥାତି ଅଞ୍ଞାସଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପସ୍ସଯେ। ଇତି ଯାଚିତବ୍ବାତି ଯୋଜନା। ତତୋତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଯାଚିତବ୍ବତୋ, ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଚାତୁଦ୍ଦସେତି ଆସଳ୍ହୀମାସସ୍ସ ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖସ୍ସ ଚତୁଦ୍ଦସନ୍ନଂ ଦିୱସାନଂ ପୂରଣେ ଦିୱସେ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ। ‘‘ୱାଦ’’ନ୍ତିପଦଂ ‘‘ଅନୁ’’ଇତିପଦେ କମ୍ମଂ। ଅନୁଜୀୱନ୍ତିଯୋତି ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ଜୀୱନଂ ୱୁତ୍ତିଂ କରୋନ୍ତିଯୋ। ୱୁତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦୁତିଯଦିୱସେତି ଆସଳ୍ହୀପୁଣ୍ଣମିଯଂ। ଅଥାତି ପକ୍କମନାନନ୍ତରଂ। ଏତ୍ଥାତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପକ୍କନ୍ତତ୍ତା ଅପସ୍ସନେ। ‘‘ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା’’ତିଇମିନା ଆଭୋଗଂ ଅକତ୍ୱା ୱସିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ସଭିକ୍ଖୁକାୱାସଂ ଗନ୍ତବ୍ବମେୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସାତି ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦାପତ୍ତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। କେନଚି କାରଣେନାତି ଭିକ୍ଖାଚାରସ୍ସ ଅସମ୍ପଦାଦିନା କେନଚି ନିମିତ୍ତେନ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଭିକ୍ଖୂନଂ ପକ୍କନ୍ତାଦିକାରଣା ଅଭିକ୍ଖୁକାୱାସେ ୱସନ୍ତିଯା କିଂ ଅଭିକ୍ଖୁକାୱାସେୱ ପୱାରେତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ପୱାରେନ୍ତିଯା

ପନା’’ତିଆଦି।

ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନୁସଦ୍ଦୋ ୱିଚ୍ଛତ୍ଥଜୋତକୋ କମ୍ମପ୍ପୱଚନୀଯୋ, ତେନ ପଯୋଗତ୍ତା ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅଦ୍ଧମାସେ ଅଦ୍ଧମାସେ’’ତି। ପଚ୍ଚାସୀସିତବ୍ବାତି ଏତ୍ଥ ପତିପୁବ୍ବୋ ଚ ଆପୁବ୍ବୋ ଚ ସିଧାତୁ ଇଚ୍ଛତ୍ଥେତି ଆହ ‘‘ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା’’ତି। ସିଧାତୁଯା ଦ୍ୱେଭାୱୋ ହୋତି। ଆପୁବ୍ବୋ ସିସି ଇଚ୍ଛାଯନ୍ତିପି ଧାତୁପାଠେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମାତି ‘‘ଉପୋସଥପୁଚ୍ଛକ’’ନ୍ତିୱଚନେ। ପକ୍ଖସ୍ସାତି ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ପକ୍ଖସ୍ସ। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଓୱାଦସ୍ସ ଯାଚନଂ ଓୱାଦୋ ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ, ସୋଯେୱ ଅତ୍ଥୋ ପଯୋଜନଂ ଓୱାଦତ୍ଥୋ, ତଦତ୍ଥାଯ। ପାଟିପଦଦିୱସତୋତି ଦୁତିଯଦିୱସତୋ। ସୋ ହି ଚନ୍ଦୋ ୱୁଦ୍ଧିଞ୍ଚ ହାନିଞ୍ଚ ପଟିମୁଖଂ ପଜ୍ଜତି ଏତ୍ଥ, ଏତେନାତି ୱା ପାଟିପଦୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତୀତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ। ଭଗୱା ପଞ୍ଞପେତୀତି ଯୋଜନା। ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ଧମ୍ମସ୍ସୱନକମ୍ମତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ। ନିରନ୍ତରନ୍ତି ଅଭିକ୍ଖଣଂ, ‘‘ପଞ୍ଞପେତୀ’’ତିପଦେ ଭାୱନପୁଂସକଂ। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ଏୱଞ୍ଚ ସତୀତି ଏୱଂ ବହୂପକାରେ ସତି ଚ। ଯନ୍ତି ଯଂ ଧମ୍ମଂ। ସାତ୍ଥିକନ୍ତି ସପଯୋଜନଂ। ଯଥାନୁସିଟ୍ଠନ୍ତି ଅନୁସିଟ୍ଠିଯା ଅନୁରୂପଂ। ସବ୍ବାଯେୱ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋପୀତି ଯୋଜନା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ।

ଓୱାଦଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଓୱାଦଂ ଯାଚିତୁଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଆରାମଂ ଗଚ୍ଛତି। ନ ଓୱାଦୋ ଗନ୍ତବ୍ବୋତି ଓୱାଦଂ ଯାଚିତୁଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଆରାମୋ ନ ଗନ୍ତବ୍ବୋ। ଓୱାଦୋତି ଚ ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇତରଥା ହି ସଦ୍ଦପଯୋଗୋ ୱିରୁଜ୍ଝେଯ୍ଯ। ଓୱାଦଂ ଗନ୍ତୁନ୍ତି ଓୱାଦଂ ଯାଚନତ୍ଥାଯ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଆରାମଂ ଗନ୍ତୁଂ।

‘‘ଦ୍ୱେ ତିସ୍ସୋ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ’’ତିପଦଂ ‘‘ଯାଚିତ୍ୱା’’ତିପଦେ ଦୁତିଯାକମ୍ମଂ। ‘‘ପେସେତବ୍ବା’’ତିପଦେ ପଠମାକମ୍ମଂ। ଓୱାଦୂପସଙ୍କମନନ୍ତି ଓୱାଦସ୍ସ ଗହଣତ୍ଥାଯ ଉପସଙ୍କମନଂ। ଆରାମନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଆରାମଂ। ତତୋତି ଗମନତୋ ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନ ଭିକ୍ଖୁନାତି ଓୱାଦପଟିଗ୍ଗାହକେନ ଭିକ୍ଖୁନା। ତନ୍ତି ସମ୍ମତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ।

ଉସ୍ସହତୀତି ସକ୍କୋତି। ପାସାଦିକେନାତି ପସାଦଂ ଆୱହେନ ପସାଦଜନକେନ କାଯୱଚୀମନୋକମ୍ମେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସମ୍ପାଦେତୂତି ତିୱିଧଂ ସିକ୍ଖଂ ସମ୍ପାଦେତୁ। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକେନ ‘‘ପାସାଦିକେନ ସମ୍ପାଦେତୂ’’ତି ୱଚନମତ୍ତେନ। ହୀତି ଫଲଜୋତକୋ। ଏତନ୍ତି ‘‘ତାହୀ’’ତିୱଚନଂ।

ଏତ୍ଥ ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଙ୍ଘଗଣପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ୱଚନୱାରୋ ତିୱିଧୋ ହୋତି, ତଂ ତିୱିଧଂ ୱଚନୱାରଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସଙ୍ଘଗଣପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ତୀହି ୱଚନୱାରେହି ଗୁଣିତଂ କତ୍ୱା ନୱ ୱଚନୱାରା ହୋନ୍ତି, ତଂ ଆକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତତ୍ରାଯଂ ୱଚନକ୍କମୋ’’ତି। ତତ୍ରାତି ପୁରିମୱଚନାପେକ୍ଖଂ। ୱଚନାକାରୋ ପାକଟୋୱ।

ଏକା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ବହୂହି ଭିକ୍ଖୁନୀଉପସ୍ସଯେହି ଓୱାଦତ୍ଥାଯ ପେସିତେ ୱଚନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘୋ ଚ ଅଯ୍ଯା’’ତିଆଦି।

ତେନାପୀତି ଓୱାଦପଟିଗ୍ଗାହକେନାପି ‘‘ଓୱାଦ’’ନ୍ତିପଦଂ ‘‘ପଟିଗ୍ଗାହକେନା’’ତି ପଦେ କମ୍ମଂ। ପୁନ ‘‘ଓୱାଦ’’ନ୍ତିପଦଂ ‘‘ଅପଟିଗ୍ଗହେତୁ’’ନ୍ତିପଦେ କମ୍ମଂ। ବଲତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସମତ୍ତେନ ଜୀୱତି, ନ ପଞ୍ଞାଜୀୱିତେନାତି ବାଲୋ। ଗିଲାଯତି ରୁଜତୀତି ଗିଲାନୋ। ଗମିସ୍ସତି ଗନ୍ତୁଂ ଭବ୍ବୋତି ଗମିକୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ଗନ୍ତୁଂ ଭବ୍ବୋ ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗମିସ୍ସତି ଗମନଂ କରିସ୍ସତି, ଇତି ତସ୍ମା ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗମିକୋ ନାମ। ଅଥ ୱା ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗନ୍ତୁଂ ଭବ୍ବତ୍ତା ଗମିସ୍ସତି ଗମନଂ କରିସ୍ସତି, ଇତି ତସ୍ମା ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗମିକୋ ନାମାତି। ‘‘ଭବ୍ବୋ’’ତି ଚ ହେତୁଅନ୍ତୋଗଧୱିସେସନଂ।

ତସ୍ମାତି ବାଲାଦୀସୁ ତୀସୁ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ। ଦୁତିଯପକ୍ଖଦିୱସେତି ପାଟିପଦତୋ ଦୁତିଯପକ୍ଖଦିୱସେ। ଉପୋସଥଗ୍ଗେତି ଉପୋସଥଗେହେ। ତଞ୍ହି ଉପୋସଥଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଉପୋସଥୋ ୱା ଗଯ୍ହତି ଅସ୍ମିନ୍ତି ‘‘ଉପୋସଥଗ୍ଗ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମିଂ ଉପୋସଥଗ୍ଗେ। ‘‘ଅନାରୋଚେତୁ’’ନ୍ତି ୱଚନସ୍ସ ଞାପକଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଅପଚ୍ଚାହରିତୁ’’ନ୍ତି ୱଚନସ୍ସ ତମେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅପରମ୍ପି ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦି।

ତସ୍ମାତି ଓୱାଦପଟିଗ୍ଗାହକେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ। ନୋ ଚସ୍ସାତି ନୋ ଚେ ଅସ୍ସ। ସଭଂ ୱାତି ସମଜ୍ଜଂ ୱା। ସା ହି ସହ ଭାସନ୍ତି ଏତ୍ଥ, ସନ୍ତେହି ୱା ଭାତି ଦିବ୍ବତୀତି ‘‘ସଭା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ସଭଂ ୱା ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ସଭାଦିକେ। ଏୱଂ ‘‘ତତ୍ଥା’’ତିପଦେପି।

ଚତୁଦ୍ଦସନ୍ନଂ ପୂରଣୋ ଚାତୁଦ୍ଦସୋ, ତସ୍ମିଂ ପୱାରେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ତିକେ, ସମୀପତ୍ଥେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ଅଜ୍ଜତନାତି ଏତ୍ଥ ଅସ୍ମିଂ ଅହନି ଅଜ୍ଜ, ଇମସଦ୍ଦତୋ ଅହନୀତି ଅତ୍ଥେ ଜ୍ଜପଚ୍ଚଯୋ, ଇମସଦ୍ଦସ୍ସ ଚ ଅକାରୋ, ଅଜ୍ଜ ଏୱ ଅଜ୍ଜତନା, ସ୍ୱତ୍ଥୋ ହି ତନପଚ୍ଚଯୋ। ଅପରସ୍ମିଂ ଅହନି ଅପରଜ୍ଜ, ଅପରସଦ୍ଦତୋ ଅହନୀତି ଅତ୍ଥେ ଜ୍ଜପଚ୍ଚଯୋ ସତ୍ତମ୍ଯନ୍ତୋଯେୱ। ଏତ୍ଥାତି ପୱାରଣେ, ‘‘ଅନୁଜାନାମୀ’’ତିଆଦିୱଚନେ ୱା।

ହୀତି ସଙ୍ଘଂ।

କୋଲାହଲନ୍ତି କୋତୂହଲଂ। ପଠମଂ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯାଚିତବ୍ବାତି ସଙ୍ଘେନ ପଠମଂ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯାଚିତବ୍ବା।

ତାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ୱଚନୀଯୋ ଅସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଟିକରିସ୍ସତୀତି ୱଜ୍ଜାୱଜ୍ଜଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପଟିକରିସ୍ସତି।

ଉଭିନ୍ନନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀନଂ। ଯଥାଠାନେଯେୱାତି ଯଂ ଯଂ ଠାନଂ ଯଥାଠାନଂ, ତସ୍ମିଂ ଯଥାଠାନେଯେୱ। କେନଚି ପରିଯାଯେନାତି କେନଚି କାରଣେନ। ଅୱପୁଟ୍ଠୋ ୱରସଦ୍ଦୋ ପିହିତଟ୍ଠୋତି ଆହ ''ପିହିତୋ''ତି। ୱଚନଂଯେୱାତି ଓୱାଦୱଚନଂଯେୱ। ପଥୋତି ଜେଟ୍ଠକଟ୍ଠାନେ ଠାନସ୍ସ କାରଣତ୍ତା ପଥୋ। ଦୋସଂ ପନାତି ଅଭିକ୍କମନାଦୀସୁ ଆଦୀନୱଂ ପନ। ଅଞ୍ଜେନ୍ତୀତି ମକ୍ଖେନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୂହି ପନ ଓୱଦିତୁଂ ଅନୁସାସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା।

ଅଞ୍ଜଞ୍ଜନ୍ତି ଓୱାଦତୋ ଅଞ୍ଜଞ୍ଜଂ। ଏସୋତି ଗରୁଧମ୍ମୋ।

୧୫୦। ''ଅଧମ୍ମକମ୍ମେ''ତି ଏତ୍ଥ କତମଂ କମ୍ମଂ ନାମାତି ଆହ ''ଅଧମ୍ମକମ୍ମେତିଆଦୀସୂ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥାତି ଅଧମ୍ମକମ୍ମଧମ୍ମକମ୍ମେସୁ।

୧୫୨। ଉଦ୍ଦେସଂ ଦେନ୍ତୋ ଭଣତି, ଅନାପତ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଓସାରେତୀତି କଥେତି। ଚତୁପରିସତୀତି ଚତୁପରିସସ୍ମିଂ। ତତ୍ରାପୀତି ତେନ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସୁଣନକାରଣେନାତି। ପଠମଂ।

୨। ଅତ୍ଥଙ୍ଗତସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୫୩। ଦୁତିଯେ ପରିଯାଯସଦ୍ଦୋ ୱାରତ୍ଥୋତି ଆହ ''ୱାରେନା''ତି। ୱାରୋତି ଚ ଅନୁକ୍କମୋଯେୱାତି ଆହ ''ପଟିପାଟିଯାତି ଅତ୍ଥୋ''ତି। ଅଧିକଂ ଚିତ୍ତଂ ଇମସ୍ସାତି ଅଧିଚେତୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଧିଚିତ୍ତୱତୋ''ତିଆଦି। ଅଧିଚିତ୍ତଂ ନାମ ଇଧ ଅରହତ୍ତଫଲଚିତ୍ତମେୱ, ନ ୱିପସ୍ସନାପାଦକଭୂତଂ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଚିତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଅରହତ୍ତଫଲଚିତ୍ତେନା''ତି। ''ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା''ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୪୫; ଦୀ। ନି। ୩।୩୦୫; ମ। ନି। ୧।୪୯୭; ଅ। ନି। ୬।୧୦୫; ମହାନି। ୧୦) ହି ୱିପସ୍ସନାପାଦକଭୂତଂ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଚିତ୍ତଂ ''ଅଧିଚିତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନ ପମଜ୍ଜତୋତି ନ ପମଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ। ସାତଚ୍ଚକିରିଯାଯାତି ସତତକରଣେନ। ଉଭୋ ଲୋକେ ମୁନତି ଜାନାତୀତି ମୁନୀତି ଚ, ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ ମୁନନଟ୍ଠେନ ଜାନନଟ୍ଠେନ, ତମସ୍ସତ୍ଥୀତି ମୁନୀତି ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ମୁନିନୋତୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ''ଯୋ ମୁନତି…ପେ… ମୁନନେନ ୱା''ତିଇମିନା ପଠମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ''ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି…ପେ… ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତିଇମିନା ଦୁତିଯତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ମୁନ ଗତିଯନ୍ତି ଧାତୁପାଠେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାଯଂ ୧୫ ପକାରନ୍ତଧାତୁ) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ''ଯୋ ମୁନତୀ''ତି ଏତ୍ଥ ଭୂୱାଦିଗଣିକୋ ମୁନଧାତୁଯେୱ, ନ କୀଯାଦିଗଣିକୋ ମୁଧାତୂତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଥ ୱା ମୁନ ଞାଣେତି ଧାତୁପାଠେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାଯଂ ୧୭ କିଯାଦିଗଣିକ) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ''ମୁନାତୀ''ତି କୀଯାଦିଗଣିକୋୱ। ଧାତ୍ୱନ୍ତନକାରଲୋପୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ''ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣ''ନ୍ତି ଚେତ୍ଥ ଞାଣଂ ନାମ ଅରହତ୍ତଞାଣମେୱ। ମୋନସ୍ସ ପଥୋ ମୋନପଥୋତି ୱୁତ୍ତେ ସତ୍ତତିଂସ ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମାୱ ଅଧିପ୍ପେତାତି ଆହ ''ସତ୍ତତିଂସବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମେସୂ''ତି। ଅଥ ୱା ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାଦଯୋ ଅଧିପ୍ପେତାତି ଆହ ''ତୀସୁ ୱା ସିକ୍ଖାସୂ''ତି। ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦନ୍ତି ଅରହତ୍ତଞାଣସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗେ ପୱତ୍ତଂ ସୀଲସମଥୱିପସ୍ସନାସଙ୍ଖାତଂ ପଟିପଦଂ। ପୁବ୍ବଭାଗେତି ଅରହତ୍ତଞାଣସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗେ। ଏତ୍ଥାତି ''ଅଧିଚେତସୋ…ପେ… ସିକ୍ଖତୋ''ତି ୱଚନେ। ''ତାଦିନୋ''ତିପଦଂ ''ମୁନିନୋ''ତିପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ''ତାଦିସସ୍ସ ଖୀଣାସୱମୁନିନୋ''ତି। ଏତ୍ଥାତି ''ସୋକା ନ ଭୱନ୍ତି ତାଦିନୋ''ତି ୱଚନେ। ରାଗାଦଯୋ ଉପସମେତୀତି ଉପସନ୍ତୋତି ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ରାଗାଦୀନ''ନ୍ତି। ସତି ଅସ୍ସତ୍ଥୀତି ସତିମାତି କତ୍ୱା ମନ୍ତୁସଦ୍ଦୋ ନିଚ୍ଚଯୋଗତ୍ଥୋତି ଆହ ''ସତିଯା ଅୱିରହିତସ୍ସା''ତି।

ନ କସୀଯତି ନ ୱିଲେଖୀଯତୀତି ଅକାସୋ, ସୋଯେୱ ଆକାସୋ। ଅନ୍ତରେନ ଛିଦ୍ଦେନ ଇକ୍ଖିତବ୍ବୋତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖୋ। ଆକାସୋ ହି ଚତୁବ୍ବିଧୋ ଅଜଟାକାସୋ, କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସୋ, ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାକାସୋ, ରୂପପରିଚ୍ଛେଦାକାସୋତି। ତତ୍ଥ ଅଜଟାକାସୋୱ ଇଧାଧିପ୍ପେତୋ ''ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ''ତି ୱିସେସିତତ୍ତା। ତେନାହ ''ନ କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମେ, ନ ପନ ରୂପପରିଚ୍ଛେଦେ''ତି। ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାକାସୋପି ରୂପପରିଚ୍ଛେଦାକାସେନ ସଙ୍ଗହିତୋ। ''ମ''ନ୍ତି ପଦଂ ''ଅୱମଞ୍ଞନ୍ତୀ''ତି ପଦେ କମ୍ମଂ। ଏତ୍ତକମେୱାତି ଏତପ୍ପମାଣଂ ''ଅଧିଚେତସୋ''ତିଆଦିସଙ୍ଖାତଂ ୱଚନମେୱ, ନ ଅଞ୍ଞଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯନ୍ତି ଚୂଳପନ୍ଥକୋ ଥେରୋ। ହନ୍ଦାତି ୱସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ମମ ଆନୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେମି, ତୁମ୍ହେ ପସ୍ସଥ ଗଣ୍ହଥାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ୱୁଟ୍ଠାଯାତି ତତୋ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା। ଅନ୍ତରାପି ଧାଯତୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦସ୍ସ ଅଟ୍ଠାନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅନ୍ତରଧାଯତିପୀ''ତି। ଏସେୱ ନଯୋ ''ସେଯ୍ୟମ୍ପି କପ୍ପେତୀ''ତି ଏତ୍ଥପି। ଥେରୋତି ଚୂଳପନ୍ଥକୋ ଥେରୋ। ଇଦଂ ପଦଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେସୁ ସମ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ''ତଞ୍ଚେୱ ଭଣତୀ''ତିଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଭାତୁଥେରସ୍ସାତି ଜେଟ୍ଠକଭାତୁଭୂତସ୍ସ ମହାପନ୍ଥକଥେରସ୍ସ।

ପଦ୍ମନ୍ତି ଗାଥାଯଂ ତଯୋ ପାଦା ଇନ୍ଦୱଜିରା, ଚତୁତ୍ଥପାଦୋ ଉପେନ୍ଦୱଜିରୋ। ତସ୍ମା ପଦ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ମକାରେ ପରେ ଦୁକାରୁକାରସ୍ସ ଲୋପଂ କତ୍ୱା ପରକ୍ଖରଂ ନେତ୍ୱା ''ପଦ୍ମ''ନ୍ତି ଦ୍ୱିଭାୱେନ ଲିଖିତଙ୍କ। ଅୱୀତଗନ୍ଧନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱୀତି ଦୀଘୁଚ୍ଚାରଣମେୱ ଯୁତ୍ତଂ। ପଙ୍କେ ଦୱତି ଗଚ୍ଛତୀତି ପଦୁମଂ। କୋକଂ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧସ୍ସ ଆଦାନଂ ନୁଦତି ଅପନେତୀତି କୋକନୁଦଂ। ସୁନ୍ଦରୋ ଗନ୍ଧୋ ଇମସ୍ସାତି ସୁଗନ୍ଧଂ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ଯଥା କୋକନୁଦସଙ୍ଖାତଂ ସୁଗନ୍ଧଂ ପାତୋ ପଗେୱ ବାଲାତପେନ ଫୁଲ୍ଲଂ ୱିକସିତଂ ଅୱୀତଗନ୍ଧଂ ହୁତ୍ୱା ୱିରୋଚମାନଂ ପଦୁମଂ ସିଯା, ତଥା ଅଙ୍ଗୀରସଂ ଅଙ୍ଗିତୋ ସରୀରତୋ ନିଚ୍ଛରଣପଭସ୍ସରରସଂ ହୁତ୍ୱା ୱିରୋଚମାନଭୂତଂ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ତପନ୍ତଂ ଆଦିଚ୍ଚଂ ଇୱ ତେଧାତୁକେ ତପନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପସ୍ସାତି।

ପଗୁଣନ୍ତି ୱାଚୁଗ୍ଗତଂ। ତତୋତି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଣେଯ୍ୟତୋ। ନନ୍ତି ଚୂଳପନ୍ଥକଂ। ଥେରୋତି ମହାପନ୍ଥକୋ ଥେରୋ ନିକ୍କଡ୍ଢାପେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ଚୂଳପନ୍ଥକୋ। ଅଥାତି ତସ୍ମିଂ କାଲେ। ଭଗୱା ଆହାତି ଯୋଜନା। ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାତି ଆସଯାନୁସଯିନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତଞାଣସଙ୍ଖାତେନ ସଵଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାନଂ ଚକ୍ଖୁନା। ତନ୍ତି ଚୂଳପନ୍ଥକଂ। ତସ୍ସାତି ଚୂଳପନ୍ଥକସ୍ସ। ଅଥାତି ତସ୍ମିଂ ଆରୋଚନକାଲେ। ଅସ୍ସାତି ଚୂଳପନ୍ଥକସ୍ସ, ଦତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ରଜଂ ମଲଂ ହରତି ଅପନେତୀତି ରଜୋହରଣଂ, ପିଲୋତିକଖଣ୍ଡଂ। ସୋତି ଚୂଳପନ୍ଥକୋ। ତସ୍ସାତି ପିଲୋତିକଖଣ୍ଡସ୍ସ, ''ଅନ୍ତ''ନ୍ତିପଦେ ଅୱଯୱିସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରିସୁଦ୍ଧମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧେ ପିଲୋତିକଖଣ୍ଡେ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି। ସଂୱେଗନ୍ତି ସନ୍ତାସଂ ଭଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥାତି ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ଭକାଲେ। ଅସ୍ସାତି ଚୂଳପନ୍ଥକସ୍ସ। ''ତ''ନ୍ତିପଦଂ ''ମମାଯନଭାୱ''ନ୍ତିପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଯୋଜନା କାତଵ୍ୱାତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୬୨। ତତିଯେ ''ଓୱଦତି ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସା''ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ୱିସେସତୋ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତଵ୍ୱୋତି ଆହ ''ଅଟ୍ଠହି ଗରୁଧମ୍ମେହି ଓୱଦନ୍ତସ୍ସେୱ ପାଚିତ୍ତିଯ''ନ୍ତି। ଇତୋତି ଇମସ୍ମା ସିକ୍ଖାପଦମ୍ହା। ଯତ୍ଥଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ସଵତ୍ଥ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ଯୋଜନାତି। ତତିଯଂ।

ପକିଣ୍ଣକକଥା

ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ଇଦଂ ପକିଣ୍ଣକଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତୀଣି ପାଚିତ୍ତିଯାନୀତି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅସମ୍ମତତ୍ତା ଏକଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ସୂରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତତ୍ତା ଏକଂ, ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଉପସଙ୍କମିତତ୍ତା ଏକନ୍ତି ତୀଣି ପାଚିତ୍ତିଯାନି। କଥନ୍ତି କେନ କାରଣେନ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ। ତସ୍ସେୱାତି ସମ୍ମତସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋ। ଅଞ୍ଞେନ ଧମ୍ମେନାତି ଗରୁଧମ୍ମେହି ଅଞ୍ଞେନ ଧମ୍ମେନ। ଦିୱା ପନାତି ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନତୋ ତସ୍ସ ଅନତ୍ଥଙ୍ଗତେଯେୱାତି।

୪। ଆମିସସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୬୪। ଚତୁତ୍ଥେ ବହୁଂ ମାନଂ କତଂ ଯେହୀତି ବହୁକତା। ବହୁକତା ହୁତ୍ୱା ନ ଓୱଦନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ନ ବହୁକତା''ତିଆଦି। ଧମ୍ମେତି ସୀଲାଦିଧମ୍ମେ। ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ''ନ ବହୁକତା''ତିପଦସ୍ସ, ଛଵଗ୍ଗିଯାନଂ ୱା ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ଯୋଜନା। ''କତ୍ତୁକାମୋତି ଆଦୀନ''ନ୍ତିପଦଂ ''ଅତ୍ଥୋ''ତିପଦେ ୱାଚକସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅସମ୍ମତୋ ନାମ ଠପିତୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ସମ୍ମୁତିନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୋୱାଦକସମ୍ମୁତିଂ। ପଚ୍ଛା ସାମଣେରଭୂମିଯଂ ଠିତୋତି ଯୋଜନାତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଚୀୱରଦାନସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୬୯। ପଞ୍ଚମେ ରଥିକାଯାତି ରଚ୍ଛାଯ। ସା ହି ରଥସ୍ସ ହିତତ୍ତା ରଥିକାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସନ୍ଦିଟ୍ଠାତି ସମୋଧାନୱସେନ ଦସ୍ସୀଯିତ୍ଥାତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠା। ଦିଟ୍ଠମତ୍ତକା ମିତ୍ତାତି ଆହ ''ମିତ୍ତା''ତି। ସେସନ୍ତି ୱୁତ୍ତୱଚନତୋ ସେସଂ ୱଚନଂ। ତତ୍ରାତି ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗହଣସିକ୍ଖାପଦେ। ହୀତି ୱିସେସଜୋତକଂ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ଚୀୱରଦାନସିକ୍ଖାପଦେତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଚୀୱରସିବ୍ବନସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୭୫। ଛଟ୍ଠେ ଉଦାଯୀତି ଏତ୍ଥ ମହାଉଦାଯୀ, କାଳଉଦାଯୀ, ଲାଳଉଦାଯୀତି ତଯୋ ଉଦାଯୀ ହୋନ୍ତି। ତେସୁ ତତିଯୋୱାଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ''ଲାଳଉଦାଯୀ''ତି। ପଭାୱେନ ଠାତି ପୱତ୍ତତୀତି ପଟ୍ଠୋତି କତେ ପଟିବଲୋୱ ଲବ୍ଭତି। ତେନାହ ''ପଟିବଲୋ''ତି। ନିପୁଣୋତି କୁସଲୋ। ''ପଟିଭାନେନ କତଚିତ୍ତ''ନ୍ତିଇମିନା ''ପଟିଭାନଚିତ୍ତ''ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ପଦଲୋପଂ ଦସ୍ସେତି। ସୋତି ଲାଳଉଦାଯୀ ଅକାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି

ଚୀୱରସ୍ସ। ‘‘ଯଥାସଂହଟ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏୱସଦ୍ଦୋ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଯଥାସଂହଟମେୱା’’ତି।

୧୭୬। ଯଂ ଚୀୱରଂ ନିୱାସିତୁଂ ୱା ପାରୁପିତୁଂ ୱା ସକ୍କା ହୋତି, ତଂ ଚୀୱରଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଏୱଂ ହୀତି ଏୱମେୱ। ‘‘ଦୁକ୍କଟ’’ନ୍ତିଇମିନା ‘‘ସଯଂ ସିବ୍ବତି, ଆପତ୍ତି ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସା’’ତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତି। ଆରାତି ସୂଚି। ସା ହି ଅରତି ନିସ୍ସଙ୍ଗୱସେନ ଗଚ୍ଛତି ପୱିସତୀତି ‘‘ଆରା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସା ପଥୋ ଗମନଂ ଆରାପଥୋ, ତସ୍ମିଂ, ଆରାପଥସ୍ସ ନୀହରଣାୱସାନତ୍ତା ‘‘ନୀହରଣେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସତକ୍ଖତ୍ତୁମ୍ପୀତି ଅନେକକ୍ଖତ୍ତୁମ୍ପି। ଆଣତ୍ତୋତି ଆଣାପୀଯତୀତି ଆଣତ୍ତୋ। ‘‘ଆଣାପିତୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଣାପେସଦ୍ଦସ୍ସ ଲୋପଂ, ଇକାରସ୍ସ ଚ ଅକାରଂ କତ୍ୱା, ‘‘ଆଦତ୍ତେ’’ତି ଆଖ୍ୟାତପଦେ ତେୱିଭତ୍ତିଯା ୱିଯ ତପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଚ ଦ୍ୱିଭାୱଂ କତ୍ୱା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ‘‘ସକିଂ ଚୀୱରଂ ସିବ୍ବାତି ୱୁତ୍ତୋ’’ତି। ଅଥ ପନାତି ତତୋ ଅଞ୍ଞଥା ପନ। ଆଣତ୍ତସ୍ସାତି ଆଣାପିତସ୍ସ। ସମ୍ବହୁଲାନିପି ପାଚିତ୍ତିଯାନି ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଯେପି ନିସ୍ସିତକା ସିବ୍ବନ୍ତୀତି ଯୋଜନା, ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେସୁ ସିବ୍ବନ୍ତେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସନ୍ତି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନଂ। ତେସମ୍ପୀତି ନିସ୍ସିତକାନମ୍ପି। ଞାତିକାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଚୀୱରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଅନ୍ତେୱାସିକେହୀ’’ତିପଦଂ ‘‘ସିବ୍ବାପେନ୍ତୀ’’ତିପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ତତ୍ରାପୀତି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେହି ସିବ୍ବାପନେପି। ‘‘ଅନ୍ତେୱାସିକେ’’ତିପଦଂ ‘‘ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା’’ତିପଦେ ସୁଦ୍ଧକମ୍ମଂ, ‘‘ସିବ୍ବାପେନ୍ତୀ’’ତିପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ଇତରେସନ୍ତି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସଂୱିଧାନସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୮୧। ସତ୍ତମେ ‘‘ତାସଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀନ’’ନ୍ତି ପଦାନି ‘‘ପତ୍ତଚୀୱର’’ନ୍ତି ପାଠସେସେନ ଯୋଜେତବ୍ବାନୀତି ଆହ ‘‘ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀନଂ ପତ୍ତଚୀୱର’’ନ୍ତି। ତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯୋତି ୱିଭତ୍ତିୱିପଲ୍ଲାସଂ କତ୍ୱା ‘‘ଦୂସେସୁ’’ନ୍ତିପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବାନୀତି ଆହ ‘‘ତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଚୋରା ଦୂସଯିଂସୂ’’ତି। ଅଥ ୱା ୱିଭତ୍ତିୱିପଲ୍ଲାସମକତ୍ୱା ‘‘ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିଂସୂ’’ତି ପଦେ ‘‘ପତ୍ତଚୀୱର’’ନ୍ତିପଦଂ ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ‘‘ଦୂସେସୁ’’ନ୍ତିପଦେ ‘‘ସୀଲ’’ନ୍ତି ପାଠଂ ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୧୮୨-୩। ସଂପୁବ୍ବୋ, ୱିପୁବ୍ବୋ ଚ ଧାଧାତୁ ଦ୍ୱାପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ସଂୱିଦହିତ୍ୱା’’ତି। କୁକ୍କୁଟୋତି ତମ୍ବଚୂଳୋ। ସୋ ହି କୁକତି ଆହାରତ୍ଥଂ ପାଣକାଦଯୋ ଆଦଦାତୀତି କୁକ୍କୁଟୋ। ଅଯନ୍ତି ଗାମୋ। ଅଧିକରଣେ ଣୋତି ଆହ ‘‘ସମ୍ପଦନ୍ତି ଏତ୍ଥା’’ତି। ଏତ୍ଥାତି ଚ ଏତସ୍ମିଂ ଗାମେ। ଉତ୍ତରପଦସ୍ସ ଅଧିକରଣତ୍ଥତ୍ତା ପୁବ୍ବପଦେନ ଛଟ୍ଠୀସମାସୋତି ଆହ ‘‘କୁକ୍କୁଟାନ’’ନ୍ତିଆଦି। ଏୱଂ ଣସଦ୍ଦସ୍ସ ଅଧିକରଣତ୍ଥଂ, ପୁବ୍ବପଦେନ ଛଟ୍ଠୀସମାସଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଣସଦ୍ଦସ୍ସ ଭାୱତ୍ଥଂ, ପୁବ୍ବପଦେନ ବାହିରତ୍ଥସମାସଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଥ ୱା’’ତି। ତତ୍ଥାତି ପଚ୍ଛିମପାଠେ। ଉପ୍ପତିତ୍ୱାତି ଉଡ୍ଡିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଂ ଆକାସଂ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥାତି ପଚ୍ଛିମପାଠେ। ଦ୍ୱିଧାତି ପଦଗମନପକ୍ଖଗମନୱସେନ ଦ୍ୱିପକାରେନ। ‘‘ଉପଚାରୋ ନ ଲବ୍ଭତୀ’’ତିଇମିନା ଗାମନ୍ତରୋ ନ ହୋତି, ଏକଗାମୋଯେୱ ପନ ହୋତି, ତସ୍ମା ଆପତ୍ତିପି ଏକାଯେୱ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ପକ୍କୂସେତି ପଭାତେ। ସୋ ହି ପଟିୱିରୁଦ୍ଧଂ ତିମିରଂ ଉସେତି ନାସେତୀତି ପକ୍କୂସୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱସ୍ସନ୍ତସ୍ସାତି ରୱନ୍ତସ୍ସ। ‘‘ୱଚନତୋ’’ତିପଦଂ ‘‘ଆପତ୍ତିଯେୱା’’ତିପଦେ ଞାପକହେତୁ। ରତନମତ୍ତନ୍ତରୋତି କୁକ୍କୁପମାଣେନ ବ୍ୟୱଧାନୋ।

ତତ୍ରାତି ‘‘ଗାମନ୍ତରେ ଗାମନ୍ତରେ’’ତି ୱଚନେ। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ଉଭୋପୀତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନିଯୋପି ସଂୱିଦହନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନ ୱଦନ୍ତୀତି ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯା ନ କଥଯନ୍ତି। ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ ସମାଗମଟ୍ଠାନଂ ଚତୁକ୍କଂ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ, ତିଣ୍ଣଂ, ଚତୁକ୍କତୋ ଅତିରେକାନଂ ୱା ମଗ୍ଗାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧଟ୍ଠାନଂ ସିଙ୍ଘାଟକଂ। ତତ୍ରାପୀତି ଉପଚାରୋକ୍କମନେପି। ଗାମତୋତି ଅତ୍ତନୋ ଗାମତୋ। ଯାୱ ନ ଓକ୍କମନ୍ତି, ତାୱାତି ଯୋଜନା। ସନ୍ଧାଯାତି ଆରବ୍ଭ। ଅଥାତି ତସ୍ମିଂ ନିକ୍ଖମନକାଲେ। ଦ୍ୱେପୀତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନିଯୋପି ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ୱଚନଂ।

ହୀତି ୱିସେସୋ। ‘‘ଗାମନ୍ତରେ ଗାମନ୍ତରେ’’ତି ପୁରିମସ୍ମିଂ ନଯେ ଅତିକ୍କମେ ଅନାପତ୍ତି, ଓକ୍କମନେ ଆପତ୍ତୀତି ଅଯଂ ୱିସେସୋ।

୧୮୪।ଗତପୁବ୍ବତ୍ଥାତି ଗତପୁବ୍ବା ଅତ୍ଥ ଭୱଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏହି ଗଚ୍ଛାମାତି ୱା ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସୀତି ୱା ୱଦତୀତି ଯୋଜନା। ଚେତିଯୱନ୍ଦନତ୍ଥନ୍ତି ଥୂପସ୍ସ ୱନ୍ଦିତୁଂ।

୧୮୫ୱିସଙ୍କେତେନାତି ଏତ୍ଥ କାଲୱିସଙ୍କେତୋ, ଦ୍ୱାରୱିସଙ୍କେତୋ, ମଗ୍ଗୱିସଙ୍କେତୋତି ତିୱିଧୋ। ତତ୍ଥ କାଲୱିସଙ୍କେତେନେୱ ଅନାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ୱିସଙ୍କେତେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି ଆହ। ଦ୍ୱାରୱିସଙ୍କେତେନ ୱା ମଗ୍ଗୱିସଙ୍କେତେନ ୱା ଆପତ୍ତିମୋକ୍ଖୋ ନତ୍ଥି। ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପୁରେଭତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦି। ଚକ୍କସମାରୁଳ୍ହାତି ଇରିଯାପଥଚକ୍କଂ ୱା ସକଟଚକ୍କଂ ୱା ସମ୍ମା ଆରୁଳ୍ହା। ଜନପଦାତି ଜନକୋଟ୍ଠାସା। ପରିଯାଯନ୍ତୀତି ପରି

ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯନ୍ତି ଚ ଆଯନ୍ତି ଚାତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ନାୱାଭିରୁହନସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୮୮। ଅଟ୍ଠମେ ସହ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଥୱନଂ ଅଭିହ୍ଥୱନଂ ସନ୍ଥୱୋ, ସଙ୍ଗମୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ମିତ୍ତଭାୱେନ ସନ୍ଥୱୋ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱୋ, ଲୋକେହି ଅସ୍ସାଦେତବ୍ବୋ ଚ ସୋ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱୋ ଚେତି ଲୋକସ୍ସାଦମିତ୍ତସନ୍ଥୱୋ, ତସ୍ସ ୱସୋ ପଭୂ, ତେନ ୱା ଆଯତ୍ତୋତି ଲୋକସ୍ସାଦମିତ୍ତସନ୍ଥୱୱସୋ, ତେନ। ଉଦ୍ଧଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଉଦ୍ଧଂଗାମିନୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଉଦ୍ଧ''ନ୍ତିଆଦି। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଚ ଇଧ ପଟିସୋତୋ। ତେନାହ ''ନଦିଯା ପଟିସୋତ''ନ୍ତି। ''ଉଦ୍ଧଂଗାମିନି''ନ୍ତିମାତିକାପଦଂ ''ଉଜ୍ଜୱନିକାଯା''ତିପଦଭାଜନିଯା ସଂସନ୍ଦେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯସ୍ମା ପନା''ତିଆଦି। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ଉଦ୍ଧଂ ଜୱନତୋତି ପଟିସୋତଂ ଗମନତୋ। ତେନାତି ତେନ ହେତୁନା। ଅସ୍ସାତି ''ଉଦ୍ଧଂଗାମିନି''ନ୍ତିପଦସ୍ସ। ଅନୁସୋତଂ ଇଧ ଅଧୋ ନାମାତି ଆହ ''ଅନୁସୋତ''ନ୍ତି। ଅସ୍ସପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପୁରିମାପେକ୍ଖୋ। ତସ୍ମାତି ''ଉଦ୍ଧଂଗାମିନିଂ ୱା ଅଧୋଗାମିନିଂ ୱା''ତିୱଚନେ। ଯନ୍ତି ନାୱଂ ହରନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମ୍ପଟିପାଦନହେତୁନ୍ତି ସମ୍ମା ପଟିମୁଖଂ ପାଦନତ୍ଥଂ, ଉଜୁପଜ୍ଜାପନତ୍ଥନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥାତି ନାୱାଯଂ। ''ଠପେତ୍ୱା''ତିପଦଭାଜନିମପେକ୍ଖିତ୍ୱା ''ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନ''ନ୍ତି ଆହ। ''ଅଞ୍ଞତ୍ର''ାତି ମାତିକାପଦେ ଅପେକ୍ଖିତେ ନିସ୍ସକ୍କତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନମ୍ପି ଯୁଜ୍ଜତେୱ।

୧୮୯। ଏକଂ ତୀରଂ ଅଗାମକଂ ଅରଞ୍ଞଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଅଦ୍ଧଯୋଜନଗଣନାଯ ପାଚିତ୍ତିଯାନି ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମଜ୍ଝେନ ଗମନେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଅଗାମକଅରଞ୍ଞତୀରପସ୍ସେନ ଗମନେ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି। ନ କେୱଲଂ ନଦିଯାତି କେୱଲଂ ନଦିଯା ଏୱ ଅନାପତ୍ତି ନାତି ଯୋଜନା, ଅଞ୍ଞେସୁପି ସମୁଦ୍ଦାଦୀସୁ ଅନାପତ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯୋପି ଭିକ୍ଖୁ ଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା।

୧୯୧। କାଲୱିସଙ୍କେତୋ, ତିତ୍ଥୱିସଙ୍କେତୋ, ନାୱାୱିସଙ୍କେତୋତି ତିୱିଧୋ ୱିସଙ୍କେତୋ। ତତ୍ଥ କାଲୱିସଙ୍କେତେନ ଅନାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ''ୱିସଙ୍କେତେନ ଅଭିରୁହନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞେନ ୱିସଙ୍କେତେନ ଆପତ୍ତିଯେୱ, ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଇଧାପୀ''ତିଆଦୀତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପରିପାଚିତସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୯୨। ନୱମେ ମହାନାଗେସୂତି ମହାଅରହନ୍ତେସୁ ତିଟ୍ଠମାନେସୁ ସନ୍ତେସୁ, ଚେତକେ ପେସ୍ସଭୂତେ ନୱକେ ଭିକ୍ଖୂ ନିମନ୍ତେତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଇତରଥାତି ୱିଭତ୍ତିୱିପଲ୍ଲାସତୋ ୱା ପାଠସେସତୋ ୱା ଅଞ୍ଞେନ ପକାରେନ। ଅନ୍ତରଂ ମଜ୍ଝଂ ପତ୍ତା କଥା ଅନ୍ତରକଥାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅୱସାନ''ନ୍ତିଆଦି। ପକିରୀଯିତ୍ଥାତି ପକତା, ନ ପକତା ୱିପ୍ପକତାତି ୱୁତ୍ତେ କରିଯମାନକଥାୱାତି ଆହ ''କରିଯମାନା ହୋତୀ''ତି। ଅଦ୍ଧଚ୍ଛିକେନାତି ଉପଡ୍ଢଚକ୍ଖୁନା। ତେହୀତି ଥେରେହି।

୧୯୪।ଲଦ୍ଧବ୍ବନ୍ତି ଲଦ୍ଧାରହଂ। ଅସ୍ସାତି ''ଭିକ୍ଖୁନିପରିପାଚିତ''ନ୍ତିପଦସ୍ସ। ସମ୍ମା ଆରଭିତବ୍ବୋତି ସମାରମ୍ଭୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସମାରଦ୍ଧଂ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି। ପଟିଯାଦିତସ୍ସାତି ପରିପାଚିତସ୍ସ ଭତ୍ତସ୍ସ। ଗିହୀନଂ ସମାରମ୍ଭୋତି ଗିହିସମାରମ୍ଭୋ, କତ୍ୱତ୍ଥେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ। ତତୋତି ତତୋ ଭତ୍ତତୋ। ଅଞ୍ଞତ୍ରାତି ୱିନା। ତମତ୍ଥଂ ୱିୱରନ୍ତୋ ଆହ ''ତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଠପେତ୍ୱା''ତି। ପଦଭାଜନେ ପନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ଞାତକପୱାରିତେହୀ''ତିପଦଂ ''ଅସମାରଦ୍ଧୋ''ତିପଦେ କତ୍ତା। ଅତ୍ଥତୋତି ଭିକ୍ଖୁନିଅପରିପାଚିତଅତ୍ଥତୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଅତ୍ଥତୋ ସମାରଦ୍ଧୋୱ ହୋତି, ତସ୍ମା।

୧୯୫।ପଟିଯାଦିତନ୍ତି ପଟିଯତ୍ତଂ। ପକତିଯା ପଟିଯତ୍ତଂ ପକତିପଟିଯତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପକତିଯା''ତିଆଦି। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ତସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋ। ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ତତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ।

୧୯୭।ଭିକ୍ଖୁନିପରିପାଚିତେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଭିକ୍ଖୁନିଅପରିପାଚିତେ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତୀତି। ନୱମଂ।

୧୦। ରହୋନିସଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୯୮। ଦସମେ ପାଠଇଅତ୍ଥୋ ଚାତି ଏତ୍ଥ ପାଠଇସଦ୍ଦୋ ୱିନିଚ୍ଛିଯସଦ୍ଦେ ଚ ଯୋଜେତବ୍ବୋ ''ପାଠଇୱିନିଚ୍ଛଯୋ''ତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ''ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦ''ନ୍ତିପଦଂ ''ଏକପରିଚ୍ଛେଦ''ନ୍ତିପଦେ ତୁଲ୍ୟତ୍ଥକତ୍ତା, ''ପଞ୍ଞତ୍ତ''ନ୍ତିପଦେ କମ୍ମଂ। ଉପରୀତି ଅଚେଲକୱଗ୍ଗେତି। ଦସମଂ।

ଓୱାଦଓଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

୪। ଭୋଜନଓଗ୍ଗୋ

୧। ଆୱସଥପିଣ୍ଡସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୨୦୩। ଭୋଜନଓଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଆୱସଥେ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ ପିଣ୍ଡୋ ଆୱସଥପିଣ୍ଡୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସମନ୍ତା''ତିଆଦି। ପରିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ପରିୱୁତଂ ଆୱସଥନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଦ୍ଧଂ ପଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅଦ୍ଧିକା। ଗିଲାଯନ୍ତି ରୁଜନ୍ତୀତି ଗିଲାନା। ଗବ୍ଭୋ କୁଚ୍ଛିଟ୍ଠସତ୍ତୋ ଏତାସନ୍ତି ଗବ୍ଭିନିଯୋ। ମଲ୍ଲଂ ପଟ୍ଟାଜେନ୍ତୀତି ପବ୍ବଜିତା, ତେସଂ ଯଥାନୁରୂପନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ମଞ୍ଚପୀଠାନି ଏତ୍ଥାତି ପଞ୍ଞତ୍ତମଞ୍ଚପୀଠୋ, ତଂ। ଅନେକଗବ୍ଭପରିଚ୍ଛେଦଂ ଅନେକପମୁଖପରିଚ୍ଛେଦଂ ଆୱସଥଂ କତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ଆୱସଥେ। ତେସଂ ତେସନ୍ତି ଅଦ୍ଧିକାଦୀନଂ। ହିଯ୍ୟୋସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତୀତାନନ୍ତରାହସ୍ସ ଚ ଅନାଗତାନନ୍ତରାହସ୍ସ ଚ ୱାଚକତ୍ତା ଇଧ ଅନାଗତାନନ୍ତରାହୱାଚକୋତି ଆହ ''ସ୍ୱେପୀ''ତି। କୁହିଂ ଗତା ଇତି ୱୁତ୍ତେତି ଯୋଜନା। ''କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନ୍ତୋ''ତିପଦସ୍ସ ନାମଧାତୁଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତୋ''ତି।

୨୦୬। ''ଅଦ୍ଧଯୋଜନଂ ୱା ଯୋଜନଂ ୱା''ତିଇମିନା ''ପକ୍କମିତୁ''ନ୍ତିପଦସ୍ସ କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଗନ୍ତୁ''ନ୍ତିଇମିନା କମୁସଦ୍ଦସ୍ସ ପଦୱିକ୍ଖେପତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଅନୋଦିସ୍ସା''ତିପଦସ୍ସ ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯନ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅନୁଦ୍ଦିସିତ୍ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପାସଂ ଡେତୀତି ପାସଣ୍ଡୋ, ସତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତେସୁ ଦିଟ୍ଠିପାସଂ ଖିପତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ତଣ୍ହାପାସଂ, ଦିଟ୍ଠିପାସଞ୍ଚ ଡେତି ଉଜ୍ଝେତୀତି ପାସଣ୍ଡୋ, ତଂ ପାସଣ୍ଡଂ। ଯାୱତତ୍ଥୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ ହୋତୀତି ଯାୱତା ଅତ୍ଥୋ ହୋତି, ତାୱତା ପଞ୍ଞତ୍ତୋ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ''ଯାୱଦତ୍ଥୋ''ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱତ୍ଥୋ। ଦକାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ସକିଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଏକଦିୱସଂ ସକିଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ''ଏକଦିୱସଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ''ନ୍ତି।

ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ଏକକୁଲେନ ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନାନାକୁଲେହି ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡନ୍ତି ଯୋଜନା। ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ନାନାକୁଲାନି ଏକତୋ ଅହୁତ୍ୱା ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯୋପି ପିଣ୍ଡୋ ଛିଜ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଅସଦ୍ଧିଯାଦିପାପଚିତ୍ତତ୍ତା ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା।

୨୦୮।ଅନୁୱସିତ୍ୱାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱସିତ୍ୱା। ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଗଚ୍ଛନ୍ତତ୍ତା ''ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଭୁଞ୍ଜତୀ''ତି ଇଦଂ ତାୱ ଯୁତ୍ତଂ ହୋତୁ, ଗତଟ୍ଠାନେ ପନ ଗମିତତ୍ତା କଥଂ? ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସମୀପୋପି ଅତୀତୋ ତେନ ସଙ୍ଗହିତତ୍ତା ଯୁତ୍ତଂ। ''କୁତୋ ନୁ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଆଗଚ୍ଛସୀ''ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୧।୧୩୦) ୱିଯ। ତଂସମୀପୋପି ହି ତାଦିସୋ। ନାନାଟ୍ଠାନେସୁ ନାନାକୁଲାନଂ ସନ୍ତକେ ପକତିଯା ଅନାପତ୍ତିଭାୱତୋ ନାନାଟ୍ଠାନେସୁ ଏକକୁଲସ୍ସେୱ ସନ୍ତକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅନାପତ୍ତୀ''ତି। ଆରଦ୍ଧସ୍ସ ୱିଚ୍ଛେଦତ୍ତା ''ପୁନ ଏକଦିୱସଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଲଭତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ''ଓଦିସ୍ସା''ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ଭିକ୍ଖୂଯେୱ ଗହେତବ୍ବାତି ଆହ ''ଭିକ୍ଖୂନଂଯେୱା''ତି। ପଠମଂ।

୨। ଗଣଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦଂ

୨୦୯। ଦୁତିଯେ ପହୀନଲାଭସକ୍କାରସ୍ସ ହେତୁଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସୋ କିରା''ତିଆଦି। ସୋତି ଦେୱଦତ୍ତୋ। ''ଅହୋସୀ''ତି ଚ ''ପାକଟୋ ଜାତୋ''ତି ଚ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଅଜାତସତ୍ତୁନାତି ଅଜାତସ୍ସେୱେୱ ପିତୁରାଜସ୍ସ ସତ୍ତୁଭାୱତୋ ଅଜାତସତ୍ତୁନା, ''ମାରାପେତ୍ୱା''ତିପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ରାଜାନନ୍ତି ବିମ୍ବିସାରରାଜଂ, ''ମାରାପେତ୍ୱା''ତିପଦେ ଧାତୁକମ୍ମଂ। ଅଭିମାରେତି ଅଭିନିଲୀଯିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ମାରଣତ୍ଥାଯ ପେସିତେ ଧନୁଧରେ। ଗୂଳ୍ହପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋତି ଗୁହିତୋ ହୁତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ। ପରିକଥାଯାତି ପରିଗୁହନାଯ କଥାଯ। ''ରାଜାନମ୍ପୀ''ତିପଦଂ ''ମାରାପେସୀ''ତିପଦେ ଧାତୁକମ୍ମଂ। ପୱିଜ୍ଝୀତି ପୱଜ୍ଝେସି। ତତୋତି ତତୋ ୱୁତ୍ତତୋ ପରଂ ଉଟ୍ଠହିଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନଗରେ ନିୱସନ୍ତୀତି ନାଗରା। ରାଜାତି ଅଜାତସତ୍ତୁରାଜା। ସାସନକଣ୍ଟକନ୍ତିସାସନସ୍ସ କଣ୍ଟକସଦିସତ୍ତା ସାସନକଣ୍ଟକଂ। ତତୋତି ନୀହରତୋ। ଉପଟ୍ଠାନମ୍ପୀତି ଉପଟ୍ଠାନମ୍ପି, ଉପଟ୍ଠାନତ୍ଥାଯପି ୱା। ଅଞ୍ଞେପୀତି ରାଜତୋ ଅଞ୍ଞେପି। ଅସ୍ସାତି ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ। କିଞ୍ଚି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ''ଦାତବ୍ବ''ନ୍ତି ଇମିନା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। କିଞ୍ଚି ୱା ଅଭିୱାଦନାଦି ''କାତବ୍ବ''ନ୍ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୁଲେସୁ ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନସ୍ସ ହେତୁଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ମା ମେ''ତିଆଦି। ପୋସେନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୧୧। ଭତ୍ତଂ ଅନଧିୱାସେନ୍ତାନଂ କସ୍ମା ଚୀୱରଂ ପରିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଆହ ''ଭତ୍ତଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତାନ''ନ୍ତିଆଦି।

୨୧୨। ଚୀୱରକାରକେ ଭିକ୍ଖୂ ଭତ୍ତେନ କସ୍ମା ନିମନ୍ତେନ୍ତୀତି ଆହ ''ଗାମେ''ତିଆଦି।

୨୧୫।ନାନାୱେରଜ୍ଜକେତି ଏତ୍ଥ ରଞ୍ଜନ୍ତୋ ଇଦଂ ରଜ୍ଜଂ, ୱିସଦିସଂ ରଜ୍ଜଂ ୱିରଜ୍ଜଂ, ନାନପ୍ପକାରଂ ୱିରଜ୍ଜଂ ନାନାୱିରଜ୍ଜଂ। ନାନାୱିରଜ୍ଜେହି ଆଗତା ନାନାୱେରଜ୍ଜକା। ମଜ୍ଝେ ୱୁଦ୍ଧି ହୋତୀତି ଆହ ''ନାନାୱିଧେହି ଅଞ୍ଞରଜ୍ଜେହି ଆଗତେ''ତି। ଅଞ୍ଞରଜ୍ଜେହୀତି ରାଜଗହତୋ ଅଞ୍ଞେହି ରଜ୍ଜେହି। ରଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ରଞ୍ଜନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ନିଗ୍ଗହିତସ୍ସ ଅନାସନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ନାନାୱେରଞ୍ଜକେଇତିପି ପାଠୋ''ତି।

୨୧୮।ଗଣଭୋଜନେତି ଗଣସ୍ସ ଭୋଜନଂ ଗଣଭୋଜନଂ, ଗଣଭୋଜନସ୍ସ ଭୋଜନଂ ଗଣଭୋଜନଂ, ତସ୍ମିଂ ଗଣଭୋଜନେ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ''ରତ୍ତୂପରତୋ''ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୧୦; ମ। ନି। ୧।୨୯୩) ୱିଯ ଏକସ୍ସ ଭୋଜନସଦ୍ଦସ୍ସ ଲୋପୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ନନୁ ଉପୋସଥେ ୱିଯ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଗଣୋ ନାମାତି ଆହ ''ଇଧ ଗଣୋ ନାମ ଚତ୍ତାରୋ''ତିଆଦି। ତେନ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଗଣୋ ନାମ ନ ହୋନ୍ତି, ଚତ୍ତାରୋ ପନ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ତଦୁତ୍ତରି ଗଣୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ତଂ ପନେତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏତସଦ୍ଦୋ ୱଚନାଲଙ୍କାରୋ ଦ୍ୱୀସୁ ସଦ୍ଦନାମେସୁ ପୁବ୍ବସ୍ସେୱ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ପଧାନତ୍ତା। ପସୱତୀତି ୱଡ୍ଢତି, ଜାଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱେୱଚନେନ ୱାତି ''ଭତ୍ତେନ ନିମନ୍ତେମି, ଭୋଜନେନ ନିମନ୍ତେମୀ''ତି ପରିଯାଯେନ ୱା। ଭାସନ୍ତରେନ ୱାତି ମୂଲଭାସାତୋ ଅଞ୍ଞାଯ ଭାସାଯ ୱା। ଏକତୋ ନିମନ୍ତିତା ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ପମାଣନ୍ତି କାରଣଂ। ''ଚତ୍ତାରୋ''ତି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସଂ କତ୍ୱା ''ୱିହାରେ''ତିପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଠିତେସୁଯେୱାତି ପଦଂ ନିଦ୍ଧାରଣସମୁଦାଯୋ। ଏକୋ ନିମନ୍ତିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଚତ୍ତାରୋ ଭିକ୍ଖୂ ୱିଞ୍ଞାପେଯ୍ୟୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାଟେକ୍କନ୍ତି ପତିଏକସ୍ସ ଭାୱୋ ପାଟେକ୍କଂ, ୱିସୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକତୋ ୱା ନାନାତୋ ୱା ୱିଞ୍ଞାପେଯ୍ୟୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଛୱିସଙ୍ଖାତତୋ ବାହିରଚମ୍ମତୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରଚମ୍ମସ୍ସ ଥୂଲତ୍ତା ''ମହାଚମ୍ମସ୍ସା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଫାଲଂ ଏତେସଂ ପାଦାନଂ ସଞ୍ଜାତନ୍ତି ଫାଲିତା, ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପହଟମତ୍ତେ ସତୀତି ଯୋଜନା। ଲେସେନ କପ୍ପନ୍ତି ପୱତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଲେସକପ୍ପିଯଂ।

ସୁତ୍ତଞ୍ଚାତି ସୂଚିପାସପୱେସନସୁତ୍ତଞ୍ଚ। ନନୁ ୱିସୁଂ ଚୀୱରଦାନସମଯୋ ୱିଯ ଚୀୱରକାରସମଯୋପି ଅତ୍ଥି, କସ୍ମା ''ଯଦା ତଦା''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ୱିସୁଂ ହୀ''ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ୱିସୁଂ ଚୀୱରଦାନସମଯୋ ୱିଯ ଚୀୱରକାରସମଯୋ ନାମ ଯସ୍ମା ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ''ଯଦା ତଦା''ତି ମଯା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତସ୍ମା ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ କରୋତି, ତେନ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ସୂଚିୱେଠନକୋତି ସିବ୍ବନତ୍ଥାଯ ଦ୍ୱେ ପିଲୋତିକଖଣ୍ଡେ ସମ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସୂଚିଯା ୱିଜ୍ଝନକୋ। ୱିଚାରେତୀତି ପଞ୍ଚଖଣ୍ଡସତ୍ତଖଣ୍ଡାଦିୱସେନ ସଂୱିଦହତି। ଛିନ୍ଦତୀତି ସତ୍ଥକେନ ୱା ହତ୍ଥେନ ୱା ଛିନ୍ଦତି। ମୋଘସୁତ୍ତନ୍ତି ମୁଯ୍ହନଂ ମୋଘୋ, ଅତ୍ଥତୋ ଗହେତବ୍ବଛଡ୍ଡେତବ୍ବଟ୍ଠାନେ ମୁଯ୍ହନଚିତ୍ତଂ, ତସ୍ସ ଛିନ୍ଦନଂ ସୁତ୍ତନ୍ତି ମୋଘସୁତ୍ତଂ। ଆଗନ୍ତୁକପଟ୍ଟନ୍ତି ଦୁପଟ୍ଟଚୀୱରେ ମୂଲପଟ୍ଟସ୍ସ ଉପରି ଠପିତପଟ୍ଟଂ। ପଟ୍ଟାଗତନ୍ତି ପଟ୍ଟଚୀୱରାଦୀସୁ ଲଦ୍ଧୁତି। ବନ୍ଧତୀତି ମୂଲପଟ୍ଟେନ ଆଗନ୍ତୁକପଟ୍ଟଂ। ବନ୍ଧତି। ଅନୁୱାତନ୍ତି ଚୀୱରଂ ଅନୁପରିଯାଯିତ୍ୱା ୱାଯତି ବନ୍ଧୀଯତୀତି ଅନୁୱାତଂ, ତଂ ଛିନ୍ଦତି। ଘଟ୍ଟେତୀତି ଦ୍ୱେ ଅନୁୱାତନ୍ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ବଜ୍ଝତି। ଆରୋପେତୀତି ଚୀୱରସ୍ସ ଉପରି ଆରୋପେତି। ତତ୍ଥାତି ଚୀୱରେ। ସୁତ୍ତଂ କରୋତୀତି ସୂଚିପାସପୱେସନସୁତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟେତି। ୱଲେତୀତି ୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ସୁତ୍ତୱେଠନଦଣ୍ଡକେ ଆୱଟ୍ଟେତି। ପିପ୍ଫଲିକନ୍ତି ସତ୍ଥକଂ। ତଞ୍ହି ପିଯମ୍ପି ଫାଲେତୀତି ପିପ୍ଫଲି, ସାଯେୱ ପିପ୍ଫଲିକନ୍ତି କତ୍ୱା ପିପ୍ଫଲିକନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ନିସେତି ନିସାନଂ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋ ପନ କଥେତି, ଏତଂ ଠପେତ୍ୱାତି ଯୋଜନା।

ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗସ୍ସ ଦ୍ୱିଗାୱୁତତ୍ତା ''ଅଦ୍ଧଯୋଜନବ୍ଭନ୍ତରେ ଗାୱୁତେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଭିରୂଳ୍ହେନ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ କାଲେ। ''ସନ୍ନିପତନ୍ତୀ''ତି ବହୁକତ୍ତୁୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଅକୁସଲଂ ପରିୱଜ୍ଜେତୀତି ପରିବ୍ବାଜକୋ, ପବ୍ବଜ୍ଜୱେସଂ ୱା ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱଜତି ଗଚ୍ଛତି ପୱତ୍ତତୀତି ପରିବ୍ବାଜକୋ। ୱିନା ଭାୱପଚ୍ଚଯେନ ଭାୱତ୍ଥସ୍ସ ଞାତବ୍ବତୋ ପରିବ୍ବାଜକଭାୱୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ, ତଂ ସମାପନ୍ନୋତି ପରିବ୍ବାଜକସମାପନ୍ନୋ। ଅଥ ୱା ପରିବ୍ବାଜକେସୁ ସମାପନ୍ନୋ ପରିଯାପନ୍ନୋତି ପରିବ୍ବାଜକସମାପନ୍ନୋ। ''ଏତେସ''ନ୍ତିପଦଂ ''ଯେନ କେନଚୀ''ତିପଦେ ନିଦ୍ଧାରଣସମୁଦାଯୋ।

୨୨୦। ଯେପି ଭିକ୍ଖୂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ''ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଏକତୋ''ତିୱଚନେ। ଅନିମନ୍ତିତୋ ଚତୁତ୍ଥୋ ଯସ୍ସ ଚତୁକ୍କସ୍ସାତି ଅନିମନ୍ତିତଚତୁତ୍ଥଂ, ଅନିମନ୍ତିତେନ ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଅନିମନ୍ତିତଚତୁତ୍ଥଂ। ଏସେୱ ନଯୋ ଅଞ୍ଞେସୁପି ଚତୁତ୍ଥେସୁ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ନିମନ୍ତେତୀତି ଅକପ୍ପିଯନିମନ୍ତନେନ ନିମନ୍ତେତି। ତେସୂତି ଚତୂସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ। ସୋତି ଉପାସକୋ। ଅଞ୍ଞନ୍ତି ନାଗତଭିକ୍ଖୁତୋ ଅଞ୍ଞଂ, ନିମନ୍ତିତଭିକ୍ଖୁତୋ ୱା। ତଙ୍ଖଣପ୍ପତ୍ତନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ପୁଚ୍ଛନକଥନକ୍ଖଣେ ପତ୍ତଂ। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଠାନେ, ଗେହେ ୱା। ତେହୀତି କରଣଭୂତେହି ଭିକ୍ଖୂହି।

ସୋତି ପିଣ୍ଡପାତିକୋ। ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତମ୍ପୀତି ସଯଂ ନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତମ୍ପି। ଲଚ୍ଛଥାତି ଲଭିସ୍ସଥ।

ସୋପୀତି ସାମଣେରୋପି, ନ ପିଣ୍ଡପାତିକୋଯେୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତ୍ଥାତି ଗିଲାନଚତୁକ୍କେ, ତେସୁ ଚତୂସୁ ୱା। ଗିଲାନୋ ଇତରେସଂ ପନ ଗଣପୂରକୋ ହୋତୀତି ଯୋଜନା।

ଗଣପୂରକତ୍ତାତି ସମୟଲଦ୍ଧସ୍ସ ଗଣପୂରକତ୍ତା। ଚତୁକ୍କାନୀତି ଚୀୱରଦାନଚତୁକ୍କଂ ଚୀୱରକାରଚତୁକ୍କଂ ଅଦ୍ଧାନଗମନଚତୁକ୍କଂ ନାୱାଭିରୁହନଚତୁକ୍କଂ ମହାସମୟଚତୁକ୍କଂ, ସମଣଭତ୍ତଚତୁକ୍କନ୍ତି ଛ ଚତୁକ୍କାନି। ପୁରିମେହି ମିସ୍ସେତ୍ୱା ଏକାଦସ ଚତୁକ୍କାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଏକୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସୂତି ତୀସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ, ଗତେସୁ ଗଚ୍ଛତୀତି ଯୋଜନା। ଭୁତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଠିତେସୁପି ଅନାପତ୍ତିଯେୱ। କସ୍ମା ସଙ୍ଗେସଂ ଅନାପତ୍ତି, ନନୁ ଚତ୍ତାରୋ ଭିକ୍ଖୂ ଏକତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ହୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଭୋଜନାନଂଯେୱାତି ନ ଯାଗୁଖଜ୍ଜକଫଲାଫଲାଦୀନଂ। ତାନି ଚାତି ଯେହି ଭୋଜନେହି ୱିସଙ୍କେତଂ ନତ୍ଥି, ତାନି ଚ ଭୋଜନାନି। ତେହୀତି ଚତୂହି ଭିକ୍ଖୂହି । ତାନୀତି ଯାଗୁଆଦୀନି। ଇତୀତି ତସ୍ମା ଅନାପତ୍ତିନ୍ତି ଯୋଜନା।

କୋଚି ପେସିତୋ ଅପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସୋ ୱଦତୀତି ଯୋଜନା। କତ୍ତୁକାମେନ ପେସିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥାତି ୱାତି ୱାସଦ୍ଦୋ ‘‘ଓଦନଂ ଗଣ୍ହଥ, ଭୋଜନଂ ଗଣ୍ହଥ, ଅନ୍ନଂ ଗଣ୍ହଥ, କୁରଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱଚନାନିପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ନିମନ୍ତନଂ ସାଦିୟନ୍ତୀତି ନେମନ୍ତନିକା। ପିଣ୍ଡପାତେ ଧୁତଙ୍ଗେ ନିୟୁତ୍ତାତି ପିଣ୍ଡପାତିକା। ପୁନଦିୱସେ ଭନ୍ତେତି ୱୁତ୍ତେତି ଯୋଜନା। ହରିତ୍ୱାତି ଅପନେତ୍ୱା। ତତୋତି ତତୋ ଓଦନତୋ ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିକ୍ଖେପନ୍ତି ୱିୱିଧଂ ଖେପଂ। ତେତି ଅସୁକା ଚ ଅସୁକା ଚ ଗାମିକା। ଭନ୍ତେତି ୱୁତ୍ତେତି ଯୋଜନା। ସୋପୀତି ଅପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସୋପି, ନ ଗାମିକାଯେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା ନ ଲଭାମି ଭନ୍ତେତି ୱୁତ୍ତେତି ଯୋଜନା। ଏୱଂ ‘‘କଥଂ ନିମନ୍ତେସୁଂ ଭନ୍ତେ’’ତି ଏତ୍ଥାପି। ତତୋତି ତସ୍ମା କାରଣା। ଏସାତି ଏସୋ ଗାମୋ। ତନ୍ତି ଭୂମତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ, ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ଚରଥାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ଏତେନାତି ଏତେନ ପୁଚ୍ଛନେନ କିଂ ପଯୋଜନଂ। ଏତ୍ଥାତି ପୁଚ୍ଛନେ। ମା ପମଜ୍ଜିତ୍ଥାତି ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦୁତିୟଦିୱସେତି ନିମନ୍ତନଦିୱସତୋ ଦୁତିୟଦିୱସେ। ଧୁରଗାମେତି ପଧାନଗାମେ, ଅନ୍ତିକଗାମେ ୱା। ଭାୱୋ ନାମ କିରିୟତ୍ତା ଏକୋଯେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା କତ୍ତାରଂ ୱା କମ୍ମଂ ୱା ସମ୍ବନ୍ଧଂ ୱା ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ବହୁୱଚନେନ ନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନ ଦୁକ୍କଟେହି ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ତେସୂତି ଗାମିକେସୁ ଭୋଜେନ୍ତେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସନସାଲାୟନ୍ତି ଭୋଜନସାଲାୟଂ। ସା ହି ଅସତି ଭୁଞ୍ଜତି ଏତ୍ଥାତି ଅସନା, ସଲନ୍ତି ପୱିସନ୍ତି ଅସ୍ସନ୍ତି ସାଲା, ଅସନା ଚ ସା ସାଲା ଚେତି ଅସନସାଲାତି ଅତ୍ଥେନ ‘‘ଅସନସାଲା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଅଥ ପନାତି ତତୋ ଅଞ୍ଞଥା ପନ। ଅପାଦାନତ୍ଥୋ ହି ଅଥସଦ୍ଦୋ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅନ୍ତରୱୀଥିଆଦୀସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିକଚ୍ଚେୱାତି ପଠମଂ କତ୍ୱା ଏୱ। ଭିକ୍ଖୂସୁ ଗାମତୋ ଅନିକ୍ଖନ୍ତେସୁ ପଗେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ୱଚ୍ଚତୀତି ‘‘ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ପହିଣତ୍ତା ନ ୱଚ୍ଚତି। ଯେ ପନ ମନୁସ୍ସା ଭୋଜେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନିୱତ୍ତଥାତି ୱୁତ୍ତପଦେତି ‘‘ନିୱତ୍ତଥା’’ତି ୱୁତ୍ତେ କିରିୟାପଦେ। ଯସ୍ସକସ୍ସଚିହୋତୀତି ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅତ୍ଥାୟ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ନିୱତ୍ତିତୁଂ ୱଚ୍ଚତୀତି ‘‘ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ନିୱତ୍ତିତୁଂ ୱଚ୍ଚତି। ସମ୍ବନ୍ଧଂ କତ୍ୱାତି ‘‘ନିୱତ୍ତଥ ଭନ୍ତେ’’ତି ଭନ୍ତେସଦ୍ଦେନ ଅବ୍ବୱହିତଂ କତ୍ୱା। ନିସୀଦଥ ଭନ୍ତେ, ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥାତି ଭନ୍ତେସଦ୍ଦେନ ବ୍ୟୱହିତଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନିସୀଦଥା’’ତିପଦେ ନିସୀଦିତୁଂ ୱଚ୍ଚତି। ଅଥ ଭନ୍ତେସଦ୍ଦେନ ବ୍ୟୱହିତଂ ଅକତ୍ୱା ‘‘ନିସୀଦଥ, ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ସମ୍ବନ୍ଧଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତେ ନିସୀଦିତୁଂ ୱଚ୍ଚତି। ଇଚ୍ଚେତଂ ନୟଂ ଅତିଦିସତି ‘‘ଏସେୱ ନୟୋ’’ତିଇମିନାତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ପରମ୍ପରଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦଂ

୨୨୧। ତତିୟେ ‘‘ନ ଖୋ…ପେ… କରୋନ୍ତୀ’’ତିପାଠସ୍ସ ଅତ୍ଥସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯେନ ନିୟାମେନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ଯେନ ନିୟାମେନା’’ତିଇମିନା ‘‘ଯଥୟିମେ ମନୁସ୍ସା’’ତି ଏତ୍ଥ ଯଥାସଦ୍ଦସ୍ସ ୟଂସଦ୍ଦତ୍ଥଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତେନାତି ତେନ ନିୟାମେନ। ଇମିନା ଯଥାସଦ୍ଦସ୍ସ ନିୟମନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଞାୟତୀ’’ତିଇମିନା କିରିୟାପାଠସେସଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସାସନଂ ୱା ଦାନଂ ୱା’’ତିପଦେହି ଇଦଂସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖେ ସଙ୍ଘେତି ସମ୍ପଦାନତ୍ଥେ ଚେତାନି ଭୁମ୍ମୱଚନାନି, ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନଂ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ପରିତ୍ତ’’ନ୍ତିଇମିନା ଓରକସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଲାମକ’’ନ୍ତିଇମିନା ପରିତ୍ତସଦ୍ଦସ୍ସ ପରିୟାୟତ୍ଥଂ ନିୱତ୍ତେତି। କିରୋ ଏୱ ପତିଭାୱେ ନିୟୁତ୍ତୋ କିରପତିକୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କିରପତିକୋତି ଏତ୍ଥା’’ତି ଆଦି। ସୋତି କିରପତିକୋ। କମ୍ମଂ କାରେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପଚାରୱସେନାତି ୱୋହାରୱସେନ, ଉପଲକ୍ଖଣୱସେନ, ପଧାନୱସେନ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ କେୱଲଂ ବଦରାଯେୱ, ଅଞ୍ଞେପି ପନ ବହୂ ଖାଦନୀୟଭୋଜନୀୟା ପଟିୟତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ବଦରେନ ମିସ୍ସୋ ବଦରମିସ୍ସୋ, ବଦରସାଲୱୋତି ଆହ ‘‘ବଦରସାଲୱେନା’’ତି। ବଦରଚୁଣ୍ଣେନ ମିସ୍ସୋ ମଧୁସକ୍ଖରାଦି ‘‘ବଦରସାଲୱୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୨୨୨। ଉଦ୍ଧଂ ସୂରୋ ଉଗ୍ଗତୋ ଅସ୍ମିଂ କାଲେତି ଉସ୍ସୂରୋତି ୱୁତ୍ତେ ଅତିଦିୱାକାଲୋତି ଆହ ‘‘ଅତିଦିୱା’’ତି।

୨୨୬। ଅଯଂ ଭତ୍ତୱିକପ୍ପନା ନାମ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ପଞ୍ଚସୁ ସହଧମ୍ମିକେସୂତି ନିଦ୍ଧାରଣସମୁଦାଯୋ, ଇତ୍ଥନାମସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଦି ପନ ସମ୍ମୁଖାପି ୱିକପ୍ପିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତଦା ଅତ୍ତନା ସହ ଠିତସ୍ସ ଭଗୱତୋ କସ୍ମା ନ ୱିକପ୍ପେତୀତି ଆହ "ସା ଚାଯ"ନ୍ତିଆଦି। ସା ଅଯଂ ୱିକପ୍ପନା ସଙ୍ଗହିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କସ୍ମା ଭଗୱତୋ ୱିକପ୍ପେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ "ଭଗୱତି ହୀ"ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ସଙ୍ଘେନ କତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୨୯। "ଦ୍ୱେ ତଯୋ ନିମନ୍ତନେ"ତିପଦାନି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସାନୀତି ଆହ "ଦ୍ୱେ ତୀଣି ନିମନ୍ତନାନୀ"ତି। ନିମନ୍ତିତକ୍ଖୋ ଏତେହୀତି ନିମନ୍ତନାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦ୍ୱେ ତୀଣି କୁଲାନି ଆକିରନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ସୂପବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତି ସୂପୋ ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନଞ୍ଚ ସୂପବ୍ୟଞ୍ଜନଂ। ଅନାପତ୍ତି ଏକତୋ ମିସ୍ସିତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ମୂଲନିମନ୍ତନନ୍ତି ପଠମନିମନ୍ତନଂ ଭୋଜନଂ। ଅନ୍ତୋତି ହେଟ୍ଠା। ଏକମ୍ପି କବଳନ୍ତି ଏକମ୍ପି ଆଲୋପଂ। ଯଥା ତଥା ୱାତି ଯେନ ୱା ତେନ ୱା ଆକାରେନ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଭୋଜନେ। ରସଂ ୱାତି ଖୀରତୋ ଅଞ୍ଞଂ ରସଂ ୱା। ଯେନ ଖୀରରସେନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟଂ ଭତ୍ତଂ ଏକରସଂ ହୋତି, ତଂ ଖୀରଂ ୱା ତଂ ରସଂ ୱା ଆକିରନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଯଂସଦ୍ଦୋ ହି ଉତ୍ତରୱାକ୍ୟେ ଠିତୋ ପୁବ୍ବୱାକ୍ୟେ ତଂସଦ୍ଦଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଖୀରେନ ସଂସଟ୍ଠଂ ଭତ୍ତଂ ଖୀରଭତ୍ତଂ। ଏୱଂ ରସଭତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞେପୀତି ଖୀରଭତ୍ତରସଭତ୍ତଦାଯକତୋ ଅଞ୍ଞେପି। ଅନାପତ୍ତି ଭତ୍ତେନ ଅମିସ୍ସିତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। "ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେନା"ତିପଦଂ "ଭୁଞ୍ଜିତୁ"ନ୍ତିପଦେ ଭାୱକତ୍ତା। ସପ୍ପିପାଯାସେପୀତି ସପ୍ପିନା ଚ ପାଯାସେନ ଚ କତେ ଭତ୍ତେପି।

ତସ୍ସାତି ମହାଉପାସକସ୍ସ। ଆପତ୍ତୀତି ଚ ୱଟ୍ଟତୀତି ଚ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଟ୍ଠକଥାୱାଦାନଂ ଯୁତ୍ତଭାୱଂ ମହାପଚ୍ଚରିୱାଦେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ "ମହାପଚ୍ଚରିଯ"ନ୍ତିଆଦି। ଦ୍ୱେ ଅଟ୍ଠକଥାୱାଦା ହି ସନ୍ଧାଯଭାସିତମତ୍ତମେୱ ୱିସେସା, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଏକା। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକୋୱାତି କୁଲିଯା ଏକୋୱ। ପରମ୍ପରଭୋଜନନ୍ତି ପରସ୍ସ ପରସ୍ସ ଭୋଜନଂ । ନିମନ୍ତିତମ୍ହାତି ଅହଂ ନିମନ୍ତିତୋ ଅମ୍ହି ନନୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାପୀତି ମହାଉପାସକଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାପି।

ସୋତି ଅନୁମୋଦକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ତନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଂ। ଅଞ୍ଞୋତି ଅଞ୍ଞତରୋ। କିନ୍ତି କସ୍ମା। ନିମନ୍ତିତତ୍ତାତି ନିମନ୍ତିତଭାୱତୋ।

ସକଲେନ ଗାମେନ ନିମନ୍ତିତୋପି ଏକତୋ ହୁତ୍ୱାୱ ନିମନ୍ତିତସ୍ସ କପ୍ପତି, ନ ୱିସୁଂ ୱିସୁନ୍ତି ଆହ "ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା"ତି। ପୂଗେପୀତି ସମାଦପେତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞଂ କରୋନ୍ତାନଂ ସମୂହେପି। "ନିମନ୍ତିଯମାନୋ"ତିପଦସ୍ସ ନିମନ୍ତନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହା"ତି। ଯଦଗ୍ଗେନାତି ଯଂ ଅଗ୍ଗେନ ଯେନ କୋଟ୍ଠାସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦ୍ୱୀସୁ ଥେରୱାଦେସୁ ମହାସୁମତ୍ଥେରୱାଦୋୱ ଯୁତ୍ତୋତି ସୋ ପଚ୍ଛା ୱୁତ୍ତୋତି। ତତିଯଂ।

୪। କାଣମାତାସିକ୍ଖାପଦଂ

୨୩୦। ଚତୁତ୍ଥେ "ନକୁଲମାତାତି"ଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୧।୨୬୬; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୨୬୬) ନକୁଲସ୍ସ ଭଗୱତୋ ମାତା ନକୁଲମାତାତି ଚ ନକୁଲଞ୍ଚ ଭଗୱତୋ ତଂ ମାତା ଚାତି ନକୁଲମାତାତି ଚ ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ଭୱତି, "ଉତ୍ତରମାତାତି"ଆଦୀସୁ ଉତ୍ତରାଯ ମାତା ଉତ୍ତରମାତାତି ଅତ୍ଥୋଯେୱ ସମ୍ଭୱତି। ତେସୁ "ଉତ୍ତରମାତା"ତିପଦସ୍ସେୱ "କାଣମାତା"ତିପଦସ୍ସ କାଣାଯ ମାତା କାଣମାତାତି ଅତ୍ଥୋଯେୱ ସମ୍ଭୱତୀତି ଆହ "କାଣାଯ ମାତା"ତି। ତସ୍ସା ଧୀତୁଯା "କାଣା"ତିନାମେନ ୱିସ୍ସୁତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ସା କିରା"ତିଆଦି। ସାତି ଦାରିକା ୱିସ୍ସୁତା ଅହୋସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସ୍ସାତି ମହାଉପାସିକାଯ। ଯେ ଯେତି ପୁରିସା। "ରାଗେନ କାଣା ହୋନ୍ତୀ"ତିଇମିନା କଣନ୍ତି ନିମିଲନ୍ତି ରାଗେନ ପୁରିସା ଏତାଯାତି କାଣାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ସାତି କାଣାଯ। ଆଗତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭାୱତ୍ଥେ ତୋତି ଆହ "ଆଗମନ"ନ୍ତି। ଅଧିପ୍ପାଯୋତି "କିସ୍ମିଂ ୱିଯା"ତିପଦସ୍ସ, କାଣମାତାଯ ୱା ଅଧିପ୍ପାଯୋ । ରିତ୍ତାତି ତୁଚ୍ଛା, ସୁଞ୍ଞାତି ଅତ୍ଥୋ। "ଅସ୍ମିଂ ଗମନେ"ତିଇମିନା ବାହିରତ୍ଥସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। "ଅରିଯସାୱିକା"ତିଆଦିନା ଅରିଯାନଂ ଭିକ୍ଖୂହି ଅପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗଂ ଦସ୍ସେତି। ନ କେୱଲଂ କିଞ୍ଚି ପରିକ୍ଖଯଂ ଅଗମାସି, ଅଥ ଖୋ ସବ୍ବନ୍ତି ଆହ "ସବ୍ବଂ ପରିକ୍ଖଯଂ ଅଗମାସୀ"ତି। କାଣାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନ କେୱଲଂ ମାତାଯେୱ ମଗ୍ଗଫଲଭାଗିନୀ ଅହୋସି, ଅଥ ଖୋ କାଣାପି ସୋତାପନ୍ନା ଅହୋସୀତି ଦସ୍ସେତି। ସୋପି ପୁରିସୋତି କାଣାଯ ପତିଭୂତୋ ସୋପି ପୁରିସୋ। ପକତିଟ୍ଠାନେଯେୱାତି ଜେଟ୍ଠକପଜାପତିଟ୍ଠାନେଯେୱ।

୨୩୧।ଇମସ୍ମିଂ ପନ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ପୂୱୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ। ଏତନ୍ତି ପାଥେଯ୍ୟୱତ୍ଥୁଂ। ଅରିଯସାୱକତ୍ତାତି ଅରିଯଭୂତସ୍ସ ସାୱକସ୍ସ ଭାୱତୋ, ଅରିଯସ୍ସ ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାୱକଭାୱତୋ।

୨୩୩। ପହେଣକପଣ୍ଣାକାରସଦ୍ଦାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ "ପହେଣକତ୍ଥାଯାତି ପଣ୍ଣାକାରତ୍ଥାଯା"ତି। ଇଧାତି "ପୂୱେହି ୱା"ତିପଦେ, ସିକ୍ଖାପଦେ ୱା। ବଦ୍ଧସତ୍ତୂତି ମଧୁସକ୍ଖରାଦୀହି ମିସ୍ସେତ୍ୱା ବଦ୍ଧସତ୍ତୁ। ଥୂପୀକତନ୍ତି ଥୂପୀକତଂ କତ୍ୱା।

"ଦ୍ୱତ୍ତିପତ୍ତପୂରେ"ତିପଦସ୍ସ ୱିସେସନୁତ୍ତରଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ "ପୂରେ ପତ୍ତେ"ତି। ଦ୍ୱେ ୱା ତଯୋ ୱା ପତ୍ତାତି ଦ୍ୱତ୍ତିପତ୍ତା, ୱାସଦ୍ଦତ୍ଥେ

ସଙ୍ଖୋଭୟବାହିରତ୍ଥସମାସୋ, ତିସଦ୍ଦପରତ୍ତା ଦ୍ୱିସ୍ସ ଚ ଅକାରୋ ହୋତି, ଦ୍ୱତ୍ତିପତ୍ତା ଚ ତେ ପୂରା ଚାତି ଦ୍ୱତ୍ତିପତ୍ତପୂରା, ତେ ଦ୍ୱତ୍ତିପତ୍ତପୂରେ ଗହେତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ''ଆଚିକ୍ଖିତଙ୍କ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅତ୍ର ମଯା''ତିଆଦି। ତେନାପୀତି ଦୁତିଯେନାପି। ପଠମଭିକ୍ଖୁ ଏକଂ ଗହେତ୍ୱା ଦୁତିଯଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଆରୋଚନଞ୍ଚ ଦୁତିଯଭିକ୍ଖୁ ଏକଂ ଗହେତ୍ୱା ତତିଯଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଆରୋଚନଞ୍ଚ ଅତିଦିସନ୍ତୋ ଆହ ''ଯେନା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯେନାତି ପଠମଭିକ୍ଖୁନା। ପଟିକ୍କମନ୍ତି ଭୁଞ୍ଜୀତ୍ୱା ଏତ୍ଥାତି ପଟିକ୍କମନନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଅସନସାଲାୱ ଗହେତବ୍ବାତି ଆହ ''ଅସନସାଲ''ନ୍ତି। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ସଂ ଅସନସାଲାଯଂ। ମୁଖୋଲୋକନଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ''ଅତ୍ତନୋ''ତିଆଦି। ଅଞ୍ଞତ୍ଥାତି ପଟିକ୍କମନତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ।

''ସଂୱିଭଜିତଙ୍କ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସ ସଂୱିଭଜନାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ସଚେ ତଯୋ''ତିଆଦି। ଯଥାମିତ୍ତନ୍ତି ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ମିତ୍ତସ୍ସ। ଅକାମାତି ନ କାମେନ। କାରଣତ୍ଥେ ଚେତଂ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ।

୨୩୫।ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେତି ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନ୍ତରୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗୋ, ସୁଖୁଚ୍ଚାରଣତ୍ଥଂ ମଜ୍ଝେ ଦୀଘୋ, ତସ୍ମିଂ। ବହୂମ୍ପି ଦେନ୍ତାନଂ ଏତେସଂ ଞାତକପୱାରିତାନଂ ବହୂମ୍ପି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଟ୍ଠକଥାନଂ ୱଚନଂ ପାଠଇଯା ନ ସମେତୀତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମପୱାରଣସିକ୍ଖାପଦଂ

୨୩୬। ପଞ୍ଚମେ ପୱାରିତାତି ଏତ୍ଥ ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥପୱାରଣା, ପଚ୍ଚଯପୱାରଣା, ପଟିକ୍ଖେପପୱାରଣା, ଯାୱଦତ୍ଥପୱାରଣା ଚାତି ଚତୁବ୍ବିଧାସୁ ପୱାରଣାସୁ ଯାୱଦତ୍ଥପୱାରଣା ଚ ପଟିକ୍ଖେପପୱାରଣା ଚାତି ଦ୍ୱେ ପୱାରଣା ଅଧିପ୍ପେତାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ବ୍ରାହ୍ମଣେନା''ତିଆଦି। ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ପୱାରିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଯନ୍ତି ତତିଯନ୍ତନିପାତୋ ''ପୱାରିତା''ତିପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଚସଦ୍ଦୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଯୋଜେତବ୍ବୋ ଯାୱଦତ୍ଥପୱାରଣାଯ ଚ ପଟିକ୍ଖେପପୱାରଣାଯ ଚାତି। ପଟିମୁଖଂ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ୱିସନ୍ତି ପୱିସନ୍ତୀତି ପଟିୱିସ୍ସକାତି ୱୁତ୍ତେ ଆସନ୍ନଗେହୱାସିକା ଗହେତବ୍ବାତି ଆହ ''ସାମନ୍ତଘରୱାସିକେ''ତି।

୨୩୭। ଉଦ୍ଧଙ୍ଗମୋ ରୱୋ ଓରୱୋ, ସୋଯେୱ ସଦ୍ଦୋ ଓରୱସଦ୍ଦୋ, କାକାନଂ ଓରୱସଦ୍ଦୋ କକୋରୱସଦ୍ଦୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''କାକାନ''ନ୍ତିଆଦି।

୨୩୯। ତୱନ୍ତୁପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅତୀତତ୍ଥଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ତତ୍ଥ ଚା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥାତି ''ଭୁତ୍ତୱା''ତିପଦେ। ଯସ୍ମା ଯେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅଜ୍ଝୋହରିତଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ସୋ ''ଭୁତ୍ତାୱୀ''ତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଯୋଜନା। ସଙ୍ଖାଦିତ୍ୱାତି ଦନ୍ତେହି ଚୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା। ତେନାତି ତେନ ହେତୁନା। ଅସ୍ସାତି ''ଭୁତ୍ତାୱୀ''ତିପଦସ୍ସ। ପୱାରେତି ପଟିକ୍ଖିପତୀତି ପୱାରିତୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''କତପୱାରଣୋ''ତି। ସୋପି ଚାତି ସୋ ପଟିକ୍ଖେପୋ ଚ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସ୍ସାତି ''ପୱାରିତୋ''ତିପଦସ୍ସ। ତତ୍ଥାତି ''ଅସନଂ ପଞ୍ଞାଯତୀ''ତିଆଦିୱଚନେ। ଯସ୍ମା ଭୁତ୍ତାୱୀତିପି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା ନ ପସ୍ସାମାତି ଯୋଜନା। ''ଅସନଂ ପଞ୍ଞାଯତୀ''ତି ପଦଭାଜନିଯା ''ଭୁତ୍ତାୱୀ''ତି ମାତିକାପଦସ୍ସ ଅସଂସନ୍ଦନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅସନଂ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଇମିନା''ତିଆଦି। ଯଞ୍ଚାତି ଯଞ୍ଚ ଭୋଜନଂ। ବିରତ୍ତାଦୀତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ପଞ୍ଚାଦିୱଚନଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଏତନ୍ତି ''ଭୁତ୍ତାୱୀ''ତିପଦଂ।

''ଅସନଂ ପଞ୍ଞାଯତୀ''ତିଆଦୀସୁ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ପଞ୍ଞାଯତୀ''ତି ଏତ୍ଥ ଞାଧାତୁଯା ଖାଯନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଦିସ୍ସତୀ''ତି। ''ହତ୍ଥପାସେ''ତିପଦସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥପ୍ପମାଣୋ ହତ୍ଥପାସୋ ନାଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ''ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟହତ୍ଥପ୍ପମାଣେ''ତି। ୱାଚାଯ ଅଭିହରଣଂ ନାଧିପ୍ପେତଂ। ତେନାହ ''କାଯେନା''ତି। ଅଭିହରତୀତି ଅଭିମୁଖଂ ହରତି। ତନ୍ତି ଭୋଜନଂ। ଏତନ୍ତି ପଞ୍ଚଙ୍ଗଭାୱଂ, ''ପଞ୍ଚହି…ପେ… ପଞ୍ଞାଯତୀ''ତି ୱଚନଂ ୱା।

ତତ୍ରାତି ''ଅସନଂ ପଞ୍ଞାଯତୀ''ତିଆଦିୱଚନେ। ଅସ୍ନାତୀତି କୀଯାଦିଗଣତ୍ତା, ତସ୍ସ ଚ ଏକକ୍ଖରଧାତୁତ୍ତା ସକାରନକାରାନଂ ସଂଯୋଗୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତନ୍ତି ଭୋଜନଂ। ଉଦ୍ଦତି ପସୱତି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତାନଂ ଆଯୁବଲଂ ଜନେତୀତି ଓଦନୋ। ଯୱାଦଯୋ ପୂତିଂ କତ୍ୱା କତତ୍ତା କୁଚ୍ଛିତେନ ମସୀଯତି ଆମସୀଯତୀତି କୁମାସୋ। ସଚତି ସମୱାଯୋ ହୁତ୍ୱା ଭୱତୀତି ସତ୍ତୁ। ବ୍ଯଞ୍ଜନତ୍ଥାଯ ମାରେତବ୍ବୋତି ମଚ୍ଛୋ। ମାନୀଯତି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେହୀତି ମଂସଂ। ତତ୍ଥାତି ଓଦନାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଭୋଜନେସୁ। ସାରୋ ଅସ୍ସତ୍ଥି ଅଞ୍ଞେସଂ ଧଞ୍ଞାନନ୍ତି ସାଲୀ। ୱହତି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତାନଂ ଜୀୱିତନ୍ତି ୱୀହି। ଯୱତି ଅମିସ୍ସିତୋପି ମିସ୍ସିତୋ ୱିଯ ଭୱତୀତି ଯୱୋ। ଗୁଧତି ପରିୱେଠତି ମିଲକ୍ଖଭୋଜନତ୍ତାତି ଗୋଧୁମୋ। ସୋଭନସୀସତ୍ତା କମନୀଯଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତୀତି କଙ୍ଗୁ। ମହନ୍ତସୀସତ୍ତା, ମଧୁରରସନାଟ୍ଠଅତ୍ତା ଚ ୱରୀଯତି ପତ୍ଥୀଯତି ଜନେହୀତି ୱରକୋ। କୋରଂ ରୁଧିରଂ ଦୂସତି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତାନନ୍ତି କୁଦ୍ରୂସକୋ। ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଓଦନୋ ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ସତ୍ତସୁ ଧଞ୍ଞେସୁ। ସାଲୀତୀତି ଏତ୍ଥ ଇତିସଦ୍ଦୋ ନାମପରିଯାଯୋ। ସାଲୀ ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସେୱ ନଯୋ

‘‘ୱୀହୀତୀ’’ତିଆଦୀସୁପି।

ଏତ୍ଥାତି ତିଣଧଞ୍ଞଜାତୀସୁ। ନୀୱାରୋ ସାଲିୟା ଅନୁଲୋମୋ, ୱରକଚୋରକୋ ୱରକସ୍ସ ଅନୁଲୋମୋ। ଅମ୍ବିଲପାୟାସାଦୀସୂତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଖୀରଭତ୍ତାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଓଧୀତି ଅୱଧି, ମରିୟାଦୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ହି ଅୱହୀୟତି ଚଜୀୟତି ଅସ୍ମାତି ଓଧୀତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ୟୋପି ପାୟାସୋ ୱା ୟାପି ଅମ୍ବିଲୟାଗୁ ୱା ଓଧିଂ ନ ଦସ୍ସେତି, ସୋ ପୱାରଣଂ ନ ଜନେତୀତି ୟୋଜନା। ପୟେନ ଖୀରେନ କତତ୍ତା ପାୟାସୋ। ପାତଵ୍ୱସ୍ସ, ଅସିତଵ୍ୱସ୍ସ ଚାତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ବ୍ଲୁସ୍ତତ୍ତିନିମିତ୍ତାନଂ ସମ୍ଭୱତୋ ୱା ପାୟାସୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଉଦ୍ଧନତୋତି ଚୁଲ୍ଲିତୋ। ସା ହି ଉପରି ଧୀୟନ୍ତି ଠପିୟନ୍ତି ଥାଲ୍ଲାଦୟୋ ଏତ୍ଥାତି ଉଦ୍ଧନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ପରିଣାମେତ୍ୱା। ଘନଭାୱନ୍ତି କଥିନଭାୱଂ। ଏତ୍ଥାପି ୱାକ୍ୟେ ‘‘ୟୋ ସୋ’’ତି ପଦାନି ୟୋଜେତବ୍ବାନି। ପୁନ୍ଦେତି ଅଭୁଣ୍ହକାଲେ। ନିମନ୍ତନେତି ନିମନ୍ତନଟ୍ଠାନେ। ଭତ୍ତେ ଆକିରିତ୍ୱା ଦେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୟାପନଂ ଗଚ୍ଛତି ଇମାୟାତି ୟାଗୁ। କିଞ୍ଚାପି ତନୁକା ହୋତି, ତଥାପୀତି ୟୋଜନା। ଉଦକାଦୀସୂତିଆଦିସଦ୍ଦେନ କିଞ୍ଜିକଖୀରାଦୟୋ ସଙ୍ଗୟ୍ହନ୍ତି। ୟାଗୁସଙ୍ଗହମେୱ ଗଚ୍ଛତି, କସ୍ମା? ଉଦକାଦୀନଂ ପକ୍କୁଥିତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତସ୍ମିଂ ୱାତି ସଭତ୍ତେ, ପକ୍କୁଥିତୌଦକାଦିକେ ୱା। ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱାତି ପକ୍କୁଥିତୌଦକାଦିତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଉଦକାଦିକେ ୱା। ୟତ୍ଥ ୟସ୍ମିଂ ଉଦକାଦିକେ ପକ୍ଖିପନ୍ତି, ତଂ ପୱାରଣଂ ଜନେତୀତି ୟୋଜନା।

ସୁଦ୍ଧରସକୋତି ମଚ୍ଛମଂସଖଣ୍ଡନ୍ହାରୂହି ଅମିସ୍ସୋ ସୁଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛାଦିରସକୋ। ରସକୟାଗୂତି ରସକଭୂତା ଦ୍ରୱଭୂତା ୟାଗୁ। ଘନୟାଗୂତି କଥିନୟାଗୁ। ଏତ୍ଥାତି ଘନୟାଗୁୟଂ। ପୁପ୍ଫିଅତ୍ଥାୟାତି ପୁପ୍ଫଂ ଫୁଲ୍ଲଂ ଇମସ୍ସ ଖଜ୍ଜକସ୍ସାତି ପୁପ୍ଫୀ, ପୁପ୍ଫିନୋ ଅତ୍ଥୋ ପୟୋଜନଂ ପୁପ୍ଫିଅତ୍ଥୋ, ତଦତ୍ଥାୟ କତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେ ତଣ୍ଡୁଲେତି ତେ ସେଦିତତଣ୍ଡୁଲେ। ଅଚୁଣ୍ଣତ୍ତା ନେୱ ସତ୍ତୁସଙ୍ଖ୍ୟଂ, ଅପକ୍କତ୍ତା ନ ଭତ୍ତସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେହୀତି ସେଦିତତଣ୍ଡୁଲେହି। ତେ ତଣ୍ଡୁଲେ ପଚନ୍ତି, କରୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

‘‘ୟୱେହୀ’’ତି ବହୁୱଚନେନ ସତ୍ତ ଧଞ୍ଞାନିପି ଗହିତାନି। ଏସ ନୟୋ ସାଲିୱୀହିୟୱେହୀତି ଏତ୍ଥାପି। ଥୁସେତି ଧଞ୍ଞତଚେ। ପଲାପେତ୍ୱାତି ପଟିକ୍କମାପେତ୍ୱା । ତନ୍ତି ଚୁଣ୍ଣଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଖରପାକଭଜ୍ଜିତାନନ୍ତି ଖରୋ ପାକୋ ଖରପାକୋ, ଖରପାକେନ ଭଜ୍ଜିତା ଖରପାକଭଜ୍ଜିତା, ତେସଂ। ନ ପୱାରେନ୍ତି ଅସତ୍ତୁସଙ୍ଗହତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। କୁଣ୍ଡକମ୍ପୀତି କଣମ୍ପି। ପୱାରେତି ସତ୍ତୁସଙ୍ଗହତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତେହୀତି ଲାଜେହି। ସୁଦ୍ଧଖଜ୍ଜକନ୍ତି ପିଟ୍ଠେହି ଅମିସ୍ସିତଂ ସୁଦ୍ଧଂ ଫଲାଫଲାଦିଖଜ୍ଜକଂ। ୟାଗୁଂ ପିୱନ୍ତସ୍ସ ଦେନ୍ତୀତି ୟୋଜନା। ତାନୀତି ଦ୍ୱେ ମଚ୍ଛମଂସଖଣ୍ଡାନି। ନ ପୱାରେତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମଚ୍ଛମଂସଖଣ୍ଡାନଂ ଅଖାଦିତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତତୋତି ଦ୍ୱେମଚ୍ଛମଂସଖଣ୍ଡତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ଏକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ତେସୁ ୱା। ସୋତି ଖାଦକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଦ୍ୱୀହି ମଚ୍ଛମଂସଖଣ୍ଡେହି ଅଞ୍ଞଂ ପୱାରଣପହୋନକଂ ଭୋଜନଂ।

ଅୱକ୍ଖୁତାୟାତି ପୱାରଣାୟ ଅୱକ୍ଖୁଭାୱତୋ। ତଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୟଂ ହୀ’’ତି। ହିସଦ୍ଦୋ ୱିତ୍ଥାରଜୋତକୋ। ୟନ୍ତି ମଂସଂ। ଇଦଂ ପନାତି ଇଦଂ ମଂସଂ ପନ। ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମଂସଂ କପ୍ପିୟଭାୱତୋ ଅପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବଟ୍ଠାନେ ଠିତତ୍ତା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମ୍ପି ମଂସଭାୱଂ ନ ଜହାତି। ନନୁ ଖାଦିତମଂସଂ ପନ ଅକପ୍ପିୟଭାୱତୋ ପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବଟ୍ଠାନେ ଠିତତ୍ତା ଖାଦିୟମାନମ୍ପି ମଂସଭାୱଂ ଜହାତୀତି ଆହ ‘‘ୟଂ ପନା’’ତିଆଦି। କୁଲଦୂସକକମ୍ମଞ୍ଚ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମଞ୍ଚ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମାରୋଚନଞ୍ଚ ସାଦିତରୂପିୟଞ୍ଚ କୁଲ…ପେ… ରୂପିୟାନି, ତାନି ଆଦୀନି ୟେସଂ କୁହନାଦୀନନ୍ତି କୁଲ…ପେ… ରୂପିୟାଦୟୋ, ତେହି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ୱାରେସୁ।

ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନନିଦସ୍ସନଂ। ତନ୍ତି ଭୋଜନଂ। ୟଥାତି ୟେନାକାରେନ। ୟେନ ଅଭିହଟଂ ହୋତି, ସୋ ପଟିକ୍ଖିପତି ପୱାରେତୀତି ୟୋଜନା। କଟ୍ଟଚୀତି କିସ୍ମିଞ୍ଚି ପତ୍ତାଦିକେ। ତସ୍ମିଂ ଚେ ଅନ୍ତରେତି ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଚେ। ଅଞ୍ଞତ୍ରାତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଠାନେ। ପତ୍ତେ ୱିଜ୍ଜମାନଭୋଜନଂ ଅନଜ୍ଝୋହରିତୁକାମୋ ହୋତି ୟଥା, ଏୱନ୍ତି ୟୋଜନା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ପଦେସୁ। ତତ୍ଥାତି କୁରୁନ୍ଦୀୟଂ। ଆନିସଦସ୍ସାତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦତି ଏତେନାତି ଆନିସଦୋ, ତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମନ୍ତତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଣ୍ହିଅନ୍ତତୋତି ପସତି ଠିତକାଲେ ୱା ଗମନକାଲେ ୱା ଭୂମିଂ ଫୁସତୀତି ପଣ୍ହି, ତସ୍ସ ଅନ୍ତତୋ। ‘‘ଦାୟକସ୍ସା’’ତିପଦଂ ‘‘ପସାରିତହତ୍ଥ’’ନ୍ତି ପଦେନ ଚ ‘‘ଅଙ୍ଗ’’ନ୍ତି ପଦେନ ଚ ଅୱୟୱୀସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହତ୍ଥପାସୋତି ହତ୍ଥସ୍ସ ପାସୋ ସମୀପୋ ହତ୍ଥପାସୋ, ହତ୍ଥୋ ପସତି ଫୁସତି ଅସ୍ମିଂ ଠାନେତି ୱା ହତ୍ଥପାସୋ, ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟହତ୍ଥୋ ପଦେସୋ। ତସ୍ମିନ୍ତି ହତ୍ଥପାସେ।

ଉପନାମେତୀତି ସମୀପଂ ନାମେତି। ଅନନ୍ତରନିସିନ୍ନୋପୀତି ହତ୍ଥପାସଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ଅନନ୍ତରେ ଠାନେ ନିସିନ୍ନୋପି ଭିକ୍ଖୁ ୱଦତୀତି ୟୋଜନା। ଭତ୍ତପଚ୍ଛିନ୍ତି ଭତ୍ତେନ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ପଚ୍ଛିଂ। ଇସକନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକଂ। ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱା ଅପନାମେତ୍ୱା ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଦୂରେତି ନଆସନେ। ଇତୋତି ପତ୍ତତୋ। ଗତୋ ଦୂତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ପରିୱେସନାଯାତି ପରିୱେସନହ୍ୱାୟ, ଭତ୍ତଗ୍ଗେ ୱା। ତତ୍ରାତି ଅସ୍ମିଂ ପରିୱେସନେ। ତନ୍ତି ଭତ୍ତପଚ୍ଛିଂ। ଫୁଟ୍ଟମତ୍ତାୱାତି ଫୁସିଯମତ୍ତାୱ। କଟଚ୍ଛୁନା ଉଦ୍ଧଟଭତ୍ତେ ପନ ପୱାରଣା ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତସ୍ସାତି ପରିୱେସକସ୍ସ। ଅଭିହଟେ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତାତି ଅଭିହଟସ୍ସ ଭତ୍ତସ୍ସ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଭାୱତୋ।

''କାଯେନ ୱାଚାଯ ୱା ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ ପୱାରଣା ହୋତୀ''ତି ସଙ୍ଖେପେନ ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ତତ୍ଥା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ କାଯୱାଚାପଟିକ୍ଖେପେସୁ। ମଚ୍ଛିକବୀଜନିନ୍ତି ମକ୍ଖିକାନଂ ଉତ୍ତାସନିଂ ବୀଜନିଂ। ଖକାରସ୍ସ ହି ଛକାରଂ କତ୍ୱା ''ମଚ୍ଛିକା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି ''ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା''ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ (ଅ॰ ନି॰ ୩।୧୦୩)। ଏତ୍ଥ ହି ''ସକ୍ଖିକତ୍ୱା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଖକାରସ୍ସ ଛକାରୋ ହୋତି।

ଏକୋ ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅପନେତ୍ୱାତି ପତ୍ତତୋ ଅପନେତ୍ୱା। ଏତ୍ଥାତି ୱଚନେ। କଥନ୍ତି କେନାକାରେନ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ୱଦନ୍ତସ୍ସ ନାମାତି ଏତ୍ଥ ନାମସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ ''ଅତ୍ଥୀ''ତିପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଅତ୍ଥି ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତୋପୀତି ପତ୍ତତୋପି। ତତ୍ରାପୀତି ତସ୍ମିଂ ୱଚନେପି।

ସମଂସକନ୍ତି ମଂସେନ ସହ ପୱତ୍ତଂ। ରସନ୍ତି ଦ୍ରୱଂ। ତନ୍ତି ୱଚନଂ। ପଟିକ୍ଖିପତୋ ହୋତି। କସ୍ମା? ମଚ୍ଛୋ ଚ ରସୋ ଚ ମଚ୍ଛେନ ମିସ୍ସୋ ରସୋ ଚାତି ଅତ୍ଥସ୍ସ ସମ୍ଭୱତୋ। ଇଦନ୍ତି ୱତ୍ଥୁଂ। ମଂସଂ ୱିସୁଂ କତ୍ୱାତି ''ମଂସସ୍ସ ରସଂ ମଂସରସ''ନ୍ତି ମଂସପଦତ୍ଥସ୍ସ ପଧାନଭାୱଂ ଅକତ୍ୱା, ରସପଦତ୍ଥସ୍ସେୱ ପଧାନଭାୱଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଆପୁଚ୍ଛନ୍ତନ୍ତି ''ମଂସରସଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଆପୁଚ୍ଛନ୍ତଂ। ତନ୍ତି ମଂସଂ। କରମ୍ବକୋତି ମିସ୍ସକାଧିୱଚନମେତଂ। ଯଞ୍ହି ଅଞ୍ଞେନ ଅଞ୍ଞେନ ମିସ୍ସେତ୍ୱା କରୋନ୍ତି, ସୋ ''କରମ୍ବକୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ୱଚନତ୍ଥୋ – କରୋତି ସମୂହଂ ଅୱଯୱିନ୍ତି କରୋ, କରୀଯତି ୱା ସମୂହେନ ଅୱଯୱିନାତି କରୋ, ଅୱଯୱୋ, ତଂ ୱକତି ଆଦଦାତୀତି କରମ୍ବକୋ, ସମୂହୋ। ''କଦମ୍ବକୋ''ତିପି ପାଠୋ, ସୋପି ଯୁତ୍ତୋଯେୱ ଅନୁମତତ୍ତା ପଣ୍ଡିତେହି। ଅଭିଧାନେପି ଏୱମେୱ ଅତ୍ଥୀ। ଅତ୍ଥୋ ପନ ଅଞ୍ଞଥା ଚିନ୍ତେତବ୍ବୋ। ଇମସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ଥେ ରକାରସ୍ସ ଦକାରୋ କାତବ୍ବୋ। ମଂସେନ ମିସ୍ସୋ, ଲକ୍ଖିତୋ ୱା କରମ୍ବକୋ ମଂସକରମ୍ବକୋ। ନ ପୱାରେତୀତି ଯେସଂ କେସଞ୍ଚି ମିସ୍ସକତ୍ତା ନ ପୱାରେତି। ପୱାରେତୀତି ମଂସେନ ମିସ୍ସିତତ୍ତା ପୱାରେତି।

ଯୋ ପନ ପଟିକ୍ଖିପତି, ସୋ ପୱାରିତୋୱ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ନିମନ୍ତନେତି ନିମନ୍ତନଟ୍ଠାନେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତତ୍ଥାତି କୁରୁନ୍ଦିଯଂ। ଯେନାତି ଯେନ ଭତ୍ତେନ। ଏତ୍ଥାତି ''ଯାଗୁଂ ଗଣ୍ହଥା''ତିଆଦିୱଚନେ। ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯାନଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏତ୍ଥାତି ''ଯାଗୁମିସ୍ସକଂ ଗଣ୍ହଥା''ତିଆଦିୱଚନେ। ଦୁଦ୍ଦସନ୍ତି ଦୁକ୍କରଂ ଦସ୍ସନଂ। ଇଦଞ୍ଚାତି ''ମିସ୍ସକଂ ଗଣ୍ହଥା''ତିୱଚନଞ୍ଚ। ନ ସମାନେତବ୍ବନ୍ତି ସମଂ ନ ଆନେତବ୍ବଂ, ସମାନଂ ୱା ନ କାତବ୍ବଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଇଦଂ ପନାତି ମିସ୍ସକଂ ପନ। ଏତ୍ଥାତି ମିସ୍ସକେ। ୱିସୁଂ କତ୍ୱାତି ରସଖୀରସପ୍ପୀନି ଆୱେଣିଂ କତ୍ୱା। ତନ୍ତି ରସାଦିଂ।

କଦ୍ଦୀଯତି ମଦ୍ଦୀଯତୀତି କଦ୍ଦମୋ। ଉନ୍ଦତି ପସୱତି ୱଦ୍ଧତୀତି ଉଦକଂ। ଉନ୍ଦତି ୱା କ୍ଲେଦନଂ କରୋତୀତି ଉଦକଂ, ନିଲୀନେ ସତ୍ତେ ଗୁପତି ରକ୍ଖତୀତି ଗୁମ୍ବୋ, ଗୁହତି ସଂୱରତୀତି ୱା ଗୁମ୍ବୋ। ଅନୁପରିଯାଯନ୍ତେନାତି ଅନୁକ୍କମେନ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଆଯନ୍ତେନ। ତନ୍ତି ନାୱଂ ୱା ସେତୁଂ ୱା। ମଜ୍ଝନ୍ହିକନ୍ତି ଅହସ୍ସ ମଜ୍ଝଂ ମଜ୍ଝନ୍ହଂ, ଅହସଦ୍ଦସ୍ସ ନ୍ହାଦେସୋ, ମଜ୍ଝନ୍ହଂ ଏୱ ମଜ୍ଝନ୍ହିକଂ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ମଜ୍ଝନ୍ତିକନ୍ତି ପାଠୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଅପାଠୋଯେୱ। ଯୋ ଠିତୋ ପୱାରେତି, ତେନ ଠିତେନେୱ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ଆନିସଦନ୍ତି ପୀଠେ ଫୁଟ୍ଠଆନିସଦମଂସଂ। ଅଚାଲେତ୍ୱାତି ଅଚାୱେତ୍ୱା। ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଉପରି ଚ ପସ୍ସେସୁ ଚ ଅମୋଚେତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ୱିଯ ଠାନାଚାୱନଂ ନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସଂସରିତୁନ୍ତି ସଂସଜ୍ଜିତୁଂ। ନନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଂ।

ଅତିରେକଂ ରିଚତି ଗଚ୍ଛତୀତି ଅତିରିତ୍ତଂ, ନ ଅତିରିତ୍ତଂ ଅନତିରିତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ନ ଅତିରିତ୍ତ''ନ୍ତି। ''ଅଧିକ''ନ୍ତିଇମିନା ଅତିରିତ୍ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତିସୁଞ୍ଞତ୍ଥଂ ନିୱତ୍ତେତି। ଅଧି ହୁତ୍ୱା ଏତି ପୱତ୍ତତୀତି ଅଧିକଂ। ତଂ ପନାତି ଅନତିରିତ୍ତଂ ପନ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ''ଅକପ୍ପିଯକତ''ନ୍ତିଆଦିୱଚନେ। ୱିତ୍ଥାରୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ଅତିରିତ୍ତଂ କାତବ୍ବେସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ। ଯଂ ଫଲଂ ୱା ଯଂ କନ୍ଦମୂଲାଦି ୱା ଅକତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅକପ୍ପିଯଭୋଜନଂ ୱାତି କୁଲଦୂସକକମ୍ମାଦୀହି ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅକପ୍ପିଯଭୋଜନଂ ୱା ଅତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯୋତି ୱିନଯଧରୋ ଭିକ୍ଖୁ। ତେନ କତନ୍ତି ଯୋଜନା। ''ଭୁତ୍ତାୱିନା ପୱାରିତେନ ଆସନା ୱୁଟ୍ଠିତେନ କତ''ନ୍ତିୱଚନତୋ ଭୁତ୍ତାୱିନା ଅପୱାରିତେନ ଆସନା ୱୁଟ୍ଠିତେନ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସିଦ୍ଧଂ। ତସ୍ମା ପାତୋ ଅଦ୍ଧାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଏକୋ ପୱାରିତୋ, ତସ୍ସ ଇତରୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ ଭିକ୍ଖଂ ଅତ୍ତନା ଅଭୁତ୍ୱାପି ''ଅଲମେତଂ ସବ୍ବ''ନ୍ତି କାତୁଂ ଲଭତି ଏୱ। ଯନ୍ତି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ। ''ତଦୁଭଯମ୍ପୀ''ତିଇମିନା ଅତିରିତ୍ତଞ୍ଚ ଅତିରିତ୍ତଞ୍ଚ ଅତିରିତ୍ତଂ, ନ ଅତିରିତ୍ତଂ ଅନତିରିତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ତସ୍ସେୱାତି ଅନତିରିତ୍ତସ୍ସେୱ। ଏତ୍ଥାତି ଅନତିରିତ୍ତେ, ''କପ୍ପିଯକତ''ନ୍ତି ଆଦୀସୁ ସତ୍ତସୁ ୱିନଯକମ୍ମାକାରେସୁ ୱା। ଅନନ୍ତରେତି ୱିନଯଧରସ୍ସ ଅନନ୍ତରେ

ଆସନେ। ପଣ୍ଣତୋ ନୀହରିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥେୱାତି ଭୁଞ୍ଜନଟ୍ଠାନେଯେୱ। ତସ୍ମାତି ନିସିନ୍ନସ୍ସ। ତେନାତି ଭତ୍ତଂ ଆନେନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ''ନିସିନ୍ନେନ ଭିକ୍ଖୁନା''ତି କାରିତକମ୍ମଂ ଆନେତବ୍ବଂ। କସ୍ମା ''ହତ୍ଥଂ ଧୋୱିତ୍ୱା''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ ''କସ୍ମା''ତି। ହୀତି କାରଣଂ। ଯସ୍ମା ଅକପ୍ପିଯଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ହତ୍ଥଂ ଧୋୱିତ୍ୱାତି ମଯା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତସ୍ମାତି ଭତ୍ତଂ ଆନେନ୍ତସ୍ସ। ଯେନାତି ୱିନଯଧରେନ। ପୁନ ଯେନାତି ଏୱମେୱ। ଯଞ୍ଚାତି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଞ୍ଚ। ଯେନ ୱିନଯଧରେନ ପଠମଂ ଅକତଂ, ତେନେୱ କତ୍ତବ୍ବଂ। ଯଞ୍ଚ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ପଠମଂ ଅକତଂ, ତଞ୍ଞେୱ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି । ତତ୍ଥାତି ପଠମଭାଜନେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ପଠମଭାଜନଂ ସୁଦ୍ଧଂ ଧୋୱିତ୍ୱା କତମ୍ପି ନିଦ୍ଦୋସମେୱ। ତେନ ଭିକ୍ଖୁନାତି ପୱାରିତେନ ଭିକ୍ଖୁନା।

କୁଣ୍ଡେପୀତି ଉକ୍ଖଲିଯମ୍ପି। ସା ହି କୁଡତି ଓଦନାଦିଂ ଦାହଂ କରୋତୀତି କୁଣ୍ଡୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତନ୍ତି ଅତିରିତ୍ତକତଂ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ। ଯେନ ପନାତି ୱିନଯଧରେନ ପନ। ଭିକ୍ଖୁଂ ନିସୀଦାପେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମଙ୍ଗଲନିମନ୍ତନେତି ମଙ୍ଗଲତ୍ଥାଯ ନିମନ୍ତନଟ୍ଠାନେ। ତତ୍ଥାତି ମଙ୍ଗଲନିମନ୍ତନେ। କରୋନ୍ତେନାତି କରୋନ୍ତେନ ୱିନଯଧରେନ।

ଗିଲାନେନ ଭୁଞ୍ଜିତାୱସେସମେୱ ନ କେୱଲଂ ଗିଲାନାତିରିତ୍ତଂ ନାମ, ଗିଲାନଂ ପନ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଆଭତଂ ଗିଲାନାତିରିତ୍ତମେୱ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ନ କେୱଲ''ନ୍ତିଆଦି। ଯଂକିଞ୍ଚି ଗିଲାନନ୍ତି ଉପସମ୍ପନ୍ନଂ ୱା ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଂ ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ଗିଲାନଂ। ଯଂ ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଅସଂସଟ୍ଠୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅନାହାରତ୍ଥାଯାତି ପିପାସଚ୍ଛେଦନଆବାଧୱୂପସମତ୍ଥାଯ।

୨୪୧।ସତି ପଚ୍ଚଯେତି ଏତ୍ଥ ପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ପିପାସାଯ ସତୀ''ତି ଚ ''ଆବାଧେ ସତୀ''ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ ତେନାତି ସତ୍ତାହକାଲିକେନ ଚ ଯାୱଜୀୱିକେନ ଚ। ତସ୍ସାତି ଆବାଧସ୍ସ। ଇଦଂ ପଦଂ ''ଉପସମନତ୍ଥ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସମୁଧାତୁଯା ସମ୍ବନ୍ଧେ ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ଯୁପଚ୍ଚଯେନ ସମ୍ବନ୍ଧେ କମ୍ମନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିଯପୱାରଣସିକ୍ଖାପଦଂ

୨୪୨। ଛଟ୍ଟେ ନ ଆଚରିତବ୍ବୋତି ଅନାଚାରୋତି ୱୁତ୍ତେ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱୀତିକ୍କମୋତି ଆହ ''ପଣ୍ଣତ୍ତିୱୀତିକ୍କମ''ନ୍ତି। ''କରୋତୀ''ତିଇମିନା ''ଅତ୍ତାନମାଚରତୀ''ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ଚରସଦ୍ଦୋ କରସଦ୍ଦତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଉପନନ୍ଧୀତି ଏତ୍ଥ ଉପସଦ୍ଦୋ ଉପନାହତ୍ଥୋ, ନହଧାତୁ ବନ୍ଧନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଉପନାହ''ନ୍ତିଆଦି। ଜନିତୋ ଉପନାହୋ ଯେନାତି ଜନିତୌପନାହୋ। ଇମିନା ''ଉପନନ୍ଧୋ''ତି ପଦସ୍ସ ଉପନହତୀତି ଉପନନ୍ଧୋତି କତ୍ତୁତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୨୪୩।ଅଭିହଟ୍ଠୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତୁଂପଚ୍ଚଯୋ ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଅଭିହରିତ୍ୱା''ତି। ପଦଭାଜନେ ପନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସାଧାରଣମେୱ ଅତ୍ଥନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ତୀହାକାରେହୀତି ସାମଂ ଜାନନେନ ଚ ଅଞ୍ଞେସମାରୋଚନେନ ଚ ତସ୍ସାରୋଚନେନ ଚାତି ତୀହି କାରଣେହି। ଆସାଦୀଯତେ ମଙ୍କୁଂ କରୀଯତେ ଆସାଦନଂ, ତଂ ଅପେକ୍ଖୋ ଆସାଦନାପେକ୍ଖୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଆସାଦନ''ନ୍ତିଆଦି।

ଯସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ଅଭିହଟନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତରସ୍ସାତି ଅଭିହାରକତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭୁତ୍ତସ୍ସାତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ୱିକାଲଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦଂ

୨୪୭। ସତ୍ତମେ ଗିରଗ୍ଗେତି ପବ୍ବତଗ୍ଗେ। ସୋ ହି ହିମୱମନାଦିୱସେନ ଜଲଂ, ସାରଭୂତାନି ଚ ଭେସଜ୍ଜାଦିୱତ୍ଥୂନି ଗିରତି ନିଗ୍ଗିରତୀତି ଗିରୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଗ୍ଗସମଜ୍ଜୋତି ଉତ୍ତମସମଜ୍ଜୋ। ଇମେହି ପଦେହି ଅଗ୍ଗୋ ସମଜ୍ଜୋ ଅଗ୍ଗସମଜ୍ଜୋ, ଗିରିମ୍ହି ପୱତ୍ତୋ ଅଗ୍ଗସମଜ୍ଜୋ ଗିରଗ୍ଗସମଜ୍ଜୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସମଜ୍ଜୋତି ଚ ସଭା। ସା ହି ସମାଗମଂ ଅଜନ୍ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଜନା ଏତ୍ଥାତି ସମଜ୍ଜୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ''ଗିରିସ୍ସ ୱା''ତିଆଦିନା ଗିରିସ୍ସ ଅଗ୍ଗୋ କୋଟି ଗିରଗ୍ଗୋ, ତସ୍ମିଂ ପୱତ୍ତୋ ସମଜ୍ଜୋ ଗିରଗ୍ଗସମଜ୍ଜୋତି ଅତ୍ଥୋ ଦସ୍ସିତୋ। ସୋତି ଗିରଗ୍ଗସମଜ୍ଜୋ। ଭୱିସ୍ସତି କିରାତି ଯୋଜନା। ଭୂମିଭାଗେତି ଅୱଯୱିଆଧାରୋ, ସନ୍ନିପତତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନଟଞ୍ଚ ନାଟକଞ୍ଚ ନଟନାଟକାନି। ''ନଚ୍ଚଂ ଗୀତଂ ୱାଦିତଞ୍ଚା''ତି ଇଦଂ ତଯଂ ''ନାଟକ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେସନ୍ତି ନଟନାଟକାନଂ। ଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି ଦସ୍ସନାଯ ଚ ସୱନାଯ ଚ। ସୱନମ୍ପି ହି ଦସ୍ସନେନେୱ ସଙ୍ଗହିତଂ। ଅପଞ୍ଞତ୍ତେସିକ୍ଖାପଦେତି ଊନୱୀସତିୱସ୍ସସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ତାୱ ଅପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା। ତେତି ସତ୍ତରସୱଗ୍ଗିଯା। ତତ୍ଥାତି ଗିରଗ୍ଗସମଜ୍ଜଂ। ଅଥାତି ତସ୍ମିଂ କାଲେ। ନେସନ୍ତି ସତ୍ତରସୱଗ୍ଗିଯାନଂ ଅଦଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିଲିମ୍ପେତ୍ୱାତି ୱିଲେପନେହି ୱିୱିଧାକାରେନ ଲିମ୍ପେତ୍ୱା।

୨୪୯। ‘‘ୱିକାଲେ’’ତି ସାମଞ୍ଞେନ ୱୁତ୍ତେପି ୱିସେସକାଲୋୱ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘କାଲୋ’’ତିଆଦି। ସୋ ଚାତି ଭୋଜନକାଲୋ ଚ। ମଜ୍ଝନ୍ହିକୋ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ତେନେୱାତି ଭୋଜନକାଲସ୍ସ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା ଏୱ। ଅସ୍ସାତି ‘‘ୱିକାଲେ’’ତିପଦସ୍ସ। ‘‘ୱିକାଲୋ ନାମ…ପେ… ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନା’’ତି ପଦଭାଜନେନ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନତୋ ଯାୱ ମଜ୍ଝନ୍ହିକା କାଲୋ ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ ନୟେନ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। ତତୋତି ଠିତମଜ୍ଝନ୍ହିକତୋ। ସୂରିୟସ୍ସ ଅତିସୀଘତ୍ତା ୱେଗେନ ଠିତମଜ୍ଝନ୍ହିକଂ ୱୀତିୱତ୍ତେୟ୍ୟାତି ଆହ ‘‘କୁକ୍କୁଚ୍ଚକେନ ପନ ନ କତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି। କାଲତ୍ଥମ୍ଭୋତି କାଲସ୍ସ ଜାନନତ୍ଥାୟ ଥୂଣୋ। କାଲନ୍ତରେତି କାଲସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ।

ଅୱସେସଂ ଖାଦନୀୟଂ ନାମାତି ଏତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଯନ୍ତି ଖାଦନୀୟଂ ଅତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱନମୂଲାଦିପଭେଦଂ ଯମ୍ପି ଖାଦନୀୟଂ ଅତ୍ଥି, ତମ୍ପି ଆମିସଗତିକଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ସେୟ୍ୟଥିଦନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାୱାଚକନିପାତସମୁଦାୟୋ। ଇଦଂ ଖାଦନୀୟଂ ସେୟ୍ୟଥା କତମନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦମ୍ପୀତି ଇଦଂ ଦ୍ୱାଦସୱିଧମ୍ପି। ପିସଦ୍ଦେନ ନ ପୂୱାଦିୟେୱାତି ଦସ୍ସେତି।

ତତ୍ଥାତି ଦ୍ୱାଦସସୁ ଖାଦନୀୟେସୁ, ଆଧାରେ ଭୁମ୍ମଂ। ମୂଲତି ପତିଟ୍ଠାତି ଏତ୍ଥ, ଏତେନାତି ୱା ମୂଲଂ। ଖାଦିତବ୍ବନ୍ତି ଖାଦନୀୟଂ। ମୂଲମେୱ ଖାଦନୀୟଂ ମୂଲଖାଦନୀୟଂ, ତସ୍ମିଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ମୂଲକମୂଲାଦୀନି ଲୋକସଙ୍କେତୋ ପଦେସତୋୟେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ତଂ ତଞ୍ହି ନାମଂ ଅଜାନନ୍ତାନଂ ଅତିସମ୍ମୂଳ୍ହକାରଣତ୍ତା ସହ ପରିୟାୟନ୍ତରେନ ୱଚନତ୍ଥଂ ୱକ୍ଖାମ। ସୂପସ୍ସ ହିତଂ ସୂପେୟ୍ୟଂ, ସୂପେୟ୍ୟଂ ପଣ୍ଣଂ ଏତେସନ୍ତି ସୂପେୟ୍ୟପଣ୍ଣା, ତେସଂ ମୂଲାନି ସୂପେୟ୍ୟପଣ୍ଣମୂଲାନି। ଆମୀୟତି ଅନ୍ତୋ ପୱେସୀୟତୀତି ଆମିସୋ, ଆକାରୋ ଅନ୍ତୋକରଣତ୍ଥୋ, ଆମିସସ୍ସ ଗତି ୱିୟ ଗତି ଏତେସନ୍ତି ଆମିସଗତିକାନି। ଏତ୍ଥାତି ମୂଲେସୁ। ଜରଡ୍ଢନ୍ତି ଜରଭୂତଂ ଉପଡ୍ଢଂ। ଅଞ୍ଞମ୍ପୀତି ୱଜକଲିମୂଲତୋ ଅଞ୍ଞମ୍ପି।

ଯାନି ପନ ମୂଲାନି ୱୁତ୍ତାନି, ତାନି ଯାୱଜୀୱିକାନୀତି ଯୋଜନା। ପାଳିୟଂ ୱୁତ୍ତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଖାଦନୀୟତ୍ଥନ୍ତି ଖାଦନୀୟସ୍ସ, ଖାଦନୀୟେ ୱା ୱିଜ୍ଜମାନଂ, ଖାଦନୀୟେନ ୱା କାତବ୍ବଂ କିଚ୍ଚଂ, ପୟୋଜନଂ ୱାତି ଖାଦନୀୟତ୍ଥଂ। ‘‘ଖାଦନୀୟେ’’ତିଇମିନା ‘‘ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତାଭିଧମ୍ମତ୍ଥା’’ତିଆଦୀସୁ ୱିୟ ଖାଦନୀୟତ୍ଥପଦସ୍ସ ଉତ୍ତରପଦତ୍ଥପଧାନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ଖାଦନୀୟସ୍ସ, ଖାଦନୀୟେ ୱା ୱିଜ୍ଜମାନଂ, ଖାଦନୀୟେନ ୱା କାତବ୍ବଂ କିଚ୍ଚଂ ନାମ ଜିଘଚ୍ଛାହରଣମେୱ। ଯଞ୍ହି ପୂୱାଦିଖାଦନୀୟଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଜିଘଚ୍ଛାହରଣଂ ହୋତି, ତସ୍ସ କିଚ୍ଚଂ କିଚ୍ଚଂ ନାମାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଂ କିଚ୍ଚଂ, ପୟୋଜନଂ ୱା ନେୱ ଫରନ୍ତି, ନେୱ ନିପ୍ଫାଦେନ୍ତି। ଏସେୱ ନୟୋ ‘‘ନ ଭୋଜନୀୟେ ଭୋଜନୀୟତ୍ଥଂ ଫରନ୍ତୀ’’ତିଏତ୍ଥାପି।

ତେସନ୍ତି ମୂଲାନଂ ଅନ୍ତୋ, ଲକ୍ଖଣନ୍ତି ୱା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ଖାଦନୀୟତ୍ଥଭୋଜନୀୟତ୍ଥେସୁ ଫରମାନେସୁ ଅଞ୍ଞେସୁପି ଜନପଦେସୁ ଫରନ୍ତିୟେୱାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ‘‘ତେସୁ ତେସୁ ଜନପଦେସୂ’’ତି ୱିଚ୍ଛାପଦଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚାପି ହି ବହୂସୁ ଜନପଦେସୁ ପଥୱୀରସଆପୋରସସମ୍ପତ୍ତିୱସେନ ଖାଦନୀୟତ୍ଥଭୋଜନୀୟତ୍ଥଂ ଫରମାନମ୍ପି ଏକସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ପଥୱୀରସଆପୋରସୱିପତ୍ତିୱସେନ ଅଫରମାନଂ ଭୱେୟ୍ୟ, ୱିକାରୱସେନ ପନ ତତ୍ଥ ପୱତ୍ତତ୍ତା ତଂ ଜନପଦଂ ପମାଣଂ ନ କାତବ୍ବଂ, ଗହେତବ୍ବମେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପକତିଆହାରୱସେନାତି ଅଞ୍ଞେହି ଯାୱକାଲିକ, ସତ୍ତାହକାଲିକେହି ଅମିସ୍ସିତଂ ଅତ୍ତନୋ ପକତିଯାୱ ଆହାରକିଚ୍ଚକରଣୱସେନ। ‘‘ମନୁସ୍ସାନ’’ନ୍ତିଇମିନା ଅଞ୍ଞେସଂ ତିରଚ୍ଛାନାଦୀନଂ ଖାଦନୀୟତ୍ଥଭୋଜନୀୟତ୍ଥଂ ଫରମାନମ୍ପି ନ ପମାଣନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ତନ୍ତି ମୂଲଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ନାମସଞ୍ଞାସୂତି ନାମସଙ୍ଖାତାସୁ ସଞ୍ଞାସୁ।

ଯଥା ମୂଲେ ଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସିତଂ, ଏୱଂ କନ୍ଦାଦୀସୁପି ଯଂ ଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ଯୋଜନା। ନ କେୱଲଂ ପାଳିୟଂ ଆଗତାନଂ ହଲିଦ୍ଦାଦୀନଂ ମୂଲଂୟେୱ ଯାୱଜୀୱିକଂ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ତଚାଦୟୋପୀତି ଆହ ‘‘ଯଞ୍ଚେତ’’ନ୍ତିଆଦି। ଯଂ ଏତଂ ଅଟ୍ଠୱିଧନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଏୱଂ ମୂଲଖାଦନୀୟେ ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି କନ୍ଦଖାଦନୀୟେ ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କନ୍ଦଖାଦନୀୟେ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ କନ୍ଦଖାଦନୀୟେତି କଂ ସୁଖଂ ଦଦାତୀତି କନ୍ଦୋ, ପଦୁମାଦିକନ୍ଦୋ, ସୁଖସ୍ସ ଅଦାୟକା ପନ କନ୍ଦା ରୁଳ୍ହୀୱସେନ କନ୍ଦାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, କନ୍ଦୋ ଏୱ ଖାଦନୀୟଂ କନ୍ଦଖାଦନୀୟଂ, ତସ୍ମିଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଏସେୱ ନୟୋ ଉପରିପି। ଯନ୍ତି କନ୍ଦଂ। ଇମିନା ତଂସଦ୍ଦାନପେକ୍ଖୋ ଯଂସଦ୍ଦୋପି ଅତ୍ଥୀତି ଞାପେତି। ତତ୍ଥାତି କନ୍ଦଖାଦନୀୟେ। ତରୁଣୋ, ସୁଖଖାଦନୀୟୋତି ୱିସେସନପଦାନି ଯଥାୱଚନଂ ଉପରିପି ଯୋଜେତବ୍ବାନି। ଏୱମାଦୟୋ ଫରଣକକନ୍ଦା ଯାୱକାଲିକାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅଧୋତୋତି ୱିସରସୋ ଉଦକେନ ଅଧୂନିତୋ। ତେତି କନ୍ଦା ସଙ୍ଗହିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ମୂଲେ ଅଲତି ପୱତ୍ତତୀତି ମୁଳାଲୋ, ଉଦକତୋ ୱା ଉଦ୍ଧଟମତ୍ତେ ମିଲତି ନିମିଲତୀତି ମୁଳାଲଂ। ଏୱମାଦି ଫରଣକମୁଳାଲଂ ଯାୱକାଲିକନ୍ତି ଯୋଜନା। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପୀତି ସବ୍ବମ୍ପି ତଂ ମୁଳାଲଂ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ମସତି ୱିଛ୍ଛତୀତି ମନ୍ଥକୋ। ଏୱମାଦି ମନ୍ଥକୋ ଯାୱକାଲିକୋତି ଯୋଜନା। ଜରଦ୍ଧୁବୁଦୋତି ଜରଭୂତଅଦ୍ଧୁସଙ୍ଖାତୋ ପାଦୋ।

ଖନୀୟତି ଅୱଦାରୀୟତୀତି ଖନ୍ଧୋ, ଖାଯତୀତି ୱା ଖନ୍ଧୋ। ‘‘ଅନ୍ତୋପଥୱୀଗତୋ’’ତିପଦଂ ‘‘ସାଲକଲ୍ୟାଣିଖନ୍ଧୋ’’ତିପଦେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ, ନ ଅଞ୍ଞେହି। ଏୱମାଦି ଖନ୍ଧୋ ଯାୱକାଲିକୋତି ଯୋଜନା। ଅୱସେସାତି ତୀହି ଦଣ୍ଡକାଦୀହି ଅୱସେସା।

ତଚତି ସଂୱରତି ପଟିଚ୍ଛାଦେତୀତି ତଚୋ। ସରସୋତି ଏତ୍ଥ ଏୱକାରୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ, ସରସୋ ଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେସଂ ସଙ୍ଗହୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତନ୍ତି କସାୱଭେସଜ୍ଜଂ, ‘‘ଅନୁଜାନାମି ...ପେ... ଭୋଜନୀୟତ୍ଥ’’ନ୍ତି ୱଚନଂ ୱା। ଏତ୍ଥାତି କସାୱଭେସଜ୍ଜେ। ଏତେସମ୍ପୀତି ମନ୍ଥକଖନ୍ଧୱଚାନମ୍ପି।

ପତତୀତି ପତ୍ତଂ। ଏତେସନ୍ତି ମୂଲକାଦୀନଂ। ଏୱରୂପାନି ପତ୍ତାନି ଚ ଏକଂସେନ ଯାୱକାଲିକାନୀତି ଯୋଜନା। ଯା ଲୋଣୀ ଆରୋହତି, ତସ୍ସା ଲୋଣିଯା ପତ୍ତଂ ଯାୱଜୀୱିକନ୍ତି ଯୋଜନା। ଦୀପୱାସିନୋତି ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପୱାସିନୋ , ଜମ୍ବୁଦୀପୱାସିନୋ ୱା। ଯାନି ୱା ଫରନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସନ୍ତି ନିମ୍ବାଦୀନଂ। ଇଦଂ ପଦଂ ପୁବ୍ବପରାପେକ୍ଖକଂ, ତସ୍ମା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମଜ୍ଝେ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପଣ୍ଣାନଂ ଅନ୍ତୋ ନତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ପୁପ୍ଫତି ୱିକସତୀତି ପୁପ୍ଫଂ। ଏୱମାଦି ପୁପ୍ଫଂ ଯାୱକାଲିକନ୍ତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ପୁପ୍ଫସ୍ସ। ଅସ୍ସାତି ଏୱମେୱ।

ଫଲତୀତି ଫଲଂ। ଯାନୀତି ଫଲାନି। ଫରନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନେସନ୍ତି ଫଲାନଂ ପରିୟନ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯାନି ୱୁତ୍ତାନି, ତାନି ଯାୱଜୀୱିକାନୀତି ଯୋଜନା। ତେସମ୍ପୀତି ଫଲାନମ୍ପି ପରିୟନ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅସୀୟତି ଖିପୀୟତି, ଛଡ୍ଡୀୟତୀତି ୱା ଅଟ୍ଠି। ଏୱମାଦୀନି ଫରଣକାନି ଅଟ୍ଠୀନି ଯାୱକାଲିକାନୀତି ଯୋଜନା। ତେସନ୍ତି ଅଟ୍ଠୀନଂ।

ପିସୀୟତି ଚୁଣ୍ଣଂ କରୀୟତୀତି ପିଟ୍ଠଂ। ଏୱମାଦୀନି ଫରଣକାନି ପିଟ୍ଠାନି ଯାୱକାଲିକାନୀତି ଯୋଜନା। ଅଧୋତକନ୍ତି ଉଦକେନ ଅଧୂନିତଂ। ତେସନ୍ତି ପିଟ୍ଠାନଂ।

ନିରନ୍ତରଂ ଅସତି ସମ୍ବଜ୍ଛତୀତି ନିୟ୍ୟାସୋ। ସେସାତି ଉଚ୍ଛୁନିୟ୍ୟାସତୋ ସେସା। ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତନିୟ୍ୟାସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ନିୟ୍ୟାସଖାଦନୀଯେ। ସଙ୍ଗହିତାନଂ ନିୟ୍ୟାସାନଂ ପରିୟନ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ।

ୱୁତ୍ତମେୱାତି ହେଟ୍ଠା ପଠମପୱାରଣସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତମେୱାତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସନ୍ନିଧିକାରକସିକ୍ଖାପଦଂ

୨୫୨। ଅଟ୍ଠମେ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଜାତୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରୋ। ମହାଥେରୋତି ମହନ୍ତେହି ଥିରଗୁଣେହି ଯୁତ୍ତୋ। ଇମିନା ‘‘ବେଲଟ୍ଠୋ’’ତି ସଞ୍ଞାନାମସ୍ସ ସଞ୍ଞିନାମିଂ ଦସ୍ସେତି। ପଧାନଘରେତି ସମଥୱିପସ୍ସନାନଂ ପଦହନଟ୍ଠାନଘରସଙ୍ଖାତେ ଏକସ୍ମିଂ ଆୱାସେ। ସୁକ୍ଖକୁରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୋସନକୁରତ୍ତା ନ ସୁକ୍ଖକୁରଂ ହୋତି, କେୱଲଂ ପନ ଅସୂପବ୍ଯଞ୍ଜନତ୍ତାତି ଆହ ‘‘ଅସୂପବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ଓଦନ’’ନ୍ତି। ସୋସନକୁରମ୍ପି ଯୁତ୍ତମେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ‘‘ତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଉଦକେନ ତେମେତ୍ୱା’’ତି। ‘‘ଓଦନ’’ନ୍ତିଇମିନା କୁରସଦ୍ଦସ୍ସ ଓଦନପରିଯାୟତଂ ଦସ୍ସେତି। ଓଦନଞ୍ହି କରୋତି ଆୟୁୱଣ୍ଣାଦଯୋତି ‘‘କୁର’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋତି ବେଲଟ୍ଠସୀସୋ। ତଞ୍ଚ ଖୋତି ତଞ୍ଚ ସୁକ୍ଖକୁରଂ ଆହରତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଚ୍ଚୟଗିଦ୍ଧତାଯାତି ପିଣ୍ଡପାତପଚ୍ଚୟେ ଲୁଦ୍ଧତାଯ। ଥେରୋ ଭୁଞ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମନୁସ୍ସାନଂ ଏକାହାରସ୍ସ ସତ୍ତାହମତ୍ତଟ୍ଠିତତ୍ତା ‘‘ସତ୍ତାହ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତୋତି ଭୁଞ୍ଜନତୋ ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଚତ୍ତାରିପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦେନ ଅଧିକାନିପି ସତ୍ତାହାନି ଗହେତବ୍ବାନି।

୨୫୩।ଇତୀତି ଇଦଂ ତଯଂ। ‘‘ସନ୍ନିଧି କାରୋ ଅସ୍ସା’’ତି ସମାସୋ ୱିସେସନପରନିପାତୱସେନ ଗହେତବ୍ବୋ। ‘‘ସନ୍ନିଧିକରିୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ’’ତି ଇମିନା କରୀୟତୀତି କାରୋତି କମ୍ମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏକରତ୍ତନ୍ତି ଅନ୍ତିମପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ତଦଧିକାନମ୍ପି ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା। ଅସ୍ସାତି ‘‘ସନ୍ନିଧିକାରକ’’ନ୍ତି ପଦସ୍ସ।

ସନ୍ନିଧିକାରକସ୍ସ ସତ୍ତାହକାଲିକସ୍ସ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟପାଚିତ୍ତିଯାପତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୟତ୍ତା ସନ୍ନିଧିକାରକଂ ଯାମକାଲିକଂ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ଅସମାନମ୍ପି ସୁଦ୍ଧପାଚିତ୍ତିଯାପତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଯାମକାଲିକଂ ୱା’’ତି। ପଟିଗ୍ଗହଣେତି ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଚ ଗହଣେ ଚ। ଅଜ୍ଝୋହରିତୁକାମତାଯ ହି

ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଚ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗହଣେ ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯଂ ପତ୍ତଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ଘଂସନ୍ତସ୍ସ ଲେଖା ପଞ୍ଞାଯତି, ସୋ ପତ୍ତୋ ଦୁଦ୍ଧୋତୋ ହୋତି ସଚେତି ଯୋଜନା। ଉତ୍ତରୱାକ୍ୟେ ଯଂସଦ୍ଦଂ ଦିସ୍ୱା ପୁବ୍ବୱାକ୍ୟେ ତଂସଦ୍ଦସ୍ସ ଗମନୀଯତ୍ତା। ଗଣ୍ଠିକପତ୍ତସ୍ସାତି ବନ୍ଧନପତ୍ତସ୍ସ। ସୋତି ସ୍ନେହୋ। ପଗ୍ଘରତି ସନ୍ଦିସ୍ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତାଦିସେତି ଦୁଦ୍ଧୋତେ, ଗଣ୍ଠିକେ ୱା। ତସ୍ମାତି ଧୋୱିତପତ୍ତେ ଆସିଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଅବ୍ବୋହାରିକୋତି ନ ୱୋହରିତବ୍ବୋ, ୱୋହରିତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯନ୍ତି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତତୋତି ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯତୋ ନୀହରିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅକପ୍ପିଯମଂସେସୂତି ନିଦ୍ଧାରଣସମୁଦାଯୋ। ସତି ପଚ୍ଚଯେତି ପିପାସସଙ୍ଖାତେ ପଚ୍ଚଯେ ସତି। ଅନତିରିତ୍ତକତନ୍ତି ଅତିରିତ୍ତେନ ଅକତଂ ସନ୍ନିଧିକାରକଂ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏକମେୱ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିକପ୍ପଦ୍ୱଯେତି ସାମିସନିରାମିସସଙ୍ଖାତେ ୱିକପ୍ପଦ୍ୱଯେ। ସବ୍ବୱିକପ୍ପେସୂତି ୱିକାଲସନ୍ନିଧିଅକପ୍ପିଯମଂସଯାମକାଲିକପଚ୍ଚଯସଙ୍ଖାତେସୁ ସବ୍ବେସୁ ୱିକପ୍ପେସୁ।

୨୫୫।ଆମିସସଂସଟ୍ଠନ୍ତି ଆମିସେନ ସଂସଟ୍ଠଂ ସତ୍ତାହକାଲିକଂ ଯାୱଜୀୱିକଂ।

୨୫୬। ଚତୁବ୍ବିଧକାଲିକସ୍ସ ସରୂପଞ୍ଚ ୱଚନତ୍ଥଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱିକାଲଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦେ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯ''ନ୍ତିଇମିନା ଯାୱକାଲିକସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଯାୱ…ପେ… କାଲିକ''ନ୍ତିଇମିନା ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ''ସନ୍ଧିଂ…ପେ… ପାନ''ନ୍ତିଇମିନା ଯାମକାଲିକସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଯାୱ…ପେ… କାଲିକ''ନ୍ତିଇମିନା ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ''ସପ୍ପିଆଦି ପଞ୍ଚୱିଧଂ ଭେସଜ୍ଜ''ନ୍ତିଇମିନା ସତ୍ତାହକାଲିକସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ''ସତ୍ତାହଂ…ପେ… କାଲିକ''ନ୍ତିଇମିନା ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଠପେତ୍ୱା…ପେ… ସବ୍ବମ୍ପୀ''ତିଇମିନା ଯାୱଜୀୱିକସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଯାୱ…ପେ… ଜୀୱିକ''ନ୍ତିଇମିନା ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବୱଚନତ୍ଥୋ ଲହୁକମତ୍ତମେୱ, ଗରୁକୋ ପନେୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ – ଯାୱ ଯତ୍ତକୋ ମଜ୍ଝନ୍ହିକୋ କାଲୋ ଯାୱକାଲୋ, ସୋ ଅସ୍ସତ୍ଥୀ, ତଂ ୱା କାଲଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଯାୱକାଲିକଂ। ଯାମୋ କାଲୋ ଯାମକାଲୋ, ସୋ ଅସ୍ସତ୍ଥି, ତଂ ୱା କାଲଂ ପରିଭୁଞ୍ଜୀତବ୍ବନ୍ତି ଯାମକାଲିକଂ। ସତ୍ତାହୋ କାଲୋ ସତ୍ତାହକାଲୋ, ସୋ ଅସ୍ସତ୍ଥି, ତଂ ୱା କାଲଂ ନିଦହିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ସତ୍ତାହକାଲିକଂ। ଯାୱ ଯତ୍ତକୋ ଜୀୱୋ ଯାୱଜୀୱୋ, ସୋ ଅସ୍ସତ୍ଥି, ଯାୱଜୀୱଂ ୱା ପରିହରିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଯାୱଜୀୱିକନ୍ତି।

ତସ୍ମାତି ଚତୁବ୍ବିଧେସୁ କାଲିକେସୁ। ସତକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତି ଅନେକୱାରଂ। ଯାୱ କାଲୋ ନାତିକ୍କମତି, ତାୱ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ଅହୋରତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଣୀତଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦଂ

୨୫୭। ନୱମେ ପକଟ୍ଠଭାୱଂ ନୀତନ୍ତି ପଣୀତନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ପଣୀତସଦ୍ଦୋ ଉତ୍ତମତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଉତ୍ତମଭୋଜନାନୀ''ତି। ସମ୍ପନ୍ନୋ ନାମ ନ ମଧୁରଗୁଣୋ, ଅଥ ଖୋ ମଧୁରଗୁଣଯୁତ୍ତଂ ଭୋଜନମେୱାତି ଆହ ''ସମ୍ପତ୍ତିଯୁତ୍ତ''ନ୍ତି। କସ୍ସାତି କରଣତ୍ଥେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ, କେନାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ''ସୁରସ''ନ୍ତିଇମିନା ସାଦୀଯତି ଅସ୍ସାଦୀଯତୀତି ସାଦୂତି ୱଚନତ୍ଥସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି।

୨୫୯। ''ଯୋ ପନ…ପେ… ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟା''ତି ଏତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ସୁଦ୍ଧାନୀତି ଓଦନେନ ଅସଂସଟ୍ଠାନି। ଓଦନସଂସଟ୍ଠାନି ସପ୍ପିଆଦୀନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ''ପଣୀତସଂସଟ୍ଠାନୀ''ତିଇମିନା ପଣୀତେହି ସପ୍ପିଆଦୀହି ସଂସଟ୍ଠାନି ଭୋଜନାନି ପଣୀତଭୋଜନାନୀତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ''ସତ୍ତଧଞ୍ଞନିବ୍ବତ୍ତାନୀ''ତି ଇମିନା ଭୋଜନାନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି।

''ସପ୍ପିନା ଭତ୍ତ''ନ୍ତିଆଦୀନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ୱିକପ୍ପାନଂ ମଜ୍ଝେ ଟୀସୁପି ୱିକପ୍ପେସୁ ''ଭତ୍ତ''ନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ୱାକ୍ୟଂ କତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞାପନେ ଆପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସମାସଂ କତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞାପନେ ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସପ୍ପିଭତ୍ତଂ ଦେହୀ''ତିଆଦି।

ଇତୋତି ଗାୱିତୋ ଲଦ୍ଧେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିସଙ୍କେତନ୍ତି ସଙ୍କେତତୋ ଞାପିତତୋ ୱିଗତଂ ୱିରହିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଇମିନା ୱିସଙ୍କେତସ୍ସ ଗୁଣଦୋସଂ ଦସ୍ସେତି।

କପ୍ପିଯସପ୍ପିନା ଦେହୀତି କପ୍ପିଯସପ୍ପିନା ସଂସଟ୍ଠଂ ଭତ୍ତଂ ଦେହୀତି ଯୋଜନା। ଏସେୱ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ଯେନ ଯେନାତି ଯେନ ଯେନ ସପ୍ପିଆଦିନା। ତସ୍ମିଂ ତସ୍ସାତି ଏତ୍ଥାପି ୱିଚ୍ଛାୱସେନ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପାଳିଯଂ ଆଗତସପ୍ପି ନାମ ଗୋସପ୍ପି, ଅଜିକାସପ୍ପି, ମହିଂସସପ୍ପି, ଯେସଂ ମଂସଂ କପ୍ପତି, ତେସଂ

ସଢ଼ି ଚା ନଓନୀତଂ ନାମ ଏଓମେଓ। ତେଲଂ ନାମ ତିଲତେଲଂ, ସାସପତେଲଂ, ମଧୁକତେଲଂ, ଏରଣ୍ଡତେଲଂ, ଓସାତେଲଞ୍ଚ। ମଧୁ ନାମ ମକ୍ଖିକାମଧୁ। ଫାଣିତଂ ନାମ ଉଚ୍ଛୁମ୍ହା ନିବ୍ବତ୍ତଂ। ମଚ୍ଛୋ ନାମ ଉଦକଚରୋ। ପାଠଇଅନାଗତୋ ମଚ୍ଛୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ମଂସଂ ନାମ ଯେସଂ ମଂସଂ କପ୍ପତି, ତେସଂ ମଂସଂ। ଖୀରଦଧୀନି ସଢ଼ିସଦିସାନେଓ। ଓ୍ବୁତ୍ତଂ ଯଥା ଏଓଂ ''ନଓନୀତଭତ୍ତଂ ଦେହୀ''ତିଆଦୀସୁପି ସୁପୋଦନଓିଞ୍ଞତ୍ତିଦୁକ୍କଟମେଓ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ସୋ ଚାତି ସୋ ଚତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ। କିଂ ପଯୋଜନଂ। ନତ୍ଥେଓ ପଯୋଜନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ପଟିଲଦ୍ଧଂ ଭୋଜନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକରସନ୍ତି ଏକକିଚ୍ଚଂ। ତତୋତି ନଓପଣୀତଭୋଜନତୋ ନୀହରିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସଢାନୀତି ନଓ ପାଚିତ୍ତିଯାନି ସନ୍ଧାଯ ଓ୍ବୁତ୍ତଂ।

୨୬୧।ଉଭଯେସମ୍ପୀତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀନମ୍ପି। ସଢ଼ୀତି ଚେତ୍ଥ ଯୋ ନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ତସ୍ସ ବଲାଯୁଓଡ୍ଢନଟ୍ଠଂ ସଢତି ଗଚ୍ଛତି ପଓତ୍ତତୀତି ସଢ଼ି, ଘତଂ। ତତିଯକ୍ଖରେନେଓ ସଞ୍ଚାଯିତଢ଼ଂ ଲିଖିତଢଞ୍ଚ । କସ୍ମା? ତତିଯକ୍ଖରଟ୍ଠାନେଯେଓ ସଢ ଗତିଯନ୍ତି ଗତିଅତ୍ଥସ୍ସ ସଢଧାତୁସ୍ସ ଧାତୁପାଠେସୁ ଆଗତତ୍ତାତି। ନଓମଂ।

୧୦। ଦନ୍ତପୋନସିକ୍ଖାପଦଂ

୨୬୩। ଦସମେ ଦନ୍ତକଟ୍ଠନ୍ତି ଦନ୍ତପୋନଂ। ତଞ୍ହି ଦନ୍ତେ କସୀଯତି ଓିଲେଖୀଯତି ଅନେନାତି ''ଦନ୍ତକଟ୍ଠ''ନ୍ତି ଓ୍ବୁଚ୍ଚତି। ''ସଢ''ନ୍ତି ଆଦିନା ସଢମେଓ ପଂସୁକୂଲଂ ସଢପଂସୁକୂଲଂ, ତମସ୍ସତ୍ଥୀତି ''ସଢପଂସୁକୂଲିକୋ''ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ ପରିଭୁଞ୍ଜତି କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୁସାନେତି ଆଢଅହନେ। ତଞ୍ହି ଛଓାନଂ ସଯନଟ୍ଠାନତ୍ତା ''ସୁସାନ''ନ୍ତି ଓ୍ବୁଚ୍ଚତି ନିରୁତ୍ତିନଯେନ। ତତ୍ଥାତି ସୁସାନେ। ପୁନ ତତ୍ଥାତି ଏଓମେଓ। ଅଯ୍ୟସରୂପଞ୍ଚ ଓୋସାଟିତକସରୂପଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ଓ୍ବୁତ୍ତଂ ''ଅଯ୍ୟଓୋସାଟିତକାନୀତି ଏତ୍ଥା''ତି। ତତ୍ଥ ''ଅଯ୍ୟା…ପେ… ପିତାମହା''ତିଇମିନା ଅଯ୍ୟସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଓୋ…ପେ… ଭୋଜନୀଯାନୀ''ତିଇମିନା ଓୋସାଟିତକସରୂପଂ। ଅଯ୍ୟସଙ୍ଖାତାନଂ ପିତିପିତାମହାନଂ ଅତ୍ଥାଯ, ତେ ଓା ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଛଡ୍ଡିତାନି ଓୋସାଟିତକସଙ୍ଖତାନି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯାନି ଅଯ୍ୟଓୋସାଟିତକାନୀତି ଓିଗ୍ଗହୋ କାତବ୍ବୋ। ମନୁସ୍ସା ଠପେନ୍ତି କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯନ୍ତି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ। ତେସନ୍ତି ଞାତକାନଂ। ପିଣ୍ଡଂ ପିଣ୍ଡଂ କତ୍ୱାତି ସଙ୍ଘାଟଂ ସଙ୍ଘାଟଂ କତ୍ୱା। ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଓ୍ବୁତ୍ତଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯତୋ ଅଞ୍ଞଂ। ଉମ୍ମାରେପୀତି ସୁସାନସ୍ସ ଇନ୍ଦଖୀଲେପି। ସୋ ହି ଉଦ୍ଧଟୋ କିଲେସମାରୋ ଏତ୍ଥାତି ''ଉମ୍ମାରୋ''ତି ଓ୍ବୁଚ୍ଚତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ହି ଅଭିନିକ୍ଖମନକାଲେ ପୁତ୍ତଂ ଚୁମ୍ବିସ୍ସାମୀତି ଓରକସ୍ସ ଇନ୍ଦଖୀଲେ ଠତ୍ୱା ପସ୍ସନ୍ତୋ ମାତରଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ନଲାଟେ ହତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା ସଯନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ''ସଚେ ମେ ପୁତ୍ତଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟଂ, ମାତା ତସ୍ସ ପବୁଜ୍ଝେଯ୍ୟ, ପବୁଜ୍ଝମାନାଯ ଅନ୍ତରାଯୋ ଭଓେଯ୍ୟା''ତି ଅଭିନିକ୍ଖମନନ୍ତରାଯଭଯେନ ପୁତ୍ତଦାରେ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଇନ୍ଦଖୀଲତୋ ନିଓତ୍ତିତ୍ୱା ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମି। ତସ୍ମା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଠତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରେସୁ ଅପେକ୍ଖାସଙ୍ଖାତସ୍ସ ମାରସ୍ସ ଉଦ୍ଧଟଟ୍ଠାନତ୍ତା ସୋ ଇନ୍ଦଖୀଲୋ ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ''ଉମ୍ମାରୋ''ତି ଓ୍ବୁଚ୍ଚତି, ଅଞ୍ଞେ ପନ ରୂଳ୍ହୀଓସେନ। ଥିରୋତି ଥଦ୍ଧୋ। ଘନବଦ୍ଧୋତି ଘନେନ ବଦ୍ଧୋ। କଥିନେନ ମଂସେନ ଆବଦ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଓଠତି ଥୂଲୋ ଭଓତୀତି ଓଠୋ, ମୁଦ୍ଧଜଦୁତିଯୋଯଂ, ସୋ ଅସ୍ସତ୍ଥୀତି ଓଠରୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଓଠରୋତି ଥୂଲୋ''ତି। ''ସଲ୍ଲକ୍ଖେମା''ତିଇମିନା ''ମଞ୍ଞେ''ତି ଏତ୍ଥ ମନଧାତୁ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣତ୍ଥୋ, ମକାରସ୍ସେକାରୋତି ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତେସନ୍ତି ମନୁସ୍ସାନଂ।

୨୬୪।ସମ୍ମାତି ଅଓିପରୀତଂ। ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱାତି ଆହାରସଦ୍ଦସ୍ସ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯାଦୀସୁ ନିରୂଳ୍ହଭାଓଂ ଅମଞ୍ଞିତ୍ୱା। ଭଗଓା ପନ ଠପେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଥାଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସାତି ଯେନାକାରେନ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ । ପିତା ପୁତ୍ତସଙ୍ଖାତେ ଦାରକେ ସଞ୍ଞାପେନ୍ତୋ ଓିଯ ଭଗଓା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ସଞ୍ଞାପେନ୍ତୋତି ଯୋଜନା।

୨୬୫।ଏତଦେଓାତି ତିଣ୍ଡମାକାରାନମଞ୍ଞତରଓସେନ ଅଦିନ୍ନମେଓ ସନ୍ଧାଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ମାତିକାଯଂ ''ଦିନ୍ନ''ନ୍ତି ଓ୍ବୁତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ନତ୍ଥି, ଅଥ କସ୍ମା ପଦଭାଜନେଯେଓ ଓ୍ବୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଦିନ୍ନନ୍ତି ଇଦ''ନ୍ତିଆଦି। ''ଦିନ୍ନ''ନ୍ତି ଇଦଂ ଉଦ୍ଧଟନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସ୍ସାତି ''ଦିନ୍ନ''ନ୍ତି ପଦସ୍ସ। ନିଦ୍ଦେସେ ଚ ''କାଯେନ…ପେ… ଦେନ୍ତେ''ତି ଉଦ୍ଧଟନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏଓନ୍ତି ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ଦଦମାନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏଓନ୍ତି ଇମେହି ଦ୍ୱୀହାକାରେହି । ଆଦୀଯମାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ରଥରେଣୁମ୍ପୀତି ରଥିକଓୀଥିଯଂ ଉଟ୍ଠିତପଂସୁମ୍ପି। ପୁବ୍ବେତି ପଠମପଓାରଣସିକ୍ଖାପଦେ। ଏଓଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ଏତଂ ଆହାରଂ ଦିନ୍ନଂ ନାମ ଓ୍ବୁଚ୍ଚତୀତି ଯୋଜନା। ''ଏତମେଓା''ତି ଏଓସ୍ସ ସମ୍ପଓତୋ ତସ୍ସ ଫଲଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଓ୍ବୁତ୍ତଂ ''ନ ଇଦ''ନ୍ତିଆଦି। ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ ନ ଓ୍ବୁଚ୍ଚତୀତି ଯୋଜନା।

ତତ୍ଥାତି ''କାଯେନା''ତିଆଦିଓଚନେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ନତ୍ଥୁ କରୀଯତି ଇମାଯାତି ନତ୍ଥୁକରଣୀ, ତାଯ। ନାସାପୁଟେନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅକଲ୍ଲକୋତି ଗିଲାନୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। କାଯେନ ପଟିବଦ୍ଧୋ କାଯପଟିବଦ୍ଧୋ କଟଚ୍ଛୁଆଦୀତି ଆହ ''କଟଚ୍ଛୁଆଦୀସୂ''ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ।

ପାତିଯମାନନ୍ତି ପାତାପିଯମାନଂ।

ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ‘‘ପଞ୍ଚହଙ୍ଗେହୀ’’ତି ପଦସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଥାମମଜ୍ଝିମସ୍ସା’’ତିଆଦି। ତନ୍ତି ଦାତବ୍ବୱତ୍ଥୁଂ।

ତତ୍ଥାତି ‘‘ହତ୍ଥପାସୋ ପଞ୍ଞାଯତୀ’’ତିୱଚନେ। ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ଠିତେନେୱ ସଙ୍ଗହିତୋ। ଭୂମଟ୍ଠସ୍ସାତି ଭୂମିଯଂ ଠିତସ୍ସ। ଆକାସଟ୍ଠସ୍ସାତି ଆକାସେ ଠିତସ୍ସ। ‘‘ହତ୍ଥଂ ଅଙ୍ଗ’’ନ୍ତି ପଦେହି ଅୱଯୱିସମ୍ବନ୍ଧୋ କାତବ୍ବୋ। ୱୁତ୍ତନଯେନେୱାତି ‘‘ଭୂମଟ୍ଠସ୍ସ ଚ ସୀସେନା’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ। ପକ୍ଖୀତି ସକୁଣୋ। ସୋ ହି ପକ୍ଖଯୁତ୍ତତ୍ତା ପକ୍ଖୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ହତ୍ଥୀତି କୁଞ୍ଜରୋ। ସୋ ହି ସୋଣ୍ଡସଙ୍ଖାତହତ୍ଥଯୁତ୍ତତ୍ତା ହତ୍ଥୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଦ୍ଧେନ ଅଟ୍ଠମଂ ରତନମସ୍ସାତି ଅଦ୍ଧଟ୍ଠମରତନୋ, ହତ୍ଥୀ, ତସ୍ସ। ତେନାତି ହତ୍ଥିନା।

ଏକୋ ଦାଯକୋ ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଓଣମତୀତି ହେଟ୍ଠା ନମତି। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏକଦେସସମ୍ପଟିଚ୍ଛନମତ୍ତେନ। ତତୋତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନତୋ। ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱାତି ୱିୱରିତ୍ୱା। କାଜେନାତି ବ୍ୟାଭଙ୍ଗିଯା। ସା ହି କଚତି ବନ୍ଧତି ୱିୱିଧଂ ଭାରଂ ଅସ୍ମିନ୍ତି କାଚୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଚକାରସ୍ସ ଜକାରେ କତେ କାଜୋପି ଯୁତ୍ତୋଯେୱ। ତିଂସ ହତ୍ଥା ରତନାନି ଇମସ୍ସାତି ତିଂସହତ୍ଥୋ, ୱେଣୁ। ଗୁଳକୁମ୍ଭୋତି ଫାଣିତେନ ପୂରିତୋ ଘଟୋ। ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱାତି କୁମ୍ଭେସୁ ହତ୍ଥପାସଗତୋ ବହି ଠିତେସୁପି ଅଭିହାରକସ୍ସ ହତ୍ଥପାସେ ଠିତତ୍ତା ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉଚ୍ଛୁଯନ୍ତଦୋଣିତୋତି ଉଚ୍ଛୁଂ ପୀଳନଯନ୍ତସ୍ସ ଅମ୍ବଣତୋ।

ବହୂ ପତ୍ତା ଠପିତା ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଠିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ହତ୍ଥପାସେତି ଯୋଜନା। ଠତ୍ୱା ଫୁସିତ୍ୱା ‘‘ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ’’ତି ପାଠସେସେନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଠିତେନ ୱା ନିସିନ୍ନେନ ୱା ନିପନ୍ନେନ ୱା ଦାଯକେନ ଦିଯ୍ୟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ପଥୱିଯଂ ଠିତା ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଂ ଯନ୍ତି ଯଂ ଯଂ ପତ୍ତଂ। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ଯେସୁ କେସୁଚୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ତଂ ୱଚନଂ।

ତତ୍ଥ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଜାତୋ ତତ୍ଥଜାତୋ, ଅଲୁତ୍ତସମାସୋଯଂ, ସୋଯେୱ ତତ୍ଥଜାତକୋ, ତସ୍ମିଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତତ୍ଥଜାତକେ ନ ରୁହତି ଯଥା, ଏୱଂ ନ ରୁହତିଯେୱାତି ଯୋଜନା। ଥାମମଜ୍ଝିମେନ ପୁରିସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ହରିତବ୍ବନ୍ତି ସଂହାରିଯଂ, ତଂଯେୱ ସଂହାରିମଂ ଯକାରସ୍ସ ମକାରଂ କତ୍ୱା, ନ ସଂହାରିମଂ ଅସଂହାରିମଂ, ତସ୍ମିଂ। ତେପୀତି ତେ ଅସଂହାରିମାପି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତତ୍ଥଜାତକସଙ୍ଖେପୂପଗାତି ତତ୍ଥଜାତକେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଖେପଂ ପକ୍ଖେପଂ ଉପଗତା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଇଦଞ୍ହି ୱାକ୍ୟନ୍ତରତ୍ତା ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତାନୀତି ତିନ୍ତିଣିକାଦିପଣ୍ଣାନି। ସନ୍ଧାରେତୁନ୍ତି ସମ୍ମା ଧାରେତୁଂ। ଠିତୋ ଦାଯକୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଲଦ୍ଧସ୍ସ ଲଦ୍ଧସ୍ସ ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ସନ୍ନିଧିଟ୍ଠାନତ୍ତା, ପକ୍ଖିତଟ୍ଠାନତ୍ତା ୱା ଥୱୀଯତି ପସଂସୀଯତୀତି ଥୱିକା, ତତୋ। ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ‘‘ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ୱା ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱା’’ତି ଅନିଯମୱିକପ୍ପତ୍ଥୋ ୱାସଦ୍ଦୋ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବୋ। ତେସୁ ତେସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ରଞ୍ଜତି ଲଗ୍ଗତୀତି ରଜୋ, ତଂ। ୱିନଯେ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଦୁକ୍କଟଂ ୱିନଯଦୁକ୍କଟଂ। ତଂ ପନାତି ଭିକ୍ଖଂ ପନ। ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଦେଥାତି ମଂ ପଟିଗ୍ଗହାପେତ୍ୱା ମମ ଦେଥାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ତତୋ ତତୋତି ତସ୍ମା ତସ୍ମା ଠାନା ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ଭିକ୍ଖଂ। ତସ୍ସାତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ।

ସୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ସୋ ଦିଯ୍ୟମାନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦାଯକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଇମନ୍ତି ସରଜପତ୍ତଂ। ତେନାତି ଦିଯ୍ୟମାନଭିକ୍ଖୁନା। ତଥାକାତବ୍ବନ୍ତି ଯଥା ଦାଯକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ୱୁତ୍ତଂ, ତଥା କାତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପ୍ଲୱତୀତି ଉପରି ଗଚ୍ଛତି, ପ୍ଲୁ ଗତିଯନ୍ତି ହି ଧାତୁପାଠେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାଯଂ ୧୬ ଳକାରନ୍ତଧାତୁ) ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଉଇତି ଉପସଗ୍ଗସ୍ସ ଅତ୍ଥଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ‘‘ଉପରୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ପକାରଲକାରସଂଯୋଗୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ‘‘ଉପ୍ପିଲୱତୀ’’ତି ଲିଖନ୍ତି, ସୋ ଅପାଠୋ। କଞ୍ଜିକନ୍ତି ବିଲଙ୍ଗଂ। ତଞ୍ହି କେନ ଜଲେନ ଅଞ୍ଜିଯଂ ଅଭିବ୍ୟତ୍ତଂ ଅସ୍ସାତି ‘‘କଞ୍ଜିଯ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତମେୱ କଞ୍ଜିକଂ ଯକାରସ୍ସ କକାରଂ କତ୍ୱା। ତଂ ପୱାହେତ୍ୱା, ଅପନେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ସୁକ୍ଖମେୱ ଭତ୍ତଂ ଭଜିତବ୍ବଟ୍ଠେନ ସେୱିତବ୍ବଟ୍ଠେନାତି ସୁକ୍ଖଭତ୍ତଂ, ତସ୍ମିଂ। ପୁରତୋତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପୁରତୋ, ପୁବ୍ବେ ୱା। ଫୁସିତାନୀତି ବିନ୍ଦୂନି। ତାନି ହି ସମ୍ବାଧଟ୍ଠାନେସୁପି ଫୁସନ୍ତୀତି ଫୁସିତାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ଉଳୁଙ୍କୋତି କୋସିଯସକୁଣନାମୋ ଦୀଘଦଣ୍ଡକୋ ଏକୋ ଭାଜନୱିସେସୋ, ତେନ। ଥେୱାତି ଫୁସିତାନି। ତାନି ହି ସମ୍ବାଧଟ୍ଠାନେସୁପି ଫୁସିତତ୍ତା ଥୱୀଯନ୍ତି ପସଂସୀଯନ୍ତୀତି ‘‘ଥେୱା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଚରୁକେନାତି ଚରୀଯତି ଭକ୍ଖୀଯତୀତି ଚରୁ, ହବ୍ୟପାକୋ, ତଂ କରୋତି ଅନେନାତି ଚରୁକଂ, ଥାଲ୍ୟାଦିକଂ ଖୁଦ୍ଦକଭାଜନଂ, ତେନ ଆକିରିଯମାନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କାଳୱଣ୍ଣକାମେହି ମାନୀଯତୀତି ମସି। ଖାଦତୀତି ଛାରୋ ଖକାରସ୍ସ ଛକାରଂ, ଦକାରସ୍ସ ଚ ରକାରଂ କତ୍ୱା, ଖାରରସୋ, ସୋ ଇମିସ୍ସତ୍ଥୀତି ଛାରିକା। ଉପ୍ପତିତ୍ୱାତି ଉଦ୍ଧଂ ଗନ୍ତ୍ୱା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା।

ଫାଲେତ୍ୱାତି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ଦେନ୍ତାନଂ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାୟାସସ୍ସାତି ପାୟାସେନ। ତଥାପୀତି ତେନ ମୁଖୱଚ୍ଛିଯା ଗହଣାକାରେନପି।

ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱାତି ‘‘ପଟିଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି ମନସିକାରଂ କତ୍ୱା। ସୋତି ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ। ୱଟ୍ଟତିଯେୱାତି ଆଭୋଗସ୍ସ କତତ୍ତା ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ଅନାଦରନ୍ତି ଅନାଦରେନ, କରଣତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ, ଅନାଦରଂ ହୁତ୍ୱାତି ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। କେଚୀତି ଅଭଯଗିରିୱାସିନୋ। କାଯେନ ପଟିବଦ୍ଧୋ କାଯପଟିବଦ୍ଧୋ, ତେନ ପଟିବଦ୍ଧୋ କାଯପଟିବଦ୍ଧପଟିବଦ୍ଧୋ, ତେନ। ୱଚନମତ୍ତମେୱାତି ‘‘ପଟିବଦ୍ଧପଟିବଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ଏକଂ ଅତିରେକଂ ପଟିବଦ୍ଧୱଚନମତ୍ତମେୱ ନାନଂ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ କାଯପଟିବଦ୍ଧମେୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯମ୍ପୀତି ଯମ୍ପି ୱତ୍ଥୁ। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ୱଚନେ। ତନ୍ତି ଅନୁଜାନନଂ।

ନେଯ୍ୟୋ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ନେତ୍ୱା ଞାତୋ ଅତ୍ଥୋ ଇମସ୍ସାତି ନେଯ୍ୟତ୍ଥଂ। ଏତ୍ଥାତି ସୁତ୍ତେ, ସୁତ୍ତସ୍ସ ୱା। ଯନ୍ତି ୱତ୍ଥୁ ପତତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରିଗଳିତ୍ୱାତି ଭସ୍ସିତ୍ୱା। ସୁଦ୍ଧାଯାତି ନିରଜାଯ। ସାମନ୍ତି ସଯଂ। ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ୱାତିଆଦୀସୁ ତଯୋ ୱାସଦ୍ଦା ଅନିଯମୱିକପ୍ପତ୍ଥା। ପୁଞ୍ଛିତାଦୀସୁ ହି ଏକସ୍ମିଂ କିଚ୍ଚେ କତେ ଇତରକିଚ୍ଚଂ କାତବ୍ବଂ ନତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେନାତି ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା, ‘‘ଆହରାପେତୁମ୍ପୀ’’ତିପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ‘‘କସ୍ମା ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛା। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ୱଦନ୍ତେନ ଭଗୱତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ସୁତ୍ତୱଚନେସୁ। ‘‘ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ତଂ ଭିକ୍ଖୱେ ଦାଯକେହୀ’’ତି ୱଚନେନାତି ଯୋଜନା। ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ନୀତତ୍ଥୋ ଅଧିପ୍ପାଯୋ, ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ଇତତ୍ଥୋ ଞାତତ୍ଥୋ ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଏୱଂ ନୀତତ୍ଥମଧିପ୍ପାଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ନେଯ୍ୟତ୍ଥ, ମଧିପ୍ପାଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯସ୍ମା ଚା’’ତି ଆଦି। ତନ୍ତି ପରିଭୁଞ୍ଜନଂ ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦୁତିଯପଦିୱସେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ, ଅପରଦିୱସେପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ନେଯ୍ୟତ୍ଥୋ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ନେତ୍ୱା ଇଯ୍ୟତ୍ଥୋ ଞାତତ୍ଥୋ ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଭୁଞ୍ଜନ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ଦନ୍ତାତି ଦସନା। ତେ ହି ଦଂସୀଯନ୍ତି ଭକ୍ଖୀଯନ୍ତି ଏତେହୀତି ‘‘ଦନ୍ତା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସତ୍ଥଂଯେୱ ସତ୍ଥକଂ ଖୁଦ୍ଦକଟ୍ଠେନ, ତେନ ପଟିଗ୍ଗହିତେନ ସତ୍ଥକେନ। ଏତନ୍ତି ମଲଂ। ତନ୍ତି ଲୋହଗନ୍ଧମତ୍ତଂ। ପରିହରନ୍ତୀତି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ହରନ୍ତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତଂ ସତ୍ଥକଂ ପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ ଯସ୍ମା ନ ପରିହରନ୍ତି, ତସ୍ମା ଏସେୱ ନଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଗ୍ଗହିତପଚ୍ଚଯା, ସନ୍ନିଧିପଚ୍ଚଯା ୱା ଦୋସୋ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ତକ୍କଖୀରେସୁ। ନୀଲିକାତି ନୀଲୱଣ୍ଣା ସ୍ନେହା। ଆମକତକ୍କାଦୀସୂତି ଅପକ୍କେସୁ ତକ୍କଖୀରେସୁ।

କିଲିଟ୍ଠୋଦକନ୍ତି ସମଲଂ ଉଦକଂ। ତସ୍ସାତି ସାମଣେରସ୍ସ। ପତ୍ତଗତଂ ଓଦନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସ୍ସାତି ସାମଣେରସ୍ସ। ଉଗ୍ଗହିତକୋତି ଅୱଗହିତକୋ। ‘‘ଉଞ୍ଞାତୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୧।୧୧୨) ୱିଯ ଉକାରୋ ଓକାରୱିପରୀତୋ ହୋତି, ଅପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗହିତତ୍ତା ଦୁଗ୍ଗହିତକୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଏତେନାତି ଓଦନେନ। ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱ ହୋତି ହତ୍ଥତୋ ଅମୁତ୍ତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ସାପେକ୍ଖେ ସତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏତ୍ତୋତି ଇତୋ ପତ୍ତତୋ। ସାମଣେରୋ ପକ୍ଖିପତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ପତ୍ତତୋ। କେଚୀତି ଅଭଯଗିରିୱାସିନୋ। ତନ୍ତି ‘‘ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତାନଂ କେସଞ୍ଚି ଆଚରିଯାନଂ ୱଚନଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯନ୍ତି ପୁୱଭତ୍ତାଦି।

ଅତ୍ତନୋୱାତି ସାମଣେରସ୍ସ ୱା। ସାମଣେରାତି ଆମନ୍ତନଂ। ତସ୍ସାତି ସାମଣେରସ୍ସ। ଭାଜନେତି ଯାଗୁପଚନକଭାଜନେ। ଯାଗୁକୁଟନ୍ତି ଯାଗୁଯା ପୂରିତଂ କୁଟଂ। ତନ୍ତି ଯାଗୁକୁଟଂ। ‘‘ଭିକ୍ଖୁନା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାପେତୁ’’ନ୍ତି କାରିତକମ୍ମଂ ଉପନେତବ୍ବଂ। ଗୀୱଂ ଠପେତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆୱଜ୍ଜେତୀତି ପରିଣାମେତି।

ପଟିଗ୍ଗହଣୂପଗଂ ଭାରନ୍ତି ଥାମମଜ୍ଝିମେନ ପୁରିସେନ ସଂହାରିମଂ ଭାରଂ। ବଲୱତା ସାମଣେରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେଲଘଟଂ ୱାତି ତେଲେନ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ଘଟଂ ୱା। ଲଗ୍ଗେନ୍ତୀତି ଲମ୍ବେନ୍ତି। ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ।

ନାଗସ୍ସ ଦନ୍ତୋ ୱିଯାତି ନାଗଦନ୍ତକୋ, ସଦିସତ୍ଥେ କୋ। ଅଙ୍କୀଯତେ ଲକ୍ଖୀଯତେ ଅନେନାତି ଅଙ୍କୁସୋ, ଗଜମତ୍ଥକମ୍ହି ୱିଜ୍ଝନକଣ୍ଡକୋ। ଅଙ୍କୁସୋ ୱିଯାତି ଅଙ୍କୁସକୋ, ତସ୍ମିଂ ଅଙ୍କୁସକେ ୱା ଲଗ୍ଗିତା ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗଣ୍ଠ୍ହେତୋତି ଗଣ୍ଠ୍ହନ୍ତସ୍ସ। ମଞ୍ଚସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚୋ, ତସ୍ମିଂ। ତନ୍ତି ତେଲଥାଲକଂ।

ଆରୋହନ୍ତେହି ଚ ଓରୋହନ୍ତେହି ଚ ନିଚ୍ଚଂ ସେୱୀଯତୀତି ନିସ୍ସେଣୀ, ତସ୍ସା ମଜ୍ଝଂ ନିସ୍ସେଣିମଜ୍ଝଂ, ତସ୍ମିଂ। କଣ୍ଡେ ଉଟ୍ଠିତଂ କଣ୍ଡିକଂ, କଣ୍ଡମଲଂ, କଣ୍ଡିକଂ

ୱିଯ କଣ୍ଡିକଂ, ଯଥା ହି କଣ୍ଡମଲଂ କଣ୍ଡତୋ ଉଟ୍ଟହିତ୍ୱା ସଯଂ ପଓ୍ୱତି, ଏୱଂ ତେଲାଦିତୋ ଉଟ୍ଟହିତ୍ୱା ସଯଂ ପଓ୍ୱତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଘନଚୁଣ୍ଣନ୍ତି କଥିନଚୁଣ୍ଣଂ। ତଂସମୁଟ୍ଠାନମେୱ ନାମାତି ତତୋ ତେଲାଦିତୋ ସମୁଟ୍ଠାନମେୱ ନାମ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏତନ୍ତି କଣ୍ଡିକାଦି। ଇଦଂ ପଦଂ ପୁବ୍ବାପରାପେକ୍ଖଂ।

ଯୋତ୍ତେନାତି ରଜ୍ଜୁନା। ଅଞ୍ଛେୋ ଦେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ପଓ୍ୱିସନ୍ତେ ଚ ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ଚ ୱରତି ଆୱରତି ଇମାଯାତି ୱତି, ତଂ। ଉଚ୍ଛୁତି ରସାଲୋ। ସୋ ହି ଉସତି ୱିସଂ ଦାହେତୀତି ଉଚ୍ଛୁତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ। ତିମ୍ବରୁସକନ୍ତି ତିନ୍ଦୁକଂ। ତଞ୍ହି ତେମେତି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଅଦ୍ଦେତି ରସେନାତି ତିମ୍ବୋ, ରୁସତି ଖୁଦ୍ଦିତଂ ନାସେତୀତି ରୁସକୋ, ତିମ୍ବୋ ଚ ସୋ ରୁସକୋ ଚାତି ''ତିମ୍ବରୁସକୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ। ୱତିଦଣ୍ଡକେସୂତି ୱତିଯା ଅନ୍ତରାଯ ନିକ୍ଖଣିତେସୁ ଦଣ୍ଡକେସୁ। ମଯଂ ପନାତି ସଙ୍ଗହକାରାଚରିଯଭୂତା ବୁଦ୍ଧଘୋସନାମକା ମଯଂ ପନ, ଅତ୍ତାନଂ ସନ୍ଧାଯ ବହୁୱଚନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ପୁଥୁଲୋ ପାକାରୋତି ଅଦ୍ଧତେଯ୍ୟହତ୍ଥପାସାନତିକ୍କମଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ହତ୍ଥସତମ୍ପୀତି ରତନସତମ୍ପି।

ସୋତି ସାମଣେରୋ। ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଦେତୀତି ଯୋଜନା। ଅପରୋତି ସାମଣେରୋ।

ଫଲଂ ଇମିସ୍ସତ୍ଥୀତି ଫଲିନୀ, ଇନପଚ୍ଚଯୋ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଜୋତକୋ ଈ, ତଂ ସାଖନ୍ତି ଯୋଜନା। ଫଲିନିସାଖନ୍ତି ସମାସତୋପି ପାଠୋ ଅତ୍ଥି। ମଚ୍ଛିକୱାରଣତ୍ଥନ୍ତି ମଧୁଫାଣିତାଦୀହି ମକ୍ଖନଟ୍ଠାନେ ନିଲୀଯନ୍ତୀତି ମକ୍ଖିକା, ତାଯେୱ ମଚ୍ଛିକା ଖକାରସ୍ସ ଛକାରଂ କତ୍ୱା, ତାସଂ ନିୱାରଣାଯ। ମୂଲପଟିଗ୍ଗହମେୱାତି ମୂଲେ ପଟିଗ୍ଗହଣମେୱ, ପଠମପଟିଗ୍ଗହମେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଭିକ୍ଖୁ ଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅରିତ୍ତେନାତି କେନିପାତେନ। ତଞ୍ହି ଅରତି ନାୱା ଗଚ୍ଛତି ଅନେନାତି ଅରିତ୍ତଂ, ତେନ। ତନ୍ତି ପଟିଗ୍ଗହଣାରହଂ ଭଣ୍ଡଂ । ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନାତି କାରିତକମ୍ମଂ। ତସ୍ମିମ୍ପୀତି ଚାଟିକୁଣ୍ଡକେପି। ତନ୍ତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଂ।

ପାଥେଯ୍ୟତଣ୍ଡୁଲେତି ପଥସ୍ସ ହିତେ ତଣ୍ଡୁଲେ। ତେସନ୍ତି ସାମଣେରାନଂ। ଇତରେହୀତି ଭିକ୍ଖୂହି ଗହିତତଣ୍ଡୁଲେହି। ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୂହି ଭୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ଭିକ୍ଖୂହି ଗହିତେହି ସାମଣେରସ୍ସ ତଣ୍ଡୁଲେହି ଯାଗୁପଚନେ ନ ଦିସ୍ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କାରଣନ୍ତି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଭୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଅପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଭୁତ୍ତସ୍ସ ଚ କାରଣଂ।

ଭତ୍ତଂ ପଚିତୁକାମୋ ସାମଣେରୋତି ଯୋଜନା। ଭିକ୍ଖୁନା ଆରୋପେତବ୍ବଂ, ଅଗ୍ଗି ନ କାତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି ମୂଲେ ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଅସ୍ସାତି ସାମଣେରସ୍ସ। ତତୋତି ଅଗ୍ଗିଜାଲନତୋ।

ତତ୍ତେ ଉଦକେତି ଉଦକେ ତାପେ। ତତୋତି ତଣ୍ଡୁଲପକ୍ଖିପନତୋ।

ପିଧାନନ୍ତି ଉକ୍ଖଲିପିଧାନଂ। ତସ୍ସେୱାତି ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଏୱ। ଦବ୍ବିଂ ୱାତି କଟଚ୍ଛୁଂ ୱା। ସୋ ହି ଦରୀଯତି ୱିଲୋଠୀଯତି ଇମାଯାତି ଦବ୍ବୀତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ଠପନେ। ତସ୍ସେୱାତି ଲୋଲଭିକ୍ଖୁସ୍ସେୱ। ତତୋତି ପତ୍ତତୋ। ପୁନ ତତୋତି ସାଖାଦିତୋ। ତତ୍ଥାତି ଫଲରୁକ୍ଖେ।

ୱିତକ୍କଂ ସୋଧେତୁନ୍ତି ''ମଯ୍ହମ୍ପି ଦସ୍ସତୀ''ତି ୱିତକ୍କଂ ସୋଧେତୁଂ। ତତୋତି ଅମ୍ବଫଲାଦିତୋ।

ପୁନ ତତୋତି ମାତାପିତୂନମତ୍ଥାଯ ଗହିତତେଲାଦିତୋ। ତେତି ମାତାପିତରୋ। ତତୋଯେୱାତି ତେହିଯେୱ ତଣ୍ଡୁଲେହି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଏତ୍ଥାତି ତାପିତୋଦକେ। ଅମୁଞ୍ଚନ୍ତେନେୱ ହତ୍ଥେନାତି ଯୋଜନା। ଅଙ୍ଗନ୍ତି ୱିନାସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅଙ୍ଗାରା। ଦରୀଯନ୍ତି ଫଲୀଯନ୍ତୀତି ଦାରୂନି।

ୱୁତ୍ତୋ ସାମଣେରୋତି ଯୋଜନା।

ଗଓତି ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତାନଂ ୱିସ୍ସଟ୍ଠଂ ସଦ୍ଦଂ କରୋତୀତି ଗୁଢଓ, ଗୁଢଅତି ୱିସତୋ ଜୀୱିତଂ ରକ୍ଖତୀତି ୱା ଗୁଢଓ, ତଂ ଭାଜେନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ଲୋଲସାମଣେରସ୍ସ।

ଧୂମସ୍ସେତ୍ତାଯ ୱଟ୍ଟୀଯତି ୱଟ୍ଟିତ୍ୱା କରୀଯତୀତି ଧୂମୱଟ୍ଟି, ତଂ। ମୁଖୀଯତି ୱିପରୀଯତୀତି ମୁଖଂ। କଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୀସଂ, ତଂ ତିଟ୍ଠତି ଏତ୍ଥାତି କଣ୍ଠୋ।

ଭତ୍ତୁଗ୍ଗାରୋତି ଉଦ୍ଧଂ ଗିରତି ନିଗ୍ଗିରତୀତି ଉଗ୍ଗାରୋ, ଭତ୍ତମେୱ ଉଗ୍ଗାରୋ ଭତ୍ତୁଗ୍ଗାରୋ, ଉଗ୍ଗାରଭତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦନ୍ତନ୍ତରେତି ଦନ୍ତୱିୱରେ।

ଉପକଟ୍ଠେ କାଲେତି ଆସନ୍ନେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ କାଲେ। କକ୍ଖାରେତ୍ୱାତି ସଞ୍ଛିତ୍ୱା। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଖେଳପିଣ୍ଡେ ପାତେତ୍ୱା''ତି। ଫଳଉସଙ୍ଖାତଂ ସିଙ୍ଗଂ ୱିସାଣଂ ଅସ୍ସିଂ ଅତ୍ଥୀତି ସିଙ୍ଗୀ, ସୋଯେୱ କଟୁକଭଯେହି ୱିରମିତଦ୍ଧତ୍ତା ସିଙ୍ଗୀୱେରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଙ୍କୀଯତି ରୁକ୍ଖୋ ନୱଂ ଉଗ୍ଗତୋତି ଲକ୍ଖୀଯତି ଏତେହୀତି ଅଙ୍କୁରା, ସମଂ ଲୋଣେନ ଉଦକଂ, ସମଂ ୱା ଉଦକେନ ଲୋଣଂ ଅସ୍ମିନ୍ତି ସମୁଦ୍ଦୋ, ତସ୍ସ ଉଦକଂ ଅୱଯୱୀଅୱଯୱଭାୱେନାତି ସମୁଦ୍ଦୋଦକଂ, ତେନ ଅପଟିଗ୍ଗହିତେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଫାଣତି ଗୁଳଅତୋ ଥଦ୍ଧଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଫାଣିତଂ। କରେନ ହତ୍ଥେନ ଗହିତବ୍ବାତି କରକା, ୱସ୍ସୋପଲଂ, କରେନ ଗଣ୍ହିତୁମରହାତି ଅତ୍ଥୋ। କତକଟ୍ଠିନାତି କତକନାମକସ୍ସ ଏକସ୍ସ ରୁକ୍ଖୱିସେସସ୍ସ ଅଟ୍ଠିନା। ତନ୍ତି ଉଦକଂ। କପିତ୍ଥୋତି ଏକସ୍ସ ଅମ୍ବିଲଫଲସ୍ସ ରୁକ୍ଖୱିସେସସ୍ସ ନାମଂ।

ବହଲନ୍ତି ଆୱିଲଂ। ସନ୍ଦିତ୍ୱାତି ୱିସନ୍ଦିତ୍ୱା। କକୁଧସୋବ୍ଭାଦଯୋତି କକୁଧରୁକ୍ଖସମୀପେ ଠିତା ସୋବ୍ଭାଦଯୋ। ରୁକ୍ଖତୋତି କକୁଧରୁକ୍ଖତୋ। ପରିତ୍ତନ୍ତି ଅପ୍ପକଂ।

ପାନୀଯଘଟେ ପକ୍ଖିତ୍ତାନି ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ୱାସମତ୍ତଂ ଉଦକଂ। ତତ୍ଥେୱାତି ଠପିତପୁପ୍ଫୱାସିତପାନୀଯେଯେୱ । ଠପିତଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ଅନାଦରେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା।

କିଂ ମହାଭୂତଂ ୱଟ୍ଟତି, କିଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଯଂ ପନାତି ମହାଭୂତଂ ପନ। ଅଙ୍ଗଲଗ୍ଗନ୍ତି ଅଙ୍ଗେସୁ ଲଗ୍ଗଂ, ମହାଭୂତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ସେଦେ। ସୁଝାପିତନ୍ତି ଅଙ୍ଗାରସଦିସଂ କତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ଝାପିତଂ।

ଚତ୍ତାରୀତି ପଥୱୀ ଛାରିକା ଗୂଥଂ ମୁତ୍ତନ୍ତି ଚତ୍ତାରି। ମହାୱିକଟାନୀତି ମହନ୍ତାନି ସପ୍ପଦଟ୍ଠକ୍ଖଣସଙ୍ଖାତେ ୱିକାରକାଲେ କତ୍ତବ୍ବାନି ଓସଧାନି। ଏତ୍ଥାତି ''ଅସତି କପ୍ପିଯକାରକେ''ତି ୱଚନେ। କାଲୋଦିସ୍ସଂ ନାମାତି ବ୍ୟାଧୋଦିସ୍ସ, ପୁଗ୍ଗଲୋଦିସ୍ସ, କାଲୋଦିସ୍ସ, ସମଯୋଦିସ୍ସ, ଦେସୋଦିସ୍ସ, ୱସୋଦିସ୍ସ, ଭେସଜ୍ଜୋଦିସ୍ସସଙ୍ଖାତେସୁ ସତ୍ତସୁ ଓଦିସ୍ସେସୁ କାଲୋଦିସ୍ସଂ ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦସମଂ।

ଭୋଜନୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

୫। ଅଚେଲକୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅଚେଲକସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୨୬୯। ଅଚେଲକୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ପରିୱିସତି ଏତ୍ଥାତି ପରିୱେସନନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପରିୱେସନଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି। ପରିବ୍ବାଜକପବ୍ବଜସଦ୍ଦା ସମାନାତି ଆହ ''ପରିବ୍ବାଜକସମାପନ୍ନୋତି ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମାପନ୍ନୋ''ତି। ତିତ୍ଥେନ ସମଂ ପୂରତୀତି ସମତିତ୍ଥୀକଂ, ନଦୀଆଦୀସୁ ଉଦକଂ, ସମତିତ୍ଥିକଂ ୱିଯାତି ସମତିତ୍ଥିକଂ, ପତ୍ତଭାଜନେସୁ ଯାଗୁଭତ୍ତଂ। ଦେସନ୍ତି ମାତାପିତୂନଂ ଦେନ୍ତସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ଦାପେତୀ''ତି ଏତ୍ଥ ଦାଧାତୁଯା ସମ୍ପଦାନସ୍ସ ସୁୱିଜାନିତତ୍ତା ତଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା କାରିତକମ୍ମମେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନା''ତି।

୨୭୩। ''ସନ୍ତିକେ''ତିଇମିନା ''ଉପନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା''ତି ଏତ୍ଥ ଉପସଦ୍ଦସ୍ସ ସମୀପତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଦେସନ୍ତି ତିତ୍ଥିଯାନଂ। ତତ୍ଥାତି ଭାଜନେ। ଇତୋତି ପତ୍ତତୋ। ଇଧାତି ମଯ୍ହଂ ଭାଜନେ। ନନ୍ତି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ। ତସ୍ସାତି ତିତ୍ଥିଯସ୍ସାତି। ପଠମଂ।

୨। ଉଯ୍ୟୋଜନସିକ୍ଖାପଦଂ

୨୭୪। ଦୁତିଯେ ପଟିକ୍କମନଅସନସାଲସଦ୍ଦାନଂ ପରିଯାଯତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ଅସନସାଲାଯପୀ''ତି। ଭତ୍ତସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଭତ୍ତୱିସ୍ସଗ୍ଗୋତି କତେ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚନ୍ତି

ଆହ ‘‘ଭଉକିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି। ସମ୍ଭୂଧାତୁସ୍ସ ପପୁଦ୍ଧଅପଧାତ୍ୱତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନ ପାପୁଣୀ’’ତି।

୨୭୬।ୱୁତ୍ତାୱସେସନ୍ତି ୱୁତ୍ତେହି ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ହସିତୁକାମତାଦୀହି ଅୱସେସଂ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଉୟ୍ୟୋଜିତଭିକ୍ଖୁମ୍ହି। ଅତ୍ତତୋତି ୱିଜହନ୍ତୱିଜହିତଭିକ୍ଖୂନଂ ଅୱିନାଭାୱସଙ୍ଖାତଅତ୍ତତୋ। ଇତରେନାତି ଉୟ୍ୟୋଜକଭିକ୍ଖୁନା। ତନ୍ତାତି ‘‘ଦସ୍ସନୂପଚାରଂ ୱା ସୱନୂପଚାରଂ ୱା’’ତିୱଚନେ। ଏତ୍ଥାତି ନିଦ୍ଧାରଣସମୁଦାୟୋ, ଦସ୍ସନୂପଚାରସୱନୂପଚାରେସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ତଥାତିଇମିନା ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥପମାଣଂ ଅତିଦିସତି। ତେହୀତି କୁଟ୍ଟାଦୀହି। ତସ୍ସାତି ଦସ୍ସନୂପଚାରାତିକ୍କମସ୍ସ। ‘‘ୱୁତ୍ତପକାରମନାଚାର’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘ନ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ପଚ୍ଚୟୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଞସଦ୍ଦସ୍ସ ଅପାଦାନଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘କାରଣ’’ନ୍ତିଇମିନା ପଚ୍ଚୟସଦ୍ଦସ୍ସତ୍ଥଂ।

୨୭୭।କଲିସଦ୍ଦସ୍ସ ପାପପରାଜୟସଙ୍ଖାତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ପାପସଙ୍ଖାତୋ କୋଧୋତି ଆହ ‘‘କଲୀତି କୋଧୋ’’ତି। ‘‘ଆଣ’’ନ୍ତିଇମିନା ସାସନସଦ୍ଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ‘‘ଆଣା ଚ ସାସନଂ ଞେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। କୋଧୱସେନ ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱଦତୀତି ଯୋଜନା। ଇମସ୍ସ ଠାନଂ ନିସଜ୍ଜଂ ଆଲୋକିତଂ ୱିଲୋକିତଂ ପସ୍ସଥ ଭୋତି ଯୋଜନା। ଇମିନାପୀତି ଅମନାପୱଚନଂ ୱଚନେନାପୀତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ସଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦଂ

୨୭୯। ତତିଯେ ‘‘ସୟନିୟଘରେ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ୟକାରଲୋପଂ କତ୍ୱା ‘‘ସୟନିଘରେ’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ସୟନିଘରେ’’ତି। ୟତୋତି ଏତ୍ଥ ତୋସଦ୍ଦୋ ପଠମାଦୀସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଦିସ୍ସତି। ‘‘ୟତୋନିଦାନ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ସୁ। ନି। ୨୭୫) ପଠମତ୍ଥେ। ‘‘ଅନ୍ତରାୟେ ଅସେସତୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଧା। ସ। ଅଟ୍ଠ। ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥା ୭) ଦୁତିୟତ୍ଥେ । ‘‘ଅନିଚ୍ଚତୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ପଟ୍ଠା। ୧।୧।୪୦୯) ତତିୟତ୍ଥେ। ‘‘ମାତିତୋ ପିତିତୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧। ୩୧୧) ପଞ୍ଚମ୍ୟତ୍ଥେ। ‘‘ୟଂ ପରତୋ ଦାନପଚ୍ଚୟା’’ତିଆଦୀସୁ (ଜା। ୨।୨୨।୫୮୫) ଛଟ୍ଠ୍ୟତ୍ଥେ। ‘‘ପୁରତୋ ପଚ୍ଛତୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ପାଚି। ୫୭୬) ସତ୍ତମ୍ୟତ୍ଥେ। ‘‘ପଦମତୋ’’ତିଆଦୀସୁ କାରଣତ୍ଥେ ଦିସ୍ସତି। ଇଧାପି କାରଣତ୍ଥେୟେୱାତି ଆହ ‘‘ୟସ୍ମା’’ତି। ୟସ୍ମା କାରଣା ଅୟ୍ୟସ୍ସ ଭିକ୍ଖା ଦିନ୍ନା, ତସ୍ମା ଗଚ୍ଛଥ ଭନ୍ତେ ତୁମ୍ହେତି ଅତ୍ଥୋ। ୟନ୍ତି ଭିକ୍ଖଂ। ୱୋତି ତୁମ୍ହେହି। ଅଧିପ୍ପାୟୋତି ପୁରିସସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସୟୋ। ‘‘ପରିୟୁଟ୍ଠିତୋ’’ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ଅତ୍ଥପକରଣାଦିତୋ ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତୋୱାଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ‘‘ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତୋ’’ତି, ରାଗେନ ପରିଭୱିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠିତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୮୦।ସଭୋଜନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସକାରୋ ସହସଦ୍ଦକାରିୟୋ ଚ ଅକାରୁକାରାନଂ ଅସରୂପତ୍ତା ଅକାରତୋ ଉକାରସ୍ସ ଲୋପୋ ଚ ତୀସୁ ପଦେସୁ ପଚ୍ଛିମାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଦାନଂ ତୁଲ୍ୟତ୍ଥନିସ୍ସିତସମାସୋ ଚ ପୁବ୍ବପଦେନ ସହ ଭେଦନିସ୍ସିତବାହିରତ୍ଥସମାସୋ ଚ ହୋତି, ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସହ ଉଭୋହି ଜନେହୀ’’ତି। ଅଥ ୱା ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଭୋଜନଂ, ସଂ ୱିଜ୍ଜତି ଭୋଜନଂ ଅସ୍ମିଂ କୁଲେତି ସଭୋଜନନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଥ ୱା’’ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତେନେୱାତି ତେନେୱ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା। ଅସ୍ସାତି ‘‘ସଭୋଜନେ’’ତିପଦସ୍ସ। ଘରେତି ଏତ୍ଥ ପୁବ୍ବୋ ସୟନିସଦ୍ଦୋ ଲୋପୋତି ଆହ ‘‘ସୟନିଘରେ’’ତି। ଇମିନା ‘‘ଦତ୍ତୋ’’ତିଆଦୀସୁ ୱିୟ ପୁବ୍ବପଦଲୋପସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ପିଟ୍ଠସଙ୍ଘାଟସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ପିଟ୍ଠସଙ୍ଘାଟୋ ନାମ ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୟସ୍ସ କସ୍ସଚି, ଅଥ ଖୋ ସୟନିଘରଗବ୍ଭସ୍ସେୱାତି ଆହ ‘‘ତସ୍ସ ସୟନିଘରଗବ୍ଭସ୍ସା’’ତି। ୟଥା ୱା ତଥା ୱାତି ୟେନ ୱା ତେ ନ ୱା ଆକାରେନ। କତସ୍ସାତି ପିଟ୍ଠିୱଂସଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ୱା ଅନାରୋପେତ୍ୱା ୱା କତସ୍ସାତି। ତତିୟଂ।

୨୮୪। ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚମେସୁ ୟଥା ଚ ସଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦଂ ପଠମପାରାଜିକସମୁଟ୍ଠାନଂ, ଏୱମେୱ ତାନିପୀତି ୟୋଜନାତି। ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚମାନି।

୬। ଚାରିତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ

୨୯୪। ଛଟ୍ଠେ କସ୍ମା ତେହି ‘‘ଦେଥାୱୁସୋ ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନନୁ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏୱଂ ୱତ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ‘‘ଏତ୍ଥ ତଂ କିରା’’ତିଆଦି। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା ଅଭିହଟଂ ଅହୋସି, ତସ୍ମା।

୨୯୫। ଇଦଂ ପନ ୱଚନଂ ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପସାଦଞ୍ଞଥତ୍ତନ୍ତି ପସାଦସ୍ସ ଅଞ୍ଞେନାକାରେନ ଭାୱୋ। ନନ୍ତି ଖାଦନୀୟଂ। ‘‘ଗହେତ୍ୱା ଆଗମଂସୂ’’ତିଇମିନା ‘‘ଉସ୍ସାରିୟିତ୍ଥା’’ତି ଏତ୍ଥ ଉକାରସ୍ସ ଉଗ୍ଗହତ୍ଥତଞ୍ଚ ସରଧାତୁସ୍ସ ଗତ୍ୟତ୍ଥତଞ୍ଚ ଅଜ୍ଜତନିଜ୍ଝୁଂୱିଭତ୍ତିୟା ତ୍ଥତ୍ତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି, ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସାରିଂସୁ ଅଗମଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୯୮।ୟତ୍ଥାତି ୟସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଠିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ୟୋଜନା। ତତୋତି ଚିତ୍ତୁପ୍ପନ୍ନତୋ। ୟନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଂ। ପକତିୱଚନେନାତି ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମକତ୍ୱା ପୱତ୍ତେନ ସଭାୱୱଚନେନ। ଅନ୍ତୋୱିହାରେତି ୱଚନସ୍ସ ଅତିସମ୍ବାଧତ୍ତା ଅୟୁତ୍ତଭାୱଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ଆହ ‘‘ଅପି ଚ ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାୟା’’ତି।

୩୦୨। ଗାମସ୍ସ ଅନ୍ତରେ ଆରାମୋ ତିଟ୍ଠତୀତି ଅନ୍ତରାରାମୋ ୱିହାରୋ, ତଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅନ୍ତୋଗାମେ''ତିଆଦୀତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ମହାନାମସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୦୩। ସତ୍ତମେ ''ଭଗୱତୋ''ତିପଦଂ ''ଚୂଳପିତୁପୁତ୍ତୋ''ତିପଦେ ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ''ମହଲ୍ଲକତରୋ''ତିପଦେ ଅପାଦାନଂ। ଚୂଳପିତୁପୁତ୍ତୋତି ସୁଦ୍ଧୋଦନୋ, ସକ୍କୋଦନୋ, ସୁକ୍କୋଦନୋ, ଧୋତୋଦନୋ, ଅମିତୋଦନୋତି ପଞ୍ଚ ଜନା ଭାତରୋ, ଅମିତା, ପାଲିତାତି ଦ୍ୱେ ଭଗିନିୟୋ। ତେସୁ ଭଗୱା ଚ ନନ୍ଦୋ ଚ ଜେଟ୍ଠଭାତୁଭୂତସ୍ସ ସୁଦ୍ଧୋଦନସ୍ସ ପୁତ୍ତା, ଆନନ୍ଦୋ କନିଟ୍ଠଭାତୁଭୂତସ୍ସ ଅମିତୋଦନସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ, ମହାନାମୋ ଚ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଚ ତତିୟସ୍ସ ସୁକ୍କୋଦନସ୍ସ ପୁତ୍ତା। ସକ୍କୋଦନଧୋତୋଦନାନଂ ପୁତ୍ତା ଅପାକଟା। ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଅମିତାୟ ନାମ ଭଗିନିୟା ପୁତ୍ତୋ, ପାଲିତାୟ ପୁତ୍ତଧୀତରା ଅପାକଟା। ତସ୍ମା ଚୂଳପିତୁନୋ ସୁକ୍କୋଦନସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଚୂଳପିତୁପୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଦ୍ୱୀସୁ ଫଲେସୁପି ହେଟ୍ଠିମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଫଲେସୁ। ଉସ୍ସନ୍ନସଦ୍ଦୋ ବହୁପରିୟାୟୋତି ଆହ ''ବହୂ''ତି। ୱଜତୋତି ଗୋଟ୍ଠତୋ। ତଞ୍ହି ଗାୱୋ ଗୋଚରଟ୍ଠାନତୋ ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ନିୱାସତ୍ଥାୟ ୱଜନ୍ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଅସ୍ମିନ୍ତି ୱଜୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୩୦୬।ତସ୍ମିଂ ସମୟେତି ତସ୍ମିଂ ପୱାରଣସମୟେ। ''ଏତ୍ତକେହୀ''ତିପଦସ୍ସ ନାମୱସେନ ୱା ପରିମାଣୱସେନ ୱା ଦୁୱିଧସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ନାମୱସେନ ପରିମାଣୱସେନା''ତି। ତେସୁ ନାମଂ ସନ୍ଧାୟ ଏତଂ ନାମଂ ଏତେସଂ ଭେସଜ୍ଜାନନ୍ତି ଏତ୍ତକାନୀତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ, ପରିମାଣଂ ସନ୍ଧାୟ ଏତଂ ପରିମାଣଂ ଏତେସନ୍ତି ଏତ୍ତକାନୀତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ''ଅଞ୍ଞଂ ଭେସଜ୍ଜ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଞସଦ୍ଦସ୍ସ ଅପାଦାନଂ ନାମଂ ୱା ପରିମାଣଂ ୱା ଭୱେୟ୍ୟାତି ଆହ ''ସଙ୍ଘେନ ପୱାରିତୋ''ତିଆଦି।

୩୧୦।ୟେତି ଦାୟକା, ପୱାରିତା ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଉୟ୍ୟୁତ୍ତସେନାସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୧୧। ଅଟ୍ଠମେ ''ଅଭିମୁଖ''ନ୍ତିଇମିନା ଅଭିସଦ୍ଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଉୟ୍ୟାତୋ''ତିପଦସ୍ସ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ୟାତୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ନଗରତୋ ନିଗ୍ଗତୋ''ତି। ''କତୌୟ୍ୟୋଗ''ନ୍ତି ଇମିନା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ୟୁଞ୍ଜତି ଗଚ୍ଛତୀତି ଉୟ୍ୟୁତ୍ତାତି ଦସ୍ସେତି। ଧାତୂନ, ମନେକତ୍ଥତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ଗାମତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତ''ନ୍ତି।

୩୧୪। ଦ୍ୱାଦସ ପୁରିସା ଇମସ୍ସ ହତ୍ଥିନୋତି ଦ୍ୱାଦସପୁରିସୋ, ଆୱୁଧୋ ହତ୍ଥେସୁ ଏତେସନ୍ତି ଆୱୁଧହତ୍ଥା। ନିନ୍ନନ୍ତି ନିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ, ପସ୍ସତୋ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସେନାୱାସସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୧୯। ନୱମେ ''ତିଟ୍ଠତୁ ୱା''ତିଆଦିନା ୱସନାକାରଂ ଦସ୍ସେତି। ୱାସଦ୍ଦୋ ''ଚଙ୍କମତୁ ୱା''ତିଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। କିଞ୍ଚି ଇରିୟାପଥନ୍ତି ଚତୂସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ କିଞ୍ଚି ଇରିୟାପଥଂ। ୟଥା ରୁଦ୍ଧମାନେ ସଞ୍ଚାରୋ ଛିଜ୍ଜତି, ଏୱଂ ରୁଦ୍ଧା ସଂୱୁତା ହୋତୀତି ୟୋଜନା। ''ରୁଦ୍ଧୋ''ତି ଇମିନା ''ପଲିବୁଦ୍ଧୋ''ତି ଏତ୍ଥ ପରିପୁବ୍ବସ୍ସ ବୁଧିଧାତୁସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୀତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଉୟ୍ୟୋଧିକସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୨୨। ଦସମେ ୟୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ସଂପହରନ୍ତି। ''ବଲସ୍ସ ଅଗ୍ଗଂ ଏତ୍ଥା''ତିଇମିନା ଭିନ୍ନାଧିକରଣବାହିରତ୍ଥସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଜାନନ୍ତୀ''ତିପଦଂ ଅତ୍ଥସମ୍ପୁଣ୍ଣତ୍ଥାୟ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ। ଅଗ୍ଗନ୍ତି କୋଟ୍ଠାସଂ। ବଲଂ ଗଣୀୟତି ଏତ୍ଥାତି ବଲଗ୍ଗନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥୋପି ୟୁଜ୍ଜତି। ତେନାହ ''ବଲଗଣନଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି। ଇଦଞ୍ହି ୱଚନଂ ଅମ୍ବସେଚନଗରୁସିନନୟେନ ୱୁତ୍ତଂ। କଥଂ? ''ବଲଗଣନଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତେନ ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟେନ ''ବଲସ୍ସ ଅଗ୍ଗଂ ଜାନନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ବଲଗ୍ଗ''ନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥସ୍ସ ପିଣ୍ଡତ୍ଥୋ ଚ ଞାପୀୟତି, ''ବଲଂ ଗଣୀୟତି ଏତ୍ଥାତି ବଲଗ୍ଗ''ନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥୋ ଚ ଦସ୍ସୀୟତି। ୱିୟୂହୀୟତେ ସମ୍ପିଣ୍ଡୀୟତେ ବ୍ୟୂହୋ, ସେନାୟ ବ୍ୟୂହୋ ସେନାବ୍ୟୂହୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ''ସେନାୟ ୱିୟୂହ''ନ୍ତିଆଦିନା। ଅଣତି ଭେରୱସଦ୍ଦଂ କରୋତୀତି ଅଣୀକଂ, ମୁଦ୍ଦଜଣକାରୋ, ହତ୍ଥୀୟେୱ ଅଣୀକଂ ହତ୍ଥାଣୀକଂ। ଏସେୱ ନୟୋ ସେସେସୁପି। ୟୋ ହତ୍ଥୀ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତୋ, ତେନ ହତ୍ଥିନାତି ୟୋଜନାତି। ଦସମଂ।

ଅଚେଲକୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

୬। ସୁରାପାନୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୁରାପାନସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥୟୋଜନା

୩୨୬। ସୁରାପାନୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଭଦ୍ଦା ୱତି ଏତ୍ଥାତି ଭଦ୍ଦୱତିକାତି ଚ, ଭଦ୍ଦା ୱତି ଭଦ୍ଦୱତି, ସା ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୀତି ଭଦ୍ଦୱତିକାତି ଚ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସୋ’’ତିଆଦି। ସୋତି ଗାମୋ ଲଭୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ପଥାୱିନୋତି କତେ ଅଦ୍ଧିକାୟେୱାତି ଆହ ‘‘ଅଦ୍ଧିକା’’ତି। ଅଦ୍ଧଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅଦ୍ଧିକା। ‘‘ପଥିକା’’ତିପି ପାଠୋ, ଅୟମେୱତ୍ଥୋ। ‘‘ତେଜସା ତେଜ’’ନ୍ତିପଦାନି ସମ୍ବନ୍ଧାପେକ୍ଖାନି ଚ ହୋନ୍ତି , ପଦାନଂ ସମାନତ୍ତା ସମ୍ବନ୍ଧୋ ଚ ସମାନୋତି ମଞ୍ଞିତୁଂ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟା ଚ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେସଂ ସମ୍ବନ୍ଧଞ୍ଚ ତସ୍ସ ଅସମାନତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ତେଜସା ନାଗସ୍ସ ତେଜ’’ନ୍ତି। ‘‘ଆନୁଭାୱେନା’’ତିଇମିନା ପନ ତେଜସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। କପୋତସ୍ସ ପାଦୋ କପୋତୋ ଉପଚାରେନ, ତସ୍ସ ଏସୋ କାପୋତୋ, ୱଣ୍ଣୋ। କାପୋତୋ ୱିୟ ୱଣ୍ଣୋ ଅସ୍ସାତି କାପୋତିକାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କପୋତପାଦସମୱଣ୍ଣରତ୍ତୋଭାସା’’ତି। ପସନ୍ନସଦ୍ଦସ୍ସ ପସାଦସଦ୍ଦାଦୟୋ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ‘‘ସୁରାମଣ୍ଡସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞସ୍ସ ସତୋତି ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞସ୍ସ ସମାନସ୍ସ ସାଗତସ୍ସାତି ୟୋଜନା।

୩୨୮। ‘‘ମଧୁକପୁପ୍ଫାଦୀନଂ ରସେନ କତୋ’’ତିଇମିନା ପୁପ୍ଫାନଂ ରସେନ କତୋ ଆସୱୋ ପୁପ୍ଫାସୱୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏସ ନୟୋ ‘‘ଫଲାସୱୋ’’ତିଆଦୀସୁପି। ସୁରାମେରୟାନଂ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୁରା ନାମା’’ତିଆଦି। ପିଟ୍ଠକିଣ୍ଣପକ୍ଖିତ୍ତାତି ପିଟ୍ଠେନ ଚ କିଣ୍ଣେନ ଚ ପକ୍ଖିତ୍ତା କତା ୱାରୁଣୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିଣ୍ଣାତି ଚ ସୁରାୟ ବୀଜଂ। ତଞ୍ହି କିରନ୍ତି ନାନାସମ୍ଭାରାନି ମିସ୍ସୀଭୱନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି କିଣ୍ଣାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସାୟେୱ ମଣ୍ଡେତି ୟୋଜନା। ସୁରନାମକେନ ଏକେନ ୱନଚରକେନ କତାତି ସୁରା। ମଦଂ ଜନେତୀତି ମେରୟଂ।

୩୨୯।ଲୋଣସୋୱୀରକନ୍ତି ଏୱଂନାମକଂ ପାନଂ। ସୁତ୍ତନ୍ତିପି ଏୱମେୱ। ତସ୍ମିନ୍ତି ସୂପସଂପାକେ। ତେଲଂ ପନ ପଚନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନତ୍ଥି ତିଖିଣଂ ମଜ୍ଜଂ ଏତ୍ଥାତି ଅତିଖିଣମଜ୍ଜଂ, ଅତିଖିଣମଜ୍ଜେ ତସ୍ମିଂୟେୱ ତେଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ୟଂ ପନାତି ତେଲଂ ପନ। ତିଖିଣଂ ମଜ୍ଜଂ ଇମସ୍ସ ତେଲସ୍ସାତି ତିଖିଣମଜ୍ଜଂ। ୟତ୍ଥାତି ତେଲେ। ଅରିଟ୍ଠୋତି ଏୱଂନାମକଂ ଭେସଜ୍ଜଂ। ତନ୍ତି ଅରିଟ୍ଠଂ, ‘‘ସନ୍ଧାୟା’’ତିପଦେ ଅୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ। ଏତନ୍ତି ‘‘ଅମଜ୍ଜଂ ଅରିଟ୍ଠ’’ନ୍ତିୱଚନଂ, ‘‘ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତିପଦେ ୱୁତ୍ତକମ୍ମନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ଅଙ୍ଗୁଲିପତୋଦକସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୩୦। ଦୁତିୟେ ଅଙ୍ଗୁଲୀହି ପତୁଜ୍ଜନଂ ଅଙ୍ଗୁଲିପତୋଦୋ, ସୋୟେୱ ଅଙ୍ଗୁଲିପତୋଦକୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଙ୍ଗୁଲୀହୀ’’ତିଆଦି। ଉତ୍ତନ୍ତୋତି ଅୱତପନ୍ତୋ। ଅୱତପନ୍ତୋତି ଚ ଅତ୍ଥତୋ କିଲମନ୍ତୋୟେୱାତି ଆହ ‘‘କିଲମନ୍ତୋ’’ତି। କିଲମନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱାତି ୟୋଜନା। ଅସ୍ସାସଗହଣେନ ପସ୍ସାସୋପି ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସସଞ୍ଚାରୋ’’ତି। ତମ୍ପୀତି ଭିକ୍ଖୁନିମ୍ପୀତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ହସଧମ୍ମସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୩୫। ତତିୟେ ପକାରେନ କରୀୟତି ଠପୀୟତୀତି ପକତଂ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୟଂ ଭଗୱତା’’ତିଆଦି। ୟନ୍ତି ସିକ୍ଖାପଦଂ।

୩୩୬। ହସସଙ୍ଖାତୋ ଧମ୍ମୋ ସଭାୱୋ ହସଧମ୍ମୋତି ୱୁତ୍ତେ ଅତ୍ଥତୋ କୀଳିକାୟେୱାତି ଆହ ‘‘କୀଳିକା ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

୩୩୭।ଗୋପ୍ଫକାନନ୍ତି ଚରଣଗଣ୍ଠିକାନଂ। ତେ ହି ପାଦେ ପାଦଂ ଠପନକାଲେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୂପରି ଠପନତୋ ଗୋପୀୟନ୍ତୀତି ଗୋପ୍ଫା, ତେ ଏୱ ଗୋପ୍ଫକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପାଦସ୍ସ ହି ଉପରି ପାଦଂ ଠପନକାଲେ ଏକସ୍ସ ଉପରି ଏକୋ ନ ଠପେତବ୍ବୋ। ତେନାହ ଭଗୱା ‘‘ପାଦେ ପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାୟା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୧୯୬; ମ। ନି। ୧।୪୨୩; ଅ। ନି। ୩।୧୬)। ଓଟ୍ଠଜୋ ଦୁତିୟୋ। ଓରୋହନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୩୩୮।ଫିୟାରିତ୍ତାଦୀହୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଲଙ୍କାରାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। କେଚି ୱଦନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପତନୁପ୍ପତନୱାରେସୂତି ପତନୱାର ଉପ୍ପତନୱାରେସୁ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମଂ ଖିତ୍ତକଥଲାୟଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ , ୟସ୍ମା ୱା। ଠପେତ୍ୱା କୀଳଅନ୍ତସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲିଖିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି କୀଳଆଧିପ୍ପାୟସ୍ସ ୱିରହିତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। କୀଳଆଧିପ୍ପାୟେନ ଅତ୍ଥଜୋତକଂ ଅକ୍ଖରଂ ଲିଖନ୍ତସ୍ସାପି ଆପତ୍ତିୟେୱାତି ୱଦନ୍ତି। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେତି। ତତିୟଂ।

୪। ଅନାଦରିୟସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୪୨। ଚତୁତ୍ଥେ ଧମ୍ମୋ ନାମ ତନ୍ତିଯେୱାତି ଆହ ‘‘ତନ୍ତୀ’’ତି। ପୱେଣୀତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ‘‘ତଂ ୱା ନ ସିକ୍ଖିତୁକାମୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ତଂସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥମାୱିକାତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯେନ ପଞ୍ଞତ୍ତେନା’’ତି। ୱିନଯେ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅପଞ୍ଞତ୍ତେନା’’ତି ଆହ ‘‘ସୁତ୍ତେ ୱା ଅଭିଧମ୍ମେ ୱା ଆଗତେନା’’ତି।

୩୪୪।ପୱେଣିଯାତି ଉପାଲିଆଦିକାଯ ଆଚରିଯପରମ୍ପରସଙ୍ଖାତାଯ ତନ୍ତିଯା। କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଂ ସବ୍ବନ୍ତି କୁରୁନ୍ଦିୱାଦମହାପଚ୍ଚରିୱାଦସଙ୍ଖାତଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ୱଚନଂ। ପୱେଣିଯା ଆଗତେତି ପୱେଣିଯା ଆଗତସଙ୍ଖାତେ ମହାଅଟ୍ଠକଥାୱାଦେତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୩୪୫। ପଞ୍ଚମେ ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହେତି ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହପାରାଜିକେତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଜୋତିସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୫୦। ଛଟ୍ଠେ ଜନପଦସ୍ସ ନାମତ୍ତା ବହୁୱଚନୱସେନ ‘‘ଭଗ୍ଗେସୂ’’ତି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସୁସୁମାରସଣ୍ଠାନୋ ପବ୍ବତସଙ୍ଖାତୋ ଗିରି ଏତ୍ଥାତି ସୁସୁମାରଗିରି, ଏତସ୍ସ ୱା ମାପିତକାଲେ ସୁସୁମାରୋ ଗିରତି ସଦ୍ଦଂ ନିଗ୍ଗିରତି ଏତ୍ଥାତି ସୁସୁମାରଗିରୀତି ଅତ୍ଥମନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନଗରସ୍ସ ନାମ’’ନ୍ତି। ତଂ ପନାତି ୱନଂ ପନ। ‘‘ମିଗାନ’’ନ୍ତିଆଦିନା ମିଗାନଂ ଅଭଯୋ ଦୀଯତି ଏତ୍ଥାତି ମିଗଦାଯୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୩୫୨। ‘‘ଜୋତିକେ’’ତିପଦସ୍ସ ଜୋତିସ୍ସ ଅଗ୍ଗିସ୍ସ କରଣଂ ଜୋତିକନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଜୋତିକରଣେ’’ତି।

୩୫୪। ‘‘ସମାଦହିତୁକାମତାଯା’’ତିପଦଂ ‘‘ଅରଣିସଣ୍ଠାପନତୋ’’ତିପଦେ ହେତୁ। ଜାଲାତି ସିଖା। ସା ହି ଜଲତି ଦିବ୍ବତୀତି ଜାଲାତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ପତିଲାତଂ ଉକ୍ଖିପତୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ପତିତାଲାତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ତକାରଲୋପଂ କତ୍ୱା ସନ୍ଧିୱସେନ ପତିଲାତନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅଲାତଂ ପତିତଂ ଉକ୍ଖିପତୀ’’ତି। ଅଲାତନ୍ତି ଉମ୍ମୁକ୍କଂ। ତଞ୍ହି ଆଦିତ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ଅଡିଉଣ୍ହତ୍ତା ନ ଲାତବ୍ବଂ ନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବନ୍ତି ଅଲାତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅୱିଜ୍ଝାତନ୍ତି ଝାଯନତୋ ଡଯ୍ହନତୋ ଅୱିଗତଂ ଅଲାତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଝାଯନଂ ଡଯ୍ହନଂ ଝାତଂ, ୱିଗତଂ ଝାତଂ ଇମସ୍ସାଲାତସ୍ସାତି ୱିଜ୍ଝାତଂ।

୩୫୬।ପଦୀପାଦୀନୀତି ପଦୀପଜୋତିକାଦୀନି। ତତ୍ଥାତି ତାସୁ ଦୁଟ୍ଠୱାଳଅମିଗଅମନୁସ୍ସସଙ୍ଖାତାସୁ ଆପଦାସୁ ନିମିତ୍ତଭୂତାସୁ। ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ନହାନସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୬୬। ସତ୍ତମେ ପାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନ କେୱଲଂ ସୌଦକାଯ ନଦିଯା ଏୱ ନ୍ହାଯିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ସୁକ୍ଖାଯ ନଦିଯାପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସୁକ୍ଖାଯା’’ତିଆଦି। ଉକ୍କିରିତ୍ୱାତି ୱିଯୂହିତ୍ୱା। ଆୱାଟାଯେୱ ଖୁଦ୍ଦକତ୍ତେନ ଆୱାଟକା, ତେସୁତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦୁବ୍ବଣ୍ଣକରଣସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୬୮। ଅଟ୍ଠମେ ଅଲଭୀତି ଲଭୋତି ୱଚନତ୍ଥେ ଅପଚ୍ଚଯଂ କତ୍ୱା ଣପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସ୍ୱତ୍ଥଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଲଭୋଯେୱ ଲାଭୋ’’ତି। ଅପଚ୍ଚଯମକତ୍ୱା ପକତିଯା ଣପଚ୍ଚଯୋପି ଯୁତ୍ତୋଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସଦ୍ଦନ୍ତରୋପି ଅତ୍ଥନ୍ତରାଭାୱା ସମାସୋ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ନୱଚୀୱରଲାଭେନାତି ୱତ୍ତବ୍ବେ’’ତି। ଅନୁନାସିକଲୋପନ୍ତି ‘‘ନୱ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନିଗ୍ଗହୀତସ୍ସ ୱିନାସଂ। ନିଗ୍ଗହୀତଞ୍ହି ନାସଂ ଅନୁଗତତ୍ତା ‘‘ଅନୁନାସିକ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସ ଅଦସ୍ସନ, ମକତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ମଜ୍ଝେ ଠିତପଦଦ୍ୱଯେତି ‘‘ନୱ’’ନ୍ତି ଚ ‘‘ଚୀୱରଲାଭେନା’’ତି ଚ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଦାନମନ୍ତରେ ‘‘ଠିତେ ପନା’’ତି ଚ ‘‘ଭିକ୍ଖୁନା’’ତି ଚ ପଦଦ୍ୱଯେ। ନିଦ୍ଧାରଣେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ନିପାତୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଅଲଭୀତି ଲଭୋତି ୱଚନତ୍ଥସ୍ସ ଅଭିଧେଯ୍ୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୁନା’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖୁନା’’ତିଆଦି। ପଦଭାଜନେ ପନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯନ୍ତି ଯଂ ଚୀୱରଂ। ‘‘ଚୀୱର’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚୀୱରସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଂ ନିୱାସେତୁଂ ୱା’’ତିଆଦି। ଚମ୍ମକାରନୀଲନ୍ତି ଚମ୍ମକାରାନଂ ତିଫଲେ ପକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଅଯଗୂଥସ୍ସ ନୀଲଂ। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ କରୀଯତି ଅନେନାତି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣକରଣଂ, କପ୍ପବିନ୍ଦୁନ୍ତି ଆହ ‘‘କପ୍ପବିନ୍ଦୁଂ ସନ୍ଧାଯା’’ତି। ଆଦିଯନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଆଦାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୋଣେସୂତି ଅନ୍ତେସୁ। ୱାସଦ୍ଦୋ ଅନିଯମୱିକପ୍ପତ୍ଥୋ। ଅକ୍ଖିମଣ୍ଡଲମତ୍ତଂ ୱାତି ଅକ୍ଖିମଣ୍ଡଲସ୍ସ ପମାଣଂ ୱା କପ୍ପବିନ୍ଦୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଟ୍ଟେ ୱାତି ଅନୁୱାତପଟ୍ଟେ ୱା। ଗଣ୍ଠିଯଂ ୱାତି ଗଣ୍ଠିକପଟ୍ଟେ ୱା। ପାଠଇକପ୍ପୋତି ଦ୍ୱେ ୱା ତିସ୍ସୋ ୱା ତତୋ ଅଧିକା ୱା ବିନ୍ଦୁଆୱଲୀ କତ୍ୱା କତୋ କପ୍ପୋ। କଣ୍ଣିକକପ୍ପୋତି କଣ୍ଣିକଂ ୱିଯ

ବିନ୍ଦୁଗୋଚ୍ଛକଂ କତ୍ୱା କତୋ କପ୍ପୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅଗ୍ଗିୟକପ୍ପାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ସଵ୍ଵାତି ସଵ୍ଵାସୁ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ। ଏକୋପି ବିନ୍ଦୁ ୱଟ୍ଟୋୟେୱ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ‘‘ଏକଂ ୱଟ୍ଟବିନ୍ଦୁ’’ନ୍ତି।

୩୭୧।ଅଗ୍ଗଳଆଦୀନୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅନୁୱାତପରିଭଣ୍ଡେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ୱିକପ୍ପନସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୭୪। ନୱମେ ତସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସୟୋ ଚୀୱରସାମିକୋୟେୱାତି ଆହ ‘‘ଚୀୱରସାମିକସ୍ସା’’ତି। ଦୁତିୟସ୍ସ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସୟୋ ୱିନୟଧରୋୟେୱାତି ଆହ ‘‘ୟେନା’’ତିଆଦି। ‘‘ଅୱିସ୍ସାସନ୍ତୋ’’ତିପଦସ୍ସ କିରିୟାୱିସେସନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅୱିସ୍ସାସେନା’’ତି। ତେନାତି ୱିନୟଧରେନାତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଚୀୱରାପନିଧାନସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୭୭। ଦସମେ ‘‘ଅପନେତ୍ୱା’’ତିଇମିନା ଅପୈତ୍ୟୁପସଗ୍ଗସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ନିଧେନ୍ତୀତି ନିଗୂହିତ୍ୱା ଠପେନ୍ତି। ହସାଧିପ୍ପାୟୋତି ହସଂ, ହସନତ୍ଥାୟ ୱା ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ପରିକ୍ଖାରସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପତ୍ତତ୍ଥୱିକାଦି’’ନ୍ତି। ପତ୍ତସ୍ସ ପାଠଇୟମାଗତତ୍ତା ପତ୍ତସ୍ସ ଥୱିକାତି ଅତ୍ଥୋୟେୱ ଗହେତଵ୍ଵୋ, ନ ପତ୍ତୋ ଚ ଥୱିକା ଚାତି। ‘‘ସମଣେନ ନାମା’’ତିପଦଂ ‘‘ଭୱିତୁ’’ନ୍ତିପଦେ ଭାୱକତ୍ତାତି। ଦସମଂ।

ସୁରାପାନୱଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ।

୭। ସପ୍ପାଣକୱଗ୍ଗୋ

୧। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚପାଣସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥୟୋଜନା

୩୮୨। ସପ୍ପାଣକୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଉସୁଂ ଅସତି ଖିପତି ଅନେନାତି ଇସ୍ସାସୋତି କତେ ଧନୁୟେୱ ମୁଖ୍ୟତୋ ଇସ୍ସାସୋ ନାମ, ଧନୁଗ୍ଗହା- ଚରିୟୋ ପନ ଉପଚାରେନ। ଉସୁଂ ଅସତି ଖିପତୀତି ଇସ୍ସାସୋତି କତେ ଧନୁଗ୍ଗହାଚରିୟୋ ଇସ୍ସାସୋ ନାମ, ଇଧ ପନ ଉପଚାରତ୍ଥୋ ୱା କତ୍ତୁତ୍ଥୋ ୱା ଗହେତଵ୍ଵୋତି ଆହ ‘‘ଧନୁଗ୍ଗହାଚରିୟୋ ହୋତୀ’’ତି। ପଵ୍ଵଜିତକାଲେ ଇସ୍ସାସସ୍ସ ଅୟୁତ୍ତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଗିହିକାଲେ’’ତି। ୱୋରୋପିତାତି ଏତ୍ଥ ୱି ଅୱ ପୁଵ୍ଵସ୍ସ ରୁହଧାତୁସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ୱିୟୋଜିତା’’ତି।

ୟସ୍ମା ଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତନ୍ତି ‘‘ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତା’’ତିୱଚନଂ। କସ୍ମା ୱୋହାରମତ୍ତମେୱ ହୋତି, ନନୁ ୟତୋ କୁତୋଚି ୟସ୍ମିଂ କିସ୍ମିଂଚି ୱିୟୋଜିତେ ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି ୱିୟ ୱିସୁଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ପାଣତୋ ଜୀୱିତେ ୱିୟୋଜିତେ ପାଣଜୀୱିତାପୀତି ଆହ ‘‘ନ ହେତ୍ଥ’’ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତା’’ତିୱଚନେ ଦସ୍ସେତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିଞ୍ଚି ଜୀୱିତଂ ନାମାତି ୟୋଜନା। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥସମ୍ବନ୍ଧୋ – ସୀସାଲଙ୍କାରେ ସୀସତୋ ୱିୟୋଜିତେ ସୀସଂ ଅଲଙ୍କାରତୋ ୱିସୁଂ ତିଟ୍ଠତି ୟଥା, ଏୱଂ ଜୀୱିତେ ପାଣତୋ ୱିୟୋଜିତେ ଜୀୱିତଂ ପାଣତୋ ୱିସୁଂ ନ ତିଟ୍ଠତି ନାମାତି। ଅଞ୍ଞତ୍ତଦତ୍ଥୂତି ଏକଂସେନ। ‘‘ପାଣ’’ନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତୋପି ମନୁସ୍ସପାଣସ୍ସ ପାରାଜିକଟ୍ଠାନେ ଗହିତତ୍ତା ଇଧ ପାରିସେସଞ୍ଞାୟେନ ତିରଚ୍ଛାନପାଣୋୱ ଗହେତଵ୍ଵୋତି ଆହ ‘‘ତିରଚ୍ଛାନଗତୋୟେୱ ପାଣୋ’’ତି। ତନ୍ତି ପାଣଂ। ମହନ୍ତେ ପନ ପାଣେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୩୮୫। ସୋଧେନ୍ତୋ ଅପନେତୀତି ୟୋଜନା। ମଙ୍ଗୁଲୋତି ମନୁସ୍ସରତ୍ତପୋ ଏକୋ କିମିୱିସେସୋ। ସୋ ହି ରତ୍ତପିୱନତ୍ଥାୟ ମଙ୍ଗତି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଇମଂ ଚିମଞ୍ଚ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ‘‘ମଙ୍ଗୁଲୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଦକ୍ଖରାନଞ୍ଚ ଅୱିପରିତତ୍ଥଂ, ସୋତୂନଞ୍ଚ ସଞ୍ଚାୟୋପଦେସଲଭନତ୍ଥଂ କତ୍ଥଚି ଠାନେ ୱଚନତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋତି ଦଟ୍ଠଵ୍ଵଂ। ତସ୍ସ ବୀଜମେୱ ଖୁଦ୍ଦକଟ୍ଠେନ ମଙ୍ଗୁଲବୀଜକଂ, ତସ୍ମିଂ। ତନ୍ତି ମଙ୍ଗୁଲବୀଜକଂ। ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱାତି ୟୋଜନାତି। ପଠମଂ।

୨। ସପ୍ପାଣକସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୮୭। ଦୁତିୟେ ସହ ପାଣେହୀତି ସପ୍ପାଣକଂ ଉଦକନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୟେ ପାଣକା’’ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ପତ୍ତପୂରମ୍ପି ଉଦକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ । ତାଦିସେନାତି ସପ୍ପାଣକେନ। ଧୋୱତୋପି ପାଚିତ୍ତିୟନ୍ତି ୟୋଜନା। ଉଦକସୋଣ୍ଡିନ୍ତି ସିଲାମୟଂ ଉଦକସୋଣ୍ଡିଂ। ପୋକ୍ଖରଣିନ୍ତି ସିଲାମୟଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ। ଉଟ୍ଠାପୟତୋପି ପାଚିତ୍ତିୟନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ସୋଣ୍ଡିପୋକ୍ଖରଣୀହି। ଉଦକସ୍ସାତି ଉଦକେନ, ପୂରେ ଘଟେ ଆସିଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତତ୍ଥାତି ଉଦକେ। ଉଦକେତି ଉଦକସଣ୍ଠାନକପଦେସେ ଆସିଞ୍ଚିତୌଦକେ। ପତିସ୍ସତୀତି ସୋଣ୍ଡିପୋକ୍ଖରଣୀହି ଗହିତୌଦକଂ ପତିସ୍ସତୀତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ଉକ୍କୋଟନସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୯୨। ତତିଯେ ''ଉଚ୍ଚାଲେନ୍ତୀ''ତିଇମିନା ଉକ୍କୋଟେନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଉପୁବ୍ବସ୍ସ କୁଟଧାତୁସ୍ସ ଉଚ୍ଚାଲନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ଧାତୂନ, ମନେକତ୍ଥତ୍ତା। ଯଂ ଯଂ ପତିଟ୍ଠିତଂ ଯଥାପତିଟ୍ଠିତଂ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ଯଥାପତିଟ୍ଠିତଭାୱୋ, ତେନ।

୩୯୩।ଯୋ ଧମ୍ମୋତି ଯୋ ସମଥଧମ୍ମୋ। ଧମ୍ମେନାତି ଏତ୍ଥ ଏନସଦ୍ଦେନ ''ଯଥାଧମ୍ମ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଂଇତିକାରିଯସ୍ସ କାରିଂ ଦସ୍ସେତି। ଇମିନା ''ଯଥାଧମ୍ମ''ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ''ନିହତାଧିକରଣ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନିହତସଦ୍ଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ''ସତ୍ଥାରା''ତିପଦଂ ''ୱୁତ୍ତଂ'' ଇତିପଦେ କତ୍ତା। ନତ୍ଥି ହତଂ ହନନଂ ଇମସ୍ସାତି ନିହତନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଅତ୍ଥତୋ ୱୂପସମନମେୱାତି ଆହ ''ୱୂପସମିତ''ନ୍ତି।

୩୯୫। ଯଂ ୱା ତଂ ୱା କମ୍ମଂ ଧମ୍ମକମ୍ମଂ ନାମ ନ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ଅଧିକରଣୱୂପସମକମ୍ମମେୱ ଧମ୍ମକମ୍ମଂ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯେନ କମ୍ମେନା''ତିଆଦି। ଅଯମ୍ପୀତି ଅଯମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁ। ସେସପଦାନିପୀତି ''ଧମ୍ମକମ୍ମେ ୱେମତିକୋ''ତିଆଦୀନି ସେସପଦାନିପି। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ୱୁତ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥେୱାତି ପରିୱାରେ ଏୱ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ, ୱିଭଙ୍ଗେ ୱାତି। ତତିୟଂ।

୪। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସିକ୍ଖାପଦଂ

୩୯୯। ଚତୁତ୍ଥେ ଅଜ୍ଝାଚାରୱସେନ ଦସ୍ସିତାନି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସଦ୍ଦତ୍ଥଭାୱେନ ସଦିସତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ''ଧୁର''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଲକ୍ଖଣୱନ୍ତତ୍ତା ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଆହ ''ଧୁରେ''ତି। ଧୁରେ ନିକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତେ ସତୀତି ଯୋଜନା।

ଏୱଂଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ''ଅଞ୍ଞସ୍ସ ନାରୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ୱତ୍ଥୁ, ପୁଗ୍ଗଲତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦୁତିଯସ୍ସ। ସୋପୀତି ଦୁତିଯୋପି। ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ତତିଯସ୍ସ। ଯାୱ କୋଟି ନ ଛିଜ୍ଜତି, ତାୱ ଆପଜ୍ଜତିଯେୱାତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସେୱାତି ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ୱତ୍ଥୁପୁଗ୍ଗଲୋଯେୱାତି ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନପୁଗ୍ଗଲୋଯେୱ। ଅଯନ୍ତି ପଠମଭିକ୍ଖୁ। ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ଦୁତିଯସ୍ସ। ସୋତି ଦୁତିଯୋ ଆରୋଚେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେନାତି ପଠମଭିକ୍ଖୁନା। ଅସ୍ସାତି ଦୁତିଯସ୍ସ। ତସ୍ସେୱାତି ପଠମଭିକ୍ଖୁସ୍ସେୱ। ୱତ୍ଥୁପୁଗ୍ଗଲଂ ଉପନିଧାଯ ''ତତିଯେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ଦୁତିଯସ୍ସା''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୪୦୦।ପଞ୍ଚାପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯାଦିକେ ପଞ୍ଚ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେ। ଅଜ୍ଝାଚାରୋ ନାମାତି ଅଧିଭୱିତ୍ୱା ୱୀତିକ୍କମିତ୍ୱା ଆଚରିତବ୍ବତ୍ତା ଅଜ୍ଝାଚାରୋ ନାମାତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଊନୱୀସତିୱସ୍ସସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୦୨। ପଞ୍ଚମେ ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋତି କରସାଖାଯୋ। ତା ହି ଅଙ୍ଗନ୍ତି ହତ୍ଥତୋ ପଞ୍ଚଧା ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଲିଖନ୍ତସ୍ସ ଉପାଲିସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାତି ବହୁଚିନ୍ତେତବ୍ବକାରଣେନ। ଅସ୍ସାତି ଉପାଲିସ୍ସ। ଉରୋତି ହଦଯଂ। ତଞ୍ହି ଉସତି ଚିନ୍ତାତାପୋ ଦହତି ଏତ୍ଥାତି ଉରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ରୂପସୁତ୍ତନ୍ତି ହେରଞ୍ଞିକାନଂ ରୂପସୁତ୍ତଂ, ଯଥା ହତ୍ଥାଚରିଯାନଂ ହତ୍ଥିସୁତ୍ତନ୍ତି। ଅକ୍ଖୀନୀତି ଚକ୍ଖୂନି। ତାନି ହି ଅକ୍ଖନ୍ତି ୱିସଯେସୁ ବ୍ୟାପୀଭୱନ୍ତି, ରୂପଂ ୱା ପସ୍ସନ୍ତି ଇମେହୀତି ଅକ୍ଖୀନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ମକସେନ ସୂଚିମୁଖାନଂ ଗହିତତ୍ତା ଡଂସେନ ପିଙ୍ଗଲମକ୍ଖିକାଯୋୱ ଗହେତବ୍ବାତି ଆହ ''ଡଂସାତି ପିଙ୍ଗଲମକ୍ଖିକାଯୋ''ତି। ପିଙ୍ଗଲମକ୍ଖିକାଯୋ ହି ଡଂସନଟ୍ଠେନ ଖାଦନଟ୍ଠେନ ଡଂସାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଦୁକ୍ଖରୋ ଖମୋ ଏତାସନ୍ତି ଦୁକ୍ଖମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଦୁକ୍ଖମାନ''ନ୍ତି। ୱେଦନାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସାତସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅମଧୁରାନ''ନ୍ତି। ଇମିନା ଅମଧୁରତ୍ତା ନ ସାଦିତବ୍ବାତି ଅସାତାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପାଣସଦ୍ଦଜୀୱିତସଦ୍ଦାନଂ ପରିଯାଯଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଜୀୱିତହରାନ''ନ୍ତି। ପାଣଂ ହରନ୍ତି ଅପନେନ୍ତୀତି ପାଣହରା, ତାସଂ ୱେଦନାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୪୦୪। ୱିଜାଯନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପରିପୁଣ୍ଣୱୀସତିୱସ୍ସୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ, ଗବ୍ଭଗହଣକାଲତୋ ପନ ପଟ୍ଠାଯାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣତୋ ପଟ୍ଠାଯା''ତି। ଗବ୍ଭେ ସଯିତକାଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱୀସତିମଂ ୱସ୍ସଂ ପରିପୁଣ୍ଣମସ୍ସାତି ଗବ୍ଭୱୀସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଯଥାହାତି ଯେନାକାରେନ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି, ତେନାକାରେନ ଭଗୱା ଆହାତି ଯୋଜନା। ଅଥ ୱା ଯଥା କିଂ ୱଚନଂ ଭଗୱା ଆହାତି ଯୋଜନା।

ଗବ୍ଭୱୀସୋ ହୁତ୍ୱା ଉପସମ୍ପନ୍ନୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅମ୍ଭୀତି ଅମ୍ହି। ନୁସଦ୍ଦୋ ପରିୱିତକ୍କତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଯନ୍ତି ଯାଦିସଂ ପଠମଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନା ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତି। ''ପଠମଂ ୱିଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ତନ୍ତି ପଠମଂ ଚିତ୍ତଂ ପଠମଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଅସ୍ସାତି ସତ୍ତସ୍ସ। ସାୱ ଜାତୀତି ସା ଏୱ ପଟିସନ୍ଧି, ଗବ୍ଭୋ ନାମ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତହ୍ମାତି ପାଠଇଯଂ, ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଯୋତି ପୁଗ୍ଗଲୋ। ମହାପୱାରଣାଯାତି ଅସ୍ସଯୁଜପୁଣ୍ଣମିଯଂ। ସା ହି ପୂଜିତପୱାରଣତ୍ତା ମହାପୱାରଣାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତତୋତି ପୱାରଣାଯ ଜାତକାଲତୋ। ତନ୍ତି ମହାପୱାରଣଂ। ପାଟିପଦେ ଚାତି ଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦୋ ଅନିଯମୱିକପ୍ପତ୍ଥୋ, ପୱାରଣଦିୱସପାଟିପଦଦିୱସେସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ। ହାଯନୱଡ୍ଢନନ୍ତି କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ୱସିତମାସେସୁ ଅଧିକେସୁ ହାଯନଞ୍ଚ ଊନେସୁ ୱଡ୍ଢନଞ୍ଚ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ପୋରାଣକତ୍ଥେରା ପନ ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକୂନୱୀସତିୱସ୍ସନ୍ତି ଅନନ୍ତରେ ୱୁତ୍ତଂ ଏକୂନୱୀସତିୱସ୍ସଂ। ନିକ୍ଖମନୀଯୋତି ସାୱଣମାସୋ। ସୋ ହି ଅନ୍ତୋୱୀଥିତୋ ବାହିରୱୀଥିଂ ନିକ୍ଖମତି ସୂରିଯୋ ଅସ୍ମିନ୍ତି ''ନିକ୍ଖମନୀଯୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପାଟିପଦଦିୱସେତି ପଚ୍ଛିମିକାଯ ୱସ୍ସୂପଗମନଦିୱସେ। ତଂ ଉପସମ୍ପାଦନଂ। କସ୍ମାତି ପୁଚ୍ଛା। ଏତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ପରିହାରୋ ୱୁଚ୍ଚତେ ମଯାତି ଯୋଜନା। ୱୀସତିଯା ୱସ୍ସେସୂତି ଉପସମ୍ପନ୍ନପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱୀସତିଯା ୱସ୍ସେସୁ। ତିଂସରତ୍ତିଦିୱସ୍ସ ଏକମାସତ୍ତା ''ଚତ୍ତାରୋ ମାସା ପରିହାଯନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଉକ୍କଡ୍ଢନ୍ତୀତି ଏକସ୍ସ ଅଧିକମାସସ୍ସ ନାସନତ୍ଥାଯ ୱସ୍ସଂ ଉପରି କଡ୍ଢନ୍ତି। ତତୋତି ଛମାସତୋ ଅପନେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ''ଏକୂନୱୀସତିୱସ୍ସ''ନ୍ତିଆଦିୱଚନେ। ପନ-ସଦ୍ଦୋ ହିସଦ୍ଦତ୍ଥୋ, ସଚ୍ଚନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋତି ପୁଗ୍ଗଲୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଗବ୍ଭମାସାନମ୍ପି ଗଣନୂପଗତ୍ତା ଗହେତ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତି, ତସ୍ମା ଛ ମାସେ ୱସିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଟ୍ଠ ମାସେ ୱସିତ୍ୱା ଜାତୋପି ନ ଜୀୱତୀତି ସୁତ୍ତନ୍ତଅଟ୍ଠକଥାସୁ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨୪-୨୫; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୨୦୫) ୱୁତ୍ତଂ।

୪୦୬।ଦସୱସ୍ସଙ୍ଗଯେନାତି ଉପସମ୍ପଦତୋ ଦସୱସ୍ସାତିକ୍କମେନ। ଉପସମ୍ପାଦେତୀତି ଉପଜ୍ଝାଯୋ ୱା କମ୍ମୱାଚାଚରିଯୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦେତି। ତନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାଚରିଯଭୂତଂ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନପୁଗ୍ଗଲଂ। କମ୍ମୱାଚାଚରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତୋ ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ସଚେ ଅଞ୍ଞୋପି କମ୍ମୱାଚାଚରିଯୋ ଅତ୍ଥି, ସୂପସମ୍ପନ୍ନୋ। ସୋୱ ସଚେ କମ୍ମୱାଚଂ ସାୱେତି, ନୁପସମ୍ପନ୍ନୋ। ଞତ୍ୱା ପନ ପୁନ ଅନୁପସମ୍ପାଦେନ୍ତେ ସଗ୍ଗନ୍ତରାଯୋପି ମଗ୍ଗନ୍ତରାଯୋପି ହୋତିଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଥେଯ୍ୟସତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୦୭। ଛଟ୍ଠେ ''ପଟିଯାଲୋକ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆଲୋକସଦ୍ଦେନ ସୂରିଯୋ ୱୁତ୍ତୋ ଉପଚାରେନ। ସୂରିଯୋ ହି ପୁରତ୍ଥିମଦିସତୋ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଦିସଂ ଗତୋ, ତସ୍ମା ସୂରିଯସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଆଲୋକସ୍ସ ପଟିମୁଖଂ ''ପଟିଯାଲୋକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ପଚ୍ଛିମଦିସାଯେୱ ଗହେତବ୍ବାତି ଆହ ''ପଚ୍ଛିମଂ ଦିସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ''ତି। କମ୍ମିକାତି କମ୍ମେ ଯୁତ୍ତା ପଯୁତ୍ତା।

୪୦୯।ରାଜାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତକଂ ''ରାଜା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି ଉପଚାରେନ, ଅଥ ୱା ରଞ୍ଞୋ ଏସୋ ''ରାଜା''ତି କତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତକଂ ''ରାଜା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଥେଯ୍ୟନ୍ତି ଥେନେତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଙ୍ଗ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ପାଚି। ୬୦୬) ୱିଯ ନିଗ୍ଗହୀତାଗମୋ ହୋତି। ରାଜାନଂ, ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତକଂ ୱା ଥେଯ୍ୟଂ ଥେନେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ରାଜାନଂ ୱା ଥେନେତ୍ୱା''ତିଆଦି।

୪୧୧। ଚତୂସୁ ୱିସଙ୍କେତେସୁ ଦ୍ୱୀହି ଅନାପତ୍ତି, ଦ୍ୱୀହି ଆପତ୍ତିଯେୱାତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସଂୱିଧାନସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୧୨। ସତ୍ତମେ ''ପଧୂପେନ୍ତୋ''ତି ଏତ୍ଥ ପପୁବ୍ବ ଧୂପଧାତୁ ପରିଭାସନତ୍ଥେ ୱତ୍ତତୀତି ଆହ ''ପରିଭାସନ୍ତୋ''ତି। ତ୍ୱଂ ସମଣୋପି ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛସି, ତୁଯ୍ହେୱେସୋ ଦୋସୋ, ନେତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସାତି ଅତ୍ତାନଂଯେୱ ପରିଭାସନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ''ନିକ୍ଖାମେସୀ''ତିଇମିନା ''ନିପ୍ପାତେସୀ''ତିଏତ୍ଥ ନିପୁବ୍ବ ପତଧାତୁ ଗତ୍ୟତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତୀତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅରିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୧୭। ଅଟ୍ଠମେ ଗଦ୍ଧେତି ଗିଜ୍ଝେ। ତେ ହି ଗିଧନ୍ତି କୁଣପଂ ଅଭିକଙ୍ଖନ୍ତୀତି ''ଗନ୍ଧା''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି । ଗଦ୍ଧେତିପି ପାଠୋ, ସୋପି ଯୁଜ୍ଜତି ଯଥା

‘‘ଯୁଗନଦ୍ଧୋ, ଯୁଗନଦ୍ଧୋ’’ତି ଚ ‘‘ପଟିବଦ୍ଧୋ ପଟିବଦ୍ଧୋ’’ତି ଚ। ବାଧୟିଂସୂତି ହନିଂସୁ। ଅସ୍ସାତି ଅରିଟ୍ଠସ୍ସ।

ତଦ୍ଧିତେନ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦସ୍ସେତୁମାହ ‘‘ତେ’’ତିଆଦି। ତେତି ଅନ୍ତରାୟିକା। ତତ୍ଥାତି ପଞ୍ଚୱିଧେସୁ ଅନ୍ତରାୟିକେସୁ। ‘‘ତଥା’’ତିପଦେନ ‘‘କମ୍ମନ୍ତରାୟିକଂ ନାମା’’ତି ପଦଂ ଅତିଦିସତି। ତଂ ପନାତି ଭିକ୍ଖୁନିଦୂସକକମ୍ମଂ ପନ। ମୋକ୍ଖସ୍ସେୱାତି ମଗ୍ଗନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ। ମଗ୍ଗୋ ହି କିଲେସେହି ମୁଚ୍ଚତୀତି ଅତ୍ଥେନ ମୋକ୍ଖୋ ନାମ। ଝାନମ୍ପେତ୍ଥ ସଙ୍ଗହିତଂ ନୀୱରଣେହି ୱିମୁଚ୍ଚନତୋ। ନିବ୍ବାନଂ ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି ଅତ୍ଥେନ ମୋକ୍ଖୋ ନାମ। ଫଲମ୍ପେତ୍ଥ ସଙ୍ଗହିତଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତତ୍ତା। ନିୟତମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଧମ୍ମାତି ନିୟତଭାୱଂ ପତ୍ତା, ନିୟତୱସେନ ୱା ପୱତ୍ତା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଖାତା ଧମ୍ମା। ତେ ପନ ନତ୍ଥିକଅହେତୁକ ଅକିରିୟୱସେନ ତିୱିଧା। ପଣ୍ଡକାଦିଗ୍ଗହଣସ୍ସ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତତ୍ତା ‘ପଟିସନ୍ଧିଧମ୍ମା’’ତିପଦେନ ଅହେତୁକଦ୍ୱିହେତୁକପଟିସନ୍ଧିଧମ୍ମା ଗହେତବ୍ବା ସବ୍ବେସମ୍ପି ୱିପାକନ୍ତରାୟିକଭାୱତୋ। ତେପି ମୋକ୍ଖସ୍ସେୱ ଅନ୍ତରାୟଂ କରୋନ୍ତି, ନ ସଗ୍ଗସ୍ସ। ତେ ପନାତି ଅରିୟୂପୱାଦା ପନ। ତାୱଦେୱ ଉପୱାଦନ୍ତରାୟିକା ନାମାତି ଯୋଜନା। ତାପୀତି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପନ୍ନା ଆପତ୍ତିୟୋପି। ପାରାଜିକାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୁଭାୱଂ ୱା ପଟିଜାନାତୀ’’ତି। ସଙ୍ଘାଦିସେସାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନ ୱୁଟ୍ଠାତି ୱା’’ତି। ଲହୁକାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନ ଦେସେତି ୱା’’ତି।

ତତ୍ରାତି ପଞ୍ଚୱିଧେସୁ ଅନ୍ତରାୟିକେସୁ। ଅୟଂ ଭିକ୍ଖୂତି ଅରିଟ୍ଠୋ ଗଦ୍ଧବାଧିପୁବ୍ବୋ ଭିକ୍ଖୁ। ସେସନ୍ତରାୟିକେତି ଆଣାୱୀତିକ୍କମନ୍ତରାୟିକତୋ ସେସେ ଚତୁବ୍ବିଧେ ଅନ୍ତରାୟିକେ। ଇମେ ଆଗାରିକାତି ଅଗାରେ ୱସନସୀଲା ଇମେ ମନୁସ୍ସା। ଭିକ୍ଖୂପି ପସ୍ସନ୍ତି ଫୁସନ୍ତି ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କସ୍ମା ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ୱଟ୍ଟନ୍ତିୟେୱାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ରସେନ ରସଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଉପାଦିଣ୍ଣକରସେନ ଅନୁପାଦିଣ୍ଣକରସଂ, ଅନୁପାଦିଣ୍ଣକରସେନ ୱା ଉପାଦିଣ୍ଣକରସଂ ସମାନେତ୍ୱା। ଯୋନିସୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ସଂୱିଜ୍ଜତି ଛନ୍ଦରାଗୋ ଏତ୍ଥାତି ସଚ୍ଛନ୍ଦରାଗୋ, ସୋୟେୱ ପରିଭୋଗୋ ସଚ୍ଛନ୍ଦରାଗପରିଭୋଗୋ, ତଂ। ଏକଂ କତ୍ୱାତି ସମାନଂ କତ୍ୱା। ଘଟେନ୍ତୋ ୱିୟ ପାପକଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। କିଂସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ, କସ୍ମା ଭଗୱତା ପଠମପାରାଜିକଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ନ ପଞ୍ଞାପେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ବନ୍ଧନ୍ତୋ ଯଥା ଅକତ୍ତବ୍ବଂ କରୋତି, ତଥା ପଠମପାରାଜିକଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୋ ଭଗୱା ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଏତ୍ଥାତି ପଠମପାରାଜିକେ। ଆସନ୍ତି ଭବ୍ବାସଂ। ଆଣାଚକ୍କେତି ଆଣାସଙ୍ଖାତେ ଚକ୍କେ।

ଅଟ୍ଠିୟେୱ ଅଟ୍ଠିକଂ କୁଚ୍ଛିତଟ୍ଠେନ, କୁଚ୍ଛିତତ୍ଥେ ହି କୋ। ଅଟ୍ଠିକମେୱ ଖଲୋ ନୀଚଟ୍ଠେନ ଲାମକଟ୍ଠେନାତି ଅଟ୍ଠିକଙ୍ଖଲୋ ନିଗ୍ଗହୀତାଗମଂ କତ୍ୱା। ତେନ ଉପମା ସଦିସାତି ଅଟ୍ଠିକଙ୍ଖଲୂପମା। ‘‘ଅଟ୍ଠୀ’’ତି ଚ ‘‘କଙ୍ଖଲ’’ନ୍ତି ଚ ପଦଂ ଗହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣେନ୍ତି ଆଚରିୟା (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ପାଚିତ୍ତିୟ ୩।୪୧୭; ୱି। ୱି। ଟୀ। ପାଚିତ୍ତିୟ ୨।୪୧୭; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୪୨; ମ। ନି। ଟୀ। ୩।୪୨)। ଅଙ୍ଗାରକାସୂପମାତି ଅଙ୍ଗାରରାସିସଦିସା, ଅଙ୍ଗାରେହି ୱା ପରିପୁଣ୍ଣା ଆୱାଟସଦିସା। ଅସିସୂନୂପମାତି ଏତ୍ଥ ଅସୀତି ଖଗ୍ଗୋ। ସୋ ହି ଅସତେ ଖିପତେ ଅନେନାତି ‘‘ଅସୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୂନାତି ଅଧିକୋଟ୍ଟନଂ। ତଞ୍ହି ସୁନତି ସଞ୍ଚୁଣ୍ଣଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତି ଏତ୍ଥାତି ‘‘ସୂନା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅସିନା ସୂନାତି ଅସିସୂନା, ତାୟ ଉପମା ସଦିସାତି ଅସିସୂନୂପମା। ସତ୍ତିସୂଲୂପମାତି ସତ୍ତିୟା ଚ ସୂଲେନ ଚ ସଦିସା। ଏତ୍ଥାତି ଇମିସ୍ସଂ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ। ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠକଥାୟଂ ଅଲଗଦ୍ଦୂପମସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୩୪ ଆଦୟୋ) ଗହେତବ୍ବୋ। ଏୱଂସଦ୍ଦଖୋସଦ୍ଦାନମନ୍ତରେ ୱିୟସଦ୍ଦସ୍ସ ବ୍ୟାଦେସଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଏୱଂ ୱିୟ ଖୋ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଉକ୍ଖିତ୍ତସମ୍ଭୋଗସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୨୪। ନୱମେ ଅନୁଧମ୍ମସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅନୁଲୋମୱତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା କତା ଓସାରଣା’’ତି। ଇମିନା ଅନୁଲୋମୱତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା କତୋ ଓସାରଣସଙ୍ଖାତୋ ଧମ୍ମୋ ଅନୁଧମ୍ମୋତି ଦସ୍ସେତି। ଓସାରଣାତି ପୱେସନା। ତେନେୱାତି ଉକ୍ଖିତ୍ତକସ୍ସ ଅକଟାନୁଧମ୍ମତ୍ତା ଏୱ। ଅସ୍ସାତି ‘‘ଅକଟାନୁଧମ୍ମେନା’’ତି ପଦସ୍ସ।

ଦଦତୋ ୱା ଗଣ୍ହତୋ ୱାତି ୱାସଦ୍ଦୋ ଅନିୟମୱିକପ୍ପତ୍ଥୋତି। ନୱମଂ।

୧୦। କଣ୍ଟକସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୨୮। ଦସମେ ଅରିଟ୍ଠସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱିୟ ଏତସ୍ସାପି ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଯୋଜନା। ଉମ୍ମଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସାତି ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ। ସଂୱାସସ୍ସ ନାସନା ସଂୱାସନାସନା। ଲିଙ୍ଗସ୍ସ ନାସନା ଲିଙ୍ଗନାସନା। ଦଣ୍ଡକମ୍ମେନ ନାସନା ଦଣ୍ଡକମ୍ମନାସନା। ତତ୍ଥାତି ତିୱିଧାସୁ ନାସନାସୁ। ଦୂସକୋ…ପେ… ନାସେଥାତି ଏତ୍ଥ ଅୟଂ ନାସନା ଲିଙ୍ଗନାସନା ନାମାତି ଯୋଜନା। ଅୟନ୍ତି ଦଣ୍ଡକମ୍ମନାସନା। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ, ‘‘ନାସେତୂ’’ତି ପଦେ ୱା। ତତ୍ଥାତି ପୁରିମୱଚନାପେକ୍ଖଂ, ‘‘ଏୱଞ୍ଚ ପନ ଭିକ୍ଖୱେ’’ତି ଆଦିୱଚନେତି ଅତ୍ଥୋ। ପିରେତି ଆମନ୍ତନପଦଂ ପରସଦ୍ଦେନ ସମାନତ୍ଥନ୍ତି ଆହ ‘‘ପରା’’ତି।

‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଅନଜ୍ଝତ୍ତିକଭୂତ’’ଇତି ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ପଚ୍ଚନୀକଭୂତ’’ ଇତି ୱା ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ‘‘ଅମାମକ’’ଇତିପଦେନ ‘‘ପର’’ଇତିପଦସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅମ୍ହେ ନମମାଯକ, ଅମ୍ହେହି ୱା ନମମାଯିତବ୍ବ ଇତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅମ୍ହାମକ’’ଇତିପି ହକାରଯୁତ୍ତୋ ପାଠୋ। ଅମ୍ହେହି ଆମଙ୍କୈତି ଅତ୍ଥୋ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ତେତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ, ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତୱ ରୂପସଦ୍ଦେ ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନ ପସ୍ସାମାତି ନ ପସ୍ସାମ, ନ ସୁଣାମ।

୪୨୯।ତେନାତି ସାମଣେରେନ। ‘‘କାରାପେଯ୍ୟା’’ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମନ୍ତି। ଦସମଂ।

ସପ୍ପାଣକୱଗ୍ଗୋ ସତ୍ତମୋ।

୮। ସହଧମ୍ମିକୱଗ୍ଗୋ

୧। ସହଧମ୍ମିକସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୪୩୪। ସହଧମ୍ମିକୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଯନ୍ତି ଯଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ‘‘ସିକ୍ଖମାନେନା’’ତି ଏତ୍ଥ ମାନପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅନାଗତତ୍ଥଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସିକ୍ଖିତୁକାମେନା’’ତି। ‘‘ସିକ୍ଖମାନେନା’’ତିପଦଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୁନା’’ତିପଦେ ଏୱ ନ କେୱଲଂ କାରକୱିସେସନଂ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ‘‘ଅଞ୍ଞାତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦିପଦେସୁପି କିରିଯାୱିସେସନଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ହୁତ୍ୱା’’ତି। ପଦତ୍ଥତୋତି ପଦତୋ ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଚ, ପଦାନଂ ଅତ୍ଥତୋ ୱାତି। ପଠମଂ।

୨। ୱିଲେଖନସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୩୮। ଦୁତିଯେ ୱିନଯେ ପଟିସଂଯୁତ୍ତା କଥା ୱିନଯକଥାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱିନଯକଥା ନାମା’’ତିଆଦି। ତନ୍ତି ୱିନଯକଥଂ। ପଦଭାଜନେନେନ ୱଣ୍ଣନା ୱିନଯସ୍ସ ୱଣ୍ଣୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ୱିନଯସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ। ପରିଯାପୁଣନଂ ପରିଯତ୍ତି, ୱିନଯସ୍ସ ପରିଯତ୍ତି ୱିନଯପରିଯତ୍ତି, ୱିନଯପରିଯତ୍ତିସଙ୍ଖାତଂ ମୂଲମସ୍ସ ୱଣ୍ଣସ୍ସାତି ୱିନଯପରିଯତ୍ତିମୂଲକୋ, ତଂ। ୱିନଯଧରୋ ଲଭତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ତେ ସଙ୍ଘେ ଭଗୱା ଭାସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ।

ଅସ୍ସାତି ୱିନଯଧରସ୍ସ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ଅଲଜ୍ଜିତାତିଆଦୀସୁ କରଣତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ। ଅଲଜ୍ଜିତାଯାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କଥଂ ଅଲଜ୍ଜିତାଯା’’ତିଆଦି। ଚାତି ସଚ୍ଚଂ । ‘‘ସଞ୍ଚିଚ୍ଚା’’ତି ପଦଂ ତୀସୁ ୱାକ୍ୟେସୁ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପତ୍ତିଂ ପରିଗୂହତି, ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅଗତିଗମନଞ୍ଚ ଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମନ୍ଦୋତି ବାଲୋ। ମୋମୂହୋତି ଅତିସମ୍ମୂଳ୍ହୋ। ୱିରାଧେତୀତି ୱିରଜ୍ଝାପେତି। କୁକ୍କୁଚ୍ଚେ ଉପ୍ପନ୍ନେତି ‘‘କପ୍ପତି ନୁ ଖୋ, ନୋ’’ତି ୱିନଯକୁକ୍କୁଚ୍ଚେ ଉପ୍ପନ୍ନେ। ଅଯଂ ପନାତି ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପନ ୱୀତିକ୍କମତିଯେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଚ୍ଛମଂସେନ ସୂକରମଂସସ୍ସ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନେନ ସଦିସତ୍ତା, ଦୀପିମଂସେନ ଚ ମିଗମଂସସ୍ସ ସଦିସତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଚ୍ଛମଂସଂ ସୂକରମଂସ’’ନ୍ତିଆଦି।

ଆପତ୍ତିଂଚ ସତିସମ୍ମୋସାଯାତି ଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦୋ ଅୱୁତ୍ତୱାକ୍ୟସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ, କତ୍ତବ୍ବଞ୍ଚ ନ ହି କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ।

ଏୱଂ ଅୱିନଯଧରସ୍ସ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱିନଯଧରସ୍ସ ଗୁଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱିନଯଧରୋ ପନା’’ତିଆଦି। ସୋତି ୱିନଯଧରୋ। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ପରୂପୱାଦନ୍ତି ପରେସଂ ଉପୱାଦଂ। ସୁଦ୍ଧନ୍ତେତି ସୁଦ୍ଧସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସେ। ତତୋତି ପତିଟ୍ଠାନତୋ ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସ୍ସାତି ୱିନଯଧରସ୍ସ। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଅସ୍ସାତି ୱିନଯଧରସ୍ସ। କୁକ୍କୁଚ୍ଚପକତାନନ୍ତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚେନ ଅଭିଭୂତାନଂ। ସୋତି ୱିନଯଧରୋ। ତେହୀତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚପକତେହି। ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ କଥେନ୍ତସ୍ସ ଅୱିନଯଧରସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ଭଯଂ ସାରଜ୍ଜଂ।

ପଟିପକ୍ଖଂ, ପଟିୱିରୁଦ୍ଧଂ ୱା ଅତ୍ଥଯନ୍ତି ଇଚ୍ଛନ୍ତୀତି ପଚ୍ଚତ୍ଥୀକା, ଣ୍ୱସଦ୍ଦୋ ବହୁଲଂ କତ୍ତାଭିଧାଯକୋ, ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଅତ୍ତପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ତତ୍ଥାତି ଦୁୱିଧେସୁ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେସୁ। ଇମେତି ମେତ୍ତିଯଭୁମ୍ମଜକୱଡ୍ଢଲିଚ୍ଛୱିନୋ। ଅଞ୍ଞେପି ଯେ ୱା ପନ ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅରିଟ୍ଠଭିକ୍ଖୁ ଚ କଣ୍ଟକସାମଣେରୋ ଚ ୱେସାଲିକୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକା ଚ ଅରିଟ୍ଠ…ପେ… ୱଜ୍ଜୀପୁତ୍ତକା। ତେ ଚ ସାସନପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରୂପହାରୋ ଚ ଅଞ୍ଞାଣୋ ଚ କଙ୍ଖାପରୱିତରଣୋ ଚ ପରୂ…ପେ… ୱିତରଣା। ତେ ଆଦଯୋ ଯେସଂ ୱାଦାନନ୍ତି ପରୂ…ପେ… ୱିତରଣାଦଯୋ। ତେ ଏୱ ୱାଦା ଏତେସନ୍ତି ପରୂ…ପେ… ୱିତରଣାଦିୱାଦା। ତେ ଚ ସାସନପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅବୁଦ୍ଧସାସନଂ ବୁଦ୍ଧସାସନନ୍ତି ୱତ୍ୱା କତପଗ୍ଗହା ମହାସଙ୍ଘିକାଦଯୋ ଚ

ସାସନପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ନାମାତି ଯୋଜନା। କଙ୍ଖାପରୱିତରଣାଦୀତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ କଥାୱତ୍ଥୁପକରଣେ ଆଗତା ୱାଦା ସଙ୍ଗୟ୍ହନ୍ତି। ମହାସଙ୍ଘିକାଦଯୋତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଦୀପୱଂସେ ଆଗତା ଗଣା ସଙ୍ଗୟ୍ହନ୍ତି। ଆଦିମ୍ହି ''ୱିପରୀତଦସ୍ସନା''ତି ପଦଂ ସଙ୍କପଦେହି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ''ସହଧମ୍ମେନା''ତି ପଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ସହ କାରଣେନା''ତି। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ ନିଗ୍ଗୟ୍ହମାନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତତ୍ଥାତି ତିୱିଧେସୁ ସଦ୍ଧମ୍ମେସୁ। ମହାୱତ୍ତାନି ସନ୍ତି, ଅଯଂ ସଦ୍ଧୋତି ଯୋଜନା। ଚତ୍ତାରି ଫଲାନି ଚାତି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସେନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଚକାରେନ ଅଭିଞ୍ଞାପଟିସମ୍ଭିଦା ସଙ୍ଗହିତା ତାସମ୍ପି ଅଧିଗମସାସନଭାୱତୋ।

ତତ୍ଥାତି ତିୱିଧେସୁ ସଦ୍ଧମ୍ମେସୁ। କେଚି ଥେରାତି ଧମ୍ମକଥିକା କେଚି ଥେରା। ''ଯୋ ଖୋ''ତି କଣ୍ଠଜଦୁତିଯକ୍ଖରେନ ପଠିତବ୍ବୋ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ''ଯୋ ୱୋ''ତି ୱକାରେନ ପାଠୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଅଯୁତ୍ତୋ। କସ୍ମା? ''ସୋ ୱୋ''ତି ପରତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା, ଏକସ୍ମିଂ ୱାକ୍ୟେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସମାନସୁତିସଦ୍ଦାନଂ ଅଯୁତ୍ତତ୍ତା ଚ। କେଚି ଥେରାତି ପଂସୁକୂଲିକା କେଚି ଥେରା ଆହଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତରେ ପନ ଥେରାତି ଧମ୍ମକଥିକଥେରେହି ଚ ପଂସୁକୂଲିକଥେରେହି ଚ ଅଞ୍ଞେ ଥେରା। ତେତି ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂ କରିସ୍ସନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଜମ୍ବୁଦୀପସ୍ସ ପଚ୍ଚନ୍ତେ ତିଟ୍ଠତୀତି ପଚ୍ଚନ୍ତିମୋ, ତସ୍ମିଂ। ଜମ୍ବୁଦୀପସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ୱେମଜ୍ଝେ ତିଟ୍ଠତୀତି ମଜ୍ଝିମୋ। ଅଥ ୱା ମଜ୍ଝାନଂ ସୁଦ୍ଧାନଂ ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ନିୱାସୋ ମଜ୍ଝିମୋ, ତସ୍ମିଂ। ୱୀସତି ୱଗ୍ଗା ଇମସ୍ସାତି ୱୀସତିୱଗ୍ଗୋ, ସୋଯେୱ ଗଣୋ ୱୀସତିୱଗ୍ଗଗଣୋ, ତଂ। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ।

ତସ୍ସାଧେଯ୍ୟୋତି ତସ୍ସାଯତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ସନ୍ତକୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପୱାରଣା ଆଧେଯ୍ୟା, ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ ଆଧେଯ୍ୟଂ, ପବ୍ବଜ୍ଜା ଆଧେଯ୍ୟା, ଉପସମ୍ପଦା ଆଧେଯ୍ୟାତି ଯୋଜନା।

ଯେପି ଇମେ ନୱ ଉପୋସଥାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯାପି ଚ ଇମା ନୱ ପୱାରଣାଯୋତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ୱିନଯଧରସ୍ସ। ତାସନ୍ତି ନୱପୱାରଣାନଂ।

ଯାନିପି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ସଙ୍ଘକମ୍ମାନୀତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ତାନି ୱିନଯଧରାଯତ୍ତାନେୱାତି ପାଠସେସୋ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବୋ।

ଯାପି ଚ ଅଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚ ଉପସମ୍ପଦା ଚ କାତବ୍ବାତି ଯୋଜନା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଅଞ୍ଞୋତି ୱିନଯଧରତୋ ପରୋ। ସୋ ଏୱାତି ୱିନଯଧରୋ ଏୱ। ''ଉପଜ୍ଝ''ନ୍ତି ଧାତୁକମ୍ମଂ, ''ସାମଣେରେନା''ତି କାରିତକମ୍ମଂ ଉପନେତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଚାତି ଉପୋସଥାଦୀସୁ ଚ। ନିସ୍ସଯଦାନଞ୍ଚ ସାମଣେରୂପଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ୱିସୁଂ କତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସାନିସଂସେ ଲଭତୀତିପି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ।

ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ କତ୍ୱାତି ''ପଞ୍ଚାତି ଚ...ପେ... ଏକାଦସା''ତି ଚ କୋଟ୍ଠାସଂ କୋଟ୍ଠାସଂ କତ୍ୱା, ସତ୍ତ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ଭାସତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଥୋମେତୀତି ସମ୍ମୁଖା ଥୋମେତି। ପସଂସତୀତି ପରମ୍ମୁଖା ପସଂସତି। ''ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବ''ନ୍ତିପଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ପରିଯାପୁଣିତବ୍ବ''ନ୍ତି। ଅଦ୍ଧନି ଦୀଘେ ସାଧୂତି ଅଦ୍ଧନିଯଂ ଅଦ୍ଧକ୍ଖମଂ ଅଦ୍ଧଯୋଗ୍ଗନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ ସାଧୁଅତ୍ଥେ ନିଯପଚ୍ଚଯୋ (ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେ ୪।୩୩।୭୩)।

ଥେରା ଚ ନୱା ଚ ମଜ୍ଝିମା ଚ ବହୂ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ପରିଯାପୁଣନ୍ତୀତି ଯୋଜନା।

୪୩୯। ''ଉଦ୍ଦିସ୍ସମାନେ''ତି ପଦସ୍ସ କମ୍ମରୂପତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଉଦ୍ଦିସିଯମାନେ''ତି। ସୋ ପନାତି ପାତିମୋକ୍ଖୋ ପନ। ଯସ୍ମା ଉଦ୍ଦିସ୍ସମାନୋ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମାତି ଯୋଜନା। ଉଦ୍ଦିସନ୍ତେ ୱାତି ଉଦ୍ଦିସିଯମାନେ ୱା। ଉଦ୍ଦିସାପେନ୍ତେ ୱାତି ଉଦ୍ଦିସାପିଯମାନେ ୱା। ଅନ୍ତସଦ୍ଦୋ ହି ମାନସଦ୍ଦକାରିଯୋ। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ନନ୍ତି ତଂ ପାତିମୋକ୍ଖଂ। ଚସଦ୍ଦୋ ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକପଦସ୍ସ ଦ୍ୱନ୍ଦୱାକ୍ୟଂ ଦସ୍ସେତି, ପୁବ୍ବପଦେ କକାରଲୋପୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେସନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦାକାନଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତାନୀତି ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକାନି। ଯେତି ଭିକ୍ଖୂ। ''ଯାୱ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜତିଯେୱ, ତାୱ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ଇତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା ଇମସ୍ସ ନଯସ୍ସ ପାଠସେସେହି ଯୋଜେତବ୍ବତ୍ତା। ଗରୁକଭାୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ଲହୁକଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଥ ୱା''ତିଆଦି। ଅତିୱିଯାତି ଅତି ଇ ଏୱ। ଇକାରୋ ହି ସନ୍ଧିୱସେନ ଅଦସ୍ସନଂ ଗତୋ। ୱିଯସଦ୍ଦୋ ଏୱକାରତ୍ଥୱାଚକୋ ''ୱରମ୍ଭାକଂ ଭୁସାମିୱା''ତି ଏତ୍ଥ (ଜା। ୧।୩।୧୦୮) ଇୱସଦ୍ଦୋ ୱିଯ, ଅତି ହୁତ୍ୱା ଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ''ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସା''ତି ଏତ୍ଥ ସମୀପେ ସାମିୱଚନନ୍ତି (ରୂପସିଦ୍ଧିଯଂ ୩୧୬ ସୁତ୍ତେ) ଆହ ''ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସନ୍ତିକେ''ତି। ତସ୍ସାତି ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ। ତସ୍ମିନ୍ତି ୱିନଯେ। ୱିୱଣ୍ଣେତୀତି ନ କେୱଲଂ ତସ୍ସେୱ ୱିୱଣ୍ଣମତ୍ତମେୱ, ଅଥ ଖୋ ନିନ୍ଦତିଯେୱାତି ଆହ ''ନିନ୍ଦତୀ''ତି। ଗରହତୀତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଅଥ ୱା ନିନ୍ଦତୀତି ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ନିନ୍ଦତି। ଗରହତୀତି ପରମ୍ମୁଖା ଗରହତୀତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ମୋହନସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୪୪। ତତିଯେ ଅନୁସନ୍ଧୋ ପଟିପାଟିଅତ୍ଥଂ ଅନ୍ତୋକତ୍ୱା ୱିଛନ୍ଦତ୍ୱୋଚକୋତି ଆହ "ଅନୁପଟିପାଟିଯା ଅଦ୍ଧମାସେ ଅଦ୍ଧମାସେ"ତି। ସୋତି ପାତିମୋକ୍ଖୋ। ଉପୋସଥେ ଉପୋସଥେ ଉଦ୍ଦିସିତବ୍ବନ୍ତି ଅନୁପୋସଥିକଂ। ଏତ୍ଥାପି ହି ଅନୁସଦ୍ଦୋ ୱିଛନ୍ଦତ୍ୱୋଚକୋ। ସୋତି ପାତିମୋକ୍ଖୋ। ଉଦ୍ଦିସିଯମାନୋ ନାମ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। "ତସ୍ମିଂ ଅନାଚାରେ"ତି ପଦେନ "ତତ୍ଥା"ତି ପଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। "ଯଂ ଆପତ୍ତି"ନ୍ତି ପଦେନ ଯଂସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତି। ଯଥାଧମ୍ମୋତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମସଦ୍ଦେନ ଧମ୍ମୋ ଚ ୱିନଯୋ ଚ ଅଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ "ଧମ୍ମୋ ଚ ୱିନଯୋ ଚା"ତି। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ। ସାଧୁସଦ୍ଦୋ ସୁନ୍ଦରତ୍ଥୋ, କସଦ୍ଦୋ ପଦପୂରଣୋତି ଆହ "ସୁଟ୍ଠୁ"ତି। ଅଟ୍ଟିକ୍ତି ଚ "କତ୍ୱା"ତି ଚ ଦ୍ୱେ ପଦାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି। "ଅଟ୍ଟିକତ୍ୱା"ତି ୱା ଏକଂ ପଦଂ। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବନଯେ ଅତ୍ଥୋ ଯସ୍ସତ୍ଥୀତି ଅଟ୍ଟି ହକାରସ୍ସ ଟୁକାରଂ କତ୍ୱା, ତଂ ଅଟ୍ଟିଂ। କତ୍ୱାତି ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯନ୍ତୋତ୍ତରପଦେନ ସମାସୋ ନ ହୋତି। ଅଟ୍ଟିକଭାୱନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଇକସଦ୍ଦେନ "ଅଟ୍ଟୀ"ତି ଏତ୍ଥ ଈପଚ୍ଚଯଂ ଦସ୍ସେତି। "ଭାୱ"ନ୍ତିପଦେନ ଭାୱପଚ୍ଚଯେନ ୱିନା ଭାୱତ୍ଥସ୍ସ ଞାପେତବ୍ବତଂ ଦସ୍ସେତି। ଅତ୍ଥୋ ପନେୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ – ଅଟ୍ଟିଭାୱଂ କତ୍ୱାତି। ପଚ୍ଛିମନଯେ ଅତ୍ଥୋ ଯସ୍ସତ୍ଥୀତି ଅଟ୍ଟିକୋ ପୁରିମନଯେନେୱ ହକାରସ୍ସ ଟୁକାରଂ କତ୍ୱା। ଅତ୍ଥଯିତବ୍ବୋ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋତି ୱା ଅଟ୍ଟିକୋ, ଅଟ୍ଟିକୈତି ନାମସଦ୍ଦତୋ ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯୋ କାତବ୍ବୋ। "ଅଟ୍ଟିକତ୍ୱା"ତି ଇଦଂ ପଦଂ କିରିଯାୱିସେସନଂ। କିରିଯାୱିସେସନେ ୱତ୍ତମାନେ କରଧାତୁ ୱା ଭୂଧାତୁ ୱା ଯୋଜେତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ "କତ୍ୱା ହୁତ୍ୱା"ତି। ତଂ ସବ୍ବଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଅଟ୍ଟିକତ୍ୱାତି ଅଟ୍ଟିକଭାୱଂ କତ୍ୱା, ଅଟ୍ଟିକୋ ହୁତ୍ୱା"ତି। ତତିଯଂ।

୪। ପହାରସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୪୯। ଚତୁତ୍ଥେ କସ୍ମା ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯା ସତ୍ତରସୱଗ୍ଗିଯାନଂ ପହାରଂ ଦେନ୍ତି, ନନୁ ଅକାରଣେନ ପହାରଂ ଦେନ୍ତୀତି ଆହ "ଆୱୁସୋ"ତିଆଦି। ଇମିନା ଯଥା ୱଦନ୍ତି, ତଥା ଅକତତ୍ତା ପହାରଂ ଦେନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୪୫୧।ସଚେପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦେନ ସଚେ ଅମରତି, କା ନାମ କଥା, ପାଟିଭିଯମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ପହାରେନାତି ପହାରହେତୁନା। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ। ଅଯନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ। ନ ୱିରୋଚତୀତି ନ ସୋଭତି।

୪୫୨। "ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସା"ତି ଏତ୍ଥ ଅକାରସ୍ସ ଅଞ୍ଞତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ "ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ୱା"ତିଆଦି। ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱାତି ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ୱା ସାମଣେରସ୍ସ ୱା।

୪୫୩। "କେନଚୀ"ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ "ମନୁସ୍ସେନ ୱା"ତିଆଦି। ତତୋତି ୱିହେଠନତୋ, ଇମିନା ମୋକ୍ଖସ୍ସ ଅପାଦାନଂ ଦସ୍ସେତି, "ଅତ୍ତନୋ"ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତି। "ପତ୍ଥଯମାନୋ"ତି ଇମିନା "ଅଧିପ୍ପାଯୋ"ତି ପଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ମୁଗ୍ଗରେନ ୱାତି ଚତୁହତ୍ଥଦଣ୍ଡସ୍ସ ଅଦ୍ଧେନ ଦଣ୍ଡେନ ୱା। ସୋତି ଚୋରାଦିକୋତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ତଳସତ୍ତିକସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୫୪। ପଞ୍ଚମେ ତଳନ୍ତି ହତ୍ଥତଲଂ। ତଞ୍ହି ତଲତି ଯଂକିଞ୍ଚି ଗହିତୱତ୍ଥୁ ପତିଟ୍ଠାତି ଏତ୍ଥାତି "ତଲ"ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସତ୍ତୀତି କୁନ୍ତୋ। ସୋ ହି ସକତି ୱିଜ୍ଝିତୁଂ ସମତ୍ଥେତୀତି "ସତ୍ତୀ"ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଲମେୱ ସତ୍ତିସଦିସତ୍ତା ତଲସତ୍ତିକଂ, ସଦିସତ୍ଥେ କୋ, ତଂ ତଲସତ୍ତିକଂ ଉପଚାରେନ ଗହେତ୍ୱା "କାଯମ୍ପୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। କାଯତୋ ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁମ୍ପି ତଲସତ୍ତିକସଙ୍ଖାତେନ କାଯେନ ଗହେତ୍ୱା ଉଗ୍ଗିରତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ "କାଯପଟିବଦ୍ଧମ୍ପୀ"ତି। "ପହାରସମୁଚ୍ଚିତା"ତି ଏତ୍ଥ ସଂପୁବ୍ବୋ ଚ ଉପୁବ୍ବୋ ଚ ଚିସଦ୍ଦୋ ପଗୁଣନସଙ୍ଖାତେ ପରିଚିତେ ୱତ୍ତତୀତି ଆହ "ପହାରପରିଚିତା"ତି। ପହାରେନ ସଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉଚ୍ଚିତା ପରିଚିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମମେୱତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ "ପୁବ୍ବେପି…ପେ… ଅତ୍ଥୋ"ତି। ଅଞ୍ଞମ୍ପି ସତ୍ଥାଯନନଯଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ "ପହାରସ୍ସ ଉବ୍ବିଗା"ତି। ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ପାଠସ୍ସ। ପହାରସ୍ସାତି ପହାରତୋ। ନିସ୍ସକ୍କତ୍ଥେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ। "ଭୀତା"ତି ଇମିନା "ଉବ୍ବିଗା"ତି ଏତ୍ଥ ଉପୁବ୍ବ ୱିଜଧାତୁସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୪୫୭-୮ ।ୱିରଦ୍ଧୋତି ପଣ୍ଡକୋ ହୁତ୍ୱା। ପୁବ୍ବେତି ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେ। ୱୁତ୍ତେସୁ ୱତ୍ଥୁସୂତି "ଚୋରଂ ୱା ପଚ୍ଚତ୍ଥିକଂ ୱା"ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତେସୁ ୱତ୍ଥୁସୂତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଅମୂଲକସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୫୯। ଛଟ୍ଠେ ତେତି ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯା। ଚୋଦେନ୍ତି କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆକିଣ୍ଣଦୋସତ୍ତାତି ତେସଂ ଆକୁଲଆଦୀନୱତ୍ତା। ଏୱନ୍ତି ଚୋଦିଯମାନେ।

ଅତ୍ତପରିତ୍ତାଣନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ପରିସମନ୍ତତୋ ତାଣଂ ରକ୍ଖନଂ କରୋନ୍ତା ଚୋଦେନ୍ତୀତି ଯୋଜନାତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୬୪। ସତ୍ତମେ ଉପପୁବ୍ବଦହଧାତୁସ୍ସ ସକମ୍ମିକତ୍ତା କାରିତନ୍ତୋଗଧଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସା’’ତି ଏତ୍ଥ ଅକାରସ୍ସ ସଦିସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସାମଣେରସ୍ସା’’ତି। ସାମଣେରୋପି ହି ଉପସମ୍ପନ୍ନେନ ସଦିସୋ ହୋତି ସଣ୍ଠାନେନ ଚ ପୁରିସଭାୱେନ ଚ। ସାମଣେରସ୍ସ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଉପଦହତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନିସିନ୍ନଂ ମଞ୍ଞେ, ନିପନ୍ନଂ ମଞ୍ଞେ, ଭୁତ୍ତଂ ମଞ୍ଞେ, ପୀତଂ ମଞ୍ଞେ, କତଂ ମଞ୍ଞେତି ଯୋଜନା। ନିସିନ୍ନନ୍ତି ନିସୀଦିତଂ। ନିପନ୍ନନ୍ତି ନିପଜ୍ଜିତନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଉପସ୍ସୁତିସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୭୧। ଅଟ୍ଠମେ ‘‘ଅଧିକରଣଜାତାନ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଧିକରଣସ୍ସ ପକରଣତୋ ୱିୱାଦାଧିକରଣଭାୱଞ୍ଚ ୱିସେସନପରପଦଭାୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉପ୍ପନ୍ନୱିୱାଦାଧିକରଣାନ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଉପ୍ପନ୍ନସଦ୍ଦେନ ଜାତସଦ୍ଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି । ୱିୱାଦସଦ୍ଦେନ ଅଧିକରଣସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ସୁୟ୍ୟତୀତି ସୁତି ୱଚନଂ, ସୁତିଯା ସମୀପଂ ଉପସ୍ସୁତି ଠାନନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୁତିସମୀପ’’ନ୍ତି। ‘‘ସମୀପ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଉପସଦ୍ଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଯତ୍ଥା’’ତିଆଦିନା ‘‘ଉପସ୍ସୁତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଉପସଦ୍ଦସ୍ସ ପଧାନତ୍ତା ତସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ମନ୍ତେନ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉପଯୋଗୱଚନସ୍ସ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମନ୍ତଯମାନେ’’ତି।

୪୭୩।‘‘ୱୂପସମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଇଧାତୁଯା ଗତ୍ୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ୱୂପସମଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅକାରକଭାୱନ୍ତି ନିଦ୍ଦୋସଭାୱଂ। ସୋତୁକାମତାଯ ଗମନୱସେନ ସିଯା କିରିଯନ୍ତି ଯୋଜନା। ପରତୋପି ଏସେୱ ନଯୋତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। କମ୍ମପଟିବାହନସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୭୪। ନୱମେ ମଯନ୍ତି ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯନାମକା ଅମ୍ହେ। କତତ୍ତାତି କମ୍ମାନଂ କତତ୍ତା। ଧମ୍ମୋତି ଭୂତୋ ସଭାୱୋ। ଏତେସୁପୀତି ଚତୂସୁ ସଙ୍ଘକମ୍ମେସୁପି। ନୱମଂ।

୧୦। ଛନ୍ଦଂ ଅଦତ୍ୱାଗମନସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୮୧। ଦସମେ ଚୋଦେତି ପରସ୍ସ ଦୋସଂ ଆରୋପେତୀତି ଚୋଦକୋ। ତେନ ଚ ଚୋଦକେନ ଚୋଦେତବ୍ବୋ ଦୋସଂ ଆରୋପେତବ୍ବୋତି ଚୁଦିତୋ, ସୋଯେୱ ଚୁଦିତକୋ, ତେନ ଚ। ‘‘ଅନୁୱିଜ୍ଜକୋତି ଚ ୱିନଯଧରୋ। ସୋ ହି ଚୋଦକଚୁଦିତକାନଂ ମତଂ ଅନୁମିନେତ୍ୱା ୱିଦତି ଜାନାତୀତି ଅନୁୱିଜ୍ଜକୋ। ଏତ୍ତାୱତାପୀତି ଏତ୍ତକେନପି ପମାଣେନାତି। ଦସମଂ।

୧୧। ଦୁବ୍ବଲସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୮୪। ଏକାଦସମେ ‘‘ଅଲଜ୍ଜୀତା’’ତିଆଦୀସୁ (ପରି। ୨୯୫) ୱିଯ ଯକାରଲୋପେନ ନିଦ୍ଦେସୋତି ଆହ ‘‘ଯଥାମିତ୍ତତାଯା’’ତି। ‘‘ଯୋ ଯୋ’’ତି ଇମିନା ଯଥାସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିଚ୍ଛତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଯଥାୱୁଡ୍ଢନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଚୂଳୱ। ୩୧୧ ଆଦଯୋ) ୱିଯ ଯୋ ଯୋ ମିତ୍ତୋ ‘‘ଯଥାମିତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ସବ୍ବପଦେସୁପି ‘‘ଯଥାସନ୍ଦିଟ୍ଠତା’’ତିଆଦୀସୁ ସବ୍ବେସୁ ପଦେସୁପି। ଏକାଦସମଂ।

୧୨। ପରିଣାମନସିକ୍ଖାପଦଂ

୪୮୯। ଦ୍ୱାଦସମେ ଯନ୍ତି ପଦତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯତ୍ଥସଙ୍ଖାତଂ ଯଂ ୱଚନଂ। ତତ୍ଥାତି ତିଂସକକଣ୍ଡେ। ଇଧାତି ଦ୍ୱେନୱୁତିକଣ୍ଡେ, ସିକ୍ଖାପଦେ ୱା। ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସାତି ପରପୁଗ୍ଗଲସ୍ସାତି। ଦ୍ୱାଦସମଂ।

ସହଧମ୍ମିକୱଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

୯। ରତନୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅନ୍ତେପୁରସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୪୯୪। ରାଜୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ପରିତ୍ତକୋତି ଗୁଣେନ ଖୁଦ୍ଦକୋ। ପାସାଦୱରସଦ୍ଦସ୍ସ ଉପରିସଦ୍ଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପାସାଦୱରସ୍ସ ଉପରି ଗତୋ’’ତି। ଇମିନା ପାସାଦୱରସ୍ସ ଉପରି ଉପରିପାସାଦୱରଂ, ତଂ ଗତୋ ଉପଗତୋତି ଉପରିପାସାଦୱରଗତୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଯ୍ୟାନନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ। ‘‘କାରଣା’’ତି ଇମିନା ‘‘ୱାହସା’’ତି ପଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତେହୀତି ଅଯ୍ୟେହି।

୪୯୭।ଅନ୍ତରନ୍ତି ଖଣଂ, ଓକାସଂ ୱା ୱିୱରଂ ୱା। ଘାତେତୁନ୍ତି ହନିତୁଂ। ଇଚ୍ଛତୀତି ଇମିନା ପତ୍ଥଧାତୁଯା ଯାଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ରାଜନ୍ତେପୁରଂ ହତ୍ଥିସମ୍ମଦ୍ଦ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱଚନତ୍ଥୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ହତ୍ଥିସମ୍ମଦ୍ଦନ୍ତି ହତ୍ଥିସମ୍ବାଧଟ୍ଠାନଂ। ଅସ୍ସେହି ସମ୍ମଦ୍ଦୋ ଏତ୍ଥାତି ଅସ୍ସସମ୍ମଦ୍ଦୋ। ରଥେହି ସମ୍ମଦ୍ଦୋ ଏତ୍ଥାତି ରଥସମ୍ମଦ୍ଦୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଅତିଦିସନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏସେୱ ନଯୋ’’ତି। ‘‘ସମ୍ମତ୍ତ’’ନ୍ତି ପଠମକ୍ଖରେନ ପାଠସ୍ସ ସମ୍ବାଧସ୍ସ ଅୱାଚକତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ପାଠେ। ‘‘ହତ୍ଥୀନଂ ସମ୍ମଦ୍ଦ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଉତ୍ତରପଦସ୍ସ ସମ୍ମଦ୍ଦନଂ ସମ୍ମଦ୍ଦନ୍ତି ଭାୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ପୁରିମପଦେନ ଛଟ୍ଠୀସମାସଞ୍ଚ। ପୁରିମପାଠେ ପନ ଉତ୍ତରପଦସ୍ସ ଅଧିକରଣତ୍ଥଞ୍ଚ ପୁବ୍ବପଦେନ ତତିଯାସମାସଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ବାହିରତ୍ଥସମାସୋତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଚ୍ଛିମପାଠେ ‘‘ହତ୍ଥିସମ୍ମଦ୍ଦ’’ନ୍ତିଆଦିପଦସ୍ସ ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସଞ୍ଚ ‘‘ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପାଠସେସେନ ଯୋଜେତବ୍ବତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ହତ୍ଥିସମ୍ମଦ୍ଦୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି। ରଜିତବ୍ବାନୀତି ରଜନୀଯାନି, ରଜିତୁଂ ଅରହାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧକାଲେ ପୁରିମପାଠେ ରଞ୍ଜନ୍ତୋ ଅନ୍ତେପୁରେତି ୱିଭତ୍ତିୱିପଲ୍ଲାସୋ କାତବ୍ବୋତି। ପଚ୍ଛିମପାଠେ ପନ ମୁଖ୍ୟତୋୱ ଯୁଜ୍ଜତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତେପୁରେ’’ତି।

୪୯୮।ଅୱସିତ୍ତସ୍ସାତି ଖତ୍ତିଯାଭିସେକେନ ଅଭିସିତ୍ତସ୍ସ। ଇତୋତି ସଯନିଘରତୋ। ଇମିନା ପଞ୍ଚମୀବାହିରସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ରଞ୍ଜନ୍ତୋ ରତିଜନନଟ୍ଠେନ ରତନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମହେସୀ। ମହେସୀତି ଚ ସାଭିସେକା ଦେୱୀ। ନିପୁବ୍ବ ଗମୁଧାତୁସ୍ସ ନିପୁବ୍ବକମୁଧାତୁଯା ପରିଯାଯଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନିଗ୍ଗତନ୍ତି ନିକ୍ଖନ୍ତ’’ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ରତନସିକ୍ଖାପଦଂ

୫୦୨। ଦୁତିଯେ ପମୁସ୍ସିତ୍ୱାତି ସତିୱିପ୍ପୱାସେନ ପମୁସ୍ସିତ୍ୱା। ପୁଣ୍ଣପତ୍ତନ୍ତି ତୁଟ୍ଠିଦାଯଂ। ତଞ୍ହି ମନୋରଥପୁଣ୍ଣେନ ପତ୍ତବ୍ବଭାଗତ୍ତା ‘‘ପୁଣ୍ଣପତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସତତୋ ପଞ୍ଚ କହାପଣା’’ତି। ଇଧ ପନ କହାପଣାନଂ ପଞ୍ଚସତତ୍ତା ପଞ୍ଚୱୀସକହାପଣା ଅଧିପ୍ପେତା। ଆଭରଣସଦ୍ଦସ୍ସ ଅଲଙ୍କାରସଦ୍ଦେନ ପରିଯାଯଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଲଙ୍କାର’’ନ୍ତି। ‘‘ମହାଲତଂ ନାମା’’ତି ଇମିନା ନ ଯୋ ୱା ସୋ ୱା ଅଲଙ୍କାରୋ, ଅଥ ଖୋ ୱିସେସାଲଙ୍କାରୋତି ଦସ୍ସେତି। ମହନ୍ତାନି ମାଲାକମ୍ମଲତାକମ୍ମାନି ଏତ୍ଥାତି ମହାଲତା। ଲତାଗହଣେନ ହି ମାଲାପି ଗହିତା। ନୱହି କୋଟୀହି ଅଗ୍ଘଂ ଇମସ୍ସାତି ନୱକୋଟିଅଗ୍ଘନକଂ, ନୱକୋଟିସଙ୍ଖାତଂ ଅଗ୍ଘଂ ଅରହତୀତି ୱା ନୱକୋଟିଅଗ୍ଘନକଂ।

୫୦୪। ଅନ୍ତେ ସମୀପେ ୱସନସୀଲତ୍ତା ପରିଚାରିକୋ ‘‘ଅନ୍ତେୱାସୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଆହ ‘‘ପରିଚାରିକୋ’’ତି।

୫୦୬।ଦ୍ୱେ ଲେଡ୍ଡୁପାତାତି ଥାମମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଲେଡ୍ଡୁପାତା। ସଙ୍ଘ…ପେ… ନୱକମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ୱା ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେନ୍ତସ୍ସ ୱା ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅୱସେସନ୍ତି ଜାତରୂପରଜତତୋ ଅୱସେସଂ। ମାତୁକଣ୍ଣପିଠଅନ୍ଧନତାଲପଣ୍ଣମ୍ପୀତି ମାତୁଯା କଣ୍ଣେ ପିଠଅନ୍ଧିତତାଲପଣ୍ଣମ୍ପି, ପଟିସାମେନ୍ତସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

‘‘କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ହୋତୀ’’ତି ଇମିନା ଅକପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଇଦନ୍ତି ଭଣ୍ଡଂ। ପଲିବୋଧୋନାମାତି ଅତ୍ତନୋ ପଲିବୋଧୋ ନାମ। ଛନ୍ଦେନପୀତି ୱଡ୍ଢକୀଆଦୀନଂ ଛନ୍ଦହେତୁନାପି। ଭଯେନପୀତି ରାଜୱଲ୍ଲଭାନଂ ଭଯହେତୁନାପି। ବଲକ୍କାରେନାତି କରଣଂ କାରୋ, ବଲେନ କାରୋ ବଲକ୍କାରୋ, ତେନ, ବଲକ୍କାରୋ ହୁତ୍ୱା ପାତେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତ୍ଥାତି ମହାରାମେ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ, ସଙ୍କା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମହାଜନସଞ୍ଚରଣଟ୍ଠାନେସୂତି ବହୂନଂ ଜନାନଂ ସଞ୍ଚରଣସଙ୍ଖାତେସୁ ଠାନେସୁ। ନଗହେତବ୍ବସ୍ସ ହେତୁଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପଲିବୋଧୋ ନ ହୋତୀ’’ତି। ଯସ୍ମା ପଲିବୋଧୋ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ନ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏକୋତି ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ପସ୍ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଓକ୍କମ୍ମାତି ଓକ୍କମିତ୍ୱା।

ରୂପସଦ୍ଦୋ ଭଣ୍ଡପରିଯାୟୋତି ଆହ ‘‘ଭଣ୍ଡ’’ନ୍ତି। ଭଣ୍ଡଂ ରୂପଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଭଣ୍ଡିକନ୍ତି ଭଣ୍ଡେନ ନିଯୁତ୍ତଂ ପୁଟକଂ। ଗଣେତ୍ୱାତି ଗଣନଂ କତ୍ୱା। ନିମିତ୍ତନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଇତିସଦ୍ଦୋ ନାମପରିଯାୟୋ। ଲଞ୍ଛନାଦି ନିମିତ୍ତଂ ନାମାତି ହି ଯୋଜନା। ଲଞ୍ଛନାଦୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ନୀଲପିଲୋତିକାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଲାଖାଯାତି ଜତୁନା।

ପତିରୂପା ନାମ ଇଧ ଲଜ୍ଜିକୁକ୍କୁଚ୍ଚକାତି ଆହ ‘‘ଲଜ୍ଜିନୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକା’’ତି। ଥାୱରନ୍ତି ଜଙ୍ଗମା ଅଞ୍ଞଂ ଥାୱରଂ। ଅଦ୍ଧୁନୋତି କାଲସ୍ସ। ସମାଦପେତ୍ୱାତି ଅଞ୍ଞେ ସମାଦପେତ୍ୱା। ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅରିୟା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଏସା ଅରିୟାନ ଯାଚନା’’ତି (ଜା। ୧।୭।୫୯) ୱୁତ୍ତନୟେନ ଯାଚିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

୫୦୭।ରତନସମ୍ମତନ୍ତି ମନୁସ୍ସାନଂ ଉପଭୋଗପରିଭୋଗନ୍ତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ୱିକାଲଗାମପ୍ପୱିସନସିକ୍ଖାପଦଂ

୫୦୮। ତତିୟେ ‘‘ତିରଚ୍ଛାନଭୂତଂ କଥ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘ତିରଚ୍ଛାନକଥ’’ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ତୁଲ୍ୟନିସ୍ସିତସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ରାଜପଟିସଂୟୁତ୍ତନ୍ତି ରାଜୂହି ପଟିସଂୟୁତ୍ତଂ।

୫୧୨। ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମିଂ ଗାମେତି ତସ୍ମିଂ ପଠମପୱିସନଗାମେ। ତଂ କମ୍ମନ୍ତି ତଂ ଇଚ୍ଛିତକମ୍ମଂ। ଅନ୍ତରାତି ଗାମୱିହାରାନମନ୍ତରେ। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଚେତଂ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ।

କୁଲଘରେ ୱାତି ଞାତିକୁଲୌପଟ୍ଠାକକୁଲଘରେ ୱା। ତେଲଭିକ୍ଖାୟ ୱାତି ତେଲଯାଚନତ୍ଥାୟ ୱା। ପସ୍ସେତି ଅତ୍ତନୋ ପସ୍ସେ ସମୀପେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତେନାତି ଗାମମଜ୍ଝମଗ୍ଗେନ। ଅନୋକ୍କମ୍ମାତି ଅନୋକ୍କମିତ୍ୱା, ଅପକ୍କମିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋତି। ତତିୟଂ।

୪। ସୂଚିଘରସିକ୍ଖାପଦଂ

୫୧୭। ଚତୁତ୍ଥେ କକାରସ୍ସ ପଦପୂରଣଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଭେଦନମେୱ ଭେଦନକ’’ନ୍ତି। ଅସ୍ସତ୍ଥିଅତ୍ଥେ ଅପଚ୍ଚୟୋତି ଆହ ‘‘ତଂ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀ’’ତି। ଅସ୍ସାତି ପାଚିତ୍ତିୟସ୍ସ। ପଠମଂ ସୂଚିଘରଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ପାଚିତ୍ତିୟଂ ଦେସେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅରଣିଧନୁକେତି ଅରଣିୟା ଧନୁକେ। ୱେଧକେତି କାୟବନ୍ଧନୱେଧକେତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ମଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦଂ

୫୨୨। ପଞ୍ଚମେ ଛେଦନମେୱ ଛେଦନକଂ, ତମସ୍ସତ୍ଥୀତି ଛେଦନକନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ୱୁତ୍ତନୟମେୱା’’ତି।

ନିଖଣିତ୍ୱାତି ପମାଣାତିରେକଂ ନିଖଣିତ୍ୱା। ଉତ୍ତାନଂ ୱା କତ୍ୱାତି ହେଟ୍ଠୁପରି ପରିୱତ୍ତନଂ ୱା କତ୍ୱା। ଠପେତ୍ୱାତି ଲମ୍ବଣୱସେନ ଠପେତ୍ୱାତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ତୂଲୋନଦ୍ଧସିକ୍ଖାପଦଂ

୫୨୬। ଛଟ୍ଠେ ଏତ୍ଥାତି ମଞ୍ଚପୀଠେ। ଅୱନହିତବ୍ବନ୍ତି ଓନଦ୍ଧଂ, ତୂଲେନ ଓନଦ୍ଧଂ ତୂଲୋନଦ୍ଧନ୍ତି ଅତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତି। ତୂଲଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ମଞ୍ଚପୀଠେ ଚିମିଲିକଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ତସ୍ସୁପରି ତୂଲଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ନିସୀଦନସିକ୍ଖାପଦଂ

୫୩୧। ସତ୍ତମେ କତ୍ଥାତି କିସ୍ମିଂ ଖନ୍ଧକେ, କିସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ୱା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତତ୍ଥାତି ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକେ, ପଣୀତଭୋଜନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ୱା। ‘‘ଯଥା ନାମା’’ତି ଇମିନା ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପୀ’’ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ପୁରାଣୋ ଚମ୍ମକାରୋ’’ତି ଇମିନା ‘‘ପୁରାଣାସିକୋଟ୍ଟୋ’’ତି ପଦସ୍ସ। ଚମ୍ମକାରୋ ହି ଅସିନା ଚମ୍ମଂ କୁଟତି ଛିନ୍ଦତୀତି ‘‘ଅସିକୋଟ୍ଟୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱତ୍ଥୁପ୍ପନ୍ନକାଲମୁପନିଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପୁରାଣୋ’’ତି । ତମେୱୂପମଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଥା ହୀ’’ତି। ହୀତି ତପ୍ପାକଟୀକରଣଂ, ତଂ ପାକଟଂ କରିସ୍ସାମୀତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଚମ୍ମକାରୋ କଡ୍ଢତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିତ୍ଥତନ୍ତି ୱିସାଲଂ। ସୋପୀତି ଉଦାୟୀପି। ତଂ ନିସୀଦନଂ କଡ୍ଢତୀତି ଯୋଜନା। ତେନାତି କଡ୍ଢନହେତୁନା। ତନ୍ତି ଉଦାୟିଂ। ସନ୍ଥତସଦିସନ୍ତି ସନ୍ଥତେନ ସଦିସଂ। ଏକସ୍ମିଂ ଅନ୍ତେତି

ଏକସ୍ମିଂ କୋଟ୍ଠାସେ, ଫାଲେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। କଣ୍ଡୁପଟିଚ୍ଛାଦିସିକ୍ଖାପଦଂ

୫୩୭। ଅଟ୍ଠମେ ''କଣ୍ଡୁ''ତିଆଦୀନି ୱୁତ୍ତନଯାନେୱ।

୫୩୯। ''ଯସ୍ସା''ତି ପଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଭିକ୍ଖୁନୋ''ତି। ''ନାଭିଯା ହେଟ୍ଠା''ତି ଇମିନା ନାଭିଯା ଅଧୋ ଅଧୋନାଭୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ''ଜାଣୁମଣ୍ଡଲାନଂ ଉପରୀ''ତି ଇମିନା ଜାଣୁମଣ୍ଡଲାନଂ ଉବ୍ଭ ଉବ୍ଭଜାଣୁମଣ୍ଡଲନ୍ତି। ଉବ୍ଭସଦ୍ଦୋ ହି ଉପରିପରିଯାଯୋ ସତ୍ତମ୍ୟନ୍ତନିପାତୋ। କଣ୍ଡୁଖଜ୍ଜୁସଦ୍ଦାନଂ ୱେୱଚନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''କଣ୍ଡୂତି ଖଜ୍ଜୂ''ତି। କଣ୍ଡତି ଭେଦନଂ କରୋତୀତି କଣ୍ଡୁ। ଖଜ୍ଜତି ବ୍ଯଧନଂ କରୋତୀତି ଖଜ୍ଜୁ। କେସୁଚି ପୋତ୍ଥକେସୁ ''କଚ୍ଛୂ''ତି ପାଠୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଅଯୁତ୍ତୋ।

ଲୋହିତଂ ତୁଣ୍ଡଂ ଏତିସ୍ସାତି ଲୋହିତତୁଣ୍ଡିକା। ପିଳଅଯତି ୱିବାଧଯତୀତି ପିଳଅକା। ଆ ଭୁସୋ ଅସୁଚିଂ ସୱତି ପଗ୍ଘରାପେତୀତି ଅସ୍ସାୱୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅସୁଚିପଗ୍ଘରଣ''ନ୍ତି। ଅରିସଞ୍ଚ ଭଗନ୍ଦରା ଚ ମଧୁମେହୋ ଚ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଦୁନ୍ନାମକାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତତ୍ଥ ଅରି ୱିଯ ଈସତି ଅଭିଭୱତୀତି ଅରିସଂ। ଭଗଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗଂ, ତଂ ଦରତି ଫାଲେତୀତି ଭଗନ୍ଦରା, ଗୂଥସମୀପେ ଜାତୋ ୱଣୱିସେସୋ। ମଧୁ ୱିଯ ମୁତ୍ତାଦିଂ ମିହତି ସେଚତୀତି ମଧୁମେହୋ, ସୋ ଆବାଧୋ ମୁତ୍ତମେହୋ ସୁକ୍କମେହୋ ରତ୍ତମେହୋତି ଅନେକୱିଧୋ। ଥୂଲସଦ୍ଦୋ ମହନ୍ତପରିଯାଯୋତି ଆହ ''ମହା''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ୱସ୍ସିକସାଟିକସିକ୍ଖାପଦଂ

୫୪୨। ନୱମେ ୱସ୍ସେ ୱସ୍ସକାଲେ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବାତି ୱସ୍ସିକା, ୱସ୍ସିକା ଚ ସା ସାଟିକା ଚେତି ୱସ୍ସିକସାଟିକାତି। ନୱମଂ।

୧୦। ନନ୍ଦତ୍ଥେରସିକ୍ଖାପଦଂ

୫୪୭। ଦସମେ ''ଚତୂହି ଅଙ୍ଗୁଲେହୀ''ତି ଇମିନା ଚତ୍ତାରୋ ଅଙ୍ଗୁଲା ଚତୁରଙ୍ଗୁଲାତି ଅସମାହାରଦିଗୁଂ ଦସ୍ସେତି। ଊନକପ୍ପମାଣୋତି ଭଗୱତୋ ଲାମକପମାଣୋ। ଇମିନା ଓମକସଦ୍ଦସ୍ସ ଲାମକତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି। ଦସମଂ।

ରତନୱଗ୍ଗୋ ନୱମୋ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ଖୁଦ୍ଦକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୬। ପାଟିଦେସନୀଯକଣ୍ଡଂ

୧। ପଠମପାଟିଦେସନୀଯସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

ଖୁଦ୍ଦକାନଂ ଅନନ୍ତରା ପାଟିଦେସନୀଯା ଯେ ଧମ୍ମା ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ଠପିତା, ଇଦାନି ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅଯଂ ୱଣ୍ଣନା ଭୱତୀତି ଯୋଜନା।

୫୫୨। ପଠମପାଟିଦେସନୀଯେ ତାୱ ଅତ୍ଥୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ପଟିଆଗମନକାଲେତି ପିଣ୍ଡାଯ ଚରଣଟ୍ଠାନତୋ ପକ୍କମିତ୍ୱା, ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ୱା ଆଗମନକାଲେ। ସବ୍ବେୱାତି ଏତ୍ଥ ନିଗ୍ଗହୀତଲୋପୱସେନ ସନ୍ଧି ହୋତୀତି ଆହ ''ସବ୍ବମେୱା''ତି। ''କମ୍ପମାନା''ତି ଇମିନା ପପୁବ୍ବୱିଧଧାତୁଯା କମ୍ପନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅପେହୀତି ଏତ୍ଥ ଅପପୁବ୍ବଇଧାତୁ ଗତ୍ୟତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଅପଗଚ୍ଛା''ତି।

୫୫୩। ପଟିଦେସେତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେତି ଅନେନାତି ପଟିଦେସେତବ୍ବାକାରଦସ୍ସନଂ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ପରିଯାଯଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ରଥିକାତି ରଚ୍ଛା''ତି। ରଥସ୍ସ ହିତା ରଥିକା। ଣ୍ୟପଚ୍ଚଯେ କତେ ''ରଚ୍ଛା''ତି (ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେ ୪।୭୨ ସୁତ୍ତେ) ୱୁଚ୍ଚତି। ରଚ୍ଛନ୍ତରେନ ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧା ରଚ୍ଛା ବ୍ଯୂହୋ ନାମାତି ଆହ ''ଅନିବ୍ବିଜ୍ଝିତ୍ୱା''ତିଆଦି। ବ୍ଯୂହେତି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି ଜନେ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗନ୍ତୁମପଦାନୱସେନାତି ବ୍ଯୂହୋ। ସିଙ୍ଘାଟକଂ ନାମ ମଗ୍ଗସନ୍ଧୀତି ଆହ

‘‘ମଗ୍ଗସମୋଧାନଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି। ସିଙ୍ଘଟି ମଗ୍ଗସମୋଧାନଂ କରୋତି ଏତ୍ଥାତି ସିଙ୍ଘାଟକଂ। ଏତେସୁପି ରଥିକାଦୀସୁ। ଏସେଓ ନଯୋତି ଦୁକ୍କଟପାଟିଦେସନୀଯେ ଅତିଦିସତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ‘‘ଓଚନତୋ’’ତି ପଦଂ ‘‘ଓେଦିତଙ୍କୋ’’ତି ପଦେ ଞାପକହେତୁ। ଦଦମାନାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଓସେନାତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ସିକ୍ଖାପଦେ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଅପମାଣଂ, ତସ୍ମା।

ଇଦନ୍ତି ଓଚନଂ ଓୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମ୍ପିନ୍ନେ ଏକରସେ କାଲିକଉଯେତି ଯୋଜନା।

୫୫୬। ‘‘ଦାପେତୀ’’ତି ହେତୁତ୍ଥକିରିଯାଯ କାରିତକତ୍ତୁକାରିତକମ୍ମାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଞ୍ଞାତିକାଯ ଅଞ୍ଞେନ କେନଚୀ’’ତି। ଅଞ୍ଞେନାତି ଅତ୍ତନା ଅଞ୍ଞେନ। ‘‘ତାଯ ଏଓ ଓା ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଅଞ୍ଞେନ ଓା କେନଚୀ’’ତି ପଦାନି ‘‘ପଟିଗ୍ଗହାପେତ୍ୱା’’ତିପଦେ କାରିତକମ୍ମାନୀତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯପାଟିଦେସନୀଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୫୫୮। ଦୁତିଯେ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେନ ଆପତ୍ତି ଅନ୍ତରଘରତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ଆପତ୍ତି ଭଓେଯ୍ୟ ଓୋସାସମାନତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଦେନ୍ତିଯା ପନ ନେଓ ଇମିନା, ନ ପୁରିମେନ ଆପତ୍ତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭତ୍ତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ତତିଯପାଟିଦେସନୀଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୫୬୨। ତତିଯେ ‘‘ଉଭତୋ’’ତି ଏତ୍ଥ କରଣତ୍ଥେ ତୋତି ଆହ ‘‘ଦ୍ୱୀହୀ’’ତି। ‘‘ଉଭତୋପସନ୍ନ’’ନ୍ତି ବ୍ୟାସୋପି ସମାସୋପି ଯୁତ୍ତୋଯେଓ, ସମାସେ ତୋପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅଲୋପୋ ହୋତି। ‘‘ଉଭତୋ’’ତିପଦସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ଉପାସକେନପି ଉପାସିକାଯପୀ’’ତି। କସ୍ମା ଉଭତୋ ପସନ୍ନଂ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ତସ୍ମିଂ କିରା’’ତିଆଦି। ଯସ୍ମା ତସ୍ମିଂ କୁଲେ…ପେ… ସୋତାପନ୍ନାଯେଓ ହୋନ୍ତି କିର, ତସ୍ମା ‘‘ଉଭତୋପସନ୍ନ’’ନ୍ତି ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି। ‘‘ସଚେପୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦେନ ଅସୀତିକୋଟିଧନତୋ ଅଧିକମ୍ପି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ହାଯନସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘ଯସ୍ମା’’ତିଆଦିନା।

୫୬୯। ‘‘ଘରତୋ ନୀହରିତ୍ୱା’’ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ନୀହରିତ୍ୱା’’ତି ପଦସ୍ସ କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ଆସନସାଲଂ ଓା ଓିହାରଂ ଓା’’ତି। ‘‘ଆନେତ୍ୱା’’ତିଇମିନା ନୀପୁବ୍ବହରଧାତୁଯା ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଦ୍ୱାରେତି ଅତ୍ତନୋ ଗେହଦ୍ୱାରେତି। ତତିଯଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥପାଟିଦେସନୀଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୫୭୦। ଚତୁତ୍ଥେ ଅଓରୁଦ୍ଧସଦ୍ଦୋ ପରିରୁଦ୍ଧସଦ୍ଦସ୍ସ ପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ପରିରୁଦ୍ଧା ହୋନ୍ତୀ’’ତି। ଆରଞ୍ଞକସ୍ସ ସେନାସନସ୍ସ ପରିସମନ୍ତତୋ ରୁଦ୍ଧା ଆଓୁତା ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୫୭୩। ‘‘ପଞ୍ଚନ୍ନ’’ନ୍ତି ନିଦ୍ଧାରଣେ ସାମିଓଚନଭାଓଞ୍ଚ ‘‘ଯଂକିଞ୍ଚୀ’’ତି ନିଦ୍ଧାରଣୀଯେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଭାଓଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ପଞ୍ଚସୁ ସହଧମ୍ମିକେସୁ ଯଂ କିଞ୍ଚୀ’’ତି। ‘‘ପେସେତ୍ୱା ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତିଇମିନା ପଟିସଂଓିଦିତାକାରଦସ୍ସନଂ। ‘‘ଆରାମ’’ନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ଓୁତ୍ତେପି ଆରଞ୍ଞକସେନାସନସ୍ସ ଆରାମୋ ଏଓ ଅଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ‘‘ଆରଞ୍ଞକସେନାସନାରାମଞ୍ଚା’’ତି। ତସ୍ସାତି ଆରଞ୍ଞକସେନାସନାରାମସ୍ସ। ‘‘କସ୍ମା’’ତି ପୁଚ୍ଛାଯ ‘‘ପଟିମୋଚନତ୍ଥ’’ନ୍ତି ଓିସଜ୍ଜନାଯ ସମେତୁଂ ସମ୍ପଦାନତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କଓଚନଂ କାତବ୍ବଂ। କିମତ୍ଥନ୍ତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିମୋଚନତ୍ଥନ୍ତି ତଦତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତଓଚନଂ। ପଟିମୋଚନସଙ୍ଖାତାଯ ଅତ୍ଥାଯାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥସଦ୍ଦୋ ଚ ପଯୋଜନଓାଚକୋ। ପଯୋଜନାଯାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ଓା ‘‘ପଟିମୋଚନତ୍ଥ’’ନ୍ତି ଓିସଜ୍ଜନାଯଂ। ‘‘କସ୍ମା’’ତି ପୁଚ୍ଛାଯ ସମେତୁଂ ନିସ୍ସକ୍କତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତଓଚନଂ କାତବ୍ବଂ। ପଟିମୋଚନସଙ୍ଖାତା ଅତ୍ଥାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥସଦ୍ଦୋ ଚ କାରଣଓାଚକୋ। କାରଣାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଏଓଞ୍ହି ପୁଚ୍ଛାଓିସଜ୍ଜନାନଂ ପୁବ୍ବାପରସମସଙ୍ଖାତୋ ଓିଚଯୋ ହାରୋ ପରିପୁଣ୍ଣୋ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅମ୍ଭାକନ୍ତି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯପଟିହରନ୍ତାନଂ ଅମ୍ହାକଂ। ଅମ୍ହେତି ଚୋରସଙ୍ଖାତେ ଅମ୍ହେ।

‘‘ତସ୍ସା’’ତି ପଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ଏତିସ୍ସା ଯାଗୁଯା’’ତି। ଅଞ୍ଞାନିପୀତି ପଟିସଂଓିଦିତକୁଲତୋ ଅଞ୍ଞାନିପି କୁଲାନି। ତେନାତି ପଟିସଂଓିଦିତକୁଲେନ। କୁରୁନ୍ଦିଓାଦେ ଯାଗୁଯା ପଟିସଂଓିଦିତଂ କତ୍ୱା ଯାଗୁଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପୂଓାଦୀନି ଆହରନ୍ତି, ଓଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୫୭୫।ଏକସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ତସ୍ସାତି ପଟିସଂଓିଦିତଭିକ୍ଖୁସ୍ସ, ଚତୁନ୍ନଂ ଓା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାଯାତି ଯୋଜନା। ଅଞ୍ଞେସମ୍ପୀତି ଚତୁପଞ୍ଚଭିକ୍ଖୁତୋ ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି। ଅଧିକମେଓାତି ପରିଭୁତ୍ତତୋ ଅତିରେକମେଓ। ଯଂ ପନାତି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ପନ, ଯମ୍ପି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ଓନତୋ

ଆହରିତ୍ୱା ଦେନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ତନ୍ତଜାତକ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଆରାମେ’’ତି। ଅଞ୍ଞେନ ଦିନ୍ନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନନ୍ତି ମୂଲଖାଦନୀଯାଦିଂ। ପଟିସଂୱିଦିତନ୍ତି ପଟିକଚ୍ଚେୱ ସୁଟ୍ଠୁ ଜାନାପିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ପାଟିଦେସନୀଯୱଣ୍ଣନାଯ

ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୭। ସେଖିଯକଣ୍ଡଂ

୧। ପରିମଣ୍ଡଲୱଗ୍ଗ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

ସିକ୍ଖିତସିକ୍ଖେନ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି ସିକ୍ଖିତସିକ୍ଖେନ ତାଦିନା ଅଟ୍ଠହି ଲୋକଧମ୍ମେହି ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ତାଦିନା, ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେସୁ ୱା ଅୱିକାରଟ୍ଠେନ ତାଦିନା ଭଗୱତା ଯାନି ସିକ୍ଖାପଦାନି ‘‘ସେଖିଯାନୀ’’ତି ଭାସିତାନି, ଦାନି ତେସମ୍ପି ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ଅଯମ୍ପି ୱଣ୍ଣନାକ୍କମୋ ଭୱତୀତି ଯୋଜନା।

୫୭୬।ତତ୍ଥାତି ସେଖିଯସିକ୍ଖାପଦେସୁ, ଅତ୍ଥୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ‘‘ସମନ୍ତତୋ’’ତିଇମିନା ପରିଉପସଗ୍ଗସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ନାଭିମଣ୍ଡଲଂ ଜାଣୁମଣ୍ଡଲ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉଦ୍ଧଂସଦ୍ଦୋ ଚ ଅଧୋସଦ୍ଦୋ ଚ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଉଦ୍ଧ’’ନ୍ତିଆଦି। ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲମତ୍ତନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକଂ, ନିୱାସେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲମତ୍ତତୋ। ଯଥା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ହୋତି, ଏୱଂ ନିୱାସେନ୍ତସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ରିଦଂ ପମାଣନ୍ତି ତସ୍ସ ନିୱାସନସ୍ସ ଇଦଂ ପମାଣଂ। ତାଦିସସ୍ସାତି ଦୀଘତୋ ମୁଟ୍ଠିପଞ୍ଚକସ୍ସ ତିରିଯଂ ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟହତ୍ଥସ୍ସ ନିୱାସନସ୍ସ। ଜାଣୁମଣ୍ଡଲଂ ପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ଚୀୱରେସୁ। ନ ତିଟ୍ଠତୀତି ୱିରଳତ୍ତା ନ ତିଟ୍ଠତି। ତିଟ୍ଠତୀତି ଘନତ୍ତା ତିଟ୍ଠତି।

ନିୱାସେନ୍ତସ୍ସ ଚାତିଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦୋ ଅୱଧାରଣତ୍ଥୋ, ନିୱାସେନ୍ତସ୍ସେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। କେୱଲଂ ଏୱଂ ନିୱାସେନ୍ତସ୍ସେୱ ଦୁକ୍କଟଂ ନ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ତଥା ନିୱାସେନ୍ତସ୍ସାପି ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ଯୋଜନା। ଯେ ପନ ନିୱାସନଦୋସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞେତି ପୁରତୋ ଚ ପଚ୍ଛତୋ ଚ ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ନିୱସନତୋ ଅଞ୍ଞେ । ତେ ସବ୍ବେତି ସବ୍ବେ ତେ ନିୱାସନଦୋସା। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ୱିଭଙ୍ଗେ। ତତ୍ଥେୱାତି ଖନ୍ଧକେଯେୱ।

ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ନିୱାସେନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏସେୱ ନଯୋ ‘‘ଅସତିଯା’’ତି ଏତ୍ଥାପି। ଅଜାନନ୍ତସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଅଜାନନଂ ଦୁୱିଧଂ ନିୱାସନୱତ୍ତସ୍ସ ଅଜାନନଂ, ଆରୂଳ୍ହୋରୂଳ୍ହଭାୱସ୍ସ ଅଜାନନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଆରୂଳ୍ହୋରୂଳ୍ହଭାୱସ୍ସ ଅଜାନନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଜାନନ୍ତସ୍ସା’’ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଜାନନ୍ତସ୍ସାତି ଏତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତସ୍ସାତି ନିୱାସନୱତ୍ତସ୍ସ। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ। ତଂ ପନାତି ଆପତ୍ତିତୋ ଅମୋକ୍ଖନଂ ପନ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଯୁଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ। କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୁକ୍ଖା ଜଙ୍ଘା ଇମସ୍ସାତି ସୁକ୍ଖଜଙ୍ଘୋ। ମହନ୍ତଂ ପିଣ୍ଡିକମଂସଂ ଇମସ୍ସାତି ମହାପିଣ୍ଡିକମଂସୋ। ତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ।

ୱଣୋତି ଅରୁ। ତଞ୍ହି ୱଣତି ଗତ୍ତୱିଚୁଣ୍ଣନଂ କରୋତୀତି ୱଣୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱାଳମିଗା ୱା ଚୋରା ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦୋ ଅୱୁତ୍ତସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ, ତେନ ଅଞ୍ଞାପି ଉଦକଚିକ୍ଖଲ୍ଲାଦଯୋ ଆପଦା ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି।

୫୭୭।ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ୱିଭଙ୍ଗେ, ସିକ୍ଖାପଦେ ୱା। ଉଭୋ କଣ୍ଣେତି ପୁରତୋ ଚ ପଚ୍ଛତୋ ଚ ନିଗ୍ଗତେ ଦ୍ୱେ କଣ୍ଣେ। ଅୱିସେସେନାତି ‘‘ଅନ୍ତରଘରେ’’ତି ଚ ‘‘ଆରାମେ’’ତି ଚ ୱିସେସଂ ଅକତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞେନ। ୱିହାରେପୀତି ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଥେରୁପଟ୍ଠାନାଦିକାଲଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

୫୭୮। କାଯେକଦେସେ କାଯସଦ୍ଦୋ ୱତ୍ତତୀତି ଆହ ‘‘ଜାଣୁମ୍ପି ଉରମ୍ପୀ’’ତି। ‘‘ନ ସୀସଂ ପାରୁତେନା’’ତିଇମିନା ‘‘ସୁପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେନା’’ତିପଦସ୍ସ ଅତିବ୍ୟାପିତଦୋସଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ଗଣ୍ଠିକନ୍ତି ପାସୋ। ସୋ ହି ଗଚ୍ଛେତି ବନ୍ଧତୀତି ୱା, ଗଚ୍ଛେତି ବନ୍ଧତି ଏତ୍ଥାତି ୱା କତ୍ୱା ଗଣ୍ଠିକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଛକାରସ୍ସ ୱାଣ୍ଡକାରେ କତେ ଗଣ୍ଠିକୋ, ତଂ ଗଣ୍ଠିକଂ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା। ଉଭୋ କଣ୍ଣେତି ଚୀୱରସ୍ସ ଦ୍ୱେ କୋଣେ। ଗଲୱାଟକତୋତି ଏତ୍ଥ ଗଲୋତି କଣ୍ଠୋ। ସୋ ହି ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜଲେଯ୍ୟପେଯ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଅସନଂ ଗଲତି ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିଯଂ ପତତି ଇତୋତି ଗଲୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଆୱାଟୋଯେୱ ଖୁଦ୍ଦକଟ୍ଠେନ

ଆୱାଟକୋ, ଖୁଦ୍ଦକହ୍ଣେ କୋ। ଗଲେ ଠିତୋ ଆୱାଟକୋ ଗଲୱାଟକୋ। ଅକାରତୋ ହି ଆକାରସ୍ସ ଲୋପୋ ‘‘ପପ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଜା। ୧।୧।୨) ୱିଯ। ଏତ୍ଥ ହି ପଆପନ୍ତି ପଦଚ୍ଛେଦୋ, ଅକାରତୋ ଆକାରସ୍ସ ଚ ଲୋପୋ। ପୱଦ୍ଧଂ ଆପଂ ପପଂ, ମହନ୍ତଂ ଉଦକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସୀସଂ ୱିୱରିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୫୭୯। ୱାସଂ ଉପଗତୋତି ୱା ୱାସେନ ଉପଗତୋତି ୱା ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱାସତ୍ଥାଯ ଉପଗତସ୍ସା’’ତି।

୫୮୦। ହତ୍ଥପାଦେ ଅକୀଳଅନ୍ତୋ ସୁସଂୱୁତୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ହତ୍ଥଂ ୱା ପାଦଂ ୱା ଅକୀଳଆପେନ୍ତୋ’’ତି।

୫୮୨।ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୂତି ଏତ୍ଥ ଓସଦ୍ଦୋ ହେଟ୍ଠାପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ହେଟ୍ଠା ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୂ’’ତି। ‘‘ହୁତ୍ୱା’’ତିଇମିନା କିରିଯାୱିସେସନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଯୁଗଯୁତ୍ତକୋତି ଯୁଗେ ଯୁତ୍ତକୋ। ଦମିଯିତ୍ୱାତି ଦନ୍ତୋ। ଆଭୁସୋ ଜାନାତି କାରଣାକାରଣନ୍ତି ଆଜାନେଯ୍ୟୋ। ଏତ୍ତକନ୍ତି ଚତୁହତ୍ଥପମାଣଂ। ଯୋ ଗଚ୍ଛତି, ଅସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦୁକ୍କଟା ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ପରିସ୍ସଯଭାୱ’’ନ୍ତି ଚ ‘‘ପରିସ୍ସଯାଭାୱ’’ନ୍ତି ଚ ଦ୍ୱେ ପାଠା ଯୁଜ୍ଜନ୍ତିଯେୱ।

୫୮୪।ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତଲକ୍ଖଣେତି ଇମଂ ପକାରଂ ଇତ୍ଥଂ ଚୀୱରୁକ୍ଖିପନଂ, ଭୱତି ଗଚ୍ଛତୀତି ଭୂତୋ, ଭିକ୍ଖୁ। ଲକ୍ଖୀଯତି ଅନେନାତି ଲକ୍ଖଣଂ, ଚୀୱରଂ। ଇତ୍ଥଂ ଭୂତୋ ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତୋ, ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣଂ ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତଲକ୍ଖଣଂ, ତସ୍ମିଂ। କରଣୱଚନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତଲକ୍ଖଣଂ ନାମ କିରିଯାୱିସେସନସ୍ସ ସଭାୱୋତି ଆହ ‘‘ଏକତୋ ୱା…ପେ… ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ’’ତି। ଅନ୍ତୋଇନ୍ଦଖୀଲତୋତି ଗାମସ୍ସ ଅନ୍ତୋଇନ୍ଦଖୀଲତୋତି। ପଠମୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୨। ଉଜ୍ଜଗ୍ଘିକୱଗ୍ଗ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୫୮୬। ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ଜଗ୍ଘନଂ ହସନଂ ଉଜ୍ଜଗ୍ଘୋ, ସୋଯେୱ ଉଜ୍ଜଗ୍ଘିକା, ତାଯ। ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମହାହସିତଂ ହସନ୍ତୋ’’ତି। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଉଜ୍ଜଗ୍ଘିକାଯା’’ତିପଦେ।

୫୮୮।କିତ୍ତାୱତାତି କିତ୍ତକେନ ପମାଣେନ, ଏୱଂ ନିସିନ୍ନେସୁ ଥେରେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ନିଦ୍ଧାରଣେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ୱଓତ୍ଥପେତୀତି ଇଦଞ୍ଚୀଦଞ୍ଚ କଥେତୀତି ୱଓତ୍ଥପେତି। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକେନ ପମାଣେନ।

୫୯୦। ନିଚ୍ଚଲଂ କତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଉଜୁକଂ ଠପନଂ କାଯପଗ୍ଗହୋ ନାମାତି ଆହ ‘‘ନିଚ୍ଚଲଂ କତ୍ୱା’’ତିଆଦି। ଏସେୱ ନଯୋ ବାହୁପଗ୍ଗହସୀସପଗ୍ଗହେସୁପୀତି। ଦୁତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୩। ଖମ୍ଭକତୱଗ୍ଗ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୫୯୬। ଖମ୍ଭୋ କତୋ ଯେନାତି ଖମ୍ଭକତୋ। ଖମ୍ଭୋତି ଚ ପଟିବଦ୍ଧୋ। କତ୍ଥ ପଟିବଦ୍ଧୋତି ଆହ ‘‘କଟିଯଂ ହତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା’’ତି। ସସୀସଂ ଅୱଗୁଣ୍ଠଯତି ପରିୱେଠତୀତି ଓଗୁଣ୍ଠିତୋତି ଆହ ‘‘ସସୀସଂ ପାରୁତୋ’’ତି।

୬୦୦। ଉଦ୍ଧଂ ଏକା କୋଟି ଇମିସ୍ସା ଗମନାଯାତି ଉକ୍କୁଟିକାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉକ୍କୁଟିକା ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତିଆଦି। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଉକ୍କୁଟିକାଯା’’ତିପଦେ।

୬୦୧। ହତ୍ଥପଲ୍ଲତ୍ଥୀକଦୁସ୍ସପଲ୍ଲତ୍ଥୀକେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଦୁସ୍ସପଲ୍ଲତ୍ଥିକେ ଆଯୋଗପଲ୍ଲତ୍ଥୀକାପି ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଆହ ‘‘ଆଯୋଗପଲ୍ଲତ୍ଥିକାପି ଦୁସ୍ସପଲ୍ଲତ୍ଥିକା ଏୱା’’ତି।

୬୦୨। ସତିଯା ଉପଟ୍ଠାନଂ ସକ୍କଚ୍ଚନ୍ତି ଆହ ‘‘ସତିଂଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା’’ତି।

୬୦୩।ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦେନ୍ତେପୀତି ପିଣ୍ଡପାତଂ ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପନ୍ତେପି। ପତ୍ତେ ସଞ୍ଞା ପତ୍ତସଞ୍ଞା, ସା ଅସ୍ସତ୍ଥୀତି ପତ୍ତସଞ୍ଞୀ। ‘‘କତ୍ୱା’’ ତିଇମିନା କିରିଯାୱିସେସନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

୬୦୪।ସମସୂପକଂ ପିଣ୍ଡପାତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୂପପିଣ୍ଡପାତାନଂ ସମୌପଦ୍ଦ଼ଭାୱଂ ଆସଙ୍କା ଭୱେଯ୍ୟାତି ଆହ ‘‘ସମସୂପକୋ ନାମା’’ତିଆଦି। ଯତ୍ଥାତି ପିଣ୍ଡପାତୋ ଭତ୍ତସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଭାଗପମାଣୋ ସୂପୋ ହୋତି, ସୋ ପିଣ୍ଡପାତୋ ସମସୂପକୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଓଲୋଣୀ ଚ ସାକସୂପେଯ୍ୟଞ୍ଚ

ମଚ୍ଛରସୋ ଚ ମଂସରସୋ ଚାତି ଦ୍ୱନ୍ଦୋ। ତତ୍ଥ ଓଲୋଣୀତି ଏକା ବ୍ୟଞ୍ଜନୱିକତି। ସାକସୂପେୟ୍ୟନ୍ତି ସୂପସ୍ସ ହିତଂ ସୂପେୟ୍ୟଂ, ସାକମେୱ ସୂପେୟ୍ୟଂ ସାକସୂପେୟ୍ୟଂ। ଇମିନା ସବ୍ବାପି ସାକସୂପେୟ୍ୟବ୍ୟଞ୍ଜନୱିକତି ଗହିତା। ମଚ୍ଛରସମଂସରସାଦୀନୀତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅୱସେସା ସବ୍ବାପି ବ୍ୟଞ୍ଜନୱିକତି ସଙ୍ଗହିତା। ତଂ ସବ୍ବଂ ରସାନଂ ରସୋ ରସରସୋତି କତ୍ୱା ''ରସରସୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୬୦୫। ସମପୁଣ୍ଣଂ ସମଭରିତନ୍ତି ୱେୱଚନମେୱ। ଥୂପଂ କତୋ ଥୂପୀକତୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଥୂପୀକତୋ ନାମା''ତିଆଦି।

ତତ୍ଥାତି ''ଥୂପୀକତ''ନ୍ତିଆଦିୱଚନେ। ତେସନ୍ତି ଅଭୟତ୍ଥେରତିପିଟକଚୂଳଅନାଗତ୍ଥେରାନଂ। ଇତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ, ତେସଞ୍ଚ ଥେରାନଂ ୱାଦଂ ଆରୋଚେସୁନ୍ତି ଯୋଜନା। ଥେରୋତି ଚୂଳଅସୁମନତ୍ଥେରୋ। ଏତସ୍ସାତି ତିପିଟକଚୂଳଅନାଗତ୍ଥେରସ୍ସ । ସଉକ୍କଟ୍ଠନ୍ତି ସଉ ୱାରେ। କୁତୋତି କସ୍ସାଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକା। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଯାୱକାଲିକେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ, ତସ୍ମା। ଆମିସଜାତିକଂ ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ୱା ଫଲାଫଲଂ ୱାତି ଯୋଜନା। ତଞ୍ଚ ଖୋତି ତଞ୍ଚ ସମତିତ୍ତିକଂ। ଇତରେନ ପନାତି ନାଧିଟ୍ଠାନୁପଗେନ ପତ୍ତେନ ପନ। ଯଂ ପୂୱୌଚ୍ଛୁଖଣ୍ଡଫଲାଫଲାଦି ହେଟ୍ଠା ଓରୋହତି, ତଂ ପୂୱୌଚ୍ଛୁଖଣ୍ଡଫଲାଫଲାଦୀତି ଯୋଜନା। ପୂୱୱଟଂସକୋତି ଏତ୍ଥ ୱଟଂସକୋତି ଉତ୍ତଂସୋ। ସୋ ହି ଉଦ୍ଧଂ ତସୀୟତେ ଅଲଙ୍କରୀୟତେତି ୱଟଂସୋତି ୱୁଚ୍ଚତି ଉକାରସ୍ସ ୱକାରଂ, ତକାରସ୍ସ ଚ ଟକାରଂ କତ୍ୱା, ସୋୟେୱ ୱଟଂସକୋ, ମୁଦ୍ଧନି ପିଲନ୍ଧିତୋ ଏକୋ ଅଲଙ୍କାରୱିସେସୋ। ପୂୱମେୱ ତଂସଦିସତ୍ତା ପୂୱୱଟଂସକୋ, ତଂ। ପୁପ୍ଫୱଟଂସକୋ ଚ ତକ୍କୋଲକଟୁକଫଲାଦିୱଟଂସକୋ ଚାତି ଦ୍ୱନ୍ଦୋ, ତେ।

ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ନନୁ ସବ୍ବଥୂପୀକତେସୁ ପଟିଗ୍ଗହଣସ୍ସ ଅକପ୍ପିୟତ୍ତା ପରିଭୁଞ୍ଜନମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ''ସବ୍ବତ୍ଥ ପନା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ଥୂପୀକତେସୂତି। ତତିୟୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୪। ସକ୍କଚ୍ଚୱଗ୍ଗ-ଅତ୍ଥୟୋଜନା

୬୦୮।ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଓଧିନ୍ତି ଅୱଧିଂ ମରିୟାଦଂ।

୬୧୦।ଥୂପକତୋତି ଥୂପମେୱ ଥୂପକଂ, ତତୋ ଥୂପକତୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ମତ୍ଥକତୋ''ତି।

୬୧୧।ମାଘାତସମୟାଦୀସୂତି ''ପାଣେ ମା ଘାତେଥା''ତି ରାଜାନୋ ଭେରିଂ ଚରାପେନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ମାଘାତୋ, ସୋୟେୱ ସମୟୋ ମାଘାତସମୟୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଞଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକାରଣଂ ଗହେତବ୍ବଂ।

୬୧୫।ତେସନ୍ତି ମୟୂରଣ୍ଡକୁକ୍କୁଟଣ୍ଡାନନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୫। କବଳୱଗ୍ଗ-ଅତ୍ଥୟୋଜନା

୬୧୭। ''ମୁଖଦ୍ୱାର''ନ୍ତି କମ୍ମସ୍ସ ''ଅନାହଟେ''ତି ଚ ''ୱିୱରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚ ଦ୍ୱୀସୁ କିରିୟାସୁ ସମ୍ବନ୍ଧଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅନାହରିତେ ମୁଖଦ୍ୱାର''ନ୍ତି।

୬୧୮।ସକଲଂ ହତ୍ଥନ୍ତି ପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

୬୧୯।ସକବଳେନାତି ଏତ୍ଥ କବଳସଦ୍ଦେନ ୱଚନସ୍ସ ଅପରିପୁଣ୍ଣକାରଣଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଗହେତବ୍ବଂ।

୬୨୦।ପିଣ୍ଡୁକ୍ଖେପକନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିଚ୍ଛତ୍ଥେ କପଚ୍ଚୟୋତି ଆହ ''ପିଣ୍ଡଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା''ତି। ତ୍ୱାସଦ୍ଦେନ କିରିୟାୱିସେସନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

୬୨୪। ''ଅୱକିରିତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ସିତ୍ଥାୱକାରକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅୱପୁବ୍ବୋ କିରଧାତୁୟେୱ, ନ କରଧାତୂତି ଦସ୍ସେତି।

୬୨୬।''ଚପୁଚପୂ''ତି ଏୱଂ ସଦ୍ଦନ୍ତି ''ଚପୁଚପୂ''ତି ଏୱଂ ଅନୁକରଣରୱନ୍ତି। ପଞ୍ଚମୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୬। ସୁରୁସୁରୁୱଗ୍ଗ-ଅତ୍ଥୟୋଜନା

୬୨୭।‘‘ସୁରୁସୁରୂ’’ତି ଏୱଂ ସଦ୍ଦନ୍ତି ‘‘ସୁରୁସୁରୁ’’ତି ଏୱଂ ଅନୁକରଣରୱଂ। ଦୱନଂ କୀଳଅନନ୍ତି ଇମିନା ୱଚନତ୍ଥେନ ପରିହାସୋ ଦୱୋ ନାମାତି ଆହ ‘‘ଦୱୋତି ପରିହାସୱଚନ’’ନ୍ତି। ତନ୍ତି ସୋ ଦୱୋ। ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୋ ହେସ। ନ କାତଙ୍କ ନ କାତଙ୍କୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସିଲକବୁଦ୍ଧୋତି ସିଲାଯ କତୋ, ସିଲେନ ନିଯୁତ୍ତୋ ୱା ବୁଦ୍ଧୋ। ଅପଚିବୁଦ୍ଧୋତି ଅପଚିଁୱିଦ୍ଧୋ ବୁଦ୍ଧୋ, ପରିହାସୱଚନମେତଂ। ଗୋଧମ୍ମୋତି ଗୁନ୍ନଂ ଧମ୍ମୋ। ଅଜଧମ୍ମୋତି ଅଜାନଂ ଧମ୍ମୋ। ମିଗସଙ୍ଘୋତି ମିଗାନଂ ସଙ୍ଘୋ। ପସୁସଙ୍ଘୋତି ପସୂନଂ ସଙ୍ଘୋ।

୬୨୮। ‘‘ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେନା’’ତି ପଦଂ ‘‘ନିଲ୍ଲେହିତୁ’’ନ୍ତି ପଦେ ଭାୱକତ୍ତା।

୬୩୧।ଏୱଂନାମକେତି ‘‘କୋକନୁଦ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ନାମଂ ଅସ୍ସ ପାସାଦସ୍ସାତି ଏୱଂନାମକୋ, ପାସାଦୋ, ତସ୍ମିଂ। ‘‘ପଦୁମସଣ୍ଠାନୋ’’ତି ଇମିନା ପାସାଦସ୍ସ ସଦିସୂପଚାରେନ ‘‘କୋକନୁଦୋ’’ତି ନାମଲଭନଂ ଦସ୍ସେତି। ତେନାତି ପଦୁମସଣ୍ଠାନତ୍ତା। ଅସ୍ସାତି ପାସାଦସ୍ସ। ପୁଗ୍ଗଲିକମ୍ପୀତି ପରପୁଗ୍ଗଲସନ୍ତକଂ ଗହେତଙ୍କ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକମ୍ପୀ’’ତି ଅତ୍ତପୁଗ୍ଗଲସନ୍ତକସ୍ସ ୱିସୁଂ ଗୟ୍ହମାନତ୍ତା। ସଙ୍ଗମ୍ପୀତି ପାନୀଯସଙ୍ଗମ୍ପି। ସରାୱମ୍ପୀତି ପାନୀଯସରାୱମ୍ପି। ଥାଲକମ୍ପୀତି ପାନୀଯଥାଲକମ୍ପି।

୬୩୨। ‘‘ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା’’ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସ କମ୍ମାପାଦାନାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସିଙ୍ଘାନି ଉଦକତୋ’’ତି। ଭିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣାନି କତ୍ୱା। ବହୀତି ଅନ୍ତରଘରତୋ ବହି।

୬୩୪।ସେତଚ୍ଛତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସେତସଦ୍ଦୋ ପଣ୍ଡରପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ପଣ୍ଡରଚ୍ଛତ୍ତ’’ନ୍ତି। ୱତ୍ଥପଲିଗୁଣ୍ଠିତନ୍ତି ୱତ୍ଥେହି ସମନ୍ତତୋ ୱେଠିତଂ। ସେତଂ ଛତ୍ତଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ। କିଳଞ୍ଜେହି କତଂ ଛତ୍ତଂ କିଳଞ୍ଜଚ୍ଛତ୍ତଂ। ପଣ୍ଣେହି କତଂ ଛତ୍ତଂ ପଣ୍ଣଚ୍ଛତ୍ତଂ। ମଣ୍ଡଲେନ ବଦ୍ଧଂ ମଣ୍ଡଲବଦ୍ଧଂ। ସଲାକାହି ବଦ୍ଧଂ ସଲାକବଦ୍ଧଂ। ତାନୀତି ତୀଣି ଛତ୍ତାନି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଯମ୍ପି ଏକପଣ୍ଣଚ୍ଛତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏତେସୂତି ତୀସୁ ଛତ୍ତେସୁ। ଅସ୍ସାତି ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା। ସୋତି ଯୋ କୋଚି ଗହଟ୍ଠୋ ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ୱା। ଛତ୍ତପାଦୁକାଯ ୱାତି ଛତ୍ତଦଣ୍ଡନିକ୍ଖେପନାଯ ପାଦୁକାଯ ୱା। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ।

୬୩୫।ମଜ୍ଝିମସ୍ସାତି ପମାଣମଜ୍ଝିମସ୍ସ। ‘‘ଚତୁହତ୍ଥପ୍ପମାଣୋ’’ତିଇମିନା ଚତୁହତ୍ଥତୋ ଊନାତିରେକୋ ଦଣ୍ଡୋ ନ ଦଣ୍ଡୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ଦଣ୍ଡୋ ପାଣିମ୍ହି ଅସ୍ସାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଅତିଦିସନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱୁତ୍ତନଯେନେୱା’’ତି।

୬୩୬।‘‘ସତ୍ଥପାଣିମ୍ହୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଅସି ଏୱ ଅଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ‘‘ଅସି’’ନ୍ତି। ଅସିନ୍ତି ଖଗ୍ଗଂ।

୬୩୭। ‘‘ଆୱୁଧଂ ନାମ ଚାପୋ କୋଦଣ୍ଡୋ’’ତି ପାଳିଇଯଂ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ଉପଲକ୍ଖଣମେୱାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆୱୁଧପାଣିସ୍ସାତି ଏତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ସବ୍ବାପି ଧନୁୱିକତି ଆୱୁଧନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବାତି ଯୋଜନା। ଯଥା ଅସିଂ ସନ୍ନହିତ୍ୱା ଠିତୋ ସତ୍ଥପାଣୀତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ଧନୁଂ କଣ୍ଠେ ପଟିମୁକ୍କୋ ଆୱୁଧପାଣୀତି ଆହ ‘‘ସଚେ ପନା’’ତିଆଦି, ଇମିନା ଆୱୁଧୋ ପାଣିନା ଗହିତୋଯେୱ ଆୱୁଧପାଣି ନାମାତି ଦସ୍ସେତୀତି। ଛଟ୍ଠୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୭। ପାଦୁକୱଗ୍ଗ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୬୩୮।ଅଙ୍ଗୁଲନ୍ତରନ୍ତି ପାଦଙ୍ଗୁଲୱିୱରଂ। ପାଦୁକନ୍ତି ଉପାହନୱିସେସୋ। ସୋ ହି ପଜ୍ଜତେ ଇମାଯାତି ପାଦୁକାତି ୱୁଚ୍ଚତି, ସା ବହୁପଟଲା ଚମ୍ମମଯା ୱା ହୋତି କଟ୍ଠମଯା ୱା। ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ପାଦୁକଂ ପଟିମୁଞ୍ଚୀତ୍ୱା।

୬୪୦। ଦ୍ୱୀହି ଜନେହି ଗହିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱଂସେନାତି ୱେଣୁନା, ଯାନେ ନିସିନ୍ନୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିସଙ୍ଖରିତ୍ୱାତି ୱିପତ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା। ଦ୍ୱେପୀତି ଧମ୍ମକଥିକଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗାହକସଙ୍ଖାତା ଉଭୋପି ଜନା। ୱଟ୍ଟତୀତି ଦେସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

୬୪୧।ସଯନଗତସ୍ସାତି ସଯନଂ ଗତସ୍ସ, ସଯନେ ନିପନ୍ନସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ନିପନ୍ନସ୍ସ ଦେସେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୬୪୨। ତୀସୁ ପଲ୍ଲତ୍ଥିକାସୁ ଯାଯ କାଯଚି ପଲ୍ଲତ୍ଥିକାଯ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଲ୍ଲତ୍ଥିକାଯା’’ତିଆଦି।

୬୪୩। ଯଥା ୱେଠିଯମାନେ କେସନ୍ତୋ ନ ଦିସ୍ସତି, ଏୱଂ ୱେଠିତସୀସସ୍ସାତି ଯୋଜନା।

୬୪୭। ଛପକସଦ୍ଦସ୍ସ ଚ ଚଣ୍ଡାଲସଦ୍ଦସ୍ସ ଚ ୱେୱଚନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଚଣ୍ଡାଲସ୍ସା’’ତି। ଚଣ୍ଡାଲୋ ହି ସଂ ସୁନଖଂ ପଚତୀତି ଛପକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି ସକାରସ୍ସ

ଛକାରଂ କତ୍ୱା ଛପକସ୍ସ ଏସା ଛପକୀ, ଚଣ୍ଡାଲଭରିଯା। ଯତ୍ରାତି ଏତ୍ଥ ତ୍ରପଚ୍ଚଯୋ ପଚ୍ଚତ୍ତେ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଯୋ ହି ନାମା’’ତି। ଯୋ ରାଜା ଉଚ୍ଚେ ଆସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମନ୍ତଂ ପରିଯାପୁଣିସ୍ସତି ନାମ, ଅଯଂ ରାଜା ଯାଓ ଅତିଓିଯ ଅଧମ୍ମିକୋତି ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି। ‘‘ସଢ଼୍ମିଦ’’ନ୍ତି ଅଯଂ ସଦ୍ଦୋ ଲିଙ୍ଗଓିପଲ୍ଲାସୋତି ଆହ ‘‘ସଢ଼୍ଢୋ ଅଯ’’ନ୍ତି । ‘‘ଲୋକୋ’’ତି ଇମିନା ଇଧସଦ୍ଦସ୍ସ ଓିସଯଂ ଦସ୍ସେତି। ଚରିମସଦ୍ଦୋ ଅନ୍ତିମପରିଯାଯୋ। ଅନ୍ତିମୋତି ଚ ଲାମକୋ। ଲାମକୋତି ଚ ନାମ ଇଧ ଓିପତ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ସଙ୍କର’’ନ୍ତି। ସଙ୍କରନ୍ତି ଓିପତ୍ତିଂ। ‘‘ନିମ୍ମରିଯାଦୋ’’ତି ଇମିନା ‘‘ସଙ୍କରଂ ଗତୋ’’ତି ପଦାନଂ ଅଧିପ୍ପାଯତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଚରିମଂ ଗତଂ ଚରିମଗତଂ, ସଢ଼୍ଢୋ ଅଯଂ ଲୋକୋ ଚରିମଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଧ ଚ ଜାତକେ (ଜା। ୧।୪।୩୩) ଚ କେସୁଚି ପୋତ୍ଥକେସୁ ‘‘ଚମରିକତ’’ନ୍ତି ପାଠୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଅଯୁତ୍ତୋଯେଓ। ତତ୍ଥେଓାତି ଅମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେଯେଓ। ତେସନ୍ତି ରାଜବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ।

ତତ୍ଥାତି ତିସ୍ସଂ ଗାଥାଯଂ। ପାଠଇଯାତି ଅଓନୋ ଆଚାରପକାସକଗନ୍ଥସଙ୍ଖାତାଯ ପାଠଇଯା। ନ ପସ୍ସରେତି ଏତ୍ଥ ରେସଦ୍ଦୋ ଅନ୍ତିସ୍ସ କାରିଯୋତି ଆହ ‘‘ନ ପସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ଯୋ ଚାଯନ୍ତି ଯୋ ଚ ଅଯଂ। ଅଯଂସଦ୍ଦୋ ପଦାଲଙ୍କାରମତ୍ତୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଧୀଯତୀତି ଅଜ୍ଝାଯତି, ସିକ୍ଖତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋତି ବୋଧିସତ୍ତେନ ଓୁତ୍ତଗାଥାତୋ ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ଗାଥାଯ। ଭୋତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେତି। ‘‘ଭୁତ୍ତୋ’’ତି ପଦସ୍ସ କମ୍ମଓାଚକଭାଓମାଓିକାତୁଂ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ମଯା’’ତି। ଅସ୍ସାତି ଓଦନସ୍ସ। ଇମିନା ସୁଚି ପରିସୁଦ୍ଧଂ ମଂସଂ ସୁଚିମଂସଂ, ତେନ ଉପସେଚନମସ୍ସାତି ସୁଚିମଂସୂପସେଚନୋତି ବାହିରତ୍ଥସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ଧମ୍ମେତି ଆଚାରଧମ୍ମେ। ବଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱାତି ଥଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା, ଅଯମେଓ ଓା ପାଠୋ । ଓଣ୍ଣସଦ୍ଦସ୍ସ ସଣ୍ଠାନାଦିକେ ଅଞ୍ଞେ ଅତ୍ଥେ ପଟିକ୍ଖିପିତୁଂ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ପସତ୍ଥୋ’’ତି। ଥୋମିତୋତି ତସ୍ସେଓ ଓେଓଚନଂ।

ଅଥାତି ଅନନ୍ତରେ। ନନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ। ତସ୍ସାତି ଗାଥାଦ୍ୱଯସ୍ସ। ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ପୁରୋହିତଂ ଆଲପତି। ସମ୍ପତୀତି ସନ୍ଦୀଟ୍ଠିକେ। ‘‘ଯା ଓୁତ୍ତି ଓିନିପାତେନ, ଅଧମ୍ମଚରଣେନ ଓା’’ତି ପଦାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ନିପ୍ଫଜ୍ଜତୀ’’ତି।

ମହାବ୍ରହ୍ମେତି ଏତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମସଦ୍ଦୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଓାଚକୋତି ଆହ ‘‘ମହାବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି। ଅଞ୍ଞେପୀତି ରାଜବ୍ରାହ୍ମଣେହି ଅପରେପି। ‘‘ପଚନ୍ତୀ’’ତି ଓୁତ୍ତେ ଅଓିନାଭାଓତୋ ‘‘ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି ଅତ୍ଥୋପି ଗହେତଢ଼୍ଢୋତି ଆହ ‘‘ପଚନ୍ତି ଚେଓ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଚା’’ତି। ‘‘ନ କେଓଲ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଅଞ୍ଞେପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦସ୍ସ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ତ୍ୱଂ ଆଚରିସ୍ସସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁନ ତ୍ୱନ୍ତି ତଂ, ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ଚେତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଓଚନଂ, ‘‘ମା ଭିଦା’’ତିଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧିତଢ଼୍ଢଂ। ‘‘ପାସାଣୋ’’ତିଇମିନା ଅସ୍ମସଦ୍ଦୋ ପାସାଣପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ତେନାତି ଭିନ୍ଦନହେତୁନା।

୬୪୮। ଅଓନୋ କଙ୍ଖାଠାନସ୍ସ ପୁଚ୍ଛନଂ ସନ୍ଧାଯ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ନ କଥେତଢ଼୍ଢ’’ନ୍ତି।

୬୪୯।ସମଧୁରେନାତି ସମଂ ଧୁରେନ, ସମଂ ମୁଖେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୫୨। ଯଂ ମୂଲଂ ଓା ଯା ସାଖା ଓା ଗଚ୍ଛତୀତି ଯୋଜନା। ଖନ୍ଧେତି ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଖନ୍ଧେ। ନିକ୍ଖମତୀତି ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାଓୋ ନିକ୍ଖମତି। ତିଣଣ୍ଡୁପକନ୍ତି ତିଣେନ କତଂ, ତିଣମଯଂ ଓା ଅଣ୍ଡୁପକଂ। ଏତ୍ଥାତି ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାଓଖେଠଏସୁ।

୬୫୩। ଅଧିପ୍ପେତୋଦକଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ପରିଭୋଗୋଦକମେଓା’’ତି। ସତ୍ତମୋ ଓଗ୍ଗୋ।

ଏତ୍ତାତି ସେଖିଯେସୁ। ସୂପଢ୍ୟଞ୍ଜନପଟିଚ୍ଛାଦନେତି ସୂପଢ୍ୟଞ୍ଜନେ ଓଦନେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତି। ସମତ୍ତା ସେଖିଯା।

୮। ସତ୍ତାଧିକରଣସମଥ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୬୫୫। ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ପରିଚ୍ଛିଜ୍ଜତୀତି ସଙ୍ଖ୍ୟାପରିଚ୍ଛେଦୋ। ତେସନ୍ତି ଚତୁଢ୍ୱିଧାନମଧିକରଣାନଂ। ତସ୍ସାତି ତେସଂ ଖନ୍ଧକପରିଓାରାନଂ। ତତ୍ଥେଓାତି ତେସୁ ଏଓ ଖନ୍ଧକପରିଓାରେସୁ। ସଢ଼୍ଢତ୍ଥାତି ସଢ଼୍ଢେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁତି।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ଓିନଯସଂଓଣ୍ଣନାଯ

ଭିକ୍ଖୁଓିଭଙ୍ଗଓଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଜାଦିଲଞ୍ଛିତନାମେନ ନେକାନଂ ଓାଚିତୋ ମଯା।

ସାଧୁଂ ମହାୱ୍ୱିଭଙ୍ଗସ୍ସ, ସମଡୋ ଯୋଜନାନଯୋତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗୋ

୧. ପାରାଜିକକଣ୍ଡଅତ୍ଥଯୋଜନା

ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁୱିଭଙ୍ଗସ୍ସ, କତ୍ୱାନ ଯୋଜନାନଯଂ;

ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱିଭଙ୍ଗସ୍ସ, କରିସ୍ସଂ ଯୋଜନାନଯଂ.

ଯୋତି ୱିଭଙ୍ଗୋ. ୱିଭଙ୍ଗସ୍ସାତି ୱିଭଙ୍ଗୋ ଅସ୍ସ. ଅସ୍ସାତି ହୋତି. ତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱିଭଙ୍ଗସ୍ସ. ଯତୋତି ଯସ୍ମା. ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିଭଙ୍ଗସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଯୋ ୱିଭଙ୍ଗୋ ସଙ୍ଗହିତୋ ଅସ୍ସ, ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱିଭଙ୍ଗସ୍ସ ସଂୱଣ୍ଣନାକ୍କମୋ ପତ୍ତୋ ଯତୋ, ତତୋ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱିଭଙ୍ଗସ୍ସ ଅପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନଂ କାତୁଂ ତାୱ ପାରାଜିକେ ଅଯଂ ସଂୱଣ୍ଣନା ହୋତୀତି. ଅପୁବ୍ବାନଂ ପଦାନଂ ୱଣ୍ଣନା ଅପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା, ତଂ.

୧. ପଠମପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦଂ

୬୫୬. ‘‘ତେନ…ପେ… ସାଳ୍ହୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଏତ୍ତା’’ତି ପାଠସେସୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ. ଦବ୍ବଗୁଣକିରିଯାଜାତିନାମସଙ୍ଖାତେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ସଦ୍ଦେସୁ ସାଳ୍ହସଦ୍ଦସ୍ସ ନାମସଦ୍ଦଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସାଳ୍ହୋତି ତସ୍ସ ନାମ’’ନ୍ତି. ମିଗାରମାତୁଯାତି ୱିସାଖାଯ. ସା ହି ମିଗାରସେଟ୍ଠିନା ମାତୁଟ୍ଠାନେ ଠପିତତ୍ତା ମିଗାରମାତା ନାମ. ନୱକମ୍ମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି ନୱକମ୍ମିକନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ନୱକମ୍ମାଧିଟ୍ଠାଯିକ’’ନ୍ତି. ‘‘ପଣ୍ଡିଚ୍ଚେନ ସମନ୍ନାଗତା’’ତିଇମିନା ପଣ୍ଡା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ସା ସଞ୍ଜାତା ଇମିସ୍ସାତି ପଣ୍ଡିତାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି. ୱେଯ୍ୟତ୍ତିକେନାତି ୱିସେସେନ ଅଞ୍ଜତି ପାକଟଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ୱିଯତ୍ତୋ, ପୁଗ୍ଗଲୋ, ତସ୍ସ ଇଦଂ ୱେଯ୍ୟତ୍ତିକଂ, ଞାଣଂ, ତେନ. ‘‘ପଣ୍ଡା’’ତି ୱୁତ୍ତପଞ୍ଞାଯ ‘‘ମେଧା’’ତି ୱୁତ୍ତପଞ୍ଞାଯ ୱିସେସଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପାଠଇଗହଣେ’’ତିଆଦି. ‘‘ମେଧା’’ତି ହି ୱୁତ୍ତପଞ୍ଞା ‘‘ପଣ୍ଡା’’ତି ୱୁତ୍ତପଞ୍ଞାଯ ୱିସେସୋ ହୋତି ସତିସହାଯତ୍ତା. ତତ୍ରୁପାଯାଯାତି ଅଲୁତ୍ତସମାସୋ ‘‘ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତତା’’ତିଆଦୀସୁ (ଧ. ସ. ଅଟ୍ଠ. ଯେୱାପନକୱଣ୍ଣନା) ୱିଯ. ‘‘କମ୍ମେସୂ’’ତି ଇମିନା ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତି . କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମୁପପରିକ୍ଖାଯାତି କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମେସୁ ୱିଚାରଣାଯ. ଚସଦ୍ଦେନ ‘‘କତାକତ’’ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଦ୍ୱନ୍ଦୱାକ୍ୟଂ ଦସ୍ସେତି. ପରିୱେସନଟ୍ଠାନେତି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱିସନ୍ତି ପୱିସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ପରିୱେସନଂ, ତମେୱ ଠାନଂ ପରିୱେସନଟ୍ଠାନଂ, ତସ୍ମିଂ. ନିକୂଟେତି ଏତ୍ଥ କୂଟସଙ୍ଖାତସିଖରୱିରହିତେ ଓକାସେତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କୋଣସଦିସଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସିତେ ଗମ୍ଭୀରେ’’ତି. ୱିତ୍ଥୂପସଗ୍ଗୋ ୱିକାରୱାଚକୋ, ସରସଦ୍ଦୋ ସଦ୍ଦୱାଚକୋତି ଆହ ‘‘ୱିପ୍ପକାରସଦ୍ଦୋ’’ତି. ଚରତି ଅନେନାତି ଚରଣଂ ପାଦୋ, ତସ୍ମିଂ ଉଟ୍ଠିତୋ ଗିଲାନୋ ଏତିସ୍ସାତି ଚରଣଗିଲାନାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପାଦରୋଗେନ ସମନ୍ନାଗତା’’ତି.

୬୫୭. ‘‘ତିନ୍ତା’’ତି ଇମିନା ଅୱସ୍ସୁତସଦ୍ଦୋ ଇଧ କିଲିନ୍ନତ୍ଥେ ଏୱ ୱତ୍ତତି, ନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥତ୍ଥେତି ଦସ୍ସେତି. ଅସ୍ସାତି ‘‘ଅୱସ୍ସୁତା’’ତିପଦସ୍ସ. ପଦଭାଜନେ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ. ତତ୍ଥାତି ପଦଭାଜନେ. ୱତ୍ଥଂ ରଙ୍ଗଜାତେନ ରତ୍ତଂ ୱିଯ, ତଥା କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ସୁଟ୍ଠୁ ରତ୍ତାତି ଯୋଜନା. ‘‘ଅପେକ୍ଖାଯ ସମନ୍ନାଗତା’’ତି ଇମିନା ଅପେକ୍ଖା ଏତିସ୍ସମତ୍ଥୀତି ଅପେକ୍ଖୱତୀତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି. ପଟିବଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଇମିସ୍ସନ୍ତି ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଟିବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତଚିତ୍ତା ୱିଯା’’ତି. ଦୁତିଯପଦୱିଭଙ୍ଗେପୀତି ‘‘ଅୱସ୍ସୁତୋ’’ତି ଦୁତିଯପଦଭାଜନେପି. ପୁଗ୍ଗଲସଦ୍ଦସ୍ସ ସତ୍ତସାମଞ୍ଞୱାଚକତ୍ତା ପୁରିସସଦ୍ଦେନ ୱିସେସେତି. ଅଧୋଉବ୍ଭେତି ନିପାତାନଂ ଛଟ୍ଠିଯା ସମସିତବ୍ବଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅକ୍ଖକାନଂ ଅଧୋ’’ତିଆଦି. ନନୁ ଯଥା ଇଧ ‘‘ଅକ୍ଖକାନଂ ଅଧୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱଂ ପଦଭାଜନେପି ୱତ୍ତବ୍ବଂ, କସ୍ମା ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ପଦଭାଜନେ’’ତିଆଦି. ପଦପଟିପାଟିଯାତି ‘‘ଅଧୋ’’ତି ଚ ‘‘ଅକ୍ଖକ’’ନ୍ତି ଚ ପଦାନଂ ଅନୁକ୍କମେନ. ଏତ୍ଥାତି ଅଧକ୍ଖକଉବ୍ଭଜାଣୁମଣ୍ଡଲେସୁ. ସାଧାରଣପାରାଜିକେହୀତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସାଧାରଣେହି ପାରାଜିକେହି. ନାମମତ୍ତନ୍ତି ନାମମେୱ.

୬୫୯ .ଏୱନ୍ତି ଇମାଯ ପାଳିଯା ୱିଭଜିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ. ତତ୍ଥାତି ‘‘ଉଭତୋଅୱସ୍ସୁତେ’’ତିଆଦିୱଚନେ. ‘‘ଉଭତୋଅୱସ୍ସୁତେ’’ତି ପାଠୋ ମୂଲପାଠୋଯେୱ, ନାଞ୍ଞୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ୱିସେସମକତ୍ୱା ‘‘ଉଭତୋଅୱସ୍ସୁତେତି ଉଭତୋ ଅୱସ୍ସୁତେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ. ଉଭତୋତି ଏତ୍ଥ ଉଭସଦ୍ଦୂପଞ୍ଚ ତୋସଦ୍ଦସ୍ସ ଛଟ୍ଠ୍ୟତ୍ଥେ ପୱତ୍ତିଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଚେୱ ପୁରିସସ୍ସ ଚା’’ତି. ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୀପୁରିସସଦ୍ଦେହି ଉଭସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି. ‘‘ଯା’’ତି ଚ ‘‘ସ’’ଇତି ଚ ଦ୍ୱୀହି ସଦ୍ଦେହି ତୋପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଛଟ୍ଠ୍ୟତ୍ଥଂ, ଉଭିନ୍ନଂ ଅୱସ୍ସୁତଭାୱେ ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ. ଭାୱପଚ୍ଚଯେନ ୱିନା ଭାୱତ୍ଥୋ ଞାତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଅୱସ୍ସୁତଭାୱେ’’ତି. ଯଥାପରିଚ୍ଛିନ୍ନେନାତି ‘‘ଅଧକ୍ଖକଂ, ଉବ୍ଭଜାଣୁମଣ୍ଡଲ’’ନ୍ତି ଯେନ ଯେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନେନ. ଅତ୍ତନୋତି ଭିକ୍ଖୁନିଯା. ତସ୍ସ ୱାତି ପୁରିସସ୍ସ ୱା. ଇଧାପୀତି କାଯପଟିବଦ୍ଧେନ କାଯାମସନେପି.

ତତ୍ରାତି ତେସୁ ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀସୁ। ନ କାରେତବ୍ବୋ ''କାଯସଂସଗ୍ଗଂ ସାଦିଯେଯ୍ଯା''ତି ଅୱୁତ୍ତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଚୋପଯମାନାପୀତି ଅଚାଲଯମାନାପି, ପିସଦ୍ଦୋ ସମ୍ଭାୱନତ୍ଥୋ, ତେନ ଚୋପଯମାନା ପଗେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ଏୱଂ ପନ ସତୀତି ଚିତ୍ତେନେୱ ଅଧିୱାସଯମାନାଯ ସତି ପନ। କିରିଯସମୁଟ୍ଠାନତାତି ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ କିରିଯସମୁଟ୍ଠାନଭାୱୋ। ତବ୍ବହୁଲନଯେନାତି ''ୱନଚରକୋ (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨୦୧; ୩।୧୩୩), ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋ''ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୨।୧୦୮) ୱିଯ ତସ୍ସଂ କିରିଯାଯଂ ବହୁଲତୋ ସମୁଟ୍ଠାନନଯେନ। ସାତି କିରିଯସମୁଟ୍ଠାନତା।

୬୬୦।ଏତ୍ଥାତି ଉବ୍ଭଜ୍ଜକଅଧୋଜାଣୁମଣ୍ଡଲେସୁ।

୬୬୨।''ଏକତୋ ଅୱସ୍ସୁତେ''ତି ଏତ୍ଥାପି ତୋପଚ୍ଚଯୋ ଛଟ୍ଠ୍ଯତ୍ଥେ ହୋତି। ସାମଞ୍ଞୱଚନସ୍ସାପି ୱିସେସେ ଅୱଟ୍ଠାନତୋ, ୱିସେସତ୍ଥିନା ଚ ୱିସେସସ୍ସ ଅନୁପଯୋଜିତବ୍ବତୋ ଆହ ''ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏୱା''ତି। ତତ୍ରାତି ''ଏକତୋ ଅୱସ୍ସୁତେ''ତିଆଦିୱଚନେ। ''ତଥେୱା''ତିଇମିନା କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ଅୱସ୍ସୁତୋତି ଅତ୍ଥଂ ଅତିଦିସତି। ଚତୂସୂତି ମେଥୁନରାଗ କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗଗେହସିତପେମ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତସଙ୍ଖାତେସୁ ଚତୂସୁ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ।

୬୬୩। ଅଯଂ ପୁରିସୋ ଇତି ୱା ଇତ୍ଥୀ ଇତି ୱା ଅଜାନନ୍ତିଯା ୱାତି ଯୋଜନାତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦଂ

୬୬୪। ଦୁତିଯେ କଚ୍ଚି ନୋ ସାତି ଏତ୍ଥ ନୋସଦ୍ଦୋ ନୁସଦ୍ଦତ୍ଥୋତି ଆହ ''କଚ୍ଚି ନୁ ସା''ତି। ପରିୱାରୱିପତ୍ତୀତି ପରିଜନସ୍ସ ୱିନାସନଂ। ''ଅକିତ୍ତୀ''ତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖା ନିନ୍ଦଂ ଗହେତ୍ୱା ''ଅଯସୋ''ତିଇମିନା ପରମ୍ମୁଖା ନିନ୍ଦା ଗହେତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ପରମ୍ମୁଖଗରହା ୱା''ତି।

୬୬୬। ''ଯା ପାରାଜିକଂ ଆପନ୍ନା''ତିଇମିନା ''ସା ୱା''ତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତି। ଚତୁନ୍ନନ୍ତି ନିଦ୍ଧାରଣତ୍ଥେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ, ଚତୂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ପଚ୍ଛାତି ସବ୍ବପାରାଜିକାନଂ ପଚ୍ଛା। ଇମସ୍ମିଂ ଓକାସେତି ପଠମତତିଯପାରାଜିକାନମନ୍ତରେ ଠାନେ। ଠପିତନ୍ତି ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ତତ୍ରାତି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସିକ୍ଖାପଦେତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ତତିଯପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦଂ

୬୬୯। ତତିଯେ ଅସ୍ସାତି ''ଧମ୍ମେନ ୱିନଯେନା''ତି ପଦସ୍ସ। ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଞତ୍ତିସମ୍ପଦା ଚେୱ ଅନୁସାୱନସମ୍ପଦା ଚ ସତ୍ଥୁସାସନଂ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଞତ୍ତି...ପେ... ସମ୍ପଦାଯ ଚା''ତି। ସତ୍ଥୁସାସନେନାତି ଚ ସତ୍ଥୁ ଆଣାଯ। କମ୍ମନ୍ତି ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମଂ। ତତ୍ଥାତି ସଙ୍ଘେ। ''ୱଚନଂ ନାଦିଯତୀ''ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ସଙ୍ଘଂ ୱା ନାଦିଯତୀତି ଏତ୍ଥ ନାଦିଯନଂ ନାମ ନାନୁୱତ୍ତନମେୱାତି ଆହ ''ନାନୁୱତ୍ତତୀ''ତି। ତତ୍ଥାତି ସଙ୍ଘାଦୀସୁ। ଅଯଂ ତାୱ ସଂୱାସୋତି ସହ ଭିକ୍ଖୂ ୱସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସଂୱାସୋତି ଅତ୍ଥେନ ଅଯଂ ଏକକମ୍ମାଦି ସଂୱାସୋ ନାମ। ''ସହ ଅଯନଭାୱେନା''ତିଇମିନା ସହ ଅଯନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ସହାଯାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତେତି ଭିକ୍ଖୂ। ଯେହି ଚାତି ଭିକ୍ଖୂହି ଚ। ତସ୍ସାତି ଉକ୍ଖିତ୍ତକସ୍ସ। ତେନାତି ଉକ୍ଖିତ୍ତକେନ। ଅତ୍ତନୋତି ଉକ୍ଖିତ୍ତକସ୍ସାତି। ତତିଯଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦଂ

୬୭୫। ଚତୁତ୍ଥେ ମେଥୁନରାଗେନ ଅୱସ୍ସୁତା ନାଧିପ୍ପେତା, କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ଅୱସ୍ସୁତାୱାଧିପ୍ପେତାତି ଆହ ''କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ଅୱସ୍ସୁତା''ତି। ''ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସା''ତିପଦଂ ନ ହତ୍ଥସଦ୍ଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ, ଗହଣସଦ୍ଦେନେୱ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲେନା''ତିଆଦି। ତନ୍ତି ଗହଣଂ, ''ହତ୍ଥଗ୍ଗହଣ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତମେୱାତି ଆହ ''ଅଞ୍ଞମ୍ପୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ''ଅଞ୍ଞମ୍ପୀ''ତି ହତ୍ଥଗହଣତୋ ଇତରମ୍ପି। ଅପାରାଜିକକ୍ଖେତ୍ତେତି ଉବ୍ଭକ୍ଖକେ ଅଧୋଜାଣୁମଣ୍ଡଲେ। ଅସ୍ସାତି ''ହତ୍ଥଗ୍ଗହଣ''ନ୍ତିପଦସ୍ସ। ଏତ୍ଥାତି ''ଅସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ପଟିସେୱନତ୍ଥାଯା''ତିପଦେ। କାଯସଂସଗ୍ଗୋତି କାଯସଂସଗ୍ଗୋ ଏୱ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ନ ମେଥୁନଧମ୍ମୋ''ତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଏତ୍ଥାତି କାଯସଂସଗ୍ଗଗହଣେ। ସାଧକନ୍ତି ଞାପକଂ।

ତିସ୍ସିତ୍ଥିଯୋତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ତୀସୁ ଇତ୍ଥୀସୂତି ହି ଅତ୍ଥୋ, ତିସ୍ସୋ ଇତ୍ଥିଯୋ ଉପଗନ୍ତ୍ୱାତି ୱା ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଏସେୱ ନଯୋ ପରତୋପି। ଯଂ ମେଥୁନଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ନ ସେୱେତି ଯୋଜନା। ନ ସେୱେତି ଚ ନ ସେୱତି। ତିକାରସ୍ସ ହି ଏକାରୋ। ତଯୋ ପୁରିସେତି ତୀସୁ

ପୁରିସେସୁ, ତେ ୱା ଉପଗନ୍ତ୍ୱା। ତଯୋ ଚ ଅନରିଯପଣ୍ଡକେତି ତୀସୁ ଅନରିଯସଙ୍ଖାତେସୁ ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକେସୁ ଚ ପଣ୍ଡକେସୁ ଚ, ତେ ୱା ଉପଗନ୍ତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ନ ଚାଚରେ ମେଥୁନଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନସ୍ମିନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ନିମିତ୍ତସ୍ମିଂ ମେଥୁନଂ ନ ଚ ଆଚରତି। ଇଦଂ ଅନୁଲୋମପାରାଜିକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଛେଜ୍ଜଂ ସିଯା ମେଥୁନଧମ୍ମପଚ୍ଚଯାତି ମେଥୁନଧମ୍ମକାରଣା ଛେଜ୍ଜଂ ସିଯା, ପାରାଜିକଂ ଭୱେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। କୁସଲେହୀତି ପଞ୍ହୁୱିସଜ୍ଜନେ ଛେକେହି, ଛେକକାମେହି ୱା। ଅଯଂ ପଞ୍ହୋ ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତୋ।

ପଞ୍ହୁୱିସଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ ଚିନ୍ତେନ୍ତାନଂ ସେଦମୋଚନକାରଣତ୍ତା ''ସେଦମୋଚନଗାଥା''ତି ୱୁତ୍ତା। ୱିରୁଜ୍ଝତୀତି ''ନ ମେଥୁନଧମ୍ମୋ''ତି ୱଚନେନ ''ଛେଜ୍ଜଂ ସିଯା ମେଥୁନଧମ୍ମପଚ୍ଚଯା''ତି ୱଚନଂ ୱିରୁଜ୍ଝତି, ନ ସମେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ଚେ ୱଦେଯ୍ୟ, ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି। କସ୍ମା? ମେଥୁନଧମ୍ମସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗତ୍ତାତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ମେଥୁନଧମ୍ମସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗଭୂତୋ କାଯସଂସଗ୍ଗୋୱ ଉପଚାରେନ ତତ୍ଥ ମେଥୁନଧମ୍ମସଦ୍ଦେନ ୱୁତ୍ତୋ, ନ ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତୀତି ଦୀପେତି। ହିସଦ୍ଦୋ ୱିତ୍ଥାରଜୋତକୋ। ପରିୱାରେଯେୱ ୱୁତ୍ତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣୋତି ସୁକ୍କୱିସଟ୍ଠି। ଧନମନୁପ୍ପାଦାନନ୍ତି ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ । ''ଇମିନା ପରିଯାଯେନା''ତି ଇମିନା ଲେସେନ ସମୀପୂପଚାରେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନୁପାଯେନାତି ''ହତ୍ଥଗ୍ଗହଣଂ ସାଦିଯେଯ୍ୟା''ତିପଦେ ୱୁତ୍ତୌପାଯେନ। ସବ୍ବପଦେସୂତି ସବ୍ବେସୁ ''ସଙ୍ଘାଟିକଣ୍ଣଗ୍ଗହଣଂ ସାଦିଯେଯ୍ୟା''ତିଆଦୀସୁ ପଦେସୁ। ଅପି ଚାତି ଏକଂସେନ, ୱିସେସଂ ୱକ୍ଖାମୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ''ଏୱଂନାମକଂ ଠାନ''ନ୍ତି ଇମିନା ''ଇତ୍ଥଂନାମଂ ଇମସ୍ସ ଠାନସ୍ସା''ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦୀପେତି।

୬୭୬।ଏକନ୍ତରିକାଯ ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦେନ ଦ୍ୱନ୍ତରିକାଦୀନିପି ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି। ଯେନ ତେନାତି ଯେନ ୱା ତେନ ୱା। ଦ୍ୱିତିଚତୁପ୍ପଞ୍ଚଛୱତ୍ଥୂନି ପେଯ୍ୟାଲୱସେନ ୱା ୱାସଦ୍ଦେନ ୱା ଗହେତବ୍ବାନି। ଅପି ଚାତି କିଞ୍ଚି ଭିଯ୍ୟୋ, ୱତ୍ତବ୍ବୱିସେସଂ ୱକ୍ଖାମୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏତ୍ଥାତି ''ଆପତ୍ତିଯୋ ଦେସେତ୍ୱା''ତି ୱଚନେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ୱୁତ୍ତନ୍ତି ପରିୱାରେ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାତି ପୁରିମୱଚନାପେକ୍ଖଂ। ଦେସିତା ଆପତ୍ତି ଗଣନୂପିକାତି ଯୋଜନା। ଏକଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଆପନ୍ନା ଯା ଭିକ୍ଖୁନୀତି ଯୋଜନା। ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ କତ୍ୱାତି ''ଇମଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁଂ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଚ ୱତ୍ଥୁଂ ନାପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀ''ତି ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ କତ୍ୱା। ଯା ପନ ସୌସ୍ସାହାୱ ଦେସେତୀତି ଯୋଜନାତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

ସାଧାରଣାତି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସାଧାରଣା। ଏତ୍ଥାତି ''ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠା ଖୋ ଅଯ୍ୟାଯୋ''ତିଆଦିୱଚନେ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ଭିକ୍ଖୁନିୱିଭଙ୍ଗେ ପାରାଜିକକଣ୍ଡୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୨। ସଙ୍ଘାଦିସେସକଣ୍ଡଂ

୧। ପଠମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

ପାରାଜିକାନନ୍ତରସ୍ସାତି ପାରାଜିକାନଂ ଅନନ୍ତରେ ଠପିତସ୍ସ, ସଙ୍ଗୀତସ୍ସ ୱା, ସଙ୍ଘାଦିସେସକଣ୍ଡସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଯଂ ଇଦିସୋ ଅନୁତ୍ତାନତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ଅନୁତ୍ତାନାନଂ ପଦାନଂ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱଣ୍ଣନା ଦାନି ଇମସ୍ମିଂକାଲେ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଯୋଜନା।

୬୭୮। ପଠମେ ଉଦକଂ ୱସିତଂ ଅଚ୍ଛାଦନଂ ଅନେନ କତନ୍ତି ଉଦୋସିତୋତି ୱଚନତ୍ଥେନ ଭଣ୍ଡସାଲା ଉଦୋସିତଂ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଉଦୋସିତନ୍ତି ଭଣ୍ଡସାଲା''ତି। ଏତ୍ଥ ହି ଉଦସଦ୍ଦୋ ଉଦକପରିଯାଯୋ। ସଂଯୋଗୋ ନ ଯୁତ୍ତୋଯେୱ। ଭଣ୍ଡସାଲାତି ଯାନାଦୀନଂ ଭଣ୍ଡାନଂ ଠପନସାଲା। ଅଚ୍ଚାୱଦଥାତି ଏତ୍ଥ ଅତୀତ୍ୟୁପସଗ୍ଗୋ ଅତିକ୍କମନତ୍ଥୋ, ଆତ୍ୟୁପସଗ୍ଗୋ ଧାତ୍ୱତ୍ଥାନୁୱତ୍ତକୋତି ଆହ ''ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱଦଥା''ତି।

୬୭୯। ଉସ୍ସଯୱସେନ ୱଦନଂ ଉସ୍ସଯୱାଦୋ, ସୋଯେୱ ଉସ୍ସଯୱାଦିକାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଉସ୍ସଯୱାଦିକା''ତିଆଦି। ''ମାନୁସ୍ସଯୱସେନ କୋଧୁସ୍ସଯୱସେନା''ତି ଇମିନା ଉସ୍ସଯଭେଦଂ ଦସ୍ସେତି। ସାତି ଉସ୍ସଯୱାଦିକା। ଅତ୍ଥତୋତି ସରୂପତୋ। ଏତ୍ଥାତି ପଦଭାଜନେ। ଅଡ୍ଡନଂ ଅଭିଯୁଞ୍ଜନଂ ଅଡ୍ଡୋତି କତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଜନାନଂ ଅଡ୍ଡୋ ୱୋହାରିକାନଂ ୱିନିଚ୍ଛଯକାରଣଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ''ଅଡ୍ଡୋତି ୱୋହାରିକୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି, ମୁଦ୍ଧଜତତିଯକ୍ଖରୋଯେୱ। ଯନ୍ତି ଅଡ୍ଡଂ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ କିସ୍ମିଂଚି ଠାନେ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଡ୍ଡକାରକାନଂ ୱୋହାରଂ ଜାନନ୍ତୀତି ୱୋହାରିକା, ଅକ୍ଖଦସ୍ସା, ତେସଂ। ଦ୍ୱୀସୁ ଜନେସୂତି ଅଡ୍ଡକାରକେସୁ ଜନେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ। ଯୋ କୋଚୀତି ଅଡ୍ଡକାରକୋ ୱା ଅଞ୍ଞୋ ୱା ଯୋ କୋଚି।

ଏତ୍ଥାତି ''ଏକସ୍ସ ଆରୋଚେତୀ''ତିଆଦିୱଚନେ। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ଯଂକିଞ୍ଚି ଠାନଂ ଆଗତେପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଥାତି ପଚ୍ଛା। ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୀ। ସୋତି

ଉପାସକୋ।

‘‘କପ୍ପିଯକାରକେନା’’ତିପଦଂ ‘‘କଥାପେତୀ’’ତିପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ତତ୍ଥାତି କପ୍ପିଯକାରକେତିରେସୁ । ୱୋହାରିକେହି କତେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗତିଗତନ୍ତି ଚିରକାଲପଡ୍ଢଂ। ସୁତପୁଜ୍ଜନ୍ତି ପୁଜ୍ଜେ ସୁତଂ। ଅଥାତି ସୁତପୁଜ୍ଜତ୍ତା ଏୱ। ତେତି ୱୋହାରିକା, ଦେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ପଠମନ୍ତି ସମନୁଭାସନତୋ ପୁଜ୍ଜଂ। ଆପତ୍ତୀତି ଆପଜ୍ଜନଂ। ଏତସ୍ସାତି ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସ। ଅଯଂ ହୀତି ଅଯଂ ଏୱ, ୱକ୍ଖମାନୋ ଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥାତି ପଦଭାଜନେ। ସହ ୱତ୍ଥୁଜ୍ଝାଚାରାତି ୱତ୍ଥୁଜ୍ଝାଚାରେନ ସହ, ୱାଜ୍ଝମେୱ, ନ ସମାସୋ। ୱତ୍ଥୁଜ୍ଝାଚାରାତି କରଣତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗ । ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସହ ୱତ୍ଥୁଜ୍ଝାଚାରେନା’’ତି। ଭିକ୍ଖୁନିନ୍ତି ଆପତ୍ତିମାପନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ। ସଙ୍ଘତୋତି ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘମ୍ହା। ଅନୀଯସଦ୍ଦୋ ହେତୁକତ୍ତାଭିଧାଯକୋତି ଆହ ‘‘ନିସ୍ସାରେତୀତି ନିସ୍ସାରଣୀୟୋ’’ତି। ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘତୋ ନିସ୍ସରତି, ନିସ୍ସାରିଯତି ୱା ଅନେନାତି ନିସ୍ସାରଣୀଯୋତି କରଣତ୍ଥୋପି ଯୁତ୍ତୋଯେୱ। ତତ୍ଥାତି ପଦଭାଜନେ। ଯନ୍ତି ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ। ସୋତି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ପଦଭାଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ କାରଣୋପଚାରେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। କେନଚୀତି ପୁଗ୍ଗଲେନ, ନ ନିସ୍ସାରୀଯତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନ ଧମ୍ମେନ କରଣଭୂତେନ, ହେତୁଭୂତେନ ୱା। ସୋତି ଧମ୍ମୋ।

ଅଙ୍କକାରକମନୁସ୍ସେହି ୱୁଚ୍ଚମାନାତି ଯୋଜନା। ସଯନ୍ତି ସାମଂ। ତତୋତି ଗମନତୋ, ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭିକ୍ଖୁନିଯା ୱା କତଂ ଆରୋଚେତୂତି ଯୋଜନା।

ଧମ୍ମିକନ୍ତି ଧମ୍ମେନ ସଭାୱେନ ଯୁତ୍ତଂ। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ। ତନ୍ତି ଆକାରଂ। ତତ୍ଥାତି ‘‘ଅନୋଦିସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖତୀ’’ତି ୱଚନେ।

ଧୁତ୍ତାଦଯୋତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଚୋରାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ସାତି ଆଚିକ୍ଖନା। ତନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖନଂ। ତେସନ୍ତି ଗାମଦାରକାଦୀନଂ। ଦଣ୍ଡନ୍ତି ଧନଦଣ୍ଡଂ। ଗୀୱା ହୋତୀତି ଇଣଂ ହୋତି। ଅଧିପ୍ପାଯେ ସତିପୀତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ଅନାଚାରଂ ଚରନ୍ତସ୍ସ।

କେୱଲଂ ହୀତି କେୱଲମେୱ। ତନ୍ତି ରକ୍ଖଂ। କାରକେତି ଅନାଚାରସ୍ସ କାରକେ। ତେସ+?ନ୍ତି କାରକାନଂ।

ତେସନ୍ତି ହରନ୍ତାନଂ। ‘‘ଅନତ୍ଥକାମତାଯା’’ତି ଇମିନା ଭଯାଦିନା ୱୁତ୍ତେ ନତ୍ଥି ଦୋସୋତି ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ଲଦ୍ଧଦୋସଜୋତକୋ। ଅତ୍ତନୋ ୱଚନକରଂ…ପେ… ୱୁତ୍ତଂ ୱଦତୀତି ଅତ୍ତନୋ ୱଚନଂ ଆଦିଯିସ୍ସତୀତି ୱୁତ୍ତେ ୱଚନଂ ଅନାଦିଯିତ୍ୱା ଦଣ୍ଡେ ଗହିତେପି ନତ୍ଥି ଦୋସୋ ଦଣ୍ଡଗହଣସ୍ସ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା। ଦାସଦାସୀୱାପିଆଦୀନନ୍ତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଖେତ୍ତାଦଯୋ ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି।

ୱୁତ୍ତନଯେନେୱାତି ଅତୀତଂ ଆରବ୍ଭ ଆଚିକ୍ଖନେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଏୱ। ‘‘ଆଯତିଂ ଅକରଣତ୍ଥାଯା’’ତି ଇମିନା ଅନାଗତଂ ଆରବ୍ଭ ଓଦିସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘କେନ ଏୱଂ କତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାଯ ଅତୀତେ କତପୁଜ୍ଜଂ ପୁଚ୍ଛତି। ସାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ୱୁତ୍ତସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା।

ୱୋହାରିକା ଦଣ୍ଡେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦଣ୍ଡେନ୍ତୀତି ୱଧଦଣ୍ଡେନ ଚ ଧନଦଣ୍ଡେନ ଚ ଆଣଂ କରୋନ୍ତି।

ଯୋ ଚାଯନ୍ତି ଯୋ ଚ ଅଯଂ। ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଯୋ ଅଯଂ ନଯୋ ୱୁତ୍ତୋ, ଏସେୱ ନଯୋ ଭିକ୍ଖୂନମ୍ପି ନଯୋତି ଯୋଜନା। ‘‘ଏସେୱ ନଯୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୱଚନମେୱ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖୁନୋପି ହୀ’’ତିଆଦି। ‘‘ତଥା’’ତିଇମିନା ‘‘ଓଦିସ୍ସା’’ତିପଦଂ ଅତିଦିସତି। ତେ ଚାତି ତେ ଚ ୱୋହାରିକା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱାତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଂ

୬୮୨। ଦୁତିଯେ ୱରିତବ୍ବଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ୱରଂ, ତମେୱ ଭଣ୍ଡନ୍ତି ୱରଭଣ୍ଡନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମହଗ୍ଘଭଣ୍ଡ’’ନ୍ତି। ‘‘ମୁତ୍ତା’’ତିଆଦିନା ତସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି।

୬୮୩। ଆପୁଚ୍ଛୋ ଲୋକସଦ୍ଦୋ ଅଭିମୁଖଂ ଲୋକନତ୍ଥୋ ହୋତି, ଉପୁଚ୍ଛୋ ଉଦ୍ଧଂ ଲୋକନତ୍ଥୋ, ଓପୁଚ୍ଛୋ ଅଧୋ ଲୋକନତ୍ଥୋ, ୱିପୁଚ୍ଛୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱୀତିହରଣଲୋକନତ୍ଥୋ, ଅପପୁଚ୍ଛୋ ଆପୁଚ୍ଛନତ୍ଥୋ। ଇଧ ପନ ଅପପୁବ୍ବତ୍ତା ଆପୁଚ୍ଛନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା’’ତି। ମଲ୍ଲଗଣ ଭଟିପୁତ୍ତ ଗଣାଦିକନ୍ତିଆଦୀସୁ ମଲ୍ଲଗଣୋ ନାମ ନାରାଯନଭତ୍ତିକୋ ଗଣୋ। ଭଟିପୁତ୍ତଗଣୋ ନାମ କୁମାରଭତ୍ତିକୋ ଗଣୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଗାମନିଗମେ ଅନୁସାସିତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଗଣଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅଥ ୱା ମଲ୍ଲଗଣୋତି ମଲ୍ଲରାଜୂନଂ ଗଣୋ। ତେ ହି ଗଣଂ କତ୍ୱା କୁସିନାରାଯଂ ରଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସନ୍ତି, ତେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମଲ୍ଲଗଣୋ’’ତି। ଭଟିପୁତ୍ତଗଣୋତି ଲିଚ୍ଛୱିଗଣୋ ପରିଯାଯନ୍ତରେନ ୱୁତ୍ତୋ। ଲିଚ୍ଛୱିରାଜୂନଞ୍ହି ପୁବ୍ବରାଜାନୋ

ଭଟିନାମକସ୍ସ ଜଟିଲସ୍ସ ପୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ୱଂସେ ପୱତ୍ତା ଏତରହି ଲିଚ୍ଛୱିରାଜାନୋପି ଭଟିପୁତ୍ତାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଜଟିଲୋ ପନ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତେ ନଦିସୋତେନ ୱୁଯ୍ହମାନେ ନଦିତୋ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅସ୍ସମେ ପୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଭରଣତ୍ତା ପୋସନତ୍ତା ଭଟୀତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତତ୍ତା ଲିଚ୍ଛୱିଗଣୋ ଭଟିପୁତ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେପି ଗଣଂ କତ୍ୱା ୱେସାଲିଯଂ ରଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସନ୍ତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ଭଟିପୁତ୍ତଗଣୋ''ତି। ଧମ୍ମଗଣୋ ନାମ ସାସନଧମ୍ମଭତ୍ତିକୋ ଗଣୋ। ଗନ୍ଧିକସେଣୀତି ଗନ୍ଧକାରାନଂ ସମଜାତିକାନଂ ସିପ୍ପିକାନଂ ଗଣୋ। ଦୁସ୍ସିକସେଣୀତି ଦୁସ୍ସକାରାନଂ ସମଜାତିକାନଂ ପେସକାରାନଂ ଗଣୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ତଚ୍ଛକସେଣିରଜକସେଣିଆଦଯୋ ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି। ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତେ ଏୱାତି ଗଣାଦଯୋ ଏୱ। ପୁନ ତେତି ଗଣାଦଯୋ। ଇଦନ୍ତି ''ଗଣଂ ୱା''ତିଆଦିୱଚନଂ। ଏତ୍ଥାତି ରାଜାଦୀସୁ। ସଙ୍ଘାପୁଚ୍ଛନମେୱ ପଧାନକାରଣନ୍ତି ଆହ ''ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘୋ ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋୱା''ତି। କପ୍ପଗତିକନ୍ତି କପ୍ପଂ ଗଚ୍ଛତୀତି କପ୍ପଗତା, ସା ଏୱ କପ୍ପଗତିକା, ତଂ।

କେନଚି କରଣୀଯେନ ଖଣ୍ଡସୀମଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା କେନଚି କରଣୀଯେନ ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ପକ୍କନ୍ତାସୂତି ଯୋଜନା। ନିସ୍ସିତକପରିସାଯାତି ଅନ୍ତେୱାସିକପରିସାଯ। ୱୁଟ୍ଠାପେନ୍ତିଯାତି ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତିଯାତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ତତିଯସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଂ

୬୯୨। ତତିଯେ ଦୁତିଯେନ ପାଦେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମତ୍ତେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଘରୂପଚାରତୋ ପଠମଲେଡ୍ଡୁପାତୋ। ସଙ୍ଖେପତୋ ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅପି ଚେତ୍ଥା''ତିଆଦି। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ଉପଚାରେ ୱାତି ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନେ ୱା। ତତୋତି ଗାମନ୍ତରତୋ, ଖଣ୍ଡପାକାରେନ ୱା ୱତିଛିଦ୍ଦେନ ୱା ପୱିସିତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସମ୍ବଦ୍ଧା ୱତି ଏତେସନ୍ତି ସମ୍ବଦ୍ଧୱତିକା, ଦ୍ୱେ ଗାମା। ୱିହାରନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନିୱିହାରଂ। ତତୋ ପନ ଗାମତୋତି ତତୋ ଇତରଗାମତୋ ପନ, ନିକ୍ଖନ୍ତାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଠାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉସ୍ସାରଣା ୱାତି ମନୁସ୍ସାନଂ ଉସ୍ସାରଣା ୱା।

ଜନାତି ଗାମଭୋଜକା ଜନା। ଏକଂ ଗାମନ୍ତି ଯଂକିଞ୍ଚି ଇଚ୍ଛିତଂ ଏକଂ ଗାମଂ। ତତୋତି ଗାମତୋ। ''କସ୍ମା''ତି ଇମାଯ ପୁଚ୍ଛାଯ ''ୱିହରତୋ ଏକଂ ଗାମଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଚନସ୍ସ କାରଣଂ ପୁଚ୍ଛତି। ''ୱିହାରସ୍ସ ଚତୁଗାମସାଧାରଣତ୍ତା''ତିଇମିନା ୱିସଜ୍ଜନେନ ତଂ ପୁଚ୍ଛଂ ୱିସଜ୍ଜେତି।

ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ସଂ ନଦିଯଂ। ଉତ୍ତରନ୍ତିଯା ଏକଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତମ୍ପି ଅନ୍ତରୱାସକୋ ତେମିଯତି, ସା ନଦୀ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଯଥା ନିୱସିଯମାନାଯ ତିମଣ୍ଡଲପଟିଚ୍ଛାଦନଂ ହୋତି, ଏୱଂ ନିୱତ୍ଥାଯାତି ଯୋଜନା । ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଉତ୍ତରନ୍ତିଯା ଅନ୍ତରୱାସକୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ଯସ୍ମିଂ କିସ୍ମିଂଚି ଠାନେ। ''ସେତୁନା ଗଚ୍ଛତି, ଅନାପତ୍ତୀ''ତିଇମିନା ପଦସା ଉତ୍ତରନ୍ତିଯା ଏୱ ଆପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଉତ୍ତରଣକାଲେତି ନଦିତୋ ଉତ୍ତରଣକାଲେ। ଆକାସଗମନନ୍ତି ଇଦ୍ଧିଯା ଗମନଂ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠିଆଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅକ୍କମନ୍ତିଯାତି ଅତିକ୍କମନ୍ତିଯା। ଏତ୍ଥାତି ଦ୍ୱୀସୁ ତୀସୁ ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ। ଓରିମତୀରମେୱାତି ଅପାରତୀରମେୱ। ତମେୱ ତୀରନ୍ତି ଓରିମତୀରମେୱ। ପଚ୍ଚୁତ୍ତରତୀତି ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଉତ୍ତରତି।

କୁରୁମାନା ଭିକ୍ଖୁନୀ କରୋତୀତି ଯୋଜନା। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଅଜାନନ୍ତିଯା ଏୱ ଚାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ଅନାଦରେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ। ଅଥ ପନାତି ଅଥସଦ୍ଦୋ ଯଦିପରିଯାଯୋ, କିରିଯାପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଅଥ ଅଚ୍ଛତି, ଅଥ ନ ଓତରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଚ୍ଛତୀତି ୱସତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଇଧାତି ''ଏକା ୱା ରତ୍ତିଂ ୱିପ୍ପୱସେଯ୍ୟା''ତିପଦେ।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣମେୱାତି ଏୱଂ ଅଭିଧମ୍ମପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣମେୱ। ତଂ ପନେତନ୍ତି ତଂ ପନ ଅରଞ୍ଞଂ। ତେନେୱାତି ଆପନ୍ନହେତୁନା ଏୱ। ଅଟ୍ଠକଥାଯନ୍ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ। ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ପୱିସନ୍ତୀସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ନିଦ୍ଧାରଣତ୍ଥେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ଏତ୍ଥାତି ଦସ୍ସନୂପଚାରସୱନୂପଚାରେସୁ। ଯତ୍ଥ ଓକାସେ ଠିତଂ ଦୁତିଯିକା ପସ୍ସତି, ସୋ ଓକାସୋ ଦସ୍ସନୂପଚାରୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ସାଣିପାକାରନ୍ତରିକାପୀତି ସାଣିପାକାରେନ ବ୍ଯୱହିକାପି। ଯତ୍ଥ ଓକାସେ ଠିତା...ପେ... ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି, ସୋ ଓକାସୋ ସୱନୂପଚାରୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହସଦ୍ଦେନାତି ମଗ୍ଗେ ମୂଳ୍ହାନଂ ସଦ୍ଦେନ। ଧମ୍ମସ୍ସୱନାରୋଚନସଦ୍ଦେନାତି ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥାଯ ଆରୋଚନାନଂ ସଦ୍ଦେନ। ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହସଦ୍ଦେନ ସଦ୍ଦାଯନ୍ତିଯା ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି ୱିଯ ଚ ଧମ୍ମସ୍ସୱନାରୋଚନସଦ୍ଦେନ ସଦ୍ଦାଯନ୍ତିଯା ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି ୱିଯ ଚ ''ଅଯ୍ୟେ''ତି ସଦ୍ଦାଯନ୍ତିଯା ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତୀତି ଯୋଜନା। ସଦ୍ଦାଯନ୍ତିଯାତି ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତିଯା। ନାମଧାତୁ ହେସା। ଏୱରୂପେତି ''ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହସଦ୍ଦେନ ୱିଯା''ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତେ ଏୱରୂପେ।

ତିତ୍ଥାଯତନଂ ସଙ୍କନ୍ତା ୱାତି ତିତ୍ଥୀନଂ ୱାସଟ୍ଠାନଂ ସଙ୍କନ୍ତା ୱା। ଇମିନା ''ପକ୍ଖସଙ୍କନ୍ତା''ତି ଏତ୍ଥ ପକ୍ଖସଦ୍ଦସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖୱାଚକତ୍ତା ତେନ ସାସନପଟିପକ୍ଖା ତିତ୍ଥିଯା ଏୱ ଗହେତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେତି। ତିତ୍ଥିଯା ହି ସାସନସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖା ହୋନ୍ତୀତି। ତତିଯଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଂ

୬୯୪। ଚତୁତ୍ଥେ ପାଦସ୍ସ ଠପନକଂ ପୀଠଂ ପାଦପୀଠଂ। ପାଦସ୍ସ ଠପନକା କଥଲିକା ପାଦକଥଲିକାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପାଦପୀଠଂ ନାମା’’ତିଆଦି। ଅନଜ୍ଝୋପାଯାତି ଏତ୍ଥ ଯକାରୋ ଦ୍ୱାପଚ୍ଚଯସ୍ସ କାରିଯୋତି ଆହ ‘‘ଅଜାନିତ୍ୱା’’ତି। ନେତ୍ଥାରଓଭେତି ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମତୋ ନିତ୍ଥରଣକାରଣେ ଓଭେ। ‘‘ଓଉମାନ’’ନ୍ତିଇମିନା ‘‘ଓଉନ୍ତି’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତପଚ୍ଚଯଂ ନଯେନ ଦସ୍ସେତୀତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଞ୍ଚମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୦୧। ପଞ୍ଚମେ ‘‘ଏକତୋ ଅଓସ୍ସୁତେ’’ତି ଏତ୍ଥ ହେତ୍ଥା ୱୁଉନଯେନ ‘‘ଏକତୋ’’ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏଓ ଗହେତବ୍ବଭାଓଞ୍ଚ ତୋପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଛଟ୍ଠେ ପଓଉଭାଓଞ୍ଚ ଅଓସ୍ସୁଭପଦେ ଭାଓତ୍ଥଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଅଓସ୍ସୁତଭାଓୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ’’ତି। ଏତନ୍ତି ‘‘ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଅଓସ୍ସୁତଭାଓୋ’’ତି ଓଚନଂ। ତନ୍ତି ଅଓଚନଂ। ପାଠଇଯାତି ଇମାଯ ସିକ୍ଖାପଦପାଠଇଯାତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଛଟ୍ଠସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୦୫। ଛଟ୍ଠେ ଯତୋ ତ୍ୱନ୍ତି ଏତ୍ଥ କାରଣତ୍ଥେ ତୋପଚ୍ଚଯୋତି ଆହ ‘‘ଯସ୍ମା’’ତି। କସ୍ମା ହୋନ୍ତୀତି ଉଯ୍ୟୋଜିକାଉଯ୍ୟୋଜିତାସୁ କସ୍ସା ଭିକ୍ଖୁନିଯା ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ନଦେତୀତି ଉଯ୍ୟୋଜିକା ଉଯ୍ୟୋଜିତାଯ ନ ଦେତି। ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ଉଯ୍ୟୋଜିତା ଉଯ୍ୟୋଜିକାଯ ହତ୍ଥତୋ ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ପଟିଗ୍ଗହୋ ତେନ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ତେନେଓ କାରଣେନ ଉଯ୍ୟୋଜିକାଯ ହତ୍ଥତୋ ଉଯ୍ୟୋଜିତାଯ ପଟିଗ୍ଗହୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି। ଆପଜ୍ଜତି ଗରୁକଂ, ନ ଲହୁକନ୍ତି ଏଓଂ ସନ୍ତେପି ଉଯ୍ୟୋଜିକା ଗରୁକମେଓ ସଙ୍ଘାଦିସେସାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ନ ଲହୁକଂ। ତଞ୍ଚାତି ତଂ ଆପଜ୍ଜନଞ୍ଚ। ପରିଭୋଗପଚ୍ଚଯାତି ଉଯ୍ୟୋଜିକାଯ ପରିଭୋଗସଙ୍ଖାତା କାରଣାତି ଅଯଂ ଗାଥାଯତ୍ଥୋ।

ଇତରିସ୍ସା ପନାତି ଉଯ୍ୟୋଜିତାଯ ପନ ଭିକ୍ଖୁନିଯା। ପଠମସିକ୍ଖାପଦେତି ପଞ୍ଚମସିକ୍ଖାପଦେ। ପଞ୍ଚମସିକ୍ଖାପଦଞ୍ହି ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ଯୁଗଳଭାଓେନ ସଦିସତ୍ତା ଇମଂ ଉପାଦାଯ ପଠମନ୍ତି ୱୁଉନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସତ୍ତମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୦୯। ସତ୍ତମେ ଯାଓତତିଯକପଦତ୍ଥୋତି ‘‘ଯାଓତତିଯକ’’ନ୍ତି ଉଚ୍ଚାରିତସ୍ସ ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅଟ୍ଠମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୧୫। ଅଟ୍ଠମେ କିସ୍ମିଂଚିଦେଓ ଅଧିକରଣେତି ନିଦ୍ଧାରଣୀଯସ୍ସ ନିଦ୍ଧାରଣସମୁଦାଯେନ ଅୱିନାଭାଓତୋ ଆହ ‘‘ଚତୁନ୍ନ’’ନ୍ତି। କସ୍ମା ପନ ନିଦ୍ଧାରଣସମୁଦାଯନିଦ୍ଧାରଣୀଯଭାଓେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନନୁ ପଦଭାଜନେ ଚତ୍ତାରିପି ଅଧିକରଣାନି ୱୁତ୍ତାନୀତି ଆହ ‘‘ପଦଭାଜନେ ପନା’’ତିଆଦୀତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ନଓମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୨୩। ନଓମେ ସଂସଟ୍ଠସଦ୍ଦୋ ମିସ୍ସପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ମିସ୍ସୀଭୂତା’’ତି। ‘‘ଅନନୁଲୋମେନା’’ତିଇମିନା ‘‘ଅନନୁଲୋମିକେନା’’ତି ଏତ୍ଥ ଇକସଦ୍ଦୋ ସ୍ୱତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। କୋଟ୍ଟନଞ୍ଚ ପଚନଞ୍ଚ ଗନ୍ଧପିସନଞ୍ଚ ମାଲାଗନ୍ଥନଞ୍ଚ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଞେପି ଅନନୁଲୋମିକେ କାଯିକେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ସାସନାହରଣଞ୍ଚ ପଟିସାସନହରଣଞ୍ଚ ସଞ୍ଚରିତ୍ତଞ୍ଚ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଞେପି ଅନନୁଲୋମିକେ ୱାଚସିକେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଏତାସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ। ସିଲୋକୋତି ଯସୋତି। ନଓମଂ।

୧୦। ଦସମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୨୭। ଦସମେ ଏଓାଚାରାତି ଏତ୍ଥ ନିଗ୍ଗହିତଲୋପଓସେନ ସନ୍ଧୀତି ଆହ ‘‘ଏଓଂଆଚାରା’’ତି। ‘‘ଯାଦିସୋ’’ତିଆଦିନା ଏଓଂସଦ୍ଦସ୍ସ ନିଦସ୍ସନାଦୀସୁ

(ଅଭିଧାନପ୍ପଦୀପିକାୟଂ ୧୧୮୬ ଗାଥାୟଂ) ଏକାଦସସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଉପମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସଙ୍ଖାତି ‘‘ଏୱଂସଦ୍ଦା ଏୱଂସିଲୋକା’’ତି ସଙ୍ଖେସୁ ପଦେସୁ। ଉଜ୍ଝାୟାତି ଏତ୍ଥ ଓକାରୱିପରୀତୋ ଉକାରୋତି ଆହ ‘‘ଅୱଜ୍ଝାୟା’’ତି। ‘‘ନୀଚଂ କତ୍ୱା ଜାନନାୟା’’ତି ଇମିନା ଅୱସଦ୍ଦୋ ନୀଚତ୍ଥୋ, ଝାଧାତୁ ଅୱବୋଧନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ପରିଭୱଜ୍ଝାୟା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଉତ୍ତରପଦଲୋପୱସେନ ‘‘ପରିଭୱେନା’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ପରିଭୱିତ୍ୱା ଜାନନେନା’’ତି। ଅକ୍ଖନ୍ତିୟାତି ଏତ୍ଥ ସହନଖନ୍ତିୟେୱାଧିପ୍ପେତା, ନେୱ ଅନୁଲୋମଖନ୍ତି, ନ ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅସହନତାୟା’’ତି। ୱେଭସ୍ସିୟାତି ଏତ୍ଥ ୱିସେସେନ ଭାସେତି ଓଭାସେତୀତି ୱିଭାସୋ ଆନୁଭାୱୋ, ୱିଭାସୋ ଇମସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ୱିଭସ୍ସୋ ସଙ୍ଘୋ, ବହ୍ୱତ୍ଥେ ଚ ଅତିସୟତ୍ଥେ ଚ ସପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। କସ୍ମା? ମନ୍ତୁପଚ୍ଚୟତ୍ଥତ୍ତା ‘‘ଲୋମସୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଜା। ୧।୧୪।୫୭) ୱିୟ, ବହୁଆନୁଭାୱୋ ଅତିସୟଆନୁଭାୱୋ ସଙ୍ଘୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ସଂୟୋଗପରତ୍ତା ଆକାରସ୍ସ ରସ୍ସୋ। ୱିଭସ୍ସସ୍ସ ଭାୱୋ ୱେଭସ୍ସିୟଂ, ବହୁଆନୁଭାୱୋ ଅତିସୟଆନୁଭାୱୋୟେୱ। ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ବଲୱଭସ୍ସଭାୱେନା’’ତି। ତତ୍ଥ ବଲୱୈତି ପଦେନ ମନ୍ତୁଅତ୍ଥେ ପୱତ୍ତସ୍ସ ସପ୍ପଚ୍ଚୟସ୍ସ ବହ୍ୱତ୍ଥଞ୍ଚ ଅତିସୟତ୍ଥଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି, ଭାୱୈତି ପଦେନ ଣିୟପଚ୍ଚୟସ୍ସ ଭାୱତ୍ଥଂ, ଏନୈତି ପଦେନ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନସ୍ସ କରଣତ୍ଥେ ପୱତ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତମେୱତ୍ଥମାୱିକରୋନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ବଲୱପ୍ପକାସନେନା’’ତି। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋତି ଅତ୍ତସଙ୍ଖାତସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ। ବଲୱପ୍ପକାସନେନାତି ବହୁଆନୁଭାୱପ୍ପକାସନେନ, ଅତିସୟଆନୁଭାୱପ୍ପକାସନେନ ୱା। ବଲୱପ୍ପକାସନଂ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ପରେସଂ ସମୁତ୍ତାସନମେୱାତି ଆହ ‘‘ସମୁତ୍ତାସନେନାତି ଅତ୍ଥୋ’’ତି। ଦୁବ୍ବଲଭାୱେନାତି ଏତ୍ଥ ଭାୱୈତିପଦେନ ଣ୍ୟପଚ୍ଚୟସ୍ସ ଭାୱତ୍ଥଂ, ଏନୈତିପଦେନ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନସ୍ସ କରଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସଙ୍ଖାତି ‘‘ଉଜ୍ଝାୟା’’ତିଆଦୀସୁ ସଙ୍ଖେସୁ ପଦେସୁ। ଚସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋତି ଆହ ‘‘ଏୱଂ ସମୁଚ୍ଚୟତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ’’ତି। ୱିୱିଚ୍ଚଥାତି ଏତ୍ଥ ୱୀତ୍ୟୂପସଗ୍ଗୋ ୱିନାସଦ୍ଦତ୍ଥୋ, ୱିଚଧାତୁ ସତ୍ତତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ୱିନା ହୋଥା’’ତି। ଦସମଂ।

ଅନନ୍ତରା ପକ୍କିପିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମହାୱିଭଙ୍ଗତୋ ଆହରିତାନି ଇମାନି ତୀଣି ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ୟୋଜନା। ନୱ ପଠମାପତ୍ତିକା ୱେଦିତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଖେପି ଧମ୍ମାତି ୟୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠା ଖୋ’’ତିଆଦିପାଠେ। ତଂ ପନାତି ପକ୍କମାନତ୍ତଂ ପନାତି।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ୱିନୟସଂୱଣ୍ଣନାୟ

ଭିକ୍ଖୁନିୱିଭଙ୍ଗେ

ସତ୍ତରସକୱଣ୍ଣନାୟ ୟୋଜନା ସମତ୍ତା।

୩। ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟକଣ୍ଡଂ

୧। ପଠମନିସ୍ସଗ୍ଗିୟପାଚିତ୍ତିୟସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥୟୋଜନା

ତିଂସ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟା ୟେ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଭଗୱତା ପକାସିତା, ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଦାନି ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ଅୟଂ ସଂୱଣ୍ଣନାକ୍କମୋ ଭୱତୀତି ୟୋଜନା।

୭୩୩। ପଠମେ ଆମତ୍ତିକାପଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆମତ୍ତସଦ୍ଦୋ ଭାଜନପରିୟାୟୋତି ଆହ ‘‘ଭାଜନାନୀ’’ତି। ଭାଜନାନି ହି ଅମନ୍ତି ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଭାୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ‘‘ଅମତ୍ତାନୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଅମତ୍ତାନି ୱିକ୍କିଣନ୍ତୀତି ‘‘ଆମତ୍ତିକା’’ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତାନୀ’’ତିଆଦି। ତେସନ୍ତି ଆମତ୍ତିକାନଂ। ତଂ ୱାତି ଆମତ୍ତିକାପଣଂ ୱା।

୭୩୪। ‘‘ସନ୍ନିଧି’’ନ୍ତି ଇମିନା ସଂନିପୁବ୍ବୋ ଚିସଦ୍ଦୋ ଉଚିନନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ହିସଦ୍ଦୋ ୱିସେସଜୋତକୋ। ତତ୍ଥାତି ମହାୱିଭଙ୍ଗେ। ଇଧାତି ଭିକ୍ଖୁନିୱିଭଙ୍ଗେ।

ଇଦମ୍ପୀତି ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦମ୍ପି। ପିସଦ୍ଦୋ ମହାୱିଭଙ୍ଗସିକ୍ଖାପଦଂ ଅପେକ୍ଖତୀତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିୟନିସ୍ସଗ୍ଗିୟପାଚିତ୍ତିୟସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୩୮। ଦୁତିୟେ ଅହତଚୋଳଆନମ୍ପି ସେଦମଲାଦିକିଲିନ୍ନେ ୱିରୂପତ୍ତା ‘‘ଜିଣ୍ଣଚୋଳଆ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଅପି ଅୟ୍ୟାହୀ’’ତିଇମିନା ‘‘ଅପ ଅୟ୍ୟାହୀ’’ତିପଦୱିଭାଗଂ ନିୱତ୍ତେତି।

୭୪୦। ସଙ୍ଘମ୍ପି ଏତଂ ଚୀୱରନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏୱଂ ପଟିଲଦ୍ଧନ୍ତି ଏୱଂ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ। ଯଥାଦାନେଯେୱାତି ଯଥା ଦାୟକେହି ଦିନ୍ନଂ, ତସ୍ମିଂ ଦାନେଯେୱ ଉପନେତବ୍ବଂ, ଅକାଲଚୀୱରେଯେୱ ପକ୍ଖିପିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ତତିଯନିସ୍ସଗ୍ଗିଯପାଚିତ୍ତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୪୩। ତତିଯେ ହନ୍ଦସଦ୍ଦୋ ୱୱସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥେ ନିପାତୋତି ଆହ ‘‘ହନ୍ଦାତି ଗଣ୍ହା’’ତି। ବହୂନି ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଂହରିତ୍ୱାତି ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ସଙ୍ଘରିତ୍ୱାତି। ତତିଯଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥନିସ୍ସଗ୍ଗିଯପାଚିତ୍ତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୪୮। ଚତୁତ୍ଥେ କିଣାତି ଅନେନାତି କଯନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥେନ ମୂଲଂ କଯଂ ନାମାତି ଆହ ‘‘ମୂଲେନା’’ତି। ସାତି ଥୁଲ୍ଲନନ୍ଦା, ଆହ କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଞାଧାତୁଯା ଅୱବୋଧନତ୍ଥତୋ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଞାଧାତୁଯା ଯାଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯାଚିତ୍ୱା ୱା’’ତି।

୭୫୨।ଯନ୍ତି ସପ୍ପିତେଲାଦି। ତଞ୍ଞେୱାତି ସପ୍ପିତେଲାଦିମେୱ। ଯମକନ୍ତି ସପ୍ପିଂ ସହ ତେଲେନ ଯୁଗଳଂ କତ୍ୱା। ୱେଜ୍ଜେନାତି ଭିସକ୍କେନ। ସୋ ହି ଆଯୁବ୍ବେଦସଙ୍ଖାତଂ ୱିଜ୍ଜଂ ଜାନାତୀତି ୱେଜ୍ଜୋତି ଚ ରୋଗଞ୍ଚ ତସ୍ସ ନିଦାନଞ୍ଚ ଭେସଜ୍ଜଞ୍ଚ ୱିଦତି ଜାନାତୀତିପି ୱେଜ୍ଜୋତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ତତୋତି ୱେଜ୍ଜେନ ୱୁତ୍ତକାରଣା। କହାପଣସ୍ସାତି କହାପଣେନ, ଆଭତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଞ୍ଚମନିସ୍ସଗ୍ଗିଯପାଚିତ୍ତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୫୩। ପଞ୍ଚମେ ସାତି ସିକ୍ଖମାନା। ଅଯନ୍ତି ସିକ୍ଖମାନା। ଅଦ୍ଧାତି ଏକଂସେନ। ‘‘ଚେତାପେତ୍ୱା’’ତି ଏତ୍ଥ ଚିତିସଦ୍ଦୋ ଜାନନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଜାନାପେତ୍ୱା’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଛଟ୍ଠନିସ୍ସଗ୍ଗିଯପାଚିତ୍ତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୫୮। ଛଟ୍ଠେ ଛନ୍ଦଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଗହିତଂ ଛନ୍ଦକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଛନ୍ଦକ’’ନ୍ତିଆଦି। ଧମ୍ମକିଚ୍ଚନ୍ତି ପୁଞ୍ଞକରଣୀଯଂ। ଧମ୍ମସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ପୁଞ୍ଞୱାଚକୋ। ଯନ୍ତି ୱତ୍ଥୁଂ। ପରେସନ୍ତି ଅତ୍ତନା ଅଞ୍ଞେସଂ। ‘‘ଏତ’’ନ୍ତି ‘‘ଛନ୍ଦକ’’ନ୍ତି ଏତଂ ନାମଂ। ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନେନା’’ତିଇମିନା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୋ, ଦକାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ, ତଦତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନୋ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥିକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଦିନ୍ନେନା’’ତିଇମିନା ଅଞ୍ଞଂ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ଅଞ୍ଞୁଦ୍ଦିସିକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିଚ୍ଚତ୍ତେନା’’ତି ଇମିନା ସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିଚ୍ଚତ୍ତୋ ସଙ୍ଘିକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୭୬୨।ଯଦତ୍ଥାଯାତି ଯେସଂ ଚୀୱରାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ। ଯସଦ୍ଦେନ ସମାସଭାୱତୋ ପୁବ୍ବେ ନିଗ୍ଗହିତାଗମୋ ହୋତି। ତନ୍ତି ଚୀୱରାଦିକଂ। ତୁମ୍ହେହୀତି ଦାଯକେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପଦ୍ଦୱେସୂତି ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖାଦିଉପସଗ୍ଗେସୁ। ଯଂ ୱା ତଂ ୱାତି ଚୀୱରଂ ୱା ଅଞ୍ଞେ ୱା ପିଣ୍ଡପାତାଦିକେତି ଯଂ ୱା ତଂ ୱାତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସତ୍ତମନିସ୍ସଗ୍ଗିଯପାଚିତ୍ତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୬୪। ସତ୍ତମେ ସଞ୍ଞାଚିକେନାତି ଏତ୍ଥ ସଂସଦ୍ଦସ୍ସ ସଯମତ୍ଥେ ପୱତ୍ତିଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସଯଂ ଯାଚିତକେନା’’ତି। ଏତଦେୱାତି ‘‘ସଞ୍ଞାଚିକେନା’’ତି ପଦମେୱ। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅଟ୍ଠମନିସ୍ସଗ୍ଗିଯପାଚିତ୍ତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୬୯। ଅଟ୍ଠମେ ଗଣସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନିଗଣସ୍ସ। ଇମିନା ‘‘ମହାଜନିକେନା’’ତି ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନିଗଣୋୱ ମହାଜନୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋତି ଦୀପେତୀତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ନୱମନିସ୍ସଗ୍ଗିଯପାଚିତ୍ତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୭୪। ନୱମେ ଇତୋତି ଇମସ୍ମା ଅଟ୍ଠମସିକ୍ଖାପଦତୋ। ଅଧିକତରନ୍ତି ଅତିରେକତରନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦସମନିସ୍ସଗ୍ଗିୟପାଚିତ୍ତିୟସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୭୮। ଦସମେ ‘‘ୱିନସ୍ସତୀ’’ତିଇମିନା ‘‘ଉଦ୍ରିୟତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଉଦିଧାତୁଯା ନସ୍ସନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ଧାତୂନମନେକତ୍ଥତ୍ତା। ପରିପତତୀତି ପରିଗଳିତ୍ୱା ପତତି। ଇମିନା ନସ୍ସନାକାରଂ ଦସ୍ସେତି। ଏୱଉକମେୱାତି ଏତଂ ପରିମାଣଂ ଦ୍ୱିପଦମେୱାତି। ଦସମଂ।

୧୧। ଏକାଦସମନିସ୍ସଗ୍ଗିୟପାଚିତ୍ତିୟସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୮୪। ଏକାଦସମେ ଗରୁପାୱୁରଣଂ ନାମ ସୀତକାଲେ ପାୱୁରଣଂଓତ୍ଥନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସୀତକାଲେ ପାୱୁରଣ’’ନ୍ତି। ସୀତକାଲେ ହି ମନୁସ୍ସା ଥୂଲପାୱୁରଣଂ ପାରୁପନ୍ତି। ‘‘ଚତୁକ୍କଂସପରମ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ କଂସସଦ୍ଦୋ ଭୁଞ୍ଜନପତ୍ତେ ଚ ସୁୱଣ୍ଣାଦିଲୋହୱିସେସେ ଚ ଚତୁକହାପଣେ ଚାତି ତୀସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଦିସ୍ସତି, ଇଧ ପନ ଚତୁକହାପଣେ ୱତ୍ତତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କଂସୋ ନାମ ଚତୁକ୍କହାପଣିକୋ ହୋତୀ’’ତି। ଚତୁକ୍କଂସସଙ୍ଖାତଂ ପରମଂ ଇମସ୍ସାତି ଚତୁକ୍କଂସପରମଂ, ସୋଳସକହାପଣଗ୍ଘନକଂ ପାୱୁରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋତି। ଏକାଦସମଂ।

୧୨। ଦ୍ୱାଦସମନିସ୍ସଗ୍ଗିୟପାଚିତ୍ତିୟସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୮୯। ଦ୍ୱାଦସମେ ଲହୁପାୱୁରଣଂ ନାମ ଉଣ୍ହକାଲେ ପାୱୁରଣଂଓତ୍ଥନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉଣ୍ହକାଲେ ପାୱୁରଣ’’ନ୍ତି। ଉଣ୍ହକାଲେ ହି ମନୁସ୍ସା ସୁଖୁମପାୱୁରଣଂ ପାରୁପନ୍ତୀତି। ଦ୍ୱାଦସମଂ।

ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟାନଂ ତିଂସଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମହାୱିଭଙ୍ଗେ’’ତିଆଦି। ଚୀୱରୱଗ୍ଗତୋ ଅପନେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥିକାନୀତି ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥିକପଦେନ ୱୁତ୍ତାନି ସିକ୍ଖାପଦାନି। ଇତୀତି ଏୱଂ। ଏକତୋପଞ୍ଞତ୍ତାନୀତି ଏକସ୍ସେୱ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି, ଉଭତୋପଞ୍ଞତ୍ତାନୀତି ଉଭୟେସଂ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠା ଖୋ’’ତିଆଦିୱଚନେତି।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ୱିନୟସଂୱଣ୍ଣନାୟ

ଭିକ୍ଖୁନିୱିଭଙ୍ଗେ

ତିଂସକୱଣ୍ଣନାୟ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୪। ପାଚିତ୍ତିୟକଣ୍ଡଂ

୧। ଲସୁଣୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

ତିଂସକାନନ୍ତରଂ ତିଂସକାନଂ ଅନନ୍ତରେ କାଲେ ଛସଟ୍ଠିସତସଙ୍ଗହା ଛୌତ୍ତରସଟ୍ଠିଅଧିକସତେହି ସିକ୍ଖାପଦେହି ସଙ୍ଗହିତା ଯେ ଧମ୍ମା ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ସଙ୍ଗୀତା, ଦାନି ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ତେସମ୍ପି ଧମ୍ମାନଂ ଅୟଂ ୱଣ୍ଣନା ହୋତୀତି ଯୋଜନା।

୭୯୩।ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଛସଟ୍ଠିସତସଙ୍ଗହେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ, ପଠମସିକ୍ଖାପଦେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଦ୍ୱେ ତୟୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋତି ଆହ ‘‘ଦ୍ୱେ ୱା ତୟୋ ୱା’’ତି। ଫୋଟଲକେତି କନ୍ଦେ, ମିଞ୍ଜେ ୱା। ଏତନ୍ତି ‘‘ଗଣ୍ଡିକେ’’ତି ଏତଂ ନାମଂ। ‘‘ପମାଣ’’ନ୍ତିଇମିନା ମତ୍ତସଦ୍ଦୋ ପମାଣତ୍ଥୋୱ, ନ ଅପ୍ପତ୍ଥୋ, ନାପି ଅୱଧାରଣତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଲସୁଣନ୍ତି ସେତୱଣ୍ଣମୂଲଂ ମହାକନ୍ଦଂ। ମହାକନ୍ଦୋ ହି ବ୍ୟଞ୍ଜନସମ୍ପାକାଦୀସୁ ଆମଗନ୍ଧାନଂ ଅଭିଭୱନତ୍ତା ଲସୀୟତି କନ୍ତୀୟତୀତି ଲସୁଣନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ସୁୱଣ୍ଣହଂସଯୋନିନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣମୟେନ ପତ୍ତେନ ଯୁତ୍ତଂ ହଂସଯୋନିଂ। ଜାତିସ୍ସରୋତି ଜାତିଂ ଭୱଂ ସରତି ଜାନାତୀତି ଜାତିସ୍ସରୋ। ଅଥାତି ଜାତିସ୍ସରସ୍ସ ନିପ୍ଫନ୍ନତ୍ତା। ନିପ୍ଫନ୍ନତ୍ଥୋ ହି ଅଥସଦ୍ଦୋ। ପୁବ୍ବସିନେହେନାତି ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୱେ ଭାୱିତେନ ସିନେହେନ। ତାସନ୍ତି ପଜାପତିଯା ଚ ତିସ୍ସନ୍ନଂ ଧୀତରାନଞ୍ଚ। ତଂ ପନାତି ପତ୍ତଂ ପନ।

୭୯୫।ମଗଧେସୂତି ମଗଧରଟ୍ଠେ ଠିତେସୁ ଜନପଦେସୁ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଇଧାତି ''ଲସୁଣଂ ଖାଦେୟ୍ୟା''ତିପଦେ। ତମ୍ପୀତି ମାଗଧକମ୍ପି। ଗଣ୍ଡିକଲସୁଣମେୱାତି ଗଣ୍ଡୋ ଫୋଟୋ ଏତସ୍ସତ୍ଥୀତି ଗଣ୍ଡିକଂ। ଗଣ୍ଡସଦ୍ଦୋ ହି ଫୋଟପରିଯାୟୋ, ବହୁତ୍ଥେ ଇକପଚ୍ଚୟୋ। ବହୁଗଣ୍ଡିକଲସୁଣନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଗଣ୍ଡସଦ୍ଦୋ ହି ଫୋଟେ ଚ କପୋଲେ ଚାତି ଦ୍ୱୀସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ୱତ୍ତତି, ଇଧ ପନ ଫୋଟେ ୱତ୍ତତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ଓଟ୍ଠଜେନ ଚତୁତ୍ଥକ୍ଖରେନ ପାଠୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବୋ। ବହୂସୁ ହି ପୁବ୍ବପୋତ୍ଥକେସୁ କଣ୍ଠଜୋ ତତିୟକ୍ଖରୋ ଚ ଓଟ୍ଠଜୋ ଚତୁତ୍ଥକ୍ଖରୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ଅକ୍ଖରା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ନ ଏକଦ୍ୱିତିମିଞ୍ଜକନ୍ତି ଏକମିଞ୍ଜୋ ପଲଣ୍ଡୁକୋ ନ ହୋତି, ଦ୍ୱିମିଞ୍ଜୋ ଭଞ୍ଜନକୋ ନ ହୋତି, ତିମିଞ୍ଜୋ ହରିତକୋ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କୁରୁନ୍ଦିୟଂ ପନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଖାଦିତ୍ୱାତି ଦନ୍ତେହି ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା।

୭୯୭।ପଲଣ୍ଡୁକୋତି ସୁକନ୍ଦକୋ ଏକୋ ଲସୁଣୱିସେସୋ। ଭଞ୍ଜନକାଦୀନି ଲୋକସଙ୍କେତୋପଦେସତୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତସ୍ସାତି ଚାପଲସୁଣସ୍ସ। ସଭାୱେନେୱାତି ସୂପସମ୍ପାକାଦିଂ ୱିନା ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱତୋ ଏୱ। ତନ୍ତି ମାଗଧକଂ, ପକ୍ଖିପିତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ଯେସୁ କେସୁଚୀତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିୟସିକ୍ଖାପଦଂ

୭୯୯। ଦୁତିୟେ ସଂବସ୍ସନଂ ବାଧତି ନିସେଧେତି ଅସ୍ମିଂ ଠାନେତି ସମ୍ବାଧନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋକାସୋ ସମ୍ବାଧୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋକାସେ''ତି। ଉଭୋ ଉପକଚ୍ଛକାତି ଦ୍ୱେ ବାହୁମୂଲା। ତେ ହି ଉପରି ଯଂକିଞ୍ଚି ୱତ୍ଥୁଂ କଚତି ବନ୍ଧତି ଏତ୍ଥାତି ଉପକଚ୍ଛକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ମୁତ୍ତକରଣନ୍ତି ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗୋ। ସୋ ହି ମୁତ୍ତଂ କରୋତି ଅନେନାତି ମୁତ୍ତକରଣନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଲୋମୋ କତ୍ତୀୟତି ଛିନ୍ଦୀୟତି ଇମାୟାତି କତ୍ତରି, ତାଯ ୱା, ସୁଟ୍ଠୁ ଦଠହଂ ଲୋମଂ ଡଂସତୀତି ସଣ୍ଡାସୋ, ସୋୟେୱ ସଣ୍ଡାସକୋ, ତେନ ୱା, ଖୁରତି ଲୋମଂ ଛିନ୍ଦତୀତି ଖୁରୋ, ତେନ ୱା ସଂହରାପେନ୍ତିୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଂହରାପେନ୍ତିୟାତି ଅପନେନ୍ତିୟାତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ତତିୟସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୦୩। ତତିୟେ ମୁତ୍ତକରଣତଲଘାତନେତି ମୁତ୍ତକରଣସ୍ସ ତଲଂ ହନନଂ ପହରଣଂ ମୁତ୍ତକରଣତଲଘାତନଂ, ତସ୍ମିଂ ମୁତ୍ତକରଣତଲଘାତନେ ନିମିତ୍ତଭୂତେ। ତାୱ ମହନ୍ତନ୍ତି ଅତିୱିୟ ମହନ୍ତଂ। କେସରେନାପୀତି କିଞ୍ଜକ୍ଖେନାପି। ସୋ ହି କେ ଜଲେ ସରତି ପୱତ୍ତତୀତି କେସରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୮୦୫।ଗଣ୍ଡଂ ୱାତି ପୀଠଅକଂ ୱା। ୱଣଂ ୱାତି ଅରୁଂ ୱାତି। ତତିୟଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୦୬। ଚତୁତ୍ଥେ ରଞ୍ଞୋ ଓରୋଧା ରାଜୋରୋଧା, ପୁରାଣେ ରାଜୋରୋଧା ପୁରାଣରାଜୋରୋଧାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପୁରାଣେ''ତିଆଦି। ''ଗିହିଭାୱେ''ତି ଇମିନା ପୁରାଣେତି ଏତ୍ଥ ଣପଚ୍ଚୟସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଚିରାଚିରନ୍ତି ନିପାତପଟିରୂପକଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଚିରେନ ଚିରେନା''ତି। ''ସକ୍ଖୋଥା''ତି ଇମିନା କଥଂ ତୁମ୍ହେ ରାଗଚିତ୍ତଂ ପଟିହନିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଧାରେଥ ଧାରେତୁଂ ସକ୍ଖୋଥାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅନାରୋଚିତେପୀତି ଭୂତତୋ ଅନାରୋଚିତେପି।

୮୦୭।ଜତୁନାତି ଲାଖାୟ। ପଟ୍ଟଦଣ୍ଡକେତି ପଟ୍ଟଭାୱେନ ଠାତି ପୱତ୍ତତୀତି ପଟ୍ଠୋ, ସୋୟେୱ ଦଣ୍ଡୋ ପଟ୍ଟଦଣ୍ଡୋ, ତସ୍ସ ପୱେସନଂ ପଟ୍ଟଦଣ୍ଡକଂ, ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଭୂତେ। ଏତନ୍ତି ''ଜତୁମଟ୍ଠକେ''ତି ଏତଂ ୱଚନନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଞ୍ଚମସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୧୦। ପଞ୍ଚମେ ''ଅତିଗମ୍ଭୀର''ନ୍ତିପଦଂ କିରିୟାୱିସେସନନ୍ତି ଆହ ''ଅତିଅନ୍ତୋ ପୱେସେତ୍ୱା''ତି। ''ଉଦକେନ ଧୋୱନଂ କୁରୁମାନା''ତି ଇମିନା ''ଉଦକସୁଦ୍ଧିକ''ନ୍ତିପଦସ୍ସ ଉଦକେନ ସୁଦ୍ଧିୟା କରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୮୧୨।ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲପବ୍ବପରମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗୁଲାନି ଚ ଦ୍ୱେ ପବ୍ବାନି ଚ ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲପବ୍ବଂ, ଉତ୍ତରପଦେ ପୁବ୍ବପଦଲୋପୋ। ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲପବ୍ବଂ ପରମଂ ପମାଣଂ ଏତସ୍ସ ଉଦକସୁଦ୍ଧିକସ୍ସାତି ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲପବ୍ବପରମଂ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲପରମଂ, ଗମ୍ଭୀରତୋ ଦ୍ୱିପବ୍ବପରମନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତେନାହ

‘‘ୱିତ୍ଥାରତୋ’’ତିଆଦି। ଅଙ୍ଗୁଲଂ ପୱେସେନ୍ତିଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ‘‘ଚତୁନ୍ନଂ ୱା’’ତି ଇଦଂ ଉକ୍କଟ୍ଠୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ତିଣ୍ଣମ୍ପି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଚତୁନ୍ନଂ ପନ ପଗେୱାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଛଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୧୫। ଛଟ୍ଠେ ଭତ୍ତସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଭତ୍ତୱିସ୍ସଗ୍ଗୋତି ୱୁତ୍ତେ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭତ୍ତକିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି। ପାନୀଯସଦ୍ଦେନ ପାନୀଯଥାଲକଂ ଗହେତବ୍ବଂ , ୱିଧୂପନସଦ୍ଦେନ ବୀଜନୀ ଗହେତବ୍ବା, ଉପସଦ୍ଦୋ ସମୀପତ୍ଥୋତି ସଦ୍ଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏକେନ ହତ୍ଥେନା’’ତିଆଦି। ‘‘ଅଚ୍ଚାୱଦତୀ’’ତିପଦସ୍ସ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱଦନାକାରଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘ପୁଚ୍ଛେପୀ’’ତିଆଦିନା।

୮୧୬। ‘‘ସୁଦ୍ଧୋଦକଂ ୱା ହୋତୁ’’ତିଆଦିନା ‘‘ପାନୀଯେନା’’ତି ୱଚନଂ ଉପଲକ୍ଖଣଂ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ଦଧିମଣ୍ଡୂତି ଦଧିମଣ୍ଡଂ ଦଧିନୋ ସାରୋ, ଦଧିମ୍ହି ପସନ୍ନୋଦକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ରସୋତି ମଚ୍ଛରସୋ ମଂସରସୋ। ‘‘ଅନ୍ତମସୋ ଚୀୱରକଣ୍ଣୋପୀ’’ତି ଇମିନା ‘‘ୱିଧୂପନେନା’’ତି ୱଚନଂ ନିଦସ୍ସନଂ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି।

୮୧୯।ଦେତୀତି ସଯଂ ଦେତି। ଦାପେତୀତି ଅଞ୍ଞେନ ଦାପେତି। ଉଭଯମ୍ପୀତି ପାନୀଯୱିଧୂପନଦ୍ୱଯମ୍ପୀତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସତ୍ତମସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୨୨। ସତ୍ତମେ ‘‘ପଯୋଗଦୁକ୍କଟଂ ନାମା’’ତି ଇମିନା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତେସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ଦୁକ୍କଟେସୁ ପୁବ୍ବପଯୋଗଦୁକ୍କଟଂ ଦସ୍ସେତି। ନ କେୱଲଂ ପୁବ୍ବପଯୋଗଦୁକ୍କଟଂ ଏତ୍ତକମେୱ, ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ବହୁ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତସ୍ମା’’ତିଆଦି। ସଙ୍ଘଟ୍ଟନେସୁପୀତି ୱିଲୋଠନେସୁପି। ଦନ୍ତେହି ସଙ୍ଖାଦତୀତି ଦନ୍ତେହି ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ କରୋତି। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ, ଅଞ୍ଞାତ ଭିକ୍ଖୁନିଯା କାରାପେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଅଞ୍ଞାଯା’’ତିପଦଂ ‘‘ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା’’ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ମାତରମ୍ପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦୋ ଅଞ୍ଞଂ ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତିଯା ପଗେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ତାଯ ୱାତି ୱିଞ୍ଞାପିତଭିକ୍ଖୁନିଯା ୱା। ତନ୍ତି ଆମକଧଞ୍ଞଂ। ତନ୍ତି ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ। ପୁବ୍ବାପରୱିରୁଦ୍ଧନ୍ତି ପୁବ୍ବାପରତୋ ୱିରୁଦ୍ଧଂ। ‘‘ଅଞ୍ଞାଯ...ପେ... ଦୁକ୍କଟମେୱା’’ତି ପୁବ୍ବୱଚନେ ଦୁକ୍କଟମେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ପୁନ ‘‘ଅଞ୍ଞାଯ...ପେ... ଦୁକ୍କଟ’’ନ୍ତି ଚ ପଚ୍ଛିମୱଚନେ ପାଚିତ୍ତିଯଞ୍ଚ ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ପୁବ୍ବାପରୱିରୁଦ୍ଧନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା।

୮୨୩। ଲଦ୍ଧମାନଂ ଆମକଧଞ୍ଞନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞଂ ୱା ଯଂକିଞ୍ଚୀତି ମୁଗ୍ଗମାସାଦୀହି ୱା ଲାବୁକୁମ୍ଭଣ୍ଡାଦୀହି ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ତିଲାଦିଂ ୱାତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅଟ୍ଠମସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୨୪। ଅଟ୍ଠମେ ନିବ୍ବିଟ୍ଠରାଜଭଟୋତି ଏତ୍ଥ ଉତ୍ତରପଦସ୍ସ ଛଟ୍ଠୀସମାସଞ୍ଚ ପୁବ୍ବପଦେନ ବାହିରତ୍ଥସମାସଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ନିବ୍ବିଟ୍ଠୋ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଭଟୀ’’ତି ଇମିନା ରଞ୍ଞୋ ଭଟୋ ରାଜଭଟୋତି ଛଟ୍ଠୀସମାସଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ଏତେନା’’ତି ଇମିନା ବାହିରତ୍ଥସମାସଂ। ନିବ୍ବିଟ୍ଠୋତି ନିୱିଟ୍ଠୋ ପତିଟ୍ଠାପିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। କେଣୀତି ରଞ୍ଞୋ ଦାତବ୍ବସ୍ସ ଆଯସ୍ସେତମଧିୱଚନଂ। ଏତେନାତି ବ୍ରାହ୍ମଣେନ। ତତୋତି ଠାନନ୍ତରତୋ। ଭଟସଙ୍ଖାତାଯ କେଣିଯା ପଥତ୍ତା କାରଣତ୍ତା ଠାନନ୍ତରଂ ଭଟପଥନ୍ତି ଆହ ‘‘ତଂଯେୱ ଠାନନ୍ତର’’ନ୍ତି।

୮୨୬।ଚତ୍ତାରିପି ୱତ୍ଥୂନୀତି ଉଚ୍ଚାରାଦୀନି। ପାଟେକ୍କନ୍ତି ପଚ୍ଚେକଂ ଏକେକମେୱ। ଉଚ୍ଚାରଂ ୱାତିଆଦୀସୁ ୱାସଦ୍ଦେନ ଦନ୍ତକଟ୍ଠାଦଯୋପି ଗହେତବ୍ବାତି ଆହ ‘‘ଦନ୍ତକଟ୍ଠ...ପେ... ପାଚିତ୍ତିଯମେୱା’’ତି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ଉଚ୍ଚାରାଦୀସୂତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ନୱମସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୩୦। ନୱମେ ରୋପିମହରିତଟ୍ଠାନେତି ରୋପିମଟ୍ଠାନେ ଚ ହରିତଟ୍ଠାନେ ଚ। ରୋପିଯତି ଅସ୍ମିନ୍ତି ରୋପିଯଂ, ତଂଯେୱ ରୋପିମଂ ଯକାରସ୍ସ ମକାରଂ କତ୍ୱା। ଏତାନୀତି ଉଚ୍ଚାରାଦୀନି। ସବ୍ବେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀନଂ। ଯତ୍ଥ ପନାତି ଯସ୍ମିଂ ଖେତ୍ତେତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୩୫। ଦସମେ ସୋଣ୍ଡା ୱାତି ସୁରାସୋଣ୍ଡା ୱା। ମୋରୋତି ମୟୂରୋ। ସୁୱୋତି ସୁକୋ। ମକ୍କଟୋତି ୱାନରୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ସମ୍ପାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି, ମକ୍କଟାଦଯୋପି ନଚ୍ଚନ୍ତୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସଂଯତଭିକ୍ଖୁନନ୍ତି ୱାଚସିକକମ୍ମେ ଅସଂଯତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ, ଧମ୍ମଭାଣକଗୀତଂ ୱା ହୋତୂତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତିଯା ଗୁଣେନ ବଦ୍ଧା ତନ୍ତିବଦ୍ଧା। ''ଭି''ନ୍ତିସଙ୍ଖାତୋ ରାସଦ୍ଦୋ ଏତିସ୍ସାତି ଭେରି। କୁଟେନ କତା ଭେରି କୁଟଭେରି, ତାଯ ୱାଦିତଂ କୁଟଭେରିୱାଦିତଂ, ତଂ ୱା। ଉଦକଭେରୀତି ଉଦକେନ ପକ୍ଖିତ୍ତା ଭେରି, ତାଯ ୱାଦିତମ୍ପି ହୋତୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୮୩୬।ତେସଂଯେୱାତି ଯେସଂ ନଚ୍ଚଂ ପସ୍ସତି, ତେସଂଯେୱ। ଯଦି ପନ ନଚ୍ଚଗୀତୱାଦିତେ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ପସ୍ସତି ସୁଣାତି, ପାଟେକ୍କା ଆପତ୍ତିଯୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଚେ ପନା''ତିଆଦି। ଅଞ୍ଞତୋତି ଅଞ୍ଞତୋ ଦେସତୋ, ପସ୍ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ଓଲୋକେତ୍ୱା''ତି ପଦେ ଅପେକ୍ଖିତେ ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ତୋପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ଅଞ୍ଞଂ ଓଲୋକେତ୍ୱାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞତୋ ୱାଦେନ୍ତେ ପସ୍ସତୀତି ଯୋଜନା। ଭିକ୍ଖୁନୀ ନ ଲଭତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞେ ୱତ୍ତୁମ୍ପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପହାରନ୍ତି ପୂଜଂ। ଉପଟ୍ଠାନନ୍ତି ପାରିଚରିଯଂ। ସଙ୍ଗେସାତି ସଙ୍ଗେସୁ ସଯଂ ନଚ୍ଚାଦୀସୁ।

୮୩୭।ଅନ୍ତରାରାମେ ୱାତି ଆରାମସ୍ସ ଅନ୍ତରେ ୱା। ବହିଆରାମେ ୱାତି ଆରାମସ୍ସ ବହି ୱା। ଅଞ୍ଞେନ ୱାତି ସଲାକଭତ୍ତାଦୀହି ଅଞ୍ଞେନ ୱା। ତାଦିସେନାତି ଯାଦିସୋ ଚୋରାଦିଉପଦ୍ଦୱୋ, ତାଦିସେନାତି। ଦସମଂ।

ଲସୁଣୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

୨। ଅନ୍ଧକାରୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୮୩୯। ଅନ୍ଧକାରୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଅପ୍ପଦୀପେତି ଉପଲକ୍ଖଣୱସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଞ୍ଞେପି ଆଲୋକା ଗହେତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପଦୀପଚନ୍ଦସୂରିଯଅଗ୍ଗୀସୂ''ତିଆଦି। ଅସ୍ସାତି ''ଅପ୍ପଦୀପେ''ତିପଦସ୍ସ।

୮୪୧। ନରହୋଅସ୍ସାଦାପେକ୍ଖା ହୁତ୍ୱା ଚ ରସ୍ସାଦତୋ ଅଞ୍ଞୱିହିତାୱ ହୁତ୍ୱା ଚାତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ''ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱା ସଲ୍ଲପତି ୱା''ତି ପଦେ କିରିଯାୱିସେସନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଦାନେନ ୱା ନିମିତ୍ତଭୂତେନ, ପୂଜାଯ ୱା ନିମିତ୍ତଭୂତାଯ ମନ୍ତେତୀତି ଯୋଜନାତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୪୨। ଦୁତିଯେ ଇଦମେୱ ପଦଂ ନାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ତତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୪୬। ତତିଯେ ''ଇଦମେୱା''ତି ପଦଂ ଅନୁୱତ୍ତେତବ୍ବଂ। ତାଦିସମେୱାତି ପଠମସଦିସମେୱାତି ଅତ୍ଥୋତି। ତତିଯଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୫୦। ଚତୁତ୍ଥେ କଣ୍ଣସ୍ସ ସମୀପଂ ନିକଣ୍ଣଂ, ତମେୱ ନିକଣ୍ଣିକନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ କଣ୍ଣମୂଲନ୍ତି ଆହ ''କଣ୍ଣମୂଲଂ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି। ''କଣ୍ଣମୂଲେ''ତି ଇମିନା ''ନିକଣ୍ଣିକ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଆହରଣତ୍ଥାଯାତି ଆହରାପନତ୍ଥାଯାତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଞ୍ଚମସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୫୪। ପଞ୍ଚମେ ତେସନ୍ତି ଘରସାମିକାନଂ। ଘରମ୍ପୀତି ନ କେୱଲଂ ଆସନମେୱ, ଘରମ୍ପି ସୋଧେମାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋତି ପରିୱିତକ୍କନତୋ, ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୮୫୮। ଚୋରା ୱା ଉଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନାତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଛଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୬୦। ଛଟ୍ଠେ ଅଭିନିସୀଦେୟ୍ୟାତି ଏତ୍ଥ ଅଭିସଦ୍ଦୋ ଉପସଗ୍ଗମତ୍ତୋୱାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ନିସୀଦେୟ୍ୟା’’ତି। ଏସେୱ ନୟୋ ଅଭିନିପଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ଏତ୍ଥାପି। ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିୟୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସତ୍ତମସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୬୪। ସତ୍ତମେ ସଙ୍କନ୍ତି ସକଲଂ ୱତ୍ତଵ୍ୱଚନନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅଟ୍ଠମସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୬୯। ଅଟ୍ଠମେ ଅନୁତ୍ତାନୱଚନଂ ନତ୍ଥୀତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ନୱମସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୭୫। ନୱମେ ଅଭିସପେୟ୍ୟାତି ଏତ୍ଥ ସପଧାତୁସ୍ସ ଅକ୍କୋସନତ୍ଥଂ ଅନ୍ତୋକତ୍ୱା କରଧାତୁୟା ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସପଥଂ କରେୟ୍ୟା’’ତି। ନିରୟେ ନିଵ୍ୱତ୍ତାମ୍ହୀତି ଅହଂ ନିରୟେ ନିଵ୍ୱତ୍ତା ଅମ୍ହୀତି ୟୋଜନା। ନିରୟେ ନିଵ୍ୱତ୍ତତୂତି ଏସା ଭିକ୍ଖୁନୀ ନିରୟେ ନିଵ୍ୱତ୍ତତୂତି ୟୋଜନା। ଇଦିସା ହୋତୂତି ମମ ସଦିସା ହୋତୂତି ଅତ୍ଥୋ। କାଣାତି ଏକକ୍ଖିକାଣା, ଦ୍ୱକ୍ଖିକାଣା ୱା। କୁଣୀତି ହତ୍ଥପାଦାଦିୱଙ୍କା।

୮୭୮।ଏଦିସାତି ୱିରୂପାଦିଜାତିକା। ୱିରମସ୍ସୂତି ୱିରମାହି। ଅଦ୍ଧାତି ଧୁୱନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୭୯। ଦସମେ ଅନୁତ୍ତାନଟ୍ଠାନଂ ନତ୍ଥୀତି। ଦସମଂ।

ଅନ୍ଧକାରୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିୟୋ।

୩। ନଗ୍ଗୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥୟୋଜନା

୮୮୩। ନଗ୍ଗୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେନ ଚିଣ୍ଣେନାତି ଚିଣ୍ଣେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେନ କିଂ ନୁ ଖୋ ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ଚରଣେନା’’ତି ଇମିନା ଚିଣ୍ଣସଦ୍ଦସ୍ସ ଚରଣଂ ଚିଣ୍ଣନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ନ ଅଜ୍ଝଞ୍ଚ ଚୀୱର’’ନ୍ତି ଇମିନା ଏୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ଅଜ୍ଝଞ୍ଚତ୍ଥାପୋହନଂ ୱାତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିୟସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୮୭। ଦୁତିୟେ ଅନୁତ୍ତାନଟ୍ଠାନଂ ନତ୍ଥୀତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ତତିୟସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୯୩। ତତିୟେ ଅନନ୍ତରାୟିକିନୀତି ଏତ୍ଥ ନତ୍ଥି ଅନ୍ତରାୟୋ ଏତିସ୍ସାତି ଅନନ୍ତରାୟା, ସା ଏୱ ଅନନ୍ତରାୟିକିନୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅନନ୍ତରାୟା’’ତି। ତତିୟଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦଂ

୮୯୮। ଚତୁତ୍ଥେ ପଞ୍ଚାହନ୍ତି ସମାହାରଦିଗୁ, ଣିକପଚ୍ଚୟୋ ସ୍ୱତ୍ଥୋ। ସଙ୍ଘାଟିଚାରୋତିଏତ୍ଥ କେନଟ୍ଠେନ ସଙ୍ଘାଟି ନାମ, ଚାରସଦ୍ଦୋ କିମତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ପରିଭୋଗୱସେନ ୱା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘଟିତଟ୍ଠେନାତି ସଂହରିତଟ୍ଠେନ। ଇମିନା ‘‘କେନଟ୍ଠେନ ସଙ୍ଘାଟି ନାମା’’ତି ପୁଚ୍ଛଂ ୱିସଜ୍ଜେତି। ‘‘ପରିୱତ୍ତନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘ଚାରସଦ୍ଦୋ କିମତ୍ଥୋ’’ତି ଚୋଦନଂ ପରିହରତି। ପଞ୍ଚସୂତି ତିଚୀୱରଂ ଉଦକସାଟିକା ସଂକଚ୍ଚିକାତି ପଞ୍ଚସୁତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଞ୍ଚମସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୦୩। ପଞ୍ଚମେ ‘‘ଚୀୱରସଙ୍କମନୀଯ’’ନ୍ତିଏତ୍ଥ ସଙ୍କମେତଙ୍ଗଂ ପଟିଦାତଙ୍ଗନ୍ତି ସଙ୍କମନୀଯନ୍ତି କମୁଧାତୁସ୍ସ ପଟିଦାନତ୍ଥଞ୍ଚ ଅନୀଯସଦ୍ଦସ୍ସ କମ୍ମତ୍ଥଞ୍ଚ, ‘ଚୀୱରଞ୍ଚ ତଂ ସଙ୍କମନୀଯଞ୍ଚେ’ତି ଚୀୱରସଙ୍କମନୀଯନ୍ତି ୱିସେସନପରପଦଭାୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଙ୍କମେତଙ୍ଗଂ ଚୀୱର’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ସଙ୍କମେତଙ୍ଗଂ ଚୀୱର’’ନ୍ତି ଇମିନା କମ୍ମତ୍ଥଞ୍ଚ ୱିସେସନପରପଦଭାୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ପଟିଦାତଙ୍ଗଚୀୱର’’ନ୍ତି ଇମିନା କମୁଧାତୁଯା ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ଅଧିପ୍ପାଯୱସେନାତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଛଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୦୯। ଛଟ୍ଠେ ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ପରିକ୍ଖାର’’ନ୍ତିଏତ୍ଥ ପରିକ୍ଖାରସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଂକିଞ୍ଚୀ’’ତିଆଦି। ଯଂକିଞ୍ଚି ଅଞ୍ଞତରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିଉକଂଅଗ୍ଘନକନ୍ତି କିଂ ପମାଣେନ ଅଗ୍ଘେନ ଅରହଂ ଚୀୱରଂ। ଦାତୁକାମତ୍ଥାତି ତୁମ୍ହେ ଦାତୁକାମା ଭୱଥାତି ଅତ୍ଥୋ। କତିପାହେନାତି କତିପଯାନି ଅହାନି କତିପାହଂ, ଯକାରଲୋପୋ। କତିପଯସଦ୍ଦୋହି ଦ୍ୱିତିୱାଚକୋ ରୂଳ୍ହୀସଦ୍ଦୋ , ତେନ କତିପାହେନ। ସମଗ୍ଘନ୍ତି ଅପ୍ପଗ୍ଘଂ। ସଂସଦ୍ଦୋ ହି ଅପ୍ପତ୍ଥୱାଚକୋତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସତ୍ତମସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୧୧। ସତ୍ତମେ ‘‘ୱିପକ୍କମିଂସୁ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱିୱିଧଂ ଠାନଂ ପକ୍କମିଂସୂତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅଗମଂସୁ’’ତି। ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଆଗମନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୯୧୫।କତିପାହେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି କତିପାହେନ ଚୀୱରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ତତୋତି ତସ୍ମିଂ ଚୀୱରୁପ୍ପଜ୍ଜନକାଲେତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅଟ୍ଠମସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୧୬। ଅଟ୍ଠମେ ଯେ ନାଟକଂ ନାଟେନ୍ତି, ତେ ନଟା ନାମାତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ନଟକଂ ନାଟେନ୍ତୀତି ନଟାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଯେ ନଚ୍ଚନ୍ତି, ତେ ନାଟକା ନାମାତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ସଯଂ ନଚ୍ଚନ୍ତୀତି ନାଟକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦୀପେତି। ୱଂସୱରତ୍ତାଦୀସୂତି ଏତ୍ଥ ୱଂସୋ ନାମ ୱେଣୁ। ୱରତ୍ତା ନାମ ନନ୍ଧିକା। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ରଜ୍ଜୁଆଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯେ ଲଙ୍ଘନକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ତେ ଲଙ୍ଘକା ନାମାତି ଯୋଜନା। ମାଯାକାରାତି ଏତ୍ଥ ମାଯା ନାମ ମଯନାମକେନ ଅସୁରେନ ସୁରେ ଚଲଯିତୁଂ କତତ୍ତା ମଯସ୍ସ ଏସାତି ମାଯା, ତଂ କରୋତୀତି ମାଯାକାରୋ, ମଯନାମକୋ ଅସୁରୋଯେୱ। ଅଞ୍ଞେ ପନ ରୂଳ୍ହୀୱସେନ ‘‘ମାଯାକାରା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସୋକେନ ଝାଯନଂ ଡଯ୍ହନଂ ସୋକଜ୍ଝାଯଂ, ସୁରାନଂ ସୋକଜ୍ଝାଯଂ କରୋତୀତି ସୋକଜ୍ଝାଯିକୋ, ମଯନାମକୋ ଅସୁରୋଯେୱ। ଅଞ୍ଞେ ପନ ରୂଳ୍ହୀୱସେନ ‘‘ସୋକଜ୍ଝାଯିକା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୋକଜ୍ଝାଯିକା ନାମ ମାଯାକାରା’’ତି। କୁମ୍ଭଥୁଣିକା ନାମାତି ଏତ୍ଥ ୱିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ଥୱୀଯତୀତି ଥୁଣୋ, ସଦ୍ଦୋ। କୁମ୍ଭସ୍ସ ଥୁଣୋ କୁମ୍ଭଥୁଣୋ। ତେନ କୀଳନ୍ତୀତି କୁମ୍ଭଥୁଣିକା, ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘ଘଟକେନ କୀଳନକା’’ତି ଇମିନା। ବିମ୍ବିସକନ୍ତି ଚତୁରସ୍ସଅମ୍ବଣତାଳନଂ, ତଂ ୱାଦେନ୍ତୀତି ବିମ୍ବିସକୱାଦକାତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ନୱମସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୨୧। ନୱମେ ତେସନ୍ତି ଯେ ‘‘ନ ମଯଂ ଅପ୍ପେ ସକ୍କୋମା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତେସଂ। ଦସ୍ସତୀତି ଅଚ୍ଛାଦେସ୍ସତୀତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୨୭। ଦସମେ ଯସ୍ସାତି କଥିନସ୍ସ। ଉବ୍ଭାରମୂଲକୋତି ଉଦ୍ଧାରମୂଲକୋ। ସଦ୍ଧାପରିପାଲନତ୍ଥନ୍ତି କଥିନୁଦ୍ଧାରଂ ଯାଚନ୍ତସ୍ସ ସଦ୍ଧାଯ ପରିପାଲନତ୍ଥନ୍ତି। ଦସମଂ।

ନଗ୍ଗୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

୪। ତୁୱଟ୍ଟୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୯୩୩। ତୁୱଟ୍ଟୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ‘‘ତୁୱଟ୍ଟ ନିପଜ୍ଜାଯ’’ନ୍ତି ଧାତୁପାଠେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାଯଂ ୧୮ ଟକାରନ୍ତଧାତୁ) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ତୁୱଟ୍ଟେଯ୍ୟୁନ୍ତି ନିପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୩୭। ଦୁତିଯେ ଏକତ୍ଥରଣପାୱୁରଣନ୍ତିଏତ୍ଥ ଉତ୍ତରପଦାନଂ ଦ୍ୱନ୍ଦଭାୱଂ, ପୁବ୍ବପଦେନ ଚ ବାହିରତ୍ଥସମାସଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଏକ’’ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଚେୱ, ଚସଦ୍ଦେହି ଦ୍ୱନ୍ଦଭାୱଂ ଦୀପେତି, ‘‘ଏତାସ’’ନ୍ତିଇମିନା ବାହିରତ୍ଥସମାସଭାୱଂ। ଏତନ୍ତି ‘‘ଏକତ୍ଥରଣପାୱୁରଣା’’ତି ଏତଂ ନାମନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ତତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୪୧। ତତିଯେ ଉଚ୍ଚଆରକୁଲାତି ଜାତିସେଟ୍ଠକୁଲା, ଇସ୍ସରିଯଭୋଗାଦୀହି ୱା ୱିପୁଲକୁଲା। ଗୁଣେହୀତି ସୀଲାଦିଗୁଣେହି। ‘‘ଉଚ୍ଚଆରାତି ସମ୍ଭାୱିତା’’ତି ଇମିନା ଇତିଲୋପତୁଲ୍ୟାଧିକରଣସମାସଂ ଦସ୍ସେତି।

‘‘ଅଭିଭୂତା’’ତି ଇମିନା ‘‘ଅପକତା’’ତି ଏତ୍ଥ କରଧାତୁ ସବ୍ବଧାତ୍ୱତ୍ଥୱାଚୀପି ଇଧ ଅପପୁବ୍ବତ୍ତା ୱିସେସତୋ ଅଭିଭୱନତ୍ଥେ ୱତ୍ତତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏତାସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ। ‘‘ସଞ୍ଞାପଯମାନା’’ତି ଇମିନା ସଞ୍ଞାପନଂ ସଞ୍ଞତ୍ତୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ହେତୂଦାହରଣାଦୀହୀତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଉପମାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ‘‘ୱିୱିଧେହି ନଯେହି ଞାପନା’’ତି ଇମିନା ୱିୱିଧେହି ଞାପନଂ ୱିଞ୍ଞତ୍ତୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୯୪୩। ଚଙ୍କମନେ ପଦୱାରଗଣନାଯ ଆପତ୍ତିଯା ନ କାରେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ନିୱତ୍ତନଗଣନାଯା’’ତି। ପଦାଦିଗଣନାଯାତି ପଦଅନୁପଦାଦିଗଣନାଯାତି। ତତିଯଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୪୯। ଚତୁତ୍ଥେ ଅନୁୱାନଟ୍ଠାନଂ ନତ୍ଥୀତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଞ୍ଚମସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୫୨। ପଞ୍ଚମେ ଆଣତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁନୀତି ଯୋଜନା। ଇଦଞ୍ଚ ପଚ୍ଚାସନ୍ନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ଯଂକିଞ୍ଚିପି ଆଣାପେତୁଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତ୍ତାତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬-୯। ଛଟ୍ଠାଦିସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୫୫। ଛଟ୍ଠ-ସତ୍ତମ-ଅଟ୍ଠମ-ନୱମେସୁ ଅନୁୱାନୱଚନଂ ନତ୍ଥୀତି। ଛଟ୍ଠ ସତ୍ତମ ଅଟ୍ଠମ ନୱମାନି।

୧୦। ଦସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୬୩। ଦସମେ ଅନ୍ତୋଦରିକାତି ତସ୍ମିଂ କାଲେ, ଦେସେ ୱା ସମ୍ବାଧସ୍ସ ନାମମେତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅନ୍ତୋଦରିକାତି ସମ୍ବାଧା’’ତି।

୯୬୫। ଯଥା ‘‘ଉତ୍ତରିଛପ୍ପଞ୍ଚୱାଚାହୀ’’ତି (ପାଚି। ୬୨-୬୫) ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚସଦ୍ଦୋ ନ କୋଚି ଅତ୍ଥୋ, ୱାଚାସିଲିଟ୍ଠତ୍ଥଂ ଲୋକୱୋହାରୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ, ନ ଏୱମିଧ, ଇଧ ପନ ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥି, ପଞ୍ଚ ଯୋଜନାନି ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯାପି ଅନାପତ୍ତିଯେୱାତି ଆହ ‘‘ପୱାରେତ୍ୱା…ପେ… ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି। ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି ପଟିନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛତୀତି। ଦସମଂ।

ତୁଓଟ୍ଟଓଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

୫। ଚିତ୍ତାଗାରଓଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୯୭୮। ଚିତ୍ତାଗାରଓଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ରଞ୍ଞୋ କୀଳଅନଟ୍ଠାନଂ ଅଗାରଂ ରାଜାଗାରନ୍ତି ଓଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ରଞ୍ଞୋ କୀଳଅନଘର"ନ୍ତି। ଚିତ୍ତଂ ଅଗାରଂ ଚିତ୍ତାଗାରଂ। ଆରାମନ୍ତି ନଗରତୋ ନାତିଦୂରଆରାମୋତି ଆହ "ଉପଓନ"ନ୍ତି। ଉୟ୍ୟାନନ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନପୁପ୍ଫଫଲତାଯ ଉଦ୍ଧଂ ଉଲ୍ଲୋକେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ଯନ୍ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଉୟ୍ୟାନଂ। ପୋକ୍ଖରଣିନ୍ତି ପୋକ୍ଖରଂ ପଦୁମଂ ନେତୀତି ପୋକ୍ଖରଣୀ। ପଞ୍ଚପୀତି ରାଜାଗାରାଦୀନି ପଞ୍ଚପି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଗମନେ ଚ ଗନ୍ତ୍ୱା ପସ୍ସନେ ଚାତି ସବ୍ବେସୁ।

୯୮୧। "ଅନ୍ତୋଆରାମେ"ତିଆଦିନା ଆରାମେ ଠିତାଯ ଆରାମତୋ ବହି କତେ ରାଜାଗାରାଦିକେ ପସ୍ସନ୍ତିଯାପି ଅନାପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତାନୀତି ରାଜାଗାରାଦୀନୀତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୮୨। ଦୁତିଯେ ଅନୁତ୍ତାନତ୍ଥାନଂ ନତ୍ଥୀତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ତତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୮୮। ତତିଯେ ଯତ୍ତକନ୍ତି ଯତ୍ତକଂ ସୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଛିତନ୍ତି କଡ୍ଢିତଂ। ତସ୍ମିନ୍ତି ତତ୍ତକେ ସୁତ୍ତେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତକ୍କମ୍ହୀତି ଏତ୍ଥ ତକ୍କୋତି ଏକୋ ଅଯୋମଯୋ ସୁତ୍ତକନ୍ତନସ୍ସ ଉପକରଣଓିସେସୋ। ସୋ ହି ତକୀଯତି ସୁତ୍ତଂ ବନ୍ଧୀଯତି ଏତ୍ଥ, ଏତେନାତି ଓା ତକ୍କୋତି ଓୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମିଂ। କନ୍ତନତୋତି କନ୍ତୀଯତେ କପ୍ପାସାଦିଭାଓସ୍ସ ଛିନ୍ଦୀଯତେ କନ୍ତନଂ, ତତୋ।

୯୮୯।ଦସିକସୁତ୍ତାଦିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦସାତି ଓତ୍ଥସ୍ସାଓଯଓୋ। ସୋ ହି ଦିସ୍ସତି ଅଓଖଣ୍ଡୀଯତୀତି ଦସାତି ଓୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସଂ ଦସାଯଂ ପଓତ୍ତଂ ଦସିକଂ, ତମେଓ ସୁତ୍ତଂ ଦସିକସୁତ୍ତଂ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଓକ୍ଖମାନଂ ଦୁକ୍କନ୍ତିତସୁତ୍ତାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି। ତତିଯଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୯୨। ଚତୁତ୍ଥେ ଆଦିଂ କତ୍ୱାତି ଧୋଓନାଦୀନି ଆଦିଂ କତ୍ୱା। ଖାଦନୀଯାଦୀସୂତି ପୂଓଖାଦନୀଯାଦୀସୁ। ରୂପଗଣନାଯାତି ପୂଓାଦୀନଂ ସଣ୍ଠାନଗଣନାଯ।

୯୯୩।ଯାଗୁପାନେତ୍ତ ଯାଗୁସଙ୍ଖାତେ ପାନେ। ତେସନ୍ତି ମନୁସ୍ସାନଂ। ଓେୟ୍ୟାଓଚ୍ଚକରଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱାତି ମାତାପିତରୋ ଅତ୍ତନୋ ଓେୟ୍ୟାଓଚ୍ଚକରଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱାତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଞ୍ଚମସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୯୬। ପଞ୍ଚମେ ଓିନିଚ୍ଛିନନ୍ତୀତି ଅଧିକରଣଂ ଓିନିଚ୍ଛିନନ୍ତୀ ଭିକ୍ଖୁନୀତି ଯୋଜନାତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଛଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ

୯୯୯। ଛଟ୍ଠେ ଅନୁତ୍ତାନଓଚନଂ ନତ୍ଥୀତି।

୭। ସତ୍ତମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୦୭। ସତ୍ତମେ "ପୁନ ପରିଯାଯେ"ତି ଏତ୍ଥ ପରିଯାଯସଦ୍ଦୋ ଓାରଓେଚନୋତି ଆହ "ପୁନ ଓାରେ"ତି। ମହଗ୍ଘଚୀଓରନ୍ତି ମହଗ୍ଘଂ

ଆୱସଥଚୀୱରନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅଟ୍ଠମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୦୮। ଅଟ୍ଠମେ ଅନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମଦେୟ୍ୟେନ ନ ଅନିସ୍ସଜ୍ଜନଂ, ଅଥ ଖୋ ତାୱକାଲିକମେୱାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ରକ୍ଖନତ୍ଥାୟା''ତିଆଦି।

୧୦୧୨।ପଟିଜଗ୍ଗିକନ୍ତି ରକ୍ଖଣକଂ। ୱଚୀଭେଦନ୍ତି ''ପଟିଜଗ୍ଗାହୀ''ତି ୱଚୀଭେଦଂ। ରଟ୍ଠେତି ୱିଜିତେ। ତଞ୍ହି ରଠନ୍ତି ଗାମନିଗମାଦୟୋ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ରଟ୍ଠନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ନୱମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୧୫। ନୱମେ ସିପ୍ପସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଚେକଂ ୟୋଜେତବ୍ବୋ ''ହତ୍ଥିସିପ୍ପଞ୍ଚ ଅସ୍ସସିପ୍ପଞ୍ଚ ରଥସିପ୍ପଞ୍ଚ ଧନୁସିପ୍ପଞ୍ଚ ଥରୁସିପ୍ପଞ୍ଚା''ତି। ତତ୍ଥ ଥରୁସିପ୍ପନ୍ତି ଅସିକୀଳନସିପ୍ପଂ। ମନ୍ତସଦ୍ଦୋପି ପଚ୍ଚେକଂ ୟୋଜେତବ୍ବୋ ''ଆଥବ୍ବଣମନ୍ତୋ ଚ ଖୀଲନମନ୍ତୋ ଚ ୱସୀକରଣମନ୍ତୋ ଚ ସୋସାପନମନ୍ତୋ ଚା''ତି। ତତ୍ଥ ଆଥବ୍ବଣମନ୍ତୋତି ଆଥବ୍ବଣୱେଦେନ ୱିହିତୋ ପରୂପଘାତକରୋ ମନ୍ତୋ। ଖୀଲନମନ୍ତୋତି ସାରଦାରୁଖୀଲଂ ମନ୍ତେନ ଜପ୍ପିତ୍ୱା ପଥୱିୟଂ ନିଖଣିତ୍ୱା ଧାରଣମନ୍ତୋ। ୱସୀକରଣମନ୍ତୋତି ମନ୍ତେନ ଜପ୍ପିତ୍ୱା ପରସ୍ସ ଉମ୍ମତ୍ତଭାୱମାପନ୍ନକରଣୋ ମନ୍ତୋ। ସୋସାପନମନ୍ତୋତି ପରସ୍ସ ମଂସଲୋହିତାଦିସୋସାପନମନ୍ତୋ। ଅଗଦପୟୋଗୋତି ଭୁସୱିସସ୍ସ ପୟୋଜନଂ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଜଞ୍ଚେପି ପରୂପଘାତକରଣେ ସିପ୍ପେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ୟକ୍ଖପରିତ୍ତନ୍ତି ୟକ୍ଖେହି ସମନ୍ତତୋ ତାଣଂ। ନାଗମଣ୍ଡଲନ୍ତି ସପ୍ପାନଂ ପୱେସନନିୱାରଣତ୍ଥଂ ମଣ୍ଡଲବନ୍ଧମନ୍ତୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ୱିସପଟିହନନମନ୍ତାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୧୮। ଦସମେ ଅନୁତ୍ତାନୱଚନଂ ନତ୍ଥୀତି। ଦସମଂ।

ଚିତ୍ତାଗାରୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

୬। ଆରାମୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥୟୋଜନା

୧୦୨୫। ଆରାମୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଉପଚାରନ୍ତି ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଆରାମସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନଂ ଉପଚାରଂ।

୧୦୨୬। ''ସୀସାନୁଲୋକିକା''ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ଭିକ୍ଖୁନୀନମେୱ ସୀସନ୍ତି ଆହ ''ଭିକ୍ଖୁନୀନ''ନ୍ତି। ୟତ୍ଥାତି ୟସ୍ମିଂ ଠାନେତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିୟସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୨୮। ଦୁତିୟେ ଅବ୍ଭନ୍ତରୋତି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପରିୟାପନ୍ନୋ, ଜାତୋ ୱା। ''ସଙ୍କାମେସୀ''ତି ଇମିନା ସଂହରୀତି ଏତ୍ଥ ହରଧାତୁୟା ସଙ୍କମନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ନ୍ହାପିତାତି କପ୍ପକା। ତେ ହି ନହାପେନ୍ତି ସୋଚାପେନ୍ତୀତି ନ୍ହାପିତାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତନ୍ତି କାସାୱନିୱାସନନ୍ତି। ଦୁତିୟଂ।

୩-୪। ତତିୟ-ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୩୬। ତତିୟଚତୁତ୍ଥେସୁ ଅନୁତ୍ତାନଟ୍ଠାନଂ ନତ୍ଥୀତି। ତତିୟଚତୁତ୍ଥାନି।

୫। ପଞ୍ଚମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୪୩। ପଞ୍ଚମେ ''କୁଲେ ମଚ୍ଛରୋ''ତି ଏତ୍ଥ ମଚ୍ଛରନଂ ମଚ୍ଛରୋତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ''ତଂ କୁଲଂ ଅସ୍ସନ୍ଧଂ ଅପ୍ପସନ୍ନ''ନ୍ତି କୁଲସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ

ଭାସତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା’’ତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତୀତି ଯୋଜନା।

୧୦୪୫। ‘‘ସନ୍ତଂଯେୱ ଆଦୀନୱ’’ନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧିଯା ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କୁଲସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱା’’ତି ଇମିନା ଦ୍ୱୀସୁ ଅଞ୍ଞତରମେୱ ନ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ଦ୍ୱଯମ୍ପୀତି ଦସ୍ସେତୀତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଛଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୪୮। ଛଟ୍ଠେ ଓୱାଦାଯାତି ଏତ୍ଥ ନ ଯୋ ୱା ସୋ ୱା ଓୱାଦୋ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ଗରୁଧମ୍ମୋଯେୱାତି ଆହ ‘‘ଗରୁଧମ୍ମତ୍ଥାଯା’’ତି। ସହ ୱସତି ଏତ୍ଥ, ଏତେନାତି ୱା ସଂୱାସୋତି ୱଚନତ୍ଥେନ ଉପୋସଥପୱାରଣା ସଂୱାସୋ ନାମାତି ଆହ ‘‘ଉପୋସଥପୱାରଣାପୁଚ୍ଛନତ୍ଥାଯା’’ତି। ‘‘ପୁଚ୍ଛନତ୍ଥାଯା’’ତି ଇମିନା ‘‘ସଂୱାସାଯା’’ତି ଏତ୍ଥ ଉତ୍ତରପଦଲୋପଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥାତି ଭିକ୍ଖୁନିୱିଭଙ୍ଗେ, ସିକ୍ଖାପଦେ ୱା ପାଠଇଯଂ ୱାତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭-୯। ସତ୍ତମ-ଅଟ୍ଠମ-ନୱମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୫୩। ସତ୍ତମଟ୍ଠମନୱମେସୁ ଅନୁତ୍ତାନୱଚନଂ ନତ୍ଥି। କେୱଲଂ ପନ ‘‘ଇମିସ୍ସାପୀ’’ତି ପଦଂ ୱିସେସୋ, ଇମିସ୍ସାପି ପାଠଇଯାତି ଅତ୍ଥୋତି। ସତ୍ତମଟ୍ଠମନୱମାନି।

୧୦। ଦସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୬୨। ଦସମେ ଦ୍ୱେ କାଯା ଉପରିମକାଯୋ ହେଟ୍ଠିମକାଯୋତି। ତତ୍ଥ କଟିତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଉପରିମକାଯୋ, ହେଟ୍ଠା ହେଟ୍ଠିମକାଯୋ। ତତ୍ଥ ‘‘ପସାଖେ’’ତି ଇଦଂ ହେଟ୍ଠିମକାଯସ୍ସ ନାମନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅଧୋକାଯେ’’ତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତତୋତି ଅଧୋକାଯତୋ। ଇମିନା ପଞ୍ଚମୀବାହିରତ୍ଥସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ରୁକ୍ଖସ୍ସ ସାଖା ପଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗତା ୱିଯ ଉଭୋ ଊରୂ ପଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗତାତି ଯୋଜନା।

୧୦୬୫।ଫାଲେହୀତି ଏତ୍ଥ ଇତିସଦ୍ଦୋ ଆଦ୍ୟତ୍ଥୋ। ତେନ ‘‘ଧୋୱା’’ତିଆଦୀନି ଚତ୍ତାରି ପଦାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଆଣତ୍ତିଦୁକ୍କଟାନୀତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତେସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ଦୁକ୍କଟେସୁ ୱିନଯଦୁକ୍କଟମେୱ। ସେସେସୂତି ଭିନ୍ଦନତୋ ସେସେସୁ ଫାଲନାଦୀସୂତି। ଦସମଂ।

ଆରାମୱଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ।

୭। ଗବ୍ଭିନିୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୧୦୬୯। ଗବ୍ଭିନିୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ କୁଚ୍ଛିଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ସତ୍ତୋ ଏତିସ୍ସା ଅତ୍ଥୀତି କୁଚ୍ଛିପୱିଟ୍ଠସତ୍ତା। ‘‘କୁଚ୍ଛି’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଇମିନା ଗବ୍ଭିନୀତି ଏତ୍ଥ ଗବ୍ଭସଦ୍ଦୋ କୁଚ୍ଛିଟ୍ଠସତ୍ତୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେତି। ଗବ୍ଭସଦ୍ଦୋ (ଅଭିଧାନପ୍ପଦୀପିକାଯଂ ୯୪୪ ଗାଥାଯଂ) ହି କୁଚ୍ଛିଟ୍ଠସତ୍ତେ ଚ କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଚ ଓୱରକେ ଚ ୱତ୍ତତୀତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୭୩। ଦୁତିଯେ ଥଞ୍ଞଂ ପିୱତୀତି ପାଯନ୍ତୋ, ଦାରକୋ, ସୋ ଏତିସ୍ସା ଅତ୍ଥୀତି ପାଯନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଥଞ୍ଞଂ ପାଯମାନି’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ତତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୭୬। ତତିଯେ ନିକ୍ଖରିସ୍ସତୀତି ୱଜ୍ଜଦୁକ୍ଖତୋ ନିକ୍ଖରିସ୍ସତି।

୧୦୭୯।ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପାଣାତିପାତା ୱିରମତି ଇମାଯାତି ୱେରମଣୀତି ଅତ୍ଥେନ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱେରମଣି ନାମାତି ଆହ ‘‘ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିସିକ୍ଖାପଦ’’ନ୍ତି। ଯଂ ତଂ ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ‘‘ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣି’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ସବ୍ବେସୁ ୱାକ୍ୟେସୁ।

ପବ୍ବଜିତାଯ ସାମଣେରିଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତାସୂତି ଛସୁ ସିକ୍ଖାସୂତି। ତତିଯଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୮୪। ଚତୁତ୍ଥେ ‘‘ଵୁଟ୍ଠାନସମ୍ମୁତୀ’’ତି ପଦଂ ‘‘ହୋତୀ’’ତି ପଦେ କତ୍ତା, ‘‘ଦାତବ୍ବାଯେଵା’’ତି ପଦେ କମ୍ମନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫-୯। ପଞ୍ଚମାଦିସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୦୯୫। ପଞ୍ଚମାଦୀସୁ ନଵମପରିଯୋସାନେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ଅନୁତ୍ତାନଟ୍ଠାନଂ ନତ୍ଥୀତି। ପଞ୍ଚମଛଟ୍ଠସତ୍ତମଅଟ୍ଠମନଵମାନି।

୧୦। ଦସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୧୧୬। ଦସମେ ଵୂପକାସେଯ୍ଯାତି ଏତ୍ଥ କାସଧାତୁଯା ଗତ୍ଯତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯା’’ତି। ଦସମଂ।

ଗବ୍ଭିନିଵଗ୍ଗୋ ସତ୍ତମୋ।

୮। କୁମାରିଭୂତଵଗ୍ଗୋ

୧-୨-୩। ପଠମ-ଦୁତିଯ-ତତିଯସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୧୧୧୯। କୁମାରିଭୂତଵଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମଦୁତିଯତତିଯେସୁ ଯା ପନ ତା ମହାସିକ୍ଖମାନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବପଠମା ଦ୍ଵେ ମହାସିକ୍ଖମାନାତି ଗବ୍ଭିନିଵଗ୍ଗେ ସବ୍ବାସଂ ସିକ୍ଖମାନାନଂ ପଠମଂ ଵୁତ୍ତା ଦ୍ଵେ ମହାସିକ୍ଖମାନା। ତା ପନାତି ମହାସିକ୍ଖମାନା ପନ। ସିକ୍ଖମାନାଇଚ୍ଚେଵ ଵତ୍ତବ୍ବାତି ସମ୍ମୁତିକମ୍ମେସୁ ସାମଞ୍ଞତୋ ଵତ୍ତବ୍ବା। ‘‘ଗିହିଗତା’’ତି ଵା ‘‘କୁମାରିଭୂତା’’ତି ଵା ନ ଵତ୍ତବ୍ବା, ଵଦନ୍ତି ଚେ, ସମ୍ମୁତିକମ୍ମଂ କୁପ୍ପତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଗିହିଗତାଯାତି ଏତ୍ଥ ଗିହିଗତା ନାମ ପୁରିସନ୍ତରଗତା ଵୁଚ୍ଚତି। ସା ହି ଯସ୍ମା ପୁରିସସଙ୍ଖାତେନ ଗିହିନା ଗମିଯିତ୍ଥ, ଅଜ୍ଝାଚାରଵସେନ, ଗିହିଂ ଵା ଗମିତ୍ଥ, ତସ୍ମା ଗିହିଗତାତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଅଯଂ ସିକ୍ଖମାନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୁମାରିଭୂତା ନାମ ସାମଣେରା ଵୁଚ୍ଚତି। ସା ହି ଯସ୍ମା ଅଗିହିଗତତ୍ତା କୁମାରୀ ହୁତ୍ଵା ଭୂତା, କୁମାରିଭାଵଂ ଵା ଭୂତା ଗତା, ତସ୍ମା କୁମାରିଭୂତାତି ଵୁଚ୍ଚତି। ତିସ୍ସୋପୀତି ଗିହିଗତା କୁମାରିଭୂତା ମହାସିକ୍ଖମାନାତି ତିସ୍ସୋପି। ସିକ୍ଖମାନାତି ସିକ୍ଖଂ ମାନେତୀତି ସିକ୍ଖମାନାତି। ପଠମ ଦୁତିଯ ତତିଯାନି।

୪। ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୧୩୬। ଚତୁତ୍ଥେ ଅନୁତ୍ତାନଵଚନଂ ନତ୍ଥୀତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଞ୍ଚମସିକ୍ଖାପଦଂ

ପଞ୍ଚମେ ଏତ୍ଥ ସିକ୍ଖାପଦେ ‘‘ସଙ୍ଘେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବା’’ତି ଯଂ ଵଚନଂ ଵୁତ୍ତଂ, ତସ୍ସାତି ଯୋଜନାତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬-୭-୮। ଛଟ୍ଠ-ସତ୍ତମ-ଅଟ୍ଠମସିକ୍ଖାପଦଂ

ଛଟ୍ଠସତ୍ତମଅଟ୍ଠମେସୁ ଅନୁତ୍ତାନଟ୍ଠାନଂ ନତ୍ଥୀତି। ଛଟ୍ଠସତ୍ତମଅଟ୍ଠମାନି।

୯। ନଵମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୧୫୮। ନଵମେ ଅନ୍ତୋତି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ। ଇମିନା ଆତ୍ଯୂପସଗ୍ଗସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସୋକ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଅନ୍ତୋ ଵାସେତି ପଵେସେତୀତି ଆଵାସା। ସୋକଂ ଆଵାସା ସୋକାଵାସାତି ଵଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଘରଂ ଘରସାମିକା ଆଵିସନ୍ତି ଵିଯ, ଏଵଂ ଅଯମ୍ପି ସୋକଂ ଆଵିସତୀତି ଯୋଜନା। ଇତୀତି ଏଵଂ। ଯନ୍ତି ସୋକଂ। ସ୍ୱାସ୍ସାତି ସୋ ଅସ୍ସା। ସୋତି ସୋକୋ। ଅସ୍ସାତି ସିକ୍ଖମାନାଯ। ଆଵାସୋତି ଆଵାସୋକାସୋ। ‘‘ଏଦିସା ଅଯ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘ଅଜାନନ୍ତୀ’’ତି

ଏତ୍ଥ ଅଜାନନାକାରଂ ଦସ୍ସେତୀତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୧୬୨। ଦସମେ ଅନାପୁଚ୍ଛାତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱାପଚ୍ଚଯୋ ଲୋପୋତି ଆହ ‘‘ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା’’ତି। ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତି ଦ୍ୱେ ୱାରେ। ସକିନ୍ତି ଏକୱାରଂ।

୧୧୬୩। ଅପୁବ୍ବଂ ସମୁଟ୍ଠାନସୀସଂ ଇମସ୍ସାତି ଅପୁବ୍ବସମୁଟ୍ଠାନସୀସଂ। ଦ୍ୱୀସୁପି ଠାନେସୂତି ୱାଚାତୋ ଚ କାଯୱାଚାତୋ ଚାତି ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁପି। ଅନନୁଜାନାପେତ୍ୱାତି ମାତାପିତୂହି ଚ ସାମିକେନ ଚ ନ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱାତି। ଦସମଂ।

୧୧। ଏକାଦସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୧୬୭। ଏକାଦସମେ ତତ୍ଥାତି ‘‘ପାରିୱାସିଯଛନ୍ଦଦାନେନା’’ତି ୱଚନେ। ଅଞ୍ଞତ୍ରାତି ଅଞ୍ଞଂ ଠାନଂ।

ଏକଂ ଅଚ୍ଛେସନ୍ତୀତି ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଧମ୍ମକଥନତ୍ଥାଯ ନିଯୋଜେନ୍ତି। ଅଞ୍ଞଂ ପନାତି ଉପୋସଥିକତୋ ଅଞ୍ଞଂ ପନ।

ତତ୍ରାତି ତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ। ସୁଭାସୁଭଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ପଠତୀତି ନକ୍ଖତ୍ତପାଠକୋ। ଦାରୁଣନ୍ତି କକ୍ଖଳଂ। ତେତି ଭିକ୍ଖୂ। ତସ୍ସାତି ନକ୍ଖତ୍ତପାଠକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ‘‘ନକ୍ଖତ୍ତଂ ପଟିମାନେନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥୋ ବାଲଂ ଉପଚ୍ଚଗା’’ତିଜାତକପାଠେଇ (ଜା। ୧।୧।୪୯)। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ନକ୍ଖତ୍ତଂ ପଟିମାନେନ୍ତଂ ବାଲଂ ଅତ୍ଥୋ ହିତଂ ଉପଚ୍ଚଗା ଉପସମୀପେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅଗାତି। ଏକାଦସମଂ।

୧୨। ଦ୍ୱାଦସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୧୭୦। ଦ୍ୱାଦସମେ ନପ୍ପହୋତୀତି ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ନିୱାସାପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି। ଦ୍ୱାଦସମଂ।

୧୩। ତେରସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୧୭୫। ତେରସମେ ଏକଂ ୱସ୍ସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱସ୍ସସଦ୍ଦୋ ସଂୱଚ୍ଛରପରିଯାଯୋ, ଉପଯୋଗୱଚନଞ୍ଚ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଏକସ୍ମିଂ ସଂୱଚ୍ଛରେ’’ତି। ତେରସମଂ।

କୁମାରିଭୂତୱଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

୯। ଛତ୍ତୁପାହନୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

୧୧୮୧। ଛତ୍ତୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ କଦ୍ଦମାଦୀନୀତି ଚିକ୍ଖଲ୍ଲାଦୀନି। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଉଦକାଦୀନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଗଚ୍ଛାଦୀନୀତି ଖୁଦ୍ଦପାଦପାଦୀନି। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଞାନିପି ଛତ୍ତଂ ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟାନି ସମ୍ବାଧଟ୍ଠାନାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୧୮୪। ଦୁତିଯେ ଯାନେନାତି ଯନ୍ତି ଇଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ସୁଖେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଅନେନାତି ଯାନନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ତତିଯସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୧୯୧। ତତିଯେ ‘‘ୱିପ୍ପକିରିଯିଂସୂ’’ତି କିରିଯାପଦସ୍ସ କତ୍ତୁନା ଅୱିନାଭାୱତୋ କତ୍ତାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମଣଯୋ’’ତି। ମଣଯୋତି ଚ ରତନାନୀତି। ତତିଯଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୧୯୪। ଚତୁତ୍ଥେ ସୀସୂପଗାଦୀସୂତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଗୀୱୂପଗାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯଂ ଯନ୍ତି ଅଲଙ୍କାରନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଞ୍ଚମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୧୯୯। ପଞ୍ଚମେ ଗନ୍ଧେନ ଚାତି ଗନ୍ଧେତି ଅଭନୋ ୱଣ୍ଣଂ ସୂଚେତି ପକାସେତୀତି ଗନ୍ଧୋ। ୱଣ୍ଣକେନ ଚାତି ୱିଲେପନେନ ଚ। ତଞ୍ହି ୱଣ୍ଣଯତି ଛୱିସୋଭଂ ପକାସେତୀତି ୱଣ୍ଣକନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଚସଦ୍ଦେନ ସମାହାରଦ୍ୱନ୍ଦୱାକ୍ୟଂ ଦୀପେତୀତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଛଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୨୦୨। ଛଟ୍ଠେ ଅନୁତ୍ତାନୱଚନଂ ନତ୍ଥୀତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସତ୍ତମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୨୦୮। ସତ୍ତମେ ଉମ୍ମଦ୍ଦନେତି ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ମଦ୍ଦନେ। ସଂବାହନେପୀତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ବାହନେପୀତି। ସତ୍ତମଂ।

୮-୧୦। ଅଟ୍ଠମାଦିସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୨୧୦। ଅଟ୍ଠମାଦୀସୁ ତୀସୁ ଅନୁତ୍ତାନୱଚନଂ ନତ୍ଥୀତି। ଅଟ୍ଠମନୱମଦସମାନି।

୧୧। ଏକାଦସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୨୧୪। ଏକାଦସମେ ଅଭିମୁଖମେୱାତି ଅଭିମୁଖେ ଏୱ। ମୁଖସ୍ସ ହି ଅଭି ଅଭିମୁଖନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ, ସତ୍ତମିଯା ଅଂକାରୋ। ଇମିନା ପୁରତୋତି ଏତ୍ଥ ତୋପଚ୍ଚଯୋ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଉପଚାରନ୍ତି ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥୂପଚାରନ୍ତି। ଏକାଦସମଂ।

୧୨। ଦ୍ୱାଦସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୨୧୯। ଦ୍ୱାଦସମେ ''ଅନୋକାସକତ''ନ୍ତିପଦସ୍ସ ଅଯୁତ୍ତସମାସଭାୱଞ୍ଚ ୱିସେସନପରପଦବାହିରସମାସଭାୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅକତଓକାସ''ନ୍ତି। ଓକାସୋ ନ କତୋ ଯେନାତି ଅନୋକାସକତୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ତଂ। ''ଅନିଯମେତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ''ଅନୋଦିସ୍ସା''ତି ପଦସ୍ସ ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯନ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୀତି। ଦ୍ୱାଦସମଂ।

୧୩। ତେରସମସିକ୍ଖାପଦଂ

୧୨୨୬। ତେରସମେ ଉପଚାରେପୀତି ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନସଙ୍ଖାତେ ଉପଚାରେପି।

୧୨୨୭। ''ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରିକାଯା''ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ୱିସେସୋଯେୱାଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ''ସଙ୍କଚ୍ଚିକଚୀୱରମେୱା''ତି। ସମନ୍ତତୋ ପୁରିସାନଂ ଦସ୍ସନଂ କନ୍ତୀଯତି ଛିନ୍ଦୀଯତି ଏତ୍ଥାତି ସଙ୍କଚ୍ଚି, ଅଧକ୍ଖକୌବ୍ଭନାଭିଟ୍ଠାନଂ, ସଙ୍କଚ୍ଚେ ନିୱସିତବ୍ବନ୍ତି ସଂକଚ୍ଚିକଂ, ତମେୱ ଚୀୱରନ୍ତି ସଙ୍କଚ୍ଚିକଚୀୱରନ୍ତି। ତେରସମଂ।

ଛତ୍ତୁପାହନୱଗ୍ଗୋ ନୱମୋ।

ସବ୍ବାନେୱ ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ତେହି ଅଟ୍ଠାସୀତିସତସିକ୍ଖାପଦେହି, ଅପନେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତତ୍ରାତି ତେସୁ ଖୁଦ୍ଦକେସୁ। ଏତ୍ଥାତି ଦସସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୂତି।

ଭିକ୍ଖୁନିୱିଭଙ୍ଗେ ଖୁଦ୍ଦକୱଣ୍ଣନାଯ

ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୫। ପାଟିଦେସନୀଯସିକ୍ଖାପଦ-ଅତ୍ଥଯୋଜନା

ଖୁଦ୍ଦକାନଂ ଅନନ୍ତରା ପାଟିଦେସନୀଯା ନାମ ଅଟ୍ଠ ଯେ ଧମ୍ମା ସଙ୍ଖେପେନେୱ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୂଳ୍ହା ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି, ତେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପାଟିଦେସନୀଯନାମକାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସଙ୍ଖେପେନେୱ ଏସା ୱଣ୍ଣନା ପୱତ୍ତତେତି ଯୋଜନା।

୧୨୨୮।ଯାନି ସପ୍ପିତେଲାଦୀନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ଏତ୍ଥାତି ଅଟ୍ଠସୁ ପାଟିଦେସନୀଯେସୁ। ପାଳିଈୱିନିମୁତ୍ତକେସୂତି ପାଳିଇତୋ ୱିନିମୁତ୍ତକେସୁ। ସବ୍ବେସୂତି ଅଖିଲେସୁ ସପ୍ପିତେଲାଦୀସୂତି।

ଭିକ୍ଖୁନିୱିଭଙ୍ଗେ ପାଟିଦେସନୀଯୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ପନାତି ପକ୍ଖନ୍ତରଜୋତକୋ। ଯେ ଧମ୍ମା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସନ୍ତି ପାଟିଦେସନୀଯାନଂ। ପୁନ ତେସନ୍ତି ସେଖିଯଅଧିକରଣସମଥଧମ୍ମାନଂ।

ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯଂ, ୱିଦୂ ୱଦନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯକାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ତେସଂ ପାଟିଦେସନୀଯାନଂ ଅନନ୍ତରା ଯେ ଚ ସେଖିଯା ପଞ୍ଚସତ୍ତତି ଯେ ଚ ଧମ୍ମା, ଚସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ, ଅଧିକରଣୱ୍ହଯା ଅଧିକରଣସମଥନାମକା ସତ୍ତ ଯେ ଚ ଧମ୍ମା ଭଗୱତା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠା, ତେସଂ ସେଖିଯଅଧିକରଣସମଥଧମ୍ମାନଂ ଯୋ ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱିଭଙ୍ଗେ ମଯା ୱୁତ୍ତୋ, ତାଦିସମେୱ ତଂ ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱିଭଙ୍ଗେପି ୱିଦୂ ୱଦନ୍ତି ଯସ୍ମା, ତସ୍ମା ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ସେଖିଯଅଧିକରଣସମଥଧମ୍ମାନଂ ଯା ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ତତ୍ଥ ମହାୱିଭଙ୍ଗେ ୱିସୁଂ ମଯା ନ ୱୁତ୍ତା। ଇମା ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ଇଧାପି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱିଭଙ୍ଗେପି, ପିସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ, ମଯା ନ ୱୁତ୍ତାଯେୱାତି। ନକାରୋ ଦ୍ୱୀସୁ କିରିଯାସୁ ଯୋଜେତବ୍ବୋ।

‘‘ସବ୍ବାସୱପହଂ ମଗ୍ଗଂ, ପୁଞ୍ଜ୍ଞକମ୍ମେନ ଚିମିନା;

ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ସସନ୍ତାନେ, ସତ୍ତା ପସ୍ସନ୍ତୁ ନିବ୍ବୁତି’’ନ୍ତି।

ଅଯଂ ଗାଥା ଏତରହି ପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି, ଟୀକାସୁ ପନ ଅତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଏୱମେତ୍ଥ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା – ଇମିନା ପୁଞ୍ଜ୍ଞକମ୍ମେନ ଚ ୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନାଯ କତେନ ଇମିନା ପୁଞ୍ଜ୍ଞକମ୍ମେନ ଚ ଅଞ୍ଞେନ ପୁଞ୍ଜ୍ଞକମ୍ମେନ ଚ। ଚସଦ୍ଦୋ ହି ଅୱୁତ୍ତସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ସତ୍ତା ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ସବ୍ବାସୱପହଂ ସବ୍ବେସଂ ଆସୱାନଂ ୱିଘାତକଂ ମଗ୍ଗଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ସସନ୍ତାନେ ଅତ୍ତନୋ ନିଯକଜ୍ଝତ୍ତେ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଜନେତ୍ୱା ନିବ୍ବୁତିଂ ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନଂ ଞାଣାଲୋଚନେନ ପସ୍ସନ୍ତୂତି।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ଭିକ୍ଖୁନିୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନାଯ

ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଜାଦିଲଞ୍ଛିତନାମେନ, ନେକାନଂ ୱାଚିତୋ ମଯା;

ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱିଭଙ୍ଗସ୍ସ, ସମତ୍ତୋ ଯୋଜନାନଯୋତି।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ମହାଵଗ୍ଗଯୋଜନା

୧। ମହାଖନ୍ଧକଂ

୧। ବୋଧିକଥା

ଏଵ୍ଵୂଭତୋଵିଭଙ୍ଗସ୍ସ , କତ୍ଵାନ ଯୋଜନାନଯଂ;

ମହାଵଗ୍ଗଖନ୍ଧକସ୍ସ, କରିସ୍ସଂ ଯୋଜନାନଯଂ।

ଉଭିନ୍ନନ୍ତି ଉଭଯେସଂ। ପାତିମୋକ୍ଖାନନ୍ତି ପାତିମୋକ୍ଖଵିଭଙ୍ଗାନଂ। ପାତିମୋକ୍ଖଗହଣେନ ହେତ୍ଥ ତେସଂ ଵିଭଙ୍ଗୋପି ଗହିତୋ ଅଭେଦେନ ଵା ଉତ୍ତରପଦଲୋପଵସେନ ଵା। ଖନ୍ଧକନ୍ତି ପଞ୍ଞତ୍ତିସମୂହଂ। ଖନ୍ଧସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତିଵାଚକୋ। ଵିନଯପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ‘‘ଖନ୍ଧୋ’’ତି। ତେସଂ ସମୂହୋ ଖନ୍ଧକୋ। ଅଥଵା ଖନ୍ଧୋତି ରାସି। ଖନ୍ଧସଦ୍ଦୋ ହି ରାସତ୍ଥଵାଚକୋ। ଵିନଯପଞ୍ଞତ୍ତିରାସି ଵୁଚ୍ଚତି ‘‘ଖନ୍ଧୋ’’ତି। କକାରୋ ପକାସକଵାଚକୋ। ଖନ୍ଧାନଂ ଵିନଯପଞ୍ଞତ୍ତିରାସୀନଂ କୋ ପକାସକୋତି ଖନ୍ଧକୋ, ତଂ ଖନ୍ଧକଂ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ଉଭିନ୍ନଂ ପାତିମୋକ୍ଖାନଂ ସଙ୍ଗୀତିସମନନ୍ତରଂ ଖନ୍ଧକୋଵିଦା ଖନ୍ଧକେସୁ କୁସଲା ମହାଥେରା ଯଂ ଖନ୍ଧକଂ ସଙ୍ଗାଯିଂସୁ, ତସ୍ସ ଖନ୍ଧକସ୍ସ ଦାନି ସଂଵଣ୍ଣନାକ୍କମୋ ଯସ୍ମା ସମ୍ପତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଖନ୍ଧକସ୍ସ ଅଯଂ ଅନୁତ୍ତାନତ୍ଥଵଣ୍ଣନା ହୋତୀତି।

ଯେ ଅତ୍ଥାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହିସଦ୍ଦୋ ପଦାଲଙ୍କାରୋ। ଯେସନ୍ତି ପଦାନଂ। ତେତି ତେ ଅତ୍ଥେ। ଭଵେତି ଭଵେଯ୍ୟୁଂ, ଭଵିତୁଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେସନ୍ତି ଅତ୍ଥାନଂ। କିନ୍ତି କିଂ ପଯୋଜନଂ। ତେତି ଅତ୍ଥେ, ଞାତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଥଵା ତେତି ଅତ୍ଥା, ଅଵଣ୍ଣିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସଂଯେଵାତି ଅତ୍ଥାନମେଵ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ପଦଭାଜନୀଯେ ଯେସଂ ପଦାନଂ ଯେ ଅତ୍ଥା ଭଗଵତା ପକାସିତା, ତେସଂ ପଦାନନ୍ତି ପାଠସେସୋ, ତେ ଅତ୍ଥେ ପୁନ ଵଦେଯ୍ୟାମ ଚେ, କଦା ପରିଯୋସାନଂ ସଂଵଣ୍ଣନାଯ ପରିନିଟ୍ଠାନଂ ଭଵେ, ନ ଭଵେଯ୍ୟାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯେ ଚେଵ ଅତ୍ଥା ଉତ୍ତାନା, ତେସଂ ସଂଵଣ୍ଣନାଯ କିଂ ପଯୋଜନଂ, ନ ପଯୋଜନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଧିପ୍ପାଯାନୁସନ୍ଧୀହି ଚ ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଚ ଅନୁସନ୍ଧିନା ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ଚ ଯେ ପନ ଅତ୍ଥା ଅନୁତ୍ତାନା, ତେ ଅତ୍ଥେ, ଅତ୍ଥା ଵା ଅଵଣ୍ଣିତା ଯସ୍ମା ଞାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତସ୍ମା ତେସଂଯେଵ ଅତ୍ଥାନଂ ଅଯଂ ସଂଵଣ୍ଣନାନଯୋ ହୋତୀତି। ଇତିସଦ୍ଦୋ ପରିସମାପନତ୍ଥୋ।

୧। ‘‘ତେନ…ପେ… ଵେରଞ୍ଜାଯ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୧) କରଣଵଚନେ ଵିସେସକାରଣମତ୍ଥି ଵିଯ, ‘‘ତେନ…ପେ… ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ନତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ଅସଦିସୋପମାଯଂ। କିଞ୍ଚାପିସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥଜୋତକୋ, ପନ-ସଦ୍ଦୋ ସମ୍ଭାଵନତ୍ଥଜୋତକୋ। ‘‘କରଣଵଚନେନେଵା’’ତି ଏତ୍ଥ ଏଵକାରେନ ଉପଯୋଗଵଚନଂ ଵା ଭୁମ୍ମଵଚନଂ ଵା ନିଵାରେତି। ଅଭିଲାପୋତି ଅଭିମୁଖଂ ଅତ୍ଥଂ ଲପତୀତି ଅଭିଲାପୋ, ସଦ୍ଦୋ। ଆଦିତୋତି ଵେରଞ୍ଜକଣ୍ଡତୋ। ଏତନ୍ତି ‘‘ତେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା ଉରୁଵେଲାଯ’’ନ୍ତିଆଦିଵଚନଂ। ‘‘ଅଞ୍ଞେସୁପୀ’’ତି ଵତ୍ଵା ତମେଵତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ଇତୋ ପରେସୂ’’ତି।

ଯଦି ଵିସେସକାରଣଂ ନତ୍ଥି, କିଂ ପନେତସ୍ସ ଵଚନେ ପଯୋଜନନ୍ତି ଚୋଦେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କିଂ ପନେତସ୍ସା’’ତିଆଦି। ଏତସ୍ସାତି ‘‘ତେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା ଉରୁଵେଲାଯ’’ନ୍ତିଆଦିଵଚନସ୍ସ। ନିଦାନଦସ୍ସନଂ ପଯୋଜନଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ତମେଵତ୍ଥଂ ଵିଭାଵେତୁମାହ ‘‘ଯା ହୀ’’ତିଆଦି। ଯା ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚେଵ ଯା ଉପସମ୍ପଦା ଚ ଭଗଵତୋ ଅନୁଞ୍ଞାତାତି ଯୋଜନା। ଯାନି ଚ ଅନୁଞ୍ଞାତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତାନୀତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଦୀନି। ଅଭିସମ୍ବୋଧିନ୍ତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞାଣପଦଟ୍ଠାନଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପଦଟ୍ଠାନଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞାଣଞ୍ଚ। ବୋଧିମହାମଣ୍ଡେତି ମହନ୍ତାନଂ ମଗ୍ଗଞାଣସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣାନଂ ପସନ୍ନଟ୍ଠାନେ ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ଏଵନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ।

ତତ୍ଥାତି ଯଂ ‘‘ତେନ ସମଯେନ ଉରୁଵେଲାଯ’’ନ୍ତିଆଦିଵଚନଂ ଵୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ। ଉରୁଵେଲାଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉରୁସଦ୍ଦୋ ମହନ୍ତପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ମହାଵେଲାଯ’’ନ୍ତି। ‘‘ଵାଲିକରାସିମ୍ହୀ’’ତି ଇମିନା ଵେଲାସଦ୍ଦସ୍ସ ରାସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, କାଲସୀମାଦଯୋ ନିଵତ୍ତେତି। ଯଦି ପନ ‘‘ଉରୂ’’ତି ଵାଲିକାଯ ନାମଂ, ‘‘ଵେଲା’’ତି ମରିଯାଦାଯ, ଏଵଞ୍ହି ସତି ନନୁ ଉରୁଯା ଵେଲାତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଵେଲାତିକ୍କମନହେତୁ ଆହଟା ଉରୁ ଉରୁଵେଲା’’ତି। ଇମିନା ଵେଲାଯ ଅତିକ୍କମୋ ଵେଲା ଉତ୍ତରପଦଲୋପଵସେନ, ଵେଲାଯ ଆହଟା ଉରୁ ଉରୁଵେଲା ପଦଵିପରିଯାଯଵସେନାତି ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଉରୁଵେଲାଯ’’ନ୍ତିପଦେ। ତମେଵତ୍ଥଂ ଵିଭାଵେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅତୀତେ କିରା’’ତିଆଦି। ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ପବ୍ବଜିତ୍ଵାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜନ୍ତି

ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ନ ସମଣପବ୍ବଜ୍ଜଂ। କତିକଵତ୍ତନ୍ତି କରଣଂ କତଂ, କତେନ ପଵତ୍ତଂ କତିକଂ, ତମେଵ ଵତ୍ତଂ କତିକଵତ୍ତଂ। ଅକଂସୁ କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯୋତି ଯୋ କୋଚି। ଅଞ୍ଞତ୍ରୋତି ଅତ୍ତନା ଅପରୋ। ସୋ ଆକିରତୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପତ୍ତପୁଟେନାତି ପଣ୍ଣେନ କତେନ ପୁଟେନ। ତତୋତି କତିକଵତ୍ତକରଣତୋ। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ। ତତୋତି ମହାଵାଲିକରାସିଜନନତୋ, ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନନ୍ତି ତଂ ପଦେସଂ। ତନ୍ତି ମହାଵାଲିକରାସିଂ।

‘‘ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ’’ତି ଏତ୍ଥ ଅସ୍ସତ୍ଥରୁକ୍ଖସ୍ସ ଉପଚାରଵସେନ ବୋଧୀତି ନାମଲଭନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ବୋଧି ଵୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣ’’ନ୍ତିଆଦି। ଇମିନା ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ବୁଜ୍ଝତୀତି ବୋଧୀତି ଵଚନତ୍ଥେନ ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ ବୋଧି ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥାତି ବୋଧିମ୍ହି, ବୋଧିଯଂ ଵା। ସମୀପତ୍ଥେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମଵଚନଂ। ରୁକ୍ଖୋପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ନ ମଗ୍ଗଞାଣମେଵାତି ଦସ୍ସେତି। ମୂଲେତି ଆସନ୍ନେ। ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଅନୁନାସିକଲୋପଵସେନ ସନ୍ଧୀତି ଆହ ‘‘ପଠମଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି। ‘‘ହୁତ୍ଵା’’ତି ଇମିନା ‘‘ପଠମ’’ନ୍ତିପଦସ୍ସ ଭାଵନପୁଂସକଂ ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବପଠମଂଯେଵାତି ସବ୍ବେସଂ ଜନାନଂ ପଠମମେଵ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ଵାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକୋ ଏଵ ପଲ୍ଲଙ୍କୋ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କୋତି ଅଵଧାରଣସମାସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏକେନେଵ ପଲ୍ଲଙ୍କେନା’’ତି। ‘‘ସକିଂ…ପେ… ଆଭୁଜିତେନା’’ତି ଇମିନା ଅଵଧାରଣଫଲଂ ଦସ୍ସେତି। ପଲ୍ଲଙ୍କୋତି ଚ ଊରୁବଦ୍ଧାସନଂ। ଵିମୁତ୍ତିସୁଖଂ ପଟିସଂଵେଦୀତି ଏତ୍ଥ ତଦଙ୍ଗାଦୀସୁ (ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୧୦୪) ପଞ୍ଚସୁ ଵିମୁତ୍ତୀସୁ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିସଙ୍ଖାତା ଫଲସମାପତ୍ତି ଏଵାଧିପ୍ପେତାତି ଆହ ‘‘ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖ’’ନ୍ତି। ଫଲସମାପତ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତି। ସା ହି ଵିରୁଦ୍ଧେହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ମୁଚ୍ଚିତତ୍ତେନ ଵିମୁତ୍ତୀତି ଵୁଚ୍ଚତି, ତାଯ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ସୁଖଂ ଵିମୁତ୍ତିସୁଖଂ, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକଂ ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖଂ। ଅଥଵା ତାଯ ଜାତଂ ସୁଖଂ ଵିମୁତ୍ତିସୁଖଂ, ସକଲକିଲେସଦୁକ୍ଖୂପସମସୁଖଂ । ‘‘ପଟିସଂଵେଦଯମାନୋ’’ତିଇମିନା ‘‘ପଟିସଂଵେଦୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଣୀପଚ୍ଚଯସ୍ସ କତ୍ତୁତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପୁନପ୍ପୁନଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଵଦତି ଅନୁଭଵତୀତି ପଟିସଂଵେଦୀ। ପଟିସଂଵେଦୀ ହୁତ୍ଵା ନିସୀଦୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ପଚ୍ଚଯାକାରନ୍ତି ଅଵିଜ୍ଜାଦିପଚ୍ଚଯାନଂ ଉପ୍ପାଦାକାରଂ। କସ୍ମା ପଚ୍ଚଯାକାରୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ନାମାତି ଆହ ‘‘ପଚ୍ଚଯାକାରୋ ହୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ଵା। ‘‘ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞ’’ନ୍ତିଇମିନା ‘‘ପଟିଚ୍ଚା’’ତିପଦସ୍ସ କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ସହିତେ’’ତିଇମିନା ସଂସଦ୍ଦସ୍ସତ୍ଥଂ। ‘‘ଧମ୍ମେ’’ତିଇମିନା ତସ୍ସ ସରୂପଂ। ଏତ୍ଥାତି ଇମିସ୍ସଂ ଵିନଯଟ୍ଠକଥାଯଂ। ତତ୍ଥାତି ‘‘ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମ’’ନ୍ତିପଦେ, ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମେସୁ ଵା। ସ୍ଵେଵ ପଚ୍ଚଯାକାରୋ ଵୁଚ୍ଚତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ଅତ୍ତନା କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚକରଣତୋ’’ତିଇମିନା ଅନୁଲୋମସଦ୍ଦସ୍ସ ସଭାଵତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସ୍ଵେଵାତି ପଚ୍ଚଯାକାରୋ ଏଵ। ତଂ କିଚ୍ଚନ୍ତି ଅତ୍ତନା କତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ କିଚ୍ଚଂ। ତସ୍ସ ଅକରଣତୋତି ଅତ୍ତନା କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚସ୍ସ ଅକରଣତୋ। ଇମିନା ପଟିଲୋମସଦ୍ଦସ୍ସ ସଭାଵତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପୁରିମନଯେନେଵାତି ‘‘ଅଵିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା’’ତିଆଦିନା ପୁରିମନଯେନେଵ। ଵାତି ଅଥଵା। ପଵତ୍ତିଯାତି ସଂସାରପଵତ୍ତିଯା। ଅନୁଲୋମୋତି ଅନୁକୂଲୋ, ଅନୁରୂପୋ ଵା। ଇତରୋତି ‘‘ଅଵିଜ୍ଜାଯତ୍ଵେଵା’’ତିଆଦିନା ଵୁତ୍ତୋ ପଚ୍ଚଯାକାରୋ। ତସ୍ସାତି ପଵତ୍ତିଯା। ପଟିଲୋମୋତି ପଟିଵିରୁଦ୍ଧୋ, ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମ’’ନ୍ତିପଦେ। ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଏଵାତି ସମ୍ଭଵତୋ ତସ୍ସ ଫଲଂ ଵା ‘‘ସଦ୍ଦନ୍ତରତ୍ଥାପୋହନେନ ସଦ୍ଦୋ ଅତ୍ଥଂ ଵଦତୀ’’ତି ଵଚନତୋ (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୧; ଦୀ। ନି। ଟୀ। ୧।୧; ମ। ନି। ଟୀ। ୧।ମୂଲପରିଯାଯସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା; ସଂ। ନି। ଟୀ। ୧।୧। ଓଘତରଯସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା; ଅ। ନି। ଟୀ। ୧।୧।ରୂପାଦିଵଗ୍ଗଵଣ୍ଣନା) ସଦ୍ଦନ୍ତରତ୍ଥାପୋହନଂ ଵା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆଦିତୋ ପନା’’ତିଆଦି। ଯାଵସଦ୍ଦୋ ଅଵଧିଵଚନୋ। ଯାଵ ଅନ୍ତଂ ପାପେତ୍ଵାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତୋତି ଇମେହି ଵୁତ୍ତେହି ଦ୍ଵୀହି ଅତ୍ଥେହି। ‘‘ମନସାକାସୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଇକାରଲୋପଵସେନ ସନ୍ଧୀତି ଆହ ‘‘ମନସି ଅକାସୀ’’ତି। ତତ୍ଥାତି ‘‘ମନସାକାସୀ’’ତିପଦେ। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ। ଇଦନ୍ତି ଇମଂ ଆକାରଂ। ତତ୍ଥାତି ‘‘ଅଵିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା’’ତିଆଦିପାଠେ ଅଵଯଵତ୍ଥୋ ଏଵଂ ଵେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ସମାସମଜ୍ଝେ ତସଦ୍ଦେନ ପୁବ୍ବପଦସ୍ସେଵ ଲିଙ୍ଗଵଚନାନି ଗହେତବ୍ବାନୀତି ଆହ ‘‘ଅଵିଜ୍ଜା ଚ ସା ପଚ୍ଚଯୋ ଚା’’ତି । ଵାକ୍ୟେ ପନ ତସଦ୍ଦେନ ପରପଦସ୍ସେଵ ଲିଙ୍ଗଵଚନାନି ଗହେତବ୍ବାନି। ‘‘ଅଵିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା’’ତିପଦଂ ‘‘ସମ୍ଭଵନ୍ତୀ’’ତିପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ତସ୍ମା ଅଵିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା ସମ୍ଭଵନ୍ତୀ’’ତି। ସବ୍ବପଦେସୂତି ‘‘ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚଯା ଵିଞ୍ଞାଣ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ସବ୍ବେସୁ ପଦେସୁ।

ଯଥା ପନାତି ଯେନାକାରେନ ପନ। ଇଦନ୍ତି ଇମଂ ଆକାରଂ। ତତ୍ଥାତି ‘‘ଅଵିଜ୍ଜାଯ…ପେ… ନିରୋଧୋ’’ତିଆଦିଵାକ୍ୟେ। ଅଵିଜ୍ଜାଯତ୍ଵେଵାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଭଦ୍ଦିଯୋତ୍ଵେଵା’’ତିଆଦୀସୁ ଵିଯ ‘‘ଭଦ୍ଦିଯୋ ଇତି ଏଵା’’ତି ପଦଚ୍ଛେଦୋ କତ୍ତବ୍ବୋ, ନ ଏଵଂ ‘‘ଅଵିଜ୍ଜାଯ ଇତି ଏଵା’’ତି, ଅଥ ଖୋ ‘‘ଅଵିଜ୍ଜାଯ ତୁ ଏଵା’’ତି କାତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଅଵିଜ୍ଜାଯ ତୁ ଏଵା’’ତି। ‘‘ପ ଅତିମୋକ୍ଖଂ ଅତିପମୋକ୍ଖ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନଵଣ୍ଣନା) ଵିଯ ଉପସଗ୍ଗବ୍ଯତ୍ତଯେନ ଵୁତ୍ତଂ, ଏଵମିଧ ନିପାତବ୍ଯତ୍ତଯେନ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଏଵସଦ୍ଦେନ ସତ୍ତଜୀଵାଦଯୋ ନିଵତ୍ତେତି। ତୁସଦ୍ଦୋ ପକ୍ଖନ୍ତରତ୍ଥଜୋତକୋ। ଅନୁଲୋମପକ୍ଖତୋ ପଟିଲୋମସଙ୍ଖାତଂ ପକ୍ଖନ୍ତରଂ ମନସାକାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସେସଵିରାଗନିରୋଧସଦ୍ଦୋ ଅଯୁତ୍ତସମାସୋ, ଉତ୍ତରପଦେନ ଚ ତତିଯାସମାସୋତି ଆହ ‘‘ଵିରାଗସଙ୍ଖାତେନ ମଗ୍ଗେନ ଅସେସନିରୋଧା’’ତି। ତତ୍ଥ ଅସେସସଦ୍ଦଂ ଵିରାଗସଦ୍ଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧମକତ୍ଵା ନିରୋଧସଦ୍ଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧଂ କତ୍ଵା ଅତ୍ଥସ୍ସ ଗହଣଂ ଅଯୁତ୍ତସମାସୋ ନାମ। ‘‘ମଗ୍ଗେନା’’ତିଇମିନା ଵିରାଗସଦ୍ଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ମଗ୍ଗୋ ହି ଵିରଜ୍ଜନତ୍ତେନ ଵିରାଗୋତି ଵୁଚ୍ଚତି। ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋତି ଏତ୍ଥ ମଗ୍ଗେନ ନିରୋଧତ୍ତା ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧୋ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ସଙ୍ଖାରାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧୋ

ହୋତୀ''ତି। ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧୋତି ଚ ଅନୁପ୍ପାଦେନ ନିରୋଧୋ ସମୁଚ୍ଛେଦଵସେନ ନିରୁଦ୍ଧତ୍ତା। ଏଵନ୍ତି ଯଥା ଅଵିଜ୍ଜାଯଢେଵ ଅସେସଵିରାଗନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ, ଏଵଂ ତଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥାତି ''ଏଵମେତସ୍ସା''ତିଆଦିଵଚନେ। କେଵଲସଦ୍ଦୋ ସକଲପରିଯାଯୋତି ଆହ ''ସକଲସ୍ସା''ତି, ଅନଵସେସସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥଵା ସତ୍ତଜୀଵାଦୀହି ଅମିସ୍ସିତତ୍ତା ଅମିସ୍ସସ୍ସୋତି ଆହ ''ସୁଦ୍ଧସ୍ସ ଵା''ତି। ''ସତ୍ତଵିରହିତସ୍ସା''ତି ଇମିନା ସୁଦ୍ଧଭାଵଂ ଦସ୍ସେତି। ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଖନ୍ଧସଦ୍ଦୋ ରାସତ୍ଥଵାଚକୋତି ଆହ ''ଦୁକ୍ଖରାସିସ୍ସା''ତି।

ଏତମତ୍ଥଂଵିଦିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଏତସଦ୍ଦସ୍ସ ଵିସଯଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଵୁତ୍ତଂ ''ଯ୍ୱାଯ''ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ''ଅଵିଜ୍ଜାଦିଵସେନ…ପେ… ନିରୋଧୋ ହୋତୀ''ତି ଯ୍ୱାଯଂ ଅତ୍ଥୋ ଵୁତ୍ତୋତି ଯୋଜନା। ସମୁଦଯୋ ଚ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଵିଦିତଵେଲାଯନ୍ତି ପାକଟଵେଲାଯଂ ପସିଦ୍ଧକାଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମଂ ଉଦାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଇମସଦ୍ଦୋ ଵୁଚ୍ଚମାନାପେକ୍ଖୋ। ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଵିଦିତେ ସତୀତି ଯୋଜନା। ପଜାନନତାଯାତି ପକାରେନ ଜାନନଭାଵସ୍ସ। ସୋମନସ୍ସଯୁତ୍ତଞାଣସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ସୋମନସ୍ସେନ ଏକୁପ୍ପାଦାଦିଵସେନ ଯୁତ୍ତେନ ଞାଣେନ ସମୁଟ୍ଠାନଂ, ଯୁତ୍ତଂ ଵା ଞାଣସଙ୍ଖାତଂ ସମୁଟ୍ଠାନଂ ଉଦାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ଉଦାନନ୍ତି କେନଟ୍ଠେନ ଉଦାନଂ? ଉଦାନଟ୍ଠେନ, ମୋଦନଟ୍ଠେନ, କୀଳଅନଟ୍ଠେନ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। କିମିଦଂ ଉଦାନଂ ନାମ? ପୀତିଵେଗସମୁଟ୍ଠାପିତୋ ଉଦାହାରୋ। ଯଥା (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥା) ହି ଯଂ ତେଲାଦିମିନିତଵତ୍ଥୁ ମାନଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି ଵିସନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ''ଅଵସେକୋ''ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଯଞ୍ଚ ଜଲଂ ତଳାକଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ''ଓଘୋ''ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଏଵମେଵଂ ଯଂ ପୀତିଵେଗସମୁଟ୍ଠାପିତଂ ଵିତକ୍କଵିପ୍ଫାରଂ ହଦଯଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ସୋ ଅଧିକୋ ହୁତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଅସଣ୍ଠହିତ୍ୱା ଵଚୀଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ପଟିଗ୍ଗାହକନିରପେକ୍ଖୋ ଉଦାହାରଵିସେସୋ ''ଉଦାନ''ନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ''ଅତ୍ତମନଵାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେସୀ''ତି ଇମିନା ଉଦଧାତୁସ୍ସ ଉଦାହାରତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ତସ୍ସାତି ଉଦାନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଏଵଂ ଵେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଯଦାତି ଏତ୍ଥ ଦାପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଵାକ୍ୟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯସ୍ମିଂ କାଲେ''ତି। ହଵେତି ''ବ୍ୟତ୍ତ''ନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ବ୍ୟତ୍ତଂ ପାକଟନ୍ତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ପାତୁଭଵନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ପାତୁନିପାତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ''ହଵେ''ତି ନିପାତେନ ଵୁତ୍ତତ୍ତା ଭୂଧାତୁସ୍ସେଵ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀ''ତି। ଅନୁଲୋମ ପଟିଲୋମ ପଚ୍ଚଯାକାର ପଟିଵେଧସାଧକାତି ଅନୁଲୋମତୋ ଚ ପଟିଲୋମତୋ ଚ ପଚ୍ଚଯାକାରସ୍ସ ପଟିଵିଜ୍ଝନସ୍ସ ସାଧକା। ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମାତି ବୋଧିଯା ମଗ୍ଗଞାଣସ୍ସ ପକ୍ଖେ ଭଵା ସତ୍ତତିଂସ ଧମ୍ମା। ଅଥଵା ପାତୁନିପାତେନ ସହ ''ଭଵନ୍ତୀ''ତିପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପକାସନ୍ତୀ''ତି। ଇମସ୍ମିଂ ନଯେ ହଵେସଦ୍ଦୋ ଏକଂସତ୍ଥଵାଚକୋ। ହଵେ ଏକଂସେନାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିସମଯଵସେନାତି ମଗ୍ଗଞାଣଵସେନ । ମଗ୍ଗଞାଣଞ୍ହି ଯସ୍ମା ଅଭିମୁଖଂ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ସମେଚ୍ଚ ଅଯତି ଜାନାତି, ତସ୍ମା ଅଭିସମଯୋତି ଵୁଚ୍ଚତି।

''କିଲେସସନ୍ତାପନଟ୍ଠେନା''ତି ଇମିନା ଆଭୁସୋ କିଲେସେ ତାପେତୀତି ଆତାପୋତି ଵଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ନ ଵୀରିଯସାମଞ୍ଞଂ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନଵୀରିଯମେଵାତି ଆହ ''ସମ୍ମପ୍ପଧାନଵୀରିଯଵତୋ''ତି। ଇମିନା ଆତାପୀତି ଏତ୍ଥ ଈପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଵନ୍ତୁଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନଲକ୍ଖଣେନ ଚାତି କସିଣାଦିଆରମ୍ମଣଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ନିଜ୍ଝାନସଭାଵେନ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିସଙ୍ଖାତେନ ଝାନେନ ଚ। ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନଲକ୍ଖଣେନ ଚାତି ଅନିଚ୍ଚାଦିଲକ୍ଖଣଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ନିଜ୍ଝାନସଭାଵେନ ଵିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲସଙ୍ଖାତେନ ଝାନେନ ଚ। ''ବାହିତପାପସ୍ସା''ତି ଇମିନା ବାହିତୋ ଅଣୋ ପାପୋ ଅନେନାତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ଵଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଣସଦ୍ଦୋ ହି ପାପପରିଯାଯୋ। ''ଖୀଣାସଵସ୍ସା''ତି ଇମିନା ତସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଥସ୍ସାତି ଅଥ ଅସ୍ସ, ତସ୍ମିଂ କାଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯା ଏତା କଙ୍ଖା ଵୁତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''କୋ ନୁ ଖୋ…ପେ… ଅଵୋଚା''ତିଆଦିନା (ସଂ। ନି। ୨।୧୨) ନଯେନ ଚ ତଥା ''କତମଂ ନୁ ଖୋ…ପେ… ଅଵୋଚା''ତିଆଦିନା (ସଂ। ନି। ୨।୩୫) ନଯେନ ଚ ପଚ୍ଚଯାକାରେ ଵୁତ୍ତାତି ଯୋଜନା। ନୋ କଲ୍ଲୋ ପଞ୍ହୋତି ଅଯୁତ୍ତୋ ପଞ୍ହୋ, ଦୁପ୍ପଞ୍ହୋ ଏସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତଥାତି ଏଵଂ, ତତୋ ଅଞ୍ଞଥା ଵା। ଯା ଚ ସୋଳସ କଙ୍ଖା (ମ। ନି। ୧।୧୮; ସଂ। ନି। ୨।୨୦) ଆଗତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅପଟିଵିଦ୍ଧତ୍ତା କଙ୍ଖାତି ଯୋଜନା। ସୋଳସ କଙ୍ଖାତି ଅତୀତଵିସଯା ପଞ୍ଚ, ଅନାଗତଵିସଯା ପଞ୍ଚ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଵିସଯା ଛାତି ସୋଳସଵିଧା କଙ୍ଖା। ଵପଯନ୍ତୀତି ଵି ଅପଯନ୍ତି, ଇକାରଲୋପେନାଯଂ ସନ୍ଧି। ଵିରୂପସଗ୍ଗୋ ଧାତ୍ୱତ୍ଥାନୁଵତ୍ତକୋ, ଅପଯନ୍ତି – ସଦ୍ଦୋ ଅପଗମନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି। ''ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀ''ତିଇମିନା ଅପଗମନତ୍ଥମେଵ ପରିଯାଯନ୍ତରେନ ଦୀପେତି। ''କସ୍ମା''ତି ଇମିନା ''ଯତୋ ପଜାନାତି ସହେତୁଧମ୍ମ''ନ୍ତି ଵାକ୍ୟସ୍ସ ପୁବ୍ବଵାକ୍ୟକାରଣଭାଵଂ ଦସ୍ସେତି। ସହେତୁଧମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସହ ଅଵିଜ୍ଜାଦିହେତୁନାତି ସହେତୁ, ସଙ୍ଖାରାଦିକୋ ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମୋ। ସହେତୁ ଚ ସୋ ଧମ୍ମୋ ଚାତି ସହେତୁଧମ୍ମୋତି ଵଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଵିଜ୍ଜାଦିକେନା''ତିଆଦି । ''ପଟିଵିଜ୍ଝତୀ''ତି ଇମିନା ପଜାନା ତୀତି ଏତ୍ଥ ଞାଧାତୁଯା ଅଵବୋଧନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ମାରଣତୋସନାଦିକେ ଅତ୍ଥେ ନିଵତ୍ତେତି। ଇତୀତି ତସ୍ମା, ଵପଯନ୍ତୀତି ଯୋଜନା।

୨।ପଚ୍ଚଯକ୍ଖଯସ୍ସାତି ପଚ୍ଚଯାନଂ ଖଯଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅସଙ୍ଖତସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ରାତି ଦୁତିଯୌଦାନେ। ଖୀଯନ୍ତି ପଚ୍ଚଯା ଏତ୍ଥାତି ଖଯଂ, ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଆହ ''ପଚ୍ଚଯାନଂ ଖଯସଙ୍ଖାତଂ ନିବ୍ବାନ''ନ୍ତି। ''ଅଞ୍ଞାସୀ''ତି ଇମିନା ଅଵେଦୀତି ଏତ୍ଥ ଵିଦଧାତୁଯା ଞାଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ଅନୁଭଵନଲାଭାଦିକେ ନିଵତ୍ତେତି। ତସ୍ମା ଵପଯନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଵୁତ୍ତପ୍ପକାରାତି ପଠମୌଦାନେ ଵୁତ୍ତସଦିସା। ଧମ୍ମାତି ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମା, ଚତୁଅରିଯସଚ୍ଚଧମ୍ମା ଵା।

୩। ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେନ ମଗ୍ଗେନ ୱିଦିତୋତି ଯୋଜନା। ତତ୍ରାତି ତତିୟୌଦାନେ। ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତିଟ୍ଠତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେହି ଉପ୍ପନ୍ନେହି ବୋଧିପକ୍ଖିୟଧମ୍ମେହି ୱା ୟସ୍ସ ଅରିୟମଗ୍ଗସ୍ସ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମା ପାତୁଭୂତା, ତେନ ଅରିୟମଗ୍ଗେନ ୱା ୱିଧୂପୟନ୍ତି ଯୋଜନା। ୱୁଉପ୍ପକାରନ୍ତି ସୁଉନିପାତେ ୱୁଉପ୍ପକାରଂ। ମାରସେନନ୍ତି କାମାଦିକଂ ଦସୱିଧଂ ମାରସେନଂ। ''ୱିଧମେନ୍ତୋ''ତିଇମିନା ୱିଧୂପୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଧୂପଧାତୁୟା ୱିଧମନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ଲିମ୍ପନତ୍ଥାଦୟୋ ନିୱତ୍ତେତି। ''ୱିଦ୍ଧଂ ସେନ୍ତୋ''ତିଇମିନା ୱିଧମେନ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ଧମୁଧାତୁୟା ଧଂସନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ସଦ୍ଦତ୍ଥାଦୟୋ ନିୱତ୍ତେତି। ''ସୂରିୟୋୱ ଓଭାସୟ''ନ୍ତିପଦସ୍ସ ''ସୂରିୟୋ ଇୱା''ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୟଥା''ତିଆଦି। ସୂରିୟୋତି ଆଦିଚ୍ଚୋ। ସୋ ହି ୟସ୍ମା ପଠମକପ୍ପିକାନଂ ସୂରଂ ଜନେତି, ତସ୍ମା ସୂରିୟୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଗତୋତି ଅଭିମୁଖଂ ଉଦ୍ଧଂ ଆକାସଂ ଗତୋ, ଅନ୍ତଂ ୱା ଆକାସଂ ଉଗ୍ଗତୋ। ଅନ୍ତଲିକ୍ଖସଦ୍ଦୋ ହି ଆକାସପରିୟାୟୋ। ଆକାସୋ ହି ୟସ୍ମା ଆଭୁସୋ ଭାତି ଦିପ୍ପତି, ତସ୍ମା ''ଅଭ୍ଭ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ – ୟଥା ସୂରିୟୋ ଓଭାସୟନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ। ୟଥା ସୂରିୟୋ ଅନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମେନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମାରସେନମ୍ପି ୱିଧୂପୟନ୍ତୋତି।

ଏତ୍ଥାତି ଏତେସୁ ତୀସୁ ଉଦାନେସୁ। ପଠମଂ ଉଦାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିସ୍ସା ଖନ୍ଧକପାଠଇୟା ଉଦାନପାଠଇଂ ସଂସନ୍ଦନ୍ତୋ ଆହ ''ଉଦାନେ ପନା''ତିଆଦି । ଉଦାନେ ପନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ଉଦାନେ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ, ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଚ୍ଚୟେନାତି ଅତିକ୍କମେନ, ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ଆହ ''ତଦା ହୀ''ତିଆଦି। ତଦାତି ''ସ୍ୱେ ଆସନା ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ''ତି ରତ୍ତିଂ ଉପ୍ପାଦିତମନସିକାରକାଲେ। ଭଗୱା ମନସାକାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁରିମା ଦ୍ୱେ ଉଦାନଗାଥା ଆନୁଭାୱଦୀପିକା ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ପଚ୍ଚୟାକାରପଜାନନପଚ୍ଚୟକ୍ଖୟାଧିଗମସ୍ସ। ଏକେକମେୱାତି ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମେସୁ ଏକେକମେୱ। ପଠମୟାମଞ୍ଚାତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗେ ଉପୟୋଗୱଚନଂ, ନିରନ୍ତରଂ ପଠମୟାମକାଲନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଧ ପନାତି ଇମସ୍ମିଂ ଖନ୍ଧକେ ପନ। ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ଭଗୱା ହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଭଗୱା ଉଦାନେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିସାଖପୁଣ୍ଣମାୟାତି ୱିସାଖାୟ ୟୁତ୍ତାୟ ପୁଣ୍ଣମାୟ। ''ଅରୁଣୋ ଉଗ୍ଗମିସ୍ସତୀ''ତି ୱତ୍ତଇସମୟେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତନ୍ତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁଭାୱଂ, ଅନାୱରଣଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋତି ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନତୋ। ତଂ ଦିୱସନ୍ତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପୟୋଗୱଚନଂ, ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗେ ୱା, ତଂ ଦିୱସଂ କାଲନ୍ତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ମନସି କତ୍ୱାତି ୟଥା ତଂ ଦିୱସଂ ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମଂ ମନସାକାସି, ଏୱଂ ମନସି କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତୀତି ଏୱଂ। ''ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ…ପେ… ନିସୀଦୀ''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ ତଂ ସତ୍ତାହନ୍ତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥେୱାତି ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେୟେୱ।

୨। ଅଜପାଲକଥା

୪।ନ ଭଗୱାତି ଏତ୍ଥ ନକାରୋ ''ଉପସଙ୍କମୀ''ତି ପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବୋ, ନ ଉପସଙ୍କମୀତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହାତି ତତୋ ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତିସମାଧିତୋ। ଅନନ୍ତରମେୱ ଅନୁପସଙ୍କମନଂ ଉପମାୟ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ଆହ ''ୟଥା ପନା''ତିଆଦି। ଇଚ୍ଚେୱଂ ୱୁତ୍ତଂ ନ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଇଦନ୍ତି ଇଦଂ ଅତ୍ଥଜାତଂ। ଏତ୍ଥାତି ''ଭୁତ୍ୱା ସୟତୀ''ତି ୱାକ୍ୟେ। ଏୱନ୍ତି ଉପମେୟ୍ୟଜୋତକୋ। ଇଧାପୀତି ଇମିସ୍ସଂ ''ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା''ତିଆଦିପାଠଇୟମ୍ପି। ଇଦନ୍ତି ଅୟମତ୍ଥୋ ଦୀପିତୋ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ''ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା''ତିଆଦିପାଠେ।

ଅପରାନିପୀତି ପଲ୍ଲଙ୍କସତ୍ତାହତୋ ଅଞ୍ଞାନିପି। ତତ୍ରାତି ''ଅପରାନିପୀ''ତିଆଦିୱଚନେ। ଭଗୱତି ନିସିନ୍ନେ ସତୀତି ଯୋଜନା। କିରସଦ୍ଦୋ ୱିତ୍ଥାରଜୋତକୋ । କିଂ ନୁ ଖୋତି ପରିୱିତକ୍କନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଏକଚ୍ଚାନନ୍ତି ଅପ୍ପେସକ୍ଖାନଂ ଏକଚ୍ଚାନଂ। ତାସନ୍ତି ଦେୱତାନଂ। ବଲାଧିଗମଟ୍ଠାନନ୍ତି ବଲେନ ତେଜସା ଅଧିଗମଟ୍ଠାନଂ। ଅନିମିସେହୀତି ଉମ୍ମିସେହି। ସତ୍ତାହନ୍ତି କମ୍ମତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପୟୋଗୱଚନଂ, ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗେ ୱା। ଏୱଞ୍ହି ସତି ''କାଲ''ନ୍ତି କମ୍ମଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଂ ଠାନନ୍ତି ଅନିମିସେହି ଅକ୍ଖୀହି ଓଲୋକିୟମାନଟ୍ଠାନଂ। ଅଥାତି ଅନିମିସସତ୍ତାହସ୍ସ ଅନନ୍ତରେ। ରତନଚଙ୍କମେତି ରତନମୟେ ଚଙ୍କମେ। ତଂ ଠାନନ୍ତି ଚଙ୍କମଟ୍ଠାନଂ। ତତୋତି ଚଙ୍କମସତ୍ତାହତୋ। ରତନଘରନ୍ତି ରତନମୟଂ ଗେହଂ। ତତ୍ଥାତି ରତନଘରେ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ ୱିଚିନନ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ରତନଘରେ, ଅଭିଧମ୍ମପିଟକେ ୱା, ନିଦ୍ଧାରଣେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ତଂ ଠାନନ୍ତି ଅଭିଧମ୍ମପିଟକୱିଚିନନଟ୍ଠାନଂ।

ଏୱନ୍ତିଆଦି ପୁବ୍ବୱଚନସ୍ସ ନିଗମୱସେନ ପଚ୍ଛିମୱଚନସ୍ସ ଅନୁସନ୍ଧିନିଦସ୍ସନଂ। ତେନାତି ଅଜପାଲାନଂ ନିସୀଦନକାରଣେନ। ଅସ୍ସାତି ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସ। ''ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧୋତ୍ୱେୱ ନାମ''ନ୍ତି ଇମିନା ଉପଚାରୱସେନ ନାମଲଭନଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଜପା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଲନ୍ତି ନିୱାସଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଅଜପାଲୋ, ଉଣ୍ହକାଲେ ୱା ଅନ୍ତୋପୱିଟ୍ଠେ ଅଜେ ଅତ୍ତନୋ ଛାୟାୟ ପାଲେତୀତି ଅଜପାଲୋ, ଅଜପାଲୋ ଚ ସୋ ନିଗ୍ରୋଧୋ ଚେତି ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧୋତି ୱଚନତ୍ଥାନିପି ପକରଣନ୍ତରେସୁ (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୪) ଦସ୍ସିତାନି। ତତ୍ରାପୀତି ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧେପି। ବୋଧିତୋତି ବୋଧିରୁକ୍ଖତୋ। ଏତ୍ଥାତି ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧେ। ଭଗୱତି ନିସିନ୍ନେତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ''ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ''ତିଆଦିୱଚନେ। ସୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ। ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକୋ ନାମାତି

ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତସଙ୍ଖାତେସୁ ତୀସୁ ମଙ୍ଗଲିକେସୁ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକୋ ନାମ କିରାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ମାନୱସେନ…ପେ… ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଇମିନା ‘‘ହୁଂହୁ’’ନ୍ତି କରୋତୀତି ହୁଂହୁଙ୍କୋ, ହୁଂହୁଙ୍କୋ ଜାତି ସଭାୱୋ ଇମସ୍ସାତି ହୁଂହୁଙ୍କଜାତିକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ତେନାତି ବ୍ରାହ୍ମଣେନ। ସିଖାପ୍ପତ୍ତନ୍ତି ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ। ତସ୍ସାତି ଉଦାନସ୍ସ। ଯୋତି ପୁଗ୍ଗଲୋ, ପଟିଜାନାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ନ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକତାଯା’’ତି ଇମିନା ଅୱଧାରଣଫଲଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ବାହିତପାପଧମ୍ମତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ବାହିତୋ ପାପୋ ଧମ୍ମୋ ଅନେନାତି ବାହିତପାପଧମ୍ମୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ହୁଂହୁଙ୍କାରପହାନେନା’’ତି ଇମିନା ନତ୍ଥି ହୁଂହୁଙ୍କାରୋ ଇମସ୍ସାତି ନିହୁଂହୁଙ୍କୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ରାଗାଦିକସାୱାଭାୱେନାତି ଇମିନା ନତ୍ଥି ରାଗାଦିକସାୱୋ ଇମସ୍ସାତି ନିକ୍କସାୱୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଭାୱନାନୁଯୋଗଯୁତ୍ତଚିତ୍ତତାଯା’’ତି ଇମିନା ଯତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତଂ ଅତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଇମସ୍ସାତି ଯତତ୍ତୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ହି ଯତସଦ୍ଦୋ ୱୀରିଯୱାଚକୋ, ଯତଧାତୁଯା ନିପ୍ଫନ୍ନୋ, ଅତ୍ତସଦ୍ଦୋ ଚିତ୍ତପରିଯାଯୋ। ଯତସଦ୍ଦସ୍ସ ଯମୁଧାତୁଯା ଚ ନିପ୍ଫନ୍ନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୀଲସଂୱରେନ ୱା’’ତିଆଦି। ‘‘ସଞ୍ଞତଚିତ୍ତତାଯା’’ତି ଇମିନା ଯମତି ସଂଯମତୀତି ଯତଂ, ଯତଂ ଅତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଇମସ୍ସାତି ଯତତ୍ତୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସଚ୍ଚାନି ୱିଦନ୍ତି ଜାନନ୍ତୀତି ୱେଦାନୀତି ୱଚନତ୍ଥେନ ମଗ୍ଗଞାଣାନି ୱେଦାନି ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣସଙ୍ଖାତେହି ୱେଦେହୀ’’ତି। ‘‘ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣସଙ୍ଖାତାନ’’ନ୍ତି ୱିଭତ୍ତିପରିଣାମଂ କତ୍ୱା ‘‘ୱେଦାନ’’ନ୍ତିପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଅନ୍ତନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ। ତଞ୍ହି ଯସ୍ମା ସଙ୍ଖାରାନଂ ଅୱସାନେ ଜାତଂ, ତସ୍ମା ଅନ୍ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପୁନ ଅନ୍ତନ୍ତି ଅରହତ୍ତଫଲଂ। ତଞ୍ହି ଯସ୍ମା ମଗ୍ଗସ୍ସ ପରିଯୋସାନେ ପତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଅନ୍ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ୱୁସିତତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ୱୁସିତଂ ମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅନେନାତି ୱୁସିତବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଧମ୍ମେନ ବ୍ରହ୍ମୱାଦଂ ୱଦେଯ୍ୟାତି ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅହନ୍ତି ଏତଂ ୱାଦଂ ଧମ୍ମେନ ୱଦେଯ୍ୟା’’ତି। ଧମ୍ମେନାତି ଭୂତେନ ସଭାୱେନ। ଲୋକେତି ଏତ୍ଥ ସତ୍ତଲୋକୋୱାଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ‘‘ସକଲେ ଲୋକସନ୍ନିୱାସେ’’ତି।

୩। ମୁଚଲିନ୍ଦକଥା

୫।ଅକାଲମେଘୋତି ଏତ୍ଥ ୱସ୍ସାଦିକାଲସ୍ସ ଅଭାୱା ନ ଅକାଲୋ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ୱସ୍ସକାଲେ ଅସମ୍ପତ୍ତତ୍ତା ଅକାଲୋତି ଆହ ‘‘ଅସମ୍ପତ୍ତେ ୱସ୍ସକାଲେ’’ତି। ‘‘ଉପ୍ପନ୍ନମେଘୋ’’ତି ଇମିନା ଅକାଲେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ମେଘୋ ଅକାଲମେଘୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଗିମ୍ହାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେତି ଜେଟ୍ଠମୂଲମାସେ। ତସ୍ମିନ୍ତି ମେଘେ। ସୀତୱାତଦୁଦ୍ଦିନୀତି ଏତ୍ଥ ସୀତେନ ୱାତେନ ଦୂସିତଂ ଦିନଂ ଇମିସ୍ସା ୱଦ୍ଦଲିକାଯାତି ସୀତୱାତଦୁଦ୍ଦିନୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସା ଚ ପନା’’ତିଆଦି। ସା ଚ ପନ ସତ୍ତାହୱଦ୍ଦଲିକା ସୀତୱାତଦୁଦ୍ଦିନୀ ନାମ ଅହୋସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ସମୀପେ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ନିବ୍ବତ୍ତୋ’’ତି ଇମିନା ମୁଚଲିନ୍ଦସ୍ସ ସମୀପେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ମୁଚଲିନ୍ଦୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ମୁଚଲିନ୍ଦୋତି ଚ ନିଚୁଲୋ। ସୋ ନୀପୋତି ଚ ପିଯକୋତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ନାଗସ୍ସ ଭୋଗୋ ଏକୋପି ସତ୍ତାଭୁଜତ୍ତା ‘‘ଭୋଗେହୀ’’ତି ବହୁୱଚନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମିନ୍ତି ନାଗରାଜେ ଠିତେ ସତୀତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ନାଗରାଜସ୍ସ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଭଣ୍ଡାଗାରଗବ୍ଭପ୍ପମାଣଂ ଅହୋସି, ତସ୍ମା। ଠାନସ୍ସ କାରଣଂ ପରିଦୀପେତି ଅନେନାତି ଠାନକାରଣପରିଦୀପନଂ ‘‘ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ସୀତ’’ନ୍ତିଆଦିୱଚନଂ। ସୋତି ନାଗରାଜା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ପାଠେଇଯଂ ‘‘ବାଧଯିତ୍ଥା’’ତି କିରିଯାପଦଂ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ମା ସୀତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ବାଧଯିତ୍ଥା’’ତି। ତତ୍ଥାତି ‘‘ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ସୀତ’’ନ୍ତିଆଦିୱଚନେ। ସତ୍ତାହୱଦ୍ଦଲିକାଯ ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତମ୍ପୀତି ଉଣ୍ହମ୍ପି। ନନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଂ। ତସ୍ସାତି ନାଗରାଜସ୍ସ। ଉଦ୍ଧିଦ୍ଧନ୍ତି ଉଦ୍ଧଂ ଛିଦ୍ଦଂ। ୱିଦ୍ଧଛିଦ୍ଦସଦ୍ଦା ହି ପରିଯାଯା। ଆକାସଂ ମେଘପଟଲପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଆସନ୍ନଂ ୱିଯ ହୋତି, ମେଘପଟଲୱିଗମେ ଦୂରଂ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାତି, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମେଘୱିଗମେନ ଦୂରୀଭୂତ’’ନ୍ତି। ୱିଗତୱଲାହକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱିଗତସଦ୍ଦୋ ଅପଗତତ୍ଥୱାଚକୋ, ୱଲାହକସଦ୍ଦୋ ମେଘପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ଅପଗତମେଘ’’ନ୍ତି। ଇନ୍ଦନୀଲମଣି ୱିଯ ଦିବ୍ବତୀତି ଦେୱୋତି ୱଚନତ୍ଥେନ ଆକାସୋ ଦେୱୋ ନାମାତି ଆହ ‘‘ଦେୱନ୍ତି ଆକାସ’’ନ୍ତି। ଅତ୍ତନୋ ରୂପନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ନାଗସଣ୍ଠାନଂ। ଇମିନା ସକୱଣ୍ଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସକସଦ୍ଦୋ ଅତ୍ତୱାଚକୋ, ୱଣ୍ଣସଦ୍ଦୋ ସଣ୍ଠାନୱେଚନୋତି ଦସ୍ସେତି।

ସୁଖୋ ୱିୱେକୋତି ଏତ୍ଥ ତଦଙ୍ଗ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନ ସମୁଚ୍ଛେଦ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିନିସ୍ସରଣୱିୱେକସଙ୍ଖାତେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ୱିୱେକେସୁ ନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତୋ ନିସ୍ସରଣୱିୱେକୋ ଚ କାଯଚିତ୍ତୌପଧିୱିୱେକସଙ୍ଖାତେସୁ ତୀସୁ ୱିୱେକେସୁ ନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତୋ ଉପଧିୱିୱେକୋ ଚ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତୋ ଉପଧିୱିୱେକୋ’’ତି। ‘‘ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣସନ୍ତୋସେନା’’ତି ଇମିନା ତୁଟ୍ଠସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୋସାଦିକେ ନିୱତ୍ତେତି। ସୁତଧମ୍ମସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ସୁତସଦ୍ଦୋ ୱିସ୍ସୁତପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ପକାସିତଧମ୍ମସ୍ସା’’ତି, ପାକଟସଚ୍ଚଧମ୍ମସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ପସ୍ସତୋତି ଏତ୍ଥ ମଂସଚକ୍ଖୁସ୍ସ କରଣଭାୱେନ ଆସଙ୍କା ଭୱେଯ୍ୟାତି ଆହ ‘‘ଞାଣଚକ୍ଖୁନା’’ତି। ‘‘ଅକୁପ୍ପନଭାୱୋ’’ତି ଇମିନା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜନ୍ତି ଏତ୍ଥ ବ୍ୟାପାଦସଦ୍ଦସ୍ସ ଦୋସୱାଚକଭାୱୋ ଚ ଣ୍ୟପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଭାୱତ୍ଥୋ ଚ ଦସ୍ସିତୋ। ଏତେନାତି ‘‘ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜ’’ନ୍ତିପଦେନ। ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗୋତି ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗେ ମେତ୍ତାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଭାୱୋ। ପାଣଭୂତେସୁ ସଂଯମୋତି ଏତ୍ଥ ପାଣଭୂତସଦ୍ଦା ୱେୱଚନଭାୱେନ ସତ୍ତେସୁ ଏୱ ୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ସତ୍ତେସୁ ଚା’’ତି। କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗୋତି ସଂଯମସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗେ କରୁଣାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଭାୱୋ। ଯାତି ଯା ୱିରାଗତା। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗସ୍ସ କାମରାଗସ୍ସ ଅନୱସେସପହାନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଏତେନ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ’’ତି।

ଯାଥାୱମାନସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ନିରୁଦ୍ଧତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ଅସ୍ମି...ପେ... କଥିତ''ନ୍ତି। ଇତୋତି ଅରହତ୍ତତୋ।

୪। ରାଜାୟତନକଥା

୬।ପାଚୀନକୋଣେତି ପୁରତ୍ଥିମଅସ୍ସେ, ପୁବ୍ବଦକ୍ଖିଣଦିସାଭାଗେତି ଅତ୍ଥୋ। ରାଜାୟତନରୁକ୍ଖନ୍ତି ଖୀରିକାରୁକ୍ଖଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନାତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସୟଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''କତରେନ ସମୟେନା''ତି। ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଭଗୱତୋତି ଯୋଜନା। ଦେୱରାଜସଦ୍ଦସ୍ସ ଅଞ୍ଞେ ପଜାପତିଆଦୟୋ ଦେୱରାଜାନୋ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ''ସକ୍କୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତନ୍ତି ହରୀତକଂ। ପରିଭୁତ୍ତମତ୍ତସ୍ସେୱ ଭଗୱତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନିସିନ୍ନେ ଭଗୱତି।

''ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନା''ତି ଇମିନା ଯେନ ସମୟେନ ଭଗୱା ରାଜାୟତନମୂଲେ ନିସୀଦି, ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଉକ୍କଲଜନପଦତୋତି ଉକ୍କଲନାମକା ଜନପଦମ୍ହା। ଯସ୍ମିଂ ଦେସେ ଭଗୱା ୱିହରତି, ତଂ ଦେସନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ''ତଂ ଦେସଂ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନା''ତିପଦେ। ତେସନ୍ତି ୱାଣିଜାନଂ। ଞାତିସାଲୋହିତସଦ୍ଦାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନତ୍ତା ''ଞାତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ସାଲୋହିତସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ସିଦ୍ଧୋତି ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଞାତିଭୂତପୁବ୍ବା ଦେୱତା''ତି। ସାତି ଦେୱତା। ନେସନ୍ତି ୱାଣିଜାନଂ। ତତୋତି ଅପୱତ୍ତନକାରଣା। ତେତି ୱାଣିଜା । ଇଦନ୍ତି ଅପୱତ୍ତନଂ। ବଲିନ୍ତି ଉପହାରଂ। ତେସନ୍ତି ୱାଣିଜାନଂ। ''ସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତାଦୀହି ଯୋଜେତ୍ୱା''ତି ପଦଂ ପୁବ୍ବାପରାପେକ୍ଖଂ, ତସ୍ମା ମଜ୍ଝେ ୱୁତ୍ତଂ। ପତିମାନେଥାତି ଏତ୍ଥ ମାନ ପୂଜାୟଂ ପେମନେତି ଧାତୁପାଠେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାୟଂ ୧୮ ନକାରନ୍ତଧାତୁ) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପୂଜନପେମନଂ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ଉପଟ୍ଠହନନ୍ତି ଆହ ''ଉପଟ୍ଠହଥା''ତି। ତଂ ୱୋତି ଏତ୍ଥ ତଂସଦ୍ଦୋ ପତିମାନନୱିସୟୋ, ୱୋସଦ୍ଦୋ ତୀସୁ ୱୋସଦ୍ଦେସୁ ତୁମ୍ହସଦ୍ଦସ୍ସ କାରିୟୋ ୱୋସଦ୍ଦୋ, ସୋ ଚ ଚତୁତ୍ଥତ୍ଥୋତି ଆହ ''ତଂ ପତିମାନଂ ତୁମ୍ହାକ''ନ୍ତି। ୱୋକାରୋ ହି ତିୱିଧୋ ତୁମ୍ହସଦ୍ଦସ୍ସ କାରିୟୋ, ଯୋୱଚନସ୍ସ କାରିୟୋ, ପଦପୂରଣୋତି। ତତ୍ଥ ତୁମ୍ହସଦ୍ଦସ୍ସ କାରିୟୋ ପଞ୍ଚୱିଧୋ ପଚ୍ଚତ୍ତୌପୟୋଗକରଣସମ୍ପଦାନସାମିୱଚନୱସେନାତି। ତତ୍ଥ ତୁମ୍ହସଦ୍ଦକାରିୟୋ ସମ୍ପଦାନୱଚନୋ ଇଧାଧିପ୍ପେତୋ। ତେନାହ ''ତୁମ୍ହାକ''ନ୍ତି। ''ଯ''ନ୍ତିସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସୟୋ ପଟିଗ୍ଗହଣତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଯଂ ପଟିଗ୍ଗହଣ''ନ୍ତି। ଅସ୍ସାତି ଭୱେୟ୍ୟ। ଯୋ ପତ୍ତୋ ଅହୋସୀତି ଯୋଜନା। ଅସ୍ସାତି ଭଗୱତୋ। ସୋତି ପତ୍ତୋ। ସୁଜାତାୟ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିୟା ଏୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନାଦରେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ। ତେନାତି ଅନ୍ତରଧାୟହେତୁନା। ଅସ୍ସାତି ଭଗୱତୋ। ହତ୍ଥେସୂତି କରଣତ୍ଥେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ହତ୍ଥେହୀତି ହି ଅତ୍ଥୋ। କିମ୍ହାତି କେନ।

ଇତୋତି ଆସଠହୀମାସଜୁଣ୍ହପକ୍ଖପଞ୍ଚମିତୋ। ଏତ୍ତକଂ କାଲନ୍ତି ଏତଂ ପମାଣଂ ଏକୂନପଞ୍ଞାସଦିୱସକାଲଂ। ଜିଘଚ୍ଛାତି ଘସିତୁମିଚ୍ଛା। ପିପାସାତି ପାତୁମିଚ୍ଛା। ଅସ୍ସାତି ଭଗୱତୋ। ଚେତସା-ଚେତୋସଦ୍ଦାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧାପେକ୍ଖତ୍ତା ତେସଂ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅତ୍ତନୋ''ତି ଚ ''ଭଗୱତୋ''ତି ଚ। ଇମେହି ସମ୍ବନ୍ଧିସଦ୍ଦାନମସଦିସତ୍ତା ସମ୍ବନ୍ଧୋପି ଅସଦିସୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅତ୍ତନୋତି ଚତୁନ୍ନଂ ମହାରାଜାନଂ। ସମାସୋଯେୱ ଅୱୟୱୀପଧାନୋ ହୋତି, ୱାକ୍ୟଂ ପନ ଅୱୟୱପଧାନୋଯେୱାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଚତୂହି ଦିସାହୀ''ତି। ପାଠଇୟଂ ''ଆଗନ୍ତ୍ୱା''ତି ପାଠସେସୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ''ସିଲାମୟେ''ତି ଇମିନା ସିଲାମୟମେୱ ସେଲାମୟନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଇଦନ୍ତି ''ସେଲାମୟେ ପତ୍ତେ''ତି ୱଚନଂ। ଯେତି ମୁଗ୍ଗୱଣ୍ଣସିଲାମୟେ ପତ୍ତେ। ତତୋତି ଇନ୍ଦନୀଲମଣିମୟପତ୍ତୌପନାମନତୋ, ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସନ୍ତି ଚତୁନ୍ନଂ ମହାରାଜାନଂ। ଚତ୍ତାରୋପି ଅଧିଟ୍ଠହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ । ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ, ଅଧିଟ୍ଠିୟମାନେତି ଯୋଜନା। ଏକସଦିସୋତି ଏକଂସେନ ସଦିସୋ। ଅଧିଟ୍ଠିତେ ପତ୍ତେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପତ୍ତେତି ଚ କରଣତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ପତ୍ତେନ ପଟିଗ୍ଗହେସୀତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ପଚ୍ଚଗ୍ଘେତି ଏତ୍ଥ ଏକାରୋ ସ୍ମିଂୱଚନସ୍ସ କାରିୟୋତି ଆହ ''ପଚ୍ଚଗ୍ଘସ୍ମି''ନ୍ତି। ପଟି ଅଗ୍ଘନ୍ତି ପଦୱିଭାଗଂ କତ୍ୱା ପଟିସଦ୍ଦୋ ପାଟେକ୍କତ୍ଥୋ, ''ଅଗ୍ଘ''ନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ମହଗ୍ଘତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପାଟେକ୍କଂ ମହଗ୍ଘସ୍ମି''ନ୍ତି। ଇମିନା ଚତ୍ତାରୋ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ନ ମହଗ୍ଘା ହୋନ୍ତି, ପାଟେକ୍କଂ ପନ ମହଗ୍ଘା ହୋନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ୱା ସୌପସଗ୍ଗୋ ପଚ୍ଚଗ୍ଘସଦ୍ଦୋ ଅଭିନୱପରିୟାୟୋତି ଆହ ''ଅଭିନୱେ''ତି। ଅଭିନୱୋତି ଚ ଅଚିରତନୱତ୍ଥୁସ୍ସ ନାମଂ। ଅଚିରତନୱତ୍ଥୁ ଅଚିରତନତ୍ତା ଅବ୍ଭୁଣ୍ହଂ ୱିୟ ହୋତି, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ''ଅବ୍ଭୁଣ୍ହେ''ତି। ''ତଙ୍ଖଣେ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ମି''ନ୍ତି ଇମିନା ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତି। ଦ୍ୱେୱାଚିକାତିପଦସ୍ସ ସମାସୱସେନ ଚ ତଦ୍ଧିତୱସେନ ଚ ନିପ୍ଫନ୍ନଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଦ୍ୱେ ୱାଚା''ତିଆଦି। ପତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ଏକୋ ଇତିସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ଇତି ତସ୍ମା ଦ୍ୱେୱାଚିକାଇତି ଅତ୍ଥୋତି ଯୋଜନା। ତେତି ୱାଣିଜା। ଅଥାତି ତସ୍ମିଂ କାଲେ। ତେତି କେସେ। ତେସନ୍ତି ୱାଣିଜାନଂ। ପରିହରଥାତି ଅତ୍ତନୋ ଅଭିୱାଦନପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନନ୍ତି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା, ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱା ହରଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେତି ୱାଣିଜା। ଅମତେନେୱାତି ଅମତେନ ଇୱ, ଅଭିସିତ୍ତା ଇୱାତି ଯୋଜନା।

୫। ବ୍ରହ୍ମଯାଚନକଥା

୭। ଭଗୱା ଉପସଙ୍କମୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧେ। ଆଚିଣ୍ଣସମାଚିଣ୍ଣୋତି ଆଚରିତୋ ସମ୍ମାଚରିତୋ, ନ ଏକସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଆଚିଣ୍ଣୋ, ଅଥ ଖୋ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ଆଚିଣ୍ଣସମାଚିଣ୍ଣୋ, ଅତିଆଚିଣ୍ଣୋ ନିଚ୍ଚାଚିଣ୍ଣୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସଙ୍ଖେପେନ ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ଜାନନ୍ତି ହୀ''ତିଆଦି। ଧମ୍ମଦେସନନ୍ତି ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନଂ, ଧମ୍ମଦେସନତ୍ଥାୟ ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ, ଭଗୱନ୍ତଂ ୱା ଧମ୍ମଦେସନଂ। ତତୋତି ଯାଚନକାରଣା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା

ୱା। ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ବ୍ରହ୍ମଗରୁକୋ ଯସ୍ମା, ଇତି ତସ୍ମା ଉପ୍ପାଦେସ୍ସନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ।

ତତ୍ଥାତି ପରିୱିତକ୍କନାକାରପାଠେ। ''ପଞ୍ଚକାମଗୁଣେସୁ ଅଲ୍ଲୀଯ''ନ୍ତୀତି ଇମିନା ଅଲ୍ଲୀଯନ୍ତି ଅଭିରମିତବ୍ବଟ୍ଠେନ ଲଗ୍ଗନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଆଲଯା ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଲ୍ଲୀଯନ୍ତୀତି ଲଗ୍ଗନ୍ତି। ''ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ଅଲ୍ଲୀଯନ୍ତୀ''ତିପି ପାଠୋ, ଏୱଂ ସତି ଅଲ୍ଲୀଯନ୍ତି ଅଭିରମିତବ୍ବଟ୍ଠେନ ସେୱିଯନ୍ତୀତି ଆଲଯା ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣାତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ଅଲ୍ଲୀଯନ୍ତୀତି ସେୱନ୍ତି। ତେତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ''ଯଦିଦ''ନ୍ତିପଦସ୍ସ ଯଂ ଇଦନ୍ତି ପଦୱିଭାଗଂ କତ୍ୱା ''ଯ''ନ୍ତି ଚ ''ଇଦ''ନ୍ତି ଚ ସବ୍ବନାମପଦନ୍ତି ଆସଙ୍କା ଭୱେଯ୍ୟାତି ଆହ ''ଯଦିଦନ୍ତି ନିପାତୋ''ତି। ଇମିନା ତୀସୁ ଲିଙ୍ଗେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଚ ୱଚନେସୁ ୱିନାସଂ, ୱିକାରଂ ୱା ୱିସଦିସଂ ୱା ନଅଯନତ୍ତା ନଗମନତ୍ତା ଅବ୍ଯଯଂ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି, ଅତ୍ଥୋ ପନ ସବ୍ବନାମତ୍ଥୋଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତସ୍ସାତି ''ଯଦିଦ''ନ୍ତିନିପାତସ୍ସ, ଅତ୍ଥୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଠାନନ୍ତି ''ଠାନଂ''ଇତିପଦଂ। ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦନ୍ତି ''ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ''ଇତିପଦଂ। ଅତ୍ଥୋପି ଯୁତ୍ତୋଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇମେସନ୍ତି ସଙ୍ଖାରାଦୀନଂ ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନାନଂ। ପଚ୍ଚଯାତି ଅୱିଜ୍ଜାଦିକାରଣା। ''ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା ଏୱା''ତି ଇମିନା ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତାତି ଏତ୍ଥ ତାପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସ୍ୱତ୍ଥଂ ଦୀପେତି ''ଦେୱତା''ତିଆଦୀସୁ (ଖୁ। ପା। ଅଟ୍ଠ। ଏୱମିଚ୍ଚାଦିପାଠୱଣ୍ଣନା) ୱିଯ।

ସୋ ମମସ୍ସ କିଲମଥୋତି ଏତ୍ଥ ତଂସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯା ଅଜାନନ୍ତାନଂ ଦେସନା ନାମା''ତି, ଇମିନା ''ଦେସେଯ୍ୟଂ, ନ ଆଜାନେଯ୍ୟୁ''ନ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନମେୱ କିରିଯାପଦାନଂ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି, ନ ଏକସ୍ସ କିରିଯାପଦସ୍ସ। ସୋତି ଦେସନାସଙ୍ଖାତୋ କାଯୱଚୀପଯୋଗୋ, ଇମିନା ୱାକ୍ୟୱିସଯେ ତସଦ୍ଦୋ ଉତ୍ତରପଦସ୍ସେୱ ଲିଙ୍ଗୱଚନାନି ଗଣ୍ହାତୀତି ଦସ୍ସେତି, ସମାସମଜ୍ଝେ ପନ ତସଦ୍ଦୋ ପୁବ୍ବପଦସ୍ସେୱ ଲିଙ୍ଗୱଚନାନି ଗଣ୍ହାତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅୱିଜ୍ଜା ଚ ସା ପଚ୍ଚଯୋ ଚା''ତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ପଠମବୋଧିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା) ଚ ''ଅଭିଧମ୍ମୋ ଚ ସୋ ପିଟକଞ୍ଚା''ତି ଚ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିକଥା; ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା) ଆଦି । କିଲମଥୋତି କାଯକିଲମନହେତୁ। କିଲମତି ଅନେନାତି କିଲମଥୋ। ଅସ୍ସାତି ଭୱେଯ୍ୟ। ସାତି କାଯୱଚୀପଯୋଗସଙ୍ଖାତା ଦେସନା। ୱିହେସାତି କାଯୱିହିଂସାହେତୁ। ୱିହିଂସତି ଇମାଯାତି ୱିହେସା। ଚିତ୍ତେନ ପନ ବୁଦ୍ଧାନଂ କିଲମଥୋ ୱା ୱିହେସା ୱା ନତ୍ଥି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା । ''ପଟିଭଂସୁ''ତି ଏତ୍ଥ ପଟୀତି କମ୍ମପ୍ପୱଚନୀଯଯୋଗତ୍ତା ''ଭଗୱନ୍ତ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସାମ୍ଯତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଆହ ''ଭଗୱତୋ''ତି। ''ଅନୁ ଅଚ୍ଛରିଯା''ତି ଇମିନା ''ନ ଅଚ୍ଛରିଯା''ତି ପଦୱିଭାଗଂ ନିୱତ୍ତେତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅଚ୍ଛରିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିଭଂସୂତି ଏତ୍ଥ ପଟିସଦ୍ଦୋ ପଟିଭାନତ୍ଥୋ, ଭାଧାତୁ ଖାଯନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ପଟିଭାନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ ଗୋଚରା ଅହେସୁ''ନ୍ତି। ''ଗୋଚରା ଅହେସୁ''ନ୍ତି ଇମିନା ଖାଯନଂ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ଗୋଚରଭାୱେନ ଭୱନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ମେତି ମମ, ମଯା ୱା, ଅଧିଗତଂ ଧମ୍ମଂ ପକାସିତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅରିଯମଗ୍ଗସୋତସ୍ସ ପଟି ପଟିସୋତନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ନିବ୍ବାନମେୱାତି ଆହ ''ପଟିସୋତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ନିବ୍ବାନ''ନ୍ତି। ନିବ୍ବାନଗାମିନ୍ତି ଅରିଯମଗ୍ଗଂ। ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ହି ଯସ୍ମା ନିବ୍ବାନଂ ଗମଯତି, ତସ୍ମା ନିବ୍ବାନଗାମୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତମୋଖନ୍ଧେନାତି ଏତ୍ଥ ତମସଦ୍ଦୋ ଅୱିଜ୍ଜାପରିଯାଯୋ, ଖନ୍ଧସଦ୍ଦୋ ରାସତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଅୱିଜ୍ଜାରାସିନା''ତି। ''ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟା''ତି ଇମିନା ଆୱୁଟାତି ଏତ୍ଥ ୱୁଧାତୁ ଆୱରଣତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାଯାତି ଏତ୍ଥ ଅପଚ୍ଚୂପସଗ୍ଗୋ ଅଭାୱତ୍ଥୋ, ତାପଚ୍ଚଯୋ ଭାୱତ୍ଥୋତି ଆହ ''ନିରୁସ୍ସୁକ୍କଭାୱେନା''ତି।

୮।ଲୋକେତି ସତ୍ତଲୋକେ। ମହାବ୍ରହ୍ମେତି ମହାବ୍ରହ୍ମାନୋ। ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକାତି ଏତ୍ଥ ଅପ୍ପଂ ରଜଂ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ଏତେସନ୍ତି ଅପ୍ପରଜକ୍ଖା, ଅପ୍ପରଜକ୍ଖା ଜାତି ସଭାୱୋ ଏତେସନ୍ତି ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପଞ୍ଞାମଯେ''ତିଆଦି। ''ପଞ୍ଞାମଯେ''ତି ଇମିନା ମଂସମଯେତି ଅତ୍ଥଂ ନିୱତ୍ତେତି। ଏତେସନ୍ତି ସତ୍ତାନଂ। ଧମ୍ମସ୍ସାତି ତୁପଚ୍ଚଯଯୋଗେ ଛଟ୍ଠୀକମ୍ମଂ। ଆପୁବ୍ବୋ ଞାଧାତୁ ପଟିୱିଜ୍ଝନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ପଟିୱିଜ୍ଝିତାରୋ''ତି।

ସଂୱିଜ୍ଜତି ମଲଂ ଏତେସନ୍ତି ସମଲା, ପୂରଣକସ୍ସପାଦିକା ଛ ସତ୍ଥାରୋ, ତେହି। ''ରାଗାଦୀହୀ''ତି ଇମିନା ମଲସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଅୱାପୁରେତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅୱପୁବ୍ବୋ ଚ ଆପୁବ୍ବୋ ଚ ପୁରଧାତୁ ୱିୱରଣତ୍ଥୋତି ଆହ ''ୱିୱର ଏତ''ନ୍ତି। ୱକାରସ୍ସ ପକାରଂ କତ୍ୱା ''ଅପାପୁରେତ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ । ଅମତସଦ୍ଦସ୍ସ ସଲିଲାଦଯୋ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ନିବ୍ବାନସ୍ସା''ତି। ଇମେ ସତ୍ତା ସୁଣନ୍ତୁତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିମଲେନାତି ଏତ୍ଥ ୱିସଦ୍ଦୋ ଅଭାୱତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଅଭାୱତୋ''ତି। ଇମିନା ନତ୍ଥି ମଲଂ ଏତସ୍ସାତି ୱିମଲୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି । ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନା''ତି ଇମିନା ଅଞ୍ଞପଦତ୍ଥସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଅନୁକ୍କମେନ ମଗ୍ଗେନ ବୁଜ୍ଝିତବ୍ବନ୍ତି ଅନୁବୁଦ୍ଧନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ''ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମ''ନ୍ତି।

''ସେଲମଯେ''ତି ଇମିନା ସିଲାଯ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ସେଲୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ''ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନା''ତି ଇମିନା ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଭଗୱା ତ୍ୱମ୍ପୀତି ଯୋଜନା। ଧମ୍ମସଦ୍ଦୋ ପଞ୍ଞାପରିଯାଯୋତି ଆହ ''ଧମ୍ମମଯଂ ପଞ୍ଞାମଯ''ନ୍ତି। ଅପେତୋ ସୋକୋ ଇମସ୍ସାତି ଅପେତସୋକୋ, ଭଗୱା। ସୋକଂ ଅୱତରତୀତି ସୋକାୱତିଣ୍ଣା, ଜନତା। ସୋକାୱତିଣ୍ଣଞ୍ଚ ଜାତିଜରାଭିଭୂତଞ୍ଚାତି ଚସଦ୍ଦୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଇମିନା ଚସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋତି ଦସ୍ସେତି।

‘‘ଭଗଵା’’ତିପଦଂ ‘‘ଵୀରୋ’’ତିଆଦୀସୁ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ‘‘ଵୀରିଯଵନ୍ତତାଯା’’ତି ଇମିନା ଵୀରଂ ଯସ୍ସତ୍ଥୀତି ଵୀରୋତି ଵଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବସତ୍ଥେସୁ ଆଲପନପଦେସୁ ଵିଗ୍ଗହୋ ନ କାତବ୍ବୋତି ଇଦଂ ଆଲପନାଵତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ, ଇଧ ପନ ତେସମତ୍ଥଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଵିଗ୍ଗହୋ ଵୁତ୍ତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ‘‘ଦେଵପୁତ୍ତ…ପେ… ଵିଜିତଵା’’ତି ଇମିନା ଵିଜିତୋ ମାରେହି ସଂଗାମୋ ଅନେନାତି ଵିଜିତସଙ୍ଗାମୋତି ଵଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଖନ୍ଧମାରୋ ମଚ୍ଚୁମାରେନ ସଙ୍ଗହିତୋ ତ୍ଵିନ୍ନଂ ମାରାନଂ ଏକତୋ ଵିଜିତତ୍ତା। ‘‘ସତ୍ତଵାହୋ’’ତି ପଠମକ୍ଖରେନ ଚ ‘‘ସତ୍ଥଵାହୋ’’ତି ଦୁତିଯକ୍ଖରେନ ଚ ଯୁତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ସତ୍ଥଵାହୋ ଵିଯାତି ‘‘ସତ୍ଥଵାହୋ’’ତି ଉପଚାରେନ ଵୁତ୍ତେ ଦୁତିଯକ୍ଖରେନ ଯୁତ୍ତୋ, ସତ୍ତେ ଵହତୀତି ସତ୍ତଵାହୋତି ମୁଖ୍ୟତୋ ଵୁତ୍ତେ ପଠମକ୍ଖରେନ ଯୁତ୍ତୋ। ଇଧ ପନ ପଠମକ୍ଖରେନ ଯୁତ୍ତୋତି ଆହ ‘‘ସତ୍ତେ ଵହତୀତି ସତ୍ତଵାହୋ’’ତି। ନତ୍ଥି ଇଣଂ ଇମସ୍ସାତି ଅଣଣୋ ଭଗଵା।

୯।ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାତି ଏତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁ ଦୁଵିଧଂ ମଂସଚକ୍ଖୁଞାଣଚକ୍ଖୁଵସେନ। ତତ୍ଥାପି ମଂସଚକ୍ଖୁ ଦୁଵିଧଂ ପସାଦଚକ୍ଖୁସସମ୍ଭାରଚକ୍ଖୁଵସେନ। ତତ୍ଥ ପସାଦରୂପଂ ପସାଦଚକ୍ଖୁ ନାମ, ଭମୁକଟ୍ଟିପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ ମଂସପିଣ୍ଡୋ ସସମ୍ଭାରଚକ୍ଖୁ ନାମ। ଞାଣଚକ୍ଖୁ ପନ ପଞ୍ଚଵିଧଂ (ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୩) ଦିବ୍ବଧମ୍ମପଞ୍ଞାବୁଦ୍ଧସମନ୍ତଚକ୍ଖୁଵସେନ। ତତ୍ଥ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଅଭିଞ୍ଞାଞାଣଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ନାମ, ହେଟ୍ଠିମମଗ୍ଗତ୍ତଯଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁ ନାମ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞାଣଂ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁ ନାମ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତଞାଣଞ୍ଚ ଆସଯାନୁସଯଞାଣଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁ ନାମ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ନାମ। ଇଧ ପନ ‘‘ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା’’ତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା ଯଥାଵୁତ୍ତଦ୍ଵେଞାଣାନିଯେଵାତି ଆହ ‘‘ଇନ୍ଦ୍ରିଯ…ପେ… ଞାଣେନ ଚା’’ତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଯେସନ୍ତି ସତ୍ତାନଂ। ସଦ୍ଧାଦୀନୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଵୀରିଯସତିସମାଧିପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତିକ୍ଖାନୀତି ତିଖିଣାନି। ମୁଦୂନୀତି ସୁଖୁମତରାନି। ଆକାରାତି କାରଣା। ଇମାନି ତୀଣି ଦୁକାନି ବାହିରତ୍ଥସମାସଵସେନ ଵୁତ୍ତାନି। ସୁଖେନ ଵିଞ୍ଞାପେତବ୍ବାତି ସୁଵିଞ୍ଞାପଯା, ତଥା ଦୁଵିଞ୍ଞାପଯାତି ଵଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯେ କଥିତକାରଣ’’ନ୍ତିଆଦି । ପରଲୋକୋ ଚ ଵଜ୍ଜଞ୍ଚ ପରଲୋକଵଜ୍ଜାନି, ତାନି ଭଯତୋ ପସ୍ସନ୍ତୀତି ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାଵିନୋତି ଵଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯେ’’ତିଆଦି। ଇମାନି ଦ୍ଵେ ଦୁକାନି କିତଵସେନ ଵୁତ୍ତାନି, ଇଧ ପଚ୍ଛିମଦୁକେ ‘‘ନ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାଵିନୋ’’ତି ଦୁତିଯପଦଂ ନ ଵୁତ୍ତଂ, ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗପାଠଇଯଂ (ପଟି। ମ। ୧।୧୧୧) ପନ ଯୁଗଳଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ। ଉପ୍ପଲାନି ଏତ୍ଥ ସନ୍ତୀତି ଉପ୍ପଲିନୀତି ଵଚନତ୍ଥେନ ଗଚ୍ଛୋ ଵା ଲତା ଵା ପୋକ୍ଖରଣୀ ଵା ଵନଂ ଵା ‘‘ଉପ୍ପଲିନୀ’’ତି ଵୁଚ୍ଚତି, ଇଧ ପନ ‘‘ଵନ’’ନ୍ତି ଆହ ‘‘ଉପ୍ପଲଵନେ’’ତି। ନିମୁଗ୍ଗାନେଵ ହୁତ୍ଵାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୋସଯନ୍ତୀତି ଵଡ୍ଢେନ୍ତି, ଇମିନା ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗାନେଵ ହୁତ୍ଵା ପୋସଯନ୍ତୀତି ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନୀତି ଵଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଉଦକେନ ସମ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଉଦକେନ ସମଂ ସମୋଦକଂ, ସମୋଦକଂ ହୁତ୍ଵା ଠିତାନୀତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା’’ତି ଇମିନା ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମାତିପଦସ୍ସ ଅତିଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେନ ଆରୋପିତାତି ପାରୁତା, ନ ପାରୁତା ଅପାରୁତା। ଅପାରୁତା ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ଵିଵରଣାତି ଆହ ‘‘ଵିଵଟା’’ତି ସୋତି ଅରିଯମଗ୍ଗୋ । ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ପଚ୍ଛିମପଦଦ୍ଵଯେତି ଗାଥାଯ ଉତ୍ତମପଦଦ୍ଵଯେ। ଅଯମେଵତ୍ଥୋତି ଅଯଂ ଵକ୍ଖମାନୋ ଏଵଂ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ହୀତି ଵିତ୍ଥାରୋ। ନ ଭାସିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉତ୍ତମପୁରିସତ୍ତା ‘‘ଅହ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ‘‘ଦେଵମନୁଜେସୁ’’ତି ଵତ୍ତବ୍ବେ ଏକସେସଵସେନ ‘‘ମନୁଜେସୂ’’ତି ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଦେଵମନୁସ୍ସେସୂ’’ତି।

୬। ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିଯକଥା

୧୦।ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିଯାତି କାରଣେନ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା। ନିକ୍କିଲେସୋ ଜାତି ସଭାଵୋ ଇମସ୍ସାତି ନିକ୍କିଲେସଜାତିକୋ। ‘‘ଞାଣ’’ନ୍ତି ଅଵିସେସେନ ଵୁତ୍ତେପି ଅତ୍ଥତୋ ଅନାଵରଣଞାଣମେଵାତି ଆହ ‘‘ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣ’’ନ୍ତି। ଇତୋତି ‘‘ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମୀ’’ତି ପରିଵିତକ୍କଦିଵସତୋ, ହେଟ୍ଠାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦେଵତା ପନ ଆଳାରସ୍ସ କାଲଙ୍କରଣମେଵ ଜାନାତି, ନ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନେ ନିବ୍ବତ୍ତଭାଵଂ। ଭଗଵା ପନ ସବ୍ବଂ ଜାନାତି, ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ’’ତି। ‘‘ପରିହୀନତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ମହାଜାନିଯୋତି ଏତ୍ଥ ହାଧାତୁଯା ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅସ୍ସାତି ଆଳାରସ୍ସ। ମହତୀ ଜାନିଅସ୍ସାତି ‘‘ମହାଜାନିକୋ’’ତି ଵତ୍ତବ୍ବେ କକାରସ୍ସ ଯକାରଂ କତ୍ଵା ‘‘ମହାଜାନିଯୋ’’ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଅକ୍ଖଣେତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଵାସାଯ ଅନୋକାସେ, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନେତି ଅତ୍ଥୋ। ହିଯ୍ୟୋତି ଅନନ୍ତରାତୀତାହେ। ସୋପୀତି ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋପି। ପିସଦ୍ଦୋ ଆଳାରାପେକ୍ଖୋ। ତତ୍ଥ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ଯାଵଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଝାନଲାଭୀ ହୋତି, ତସ୍ମା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ଯାଵନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଝାନଲାଭୀ ହୋତି, ତସ୍ମା ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନେ ନିବ୍ବତ୍ତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ‘‘ବହୁକାରା’’ତି ଚ ‘‘ବହୂପକାରା’’ତି ଚ ପାଠସ୍ସ ଦ୍ଵିଧା ଯୁତ୍ତଭାଵଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ବହୁକାରାତି ବହୂପକାରା’’ତି। ପେସିତତ୍ତଭାଵଂ ମନ୍ତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ପହିତତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ତସଦ୍ଦୋ କାଯଵାଚକୋତି ଦସ୍ସେତି।

୧୧। ଅନ୍ତରାସଦ୍ଦେନ ଯୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ଗଯଂ, ବୋଧି’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସାମ୍ୟତ୍ଥେ ଉପଯୋଗଵଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ଗଯାଯ ଚ ବୋଧିମଣ୍ଡସ୍ସ ଚା’’ତି।

ଗାଥାୟ ଚତୁସୁ ସଙ୍ଖସଦ୍ଦେସୁ ଦୁତିୟୋ ସଙ୍ଖସଦ୍ଦୋ ଅନଓସେସଥ୍ଥୋ, ସେସା ସାଓସେସଥ୍ଥାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଙ୍ଖଂ ତେଭୂମକଧମ୍ମ''ନ୍ତିଆଦି। ଓଚନତ୍ଥୋ ସୁଓିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋଓ। ଅରହତ୍ତଫଲସ୍ସାପି ତଣ୍ହାକ୍ଖୟତ୍ତା ଓୁତ୍ତଂ ''ତଣ୍ହାକ୍ଖୟେ ନିଙ୍କାନେ''ତି। ସୟଂସଦ୍ଦୋ ଅତ୍ତପରିୟାୟୋ, ଅଭିଞ୍ଞାୟସଦ୍ଦୋ ତୁ ତ୍ୱାପଚ୍ଚୟନ୍ତୋତି ଆହ ''ଅତ୍ତନାଓ ଜାନିତ୍ୱା''ତି। ''ସଙ୍ଖଂ ଚତୁଭୂମକଧମ୍ମ''ନ୍ତି ଇମିନା ଞାଧାତୁୟା କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଅୟଂ ମେ ଆଚରିୟୋ''ତି ଉଦ୍ଦିସନାକାରଦସ୍ସନଂ।

''ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେ''ତି ଇମିନା ଲୋକିୟଧମ୍ମେ ପନ ଆଚରିୟୋ (ମି। ପ। ୪।୫।୧୧) ଅତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋତି ଏତ୍ଥ ପଟିସଦ୍ଦୋ ପଟିଭାଗତ୍ଥୋତି ଆହ ''ପଟିଭାଗପୁଗ୍ଗଲୋ''ତି। ସଦିସପୁଗ୍ଗଲୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୀତିଭୂତୋତି ସୀତି ହୁତ୍ୱା ଭୂତୋ, ସୀତିଭାଓଂ ଓା ପତ୍ତୋ।

କାସୀନନ୍ତି ବହୁଓଚନଓସେନ ଓୁତ୍ତତ୍ତା ଜନପଦାନଂ ନାମଂ। ଜନପଦସମୂହସ୍ସ ରଟ୍ଠନାମତ୍ତା ଓୁତ୍ତଂ ''କାସିରଟ୍ଠେ''ତି। ''ନଗର''ନ୍ତି ଇମିନା ପୁରସଦ୍ଦୋ ନଗରପରିୟାୟୋତି ଦସ୍ସେତି। ପଟିଲାଭାୟାତି ପଟିଲାଭାପନତ୍ଥାୟ। ''ଭେରି''ନ୍ତି ଇମିନା ଦୁନ୍ଦୁଭିସଦ୍ଦୋ ଭେରିଓାଚକୋତି ଦସ୍ସେତି। ଭେରି ହି ''ଦୁଂଦୁ''ନ୍ତିସଦ୍ଦେନ ଉଭି ପୂରଣମେତ୍ଥାତି ଦୁନ୍ଦୁଭୀତି ଓୁଚ୍ଚତି। ଦକାରରକାରାନଂ ସଂୟୋଗଂ କତ୍ୱା ଦୁନ୍ଦ୍ରୁଭୀତିପି ପାଠୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଅପାଠୋଯେଓ। ''ପହରିସ୍ସାମୀ''ତି ଏତ୍ଥ ପହାରସଦ୍ଦେନ ଆହଞ୍ଞିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆପୁବ୍ବହନଧାତୁୟା ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ସ୍ସାମିସଦ୍ଦେନ ଅଜ୍ଜତନିଇଂଓିଭତ୍ତିୟା ଅନାଗତକାଲେ ପଓତ୍ତିଭାଓଂ, ଇତିସଦ୍ଦେନ ଗମନାକାରଓାଚକସ୍ସ ଇତିସଦ୍ଦସ୍ସ ଲୋପଭାଓଂ ଦସ୍ସେତି।

ଅନନ୍ତଜିନୋତି ଅନନ୍ତସଙ୍ଖାତସ୍ସ ସଙ୍ଖଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନଭୂତେନ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞାଣେନ ସଙ୍ଖକିଲେସାରୀନଂ ଜିତଓା, ଏତେନ ଫଳୂପଚାରେନ ଅନନ୍ତଜିନଭାଓଂ ଦସ୍ସେତି। ହୁଓେୟ୍ୟ ପାଓୁସୋତି ଏତ୍ଥ ''ହୁଓେୟ୍ୟ ଅପି ଆଓୁସୋ''ତି ପଦଓିଭାଗଂ କତ୍ୱା ହୁଧାତୁ ସତ୍ତତ୍ଥଓାଚକୋ, ଅପିସଦ୍ଦୋ ଏଓଂନାମଓାଚକୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ଆଓୁସୋ ''ଏଓଂ ନାମ ଭଓେୟ୍ୟା''ତି। ଓକାରସ୍ସ ପକାରଂ କତ୍ୱା ''ହୁପେୟ୍ୟା''ତି ପାଠୋପି ଯୁଜ୍ଜତିଯେଓ।

୧୨। ''ଅତ୍ଥାୟ ପଟିପନ୍ନୋ''ତି ଇମିନା ବାହୁଲ୍ଲସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ବାହୁଲ୍ଲିକୋତି ଓଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପଧାନତୋତି ଦୁକ୍କରଚରିୟାୟ ପଦହନତୋ। ''ଭଟ୍ଠୋ''ତି ଇମିନା ଓିବ୍ଭନ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ଓିପୁବ୍ବଭମୁଧାତୁୟା ଅନଓଟ୍ଠାନତ୍ଥୋ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ଭଟ୍ଠୋତି ଦସ୍ସେତି। ସୋତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୋତସଦ୍ଦସ୍ସ ସୋତଓିଞ୍ଞାଣାଦିଓାଚକତ୍ତା ''ସୋତିନ୍ଦ୍ରିୟ''ନ୍ତି ଓୁତ୍ତଂ। ଇରିୟାୟାତି ଏତ୍ଥ ଇରିୟନଂ ଚରଣଂ ଇରିୟାତି ଓଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଦୁକ୍କରଚରିୟାୟା''ତି। ଅଭିଜାନାଥ ନୋତି ଏତ୍ଥ ନୋସଦ୍ଦୋ ନୁସଦ୍ଦତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଅଭିଜାନାଥ ନୁ''ତି। ଓାକ୍ୟନ୍ତି ଓାଚକଂ। ସଞ୍ଞାପେତୁନ୍ତିପଦସ୍ସ ସଞ୍ଞାପନାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଓୁତ୍ତଂ ''ଅହଂ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି।

୧୩।ଇତୋତି ''ଚକ୍ଖୁକରଣୀ''ତିଆଦିତୋ। ପଦତ୍ଥତୋତି ପଦତୋ ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଚ, ପଦାନଂ ଅତ୍ଥତୋ ଓା। ଇତୋତି ଯଥାଓୁତ୍ତତୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ସୁତ୍ତନ୍ତକଥନ୍ତି ସୁତ୍ତନ୍ତଓସେନ ଓୁତ୍ତଓଚନଂ।

୧୮।ଦେଓତାକୋଟୀହୀତି ବ୍ରହ୍ମସଙ୍ଖାତାହି ଦେଓତାକୋଟୀହି। ପତିଟ୍ଠିତସ୍ସ ତସ୍ସ ଆୟସ୍ମତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସାଓ ଏହିଭିକ୍ଖୁଉପସମ୍ପଦାତି ଯୋଜନା।

୧୯। ଦୁତିୟଦିଓସେ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ଉଦପାଦୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ଦୁତିୟଦିଓସେ''ତିଆଦି ପାଟିପଦଦିଓସଂ ଉପନିଧାୟ ଓୁତ୍ତଂ। ପକ୍ଖସ୍ସାତି ଆସଳ୍ହୀମାସକାଳପକ୍ଖସ୍ସ। ସବ୍ବେଓ ତେ ଭିକ୍ଖୂତି ଯୋଜନା। ଅନତ୍ତସୁତ୍ତେନାତି ଅନତ୍ତଲକ୍ଖଣସୁତ୍ତନ୍ତେନ (ମହାଓ। ୨୦; ସଂ। ନି। ୩।୫୯)।

ପଞ୍ଚମିୟା ପକ୍ଖସ୍ସାତି ପକ୍ଖସ୍ସ ପଞ୍ଚମିୟା। ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ସତ୍ତଲୋକେ। ''ମନୁସ୍ସଅରହନ୍ତୋତି ଇମିନା ଦେଓଅରହନ୍ତୋ ବହୂତି ଦସ୍ସେତି।

୭। ପବ୍ବଜ୍ଜାକଥା

୩୧।ପୋରାଣାନୁପୋରାଣାନନ୍ତି ପୁରାଣେ ଚ ଅନୁପୁରାଣେ ଚ ଭଓାନଂ। ଏକସଟ୍ଠୀତି ଏକୋ ଚ ସଟ୍ଠି ଚ, ଏକେନ ଓା ଅଧିକା ସଟ୍ଠି ଏକସଟ୍ଠି।

ତତ୍ରାତି ତେସୁ ଏକସଟ୍ଠିମନୁସ୍ସଅରହନ୍ତେସୁ। ପୁବ୍ବୟୋଗୋତି ପୁବ୍ବେ କତୋ ଉପାୟୋ, ପୁବ୍ବୂପନିସ୍ସୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଓଗ୍ଗବନ୍ଧେନାତି ସମୂହଂ କତ୍ୱା ବନ୍ଧେନ। ତେତି ପଞ୍ଚପଞ୍ଞାସ ଜନା। ଝାପେସ୍ସାମାତି ଡୟ୍ହିସ୍ସାମ। ନୀହରିଂସୂତି ଗାମତୋ ନୀହରିଂସୁ। ତେସୂତି ପଞ୍ଚପଞ୍ଞାସଜନେସୁ। ପଞ୍ଚ ଜନେ ଠପେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସେସାତି ପଞ୍ଚହି ଜନେହି ଅଓସେସା। ସୋତି ଯସୋ ଦାରକୋ। ତେପୀତି ଚତ୍ତାରୋପି ଜନା। ତତ୍ଥାତି ସରୀରେ। ତେ ସବ୍ବେପୀତି ଯସସ୍ସ ମାତାପିତୁଭରିୟାହି ସଦ୍ଧିଂ ସବ୍ବେପି ତେ ସହାୟକା। ତେନାତି ପୁବ୍ବୟୋଗେନ।

ଆମନ୍ତେସୀତି କଥେସି।

୩୨। ଦିଵ୍ଵେସୁ ଓିସଯେସୁ ଭଓା ଦିଵା ଲୋଭପାସାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଦିଵା ନାମା''ତିଆଦି। ଲୋଭପାସାତି ଲୋଭସଙ୍ଖାତା ବନ୍ଧନା। ଅସଓନତାତି ଏଵ କରଣଵେ ପଚ୍ଚଓଓଚନନ୍ତି ଆହ ''ଅସଓନତାଯା''ତି। ପରିହାଯନ୍ତୀତି ଏଵ କେନ ପରିହାଯନ୍ତୀତି ଆହ ''ଓିସେସାଧିଗମତୋ''ତି। ଓିସେସାଧିଗମତୋତି ମଗ୍ଗଫଲସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଓିସେସସ୍ସ ଅଧିଗମତୋ।

୩୩। ଅନ୍ତଂ ଲାମକଂ କରୋତୀତି ଅନ୍ତକୋତି ଓଚନଵଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଲାମକା''ତି। ''ହୀନସତ୍ତା''ତି ଇମିନା ଅନ୍ତକସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଆମନ୍ତନପଦମେତଂ। ତନ୍ତି ରାଗପାସଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ସୋତି ମାରୋ ପାପିମା। ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଚରନ୍ତାନଂ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାନମ୍ପି ବନ୍ଧନତ୍ତା ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଚରତି ପଓତ୍ତତୀତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରୋତି ଓଚନଵେନ ରାଗପାସୋ ''ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରୋ''ତି ମାରେନ ପାପିମତା ଓୁତ୍ତୋ।

୩୪।ନାନାଜନପଦତୋତି ଏକିସ୍ସାପି ଦିସାଯ ନାନାଜନପଦତୋ। ''ଅନୁଜାନାମି…ପେ… ପଵ୍ଵାଜେଥା''ତିଆଦିମ୍ହି ଓିନିଚ୍ଛଯୋ ଏଓଂ ଓେଦିତଵ୍ଵୋତି ଯୋଜନା। ପଵ୍ଵାଜେନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପଵ୍ଵାଜେତଵ୍ଵୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା ପୁଗ୍ଗଲାତି ଯୋଜନା। ପରତୋତି ପରସ୍ମିଂ। ''ନ ଭିକ୍ଖଓେ…ପେ… ପଵ୍ଵାଜେତଵ୍ଵୋ''ତି ପାଠଇଂ (ମହାଓ। ୮୯) ଆଦିଂ କତ୍ଵାତି ଯୋଜନା। ତେତି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତପୁଗ୍ଗଲେ। ସୋପି ଚାତି ସୋପି ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ। ଅନୁଞ୍ଞାତୋଯେଓ ପଵ୍ଵାଜେତଵ୍ଵୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସ ଚାତି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଚ, ଅଥ ଓା ତେସଞ୍ଚ ମାତାପିତୂନଂ। ଓଚନଓିପଲ୍ଲାସୋ ହେସ। ଅନୁଜାନନଲକ୍ଖଣଂ ଓଣ୍ଣଯିସ୍ସାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଏଓନ୍ତି ଇମିନା ଓୁତ୍ତନଯେନ। ଚସଦ୍ଦୋ ଓାକ୍ୟସମ୍ପିଣ୍ଡନଵୋ। ସଚେ ଅଚ୍ଛିନ୍ନକେସୋ ହୋତି ଚ, ସଚେ ଏକସୀମାଯ ଅଞ୍ଞୋପି ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥି ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞୋପୀତି ଅତ୍ତନା ଅପରେପି। ଭଣ୍ଡୂତି ମୁଣ୍ଡୋ, ସୋଯେଓ କମ୍ମଂ ଭଣ୍ଡୁକମ୍ମଂ। ତସ୍ସାତି ଭଣ୍ଡୁକମ୍ମସ୍ସ। ଓକାସୋତି ପଵ୍ଵଜ୍ଜାଯ ଖଣୋ। ''ଓକାସଂ ନ ଲଭତୀ''ତି ଓତ୍ଵା ତସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଓୁତ୍ତଂ ''ସଚେ''ତିଆଦି।

ଅପ୍ପୁତ୍ତୋପୀତି ଏଵ ପିସଦ୍ଦୋ ଓୁତ୍ତୋ ପନ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି। ଉପଜ୍ଝାଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପଵ୍ଵାଜେତୀତି ଏଵ ପଵ୍ଵଜ୍ଜା ଚତୁଵ୍ଵିଧା ତାପସପଵ୍ଵଜ୍ଜା ପରିଵ୍ଵାଜକପଵ୍ଵଜ୍ଜା ସାମଣେରପଵ୍ଵଜ୍ଜା ଉପସମ୍ପଦପଵ୍ଵଜ୍ଜାତି। ତଵ୍ଵ କେସମସ୍ସୁହରଣଂ ତାପସପଵ୍ଵଜ୍ଜା ନାମ ଓକ୍କଲାଦିଗହଣତୋ ପଠମମେଓ ଓଜିତଵ୍ଵତ୍ତା। ଇସିପଵ୍ଵଜ୍ଜାତିପି ତସ୍ସାଯେଓ ନାମଂ। କେସମସ୍ସୁହରଣମେଓ ପରିଵ୍ଵାଜକପଵ୍ଵଜ୍ଜା ନାମ କାସାଯାଦିଗହଣତୋ ପଠମମେଓ ଓଜିତଵ୍ଵତ୍ତା। କେସମସ୍ସୁହରଣଞ୍ଚ କାସାଯଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚ ସାମଣେରପଵ୍ଵଜ୍ଜା ନାମ ସରଣଗହଣତୋ ପଠମମେଓ ଓଜିତଵ୍ଵତ୍ତା। ଉପସମ୍ପଦପଵ୍ଵଜ୍ଜା ତିଓିଧା ଏହିଭିକ୍ଖୁଉପସମ୍ପଦପଵ୍ଵଜ୍ଜା ସରଣଗହଣୂପସମ୍ପଦପଵ୍ଵଜ୍ଜା ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥଓାଚିକୂପସମ୍ପଦପଵ୍ଵଜ୍ଜାତି। ତଵ୍ଵ ଏହିଭିକ୍ଖୂପସମ୍ପଦପଵ୍ଵଜ୍ଜାଯଂ କେସମସ୍ସୁହରଣାଦି ସଵ୍ଵଂ ଏକତୋଓ ସମ୍ପଜ୍ଜତି ''ଏହି ଭିକ୍ଖୂ''ତି ଭଗଓତୋ ଓଚନେନ ଅଭିନିପ୍ଫନ୍ନତ୍ତା। ସରଣଗହଣୂପସମ୍ପଦପଵ୍ଵଜ୍ଜା ସାମଣେରପଵ୍ଵଜ୍ଜସଦିସାଯେଓ। କେସମସ୍ସୁହରଣଞ୍ଚ କାସାଯଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚ ସରଣଗହଣଞ୍ଚ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥଓାଚିକୂପସମ୍ପଦପଵ୍ଵଜ୍ଜା ନାମ କମ୍ମଓାଚାଗହଣତୋ ପଠମମେଓ ଓଜିତଵ୍ଵତ୍ତା। ତଵ୍ଵ ସାମଣେରପଵ୍ଵଜ୍ଜଂ ସନ୍ଧାଯ ଓୁତ୍ତଂ ''ଉପଜ୍ଝାଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପଵ୍ଵାଜେତୀ''ତି। ଉପଜ୍ଝାଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସାତି ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଓେଯ୍ୟାଓଚ୍ଚକରଟ୍ଠାନନିଯମଂ କତ୍ଵା। ପଵ୍ଵଜ୍ଜାକମ୍ମେ ଅତ୍ତନୋ ଇସ୍ସରିଯମକତ୍ଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦହରେନ ଭିକ୍ଖୁନା କେସଚ୍ଛେଦନଂ କାସାଯଚ୍ଛାଦନଂ ସରଣଦାନନ୍ତି ତୀଣି କିଚ୍ଚାନି କାତଵ୍ଵାନିଯେଓ। କେଚି ''ସରଣାନି ପନ ସଯଂ ଦାତଵ୍ଵାନୀ''ତି ପାଠଂ ଇଧାନେତ୍ଵା ଦହରେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସରଣାନି ନ ଦାତଵ୍ଵାନୀତି ଓଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତଵ୍ଵଂ ଦହରସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁତ୍ତା, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଵ୍ଵାଜେତୁଂ ଲଭନତ୍ତା ଚ। ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଚେ କେସଚ୍ଛେଦନଞ୍ଚ କାସାଯଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚ ଅକତ୍ଵା ପଵ୍ଵଜତ୍ଥଂ ସରଣାନିଯେଓ ଦେତି, ନ ରୁହତି ପଵ୍ଵଜ୍ଜା ପଵ୍ଵଜ୍ଜାଯ ଅକତ୍ତଵ୍ଵତ୍ତା। କମ୍ମଓାଚଂ ସାଓେତ୍ଵା ଉପସମ୍ପାଦେତି, ରୁହତି ଉପସମ୍ପଦା ଅପତ୍ତଚୀଓରାନଂ ଉପସମ୍ପଦସିଦ୍ଧିତୋ, କମ୍ମଓିପତ୍ତିଯା ଅଭାଓତୋ ଚ। ଖଣ୍ଡସୀମନ୍ତି ଉପଚାରସୀମଟ୍ଠଂ ବଦ୍ଧସୀମଂ। ପଵ୍ଵାଜେତ୍ଵାତି କେସଚ୍ଛେଦନଂ ସନ୍ଧାଯ ଓୁତ୍ତଂ ''କାସାଯାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା''ତି କାସାଯଚ୍ଛାଦନସ୍ସ ଓିସୁଂ ଓୁତ୍ତତ୍ତା। ସାମଣେରସ୍ସ ସରଣଦାନସ୍ସ ଅରୁହତ୍ତା ''ସରଣାନି ପନ ସଯଂ ଦାତଵ୍ଵାନୀ''ତି ଓୁତ୍ତଂ। ପୁରିସଂ ପଵ୍ଵାଜେତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଆଣତ୍ତିଯାତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆଣତ୍ତିଯା। ଯେନ କେନଚୀତି ଗହଟ୍ଠପଵ୍ଵଜିତେସୁ ଯେନ କେନଚି।

''ଭଵ୍ଵରୂପୋ''ତି ଓତ୍ଵା ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଓୁତ୍ତଂ ''ସହେତୁକୋ''ତି। ସହେତୁକୋତି ମଗ୍ଗଫଲାନଂ ଉପନିସ୍ସଯେହି ସହ ପଓତ୍ତୋ। ଯସସ୍ସୀତି ପରିଓାରଯସେନ ଚ କିତ୍ତିଯସେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଓକାସଂ କତ୍ଵାପୀତି ଓକାସଂ କତ୍ଵା ଏଓ। ସଯମେଓାତି ନ ଅଞ୍ଞୋ ଆଣାପେତଵ୍ଵୋ। ଏତ୍ତୋଯେଓାତି ଦସ୍ସନଟ୍ଠାନତୋଯେଓ। ଅସ୍ସାତି ପଵ୍ଵଜ୍ଜାପେକ୍ଖସ୍ସ। ଖଜ୍ଜୁ ଓାତି କଣ୍ଡୁଓନଂ ଓା। ''କଚ୍ଛୁ ଓା''ତିପି ପାଠୋ, ପାମଂ ଓାତି ଅତ୍ଥୋ। ପିଳକା ଓାତି ଫୋଟା ଓା। ଏତ୍ତକେନାତି ଏତପମାଣେନ ଘଂସିତ୍ଵା ନ୍ହାପନମତ୍ତେନ। ଅନିଓତ୍ତିଧମ୍ମାତି ଗିହିଭାଓଂ ଅନିଓତ୍ତନସଭାଓା। କତଞ୍ଞୂତି କତସ୍ସୂପକାରସ୍ସ ଜାନନସୀଲା। କତଓେଦିନୋତି କତଞ୍ଞୂପକାରସ୍ସ ଓେଦଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ।

ଅନିସ୍ସାନିକକଥାତି ଯାଓଦହଂ ସୁପିତ୍ୱା ଯାଓଦହଂ ଭୁଞ୍ଜୀତ୍ୱା ଚିଉକେଠଇଂ କରୋନ୍ତୋ ଅନୁକ୍କଣ୍ଟିତୋ ଓିହରାହୀତିଆଦିକା କଥା। ନକଥେତଙ୍କଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କଥେତଙ୍କଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଥଖ୍ୱସ୍ସା’’ତି। ଅସ୍ସାତି ପଵଜ୍ଜାପେକ୍ଖସ୍ସ। ଆଚିକ୍ଖନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆଚିକ୍ଖନ୍ତେନ ଚା’’ତିଆଦି। ଓଣ୍ଡ…ପେ… ଓସେନାତି ଓଣ୍ଡୋ ଚ ସଣ୍ଠାନଞ୍ଚ ଗନ୍ଧୋ ଚ ଆସଯୋ ଚ ଓକାସୋ ଚ, ତେସଂ ଓସେନ, ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ଫଲଜୋତକୋ, ଆଚିକ୍ଖନସ୍ସ ଫଲଂ ଓକ୍ଖାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋତି ପଵଜ୍ଜାପେକ୍ଖୋ। ପୁବ୍ବେତି ପୁବ୍ବଭଓେ, ପଵଜନତୋ ପୁବ୍ବେ ଓା। କଣ୍ଟକଓେଧାପେକ୍ଖୋ ପରିପକ୍କଗଣ୍ଡୋ ଓିଯ ଞାଣଂ ପଓଉତୀତି ଯୋଜନା। ଅସ୍ସାତି ପଵଜ୍ଜାପେକ୍ଖସ୍ସ। ଇନ୍ଦାସନୀତି ସଦ୍ଧସ୍ସ ଓଜିରାଓୁଧୋ। ସୋ ହି ଇନ୍ଦେନ ଅସୀଯତି ଖିପୀଯତୀତି ଇନ୍ଦାସନୀତି ଓୁଚ୍ଚତି। ଇନ୍ଦାସନି ପଵତେ ଚୁଣ୍ଣଯମାନା ଓିଯ ସଦ୍ଧେ କିଲେସେ ଚୁଣ୍ଣଯମାନଂଯେଓାତି ଯୋଜନା। ଖୁରଗ୍ଗେଯେଓାତି ଖୁରସ୍ସ କୋଟିଯମେଓ। ଖୁରକମ୍ମପରିଯୋସାନେଯେଓାତି ଅତ୍ଥୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ପତ୍ତା, ତସ୍ମା। ଅସ୍ସାତି ପଵଜ୍ଜାପେକ୍ଖସ୍ସ।

ଗିହିଗନ୍ଧନ୍ତି ଗେହେ ଠିତସ୍ସ ଜନସ୍ସ ଗନ୍ଧଂ। ଅଥାପୀତି ଯଦିପି ଅଚ୍ଛାଦେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସ୍ସାତି ପଵଜ୍ଜାପେକ୍ଖସ୍ସ। ଆଚରିଯୋ ଓାତି ସରଣଦାନାଚରିଯୋ ଓା କମ୍ମଓାଚାଚରିଯୋ ଓା ଓଓାଦାଚରିଯୋ ଓା। ତଂଯେଓ ଓାତି ପଵଜ୍ଜାପେକ୍ଖମେଓ ଓା। ତେନ ଭିକ୍ଖୁନାଓାତି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯଭିକ୍ଖୁନା ଏଓ।

ଅନାଣତ୍ତିଯାତି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେହି ଅନାଣତ୍ତିଯା। ଇମିନା ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେହି ଅନାଣତ୍ତେନ ଯେନ କେନଚି ନିଓାସନାଦୀନି ନ ଦାତବ୍ବାନୀତି ଦସ୍ସେତି। ଭିକ୍ଖୁନାତି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯଭିକ୍ଖୁନା। ତସ୍ସେଓାତି ପଵଜ୍ଜାପେକ୍ଖସ୍ସେଓ। ଉପଜ୍ଝାଯମୂଲକେତି ଉପଜ୍ଝାଯମୂଲକେ ନିଓାସନପାରୁପନେ। ଅଯନ୍ତି ଓିନିଚ୍ଛଯୋ।

ତତ୍ଥାତି ପଵଜ୍ଜୂପସମ୍ପଦଟ୍ଠାନେ। ତେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ। ଅଥାତି ଓନ୍ଦାପନତୋ ପଚ୍ଛା, ଓନ୍ଦାପନସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ଓା। ‘‘ଏଓଂ ଓଦେହୀ’’ତି ପାଠଇନଯନିଦସ୍ସନମୁଖେନ ‘‘ଯମହଂ ଓଦାମି, ତଂ ଓଦେହୀ’’ତି ଅଟ୍ଠକଥାନଯଂ ନିଦସ୍ସେତି। ଅଥାତି ତଦନନ୍ତରଂ। ଅସ୍ସାତି ପଵଜ୍ଜାପେକ୍ଖସ୍ସ, ଦାତବ୍ବାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକପଦମ୍ପୀତି ତୀସୁ ଓାକ୍ୟପଦେସୁ ଏକଂ ଓାକ୍ୟପଦମ୍ପି, ନଓସୁ ଓା ଓିଭତ୍ତ୍ୟନ୍ତପଦେସୁ ଏକପଦମ୍ପି। ଏକକ୍ଖରମ୍ପୀତି ଚତୁଓୀସତକ୍ଖରେସୁ ଏକକ୍ଖରମ୍ପି।

ଏକତୋସୁଦ୍ଧିଯାତି ଏକସ୍ସେଓ କମ୍ମଓାଚାଚରିଯସ୍ସ ଠାନକରଣସମ୍ପତ୍ତିଯା ସୁଦ୍ଧନେନ। ଉଭତୋ ସୁଦ୍ଧିଯାଓାତି ଉଭଯେସଂ ସରଣଦାନାଚରିଯସାମଣେରାନଂ ସୁଦ୍ଧନେନ ଏଓ। ଠାନକରଣସମ୍ପଦନ୍ତି ଉରଆଦିଟ୍ଠାନାନଞ୍ଚ ସଂଓୁତାଦିକରଣାନଞ୍ଚ ସମ୍ପଦଂ। ଓୁତ୍ତନ୍ତି ଠାନକରଣସମ୍ପଦଂ ଓୁତ୍ତଂ। ନ ସକ୍କୋତୀତି ଓୁତ୍ତଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ଯୋଜନା।

ଇମାନୀତି ସରଣାନି। ଚସଦ୍ଦୋ ଉପନ୍ୟାସୋ, ପନସଦ୍ଦୋ ପଦାଲଙ୍କାରୋ। ଏକସମ୍ବନ୍ଧାନୀତି ଏକତୋ ସମ୍ବନ୍ଧାନି। ଅନୁନାସିକନ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦାନକାଲେ ‘‘ବୁଦ୍ଧଂ’’ଇତି ‘‘ସରଣଂ’’ଇତି ପଦାନଞ୍ଚ ‘‘ସରଣଂ’’ଇତି ‘‘ଗଚ୍ଛାମି’’ଇତି ପଦାନଞ୍ଚ ଅନ୍ତରା ଓିଚ୍ଛେଦମକତ୍ୱା ଏକସମ୍ବନ୍ଧମେଓ କତ୍ୱା ଦାତବ୍ବାନୀତି ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି। କସ୍ମା ତିଣ୍ଣଂ ପଦାନମନ୍ତରା ବ୍ୟଓଧାନସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅକ୍ଖରସ୍ସ ଅଭାଓତୋ। ଓିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଓିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା। ମକାରନ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦାନକାଲେ ତିଣ୍ଣଂ ପଦାନମନ୍ତରା ଏକସମ୍ବନ୍ଧମକତ୍ୱା ଓିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଏଓ କତ୍ୱା ଦାତବ୍ବାନୀତି ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି। କସ୍ମା? ତିଣ୍ଣଂ ପଦାନମନ୍ତରା ବ୍ୟଓଧାନସ୍ସ ନିସ୍ସରସ୍ସ ମକାରସ୍ସ ଅତ୍ଥିଭାଓତୋ। ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ ଓୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ଓଚନଂ, ‘‘ନତ୍ଥୀ’’ତିପଦେ କତ୍ତା, ‘‘ନ ଓୁତ୍ତ’’ନ୍ତିପଦେ କମ୍ମଂ। ତଥାତି ‘‘ଅହଂ ଭନ୍ତେ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ’’ତିଆଦିନା ଆକାରେନ, ଅଓଦନ୍ତସ୍ସ ସରଣଂ ନ କୁପ୍ପତି, ବୁକାରଦକାରାଦୀନଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନାନଂ ଠାନକରଣସମ୍ପଦଂ ହାପେନ୍ତସ୍ସେଓ ସରଣଂ କୁପ୍ପତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

‘‘ତିକ୍ଖତ୍ତୁ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସକିଂ ଓା ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଓା ନ ଓଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ତିକ୍ଖତ୍ତୁତୋ ଅଧିକଂ ପନ ସହସ୍ସକ୍ଖତ୍ତୁମ୍ପି ଓଟ୍ଟତିଯେଓ। ତତ୍ଥାତି ତାସୁ ପଵଜ୍ଜାଉପସମ୍ପଦାସୁ। ପରତୋତି ପରସ୍ମିଂ। ସାତି ଉପସମ୍ପଦା। ପଵଜ୍ଜା ପନ ଅନୁଞ୍ଞାତା ଏଓାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରତୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପୁବ୍ବାପେକ୍ଖୋ। ସାତି ପଵଜ୍ଜା। ଏତ୍ତାଓତାତି ଏତ୍ତକେନ କେସଚ୍ଛେଦନକାସାଯଚ୍ଛାଦନସରଣଦାନେନ। ହୀତି ଫଲଜୋତକୋ।

ଏସାତି ଏସୋ ସାମଣେରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଗତିମା’’ତି ଓତ୍ୱା ତସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଣ୍ଡିତଜାତିକୋ’’ତି। ଅଥାତି ଏଓଂ ସତି। ଅସ୍ସାତି ସାମଣେରସ୍ସ। ତସ୍ମିଂଯେଓ ଠାନେତି ସାମଣେରଭୂମିଯଂ ଠିତଟ୍ଠାନେଯେଓ। ଯଥା ଭଗଓତା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠାନି, ତଥା ଉଦ୍ଦିସିତବ୍ବାନୀତି ଯୋଜନା। ଏତନ୍ତି ‘‘ଅନୁଜାନାମି…ପେ… ଜାତରୂପ ରଜତପଟିଗ୍ଗହଣା ଓେରମଣୀ’’ତି ଓଚନଂ।

ତନ୍ତି ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ ଓୁତ୍ତଓଚନଂ। ଯଥାପାଠଇଯାଓାତି ଏଓସଦ୍ଦୋ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନତ୍ଥୋ, ତେନ ଯଥାପାଠଇଯାଓ ଉଦ୍ଦିସିତବ୍ବାନି। ଯଥାପାଠଇଂ ଓିସଜ୍ଜେତ୍ୱା

ଅଞ୍ଞଥା ଏୱ ଉଦ୍ଦିସିତବ୍ବାନୀତି ୱାଦଂ ନିୱାରେତି। ଯଥାପାଠଇଂ ୱିସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଥା ‘‘ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ସମାଦିଯାମୀ’’ତି ଉଦ୍ଦିସନ୍ତୋପି ନିଦ୍ଦୋସୋୟେୱ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତାନୀତି ସିକ୍ଖାପଦାନି। ଯାୱାତି ଯତ୍ତକଂ କାଲଂ ନ ଜାନାତି, ନ କୁସଲୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସନ୍ତିକାୱଚରୋୟେୱାତି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନଂ ସମୀପେ ଅୱଚାରୋୱ। ଅସ୍ସାତି ସାମଣେରସ୍ସ। କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯନ୍ତି ଦସସିକ୍ଖାପଦୱିନିମୁତ୍ତଂ କପ୍ପିଯଂ ପରାମାସାଦିଞ୍ଚ ଅକପ୍ପିଯଂ ଅପରାମାସାଦିଞ୍ଚ। ତେନାପୀତି ସାମଣେରେନାପି। ନାସନଙ୍ଗାନୀତି ଲିଙ୍ଗନାସନଅଙ୍ଗାନି। ସାଧୁକଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ସାଧୁକଂ ଅସିକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ଲିଙ୍ଗନାସନଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡକମ୍ମନାସନଞ୍ଚ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୧୦। ଦୁତିଯମାରକଥା

୩୫।ମଯ୍ହନ୍ତିପଦସ୍ସ ‘‘ଅନୁପ୍ପତ୍ତା ସଚ୍ଛିକତା’’ତିପଦେସୁ ଛଟ୍ଠୀକତ୍ତୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମଯା ଖୋତି ଅତ୍ଥୋ’’ତି। ‘‘ଅଥ ୱା’’ତିଆଦିନା ‘‘ମଯ୍ହ’’ନ୍ତିପଦସ୍ସ ‘‘ୟୋନିସୋ ମନସିକାରା, ୟୋନିସୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା’’ତିପଦେସୁ ସମ୍ବନ୍ଧଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ୟୋନିସୋ ମନସିକାରା, ୟୋନିସୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା’’ତି ଏତ୍ଥ କାରଣତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ତେନ ହେତୁନା’’ତି। ‘‘ପୁନା’’ତିଆଦିନା ‘‘ମଯ୍ହ’’ନ୍ତିପଦଂ ‘‘ୟୋନିସୋ ମନସିକାରା, ୟୋନିସୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା’’ତିପଦେସୁ ସାମ୍ଯତ୍ଥେ ସାମିଭାୱେନ ୟୋଜେତ୍ୱା ପୁନ ‘‘ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, ସଚ୍ଛିକତା’’ତି ପଦେସୁ କତ୍ତୁତ୍ଥେ ସାମିଭାୱେନ ୱିଭତ୍ତିୱିପଲ୍ଲାସୋ କାତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି।

୧୧। ଭଦ୍ଦୱଗ୍ଗିଯକଥା

୩୬। ଭଦ୍ଦଂ ରୂପଞ୍ଚ ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ଏତେସମତ୍ଥୀତି ଭଦ୍ଦକା। ୱଗ୍ଗବନ୍ଧନଂ ୱଗ୍ଗୋ ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ, ୱଗ୍ଗେନ ଚରନ୍ତୀତି ୱଗ୍ଗିଯା। ଭଦ୍ଦକା ଚ ତେ ୱଗ୍ଗିଯା ଚାତି ଭଦ୍ଦୱଗ୍ଗିଯା କକାରଲୋପେନାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭଦ୍ଦୱଗ୍ଗିଯା’’ତିଆଦି। ‘‘ୱୋକାରୋ ନିପାତମତ୍ତୋ’’ତି ଇମିନା ତୁମ୍ହସଦ୍ଦସ୍ସ ଚ ୟୋୱଚନସ୍ସ ଚ କାରିଯଭାୱଂ ନିୱତ୍ତେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତେତି ଭଦ୍ଦୱଗ୍ଗିଯା। ଇଦନ୍ତି ପଞ୍ଚସୀଲରକ୍ଖନଂ। ପୁବ୍ବକମ୍ମନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଉପଚିତଂ କୁସଲକମ୍ମଂ।

୧୨। ଉରୁୱେଲପାଟିହାରିଯକଥା

୩୮।ପରିଯାଦିଯେଯ୍ଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦାଧାତୁସ୍ସ ପରୀତି ଚ ଆତି ଚ ଉପସଗ୍ଗୱସେନ ଅଭିଭୱନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଅଭିଭୱେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି।

୩୯।ପଚ୍ଛାପକ୍ଖିତ୍ତାତି ସଙ୍ଗୀତିତୋ ପରଂ ପୋତ୍ଥକାରୂଳ୍ହେହି ଠପିତାତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୪। ‘‘ଏୱଂ ୱଦନ୍ତୋ ୱିଯ ୱଣତୋ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଆହରହତ୍ଥୋ’’ତିପଦସ୍ସ ତଦ୍ଧିତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ୱିହିଣ୍ଡମୁଖତ୍ତା ମନ୍ଦଂ ହୀନଂ ଅତିମୁଖମେତାସନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥେନ ଅଗ୍ଗିକପାଲା ମନ୍ଦାମୁଖିୟୋତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଅଗ୍ଗିଭାଜନାନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀ’’ତି।

୫୧। ଯସ୍ମା ୟୋ ନାଗଦମନକାଲୋ ଚିରଂ ପତତି ପୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ସୋ ଚିରପତିକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ଚିରପତିକା ପଟ୍ଠାଯ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନାତି ୟୋଜନା। ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଚିରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯା’’ତି।

୫୨।ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ‘‘ଜଟାମିସ୍ସ’’ନ୍ତିଆଦିପଦେସୁ। ଖାରିକାଜନ୍ତି ଏତ୍ଥ କମଣ୍ଡଲୁଆଦିକା ତାପସପରିକ୍ଖାରା ଖାରୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଖାରିସଙ୍ଖାତେନ ଭାରେନ ପୂରିତୋ କାଜୋ ଖାରିକାଜୋତି ଅତ୍ଥଂ ଏକଦେସେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଖାରିଭାରୋ’’ତି।

୧୩। ବିମ୍ବିସାରସମାଗମକଥା

୫୫।ଲଟ୍ଠିସଦ୍ଦୋ ତରୁଣରୁକ୍ଖୱାଚକୋ ‘‘ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକାଯ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୨), ଇଧାପି ତରୁଣତାଲରୁକ୍ଖୋ ଲଟ୍ଠି ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତାଲୁଯ୍ଯାନେ’’ତି। ୱଟରୁକ୍ଖୋତି ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖୋ। ଏତ୍ଥ ‘‘ୱଟ’’ଇତି ଇମିନା ୱଟରୁକ୍ଖୋ ବହୁମୂଲତ୍ତା ସୁଟ୍ଠୁ ପତିଟ୍ଠାତୀତି ଅତ୍ଥେନ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ରୁକ୍ଖେ’’ଇତି ଇମିନା ଚେତିଯସଦ୍ଦୋ ଚେତିଯରୁକ୍ଖେ ୱତ୍ତତୀତି ଦସ୍ସେତି, ଦେୱାଲଯଞ୍ଚ ଥୂପଞ୍ଚ ନିୱତ୍ତେତି। ତସ୍ସାତି ୱଟରୁକ୍ଖସ୍ସ। ଏତନ୍ତି ‘‘ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠେ ଚେତିଯେ’’ତି ଏତଂ ନାମଂ। ଲୋକୱୋହାରୱସେନ ଦସସହସ୍ସସଙ୍ଖାତେ ସଙ୍ଖ୍ୟାୱିସେସେ ନୀହରିତ୍ୱା ଯୁଜିତବ୍ବନ୍ତି ନିଯୁତନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥେନ ଦସସହସ୍ସଂ ନିଯୁତଂ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏକନିଯୁତଂ ଦସସହସ୍ସାନୀ’’ତି। ‘‘ନହୁତ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ସୋ ଅଯୁତ୍ତୋ ନହୁତସଙ୍ଖାତେନ ସଙ୍ଖ୍ୟାୱିସେସେନ ମିସ୍ସୀଭାୱେନ ପସଙ୍ଗତ୍ତା। ତେସନ୍ତି ଦ୍ୱାଦସନିଯୁତାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାନଂ।

‘‘କିସସରୀରତ୍ତା’’ତି ଇମିନା କିସୋ କୋ ଅତ୍ତା ଏତେସନ୍ତି କିସକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। କକାରୋ ହେତ୍ଥ ଅତ୍ତୱାଚକୋ। ‘‘ଓୱାଦକୋ’’ତି ଇମିନା ଓୱଦାନୋତି ଏତ୍ଥ ଯୁପଚ୍ଚଯୋ କତ୍ତୁତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଗାଥାବନ୍ଧତ୍ତା ଅକାରସ୍ସ ଦୀଘୋ। ‘‘ଅଥ ୱା’’ତିଆଦିନା କିସକୋ ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେ ଓୱଦାନୋ କିସକୋୱଦାନୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଇଦନ୍ତି ଇଦଂ ଅତ୍ଥଜାତଂ, ଅଯମତ୍ଥୋ ୱା। ତ୍ୱଂ ପହାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ତୁୱଂ। ଇତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା।

କାମିତ୍ଥିଯୋତି ଏକାରଲୋପୱସେନ ସନ୍ଧୀତି ଆହ ‘‘କାମେ ଇତ୍ଥିଯୋ ଚା’’ତି। ଉପଚୀସୂତି ଏତ୍ଥ କାମଖନ୍ଧକିଲେସଅଭିସଙ୍ଖାରସଙ୍ଖାତେସୁ ଚତୂସୁ ଉପଧୀସୁ ଖନ୍ଧୁପଧି ଅଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ‘‘ଖନ୍ଧୁପଧୀସୂ’’ତି।

କୋଚରହୀତି ଏତ୍ଥ କୋସଦ୍ଦୋ ‘‘କୋ ତେ ବଲଂ ମହାରାଜା’’ତିଆଦୀସୁ (ଜା। ୨।୨୨।୧୮୮୦) ୱିଯ କ୍ୱସଦ୍ଦତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘କ୍ୱଚରହୀ’’ତି। ନିପାତୋଯେୱେସ।

ପଦସଦ୍ଦସ୍ସ ଚରଣପଦାଦଯୋ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନିବ୍ବାନପଦ’’ନ୍ତି। ‘‘ସନ୍ତସଭାୱତାଯା’’ତିଆଦିନା ସନ୍ତୋ ସଭାୱୋ ଇମସ୍ସ ପଦସ୍ସାତି ସନ୍ତଂ। ନତ୍ଥି ଉପଧଯୋ ଏତ୍ଥାତି ଅନୁପଧିକଂ। ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚନମେତ୍ଥାତି ଅକିଞ୍ଚନଂ। ତୀସୁ ଭୱେସୁ ନ ସଜ୍ଜତୀତି ଅସତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞଥା ନ ଭୱତୀତି ଅନଞ୍ଞଥାଭାୱି। ଅଞ୍ଞେନ କେନଚି ନ ନେତବ୍ବନ୍ତି ଅନଞ୍ଞନେଯ୍ୟନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତେନାତି ‘‘ସନ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦିପଦେନ। ମେତି ମମ, ମନୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥ ଦେୱମନୁସ୍ସଲୋକେ ମେ ମନୋ ରତୋ ନାମାତି କିଂ ୱକ୍ଖାମି। ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୀତି ଯୋଜନା।

୫୬।ତଞ୍ଚାତି ସାୱକଭାୱଞ୍ଚ।

୫୭।ଅସ୍ସାସକାତି ଏତ୍ଥ ଆପୁବ୍ବୋ ସାସଧାତୁ ଆପୁବ୍ବ ସିସଧାତୁନା ସଦିସୋ, ‘‘ମେ’’ତି ଛଟ୍ଠୀଯୋଗତ୍ତା ଣ୍ୱପଚ୍ଚଯୋ ଚ ଭାୱତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଆସିସନା’’ତି। ‘‘ପତ୍ଥନା’’ତି ଇମିନା ଆପୁବ୍ବସିସଧାତୁଯା ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅସ୍ସାତି ବିମ୍ବିସାରରଞ୍ଞୋ। ତତ୍ଥାତି ରତନତ୍ତଯେ। ନିଚ୍ଛଯଗମନମେୱାତି ‘‘ସରଣ’’ଇତିନିଚ୍ଛଯେନ ଜାନନମେୱ ଗତୋ। ଅତ୍ତସନ୍ନିଯ୍ୟାତନନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତାନଂ ରତନତ୍ତଯେ ସନ୍ନିଯ୍ୟାତନଂ। ଇମିନା ଅତ୍ତସନ୍ନିଯ୍ୟାତନ, ପଣିପାତ, ତପ୍ପରାଯନ, ସିସ୍ସଭାୱୂପଗମନସଙ୍ଖାତେସୁ ଚତୂସୁ ସରଣଗମନେସୁ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୫୦; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୫୬; ଖୁ। ପା। ଅଟ୍ଠ। ୧। ସରଣଗମନଗମକୱିଭାୱନା) ଅତ୍ତସନ୍ନିଯ୍ୟାତନସରଣଗମନଂ ଦୀପେତି। ଅଯନ୍ତି ବିମ୍ବିସାରୋ ରାଜା। ତନ୍ତି ନିଯତସରଣତଂ। ପଣିପାତଗମନଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥ ପଣୀତି କରୋ। ଯଥା ହି ପାଦପଦସଦ୍ଦା ଦୀଘରସ୍ସୱସେନ ହୁତ୍ୱା ଚରଣଂ ୱଦନ୍ତି, ଏୱଂ ପାଣିପଣିସଦ୍ଦା କରଂ ୱଦନ୍ତି। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପଣୀତି କରୋ’’ତି। ପତନଂ ପାତୋ, ପଣିନୋ ପାତୋ ପଣିପାତୋ। ଅତ୍ଥତୋ ଅଞ୍ଜଲିପଣମନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ଗମନଞ୍ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ପଣିପାତସରଣଗମନଂ ଦୀପେତି। ଚସଦ୍ଦୋ ‘‘ପାକଟ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ପାକଟଞ୍ଚ କରୋନ୍ତୋତି ହି ଅତ୍ଥୋ।

୫୮।ସିଙ୍ଗୀନିକ୍ଖସୱଣ୍ଣୋତି ଏତ୍ଥ ସିଙ୍ଗୀସଙ୍ଖାତୋ ନିକ୍ଖୋ ସିଙ୍ଗୀନିକ୍ଖୋ, ତେନ ସମାନୋ ୱଣ୍ଣୋ ଏତସ୍ସାତି ସିଙ୍ଗୀନିକ୍ଖସୱଣ୍ଣୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସିଙ୍ଗୀସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖେନ ସମାନୱଣ୍ଣୋ’’ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ସୁୱଣ୍ଣ’’ଇତିପଦେନ ନିକ୍ଖସଦ୍ଦସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ପଞ୍ଚସୁୱଣ୍ଣାଦଯୋ ଅତ୍ଥେ ନିୱତ୍ତେତି। ‘‘ସମାନ’’ଇତିପଦେନ ସୱଣ୍ଣୋତି ଏତ୍ଥ ସକାରୋ ସମାନସଦ୍ଦସ୍ସେୱ କାରିଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବେସୂତି ଅଖିଲେସୁ ଚକ୍ଖାଦିଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ। ଦନ୍ତୋତି ଦମିତୋ। ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତମେୱତ୍ଥଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭଗୱତୋ ହୀ’’ତିଆଦି।

୫୯। ଓଣୀତୋ ପତ୍ତତୋ ପାଣି ଯେନାତି ଓଣୀତପତ୍ତପାଣୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପତ୍ତତୋ ଚା’’ତିଆଦି। ‘‘ଅପନୀତପାଣି’’ନ୍ତି ଇମିନା ଓଣୀତସଦ୍ଦୋ ଅପନୀତତ୍ଥୋ, ପାଣିସଦ୍ଦେନ ଚ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ‘‘ଭଗୱନ୍ତ’’ନ୍ତି ଇମଂ କମ୍ମଂ ‘‘ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା’’ତି ପାଠସେସେନ ଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଏକମନ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତସଦ୍ଦୋ ସମୀପଦେସତ୍ଥୋ, କୋଟିଦେସତ୍ଥୋ ୱା ହୋତି , ଉପଯୋଗୱଚନଞ୍ଚ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେ’’ତି। ଅଧିକପଯୋଗେ କରଣସ୍ସ ସମ୍ଭୱତୋ ଆହ ‘‘ବୁଦ୍ଧାଭିୱାଦନଗମନେନ ୱା ଧମ୍ମସ୍ସୱନଗମନେନ ୱା’’ତି। ଅପ୍ପାକିଣ୍ଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅପ୍ପସଦ୍ଦୋ ପଟିସେଧତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଅନାକିଣ୍ଣ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଅପ୍ପସଦ୍ଦ’’ନ୍ତିପଦେନ ୱଚନସଦ୍ଦସ୍ସ ଗହିତତ୍ତା ଇମିନା ପାରିସେସନଯେନ ନଗରନିଗ୍ଘୋସସଦ୍ଦୋଯେୱ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ନଗରନିଗ୍ଘୋସସଦ୍ଦେନ ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସ’’ନ୍ତି। ତୀସୁ ପାଠେସୁ ପଠମେନ ପାଠେନ ଜନସ୍ସ ୱାତୋ ଜନୱାତୋ, ତେନ ୱିରହିତଂ ୱିଜନୱାତନ୍ତି ୱିକପ୍ପଂ ଦସ୍ସେତି। ଦୁତିଯେନ ଜନସ୍ସ ୱାଦୋ ଜନୱାଦୋ, ତେନ ୱିରହିତଂ ୱିଜନୱାଦନ୍ତି ୱିକପ୍ପଂ ଦସ୍ସେତି। ତତିଯେନ ଜନସ୍ସ ପାତୋ ସଞ୍ଚରଣଂ ଜନପାତୋ, ତେନ ୱିରହିତଂ ୱିଜନପାତନ୍ତି ୱିକପ୍ପଂ ଦସ୍ସେତି। ରହସ୍ସଂ କରୀଯତି ଏତ୍ଥାତି ରାହସ୍ସେଯ୍ୟକଂ। ମନୁସ୍ସାନଂ ରାହସ୍ସେଯ୍ୟକଂ ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ୟକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘ମନୁସ୍ସାନ’’ନ୍ତିଆଦିନା।

୧୪। ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ ପବ୍ବଜ୍ଜାକଥା

୬୦।''ତେତି ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା। ଅଗମଂସୁ କିରାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ରାତି ଗିରଗ୍ଗସମଜ୍ଜେ। ଅଥାତି ପରିୱିତକ୍କନାନନ୍ତରଂ। ତସ୍ସାତି ସଞ୍ଚଯସ୍ସ। ପାରନ୍ତି ପରତୀରଂ। ଏତ୍ଥାତି ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦେ। ଇଦନ୍ତି ଅଯଂ ୱାଦୋ ଏତ୍ତକୋଯେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋତି ଯୋ କୋଚି। ତ୍ୱଞ୍ଚ ଅହଞ୍ଚ ଅମ୍ହେ, ତେସୁ। ନାମତୁମ୍ହସଙ୍ଖାତେସୁ ହି ଦୀସୁ ସଦ୍ଦେସୁ ଏକସେସେନ କତ୍ତଦ୍ଦେସୁ ପଚ୍ଛିମସ୍ସେୱ ଏକସେସୋ କାତବ୍ବୋ। ତେନାତି କତିକକରଣହେତୁନା।

ସଂଖେପେନ ୱୁତ୍ତଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଇଦଂ ହୀ''ତିଆଦି। ଅତ୍ଥୀକେହୀତି ଅମତେନ ଅତ୍ଥିକେହି। ଉପଞ୍ଞାତଂ ମଗ୍ଗନ୍ତି ଅମତସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଞାତୋ। ଞାତୋ ଚେୱ ଉପଗତୋ ଚାତି ସହ ଉପସଗ୍ଗେନ ପଦଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ଥଂ କଥେନ୍ତୋ ଉପସଗ୍ଗତ୍ଥୋ ଚ ଧାତୁତ୍ଥୋ ଚ ୱିସୁଂଯେୱ ହୋତୀତି ଞାପେତି। ଅତ୍ଥିକେହି ଅମ୍ହେହି ଉପଞ୍ଞାତଂ ନିବ୍ବାନଂ ମଗ୍ଗଂ ମଗ୍ଗନ୍ତୋ ଅନୁବନ୍ଧେଯ୍ୟନ୍ତି ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଥ ୱା''ତିଆଦି। ମଗ୍ଗଫଲପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣେହି ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଞାତବ୍ବନ୍ତି ଉପଞ୍ଞାତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ମଗ୍ଗଧାତୁଯା ଅନ୍ୱେସନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପରିଯେସନ୍ତୋ''ତି।

ସାରିପୁତ୍ତୋପି ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କମଣ୍ଡଲୁତୋତି କୁଣ୍ଡିକତୋ। ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଅକଥନେନ ଅନ୍ତରେ ୱିୱରଂ ପଟିସନ୍ଦହତୀତି ପଟିସନ୍ଧାରୋ, ତଂ। ଏତ୍ଥାତି ''ନ ତ୍ୱାହଂ ସକ୍କୋମୀ''ତିପଦେ। ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ତକନ୍ତି ଏତ୍ତକଂ ପଞ୍ହଂ। ଇମସ୍ସାତି ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ। ଅୱିସଯଭାୱନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅୱିସଯଭାୱଂ।

ହେତୁଂ ପଟିଚ୍ଚ ଭୱନ୍ତୀତି ହେତୁପ୍ପଭୱାତି ୱଚନତ୍ଥେନ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ହେତୁପ୍ପଭୱା ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ହେତୁପ୍ପଭୱା ନାମ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା''ତି। ତେନାତି ''ଯେ ଧମ୍ମା ହେତୁପ୍ପଭୱା''ତି ପଦେନ। ଅସ୍ସାତି ସାରିପୁତ୍ତପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ। ''ତେସଂ ହେତୁ ନାମ ସମୁଦଯସଚ୍ଚ''ନ୍ତି ଇମିନା ହିନୋତି ଏତସ୍ମା ଫଲନ୍ତି ହେତୂତି ୱଚନତ୍ଥେନ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ହେତୁ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ତଞ୍ଚାତି ସମୁଦଯସଚ୍ଚଞ୍ଚ। ତେସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସଚ୍ଚାନ''ନ୍ତି। ଅପୱତ୍ତିୱସେନ ନିରୁଜ୍ଝତି ଏତ୍ଥାତି ନିରୋଧୋ। ତଞ୍ଚାତି ନିରୋଧଞ୍ଚ। ତେନାତି ''ତେସଞ୍ଚ ଯୋ ନିରୋଧୋ''ତିପଦେନ। ଅସ୍ସାତି ସାରିପୁତ୍ତପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ। ଏତ୍ଥାତି ଇମିସ୍ସଂ ଗାଥାଯଂ, ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ୱା। ନଯତୋତି ନାନନ୍ତରିକନଯତୋ, ଅୱିନାଭାୱନଯତୋ ୱା, ନେତ୍ତିଦେସନାହାରନଯତୋ ୱା। ତମେୱତ୍ଥଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ ''ନିରୋଧେ ହୀ''ତିଆଦି। ଏକଦେସସରୂପେକସେସନଯେନ ୱା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଥ ୱା''ତିଆଦି। ନିରୋଧୋ ଚ ନିରୋଧୂପାଯୋ ଚ ନିରୋଧୋତି ଏକଦେସସରୂପେକସେସୋ କାତବ୍ବୋ। ତେସଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥ ଅୱୁତ୍ତସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥେନ ଚସଦ୍ଦେନ ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ ଗହେତବ୍ବନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ଅଯଂ ନଯୋ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ନ ୱୁତ୍ତୋ। ତମେୱତ୍ଥନ୍ତି ଚତୁସଚ୍ଚସଙ୍ଖାତଂ ତମେୱତ୍ଥଂ। ପଟିପାଦେନ୍ତୋତି ନିଗମେନ୍ତୋ।

''ସଚେପୀ''ତି ଇମିନା ଯଦୀତି ପଦସ୍ସତ୍ଥଂ ୱଣ୍ଣେତି। ''ଏତ୍ତକମେୱା''ତି ଇମିନା ତାୱଦେୱାତି ପଦସ୍ସତ୍ଥଂ ୱଣ୍ଣେତି। ''ଇତୋ ଉତ୍ତରି ନତ୍ଥୀ''ତି ଇମିନା ଏୱକାରସ୍ସ ଫଲଂ ଦସ୍ସେତି। ଇତୋତି ସୋତାପତ୍ତିଫଲତୋ। ''ଇଦଂ...ପେ... ପତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ଇମିନା ''ଏତ୍ତକମେୱା''ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଏସୋ ଏୱ ଧମ୍ମୋ''ତି ଇମିନା ''ଏସେୱ ଧମ୍ମୋ''ତିପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ୱଣ୍ଣେତି। ପଚ୍ଚବ୍ୟଥାତି ପତିଅୱପୁବ୍ବୋ ଇଧାତୁ ପଟିୱିଦ୍ଧତ୍ଥୋତି ଆହ ''ପଟିୱିଦ୍ଧତ୍ଥା''ତି। ତୁମ୍ହେହୀତି ଅସ୍ସଜିତ୍ଥେରଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ଇମିନା ''ପଚ୍ଚବ୍ୟଥା''ତି ଏତ୍ଥ ହିଯ୍ୟତ୍ତନୀପରସ୍ସପଦମଜ୍ଝିମପୁରିସବହୁୱଚନତ୍ଥୱିଭତ୍ତିଂ ଦୀପେତି। କପ୍ପନହୁତେହୀତି କପ୍ପାନଂ ନହୁତେହି, କୋଟିପକୋଟିସତସହସ୍ସାନଂ ସତେହି ନହୁତେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅବ୍ଭତୀତନ୍ତି ଅଭିଅତୀତଂ। ଅମ୍ହେହି ଅଦିଟ୍ଠମେୱ ହୁତ୍ୱା ଅତିକ୍କମାପିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୨। ଆରମ୍ମଣଭୂତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଗମ୍ଭୀରତ୍ତା ଆରମ୍ମଣିକଭୂତଂ ଞାଣମ୍ପି ଗମ୍ଭୀରମେୱାଧିପ୍ପେତନ୍ତି ଆହ ''ଗମ୍ଭୀରସ୍ସ ଚ ଞାଣସ୍ସା''ତି। ଯଥା ହି ସଣ୍ହୱତ୍ଥସ୍ସ ସିବ୍ବନତ୍ଥାଯ ସଣ୍ହସୂଚି ଅଧିପ୍ପେତାତି। ଉପଧୀନଂ ସବ୍ବା ଖଯଟ୍ଠେନ ନିବ୍ବାନଂ ଉପଧିସଙ୍ଖଯଂ ନାମାତି ଆହ ''ଉପଧିସଙ୍ଖଯେତି ନିବ୍ବାନେ''ତି। ତଦାରମ୍ମଣାଯାତି ତଂନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣାଯ। ୱିମୁତ୍ତିଯାତି ଫଲୱିମୁତ୍ତିଯା। ସାୱକପାରମୀଞାଣେତି ଅଗ୍ଗସାୱକପାରମୀଞାଣେ। ତେସୂତି ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେସୁ। ଅଦ୍ଧମାସେନ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅତୀତେତି କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକେ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟମତ୍ଥକେ। ତସ୍ସାତି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅଗ୍ଗସାୱକଭାୱଂ ପତ୍ଥେସୀତି ଯୋଜନା। ଅସ୍ସମେତି ମୁନୀନଂ ଠାନେ। ତତ୍ଥ ହି ଆ କୋଧଂ, ଆ ଭୁସୋ ୱା ରାଗାଦଯୋ ସମେନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଅସ୍ସମୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମିଂ। ପତ୍ଥଯିତ୍ୱା ଚ ପେସେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ନୀଲୁପ୍ପଲମଣ୍ଡପେ। ତେସୂତି ତାପସସେଟ୍ଠୀସୁ।

୬୩।ଯେସନ୍ତି କୁଲାନଂ। ''ୱିଧୱଭାୱାଯା''ତି ଇମିନା ୱିଧୱାଯ ଭାୱୋ ୱେଧବ୍ୟନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ୱିଧୱାତି ଚ ପତିସୁଞ୍ଞା। ସା ହି ଧୱେନ

ୱିଗତାତି ‘‘ୱିଧୱା’’ତି ଚ, ୱିଗତୋ ଧୱୋ ଇମିସ୍ସାତି ‘‘ୱିଧୱା’’ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ଉଭୟେନାପୀତି ପୁତ୍ତପକ୍ଖପତିପକ୍ଖସଙ୍ଖାତେନ ଦୁୱିଧେନପି।

ସଞ୍ଚୟାନୀତି ଏତ୍ଥ ନିସ୍ସୟୂପଚାରେନ ନିସ୍ସିତେ ନିସ୍ସିତୂପଚାରୋ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ସଞ୍ଚୟସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକାନୀ’’ତି। ଅଥ ୱା ଣପଚ୍ଚୟୋ ତସ୍ସେଦମତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ସଞ୍ଚୟସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକାନୀ’’ତି। ‘‘ମଗଧାନ’’ନ୍ତି ବହୁୱଚନୱସେନ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଜନପଦସ୍ସ ନାମନ୍ତି ଆହ ‘‘ମଗଧାନଂ ଜନପଦସ୍ସା’’ତି। ଗିରିବ୍ବଜନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱଜୋ ୱିୟାତି ୱଜୋ, ଗିରି। ୱଜସଦିସୋ ଗିରି ଏତ୍ଥାତି ଗିରିବ୍ବଜଂ ପଦହେତୁପରିୟୟୱସେନ, ନଗରଂ। ‘‘ମହାୱୀରିୟୱନ୍ତୋ’’ତି ଇମିନା ମହନ୍ତୋ ୱୀରୋ ଏତେସଂ ତଥାଗତାନନ୍ତି ମହାୱୀରାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଧମ୍ମେନ ନୟମାନାନଂ କା ଉସୂୟା ୱିଜାନତନ୍ତି ଏତ୍ଥ କଚ୍ଚାୟନନୟେନ (କଚ୍ଚାୟନେ ୨୭୭ ସୁତ୍ତେ) ଉସୂୟପୟୋଗେ ସମ୍ପଦାନଂ ହୋତୀତି ଆସଙ୍କା ଭୱେୟ୍ୟାତି ଆହ ‘‘ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ, ଉପୟୋଗତ୍ଥେ ୱା’’ତି। ୱିଜାନନ୍ତାନନ୍ତି ୱିଜାନନ୍ତେସୁ ତଥାଗତେସୁ, ୱିଜାନନ୍ତେ ୱା।

୧୫। ଉପଜ୍ଝାୟୱତ୍ତକଥା

୬୪।ଅନୁପଜ୍ଝାୟକାତି ଏତ୍ଥ ୱଜ୍ଜାୱଜ୍ଜଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଝାୟତୀତି ଉପଜ୍ଝାୟୋ, ସୋ ନତ୍ଥି ଏତେସନ୍ତି ଅନୁପଜ୍ଝାୟକାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱଜ୍ଜାୱଜ୍ଜ’’ନ୍ତିଆଦି। ‘‘ପିଣ୍ଡାୟ ଚରଣକପତ୍ତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ପିଣ୍ଡାୟ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ, ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ୱା ତିଟ୍ଠତି ଅନେନାତି ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ, ସୋୟେୱ ପତ୍ତୋ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠପତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠେ ନ ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟା’’ତିଆଦୀସୁ (ଧ। ପ। ୧୬୮) ପନ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରଣଂ ‘‘ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ପିଣ୍ଡାୟ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ, ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ୱା ତିଟ୍ଠନଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ‘‘ପିଣ୍ଡାୟ ଚରଣପତ୍ତ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ୱଚନଂ ‘‘ତସ୍ମିଞ୍ହି ମନୁସ୍ସା ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠସଞ୍ଞିନୋ’’ତିପଦଂ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ‘‘ତସ୍ମା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠପତ୍ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତିପଦେନ ୟୋଜେତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ପିଣ୍ଡାୟ ଚରଣକପତ୍ତତ୍ତା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠପତ୍ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ମିଂ ମନୁସ୍ସା କିଂସଞ୍ଞିନୋତି ଆହ ‘‘ତସ୍ମିଞ୍ହି ମନୁସ୍ସା ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠସଞ୍ଞିନୋ’’ତି। ତସ୍ମିଞ୍ହି ତସ୍ମିଂ ଏୱ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠପତ୍ତେ ପକ୍ଖିତ୍ତାନଂ ପରିଭୋଗଭାୱେନ ମନୁସ୍ସେହି ଅୱସଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା, ଅୱଚ୍ଛଡ୍ଡେତବ୍ବତ୍ତା ୱା ମନୁସ୍ସା ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠସଞ୍ଞିନୋ ହୋନ୍ତୀତି ୟୋଜନା। ପକ୍ଖିତ୍ତାନଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରଣକପତ୍ତତ୍ତା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠପତ୍ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ମନୁସ୍ସାନଂ ପନ ଅୱସଜ୍ଜିତପତ୍ତତ୍ତା ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠପତ୍ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠ ପତ୍ତନ୍ତିପଦଂ ୱାକ୍ୟମେୱ, ନ ସମାସୋତିପି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଥ ୱା’’ତିଆଦି। ‘‘ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠାତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱାଲୋପୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଗହେତ୍ୱ’’ନ୍ତି ଇମିନା ପାଠସେସଂ ଦସ୍ସେତି। ଗେହସିତପେମୱସେନାତି ଗେହେ ନିସ୍ସିତପେମୱସେନ, ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଙ୍ଗମପେମୱସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଗାରୱା ହୁତ୍ୱା ସପ୍ପତିସ୍ସା ହୁତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା’’ତି। ‘‘ସଭାଗଜୀୱିକା’’ତି ଇମିନା ସଭାଗୱୁତ୍ତିକାତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଜୀୱିକତ୍ଥୋୟେୱ, ନ ୱିୱରଣାଦ୍ୟତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଉପଜ୍ଝାୟଭାୱଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି ଏତେହୀତି ଉପଜ୍ଝାୟଭାୱସମ୍ପଟିଚ୍ଛନାନି, ତାନିୟେୱ ୱେୱଚନାନି ଉପଜ୍ଝାୟଭାୱସମ୍ପଟିଚ୍ଛନୱେୱଚନାନି। ତିକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତି ଉକ୍କଟ୍ଠୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ସକିମ୍ପି ୱଟ୍ଟତିୟେୱ। ପଦସ୍ସ ୱସେନ ୱିଞ୍ଞାପେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତ୍ତାତି ଉପଜ୍ଝାୟଗହଣଟ୍ଠାନେ। ୟଦିଦଂ ୱାଚାୟ ୱା ସାୱନଂ, ୟଦିଦଂ କାୟେନ ୱା ଅତ୍ଥୱିଞ୍ଞାପନଂ ଅତ୍ଥି, ଇଦମେୱ ସାୱନଅତ୍ଥୱିଞ୍ଞାପନମେୱ ଉପଜ୍ଝାୟଗହଣନ୍ତି ୟୋଜନା। ସାଧୂତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାୟେନ ପଞ୍ଚସୁ ପଦେସୁ ୟସ୍ମିଂ କିସ୍ମିଂଚି ୱୁତ୍ତେ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଂ। ତନ୍ତି କେସଞ୍ଚି ୱଚନଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୟସ୍ମା ୱା। ଏତ୍ଥାତି ଉପଜ୍ଝାୟଗହଣେ। ‘‘ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଂ ଅଙ୍ଗ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଆୟାଚନଦାନାନିୟେୱ ଅଙ୍ଗାନି ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ସଦ୍ଧିୱିହାରିକେନାପି ଞାତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନା ପଦେନାତି ‘‘ସାଧୂ’’ତି ଇମିନା ପଦେନ।

ତତ୍ରାୟଂ ସମ୍ମାୱତ୍ତନାତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସୟଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ୟଂ ୱୁତ୍ତଂ ସମ୍ମା ୱତ୍ତିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ଇମିନା କିରିୟାୱିସୟଭାୱମେୱ ଦୀପେତି, ନ ଦବ୍ବୱିସୟଭାୱଂ। ଅୟନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚମାନା। ଅସ୍ସାତି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ। ଧୋତପାଦପରିହରଣତ୍ଥାୟାତି ଧୋତସ୍ସ ପାଦସ୍ସ ପଂସୁମକ୍ଖନାଦୀନଂ ପରିହରଣତ୍ଥାୟ। ତାତି ଉପାହନାୟୋ। କାଲସ୍ସେୱାତି ପଚ୍ଚୂସକାଲତୋୟେୱ, ନିସ୍ସକ୍କତ୍ଥେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ। ତତୋତି ତେହି ତୀହି ଦନ୍ତକଟ୍ଠେହି, ୱିଭତ୍ତଅପାଦାନମେତଂ। ତେସୁ ୱା ତୀସୁ ଦନ୍ତକଟ୍ଠେସୁ। ୟନ୍ତି ୟଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ। ଅଥାତି ତସ୍ମିଂ ଗହଣେ।

ତତୋତି ସୀତୁଣ୍ହୋଦକେହି, ସୀତୁଣ୍ହୋଦକେସୁ ୱା। ୱଠଅଞ୍ଜେତୀତି ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ଉଦକନ୍ତି ମୁଖଧୋୱନୋଦକଂ। ‘‘ୱଚ୍ଚକୁଟିତୋ’’ତି ଇମିନା ପସ୍ସାୱକୁଟୀପି ଗହେତବ୍ବା। ଏୱନ୍ତି ସମ୍ମଜ୍ଜିୟମାନେ। ଅସୁଞ୍ଞନ୍ତି ଜନସଦ୍ଦତୋ ଅତୁଚ୍ଛଂ। ଆସନନ୍ତି ଥେରସ୍ସ ଆସନଂ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଆସନେ। ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ୱତ୍ତଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉକ୍ଲାପୋ ଅସ୍ମିଂ ଦେସେ ଅତ୍ଥୀତି ଉକ୍ଲାପୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କେନଚି କଚୱରେନ ସଂକିଣ୍ଣୋ’’ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ସଙ୍କାରୋ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠୋ କଲାପୋ ସମୂହୋ ଉକ୍ଲାପୋତି ୱଚନତ୍ଥେନ ଉକ୍ଲାପୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। କଚୀୟତି ବନ୍ଧୀୟତି ଅସ୍ମିଂ ଦେସେତି କଚୋ, ସୋ ୱରୀୟତି ଇଚ୍ଛୀୟତି ଅନେନାତି କଚୱରୋତି ୱଚନତ୍ଥେନ କଚୱରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ହତ୍ଥେନପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦୋ ପିଲୋତିକେନପୀତିଆଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ଏକତୋ କତ୍ୱାତି ଏକତୋ ସମାନପଟଲଂ କତ୍ୱା। କସ୍ମା ସଙ୍ଘାଟୀତି ଆହ ‘‘ସଙ୍ଘଂ ହୀ’’ତିଆଦି। ‘‘ସଙ୍ଘଟିତତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ସଂହରିତବ୍ବାତି ସଙ୍ଘାଟୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତଂ ଉପଜ୍ଝାୟଂ ସଂପାପୁଣାତୀତି ୟୋଜନା। ଏକେନ ୱା ପଦୱୀତିହାରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପତ୍ତୋୟେୱ

ଉଣ୍ହଭାରିକେସୁ ପରିୟାପନ୍ନୋତି ପତ୍ତପରିୟାପନ୍ନୋ, ପତ୍ତେ ପରିୟାପନ୍ନୋ ୟାଗୁଆଦିକୋ ପତ୍ତପରିୟାପନ୍ନୋତିପି ୟୁଜ୍ଜତିୟେୱ। ଭିକ୍ଖାଚାରେତି ଭିକ୍ଖାଚାରଟ୍ଠାନେ। ୟାଗୁୟା ୱା ଲଦ୍ଧାୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ। ସୋ ପତ୍ତୋତି ଉଣ୍ହାଦୀସୁ ପରିୟାପନ୍ନୋ ସୋ ପତ୍ତୋ। ଅଜ୍ଝତ୍ତ୍ର ୱାତି ଆରାମାଦୀସୁ ୱା। ତସ୍ସାତି ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ। ୱଚନେ ଅନିଟ୍ଠିତେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟାତି ‘‘ନ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ଭଣମାନସ୍ସା’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନକାରତୋ ପଟ୍ଠାୟ। ଇମିନା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତେସୁ ‘‘ନାତିଦୂରେ ଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ନକାରପଟିସିଦ୍ଧେସୁ ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ‘‘ନ ଚ ଉଣ୍ହେ ଚୀୱରଂ ନିଦହିତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ୟେସୁ କେସୁଚି। ଅୟନ୍ତି ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଆପତ୍ତିସାମନ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ଆପତ୍ତିୟା ସାମନ୍ତା ଆପତ୍ତିସାମନ୍ତାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆପତ୍ତିୟା ଆସନ୍ନ’’ନ୍ତି। ‘‘ଆସନ୍ନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସାମନ୍ତାସଦ୍ଦସ୍ସ ଆସନ୍ନୱେୱଚନତଞ୍ଚ ଉପୟୋଗତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ଇଦିସଂ ୱଚନଂ ଭନ୍ତେ ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ନାମାତି ୟୋଜନା।

ଗାମତୋପଠମତରନ୍ତି ଗାମତୋ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ପଠମତରଂ। ତେନେୱାତି ଉପଜ୍ଝାୟେନେୱ। ନିୱତ୍ତନ୍ତେନ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ତିନ୍ତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସେଦଗ୍ଗହିତ’’ନ୍ତି। ଇମିନା ସେଦେନ ସୀଦତୀତି ସିନ୍ନନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅତିରେକଂ କତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଉସ୍ସାରେତ୍ୱାତିପଦସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ଉଦ୍ଧଂ ଉଦ୍ଧଂ ସାରେତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଚ୍ଛିମୱାକ୍ୟସ୍ସ ପୁବ୍ବୱାକ୍ୟକାରଣଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କିଂ କାରଣା’’ତି। ମଜ୍ଝେ ଭଙ୍ଗସ୍ସ ଦୋସଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସମଂ କତ୍ୱା’’ତିଆଦି। ତତୋତି ସମଂ କତ୍ୱା ସଂହରଣତୋ, ନିଚ୍ଚଂ ଭିଜ୍ଜମାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମଜ୍ଝେ ଭଙ୍ଗତୋ ୱା, ଦୁବ୍ବଲନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତନ୍ତି ‘‘ଚତୁରଙ୍ଗୁଲଂ କଣ୍ଣଂ ଉସ୍ସାରେତ୍ୱା’’ତି ଏତଂ ୱଚନଂ। ୟଥାତି ୟେନାକାରେନ ସଂହରିୟମାନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଚୀୱରଭୋଗସ୍ସ ଓରୋ ଅନ୍ତୋ ଓଭୋଗୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କାୟବନ୍ଧନ’’ନ୍ତିଆଦି।

ୟୋତି ଉପଜ୍ଝାୟୋ। ‘‘ଗାମେୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅନ୍ତରଘରେ ୱା ପଟିକ୍କମନେ ୱା’’ତି। ପଟିକ୍କମନେ ୱାତି ଭୋଜନସାଲାୟଂ ୱା। ତସ୍ସାତି ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ। ଲଦ୍ଧା ଭିକ୍ଖା ୟେନାତି ଲଦ୍ଧଭିକ୍ଖୋ, ତସ୍ସ ୱା। ପିଣ୍ଡପାତୋ ହୋତୀତି ୟୋଜନା। ତସ୍ସାତି ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ। ପିଣ୍ଡପାତୋ ନ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଉପଜ୍ଝାୟେନ ଲଦ୍ଧୋପୀତି ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଆହରିୟତୂତି ଏତ୍ଥ ତୁୱିଭତ୍ତି ପୁଚ୍ଛାୟଂ ହୋତି, ଆହରିୟତୁ କିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କାଲୋତି ଭୋଜନକାଲୋ। ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱାତି ଭୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମିଂ ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପକଟ୍ଠୋତି ମଜ୍ଝନ୍ହିକସ୍ସ ଆସନ୍ନୋ।

ଅନନ୍ତରହିତାୟାତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତରଧାୟତୀତି ଅନ୍ତରହିତୋ, ତଟ୍ଟିକଚମ୍ମଖଣ୍ଡାଦି, ନତ୍ଥି ଅନ୍ତରହିତୋ ଏତସ୍ମିଂ ପତ୍ତଭୂମୀନମନ୍ତରେତି ଅନନ୍ତରହିତୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅନତ୍ଥତାୟା’’ତି। କାଠଅୱଣ୍ଣକତା ୱା ସୁଧାବଦ୍ଧା ୱା ନିରଜମତ୍ତିକା ହୋତୀତି ୟୋଜନା। ତନ୍ତି ପତ୍ତଂ। ଧୋତୱାଲିକାୟପୀତି ସୁଦ୍ଧୱାଲିକାୟପି। ତତ୍ଥାତି ପଂସୁରଜସକ୍ଖରାଦୀସୁ। ପୁନ ତତ୍ଥାତି ପତ୍ତାଧାରକେସୁ। ଇଦଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଭିମୁଖେନାତି ଅତ୍ତନୋ ଅଭିମୁଖେନ। ସଣିକନ୍ତି ସିନ୍ନଂ । ଅନ୍ତେ ପନାତି ଚୀୱରସ୍ସ କୋଟିୟଂ ପନ। ନିକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ଚୀୱରସ୍ସ ଭୋଗୋତି ୟୋଜନା।

ଚୁଣ୍ଣଂସନ୍ନେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚୁଣ୍ଣସମୋଧାନେନ ନେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପିଣ୍ଡି କାତବ୍ବା’’ତି। ‘‘ଏକସ୍ମିଂ ନିଦ୍ଧୂମେ ଠାନେ’’ତି ଇମିନା ଏକମନ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏକସ୍ମିଂ ଅନ୍ତେ ଠାନେତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଜନ୍ତାଘରେତି ଅଗ୍ଗିସାଲାୟଂ। ସା ହି ଜଲତି ଦିବ୍ବତି ଅଗ୍ଗି ଏତ୍ଥାତି ଜନ୍ତା, ଜନେତି ସରୀରସେଦମେତ୍ଥାତି ୱା ଜନ୍ତା, ସା ଏୱ ଘରଂ ଜନ୍ତାଘରନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମିଂ। ପରିପୂଜାୱସେନ କରୀୟତୀତି ପରିକମ୍ମନ୍ତି ଅତ୍ଥେନ ଅଙ୍ଗାରଦାନାଦିକଂ ପରିକମ୍ମଂ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପରିକମ୍ମଂ ନାମା’’ତିଆଦି।

‘‘ନ କେନଚି ଗେଲଞ୍ଞେନା’’ତିଆଦିନା ଉସ୍ସହନସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଅଗିଲାନେନ ସଟ୍ଠିୱସ୍ସେନ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକେନାପି କାତବ୍ବନ୍ତି ୟୋଜନା। ଅନାଦରେନାତି ୱତ୍ତକରଣସ୍ସ ଅନାଦରେନ। ନକାରପଟିସଂୟୁତ୍ତେସୂତି ପଟିସେଧୱାଚକେନ ନକାରେନ ପଟିସଂୟୁତ୍ତେସୁ। ପଦେସୂତି ‘‘ନ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ଭଣମାନସ୍ସ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥା ଓପାତେତବ୍ବା’’ତିଆଦୀସୁ ୱାକ୍ୟେସୁ। ଭୂମିୟନ୍ତି ଉପଲକ୍ଖଣୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ଭିତ୍ତିୟମ୍ପି ଅପଟିଘଂସିତବ୍ବତ୍ତା। ‘‘ପିଠସଙ୍ଘାଟଞ୍ଚା’’ତି ଇମିନା କୱାଟପୀଠଅନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପୀଠସଦ୍ଦେନ ପିଠସଙ୍ଘାଟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଉତ୍ତରପଦଲୋପୱସେନ ୱା ଏକଦେସୱୋହାରୱସେନ ୱାତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅଚ୍ଛୁପନ୍ତେନା’’ତି ଇମିନା ଅପ୍ପଟିଘଂସନ୍ତେନାତି ଏତ୍ଥ ଘଂସଧାତୁୟା ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସମ୍ମା ତାୟତି ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ଅନେନାତି ସନ୍ତାନଂ, ତମେୱ ସନ୍ତାନକନ୍ତି ଅତ୍ଥେନ କୀଟକୁଲାୱକମକ୍କଟକସୁତ୍ତାଦି ସନ୍ତାନକଂ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସନ୍ତାନକ’’ନ୍ତିଆଦି। ଉଲ୍ଲୋକତୋତି ୱିତାନତୋ। ତଞ୍ହି ଉଦ୍ଧଂ ଲୁଚୀୟତେ ବନ୍ଧୀୟତେତି ଉଲ୍ଲୋକନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଚକାରସ୍ସ କକାରମକତ୍ୱା ‘‘ଉଲ୍ଲୋଚ’’ନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ତୋସଦ୍ଦେନ ଆକାରସ୍ସ ସ୍ମାୱଚନସ୍ସ କାରିୟଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଅପହରିତବ୍ବନ୍ତି ଅପନେତବ୍ବଂ। ‘‘ଅୱହରିତବ୍ବ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ହେଟ୍ଠା ହରିତବ୍ବଂ ପାତେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଆଲୋକସନ୍ଧିଭାଗାତି ଏତ୍ଥ ଭାଗସଦ୍ଦସ୍ସ ଦ୍ୱନ୍ଦତୋ ପରତ୍ତା ପୁବ୍ବପଦେସୁପି ପଚ୍ଚେକଂ ୟୋଜେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଆଲୋକସନ୍ଧିଭାଗା ଚ କଣ୍ଣଭାଗା ଚା’’ତି। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅନ୍ତରବାହିରା’’ତିଆଦି। ‘‘ୱାତପାନକୱାଟକାନୀ’’ତି ଇମିନା ଆଲୋକସନ୍ଧିସଦ୍ଦସ୍ସ

ୱାତପାନକୱାଟକପରିୟାୟଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘କୋଣା’’ତି ଇମିନା କଣ୍ଣସଦ୍ଦସ୍ସ କୋଣୱେୱଚନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

‘‘ୟଥା ପଠମ’’ନ୍ତିଆଦିନା ପଠମପଞ୍ଞତ୍ତଉମେୱ ପଞ୍ଞପେତବ୍ବଂ, ନ ଅଞ୍ଞଥାତି ଦସ୍ସେତି। ଇଦଂ ପତିରୂପଂ ପଠମପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ପଠମପଞ୍ଞତ୍ତେ ଅପତିରୂପେ ଅଞ୍ଞଥାପି ପଞ୍ଞପେତବ୍ବଂ। ଏତଦତ୍ଥମେୱାତି ୟଥାପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେତବ୍ବସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ ଏୱ। ସଚେ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଅହୋସି, ଏୱଂ ସତୀତି ୟୋଜନା। ଇଦନ୍ତି ଭିତ୍ତିଂ ମୋଚେତ୍ୱା ପଞ୍ଞାପନଂ। କଟସ୍ସୁ କିଠଅଞ୍ଞେସୁ ସାରତ୍ତା ଉତ୍ତମତ୍ତା କଟସାରକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନିୱତ୍ତେତ୍ୱାତି ସଂହରିତ୍ୱା। ପୁରତ୍ଥିମାତି ଏତ୍ଥ ୟକାରଲୋପେନ ନିଦ୍ଦେସୋତି ଆହ ‘‘ପୁରତ୍ଥିମାୟା’’ତି।

ୱୂପକାସେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ କସଧାତୁ ଗତ୍ୟତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନେତବ୍ବୋ’’ତି। ଉପଜ୍ଝାୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞତ୍ଥାତି ଅଞ୍ଞଂ ଠାନଂ। ୱିୱେଚେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠିଗତତୋ ଉପଜ୍ଝାୟଂ ୱିୱେଚେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅଞ୍ଞୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଆକାରଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘ଥେର’’ନ୍ତିଆଦିନା। ସୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ୟାଚିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞେନ ଦାପେତବ୍ବୋତି ଅତ୍ତନା ଅଞ୍ଞେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ପରିୱାସୋ ଦାପେତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ। କିନ୍ତି ନୁ ଖୋତି କେନ ଏୱ ଉପାୟେନ ଦଦେୟ୍ୟ ନୁଖୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତିସଦ୍ଦୋ ହି ଅୱଧାରଣତ୍ଥୋ। ଅଟ୍ଠକଥାୟପି ଇମମେୱ ନୟଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘କେନ ନୁ ଖୋ ଉପାୟେନା’’ତି ଇମିନା। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ‘‘କିନ୍ତି ନୁ ଖୋ ପଟିକସ୍ସେୟ୍ୟା’’ତିଆଦିୱାକ୍ୟେସୁ। ସତ୍ତସୁ କମ୍ମେସୁ ତିୱିଧସ୍ସ ଉକ୍ଖେପନୀୟକମ୍ମସ୍ସ ଗରୁକତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉକ୍ଖେପନୀୟଂ ଅକତ୍ୱା’’ତି। ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତେନ ହୀ’’ତିଆଦି।

ତେନ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକେନ ୟାଚିତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଚେ କରୋନ୍ତିୟେୱାତି ଭିକ୍ଖୂ ସଚେ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତିୟେୱ। ପୁନ ସଚେ କରୋନ୍ତିୟେୱାତି ଭିକ୍ଖୂ ସଚେ ଉକ୍ଖେପନୀୟକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତିୟେୱ। ଅଥାତି ତସ୍ମିଂ କମ୍ମେ କତେ। ଇଚ୍ଚୀତି ଏୱଂ ୟାଚନେନ। ନନ୍ତି ତଂ ଉପଜ୍ଝାୟଂ।

ସମ୍ମରିଞ୍ଚନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ପିଣ୍ଡୁକ୍ଖେପକ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ପାଚି। ୬୨୦) ୱିୟ ସମ୍ମରିଞ୍ଚନ୍ତିପଦଂ କିରିୟାୱିସେସନଂ, କପଚ୍ଚୟୋ ଚ ୱିଚ୍ଛତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ସମ୍ମରିଞ୍ଚିତ୍ୱା ସମ୍ମରିଞ୍ଚିତ୍ୱା’’ତି। ୟଦୀତି ୟାୱ। ୟଦିସଦ୍ଦୋ ହି ୟାୱପରିୟାୟୋ, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନ ତାୱ ପକ୍କମିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ୟାୱ ଅସ୍ସମଣ୍ଡକମ୍ପି ରଜନଂ ଗଳତି, ନ ତାୱ ପକ୍କମିତବ୍ବନ୍ତି ୟୋଜନା। ୱିସଭାଗପୁଗ୍ଗଲେନାତି ୱିସଭାଗେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ କରଣଭୂତେନ। ନ ଉପଜ୍ଝାୟଂ ଅନାପୁଚ୍ଛା ଗାମୋ ପୱିସିତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ନ ଅଞ୍ଞେନେୱ କରଣୀୟେନ ପୱିସିତବ୍ବୋ। ପିଣ୍ଡାୟ ପନ ପୱିସିତବ୍ବୋତି ଆସଙ୍କା ଭୱେୟ୍ୟାତି ଆହ ‘‘ପିଣ୍ଡାୟ ୱା’’ତିଆଦି। ‘‘ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଅନାପୁଚ୍ଛାତି ଏତ୍ଥ ଆକାରୋ ତ୍ୱାପଚ୍ଚୟସ୍ସ କାରିୟୋତି ଦସ୍ସେତି। ଭିକ୍ଖାଚାରନ୍ତି ଭିକ୍ଖାୟ ଚରଣଟ୍ଠାନଂ, ଉପଜ୍ଝାୟେନ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ୟୋଜନା। ପରିୱେଣନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ପରିୱେଣଂ। ପସ୍ସତୀତି ଉପଜ୍ଝାୟଂ ପସ୍ସତି।

ଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ ୱାତି ଅସୁଭଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ ୱା। ଇମିନାପି ୱାସତ୍ଥାୟ ଏୱ ନ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଆସଙ୍କଂ ନିୱତ୍ତେତି। କମ୍ମନ୍ତି ପକ୍କମନସ୍ସ କାରଣଂ କମ୍ମଂ। ଅନନୁଜାନନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ୟାୱତତିୟ’’ନ୍ତି। ତନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାୟଂ। ଅସ୍ସାତି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ। ‘‘ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀ’’ତି ଇମିନା ସଚେ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ପକ୍କମିତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେତି। କେୱଲନ୍ତି ୱିନା ଉଦ୍ଦେସାଦିସମ୍ପଜ୍ଜନେହି। ଏୱରୂପେ ଉପଜ୍ଝାୟେ ନିୱାରେନ୍ତେପୀତି ୟୋଜନା। ‘‘ଗେଲଞ୍ଞତୋ’’ତି ଇମିନା ୱୁଟ୍ଠାନସଦ୍ଦସ୍ସ ଅୱଧିଅପେକ୍ଖତଂ ଦସ୍ସେତି। ଅସ୍ସାତି ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ। ଅଞ୍ଞୋତି ଅତ୍ତନା ଅଞ୍ଞୋ। ତସ୍ସାତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ।

୧୬। ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୱତ୍ତକଥା

୬୭। ସମ୍ମାୱତ୍ତନାୟଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ୟୋଜନା। ଉଦ୍ଦେସାଦୀହୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ପରିପୁଚ୍ଛାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ସଙ୍ଗହସଦ୍ଦସ୍ସ ସଙ୍ଖେପଗହଣେସୁପି ୱୁତ୍ତିତୋ ‘‘ଅନୁଗ୍ଗହୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଥ ୱା ସମ୍ମୁଖା ସଙ୍ଗହୋ ଚ ପରମ୍ମୁଖା ଅନୁଗ୍ଗହୋ ଚ କାତବ୍ବୋ। ଆମିସେନ ୱା ସଙ୍ଗହୋ, ଧମ୍ମେନ ୱା ଅନୁଗ୍ଗହୋ। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକତ୍ଥାୟ ୱା ସଙ୍ଗହୋ, ସମ୍ପରାୟିକତ୍ଥାୟ ୱା ଅନୁଗ୍ଗହୋ। ଲୋକିୟତ୍ଥାୟ ୱା ସଙ୍ଗହୋ, ଲୋକୁତ୍ତରତ୍ଥାୟ ୱା ଅନୁଗ୍ଗହୋ କାତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥାତି ୟଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉଦ୍ଦେସେନ ପରିପୁଚ୍ଛାୟ ଓୱାଦେନ ଅନୁସାସନୀୟା’’ତି। ତତ୍ଥ ଉଦ୍ଦିସନଂ ଉଦ୍ଦେସୋତି ୱଚନତ୍ଥେନ ପାଠୱାଚନା ଉଦ୍ଦେସୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉଦ୍ଦେସୋତି ପାଠୱାଚନା’’ତି। ‘‘ପାଠେୟ୍ୟା ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା’’ତି ଇମିନା ପୁନପ୍ପୁନଂ, ସମନ୍ତତୋ ୱା ପାଠେୟ୍ୟା ଅତ୍ଥସ୍ସ ପୁଚ୍ଛନଂ ପରିପୁଚ୍ଛାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ୱତ୍ଥୁସ୍ମିନ୍ତି ଚାରିତ୍ତୱାରିତ୍ତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ। ଇଦନ୍ତି ଚାରିତ୍ତଂ। ପୁନ ଇଦନ୍ତି ୱାରିତ୍ତଂ। ‘‘ୱଚନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଓୱଦନଂ ଓୱାଦୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଓତିଣ୍ଣେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ‘‘ଇଦଂ କରୋହି, ଇଦଂ ମା କରିତ୍ଥା’’ତି ୱଚନଂ ଅନୁସାସନୀ ନାମାତି ୟୋଜନା। ‘‘ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱଚନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଅନୁସାସନୀତି ଏତ୍ଥ ଅନୁସଦ୍ଦସ୍ସ ନୌପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସଚେ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ପତ୍ତୋ ହୋତୀ’’ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ନ ପକତିପତ୍ତୋ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ଅତିରିତ୍ତପତ୍ତୋ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଅତିରେକପତ୍ତୋ’’ତି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ‘‘ସଚେ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ଚୀୱରଂ ହୋତୀ’’ତିଆଦୀସୁ ପଦେସୁ। ଅଞ୍ଞୋପୀତି ପତ୍ତଚୀୱରେହି ଅଞ୍ଞୋପି। ସମଣପରିକ୍ଖାରୋତି ଛତ୍ତୁପାହନାଦି ସମଣପରିକ୍ଖାରୋ। ଇଧାତି

ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଓଡ଼େ। ନୟେନାତି ଞାୟେନ। ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୌପାୟପରିୟେସନନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନସ୍ସ, ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନସ୍ସାୟ ୱା ଉପାୟସ୍ସ ପରିୟେସନଂ। ଇତୋତି ‘‘କିନ୍ତି ନୁ ଖୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ପରିକ୍ଖାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିୟେଥା’’ତି ପାଠଇତୋ। ଚୀୱରଂ ରଜନ୍ତେନାତି ଏତ୍ଥ ରଜନ୍ତେନ ଉପଜ୍ଝାୟେନାତି ଅତ୍ଥୋ ନ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ସଦ୍ଧିୱିହାରିକେନାତି ଅତ୍ଥୋ ଏୱାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉପଜ୍ଝାୟତୋ ଉପାୟଂ ସୁତ୍ୱା ରଜନ୍ତେନା’’ତି। ଉପଜ୍ଝାୟତୋ ଉପାୟନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାୟତୋ ଲଦ୍ଧଂ ଉପାୟଂ।

ନସମ୍ମାୱତ୍ତନାଦିକଥା

୬୮।ଉପଜ୍ଝାୟୱତ୍ତନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାୟମ୍ହି ୱତ୍ତିତବ୍ବଂ ୱତ୍ତଂ। ସୋତି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ। ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଅସ୍ସ, ସୋ ୱା ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଯୋଜନା। ପଣାମେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ପପୁବ୍ବ ନମୁଧାତୁ ଅତ୍ଥପକରଣାଦିୱସେନ ଇଧ ଅପସାଦନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଅପସାଦେତବ୍ବୋ’’ତି। ଅଧିମତ୍ତନ୍ତି ଅଧିକପ୍ପମାଣଂ। ଗେହସିତପେମନ୍ତି ମେତ୍ତାସିନେହଂ। ୱୁତ୍ତପଟିପକ୍ଖନୟେନାତି କଣ୍ହପକ୍ଖେ ୱୁତ୍ତେନ ପଟିପକ୍ଖେନ ନୟେନ। ଅଲଂ ପଣାମେତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଲଂସଦ୍ଦସ୍ସ ଅରହତ୍ଥପଟିକ୍ଖିତ୍ତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଅରହତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଯୁତ୍ତୋ ପଣାମେତୁ’’ନ୍ତି।

ସାତିସାରୋ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ପକତିଭାୱଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସରଣଂ ପୱତ୍ତନଂ ଅତିସାରୋ, ଦୋସୋ। ସଂୱିଜ୍ଜତି ସୋ ଏତସ୍ସାତି ସାତିସାରୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଦୋସୋ ହୋତୀ’’ତି। ତସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତି। ଆପତ୍ତିନ୍ତି ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିଂ। ତନ୍ତି ୱତ୍ତଂ।

ତେସନ୍ତି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନଂ। ୱତ୍ତନ୍ତି ବହୁକାନଂ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନଂ ୱତ୍ତଂ। ସାଦିୟନଂ ୱା…ପେ… ବାଲୋ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ବାଲସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସାଦିୟନଂ ୱା ଅସାଦିୟନଂ ୱା ନ ଜାନାତୀ’’ତି। ସାଦିୟନସ୍ସ ୱା ଅସାଦିୟନସ୍ସ ୱା ଅଜାନନତ୍ତା ବାଲୋ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଜାନନସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ବାଲୋ ହୋତୀ’’ତି। ବାଲତ୍ତା ସାଦିୟନଂ ୱା ଅସାଦିୟନଂ ୱା ନ ଜାନାତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତେସୂତି ବହୁକେସୁ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକେସୁ। ତସ୍ସାତି ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ତେସନ୍ତି ଇତରେସଂ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନଂ।

ରାଧବ୍ରାହ୍ମଣୱତ୍ଥୁକଥା

୬୯। କିଞ୍ଚାପି ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଜାନାତୀତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଅଜାନନ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛୀ’’ତି ଆସଙ୍କଂ ନିୱାରେତି। ଭଗୱା ଅନୁଞ୍ଞାତୁକାମୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପନସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ, ତଥା ଜାନନ୍ତୋପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଲହୁକନ୍ତି ହେଟ୍ଠଅନ୍ତୋଗଧୱସେନଂ। ଲହୁକତ୍ତା ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅସ୍ସାତି ଭଗୱତୋ, ଅଜ୍ଝାସୟନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଅଜ୍ଝାସୟଂ ୱିଦିତ୍ୱା’’ତିୱଚନସ୍ସ ଯୁତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ବୁଦ୍ଧାନଂ ହୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଅୟଞ୍ଚାତି ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ଚ। ଅଗ୍ଗୋତି କୋଟିଭୂତୋ। ସେଟ୍ଠୋତି ପୱରୋ ଉତ୍ତମୋ।

‘‘ବ୍ୟତ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପଟିବଲେନା’’ତି ଏତ୍ଥ ବ୍ୟତ୍ତପଟିବଲାନଂ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ବ୍ୟତ୍ତୋ ନାମା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ସାଟ୍ଠକଥଂ ୱିନୟପିଟକୱାଚୁଗ୍ଗତଂ ପୱତ୍ତତି, ଅୟଂ ବ୍ୟତ୍ତୋ ନାମାତି ଯୋଜନା । ତସ୍ମିନ୍ତି ୱିନୟପିଟକଂ ୱାଚୁଗ୍ଗତଭିକ୍ଖୁମ୍ହି। ଯସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ। ସୁଗ୍ଗହିତନ୍ତି ସାଟ୍ଠକଥାୟ ସୁଟ୍ଠୁ ଗହିତଂ। ଅୟମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପୁରିମଭିକ୍ଖୁଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେତି ଇମସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି, ଇମସ୍ମିଂ ୱିସୟେତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ୟତିରେକାନ୍ୱୟୱସେନ ପଟିବଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯୋ ପନା’’ତିଆଦି। ଯୋ ପନ ନ ସକ୍କୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କସ୍ମାତି ଆହ ‘‘କାସସୋସସେମ୍ହାଦିନା ୱା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ କାସୋ ଚ ସୋସୋ ଚ ସେମ୍ହୋ ଚ, ତେ ଆଦୟୋ ଯସ୍ସ ଗେଲଞ୍ଞସ୍ସାତି କାସସୋସସେମ୍ହାଦି, ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଏଠଅମୂଗାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଓଟ୍ଠୋ ଚ ଦନ୍ତୋ ଚ ଜିୱ୍ହା ଚ, ତା ଆଦୟୋ ଯେସଂ ତାଲୁଆଦୀନନ୍ତି ଓଟ୍ଠଦନ୍ତଜିୱ୍ହାଦୟୋ, ତେସଂ। ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନେହୀତି ପଦଅକ୍ଖରେହି। ବ୍ୟଞ୍ଜନସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ଅକ୍ଖରୱାଚକୋ। ହାପେତୀତି ଗଲତ୍ତା ହାପେତି। ଅଞ୍ଞଥା ୱା ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଅଞ୍ଞେନ ସିଥିଲାଦିନା ଆକାରେନ ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞଥା ୱଦତୀତି ଅଞ୍ଞେନ ଧନିତାଦିଆକାରେନ ୱଦତି। ତବ୍ବିପରୀତୋତି ତସ୍ସ ଅପଟିବଲସ୍ସ ୱିପରୀତୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଞତୋତି ଜାନାପେତବ୍ବତୋ। ଯନ୍ତି ଯଂ ଆକାରଂ ଧାତୁକମ୍ମମେତଂ, ସଙ୍ଘୋତି କାରିତକମ୍ମମେତଂ। ଇଧ କାରିତକମ୍ମଂ କିତୋ ୱଦତି।

୭୧।ଉପସମ୍ପନ୍ନସମନନ୍ତରାତି ଏତ୍ଥ ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସମନନ୍ତରାତି ଅତ୍ଥଂ ନିୱାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱାୱ ସମନନ୍ତରା’’ତି। ଏୱସଦ୍ଦେନ ଚିରକାଲଂ ନିୱତ୍ତେତି। ଉଲ୍ଲୁମ୍ପତୂତି ଏତ୍ଥ ଉପୁବ୍ବଲୁପଧାତୁଯା ଉପସଗ୍ଗୱସେନ ୱା ଅତ୍ଥାତିସୟୱସେନ ୱା ଧାତୂନମନେକତ୍ଥତ୍ତା ଇଧ ଉପୁବ୍ବଧରଧାତୁଯା ଅତ୍ଥେ ୱତ୍ତତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉଦ୍ଧରତୂ’’ତି। ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା, ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱା ଧରତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅକୁସଲା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ଅକୁସଲା ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ସହାୱଧିନା ଉତ୍ପୁପସଗ୍ଗସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘କୁସଲେ ପତିଟ୍ଠାପେତୂ’’ତି ଇମିନା ସହାଧାରେନ ଧରଧାତୁସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଉତ୍ପୁପସଗ୍ଗସ୍ସ ଉକ୍ଖିପନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସାମଣେରଭାୱା ୱା ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା’’ତି। ‘‘ପଟିଚ୍ଚା’’ତି ଇମିନା ଉପାଦାୟାତି ଏତ୍ଥ ସମୀପେ

ଆଦିଯିତ୍ୱାତି ସଦ୍ଧମ୍ମଗହେତ୍ୱା ସଙ୍କେତଭଞ୍ଜସେନ ପାକଟତ୍ତା ତସ୍ସ ସଙ୍କେତଭଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତି, ଅଧିପ୍ପାଯଭଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତୀତି ଅଛୋ।

୭୩।ଅଧିଟ୍ଠିତାତି ଏତ୍ଥ ଅଧି ନିଛୱସେନ ଠାତି ପୱତ୍ତତୀତି ଅଧିଟ୍ଠିତାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ନିଛଞ୍ଚୱତ୍ତିନୀ''ତି। କସ୍ମା ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯା ନିସ୍ସଯାତି ୱୁତ୍ତାତି ଆହ ''ଯସ୍ମା''ତିଆଦି। ''ଚତ୍ତାରୋ''ତିଆଦିନା ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ନିସ୍ସାଯ ଅତ୍ତଭାୱୋ ସେତି ପୱତ୍ତତୀତି ନିସ୍ସାଯାତି ଅୱୁତ୍ତକମ୍ମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୧୮। ଆଚରିଯୱତ୍ତକଥା

୭୫।କିନ୍ତାଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏକାରଲୋପୱସେନ ସନ୍ଧି ହୋତୀତି ଆହ ''କିଂତେ ଅଯ''ନ୍ତି। ''ୱୱଦିତବ୍ବୋତି''ଇମିନା ୱୱଦିଯୋତି ଏତ୍ଥ ଣ୍ୟପଚ୍ଚଯସ୍ସ କମ୍ମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ''ତଦତ୍ଥାଯା''ତି ଇମିନା ''ଯଦିଦଂ ଗଣବନ୍ଧିକ''ନ୍ତି ଉତ୍ତରୱାକ୍ୟେ ଯଂସଦ୍ଦଂ ଦିସ୍ୱା ପୁବ୍ବୱାକ୍ୟେ ତଂସଦ୍ଦଂ ଞାପେତି, ତସ୍ସ ବାହୁଲ୍ଲସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯାତି ଅଛୋ।

୭୬।ସୋତି ପସୂରୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ। ତେନାତି ଉଦାଯିତ୍ଥେରେନ। ସହଧମ୍ମିକନ୍ତି ସହ ଧମ୍ମେନ କାରଣେନ। ଜ୍ୱତ୍ତୋ ତାୱ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣୋ ହୋତୁ, ପଟିବଲୋ ପନ କଥଂ ଞାତବ୍ବୋତି ଆହ ''ଯୋ ପନା''ତିଆଦି । ଯୋ ପନ ସକ୍କୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଚାତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତନ୍ତି ପଟିବଲତ୍ତଂ, ''ପଞ୍ଚହି... ପେ... ୱିନେତୁ''ନ୍ତିୱଚନଂ ୱା।

୭୭।ତିତ୍ଥିଯପକ୍କନ୍ତସଙ୍କନ୍ତେସୂତି ତିତ୍ଥିଯସଙ୍ଖାତଂ ସାସନସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖଂ ସଙ୍କମନ୍ତେସୁ। ଆଚାରସମାଚାରସିକ୍ଖାପନକନ୍ତି ଅତିୱିଯ ଚରିତବ୍ବଂ ଆଭିସମାଚାରିକସୀଲଂ ସିକ୍ଖାପନକଂ। ଇମିନା ଆଚାରଂ ସିକ୍ଖାପେତୀତି ଆଚରିଯୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ନାମମତ୍ତମେୱାତି ''ଆଚରିଯୋ''ତି ୱା ''ଅନ୍ତେୱାସିକୋ''ତି ୱା ନାମମତ୍ତମେୱ। ନାନନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାଯତୋ ୱା ସଦ୍ଧିୱିହାରିକତୋ ୱା ନାନଂ।

୨୦। ପଣାମନାଖମାପନାକଥା

୮୦। ଯଂ ଲକ୍ଖଣଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନିସ୍ସଯନ୍ତେୱାସିକେନ କାତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ପବ୍ବଜ୍ଜାଉପସମ୍ପଦାଧମ୍ମନ୍ତେୱାସିକେହୀତି ପବ୍ବଜ୍ଜନ୍ତେୱାସିକେନ ଚ ଉପସମ୍ପଦନ୍ତେୱାସିକେନ ଚ ଧମ୍ମନ୍ତେୱାସିକେନ ଚ। ଏତେସନ୍ତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଉପସମ୍ପଦାଧମ୍ମନ୍ତେୱାସିକାନଂ। ଏତେସୂତି ଏତେସୁ ତୀସୁ ଅନ୍ତେୱାସିକେସୁ। ଆଚରିଯସ୍ସାତି ପବ୍ବଜନ୍ତେୱାସିକୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାଚରିଯସ୍ସ, ଉପସମ୍ପଦନ୍ତେୱାସିକୋ ଉପସମ୍ପଦାଚରିଯସ୍ସାତି ଅଛୋ। ସମୀପେତି ନିସ୍ସଯାଚରିଯସ୍ସ ଚ ଧମ୍ମାଚରିଯସ୍ସ ଚ ଆସନ୍ନେ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଅନ୍ତେୱାସିକେନ ଆଚରିଯମ୍ହି ସମ୍ମା ୱତ୍ତିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା। ଆଚରିଯେନାପୀତି ନିସ୍ସଯପବ୍ବଜ୍ଜା ଉପସମ୍ପଦା ଧମ୍ମାଚରିଯେନାପି। ୱାଦାଚରିଯୋ ତେସୁ ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତି। ତେସୂତି ଚତୂସୁ ଅନ୍ତେୱାସିକେସୁ।

୨୨। ନିସ୍ସଯପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିକଥା

ଆଣତ୍ତିୱିନିଚ୍ଛଯୋ

୮୩। ''ନିସ୍ସଯପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୀସୂ''ତି ସମୂହାଧାରୋ। ''ଉପଜ୍ଝାଯୋ ପକ୍କନ୍ତୋ ୱାତିଆଦୀସୂ''ତି ଅୱଯୱାଧାରୋ। ''ୱିପ୍ପୱସିତୁକାମୋ''ତି ଇମିନା ନିରାଲଯଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଏୱଂ ଗତେତି ଏୱଂ ଉପଜ୍ଝାଯେ ଗତେତି ଯୋଜନା। ଅଞ୍ଞଦାପୀତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିମ୍ପି କାଲେ। ଉପଜ୍ଝାଯେନ ପୱାସିତକାଲେତି ଅଛୋ। ଏକସମ୍ଭୋଗପରିଭୋଗୋତି ଅତ୍ତନା ୱା ଉପଜ୍ଝାଯେନ ୱା ଏକୋ ପଚ୍ଚଯସମ୍ଭୋଗୋ ଚ ଧମ୍ମପରିଭୋଗୋ ଚ। ଏକଦିୱସମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ, ଦ୍ୱିହାଦିକଂ ପନ ପଗେୱାତି ଅଛୋ। ପରିହାରୋ ନତ୍ଥୀତି ଆପତ୍ତିପରିହାରୋ ନତ୍ଥି, ଆପତ୍ତିଯା ପରିହରଣଂ ଅପନଯନଂ ନତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଲଜ୍ଜୀ ପେସଲୋତି ଲଜ୍ଜୀ ହୁତ୍ୱା ପିଯସୀଲୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଦହେୱାତି ତସ୍ମିଂ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ପକ୍କନ୍ତଅହନି ଏୱ। ତଥାତି ଯଥା ''ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଲହୁଂ ଆଗମିସ୍ସତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛତି, ତଥା ''ଅହଂ ଲହୁଂ ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଛୋ। ସଚେ ୱଦତୀତି ସଚେ ଆଚରିଯୋ ୱଦତୀତି ଯୋଜନା। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ସଭାଗତନ୍ତି ଲଜ୍ଜିପେସଲଭାୱଂ।

ଯାୱ ଆଗମନାତି ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଯାୱ ଆଗମନା। ନନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାଯଂ। ''ୱାସେନ୍ତିଯେୱା''ତିପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ତତ୍ଥାତି ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଗତଟ୍ଠାନେ। ତେନାତି ଉପଜ୍ଝାଯେନ। ପୱତ୍ତୀତି ପୱତ୍ତନଂ। ନଦୀପୂରେନ ୱା ଉପଦ୍ଦୁତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନଦୀପୂରତ୍ତା ଉଦକୋସକ୍କନଂ ଆଗମେତି, ଚୋରାଦୀନଂ ଉପଦ୍ଦୁତତ୍ତା ସହାଯେ ପରିଯେସତି। ସୋତି ଉପଜ୍ଝାଯୋ।

‘‘ନିସ୍ସଯପଣାମନା’’ତି ଇମିନା ଆଣାପନଂ ଆଣତ୍ତୀତି ୱଚନଞ୍ଚେନ ନିସ୍ସଯପଣାମନା ଆଣତ୍ତୀତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଦସ୍ସେତି। ନିସ୍ସଯପଣାମନାତି ନିସ୍ସଯସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାଚରିଯସ୍ସ ପଣାମନା। ତସ୍ମା ପଣାମିତୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଆପୁଚ୍ଛୀତିଆଦିନା’’ତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ‘‘ମା ମଂ ସୁସାନଗମନଂ ଆପୁଚ୍ଛୀ’’ତିଆଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତେନାତି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକେନ। ଖମାପେତବ୍ବୋତି ତିତିକ୍ଖାପେତବ୍ବୋ।

ତାୱାତି ମହାଥେରେହି, ମହାଥେରାନଂ ୱା ପଠମଂ। ଅଞ୍ଞତ୍ଥାତି ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ୱିହାରତୋ ଅଞ୍ଞଂ ୱିହାରଂ। ଅପ୍ପେୱାତି ଅପି ଏୱ ନାମ ଖମେଯ୍ୟାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ରେୱାତି ଅଞ୍ଞତ୍ଥେୱ। ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖାଦିଦୋସେନାତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଞାତିୱିଯୋଗାଦିଦୋସୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ତଂଯେୱାତି ଅତ୍ତନା ୱସିତଂ ତମେୱ ଠାନଂ। ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ଉପଜ୍ଝାଯତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନା ଉପଜ୍ଝାଯେନ ପରିଚ୍ଚତ୍ତା ଉପଜ୍ଝାଯସମୋଧାନେ ନିସ୍ସଯପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି ନତ୍ଥୀତି ଦୀପେତି।

ସମୋଧାନୱିନିଚ୍ଛଯୋ

ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାତି =୦୦ ଅନ୍ତେୱାସିକଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା। ତତ୍ରାପୀତି ଆଚରିଯନ୍ତେୱାସିକେସୁପି। କଦାତି କସ୍ମିଂ କାଲେ। ସାଯନ୍ହେ ୱା ରତ୍ତିଂୱାତି ଅଜ୍ଜ ସାଯନ୍ହେ ୱା ରତ୍ତିଂ ୱା। ତଂଖଣେଯେୱାତି ତସ୍ମିଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନକ୍ଖଣେଯେୱ।

ସୋ ଚାତି ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଚ। ତତୋତି ଗାମତୋ। ସୁଗତୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ଗତୋ, ନିସ୍ସଯୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଥାପୀତି ପୁନ ଚ ପରଂ। ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପକ୍କମନେ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପକ୍କମନେ ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆଚରିଯଂ ଅନାପୁଚ୍ଛା’’ତିଆଦି। ଉପଚାରସୀମାତିକ୍କମେତି ଉପଚାରସୀମାଯ ଅତିକ୍କମେ ସତି, ଅତିକ୍କମନହେତୁ ୱାତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥ ଚ ଉପଚାରସୀମା ନାମ ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ୱିହାରସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପୋଯେୱ, ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନଂ।

ସାଯନ୍ହେ ୱା ରତ୍ତିଭାଗେ ୱାତି ଅଜ୍ଜ ସାଯନ୍ହେ ୱା ରତ୍ତିଭାଗେ ୱା। ସ୍ୱେତି ସୁୱେ।

ବହିସୀମନ୍ତି ଉପଚାରସୀମତୋ ବହି। ତତୋତି ବହିସୀମତୋ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଲେଡ୍ଡୁପାତାନନ୍ତି ଅନ୍ତେୱାସିକତୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଲେଡ୍ଡୁପାତାନଂ। ଅତିକ୍କମିତ୍ୱାତି ଉପଚାରସୀମତୋ ବହି ଅନ୍ତେୱାସିକସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନତୋ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା।

ମୁଞ୍ଚିତୁକାମୋତି ଅନ୍ତେୱାସିକମ୍ହା ମୁଞ୍ଚିତୁକାମୋ ଏୱ। ପଣାମେତୀତି କାଯୱାଚାହି ପଣାମେତି। ସାଲଯୋତି ଆଚରିଯେ ସାପେକ୍ଖୋ। ‘‘ନିରାଲଯୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନ ଦାନୀ’’ତିଆଦି। ଏୱମ୍ପୀତି ଧୁରେ ନିକ୍ଖିତ୍ତେପି। ଉଭିନ୍ନଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପେ ସତି, ଧୁରନିକ୍ଖେପହେତୁ ୱା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି ଯୋଜନା। ପଣାମିତେନ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଚେ ହୀ’’ତିଆଦି। ଆଚରିଯନ୍ତି ନିସ୍ସଯାଚରିଯଂ। ଚେତିଯଂ ୱା ୱନ୍ଦନ୍ତଂ ଉପଜ୍ଝାଯନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନଂ ୱା ଉପଜ୍ଝାଯନ୍ତି ଯୋଜନା। ଦୂରତ୍ତାତି ଦୂରଭାୱତୋ। ଉପରିପାସାଦେତି ପାସାଦସ୍ସ ଉପରି। ତନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାଯଂ। ନିସିନ୍ନଂ ଉପଜ୍ଝାଯନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସୱନୱସେନ ସମୋଧାନେ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ସଦ୍ଦନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୩। ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବପଞ୍ଚକକଥା

୮୪। ଇଦାନି =୦୧ ଯଂ ଲକ୍ଖଣଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଖେପତୋତି ଅଙ୍ଗାନି ଅନୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସମାସତୋ। ତତ୍ଥାତି ଯଂ ‘‘ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୱେ ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତେନ ଭିକ୍ଖୁନା’’ତିଆଦିମାହ, ତତ୍ଥ। ଅଗୁଣଙ୍ଗେହୀତି ଗୁଣୱିରହିତେହି ଅଙ୍ଗେହି। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ କମ୍ମୱାଚାଚରିଯେନ ହୁତ୍ୱା ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବନ୍ତି ଆସଙ୍କା ଭୱେଯ୍ୟାତି ଆହ ‘‘ଉପଜ୍ଝାଯେନ ହୁତ୍ୱା ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ଏତ୍ଥାତି ଏତେସୁ ପଞ୍ଚକେସୁ। ଆଦୀସୂତି ଏତ୍ଥ ପୁବ୍ବୋ ନିଦସ୍ସନତ୍ଥୋ ଇତିସଦ୍ଦୋ ଲୋପୋ ହୋତି। ଇତିଆଦୀସୂତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯୁତ୍ତୱସେନାତି ଅନନୁରୂପୱସେନ। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ପରେ ଚ ସମାଦପେତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦିକେ। ପରିହରତୀତି ପରିସଂ ପରିସ୍ସଯତୋ ହରତି ଅପନେତି। ତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ। ‘‘ସୀଲାଦୀହୀ’’ତିପଦଂ ‘‘ପରିହାଯତିଯେୱା’’ତିପଦେ ଅପାଦାନଂ, ‘‘ନ ୱଡ୍ଢତୀ’’ତିପଦେ କରଣଂ। ତସ୍ମାତିଆଦି ଲଦ୍ଧଗୁଣଂ। ତେନାତି ଭିକ୍ଖୁନା। କସ୍ମା ଆପତ୍ତିଅଙ୍ଗୱସେନ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ନ ହୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ଯସ୍ମା। ତସ୍ସେୱାତି ଖୀଣାସୱସ୍ସେୱ। ନ ୱଦେଯ୍ୟାତି

ଖୀଣାସୱାନଂ ଅନଭିରତିଯା ଅନୁପ୍ପନନ୍ତା ନ ୱଦେୟ୍ୟ। ଯଦି ନ ଖୀଣାସୱସ୍ସେୱ ଉପଜ୍ଝାଯାଚରିଯଭାୱୋ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ, ଅଥ କସ୍ମା ଖୀଣାସୱପଞ୍ଚକୋ ୱୁତ୍ତୋତି ଆହ ''ଯସ୍ମା ପନା''ତିଆଦି। ଯସ୍ମା ନ ପରିହାଯତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯାତି ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦସଙ୍ଖାତଂ ଅନ୍ତଂ ଲାମକଂ ଗଣ୍ହାତି, ଗଣ୍ହାପେତୀତି ୱା ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା, ତାଯ। ଦିଟ୍ଠିଯାତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା। ଯଉକଂ ସୁତନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୋୱାଦକସିକ୍ଖାପଦେ (ପାଚି। ଅଟ୍ଠ। ୧୪୫-୧୪୭) ୱୁତ୍ତଂ ଯଉକଂ ସୁତଂ। ତେନାତି ସୁତେନ ଋ। ଯଂ ଆପତ୍ତାଦି ତେନ ଜାନିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା।

ଆପତ୍ତିଂନ ଜାନାତୀତି ଏତ୍ଥ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋତି ନ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଇଦଂ ନାମା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ''ଆପନ୍ନୋ''ତି ଇମିନା ''ଆପତ୍ତି''ନ୍ତିପଦଂ ''ଆପନ୍ନୋ''ତିପାଠସେସେନ ଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ଆଭିସମାଚାରିକାଯାତି ଏତ୍ଥ ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗପରିଯାପନ୍ନସୀଲତୋ ଅଭିୱିସେସେନ ସମ୍ମା ଚରିତବ୍ବନ୍ତି ଆଭିସମାଚାରଂ, ଖନ୍ଧକପରିଯାପନ୍ନଂ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିସୀଲଂ, ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ଞତ୍ତା ଆଭିସମାଚାରିକା, ଖନ୍ଧକପରିଯାପନ୍ନା ସିକ୍ଖା, ତାଯ। ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚାରିଯକାଯାତି ଏତ୍ଥ ମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଆଦି ମରିଯାଦୋ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋ, ତସ୍ମିଂ ପୱତ୍ତା ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକା =୦୨, ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗପରିଯାପନ୍ନା ସିକ୍ଖା, ତାଯ। ସେକ୍ଖପଣ୍ଣତ୍ତିଯନ୍ତି ସିକ୍ଖିତବ୍ବଟ୍ଠେନ ସିକ୍ଖା, ସା ଏୱ ଭଗୱତା ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ସେକ୍ଖପଣ୍ଣତ୍ତି। ଅଥ ୱା ସିକ୍ଖନଂ ସିକ୍ଖା, ତାଯ ସିକ୍ଖନତ୍ଥାଯ ଭଗୱତା ପଞ୍ଞପୀଯତୀତି ସେକ୍ଖପଣ୍ଣତ୍ତି ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗପରିଯାପନ୍ନସିକ୍ଖାଯେୱ, ତସ୍ସଂ। ଅଭିଧମ୍ମେତି ଏତ୍ଥ ସୁତ୍ତନ୍ତପାଠଇତୋ ଅଭି ଅତିରେକୋ, ଅଭିୱିସିଟ୍ଠୋ ୱା ଧମ୍ମୋ ଅଭିଧମ୍ମୋତି ୱୁତ୍ତେ ନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦକଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକନ୍ତି ଆହ ''ନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦେ''ତି। ଅଭିୱିନଯେତି ଏତ୍ଥ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା କାଯୱାଚଂ ୱିନେତୀତି ଅଭିୱିନଯୋ, ଅଭିଭୱିତ୍ୱା କାଯୱାଚଂ ୱିନେତି ଏତ୍ଥ, ଏତେନାତି ୱା ଅଭିୱିନଯୋତି ୱୁତ୍ତେ ୱିନଯପିଟକନ୍ତି ଆହ ''ସକଲେ ୱିନଯପିଟକେ''ତି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ପଦେସୁ, ସବ୍ବେସଂ ୱା ପଦାନଂ। ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ''କାରଣେନା''ତି ଏତ୍ଥ କାରଣସଦ୍ଦେନ ''ଧମ୍ମତୋ''ତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମସଦ୍ଦସ୍ସ ସଭାୱତ୍ଥାଦଯୋ ନିୱାରେତ୍ୱା କାରଣତ୍ଥତଂ ଦୀପେତି, ଏନସଦ୍ଦେନ ତୋପଚ୍ଚଯସ୍ସ ୱିସେସନତ୍ଥଂ। ଇତୀତି ଏୱଂ ଯଥାୱୁତ୍ତନଯେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚତୁତ୍ଥେତି ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚକେ। ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚକତୋ ତୀଣି ପଦାନି, ପଞ୍ଚମପଞ୍ଚକତୋ ଦ୍ୱେ ପଦାନି ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ଚକଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ''ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ଚକା''ତି। ଅଟ୍ଠସୁ ପଞ୍ଚକେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଇତି ସୋଳସପଞ୍ଚକୱିନିଚ୍ଛଯେ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୨୪। ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବଛକ୍କକଥା

୮୫।ତନ୍ତି ଊନଦସୱସ୍ସପଦଂ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ଛକ୍କେସୁ। ତତ୍ଥାତି ଛକ୍କେସୁ। ''ପାତିମୋକ୍ଖାନି ୱିତ୍ଥାରେନା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱିଭଙ୍ଗୱସେନ ଗହେତବ୍ବାନୀତି ଆହ ''ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗୱସେନ ୱୁତ୍ତାନୀ''ତି। ମାତିକାୱିଭଙ୍ଗୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିଭଜିତବ୍ବାନୀତି ସୁୱିଭତ୍ତାନି, ୱାଚୁଗ୍ଗତୱସେନ ସୁନ୍ଦରା ପୱତ୍ତି ଏତେସନ୍ତି ସୁପ୍ପୱତ୍ତୀନି, ସୁତ୍ତତୋ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିନିଚ୍ଛିତବ୍ବାନୀତି ସୁୱିନିଚ୍ଛିତବ୍ବାନୀତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ମାତିକାୱିଭଙ୍ଗୱସେନା''ତିଆଦି।

୨୫। ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବୱତ୍ଥୁକଥା

୮୬।ଯୋ ପନାତି ଯୋ ପନ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବୋ। ଅଞ୍ଞୋପୀତି ପସୂରତୋ ଅପରୋପି। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବେ। ତତ୍ଥାତି ''ଯୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୱେ ଅଞ୍ଞୋପୀ''ତିଆଦିୱଚନେ। ଅଯନ୍ତି ପରିୱାସୋ। ନଗ୍ଗପରିବ୍ବାଜକସ୍ସେୱାତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଭେଦଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଆଜୀୱକସ୍ସ ୱା ଅଚେଲକସ୍ସ ୱା''ତି। ତତ୍ଥ ଆଜୀୱକୋ ଉପରି ଏକମେୱ ୱତ୍ଥଂ ଉପକଚ୍ଛକେ ପୱେସେତ୍ୱା ପରିଦହତି, ହେଟ୍ଠା ନଗ୍ଗୋ। ଅଚେଲକୋ ପନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ନଗ୍ଗୋଯେୱ। ସୋପୀତି =୦୩ ନଗ୍ଗପରିବ୍ବାଜକୋପି। ୱାଲକମ୍ବଲାଦୀନନ୍ତି ୱାଲେନ କତଂ କମ୍ବଲଂ, ଆଦିସଦ୍ଦେନ କେସକମ୍ବଲାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅସ୍ସାତି ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ। ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ନଗ୍ଗପରିବ୍ବାଜକତୋ ଅପରସ୍ସ। ପଣ୍ଡରଙ୍ଗାଦିକସ୍ସାତି ପଣ୍ଡରଂ ସେତୱତ୍ଥଂ ଅଙ୍ଗେ ସରୀରେ ଏତସ୍ସତ୍ଥୀତି ପଣ୍ଡରଙ୍ଗୋ, ଆଦିସଦ୍ଦେନ ନୀଲଙ୍ଗାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ଏୱନ୍ତି ଇମିନା କେସମସ୍ସୁଓରୋପନାଦିନା। ପବ୍ବାଜେନ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବେ, ନିସିନ୍ନେଯେୱାତି ଯୋଜନା। ଅନାଦରେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ତସ୍ସାତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବସ୍ସ। ନଯିମେତି ନ ଇମେ, ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବଂ।

୮୭। ''ଏୱଂ ଖୋ...ପେ... ଅନାରାଧକୋ''ତି ଅଯଂ କଥା ମାତିକାତି ଯୋଜନା। ଅସ୍ସାତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବସ୍ସ। ତସ୍ସେୱାତି ତସ୍ସାଯେୱ ମାତିକାଯ। ତତ୍ଥାତି ୱିଭଙ୍ଗେ। ଅତିକାଲେନାତି ଏତ୍ଥ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ୱତ୍ତକରଣୱେଲାଯେୱ ଅତିକାଲୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ

“ୱତ୍ତକରଣୱେଲାଯମେୱା”ତି। ଇମିନା ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ କରଣୱଚନନ୍ତିପି ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥେୱାତି କୁଲଘରେସୁଯେୱ। ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୂତି ଏକଂସେନ, “କରୋନ୍ତୋ”ତି ଇମିନା ପାଠସେସଂ ଦସ୍ସେତି। ଏୱମ୍ପି କରୋନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। “ସମ୍ପାଦକୋ”ତି ଇମିନା ଅନାରାଧକୋତି ଏତ୍ଥ ଆରାଧସଦ୍ଦସ୍ସ ସାଧନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ତୋସନତ୍ଥାଦଯୋ ନିୱତ୍ତେତି।

ଅଚ୍ଛାଚାରତ୍ଥିକା ୱସନ୍ତି ପୱିସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ୱେସିଯା, ସୋଭଣରୂପସଙ୍ଖାତଂ ୱେସଂ ଧାରେତୀତି ୱା ୱେସିଯା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ “ସୁଲଭଚ୍ଛାଚାରା”ତିଆଦି। ଆମିସୋଯେୱ କିଞ୍ଚିକ୍ଖୋ ଅପ୍ପମତ୍ତକଟ୍ଠେନାତି ଆମିସକିଞ୍ଚିକ୍ଖୋ, ୱିସେସନପରପଦୋ। ଅଥ ୱା ଆମିସୋ ଚ ତତୋ ଅଞ୍ଞୋ କିଞ୍ଚିକ୍ଖୋ ଚ ଆମିସକିଞ୍ଚିକ୍ଖଂ, ତସ୍ସ ସମ୍ପଦାନଂ ଆମିସକିଞ୍ଚିକ୍ଖସମ୍ପଦାନଂ। କିଞ୍ଚିକ୍ଖସଦ୍ଦୋ କେସରସ୍ସେୱ ମୁଖ୍ଯତୋ ୱାଚକୋ, ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସ ପନ ରୂଳ୍ହୀୱସେନ। ୱିଧୱାତି ଏତ୍ଥ ଧୱସଦ୍ଦୋ ପତିନୋଯେୱ ୱାଚକୋ, ନ ରୁକ୍ଖୱିସେସସ୍ସାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ “ମତପତିକା ୱା”ତିଆଦି। ଇମେହି ପଦେହି ମତୱସେନ ୱା ପୱୁତ୍ଥୱସେନ ୱା ୱିଗତୋ ଧୱୋ ଏତାସଂ, ଧୱେନ ୱା ୱିଗତାତି ୱିଧୱାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତାତି ୱିଧୱା। ଯୋବ୍ବନପତ୍ତା ୱା ଯୋବ୍ବନାତୀତତ୍ତା ୱା ଥୁଲ୍ଲା ମହନ୍ତା କୁମାରିକାତି ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ “ଯୋବ୍ବନପତ୍ତା”ତିଆଦି। ପଣ୍ଡକାତି ଏତ୍ଥ ଆସିତ୍ତପଣ୍ଡକାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ପଣ୍ଡକେସୁ ନପୁଂସକପଣ୍ଡକୋୱାଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ “ନପୁଂସକା”ତି। ସମାନପବ୍ବଜ୍ଜାତି ଭିକ୍ଖୂହି ସମାନପବ୍ବଜ୍ଜା। ତତୋତି ୱିସ୍ସାସତୋ।

ତତ୍ଥାତି ୱେସିଯାଦୀସୁ। ତାସନ୍ତି ୱେସିଯାନଂ। ସୋତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ =୦୪ ୱିଧୱାଦୀସୁ। ଗନ୍ତବ୍ବତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ “ସଚେ ପନା”ତିଆଦି। ତଥାତି ଯଥା ଗନ୍ତବ୍ବତ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଥା।

ଉଚ୍ଚାୱଚାନୀତି ଏତ୍ଥ ଉଦ୍ଧଂ ଚଯତି ୱଡ୍ଢତୀତି ଉଚ୍ଚଂ, ଚଯତୋ ଅୱଗତୋ ୱିଯୋଗୋତି ଅୱଚଂ। ଉଚ୍ଚଞ୍ଚ ଅୱଚଞ୍ଚ ଉଚ୍ଚାୱଚାନୀତି ୱଚନତ୍ଥେନ ମହନ୍ତଖୁଦ୍ଦକତ୍ଥୋତି ଆହ “ମହନ୍ତଖୁଦ୍ଦକାନୀ”ତି। “କମ୍ମାନୀ”ତି ଇମିନା “କରଣୀଯାନୀ”ତିପଦସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ତଂଦସ୍ସନେନ ଚ କତ୍ତବ୍ବାନୀତି କରଣୀଯାନୀତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥାତି ମହନ୍ତଖୁଦ୍ଦକେସୁ କମ୍ମେସୁ । ତତ୍ଥ ନ ଦକ୍ଖୋତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ “ତେସୁ ତେସୁ ନୱକମ୍ମେସୂ”ତି। “ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯସମ୍ପନ୍ନୋ”ତି ଇମିନା ନତ୍ଥି ଅଲସୋ କୋସଜ୍ଜଂ ଏତସ୍ସାତି ଅନଲସୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ରାତି ଏତ୍ଥ ତ୍ରପଚ୍ଚଯୋ ସତ୍ତମ୍ଯତ୍ଥେ ୱିଚ୍ଛାଜୋତକୋତି ଆହ “ତେସୁ ତେସୂ”ତି। “ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିକାଯ ୱୀମଂସାଯା”ତି ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ “ଇଦମେୱ”ନ୍ତିଆଦି। “ତସ୍ମିଂଯେୱ ଖଣେ ଉପ୍ପନ୍ନପଞ୍ଞାଯା”ତି ଇମିନା “ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିକାଯା”ତି ଏତ୍ଥ ଠାନସଦ୍ଦୋ ତଙ୍ଖଣତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅଲଂ କାତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଲଂସଦ୍ଦୋ ଭୂସନୱାରଣପରିଯତ୍ତସଙ୍ଖାତେସୁ ତୀସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ପରିଯତ୍ତତ୍ଥୋତି ଆହ “କାତୁଂ ସମତ୍ଥୋ”ତି।

ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋତି ତିଖିଣଚ୍ଛନ୍ଦୋ। “ବଲୱଚ୍ଛନ୍ଦୋ”ତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଲୋକିଯସମାଧିଭାୱନାଯାତି ଲୋକିଯାଯ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିସଙ୍ଖାତାଯ ସମାଧିଭାୱନାଯ।

ଇଧାଗତୋତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଆଗତୋ। ତିତ୍ଥାଯତନସାମିକସ୍ସାତି ତରନ୍ତି ଉପ୍ଲୱନ୍ତି ସତ୍ତା ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ତିତ୍ଥଂ, ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ତମେୱ ଆଯତନଂ ଦିଟ୍ଠିଗତିକାନନ୍ତି ତିତ୍ଥାଯତନଂ। ଅଥ ୱା ତିତ୍ଥମେତେସମତ୍ଥୀତି ତିତ୍ଥିନୋ, ତେସମାଯତନଂ ତିତ୍ଥାଯତନଂ, ତସ୍ସ ସାମିକୋ ତିତ୍ଥାଯତନସାମିକୋ, ତସ୍ସ। ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିଯାତି ଏତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠିସଦ୍ଦୋ ଲଦ୍ଧିପରିଯାଯୋତି ଆହ “ତସ୍ସ ସନ୍ତକାଯ ଲଦ୍ଧିଯା”ତି। କସ୍ମା ସା ଲଦ୍ଧି “ଖନ୍ତୀ”ତି ଚ “ରୁଚୀ”ତି ଚ “ଆଦାଯୋ”ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଆହ “ଇଦାନୀ”ତିଆଦି। ସାଯେୱ ଲଦ୍ଧି ଖମତି ଚେୱ ରୁଚ୍ଚତି ଚ ଗହିତା ଚାତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସ ତିତ୍ଥକରସ୍ସାତି କତ୍ୱତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। ତସ୍ସାତି ତିତ୍ଥାଯତନସାମିକସ୍ସ। ଭଞ୍ଞମାନାଯାତି ଭଣିଯମାନାଯ। ଅନଭିରଦ୍ଧୋତି ଏତ୍ଥ ଅନଭିରାଧିତୋ ଅପରିତୋସିତଚିତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ “ଅପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ, ନୋ ପଗ୍ଗହିତଚିତ୍ତୋ”ତି। ଯଦିଦନ୍ତି ଯଂ ଇଦଂ “ଅନତ୍ତମନତ୍ତ”ନ୍ତି ୱା “ଅତ୍ତମନତ୍ତ”ନ୍ତି ୱା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନା “ଇଦ”ନ୍ତିପଦସ୍ସ ଅନିଯମଂ ଦସ୍ସେତି। ଇମେତି ଭିକ୍ଖୂ। ଯଞ୍ଚ ଅନତ୍ତମନତନ୍ତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସେୱାତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବସ୍ସ ଏୱ ଅନତ୍ତମନତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଦନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅତ୍ତମନତାନି, ଦ୍ୱେ ଅନତ୍ତମନତାନୀତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଇଦଂ ଧମ୍ମଜାତଂ। ସଙ୍ଘାଟନୀଯନ୍ତି ସଙ୍ଘଟିତବ୍ବଂ, ସନ୍ନିଚଯଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। “ଅନାରାଧକେ”ତିଆଦିନା ଅନାରାଧନୀଯସ୍ମିନ୍ତି =୦୫ ଏତ୍ଥ ନ ଆରାଧେତି ୱତ୍ତଂ ଅନେନ କମ୍ମେନାତି ଅନାରାଧନୀଯନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଇଦନ୍ତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ। ଲିଙ୍ଗନ୍ତି କାରଣଂ। ଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଚିହନଂ। ଇତୋତି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ନୀହଟେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱୁତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସେନାତି କଣ୍ହପକ୍ଖେ ୱୁତ୍ତୱିପରୀତେନ।

ସୁକ୍କପକ୍ଖେ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗାନି ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ “ନାତିକାଲେନ ଗାମପୱେସନଂ ନାତିଦିୱା ପଟିକ୍କମନ”ନ୍ତିଆଦି। କଣ୍ହପକ୍ଖେପି ଇମିନା ନଯେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗାନି ସମୋଧାନେତବ୍ବାନି। “ପରିତୋସକୋ”ତି ଇମିନା ଆରାଧକସଦ୍ଦସ୍ସ ତୋସନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ହେଟ୍ଠା ପନ “ସମ୍ପାଦକୋ”ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସାଧନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଉପସମ୍ପଦମାଠଅକେପୀତି ଉପସମ୍ପାଦଟ୍ଠାନେ ଏକକୂଟଯୁତ୍ତେ ଅନେକକୋଣେ ପତିସ୍ସୟଓିସେସେପି। ସୋ ହି ଏକକୂଟଂ କତ୍ୱା ଅନେକେହି କୋଣେହି ମଲୀଯତି ୱିଭୂସୀଯତୀତି ମାଠଓତି ୱୁଚ୍ଚତି। ''ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ପରିଓସିତଙ୍କ''ନ୍ତିଓଚନଂ ଅସଦିସୂପମାଯ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ''ଯଥା ପନା''ତିଆଦିମାହ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଅସ୍ସାତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବସ୍ସ। ପରିଓସନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନ୍ତରାତି ଚତୁମାସସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ। କୁପ୍ପନସଭାୱୋତି ନସ୍ସନସଭାୱୋ। ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି। ନାମରୂପଂ ୱୱତ୍ଥପେତୀତି ''ଇଦଂ ନାମଂ, ଇଦଂ ରୂପ''ନ୍ତି ୱୱତ୍ଥପେତି। ଲକ୍ଖଣନ୍ତି ନମନରୁପ୍ପନଲକ୍ଖଣଂ, ଅନିଚ୍ଚାଦିଲକ୍ଖଣଂ ୱା। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିୱିଚିକିଚ୍ଛାପହାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ସମୂହତାନି…ପେ… ସଲ୍ଲ''ନ୍ତି। ଅକୁଠହନ୍ତି ଆଓହିଯିତ୍ୱାତି ଅକୁଠହଂ, ଉଦ୍ଧଂ ୱହିଯିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଦ୍ଧୂପସଗ୍ଗୋ ହି ଉଦ୍ଧଙ୍ଗମତ୍ଥୋ। ତଂଦିୱସମେୱାତି ତସ୍ମିଂ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ ପଟିଲଭନଦିୱସେଯେୱ। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ତଦହେୱାତି ତସ୍ମିଂ ସୋତାପନ୍ନଭୱନଅହନି ଏୱ।

ତସ୍ସାତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବସ୍ସ। ପାଠଇଯଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଅନାଗତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ପତ୍ତମ୍ପି ତଥେୱା''ତି। ଯଥା ଉପଜ୍ଝାଯମୂଲକଂ ଚୀୱରଂ ପରିଯେସିତଙ୍କଂ, ପତ୍ତମ୍ପି ତଥେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦନ୍ତି ପତ୍ତଚୀୱରଂ। ଇମସ୍ସାତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବସ୍ସ। ଅଞ୍ଞେତି ଉପଜ୍ଝାଯତୋ ଅପରେ। ତେହିପୀତି ଅଞ୍ଞେହିପି। ୱିଲୋମାତି ପଟିଲୋମା। ଆଯତ୍ତନ୍ତି ଅଧୀନଂ। ଆଯତ୍ତଜୀୱିକତ୍ତାତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାଯେନ ଆଯତ୍ତଜୀୱିକତ୍ତା। ତସ୍ସାତି ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ। ୱଚନକରୋତି ୱଚନଂ କରୋ। ୱାକ୍ୟେପି ସମାସେପି ୱଚନସଦ୍ଦସ୍ସ ''ତସ୍ସା''ତି ପଦମେୱ ଅପେକ୍ଖତ୍ତା ''ୱଚନକରୋ''ତି ସମାସୋ ହୋତି। ଏସେୱ ନଯୋ ''ଉପଜ୍ଝାଯେନ ଆଯତ୍ତଜୀୱକତ୍ତା''ତି ଏତ୍ଥାପି। ତେନାତି ୱଚନକରହେତୁନା।

ଅଗ୍ଗିପରିଚରଣକାତି =୦୬ ଅଗ୍ଗିପୂଜକା। ଇମିନା ଅଗ୍ଗିଂ ପରିଚରନ୍ତୀତି ଅଗ୍ଗିକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତାପସାତି ଜଟାଧରା। ତେ ହି ଯସ୍ମା ଜଟା ଚ ତପୋ ଚ ଏତେସମତ୍ଥି, ତସ୍ମା ''ଜଟିଲା''ତି ଚ ''ତାପସା''ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏତେତି ଜଟିଲକା। ''କିରିଯଂ ନ ପଟିବାହନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅତ୍ଥି କମ୍ମଂ, ଅତ୍ଥି କମ୍ମୱିପାକୋ''ତି। ଏତଦେୱ ପଟ୍ଟଜନ୍ତି ଏତଂ ଏୱ ତାପସପଚ୍ଚଜ୍ଜଂ। ଏତେସନ୍ତି ଜଟିଲାନଂ। ସାସନେତି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନେ। ତେସନ୍ତି ଞାତୀନଂ, ଇମଂ ପରିହାରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେତି ଞାତଯୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଞାତିସେଟ୍ଠସ୍ସାତି ଞାତିଯେୱ ସେଟ୍ଠୋ, ଞାତୀନଂ ୱାତି ଞାତିସେଟ୍ଠୋ, ତସ୍ସ, ବୁଦ୍ଧସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୬। ପଞ୍ଚାବାଧୱତ୍ଥୁକଥା

୮୮।ମଗଧେସୂତି ଏତ୍ଥ ବହୁୱଚନପଦେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଜନପଦସ୍ସ ନାମନ୍ତି ଆହ ''ମଗଧନାମକେ ଜନପଦେ''ତି। ଅମନୁସ୍ସାନଞ୍ଚାତି ମନୁସ୍ସେହି ଅଞ୍ଞସତ୍ତାନଞ୍ଚ। ଉସ୍ସନ୍ନସଦ୍ଦୋ ଚ ଉସ୍ସଦସଦ୍ଦୋ ଚ ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତପରିଯାଯୋତି ଆହ ''ଉସ୍ସନ୍ନା ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତା''ତି। ''ଫାତିପ୍ପତ୍ତା''ତି ଇମିନା ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତେହୀତି କୁଟ୍ଠାଦୀହି ପଞ୍ଚହି ଆବାଧେହି।

ତତ୍ଥାତି କୁଟ୍ଠାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଆବାଧେସୁ। ଆବାଧ୍ଂକଂ ଆଭୁସୋ ବାଧତି ପୀଠଏତୀତି ଆବାଧୋ, ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ କୁଟତି ଛିନ୍ଦତୀତି କୁଟ୍ଠଂ। ''ରତ୍ତକୁଟ୍ଠଂ ୱା''ତିଆଦୀସୁ ୱାସଦ୍ଦେନ ସେତକୁଟ୍ଠାଦୀନିପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। କୀଟିଭ ଦଦ୍ଦୁ ଖଜ୍ଜୁ ଆଦିପ୍ପଭେଦମ୍ପୀତି କୀଟିଭୋ ଚ ଦଦ୍ଦୁ ଚ ଖଜ୍ଜୁ ଚ କୀଟିଭଦଦ୍ଦୁଖଜ୍ଜୁଯୋ , ତା ଆଦଯୋ ଯେସଂ କୁଟ୍ଠାନନ୍ତି କୀଟିଭଦଦ୍ଦୁଖଜ୍ଜୁଆଦଯୋ, ତେସଂ ପଭେଦୋ କୀଟିଭଦଦ୍ଦୁ ଖଜ୍ଜୁଆଦିପ୍ପଭେଦୋ, ତମ୍ପି। ତତ୍ଥ କୀଟିଭୋତି କୀଟ ଇଭୋତି ପଦୱିଭାଗୋ କାତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ କୀଟୋତି କିମି। ଇମିନା କୀଟକୁଲାୱକଂ ''କୀଟୋ''ତି ଗହେତବ୍ବଂ, କୀଟୋ ୱିଯାତି କୀଟୋ, କୁଟ୍ଠୱିସେସୋ। ଇଭୋତି ଗଜୋ। ଇମିନା ଗଜସ୍ସ ସବଲଂ ''ଇଭୋ''ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଇଭୋ ୱିଯାତି ଇଭୋ, କୁଟ୍ଠୱିସେସୋ। କୀଟୋଯେୱ ଇଭୋ କୀଟିଭୋ, କୁଟ୍ଠାବାଧୱିସେସୋ, ଯଂ ଲୋକେ ''କୁଚ୍ଚାବାଧ ୱିସେସୋ''ଇତି ୱୋହରନ୍ତି। ଦଦ୍ଦୂତି କଚ୍ଛୁ। ସା ହି ସରୀରଂ ଦଂସତି ୱିଦଂସତି, ହିଂସତୀତି ୱା ଦଦ୍ଦୁତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏକସ୍ସ ଦକାରସ୍ସ ରକାରଂ କତ୍ୱା ''ଦଦ୍ଦୁ''ତିପି ପାଠୋ। ଯଂ ଲୋକେ ''ପ୍ପେ:''ଇତି ୱୋହରନ୍ତି। ଖଜ୍ଜୂତି କଣ୍ଡୁୱନଂ। ତଞ୍ହି ସରୀରଂ ଖଜ୍ଜତି ଭ୍ରଥତି ଖଦତି, ହିଂସତୀତି ୱା ଖଜ୍ଜୂତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଂ ଲୋକେ ''ଖଜ୍ଜ''ଇତି ୱୋହରନ୍ତି। ''କଚ୍ଛୂ''ତିପି ପାଠୋ, ସୋ ଅପାଠୋ ଦଦ୍ଦୁସଦ୍ଦେନ ତସ୍ସ ଗହିତତ୍ତା। ତନ୍ତି କୁଟ୍ଠଂ। ପକତିପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେତି ପକତିଯା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ, ଯଥାନିୱତ୍ଥପାରୁତଟ୍ଠାନେତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ୱିସେସତୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ନିୱତ୍ତେତି। ଅୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ଠିତଂ ସଚେ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ପକତିୱଣ୍ଣେତି =୦୭ ପକତିଛୱିଯଂ। ଯଥା ଅୱଣା ଛୱି ହୋତି, ତଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱଣୱନ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ନ ୱୁତ୍ତଂ।

ମେଦଗଣ୍ଡୋତି ମେଦୋ ଅସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୀତି ମେଦୋ, ଗଣ୍ଡତି ଫୋଟୋ ଭୱତୀତି ଗଣ୍ଡୋ, ମେଦୋଯେୱ ଗଣ୍ଡୋ ମେଦଗଣ୍ଡୋ। ଯଂ ଲୋକେ ''ମେଦଗଣ୍ଡୋଇତି ୱୋହରନ୍ତି। କୋଲଟ୍ଠୀତି କୋଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି ବଦରଫଲଂ, ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠି କୋଲଟ୍ଠି। ଅୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ଠିତେ ସତୀତି ଯୋଜନା। ସଞ୍ଚୱିନ୍ତି ସଂୱିଜ୍ଜମାନଛୱିଂ, ସଞ୍ଜାତଛୱିଂ ୱା। ଉଣ୍ଡିଗଣ୍ଡାତି ଉଦ୍ଧଂ ନମନ୍ତୀତି ଉଣ୍ଡିଯୋ, ତାଯେୱ ଗଣ୍ଡା ଉଣ୍ଡିଗଣ୍ଡା। ଯେ ଲୋକେ ''ଉଣ୍ଡିଗଣ୍ଡା'' ଇତି ୱୋହରନ୍ତି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସରୀରପଦେସେ। ଖୀରପୀଠଅକାତି ଖୀରଂ ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୀତି ଖୀରା, ତା ଏୱ ପୀଠଅକା ଖୀରପୀଠଅକା। ଯା ଲୋକେ

‘‘ଖୀରପୀଠଅକା’’ ଇତି ଚ ଇତି ଚ ୱୋହରନ୍ତି। ତାସୂତି ପୀଠଅକାସୁ। ଖୀରପୀଠଅକା ନାମ ଗଣ୍ଡା ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଖରପୀଠଅକାତି ଖରସଭାୱା ପୀଠଅକା। ଖରସଭାୱତ୍ତା ତେନ ସତ୍ତା ମରଣମ୍ପି ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ମରଣମତ୍ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ। ଯା ଲୋକେ ଇତି ‘‘ଖୀରପୀଠଅକା’’ ୱୋହରନ୍ତି। ପଦୁମକଣ୍ଣିକା ନାମ ଗଣ୍ଡା ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଦୁମସ୍ସ କଣ୍ଣିକା ୱିଯ ପଦୁମକଣ୍ଣିକା। ଯା ଲୋକେ ‘‘ପଦୁମକଣ୍ଣିକା’’ଇତି ୱୋହରନ୍ତି। ସାସପବୀଜକା ନାମ ଗଣ୍ଡାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସାସପସ୍ସ ବୀଜଂ ପମାଣମେତାସନ୍ତି ସାସପବୀଜକା। ଯା ଲୋକେ ‘‘ସାସପବୀଜକା’’ ଇତି ୱୋହରନ୍ତି। ତା ସଙ୍ଖାତି ସଙ୍ଖା ତା ପୀଠଅକା, ଗଣ୍ଡଜାତିଯୋ ୱା। ତାସୂତି ପୀଠଅକାସୁ, ଗଣ୍ଡଜାତୀସୁ ୱା।

ପଦୁମପୁଣ୍ଡରୀକପତ୍ତୱଣ୍ଣନ୍ତି ପଦୁମଂ ନାମ ରତ୍ତଂ, ପୁଣ୍ଡରୀକଂ ନାମ ସେତଂ, ତେସଂ ପୁପ୍ଫପତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ୱିଯ ୱଣ୍ଣମେତସ୍ସାତି ପଦୁମପୁଣ୍ଡରୀକପତ୍ତୱଣ୍ଣଂ, ସଙ୍ଖକୁଟ୍ଠଂ। ଯଂ ଲୋକେ ‘‘ପଦୁମପୁଣ୍ଡରୀକପତ୍ତୱଣ୍ଣଂ, ସଙ୍ଖକୁଟ୍ଠଂ’’ ଇତି ୱୋହରନ୍ତି। ଯେନାତି କୁଟ୍ଠେନ। ଗୁନ୍ନଂ ସରୀରଂ ସବଲଂ ୱିଯ ମନୁସ୍ସାନଂ ସରୀରଂ ସବଲଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ତସ୍ମିନ୍ତି କିଲାସେ। ସୋସବ୍ୟାଧୀତି ଖଯରୋଗୋ। ସୋ ହି ଯସ୍ମା ମଂସଲୋହିତାଦୀନି ସୋସାପେତି, ତସ୍ମା ସୋସୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଂ ଲୋକେ ‘‘ସାଂସ’’ ଇତି ଚ ‘‘ସୋସବ୍ୟାଧି’’ ଇତି ଚ ୱୋହରନ୍ତି। ତସ୍ମିନ୍ତି ସୋସବ୍ୟାଧିମ୍ହି। ଅପମାରୋତି ଅପସ୍ମାରୋ। ସୋ ହି ସାରତୋ ଅପଗତତ୍ତା ‘‘ଅପମାରୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି ସକାରସ୍ସ ମକାରଂ କତ୍ୱା। ଯଂ ଲୋକେ ‘‘ଅପମାର’’ ଇତି ଚ ‘‘ଅରୂ?’’ଇତି ଚ ୱୋହରନ୍ତି। ତହ୍ମାତି ଦ୍ୱୀସୁ ଉମ୍ମାଦେସୁ। ଆଧାରେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ଦୁତିକିଚ୍ଛୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୭। ରାଜଭଟୱତ୍ଥୁକଥା

୯୦।ଉଚ୍ଛିନଥାତି ଏତ୍ଥ ଚିଧାତୁଯା ୱଡ୍ଢନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱଡ୍ଢେଥା’’ତି। ସୋତାପନ୍ନତ୍ତାତି ବିମ୍ବିସାରରଞ୍ଞୋ =୦୮ ସୋତାପନ୍ନଭାୱତୋ। ଘାତେଥାତି ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେଥ। ହନଥାତି ପହରଥ। ତତୋତି ଉପଜ୍ଝାଯତୋ। ଆଚରିଯୋ ସେଟ୍ଠୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ଆଚରିଯତୋ। ଇଦନ୍ତି ୱଚନଂ, ଆଗତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆହଂସୁ ୱୋହାରିକା ମହାମତ୍ତା ମୁସାୱାଦେନାତି ଯୋଜନା। ଅମଚ୍ଚୋତି ସଙ୍ଖରାଜକିଚ୍ଚେସୁ ଅମା ସହ ରଞ୍ଞା ଭୱତୀତି ଅମଚ୍ଚୋ। ଅମାସଦ୍ଦୋ ସହତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ‘‘ଅମା’’ତି ନିପାତତୋ ଭୱତ୍ଥେ ଅଚ୍ଚପଚ୍ଚଯୋ (ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେ ୪।୨୩ ସୁତ୍ତେ)। ମହାମତ୍ତୋତି ମହନ୍ତୋ ମତ୍ତା ଇସ୍ସରିଯା ଏତସ୍ସାତି ମହାମତ୍ତୋ। ମତ୍ତାସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ଇସ୍ସରିଯୱାଚକୋ। ସେୱକୋତି ରାଜାନଂ ସେୱତି ଭଜତୀତି ସେୱକୋ। ଭତ୍ତୱେତନଭଟୋତି ଭତ୍ତୱେତନାନମତ୍ଥାଯ ଭଟୋ। ତସ୍ସାତି ରାଜଭଟସ୍ସ। ପୁତ୍ତନତ୍ତଭାତୁକାଦଯୋତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ଭାଗିନେଯ୍ୟାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯୋ ପନାତି ରାଜଭଟୋ ପନ। ନିଯ୍ୟାତେତୀତି ଅପ୍ପେତି। ତଂ ଠାନନ୍ତି ତଂ ରାଜଭଟଟ୍ଠାନଂ। ଯେନ ୱାତି କମ୍ମକାରେନ ୱା। ଯଂକମ୍ମକାରଣାତି ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କାରଣା। ଯୋ ୱାତି ରାଜଭଟୋ ୱା। ପଦ୍ଦଜସ୍ସୂତି ପଦ୍ଦାଜେହି।

୨୮। ଚୋରୱତ୍ଥୁକଥା

୯୧।ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋତି ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ପୁବ୍ବେ ଦିଟ୍ଠୋ। ଅଯନ୍ତି ଚୋରୋ। ସୋତି ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ। ଅଞ୍ଞେସଂ ସନ୍ତିକା ୱଚନଂ ସୁଣନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତେତି ମନୁସ୍ସା। ଉବ୍ବିଜ୍ଜନ୍ତିପୀତି କାଯେନ ଉବ୍ବିଜ୍ଜନ୍ତିପି। ଉତ୍ତସନ୍ତିପୀତି ଚିତ୍ତେନ ଉତ୍ତସନ୍ତିପି। ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଭିକ୍ଖୂହି ନ ପଦ୍ଦାଜିତୋ, ନନୁ ଭଗୱତା ପନ ସଯଂ ପଦ୍ଦାଜିତୋ, ଅଥ କସ୍ମା ‘‘ନ ଭିକ୍ଖୱେ’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଭଗୱା ସଯଂ ଧମ୍ମସ୍ସାମୀ’’ତି। ଧମ୍ମସ୍ସାମୀତି ଚ ଧମ୍ମସ୍ସ ଇସ୍ସରୋ, ଧମ୍ମେନ ୱା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଇସ୍ସରୋ, ଅଧିପତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅକରଣତ୍ଥାଯ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ଯୋଜନା। ତହ୍ମାତି ‘‘ନ ଭିକ୍ଖୱେ’’ତିଆଦିୱଚନେ। ‘‘ଧଜଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା’’ତିଆଦିନା ଧଜସ୍ସ ବନ୍ଧନଂ ଧଜବନ୍ଧୋ, ଧଜବନ୍ଧୋ ୱିଯାତି ଧଜବନ୍ଧୋ, ଧଜବନ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଚରତୀତି ଧଜବନ୍ଧୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଧଜବନ୍ଧୋ, ତସ୍ମା। ଯୋତି ଚୋରୋ। ପନ୍ଥଦୁହନଂ ୱାତି ପନ୍ଥେ ଦୁହନଂ ୱା। ପଞ୍ଞାଯତି ଚାତି ଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦୋ ୱାକ୍ୟସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ନ କେୱଲଞ୍ହି ୱିଚରତିଯେୱ, ଅଥ ଖୋ ପଞ୍ଞାଯତି ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦନ୍ତି ଚୋରକମ୍ମଂ। ରଜ୍ଜନ୍ତି ରାଜଭାୱଂ। ସୋତି ରାଜପୁତ୍ତୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତସ୍ମିନ୍ତି ରାଜପୁତ୍ତେ। ପୁବ୍ବେତି ପୁବ୍ବକାଲେ। ତନ୍ତି ଚୋରଂ। ଏୱନ୍ତି ଇମିନାକାରେନ, ଜାନନ୍ତି ଚେତି ଯୋଜନା। ଅଦିସ୍ସମାନାତି ଅତ୍ତାନଂ ଅପଞ୍ଞାଯମାନା। ଇଦଂ ସନ୍ଧିଚ୍ଛେଦାଦିଚୋରେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଅମ୍ବଲବୁଜାଦିଚୋରେ। ପଚ୍ଛାପୀତି ଥେଯ୍ୟକରଣତୋ ପଚ୍ଛାପି। ତେପୀତି ଚୋରେପି।

୯୨।ଭଯେନାତି ଭଯତୋ। ଏତେ ପନାତି ଭିକ୍ଖୂ ପନ। ଲଦ୍ଧାଭଯତ୍ତାତି ରାଜତୋ ଲଦ୍ଧୋ ଅଭଯୋ ଇମେହୀତି ଲଦ୍ଧାଭଯା, ତେସଂ ଭାୱୋ ଲଦ୍ଧାଭଯତ୍ତଂ, ତସ୍ମା। କାରଭେଦକୋତି ଏତ୍ଥ କାରସଦ୍ଦୋ ରୁକ୍ଖୱିସେସେ =୦୯ ଚ ସକ୍କାରେ ଚ ବନ୍ଧନାଲଯେ ଚ ପୱତ୍ତତି, ଇଧ ପନ ବନ୍ଧନାଲଯେତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କାରଂ ୱୁଚ୍ଚତି ବନ୍ଧନାଗାର’’ନ୍ତି। ବନ୍ଧନାଗାରଞ୍ହି କରୋନ୍ତି ତଂ ପୱେସିତେ ଜନେ ହିଂସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ‘‘କାରା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇଧାତି ‘‘କାରଭେଦକୋ’’ତିପଦେ। ଦୀପବନ୍ଧନଂ ୱା ହୋତୂତି ଯୋଜନା। ଇମେହି ପଦେହି ନ କେୱଲଂ ବନ୍ଧନାଗାରଂଯେୱ କାରା ନାମ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନାଦୀନିପି କାରାଯେୱ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ଯୋତି ଚୋରୋ। ଏତେସୂତି ବନ୍ଧନେସୁ। ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ୱାତି ରଜ୍ଜୁବନ୍ଧନଂ ନିବ୍ବେଠେତ୍ୱା ୱା। ଇମେହି ପଦେହି ନ କେୱଲଂ କାରାଯ ଭିନ୍ଦନତୋ ଏୱ କାରଭେଦକୋ ନାମ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ଛିନ୍ଦନମୁଞ୍ଚନୱିୱରଣେହିପି କାରଭେଦକୋଯେୱ ନାମାତି

ଦସ୍ସେତି। ଦୀପନ୍ତରନ୍ତି ବନ୍ଧନଦୀପତୋ ଅନ୍ତରଂ ଅଞ୍ଞଂ ଦୀପନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଚକ୍କୱାଠଅବନ୍ଧନଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଚକ୍କୱାଠଅନ୍ତରଂ ଗତୋ ଅଟୁକଥାଯଂ ନ ୱୁତ୍ତୋ। ସୋତି ନଚୋରକୋ। ଗାମନିଗମପଟ୍ଟନାଦୀନୀତି ଏତ୍ଥ ପଟ୍ଟନନ୍ତି ନାୱାପଟ୍ଟନଂ, ସକଟପଟ୍ଟନଞ୍ଚ। କେଣିଯାତି ରଞ୍ଞୋ ଦାତବ୍ବଆୟେନ। ତନ୍ତି କେଣିଂ। ନିଧାନନ୍ତି ନିକ୍ଖଣିତ୍ୱା ଠପିତଂ ଧନଂ। ଉପସଂହରିତ୍ୱାତି ରାଜାଦୀନଂ ସନ୍ତିକଂ ହରିତ୍ୱା। ତନ୍ତି କସିକମ୍ମାଦୀହି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଜୀୱନ୍ତଂ। ତତ୍ଥେୱାତି ବନ୍ଧାପିତଟ୍ଠାନେଯେୱ।

୯୩।ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଯୋ କୋଚି ପଲାତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନନ୍ତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ଜନଂ, ଲିଖାପେତୀତି ଯୋଜନା। ପଣ୍ଣେ ୱାତି କୁସେ ୱା। ଅସ୍ସାତି ଜନସ୍ସ। ଦଣ୍ଡନ୍ତି ଧନଦଣ୍ଡଂ। ଲିଖିତକୋତି ଲିଖିତକ୍କୋତି ଲିଖିତୋ, ସୋଯେୱ ଲିଖିତକୋ।

୯୪। ଯୋ ପନ କସାହି ହଞ୍ଞତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନା ଅଞ୍ଞେହି କସାହି ହଞ୍ଞତୀତି କସାହତୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅଯମେୱ ତେ ଦଣ୍ଡୋ ହୋତୂ’’ତି ଇମିନା କତଂ ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ ଇମସ୍ସାତି କତଦଣ୍ଡକମ୍ମୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଲ୍ଲୱଣୋତି ତିନ୍ତୱଣୋ। ଘାତେତ୍ୱାତି ହନିତ୍ୱା ପହରିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଗଣ୍ଡିଗଣ୍ଡିଯୋତି ଫୋଟଫୋଟା। ସନ୍ନିସିନ୍ନାସୂତି ଗଣ୍ଠୀସୁ ପକତିସରୀରେନ ସମଂ ନିସିନ୍ନାସୁ।

୯୫। କତଦଣ୍ଡକମ୍ମଭାୱୋ ତାୱ ପୁରିମନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ ହୋତୁ, କଥଂ ପନ ଲକ୍ଖଣାହତଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଯସ୍ସ ପନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତତ୍ତେନାତି ତାପେନ। ଲକ୍ଖଣନ୍ତି ସଞ୍ଞାଣଂ। ସୋତି ଜନୋ। ଭୁଜିସ୍ସୋତି ଭୁଜୋ ଏତସ୍ସତ୍ଥୀତି ଭୁଜିସ୍ସୋ (ମ। ନି। ଟୀ। ୨।୪୨୬)। ପରେହି ଅପାଲିତୋ ଚ ଅନଜ୍ଝୋହରାପିତୋ ଚ ହୁତ୍ୱା ସଯମେୱ ଅତ୍ତାନଂ ପାଲନେନ ଚ ଭୋଜନଂ ଅଜ୍ଝୋହରଣେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅସ୍ସାତି ଲକ୍ଖଣାହତସ୍ସ। ୱଣାତି ଅରୂନି। ତାନି ହି ଯସ୍ମା ୱଣନ୍ତି ଗତ୍ତାନି ୱିଚୁଣ୍ଣାନି କରୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ୱଣାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ରୂଠହାତି ତରୁଣମଂସେନ ରୁହା। ତିମଣ୍ଡଲୱତ୍ଥସ୍ସ ଲକ୍ଖଣାହତସ୍ସ ଜନସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୩୩। ଇଣାଯିକୱତ୍ଥୁକଥା

୯୬।ଇଣାଯିକୋନାମାତି ଏତ୍ଥ ଇଣନ୍ତି ଉଦ୍ଧାରୋ। ସୋ ହି ଯସ୍ମା ଏତି ୱୁଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା ଇଣନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଂ ଗଣ୍ହାତି, ଧାରେତୀତି ୱା ଇଣାଯିକୋ। ଯଂ ୱାତି ଜନଂ ୱା ଆଠପେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆଠପେତ୍ୱାତି ଚ ପେସନତ୍ଥାଯ ଧନସାମିକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆକାରୋ ହି ପେସନତ୍ଥୱାଚକୋ। ସୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପୁରିମଜନେ ଅପେକ୍ଖତି। ‘‘ଧାରେତୀ’’ତି ଇମିନା ଆଯିକପଚ୍ଚଯୋ ଧାରଣତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅଞ୍ଞେତି ମାତାପିତୂହି ଅଞ୍ଞେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତେତି ଅଞ୍ଞେ ଞାତକା, ତଂ ଆଠପେତୁଂ ଯସ୍ମା ନ ଇସ୍ସରା, ତସ୍ମା ନ ଇଣାଯିକୋତି ଯୋଜନା। ଇତରନ୍ତି ନୈଣାଯିକତୋ ଅଞ୍ଞଂ। ଅସ୍ସାତି ଜନସ୍ସ। ନନ୍ତି ତଂ ଜନଂ। ତେସୂତି ଞାତିସାଲୋହିତାଦୀସୁ। ତଥାରୂପସ୍ସାତି ଅତ୍ତନୋ ଞାତିସାଲୋହିତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆରୋଚେତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସହେତୁକୋ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ସହେତୁକୋତି ଭବ୍ବୋ। ସୋତି ଉପଟ୍ଠାକୋ । ପଟିପଜ୍ଜତୀତି ପଟିଦଦାତି। ଏତନ୍ତି କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ। ଅଜାନିତ୍ୱାତି ଇଣାଯିକଭାୱମଜାନିତ୍ୱା। ପସ୍ସନ୍ତେନାତି ଇଣାଯିକଂ ପସ୍ସନ୍ତେନ। ‘‘ଅପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଗୀୱା ନ ହୋତୀ’’ତି ଇମିନା ପସ୍ସିତ୍ୱା ଅଦସ୍ସେନ୍ତସ୍ସ ଗୀୱା ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ପୁଚ୍ଛିଯମାନୋପୀତି ‘‘କିଂ ତ୍ୱଂ ଇଣାଯିକୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିଯମାନୋପି। ତନ୍ତି ଇଣାଯିକଂ। ତତ୍ଥାତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଦେସେ। ତନ୍ତି ଇଣସାମିକଂ। ସୋତି ଇଣସାମିକୋ। ଅଯନ୍ତି ଇଣାଯିକୋ। ଅଯନ୍ତି ୱଚନା। ତତ୍ଥାତି ଇଣାଯିକସ୍ସ ପବ୍ବାଜନେ। ସାମୀଚୀତି ଅନୁଧମ୍ମତା।

ନନ୍ତି ଇଣାଯିକଂ। ସୋତି ଇଣସାମିକୋ। ଅସ୍ସାତି ଥେରସ୍ସ। ଗୀୱା ନ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଚ୍ଛତୂତି ଆସତୁ ଉପୱେସତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋତି ଇଣାଯିକୋ। ଇଦିସୋତି ସହେତୁକୋ ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତିଆରାଧକୋତି ୱତ୍ତାଚାରେନ ଥେରସ୍ସ ଅତିତୋସକୋ।

୩୪। ଦାସୱତ୍ଥୁକଥା

୯୭।ଦାସାତି ଚେଟକା। ତେ ହି ସାମିକେହି ଦୁକ୍ଖେ ୱା ଦୁଟୁକମ୍ମେ ୱା ଅସୀଯନ୍ତି ଖିପୀଯନ୍ତୀତି ଦାସାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ଚତୂସୁ ଦାସେସୁ। ‘‘ଘରଦାସିଯା ପୁତ୍ତୋ’’ତି ଇମିନା ଅନ୍ତୋଗେହେ ଘରଦାସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଜାତୋ ଅନ୍ତୋଜାତୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଧନଂ ଦତ୍ୱା କୀତୋ ଧନକ୍କୀତୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଧନକ୍କୀତୋ ନାମା’’ତିଆଦି। ଧନେନ କୀତୋ ଧନକ୍କୀତୋତି ୱଚନତ୍ଥୋପି ଯୁତ୍ତୋଯେୱ। ଦାସଚାରିତ୍ତନ୍ତି ଦେସକାଲୱସେନ ଦାସାନଂ ଚାରିତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଦେସେ, କାଲେ ୱା।

କରମରାନୀତୋ ନାମାତି ଏତ୍ଥ କରମରୋତି ୱନ୍ଦି। ସୋ ହି ସତ୍ତୂନଂ କରେନ ହତ୍ଥେନ ମରିତବ୍ବତ୍ତା କରମରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। କରମରଭାୱେନ ଆନୀତୋ

କରମରାନୀତୋ। ତିରୋରଟ୍ଠା ଆହରନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପଲାପେତ୍ୱାୱାତି ପଲୋଭେତ୍ୱା ୱା। ତତୋତି କସ୍ମାଚି ଗାମତୋ। ମନୁସ୍ସା ଏୱ ମାନୁସ୍ସକାନି। ଇତ୍ଥିପୁରିସାନଂ ସାଧାରଣଭାୱେନ ସାମଞ୍ଞଭାୱତୋ ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ପିସଦ୍ଦେନ ନ କେୱଲଂ ଧନାନିଯେୱ ଆହରନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ମାନୁସ୍ସକାନିପୀତି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ତସ୍ମାତି ମାନୁସ୍ସକେସୁ ଏୱରୂପୋ କରମରାନୀତୋ ଦାସୋ ନ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ସବ୍ବସାଧାରଣେନାତି ବନ୍ଧନାଗାରସୋଧନକାଲେ ସବ୍ବେସଂ ସାଧାରଣେନ।

ଦାସବ୍ୟନ୍ତି ଦାସସ୍ସ ଭାୱୋ ଦାସବ୍ୟଂ, ତଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଦାସଭାୱ''ନ୍ତି। ''ସଯମେୱା''ତି ଇମିନା ସାମଂସଦ୍ଦୋ ସଯମତ୍ଥେ ନିପାତୋତି ଦସ୍ସେତି। ଭୁଜିସ୍ସିତ୍ଥିଯୋତି ରଞ୍ଞୋ ଭୁଜିସ୍ସିତ୍ଥିଯୋ। ୱଣ୍ଣଦାସୀହୀତି ନଗରସୋଭିନୀହି। ତା ହି ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନଦାସିଭାୱତୋ ୱଣ୍ଣଦାସୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତାସନ୍ତି ଭୁଜିସ୍ସିତ୍ଥୀନଂ। ପଣ୍ଡନ୍ତି ଦାସିପଣ୍ଣଂ। ଭଟିପୁତ୍ତକଗଣାଦୀନନ୍ତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତଗଣାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଇମିନା ବହୁସାମିକଦାସଂ ଦସ୍ସେତି। ତେହୀତି ଭଟିପୁତ୍ତକଗଣାଦୀହି। ଅଦିନ୍ନା ନ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବାତି ବହୂସୁ ସାମିକେସୁ ଏକେନପି ଅଦିନ୍ନା ନ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବା। ତେପୀତି ଆରାମିକଦାସେପି। ଇମସ୍ମିଂ ଆରାମିକଦାସପବ୍ବାଜନେ ଅଟ୍ଠକଥାୱାଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ମହାପଚ୍ଚରିଯ''ନ୍ତିଆଦି। ''ତକ୍କ''ନ୍ତି ପଦଂ ''ଆସିତ୍ତକ''ଇତି ପଦେ କମ୍ମଂ। ''ସୀସେ''ତି ପଦଂ ''ଆସିତ୍ତକ''ଇତି ପଦେ ଆଧାରୋ। କେସୁଚି ଜନପଦେସୁ ଦେସଚାରିତ୍ତୱସେନ ସୀସେ ତକ୍କସ୍ସ ଆସିଞ୍ଚନଂ ଦାସାନଂ ଭୁଜିସ୍ସକରଣନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ''ଆରାମିକଂ ଦେମା''ତି ୱଚନଂ ଦାସାନଂ ଭୁଜିସ୍ସୱଚନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯେନ କେନଚି ୱୋହାରେନାତି ''ଆରାମିକଂ ଦେମା''ତି ୱା ''ଆରାମିକଦାସଂ ଦେମା''ତି ୱା ''କପ୍ପିଯକାରକଂ ଦେମା''ତି ୱା ଯେନ କେନଚି ୱୋହାରେନ। ଦ୍ୱୀସୁ ଅଟ୍ଠକଥାୱାଦେସୁ କୁରୁନ୍ଦିୱାଦସ୍ସ ପଚ୍ଛା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସୋଯେୱ ପମାଣନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଦୁଗ୍ଗତମନୁସ୍ସାତି ଦୁକ୍ଖଂ ଗତମନୁସ୍ସା। ଏତେତି ଦୁଗ୍ଗତମନୁସ୍ସେ। ତଂ ପବ୍ବାଜେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ମାତାପିତୂନଂ ଦାସଭାୱଂ ଉପଗତକାଲେ ଜାତଂ ପୁତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଥ ପନ ମାତାପିତରୋ ଦାସଭାୱଂ ଉପଗତା, ନ ପୁତ୍ତୋ, ତଂ ପବ୍ବାଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ''ଭିକ୍ଖୁସ୍ସା''ତିପଦଂ ''ଞାତକା ୱା ଉପଟ୍ଠାକା ୱା''ତିପଦେସୁ ସାମିସମ୍ବନ୍ଧୋ, ''ଦେନ୍ତୀ''ତି ପଦେ ସମ୍ପଦାନଂ। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ଇମନ୍ତି ଦାସଂ। ଅଭିରମିସ୍ସତୀତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱେ ଅଭିରମିସ୍ସତି। ୱିବ୍ଭମିସ୍ସତୀତି ୱିନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଗିହିଭାୱଂ ଭମିସ୍ସତି। ଇତି ୱତ୍ୱା ଦେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନିସ୍ସାମିକଦାସୋତି ପରିଗ୍ଗାହକସାମିକୱିରହିତୋ ଦାସୋ । ନିସ୍ସାମିକସ୍ସ ଦାସସ୍ସ ରାଜା ସାମୀ, ତସ୍ମା ରଞ୍ଞା ଅପରିଗ୍ଗହିତେ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ଭୁଜିସ୍ସଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପରିଗ୍ଗହିତେ ରାଜାନଂ କାରାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅଜାନନ୍ତୋତି ଅତ୍ତନୋ ଦାସଭାୱମଜାନନ୍ତୋ।

ଅନୁରାଧପୁରାତି ଅନୁରାଧନଗରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ପୁତ୍ତୋ। ଇଧାତି ରୋହଣେ। ମାତରଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆଗମ୍ମାତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା। ଅତିଚ୍ଛଥାତି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଇଚ୍ଛଥ, ଇଧ କିଞ୍ଚି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ଇଦଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଠାତୁମିଚ୍ଛଥାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତେତି ଘରସାମିକା। ଚତୂହି ପଞ୍ଚହେହି ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତା ୱସାପେସୁନ୍ତି ଯୋଜନା।

୩୫। କମ୍ମାରଭଣ୍ଡୁୱତ୍ଥୁଆଦିକଥା

୯୮।ତୁଲାଧାରମୁଣ୍ଡକୋତି ମାନଭଣ୍ଡଧାରୋ ମୁଣ୍ଡକୋ। ଇମିନା କମ୍ମାରଭଣ୍ଡୂତି ଏତ୍ଥ କମ୍ମାରସଦ୍ଦୋ ତୁଲାଧାରପରିଯାଯୋ, ଭଣ୍ଡୁସଦ୍ଦୋ ମୁଣ୍ଡକପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ତୁଲାଧାରୋ ହି ଅଲଙ୍କାରୱିକତିକରଣବ୍ୟାଯ କମ୍ମଂ ଅରତି ଜାନାତୀତି କମ୍ମାରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ମୁଣ୍ଡକୋ ଭଣ୍ଡୀଯତି ''ମୁଣ୍ଡୋ''ତି ପରିଭାସୀଯତୀତି ଭଣ୍ଡୂତି ୱୁଚ୍ଚତି। ''ସୁୱଣ୍ଣକାରପୁତ୍ତୋ''ତି ଇମିନା ତସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଅପଲୋକେତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅପପୁବ୍ବୋ ଲୋକସଦ୍ଦୋ ଆପୁଚ୍ଛନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଆପୁଚ୍ଛିତୁ''ନ୍ତି। ''ଭଣ୍ଡୁକମ୍ମତ୍ଥାଯା''ତି ଇମିନା ଭଣ୍ଡୁକମ୍ମାଯାତି ଏତ୍ଥ ତଦତ୍ଥେ ଚତୁତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ରାତି ''ସଙ୍ଘଂ ଅପଲୋକେତୁ''ନ୍ତିଆଦିୱଚନେ। ସୀମାପରିଯାପନ୍ନେତି ୱିହାରସୀମାଯ ୱା ଉପଚାରସୀମାଯ ୱା ପରିଯାପନ୍ନେ। ତସ୍ମାତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନଂ। ଏତ୍ଥ ଚାତି ଆପୁଚ୍ଛନେ ଚ। ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱାତି ପଞ୍ଚସୁ ୱାକ୍ୟେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ୱାକ୍ୟଂ କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ପିସଦ୍ଦେନ ''ଇମସ୍ସ ମୁଣ୍ଡକମ୍ମଂ ଆପୁଚ୍ଛାମୀ''ତି ୱାକ୍ୟମ୍ପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ତେସନ୍ତି ୱୀସତିଆଦୀନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ। ''ଦହରଭିକ୍ଖୂ ୱା ସାମଣେରେ ୱା''ତି ଇଦଂ ଆସନ୍ନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଗିହିମ୍ପି ପେସେତ୍ୱା ଆପୁଚ୍ଛାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କସ୍ମା? ''ପବ୍ବଜ୍ଜାପେକ୍ଖଂ ୱିନା ୱା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା।

ପବ୍ବାଜେନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିଯେୱ, ସୁପବ୍ବଜିତୋତି ଆହ ''ପବ୍ବାଜେନ୍ତସ୍ସାପି ଅନାପତ୍ତୀ''ତି।

ଆପୁଚ୍ଛିତଂ ପଗେୱାତି ଯୋଜନା। ଖଣ୍ଡସୀମାଯନ୍ତି ୱିହାରସୀମାଯ ୱା ଉପଚାରସୀମାଯ ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଠିତାଯଂ ଖଣ୍ଡସୀମାଯଂ। ଯୋ ପନାତି ପବ୍ବଜ୍ଜାପେକ୍ଖୋ ପନ। ୱିବ୍ଭନ୍ତକୋ ୱାତି ନୱିବ୍ଭନ୍ତକୋ ୱା। ପବ୍ବଜିତାନଂ ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲକେସୋ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ''ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲକେସୋ ୱା''ତି। ଦ୍ୱୀହି ଅଙ୍ଗୁଲୀହି ଅତିରିତ୍ତୋ କେସୋ ଇମସ୍ସାତି ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲାତିରିତ୍ତକେସୋ। ଏକସିଖାମତ୍ତଧରୋପି ହୋତୀତି ଯୋଜନା।

୧୦୦।ମାରବ୍ଯାଧିନାତି ମାରଣାବାଧୋ। ସୋ ହି ସତ୍ତାନଂ ମାରଣଟ୍ଠେନ, ୱିୱିଧସ୍ସ ଚ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଆଦହନଟ୍ଠେନ ମାରବ୍ଯାଧୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମିନା ଅହିୱାତକରୋଗେନାତି ଏତ୍ଥ ଅହିୱିସସଦିସେନ ୱାତେନ ପୱତ୍ତୋ ରୋଗୋ ଅହିୱାତକରୋଗୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯତ୍ର ହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯତ୍ରାତି ଯସ୍ମିଂ କୁଲେ। ସୋ ରୋଗୋ ତସ୍ମିଂ କୁଲେ ଦ୍ୱିପଦେ ଚତୁପ୍ପଦେ ପଠମଂ ଗଣ୍ହାତି, ପଚ୍ଛା ଗେହସାମିକେ ଗଣ୍ହାତୀତି ଧମ୍ମପଦଅଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଧ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୧।ସାମାୱତୀୱତ୍ଥୁ) ୱୁତ୍ତଂ। ତଥାତି ଯଥା ଅଞ୍ଞୋ ଭିତ୍ତିଂ ୱା ଛଦନଂ ୱା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଲାଯିତ୍ୱା ତିରୋଗାମାଦିଗତୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି, ତଥା। ଏତ୍ଥ ଚ କୁଲେ ପିତାପୁତ୍ତା ମୁଚ୍ଚିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ।

କାକୁଡ୍ଡେପକନ୍ତି ଏତ୍ଥ କାକେ ଉଡ୍ଡାପେତୀତି କାକୁଡ୍ଡେପକୋ, କାକେ ୱା ଉଡ୍ଡାପେତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି କାକୁଡ୍ଡେପକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯୋ ୱାମହତ୍ଥେନା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଉଡ୍ଡାପେତ୍ୱାତି ଉଦ୍ଧଂ ଆକାସଂ ଗମନାପେତ୍ୱା। ତନ୍ତି କାକୁଡ୍ଡେପକଂ।

୧୦୨।ଇତ୍ତରସଦ୍ଦୋ ଅପ୍ପମତ୍ତକୱାଚକୋ ଅନିପ୍ଫନ୍ନପାଟିପଦିକୋତି ଆହ ''ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ''ତି। ''କତିପାହମେତ୍ତା''ତି ଇମିନା ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୪୦। ନିସ୍ସଯମୁଚ୍ଚନକକଥା

୧୦୩।ଓଗଣେନାତି ଏତ୍ଥ ଓତ୍ଥୂପସଗ୍ଗୋ ଲାମକତ୍ଥୱାଚକୋତି ଆହ ''ପରିହୀନଗଣେନା''ତି। ଅଭନୋ ୱୁଦ୍ଧତରସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସ୍ସଯୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ''ସଚାଯଂ ୱୁଦ୍ଧତର''ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅଯନ୍ତି ଅବ୍ଯତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଉପସମ୍ପଦାଯାତି ଉପସମ୍ପାଦେତ୍ୱା। ଆଯସ୍ମନ୍ତୋତି ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ, ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ। ଆଯସ୍ମତୋ ୱା ୱଦନ୍ତି ଯୋଜନା। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ଆପୁଚ୍ଛନେସୂତି ଦିସାପକ୍କମନାଦିଅତ୍ଥାଯ ଆପୁଚ୍ଛନେସୁ। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ନିସ୍ସଯୱସନଟ୍ଠାନେ। ତନ୍ତି ତତ୍ତକଂ ସୁତଂ। ତସ୍ସାତି ସୁତସ୍ସ।

୪୧। ରାହୁଲୱତ୍ଥୁକଥା

୧୦୫।କପିଲୱତ୍ଥୂତି ଏତ୍ଥ କପିଲୋତି କଣ୍ହଆରଞ୍ଞୋ ଇସି ୱୁଚ୍ଚତି, ସୋ ୱସତି ଏତ୍ଥାତି କପିଲୱତ୍ଥୁ, ଅସ୍ସମୋ। ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ମାପିତତ୍ତା ନଗରମ୍ପି କପିଲୱତ୍ଥୂତି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୬୭; ସୁ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୬୨) ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଯନ୍ତି ୱକ୍ଖମାନକଥା। ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜାତି ଏତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧୋଦନୋତି ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ନାମଂ। ଅଥ ୱା ସୁଦ୍ଧଂ ଓଦନଂ ଇମସ୍ସାତି ସୁଦ୍ଧୋଦନୋ, ସୋଯେୱ ମହାରାଜା ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା। ୱିହରତି କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା। ରାଜଗହନ୍ତି ରାଜଗହନଗରଂ। ସାଧୂତି ଆଯାଚନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଆଯାଚାମୀତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ମେତି ମମ, ପୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ଅନାଦରେ ୱା ସାମିୱଚନଂ। ସୋତି ଅମଚ୍ଚୋ। ସାଧୂତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଏୱନ୍ତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥାତି ତସ୍ମିଂ ନିସୀଦନକାଲେ। ଅସ୍ସାତି ପୁରିସସହସ୍ସପରିୱାରସ୍ସ ଅମଚ୍ଚସ୍ସ। ତତୋତି ଯାଚନକାରଣା । ନନ୍ତି ପୁରିସସହସ୍ସପରିୱାରଂ ଅମଚ୍ଚଂ। ତତ୍ଥେୱାତି ରାଜଗହେଯେୱ। ଦେପୀତି ଅଟ୍ଠ ଦୂତାପି। ତେତି ନୱ ଦୂତା।

ଅଥାତି ତତୋ ପଚ୍ଛା। ଏକଦିୱସଜାତକନ୍ତି ଏକସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ଜାତକଂ। ସୋତି କାଳଉଦାଯୀଅମଚ୍ଚୋ। ପବ୍ବଜିତ୍ୱାପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ''ଅପବ୍ବଜିତ୍ୱାପୀ''ତି ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ତଥେୱାତି ଯଥା ନୱ ଦୂତା ସପରିୱାରା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ, ତଥେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋତି କାଳଉଦାଯୀ। ସନ୍ତତେସୂତି ସନ୍ତରିତେସୁ ଗହେତ୍ୱା ନିଟ୍ଠାପିତେସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିସ୍ସଟ୍ଠକମ୍ମେସୂତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠା କମ୍ମନ୍ତା ଏତେସନ୍ତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠକମ୍ମନ୍ତା, ତେସୁ। ସୁପୁପ୍ଫିତେସୂତି ସୁନ୍ଦରପୁପ୍ଫସଞ୍ଜାତେସୁ। ପଟିପଜ୍ଜନକ୍ଖମେତି ପଟିପଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ ଖମେ ଯୋଗ୍ଗେ। ଗମନୱଣ୍ଣଂ ସଂୱଣ୍ଣେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଟ୍ଠିମତ୍ତାହୀତି (ବୁ। ୱଂ। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା ୨) ସଟ୍ଠିପମାଣାହି। ଏତନ୍ତି ଏତଂ ସଂୱଣ୍ଣସ୍ସ କାରଣଂ କିନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଚାରିକଂ ପକ୍କମିତୁଂ କାଲୋତି ଯୋଜନା। ତେନ ହୀତି ଉଯ୍ୟୋଜନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଭଗୱା ପକ୍କାମୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରିୱୁତୋତି ପରିସମନ୍ତତୋ ୱୁତୋ ଆୱୁତୋ ନିୱୁତୋ ହୁତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅତୁରିତଚାରିକନ୍ତି ଅଜୱନଚାରିକଂ।

ଏୱନ୍ତି ଇମିନା ନଯେନ। ଭଗୱତି ପକ୍କନ୍ତେ ଚ ସତୀତି ଯୋଜନା। ନିକ୍ଖନ୍ତଦିୱସତୋତି ଫଗ୍ଗୁଣପୁଣ୍ଣମିଯା ପାଟିପଦଦିୱସତୋ। ଉତ୍ତମଭୋଜନରସସ୍ସାତି ଉତ୍ତମଭୋଜନରସେନ। ଦସ୍ସଥାତି ଦଦେଯ୍ୟାଥ। ତେନେୱାତି ସଦ୍ଧାଯ ଉପ୍ପାଦନକାରଣେନେୱ। ନନ୍ତି କାଳଉଦାଯିଂ। ଭଗୱା ଠପେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତଦଗ୍ଗନ୍ତି ଏସୋ ଅଗ୍ଗୋ। ଯଦିଦନ୍ତି ଯୋ ଅଯଂ। ଏତଦଗ୍ଗେତି ଏତଦଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ।

ସାକିଯାପି ଖୋ ପହିଣିଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଞାତିସେଟ୍ଠନ୍ତି ଞାତୀନଂ ସେଟ୍ଠଂ, ଞାତିଯେୱ ୱା ସେଟ୍ଠଂ, ଭଗୱନ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ନିଗ୍ରୋଧସକ୍କସ୍ସାତି ନିଗ୍ରୋଧନାମକସ୍ସ ସକ୍କସ୍ସ। ତତ୍ଥାତି ନିଗ୍ରୋଧସକ୍କସ୍ସ ଆରାମେ। ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନନ୍ତି ପଟିମୁଖଂ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗମନଂ। ତତୋତି ପହିଣତୋ, ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ । ରାଜକୁମାରେ ଚ ରାଜକୁମାରିକାଯୋ ଚ ପହିଣିଂସୂତି ଯୋଜନା। ତେସନ୍ତି ରାଜକୁମାରରାଜକୁମାରିକାନଂ। ତତ୍ରାତି ନିଗ୍ରୋଧାରାମେ। ମାନୋ ଜାତି

ସଭାୱୋ ଏତେସନ୍ତି ମାନଜାତିକା, ମାନେନ, ମାନୋ ୱା ଥଦ୍ଧୋ ଏତେସନ୍ତି ମାନଥଦ୍ଧା। ତେତି ସାକିୟା, ଆହଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତେସୁତି ସାକିୟେସୁ। ନେତି ଞାତୟୋ। ୱୁଟ୍ଠାୟାତି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା। ତେସନ୍ତି ଞାତୀନଂ। କଣ୍ଡମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେତି କଣ୍ଡନାମକେନ ଉୟ୍ୟାନପାଲେନ ରୋପିମସ୍ସ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖସ୍ସ ଆସନ୍ନେ। ରାଜାତି ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା। ୱୋତି ତୁମ୍ହାକଂ, ପାଦେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅୟନ୍ତି ୱନ୍ଦନା। ଜମ୍ବୁଚ୍ଛାୟାୟାତି ଜମ୍ବୁରୁକ୍ଖସ୍ସ ଛାୟାୟ। ଇତି ଆହାତି ଯୋଜନା।

ସିଖାପ୍ପତ୍ତୋତି ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ, କୋଟିପ୍ପତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋତି ନିସୀଦନତୋ, ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୋକ୍ଖରୱସ୍ସନ୍ତି ପଦୁମୱନେ ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସସଦିସଂ। ତମ୍ବୱଣ୍ଣନ୍ତି ଲୋହିତୱଣ୍ଣଂ। ତନ୍ତି ଅପତନଂ ଭଗୱା କଥେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଦୁତିୟଦିୱସେତି କପିଲୱତ୍ଥୁଂ ପତ୍ତଦିୱସତୋ ଦୁତିୟେ ଦିୱସେ। ଇନ୍ଦଖୀଲେତି ନଗରସ୍ସ ଉମ୍ମାରେ। କଥନ୍ତି କେନାକାରେନ ଚରିଂସୁ ନୁ ଖୋତି ଯୋଜନା। ଅଗମଂସୁ କିଂ ଚରିଂସୁ କିନ୍ତି ଯୋଜନା। ସପଦାନଚାରନ୍ତି ଘରପଟିପାଟିଖଣ୍ଡନୱିରହିତେନ ସହ ପୱତ୍ତଂ ଚାରଂ। ତତୋତି ଆୱଜ୍ଜନତୋ, ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅୟମେୱ ୱଂସୋତି ପୁବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ଅୟମେୱ ୱଂସୋ। ଅୟଂ ପୱେଣୀତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଅନୁସିକ୍ଖନ୍ତାତି ଅନୁ ପଟିଭାଗଂ ସିକ୍ଖନ୍ତା। ନିୱିଟ୍ଠଗେହତୋତି ନିୱାସନତ୍ଥାୟ ୱିସିତଗେହତୋ। ଅୟ୍ୟୋତି ଅଧିପୋ ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରୋତି ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ସିଦ୍ଧୋ ଅତ୍ଥୋ ଅସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୀତି ସିଦ୍ଧତ୍ଥୋ, ସୋୟେୱ କୁମାରୋ ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରୋ। ସୀହପଞ୍ଜରନ୍ତି ୱାତପାନଂ। ତଞ୍ହି ସୀହରୂପଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କତପଞ୍ଜରତ୍ତା ସୀହପଞ୍ଜରନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଦସ୍ସନତ୍ଥାୟତୋତି ଦସ୍ସନେ, ଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ ୱା ଠ୍ଠାୟତୋ। ରାହୁଲମାତାପି ଦେୱୀ ଆରୋଚେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କପାଲହତ୍ଥୋତି କପାଲୋ ହତ୍ଥେସୁ ଅସ୍ସ ଭଗୱତୋତି କପାଲହତ୍ଥୋ, ହୁତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନାନାୱିରାଗସମୁଜ୍ଜଲାୟାତି ନାନାଠାନେସୁ ୱିରାଗାୟ ସମୁଜଲାୟ। ୱିରୋଚମାନଂ ଭଗୱନ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଉଣ୍ହୀସତୋତି ସିରୋୱେଠନତୋ। ତଞ୍ହି ଉପରିସୀସେ ନହତି ବନ୍ଧତି, ନହୀୟତି ବନ୍ଧୀୟତୀତି ୱା ଉଣ୍ହୀସୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନରସୀହଗାଥାହି ନାମାତି ନରସୀହଗାଥାନାମକାହି। ତା ହି ୟସ୍ମା ନରୋୟେୱ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ସୀହୋ ସେଟ୍ଠୋ, ନରାନଂ, ନରେସୁ ୱା ସୀହୋ ସେଟ୍ଠୋତି ନରସୀହୋ, ତସ୍ସ ପକାସକା ଗାଥା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ନରସୀହଗାଥାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ରଞ୍ଜୋତି ସସ୍ସୁରରଞ୍ଜୋ, ମାତୁଲରଞ୍ଜୋ ୱା। ସଂୱିଗ୍ଗହଦୟୋତି ଚଲନଚିତ୍ତୋ। ସଣ୍ଠାପୟମାନୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ଠାପୟମାନୋ। ତୁରିତତୁରିତନ୍ତି ତୁରିତତୋ ତୁରିତଂ, ଅତିସୀଘନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ଭନ୍ତେତି କିଂ କାରଣା ଭନ୍ତେ। ଅହୁୱତ୍ଥାତି ହିୟ୍ୟତ୍ତନୀମଜ୍ଝିମପୁରିସସଙ୍ଖାତାୟ ହତ୍ୱିଭତ୍ତିୟା ହୂଧାତୁସ୍ସ ଉକାରସ୍ସ ଉୱାଦେସୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେ ଏୱଂସଞ୍ଞିନୋ ଅହୁୱତ୍ଥାତି ଯୋଜନା। ୱଂସଚାରିତ୍ତମେତନ୍ତି ଏତଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରଣଂ ୱଂସତୋ ପୱେଣିତୋ ଚାରିତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚାତି ମହାସମ୍ମତଖତ୍ତିୟୱଂସେ ଚ। ଅୟନ୍ତି ମହାସମ୍ମତଖତ୍ତିୟୱଂସୋ। ଅନ୍ତରୱୀଥିୟନ୍ତି ୱୀଥିୟା ମଜ୍ଝେ। ଠିତୋୱ ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଉତ୍ତିଟ୍ଠେତି ଉଦିସ୍ସ, ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ତିଟ୍ଠନେ। ଧମ୍ମଂ ସୁଚରିତନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ଚରିତବ୍ବଂ ଭିକ୍ଖାଚରିୟସଙ୍ଖାତଂ ଧମ୍ମଂ। ଚରେତି ଚରେୟ୍ୟ। ଧମ୍ମଚାରୀତି ଭିକ୍ଖାଚରିୟସଙ୍ଖାତଂ ଧମ୍ମଂ ଚରଣସୀଲୋ ସମଣୋ। ସୁଖଂ ସେତୀତି ଉପଲକ୍ଖଣୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସୈରିୟାପଥାପି ଲକ୍ଖଣହାରୱସେନ ଗହେତବ୍ବା ସମାନକିଚ୍ଚତ୍ତା। ଅସ୍ମିଞ୍ଚ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚ ଲୋକେତି ଯୋଜନା।

ନ ତଂ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରେତି ୱେସିୟାଦିଗୋଚରସଙ୍ଖାତଂ ଦୁଟ୍ଠୁ ଚରିତବ୍ବଂ ତଂ ଧମ୍ମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ।

ଏତ୍ଥ ଚ ପଠମଗାଥଂ ଅନ୍ତରୱୀଥିୟଂ କଥେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେସି, ଦୁତିୟଗାଥଂ ପିତୁନିୱେସନେ କଥେତ୍ୱା ମହାପଜାପତିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ, ରାଜାନଂ ସକଦାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେସୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଧମ୍ମପାଲଜାତକଂ ସୁତ୍ୱାତି ପୁନ ଅପରସ୍ମିଂ ଦିୱସେ (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୪।୯୮ ଆଦୟୋ; ଧ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୧।ନନ୍ଦତ୍ଥେରୱତ୍ଥୁ) ଧମ୍ମପାଲଜାତକଂ (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୪।ମହାଧମ୍ମପାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା) ସୁତ୍ୱା। ମରଣସମୟେତି ମରଣାସନ୍ନକାଲେ, ମରଣସମୟସମୀପେ ୱା, ସମୀପତ୍ଥେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ।

ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପରିୱିସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବଂ ଇତ୍ଥାଗାରନ୍ତି ସବ୍ବୋ ଓରୋଧୋ। ସୋ ହି ଇତ୍ଥୀନଂ ଅଗାରନ୍ତି ଇତ୍ଥାଗାରନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମିନା ୱଚନତ୍ଥେନ ଅଗାରମେୱ ମୁଖ୍ୟତୋ ଲବ୍ଭତି, ରାଜିତ୍ଥିୟୋ ପନ ଉପଚାରେନାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସା ପନାତି ରାହୁଲମାତା ପନ। ପରିଜନେନାତି ପରିୱାରେନ। ନନ୍ତି ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତଂ। ''ରାଜାନ''ନ୍ତିପଦଂ ''ଗାହାପେତ୍ୱା''ତିପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ, ''ପତ୍ତ''ନ୍ତିପଦଂ ତତ୍ଥେୱ ଧାତୁକମ୍ମଂ। ରାଜଧୀତାୟାତି ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧରଞ୍ଜୋ ଧୀତାୟ। ସାତି ରାଜଧୀତା। ଗୋପ୍ଫକେସୁତି ଚରଣଗଣ୍ଠୀସୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ଅଥ ୱା ଭଗୱତୋ ଗୋପ୍ଫକେ ଗହେତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଉପୟୋଗତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ରାଜା କଥେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନଚ୍ଛରିୟନ୍ତି ନ ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତୁଂ ନ ଯୋଗ୍ଗନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ରାଜଧୀତା ଯଂ ଅତ୍ତାନଂ ରକ୍ଖି, ଇଦଂ ଅନଚ୍ଛରିୟନ୍ତି ଯୋଜନା।

ତଂଦିୱସମେୱାତି ତସ୍ମିଂ ଦୁତିୟଦିୱସେୟେୱ। କେସୱିସଜ୍ଜନନ୍ତି ରାଜପୁତ୍ତଆମଣିବନ୍ଧନତ୍ଥଂ କୁମାରକାଲେ ବନ୍ଧିତସିଖାୱେଣିସଙ୍ଖାତସ୍ସ କେସସ୍ସ ୱିସଜ୍ଜନଂ, ମୋଚନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟ୍ଟବନ୍ଧୋତି ଅସୁକୋ ନାମ ରାଜାତି ନଲାଟେ ସୁୱଣ୍ଣମୟସ୍ସ ପଟ୍ଟସ୍ସ ବନ୍ଧନଂ। ଘରମଙ୍ଗଲନ୍ତି ଅଭିନୱଘରଂ ପୱେସନମଙ୍ଗଲଂ। ଆୱାହମଙ୍ଗଲନ୍ତି ଆୱାହେ ପୱତ୍ତଂ ମଙ୍ଗଲଂ। ଛତ୍ତମଙ୍ଗଲନ୍ତି ରାଜଛତ୍ତୁସ୍ସାପନକାଲେ ପୱତ୍ତଂ ମଙ୍ଗଲଂ। ମଙ୍ଗଲଂ ୱତ୍ୱାତି ମଙ୍ଗଲସଂଯୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତ୍ୱା। ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀତି ଜନପଦମ୍ହି କଲ୍ୟାଣସମନ୍ନାଗତା। ତୁୱଟଂ ଖୋତି ଖିପ୍ପମେୱ। ସୋପୀତି ନନ୍ଦରାଜକୁମାରୋପି। ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଦୁତିୟଦିୱସେତି କପିଲୱତ୍ଥୁପତ୍ତଦିୱସତୋ ଦୁତିୟେ ଦିୱସେ। ଧମ୍ମପଦଅଟ୍ଠକଥାୟଂ (ଧ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୧।ନନ୍ଦତ୍ଥେରୱତ୍ଥୁ; ଥେରଗା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ନନ୍ଦତ୍ଥେରଗାଥାୱଣ୍ଣନା) ପନ ''ତତିୟଦିୱସେ ନନ୍ଦଂ ପବ୍ବାଜେସୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସତ୍ତମେ ଦିୱସେତି କପିଲୱତ୍ଥୁପତ୍ତଦିୱସତୋୟେୱ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ। ଏତଂ ସମଣଂ ପସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ବ୍ରହ୍ମରୂପୱଣ୍ଣନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ରୂପସଙ୍ଖାତୋ ୱଣ୍ଣୋ ୱିୟ ୱଣ୍ଣୋ ଇମସ୍ସାତି ବ୍ରହ୍ମରୂପୱଣ୍ଣୋ, ତଂ। ଅୟନ୍ତି ଅୟଂ ସମଣୋ। ତୁୟ୍ହାତି ତେ ଅସ୍ସ। ତେତି ନିଧୟୋ। ଅସ୍ସାତି ସମଣସ୍ସ। ନନ୍ତି ସମଣଂ। ୟାଚାତି ୟାଚାହି। ଅୟଂ ଦ୍ୱିକମ୍ମିକଧାତୁ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ପୁତ୍ତୋ ପିତୁସନ୍ତକସ୍ସ ସାମିକୋ, ଇତି ତସ୍ମା ମେ ଦେହୀତି ଯୋଜନା। ଅନୁରୂପଂ ୱଚନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭଗୱନ୍ତଂ ଅନୁବନ୍ଧୀତି ଭଗୱତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧି।

ନ ୱିସହତୀତି ନ ସମତ୍ଥେତି। ଅୟଂ କୁମାରୋ ପିତୁସନ୍ତକଂ ଯଂ ଧନଂ ଇଚ୍ଛତି, ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ୱଟ୍ଟାନୁଗତନ୍ତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଗତଂ। ସୱିଘାତକନ୍ତି ୱିଘାତକେହି ପଞ୍ଚହି ୱେରେହି ସହିତଂ। ଅସ୍ସାତି କୁମାରସ୍ସ। ନନ୍ତି କୁମାରଂ। ଅୟନ୍ତି କୁମାରୋ। ଦାୟଜ୍ଜନ୍ତି ଦାୟସଙ୍ଖାତଂ ମାତାପିତୂନଂ ଧନଂ ଆଦଦାତୀତି ଦାୟାଦୋ, ପୁତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଇଦନ୍ତି ଦାୟଜ୍ଜଂ, ମାତାପିତୂନଂ ଧନଂ।

''କଥାହଂ ଭନ୍ତେ ରାହୁଲକୁମାରଂ ପବ୍ବାଜେମୀ''ତି କସ୍ମା ଆହ, ନନୁ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ବାରାଣସିୟଂ ତୀହି ସରଣଗମନେହି ଅନୁଞ୍ଞାତଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ନ ଜାନାତୀତି ଆହ ''ଇଦାନୀ''ତିଆଦି। ଯା ସା ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚ ଉପସମ୍ପଦା ଚ ଅନୁଞ୍ଞାତାତି ଯୋଜନା। ତତୋତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଉପସମ୍ପଦତୋ। ଉପସମ୍ପଦଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିମତୀତି ୱିୱିଧା ଇଚ୍ଛା। ଇମଞ୍ଚପନତ୍ଥନ୍ତି ଇମମେୱ ୱିମତିସଙ୍ଖାତମତ୍ଥଂ। ଧମ୍ମସେନାପତି ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭଗୱତୋ ତଂ ଅଜ୍ଝାସୟନ୍ତି ଯୋଜନା।

''ଅଥ ଖୋ…ପେ… ପବ୍ବାଜେସୀ''ତି ଏତ୍ଥ କିଂ କୁମାରସ୍ସ କେସଚ୍ଛେଦନାଦୀନି ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋୟେୱ କରୋତୀତି ଆହ ''ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ''ତିଆଦି। ୱୱାଦାଚରିୟୋତି ନିୱାସନପାରୁପନାଦୀସୁ ସେଖିୟୱତ୍ତେସୁ, ଆଭିସମାଚାରିକେସୁ ଚ ୱୱାଦକୋ ଆଚରିୟୋ। ଅଥ କସ୍ମା ''ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ରାହୁଲକୁମାରଂ ପବ୍ବାଜେସୀ''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଯସ୍ମା ପନା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ସଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଉପସମ୍ପଦାୟଂ। ନ ଆଚରିୟୋତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଚରିୟୋ ଚ ୱୱାଦାଚରିୟୋ ଚ ନ ଇସ୍ସରୋ।

ଉପ୍ପନ୍ନସଂୱେଗେନ ହଦୟେନାତି ଏତ୍ଥ ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତଲକ୍ଖଣେ କରଣୱଚନଂ। ଉପ୍ପନ୍ନସଂୱେଗୋ ହଦୟୋ ହୁତ୍ୱାତି ହି ଯୋଜନା। ସବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବଂ ୱଚନଂ।

ତତ୍ଥାତି ପୁରିମୱଚନାପେକ୍ଖଂ। ଅୱିସେସେନାତି ''ଧନ''ନ୍ତି ୱା ''ଅଞ୍ଜ''ନ୍ତି ୱା ''ସାୱଜ୍ଜ''ନ୍ତି ୱା ''ଅନୱଜ୍ଜ''ନ୍ତି ୱା ୱିସେସମକତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞେନ। ନ ଚ ବୁଦ୍ଧାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦେନ ନ କେୱଲଂ ଅପଟିରୂପମେୱ, ଅଥ ଖୋ ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ନ ଆଚିଣ୍ଣନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଯନ୍ତି ଯଂ ୱରଂ। ତଥା ନନ୍ଦେତି ଏତ୍ଥ ତଥାସଦ୍ଦସ୍ସ ଉପମେୟ୍ୟତ୍ଥଜୋତକଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯଥେୱ କିରା''ତିଆଦି। ଯଥେୱ ବୋଧିସତ୍ତଂ ବ୍ୟାକରିଂସୁ, ଏୱଂ ନନ୍ଦମ୍ପି ରାହୁଲମ୍ପି ବ୍ୟାକରିଂସୁ କିରାତି ଯୋଜନା। ପାଠଇୟଂ ପନ ଯଥା ଭଗୱତି ମେ ଭନ୍ତେ ପବ୍ବଜିତେ ଅନପ୍ପକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅହୋସି, ତଥା ନନ୍ଦେ ପବ୍ବଜିତେ ଅନପ୍ପକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅହୋସି, ତଥା ରାହୁଲେ ପବ୍ବଜିତେ ଅଧିମତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅହୋସୀତି ଯୋଜନା। ନେମିତ୍ତକାତି ସୁଭାସୁଭନିମିତ୍ତଂ କଥେନ୍ତୀତି ନେମିତ୍ତକା। ପୁତ୍ତସ୍ସାତି ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତସ୍ସ ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରସ୍ସ। ପବ୍ବଜ୍ଜାୟାତି ପବ୍ବଜ୍ଜାହେତୁ ପବ୍ବଜ୍ଜାକାରଣା, ପବ୍ବଜ୍ଜାନିମିତ୍ତଂ ୱା। ତତୋତି ଭଗୱତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜତୋ। ତମ୍ପୀତି ନନ୍ଦମ୍ପି। ଇତୀତି ଇଦିସଂ। ଭଗୱତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ମହନ୍ତଂ ଇଚ୍ଛାୱିଘାତସଦିସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତମ୍ପୀତି ରାହୁଲମ୍ପି। ତେନାତି ପବ୍ବଜ୍ଜାହେତୁନା। ଅସ୍ସାତି ରଞ୍ଞୋ। ଉପ୍ପଜ୍ଜୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତୋତି ସୋକୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ୱରୟାଚନତୋ ୱା।

ସୋତି ରାଜା। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଯୋ ନାମ। ଅହମ୍ପି ନାମ ଯୋ ଯାଦିସୋ ବୁଦ୍ଧମାମକୋ ଧମ୍ମମାମକୋ ସଙ୍ଘମାମକୋ ସମାନୋ, ସୋ ତାଦିସୋ ଅହମ୍ପି ନ ସକ୍କୋମୀତି ଯୋଜନା। ଅଞ୍ଞେତି ମୟା ଅପରେ। ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଞାତିୱିୟୋଗଦୁକ୍ଖଂ। ନିୟ୍ୟାନିକକାରଣନ୍ତି ମନୁସ୍ସାନଂ ଗରହୌପୱାଦଅକ୍କୋସତୋ

ନିସ୍ସାନିକଂ କାରଣଂ।

ତସ୍ମାତି ‘‘ଅନନୁଞ୍ଞାତୋ’’ତିଆଦିୱଚନେ। ଜନେତୀତି ଜନନୀ, ମାତା। ଜନେତୀତି ଜନକୋ, ପିତା। ଇମିନା ପୋସାୱନିକମାତାପିତରୋ ନିୱତ୍ତେତି। ମାତା ୱା ମତା ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ସୋ ଏୱ ୱାତି ପୁତ୍ତୋ ଏୱ ୱା। ଅନୁଞ୍ଞାତୋମ୍ହୀତି ୱଦତୀତି ସଚ୍ଚେନ ୱା ଅଲିକେନ ୱା ‘‘ଅନୁଞ୍ଞାତୋମ୍ହୀ’’ତି ୱଦତି। ମାତା ୱା ସୟଂ ପବ୍ବଜିତାତି ଯୋଜନା। ପିତସ୍ସାତି ପିତା ଅସ୍ସ। ଅସ୍ସାତି ପୁତ୍ତସ୍ସ। ୱିପ୍ପୱୁତ୍ଥୋତି ମାତୁୟା କେନଚି କାରଣେନ ପୱାସୋ।

ଚୂଳମାତାଦୀନନ୍ତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ମହାମାତାଦୀନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ପୋସନକାତି ୱଡ୍ଢନକା। ତେସୁପୀତି ପୋସନକମାତାପିତରେସୁପି।

ଯଂ ପନ ପୁତ୍ତଂ ନାନୁଜାନନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଜୀୱସ୍ସେୱାତି ତସ୍ସ ଜୀୱସ୍ସ ଏୱ, ପବ୍ବାଜେନ୍ତସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ, ନ ଦେସନ୍ତରଗମନାଦୀନମତ୍ଥାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେସନ୍ତି ମାତାପିତୂନଂ।

ମହାକନ୍ତାରୋତି କେନ ଉଦକେନ ତରିତବ୍ବୋତି କନ୍ତାରୋ, ନିରୁଦକକନ୍ତାରୋୱ ମୁଖ୍ୟତୋ ଲବ୍ଭତି, ୱାଳକନ୍ତାରୋ ଚୋରକନ୍ତାରୋ ଅମନୁସ୍ସକନ୍ତାରୋ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖକନ୍ତାରୋ ମରୁକନ୍ତାରୋତି ଇମେ ପଞ୍ଚ କନ୍ତାରା ରୂଳ୍ହୀୱସେନ। ମହନ୍ତୋ କନ୍ତାରୋ ମହାକନ୍ତାରୋ।

ଯାୱତକେତି ଏତ୍ଥ ଯାୱସଦ୍ଦୋ ପମାଣତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଯତ୍ତକେ’’ତି।

୪୨। ସିକ୍ଖାପଦଦଣ୍ଡକମ୍ମୱତ୍ଥୁକଥା

୧୦୬।ନାସନୱତ୍ଥୂତି ଲିଙ୍ଗନାସନାୟ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ, କାରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଚ୍ଛିମାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନନ୍ତି ଯୋଜନା। ଦଣ୍ଡକମ୍ମୱତ୍ଥୂତି ଦଣ୍ଡକମ୍ମସ୍ସ କାରଣଂ।

୧୦୭।ଅପ୍ପତିସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱଚନସ୍ସ ପଟିମୁଖଂ ଆଦରେନ ଅସୱନଂ ଭିକ୍ଖୁ ଜେଟ୍ଠକଟ୍ଠାନେ ନ ଠପେନ୍ତି ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଜେଟ୍ଠକଟ୍ଠାନେ’’ତିଆଦି। ‘‘ସମାନଜୀୱିକା’’ତି ଇମିନା ଅସଭାଗୱୁତ୍ତିକାତି ଏତ୍ଥ ସଭାଗସଦ୍ଦୋ ସମାନସଦ୍ଦପରିଯାୟୋ, ୱୁତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଜୀୱିକପରିଯାୟୋତି ଦସ୍ସେତି। ପରିସକ୍କତୀତି ଏତ୍ଥ ସକ୍କ ଗତିୟନ୍ତିଧାତୁପାଠେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାୟଂ ୧୬ ଛଅକାରନ୍ତଧାତୁ) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପରିପୁବ୍ବୋ ସକ୍କସଦ୍ଦୋ ଗତ୍ୟତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ପରକ୍କମତୀ’’ତି। କିନ୍ତୀତି କିମେୱ। ଇତିସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ଏୱସଦ୍ଦତ୍ଥୋ, କେନ ଏୱ ଉପାୟେନାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅକ୍କୋସତି ଚେୱାତି ଜାତିଆଦୀହି ଅକ୍କୋସତି ଚେୱ। ଭେଦେତୀତି ଭେଦାପେତି। ଆୱରଣଂ କାତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆୱରଣସଦ୍ଦୋ ନିୱାରଣସଦ୍ଦୱେଚନୋତି ଆହ ‘‘ନିୱାରଣଂ କାତୁ’’ନ୍ତି। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ପରିୱେଣେ, ସେନାସନେ ୱା। ୱସ୍ସଗ୍ଗେନାତି ୱସ୍ସଗଣନାୟ। (ତସ୍ସାତି ପରିୱେଣସେନାସନସ୍ସ। ଉପଚାରେତି ଆସନ୍ନେ)। ମୁଖଦ୍ୱାରିକନ୍ତି ମୁଖସଙ୍ଖାତେନ ଦ୍ୱାରେନ ଅଜ୍ଝୋହରିତବ୍ବଂ। ‘‘ୱଦତୋପୀ’’ତି ଇମିନା ୱଚୀପୟୋଗେନ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ନିକ୍ଖିପତୋପୀ’’ତି ଇମିନା କାୟପୟୋଗେନ। ଅନାଚାରସ୍ସାତି ଦଣ୍ଡକମ୍ମେ ଅନାଚାରସ୍ସ। ଏତ୍ତକେ ନାମ ଦଣ୍ଡକମ୍ମେତି ଏତ୍ତକେ ନାମ ଉଦକାହରାପନାଦିସଙ୍ଖାତେ ଦଣ୍ଡକମ୍ମେ। ଇଦନ୍ତି ଯାଗୁଭତ୍ତାଦିଂ। ଲଚ୍ଛସୀତି ଲଭିସ୍ସସି। ‘‘ଏତ୍ତକେ ନାମ ଦଣ୍ଡକମ୍ମେ’’ତି ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସ ଯୁତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭଗୱତା ହୀ’’ତିଆଦି। ଦଣ୍ଡକମ୍ମନ୍ତି ଦଣ୍ଡେନ୍ତି ଦମେନ୍ତି ଏତେନାତି ଦଣ୍ଡୋ, ସୋୟେୱ କତ୍ତବ୍ବତ୍ତା କମ୍ମନ୍ତି ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ ଆୱରଣାଦି। ଅପରାଧାନୁରୂପନ୍ତି ୱୀତିକ୍କମସ୍ସ ଅପରାଧସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ। ତମ୍ପୀତି ଉଦକଦାରୁୱାଲିକାଦିଆହରାପଣମ୍ପି। ତଞ୍ଚ ଖୋତି ତଞ୍ଚ କରଣଂ। ଓରମିସ୍ସତୀତି କାୟେନ ଓରମିସ୍ସତି। ୱିରମିସ୍ସତୀତି ୱାଚାୟ ୱିରମିସ୍ସତି। ଉଣ୍ହପାସାଣେ ୱାତିଆଦୀସୁ ୱାସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଞାନିପି ଅତ୍ତାପନପରିତାପନାଦୀନି କମ୍ମାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

୪୩। ଅନାପୁଚ୍ଛାୱରଣୱତ୍ଥୁଆଦିକଥା

୧୦୮।ଉପଜ୍ଝାୟଂ ଅନାପୁଚ୍ଛାତି ଏତ୍ଥ ଉପଜ୍ଝାୟଂ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା। ସବ୍ବଥା କିଂ ନ କାତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ତୁମ୍ହାକ’’ନ୍ତିଆଦି। ଦଣ୍ଡକମ୍ମସ୍ସାତି ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ ଅସ୍ସ। ଅସ୍ସାତି ସାମଣେରସ୍ସ। ସଦ୍ଧିଂ ଉପଜ୍ଝାୟେନ ୱିହରନ୍ତୀତି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକା। ନିସ୍ସୟାଚରିୟାଦୀନଂ ଅନ୍ତେ ସମୀପେ ୱସନ୍ତୀତି ଅନ୍ତେୱାସିକା, ଉପସମ୍ପନ୍ନାୟେୱ।

ଅପଲାଳେନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଲଳଅ ଉପସେୱାୟନ୍ତି ଧାତୁପାଠେସୁ ୱୁତ୍ତତ୍ତା (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାୟଂ ୧୮ ଛଅକାରନ୍ତଧାତୁ) ଥେରେ ଲଳଅତୋ ଉପସେୱତୋ ଅପଗମେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଇଧ ପନ ଅଧିପ୍ପାୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତୁମ୍ହାକ’’ନ୍ତିଆଦି। ଅପଲାଳେତବ୍ବାତି ଅଞ୍ଞଂ ଲଳଅତୋ ଉପସେୱତୋ ଅପଗମେତବ୍ବା। ପରିସଭୂତେ ସାମଣେରୂପସମ୍ପନ୍ନେତି ଯୋଜନା। ଆଦୀନୱନ୍ତି ଦୁସ୍ସୀଲଂ ନିସ୍ସାୟ ୱସନସ୍ସ ଦୋସଂ। ନ୍ହାୟିତୁଂ

ଆଗତେନ ତଯା ଗୁଥମକ୍ଖନଂ କତଂ ୱିଯ ଦୁସ୍ସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତେନ ଦୁସ୍ସୀଲଂ କତନ୍ତି ଯୋଜନା। ''ଦୁସ୍ସୀଲ''ନ୍ତି ପଦଂ ପୁରିମପଚ୍ଛିମପଦାପେକ୍ଖଂ, ତସ୍ମା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଦାନଂ ମଜ୍ଝେ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପୁରିମପଦାପେକ୍ଖକାଲେ ୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ, ପଚ୍ଛିମପଦାପେକ୍ଖକାଲେ ଅୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ। ସୋତି ସାମଣେରୂପସମ୍ପନ୍ନୋ। ଉପଜ୍ଝାଯଂ ୱାତି ସାମଣେରଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ନିସ୍ସଯଂ ୱାତି ଉପସମ୍ପନ୍ନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ତୀସୁନାସନାସୂତି ସଂୱାସଲିଙ୍ଗଦଣ୍ଡକମ୍ମନାସନସଙ୍ଖାତାସୁ ତୀସୁ ନାସନାସୁ। ଯୋତି ସାମଣେରୋ। ନାନାଆପତ୍ତିଯୋତି ପାରାଜିକଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯ ପାଚିତ୍ତିଯାପତ୍ତିଯୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। କୁନ୍ଥକିପିଲ୍ଲିକମ୍ପୀତି ଏତ୍ଥ ପାଣଖାଦକେହି ସତ୍ତେହି କୁଥିଯତି ହିଂସିଯତୀତି କୁନ୍ଥୋ, କୁଂ ପଥୱିଂ ୱା ଧାରେତୀତି କୁନ୍ଥୋ।

କିମିଯେୱ ପିଲ୍ଲିକଂ ପୋତକଂ କିପିଲ୍ଲିକଂ ମିକାରସ୍ସ ଲୋପଂ କତ୍ୱା। ପିଲ୍ଲିକସଦ୍ଦୋ ହି ପୋତକପରିଯାଯୋ। କିମୀନଂ, କିମୀସୁ ୱା ପିଲ୍ଲିକଂ କିପିଲ୍ଲିକଂ। ନାସେତବ୍ବତଂଯେୱାତି ଲିଙ୍ଗେନ ନାସେତବ୍ବଭାୱମେୱ। ତାୱଦେୱାତି ତସ୍ମିଂ ମାରଣଭିନ୍ଦନକ୍ଖଣେଯେୱ। ଅସ୍ସାତି ସାମଣେରସ୍ସ। ସେନାସନଗ୍ଗାହୋ ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦୋ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଆକିଣ୍ଣଦୋସୋୱାତି ଲିଙ୍ଗନାସନଦୋସେନ ଚ ଦଣ୍ଡକମ୍ମନାସନଦୋସେନ ଚ ଆକୁଲଦୋସୋୱ। ୱିରଚ୍ଛିତ୍ୱାତି ୱିରାଧେତ୍ୱା। ଯଥାନିୱତ୍ଥପାରୁତସ୍ସେୱ ସାମଣେରସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମାତି ସରଣଗମନୌପସମ୍ପଦକମ୍ମୱାଚାନଂ ସଦିସତ୍ତା। ଭିକ୍ଖୂନା ସମାଦିନ୍ନଂ ୱିଯ ଇମିନାପି ସମାଦିନ୍ନାନେୱ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏୱନ୍ତି ଏୱମିଚ୍ଛନେ, ସମାଦିନ୍ନେ ୱା। ଦଳ୍ହୀକରଣତ୍ଥନ୍ତି ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ଦଳ୍ହୀକରଣତ୍ଥଂ। ପତିଟ୍ଠାପନତ୍ଥନ୍ତି ସାମଣେରସ୍ସ ପତିଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ। ଲଚ୍ଛତୀତି ଲଭିସ୍ସତି। ସଙ୍ଘେନ ଦାତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅପଲୋକେତ୍ୱାତି ସଙ୍ଘଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା। ଇମିନା ଛିନ୍ନୱସ୍ସକଂ ଦସ୍ସେତି।

ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ତିଣସଲାକମତ୍ତେନାପି ୱତ୍ଥୁନା ଅସମଣୋ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ୱିପ୍ପଟିପଜ୍ଜିଯାତି ୱିକାରେନ ପଟିପଜ୍ଜନତୋ। ଭଣିତେତି ଭଣନେ। ଜାନିତ୍ୱାତି ଜାନିତ୍ୱା ଏୱ। ଏୱକାରୋ ହେତ୍ଥ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବୋ, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ନ ଅଜାନିତ୍ୱା''ତି। ଯାନି ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ଯୋଜନା। ଅସ୍ସାତି ସାମଣେରସ୍ସ। ଠପନତ୍ଥାଯାତି ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ଠପନତ୍ଥାଯ। ଅଯନ୍ତି ପାରାଜିକୋ। ୱିସେସୋତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଚିତ୍ତିଯତୋ ୱିସେସୋ।

ପଟିପକ୍ଖୱସେନାତି ''ଅନରହଂ ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତିଆଦିନା ଚ ''ଦ୍ୱାକ୍ଖାତୋ''ତିଆଦିନା ଚ ''ଦୁପ୍ପଟିପ୍ପନ୍ନୋ''ତିଆଦିନା ଚ ପଟିୱିରୁଦ୍ଧୱସେନ ଗରହନ୍ତୋ ସାମଣେରୋ ନିୱାରେତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କଣ୍ଟକନାସନାଯାତି କଣ୍ଟକନାମକସ୍ସ ସାମଣେରସ୍ସ ଦଣ୍ଡକମ୍ମନାସନାଯ। ତଂ ଲଦ୍ଧିନ୍ତି ଅୱଣ୍ଣଭାସନଦିଟ୍ଠିଂ। ଅଚ୍ଚଯନ୍ତି ଅତିକ୍କମଂ, ଦୋସଂ ୱା। ଦେସାପେତବ୍ବୋତି ''ଅଚ୍ଚଯୋ ମଂ ଭନ୍ତେ ଅଚ୍ଚଗମା''ତିଆଦିନା ଦେସାପେତବ୍ବୋ। ତଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ''ଲିଙ୍ଗନାସନାଯ ନାସେତବ୍ବୋ''ତି ତଂ ୱଚନଂ ପତିରୂପଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଇଧାତି ଖନ୍ଧକେ, ''ସାମଣେରଂ ନାସେତୁ''ନ୍ତିୱଚନେ ୱା।

''ଏସେୱ ନଯୋ''ତି ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ ''ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦାନଞ୍ହି''ତିଆଦି। ଅଞ୍ଞତରଦିଟ୍ଠିକୋ ସାମଣେରୋତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ଦସସୁ ନାସନଙ୍ଗେସୁ। ''କାମ''ନ୍ତିପଦେନ ପୁନରୁତ୍ତିନିରତ୍ଥକଦୋସାରୋପନେନ ଗରହଂ ଦସ୍ସେତି। ''ପନା''ତିପଦେନ ତେସଂ ଦୋସାନଂ ପହାନେନ ସମ୍ଭାୱନଂ ଦସ୍ସେତି। ଅବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ସାମଣେରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପସମ୍ପାଦେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଉପସମ୍ପାଦନଂ ୱଟ୍ଟତି। ଭିକ୍ଖୁନିଦୂସକୋ ସାମଣେରୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଜ୍ଜମ୍ପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦସ୍ସ ଗରହତ୍ଥଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ପଗେୱ ଉପସମ୍ପଦ''ନ୍ତି। ଏତମତ୍ଥନ୍ତି ଏତାଦିସମତ୍ଥଂ।

୪୭। ପଣ୍ଡକୱତ୍ଥୁକଥା

୧୦୯। ଦହରତରୁଣସଦ୍ଦାନଂ ୱେୱଚନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ଦହରେ...ପେ... ତରୁଣେ''ତି। ମୋଳିଗଲ୍ଲସଦ୍ଦୋ ଥୂଲସରୀରୱାଚକୋ ଅନିପ୍ଫନ୍ନପାଟିପଦିକୋତି ଆହ ''ମୋଳିଗଲ୍ଲେତି ଥୂଲସରୀରେ''ତି। ହତ୍ଥିଭଣ୍ଡେତି ଏତ୍ଥ ହତ୍ଥିସଙ୍ଖାତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଏତେସନ୍ତି ହତ୍ଥିଭଣ୍ଡାତି ୱୁତ୍ତେ ହତ୍ଥିଗୋପକାତି ଆହ ''ହତ୍ଥିଗୋପକେ''ତି। ଅଭିଧାନେ (ଅଭିଧାନପ୍ପଦୀପିକାଯଂ ୩୬୭ ଗାଥାଯଂ) ପନ ''ହତ୍ଥିମେଣ୍ଡୋ''ତି ପାଠୋ ଅତ୍ଥି।

ପଣ୍ଡକୋତି ପଡତି ୱିକଲଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ପଣ୍ଡକୋ। ସଂଖେପେନ ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ତତ୍ଥା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସାତି ପଣ୍ଡକସ୍ସ। ଅସୁଚିନାତି ସମ୍ଭୱେନ। ଆସିତ୍ତସ୍ସାତି ଆସିଞ୍ଚିତବ୍ବସ୍ସ। ଇମିନା ଅସୁଚିନା ମୁଖେ ଆସିଞ୍ଚିତବ୍ବୋତି ଆସିତ୍ତୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଯନ୍ତି ପଣ୍ଡକୋ। ଅଜ୍ଝାଚାରନ୍ତି ମେଥୁନଜ୍ଝାଚାରଂ। ''ଉସୂଯାଯ ଉପ୍ପନ୍ନାଯା''ତିଇମିନା ଉସୂଯତୀତି ଉସୂଯୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଉପକ୍କମେନାତି ୱାଯାମେନ। ବୀଜାନୀତି ଅଣ୍ଡାନି। ଇମିନା ଉପକ୍କମେନ ଏତସ୍ମା ବୀଜାନି ଅପନୀତାନୀତି ଓପକ୍କମିକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପକ୍ଖେ ପଣ୍ଡୋ ପଣ୍ଡକୋ ପକ୍ଖପଣ୍ଡକୋ, ପକ୍ଖେ ପରିଳାହୱୂପସମୋ ପଣ୍ଡକୋ ପକ୍ଖପଣ୍ଡକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଏକଚ୍ଚୋ ପନା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବୱଚନତ୍ଥେ ପକ୍ଖେତି କାଳପକ୍ଖେତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପଚ୍ଛିମୱଚନତ୍ଥେ ପକ୍ଖେତି ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖେତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ''ଅକୁସଲୱିପାକାନୁଭାୱେନା''ତି ପଦଂ

‘‘ପଣ୍ଡକୋ ହୋତୀ’’ତିପଦେଯେୱ ସମ୍ବନ୍ଧିତଙ୍ଗ। ଅସ୍ସାତି ପଣ୍ଡକସ୍ସ। ନପୁଂସକପଣ୍ଡକୋତି ପୁରିସୋ ୱିଯ ସାତିସଯଂ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେ ନ ପୁଂସକେତି ଅଭିମଦ୍ଦନଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ନପୁଂସକୋ। ନ ପୁମା ନ ଇତ୍ଥୀତି ନପୁଂସକୋତି କତ୍ୱା ନପୁମନ୍ତୈତ୍ତିସଦ୍ଦସ୍ସ ନିରୁତ୍ତିନଯେନ ନପୁଂସକକରଣମ୍ପି ୱଦନ୍ତି। ନପୁଂସକୋଯେୱ ପଣ୍ଡକୋ ନପୁଂସକପଣ୍ଡକୋ। ତେସୂତି ପଞ୍ଚସୁ ପଣ୍ଡକେସୁ। ତେସୁପୀତି ଓପକ୍କମିକାଦୀସୁ ତୀସୁପି। ‘‘ଯସ୍ମିଂ ପକ୍ଖେ’’ତି ଇମିନା ପକ୍ଖେ ପକ୍ଖେ ପଣ୍ଡକଭାୱଂ ନିୱତ୍ତେତି। ଅସ୍ସାତି ପଣ୍ଡକସ୍ସ। ଏତ୍ଥାତି ପଞ୍ଚସୁ ପଣ୍ଡକେସୁ। ସୋପୀତି ପଣ୍ଡକୋପି। ଇତୋତି ପଣ୍ଡକୱାରତୋ। ‘‘ଏସେୱ ନଯୋ’’ତି ଇମିନା ଲିଙ୍ଗନାସନମେୱ ଅତିଦିସତି।

୪୮। ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୱତ୍ଥୁକଥା

୧୧୦।ପାରିଜଞ୍ଞପଉସ୍ସାତି ପରିହାଯତୀତି ପରିଜାନି, ଇସ୍ସରିଯଭୋଗାଦି, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ପାରିଜଞ୍ଞଂ, ଇସ୍ସରିଯଭୋଗାଦିକ୍ଖଯୋ, ତଂ ପତ୍ତୋତି ପାରିଜଞ୍ଞପତ୍ତୋ, ତସ୍ସ। ‘‘ପାରିଜୁଞ୍ଞପଉସ୍ସା’’ତିପି ଉକାରେନ ସହ ପାଠୋ ଅତ୍ଥି। ଖୀଣକୋଲଞ୍ଞୋତି ଏତ୍ଥ କୁଲେ ଜାତା କୋଲଞ୍ଞା, ଶ୍ସପଚ୍ଚଯୋ, ନକାରାଗମୋ। ଖୀଣା କୋଲଞ୍ଞା ଅସ୍ସାତି ଖୀଣକୋଲଞ୍ଞୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମାତିପକ୍ଖପିତିପକ୍ଖତୋ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ମାତିପକ୍ଖପିତିପକ୍ଖତୋତି ମାତୁଯା ପକ୍ଖୋ ମାତିପକ୍ଖୋ, ପିତୁନୋ ପକ୍ଖୋ ପିତିପକ୍ଖୋ, ମାତିପକ୍ଖୋ ଚ ପିତିପକ୍ଖୋ ଚ ମାତିପକ୍ଖପିତିପକ୍ଖା। ଫାତିଂ କାତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଫା-ଧାତୁ ୱଡ୍ଢନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ୱଡ୍ଢେତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ପୁଚ୍ଛିଯମାନୋ’’ତି ଇମିନା ଅନୁଯୁଞ୍ଜିଯମାନୋତି ଏତ୍ଥ ଅନୁଦ୍ଧପସଗ୍ଗୱସେନ ଯୁଜସଦ୍ଦୋ ପୁଚ୍ଛନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି।

ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋତି ଥେନନଂ ଥେଯ୍ୟଂ ନକାରସ୍ସ ଯକାରଂ କତ୍ୱା, ଥେଯ୍ୟାଯ ସଂୱାସକୋ ଇମସ୍ସାତି ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ନ କେୱଲଂ ୱସ୍ସଗଣନାଦିକୋଯେୱ ସଂୱାସୋ ନାମ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ଥେଯ୍ୟାଯ ଲିଙ୍ଗଗହଣମ୍ପି ସଂୱାସୋଯେୱ ନାମ। ତସ୍ମା ତସ୍ସ ତିୱିଧଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତଯୋ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଲିଙ୍ଗଂ ଥେନେତୀତି ଲିଙ୍ଗଥେନକୋ, ଏସେୱ ନଯୋ ଇତରେସୁପି। ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତତ୍ଥ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯୋତି ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ। ଲିଙ୍ଗମତ୍ତସ୍ସେୱାତି ଏତ୍ଥ ମତ୍ତସଦ୍ଦେନ ସଂୱାସାଦଯୋ ନିୱତ୍ତେତି।

ୱିଦେସନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଦେସତୋ ୱିଯୋଗଂ ଦେସଂ। ୱିସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ୱିଯୋଗତ୍ଥୱାଚକୋ। ଅଥ ୱା ୱି ଦୂରଂ ଦେସଂ। ୱିସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ଦୂରତ୍ଥୱାଚକୋ। ମୁସାତି ଅଭୂତତ୍ଥେ ଦୁତିଯନ୍ତନିପାତୋ, ଅଭୂତଂ ୱଚନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିବାହତୀତି ଅଞ୍ଞେ ନିୱାରେତି। ସଂୱାସଥେନକୋ ନାମାତି ଏତ୍ଥ କୋ ସଂୱାସୋ ନାମ, ନନୁ ଏକକମ୍ମାଦିକୋତି ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖୁୱସ୍ସଗଣନାଦିକୋ’’ତିଆଦି। ଭିକ୍ଖୁୱସ୍ସଗଣନାଦିକୋତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ୱନ୍ଦନସାଦିଯନଂ ଆସନପଟିବାହନଂ ଉପୋସଥପୱାରଣାଦୀସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସନନ୍ତି ଇମାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ‘‘କିରିଯଭେଦୋ’’ତି ଇମିନା ସଂ ଏକତୋ ୱସିଯତି ଅନେନାତି ସଂୱାସୋତି ୱଚନତ୍ଥେନ କିରିଯଭେଦୋ ସଂୱାସୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେତି ଇମସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ପାରାଜିକାଦିଟ୍ଠାନେ ପନ ଏକକମ୍ମାଦିକୋ ସଂୱାସୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି।

‘‘ଲିଙ୍ଗସ୍ସ ଚେୱ ସଂୱାସସ୍ସ ଚା’’ତି ଇମିନା ଉଭଯଥେନକୋତି ଏତ୍ଥ ଉଭଯସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି।

ଏତ୍ଥାତି ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକଟ୍ଠାନେ। ରାଜ…ପେ… ଭଯେହି ୱାତି ଏତ୍ଥ ଭଯସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ରାଜଭଯେନ ଚ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଭଯେନ ଚ କନ୍ତାରଭଯେନ ଚ ରୋଗଭଯେନ ଚ ୱେରିଭଯେନ ଚାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଚୀୱରଗହଣତ୍ଥନ୍ତି ଚୀୱରାହରଣତ୍ଥଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ୱାସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ୱତ୍ଥଂ ୱା ସମ୍ପଦାନତ୍ଥଂ ୱା ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଅଯଂ ଗାଥା ୱିଭତ୍ତିଯା ଉପ୍ପଟିପାଟିୱା ଭଗ୍ଗରୀତିସଙ୍ଖାତା ଅଲଙ୍କାରଦୋସା ନ ମୁତ୍ତା। ଲିଙ୍ଗନ୍ତି ସମଣଲିଙ୍ଗଂ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ।

ନାଧିୱାସେତୀତି ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି। ଯାୱାତି ଯତ୍ତକଂ କାଲଂ, ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ଇଧ ଯୋ ରାଜ…ପେ… ଭଯେନ ୱା ଚୀୱରଗହଣତ୍ଥଂ ୱା ଲିଙ୍ଗଂ ଆଦିଯତି, ସୋ ସୁଦ୍ଧମାନସୋ ହୁତ୍ୱା ଯାୱ ସଂୱାସଂ ନାଧିୱାସେତି, ତାୱ ଏସୋ ‘‘ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ନାମା’’ତି ନ ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

ତତ୍ରାତି ତାସୁ ଗାଥାସୁ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ଏୱନ୍ତି ଲିଙ୍ଗେ ଗହିଯମାନେ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଜନେ। ଅନୋସରିତ୍ୱାୱାତି ଅନୋକ୍କମିତ୍ୱାୱ। ଲିଙ୍ଗଂ ଅପନେତ୍ୱାତି ସଯଂ ଗହିତଂ ସମଣଲିଙ୍ଗଂ ୱିନାସେତ୍ୱା। ପବ୍ବଜିତାଲଯନ୍ତି ପବ୍ବଜିତଚ୍ଛାଯଂ। ପୁଦ୍ଧେତି ସଂୱାସଥେନକେ।

ସବ୍ବପାସଣ୍ଡିଯଭତ୍ତାନୀତି ସବ୍ବାନି ପାସଣ୍ଡଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଦିନ୍ନାନି ଭତ୍ତାନି।

ସତ୍ତେ ୱହତୀତି ସତ୍ତୱାହୋ। ୱିରମିତବ୍ବନ୍ତି ୱେରଂ, ତଂ ପୱତ୍ତେତୀତି ୱେରିକୋ। କାଯେନ ପରିହରିତବ୍ବାନୀତି କାଯପରିହାରିଯାନି। ତନ୍ତି ତୁୱଂ।

ହୀନାଯାଓଭାଓନ୍ତି ହୀନାଯ ଗିହିଭାୱାଯ ଆଓତ୍ତଭାୱଂ।

ଉପ୍ପବ୍ବଜିତ୍ୱାତି ପବ୍ବଜ୍ଜୱିଯୋଗଂ କତ୍ୱା। ତମତ୍ଥନ୍ତି ଉପ୍ପବ୍ବଜିତସଙ୍ଖାତମତ୍ଥଂ। ଅସ୍ସାତି ମହାସାମଣେରସ୍ସ।

ମହନ୍ତୋ ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ। ପଗେୱ ଦହରୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅବ୍ଭୋ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ସୋତି ସାମଣେରୋ।

ୱଚ୍ଛଗୋରକ୍ଖାଦୀନୀତି ଏତ୍ଥ ୱଚ୍ଛୋତି ତରୁଣଗୋଣୋ। ସୋ ହି ମାତୁସନ୍ତିକେ ୱସତୀତି ୱଚ୍ଛୋ। ମାତୁଯା ୱିଯୋଗକାଲେ ୱା ୱସ୍ସତୀତି ୱଚ୍ଛୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମିନା ଦମ୍ମଗୱଜରଗ୍ଗୱାପି ସାମଞ୍ଞତୋ ଗହିତା। ଗୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଖେତ୍ତଭୂମି। ୱଚ୍ଛୋ ଚ ଗୋ ଚ ୱଚ୍ଛଗୱା, ତେସଂ ରକ୍ଖନଂ ୱଚ୍ଛଗୋରକ୍ଖୋ, ସୋ ଆଦି ଯେସଂ କସିକମ୍ମାଦୀନନ୍ତି ୱଚ୍ଛଗୋରକ୍ଖାଦୀନି। ''ସୂପସମ୍ପନ୍ନୋ''ତି ଇମିନା ଗହଟ୍ଠମ୍ପି ସଚେ ଉପସମ୍ପାଦେତି, ସୂପସମ୍ପନ୍ନୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନକାଲେଯେୱାତି ସାମଣେରକାଲେଯେୱ। ୱିନଯୱିନିଚ୍ଛଯେତି ୱିନଯେ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛଯେ। ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ହୋତି ଲିଙ୍ଗସ୍ସ ଅପନୀତତ୍ତା।

ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତି ସଲିଙ୍ଗେ ଠିତତ୍ତା। ଅଯମ୍ପି ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତି କାସାଯେ ସୌସ୍ସାହତ୍ତା। ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ହୋତି କାସାଯେ ଧୁରସ୍ସ ନିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା।

ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତି ସଲିଙ୍ଗେ ଠିତତ୍ତା। ନେୱ ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ହୋତି କାସାଯେ ସୌସ୍ସାହତ୍ତା। ମେଥୁନସେୱନାଦୀହୀତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ପାଣାତିପାତାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ହୋତି କାସାଯେ ଧୁରସ୍ସ ନିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା। ୱଚଙ୍କିନ୍ତି ଅଧୋୱଚ୍ଚେନ କରଣଂ। ରକ୍ଖତି ତାୱାତି ତାୱ ରକ୍ଖତି ୱୀମଂସନେନ ନିୱାସିତତ୍ତା। ଲିଙ୍ଗନ୍ତି ସମଣଲିଙ୍ଗଂ। ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ହୋତି ଗିହିଲିଙ୍ଗସ୍ସ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତତ୍ତା।

ୱୀମଂସତି ୱା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି ୱା ରକ୍ଖତିଯେୱ ଓଦାତୱତ୍ଥସ୍ସ ଅନ୍ତୋକାସାଯଭାୱତୋ। ''ଭିକ୍ଖୁନିଯାପି ଏସେୱ ନଯୋ''ତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ଆହ ''ସାପୀ''ତିଆଦି।

ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋ ସାମଣେରୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାଠଇଯମ୍ପୀତି ପନ୍ତିଯମ୍ପି। ସେନୋ ମଂସପେସିଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି ୱିଯ ଭତ୍ତପିଣ୍ଡେ ପତ୍ତଂ ଉପନାମେତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତି ୱସ୍ସାନଂ ଅଗଣନତ୍ତା।

୪୮। ତିତ୍ଥିଯପକ୍କନ୍ତକକଥା

୧୧୦। ପକ୍କମତୀତି ପକ୍କନ୍ତୋ, ''ପୱିଟ୍ଠୋ''ତି ଇମିନା କମୁଧାତୁଯା ପଦୱିକ୍ଖେପତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ଇଚ୍ଛାକନ୍ତିଅତ୍ଥେ ନିୱତ୍ତେତି। ସୋତି ତିତ୍ଥିଯପକ୍କନ୍ତକୋ। ତତ୍ରାତି ତିତ୍ଥିଯପକ୍କନ୍ତକେ। ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସନ୍ତି ତିତ୍ଥିଯାନଂ। ''ତିତ୍ଥିଯୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ପୁବ୍ବେୱ ଲଦ୍ଧିଗହିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ଲିଙ୍ଗେ ଆଦିନ୍ନମତ୍ତେ''ତି। କୁସଚୀରାଦୀନୀତି ଏତ୍ଥ କୁସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସଲାକା। ଚୀରୋତି ପନ୍ତି, ଆୱଲୀତି ଅତ୍ଥୋ। କୁସେ ରଜ୍ଜୁନା ଆୱୁନିତ୍ୱା କତୋ ଚୀରୋ କୁସଚୀରୋ, ସୋ ଆଦି ଯେସଂ ତାନୀତି କୁସଚୀରାଦୀନି। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଫଲକଚୀରାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। କୁସତିଣେହି କତୋ ଚୀରୋ କୁସଚୀରୋତିପି ୱଦନ୍ତି। ନଗ୍ଗୋତି ଅଚେଲକୋ। ଆଜୀୱକୋତି ଅଚେଲକୱତମାଦାଯ ଜୀୱତୀତି ଆଜୀୱକୋ। ତେସନ୍ତି ଆଜୀୱକାନଂ। ୱଦ୍ଦିତୋ ହୁତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

କିନ୍ତି କିଂ ୱତଂ। ଲୁଞ୍ଚାପେତୀତି ଅପନଯାପେତି। ମୋରପିଞ୍ଛାଦୀନୀତି ଏତ୍ଥ ପିଞ୍ଛଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପକ୍ଖୋ। ସୋ ହି ପିଞ୍ଛତି ଆକାସେ ଗଚ୍ଛତି ଅନେନାତି ପିଞ୍ଛନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପିଛି ଗତିଯନ୍ତି ଧାତୁପାଠୋ। ମୋରସ୍ସ ପିଞ୍ଛଂ ମୋରପିଞ୍ଛଂ, ତଂ ଆଦି ଯେସଂ ତାନୀତି ମୋରପିଞ୍ଛାଦୀନି। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଉଲୂକପିଞ୍ଛାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯାୱ ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତୀତି ଯାୱ ଲଦ୍ଧିଂ ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି। ନନ୍ତି ୱୀମଂସମାନଂ ଭିକ୍ଖୁଂ। ଲଦ୍ଧୀତି ତିତ୍ଥିଯଲଦ୍ଧି। ରକ୍ଖତୀତି ତିତ୍ଥିଯପକ୍କନ୍ତକତୋ ରକ୍ଖତି। ଲଦ୍ଧିଯା ଅଭାୱେନ ତିତ୍ଥିଯପକ୍କନ୍ତକୋ ନ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଚ୍ଛିନ୍ଦଚୀୱରୋତି ଏତ୍ଥ ଆକାରୋ କୋଧତ୍ଥୋ, ଅଙ୍ଗତ୍ଥୋ ୱା ହୋତି, ଛିନ୍ଦସଦ୍ଦୋ ଦୂସନତ୍ଥୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ଆକୋଧେନ ଅଙ୍ଗେନ ୱା ଛିଦ୍ଦୋ ଦୂସିତୋତି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦୋତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ''ଅଚ୍ଛିନ୍ନୋ''ତିପି ପାଠୋ। ଅଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଚୀୱରମେତସ୍ସାତି ଅଚ୍ଛିନ୍ଦଚୀୱରୋ। ତିତ୍ଥାଯତନନ୍ତି ତିତ୍ଥୀନଂ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ, ତିତ୍ଥିଯାନଂ ଉପସ୍ସଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୯। ତିରଚ୍ଛାନଗତୱତ୍ଥୁ

୧୧୧। ଦେୱସମ୍ପତ୍ତିସଦିସଂ ଇସ୍ସରିୟସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୋପି ସୋ ନାଗୋ କସ୍ମା ନାଗୟୋନିୟା ଅଟ୍ଟୀୟତୀତି ଆହ ‘‘କିଞ୍ଚାପୀ’’ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅନୁଭୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିଞ୍ଚାପିସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ସମ୍ଭାୱନାଜୋତକୋ, ପନସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥଜୋତକୋ। କୁସଲୱିପାକେନାତି ଅହେତୁକକୁସଲୱିପାକେନ। ତସ୍ସାତି ନାଗସ୍ସ। ସଜାତିୟାତି ସମାନଜାତିୟା ନାଗିୟା। ଉଦକସଞ୍ଚାରିମଣ୍ଡୂକଭକ୍ଖନ୍ତି ଉଦକେ ସଞ୍ଚରଣସୀଲଂ ମଣ୍ଡୂକସଙ୍ଖାତଂ ଭକ୍ଖଂ ପାତୁଭୱତୀତି ୟୋଜନା। ସୋତି ନାଗୋ। ଅଟ୍ଟୀୟତୀତି ଅରମଣଂ ପୀଳୀୟତି। ହରାୟତୀତି ଏତ୍ଥ ହରେଧାତୁ ଲଜ୍ଜନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଲଜ୍ଜତୀ’’ତି। ଏକାରନ୍ତୋ ଧାତୁ ଭୂୱାଦିଗଣିକୋ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାୟଂ ୧୬ ରକାରନ୍ତଧାତୁ)। ଜିଗୁଚ୍ଛତୀତି ଏତ୍ଥ ଗୁପଧାତୁୟା କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅତ୍ତଭାୱ’’ନ୍ତି। ‘‘ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ’’ତିପଦସ୍ସ ‘‘ନିକ୍ଖନ୍ତେ’’ତିପଦେନ ୟୋଜିତତ୍ତା ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ସାମିୱଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ତସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଅଥ ୱା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ସାମିୟୋଗତ୍ତା ‘‘ନିକ୍ଖନ୍ତେ’’ତି ଏତ୍ଥ ଭାୱତ୍ଥେ ମାନପଚ୍ଚୟୋତି ଆହ ‘‘ନିକ୍ଖମନେ’’ତି। ଇମିନା ନିକ୍ଖନ୍ତେତି ଏତ୍ଥ ନ ଅନ୍ତପଚ୍ଚୟୋ, ମାନପଚ୍ଚୟସ୍ସେୱ ଅନ୍ତଭାୱଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତୋତି ଦସ୍ସେତି। ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋତି ସତିୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁମ୍ହି। କପିମିଦ୍ଧୱସେନେୱାତି କପିନୋ ମିଦ୍ଧୱସେନ ଏୱ। ଅଥ ୱା କପିମିଦ୍ଧୱସେନ ନିଦ୍ଦାୟନ୍ତୋ ଇୱ ନିଦ୍ଦାୟନ୍ତୋତି ୟୋଜନା। ପଟିନିପଜ୍ଜୀତି ପୁନ ନିପଜ୍ଜି। ୱିସ୍ସରମକାସୀତି ଏତ୍ଥ ୱିସଦ୍ଦୋ ୱିରୂପତ୍ଥଜୋତକୋ, ସରସଦ୍ଦୋ ସଦ୍ଦୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱିରୂପଂ ମହାସଦ୍ଦମକାସୀ’’ତି।

‘‘ଅକାରସ୍ସ ଲୋପଂ କତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ତୁମ୍ହେ ଖୋତ୍ଥାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ତୁମ୍ହେ ଖୋ ଅତ୍ଥା’’ତି ପଦୱିଭାଗଂ କତ୍ୱା ଓକାରତୋ ପରସ୍ସ ଅକାରସ୍ସ ଲୋପଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅକାରସ୍ସାଲୋପ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ଅକାରସ୍ସ ଅଲୋପଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଇମିନା ‘‘ତୁମ୍ହେ ଖୋ ଅତ୍ଥା’’ତି ପଦଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଅକାରେ ପରେ ଓକାରସ୍ସ ୱକାରଂ କତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ଖ୍ୱତ୍ଥା’’ତି ପାଠୋ ଦସ୍ସିତୋ। କସ୍ମା ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ଅୱିରୂଳ୍ହିଧମ୍ମାତି ଆହ ‘‘ଝାନ… ପେ… ଅଭବ୍ବତ୍ତା’’ତି। ‘‘ଭୱଥା’’ତି ଇମିନା ଅତ୍ଥାତି ଏତ୍ଥ ଅସଧାତୁ ସତ୍ତତ୍ଥୱାଚକୋ ଥୱିଭତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ସଜାତିୟାତି ଏତ୍ଥ ସମାନା ଜାତି ଏତିସ୍ସାତି ସଜାତୀତି ୱୁତ୍ତେ ନାଗୀ ଏୱାତି ଆହ ‘‘ନାଗିୟା ଏୱା’’ତି। ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଆଦୀତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥୀପେତିତ୍ଥୀଦେୱିତ୍ଥିୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ‘‘ଦ୍ୱେମେ ଭିକ୍ଖୱେ ପଚ୍ଚୟା’’ତି ଦେସନା ସାୱସେସଦେସନାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏତ୍ଥ ଚା’’ତି। ଏତ୍ଥାତି ତିରଚ୍ଛାନଗତୱତ୍ଥୁମ୍ହି। ଅଭିଣ୍ହନ୍ତି ଅଭିକ୍ଖଣଂ ପୁନପ୍ପୁନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ତିରଚ୍ଛାନଗତୋତି ଏତ୍ଥ କିଂ ଅପାୟପରିୟାପନ୍ନୋ ଦୁଗ୍ଗତିଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧିକୋୱାଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ‘‘ନାଗୋ ୱା ହୋତୂ’’ତିଆଦି।

୫୦। ମାତୁଘାତକାଦିୱତ୍ଥୁକଥା

୧୧୨।ନିକ୍ଖନ୍ତିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଇମସ୍ସ ପାପକମ୍ମସ୍ସା’’ତି ଛଟ୍ଠୀୟୋଗତ୍ତା ଭାୱତ୍ଥେ ତିପଚ୍ଚୟୋତି ଆହ ‘‘ନିକ୍ଖମନ’’ନ୍ତି। ଅପୱାହନନ୍ତି ଅପାୟପଟିସନ୍ଧିୱହନତୋ ଅପଗମନଂ। ୟେନାତି ମନୁସ୍ସଭୂତେନ ୟେନ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଭୂତାତି ମନୁସ୍ସିତ୍ଥୀ ହୁତ୍ୱା ଭୂତା, ମନୁସ୍ସିତ୍ଥୀଭାୱଂ ୱା ଭୂତା ପତ୍ତା। ଇମିନା ତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥିଆଦୟୋ ନିୱତ୍ତେତି। ‘‘ଜନିକା’’ତି ଇମିନା ପୋସାୱନିକମାତାଦୟୋ ନିୱତ୍ତେତି। ସୟମ୍ପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦୋ ନ କେୱଲଂ ମାତାୟେୱ, ଅଥ ଖୋ ପୁତ୍ତେନାପୀତି ଦସ୍ସେତି। ସତାତି ସନ୍ତେନ। ମନୁସ୍ସଜାତିକେନେୱ ସତା ମନୁସ୍ସଜାତିକୋ ଏୱ ହୁତ୍ୱା ୱୋରୋପିତାତି ୟୋଜନା। ଅନନ୍ତରେ ଭୱେ ଫଲଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି ଆନନ୍ତରିୟଂ, ମାତୁଘାତକକମ୍ମଂ, ତେନ ଜାତିସାମଞ୍ଞମ୍ପି ଅଜନିକଂ ଘାତେନ୍ତୋ ଚ ଜନିକମ୍ପି ଜାତିଭେଦଂ ଘାତେନ୍ତୋ ଚ ନ ଅନନ୍ତରିକୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚ ଉପସମ୍ପଦା ଚ ନ ୱାରିତାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୟେନ ପନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପୋସେତି ୱଡ୍ଢେତୀତି ପୋସାପନିୟା, ସା ଏୱ ପୋସାୱନିକା ପକାରସ୍ସ ୱକାରଂ, ୟକାରସ୍ସ ଚ କକାରଂ କତ୍ୱା, ପୋସାୱନିକା ଚ ସା ମାତା ଚେତି ପୋସାୱନିକମାତା। ଅସ୍ସାତି ପୁତ୍ତସ୍ସ। ଇଦଂ ପଦଂ ପୁବ୍ବାପରାପେକ୍ଖଂ। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବପଦେ ଭାୱସମ୍ବନ୍ଧୋ, ପଚ୍ଛିମପଦେ ସାମିସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବଥା ଏସେୱ ନୟୋ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ସଚେପୀ’’ତିଆଦି। ୱେସିୟାତି ଉପଲକ୍ଖଣୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ । ୟାୟ କାୟଚି ଇତ୍ଥିୟା ପୁତ୍ତସ୍ସାପି ଗହେତବ୍ବତ୍ତା। ‘‘ଅୟଂ ମେ ପିତା’’ତି ଅଜାନନମେୱ ହି ପମାଣଂ। ଅନେନାତି ଇମିନା ପୁତ୍ତେନ। ‘‘ପିତୁଘାତକୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ଇମିନା ମାତୁଘାତକେପି ‘‘ଅୟଂ ମେ ମାତା’’ତି ଅଜାନିତ୍ୱା ଘାତେନ୍ତୋପି ମାତୁଘାତକୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୧୧୪। ସଙ୍ଖେପେନ ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମନୁସ୍ସଜାତିୟଂ ହୀ’’ତିଆଦି। ଅପବ୍ବଜିତନ୍ତି ଗିହିଭୂତଂ। ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦେନ ଉପସମ୍ପଦାପି ୱାରିତାତି ଦସ୍ସେତି। ଅସ୍ସାତି ଅରହନ୍ତଘାତକସ୍ସ। ଅୱସେସନ୍ତି ଅରହନ୍ତତୋ ଅୱସେସଂ। ଅସ୍ସାତି ଅରିୟଘାତକସ୍ସ। ଆନନ୍ତରିୟୋ ନ ହୋତି ତିରଚ୍ଛାନଗତତ୍ତା ପନସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜା ୱାରିତାତି ଅତ୍ଥୋ ନେତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥାତି ମାତୁଘାତକାଦିକମ୍ମେସୁ। ୱଧାୟାତି ତଦତ୍ଥେ ଚତୁତ୍ଥୀତି ଆହ ‘‘ୱଧତ୍ଥାୟା’’ତି। ‘‘ମାରେତୁ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘ୱଧତ୍ଥାୟା’’ତି ଏତ୍ଥ ହନଧାତୁ ହିଂସନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ନୀୟନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ଓନୀୟନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଓତ୍ତୁପସଗ୍ଗୋ ଧାତ୍ୱତ୍ଥାନୁୱତ୍ତକୋତି ଦସ୍ସେତି। ୟଂ ପନ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସ ୱଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋତି ୟୋଜନା। ‘‘ସଚା ଚ ଇତି ଅୟଂ ନିପାତୋ ୱୁତ୍ତୋ’’ତି ଇମିନା ଭୟପୀଳିତତ୍ତା ଚ ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଅକୁସଲତ୍ତା ଚ ଦୱାଭଣନେନ ରୱାଭଣନେନ ଅୟଂ ନିପାତୋ ଚୋରେହି ୱୁତ୍ତୋତି ଦସ୍ସେତି।

‘‘ସଚେ ଚ ଇଚ୍ଛେଓ୍ୱା ପାଠୋ’’ତି ଇମିନା ତେହି ତଥା ଖ୍ୱଡେପି ସଙ୍ଗୀତିକାଲେ ୱା ପୋତ୍ଥକାରୂଳ୍ହକାଲେ ୱା ଯଥାଭୂତଂ ସଙ୍ଗୀତତ୍ତା, ପୋତ୍ଥକାରୂଳ୍ହତ୍ତା ଚ ଯଥାଭୂତୋ ପାଠୋ ଅତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମାତି ତେସୁ ପଦେସୁ ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ। ତସ୍ସାତି ‘‘ସଚଜ୍ଜ ମଯ’’ନ୍ତି ପାଠସ୍ସ। ‘‘ସଚେ ଅଜ୍ଜ ମଯ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଏକାରଲୋପସନ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସଚେଜ୍ଜ ମଯ’’ନ୍ତି ଅକାରଲୋପସନ୍ଧିନାପି ପାଠୋ ଅତ୍ଥି।

୧୧୫।ପକତତ୍ତନ୍ତି ପକତିଯା ସୀଲସଙ୍ଖାତୋ ଅତ୍ତା ସଭାୱୋ ଏତିସ୍ସାତି ପକତତ୍ତା, ତଂ। କାଯସଂସଗ୍ଗେନ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପାରାଜିକତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୀଲୱିନାସଂ ପାପେତୀ’’ତି। ଅନିଚ୍ଛମାନଂଯେୱ ଭିକ୍ଖୁନିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଇଚ୍ଛମାନନ୍ତି ଓଦାତୱତ୍ଥୱସନଂ ଇଚ୍ଛମାନଂ। ଯସ୍ମା ଅଭିକ୍ଖୁନୀ ହୋତି, ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୀଦୂସକୋ ନ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ସୀଲୱିପନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁନିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଯୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦତି ୱିଯ, ଭିନ୍ଦତୀତି ଯୋଜନା। ଉଦ୍ଧମ୍ମନ୍ତି ଧମ୍ମତୋ ୱିରହିତଂ। ଉବ୍ବିନଯନ୍ତି ୱିନଯତୋ ୱିରହିତଂ। ଚତୁନ୍ନଂ କମ୍ମାନନ୍ତି ଅପଲୋକନାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ କମ୍ମାନଂ।

ଯୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଲୋହିତଂ ଉପ୍ପାଦେତି ୱିଯ, ଉପ୍ପାଦେତୀତି ଯୋଜନା। ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତେନାତି ଏତ୍ଥ ନ ଯଂକିଞ୍ଚି ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତଂ ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତଂ ନାମ, ଅଥ ଖୋ ୱଧକଚିତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ୱଧକଚିତ୍ତେନା’’ତି। ସରୀରେତି ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରେ। ତଥାଗତସ୍ସ ହି ଅଭେଜ୍ଜକାଯତ୍ତା ପରୂପକ୍କମେନ ଚମ୍ମଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଲୋହିତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦନଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଯୋ ପନ ଜୀୱକୋ ଫାସୁଂ କରୋତି ୱିଯ, ଫାସୁଂ କରୋତୀତି ଯୋଜନା। ଲୋହିତଞ୍ଚାତି ପୂତିଲୋହିତଞ୍ଚ।

୫୪। ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୱତ୍ଥୁକଥା

୧୧୬।ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୋତି ଏତ୍ଥ ବାହିରତ୍ଥସମାସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତୁପ୍ପାଦନକମ୍ମତୋ ଚା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ଇତ୍ଥି…ପେ… କମ୍ମତୋ ଚା’’ତି ଇମିନା ଉଭଯସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଉଭତୋ କମ୍ମତୋ ପୱତ୍ତନ୍ତି ପାଠସେସୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତି ନିମିତ୍ତଂ। ଅସ୍ସାତି ଜନସ୍ସ। କରୋତିପି କାରେତିପୀତି ଏତ୍ଥ କରଧାତୁଯା ସୁଦ୍ଧକମ୍ମକାରିତକମ୍ମାନି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପୁରିସନିମିତ୍ତେନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ୱୀତିକ୍କମ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସୁଦ୍ଧକମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ପର’’ନ୍ତି ଇମିନା କାରିତକମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତି। ସମାଦପେତ୍ୱାତି ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା। ତସ୍ସ ଦୁୱିଧଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦୁୱିଧୋ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଇତ୍ଥିଭାୱେନ ଲକ୍ଖିତୋ ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୋ ଇତ୍ଥିଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୋ। ଏସ ନଯୋ ଇତରତ୍ଥାପି।

ତତ୍ଥାତି ଦୁୱିଧେସୁ ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକେସୁ। ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତନ୍ତି ଇତ୍ଥିଯା ଅଙ୍ଗଜାତଂ। ଏସେୱ ନଯୋ ‘‘ପୁରିସନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି। ପାକଟଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି ସଭାୱତୋ ପାକଟଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ। ପୁନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ପାକଟନ୍ତି ରାଗୱସେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ପାକଟଂ। ପରଂ ଗଣ୍ହାପେତୀତି ପରମେୱ ଗଣ୍ହାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦନ୍ତି କାରଣଂ। ଏତେସନ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକାନଂ। କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ, କିଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକେ। ୱିଚାରଣକ୍କମୋତି ୱୀମଂସନାନୁକ୍କମୋ। ‘‘ତତ୍ଥ ୱିଚାରକ୍କମୋ’’ତିପି ପାଠୋ। ୱିଚାରଣକ୍କମୋ ଧମ୍ମସଙ୍ଗହଟ୍ଠକଥାଯ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଇଧ ପନ କିଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ଇଦମିଧ ୱେଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଇଦନ୍ତି ନପବ୍ବଜୂପସମ୍ପଦକାରଣଂ। ଇଧାତି ଇମିସ୍ସଂ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯଂ।

୫୫। ଅନୁପଜ୍ଝାଯକାଦିୱତ୍ଥୁକଥା

୧୧୭।ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନାତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଅନିଯମନିଦ୍ଦେସଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯେନ ସମଯେନା’’ତି। ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତୀତି ‘‘ନ ଭିକ୍ଖୱେ ଅନୁପଜ୍ଝାଯକୋ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ’’ତି ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତି। ‘‘ଉପଜ୍ଝାଯୱିରହିତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଅନୁପଜ୍ଝାଯକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅକାରସ୍ସ ୱିରହତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଉପଜ୍ଝାଯୱିରହିତଂ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଏୱ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଦୋସଂ ଦସ୍ସେତି। ଉପଜ୍ଝଂ ଅଗାହାପେତ୍ୱାତି ‘‘ଉପଜ୍ଝାଯୋ ମେ ଭନ୍ତେ ହୋହୀ’’ତି (ମହାୱ। ୬୫; ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୬୪) ଉପଜ୍ଝଂ ଅଗାହାପେତ୍ୱା। ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ କାରକସଙ୍ଘସ୍ସାତି ଯୋଜନା। କମ୍ମଂ ପନାତି ଉପସମ୍ପଦକମ୍ମଂ ପନ। ‘‘ଏସେୱ ନଯୋ’’ତି ଇମିନା ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି, କମ୍ମଂ ପନ ନ କୁପ୍ପତୀତି ୱଚନଂ ଅତିଦିସତି।

୫୬। ଅପତ୍ତକାଦିୱତ୍ଥୁକଥା

୧୧୮। ଯୋ ପିଣ୍ଡୋ ହତ୍ଥେସୁ ଲବ୍ଭତୀତି ଯୋଜନା। ତଦତ୍ଥାଯାତି ତସ୍ସ ପିଣ୍ଡସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ। ସେଯ୍ୟଥାପି ତିତ୍ଥିଯାତି ଏତ୍ଥ ସେଯ୍ୟଥାପିସଦ୍ଦୋ ଉପମତ୍ଥୋ, ତିତ୍ଥିଯସଦ୍ଦୋ ଆଜୀୱକନାମକେ ତିତ୍ଥିଯେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଥାପି ଆଜୀୱକନାମକା ତିତ୍ଥିଯା’’ତି। ତସ୍ମା ଆଜୀୱକସଙ୍ଖାତେ ତିତ୍ଥିଯେ ଉପମଂ କତ୍ୱା ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ସୂପବ୍ୟଞ୍ଜନେହୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତେତି ଆଜୀୱକା। କମ୍ମଂ ପନ ନ କୁପ୍ପତୀତି ପତ୍ତଚୀୱରେସୁ

ଅସନ୍ତେସୁପି କମ୍ମୱାଚାଯ ‘‘ପରିପୁଣ୍ଣସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱର’’ନ୍ତି ପରିକିତ୍ତିତତ୍ତା କମ୍ମଂ ନ କୁପ୍ପତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଯାଚିତକେନାତି ଏତ୍ଥ ଯାଚିତୋ ହୁତ୍ୱା ଗହିତୋ ଯାଚିତକୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯାଚିତ୍ୱା ଗହିତେନା’’ତି। ‘‘ଇଦିସେନ ହୀ’’ତିଆଦିନା ଦୋସଂ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଆପତ୍ତି ହୋତି, ତସ୍ମା। ତସ୍ସାତି ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖସ୍ସ। ନିରପେକ୍ଖେହି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାଦୀହୀତି ଯୋଜନା। ନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ବ୍ରହ୍ମଦେଯ୍ୟେନ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା। ଅନଧିଟ୍ଠାନୁପଗାନଂ ପତ୍ତଚୀୱରାନଂ ଅପତ୍ତଚୀୱରତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଧିଟ୍ଠାନୁପଗଂ ପତ୍ତଚୀୱର’’ନ୍ତି। ପଣ୍ଡୁପଲାସନ୍ତି ସମଣୁଦ୍ଦେସଭାୱାପେକ୍ଖଂ। ସୋ ହି ରୂଳ୍ହିୱସେନ ପଣ୍ଡୁପଲାସୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଥ ୱା ଯଥା ପଣ୍ଡୁପଲାସୋ ନ ହରିତୋ, ନାପି ସୁକ୍ଖୋ ହୋତି, ଏୱଂ ସୋପି ପବ୍ବଜ୍ଜାପେକ୍ଖୋ ନ ଗିହୀ ହୋତି, ନାପି ସାମଣେରୋ, ତସ୍ମା ସମଣୁଦ୍ଦେସଭାୱାପେକ୍ଖୋ ‘‘ପଣ୍ଡୁପଲାସୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ୱସନ୍ତସ୍ସ ପଣ୍ଡୁପଲାସସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନାମଟ୍ଠପିଣ୍ଡପାତନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂହି ଅନାମସିତବ୍ବଗ୍ଗଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ। ସାମଣେରଭାଗସମକୋତି ସାମଣେରେହି ଲଦ୍ଧେନ ଭାଗେନ ସମଂ ପୱତ୍ତୋ। ଅସ୍ସାତି ପଣ୍ଡୁପଲାସସ୍ସ। ସାମଣେରସ୍ସ ସଙ୍କଂ ପଟିଜଗ୍ଗନକମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ୱିଯ, ଅସ୍ସ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା।

୫୭। ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନାଦିୱତ୍ଥୁକଥା

୧୧୯। ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ହତ୍ଥା ଛିନ୍ନା ଯସ୍ସାତି ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନୋତିଆଦିୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯସ୍ସା’’ତିଆଦି। ମଣିବନ୍ଧେତି ପକୋଟ୍ଠନ୍ତେ। ସୋ ହି ଯସ୍ମା ଏତ୍ଥ ମଣିସଙ୍ଖାତଂ ଅଲଙ୍କାରୱିକତିଂ ବନ୍ଧତି, ତସ୍ମା ମଣିବନ୍ଧୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। କପ୍ପରେତି କପୋଣିଯଂ। ସା ହି ପରେସଂ ପିଟ୍ଠୀସୁ କପତି ହିଂସତି ଅନେନାତି ‘‘କପ୍ପରୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ସ ହତ୍ଥା ଛିନ୍ନା ହୋନ୍ତି, ଅଯଂ ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଏସେୱ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ଏକୋ ୱା ପାଦୋତି ଯୋଜନା। ହେଟ୍ଠା ‘‘ଏକୋ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ହତ୍ଥା’’ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଚତୂସୁ ହତ୍ଥପାଦେସୁ ଦ୍ୱେ ୱାତି ଏକୋ ହତ୍ଥୋ, ଏକୋ ପାଦୋତି ଦ୍ୱେ ୱା। କଣ୍ଣାତି ସଦ୍ଦଗ୍ଗହା। ତେ ହି କଣ୍ଣତି ସୱତି ଏତେହୀତି କଣ୍ଣାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। କଣ୍ଣାବଦ୍ଧେତି କଣ୍ଣଚ୍ଛିଦ୍ଦସ୍ସ ଆବଦ୍ଧେ। ସଙ୍ଘାଟେତୁନ୍ତି ସଙ୍ଘଟନଂ କାତୁଂ, ଆବନ୍ଧନଂ କାତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଜପଦକେତି ଅଜପଦସଣ୍ଠାନେ ଠାନେ। ନାସାତି ଘାନାନି। ତାନି ହି ନାସତି ଅବ୍ଯତ୍ତସଦ୍ଦଂ କରୋତି ଏତାହୀତି ନାସାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ନାସିକାତି ନାସାଯେୱ। ସଣ୍ଠାପେତୁନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ଠପେତୁଂ, ପକତିଯା ଠପେତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନଖସେସନ୍ତି ନଖୋଯେୱ ସେସୋ ଛିନ୍ନଙ୍ଗୁଲିତୋତି ନଖସେସୋ, ତଂ। ଅଗ୍ଗେ ପୁରେ ଉଟ୍ଠହତୀତି ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠୋ। ‘‘ୱୁତ୍ତନଯେନେୱା’’ତି ଇମିନା ‘‘ନଖସେସଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା’’ତି ୱଚନଂ ଅତିଦିସତି। କଣ୍ଡରନାମକାତି ମହାସିରନାମକା। ତେ ହି କଂ ସରୀରଂ ଧାରେନ୍ତୀତି କଣ୍ଡରାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଧକାରସ୍ସ ଡକାରଂ କତ୍ୱା। ଯେସୂତି କଣ୍ଡରେସୁ, ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ।

ଯସ୍ସ ୱଗ୍ଗୁଲିପକ୍ଖକା ୱିଯ ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ସମ୍ବନ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଯଂ ଫଣହତ୍ଥକୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଏତନ୍ତି ଫଣହତ୍ଥକଂ। ଛଳଙ୍ଗୁଲାଦଯୋପି ଫଣହତ୍ଥକେଯେୱ ସଙ୍ଗହେତବ୍ବାତି ଆହ ‘‘ଯସ୍ସପି ଛ ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ’’ତିଆଦି। ଯସ୍ସପି ଛ ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ହୋନ୍ତି, ଅଯମ୍ପି ଫଣହତ୍ଥକୋ ନାମ ଉପଚାରେନ।

ଖୁଜ୍ଜୋତି ଏତ୍ଥ ଖୁଜ୍ଜୋ ସରୀରୋ ଯସ୍ସତ୍ଥୀତି ଖୁଜ୍ଜୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଖୁଜ୍ଜସରୀରୋ’’ତି। କସ୍ମା ଖୁଜ୍ଜୋତି ଆହ ‘‘ଉରସ୍ସ ୱା’’ତିଆଦି। ଯସ୍ସ ପନ ୱଙ୍କଂ, ଅଯମ୍ପି ଖୁଜ୍ଜୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ୱଙ୍କନ୍ତି ଚ କୁଟିଲଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ବ୍ରହ୍ମୁଜୁଗତ୍ତୋତି ଉଜୁଂ ଗତ୍ତଂ ଉଜୁଗତ୍ତଂ, ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଉଜୁଗତ୍ତଂ ୱିଯ ଉଜୁଗତ୍ତଂ ଇମସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସାତି ବ୍ରହ୍ମୁଜୁଗତ୍ତୋ, ମହାପୁରିସୋ।

ସଂଖେପେନ ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଜଙ୍ଘୱାମନସ୍ସ ହୀ’’ତିଆଦି। ଯେସନ୍ତି ଉଭିନ୍ନଂ କାଯାନଂ। ଭୂତାନନ୍ତି ଅମନୁସ୍ସାନଂ ପିସାଚକପେତାନଂ। ଅତ୍ତଭାୱୋ ହୋତି ୱିଯାତି ଯୋଜନା। ପରିୱଟୁମୋତି ପରିସମନ୍ତତୋ ୱଟ୍ଟୁଲସରୀରୋ।

ଗଲଗଣ୍ଡୀତି ଏତ୍ଥ ଗଲେ ଗଣ୍ଡୋ ଯସ୍ସତ୍ଥୀତି ଗଲଗଣ୍ଡୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯସ୍ସା’’ତିଆଦି। ଏତନ୍ତି ‘‘ଗଲଗଣ୍ଡୀ’’ତି ଏତଂ ୱଚନଂ। ତତ୍ଥାତି ଗଲଗଣ୍ଡିପବ୍ବାଜନେ। ଯନ୍ତି ୱଚନଂ।

ସିପଦୀତି ଏତ୍ଥ ସିଥିଲଂ ପଦଂ ଇମସ୍ସାତି ସିପଦୀତି ୱୁତ୍ତେ ଭାରପାଦୋଯେୱ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଭାରପାଦୋ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ଭାରଂ ପାଦଂ ଯସ୍ସାତି ଭାରପାଦୋ। ଏତେ ଦ୍ୱେ ଥୂଲପାଦରୋଗୀସୁ ୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସଞ୍ଜାତପିଳକୋତି ସଞ୍ଜାତଫୋଟୋ। ଉପନାହନ୍ତି ଭୁସଂ ବନ୍ଧନଂ। ଉଦକଆୱାଟେତି ଉଦକେନ ପୁଣ୍ଣାଯଂ କାସୁଯଂ। ଉଦକୱାଲିକାଯାତି ଉଦକତିନ୍ତେନ ମରୁନା। ଯଥା ସିରା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଏୱଂ ମିଲାପେତୁନ୍ତି ଯୋଜନା। ଇଦିସନ୍ତି ସିରାପଞ୍ଞାଯନଜଙ୍ଘତେଲନାଳିକସଭାୱଂ। ତଥାତି ଯଥା ପବ୍ବଜ୍ଜାକାଲେ କରୋତି, ତଥା କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ପାପରୋଗୀତି ଏତ୍ଥ ପାପରୋଗସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅରିସ’’ଇତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅରିସୋ ଚ ଭଗନ୍ଦରୋ ଚ ପିତ୍ତଞ୍ଚ ସେମ୍ହୋ ଚ କାସୋ ଚ

ସୋସୋ ଚାତି ଦ୍ୱନ୍ଦୋ, ତେ ଆଦୟୋ ୟେସଂ ତେତି ଅରିସ…ପେ… ସୋସାଦୟୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତେ ଆବାଧେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତତ୍ଥ ପିତ୍ତସେମ୍ହସଦ୍ଦେହି ତଂସମୁଟ୍ଠାନୋ ରୋଗୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ''ନିଚ୍ଚାତୁରୋ''ତି ଇମିନା ପାପରୋଗୀତି ଏତ୍ଥ ମନ୍ତୁତ୍ଥେ ପୱତ୍ତସ୍ସ ଇପଚ୍ଚୟସ୍ସ ନିଚ୍ଚୟୋଗତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ପରିସଦୂସନୋତି ଏତ୍ଥ ଇତିସଦ୍ଦୋ ନାମପରିୟାୟୋ, ପରିସଦୂସନୋ ନାମାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ୟୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିରୂପତାୟ ପରିସଂ ଦୂସେତି, ଅୟଂ ପରିସଦୂସନୋ ନାମାତି ୟୋଜନା। ଛସରୀରଦୋସଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ପରିସଦୂସନଭାୱଂ ୱିଭାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅତିଦୀଘୋ ୱା''ତିଆଦି। ଅତିଦୀଘୋ ୱାତି ଏତ୍ଥ ନ କେୱଲଂ ପରେସଂ ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲାଦିମତ୍ତଦୀଘୋ, ଅଥ ଖୋ ଦିଗୁଣାଦିଦୀଘୋୱାଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ''ଅଞ୍ଞେସ''ନ୍ତିଆଦି। ନାଭିପଦେସୋତି ଅତ୍ତନୋ ନାଭିପଦେସୋ। ୟଥା ହି ଅତିଦୀଘେ ପରୱଚନେନ ଅତିଦୀଘସ୍ସ ସରୂପଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ତଥା ଅତିରସ୍ସାଦୀସୁପି ଅତିରସ୍ସସରୂପନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ମହୋଦରୋତି ମହାଉଦରୋ। କପ୍ପସୀସୋ ୱାତି ହତ୍ଥିସୀସୋ ୱିୟ ୟୁଗସୀସୋ ୱା। କପ୍ପସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ୟୁଗତ୍ଥୱାଚକୋ। କଣ୍ଡିକକେସୋ ୱାତି କଣ୍ଡିକସଦିସେହି କେସେହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ''ଜାତିପଲିତେହୀ''ତି ଇମିନା ଜରାୱାତେନ ପହଟଂ ପଲିତଂ ନିୱତ୍ତେତି। ପକତିତମ୍ବକେସୋତି ଏତ୍ଥ ପକତିସଦ୍ଦେନ କେନଚି ପୟୋଗେନ ତମ୍ବକେସଂ ନିୱତ୍ତେତି। ଆୱଟ୍ଟସୀସୋତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆୱଟ୍ଟୋ, କେସାୱଟ୍ଟୋ, ସୋ ଏତସ୍ସ ସୀସେ ଅତ୍ଥୀତି ଆୱଟ୍ଟସୀସୋ। ଉଦ୍ଧଗ୍ଗେହୀତି ଉଦ୍ଧଂ କୋଟୀହି। ଜାଲବଦ୍ଧେନ ୱିୟାତି ଜାଲେନ ବଦ୍ଧେନ ଇୱ।

ସମ୍ବଦ୍ଧଭମୁକୋ ୱାତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସମ୍ବଦ୍ଧଭମୁକୋ ୱା। ମକ୍କଟଭମୁକୋତି ମକ୍କଟସ୍ସ ଭମୁ ୱିୟ ଭମୁ ଏତସ୍ସାତି ମକ୍କଟଭମୁକୋ। ୱାସିକୋଣେନାତି ତଚ୍ଛନୀକୋଟିୟା। ୱିସମଚକ୍କଲୋତି ଏତ୍ଥ ଚକ୍କାକାରେନ ଲାତି ପୱତ୍ତତି, ଚକ୍କାକାରଂ ୱା ଲାତି ଗଣ୍ହାତୀତି ଚକ୍କଲୋ। କେକରୋତି ୱଲିରୋ। ସୋ ହି କୁଞ୍ଚିତଂ କରୋତୀତି କେକରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। କକ୍କଟସ୍ସେୱାତି କକ୍କଟସ୍ସ ଇୱ। ମୂସିକକଣ୍ଣୋତି ଆଖୁକଣ୍ଣୋ। ଜତୁକକଣ୍ଣୋତି ୱଗ୍ଗୁଲିକଣ୍ଣୋ। ଅୱିଦ୍ଧକଣ୍ଣୋତି ଅଛିଦ୍ଦକଣ୍ଣୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୟସ୍ମା ୱା। ସୋତି ଅୱିଦ୍ଧକଣ୍ଣୋ। କଣ୍ଣେ ଭଗନ୍ଦରୋ ଏତସ୍ସାତି କଣ୍ଣଭଗନ୍ଦରୋ, ସୋୟେୱ କଣ୍ଣଭଗନ୍ଦରିକୋ। ଗଣ୍ଠୋ କଣ୍ଣେ ଏତସ୍ସାତି ଗଣ୍ଠକଣ୍ଣୋ। ପଗ୍ଘରିତପୁବ୍ବେନାତି ପଗ୍ଘରିତପୂୟେନ। ଟଙ୍କିତୋ କଣ୍ଣୋ ୟସ୍ସାତି ଟଙ୍କିତକଣ୍ଣୋ। ଗୋଭତ୍ତନାଳିକାୟାତି ଗୁନ୍ନଂ ଭତ୍ତପାନତ୍ଥଂ କତାୟ ନାଳିକାୟ। ବିଳାରକ୍ଖି ୱିୟ ଅତିପିଙ୍ଗଲଂ ଅକ୍ଖି ଏତସ୍ସାତି ଅତିପିଙ୍ଗଲକ୍ଖି। ମଧୁୱଣ୍ଣୋ ୱିୟ ପିଙ୍ଗଲଂ ଅକ୍ଖି ଏତସ୍ସାତି ମଧୁପିଙ୍ଗଲକ୍ଖି। ନିପ୍ପଖୁମକ୍ଖୀତି ଏତ୍ଥ ପଖୁମଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅକ୍ଖିମ୍ହି ଜାତଂ ଲୋମଂ। ତଞ୍ହି ଅକ୍ଖିନୋ ପକ୍ଖଦ୍ୱୟେ ଜାତତ୍ତା ପଖୁମନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନତ୍ଥି ପଖୁମଂ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ଏତସ୍ସାତି ନିପ୍ପଖୁମକ୍ଖି। ଅସ୍ସୁପଗ୍ଘରଣଂ ଅକ୍ଖିମ୍ହା ଏତସ୍ସାତି ଅସ୍ସୁପଗ୍ଘରଣକ୍ଖି। ପୁପ୍ଫଂ ସଞ୍ଜାତଂ ୟସ୍ସ ଅକ୍ଖିନୋତି ପୁପ୍ଫିତଂ। ପୁପ୍ଫିତଂ ଅକ୍ଖି ୟସ୍ସାତି ପୁପ୍ଫିତକ୍ଖି। ଅକ୍ଖିପାକେନାତି ଅକ୍ଖିନୋ ଦଲପରିୟନ୍ତେସୁ ପଚ୍ଚନକେନ ରୋଗେନ।

ଚିପିଟନାସିକୋତି ଅନୁନ୍ନତନାସିକୋ। ସୁକତୁଣ୍ଡସଦିସାୟାତି ସୁୱାନଂ ମୁଖେନ ସଦିସାୟ।

ପଟଙ୍ଗମଣ୍ଡୂକସ୍ସେୱାତି ପଟଙ୍ଗନାମକସ୍ସ ମଣ୍ଡୂକସ୍ସ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ଇୱ ମୁଖନିମିତ୍ତଂୟେୱାତି ୟୋଜନା। ଉକ୍କଲିମୁଖୱଟ୍ଟିସଦିସେହୀତି ଉକ୍କଲିୟା ମୁଖୱଟ୍ଟିନା ସଦିସେହି। ଭେରିଚମ୍ମସଦିସେହୀତି ଭେରିୟା ମୁଖେ ନହିତଚମ୍ମେନ ସଦିସେହି। ଏଳଅମୁଖୋତି ଏଳଆୟ ନିଚ୍ଚପଗ୍ଘରିତଂ ମୁଖମେତସ୍ସେତି ଏଳଅମୁଖୋ। ଉପ୍ପକ୍କମୁଖୋତି ଉପ୍ପକ୍କଂ କୁଥିକଂ ମୁଖମେତସ୍ସାତି ଉପ୍ପକ୍କମୁଖୋ। ସଙ୍ଖତୁଣ୍ଡକୋତି ସଙ୍ଖସ୍ସ ତୁଣ୍ଡେନ ସଦିସୋ ଓଟ୍ଠୋ ଏତସ୍ସାତି ସଙ୍ଖତୁଣ୍ଡକୋ।

ଅଟ୍ଟକଦନ୍ତସଦିସେହୀତି ଅଟ୍ଟକନାମକସ୍ସ ନଙ୍ଗଲସ୍ସ ଦନ୍ତେହି ସଦିସେହି। ଦନ୍ତେ ପିଦହିତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦନ୍ତନ୍ତରେତି ଦନ୍ତୱିୱରେ, ଦନ୍ତମଜ୍ଝେ ୱା। କଲନ୍ଦକଦନ୍ତୋ ୱିୟାତି କାଳଅକାନଂ ଦନ୍ତୋ ୱିୟ।

ମହାହନୁକୋତି ମହନ୍ତୋ ହନୁ ଏତସ୍ସାତି ମହାହନୁକୋ। ଚିପିଟହନୁକୋତି ଅନୁନ୍ନତହନୁକୋ। ନିମ୍ମସ୍ସୁଦାଠିକୋତି ନତ୍ଥି ମସ୍ସୁ ଚ ଦାଠି ଚ ଏତସ୍ସାତି ନିମ୍ମସ୍ସୁଦାଠିକୋ। ଭଟ୍ଟଅଂସକୂଟୋତି ଭଟ୍ଠୋ ପତିତୋ ଅଂସକୂଟୋ ଇମସ୍ସାତି ଭଟ୍ଟଅଂସକୂଟୋ। ଗୋଧାଗତ୍ତୋତି ଗୋଧାୟ ଗତ୍ତଂ ୱିୟ ଗତ୍ତଂ ଇମସ୍ସାତି ଗୋଧାଗତ୍ତୋ । ସଙ୍ଗଂପେତନ୍ତି ସବ୍ବମ୍ପି ଏତଂ ''କଚ୍ଛୁଗତ୍ତୋ''ତିଆଦିୱଚନଂ। ଏତ୍ଥାତି ''କଚ୍ଛୁଗତ୍ତୋ''ତିଆଦିୱଚନେ। ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ୟୋଜନା।

ଭଟ୍ଟକଟିକୋତି ଭଟ୍ଠା ପନ୍ନା କଟି ଏତସ୍ସାତି ଭଟ୍ଟକଟିକୋ। ଅକୁଗ୍ଗତେହି ଆନିସଦମଂସେହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱାତଣ୍ଡିକୋତି ୱାତେନ ପୂରିତୋ ଅଣ୍ଡକୋସୋ ଏତସ୍ସାତି ୱାତଣ୍ଡିକୋ। ସଙ୍ଘଟ୍ଟନଜାଣୁକୋତି ଅନ୍ତୋ ନତତ୍ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନଂ ଜାଣୁ ଏତସ୍ସାତି ସଙ୍ଘଟ୍ଟନଜାଣୁକୋ। ୱିକଟୋତି ତିରିୟଗମନପାଦୋ। ଉପଡ୍ଢପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ସହ ଭେଦେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସୋ ଦୁୱିଧୋ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଦୁୱିଧୋ ସୋ ଉପଡ୍ଢପିଣ୍ଡିକୋ ସମନ୍ନାଗତୋତି ୟୋଜନା। ଅଥ ୱା ସୋ ଉପଡ୍ଢପିଣ୍ଡିକୋ ହେଟ୍ଠା ଓରୂଳହାହି ମହନ୍ତୀହି ଜଙ୍ଘପିଣ୍ଡିକାହି ସମନ୍ନାଗତୋ ୱା ଉପରି ଆରୂଳହାହି ମହନ୍ତୀହି

ଜଙ୍ଘପିଣ୍ଡିକାହି ସମନ୍ନାଗତୋ ୱାତି ଦୁୱିଧୋତି ଯୋଜନା। ପିଟ୍ଠିକପାଦୋତି ପିଟ୍ଠିଯଂ ଉଟ୍ଠିତୋ ପାଦୋ ଏତସ୍ସାତି ପିଟ୍ଠିକପାଦୋ। ଗଣ୍ଡିକଙ୍ଗୁଲି ୱାତି ଗଣ୍ଡେନ ଉଟ୍ଠିତୋ ଅଙ୍ଗୁଲି ଏତସ୍ସାତି ଗଣ୍ଡିକଙ୍ଗୁଲି। ସଙ୍କୋପେସାତି ଏସ ସଙ୍କୋପି ଜନୋ। ପରିସଂ ଦୂସେତୀତି ପରିସଦୂସନୋ।

ପୁଙ୍କାଦୀହୀତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ଚକ୍ଖୁପସାଦସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯକରାନି ଅଞ୍ଜନାନିପି ୱଦ୍ଧୂନି ଗହେତବ୍ବାନି। ଦ୍ୱୀହି ୱା ଅକ୍ଖୀହି, ଏକେନ ୱା ଅକ୍ଖିନାତି ଯୋଜନା। ଉଭଯମ୍ପୀତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯାନଂ ଉଭଯମ୍ପି ୱଚନଂ। ପାଠଇଯଂ ‘‘ଅନ୍ଧଂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତୀ’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘କାଣଂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ପରିଯାଯେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚି ‘‘ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋ’’ତି ଇମିନା ଦ୍ୱେଅକ୍ଖିକାଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। କୁଣୀତି କୁଣନଂ ସଂକୋଚନଂ କୁଣଂ, ତମେତସ୍ସତ୍ଥୀତି କୁଣୀ। ଖଞ୍ଜୋତି ଖଞ୍ଜତି ଗତିୱେକଲ୍ଲଭାୱେନ ପୱତ୍ତତୀତି ଖଞ୍ଜୋ। କୁଣ୍ଡପାଦକୋତି ଏତ୍ଥ କୁଣ୍ଡୋତି ଖଞ୍ଜସ୍ସେୱ ନାମଂ। ଖଞ୍ଜୋ ହି କୁଡତି ଗମନଂ ପଟିହନତୀତି କୁଣ୍ଡୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। କସ୍ମା କୁଣ୍ଡପାଦକୋ? କସ୍ମା ପିଟ୍ଠିପାଦମଜ୍ଝେନ ଚଙ୍କମନ୍ତୋତି ଆହ ‘‘ମଜ୍ଝେ ସଂକୁଟିତପାଦତ୍ତା’’ତି। ଇମିନା ହି କୁଣ୍ଡପାଦସ୍ସ ଚ ପିଟ୍ଠିପାଦମଜ୍ଝେନ ଚଙ୍କମନସ୍ସ ଚ ହେତୁଂ ଦସ୍ସେତି। ଏସେୱ ନଯୋ ଅନନ୍ତରୱାରେପି। ସଙ୍କୋପେସାତି ଏସ ସଙ୍କୋପି ଜନୋ।

ପକ୍ଖହତୋତି ଏତ୍ଥ ଏକୋ ପକ୍ଖୋ ହତୋ ୱିନାସୋ ଏତସ୍ସାତି ପକ୍ଖହତୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏକୋ ହତ୍ଥୋ ୱା’’ତିଆଦି। ‘‘ପକ୍ଖପାତୋ’’ତିପି ପାଠୋ, ସୋ ଅପାଠୋଯେୱ। ପକ୍ଖସଦ୍ଦୋ ହି କୋଟ୍ଠାସୱାଚକୋ, ନ ପଙ୍ଗୁଲପରିଯାଯୋ, ପୀଠସପ୍ପୀ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ପୀଠେନ ସପ୍ପତି ଗଚ୍ଛତି ସୀଲେନାତି ପୀଠସପ୍ପୀ ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘ଜିଣ୍ଣଭାୱେନ ଦୁବ୍ବଲୋ’’ତି ଇମିନା ଜୀରଣଂ ଜରା, ତାଯ ଦୁବ୍ବଲୋ ଜରାଦୁବ୍ବଲୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ବଲୱା ହୋତୀତି ଆଗନ୍ତୁକରୋଗାନମଭାୱେନ ବଲୱା ହୋତି, ‘‘ୱଚୀଭେଦୋ ନପ୍ପୱତ୍ତତୀ’’ତି ଇମିନା ମୁଖମତ୍ତମେୱ ଗଚ୍ଛତି ପୱତ୍ତତି, ନ ୱଚୀଭେଦୋ ଏତ୍ଥ ଜନେତି ମୂଗୋତି ଦସ୍ସେତି। ଯସ୍ସ ୱଚୀଭେଦୋ ନ ପୱତ୍ତତି, ଅଯଂ ମୂଗୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ମମ୍ମନନ୍ତି ଖଲିତୱଚନଂ। ଯୋ ଏକମେୱ ଅକ୍ଖରଂ ଚତୁପଞ୍ଚକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱଦତି, ତସ୍ସେତମଧିୱଚନଂ।

ବଧୀରୋତି ସୁତିହୀନୋ। ସୋ ହି ହନନଂ ସୋତପସାଦସ୍ସ ନାସନଂ ୱଧୋ, ତଂ ଈରତି ଗଚ୍ଛତୀତି ବଧୀରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯୋ ସଦ୍ଦେନ ସଦ୍ଦଂ ନ ସୁଣାତି, ଅଯଂ ବଧୀରୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ନଟ୍ଠପସାଦତଂ ଦସ୍ସେତି । ଉଭଯଦୋସୱସେନାତି ଉପଲକ୍ଖଣୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅନ୍ଧମୂଗବଧିରପବ୍ବାଜନେ ତିଦୋସୱସେନପି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ତେତି ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନାଦଯୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସଜନେ। ଓସାରଣଂ ଅପତ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସଙ୍ଘୋ ଓସାରେତି ଚେତି ଯୋଜନା। ଓସାରେତୀତି ସଙ୍ଘେ ପୱେସେତି।

୫୮। ଅଲଜ୍ଜୀନିସ୍ସଯୱତ୍ଥୁକଥା

୧୨୦। ‘‘ଅଲଜ୍ଜୀନଂ ୱୋାଦ’’ନ୍ତି ପାଠସେସେନ ଯୋଜିତେ ସାମ୍ଯତ୍ଥେ ସାମିୱଚନମ୍ପି ଯୁଜ୍ଜତେୱ। ତଂ ନଯଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସାମିୱଚନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଭିକ୍ଖୂହି ସଭାଗତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଭିକ୍ଖୂହି ସମାନୋ ସୀଲାଦିଗୁଣସଙ୍ଖାତୋ ଭାଗୋ ଇମସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସଭାଗୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ଭିକ୍ଖୁସଭାଗତନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଲଜ୍ଜିଭାୱ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଭାୱପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ନୱଟ୍ଠାନନ୍ତି ଅଭିନୱଟ୍ଠାନଂ। ଗତେନ ଭିକ୍ଖୁନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଥେରୋତି ନିସ୍ସଯଦାଯକୋ ଥେରୋ। ଗହେତୁକାମୋତି ନିସ୍ସଯଂ ଗହେତୁକାମୋ। ଆଚାରନ୍ତି ନିସ୍ସଯପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଆଚାରଂ। ତଦହେୱାତି ତସ୍ମିଂ ଗତଅହନି ଏୱ। ଆଭୋଗସ୍ସ କତତ୍ତା, ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନସ୍ସ ଚ ଅଜାନନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି। ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନଂ ଅଜାନନ୍ତୋପି ଆଭୋଗସ୍ସ ଅକତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ ଦୁକ୍କଟ’’ନ୍ତି। ‘‘ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଦିୱସାନୀ’’ତି ପଦେନ ଚତୁ ପଞ୍ଚ ଛ ଦିୱସାନିପି ଗହେତବ୍ବାନି ଲକ୍ଖଣହାରନଯେନ ଅନିସ୍ସିତେନ ୱସିତବ୍ବଭାୱେନ ସମାନଫଲତ୍ତା। ତେନାହ ‘‘ସତ୍ତାହଂ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଲଦ୍ଧପରିହାରୋତି ଲଦ୍ଧୋ ପରିହାରୋ ଆପତ୍ତିଅପନଯନଂ ଯେନାତି ଲଦ୍ଧପରିହାରୋ।

୫୯। ଗମିକାଦିନିସ୍ସଯୱତ୍ଥୁକଥା

୧୨୧। ‘‘କରଣୀଯନିସ୍ସଯୋ’’ତି ଇମିନା ନିସ୍ସଯଗହଣଂ ନିସ୍ସଯୋ ଉତ୍ତରପଦଲୋପୱସେନ, ସୋ କରଣୀଯୋ ଇମସ୍ସାତି ନିସ୍ସଯକରଣୀଯୋତି ୱିସେସନପରନିପାତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ନିସ୍ସଯଂ ଅଲଭମାନେନାତି ଏତ୍ଥ କିଂ ନିସ୍ସଯସ୍ସ ଅଲଭନଂ ନାମାତି ଆହ ‘‘ଅତ୍ତନା’’ତିଆଦି। ୱୁତ୍ଥପୁବ୍ବନ୍ତି ୱସିତପୁବ୍ବଂ। ଏକରତ୍ତଂ ୱସନ୍ତେନାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଚିରତ୍ତାଦିକେ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି। ୱିସ୍ସମନ୍ତୋ ୱା ସତ୍ଥଂ ପରିଯେସନ୍ତୋ ୱା ହୁତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ନାୱାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସାତି ନାୱାଯ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ।

ଯାଚିଯମାନେନାତି ଏତ୍ଥ ବହୁକତ୍ତୁପସଙ୍ଗତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତେନ ଗିଲାନେନା’’ତି। ‘‘ମାନେନା’’ତି ଇମିନା ଯାଚିତୁମସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତାଦୀନି ନିୱତ୍ତେତି।

ଫାସୁ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ଆୱାସସପ୍ପାଯାଦିୱସେନ ଫାସୁ ହୋତୀତି ଆସଙ୍କା ଭୱେଯ୍ୟାତି ଆହ ‘‘ସମତ୍ଥୱିପସ୍ସନାନଂ ପଟିଲାଭୱସେନା’’ତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଇମଂ ପରିହାରନ୍ତି ଇମଂ ଫାସୁୱିହାରପରିହାରଂ। ଥାମଗତାଯ ୱିପସ୍ସନାଯାତି ଯୋଜନା। ସମତ୍ଥୋ ୱା ତରୁଣୋ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଏତସ୍ସେୱାତି ତରୁଣସମତ୍ଥୱିପସ୍ସନିକସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋ। ତସ୍ସ ନିସ୍ସାଯାତି ଏତ୍ଥ ତସ୍ସ ୱାଦଂ ନିସ୍ସାଯାତି ଯୋଜନା। ଅଥ ୱା ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। ତଂ ନିସ୍ସଯଦାଯକଂ ନିସ୍ସାଯାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଯତ୍ତକୋ କାଲୋ ଆସଢହୀପୁଣ୍ଣମା ଅତ୍ଥି, ତତ୍ତକଂ କାଲନ୍ତି ଯୋଜନା। ‘‘ଆସଢହୀପୁଣ୍ଣମା’’ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଯାୱା’’ତି ନିପାତପଯୋଗତ୍ତା ଅଭିୱିଧିଅତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ।

୧୨୨। ପାଠଇଯଂ ଗୋତ୍ତେନପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦେନ ନ କେୱଲଂ ନାମେନେୱ, ଅଥ ଖୋ ଗୋତ୍ତେନପି ସାୱେତୁନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମା ‘‘ଆଯସ୍ମତୋ ପିପ୍ପଲିସ୍ସା’’ତି ନାମଂ ସାୱେତ୍ୱାତିପି ‘‘ଆଯସ୍ମତୋ ମହାକସ୍ସପସ୍ସା’’ତି ଗୋତ୍ତଂ ସାୱେତ୍ୱାପି ଅନୁସାୱେତବ୍ବଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମହାକସ୍ସପସ୍ସା’’ତିଆଦି। ଇମିନା ‘‘କୋନାମୋ ତେ ଉପଜ୍ଝାଯୋ? ଉପଜ୍ଝାଯୋ ମେ ଭନ୍ତେ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ନାମା’’ତିଆଦୀସୁ ଗୋତ୍ତମ୍ପି ନାମେନେୱ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି।

୧୨୩।ଏକାନୁସାୱନେତି ପଦସ୍ସ ସମାନାଧିକରଣବାହିରତ୍ଥସମାସଭାୱଂ ନିୱତ୍ତେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏକତୋ ଅନୁସାୱନେ’’ତି। ତତ୍ଥ ଏକତୋତି ଏକକ୍ଖଣେ, ଏକପହାରେନ ୱା। ୱକ୍ଖତି ହି ‘‘ଏକକ୍ଖଣେ’’ତି ଚ ‘‘ଏକପହାରେନେୱା’’ତି ଚ। ଇମିନା ଏକତୋ ଅନୁସାୱନମେତେସନ୍ତି ଏକାନୁସାୱନାତି ଅସମାନାଧିକରଣବାହିରତ୍ଥସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ଏକେନାତି ଏକେନ ଅନୁସାୱନାଚରିଯେନ। ଏକସ୍ସାତି ଏକସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖସ୍ସ। ‘‘ଏକକ୍ଖଣେ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଏକତୋ’’ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଉପସମ୍ପାଦେତୁ’’ନ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖାନଂ ଉପସମ୍ପାଦେତୁଂ।

ପୁରିମନଯେନେୱାତି ‘‘ଏକେନ ଏକସ୍ସ, ଅଞ୍ଞେନ ଇତରସ୍ସା’’ତିଆଦିନା ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ। ଏକତୋଅନୁସାୱନେ କାତୁନ୍ତି ‘‘ଏକେନ ଏକସ୍ସ, ଅଞ୍ଞେନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ, ଇତରେନ ଇତରସ୍ସା’’ତି ଏୱଂ ତୀହି ଆଚରିଯେହି ତିଣ୍ଣଂ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖାନଂ ଏକକ୍ଖଣେ ଅନୁସାୱନେ କାତୁଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ‘‘ଅନୁସାୱନେ କାତୁ’’ନ୍ତି ପଦସ୍ସେୱ ଅତ୍ଥୱିସଯତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅନୁସାୱନକିରିଯ’’ନ୍ତି। ଦ୍ୱେ ୱା ତଯୋ ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦୋ ଅନିଯମୱିକପ୍ପତ୍ଥୋ। ସଚେ ଏକେନାଚରିଯେନ ଦ୍ୱେ ଅନୁସାୱେତି, ‘‘ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ଚ ଅଯଂ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତୋ ଚା’’ତି ଅନୁସାୱେତବ୍ବା। ସଚେ ତଯୋ ଅନୁସାୱେତି, ‘‘ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ଚ ଅଯଂ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତୋ ଚ ଅଯଂ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତୋ ଚା’’ତି ଅନୁସାୱେତବ୍ବା। ଯଥା ଏକେନାଚରିଯେନ ଦ୍ୱେ ୱା ତଯୋ ୱା ଏକତୋ ଅନୁସାୱେତବ୍ବା, ଏୱଂ ଦ୍ୱୀହି ୱା ତୀହି ୱା ଆଚରିଯେହି ଏକୋ ଅନୁସାୱେତବ୍ବୋତିପି ୱଦନ୍ତି। ଏକେନ ଉପଜ୍ଝାଯେନ କରଣଭୂତେନ, ଏକୋ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ହୁତ୍ୱାତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଏକପହାରେନେୱା’’ତି ଇମିନା ‘‘ଏକତୋ’’ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଦ୍ୱେ ତିସ୍ସୋ କମ୍ମୱାଚାତି ଦ୍ୱୀହି ଆଚରିଯେହି ଦ୍ୱେ, ତୀହି ଆଚରିଯେହି ତିସ୍ସୋ କମ୍ମୱାଚା। ଏକେନ ଉପଜ୍ଝାଯେନ ଅନୁସାୱନେ ଏକୋ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ତଯୋ ୱା ଆଚରିଯା ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ନାନୁପଜ୍ଝାଯେନ ଅନୁସାୱନେ ପନ ନାନାଚରିଯା ଏୱ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଚେ ପନା’’ତିଆଦି। ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋତି କମ୍ମୱାଚାଚରିଯଭୂତୋ ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ । ସୁମନତ୍ଥେରସ୍ସାତି ଉପଜ୍ଝାଯଭୂତସ୍ସ ସୁମନତ୍ଥେରସ୍ସ। ଇଦନ୍ତି ନାନୁପଜ୍ଝାଯେନ ଏକସ୍ସାଚରିଯସ୍ସାନୁସାୱନଂ। ଏସ ପଟିକ୍ଖେପୋତି ‘‘ନ ଦ୍ୱେୱ ନାନୁପଜ୍ଝାଯେନା’’ତି ଏସୋ ପଟିକ୍ଖେପୋ।

୬୩। ଉପସମ୍ପଦାୱିଧିକଥା

୧୨୬।ତଂ ଉପଜ୍ଝନ୍ତି ତଂ ଉପଜ୍ଝାଯଂ। ‘‘ଉପଜ୍ଝା’’ତି ଚ ‘‘ଉପଜ୍ଝାଯୋ’’ତି ଚ ହି ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ, ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ନାନଂ ଯଥା ‘‘ସଭା ସଭାଯ’’ନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ଉପଜ୍ଝାସଦ୍ଦୋ ରାଜାଦିଗଣୋ (ରୂପସିଦ୍ଧି ୫୯୯ ସୁତ୍ତେ; ସଦ୍ଦନୀତି ୧୧୪୦ ସୁତ୍ତେ), ଉପଜ୍ଝାଯସଦ୍ଦୋ ପୁରିସାଦିଗଣୋ। ସଭାସଦ୍ଦୋ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୋ, ସଭାଯସଦ୍ଦୋ ପୁଲ୍ଲିଙ୍ଗୋ ୱା ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗୋ ୱା। ‘‘ୱିହାଯନ୍ତୀ’’ତି ସଦ୍ଦୋ ନାମଧାତୂତି ଆହ ‘‘ୱିହଦ୍ଧଗତ୍ତା ହୋନ୍ତୀ’’ତି। ୱିହସଦ୍ଦୋ ହି ଦଙ୍ଗୱାଚକତ୍ତା ନାମସଦ୍ଦୋ, ୱିକାରେନ ଥଦ୍ଧୋ ଗତ୍ତୋ ଏତେସନ୍ତି ୱିହା, ଦ୍ଧକାରସ୍ସ ଲୋପଂ କତ୍ୱା, ତତୋ ଆଯପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ଯନ୍ତି ଯଂ ଅନ୍ତରାଯଜାତଂ। ତୱ ସରୀରେତି ତୁଯ୍ହଂ କାଯେ। ‘‘ନିବ୍ବତ୍ତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘ଜାତ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଜନଧାତୁଯା ଜନନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ୱିଜ୍ଜମାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଜନୀଧାତୁଯା ପାତୁଭାୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସନ୍ତନ୍ତି ସଂୱିଜ୍ଜମାନଂ। ଇତିଆଦି କଥେତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା।

୬୪। ଚତ୍ତାରୋନିସ୍ସଯାଦିକଥା

୧୨୮।ଉପସମ୍ପନ୍ନସମନନ୍ତରମେୱାତି ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ସମନନ୍ତରମେୱ, ନ କାଲନ୍ତରେତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକପୋରିସାତି ଏତ୍ଥ ପୋରିସସଦ୍ଦୋ ଉପରି

ୱିତ୍ଥତେ ଭୁଜପମାଣେ ଚ ପୋସପମାଣେ ଚ ୱତ୍ତତି। ପୁରିସସ୍ସ ପମାଣା ପୋରିସା, ପମାଣତ୍ଥେ ଣପଚ୍ଚଯୋ। ଛାଯାତି ଆତପାଭାୱୋ। ମେତଙ୍ଗାତି ପମେତଙ୍ଗା। ‘‘ୱସ୍ସାନୋ’’ତିଆଦି ‘‘ଉତୁପମାଣଂ ଆଚିକ୍ଖିତଙ୍ଗ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆଚିକ୍ଖଣାକାରଦସ୍ସନଂ। ଉତୁନୋ ପମାଣନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ନିୱାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏତ୍ଥ ଚା’’ତିଆଦି। ଅରତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଉତୁ, ପମିଯତି ସଂୱଚ୍ଛରୋ ପରିଚ୍ଛିଜ୍ଜିଯତି ଅନେନାତି ପମାଣଂ। ଯତ୍ତକେହି ଦିୱସେହି ଅପରିପୁଣ୍ଣୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯସ୍ସାତି ଦିୱସଭାଗସ୍ସ। ଯୋ ଉତୁ ଅପରିପୁଣ୍ଣୋ, ତସ୍ସ ଉତୁନୋତି ପାଠସେସୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ‘‘ଉତୁପମାଣଂ ଆଚିକ୍ଖିତଙ୍ଗଂ, ଦିୱସଭାଗୋ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବୋ’’ତି ପଦାନଂ ଅପରମ୍ପି ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଥ ୱା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅଯଂ ନାମ ଉତୂତି ଅଯଂ ଉତୁ ୱସ୍ସାନୋ ନାମାତି ୱା ହେମନ୍ତୋ ନାମାତି ୱା ଗିମ୍ହୋ ନାମାତି ୱା। ପୁବ୍ବନ୍ହୋତି ଅହସ୍ସ ପୁବ୍ବୋ ପୁବ୍ବନ୍ହୋ। ତତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମନଯୋୱ ପାସଂସତରୋ। କସ୍ମା? ପୁରିମନଯେ ଉତୁପରିପୁଣ୍ଣେ ଦିୱସଭାଗାଚିକ୍ଖଣସ୍ସ ଅଭାୱା, ପଚ୍ଛିମନଯେ ପନ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ୱା ଅପରିପୁଣ୍ଣଂ ୱା ଉତୁପମାଣଂ ଆଚିକ୍ଖିତଙ୍ଗଂ। ଉପସମ୍ପନ୍ନଦିୱସଭାଗୋୱ ‘‘ପୁବ୍ବନ୍ହୋ’’ତି ୱା ‘‘ସାଯନ୍ହୋ’’ତି ୱା ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବୋ। ସଂଗୀତୀତି ଏତ୍ଥ ସଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ଗାଯିତବ୍ବା କଥେତବ୍ବାତି ସଂଗୀତୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଇଦମେୱ ସବ୍ବଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ କିନ୍ତି କିଂ ଉତୁଂ। ଇଦଂ ନାମାତି ଇଦଂ ନାମ ଉତୁଂ। ୱଦେଯ୍ୟାସୀତି ଆଗନ୍ତୁକାନଂ ୱୁଡ୍ଢନୱକଭାୱାଦିଞ୍ଞାପନତ୍ଥଂ କଥେଯ୍ୟାସି।

୧୨୯।ଦୁତିଯନ୍ତି ସହାଯଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱା ସାମଣେରଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା। ଅକରଣୀଯାନୀତି ଉପସମ୍ପନ୍ନେହି ଅକତ୍ତବ୍ବାନି। ପଣ୍ଡୁପଲାସୋତି ଏତ୍ଥ ପଣ୍ଡୂତି ସେତପୀତମିସ୍ସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ପଲାସସଦ୍ଦୋ ପଣ୍ଣୱାଚକୋ, ନ ହରିତୱାଚକୋ, ନାପି କିଂସୁକଦୁମୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଣ୍ଡୁୱଣ୍ଣୋ ପଣ୍ଣୋ’’ତି। ପଣ୍ଡୁପଲାସୋତି ସମାସୋପି ବ୍ଯାସୋପି ଯୁତ୍ତୋଯେୱ। ସମାସକାଲେ ପଣ୍ଡୁ ଯସ୍ସତ୍ଥୀତି ପଣ୍ଡୁ, ସୋଯେୱ ପଲାସୋ ପଣ୍ଡୁପଲାସୋତି କାତବ୍ବୋ। ପୁପ୍ଫଫଲାଦିଂ ବନ୍ଧତୀତି ବନ୍ଧନନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥେନ ବନ୍ଧନସଦ୍ଦୋ ୱଣ୍ଟପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ୱଣ୍ଟତୋ’’ତି। ପୁଥୁସିଲାତି (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୬୦) ଏତ୍ଥ ପୁଥୁସଦ୍ଦୋ ମହନ୍ତପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ମହାସିଲା’’ତି।

୧୩୦।ତସ୍ସାତି ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମାରହସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ। ସାମଗ୍ଗୀତି ସଙ୍ଘସାମଗ୍ଗୀ। ତେନାତି ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମାରହେନ ଭିକ୍ଖୁନା। ସମ୍ଭୋଗେତି ଆମିସେନ ଚ ଧମ୍ମେନ ଚ ସମ୍ଭୋଗହେତୁ। ଏତ୍ଥ ସହସେଯ୍ୟାପି ସଙ୍ଗହିତା ଆପତ୍ତିଭାୱତୋ। ଅନାପତ୍ତୀତି ଅନୁକ୍ଖିତ୍ତକଭାୱତୋ ପାଚିତ୍ତିଯାପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତି, ଅଲଜ୍ଜିଲକ୍ଖଣାଭାୱତୋ ଦୁକ୍କଟେନ ଅନାପତ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ଦ୍ୱାସତ୍ତତିଅଧିକୱତ୍ଥୁସତପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ ମହାଖନ୍ଧକସ୍ସ

ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୨। ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୬୮। ସନ୍ନିପାତାନୁଜାନନାଦିକଥା

୧୩୨। ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ତରନ୍ତି ଓତରନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ତିତ୍ଥଂ, ଉଦକତିତ୍ଥଂ, ତିତ୍ଥଂ ୱିଯାତି ତିତ୍ଥଂ, ଲଦ୍ଧୀତି ଆହ ‘‘ତିତ୍ଥଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଲଦ୍ଧୀ’’ତି। ଲଦ୍ଧି ହି ବହୂନଂ ଲଦ୍ଧିକାନଂ ଓତରଣଟ୍ଠାନତ୍ତା ତିତ୍ଥଂ ନାମ। ଅଞ୍ଞନ୍ତି ସାସନିକଲଦ୍ଧିତୋ ଅଞ୍ଞଂ। ଏତେସନ୍ତି ପରିବ୍ବାଜକାନଂ। ଇତୋତି ଇମସ୍ମା ସାସନିକଲଦ୍ଧିତୋ। ଯନ୍ତି ଯଂ ଧମ୍ମଜାତଂ। ତେସନ୍ତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ। ତେ ଲଭନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦୋ ମନୁସ୍ସୱିସଯୋତି ଆହ ‘‘ତେ ମନୁସ୍ସା’’ତି। ମୂଗସୂକରାତି ଏତ୍ଥ ଥୂଲସରୀରସ୍ସ ସୂକରସ୍ସ ସଦ୍ଦମତ୍ତସ୍ସାପି ଅଭାୱତୋ ମୂଗସୂକରୋ ନାମାତି ଆହ ‘‘ଥୂଲସରୀରସୂକରା’’ତି।

୧୩୫।ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ। ସୋତି ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦୋ। କିନ୍ତି କିଂ ଆପତ୍ତି। ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ କମ୍ମନ୍ତି ଆସଙ୍କା ଭୱେଯ୍ୟାତି ଆହ ‘‘ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତୀ’’ତି। ସା ଚ ଖୋ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତି ମୁସାୱାଦଲକ୍ଖଣେନ ନ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। କେନ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଭଗୱତୋ ପନ ୱଚନେନା’’ତି। ୱଚନେନାତି ଚ ‘‘ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ କିଂ ହୋତି? ଦୁକ୍କଟଂ ହୋତୀ’’ତି (ମହାୱ। ୧୩୫) ୱଚନେନ। ଅକିରିଯସମୁଟ୍ଠାନାତି ଆୱି କତ୍ତବ୍ବାଯ ଆପତ୍ତିଯା ଅକରଣେନ ଅକିରିଯସମୁଟ୍ଠାନା।

ମନୁଜେନାତି ମନୁସ୍ସେନ। ୱାଚାତି ୱାଚାଯ। ଯକାରସ୍ସ ହି ଲୋପୋ। ଗିରନ୍ତି ସଦ୍ଦଂ। ପରେତି ଅଞ୍ଞେ ପୁଗ୍ଗଲେ। ୱାଚସିକନ୍ତି ୱାଚାତୋ ସମୁଟ୍ଠିତଂ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ଭିକ୍ଖୁ କେନଚି ଆସନ୍ନେ ଠିତେନ ମନୁଜେନ ୱାଚାଯ ଅନାଲପନ୍ତୋ ହୋତି, ପରେ ଦୂରେ ଠିତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ସଦ୍ଦାଯ ଗିରଂ

ମହାସଦ୍ଦଂ ନୋ ଚ ଭଣେୟ୍ୟ, ଏଓମ୍ପି ଓ୍ୱାଚସିକମେଓ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି।

ଅନ୍ତରାୟିକୋତି ଏତ୍ଥ କରୋତ୍ଥନ୍ତେ ଣିକପଚ୍ଚଯୋତି ଆହ ''ଅନ୍ତରାଯକରୋ''ତି। ''କିମତ୍ଥାଯା''ତି ଇମିନା କିସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ତଦତ୍ଥେ ଚତୁତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି, ହେତ୍ୱତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତେଓ୍ୱ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ''ଦୁତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଅଧିଗମାଯା''ତିଆଦୀସୁ। ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଉଦ୍ଦେସତୋ ଚାତି ''ସୁଣାତୁ ମେ ଭନ୍ତେ ସଙ୍ଘୋ''ତିଆଦିଉଦ୍ଦେସତୋ ଚ। ନିଦ୍ଦେସତୋ ଚାତି ''ପାତିମୋକ୍ଖନ୍ତି ଆଦିମେତ''ନ୍ତିଆଦିନିଦ୍ଦେସତୋ ଚ।

୧୩୬।ଦେଓ୍ୱସିକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଣିକପଚ୍ଚଯୋ ଓ୍ୱିଚ୍ଛତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଆହ ''ଦିଓ୍ୱସେ ଦିଓ୍ୱସେ''ତି। ତତିଯେ ଚ ସତ୍ତମେ ଚ ପକ୍ଖେତି ଏକସ୍ସ ଉତୁନୋ ଅଟ୍ଠସୁ ପକ୍ଖେସୁ ତତିଯେ ଚ ସତ୍ତମେ ଚ ପକ୍ଖେ। ''ଓ୍ୱଚନତୋ''ତି ପଦଂ ''ଓ୍ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ପଦେ ଞାପକହେତୁ। ତଥାରୂପେ ପଚ୍ଚଯେତି ତଥାରୂପେ ଓ୍ୱିକତିଚାରିତ୍ତସଙ୍ଖାତେ ପଚ୍ଚଯେ। ଅନୁଓ୍ୱତ୍ତିତବ୍ବନ୍ତି ଅନୁମତିଂ ଓ୍ୱତ୍ତିତବ୍ବଂ। ଓ୍ୱଚନତୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପୁବ୍ବେ ଞାପକହେତୁଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଏତନ୍ତି ''ଯସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଚାତୁଦ୍ଦସେ ଓ୍ୱା ପନ୍ନରସେ ଓ୍ୱା ଉଦ୍ଦିସିତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଓ୍ୱଚନଂ।

୭୧। ସୀମାନୁଜାନନକଥା

୧୩୮।ନିମିତ୍ତା କିତ୍ତେତବ୍ବାତି ନିମିତ୍ତାନି କିତ୍ତେତବ୍ବାନି। ନିକାରସ୍ସ ହି ଆକାରୋ। ନିମିତ୍ତଂ କତୋତି ଏସୋ ପବ୍ବତୋ ନିମିତ୍ତଂ କତୋତି ଯୋଜନା। ଏସେଓ୍ୱ ନଯୋ ପରତୋପି। ''ଏସେଓ୍ୱ ନଯୋ''ତି ଇମିନା ''ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ କିଂ ନିମିତ୍ତଂ? ପାସାଣୋ ଭନ୍ତେ, ଏସୋ ପାସାଣୋ ନିମିତ୍ତ''ନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଅତିଦିସତି। ଏସେଓ୍ୱ ନଯୋ ସେସେସୁପି। କେଓ୍ୱଲଂ ପନ ଓ୍ୱନୋଦକେସୁ ''ଏତଂ ଓ୍ୱନଂ, ଏତଂ ଉଦକ''ନ୍ତି ଓ୍ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ନଦିଯଂ ''ଏସା ନଦୀ''ତି ଓ୍ୱତ୍ତବ୍ବା। ଏତ୍ଥ ପନାତି ଏତିସ୍ସଂ ଉତ୍ତରାଯଂ ଅନୁଦିସାଯଂ ପନ। ହୀତି ଫଲଜୋତକୋ। ତସ୍ମାତି ''ନିମିତ୍ତା କିତ୍ତେତବ୍ବା''ତି ଓ୍ୱଚନେ। ସୀମମଣ୍ଡଲନ୍ତି ସୀମବିମ୍ବଂ। ସମ୍ବନ୍ଧନ୍ତେନାତି ପୁରିମନିମିତ୍ତେନ ପଚ୍ଛିମନିମିତ୍ତଂ ସମ୍ବନ୍ଧନ୍ତେନ। ଇମିନା ଏକନ୍ତରିକାଦିଓ୍ୱସେନ ନିମିତ୍ତକିତ୍ତନଂ ନ ଓ୍ୱଟ୍ଟତି ନିମିତ୍ତେନପି ନିମିତ୍ତାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧାଭାଓ୍ୱତୋତି ଦସ୍ସେତି। ପୁରିମନିମିତ୍ତେନ ପଚ୍ଛିମନିମିତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧେ ସତି ଅଜ୍ଜ ଏକଂ ନିମିତ୍ତଂ କିତ୍ତେତ୍ୱା ସ୍ୱେ ଏକଂ ନିମିତ୍ତଂ କିତ୍ତେତ୍ୱାତି ଏଓ୍ୱଂ କାଲନ୍ତରେପି ନିମିତ୍ତଂ କିତ୍ତେତ୍ୱା ସମ୍ମନିତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତୀତି ଓ୍ୱଦନ୍ତି।

ପବ୍ବତୋତି ଏତ୍ଥ ପବ୍ବଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ଫଠଉ, ତଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୀତି ପବ୍ବତୋ। ଓ୍ୱାଲିକରାସିସ୍ସ ସୁଦ୍ଧପଂସୁପବ୍ବତପସଙ୍ଗତ୍ତା ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ''ଓ୍ୱାଲିକରାସି ପନ ନ ଓ୍ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ଇତରୋପୀତି ଓ୍ୱାଲିକରାସିତୋ ଅଞ୍ଞୋପି ତିଓ୍ୱିଧୋ ପବ୍ବତୋ। ହତ୍ଥିପ୍ପମାଣତୋତି ଅଡ୍ଢଟ୍ଠମରତନହତ୍ଥିପମାଣତୋ। ଚତୂସୁ ଦିସାସୂତି ଓ୍ୱିହାରସ୍ସ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ। ଚତୂହି ଓ୍ୱା ତୀହି ଓ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଓ୍ୱାସଦ୍ଦେନ ତତୋ ଅଧିକାନିପି ଗହେତବ୍ବାନି। ଏକେନ ଓ୍ୱା ନିମିତ୍ତେନାତି ଯୋଜନା। ଇତୋତି ପବ୍ବତନିମିତ୍ତତୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଏକେନ ନିମିତ୍ତେନ ନ ଓ୍ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା। ତନ୍ତି ପବ୍ବତଂ। ତସ୍ମାତି ଏକସ୍ସେଓ୍ୱ ନିମିତ୍ତସ୍ସ କିତ୍ତିତତ୍ତା। ଯୋ ପବ୍ବତୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ପବ୍ବତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅନ୍ତୋତି ପବ୍ବତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ।

ତତିଯଭାଗଂ ଓ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଓ୍ୱାସଦ୍ଦେନ ପଠମଭାଗୋପି ଏକଦେସୋପି ଗହେତବ୍ବୋ। ତସ୍ସାତି ତତ୍ତକସ୍ସ ପଦେସସ୍ସ। ତତିଯଭାଗାଦିତୋ ଅପରଂ ସବ୍ବପବ୍ବତଂ ଅନ୍ତୋକତ୍ୱା ସମ୍ମତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଚେ''ତିଆଦି।

ପାସାଣନିମିତ୍ତେ ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ପସତି ଘନଭାଓ୍ୱେନ ବନ୍ଧତୀତି ପାସାଣୋ। ଅଯଗୁଳଓପି ପାସାଣସଙ୍ଖମେଓ୍ୱ ଗଚ୍ଛତି ତେନ ତସ୍ସ ସଦିସତ୍ତା। ଅଯଗୁଳଓପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦେନ ତମ୍ବକଂସଓ୍ୱଟ୍ଟଲୋହସୁଓ୍ୱଣ୍ଣରଜତାଦଯୋପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯୋ କୋଚୀତି ସିଲାପଓ୍ୱାଳଅମଣିଆଦୀସୁ ଯୋ କୋଚି। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସପଲଗୁଳଅପିଣ୍ଡପରିମାଣତା ସଣ୍ଠାନତୋ ଗହେତବ୍ବା, ନ ତୁଲିତ୍ୱା ଗଣନଓ୍ୱସେନ। ଖୁଦ୍ଦକତରୋ ପାସାଣୋତି ଯୋଜନା। ଯୋ ପିଟ୍ଠିପାସାଣୋ ଓ୍ୱା ଯୋ ଉଟ୍ଠିତପାସାଣୋ ଓ୍ୱାତି ଯୋଜନା କାତବ୍ବା – ଉତ୍ତରଓ୍ୱାକ୍ୟେ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଅନିଯମନିଦ୍ଦେସଓ୍ୱଚନତ୍ତା ''ପାସାଣସଙ୍ଖଂଯେଓ୍ୱା''ତି ଏତ୍ଥ ଏଓ୍ୱକାରେନ ''ନ ପବ୍ବତସଙ୍ଖ''ନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ମହତୋ ପିଟ୍ଠିପାସାଣସ୍ସାତି ଆଯାମଓ୍ୱିତ୍ଥାରୁବ୍ବେଧତୋ ମହନ୍ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିପାସାଣସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲପିଟ୍ଠିପାସାଣସ୍ସ ଓ୍ୱିଯ। ତନ୍ତି ପିଟ୍ଠିପାସାଣଂ। ନ ଓ୍ୱଟ୍ଟତୀତି କିତ୍ତେତୁଂ ନ ଓ୍ୱଟ୍ଟତି। ହୀତି ଲଦ୍ଧଦୋସଜୋତକୋ। ତନ୍ତି ପିଟ୍ଠିପାସାଣଂ। ସୀମାଯାତି ସୀମତୋ। ଓ୍ୱିହାରୋପୀତି ନ କେଓ୍ୱଲଂ ନିମିତ୍ତମେଓ୍ୱ, ଓ୍ୱିହାରୋପି। ପିଟ୍ଠିପାସାଣୋ ନ କିତ୍ତେତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିତ୍ତେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ''ପିଟ୍ଠିପାସାଣ''ନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ଓ୍ୱନନିମିତ୍ତେ ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଓ୍ୱନିଯତି ମଯୂରକୋକିଲାଦୀହି ସତ୍ତେହି ସମ୍ଭଜିଯତୀତି ଓ୍ୱନଂ, ଓ୍ୱନନ୍ତି ସମ୍ଭଜନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଓ୍ୱା ଓ୍ୱନଂ। ତଚୋ ଏଓ୍ୱ ସାରୋ ଏତେସନ୍ତି ତଚସାରୋ, ତାଲନାଳିକେରାଦଯୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଓ୍ୱେଣୁଆଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅନ୍ତୋ ସାରୋ ଏତେସନ୍ତି ଅନ୍ତୋସାରା, ସାକସାଲାଦଯୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଖଦିରାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅନ୍ତୋସାରମିସ୍ସକାନନ୍ତି ଅନ୍ତୋସାରେହି ରୁକ୍ଖେହି ମିସ୍ସକାନଂ। ରୁକ୍ଖାନଂ

ୱନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଓଯଓଅଓଯୱିଭାୱେନ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇମିନା ତିଣୱନଂ ରୁକ୍ଖୱନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ତିଣାନଂ ୱନ’’ନ୍ତି ୱା ‘‘ରୁକ୍ଖାନଂ ୱନ’’ନ୍ତି ୱା ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତିଣମେୱ ୱନଂ, ରୁକ୍ଖୋଯେୱ ୱନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତେୱ। ଚତ୍ତାରୋ ୱା ପଞ୍ଚ ୱା ରୁକ୍ଖାତି ଚତୁପଞ୍ଚରୁକ୍ଖା, ତେ ମତ୍ତଂ ପମାଣମେତ୍ଥାତି ଚତୁପଞ୍ଚରୁକ୍ଖମତ୍ତଂ ୱନଂ, ତତୋତି ଚତୁପଞ୍ଚରୁକ୍ଖମତ୍ତତୋ। ଏକଦେସନ୍ତି ୱନସ୍ସ ଏକଦେସଂ। ୱନମଜ୍ଝେତି ୱନସ୍ସ ୱେମଜ୍ଝେ, ୱନସ୍ସୂପରୀତି ଅତ୍ଥୋ। ରୁକ୍ଖନ୍ତରେସୁ ଏୱ ହି ୱିହାରଂ କରୋନ୍ତି। ଏକଦେସନ୍ତି ୱନସ୍ସ ଏକଦେସଂ। ତଞ୍ଚାତି ୱନେ। ‘‘ଠିତୱନ’’ନ୍ତି ପଦଂ ‘‘କିତ୍ତେତ୍ୱା’’ତି ପଦେ ଅୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ, ‘‘ନ କିତ୍ତେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପଦେ ୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ।

ରୁକ୍ଖନିମିତ୍ତେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ରୁକ୍ଖିଯତି ଫଲାଦିକାମେହି ସଂୱରିଯତି ରକ୍ଖିଯତୀତି ରୁକ୍ଖୋ, ମହିଯଂ ରୁହତୀତି ୱା ରୁକ୍ଖୋ। ଜୀୱମାନକୋତି ଲୋକୱୋହାରୱସେନ ମୂଲଙ୍କୁରାଦିହରିତସଙ୍ଖାତଜୀୱମାନକୋ । ପରିଣାହତୋତି ୱିସାଲଭାୱତୋ। ସୂଚିଦଣ୍ଡକପମାଣୋତି ସୂଚିଯା ଲେଖନିଯା ଦଣ୍ଡଭୂତୱେଠଉପମାଣୋ। ସୋ ୱେଠଉ କନିଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲିପମାଣୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତତୋତି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲୁବ୍ବେଧସୂଚିଦଣ୍ଡକପମାଣପରିଣାହରୁକ୍ଖତୋ। ୱଂସନଠଅକସରାୱାଦୀସୂତି ୱଂସୋ ଚ ନଠଅକୋ ଚ ସରାୱୋ ଚ ୱଂସନଠଅକସରାୱା, ତେ ଆଦଯୋ ଯେସଂ କପାଲାଦୀନନ୍ତି ୱଂସନଠଅକସରାୱାଦଯୋ, ତେସୁ। ତତୋତି ୱଂସାଦିତୋ। ତଂଖଣମ୍ପୀତି ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତକ୍ଖଣେପି। ଅକାରଣନ୍ତି ଅପମାଣଂ। ଏତନ୍ତି ନୱମୂଲସାଖାନିଗ୍ଗମନଂ। ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ସାମଞ୍ଞନାମେନପି ୱିସେସନାମେନପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଇମିନା ପବ୍ବତାଦୀସୁପି ‘‘ପବ୍ବତୋ’’ତି ସାମଞ୍ଞନାମେନପି ‘‘ୱଙ୍କପବ୍ବତୋ ୱେପୁଲ୍ଲପବ୍ବତୋ’’ତି ୱିସେସନାମେନପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ମଗ୍ଗନିମିତ୍ତେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ମଗ୍ଗିଯତି ପଥିକେହି, ମଗ୍ଗମୂଠହେହି ୱା ଅନ୍ୱେସିଯତୀତି ମଗ୍ଗୋ। ଯୋ ଯାଦିସୋ ଜଙ୍ଘମଗ୍ଗୋ ୱା ସକଟମଗ୍ଗୋ ୱା ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଗାମନ୍ତରାନି ଗଚ୍ଛତି, ସୋ ତାଦିସୋ ଜଙ୍ଘମଗ୍ଗୋ ୱା ସକଟମଗ୍ଗୋ ୱା ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଉକ୍କମିତ୍ୱାତି ପକ୍କମିତ୍ୱା। ଯୋ ଜଙ୍ଘମଗ୍ଗୋ ଓତରତି, ସୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଅୱଠଅଞ୍ଜାତି ଅପରିଭୋଗା। ଗମନଂ ଜନେତୀତି ଜଙ୍ଘୋ। ଜଣ୍ଣୁଗୋପ୍ଫକାନଂ ମଜ୍ଝପଦେସୋ। ସହ ଅତ୍ଥେନ ପଣିଯଧନେନାତି ସତ୍ଥୋ, ଜଙ୍ଘେନ ୱିଚରନ୍ତୋ ସତ୍ଥୋ ଜଙ୍ଘସତ୍ଥୋ। ସକତି ସମତ୍ଥେତି ଭାରଂ ୱହିତୁନ୍ତି ସକଟୋ, ତେନ ୱିଚରନ୍ତୋ ସତ୍ଥୋ ସକଟସତ୍ଥୋ। ଜଙ୍ଘସତ୍ଥୋ ଚ ସକଟସତ୍ଥୋ ଚ ଜଙ୍ଘସକଟସତ୍ଥା, ତେହି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଏତନ୍ତି ନିମିତ୍ତଂ।

କୋଣନ୍ତି ୱିହାରକୋଣଂ। ଗତଂ ପନ ମଗ୍ଗନ୍ତି ଯୋଜନା। ପରଭାଗେତି ୱିହାରଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେହି ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି ପରଭାଗେ। ଦସସୁ ନାମେସୂତି ସତିପଟ୍ଠାନଟ୍ଠକଥାଦୀସୁ ଆଗତେସୁ ‘‘ମଗ୍ଗୋ ପନ୍ଥୋ ପଥୋ ପଜ୍ଜୋ’’ତିଆଦୀସୁ, ଅଭିଧାନାଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୭୩; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୦୬) ଚ ଆଗତେସୁ ‘‘ମଗ୍ଗୋ ପନ୍ଥୋ ପଥୋ ଅଦ୍ଧା’’ତିଆଦୀସୁ ଦସସୁ ମଗ୍ଗନାମେସୁ। ଯେନ କେନଚି ନାମେନାତି ଇମିନା ପବ୍ବତାଦୀସୁପି ‘‘ପବ୍ବତୋ ଗିରି ସେଲୋ ଅଦ୍ଦି ନଗୋ ଅଚଲୋ ସିଲୁଚ୍ଚଯୋ ସିଖରୀ ଭୂଧରୋ’’ତିଆଦୀସୁ ଅନେକେସୁ ନାମେସୁ ଯେନ କେନଚି ନାମେନ କିତ୍ତେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ୱମ୍ମିକନିମିତ୍ତେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଉପଚିକାହି ୱମିଯତି, ସରବୂଘରଗୋଲିକାଦଯୋ ସତ୍ତେ ୱମତୀତି ୱା ୱମ୍ମିକୋ। ତଂଦିୱସଜାତୋତି ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତକିତ୍ତିତଦିୱସେ ଜାତୋ। ତତୋତି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲୁବ୍ବେଧଗୋୱିସାଣପମାଣୱମ୍ମୀକତୋ।

ନଦୀନିମିତ୍ତେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ନଦତି ସନ୍ଦତୀତି ନଦୀ, ନଦନ୍ତୋ ଏତି ଗଚ୍ଛତୀତି ୱା ନଦୀ। ଯସ୍ସାତି ନଦିଯା, ସୋତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଏକପକ୍ଖେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଏକମାସେ ଛକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱସ୍ସନ୍ତଭାୱଂ ଦୀପେତି। ୱିଗତମତ୍ତେ ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଇଦିସେ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସ’’ନ୍ତିଆଦିଅତ୍ଥଂ ଅତିଦିସତି। ତିମଣ୍ଡଲନ୍ତି ହେଟ୍ଠା ଜାଣୁମଣ୍ଡଲଂ, ଉପରି ନାଭିମଣ୍ଡଲନ୍ତି ତିମଣ୍ଡଲଂ। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ତିତ୍ଥେ ୱା ଅତିତ୍ଥେ ୱା। ଉଦକେନ ତେମିଯତୀତି ଯୋଜନା, ତିନ୍ତିଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ କେୱଲଂ ନିମିତ୍ତେଯେୱ ଅଯଂ ନଦୀ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ନଦୀପାରଗମନାଦିକେପୀତି ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖୁନିଯା’’ତିଆଦି। ଇଦଂ ‘‘ନଦୀପାରଗମନେପୀ’’ତି ପଦେନେୱ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ।

ଯା ପନାତି ନଦୀ ପନ, ଗତାତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ନଦିଂ। ୱତିନ୍ତି ପାଠଇଂ। ରୁକ୍ଖପାଦେତି ରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲେ। ଉଦକଞ୍ଚ ଆୱରଣଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ପୱତ୍ତତିଯେୱାତି ଯୋଜନା। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ। ଅପୱତ୍ତମାନା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଦୁବ୍ବୁଟ୍ଠିକାଲେତି ଗିମ୍ହସଦିସେ ଦୁବ୍ବୁଟ୍ଠିକାଲେ। ‘‘ନିରୁଦକଭାୱେନା’’ତି ଇମିନା ‘‘ଆୱରଣଭାୱେନା’’ତି ୱିସେସନଂ ନିୱତ୍ତେତି। ସାତି ଉଦକମାତିକା। ସମ୍ପାଦେନ୍ତୀ ହୁତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଂ ପୱତ୍ତତୀତି ଯୋଜନା। ନିମିତ୍ତଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ମନୁସ୍ସେହି ନୀହଟତ୍ତା, ସଯଞ୍ଚ ଅଗମନତ୍ତା ନ ୱଟ୍ଟତି। ଯା ପନାତି ଉଦକମାତିକା ପନ। ମୂଲେତି ପଠମକାଲେ। କାଲନ୍ତରେନ ନଦୀ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ଉଦକମାତିକଂ।

ଉଦକନିମିତ୍ତେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଉଦତି ପସୱତୀତି ଉଦକଂ। ଭୂମିଗତମେୱ ଉଦକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଞ୍ଚାତି ଭୂମିଗତୌଦକଞ୍ଚ। ଆୱାଟ…ପେ… ସମୁଦ୍ଦାଦୀସୁ ଠିତଂ ଅପୱତ୍ତନକୌଦକନ୍ତି ଯୋଜନା। ଉକ୍ଖେପିମନ୍ତି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗହିତଂ। ତନ୍ତି ୱଚନଂ। ସୂକରଖତାଯପୀତି ସୂକରେହି ଖତାଯ ୱାପିଯାପି। ତଂଖଣଞ୍ଞେୱାତି ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତେ କିତ୍ତନକ୍ଖଣେଯେୱ। ଆୱାଟୋଯେୱ ଖୁଦ୍ଦକଟ୍ଟେନ ଆୱାଟକଂ। ତନ୍ତି ନିମିତ୍ତସଞ୍ଞାକରଣଂ। କାତୁଞ୍ଚାତି ସଯଂ କାତୁଞ୍ଚ। କାରାପେତୁଞ୍ଚାତି ପରେହି କାରାପେତୁଞ୍ଚ। କସ୍ମା ଲାଭସୀମାଯଂ ନ ୱଟ୍ଟତି? ଲାଭସୀମା ହି ଅଞ୍ଞେସଂ ପୀଳଅନଂ କରୋତୀତି। ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ନଯତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସମାନସଂୱାସକସୀମା''ତିଆଦି। ଏତ୍ଥାତି ସମାନସଂୱାସକସୀମାଯଂ।

ଅଟ୍ଠଦିସଂ ସନ୍ଧାଯ ଅଟ୍ଠ ନିମିତ୍ତାନି ୱୁତ୍ତାନୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସାତି ସୀମା। ଏକେନ ୱା ନିମିତ୍ତେନାତି ଯୋଜନା। ତିଣ୍ଣଂ ନିମିତ୍ତାନଂ କିତ୍ତନେ ନିମିତ୍ତାନଂ ଠିତଦିସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ''ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯା''ତିଆଦିନା କିତ୍ତେତବ୍ବଂ। ନିମିତ୍ତାନଂ ସତକିତ୍ତନେ ସୀମାଯ ଅଟ୍ଠଦିସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଏକିସ୍ସାଯପି ଦିସାଯ ବହୁନିମିତ୍ତାନି କିତ୍ତେତବ୍ବାନି। ସିଙ୍ଘାଟକସଣ୍ଠାନାତି ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନଂ ସମାଗମଟ୍ଠାନେ ସିଙ୍ଘାଟକସଣ୍ଠାନା, ତିକୋଣା ନାମ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଚତୁରସ୍ସାତି ସମଚତୁରସ୍ସା। ସିଙ୍ଘାଟକସଣ୍ଠାନାତି ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ ସମୋଧାନଟ୍ଠାନେ ସିଙ୍ଘାଟକସଣ୍ଠାନା। ଅଡ୍ଢଚନ୍ଦମୁଦିଙ୍ଗାଦିସଣ୍ଠାନା ପନ ନିମିତ୍ତାନଂ ଠିତସଣ୍ଠାନେନ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ତନ୍ତି ସୀମଂ। ବନ୍ଧିତୁକାମେହି ନିସ୍ସଞ୍ଚାରସମଯେ ବନ୍ଧିତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ବଦ୍ଧସୀମୱିହାରାନନ୍ତି ବଦ୍ଧା ସୀମା ଏତେସୂତି ବଦ୍ଧସୀମା, ତେ ଏୱ ୱିହାରାତି ବଦ୍ଧସୀମୱିହାରା, ତେସଂ। ଦିସାଚାରିକଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ଦିସାସୁ ଚାରିକଭିକ୍ଖୂନଂ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଏକଗାମଖେତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପେସେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକଜ୍ଝନ୍ତି ଏକତୋ। ଅଞ୍ଞାନିପୀତି ସୀମବନ୍ଧଗାମଖେତ୍ତତୋ ଅଞ୍ଞାନିପି। ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ପନ ଆହାତି ଯୋଜନା। ତତୋତି ତେହି ନାନାଗାମଖେତ୍ତେହି। ଆଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସାମୀଚିଦସ୍ସନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ''ଆଗମନମ୍ପି ଅନାଗମନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ଏକସୀମଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅନ୍ତୋନିମିତ୍ତଗତେହି ଆଗନ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ସନ୍ନିପତିତେସୁ ସନ୍ତେସୁ ସୀମା ବନ୍ଧିତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରିଯନ୍ତଂ କତ୍ୱାତି ହେଟ୍ଠିମପରିଯନ୍ତଂ କତ୍ୱା।

ପବ୍ବଜୁପସମ୍ପଦାଦୀନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭଣ୍ଡୁକମ୍ମାପୁଚ୍ଛନଂ (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୯୮; ୱି। ସଙ୍ଗ। ଅଟ୍ଠ। ୧୪୪) ସନ୍ଧାଯ ପବ୍ବଜ୍ଜାଗହଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଖଣ୍ଡସୀମାତି ୱିହାରପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଖଣ୍ଡିତଂ ୱିଯ ଛିନ୍ଦିତଂ ୱିଯ ପୱତ୍ତା ସୀମା ଖଣ୍ଡସୀମା। ତନ୍ତି ଖଣ୍ଡସୀମଂ। ୱତ୍ତଂ ଜାନିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ତଂ ୱିଭାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଚେ ହୀ''ତିଆଦି। ସୀମନ୍ତି ଖଣ୍ଡସୀମଂ। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ ବନ୍ଧିଯମାନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସା ପମାଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସା''ତିଆଦି। ସାତି ଖଣ୍ଡସୀମା। ଅବ୍ଭୁନକମ୍ମେ ସଦ୍ଧିଂ କମ୍ମାରହେନ ୱୀସତି ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ଏକୱୀସତି ଭିକ୍ଖୂ''ତି। ତତୋତି ଏକୱୀସତିଭିକ୍ଖୁତୋ। ଗଣ୍ହନ୍ତୀପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦୋ ସହସ୍ସତୋ ୱରଂ ପନ ପଗେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ସହସ୍ସତୋ ଅଧିକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀପି ୱିହାରପଚ୍ଚନ୍ତେ ଖଣ୍ଡିତେ ଖଣ୍ଡସୀମାଯେୱ ନାମ। ତନ୍ତି ଖଣ୍ଡସୀମଂ।

ତତ୍ରାତି ଖଣ୍ଡସୀମମହାସୀମାସୁ ଆଧାରେ ଭୁମ୍ମଂ। ଅଥାତି ଅନନ୍ତରଂ। ଏୱନ୍ତି ଇମାଯ ଅୱିପ୍ପୱାସକମ୍ମୱାଚାଯ ସମ୍ମନିଯମାନେ। ହୀତି ଫଲଜୋତକୋ। ସୀମନ୍ତି ସମାନସଂୱାସକସୀମଂ। ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତୀତି ପଠମଂ ଅୱିପ୍ପୱାସଂ ଅସମୂହନିତ୍ୱା ସୀମଂ ସମୂହନିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି। ସୀମନ୍ତରିକପାସାଣାତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୀମାନଂ ଅନ୍ତରେ ୱେମଜ୍ଝେ ଠପିତା ପାସାଣା। ଚତୁରଙ୍ଗୁଲପମାଣାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଏକଙ୍ଗୁଲିପମାଣାପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ସମନ୍ତାତି ଖଣ୍ଡସୀମାଯ ସମନ୍ତା। ଅନୁପରିଯାଯନ୍ତେହୀତି ଅନୁକ୍କମେନ ଖଣ୍ଡସୀମପରିଯାଯନ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ତେହି ସୀମନ୍ତରିକପାସାଣେହି, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୀମାନଂ ନିମିତ୍ତାନି ପଠମଂ କିତ୍ତେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ତାସୁ ଯଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତଂ ବନ୍ଧିତବ୍ବଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଚେ ପନା''ତିଆଦି। ଯଥିଚ୍ଛିତଂ ବନ୍ଧିତୁଂ ୱଟ୍ଟନ୍ତୋପି ପୋରାଣାଚିଣ୍ଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଏୱଂ ସନ୍ତେପୀ''ତିଆଦି। ଉଭିନ୍ନମ୍ପୀତି ଦ୍ୱୀସୁ ସୀମାସୁ ଠିତାନଂ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି କମ୍ମନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା।

ଚସଦ୍ଦୋ ୱାକ୍ୟାରମ୍ଭଜୋତକୋ। ଏସା ସୀମା ନାମାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ପିଟ୍ଠିପାସାଣାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ। ନିମିତ୍ତପାସାଣା ଯଥାଠାନେ ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ପିଟ୍ଠିପାସାଣସ୍ସୁପରି ନିମିତ୍ତପାସାଣଂ ଠପିତମତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପିଟ୍ଠିପାସାଣଂ ପନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ନିମିତ୍ତପାସାଣଂ ତତ୍ଥ ନିଖଣିତ୍ୱା ଯଥା ଠାନା ନ ଚାୱେନ୍ତି, ତଥା ଠପେନ୍ତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଯଥାଠାନେ ତିଟ୍ଠନ୍ତିଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ନ ସୀମାତି ସୀମାଯ ପଥୱିସନ୍ଧାରକଂ ଉଦକଂ ପରିଯନ୍ତଂକତ୍ୱା ଗତତ୍ତା ସୀମା ନ ଝାଯତି।

କୁଟିଗେହେପୀତି ଏତ୍ଥ କୁଟୀତି ଚ ଗେହନ୍ତି ଚ ଅଗାରସ୍ସେୱ ନାମଂ। ଅଗାରଞ୍ହି ସୀତାଦିଦୁକ୍ଖସ୍ସ କୁଟନଟ୍ଠେନ ଛିନ୍ଦନଟ୍ଠେନ ଚ ନାନାଦବ୍ବସମ୍ଭାରସ୍ସ ଗହଣଟ୍ଠେନ ଚ କୁଟିଗେହନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କୁଟି ଏୱ ଗେହଂ କୁଟିଗେହଂ, ତସ୍ମିମ୍ପି। ଭିତ୍ତିଂ ଅକିତ୍ତେତ୍ୱାତି ଇଦଂ ଇଟ୍ଠକଦାରୁମଯଂ ଭିତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ

ସିଲାମଯା ଭିତ୍ତି ନିମ୍ମିତୂପଗା ଭଵେୟ୍ୟ, ଭିତ୍ତିପି କିଡେତଙ୍କା। ଅନ୍ତୋ କରିତ୍ୱାତି କୁଟିଗେହସ୍ସ ଭିତ୍ତିଯା ୱା ଅନ୍ତୋ କତ୍ୱା। ପମୁଖେତି କୁଟିଗେହସ୍ସ ଆଲିନ୍ଦେ। ନିବ୍ବୋଦକପତନଟ୍ଠାନେତି ନିଗ୍ଗଲିତ୍ୱା ଉଦକସ୍ସ ପତନଟ୍ଠାନେ। ଏୱଂ ସମ୍ମତାଯ ସୀମାଯାତି ଯୋଜନା।

''କୁଟ୍ଟଂ ଅକିତ୍ୱେତ୍ୱା''ତି ଇଦଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅନ୍ତୋତି ଲେଣସ୍ସ, କୁଟସ୍ସ ୱା ଅନ୍ତୋ। ଓକାସେତି ଏକୱୀସତିଯା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଓକାସେ। ଏୱନ୍ତି ଇମିନାକାରେନ ସମ୍ମନିଯମାନେ। ଅନ୍ତୋତି ଭିତ୍ତିଯା ଅନ୍ତୋ।

ହେଟ୍ଠା ନ ଓତରତୀତି ହେଟ୍ଠା ଆକାସତଲତ୍ତା ନ ଓତରତି। ନନୁ ଥମ୍ଭେ ଅନୁସାରିତ୍ୱା ଓତରଣୋ ଭଵେୟ୍ୟ, କସ୍ମା ନ ଓତରତୀତି? ଥମ୍ଭାନମୁପରି ଏକୱୀସତିଯା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଓକାସାଭାୱତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ହେଟ୍ଠା ଓତରଣାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଚେ ପନା''ତିଆଦି। ତୁଲାନନ୍ତି ଥମ୍ଭାନମୁପରି ତିରିଯୱସେନ ଠିତାନଂ ରୁକ୍ଖୱିସେସାନଂ। ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ଭୂମିତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା। ତୁଲାରୁକ୍ଖେହୀତି ତୁଲାସଙ୍ଖାତେହି ରୁକ୍ଖେହି। ''ଏକସମ୍ବନ୍ଧୋ''ତି ଇମିନା ନ କେୱଲଂ ତୁଲାରୁକ୍ଖେହେୱ ଏକସମ୍ବନ୍ଧୋ, ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଚତୁନ୍ନଂ ଭିତ୍ତୀନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ପି ସମ୍ବନ୍ଧୋତି ଦସ୍ସେତି। ହେଟ୍ଠାପି ଓତରତୀତି ଭିତ୍ତୀନମୁପରି ଏକୱୀସତିଯା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଓକାସପହୋନକତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ଥମ୍ଭମତ୍ଥକେ...ପେ... ହୋତୀତି ଇମିନା ବହୂହି ଥମ୍ଭେହି କତପାସାଦସ୍ସ ଏକେକସ୍ମିଂ ଥମ୍ଭମତ୍ଥକେ ଏକୱୀସତିଯା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଓକାସେ ସତି ହେଟ୍ଠା ଓତରତୀତି ଦସ୍ସେତି। ନିୟ୍ୟୂହକାଦୀସୂତି ନାଗଦନ୍ତକାଦୀସୁ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଭିତ୍ତିଖିଲାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଭିତ୍ତି ଚାତି ଇଟ୍ଠକଦାରୁମଯା ଭିତ୍ତି ଚ। ସଚେ ସିଲାମଯା ଭିତ୍ତି ଚ ଥମ୍ଭା ଚ ହୋନ୍ତି, କିଡେତଙ୍କା। ଭିତ୍ତିଲଗ୍ଗେତି ଭିତ୍ତୀସୁ ଲଗ୍ଗେ, ଭିତ୍ତୀନଂ ୱା ଲଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ। ହେଟ୍ଠାପାସାଦସ୍ସାତି ହେଟ୍ଠାପାସାଦେ ''ଠିତ''ଇତି ପଦେ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହେଟ୍ଠାପାସାଦସ୍ସ ୱା ଥମ୍ଭାନନ୍ତି ଯୋଜନା। ହେଟ୍ଠା ସମ୍ମତାଯ ସୀମାଯ ଉପରି ଆରୋହନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଚେ ପନା''ତିଆଦି। ନିବ୍ବୋଦକପତନଟ୍ଠାନେତି ଛଦନକୋଟିଯଂ।

ତଞ୍ଚାତି ତସ୍ମିଂ ତଲେ। ପିଟ୍ଠିପାସାଣେ ସୀମଂ ବନ୍ଧନ୍ତି ୱିଯ ବନ୍ଧନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତେନେୱ ପରିଚ୍ଛେଦେନାତି ତେନେୱ ତଲପରିଚ୍ଛେଦେନ। ତାଲମୂଲପବ୍ବତେପୀତି ଏତ୍ଥ ତାଲମୂଲଂ ନାମ ହେଟ୍ଠା ମହନ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ତନୁକଂ ହୋତି, ତେନ ସଦିସେ ପବ୍ବତେପି। ୱିତାନସଣ୍ଠାନୋତି ଉଲ୍ଲୋଚସ୍ସ ସଣ୍ଠାନୋ। ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ନିଗ୍ଗତସାଖରୁକ୍ଖସଣ୍ଠାନୋ ୱା ଖୁଜ୍ଜରୁକ୍ଖସଣ୍ଠାନୋ ୱା ହୋତି। ଯଥା ପବ୍ବତୋ ୱିତାନସଣ୍ଠାନୋ ହୋତି, ଏୱଂ ମୁଦିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନୋ ୱା ହୋତି ପଣୱସଣ୍ଠାନୋ ୱାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥ ମୁଦିଙ୍ଗୋ ମଜ୍ଝେ ଥୂଲୋ ହୋତି, ମୂଲେ ଚ ଅନ୍ତେ ଚ ତନୁକୋ। ପଣୱୋ ମଜ୍ଝେ ତନୁକୋ ହୋତି, ମୂଲେ ଚ ଅଗ୍ଗେ ଚ ଥୂଲୋ। ତେସଂ ସଣ୍ଠାନୋ ମୁଦିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନୋ ୱା ପଣୱସଣ୍ଠାନୋ ୱା। ହେଟ୍ଠା ୱାତି ମୁଦିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନସ୍ସ ପବ୍ବତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ୱା। ମଜ୍ଝେ ୱାତି ପଣୱସଣ୍ଠାନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ୱା। ଦ୍ୱେ କୂଟାନୀତି ଦ୍ୱେ ସିଖରାନି। କୂଟନ୍ତରନ୍ତି କୂଟାନଂ ମଜ୍ଝଂ। ଚିନିତ୍ୱା ୱାତି ଇଟ୍ଠକସିଲାହି ଚିନିତ୍ୱା ୱା। ପୂରେତ୍ୱା ୱାତି ପଂସୁୱାଲିକାହି ପୂରେତ୍ୱା ୱା।

ସପ୍ପଫଣସଦିସୋତି ସପ୍ପସ୍ସ ଫଣେନ ସଦିସୋ, ଖୁଜ୍ଜୋ ପବ୍ବତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଆକାସପବ୍ଭାରନ୍ତି ଭିତ୍ତିଯା ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଆକାସସଙ୍ଖାତଂ ପବ୍ଭାରଂ। ସୀମପ୍ପମାଣୋତି ସଦ୍ଧିଂ ଅନ୍ତୋସୁସିରେନ ସୀମପ୍ପମାଣୋ। ଅଗ୍ଗକୋଟିନ୍ତି ଅଗ୍ଗସଙ୍ଖାତଂ କୋଟିଂ। ସଚେ ପନ ପବ୍ବତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଅନ୍ତୋଲେଣଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପରିମସ୍ସାତି ଅନ୍ତୋଲେଣସ୍ସ ଉପରି ଠିତସ୍ସ। ପାରତୋତି ବାହିରତୋ। ଅସ୍ସାତି ପବ୍ବତସ୍ସ ବହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଓରତୋତି ଅନ୍ତତୋ। ଲେଣଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିତ୍ତକଂ ମହନ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ସୀମାପରିଚ୍ଛେଦମତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତ''ନ୍ତି। କିତ୍ତକଂ ଖୁଦ୍ଦକନ୍ତି ଆହ ''ସବ୍ବପଚ୍ଛିମସୀମାପରିମାଣ''ନ୍ତି। ତନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକଂ ଲେଣଂ । ଅତିଖୁଦ୍ଦକନ୍ତି ସବ୍ବପଚ୍ଛିମସୀମାପରିମାଣାଭାୱତୋ ଅତିଖୁଦ୍ଦକଂ। ତତୋତି ଉପରିସୀମତୋ। ବହୀତି ସୀମତୋ ବହି। ''ଯଦି ସୀମପ୍ପମାଣଂ, ସୀମା ହୋତିଯେୱା''ତି ଇମିନା ଯଦି ନ ସୀମପ୍ପମାଣଂ, ନ ସୀମା ହୋତିଯେୱାତି ଦସ୍ସେତି।

ତନ୍ତି ଖଣ୍ଡସୀମଂ। ପୂରେତ୍ୱାତି ଇଟ୍ଠକମତ୍ତିକାଦୀହି ପୂରେତ୍ୱା। ଅଟ୍ଟଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱାତି ଅଟ୍ଟାଲକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା। ଉମଙ୍ଗନଦୀତି ଏତ୍ଥ ଉକାରୋ ଓକାରୱିପରୀତୋ, ତସ୍ମା ପଥୱିଯଂ ଓତରିତ୍ୱା ପୱିସିତ୍ୱା ମଙ୍ଗତି ଗଚ୍ଛତୀତି ଉମଙ୍ଗାତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଉମଙ୍ଗା ଚ ସା ନଦୀ ଚେତି ଉମଙ୍ଗନଦୀ। ତଞ୍ଚାତି ଉମଙ୍ଗନଦିଯଂ। ହେଟ୍ଠାପଥୱିତଲେ ଠିତୋତି ସୀମାଯ ହେଟ୍ଠାପଥୱିତଲେ ଇଦ୍ଧିଯା ଠିତୋ।

ସୀମାମାଳଅକେତି ଖଣ୍ଡସୀମାଯ ମାଳଅକେ। ୱଟରୁକ୍ଖୋତି ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖୋ। ତତୋତି ୱଟରୁକ୍ଖତୋ। ନିଗ୍ଗତପାରୋହୋତି ପୱଡ୍ଢଂୱ ହୁତ୍ୱା ରୁକ୍ଖୋ ଆରୋହତି ଅନେନାତି ପାରୋହୋ, ଏକୋ ମୂଲୱିସେସୋ। ନିଗ୍ଗତୋ ପାରୋହୋ ନିଗ୍ଗତପାରୋହୋ। ମହାସୀମଂ ସୋଧେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ସୋଧନଂ ନାମ ମହାସୀମଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ହତ୍ଥପାସାନଯନଂ, ସୀମତୋ ୱା ବହିକରଣଂ। ବହିଦ୍ଧାତି ଦ୍ୱୀହି ସୀମାହି ବହିଦ୍ଧା। ''ବହିଟ୍ଠା''ତିପି ପାଠୋ। ବହି ଠିତା କାତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନାହଚ୍ଚାତି ମହାସୀମାଯ ପଥୱୀତଲଂ ୱା ତତ୍ଥଜାତରୁକ୍ଖାଦୀନି ୱା ନ ଆହନିତ୍ୱା। ଏୱନ୍ତି ଯଥା ଖଣ୍ଡସୀମାଯ, ଏୱଂ ତଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୀମାମାଳଅକେତି ଖଣ୍ଡସୀମାମାଳଅକେ।

ସୀମାମାଳଅକେତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୀମାନଂ ଅଙ୍ଗଣେ। ସୀମାମାଳଅକସ୍ସାତି କମ୍ମସ୍ସ କତଟ୍ଠାନସ୍ସ ସୀମାମାଳଅକସ୍ସ। ୱେହାସଟ୍ଠିତସାଖାଯାତି କମ୍ମସ୍ସ

ଅକତଟ୍ଠାନେ ସୀମାମାଠଅକେ ଉଟ୍ଠିତାଯ ୱେହାସେ ଠିତାଯ ସାଖାଯ। ତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ ପାଦା ୱା ନିୱାସନପାରୁପନଂ ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁରିମନଯେପୀତି "ସୀମାମାଠଅକେ ୱଟରୁକ୍ଖୋ ହୋତୀ"ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତେ ପୁରିମନଯେପି। ତତ୍ରାତି ପୁରିମନଯେ। ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦ୍ୱୀହି ସୀମାହି ଉଟ୍ଠିତରୁକ୍ଖସ୍ସ ସାଖା ୱା ତତୋ ନିଗ୍ଗତପାରୋହୋ ୱା ଦ୍ୱୀସୁ ସୀମାସୁ ପଥୱୀତଲଂ ୱା ତତ୍ଥ ଜାତରୁକ୍ଖାଦୀନି ୱା ଆହଚ୍ଚ ଠିତତ୍ତା ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଆନେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱିକମ୍ମିକାଯ ନୀଧାତୁଯା ଅପଧାନକମ୍ମସ୍ସେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା "ଭିକ୍ଖୂ"ତି ପଧାନକମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବଂ । ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତୀତି ଅବ୍ଭୁଂ ଆକାସଂ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ତତ୍ରାତି ପବ୍ବତେ। କସ୍ମା ଆନେତବ୍ବୋତି ଆହ "ବଦ୍ଧମାନାଯେୱ ହୀ"ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ବଦ୍ଧମାନାଯେୱାତି କମ୍ମୱାଚାଯ ବଦ୍ଧମାନାଯେୱ। ଇମିନା ଅବଦ୍ଧସୀମା ପମାଣରହିତଂ ଦେସଂ ଓତରତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଯଂକିଞ୍ଚୀତି ଯଂକିଞ୍ଚି ପବ୍ବତାଦି। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ଯସ୍ମିଂ କସ୍ମିଂଚି ଠାନେ। ଏକସମ୍ବନ୍ଧେନାତି ବଦ୍ଧସୀମାଯ ଏକସମ୍ବନ୍ଧେନ। ଇତୀତି ତସ୍ମା ଆନେତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା।

୧୪୦। ତୀଣି ଯୋଜନାନି ତିଯୋଜନଂ। "ପମାଣ"ନ୍ତି ଇମିନା ପରମସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତିରେକୌତ୍ତମତ୍ଥେ ନିୱତ୍ତେତି। ଏତିସ୍ସାତି ସୀମାଯ। ସମ୍ମନନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୋଣତୋ ମିନିତଂ କୋଣନ୍ତି ଯୋଜନା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଆପତ୍ତିଞ୍ଚାତି ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିଞ୍ଚ।

ପାରଯତୀତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି। "କିତକାଭିଧେଯ୍ୟଲିଙ୍ଗା"ତି (କଚ୍ଚାଯନସାରେ ୪୫ ଗାଥାଯଂ) ୱଚନତୋ ଅଭିଧେଯ୍ୟଭୂତଂ ସୀମଂ ସନ୍ଧାଯ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୱସେନ ପାରାତି ୱୁତ୍ତଂ। ନଦିଯାତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। ନଦିନ୍ତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ନଦିଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରମାନଂ ସୀମନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ନଦିପାରସୀମାଯଂ। ଯତ୍ଥସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଅସ୍ସାତି ପଦୱିଭାଗଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଯତ୍ଥ ନଦିଯା"ତିଆଦି। "ନଦିଯା"ତି ଇମିନା ଯଂସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତି। ଧୁୱନାୱାତି ଏତ୍ଥ ଧୁୱସଦ୍ଦୋ ନିଚ୍ଚତ୍ଥୋତି ଆହ "ନିଚ୍ଚସଞ୍ଚରଣନାୱା"ତି। ଇମିନା ଧୁୱେନ ନିଚ୍ଚେନ ସଞ୍ଚରଣନାୱା ଧୁୱନାୱାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅସ୍ସାତି ହୋତି, ଭୱେଯ୍ୟ ୱା। ନାୱାଯ ପମାଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଯା"ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯାତି ନାୱା। ପାଜନପୁରିସେନାତି ଏତ୍ଥ ପାଜନଂ ନାମ ଏକୋ ନାୱାଯ ଗମନୂପକରଣୱିସେସୋ। ସୋ ହି ପଜତି ନାୱା ଗଚ୍ଛତି ଅନେନାତି ପାଜନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଜକାରସ୍ସ ଚକାରଂ କତ୍ୱା ପାଚନନ୍ତିପି ଯୁଜ୍ଜତେୱ। ତସ୍ସ ଗାହକେନ ପୁରିସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସା ନାୱା ନୀତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉଦ୍ଧଂ ୱା ଅଧୋ ୱାତି ନଦିଯା ପଟିସୋତଂ ୱା ହେଟ୍ଠାସୋତଂ ୱା। ଥେନେହି ୱାତି ଚୋରେହି ୱା। କିଞ୍ଚାପି ହଟା, ପନ ତଥାପି ଅୱସ୍ସଂ ଲବ୍ଭନେଯ୍ୟା, ଧୁୱନାୱାୱ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ୱାତେନ ୱାତି ମାଲୁତେନ ୱା "ଛିନ୍ନ"ଇତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱୀଚୀହୀତି ତରଙ୍ଗେହି। ତରଙ୍ଗୋ ହି ୱିଚିତ୍ତାକାରେନ ଚିନୋତି ୱଡ୍ଢତୀତି ୱୀଚୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। କିଞ୍ଚାପି ନଦୀମଜ୍ଝଂ ନୀତା, ପନ ତଥାପି ଅୱସ୍ସଂ ଆହରିତବ୍ବା, ଧୁୱନାୱାୱ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଓଗତେତି ଓତରିତ୍ୱା ଗତେ। ଥଲଂ ଉସ୍ସାରିତାତି ଥଲଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସାରିତା ପାପିତା ନାୱାପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିସଙ୍ଖତପଦରାତି ସଙ୍ଖତୱିରହିତଫଲକା ୱା। ଧୁୱନାୱାୱ ହୋତୀତି ନିମିତ୍ତକିତ୍ତନକାଲେ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଚରଣନାୱତ୍ତା ଧୁୱନାୱାୱ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତତ୍ରାତି "ଧୁୱନାୱା"ତିୱଚନେ। ନିମିତ୍ତଂ ୱା ସୀମା ୱା କମ୍ମୱାଚାଯ ଗଚ୍ଛତୀତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ନ ନିମିତ୍ତଂ କମ୍ମୱାଚାଯ ଗଚ୍ଛତି, ସୀମାଯ ପନ ଅୱିନାଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ "କମ୍ମୱାଚାଯ ଗଚ୍ଛତୀ"ତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମାୱ ନାୱାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତା, ତସ୍ମା।

ଯତ୍ଥାତି ନଦିପାରସୀମସମ୍ମନନଟ୍ଠାନେ। ରୁକ୍ଖସଙ୍ଘାଟମଯୋତି ରୁକ୍ଖସମୂହେନ କତୋ। ପଦରବଦ୍ଧୋତି ଫଲକେହି ବଦ୍ଧୋ। ସଞ୍ଚରଣଯୋଗ୍ଗୋତି ସଞ୍ଚରଣକ୍ଖମୋ। ପାଠଇଯଂ "ଅସ୍ସା"ତି ଠାନେ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ "ଅତ୍ଥୀ"ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା "ଅସ୍ସା"ତିପଦସ୍ସ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋୟେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତଂଖଣଞ୍ଞେୱାତି ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତକିତ୍ତକ୍ଖଣେୟେୱ। ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକପଦିକସେତୂତି ଏକେନ ପଦେନ ଗମନଯୋଗ୍ଗୋ ଏକପଦିକୋ, ସୋୟେୱ ସେତୂତି ଏକପଦିକସେତୁ। ଅକପ୍ପିଯସେତୁଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ସଚେ ପନା"ତିଆଦି। ତେନାତି ସେତୁନା। ସଞ୍ଚରିତୁଂ ନ ସକ୍କା ହୋତୀତି ଯୋଜନା।

ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ନଦିପାରସୀମସମ୍ମନନଟ୍ଠାନେ। ଅଭିମୁଖତିତ୍ଥେୟେୱାତି ସୀମାଯ ଅଭିମୁଖତିତ୍ଥେ ଏୱ। ଧୁୱନାୱା ୱା ଧୁୱସେତୁ ୱା ଅଭିମୁଖତିତ୍ଥତୋ ଈସକଂ ଉଦ୍ଧଂ ଆରୋହନ୍ତୋପି ଅଧୋ ଓରୋହନ୍ତୋପି କପ୍ପତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ସଚେ"ତିଆଦି। ଈସକନ୍ତି ଏକୌସଭ ଦ୍ୱିଉସଭାଦିୱସେନ ମନଂ ଅପ୍ପମତ୍ତଂ। ଉଦ୍ଧଂ ୱାତି ଅଭିମୁଖତିତ୍ଥତୋ ଉପରି ୱା। ଅଧୋ ୱାତି ତତୋ ହେଟ୍ଠା ୱା। ଗାୱୁତମତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରେତି ଗାୱୁତପମାଣସ୍ସ ଠାନସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ।

ସହନିମିତ୍ତକିତ୍ତନୱିଧିନା ସମ୍ମନିତବ୍ବୱିଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଇମଞ୍ଚ ପନା"ତିଆଦି। ଦ୍ୱୀସୁ ତୀରେସୁ ଠାତୁମସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ "ଏକସ୍ମିଂ ତୀରେ ଠତ୍ୱା"ତି। ତତୋତି ନିମିତ୍ତତୋ। ଅତ୍ତାନନ୍ତି ନିମିତ୍ତକିତ୍ତନଂ ୱିନଯଧରଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିକ୍ଖିପନ୍ତେନାତି ପରିଯାଯନ୍ତେନ। ତସ୍ସାତି ତତ୍ତକସ୍ସ ପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ। ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେତି ଅଧୋସୋତେ ନଦିତୀରେ ଠିତସ୍ସ ନିମିତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ। ତତୋତି ନିମିତ୍ତତୋ। ତସ୍ସାତି ତତ୍ତକସ୍ସ ପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ। ସମ୍ମୁଖା ନଦିତୀରେ ନିମିତ୍ତଂ ଅତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଘଟେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଅଥାତି ନିମିତ୍ତକିତ୍ତନତୋ ପଚ୍ଛା। "ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନଂ ଅନ୍ତୋ ଠିତେ ଭିକ୍ଖୂ ହତ୍ଥପାସଗତେ କତ୍ୱା"ତି ଇଦଂ ସବ୍ବଂ ଏକଂ ଗାମଖେତ୍ତଂ ଥ୍ୱାପେତ୍ୱା ସମ୍ମନିତଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ସକଲଂ ଗାମଖେତ୍ତଂ ଅଥ୍ୱାପେତ୍ୱା ଏକଦେସେ ସମ୍ମନିତଂ ହୋତି, ନିମିତ୍ତତୋ ବହି ଠିତେ ଭିକ୍ଖୂପି ହତ୍ଥପାସଗତେ କତ୍ୱା ସମ୍ମନିତବ୍ବା। କମ୍ମନ୍ତି ସୀମସମ୍ମୁତିକମ୍ମଂ। "ଠପେତ୍ୱା

ନଦି’’ନ୍ତିଓଚନସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ନଦୀ ପନ ବଦ୍ଧସୀମସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି।

ଦୀପକୋ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ଦୀପୋତି ଅନ୍ତରଦୀପୋ। ସୋ ହି ଯସ୍ମା ଜଲମଜ୍ଝେ ଦିପ୍ପତି, ଯସ୍ମା ଚ ଦ୍ୱିଧା ଆପୋ ଏତ୍ଥ ସନ୍ଦତି, ତସ୍ମା ଦୀପୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ସୋଯେୱ ଖୁଦ୍ଦକଟ୍ଠେନ ଦୀପକୋ। କକାରୋ ହି ଖୁଦ୍ଦକତ୍ଥୱାଚକୋ। ତନ୍ତି ଦୀପକଂ। ଅୱନାତି ୱିନଯଧରେନ। ଓରିମନ୍ତେ ଚ ପାରିମନ୍ତେ ଚାତି ଅଧୋସୋତେ ନଦିତୀରେ ଠିତସ୍ସ ନିମିତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖେ ଓରିମନ୍ତେ ଚ ପାରିମନ୍ତେ ଚ। ପରତୀରେ ନିମିତ୍ତଂ କିତ୍ତେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିସ୍ସ ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ ନିମିତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ନଦିଯା ଓରିମତୀରେ ନିମିତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ’’ତି। ତତୋତି ନିମିତ୍ତତୋ। ସମ୍ମୁଖା ନିମିତ୍ତଂ ଅଙ୍ଗୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାରିମନ୍ତେ ଚ ଓରିମନ୍ତେ ଚାତି ପରତୀରେ ଉପରିସୋତେ ଠିତସ୍ସ ନିମିତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖେ ପାରିମନ୍ତେ ଚ ଓରିମନ୍ତେ ଚ। ପଠମକିତ୍ତିତନିମିତ୍ତେନାତି ଓରିମତୀରେ ଉପରିସୋତେ ପଠମଂ କିତ୍ତିତେନ ନିମିତ୍ତେନ। ଏକା ସୀମା ଇମସ୍ସାତି ଏକସୀମୋ, ଦୀପକୋ। ‘‘ତୀରଦ୍ୱଯଞ୍ଚା’’ତି ପଦମପେକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ଏକସୀମ’’ନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ୱଚନମପେକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ଏକସୀମା’’ତିପି ନିଚ୍ଚିତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୱସେନ ପାଠୋ ଅତ୍ଥି।

ଉଦ୍ଧଂ ୱା ଅଧୋ ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦୋ ଅନିଯମୱିକପ୍ପତ୍ଥୋ। ଅଥାତି ତସ୍ମିଂ ଅଧିକତରେ ସତୀତି ଯୋଜନା। ୱିହାରସୀମପରିଚ୍ଛେଦନିମିତ୍ତସ୍ସ ଉଜୁକମେୱାତି ସଚେ ଦୀପକୋ ଅଧୋ ଅଧିକତରୋ ହୋତି, ଓରିମତୀରେ ଅଧୋସୋତେ ଠିତସ୍ସ ୱିହାରସୀମପରିଚ୍ଛେଦନିମିତ୍ତସ୍ସ ଉଜୁକମେୱ । ସିଖରନ୍ତି ସିଙ୍ଗଂ। ତଞ୍ହି ସିଖଂ ମତ୍ଥକଂ ରାତି ଗଣ୍ହାତୀତି ସିଖରନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତତୋତି ଦୀପକସ୍ସ ପାରିମନ୍ତନିମିତ୍ତତୋ। ପରତୀରନିମିତ୍ତାନି କିତ୍ତେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଯଂ ଦୀପକସ୍ସ ୱିହାରସୀମପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଅଧୋ ଅଧିକତରେ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ଉଦ୍ଧଂ ଅଧିକତରେପି ଇମିନାନୁସାରେନ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ସୋ ନ ଦସ୍ସିତୋ। ପବ୍ବତସଣ୍ଠାନାତି ପବ୍ବତେନ ସମଂ ଠାନଂ ଏତିସ୍ସାତି ପବ୍ବତସଣ୍ଠାନା।

ଉଦ୍ଧମ୍ପି ଅଧୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ। ଉଭୋପି ସିଖରାନୀତି ଉଦ୍ଧଂ ସିଖରଂ, ଅଧୋ ସିଖରନ୍ତି ଉଭୋପି ସିଖରାନି। ମୁଦିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନାତି ମୂଲେ ଚ ଅଗ୍ଗେ ଚ ତନୁକସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଥୂଲସ୍ସ ମୁଦିଙ୍ଗସ୍ସ ସଣ୍ଠାନା।

ସବ୍ବପଠମେନ ନଯେନାତି ଉଦ୍ଧଂ ଅଧିକନଯସ୍ସ, ଅଧୋ ଅଧିକନଯସ୍ସ, ଉଦ୍ଧଂଅଧୋଅଧିକନଯସ୍ସ ଚାତି ସବ୍ବେସଂ ନଯାନଂ ପଠମେନ ୱିହାରସୀମଦୀପକାନଂ ସମେନ ନଯେନ। ପଣୱସଣ୍ଠାନାତି ମୂଲେ ଚ ଅଗ୍ଗେ ଚ ଥୂଲସ୍ସ ମଜ୍ଝେତନୁକସ୍ସ ପଣୱସ୍ସ ସଣ୍ଠାନା।

୭୨। ଉପୋସଥାଗାରାଦିକଥା

୧୪୧।ଅନୁପରିୱେଣିଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନୁସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିଚ୍ଛତ୍ଥଂ, ପରିୱେଣସଦ୍ଦସ୍ସ ଚ ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ପରିୱେଣେ’’ତି। ପରିୱେଣସଦ୍ଦୋ ହି ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗୋ, ଇଧ ପନ ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସଂ କତ୍ୱା ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ସଙ୍କେତଂ ଅକତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଅସଙ୍କେତେନାତି ପଦସ୍ସ କିରିଯାୱିସେସନତ୍ତଂ ଦୀପେତି। ‘‘କମ୍ମୱାଚାଯା’’ତି ଇମିନା ସମୂହନିତ୍ୱାତି ପଦସ୍ସ କରଣଂ ଦସ୍ସେତି।

୧୪୨।ଯତୋତି ଏତ୍ଥ ତୋପଚ୍ଚଯସ୍ସ କାରଣତ୍ଥେ ପଓତ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯସ୍ମା’’ତି। ‘‘ହତ୍ଥପାସେ’’ତି ଇମିନା ହତ୍ଥପାସତୋ ବହି ନିସିନ୍ନେ ଅକତୋୱସ୍ସ ଉପୋସଥୋ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ। ୱତ୍ତୁୱସେନାତି ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନ। ଉପୋସଥସ୍ସ ପମୁଖସ୍ସ ଅବ୍ଭୋକାସେ ୱା ମାଳଅକାଦୀସୁ ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନିମିତ୍ତୁପଗା ୱା ଅନିମିତ୍ତୁପଗା ୱାତି ହେଟ୍ଠା ଅଟ୍ଠସୁ ନିମିତ୍ତେସୁ ୱୁତ୍ତା ନିମିତ୍ତୁପଗା ୱା ଅନିମିତ୍ତୁପଗା ୱା ପବ୍ବତାଦଯୋ ୱା ଅଞ୍ଞେ ୱା କିତ୍ତେତବ୍ବା।

ପଠମତରଂନ ଆଗଚ୍ଛତି, ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଉପୋସଥେ ଘୋସିଯମାନେ ପଠମତରଂ ନ ଆଗଚ୍ଛତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ୱିହାରସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ପୋରାଣକେ ଆୱାସେ। ତତ୍ଥାତି ପୋରାଣକେ ଆୱାସେ। ଅସମ୍ବାଧୋତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ନିସଜ୍ଜଟ୍ଠାନପହୋନକୋ। ତତ୍ଥାତି ପଚ୍ଛା ଉଟ୍ଠିତେ ଆୱାସେ।

ସବ୍ବେସଂ ନିସଜ୍ଜଟ୍ଠାନନ୍ତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ଥେରସ୍ସ ୱିହାରେ। ସୋତି ଥେରସ୍ସ ୱିହାରୋ। ଏତ୍ଥାତି ତୁମ୍ହାକଂ ୱିହାରେ। ସବ୍ବେସଂ ଓକାସୋ ନତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ତଂ ଅସୁକଂ ନାମ ଆୱାସଂ। ‘‘ୱଚ୍ଛତୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ଥେରସ୍ସ।

୭୪। ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାନୁଜାନନକଥା

୧୪୩।ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦଂ ନାମାତି ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ନାମଂ। ତନ୍ତି ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦଂ। ଥେରୋତି ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ। ତତୋତି ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦତୋ। ଇମିନା ‘‘ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦା’’ତି ଏତ୍ଥ ନିସ୍ସକ୍କତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଉପୋସଥନ୍ତି ତଦତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଉପୋସଥତ୍ଥାଯାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦା

ରାଜଗହଂ ଆଗମନସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ରାଜଗହଂ ହୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ହୀତି ଯସ୍ମା। ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦା ୱିହାରଂ ଅନ୍ତୋ କତ୍ୱା ‘‘ଅଟ୍ଠାରସ ମହାୱିହାରା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ନେସନ୍ତି ଅଟ୍ଠାରସନ୍ନଂ ମହାୱିହାରାନଂ। ସଙ୍ଘସ୍ସ ସାମଗ୍ଗିଦାନତ୍ଥନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସାମଗ୍ଗିଦାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଉପୋସଥକିଚ୍ଚଂ ସିଦ୍ଧଂ। ତସ୍ମା ପାଠଇଯଂ ‘‘ଉପୋସଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ସିପ୍ପିନିଯଂ ନାମା’’ତି ଇମିନା ନଦିଂ ତରନ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ନଦିଯା ନାମଂ ଦସ୍ସେତି। ମନଂ ୱୂଳ୍ହୋତି ଏତ୍ଥ ମନନ୍ତି ନିପାତୋ ଈସକତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଈସକ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘ଈସକ’’ନ୍ତିପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ୱୂଳ୍ହଭାୱୋ’’ତି ଇମିନା ଭାୱପଚ୍ଚଯେନ ୱିନା ଭାୱତ୍ଥୋ ଞାତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ଚଣ୍ଡେନାତି ଖରେନ। ତତ୍ଥାତି ନଦିଯଂ। ଅମନସିକରୋନ୍ତୋତି ‘‘ଚଣ୍ଡସୋତ’’ନ୍ତି ଆଭୋଗଂ ଅକରୋନ୍ତୋ। ନ ପନ ୱୂଳ୍ହୋତି ନ ପନ ମହାୱୂଳ୍ହୋ। ଉଦକବ୍ଭାହତାନୀତି ଉଦକେନ ଅଭିଆହତାନି। ଅସ୍ସାତି ଥେରସ୍ସ। ଅଲ୍ଲାନୀତି ତିନ୍ତାନି।

୧୪୪।ପୁରିମକମ୍ମୱାଚାତି ‘‘ସମ୍ମତା ସା ସୀମା ସଙ୍ଘେନ ତିଚୀୱରେନ ଅୱିପ୍ପୱାସା’’ତି ପୁରେ ୱୁତ୍ତା କମ୍ମୱାଚା। ଅଯମେୱାତି ‘‘ଠପେତ୍ୱା ଗାମଞ୍ଚ ଗାମୂପଚାରଞ୍ଚା’’ତିପଦଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତା ଅଯମେୱ କମ୍ମୱାଚା। ଅଯନ୍ତି ପଚ୍ଛିମକମ୍ମୱାଚା। ହି ଯସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘୋ ଅନ୍ତୋଗାମେ ୱସତି, ତସ୍ମା ପୁରିମାଯେୱ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଯଦି ଏୱନ୍ତି ଯଦି ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘସ୍ସ ଅଯଂ ପଚ୍ଛିମକମ୍ମୱାଚା ୱଟ୍ଟନଂ ସିଯା ଭୱେଯ୍ଯ, ଏୱଂ ସତୀତି ଯୋଜନା। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘୋ। ଏତାଯ କମ୍ମୱାଚାଯାତି ପଚ୍ଛିମକମ୍ମୱାଚାଯ। ନ ଲଭେଯ୍ଯାତି ଅନ୍ତୋଗାମେ ୱସନ୍ତୋ ତିଚୀୱରପରିହାରଂ ନ ଲଭେଯ୍ଯ। କିଂ ନ ଲଭତିଯେୱାତି ଆହ ‘‘ଅତ୍ଥି ଚସ୍ସ ପରିହାରୋ’’ତି। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘସ୍ସ। ଦ୍ୱେପି ସୀମାଯୋତି ସମାନସଂୱାସକସୀମା ଚ ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମା ଚାତି ଦ୍ୱେପି ସୀମାଯୋ। ତତ୍ଥାତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀସୁ। ତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ସୀମାଯ। ଏସେୱ ନଯୋତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସୀମଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱାପି ଅନ୍ତୋପୱିସିତ୍ୱାପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ସୀମାଯ ସମ୍ମନେ ଏସେୱ ନଯୋ। ଏତେତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନିଯୋ। ସାମଞ୍ଞତ୍ତା ହି ପୁଲ୍ଲିଙ୍ଗେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚାତି ‘‘ଠପେତ୍ୱା ଗାମଞ୍ଚ ଗାମୂପଚାରଞ୍ଚା’’ତିପଦେ ଚ। ସଙ୍ଗହୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, କସ୍ମା? ଗାମେନ ନିଗମନଗରାନଂ ଏକଲକ୍ଖଣତ୍ତା।

ପରିକ୍ଖେପୋକାସୋତି ପରିକ୍ଖେପାରହୋକାସୋ। ତେସୂତି ଗାମଗାମୂପଚାରେସୁ। ପରିହାରନ୍ତି ଚୀୱରୱିପ୍ପୱାସଆପତ୍ତିଅପନଯନଂ। ‘‘ଇତୀ’’ତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଏତ୍ଥାତି ସମାନସଂୱାସକଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାସୁ। ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯାତି ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତସ୍ସାତି ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାଯ। ୱିସୁନ୍ତି ସମାନସଂୱାସକସୀମତୋ ପାଟେକ୍କଂ। ତତ୍ଥାତି ଦ୍ୱୀସୁ ସୀମାସୁ। ଅୱିପ୍ପୱାସାଯାତି ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାଯ। ତନ୍ତି ଗାମଂ। ସାତି ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମା। ସମ୍ମତାଯ ସୀମାଯାତି ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାଯ ସମ୍ମତାଯ ସତିଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମ୍ମତତୋ ପଚ୍ଛାତି ୱା ଯୋଜନା। ନିୱିସତୀତି ନିୱାସତ୍ଥାଯ ୱିସତି ପୱିସତି। ସୋପୀତି ଗାମୋପି। ସୀମସଙ୍ଖ୍ୟଂଯେୱାତି ଅୱିପ୍ପାସସୀମୱୋହାରମେୱ। ଅଧିଟ୍ଠିତତେଚୀୱରିକା ଭିକ୍ଖୂ ପରିହାରଂ ଲଭନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯଥା ପଚ୍ଛା ନିୱିଟ୍ଠୋ ଗାମୋ ସୀମସଙ୍ଖ୍ୟଂଯେୱ ଗଚ୍ଛତି, ଏୱନ୍ତି ଯୋଜନା। ‘‘ପୱିସିସ୍ସାମା’’ତି ଗେହାନି କତାନି, ‘‘ପୱିସିସ୍ସାମା’’ତି ଆଲଯୋପି ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ଆଲଯୋପୀତି ଅପେକ୍ଖୋପି। ଅପୱିଟ୍ଠାତି ଗେହାନି ଅପୱିଟ୍ଠା। ଗେହମେୱ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱାତି ଗେହଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଏୱ। ଇମିନା ଗେହେ ଛଡ୍ଡିତେ ସଙ୍କଂ ଛଡ୍ଡିତମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ପୱିଟ୍ଠଂ ୱା ଅଗତଂ ୱା ଏକମ୍ପି କୁଲଂ ଅତ୍ଥି ସଚେତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଏକମ୍ପି କୁଲଂ ପୱିଟ୍ଠଂ ୱା’’ତି ଇଦଂ ନୱଗାମଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଏକମ୍ପି କୁଲଂ ଅଗତଂ ୱା’’ତି ଇଦଂ ପୋରାଣକଗାମଂ ସନ୍ଧାଯାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ତତ୍ରାତି ‘‘ୱତ୍ତଂ ଜାନିତବ୍ବ’’ନ୍ତିୱଚନେ। ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାଯନ୍ତି ମହାସୀମାଯ। ସା ଏୱ ହି ଯସ୍ମା ଅୱିପ୍ପୱାସକମ୍ମୱାଚାଯ ବହୁଲପଯୋଜନା ହୋତି, ତସ୍ମା ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତରାଯାତି ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାଯ। ତତ୍ଥାତି ତାସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ସୀମାସୁ। ନିରାସଙ୍କଟ୍ଠାନେସୁ ଠତ୍ୱାତି ଚେତିଯଙ୍ଗଣାଦୀନଂ ଖଣ୍ଡସୀମାଯ ଅନୋକାସତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଖଣ୍ଡସୀମଞ୍ହି ସମ୍ମନନ୍ତା ଚେତିଯଙ୍ଗଣାଦିଟ୍ଠାନଂ ପହାଯ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱିୱିତ୍ତୋକାସେ ୱିହାରପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଖଣ୍ଡିତ୍ୱା ସମ୍ମନନ୍ତି। ସମୂହନିତୁନ୍ତି ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମଂ ସମୂହନିତୁଂ। ପଟିବନ୍ଧିତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯୁନ୍ତେୱାତି ଅୱିପ୍ପୱାସଂଯେୱ ଜାନିତ୍ୱା ଖଣ୍ଡସୀମାଯ ଅଞ୍ଞାତତ୍ତା ପଟିବନ୍ଧିତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯୁନ୍ତେୱ। ସୀମସମ୍ଭେଦନ୍ତି ଖଣ୍ଡସୀମଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାନଂ ସମ୍ଭେଦଂ। ସାସନନ୍ତରଧାନେନ ୱାତି ସତ୍ଥୁ ଆଣାଯ ଅନ୍ତରଧାନେନ ୱା। ସାଧୁକଂ ପନାତି ନିକ୍କଙ୍ଖଂ ପନ।

୭୬। ଗାମସୀମାଦିକଥା

୧୪୭। ଉପୋସଥକମ୍ମସ୍ସ ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ସେସକମ୍ମୱସେନ ସମାନସଂୱାସକତା ଗହେତବ୍ବା ଗୋବଲିବଦ୍ଦନଯେନ ୱା ପାରିସେସନଯେନ ୱା। ତନ୍ତି ସମାନସଂୱାସଏକୂପୋସଥଭାୱଂ। ‘‘ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନାଯା’’ତି ଇମିନା ଅଟ୍ଠପିତାଯାତି ଏତ୍ଥ ଠପଧାତୁଯା ଅଧିପ୍ପାଯତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ନଗରଂ କେନ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଗାମଗ୍ଗହଣେନ ଚେତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା’’ତି ପାଠେ, ଗାମଗ୍ଗହଣେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଥ ୱା ଏତ୍ଥାତି ଗାମନିଗମନଗରେସୁ, ନଗରମ୍ପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗାମାଦୀନଂ ପରିଚ୍ଛେଦଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ଗାମନିଗମନଗରେସୁ। ଗାମଭୋଜକାତି ଗାମଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି ଗାମଭୋଜକା। ବଲିନ୍ତି କରଂ। ସୋ ହି ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଗାମଭୋଜକା ବଲନ୍ତି ଜୀୱନ୍ତି

ଅନେନାତି ବଲୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମିଂ ଏକଂ ପଦେସଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦେତୀତି ଯୋଜନା। ଗାମଖେତ୍ତେତି ରଞ୍ଞୋ ଆଣା ଖିପିଯତି ଏତ୍ଥାତି ଖେତ୍ତଂ, ଗାମୋଯେୱ ଖେତ୍ତଂ ଗାମଖେତ୍ତଂ, ତସ୍ମିଂ। ଅଯମ୍ପୀତି ଅଯଂ ପଦେସୋପି। ସୋପୀତି ପଦେସୋପି। ୱିସୁଂଗାମୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ସୋପି ୱିସୁଂଗାମୋ ଗାମସୀମା ହୋତିଯେୱାତି ଯୋଜନା। ୱିସୁଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦିନ୍ନୋ ଗାମୋ ୱିସୁଂଗାମୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ୱିସୁଂ ଗାମୋ ହୋତି, ତସ୍ମା। ସା ଚାତି ୱିସୁଂଗାମସୀମା ଚ। ଇତରାତି ୱିସୁଂଗାମସୀମତୋ ଅଞ୍ଞା ପକତିଗାମନଗରନିଗମସୀମା ଚାତି ଯୋଜନା।

ଏୱନ୍ତି ''ଅସମ୍ମତାଯ ଭିକ୍ଖୱେ''ତିଆଦିନା ପାଠେନ। ତନ୍ତି ସୀମପରିଚ୍ଛେଦଂ। ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନେତି ରାଜୂହି ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ। ''ଅଟୱିପଦେସେ''ତି ଇମିନା ନତ୍ଥି ଗାମୋ ଏତ୍ଥାତି ଅଗାମକୋତି ୱଚନତ୍ଥସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ୱିଞ୍ଝାଟୱିସଦିସେତି ୱିଗତଂ ଅଗ୍ଗିନୋ ଝାଯନମେତ୍ଥାତି ୱିଞ୍ଝା, ଚୋରାଦଯୋ ମନୁସ୍ସେ ଆଭୁସୋ ଟୱନ୍ତି ପୀଠଅଯନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଆଟୱି। ୱିଞ୍ଝା ଚ ସା ଆଟୱି ଚେତି ୱିଞ୍ଝାଟୱି, ତାଯ ସଦିସେ ୱିଞ୍ଝାଟୱିସଦିସେ। ଏତ୍ଥ ପୁରିମନଯେ ଗାମାଦୀହି ଆସନ୍ନୋ ୱା ହୋତୁ, ଅନାସନ୍ନୋ ୱା ତେହି ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଅଟୱିପଦେସୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ପଚ୍ଛିମନଯେ ଦୂରୋ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନାଗମନପଥୋ ଆଟୱିପଦେସୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଅଯମେତେସଂ ୱିସେସୋ। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ। ସମନ୍ତାତି ସମନ୍ତତୋ। ଅଯଂ ସୀମାତି ଅଯଂ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମା। ତତ୍ଥାତି ସତ୍ତସୁ ଅବ୍ଭନ୍ତରେସୁ। ସମନ୍ତା ଠିତସ୍ସ ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଅନ୍ତୋକୋଟ୍ଠାସେ ଜାତଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ଅଟ୍ଠୱୀସହତ୍ଥପମାଣଂ।

ଯା କାଚି ନଦୀ ଅସୀମାୱ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନଦୀସୀମଲକ୍ଖଣପତ୍ତାତି ନଦୀସୀମଲକ୍ଖଣଂ ପତ୍ତା। ଇମିନା ସୀମଲକ୍ଖଣଂ ଅପତ୍ତା ନଦୀ ବନ୍ଧିଯମାନା ସୀମାୱ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ସାଧାରଣେନ ''ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନେୱା''ତି ଇମିନା ଭିକ୍ଖୂନଂ ବନ୍ଧନଭାୱେନାତି ଅତ୍ଥଂ ନିୱତ୍ତେତି। ଏତ୍ଥାତି ନଦିଯଂ। ଏତ୍ଥାତି ଜାତସ୍ସରସମୁଦ୍ଦେସୁ। ଯେନ କେନଚୀତି ଅନ୍ତମସୋ ତିରଚ୍ଛାନଗତେନପି ଯେନ କେନଚି। ଖଣିତ୍ୱା ଅକତୋ ସଯଂଜାତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଦଂ ହେତୁଅନ୍ତୋଗଧୱିସେସନଂ। ଖଣିତ୍ୱା ଅକତତ୍ତାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ସଯଂଜାତୋତି ସଯମେୱ ଜାତୋତି ଏୱକାରୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଯେନ କେନଚି ଖଣିତ୍ୱା ଅକତୋ''ତି। ସୋବ୍ଭୋତି ସଂ ଉଭୋତି ପଦୱିଭାଗୋ କାତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ସଂସଦ୍ଦୋ ସମନ୍ତତ୍ଥୱାଚକୋ, ଉଭସଦ୍ଦୋ ପୂରଣତ୍ଥୱାଚକୋ। ତସ୍ମା ସମନ୍ତତୋ ଆଗତେନ ଉଦକେନ ଉଭତି ପୂରତି ଏତ୍ଥାତି ସୋବ୍ଭୋତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ସମନ୍ତତୋ ଆଗତେନ ଉଦକେନ ପୂରିତୋ ତିଟ୍ଠତୀ''ତି।

ତତ୍ଥାତି ନଦୀସମୁଦ୍ଦଜାତସ୍ସରେସୁ, ଆଧାରେ ଭୁମ୍ମଂ। ଯଂସଦ୍ଦୋ ଠାନୱିସଯୋତି ଆହ ''ଯଂ ଠାନ''ନ୍ତି। ମଜ୍ଝିମସ୍ସାତି ଥାମମଜ୍ଝିମସ୍ସ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ''ଥାମମଜ୍ଝିମେନା''ତି। ''ସମନ୍ତତୋ''ତି ଇମିନା ସମନ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ନିସ୍ସକ୍କତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ''ଉଦକୁକ୍ଖେପେନା''ତି ଇମିନା ଉଦକୁକ୍ଖେପାତି ଏତ୍ଥ କରଣତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଉଦକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଖିପିଯତି ଏତ୍ଥାତି ଉଦକୁକ୍ଖେପୋ। ''ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ''ନ୍ତି ଇମିନା ପାଠସେସଂ ଦସ୍ସେତି। ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ଅକ୍ଖୋତି ପାସକୋ। ସୋ ହି ଅକତି କୁଟିଲଂ ଗଚ୍ଛତି ଅନେନାତି ଅକ୍ଖୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଧୱନ୍ତି ମରିଯାଦମତିକ୍କମ୍ମ କୀଳଆଦିପସୁତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଧୁତ୍ତା, ଅକ୍ଖେସୁ ଧୁତ୍ତା ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତା । ଦାରୁଗୁଳଅନ୍ତି ସାରଦାରୁମଯଂ ଗୁଳଅଂ। ''ୱାଲୁକଂ ୱା''ତି ଇମିନା ''ଉଦକୁକ୍ଖେପା''ତି ଏତ୍ଥ ଉପଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସେତି। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ପଦେସେ। ଅଯନ୍ତି ପଦେସୋ। ତସ୍ସାତି ଉଦକୁକ୍ଖେପସ୍ସ।

ଏତ୍ଥାତି ନଦୀସମୁଦ୍ଦଜାତସ୍ସରେସୁ। ମୁଖଦ୍ୱାରନ୍ତି ସମୁଦ୍ଦାଦୀନଂ ମୁଖସଙ୍ଖାତଂ ଦ୍ୱାରଂ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବାଯ ନଦିଯଂ। ଥେରୱାଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯଂ ପନା''ତିଆଦି। ''ଯୋଜନଂ...ପେ... ୱଚ୍ଚତୀ''ତି ଯଂ ପନ ୱଚନଂ ମହାସୁମତ୍ଥେରେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ତତ୍ରାପୀତି ଯୋଜନନଦିଯମ୍ପି। ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାକାରଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ଭଗୱତା ହୀ''ତିଆଦି। ନଦିଯା ପମାଣନ୍ତି ନଦିଯା ଗମ୍ଭୀରପମାଣମେୱ, ନ ଆଯାମୱିତ୍ଥାରପମାଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ''ନ ଯୋଜନଂ ୱା ଅଡ୍ଢଯୋଜନଂ ୱା''ତି ୱଚନମ୍ପି ଇଦମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କିଞ୍ଚାପି ଆଯାମୱିତ୍ଥାରପମାଣଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ, ପଭୱତୋ ପନ ଯାୱ ମୁଖଦ୍ୱାରା ଆଯାମୱିତ୍ଥାରୱସେନ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ପହୋନକନଦୀଯେୱ ଗହେତବ୍ବାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଯା ନଦୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସାତି ''ତିମଣ୍ଡଲ''ନ୍ତିଆଦିକସ୍ସ ଇମସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ। ପଭୱତୋତି ସମୁଦ୍ଦାଗମତୋ। ଏତ୍ଥାତି ନଦିଯଂ। ସବ୍ବେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଠପେତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ଏକୌଦକୁକ୍ଖେପତୋ।

କିତ୍ତକା ପରିପୁଣ୍ଣା ହୋତୀତି ଆହ ''ସମତିତ୍ଥିକା''ତି। ତିତ୍ଥେନ ସମଂ ପରିପୂରତୀତି ସମତିତ୍ଥିକା। ଉଦକସାଟିକଂ ନିୱାସେତ୍ୱାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ''ଅନିୱାସେତ୍ୱାପୀ''ତି ଦସ୍ସେତି। ଉଦକସାଟିକଂ ଅନିୱାସେନ୍ତୋପି ୱତ୍ଥେନ ଅୱିନାଭାୱତୋ ଅଞ୍ଞଂ ନିୱାସେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ନାୱାଯ ଠତ୍ୱା କରିଯମାନେ କିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯାପି ନାୱାଯ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ''ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯା ପନା''ତିଆଦି। ''କସ୍ମା''ତିଆଦିନା କାରଣଂ ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ଯସ୍ମା। ତନ୍ତି ଉଦକୁକ୍ଖେପମତ୍ତଂ। ଏୱଂ ସତି...ପେ... ଅନୁସାୱନା ହୋତି, ତସ୍ମା ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯା ନାୱାଯ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ''ତସ୍ମା''ତିଆଦିନା ଲଦ୍ଧଗୁଣଂ ଦସ୍ସେତି। ନ କେୱଲଂ ନାୱାଯମେୱାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅନ୍ତୋନଦିଯ''ନ୍ତିଆଦି।

ରୁକ୍ଖସ୍ସାତି ଅନ୍ତୋନଦିଯଂ ଜାତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ। ସାଖା ୱା ପତିଟ୍ଠିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୀମଂ ୱା ସୋଧେତ୍ୱାତି ୱିହାରସୀମଗାମସୀମାସୁ ଠିତାନଂ

ହତ୍ଥପାସାନଯନବହିକରଣୱସେନ ସୀମଂ ୱା ସୋଧେତ୍ୱା। ଜାତରୁକ୍ଖସ୍ସ ପୱିଟ୍ଟସାଖାଯ ୱା ପାରୋହେ ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସ୍ସାତି ବହିନଦିତୀରେ ଜାତରୁକ୍ଖସ୍ସା। ତତ୍ଥାତି ଖାଣୁକେ।

ତସ୍ସାତି ପାସାଣଦୀପକସ୍ସ। ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେତି ପୁବ୍ବେ ନଦୀନିମିତ୍ତଟ୍ଠାନେ ''ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସ''ନ୍ତିଆଦିନା (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୩୮) ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେ। ସୋତି ପାସାଣଦୀପକୋ। ପୁନ ସୋତି ପାସାଣଦୀପକୋଯେୱ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା।

ଆୱରଣନ୍ତି ପାଠଇଂ। ତନ୍ତି ଆୱରଣଂ। ଆୱରଣେନ ୱା କୋଟ୍ଟକବନ୍ଧେନ ୱା ହେତୁଭୂତେନ, ପଚ୍ଛିଜ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୋଚି ଆୱରଣପ୍ପଦେସୋ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିଯତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଆୱରଣପ୍ପଦେସେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ''ହେଟ୍ଠାପାଠଇ ବଦ୍ଧା''ତି ଇଦଂ ନଦିଂ ୱିନାସେତ୍ୱା ତଳାକକରଣାକାରଦସ୍ସନଂ। ଏତ୍ଥାତି ନଦିଯଂ, ତଳାକେ ୱା। ଛଡ୍ଡିତମୋଦକନ୍ତି ତଳାକରକ୍ଖନତ୍ଥଂ ଏକେନ ୱାରିମଗ୍ଗେନ ଛଡ୍ଡିତଂ ଉଦକଂ। ଦେୱେ ଅୱସ୍ସନ୍ତେତି ଦୁକ୍କୁଟ୍ଟିକାଲତ୍ତା ୱସ୍ସନ୍ତକାଲେପି ଦେୱେ ଅୱସ୍ସନ୍ତେ। ସାତି ନଦିତୋ ନୀହଟମାତିକା। କାଲନ୍ତରେନାତି ଅଞ୍ଞେନ କାଲେନ। ଉପ୍ପତିତ୍ୱାତି ଗାମନିଗମାନଂ ଉପରି ପତିତ୍ୱା। ପୱତ୍ତତୀତି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତପକାରେ ୱସ୍ସକାଲେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ଅବ୍ବୋଚ୍ଛିନ୍ନା ସନ୍ଦତି। ୱିହାରସୀମନ୍ତି ୱିହାରସମ୍ବନ୍ଧଂ ବଦ୍ଧସୀମଂ।

ସମୁଦ୍ଦେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନଦିମପେକ୍ଖତି। ତତ୍ଥାତି ପଦେସେ। ଓତରିତ୍ୱାତି ହେଟ୍ଠା ତରିତ୍ୱା। ''ଓସରିତ୍ୱା''ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱତ୍ଥୋ। ସଣ୍ଠହନ୍ତୀତି ଉଦକେନ ସମଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ସୋତି ପଦେସୋ। ଉଦକନ୍ତତୋତି ଉଦକକୋଟିତୋ। ତତ୍ଥାତି ସମୁଦ୍ଦେ। ବାଧତୀତି ପୀଳଯତି। ତେସୂତି ନାୱାଅଙ୍ଗକେସୁ। ତନ୍ତି ପିଟ୍ଠିପାସାଣଂ। ଊମିଯୋତି ୱୀଚିଯୋ। ତା ହି ପରଂପରାୱସେନ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ସୱିଞ୍ଞାଣକାୱିଞ୍ଞାଣକେ ମିଯନ୍ତି ହିଂସନ୍ତି, ଅନ୍ତୋ ପକ୍ଖିପନ୍ତୀତି ୱା ଊମିଯୋତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ପିଟ୍ଠିପାସାଣେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଉଦକେନେୱ ପିଟ୍ଠିପାସାଣୋ ଓତ୍ଥରୀଯତୀତି ଯୋଜନା। ସୋତି ଦୀପକପଦ୍ଧତୋ। ''ଦୂରେ''ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ପମାଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ମଚ୍ଛୱଧାନଂ ଅନାଗମନପଥେ''ତି। ମଚ୍ଛୱଧାନନ୍ତି କେୱଟ୍ଟାନଂ। ତେ ହି ଯସ୍ମା ମଚ୍ଛେ ହନନ୍ତି, ତସ୍ମା ମଚ୍ଛୱଧାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ''ମଚ୍ଛବନ୍ଧାନ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ମଚ୍ଛେ ବନ୍ଧନ୍ତୀତି ମଚ୍ଛବନ୍ଧାତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ଅନାଗମନପଥେତି ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଦହେୱ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ନ ଆଗମନପଥିକେ ଦେସେ। ନତ୍ଥି ଆଗମନପଥୋ ଏତ୍ଥାତି ଅନାଗମନପଥୋ, ଦେସୋ। ତସ୍ମିଂ ''ଅଗମନପଥେ''ତିପି ପାଠୋ, ସୋ ଅଯୁତ୍ତୋ। କସ୍ମା? ଅଗମନପଥସ୍ସ ନାଧିପ୍ପେତତ୍ତା। ଗନ୍ତ୍ୱା ହି ପୁନ ଅନାଗମନପଥୋଯେୱାଧିପ୍ପେତୋ। ତେସନ୍ତି ମଚ୍ଛୱଧାନଂ। ଗମନପରିଯନ୍ତସ୍ସାତି ଗମନକୋଟିଯା । ଓରତୋତି ଓରଭାଗେ ଠିତୋ ଦୀପକୋ ୱା ପଦ୍ଧତୋ ୱାତି ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥାତି ଓରଭାଗେ ଠିତେସୁ ଦୀପକପଦ୍ଧତେସୁ। ଓତ୍ଥରିତ୍ୱାତି ପକତିଉଦକେନ ଓତ୍ଥରିତ୍ୱା। ତତ୍ଥାତି ଓତ୍ଥରିତ୍ୱା ଠିତେ ସମୁଦ୍ଦେ।

କରୋନ୍ତେହିପି କାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ସରେ। ଅଯନ୍ତି ଅଯଂ ସରୋ, ନ ଜାତସ୍ସରୋ ହୋତି। ଅଯଂ ସରୋ ଗାମଖେତ୍ତସଙ୍ଖ୍ୟମେୱ ଗଚ୍ଛତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ସରେ। ଯତ୍ଥ ପନାତି ଯସ୍ମିଂ ସରେ ପନ। ତସ୍ସାତି ଜାତସ୍ସରସ୍ସ। ତତ୍ଥାତି ପଦେସେ। ସଚେ ଗମ୍ଭୀରଂ ଉଦକଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ଅଙ୍ଗକେ। ଏତ୍ଥାତି ଜାତସ୍ସରେ, ଠିତେସୁ ପିଟ୍ଠିପାସାଣଦୀପକେସୂତି ଯୋଜନା। ପହୋନକଜାତସ୍ସରୋତି ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ କାତୁଂ ପହୋନକୋ ଜାତସ୍ସରୋ। ''ସୁକ୍ଖତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତଦେୱ ସମତ୍ଥେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ନିରୁଦକୋ''ତି। ତତ୍ଥାତି ଜାତସ୍ସରେ। ସଚେ ନିରୁଦକମତ୍ତେନ ଗାମଖେତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତି। କଦା ଗଚ୍ଛତୀତି ଆହ ''ସଚେ ପନେତ୍ଥା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଏତ୍ଥାତି ଜାତସ୍ସରେ। ପୋକ୍ଖରଣୀଆଦୀନୀତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଉଦକମାତିକାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯଦା ଖଣନ୍ତି, ତଦାତି ପାଠସେସୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ''ତଂ ଠାନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେପି ନ ଖଣନଟ୍ଠାନମେୱ ଗହେତବ୍ବଂ, ''ଏତ୍ଥା''ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସବ୍ବୋଯେୱ ଜାତସ୍ସରୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ନ କେୱଲଂ ଅଜାତସ୍ସରମତ୍ତଂ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ଗାମଖେତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଗାମସୀମାସଙ୍ଖ୍ୟମେୱ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି।

ନନ୍ତି ଜାତସ୍ସରଂ। ପୂରେତ୍ୱାତି ମତ୍ତିକାଦୀହି ପୂରେତ୍ୱା। ପାଠଇନ୍ତି ଆୱରଣଂ। ସବ୍ବମେୱ ନନ୍ତି ସକଲମେୱ ତଂ ଜାତସ୍ସରଂ। ଲୋଣୀପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ନ କେୱଲଂ ସୋବ୍ଭୋଯେୱ ଜାତସ୍ସରସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅଥ ଖୋ ଲୋଣୀପୀତି ଦସ୍ସେତି। ଉଦକଟ୍ଠାନୋକାସେତି ଉଦକସ୍ସ ଠାନେ ଓକାସେ।

୧୪୮।ସୀମାଯ ସୀମଂ ସମ୍ଭିନ୍ଦନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ''ସୀମାଯ ସୀମ''ନ୍ତି ପଦାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧାପେକ୍ଖତ୍ତା ତେସଂ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅତ୍ତନୋ ପରେସ''ନ୍ତି। ''ବଦ୍ଧସୀମ''ନ୍ତି ଇମିନା ''ସୀମ''ନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ୱିସେସତୋ ବଦ୍ଧସୀମାଯେୱ ଗହେତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେତି। ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଚେ ହୀ''ତିଆଦି। ସଂସଟ୍ଠୱିଟପାତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆସନ୍ନତ୍ତା ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିଟପୋ ଏତେସନ୍ତି ସଂସଟ୍ଠୱିଟପା। ''ସଂସଟ୍ଠୱିଟପା''ତି ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ, ମୂଲାନିପି ସଂସଟ୍ଠାନିଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେସୂତି ଦ୍ୱୀସୁ ରୁକ୍ଖେସୁ। ୱିହାରସୀମା ଚାତି ପୋରାଣକୱିହାରସୀମା ଚ। ଅନ୍ତୋ କତ୍ୱାତି ସୀମାଯ ଅନ୍ତୋ କତ୍ୱା। ଅଥ ପଚ୍ଛାତି ଏତ୍ଥ ''ପଚ୍ଛା''ତି ଇମିନା ଅଥସଦ୍ଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏୱଂ କେ ଅକଂସୂତି ଆହ ''ଏୱଂ ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯା ଅକଂସୂ''ତି। ତେନାତି କରଣେନ।

ଅଙ୍କୋଟ୍ଟରଣାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପରେସ’’ନ୍ତିଆଦି। ତସ୍ମାତି ବଦ୍ଧସୀମାଯ। ପଦେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂହି କମ୍ମଂ କାତୁଂ ପହୋନକଂ ଏକଦେସଂ। ଅନ୍ତମସୋ ଏକସ୍ସପି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଠତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାନୁପୋସଥଂ କାତୁଂ ପହୋନକଂ ପଦେସଂ। କମ୍ମଂ କାତୁଂ ଅପ୍ପହୋନକପଦେସଂ ଅନ୍ତୋ କରିତ୍ୱା ବନ୍ଧନ୍ତା ସୀମାଯ ସୀମଂ ସମ୍ଭିନ୍ଦନ୍ତି ନାମ। ସୀମାଯ ଉପଚାରୋତି ପଚ୍ଛା ବନ୍ଧିତବ୍ବାଯ ସୀମାଯ ଉପଚାରୋ। ‘‘ଓତ୍ଥରନ୍ତୋ ସୀମାସଙ୍କରଂ କରୋତୀ’’ତି ଇମିନା ସଚେ ଅଓଢ୍ଡନକୋ ପାସାଣୋ ହୋତି, ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ସୀମାନଂ ନିମିତ୍ତଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୭୭। ଉପୋସଥଭେଦାଦିକଥା

୧୪୯। ପନ୍ନରସିକସ୍ସ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚସ୍ସ ପାଠଇଯଂ ଆଗତତ୍ତା ଚାତୁଦ୍ଦସିକସ୍ସେୱ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଜ୍ଜୁପୋସଥୋ ଚାତୁଦ୍ଦସୋ’’ତି।

‘‘ଅଧମ୍ମେନ ୱଗ୍ଗ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଅଧମ୍ମେନ ୱଗ୍ଗନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଧମ୍ମଂ ନାମ ଏକସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଚତୁନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସୁତ୍ତୁଦ୍ଦେସୌପୋସଥମକତ୍ୱା ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥକରଣଞ୍ଚ ତିଣ୍ଣଂ ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥମକତ୍ୱା ସୁତ୍ତୁଦ୍ଦେସକରଣଞ୍ଚ। ୱଗ୍ଗଂ ନାମ ସବ୍ବେୱ ଅସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧିହରଣଂ। ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧି ନାମ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝଂଯେୱ ଆଗଚ୍ଛତି, ନ ଗଣମଜ୍ଝଂ, ନ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ। ଅଧମ୍ମେନ ସମଗ୍ଗନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଧମ୍ମଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ସମଗ୍ଗଂ ନାମ ସବ୍ବେସଂ ସନ୍ନିପତନଂ। ଧମ୍ମେନ ୱଗ୍ଗନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମଂ ନାମ ଚତୁନ୍ନଂ ସୁତ୍ତୁଦ୍ଦେସୌପୋସଥକରଣଞ୍ଚ ତିଣ୍ଣଂ ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥକରଣଞ୍ଚ। ୱଗ୍ଗଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

୭୮। ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକଥା

୧୫୦।ଇମଂନିଦାନନ୍ତି ପାତିମୋକ୍ଖସ୍ସ ଇମଂ ନିଦାନଂ। ସୁତା ଖୋ ପନାତି ଏତ୍ଥ ସୁଯ୍ୟିତ୍ଥାତି ସୁତା, ସୁଯ୍ୟସ୍ସନ୍ତୀତି ୱା ସୁତା, ପାରାଜିକୁଦ୍ଦେସାଦଯୋ। ସୁତା ଚ ସୁତା ଚ ସୁତାତି ସରୂପେକସେସୋ କାତବ୍ବୋ। ଅୱସେସନ୍ତି ନିଦାନୁଦ୍ଦେସାଦିତୋ ଅୱସେସଂ ପାରାଜିକୁଦ୍ଦେସାଦି। ସୁତେନାତି ସୁତସଦ୍ଦେନ। ‘‘ଅତ୍ଥେ ଅସମ୍ଭୱତୋ ସଦ୍ଦେ ୱୁତ୍ତୱିଧାନଂ ହୋତୀ’’ତି ହି ପରିଭାସତୋ ‘‘ସୁତେନା’’ତି ଏତ୍ଥ ସଦ୍ଦୋୱ ଗହେତବ୍ବୋ। ତେନ ନଯେନାତି ତେନ ନିଦାନୁଦ୍ଦେସନଯେନ।

ଅଟୱିମନୁସ୍ସଭଯନ୍ତି ଅଟୱିଯଂ ନିୱସନ୍ତସ୍ସ ମନୁସ୍ସସ୍ସ ଭଯଂ, ୱନଚରକଭଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ରାଜନ୍ତରାଯୋତିଆଦୀସୁ ଏୱଂ ୱିସେସୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଦୱଦାହୋତି ଦାଯଂ ଦହତୀତି ଦୱଦାହୋ ଆକାରସ୍ସ ରସ୍ସଂ, ଯକାରସ୍ସ ଚ ୱକାରଂ କତ୍ୱା। ନନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଂ। ଏକଂ ୱା ଭିକ୍ଖୁନ୍ତି ଯୋଜନା। ପଠମୋ ୱା ଉଦ୍ଦେସୋତି ନିଦାନୁଦ୍ଦେସୋ। ଏତ୍ଥାତି ପଞ୍ଚସୁ ଉଦ୍ଦେସେସୁ। ଯସ୍ମିନ୍ତି ଉଦ୍ଦେସେ। ସୋପୀତି ଉଦ୍ଦେସୋପି। ସୁତେନେୱ ସାୱେତବ୍ବୋତି ସୁତପଦେନେୱ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସାୱେତବ୍ବୋତି ଏୱସଦ୍ଦୋ ‘‘ନ ୱିତ୍ଥାରେନା’’ତି ଦସ୍ସେତି।

ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠାତି ଏତ୍ଥ ଉପସଗ୍ଗୱସେନ ଇସୁଧାତୁସ୍ସ ଇଚ୍ଛାକନ୍ତିତୋ ଅଞ୍ଞମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅନାଣତ୍ତା, ଅଯାଚିତା ୱା’’ତି। ଏତ୍ଥ ‘‘ଅନାଣତ୍ତା’’ତି ଇଦଂ ଥେରେନ ଅନାଣତ୍ତଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ । ‘‘ଅଯାଚିତା’’ତି ଇଦଂ ସମ୍ମୁତିଲଦ୍ଧେନ ନୱକେନ ଅଯାଚିତଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠା ଧମ୍ମଂ ଭାସନ୍ତୀ’’ତି ୱଚନେ। ଧମ୍ମଜ୍ଝେସକେତି ଧମ୍ମକଥନତ୍ଥାଯ ଅଜ୍ଝେସତୀତି ଧମ୍ମଜ୍ଝେସକୋ, ତସ୍ମିଂ। ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱା ତେନ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରେନ ଯାଚିତୋ ହୁତ୍ୱା ୱାତି ଯୋଜନା। ୱାରପଟିପାଟିଯାତି ୱାରାନୁକ୍କମେନ। ଦେହୀତି ୱାତି ଏତ୍ଥ ଇତି-ୱା-ସଦ୍ଦୋ ‘‘ଭଣ’’ ଇତିପଦେନ ଚ ‘‘କଥେହି’’ ଇତିପଦେନ ଚ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ‘‘ଭଣ’’ ଇତି ୱା ‘‘କଥେହି’’ଇତି ୱା ‘‘ଦେହି’’ଇତି ୱା ୱତ୍ତବ୍ବାତି ଯୋଜନା । ତୀହିପି ୱିଧୀହୀତି ଓସାରଣକଥନସରଭଞ୍ଞସଙ୍ଖାତେହି ତୀହି ସଜ୍ଜନେହି। ଏତ୍ଥ ଚ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଓସାରିଯତେ ଉଚ୍ଚାରିଯତେ ଓସାରଣଂ, ଅତ୍ଥସ୍ସ କଥିଯତେ କଥନଂ, ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ତଦତ୍ଥସ୍ସ ଚ ସରେନ ଭଣିଯତେ ସରଭଞ୍ଞଂ। ଓସାରେହୀତି ସୁତ୍ତଂ ଉଚ୍ଚାରେହି। କଥେହୀତି ଅତ୍ଥଂ କଥେହି। ସରଭଞ୍ଞନ୍ତି ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ତଦତ୍ଥସ୍ସ ଚ ସରେନ ଭଣନଂ। ନନ୍ତି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ। ସଜ୍ଝାଯଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ‘‘ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋମୀ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା। ଏତ୍ଥାତି ଅଜ୍ଝେସନଟ୍ଠାନେ।

ନିସ୍ସିତକେତି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦଯୋ। ସୋତି ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ, ‘‘ୱତ୍ତବ୍ବୋ’’ତିପଦେ କମ୍ମଂ, ‘‘ୱଦତୀ’’ତିଆଦୀସୁ ପଦେସୁ କତ୍ତା। ଆରଦ୍ଧନ୍ତି ସଙ୍ଘେନ ଆରଦ୍ଧଂ। ଠପେତ୍ୱାତି ଧମ୍ମସୱନଂ ଠପେତ୍ୱା। ଓସାରେତ୍ୱାତି ପଠମଂ ସୁତ୍ତଂ ଓସାରେତ୍ୱା। ପୁନ କଥେନ୍ତେନାତି ପଚ୍ଛା ଅତ୍ଥଂ କଥେନ୍ତେନ। ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱାଯେୱ ୱାତି ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରା ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ଏୱ ୱା। କଥେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥଜାତଂ କଥେତବ୍ବଂ। କଥେନ୍ତସ୍ସ…ପେ… ନଯୋତି ପଠମଂ ଅତ୍ଥଂ କଥେତ୍ୱା ପୁନ ସୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ସରେନ ଭଣନ୍ତସ୍ସ ପୁନ ଆଗତେପି ଏସେୱ ନଯୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଉପନିସିନ୍ନକଥାଯପୀତି ସମୀପେ ନିସିନ୍ନେନ କଥାଯପି। ତେନାତି ସଙ୍ଘତ୍ଥେରେନ। ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱିସେସେତ୍ୱା ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତେନାତି ମନୁସ୍ସେହି

ଜାନନଭିକ୍ଖୁନା। ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ଭଣତି, ତୁଣ୍ହୀ ୱା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେତି ଯୋଜନା। ଅନୁମୋଦନାଦୀସୁପୀତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ଧମ୍ମକଥାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ଅନୁଜାନାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ୱିହାରଅନ୍ତରଘରେସୁ।

ସଜ୍ଝାଯନ୍ତି ସଯଂ ଇସ୍ସରେନ ଅଯନଂ ଉଚ୍ଚାରଣଂ, କେନଚି ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ସଯଂ ଅଧିଇସ୍ସରେନ ଅଯନଂ ଉଚ୍ଚାରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଥେରୋତି ସଦ୍ଧିୱିହାରୋ ଥେରୋ। ୱିସ୍ସମିସ୍ସାମୀତି ଖେଦୱିରହିତଂ ଗମିସ୍ସାମି। ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ପଠମଥେରମ୍ପି ପୁନ ଆଗତତ୍ଥେରମ୍ପି ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବଂ। ଏକେନ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରେନ ଅନୁଞ୍ଞାତେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞସ୍ମିନ୍ତି ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ଥେରତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଥେରେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ପୁନ ଆଗତଂ ଥେରଂ। ଅତ୍ତାନଂସମ୍ମନିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପଚ୍ଚତ୍ତେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅତ୍ତା ସମ୍ମନିତବ୍ବୋ’’ତି । କିଂ ସମ୍ମତେନ ପରିସଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ପୁଚ୍ଛନ୍ତେନ ପନା’’ତିଆଦି।

୧୫୩।ମେତି ମଯ୍ହଂ। ଇତୋତି ପୁଗ୍ଗଲତୋ, ଉପ୍ପନ୍ନୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁରମ୍ହାକନ୍ତି ପଦସ୍ସ ପୁରେ ଅମ୍ହାକନ୍ତି ପଦଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ପୁରେସଦ୍ଦୋ ପଠମତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ପଠମଂ ଅମ୍ହାକ’’ନ୍ତି। ପଟିକଚ୍ଚେୱସଦ୍ଦୋ ପଗେୱପରିଯାଯୋ, ‘‘ପଠମତରମେୱା’’ତି ଇମିନା ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଭୂତମେୱାତି ୱିଜ୍ଜମାନମେୱ, ତଥମେୱ ୱା।

୮୨। ଅଧମ୍ମକମ୍ମପଟିକ୍କୋସନାଦିକଥା

୧୫୪।ଅଧମ୍ମକମ୍ମନ୍ତି ଅଭୂତକମ୍ମଂ। ପଟିକ୍କୋସିତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ କୁସଧାତୁ ଅପନଯନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ୱାରେତୁ’’ନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠିନ୍ତି ଲଦ୍ଧିଂ। ତେସନ୍ତି ଚତୁନ୍ନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ ଭଣିଯମାନେତି ଯୋଜନା। ନ ସୁଣନ୍ତୀତି ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ନ ସୁଣନ୍ତି। ଥେରାଧୀନନ୍ତି ଥେରେନ ଅଧୀନଂ ଆବଦ୍ଧନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଥେରାଯତ୍ତନ୍ତି ଥେରେନ ଆଯତ୍ତଂ, ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥାତି ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସେ।

୮୩। ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକଅଜ୍ଝେସନାଦିକଥା

୧୫୫।ନୱୱିଧଞ୍ଚାତି ଦିୱସୱସେନ ତିୱିଧଂ, କାରକୱସେନ ତିୱିଧଂ, କତ୍ତବ୍ବାକାରୱସେନ ତିୱିଧଞ୍ଚାତି ନୱକୋଟ୍ଠାସଞ୍ଚ, ନୱପକାରଞ୍ଚ ୱା। ଚତୁବ୍ବିଧନ୍ତି ‘‘ଅଧମ୍ମେନ ୱଗ୍ଗ’’ନ୍ତିଆଦିକଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ। ଦୁୱିଧନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀୱସେନ ଦୁୱିଧଂ। ନୱୱିଧନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁପାତିମୋକ୍ଖେ ପଞ୍ଚୱିଧଂ, ଭିକ୍ଖୁନିପାତିମୋକ୍ଖେ ଚତୁବ୍ବିଧନ୍ତି ନୱୱିଧଂ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଯୋ ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁ ବ୍ୟତ୍ତୋ ପଟିବଲୋ’’ତି ପାଠେ। ସୁୱିସଦାତି ସୁଟ୍ଠୁ ବ୍ୟତ୍ତା, ସୁଦ୍ଧା ୱା। ଏତ୍ତକମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଗରହାଯଂ, ଅଧିକେ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି।

ସାମନ୍ତା ଆୱାସାତି ଏତ୍ଥ ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ସାମନ୍ତଂ ଆୱାସ’’ନ୍ତି। ଯୋ ସକ୍କୋତୀତି ବହୂସୁ ନୱେସୁ ଯୋ ସକ୍କୋତି।

୮୪। ପକ୍ଖଗଣନାଦିଉଗ୍ଗହଣାନୁଜାନନକଥା

୧୫୬।କତିମୀତି କତିନଂ ତିଥୀନଂ ପୂରଣୀ। କୋ ଦିୱସୋତି କିତ୍ତକୋ ଦିୱସୋ। ଅଯ୍ୟାଯତ୍ତନ୍ତି ଅଯ୍ୟେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଆଯତ୍ତଂ ଆବଦ୍ଧଂ। ସଂହରିତ୍ୱାତି ପୁନ ସଲାକଂ ସଂହରିତ୍ୱା। ଅଯଂ ପାଠୋ କେସୁଚି ଅଟ୍ଠକଥାପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି। କାଲୱତୋତି ଏତ୍ଥ ୱନ୍ତୁପଚ୍ଚଯୋ ସ୍ୱତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘କାଲସ୍ସେୱା’’ତି। ଏୱସଦ୍ଦୋ ପନ ସମତ୍ଥତୋ ଯୁଜ୍ଜିଯତି। ପଗେୱାତି ପାତୋୱ।

୧୫୮।ସାଯମ୍ପୀତି ସାଯନ୍ହେପି। ପିସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ସରଣକାଲଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି।

୧୫୯।ଆଣାପେତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନାଣାପେତବ୍ବଭିକ୍ଖୁ ଅପନେତ୍ୱା ଆଣାପେତବ୍ବଭିକ୍ଖୁ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କିଞ୍ଚି କମ୍ମ’’ନ୍ତିଆଦି। ସଦାକାଲମେୱ କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋତି ଯୋଜନା। ଧମ୍ମକଥିକାଦୀସୁତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ଗଣୱାଚକାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱାରେନାତି ପରିଯାଯେନ। ସମ୍ମୁଞ୍ଜନିନ୍ତି ଯଟ୍ଠିସମ୍ମୁଞ୍ଜନିଂ ୱା ମୁଟ୍ଠିସମ୍ମୁଞ୍ଜନିଂ ୱା। ସମଂ, ସୁଟ୍ଠୁ ୱା ମୁଞ୍ଚତି ସୋଧେତି ଇମାଯାତି ସମ୍ମୁଞ୍ଜନୀ, ତାଲୁଜୋ ପଠମୋ। ତମ୍ପୀତି ସାଖାଭଙ୍ଗମ୍ପି।

୧୬୦।ୱୁତ୍ତନଯେନେୱାତି ସମ୍ମଜ୍ଜନେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ। ପୁନ ଆହରିତବ୍ବାନୀତି ସଙ୍ଘିକାୱାସଂ ଆସନାନି ପୁନ ଆହରିତବ୍ବାନି। ତଟ୍ଟିକାଯୋପୀତି ୱେଣୁଆଦିମଯା ତଟ୍ଟିକାଯୋପି।

୧୬୧।କପଲ୍ଲିକା ୱାତି କପାଲେସୁ ପରିଯାପନ୍ନା ପଦୀପକପାଲା ୱା। ତନ୍ତି ତେଲାଦିଂ। ପରିଯେସିତବ୍ବାନୀତି ଅନୱଜ୍ଜପରିଯେସନେନ

ପରିଯେସିତଙ୍କାନି।

୮୬। ଦିସଂଗମିକାଦିଓତ୍ଥୁକଥା

୧୬୩।ସଂଗହେତବ୍ବୋତିଆଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ କିରିଯାପଦାନଂ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଂଗହେତବ୍ବୋ''ତିଆଦି। ସଂଗହସଦ୍ଦସ୍ସ ସଙ୍ଖେପଗହଣେସୁପି ୱତ୍ତନତୋ ଇଧ ''ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥେ''ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅନୁଗ୍ଗହେତବ୍ବୋ''ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ତଥାକରଣୱସେନା''ତି। ଉପଲାପେତବ୍ବୋତି ସଙ୍ଘେନ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୂହି ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଲାପେତବ୍ବୋ କଥାପେତବ୍ବୋ। ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋତି ସଙ୍ଘେନ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୂହି ଉପ ଅଚ୍ଚନେନ ପୂଜନେନ ଠାପେତବ୍ବୋ। ''ସବ୍ବେସଂ ଦୁକ୍କଟ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତଦେୱ ସମତ୍ଥେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଇଧ ନେୱ ଥେରା, ନ ଦହରା ମୁଚ୍ଚନ୍ତୀ''ତି। ତେନାତି ବହୁସ୍ସୁତେନ ଭିକ୍ଖୁନା। ଏୱମ୍ପି ସତୀତି ଏୱଂ ଅସାଦିଯନେପି ସତି। ସାଯଂ ପାତନ୍ତି ସାଯଞ୍ଚ ପାତୋ ଚ ସାଯଂପାତଂ। ଉପଟ୍ଠାନନ୍ତି ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନଂ, ଉପଟ୍ଠାନତ୍ଥାଯ ୱା। ତେନାତି ବହୁସ୍ସୁତେନ ଭିକ୍ଖୁନା। ତେସନ୍ତି ମହାଥେରାନଂ। ଅସ୍ସାତି ବହୁସ୍ସୁତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ। ସଦ୍ଧିଂଚରାତି ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଚରନ୍ତୀତି ସଦ୍ଧିଂଚରା। ଅଥାପୀତି ଯଦିପି। ଏକୋ ୱା ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ ୱଦତୀତି ଯୋଜନା। ଏସୋ ଚ ଅହଞ୍ଚାତି ମଯଂ। ନାମତୁମ୍ହଅମ୍ହସଦ୍ଦେସୁ ହି ଏକସେସେନ କତ୍ତବ୍ବେସୁ ପରୋୱ ଗହେତବ୍ବୋ। ୱିହରନ୍ତୂତି ୱଦନ୍ତୀତି ଯୋଜନା।

ସୋ ଆୱାସୋ ଗନ୍ତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ କିମତ୍ଥାଯ ଗନ୍ତବ୍ବୋ, କିଂ ଅନୁଦିୱସଂ ଗନ୍ତବ୍ବୋତି ଆହ ''ଉପୋସଥକରଣତ୍ଥାଯ ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ଗନ୍ତବ୍ବୋ''ତି। ସୋ ଚ ଖୋତି ଆୱାସୋ। ଉତୁୱସ୍ସେଯେୱାତି ହେମନ୍ତଗିମ୍ହେଯେୱ। ଉତୁୱସ୍ସେଯେୱ ଗନ୍ତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥସ୍ସ ଞାତବ୍ବଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱସ୍ସାନେ ପନା''ତିଆଦି। ଯନ୍ତି କମ୍ମଂ। ତତ୍ଥାତି ''ୱସ୍ସଂ ୱସନ୍ତୀ''ତିଆଦିୱଚନେ। ସୋତି ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଅଞ୍ଞସ୍ମିନ୍ତି ଅପରସ୍ମିଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକେ। ମାସଦ୍ୱଯନ୍ତି ସାୱଣମାସପୁଣ୍ଣମିତୋ ଯାୱ ଅସ୍ସଯୁଜପୁଣ୍ଣମୀ, ତାୱ ମାସଦ୍ୱଯଂ ୱସିତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ପୁରିମୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମିକାଯ ପଵ୍ଵମନାଦିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ପଚ୍ଛିମିକଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଅନନ୍ତରମେୱ ପଵ୍ଵମନାଦିଂ କରୋତି, ମାସତ୍ତଯମ୍ପି ୱସିତବ୍ବଂ।

୮୭। ପାରିସୁଦ୍ଧିଦାନକଥା

୧୬୪।ଯେନ କେନଚି ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗେନ ୱିଞ୍ଞାପେତୀତି ପଟିୱଚନଂ ନିଚ୍ଛାରେତୁମସକ୍କୋନ୍ତୋ ଯେନ କେନଚି ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗେନ ୱିଞ୍ଞାପେତି। ଉଭଯଥାତି ଉଭଯେହି କାଯୱାଚାସଙ୍ଖାତେହି ଆକାରେହି। କାଯୱାଚାହି ୱିଞ୍ଞାପେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବେତି ଅଖିଲା ଗିଲାନା। ହତ୍ଥପାସେତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ହତ୍ଥପାସସ୍ମିଂ। ସଚେ ଦୂରେ ହୋନ୍ତୀତି ସଚେ ବହୂ ଗିଲାନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଦୂରେ ହୋନ୍ତି। ତଂ ଦିୱସନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଘଅପ୍ପହୋନକଦିୱସେ।

ତତ୍ଥେୱ ପଵ୍ଵମତୀତି ଏତ୍ଥ ନିସ୍ସକ୍କତ୍ଥେ ଥପଚ୍ଚଯୋତି ଆହ ''ତତୋୱା''ତି, ପାରିସୁଦ୍ଧିହାରଟ୍ଠାନତୋ ଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ''ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଇମିନା କମୁଧାତୁଯା ପଦୱିକ୍ଖେପତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ''କତ୍ଥଚୀ''ତି ଇମିନା ତସ୍ସ କମ୍ମଂ। ସାମଣେରୋ ପଟିଜାନାତୀତିଆଦୀସୁ ପଟିଜାନନାକାରତ୍ଥସ୍ସ ଇତିସଦ୍ଦସ୍ସ ଲୋପଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସାମଣେରୋ ଅହ''ନ୍ତି ଏୱଂ ପଟିଜାନାତୀ''ତିଆଦି। ଭୂତଂଯେୱାତି ୱିଜ୍ଜମାନଂଯେୱ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ''ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତକୋ ପଟିଜାନାତୀ''ତିଆଦୀସୁ।

ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ ଚତୁନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ''ସଙ୍ଘପ୍ପତ୍ତୋ ୱିବ୍ଭମତୀ''ତିଆଦୀସୁ। ଏତ୍ଥାତି ପାରିସୁଦ୍ଧିହରଣେ। ବହୂନମ୍ପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦେନ ଏକେନ ଏକସ୍ସାପି, ବହୂହି ଏକସ୍ସାପି, ବହୂହି ବହୂନମ୍ପି ଆହଟା ପାରିସୁଦ୍ଧି ଆହଟାୱ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ସୋତି ପାରିସୁଦ୍ଧିହାରକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଯେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ। ତସ୍ସେୱାତି ପାରିସୁଦ୍ଧିହାରକସ୍ସେୱ। ଇତରା ପନାତି ଇତରେସଂ ପାରିସୁଦ୍ଧି ପନ। ବିଳାଲସଙ୍ଖଲିକାତି ଏତ୍ଥ ବିଳାଲୋତି ଆଖୁଭୁଜୋ। ସୋ ହି ବିଳଆସଯଂ ଆଖୁଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ଅଲତି ସମତ୍ଥେତୀତି ବିଳାଲୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସଙ୍ଖଲିକାତି ଏତଂ ସତ୍ତାନଂ ବନ୍ଧନୂପକରଣୱିସେସସ୍ସ ନାମଂ। ବିଳାଲସ୍ସ ସଙ୍ଖଲିକା ତେନ ସମ୍ବନ୍ଧସମ୍ବନ୍ଧିଭାୱେନ ସମ୍ବନ୍ଧତ୍ତାତି ବିଳାଲସଙ୍ଖଲିକା। ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ ଯେସଂ କେସଞ୍ଚି ସଙ୍ଖଲିକାଯ ଗହେତବ୍ବତ୍ତା। ତାଯ ସଦିସା ବିଳାଲସଙ୍ଖଲିକା ପାରିସୁଦ୍ଧୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ପନେତ୍ଥ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ – ଯଥା ସଙ୍ଖଲିକାଯ ପଠମଂ ୱଲଯଂ ଦୁତିଯଂଯେୱ ୱଲଯଂ ପାପୁଣାତି, ନ ତତିଯଂ, ଏୱମେୱ ପଠମଂ ଦିନ୍ନା ପାରିସୁଦ୍ଧି ଦୁତିଯମେୱ ପାପୁଣାତି, ନ ତତିଯନ୍ତି।

ଆଗନ୍ତ୍ୱାତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ହତ୍ଥପାସଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା। ପାଠଇଯଂ ସୁତ୍ତୋ ନ ଆରୋଚେତୀତିଆଦୀସୁ ହେତ୍ୱତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ। ସୁତ୍ତେନ ନାରୋଚେତୀତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ପାରିସୁଦ୍ଧିହାରକସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଆପତ୍ତୀତି ଅନ୍ୱଯତ୍ଥଂ ଅତ୍ଥାପତ୍ତିତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଚେ…ପେ… ଆପଜ୍ଜତୀ''ତି। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ଉଭିନ୍ନମ୍ପୀତି ପାରିସୁଦ୍ଧିଦାଯକସ୍ସ, ତଂହାରକସ୍ସ ଚାତି ଉଭିନ୍ନମ୍ପି।

୮୮। ଛନ୍ଦଦାନକଥା

୧୬୫। ଛନ୍ଦଦାନେପି ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଉପୋସଥୋ କତୋ ହୋତୀତି ପାରିସୁଦ୍ଧିଦାୟକସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଉପୋସଥୋ କତୋ ହୋତି। ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଉପୋସଥକମ୍ମତୋ ଅଞ୍ଞଂ। ଯଂ ପନ କମ୍ମନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କମ୍ମମ୍ପୀତି ଉପୋସଥକମ୍ମତୋ ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମମ୍ପି। ଏତ୍ଥ ଚ ତଦହୁପୋସଥେ ଅତ୍ତନୋ ଚ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ସଚେ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ହୋତି, ପାରିସୁଦ୍ଧିଯେୱ ଦାତବ୍ବା। ଅଥ ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମଂ ହୋତି, ଛନ୍ଦୋଯେୱ ଦାତବ୍ବୋ। ଯଦି ଉପୋସଥକମ୍ମଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞକମ୍ମଞ୍ଚ ହୋତି, ପାରିସୁଦ୍ଧି ଚ ଛନ୍ଦୋ ଚ ଦାତବ୍ବୋ। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ''ତଦହୁପୋସଥେ ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଦେନ୍ତେନ ଛନ୍ଦମ୍ପି ଦାତୁ''ନ୍ତି। ସୀମାୟ ୱାତି ବଦ୍ଧସୀମାୟ ୱା। ଅଚ୍ଛିତୁନ୍ତି ଉପୱେସିତୁଂ। ''ଆସ ଉପୱେସନେ''ତି ହି ଧାତୁପାଠେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାୟଂ ୧୬ ସକାରନ୍ତଧାତୁ) ୱୁତ୍ତଂ। ସାମଗ୍ଗୀ ୱାତି କାୟସାମଗ୍ଗୀ ୱା।

୧୬୭।ସରତିପି ଉପୋସଥଂ, ନପି ସରତୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦସ୍ସ ଅନିୟମୱିକପ୍ପତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଏକଦା ସରତି, ଏକଦା ନ ସରତୀ''ତି। ''ଏକନ୍ତ''ନ୍ତି ଇମିନା ନେୱ ସରତୀତି ଏତ୍ଥ ଏୱସଦ୍ଦସ୍ସ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। କମ୍ମଂ ନ କୋପେତୀତି ସମ୍ମୁତିଲଦ୍ଧୋପି ଅଲଦ୍ଧୋପି ଉମ୍ମତ୍ତକୋ କମ୍ମଂ ନ କୋପେତି।

୯୧। ସଙ୍ଘୁପୋସଥାଦିକଥା

୧୬୮। ''ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା''ତି ପଦମପେକ୍ଖିତ୍ୱା ସୋ ଦେସୋତି ଏତ୍ଥ ''ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତନ୍ତି ''ସୋ ଦେସୋ ସମ୍ମଜ୍ଜିତବ୍ବୋ''ତିଆଦିୱଚନଂ। ତେନାତି ତେନ ହେତୁନା। ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯା ''ସମ୍ମଜ୍ଜନୀ...ପେ... ୱୁଚ୍ଚତି'' ଇତି ଆହୂତି ଯୋଜନା।

ସମ୍ମଜ୍ଜନୀତି ସମ୍ମଜ୍ଜନକରଣଂ। ପଦୀପୋତି ପଦୀପୁଜ୍ଜଲନଂ। ଉଦକନ୍ତି ଉଦକଟ୍ଠପନଂ। ଆସନେନାତି ଆସନପଞ୍ଞାପନେନ। ''ଇତୀ''ତି ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବଂ। ଉପୋସଥସ୍ସାତି ନୱୱିଧସ୍ସ ଉପୋସଥସ୍ସ ପୁବ୍ବକରଣନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତାନୀତି ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି। ୱୁଚ୍ଚତୀତି କଥିୟତି। ଇଦଂ ''ଏତାନୀ''ତି କମ୍ମସ୍ସ ଚ ''ପୁବ୍ବକରଣ''ନ୍ତି ଆକାରସ୍ସ ଚ ଅଭେଦତ୍ତା ଆସନ୍ନଂ ଆକାରମପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଏକୱଚନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ''ଅକ୍ଖାତାନୀ''ତି ଇଦଂ ପନ ''ଇମାନି ଚତ୍ତାରୀ''ତି କମ୍ମମପେକ୍ଖିତ୍ୱା ବହୁୱଚନୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧିଉତୁକ୍ଖାନନ୍ତି ଛନ୍ଦକ୍ଖାନଞ୍ଚ ପାରିସୁଦ୍ଧିକ୍ଖାନଞ୍ଚ ଉତୁକ୍ଖାନଞ୍ଚ। ଭିକ୍ଖୁଗଣନାତି ଭିକ୍ଖୂ ଗଣେତ୍ୱା ଅକ୍ଖାନଂ। ଓୱାଦୋତି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଯାଚିତସ୍ସ ଓୱାଦସ୍ସ ଅକ୍ଖାନଂ। ଏତାନୀତି ଏତାନି ପଞ୍ଚ। ପୁବ୍ବକରଣତୋ ପଚ୍ଛାତି ପୁବ୍ବକରଣସ୍ସ କରଣତୋ ପଚ୍ଛା। ଏତ୍ଥ ଚ ''ପୁବ୍ବକରଣତୋ ପଚ୍ଛା କତ୍ତବ୍ବାନୀ''ତି ଇଦଂ କତ୍ତବ୍ବାକାରସ୍ସେୱ ୱିସେସନଂ, ନ ଅତ୍ଥସ୍ସ। ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତତୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ କତ୍ତବ୍ବତ୍ତା ପୁବ୍ବକରଣଂ ନାମ, ଉପୋସଥକରଣତୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ କତ୍ତବ୍ବତ୍ତା ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ନାମାତି।

ଉପୋସଥୋତି ଉପୋସଥଦିୱସୋ। ଯାୱତିକା ଚ ଭିକ୍ଖୂତି ଯତ୍ତକା ଭିକ୍ଖୂ। କମ୍ମପତ୍ତାତି ଉପୋସଥକମ୍ମସ୍ସ ପତ୍ତା ଯୁତ୍ତା ଅନୁରୂପା। ତାୱତିକା ଭିକ୍ଖୂ ହତ୍ଥପାସଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ଏକସୀମାୟଂ ଠିତା ଚ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ସଭାଗାପତ୍ତିଯୋତି ୱତ୍ଥୁସଭାଗା ଆପତ୍ତିଯୋ। ୱଜ୍ଜନୀୟାତି ୱଜ୍ଜେତବ୍ବା। ପୁଗ୍ଗଲାତି ଗହଟ୍ଠାଦିପୁଗ୍ଗଲା। ତସ୍ମିନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ଉପୋସଥସୀମମାଳଅକେ। ଏତାନି ଚତ୍ତାରୀତି ପାଠସେସୋ।

ଆଗତେହି ତେହି ଭିକ୍ଖୂହୀତି ଯୋଜନା। ପନ୍ନରସୋପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ନ କେୱଲଂ ପାଠଇଦଂ ଆଗତନୟେନେୱ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଅଥ ଖୋ ''ଅଜ୍ଜ ମେ ଉପୋସଥୋ ପନ୍ନରସୋ''ତିପୀତି ଦସ୍ସେତି।

୯୨। ଆପତ୍ତିପଟିକମ୍ମୱିଧିକଥା

୧୬୯। ଭଗୱତା...ପେ... କାତବ୍ବୋତି ଇଦଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ଯସ୍ସ ସିୟା ଆପତ୍ତୀତିଆଦିୱଚନେନେୱ ଚା''ତିଆଦିହେତୁତ୍ତୟେନ ''ନ ସାପତ୍ତିକେନ ଉପୋସଥୋ କାତବ୍ବୋ''ତି ଯଥାରୁତଂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତମ୍ପି ଅତ୍ଥତୋ ସିଦ୍ଧମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ହେତୁତ୍ତୟଂ ''ୱେଦିତବ୍ବ''ନ୍ତି ପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟାଦୀସୁପି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ପାଚିତ୍ତିୟପାଟିଦେସନୀୟଦୁକ୍କଟଦୁବ୍ଭାସିତାପତ୍ତିଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ''ତଂ ପଟିଦେସେମୀ''ତି ଇଦଂ ସୁୱୁତ୍ତମେୱ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ଆପତ୍ତିଂ। ତୁମ୍ହମୂଲେତି ତୁମ୍ହଂ ସନ୍ତିକେ। ନିଗ୍ଗହିତଲୋପଞ୍ଚ କତ୍ୱା ୱାକ୍ୟମେୱ, ନ ସମାସୋ। ''ତୁମ୍ହ'' ଇତି ଚ ''ତୁୟ୍ହ'' ଇତି ଚ ନୱକନ୍ତେରାନଂ ୱତ୍ତବ୍ବାକାରଦସ୍ସନମତ୍ତମେୱ, ନ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୱିପତ୍ତିଦସ୍ସନଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ନ କେୱଲଂ ପାଠଇନଯେନେୱ ସୁୱୁତ୍ତଂ, ଇମିନା ନୟେନପି ସୁୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ''ପସ୍ସସୀ''ତି ଇଦଞ୍ଚ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱତ୍ତବ୍ବାକାରଂ ପନ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ''ଆମ ପସ୍ସାମୀ''ତି ଇଦଂ ପନ ସୁୱୁତ୍ତମେୱ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱୁତ୍ତମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପାଠଇନୟଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଆୟତିଂ ସଂୱରେୟ୍ୟାସୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗରୁସୁ

ବହୁୱଚନସ୍ସ କତ୍ତବ୍ବତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସଂୱରେୟ୍ୟାଥା’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେନ ଆପତ୍ତିଦେସକେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତତ୍ରାତି ‘‘ଯଦା ନିକ୍ଖେମତିକୋ’’ତି ପାଠୋ ସୂରିଯେ ମେଘଚ୍ଛନ୍ନେ ସତୀତି ଯୋଜନା। ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ୱଞ୍ଚୁଂ କିତ୍ତେଦ୍ଧାତି ଭୋଜନସଙ୍ଖାତଂ ୱଞ୍ଚୁଂ କିତ୍ତେଦ୍ଧା। ତାତି ଆପତ୍ତିଯୋ।

ସଭାଗା ଆପତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱୀସୁ ୱତ୍ଥୁସଭାଗଆପତ୍ତିସଭାଗାସୁ ୱତ୍ଥୁସଭାଗାୱ ଅଧିପ୍ପେତାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଂ ଦ୍ୱେପି ଜନା’’ତିଆଦି। ଯଂ ଆପତ୍ତିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମାନୋ ଭାଗୋ ଏତାସନ୍ତି ସଭାଗା। ଦେସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆପତ୍ତିସଭାଗାପି ୱତ୍ଥୁୱିସଭାଗତ୍ତା ଦେସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସୁଦେସିତାୱାତି ଆପତ୍ତିତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱୁଟ୍ଠାତିଯେୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଞ୍ଞଂ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପନସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥଜୋତକୋ ସୁଦେସିତାଯ ଗରହାକାରେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା। କିଞ୍ଚାପି ସୁଦେସିତାୱ, ପନ ତଥାପୀତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ଦୁକ୍କଟଂ। ନାନାୱତ୍ଥୁକନ୍ତି ଦେସନାପଟିଗ୍ଗହଣୱସେନ ନାନାୱତ୍ଥୁକଂ।

୧୭୦। ସଭାଗୋଯେୱ ୱତ୍ତବ୍ବୋ, ନ ୱିସଭାଗୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତସ୍ସାତି ୱିସଭାଗସ୍ସ। ଇତୋତି ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତତୋ।

୯୫। ଅନାପତ୍ତିପନ୍ନରସକାଦିକଥା

୧୭୨।ତେନ ଜାନିଂସୂତି ଏତ୍ଥ ଜାନନାକାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ‘‘ସୀମଂ ଓକ୍କନ୍ତାତି ୱା ଓକ୍କମନ୍ତୀତି ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଓକ୍କନ୍ତାତି ୱାତି ପୱିସିତ୍ଥ ଇତି ୱା। ତେସନ୍ତି ଚତୁନ୍ନଂ ୱା ଅତିରେକାନଂ ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ। ୱଗ୍ଗା ସମଗ୍ଗସଞ୍ଞିନୋତି ଏତ୍ଥ କସ୍ମା ୱଗ୍ଗା, କସ୍ମା ସମଗ୍ଗସଞ୍ଞିନୋତି ଆହ ‘‘ତେସ’’ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତେସନ୍ତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ। ସୀମଂ ଓକ୍କନ୍ତତ୍ତାତି ସୀମଂ ପୱିସିତତ୍ତା, ୱଗ୍ଗା ହୁତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମଗ୍ଗୋ ଇତି ସଞ୍ଞା ସମଗ୍ଗସଞ୍ଞା, ସା ଏତେସମତ୍ଥୀତି ସମଗ୍ଗସଞ୍ଞିନୋ।

୧୭୫।କୁକ୍କୁଚ୍ଚପକତାତି ପଦସ୍ସ ‘‘ଇଚ୍ଛାପକତୋ’’ତି ପଦେନ ସମାନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯଥା’’ତିଆଦି। ପୁବ୍ବଭାଗେତି ଉପୋସଥକମ୍ମତୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ। ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱାପୀତି କପ୍ପତେୱାତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱାପି। ‘‘ଅଭିଭୂତା’’ତି ଇମିନା ପକତାତି ଏତ୍ଥ ପପୁବ୍ବକରଧାତୁଯା ଉପସଗ୍ଗୱସେନ ଅଭିଭୱନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୧୭୬। ଯଥା ହେଟ୍ଠା ୱଗ୍ଗାୱଗ୍ଗସଞ୍ଞୀପନ୍ନରସକାଦୀସୁ ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱମକତ୍ୱା କସ୍ମା ‘‘ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯ’’ନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅକୁସଲବଲୱତାଯା’’ତି।

୧୦୦। ସୀମୋକ୍କନ୍ତିକପେୟ୍ୟାଲକଥା

୧୭୭। ଆୱାସିକେନଆଗନ୍ତୁକପେୟ୍ୟାଲେ ସଙ୍ଘଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱେଦିତବ୍ବାକାରଂ ସହ ଉପମାଯ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଥା’’ତିଆଦି। ଆଗନ୍ତୁକେନଆୱାସିକପେୟ୍ୟାଲେ ପନ ଆନେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁରିମପେୟ୍ୟାଲେତି ଆୱାସିକେନଆଗନ୍ତୁକପେୟ୍ୟାଲେ। ଆଗନ୍ତୁକେନଆଗନ୍ତୁକପେୟ୍ୟାଲେ ପନ ଯୋଜେତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ପେୟ୍ୟାଲନ୍ତି ସଦିସନଯସ୍ସ ଚ ତଂଜାନନଞାଣସ୍ସ ଚ ପାତବ୍ବଂ ରକ୍ଖନଂ ପେଯ୍ୟଂ, ପେଯ୍ୟଂ, ପେଯ୍ୟେ ୱା, ପେୟ୍ୟାଯ ୱା ଅଲତି ସମତ୍ଥେତୀତି ପେୟ୍ୟାଲନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ।

୧୭୮। ଆୱାସିକାନଂ ଚାତୁଦ୍ଦସୋ ହୁତ୍ୱା କସ୍ମା ଆଗନ୍ତୁକାନଂ ପନ୍ନରସୋତି ଆହ ‘‘ଯେସ’’ନ୍ତିଆଦି । ତତ୍ଥ ଯେସନ୍ତି ଆଗନ୍ତୁକାନଂ। ତିରୋରଟ୍ଠତୋତି ଆୱାସିକାନଂ ରଟ୍ଠସ୍ସ ଅଞ୍ଞରଟ୍ଠତୋ। ତିରୋଜନପଦତୋତି ଏକରଟ୍ଠେପି ଅଞ୍ଞଜନପଦତୋ। ଚାତୁଦ୍ଦସିକଂ ଅକଂସୂତି ସଞ୍ଞାନାନତ୍ତୱସେନ ଚାତୁଦ୍ଦସିକଂ ଅକଂସୁ। ଅନୁୱତ୍ତିତବ୍ବନ୍ତି ଅନୁମତିଂ ୱତ୍ତିତବ୍ବଂ। ନ ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବନ୍ତି ‘‘ନ ଚାତୁଦ୍ଦସୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ନ ୱାରିତବ୍ବଂ। ନ ଅକାମାତି ଏତ୍ଥ କମୁଧାତୁ ଇଚ୍ଛତ୍ଥୋ, କରଣତ୍ଥେ ଚ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ନ ଅନିଚ୍ଛାଯ ଦାତବ୍ବା’’ତି।

୧୦୧। ଲିଙ୍ଗାଦିଦସ୍ସନକଥା

୧୭୯। ‘‘ଆୱାସିକାନଂ ଆକାର’’ନ୍ତି ଇମିନା ଆୱାସିକାକାରନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଛଟ୍ଠୀସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ‘‘ଆୱାସିକଲିଙ୍ଗ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ। ଯେନାତି ସୁପଞ୍ଞତ୍ତମଞ୍ଚପୀଠାଦିନା, ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସନ୍ତି ଆୱାସିକାନଂ। ଆଚାରସଣ୍ଠାନନ୍ତି ଆଚାରସଣ୍ଠିତିଂ। ସୋ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତମଞ୍ଚପୀଠାଦିକୋ ଆକାରୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଯନ୍ତି ସୁପଞ୍ଞତ୍ତମଞ୍ଚପୀଠାଦିଂ, ଗମଯତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଲୀନେ ଆୱାସିକେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଂ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତମଞ୍ଚପୀଠାଦି ଲିଙ୍ଗଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ‘‘ଅଦିସ୍ସମାନେ’’ତି ଇମିନା ଲୀନେତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

‘‘ଜାନାପେତୀ’’ତି ଇମିନା ଗମୟତୀତି ପଦସ୍ସ ଞାଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଯନ୍ତି ସୁପଞ୍ଞତ୍ତମଞ୍ଚପୀଠାଦିଂ। ତେତି ଆୱାସିକା। ତଂ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତମଞ୍ଚପୀଠାଦି ନିମିତ୍ତଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଯେନାତି ସୁପଞ୍ଞତ୍ତମଞ୍ଚପୀଠାଦିନା। ତେତି ଆୱାସିକା ଉଦ୍ଦିସିଯନ୍ତି, ସୋ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତମଞ୍ଚପୀଠାଦିକୋ ଉଦ୍ଦେସୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଇମେହି ପଦେହି ଆକିରିଯନ୍ତି ପକାସିଯନ୍ତି ଏତେନାତି ଆକାରୋ, ଲୀନେ ଗମଯତି ବୋଧେତୀତି ଲିଙ୍ଗଂ। ନିମିଯନ୍ତି ପରିଚ୍ଛିଜ୍ଜ ଞାଯନ୍ତି ଏତେନାତି ନିମିତ୍ତଂ, ଉଦ୍ଦିସିଯନ୍ତି ଅପଦିସିଯନ୍ତି ଏତେନାତି ଉଦ୍ଦେସୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବମେତନ୍ତି ‘‘ଆୱାସିକାକାର’’ନ୍ତିଆଦି ଏତଂ ସବ୍ବଂ। ଯଥାଯୋଗନ୍ତି ପାଠଇଯଂ ଯୋଗାନୁରୂପଂ। ତତ୍ଥାତି ଆଗନ୍ତୁକାକାରାଦୀସୁ। ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଇଦ’’ନ୍ତି ନ ଞାତବ୍ବନ୍ତି ଅଞ୍ଞାତଂ, ତଦେୱ ଅଞ୍ଞାତକଂ, ନିସୀଦନାଦି। ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଇଦ’’ନ୍ତି ଅଜାନନଂ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ଅସନ୍ତକତ୍ତା, ଅଞ୍ଞେସମେୱ ସନ୍ତକତ୍ତା ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଅଞ୍ଞେସଂ ସନ୍ତକ’’ନ୍ତି। ଉଦକନିସ୍ସେକନ୍ତି ସିଞ୍ଚନୱିରହିତଂ ଉଦକଂ। ବହୁୱଚନସ୍ସାତି ‘‘ଧୋତାନ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଛଟ୍ଠୀବହୁୱଚନସ୍ସ। ଏକୱଚନନ୍ତି ‘‘ଧୋତସ୍ସା’’ତି ଏକୱଚନଂ । ପଚ୍ଛିମପାଠେ ମଲଂ ଧୁନାତି ଅନେନାତି ଧୋତଂ, ଧୋତଞ୍ଚ ତଂ ଉଦକଞ୍ଚେତି ଧୋତୋଦକଂ, ତମେୱ ନିସ୍ସେକଂ ଧୋତୋଦକନିସ୍ସେକଂ।

୧୮୦ ।ସମାନସଂୱାସକଦିଟ୍ଠିନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଇତିଲୋପସମାସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସମାନସଂୱାସକା ଏତେତି ଦିଟ୍ଠି’’ନ୍ତି। ଏତେତି ଆୱାସିକା ଭିକ୍ଖୂ। ‘‘ଲଦ୍ଧି’’ନ୍ତି ଇମିନା ନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି ପଦସ୍ସ କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତି। ନାନାସଂୱାସକଭାୱନ୍ତି ତେସଂ ଲଦ୍ଧିନାନାସଂୱାସକଭାୱଂ। ‘‘ମଦ୍ଦିତୁ’’ନ୍ତି ଇମିନା ନାଭିୱିତରନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଅଭିସଦ୍ଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅଭିଭୱିତୁ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଚ ତଦେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ନାନାସଂୱାସକଭାୱସ୍ସ ମଦ୍ଦନଂ ନାମ ଲଦ୍ଧିନିସ୍ସଜ୍ଜାପନନ୍ତି ଆହ ‘‘ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ନ ନିସ୍ସଜ୍ଜାପେନ୍ତୀ’’ତି।

୧୦୩। ନଗନ୍ତବ୍ବଗନ୍ତବ୍ବୱାରକଥା

୧୮୧ ।ସଭିକ୍ଖୁକାତି ପଦସ୍ସ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ ଏତସ୍ମିମାୱାସେତି ସଭିକ୍ଖୁକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯସ୍ମିଂ ଆୱାସେ’’ତିଆଦି। ଯନ୍ତି ଆୱାସଂ। ତଦହେୱାତି ତଦହୁପୋସଥେ ଏୱ। ଇମିନା ସଚେ ସକ୍କୋତି, ତଦହେୱ ଗନ୍ତୁଂ, ସୋ ଗନ୍ତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅକତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା କତ୍ୱା ପନ ଗନ୍ତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅଞ୍ଞତ୍ରା’’ତି ନିପାତୋ ‘‘ୱିନା’’ତି ନିପାତସ୍ସ ପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ୱିନା’’ତି। ଅତ୍ତଚତୁତ୍ଥେନ ୱା ଅତ୍ତପଞ୍ଚମେନ ୱା ସଙ୍ଘେନ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଅତ୍ତଚତୁତ୍ଥେନ ୱା’’ତି ଇଦଂ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଅତ୍ତପଞ୍ଚମେନ ୱା’’ତି ଇଦଂ ପୱାରଣାକମ୍ମଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ୱିହାରେତି ୱିହାରସୀମାଯ ମହାସୀମାଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଞ୍ଚ ୱିହାରସୀମାନଂ ଅଭେଦେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସୀମାପୀତି ଖଣ୍ଡସୀମାପି। ନ ଗନ୍ତବ୍ବାତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଗରୁକତ୍ତା ନ ଗନ୍ତବ୍ବା। ଏତ୍ଥାତି ଖଣ୍ଡସୀମାଦୀସୁ। ତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଗଣୁପୋସଥଟ୍ଠାନତୋ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ସଙ୍ଘୁପୋସଥଟ୍ଠାନତୋ ପନ ନ ୱଟ୍ଟତିଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋପୋସଥା ଆୱାସାପି ଅଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଆରଞ୍ଞକେନାପୀତି ଅରଞ୍ଞେ ଏକକେନ ନିୱାସେନପି। ତତ୍ଥାତି ଅଞ୍ଞୱିହାରେ। ଉପୋସଥନ୍ତି ସଙ୍ଘୁପୋସଥଞ୍ଚ ଗଣୁପୋସଥଞ୍ଚ।

୧୮୨ ।ଯନ୍ତି ଆୱାସଂ। ତତ୍ଥାତି ତଂ ଆୱାସଂ। ଗନ୍ତୁଂ ସକ୍କୋମି ଇତି ଜାନେଯ୍ୟାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଆୱାସେ। ଇମିନା ନେୱ କତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନେୱ କତୋ ଭୱିସ୍ସତି ଇତି ଜାନେଯ୍ୟାତି ଯୋଜନା।

୧୦୫। ୱଜ୍ଜନୀଯପୁଗ୍ଗଲସନ୍ଦସ୍ସନକଥା

୧୮୩ ।ହତ୍ଥପାସୂପଗମନମେୱାତି ଉପୋସଥସଙ୍ଘାଦୀନଂ ହତ୍ଥପାସସ୍ସ ଉପଗମନମେୱ। ଇଦଂ ପାରିୱାସିଯପାରିସୁଦ୍ଧିଦାନଂ ନାମ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ପାରିୱାସିଯପାରିସୁଦ୍ଧିଦାନସ୍ସ। ଅନୁପୋସଥେତି ଏତ୍ଥ ଅକାରସ୍ସ ଅଞ୍ଞତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଦିୱସେ’’ତି। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞସ୍ମିନ୍ତି ଦ୍ୱୀହି ଉପୋସଥେହି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ। ଯା ସଙ୍ଘସାମଗ୍ଗୀ କରିଯତି, ତଥାରୂପିନ୍ତି ଯୋଜନା। କୋସମ୍ବକଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି କୋସମ୍ବିଯଂ ନିୱାସୀନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ। ସାମଗ୍ଗୀ ୱିଯ ଯା ସାମଗ୍ଗୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ଠପେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଅଞ୍ଞତ୍ରାତି ନିପାତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଯେ ପନାତି ଭିକ୍ଖୂ ପନ ସମଗ୍ଗା ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପୋସଥେଯେୱାତି ଉପୋସଥଦିୱସେଯେୱ।

ଇତି ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୩। ୱସ୍ସୂପନାଯିକକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୧୦୭। ୱସ୍ସୂପନାଯିକାନୁଜାନନକଥା

୧୮୪। ୱସ୍ସୂପନାଯିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ‘‘ଅନନୁଞ୍ଞାତୋ’’ତି ଇମିନା ଅପଞ୍ଞତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ଞାଧାତୁଯା ଅନୁଜାନନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ଅସଂୱିହିତୋ’’ତି ଇମିନା

ଞାଧାତୁୟା ଠପନଙ୍ଗଂ। ତେଧାତି ତେ ଇଧ। ଇଧସଦ୍ଦୋ ସାସନଞ୍ଚ ଲୋକଞ୍ଚ ଦେସଞ୍ଚ ପଦପୂରଣଞ୍ଚ ଉପାଦାୟ ୱତ୍ତତି, ଇଧ ପନ ପଦପୂରଣେତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଇଧସଦ୍ଦୋ ନିପାତମତ୍ତୋ''ତି। ସଂହନନଂ ସଙ୍ଘାତୋ, ୱିନାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ''ୱିନାସ''ନ୍ତି ଇମିନା। ସକୁନ୍ତକସଦ୍ଦୋ ସକୁଣପରିୟାୟୋତି ଆହ ''ସକୁଣା''ତି। ସକୁଣାତି ଚ ୱିହଙ୍ଗମା। ତେ ହି ଆକାସେ ଗନ୍ତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି ସକୁଣାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସଂକସାୟିସ୍ସନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ''ସଂ କସେ ଅଚ୍ଛନେ''ତି ଧାତୁପାଠେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାୟଂ ୧୬ ସକାରନ୍ତଧାତୁ) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସଂପୁବ୍ବୋ କସେଧାତୁ ଅଚ୍ଛନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ୱସିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ଏକାରନ୍ତୋୟଂ ଧାତୁ। ନିବଦ୍ଧୱାସନ୍ତି ନିଚ୍ଚୱାସଂ। ୱସ୍ସାନନାମକେତି ୱସ୍ସାନୌତୁନାମକେ। ୱସ୍ସାନସ୍ସ ଚତୁମାସତ୍ତା ''ତେମାସେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱସ୍ସୂପନାୟିକାତି ଏତ୍ଥ ନୀଧାତୁ ଗମନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ୱସ୍ସୂପଗମନାନୀ''ତି। ଅପରଜ୍ଜୂତି ପୁଣ୍ଣମିତୋ ଅପରଂ ଅହନ୍ତି ଅପରଜ୍ଜୁ, ଅହସ୍ସେ ଜ୍ଜୁପଚ୍ଚୟୋ, ଅତ୍ଥତୋ ପାଟିପଦଦିୱସୋ। ଅୟଂ ଅପରଜ୍ଜୁସଦ୍ଦୋ ପଠମନ୍ତନିପାତୋ। ଅସ୍ସାତି ଆସଳ୍ହୀପୁଣ୍ଣମିୟା। ଅସମାନାଧିକରଣୱିସୟୋ ବାହିରତ୍ଥସମାସୋୟଂ, ଅତିକ୍କନ୍ତାୟ ସତିୟାତି ଯୋଜନା। ଅପରସ୍ମିଂ ଦିୱସେତି ପାଟିପଦଦିୱସେ। ଅସ୍ସାତି ସାୱଣମାସପୁଣ୍ଣମିୟା। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଚ ଅପରଜ୍ଜୁଗତା, ଯସ୍ମା ଚ ମାସଗତା, ତସ୍ମା। ''ଅନନ୍ତରେ ପାଟିପଦଦିୱସେ''ତି ଇମିନା ପାଠଇୟଂ ଅପରଜ୍ଜୁଗତାୟ ଆସଳ୍ହିୟା ଅନନ୍ତରେ ପାଟିପଦଦିୱସେ ପୁରିମିକା ଉପଗନ୍ତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଆସଳ୍ହିୟାତି ଆସଳ୍ହୀପୁଣ୍ଣମିୟା। ପଚ୍ଛିମନୟେପି ମାସଗତାୟ ଆସଳ୍ହିୟା ଅନନ୍ତରେ ପାଟିପଦଦିୱସେ ପଚ୍ଛିମିକା ଉପଗନ୍ତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଆସଳ୍ହିୟାତି ଆସଳ୍ହୀପୁଣ୍ଣମିୟା ସମୀପେ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଆସଳ୍ହୀସଙ୍ଖାତାୟ ସାୱଣପୁଣ୍ଣମିୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଟିପଦଦିୱସେୟେୱ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍କିଂ ୱାତିଆଦୀସୁ ୱାସଦ୍ଦୋ ଅନିୟମୱିକପ୍ପତ୍ଥୋ। ନିଚ୍ଛାରେତ୍ୱାତି ନିଚ୍ଚାରେତ୍ୱା, ଉଚ୍ଚାରେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଫୁଟ୍ଠକ୍ଖରସଞ୍ଞୋଗେହି ପରୋ କ୍ୱଚି ଫୁଟ୍ଠଉମାପଜ୍ଜତି ''ନିକ୍ଖମତୀ''ତିଆଦୀସୁ ୱିୟ। ତସ୍ମା ପରସ୍ସ ଚକାରସ୍ସ ଛକାରଂ କତ୍ୱା ''ନିଚ୍ଛାରେତ୍ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୧୦୮। ୱସ୍ସାନେଚାରିକାପଟିକ୍ଖେପାଦିକଥା

୧୮୫।ଆପତ୍ତି ଦ୍ୱେଦିତବ୍ବାତି ଅନପେକ୍ଖଗମନେନ ଉପଚାରାତିକ୍କମେ ସାପେକ୍ଖଗମନେନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନେ ଆପତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା। ୱିହାରଗଣନାୟ ଆପତ୍ତିୟୋ ୱେଦିତବ୍ବାତି ଏତ୍ଥ ୱସ୍ସୂପନାୟିକଦିୱସେ ୱସ୍ସଂ ଅନୁପଗନ୍ତୁକାମତାଚିତ୍ତେନ ୱିହାରଂ ଅତିକ୍କମେନ୍ତସ୍ସ, ୱିହାରଗଣନାୟ ଆପତ୍ତିୟୋ ୱେଦିତବ୍ବା। ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଚେ ହୀ''ତିଆଦି। ତଂ ଦିୱସନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ୱସ୍ସୂପଗମନଦିୱସେ। ସତଂ ଆପତ୍ତିୟୋତି ଏତ୍ଥ ସତନ୍ତି ସଙ୍ଖ୍ୟାପଧାନତ୍ତା ଏକୱଚନନ୍ତି ସଦ୍ଦସତ୍ଥେସୁ ୱୁତ୍ତଂ । ଏକା ଏୱ ଆପତ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋ ୱିହାରସ୍ସ ଅତିକ୍କମନେୟେୱ ଏକା ଏୱ ଆପତ୍ତି। କେନଚି ଅନ୍ତରାୟେନ ଅନୁପଗତେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ୱସ୍ସନାମୋ ଇମସ୍ସତ୍ଥୀତି ୱସ୍ସୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱସ୍ସନାମକ''ନ୍ତି। ''ପଠମଂ ମାସ''ନ୍ତି ଇମିନା ଅଞ୍ଞପଦସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ପଠମଂ ମାସନ୍ତି ଚତୂସୁ ୱସ୍ସମାସେସୁ ପଠମଂ ମାସଂ। ଉକ୍କଡ୍ଢିତୁକାମୋତି ଉପରି କଡ୍ଢିତୁକାମୋ। ଆସଳ୍ହୀମାସମେୱ, ନ ସାୱଣମାସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଜୁଣ୍ହସଦ୍ଦୋ ଚନ୍ଦପଭାୟୁତ୍ତୋ ମାସୋତି ଆହ ''ମାସେ''ତି। ଚନ୍ଦପଭାୟୁତ୍ତୋ ମାସୋତି ଆହ ''ମାସେ''ତି। ଚନ୍ଦପଭାୟୁତ୍ତୋ ହି ମାସୋ ଜୋତତି ଦିପ୍ପତୀତି ଜୁଣ୍ହୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ''ମାସେ''ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ପୁଣ୍ଣମିୟୁତ୍ତୋ ମାସୋୱ ଗହେତବ୍ବୋ। କାଚି ପରିହାନି ନାମାତି କିଞ୍ଚି ସୀଲାଦୀନଂ ହାୟନଂ ନାମ। ଅଞ୍ଞତ୍ରସ୍ମିମ୍ପୀତି ୱସ୍ସୂପଗମନତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ରସ୍ମିମ୍ପି। ଧମ୍ମିକେତି ଧମ୍ମେନ ଯୁତ୍ତେ।

୧୦୯। ସତ୍ତାହକରଣୀୟାନୁଜାନନକଥା

୧୮୭। ସତ୍ତାହକରଣୀୟେସୁ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ''ସତ୍ତାହକରଣୀୟେନା''ତି ପଦସ୍ସ ସତ୍ତମୀସମାସଞ୍ଚ ଅନୀୟସଦ୍ଦସ୍ସ କମ୍ମତ୍ଥଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସତ୍ତାହବ୍ଭନ୍ତରେ ଯଂ କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି । ତତ୍ଥ ''ସତ୍ତାହବ୍ଭନ୍ତରେ''ତି ଇମିନା ସତ୍ତମୀସମାସଂ ଦସ୍ସେତି, ''କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ଇମିନା କମ୍ମତ୍ଥଂ। ''ସତ୍ତାହବ୍ଭନ୍ତରେ''ତି ଇମିନା ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ସତ୍ତାହନ୍ତି ଉତ୍ତରପଦଲୋପଂ ଦସ୍ସେତି। ପହିତେ ଗନ୍ତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପହିତେସଦ୍ଦସ୍ସ କତ୍ତୁକମ୍ମାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଭିକ୍ଖୁଆଦୀହି ଦୂତେ''ତି। ତତ୍ଥ ''ଭିକ୍ଖୁଆଦୀହୀ''ତି ଇମିନା କତ୍ତାରଂ ଦସ୍ସେତି, ''ଦୂତେ''ତି ଇମିନା କମ୍ମଂ। ସତ୍ତାହନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉତ୍ତରପଦଲୋପଞ୍ଚ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅନ୍ତୋସତ୍ତାହେୟେୱା''ତି। ତତ୍ଥେୱାତି ତସ୍ମିଂ ପହିତଟ୍ଠାନେୟେୱ। ''ନ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋ''ତି ଇମିନା ''ସତ୍ତାହେୟେୱା''ତି ଏତ୍ଥ ଏୱସଦ୍ଦସ୍ସ ଫଲଂ ଦସ୍ସେତି।

୧୮୯। ରସୋ ଏତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୀତି ରସୱତୀତି ୱୁତ୍ତେ ଭତ୍ତଗେହଂ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ''ଭତ୍ତଗେହଂ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି। ଭତ୍ତଗେହନ୍ତି ଭତ୍ତପଚନଗେହଂ। ପୁରାୟଂ ସୁତ୍ତନ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ପୁରା ଅୟନ୍ତି ପଦଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ପୁରାସଦ୍ଦୋ ଯାୱପରିୟାୟୋତି ଆହ ''ଯାୱ ଅୟଂ ସୁତ୍ତନ୍ତୋ''ତି। ନ ପଲୁଜ୍ଜତୀତି ଏତ୍ଥ ଲୁଜଧାତୁ ୱିନାସତ୍ଥୋତି ଆହ ''ନ ୱିନସ୍ସତୀ''ତି। ପରିସଙ୍ଖତନ୍ତି ପରିସଙ୍ଖରିତବ୍ବଂ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ପହିତେସୁ। ଇମିନାୱ କପ୍ପିୟୱଚନେନାତି ଇମିନା ଏୱ କପ୍ପିୟେନ ତିୱାକ୍ଖସଙ୍ଖାତେନ ୱଚନେନ। ଏତେସନ୍ତି ଏତେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ୱାକ୍ଯାନଂ। ୱେୱଚନେନାତି ''ଯଞ୍ଞଞ୍ଚ ଯଜିତୁଂ, ସୁତ୍ତଞ୍ଚ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ,

ସମଣେ ଚ ଦସ୍ସିତୁ’’ନ୍ତି ପରିୟାଯେନ। ସଉସୂତି ଉପାସକ ଉପାସିକ ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀ ସିକ୍ଖମାନ ସାମଣେର ସାମଣେରୀ ସଙ୍ଖାତାସୁ ସଉସୁ।

୧୧୦। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅପ୍ପହିତେପି ଅନୁଜାନନକଥା

୧୯୩।ପହିତେୱ ପହିତେତି ଇମିନା ‘‘ଅପହିତେପି ଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦସ୍ସ ସମ୍ଭାୱନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସହଧମ୍ମିକାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତବ୍ବଭାୱସ୍ସ କାରଣଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଗିଲାନୋ ହୋତୀ’’ତିଆଦି। ଦସହୀତି ‘‘ସଙ୍ଘୋ କମ୍ମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ହୋତି, କତଂ ୱା ସଙ୍ଘେନ କମ୍ମଂ ହୋତୀ’’ତି ଇଦଂ ଅଙ୍ଗଂ ଏକଂ କତ୍ୱା ଦସହି। ନୱହୀତି ପରିୱାସାରହଂ ଅପନେତ୍ୱା ନୱହି। ଚତୂହୀତି ଗିଲାନଅନଭିରତିକୁକ୍କୁଚ୍ଚଦିଟ୍ଠିଗତୌପ୍ପନ୍ନସଙ୍ଖାତେହି ଚତୂହି। ଇତି ଇମେହି ଛହୀତି ଯୋଜନା। ସାମଣେରସ୍ସପି ଛହୀତି ଏତ୍ଥ ଛନ୍ନଂ ସରୂପଂ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆଦିତୋ’’ତିଆଦି। ତଂ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେୱ। ସାମଣେରିୟା ସନ୍ତିକଂ ପଞ୍ଚହି ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ପରତୋତି ପରସ୍ମା, ପରସ୍ମିଂ ୱା। ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେ ଞାତକା ୱା ଯେ ଅଞ୍ଞାତକା ୱା ଅତ୍ଥି, ତେସମ୍ପୀତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ୱଚନଂ।

୧୧୨। ପହିତେୟେୱଅନୁଜାନନକଥା

୧୯୯।ଭିକ୍ଖୁଗତିକୋତି ଭିକ୍ଖୁ ଏୱ ଗତି ପତିଟ୍ଠା ଏତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁଗତିକୋତି ୱୁତ୍ତେ ଭିକ୍ଖୁନିସ୍ସିତକୋ ପୁରିସୋତି ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ୱସନକପୁରିସୋ’’ତି। ପଲୁଜ୍ଜତୀତି ୱିନସ୍ସତି। ଭଣ୍ଡଂ ଛେଦାପିତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭଣ୍ଡସଦ୍ଦୋ ପରିକ୍ଖାରତ୍ଥୋ ଏୱ, ନ ମୂଲଧନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଦବ୍ବସମ୍ଭାରଭଣ୍ଡ’’ନ୍ତି। ଛେଦାପିତନ୍ତି ଚୁରାଦିଗଣିକଧାତୁଂ ‘‘ଛିନ୍ଦାପିତ’’ନ୍ତି ରୁଧାଦିଗଣିକଧାତୁଯା ୱଣ୍ଣେତି। ଦଜ୍ଜାହନ୍ତି ଏକାରଲୋପସନ୍ଧୀତି ଆହ ‘‘ଦଜ୍ଜେ ଅହ’’ନ୍ତି। ‘‘ଦଜ୍ଜେହ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ଅକାରଲୋପସନ୍ଧି। ଦଜ୍ଜେତି ଦଦେୟ୍ୟଂ, ଦଦାମି ୱା। ସଙ୍ଘକରଣୀୟେନାତି ସଙ୍ଘସ୍ସ କାତବ୍ବେନ କିଚ୍ଚେନ। ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଂକିଞ୍ଚୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯଂକିଞ୍ଚି କାତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ଚେତିୟଛତ୍ତୱେଦିକାଦୀସୂତି ଚେତିୟସ୍ସ ଛତ୍ତେ ଚ ୱେଦିକାୟ ଚ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ସୁଧାଲିମ୍ପାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତସ୍ସାତି ସଙ୍ଘକରଣୀୟସ୍ସ। ନିପ୍ଫାଦନତ୍ଥଂ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଏତ୍ଥାତି ୱସ୍ସୂପନାୟିକକ୍ଖନ୍ଧକେ। ‘‘ଅନିମନ୍ତିତେନା’’ତି ପଦଂ ‘‘ଗନ୍ତୁ’’ନ୍ତି ପଦେ ଭାୱକତ୍ତା। ଗନ୍ତୁନ୍ତି ଗମିତୁଂ, ଗମନଂ ୱା ‘‘ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ପଦେ କତ୍ତା। ପଠମଂଯେୱାତି ଧମ୍ମସ୍ସୱନତୋ ପଠମମେୱ। ସନ୍ନିପତିତବ୍ବଂ ଇତି କତିକା କତା ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଭଣ୍ଡକନ୍ତି ଚୀୱରାଦିଭଣ୍ଡକଂ। ଗନ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସଯମେୱ ଗନ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସଚେ ପନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥାତି ତଂ ୱିହାରଂ। ‘‘ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇମିନା ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦୋ ଚ ଆପତ୍ତି ଚ ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅତ୍ଥାୟପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ‘‘ଭଣ୍ଡକଂ ଧୋୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ଥଂ ଅପେକ୍ଖତି। ନନ୍ତି ଅନ୍ତେୱାସିକଂ। ୱଟ୍ଟତୀତି ଆଚରିୟସ୍ସ ଆଣାୟ ସତ୍ତାହେ ଅନତିକ୍କନ୍ତେ ୱଟ୍ଟତି, ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦୋ ଚ ଆପତ୍ତି ଚ ନ ହୋତି। ସତ୍ତାହେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦୋୱ ହୋତି, ନ ଆପତ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୧୧୩। ଅନ୍ତରାୟେ ଅନାପତ୍ତିୱସ୍ସଚ୍ଛେଦକଥା

୨୦୧।ଅୱିଦୂରେତି ଆସନ୍ନେ। ତତ୍ଥାତି ଗାମେ। ସତ୍ତାହୱାରେନାତି ସତ୍ତାହେ ଏକୱାରେନ। ଅରୁଣୋ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋତି ୱିହାରେ ଅରୁଣୋ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋ। ତତ୍ରେୱାତି ଗାମେଯେୱ। ମଯନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ପୁନ ମଯନ୍ତି ମନୁସ୍ସେ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତେସଂଯେୱାତି ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦଭିକ୍ଖୂନଂ ଏୱ। ତନ୍ତି ସଲାକଭତ୍ତାଦିଂ। ୱସ୍ସଗ୍ଗେନାତି ୱସ୍ସଗଣନାୟ।

ୱସ୍ସାୱାସିକନ୍ତି ୱସ୍ସାୱାସାନଂ ଦାତବ୍ବଂ ଚୀୱରଂ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ। ଯେସଂ ପାପିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିହାରେତି ୱୁଟ୍ଠିତଗାମୱିହାରେ। ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକଂ ଭଣ୍ଡନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଧାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିୱାସଟ୍ଠାନେ। ଯଂ ଚୀୱରାଦିୱେଭଙ୍ଗିୟଭଣ୍ଡଂ ଅତ୍ଥି, ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥେୱାତି ୱୁଟ୍ଠିତଗାମୱିହାରେ ଏୱ। ଇତୋତି ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁଆଦିତୋ। କପ୍ପିୟକାରକାନଂ ହତ୍ଥେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ରୁପ୍ପାଦେପୀତି ତସ୍ସ ୱିହାରସ୍ସ ଦିନ୍ନଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁଆଦିତୋ ଉପ୍ପାଦେ ପଚ୍ଚଯେପି। ‘‘ତତ୍ଥେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅପଲୋକେତ୍ୱା ଭାଜେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଚନସ୍ସ ଯୁତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଙ୍ଘିକଞ୍ହୀ’’ତିଆଦି। ଅନ୍ତୋୱିହାରେ ୱାତି ଅନ୍ତୋସୀମାୟ ୱା। ଉଭୟତ୍ଥାତି ଅନ୍ତୋସୀମବହିସୀମ ସଙ୍ଖାତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁ ଠିତଂ ୱେଭଙ୍ଗିୟଭଣ୍ଡନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୧୧୪। ସଙ୍ଘଭେଦେ ଅନାପତ୍ତିୱସ୍ସଚ୍ଛେଦକଥା

୨୦୨।ଭିନ୍ନୋତି ଏତ୍ଥ ତପଚ୍ଚୟସ୍ସ ଅତୀତତ୍ଥେ ଅୟୁତ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭିନ୍ନେ ସଙ୍ଘେ କରଣୀୟଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ଯୋ ପନାତି ସଙ୍ଘୋ ପନ। ଇଦଂ ‘‘ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତିପଦେ କତ୍ତା, ‘‘ଆସଙ୍କିତୋ’’ତିପଦେ କମ୍ମଂ। ‘‘ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଇମିନା ଭିନ୍ନୋତି ଏତ୍ଥ ତପଚ୍ଚୟସ୍ସ ଅନାଗତତ୍ଥେ ପୱତ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋତି ଏତ୍ଥ କିଂ ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ନ ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ’’ତି। ଏତନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଅଭିନ୍ନଭାୱଂ। ଏତା ପନାତି ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ପନ। ତନ୍ତି ସଙ୍ଘଂ। ଏତନ୍ତି ‘‘ସମ୍ବହୁଲାହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ’’ତି ୱଚନଂ।

୧୧୫। ୱଜାଦୀସୁ ୱସ୍ସୂପଗମନକଥା

୨୦୩। ‘‘ଗୋପାଲକାନଂ ନିୱାସଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଗୋପାଲକା ଗାୱୋ ୱିୟ ୱଜେ ନିୱସନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଉପକଟ୍ଠସଦ୍ଦୋ ଆସନ୍ନପରିୟାୟୋତି ଆହ ‘‘ଆସନ୍ନାୟା’’ତି। ତତ୍ଥାତି କୁଟିକାୟଂ। ଇଧାତି ଇମିସ୍ସଂ କୁଟିକାୟଂ। ଅୱିହାରତ୍ତା ‘‘ଇଧାତି’’ସାମଞ୍ଞୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତିକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତି ଇଦଂ ଉକ୍କଟ୍ଠୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ହେଟ୍ଠା ହି ‘‘ସକିଂ ୱା ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱା’’ତି (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୮୪) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସକିମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତମ୍ପୀତି ସାଲାସଙ୍ଖେପେନ ଠିତସକଟମ୍ପି। ‘‘ଆଲୟୋ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଇଧ ୱସ୍ସଂ ଉପେମୀ’’ତି ୱଚୀଭେଦୋ ନ କାତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ଆଲୟୋତି ଚ ସତ୍ଥେ ‘‘ଇଧ ୱସ୍ସଂ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଲ୍ଲୀୟନଂ। ମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନେୟେୱ ସତ୍ଥେତି ଅନାଦରେ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ତତ୍ଥେୱାତି ସତ୍ଥେୟେୱ। ସତ୍ଥୋ ଅତିକ୍କମତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ପତ୍ଥିତଟ୍ଠାନେ। ୱିପ୍ପକିରତୀତି ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଗଚ୍ଛତି । ସଚେ ଅଗାମକେ ଠାନେ ୱିପ୍ପକିରତି, ପୁରିମଂ ଗାମଂ ସନ୍ନିୱତ୍ତିତବ୍ବଂ। ନ ଅଞ୍ଞଗାମଂ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ତତୋତି ଗାମତୋ।

ଉପଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ‘‘ଇଧ ୱସ୍ସଂ ଉପେମୀ’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱତ୍ୱା ଉପଗନ୍ତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥେୱାତି ସମୁଦ୍ଦେୟେୱ। କୂଲନ୍ତି ତୀରଂ। ତଞ୍ହି କୁଲତି ଉଦକଂ ଆୱରତୀତି କୂଲନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅୟଞ୍ଚାତି ନାୱାୟଂ ୱସ୍ସୂପଗମନଭିକ୍ଖୁ। ଅନୁତୀରମେୱାତି ଅନୁକ୍କମେନ, ଅନୁସାରେନ ୱା ତୀରମେୱ। ଅଞ୍ଞତ୍ଥାତି ପଠମଲଦ୍ଧଗାମତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଠାନେ। ତତ୍ଥେୱାତି ପଠମଲଦ୍ଧଗାମେୟେୱ।

ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ। ପୱାରେତୁଞ୍ଚ ଲଭତୀତି ଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦୋ ୱାକ୍ୟସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ପୁରିମେସୁ ଚ ପନାତି ଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦୋ ବ୍ୟତିରେକତ୍ଥୋ, ପନସଦ୍ଦୋ ୱିସେସତ୍ଥଜୋତକୋ। ଅନାପତ୍ତି ହୋତୀତି ଅନାପତ୍ତିମତ୍ତମେୱ ହୋତି।

୧୧୬। ୱସ୍ସଂ ଅନୁପଗନ୍ତବ୍ବଟ୍ଠାନକଥା

୨୦୪।ରୁକ୍ଖସୁସୀରେୟେୱାତି ରୁକ୍ଖସ୍ସ ୱିୱରେ ଏୱ। ୱିୱରଞ୍ହି ସୁ ସଂ ଇରତି ଗଚ୍ଛତୀତି ସୁସୀରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଦରଚ୍ଛଦନନ୍ତି ଫଲକେହି ଛାଦିତଂ। ପୱିସନଦ୍ୱାରନ୍ତି ପୱିସନନିକ୍ଖମନଦ୍ୱାରଂ। ପୱିସନଞ୍ଚ ନିକ୍ଖମନଞ୍ଚ ପୱିସନନ୍ତି ୱିରୂପେକସେସେନ କାତବ୍ବଂ। ଖାଣୁମତ୍ଥକେତି ଖାଣୁନୋ ଉପରି। ୱିଟଭୀତି ୱିଟଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେଧନଂ ଅପତି ଗଚ୍ଛତୀତି ୱିଟପୋ, ପକାରସ୍ସ ଭକାରଂ, ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଜୋତକଈପଚ୍ଚୟଞ୍ଚ କତ୍ୱା ୱିଟଭୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ଥାତି ଅଟ୍ଟକେ। ୟସ୍ମାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ, ନତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଛଦନାନନ୍ତି ତିଣପଣ୍ଣିଟ୍ଠକାସିଲାସୁଧାସଙ୍ଖାତାନଂ (ଚୂଳୱ। ୩୦୩) ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଛଦନାନଂ। ଇଦଞ୍ଚ ୟେଭୁୟ୍ୟୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ପଦରଚ୍ଛଦନାଦୀନମ୍ପି ଗହିତତ୍ତା। ଦ୍ୱାରବନ୍ଧନନ୍ତି ଦ୍ୱାରେନ ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଛୱକୁଟିକାତି ଛୱାନଂ ସୟନଟ୍ଠାନେ ସୁସାନେ କତା କୁଟିକା ଛୱକୁଟିକାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଟଙ୍କିତମଞ୍ଚାଦୀତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ଟଙ୍କିତପୀଠଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତତ୍ଥାତି ଛୱକୁଟିୟଂ। ଅଞ୍ଞଂ କୁଟିକନ୍ତି ଛୱକୁଟିତୋ ଅଞ୍ଞଂ କୁଟିକଂ। ଆୱରଣନ୍ତି ଭିତ୍ତିଂ। ଦ୍ୱାରନ୍ତି ପୱିସନନିକ୍ଖମନଦ୍ୱାରଂ। ଛତ୍ତକୁଟିକା ନାମେସାତି ଏସା ଛତ୍ତେନ କତା କୁଟିକା ନାମ। ମହନ୍ତେନ କପଲ୍ଲେନ କୁଟିକଂ କତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୧୧୭। ଅଧମ୍ମିକକତିକାକଥା

୨୦୫।ଅଞ୍ଞାପୀତି ‘‘ଅନ୍ତରାୱସ୍ସଂ ନ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବ’’ନ୍ତି କତିକାୟ ଅଞ୍ଞାପି। କତିକା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ଅଧମ୍ମିକକତିକାୟ। ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାୟଂ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨୨୬) ୱୁତ୍ତଂ।

୧୧୮। ପଟିସ୍ସୱଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିକଥା

୨୦୭।ପଟିସ୍ସୱେ ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ କିଂ ୱସ୍ସାୱାସପଟିସ୍ସୁତେୟେୱ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତି ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ନ କେୱଲ’’ନ୍ତିଆଦି। ଏତସ୍ସେୱାତି ୱସ୍ସାୱାସସ୍ସେୱ। ଏୱମାଦିନାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ‘‘ପଟିସ୍ସୱେ’’ତି ଏତ୍ଥ ୟୋଜେତବ୍ବୋ। ‘‘ପଟିସ୍ସୱେପୀ’’ତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସ ତସ୍ସାତି କମ୍ମସ୍ସ। ତଞ୍ଚ ଖୋତି ତଞ୍ଚ ଦୁକ୍କଟଂ ୱିସଂୱାଦନପଚ୍ଚୟା ହୋତୀତି ୟୋଜନା। ପଠମମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ‘‘ପଚ୍ଛାପୀ’’ତି ପଦଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ପଠମମ୍ପି ହି ପାଚିତ୍ତିୟଂ, ପଚ୍ଛାପି ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ତଦହେୱ ଅକରଣୀୟୋତିଆଦୀସୁ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ୟୋଜନା। ପୁରିମିକା ଚ ନ ପଞ୍ଞାୟତୀତି ଏତ୍ଥ ପୁରେ ଭୱା ପୁରିମା, ସା ଏୱ ପୁରିମିକା, ପାଟିପଦଦିୱସୋ। ନାନାସୀମାୟ ଦ୍ୱୀସୁ ଆୱାସେସୁ ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଦୁତିୟେ ''ୱସିସ୍ସାମୀ''ତି ପଠମାୱାସସ୍ସ ଉପଚାରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତେ ପଠମସେନାସନଗ୍ଗାହସ୍ସ ପସ୍ସମ୍ଭନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ''ପୁରିମିକା ଚ ନ ପଞ୍ଞାୟତୀ''ତି। ଅରୁଣଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱାତି ୱସ୍ସଂ ଉପଗମନୱିହାରେ ଅରୁଣଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା। ତଦହେୱାତି ତସ୍ମିଂ ୱସ୍ସୂପଗମନଅହନି ଏୱ, ପକ୍କନ୍ତସ୍ସାପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପିସଦସ୍ସ ଗରହତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''କୋ ପନ ୱାଦୋ''ତିଆଦି। ଆଲୟୋତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଲ୍ଲୀୟନଂ। ଅସତିୟାତି ସତିପମୁଟ୍ଠେନ। ୱସ୍ସଂ ନ ଉପେତୀତି ''ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଇମଂ ତେମାସଂ ୱସ୍ସଂ ଉପେମୀ''ତି (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୮୪) ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱା ୱସ୍ସଂ ନ ଉପେତି।

ସତ୍ତାହନ୍ତି ସତ୍ତାହେନ, ଅନାଗତାୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନୱମିତୋତି ପୁବ୍ବକତ୍ତିକମାସସ୍ସ କୁଣ୍ହପକ୍ଖନୱମିତୋ, ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକମାସସ୍ସ କୁଣ୍ହପକ୍ଖନୱମିତୋ ୱା। ମା ୱା ଆଗଚ୍ଛତୁ, ଅନାପତ୍ତୀତି ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠତ୍ତା ମା ୱା ଆଗଚ୍ଛତୁ, ଅନାପତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତି ୱସ୍ସୂପନାୟିକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାୟ ୟୋଜନା ସମତ୍ତା।

୪। ପୱାରଣାକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୧୨୦। ଅଫାସୁକୱିହାରକଥା

୨୦୯। ପୱାରଣାକ୍ଖନ୍ଧକେ ଅଲ୍ଲାପୋତି ଏତ୍ଥ ଆଙ୍ଗୁପସଗ୍ଗସ୍ସ ଆଦିକମ୍ମତ୍ଥଂ, ଲପଧାତୁୟା ଚ କଥନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପଠମୱଚନ''ନ୍ତି। ଆଦିତୋ, ଆଦିମ୍ହି ୱା ଲପନଂ କଥନଂ, ଲପତି ଅନେନାତି ୱା ଅଲ୍ଲାପୋ ସଂୟୋଗେ ପରେ ରସ୍ସୋ। ସଂ ପୁନ ଲପନଂ, ଲପତି ୱା ଅନେନାତି ସଲ୍ଲାପୋ। ହତ୍ଥୱିଲଙ୍ଘକେନାତି ଏତ୍ଥ ୱିପୁବ୍ବୋ ଲଘିଧାତୁ ଉକ୍ଖିପନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ହତ୍ଥୁକ୍ଖେପକେନା''ତି। ପସୁସଂୱାସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପସୂତି ସବ୍ବଚତୁପ୍ପଦା। ତେ ହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସନ୍ତି ବାଧନ୍ତି, ମନୁସ୍ସାଦୀହି ୱା ପସୀୟନ୍ତି ବାଧୀୟନ୍ତୀତି ପସୱୋତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପସୂନଂ ୱିୟ ସଂୱାସନ୍ତି ପସୂନଂ ସଂୱାସୋ ୱିୟ ସଂୱାସୋତି ପସୁସଂୱାସୋ, ତଂ ପସୁସଂୱାସଂ। ତମତ୍ଥଂ ୱିଭାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ପସୱୋପି ହୀ''ତିଆଦି। ତଥାତି ୟଥା ନ କରୋନ୍ତି, ତଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେପୀତି ଭିକ୍ଖୱୋପି। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା ଅକଂସୁ, ତସ୍ମା। ନେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ଏଠଅକସଂୱାସସପତ୍ତସଂୱାସେସୁ। ମୂଗବ୍ବତନ୍ତି ମୂଗସ୍ସ ୱତଂ ୱିୟ ୱତନ୍ତି ମୂଗବ୍ବତଂ, ସୁଞ୍ଞୱଚନୱତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତିତ୍ଥିୟସମାଦାନନ୍ତି ତିତ୍ଥିୟେହି ସମାଦାତବ୍ବଂ। ୱତସମାଦାନନ୍ତି ସମାଦାତବ୍ବଂ ୱତଂ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞାନୁଲୋମତାତି ଏତ୍ଥ ତାସଦ୍ଦସ୍ସ ଭାୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅନୁଲୋମଭାୱୋ''ତି। ଇମିନା ''ଦେୱତା''ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧। ୧।୧; ଖୁ। ପା। ଅଟ୍ଠ। ୫।ଏୱମିଚ୍ଚାଦିପାଠୱଣ୍ଣନା; ସୁ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।ଅଙ୍ଗଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା) ୱିୟ ତାପଚ୍ଚୟସ୍ସ ସ୍ୱତ୍ଥଂ ''ଜନତା''ତିଆଦୀସୁ (ପୋ। ୱ। ଅଟ୍ଠ। ୪୬୦) ୱିୟ ସମୂହତ୍ଥଞ୍ଚ ନିୱତ୍ତେତି। ''ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱତ୍ତୁ''ନ୍ତି ୱଚନସ୍ସ ୟୁତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱଦନ୍ତୁ ମ''ନ୍ତିଆଦି। ୱଦନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱଦନ୍ତି ୟୋଜନା। ''ଆପତ୍ତୀହି ୱୁଟ୍ଠାନଭାୱୋ''ତି ଇମିନା ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନତାତି ପଦସ୍ସ ପଞ୍ଚମୀସମାସଞ୍ଚ ତାପଚ୍ଚୟସ୍ସ ଭାୱତ୍ଥଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ''ୱିନୟ''ନ୍ତିଆଦିନା ପୁରତୋ କତ୍ୱା କରଣଂ ପୁରେକ୍ଖାରୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ପୁରେକ୍ଖାରତା, ୱିନୟଂ ପୁରେକ୍ଖାରତା ୱିନୟପୁରେକ୍ଖାରତାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ପୁରସଦ୍ଦସ୍ସ ଏକାରନ୍ତଂ ସଦ୍ଦସତ୍ଥେସୁ (ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନବ୍ୟାକରଣେ ୫।୧୩୪ ସୁତ୍ତେ) ୱଦନ୍ତି। ତସ୍ସ ୟୁତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱଦନ୍ତୁମ''ନ୍ତିଆଦି (ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନବ୍ୟାକରଣେ ୫।୧୩୪ ସୁତ୍ତେ)।

୨୧୦।ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକାତି ''ସଙ୍ଘୋ ପୱାରେୟ୍ୟା''ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସବ୍ବେସଂ ତେୱାଚିକାଦୀନଂ ସଙ୍ଗାହକା। ଞତ୍ତୀତି ଞାପେତି ସଙ୍ଘଂ ଏତାୟ ୱଚନାୟାତି ଞତ୍ତି। ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକଭାୱଂ ୱିଭାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ଏୱଞ୍ହି ୱୁତ୍ତେ''ତିଆଦି। ତେୱାଚିକନ୍ତି ତିସ୍ସୋ ୱାଚା ଏତସ୍ସାତି ତେୱାଚିକଂ, ତୀହି ୱାଚାହି କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ୱା ତେୱାଚିକଂ। ଏସେୱ ନୟୋ ସେସେସୁପି। ସମାନୱସ୍ସିକନ୍ତି ସମାନଂ ୱସ୍ସଂ ଏତେସନ୍ତି ସମାନୱସ୍ସା, ତେହି କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସମାନୱସ୍ସିକଂ। ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଦ୍ୱେୱାଚିକଏକୱାଚିକଂ।

୨୧୧।ଅଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଆସଧାତୁୟା ଉପୱେସନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ନିସିନ୍ନାୱ ହୋନ୍ତୀ''ତି। ''ନ ଉଟ୍ଠହନ୍ତୀ''ତି ଇମିନା ଏୱଫଲଂ ଦସ୍ସେତି। ତଦମନ୍ତରାତି ଏତ୍ଥ ''ତଦନ୍ତରା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ୱାଚାସିଲିଟ୍ଠୱସେନ ମକାରାଗମଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ତଦନ୍ତରା''ତି। ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ପୱାରିତକାଲସ୍ସ ଅନ୍ତରା। ''ୟାୱ ପୱାରେନ୍ତୀ''ତି ପଦସ୍ସ ନିୟମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ତାୱତକଂ କାଲ''ନ୍ତି। ୟାୱାତି ନିପାତସ୍ସ ପୟୋଗତ୍ତା ''ତଦମନ୍ତରା''ତି ଏତ୍ଥ ଅଭିୱିଧିଅୱଧ୍ୟତ୍ଥେ ପଞ୍ଚମୀୱିଭତ୍ତି ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୧୨୧। ପୱାରଣାଭେଦକଥା

୨୧୨।ଚାତୁଦ୍ଦସିକାଯାତି ଭଣ୍ଡନକାରକେହି ଉପଦ୍ଦୁତତ୍ତା ପଚ୍ଚୁକ୍କଡ୍ଢିତାଯ ପୁବ୍ବକତ୍ତିକମାସସ୍ସ କାଳଅପକ୍ଖଚାତୁଦ୍ଦସିକାଯ। ''ଅଜ୍ଜ ପୱାରଣା ପନ୍ନରସୀ''ତି ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା।

ପୱାରଣାକମ୍ମେସୁତି ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ, ''ଅଧମ୍ମେନ ୱଗ୍ଗଂ ପୱାରଣାକମ୍ମ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଅଧମ୍ମେନ ୱଗ୍ଗନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଧମ୍ମଂ ନାମ ସଙ୍ଘୋ ହୁତ୍ୱାପି ସଙ୍ଘପୱାରଣମକତ୍ୱା ଗଣପୱାରଣାଯ କରଣଂ, ଗଣୋ ହୁତ୍ୱାପି ଗଣପୱାରଣମକତ୍ୱା ସଙ୍ଘପୱାରଣାଯ କରଣଞ୍ଚ। ୱଗ୍ଗଂ ନାମ ଏକସୀମାଯଂ ୱସନ୍ତାନମ୍ପି ସବ୍ବେସଂ ଏକତୋ ଅସନ୍ନିପତନଂ।

ଅଧମ୍ମେନ ସମଗ୍ଗନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଧମ୍ମଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ସମଗ୍ଗଂ ନାମ ସବ୍ବେସଂ ଏକତୋ ସନ୍ନିପତନଂ।

ଧମ୍ମେନ ୱଗ୍ଗନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମଂ ନାମ ସଙ୍ଘୋ ହୁତ୍ୱା ସଙ୍ଘପୱାରଣାଯ କରଣଂ, ଗଣୋ ହୁତ୍ୱା ଗଣପୱାରଣାଯ କରଣଞ୍ଚ। ୱଗ୍ଗଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ଧମ୍ମେନ ସମଗ୍ଗଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ। ଇତିସଦ୍ଦୋ ପରିସମାପନତ୍ଥୋ।

୨୧୩।ଏୱଂ ଦିନ୍ନାଯାତି ଏୱଂ ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଦିନ୍ନାଯ। ପୱାରେତବ୍ବନ୍ତି ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥପୱାରଣାଯ ପୱାରେତବ୍ବଂ। ତିସ୍ସୋତି ତିସ୍ସନାମକୋ। ଦିବ୍ଭେନ ୱା ୱଦତୁତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ତିସ୍ସନାମକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ। ସଙ୍ଘୋ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ ୱଦତୁତି ଯୋଜନା। ୱୁଡ୍ଢତରୋତି ପୱାରଣାଦାଯକୋ ତଂହାରକତୋ ୱୁଡ୍ଢତରୋ। ହୀତି ଲଦ୍ଧଗୁଣୋ। ତେନାତି ପୱାରଣାହାରକେନ। ତସ୍ସାତି ପୱାରଣାଦାଯକସ୍ସ।

ଇଧାପି ଚାତି ଇମସ୍ମିଂ ପୱାରଣାକ୍ଖନ୍ଧକେପି ଚ। ଅପିସଦ୍ଦୋ ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଅୱସେସକମ୍ମତ୍ଥାଯାତି ପୱାରଣାକମ୍ମତୋ ଅୱସେସାନଂ କମ୍ମାନମତ୍ଥାଯ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୱାରଣାଯ ଆହଟାଯ ସତିଯାତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସ ଚାତି ପୱାରଣାଦାଯକସ୍ସ ଚ। ସବ୍ବେସନ୍ତି ପୱାରଣାଦାଯକସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚାତି ସବ୍ବେସଂ। ଅଞ୍ଞଂ ପନ କମ୍ମନ୍ତି ପୱାରଣାକମ୍ମତୋ ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମଂ ପନ। ତେନ ପନ ଭିକ୍ଖୁନାତି ପୱାରଣାଦାଯକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପନ। ଏତ୍ଥ ଚ ତଦହୁପୱାରଣାଯ ଅତ୍ତନୋ ଚ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ସଚେ ପୱାରଣାକମ୍ମମେୱ ହୋତି, ପୱାରଣାଯେୱ ଦାତବ୍ବା। ଅଥ ଅଞ୍ଞମେୱ କମ୍ମଂ ହୋତି, ଛନ୍ଦୋଯେୱ ଦାତବ୍ବୋ। ଯଦି ପୱାରଣାକମ୍ମଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞକମ୍ମଞ୍ଚ ହୋତି, ପୱାରଣା ଚ ଛନ୍ଦୋ ଚ ଦାତବ୍ବୋ । ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ତଦହୁ ପୱାରଣାଯ ପୱାରଣଂ ଦେନ୍ତେନ ଛନ୍ଦମ୍ପି ଦାତୁ''ନ୍ତି (ମହାୱ। ୨୧୩)। ତେନାତି ଦାନହେତୁନା।

୨୧୮।ଅଜ୍ଜ ମେ ପୱାରଣାତି ଏତ୍ଥ ପାଠଇନଯତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଅଟ୍ଠକଥାନଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଚେ''ତିଆଦି।

୨୧୯।ୱୁତ୍ତନଯମେୱାତି ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକେ (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୬୯) ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

୨୨୨।ପୁନ ପୱାରେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନ କେୱଲଂ ପୱାରଣାଯେୱ ପୁନ କାତବ୍ବା, ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚାଦୀନିପି ପୁନ କାତବ୍ବାନୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପୁନ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚ''ନ୍ତିଆଦି।

୨୨୮।ଏସେୱ ନଯୋତି ''ଅଜ୍ଜ ପୱାରଣା ପନ୍ନରସୀ''ତି ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ଅତିଦିସତି। ଅସ୍ସାତି ୱଚନସ୍ସ। ଞତ୍ତିନ୍ତି ''ସୁଣାତୁ ମେ ଭନ୍ତେ ସଙ୍ଘୋ ଅଜ୍ଜ ପୱାରଣା''ତି ଞତ୍ତିଂ। ପଚ୍ଛିମେହୀତି ପଚ୍ଛିମୱସ୍ସଂ ଉପଗତେହି ଭିକ୍ଖୂହି। ଉପୋସଥଗ୍ଗେତି ଉପୋସଥସ୍ସ ଗଣ୍ହନଟ୍ଠାନେ ଗେହେ। ଦ୍ୱେ ଞତ୍ତିଯୋତି ପୱାରଣାଞତ୍ତି ଚ ଉପୋସଥଞତ୍ତି ଚାତି ଦ୍ୱେ ଞତ୍ତିଯୋ। ଇଦଞ୍ଚାତି ଇଦଂ ୱକ୍ଖମାନଂ ପନ। ଏତ୍ଥାତି ପୁରିମିକପଚ୍ଛିମିକଭିକ୍ଖୂନଂ ସଂସଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ। ପୁରିମିକାଯ ଉପଗତେହୀତି ୱିଭତ୍ତିଅପାଦାନଂ ଅନୁମେଯ୍ୟୱିସଯଅପାଦାନଂ, ଥୋକତରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ସହାଦିଯୋଗୋ ୱା, ସମସମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମସମାତି ସମେନ, ସମତୋ ୱା ସମା ସମସମା, ଅତିରେକସମାତି ଅତ୍ଥୋ। କିଞ୍ଚି ଊନଂ ୱା ଅଧିକଂ ୱା ନତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଇତୀତି ଇଦଂ ଲକ୍ଖଣଂ।

ସୋତି ପଚ୍ଛିମିକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଇତରେନାତି ପଚ୍ଛିମିକେନ। ତେସନ୍ତି ପୁରିମିକାନଂ। ଏକେନାତି ପୁରିମିକେନ। ଏକସ୍ସାତି ପଚ୍ଛିମିକସ୍ସ। ପୁନ ଏକେନାତି ପଚ୍ଛିମିକେନ। ''ଏକସ୍ସା''ତି ଅନୁୱତ୍ତେତବ୍ବୋ, ପୁରିମିକସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁରିମୱସ୍ସୂପଗତେହି ଅଧିକତରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଥୋକତରେହୀତି ପଚ୍ଛିମୱସ୍ସୂପଗତେହି ଥୋକତରେହି ପୁରିମୱସ୍ସୂପଗତେହୀତି ଯୋଜନା।

କତ୍ତିକାଯାତି ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକାଯ। ଚାତୁମାସିନିଯା ପୱାରଣାଯାତି ଚତୁନ୍ନଂ ମାସାନଂ ପୂରଣିଯା ପୱାରଣାଯ। ପୱାରଣାଞତ୍ତିଂ ଠପେତ୍ୱାତି ସମସମା

ହୁତ୍ୱାପି ପୱାରଣାଦିୱସତ୍ତା ପୱାରଣାଞ୍ଜତ୍ତିଂ ଠପେତ୍ୱା। ତେହୀତି ପଚ୍ଛିମିକେହି। ଇତରେହୀତି ପୁରିମିକେହି। ତେସନ୍ତି ପଚ୍ଛିମିକାନଂ। ଥୋକତରା ୱାତି ଏକାଦିନା ଥୋକତରା ୱା। ତେସନ୍ତି ପୁରିମିକାନଂ। ତେହୀତି ପଚ୍ଛିମିକେହି।

୨୩୩।ସଙ୍ଘସାମଗ୍ଗିୟାତି ଏତ୍ଥ କୀଦିସୀ ସଙ୍ଘସାମଗ୍ଗୀ ୱେଦିତବ୍ବାତି ଆହ ''କୋସମ୍ବକସାମଗ୍ଗୀସଦିସାୱ ୱେଦିତବ୍ବା''ତି। ଏତ୍ଥାତି ସାମଗ୍ଗୀପୱାରଣାୟଂ। ଅପ୍ପମତ୍ତକେତି ପତ୍ତଚୀୱରାଦିଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅପ୍ପମତ୍ତକେ ୱିୱାଦେ। ପୱାରଣାୟମେୱାତି ପୱାରଣାଦିୱସେୟେୱ। କସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ସାମଗ୍ଗୀପୱାରଣା କାତବ୍ବାତି ଆହ ''ସାମଗ୍ଗୀପୱାରଣ''ନ୍ତିଆଦି। ପଠମପୱାରଣନ୍ତି ପୁବ୍ବକତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମିଂ। ୟାୱ କତ୍ତିକଚାତୁମାସିନୀ ପୁଣ୍ଣମାତି ଅୟଂ ଅୱଧି ଅନଭିୱିଧିଅୱଧି ନାମ। କସ୍ମା? କତ୍ତିକଚାତୁମାସିନିପୁଣ୍ଣମିଂ ଠପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋୟେୱ ଗହେତବ୍ବତ୍ତା। ଏତ୍ଥନ୍ତରେତି ଏତସ୍ମିଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପୁଣ୍ଣମିନମନ୍ତରେ ଅଟ୍ଠୱୀସତିପମାଣେ ଦିୱସେ କାତବ୍ବା। ତତୋତି ଏତ୍ଥନ୍ତରସଙ୍ଖାତା ଅଟ୍ଠୱୀସଦିୱସତୋ।

୧୪୦। ଦ୍ୱେୱାଚିକାଦିପୱାରଣାକଥା

୨୩୪।ଞତ୍ତିଂ ଠପେନ୍ତେନାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନ କେୱଲଂ ପୱାରେନ୍ତେନ ଏୱ ଦ୍ୱେୱାଚିକଂ ପୱାରେତବ୍ବଂ, ଅଥ ଖୋ ଞତ୍ତିଂ ଠପେନ୍ତେନାପି ଦ୍ୱେୱାଚିକଞ୍ଞତ୍ତିୟେୱ ଠପେତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ଚାତି ''ସମାନୱସ୍ସିକଂ ପୱାରେତୁ''ନ୍ତି ପାଠେ ଚ। ସମାନୱସ୍ସିକାତି ଗଣନୱସେନ ସମାନଂ ୱସ୍ସଂ ଏତେସନ୍ତି ସମାନୱସ୍ସିକା, ସମାନେ ୱସ୍ସେ ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତୀତି ୱା ସମାନୱସ୍ସିକା। ଏକତୋତି ଏକସ୍ମିଂ ଖଣେ, ଏକପହାରେନ ୱା।

୧୪୧। ପୱାରଣାଟ୍ଠପନକଥା

୨୩୬। ସଙ୍କଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ସଙ୍କସଙ୍ଗାହିକଂ। ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଠପନଂ ପୁଗ୍ଗଲିକଂ। ତତ୍ଥାତି ଦ୍ୱୀସୁ ପୱାରଣାଟ୍ଠପନେସୁ । ସଙ୍କସଙ୍ଗାହିକେ ଠପିତା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୟାୱ ରେକାରୋ ଅତ୍ଥି, ତାୱାତି ୟୋଜନା। ଭାସିୟିତ୍ଥାତି ଭାସିତା। ଲପିୟିତ୍ଥାତି ଲପିତା। ନ ପରିୟୋସିୟିତ୍ଥାତି ଅପରିୟୋସିତା। ଏତ୍ଥନ୍ତରେତି ଏତସ୍ମିଂ ସୁକାରରେକାରାନଂ ଅନ୍ତରେ। ଏକପଦେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଏକକ୍ଖରେପୀତି ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଠପିତାତି ''ସୁଣାତୁ ମେ ଭନ୍ତେ ସଙ୍ଘୋ, ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାପତ୍ତିକୋ, ତସ୍ସ ପୱାରଣଂ ଠପେମୀ''ତି ଞତ୍ତିୟା ଠପିତା। ୟ୍ୟକାରେତି ''ପୱାରେୟ୍ୟା''ତି ଏତ୍ଥ ୟ୍ୟକାରେ। ତତୋତି ୟ୍ୟକାରତୋ। ପୁଗ୍ଗଲିକଟ୍ଠପନେ ପନ ଅଟ୍ଠପିତା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଂକାରତୋତି ''ସଙ୍ଘଂ ଭନ୍ତେ''ତି ଏତ୍ଥ ସଂକାରତୋ। ସଙ୍କପଚ୍ଛିମୋତି ତୀସୁ ୱାରେସୁ ତତିୟୱାରେ ସବ୍ବେସଂ ଅକ୍ଖରାନଂ ପଚ୍ଛିମୋ ଟିକାରୋ ଅତ୍ଥୀତି ୟୋଜନା। ଏତ୍ଥନ୍ତରେତି ଏତସ୍ମିଂ ସଂକାରଟିକାରାନଂ ଅନ୍ତରେ। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା ପରିୟୋସିତା ହୋତି, ତସ୍ମା। ''ଏସେୱ ନୟୋ''ତି ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ଏତାସୁପି ହି''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଏତାସୁପୀତି ଦ୍ୱେୱାଚିକଏକୱାଚିକସମାନୱସ୍ସିକାସୁପି। ପିସଦ୍ଦୋ ତେୱାଚିକମପେକ୍ଖତି। ଠପନଖେତ୍ତନ୍ତି ଠପନସ୍ସ ଭୂମି। ଇତିସଦ୍ଦୋ ପରିସମାପନତ୍ଥୋ।

୨୩୭।ଅନୁୟୁଞ୍ଜିୟମାନୋତି ଏତ୍ଥ ଅନୁୟୁଞ୍ଜସଦ୍ଦୋ ପୁଚ୍ଛନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ପୁଚ୍ଛିୟମାନୋ''ତି। ପରତୋତି ପରସ୍ମିଂୟେୱ ଖନ୍ଧକେତି (ମହାୱ। ୨୩୭) ଅତ୍ଥୋ। ଅଲଂ ଭିକ୍ଖୁ ମା ଭଣ୍ଡନନ୍ତିଆଦୀନୀତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ''ମା କଲହଂ, ମା ୱିୱାଦ''ନ୍ତିୱଚନାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି, ୱଚନାନି ୱତ୍ୱା ଓମଦ୍ଦିତ୍ୱାତି ୟୋଜନା। ୱଚନୋମଦ୍ଦନାତି ୱଚନେନେୱ ଓମଦ୍ଦନା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ପୱାରଣାଟ୍ଠପନଟ୍ଠାନେ। ଅନୁଦ୍ଧଂସିତଂ ପଟିଜାନାତୀତି ଏତ୍ଥ ପଟିଜାନନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅମୂଲକେନ ପାରାଜିକେନ ଅନୁଦ୍ଧଂସିତୋ ଅୟଂ ମୟା''ତି। ''ଲିଙ୍ଗନାସନାୟା''ତି ଇମିନା ଦଣ୍ଡକମ୍ମନାସନସଂୱାସନାସନାନି ନିୱତ୍ତେତି।

୨୩୮।ଏତନ୍ତି ''ଅସୁକା ଆପତ୍ତୀ''ତି ୱଚନଂ। କଲହସ୍ସ ମୁଖନ୍ତି କଲହସ୍ସ ଉପାୟୋ।

୧୪୩। ୱତ୍ଥୁଟ୍ଠପନାଦିକଥା

୨୩୯। ଚୋରା ଅଗମଂସୁ କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୋକ୍ଖରଣିତୋ ନୀହରିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ, ଏୱମାହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱୁତ୍ତେନାତି ୱସନ୍ତେନ, ୟେନ କେନଚି କତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଂ ପୁଗ୍ଗଲନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକତଂ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ। ଏତ୍ଥାତି ''ୱତ୍ଥୁଂ ଠପେତ୍ୱା ସଙ୍ଘୋ ପୱାରେୟ୍ୟା''ତି ପାଠେ । ଇମିନା ୱତ୍ଥୁନା ଅପଦିସାହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନନ୍ତି ପୁଗ୍ଗଲଂ। ଅନୁୱିଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ଅନୁୟୁଞ୍ଜିତ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ପୂଜେସି, ପିୱୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ତଦନୁରୂପୋତି ତେସଂ ପୂଜନପିୱନାନଂ ଅନୁରୂପୋ। ସୋତି ଚୋଦକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ତଂ ଗନ୍ଧନ୍ତି ତଂ ସରୀରଗନ୍ଧଂ। ୟଂ ପୁଗ୍ଗଲନ୍ତି ୟୋଜନା। ଠପେସୀତି ପୱାରଣାୟ ଠପେସି। ଅୟମସ୍ସାତି ଅୟଂ ଦୋସୋ ଅସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ।

ଇଦାନେଓ ନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ନ’’ନ୍ତି ପଦଂ ‘‘ପୁଗ୍ଗଲ’’ନ୍ତି ପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ନଂ ପୁଗ୍ଗଲନ୍ତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭଯନ୍ତି ୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲଞ୍ଚାତି ଉଭଯଂ। କଲ୍ଲଂ ୱଚନାଯାତି ଯୁତ୍ତଂ କଥେତୁଂ। କସ୍ମା କଲ୍ଲଂ ୱଚନାଯାତି ଯୋଜନା। ପୱାରଣତୋ ପୁବ୍ବେ, ପଚ୍ଛା ଚାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତି ତସ୍ମା କଲ୍ଲଂ ୱଚନାଯାତି ଯୋଜନା। ଇଦଞ୍ଚ ଉଭଯନ୍ତି ୱତ୍ଥୁପୁଗ୍ଗଲସଙ୍ଖାତଂ ଇଦମେୱ ଉଭଯଂ। ପୱାରଣାଯ ପୁବ୍ବେତି ଯୋଜନା। ଉକ୍କୋଟେନ୍ତସ୍ସାତି ଚାଲେନ୍ତସ୍ସ।

୧୪୪। ଭଣ୍ଡନକାରକୱତ୍ଥୁକଥା

୨୪୦।ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚମାତି ଛସୁ ପକ୍ଖେସୁ ପୋଟ୍ଠପାଦମାସସ୍ସ କୁଣ୍ହପକ୍ଖକାଳଅପକ୍ଖସଙ୍ଖାତା ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚମା। ତତିଯୋତି ସାୱଣମାସସ୍ସ କାଳଅପକ୍ଖୋ ତତିଯୋ। ତତିଯଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚମା ୱାତି ଏତ୍ଥ ତତିଯୋତି ସାୱଣମାସସ୍ସ କାଳଅପକ୍ଖୋ। ଚତୁତ୍ଥୋତି ପୋଟ୍ଠପାଦମାସସ୍ସ କୁଣ୍ହପକ୍ଖୋ। ପଞ୍ଚମୋତି ତସ୍ସେୱ କାଳଅପକ୍ଖୋ। ‘‘ତତିଯ…ପେ… ପଞ୍ଚମା ୱା’’ତି ପଦାନି ‘‘ଦ୍ୱେ ୱା ତଯୋ ୱା’’ତି ପଦେହି ଯଥାକ୍କମଂ ଯୋଜେତବ୍ବାନି। ଚତୁତ୍ଥେ ୱା କତେତି ଚତୁତ୍ଥପକ୍ଖେ ୱା ପନ୍ନରସିଭାୱେନ କତେ। ଦ୍ୱେ ଚାତୁଦ୍ଦସିକାତି ତତିଯପକ୍ଖେ ଚ ଚାତୁଦ୍ଦସିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱେ ଚାତୁଦ୍ଦସିକା। ଇମେତି ଭଣ୍ଡନକାରକା। ତେତି ଭଣ୍ଡନକାରକା।

ଅସଂୱିହିତାତି ଏତ୍ଥ ଅକାରସ୍ସ ୱିରହତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଂୱିଦହନୱିରହିତା’’ତି। ତତ୍ଥ ସଂୱିଦହନୱିରହିତାତି ସଂୱିଦହନରକ୍ଖୱିରହିତା। ଆଗମନଜାନନତ୍ଥାଯାତି ଭଣ୍ଡନକାରକାନଂ ଆଗମନସ୍ସ ଜାନନତ୍ଥାଯ। କିଲନ୍ତତ୍ଥାତି ତୁମ୍ହେ କିଲନ୍ତା ଭୱଥ। ‘‘ସମ୍ମୋହଂ କଦ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ୱିକ୍ଖିତ୍ୱାତି ପଦସ୍ସ ୱିକ୍ଖେପଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ନୋ ଚେ ଲଭେଥାତି ଏତ୍ଥ କିମତ୍ଥାଯ ନ ଲଭେଥାତି ଆହ ‘‘ବହିସୀମଂ ଗନ୍ତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ଭଣ୍ଡନକାରକାନଂ… ପେ… ହୋନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ଅଲଭନସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତି। ଯନ୍ତି ଆଗମଂ କୁଣ୍ହଂ। କୋମୁଦିଯା ଚାତୁମାସିନିଯାତି ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାଯଂ। ସା ହି କୁମୁଦାନମତ୍ଥିତାଯ କୋମୁଦୀ, ଚତୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସିକାନଂ ମାସାନଂ ପୂରଣତ୍ତା ଚାତୁମାସିନୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଦା ହି କୁମୁଦାନି ସୁପୁପ୍ଫିତାନି ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା କୁମୁଦାନଂ ସମୂହା, କୁମୁଦାନି ଏୱ ୱା କୋମୁଦା, ତେ ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୀତି କୋମୁଦୀତି ୱୁଚ୍ଚତି, କୁମୁଦୱତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି । ଅୱସ୍ସଂ ପୱାରେତବ୍ବନ୍ତି ଧୁୱଂ ପୱାରେତବ୍ବଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତନ୍ତି କୋମୁଦିଂ ଚାତୁମାସିନିଂ।

୧୪୫। ପୱାରଣାସଙ୍ଗହକଥା

୨୪୧।ଅଞ୍ଞତରୋ ଫାସୁୱିହାରୋତି ଏତ୍ଥ ଫାସୁୱିହାରୋ ନାମ କୋତି ଆହ ‘‘ତରୁଣସମଥୋ ୱା ତରୁଣୱିପସ୍ସନା ୱା’’ତି। ଇମିନା ତରୁଣସମଥୱିପସ୍ସନା ଫାସୁଂ ୱିହରତି ଅନେନାତି ଫାସୁୱିହାରୋତି ଦସ୍ସେତି। ପରିବାହିରା ଭୱିସ୍ସାମାତି ଏତ୍ଥ କସ୍ମା ଇମମ୍ହା ଫାସୁୱିହାରା ପରିବାହିରା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଅନିବଦ୍ଧରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନାଦିଭାୱେନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅନିବଦ୍ଧରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନାଦିଭାୱେନାତି ଅନିବଦ୍ଧଦିୱାଟ୍ଠାନାଦିଭାୱେନ ହେତୁଭୂତେନ, ଅସଙ୍କୋନ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅନିବଦ୍ଧଚଙ୍କମାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ‘‘ଛନ୍ଦଦାନଂ ପଟିକ୍ଖିପତୀ’’ତି ଇମିନା ‘‘ସବ୍ବେହେୱ ଏକଜ୍ଝଂ ସନ୍ନିପତିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱାକ୍ୟସ୍ସ ଅଞ୍ଞତ୍ଥାପୋହନଂ ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଇମେସୁ ତୀସୁ ଛନ୍ଦଦାନଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା ପଟିକ୍ଖିପତୀତି ଯୋଜନା। ଅଯଂ ପୱାରଣାସଙ୍ଗହୋ ନାମ ନ ଦାତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ତରୁଣସମଥୱିପସ୍ସନାଲାଭୀ ଏକପୁଗ୍ଗଲୋ ୱା ହୋତୂତି ଯୋଜନା। ‘‘ଏକସ୍ସପି ଦାତବ୍ବୋଯେୱା’’ତି ଇମିନା ଅଯଂ ପୱାରଣାସଙ୍ଗହୋ ଏକସ୍ସ ଦିନ୍ନୋପି ସବ୍ବେସଂ ଦିନ୍ନୋ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ପୱାରଣାସଙ୍ଗହେ ଦିନ୍ନେ ସତୀତି ଯୋଜନା। ଆଗନ୍ତୁକାତି ସଟ୍ଠିୱସ୍ସାପି ଆଗନ୍ତୁକା। ତେସନ୍ତି ଦିନ୍ନପୱାରଣାସଙ୍ଗହାନଂ। ଅନ୍ତରାପୀତି କୋମୁଦିଯା ଚାତୁମାସିନିଯା ଅନ୍ତରାପି।

ଇତି ପୱାରଣାକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୫। ଚମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୧୪୭। ସୋଣକୋଳିୱିସୱତ୍ଥୁକଥା

୨୪୨। ଚମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ ଇସ୍ସରିଯାଧିପଚ୍ଚନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଇସ୍ସରସ୍ସ ଭାୱୋ ଇସ୍ସରିଯଂ, ଅଧିପତିନୋ ଭାୱୋ ଆଧିପଚ୍ଚଂ, ଇସ୍ସରିଯଞ୍ଚ ଆଧିପଚ୍ଚଞ୍ଚ, ତେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ଇସ୍ସରିଯାଧିପଚ୍ଚନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଇସ୍ସରଭାୱେନ ଚ ଅଧିପତିଭାୱେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତ’’ନ୍ତି। ‘‘ରାଜଭାୱ’’ନ୍ତି ଇମିନା ରଜ୍ଜନ୍ତି ଏତ୍ଥ ରଞ୍ଞୋ ଭାୱୋ ରଜ୍ଜନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ରଞ୍ଞୋ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ଇମିନା ରଞ୍ଞୋ ଇଦଂ ରଜ୍ଜନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘କୋଳିୱୀସୋତି ଗୋତ୍ତ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଅଟ୍ଠକଥାୱାଦୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ , ଅପଦାନେ ପନ ତସ୍ସ ଜାତକ୍ଖଣେ ପିତରା କୋଟିୱୀସଧନସ୍ସ ଦିନ୍ନତ୍ତା ‘‘କୋଳିୱୀସୋ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ

‘‘ଜାତପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ସୁତ୍ୱା, ପିତୁ ଛନ୍ଦୋ ଅଯଂ ଅହୁ;

ଦଦାମହଂ କୁମାରସ୍ସ, ୱୀସକୋଟୀ ଅନୂନକା’’ତି।

ଇମିନା ପାଠଇନଯେନ ‘‘କୋଟିୱୀସୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ଚକ୍କୱାଠଅ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ଟକାରସ୍ସ ଠଅକାରଂ କତ୍ୱା କୋଠଇୱୀସୋତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଜନୱଣ୍ଣାନୀତି ଅଞ୍ଜନସ୍ସ ୱଣ୍ଣୋ ୱିଯ ୱଣ୍ଣୋ ଏତେସନ୍ତି ଅଞ୍ଜନୱଣ୍ଣାନି। ଲୋମାନି ଜାତାନି ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ସୋଣୋ। ଠପେସି କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେହୀତି ଅସୀତିସହସ୍ସପୁରିସେହି। ପଣ୍ଡସାଲନ୍ତି ପଣ୍ଣେନ ଛାଦିତଂ, ତେନ ଚ ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ସାଲଂ। ଉଣ୍ଣପାୱାରଣନ୍ତି ଉଣ୍ଣମଯଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ। ପାଦପୁଞ୍ଛନିକନ୍ତି ପାଦଂ ପୁଞ୍ଛତି ସୋଧେତି ଅନେନାତି ପାଦପୁଞ୍ଛନିଯଂ, ତଦେୱ ପାଦପୁଞ୍ଛନିକଂ। ସଦ୍ଧିଂୱାତି ସୋଣେନ ସହ ଅସୀତିସହସ୍ସପୁରିସା ଏୱ। ତସ୍ସ ଚାତି ସୋଣସ୍ସ ଚ। ପୁଞ୍ଞଯୋଗୋତି ପୁଞ୍ଞୁପାଯୋ।

ଅସୀତିଗାମିକସହସ୍ସାନୀତି ଏତ୍ଥ ଗାମେସୁ ୱସନ୍ତୀତି ଗାମିକା, ତେସଂ ଅସୀତିସହସ୍ସାନି ଅସୀତିଗାମିକସହସ୍ସାନୀତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତେସୂ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘କୁଲପୁତ୍ତାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ୱସନ୍ତସ୍ଥେ ପଓ୍ୱତ୍ତସ୍ସ ଣିକପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅସୀତିସହସ୍ସାନୀ’’ତି ଇମିନା ସଦ୍ଦନ୍ତରୋପି ଅସୀତିସହସ୍ସସଦ୍ଦାନଂ ସମାସଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। କେନଚିଦେୱାତି ଏତ୍ଥ ‘‘କେନଚି ଇୱା’’ତି ପଦୱିଭାଗଂ କତ୍ୱା ଦକାରୋ ପଦସନ୍ଧିମତ୍ତୋ, ଇୱସଦ୍ଦୋ ଉପମତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘କେନଚି କରଣୀଯେନ ୱିଯା’’ତି। ଅଥ ୱା ‘‘ନ ପନା’’ତିଆଦିନା ଏୱଫଲସ୍ସ ଦସ୍ସିତତ୍ତା ‘‘କେନଚି ଏୱା’’ତି ପଦଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଏୱତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅସ୍ସାତି ବିମ୍ବିସାରରଞ୍ଞୋ। ତସ୍ସାତି ସୋଣସ୍ସ। ଦସ୍ସନାଯ ଅଞ୍ଞତ୍ର କିଞ୍ଚି କରଣୀଯଂ ନ ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ରାଜାତି ବିମ୍ବିସାରୋ ରାଜା, ସନ୍ନିପାତାପେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକେ ଅତ୍ଥେତି ଏତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସଦ୍ଦୋ ଇଧଲୋକତ୍ଥୋ, ଇକସଦ୍ଦୋ ହିତତ୍ଥେ ପଓ୍ୱତ୍ତୋତି ଆହ ‘‘ଇଧଲୋକହିତେ’’ତି। ‘‘ଅମ୍ହାକ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘ସୋ ନୋ ଭଗୱା’’ତି ଏତ୍ଥ ନୋସଦ୍ଦୋ ଅମ୍ହସଦ୍ଦକାରିଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅମ୍ହାକଂ ସୋ ଭଗୱାତି ଯୋଜନା। ସମ୍ପରାଯିକେତି ପରଲୋକହିତେ।

‘‘ଜାନାପେମୀ’’ତି ଇମିନା ‘‘ପଟିୱେଦେମୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱିଦଧାତୁଯା ଞାଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପଟିକାଯ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ପଟିକାସଦ୍ଦୋ ଅଦ୍ଧେନ୍ଦୁପାସାଣୱାଚକୋତି ଆହ ‘‘ଅଡ୍ଢଚନ୍ଦପାସାଣେ’’ତି। ସୋ ହି ପଟତି ଅଡ୍ଢଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ପଟିକାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଟିକାସଦ୍ଦୋଯଂ ଅତ୍ଥରଣୱିସେସେପି ୱତ୍ତତି। ଯସ୍ସଦାନୀତି ଏତ୍ଥ ଯସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତେସଂ ହିତକରଣୀଯତ୍ଥସ୍ସା’’ତି। ଇମିନା ଅଯଂ ଯଂସଦ୍ଦୋ ନ ତଂସଦ୍ଦାପେକ୍ଖୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ୱା ଯସ୍ସାତି ଯୋ ଅସ୍ସ। ଅସ୍ସ ତେସଂ ହିତକରଣୀଯତ୍ଥସ୍ସ ଯୋ କାଲୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ କାଲଂ ଭଗୱା ଜାନାତୀତି ଯୋଜନା। ତେସନ୍ତି ଅସୀତିଗାମିକସହସ୍ସାନଂ। ପଚ୍ଛାଯାଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପକାରୋ ପଚ୍ଚନ୍ତତ୍ଥୱାଚକୋତି ଆହ ‘‘ୱିହାରପଚ୍ଚନ୍ତେ ଛାଯାଯ’’ନ୍ତି। ସମନ୍ନାହରନ୍ତୀତି ସଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସାଗତଂ ଅଭିମୁଖଂ ହରନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକରୋନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ପସାଦୱସେନା’’ତି ଇମିନା ‘‘କୋଧୱସେନା’’ତିଆଦୀନି ପଟିକ୍ଖିପତି। ‘‘ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯା’’ତି ଇମିନା ଭିଯ୍ୟୋସୋ ମତ୍ତାଯାତି ନିପାତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ସୋଣସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାକଥା

୨୪୩। ‘‘ମକ୍ଖିତୋ’’ତି ଇମିନା ଫୁରତି ୱିପ୍ଫାରତି ବ୍ଯାପେତୀତି ଫୁଟୋତି ୱୁତ୍ତେ ଫୁରଧାତୁଯା ୱିପ୍ଫାରଣଂ ନାମ ମକ୍ଖିତତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଇମିନା ଗାୱୋ ଆହନନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଗୱାଘାତନନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତନ୍ତିସ୍ସରେତି ତନ୍ତିଯା ଗୁଣସ୍ସ ସରେ। ୱାଦନକୁସଲୋତି ୱାଦନେ କୁସଲୋ। ଖରମୁଚ୍ଛିତାତି ଖରେନ ମୁଚ୍ଛିତା। ‘‘ସରସମ୍ପନ୍ନା’’ତି ଇମିନା ସରୋ ଏତିସ୍ସମତ୍ଥୀତି ସରୱତୀ, ୱୀଣାତି ଦସ୍ସେତି। କମ୍ମଞ୍ଞାତି ଏତ୍ଥ କମ୍ମସଦ୍ଦତୋ ଖମତ୍ଥେ ଞ୍ଞପଚ୍ଚଯୋତି ଆହ ‘‘କମ୍ମକ୍ଖମା’’ତି। ମନ୍ଦମୁଚ୍ଛନାତି ମନ୍ଦେନ ମୁଚ୍ଛନା। ସମେ ଗୁଣେତି ଏତ୍ଥ ସମୋ ନାମ ମଜ୍ଝିମୋ, ଗୁଣୋ ନାମ ମୁଖ୍ଯତୋ ୱୀଣାଯ ଜିଯା, ଉପଚାରତୋ ସରୋତି ଆହ ‘‘ମଜ୍ଝିମେ ସରେ’’ତି। ୱୀରିଯସମଥନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱୀରିଯଞ୍ଚ ସମଥୋ ଚାତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱୀରିଯସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ସମଥ’’ନ୍ତି। ଇମିନା ୱୀରିଯେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ସମଥଂ ୱୀରିଯସମଥନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ୱୀରିଯଂ ସମଥେନ ଯୋଜେହୀ’’ତି ଇମିନା ୱୀରିଯେନ ସମଥଂ ଯୋଜେହୀତି ଅତ୍ଥୋପି ଦସ୍ସିତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଞ୍ଚ ସମତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଦ୍ଧାଦୀନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନେୱ ଗହେତବ୍ବାନି, ନ ଅଞ୍ଞାନୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନ’’ନ୍ତି। ‘‘ସମଭାୱ’’ନ୍ତି ଇମିନା ତାପଚ୍ଚଯୋ ଭାୱତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥାତି ‘‘ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମତ’’ନ୍ତିପାଠେ, ସଦ୍ଧାଦୀସୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ୱା। ତତ୍ଥ ଚ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାହୀତି ଏତ୍ଥ ଭାୱେନଭାୱଲକ୍ଖଣେ ଥପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ତସ୍ମିଂ ସମଥେ ସତୀ’’ତି। ଆଦାସେ ସତି ମୁଖବିମ୍ବେନ କତ୍ତୁଭୂତେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ ଇୱ, ତସ୍ମିଂ ସମଥେ ସତି ଯେନ ନିମିତ୍ତେନ କତ୍ତୁଭୂତେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ସମଥସ୍ସ ନିମିତ୍ତଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମଭାୱୋ। ଏସେୱ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ସମଥନିମିତ୍ତାଦୀନି ଚତ୍ତାରି ଏକସେସେନ ୱା ସାମଞ୍ଞନିଦ୍ଦେସେନ ୱା ‘‘ନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୨୪୪।ଅଞ୍ଜଞ୍ଜଂକ୍କାକରେଯ୍ୟନ୍ତି ଏବ୍ଧ ଅଞ୍ଜଞ୍ଜଂ କ୍କାକରୋନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ''ଅରହା ଅହ''ନ୍ତି ଜାନାପେତୀତି ଆହ ''ଅରହା ଅହ''ନ୍ତି ଜାନାପେଯ୍ୟ''ନ୍ତି। ଛ ଠାନାନୀତି ଏବ୍ଧ ଠାନସଦ୍ଦୋ କାରଣଟ୍ଠୋତି ଆହ ''ଛ କାରଣାନୀ''ତି । ''ପଟିଓିଚ୍ଛିତ୍ୱା''ତିଆଦିନା ଅଧିମୁତ୍ତୋତି ପଦସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସଦ୍ଦତ୍ଥୋ ପନ ଅଧିମୁଚ୍ଚତୀତି ଅଧିମୁତ୍ତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅରହତ୍ତଂ ଓ୍ୟାଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ଓିତ୍ଥାରୋ। ଅସନ୍ତୋହୋତୀତି ଏବ୍ଧ ଆକାରନ୍ତଓାଚକୋ ଇତିସଦ୍ଦୋ ପୁଦ୍ଧପଦେସୁପି ଯୋଜେତ୍ୱା ''ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଇତି ଓ୍ୟାଚତୀ''ତିଆଦିନା ଯୋଜନା କାତବ୍ବା।

''ପଟିଓେଧରହିତ''ନ୍ତି ଇମିନା କେଓଲଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକନ୍ତି ଏବ୍ଧ ମତ୍ତସଦ୍ଦସ୍ସ ନିଓତ୍ତେତବ୍ବତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପଟିଓେଧପଞ୍ଞାଯାତି ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ। ''ଅସମ୍ମିସ୍ସ''ନ୍ତି ଇମିନା କେଓଲସଦ୍ଦସ୍ସ ଅସମ୍ମିସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପଟିଚଯନ୍ତି ଏବ୍ଧ ପଟିସଦ୍ଦୋ ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ଥୋ, ଚିଧାତୁ ଓଡ୍ଡନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ପୁନପ୍ପୁନଂ କରଣେନ ଓଡ୍ଡି''ନ୍ତି, ମଗ୍ଗପଟିଓେଧେନ ଓୀତରାଗତ୍ତାଯେଓାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ନିନ୍ନମାନସୋଯେଓାତି ତସ୍ମିଂ ଫଲସମାପତ୍ତିଓିହାରେ ନିନ୍ନମାନସୋ ଏଓ।

ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକନ୍ତି ଏବ୍ଧ ଲଭନଂ ଲାଭୋ, ସୁଟ୍ଠୁ କରଣଂ ସକ୍କାରୋ, ସିଲୋକନଂ ଓଣ୍ଣଭଣନଂ ସିଲୋକୋ, ଲାଭୋ ଚ ସକ୍କାରୋ ଚ ସିଲୋକୋ ଚ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଚତୁପଚ୍ଚଯଲାଭଞ୍ଚା''ତିଆଦି। ତେସଂଯେଓାତି ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚଯାନମେଓ। ''ସୀଲଞ୍ଚ ଓତଞ୍ଚା''ତି ଇମିନା ସୀଲବ୍ବତନ୍ତିପଦସ୍ସ ଦ୍ୱନ୍ଦଓାକ୍ୟଂ ଦସ୍ସେତି।

ଭୁସସଦ୍ଦସ୍ସ କଲିଙ୍ଗରତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ''ବଲଓନ୍ତୋ''ତି ''ଖୀଣାସଓସ୍ସା''ତି ଇମିନା ନେଓସ୍ସାତି ଏବ୍ଧ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଓିସଯଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଗହେତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ପରିଯାଦିଯନ୍ତୀତି ଏବ୍ଧ ପରିପୁବ୍ବଆପୁବ୍ବଦାଧାତୁଯା ଗହଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। କିଲେସା କରୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସନ୍ତି କିଲେସାନଂ। ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତନ୍ତି ଏବ୍ଧ ଇଞ୍ଜନଂ କମ୍ପନଂ ଇଞ୍ଜଂ, ନ ଇଞ୍ଜଂ ଅନେଞ୍ଜଂ, ତମେଓ ଆନେଞ୍ଜଂ, ତଂ ପତ୍ତନ୍ତି ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଚଲନପ୍ପତ୍ତ''ନ୍ତି। ଓଯଞ୍ଚାତି ଚସଦ୍ଦୋ ଅଓୁତ୍ତସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଓଯମ୍ପି ଉପ୍ପାଦମ୍ପୀ''ତି।

ଉପାଦାନକ୍ଖଯସ୍ସାତି ଏବ୍ଧ ଉପାଦାନକ୍ଖଯଂ ଅଧିମୁତ୍ତସ୍ସାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସାମିଓଚନ''ନ୍ତି। ''ଉପ୍ପାଦଞ୍ଚ ଓଯଞ୍ଚା''ତି ଇମିନା ଆଯତନୁପ୍ପାଦନ୍ତି ଏବ୍ଧ ଉପ୍ପାଦସଦ୍ଦେନ ଓଯୋପି ଅଓିନାଭାଓତୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ସମ୍ମାତି ନିପାତୋ ଞାଯତ୍ଥୋତି ଆହ ''ହେତୁନା ନଯେନା''ତି। ସନ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସାତି ଏବ୍ଧ ସନ୍ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଖେଦାଦୀସୁପି ପଓତ୍ତତ୍ତା ଇଧ ନିବ୍ବୁତତ୍ଥେ ଓତ୍ତତୀତି ଆହ ''ନିବ୍ବୁତଚିତ୍ତସ୍ସା''ତି। ଅନୁନଯପଟିଘେହୀତି ଅନୁ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ନେତୀତି ଅନୁନଯୋ, ରାଗୋ, ଆରମ୍ମଣେ ପଟିହଞ୍ଞତୀତି ପଟିଘୋ, ଦୋସୋ, ଅନୁନଯୋ ଚ ପଟିଘୋ ଚ ଅନୁନଯପଟିଘା, ତେହି। ଇଟ୍ଠେ ଅନୁନଯୋ, ଅନିଟ୍ଠେ ପଟିଘୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୧୪୮। ଦିଗୁଣାଦିଉପାହନପଟିକ୍ଖେପକଥା

୨୪୫।ଅଞ୍ଜଞ୍ଜଂ କ୍କାକରୋନ୍ତୀତି ଏବ୍ଧ ଅଞ୍ଜଞ୍ଜସଦ୍ଦୋ ସବ୍ବନାମସୁଦ୍ଧନାମଓସେନ ଦୁଓିଧୋ। ତେସୁ ଇଧ ସୁଦ୍ଧନାମଂ, ତଂ ପନ ବାଲେ ଚ ଦାରକେ ଚ ଅରହତ୍ତେ ଚ ପଓତ୍ତତି, ଇଧ ପନ ଅରହତ୍ତେତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅରହତ୍ତଂ କ୍କାକରୋନ୍ତୀ''ତି। ଯେନାତି ସଭାଓେନ। ଅରହାତି ଞାଯତୀତି ଅରହାଇତି ଅତ୍ଥୋ ଞାଯତି। ସୋତି ସଭାଓୋ। ସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନାତୋଯେଓାତି ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଟ୍ଠକଥାତୋ ଏଓ। ନ ଉପନୀତୋତି ନ ଉପରି ନୀତୋ। ଏକଚ୍ଚେ ମୋଘପୁରିସାତି ଏକଚ୍ଚେସଦ୍ଦୋ ଅଞ୍ଞେପରିଯାଯୋ, ମୋଘସଦ୍ଦୋ ତୁଚ୍ଛଓେଚନୋତି ଆହ ''ଅଞ୍ଞେ ପନ ତୁଚ୍ଛପୁରିସା''ତି। ''ହସମାନା ଓିଯା''ତି ଇମିନା ହସମାନକଂ ମଞ୍ଞେତି ଏବ୍ଧ ମଞ୍ଞେସଦ୍ଦୋ ଓିଯତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅସନ୍ତମେଓାତି ଅଓିଜ୍ଜମାନଂଯେଓ। ଏକପଲାସିକନ୍ତି ଏବ୍ଧ ପଲାସସଦ୍ଦୋ ପଣ୍ଣଓାଚକୋ। ପଟଲଂ ନାମ ପଣ୍ଣଂ ଓିଯ ହୋତି, ତସ୍ମା ''ଏକପଟଲ''ନ୍ତି ଓୁତ୍ତଂ। ଅସୀତିସକଟଓାହେତି ଏବ୍ଧ ଅସୀତି ପଦଂ ସକଟପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଅସୀତିସକଟେହି ଓହିତବ୍ବେତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ''ଦ୍ୱେ ସକଟଭାରା ଏକୋ ଓାହୋ''ତି ଇମିନା ଓାହାନଂ ଚତ୍ତାଲୀସଭାଓଂ ଦସ୍ସେତି। ସତ୍ତହତ୍ଥିକଞ୍ଚ ଅନୀକନ୍ତି ଏବ୍ଧ ଅନୀକସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଛ ହତ୍ଥିନିଯୋ ଚା''ତିଆଦି। ସତ୍ତନ୍ନଂ ହତ୍ଥୀନଂ ସମୂହୋ ସତ୍ତହତ୍ଥିକଂ। ସତ୍ତଅନୀକତ୍ତା ଏକୂନପଞ୍ଞାସହତ୍ଥିନୋ ହୋନ୍ତି। ତେସୁ ସତ୍ତ ହତ୍ଥିନୋ, ଦ୍ୱାଚତ୍ତାଲୀସ ହତ୍ଥିନିଯୋ ହୋନ୍ତି। ଦ୍ୱିଗୁଣାତି ଏବ୍ଧ ଗୁଣସଦ୍ଦୋ ପଟଲତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଦ୍ୱିପଟଲା''ତି। ଗୁଣଙ୍ଗୁଣୂପାହନାତି ଏବ୍ଧ ଦ୍ୱିଗୁଣତିଗୁଣାନଂ ଓିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ପାରିସେସତୋ ଗୁଣଙ୍ଗୁଣଭାଓଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଚତୁପଟଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଓ୍ୟାଚତୀ''ତି। ଗୁଣଙ୍ଗୁଣୂପାହନାତି ପଟଲପଟଲା ଉପାହନା, ବହୁପଟଲା ଉପାହନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉକାରେନ ସହ ଯୋଜେତ୍ୱା ଗକାରୋ ସଞ୍ଞାଯିତବ୍ବୋ ଚ ଲିଖିତବ୍ବୋ ଚ। ଇଦାନି ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ଉକାରୋ ନ ଦିସ୍ସତି।

୧୪୯। ସବ୍ବନୀଲିକାଦିପଟିକ୍ଖେପକଥା

୨୪୬।ସବ୍ବାଓ ନୀଲିକାତି ସବ୍ବାଓ ଉପାହନାଯୋ ନୀଲିକା, ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ନୀଲମେତାସନ୍ତି ସବ୍ବନୀଲିକାତିପି କାତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଚାତି ତେସୁ

ନୀଲିକାଦୀସୁ ଚ। ଉମ୍ମାରପୁପ୍ଫସ୍ସ ୱଣ୍ଣୋ ୱିଯ ୱଣ୍ଣୋ ଏତିସ୍ସାତି ଉମ୍ମାରପୁପ୍ଫୱଣ୍ଣା। ଏୱଂ ସେସେସୁପି। ଅଦ୍ଦାରିଟ୍ଠକୱଣ୍ଣାତି ଏତ୍ଥ ଅଦ୍ଦୋତି ଅଲ୍ଲୋ। ଅରିଟ୍ଠୋତି ଫେଣିଲରୁକ୍ଖୋ ୱା କାକୋ ୱା, ତସ୍ମା ଅଦ୍ଦୋ ଅଲ୍ଲୋ ଅରିଟ୍ଠୋ ଫେଣିଲରୁକ୍ଖୋ, କାକୋ ୱାତି ଅଦ୍ଦାରିଟ୍ଠୋ, ତଦେୱ ଅଦ୍ଦାରିଟ୍ଠକୋ, ଅଦ୍ଦାରିଟ୍ଠକସ୍ସ ୱଣ୍ଣୋ ୱିଯ ୱଣ୍ଣୋ ଏତିସ୍ସାତି ଅଦ୍ଦାରିଟ୍ଠକୱଣ୍ଣା । ଏତାସୂତି ସବ୍ବନୀଲିକାଦୀସୁ। ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱାତି ପରିମଜ୍ଜିତ୍ୱା। ଅପ୍ପମତ୍ତକେନାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନେ। ସବ୍ବନୀଲାଦିକେ ଭିନ୍ନେ କା ନାମ କଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

''ଯାସଂ ୱଦ୍ଧାଯେୱ ନୀଲା''ତି ଇମିନା ନୀଲକା ୱଦ୍ଧିକା ଏତାସନ୍ତି ନୀଲକୱଦ୍ଧିକାତି ଛଟ୍ଠୀବାହିରତ୍ଥସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ୱଦ୍ଧିକାତି ଚ ନଦ୍ଧି। ସା ହି ଉପାହନତଲତୋ ୱଦ୍ଧଯତୀତି ୱଦ୍ଧିକାତି ଚ ଉପାହନତଲଂ ବନ୍ଧତି ଇମାଯାତି ୱଦ୍ଧିକାତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ପୀତକୱଦ୍ଧିକାଦୀସୁ। ଏତାଯୋପୀତି ନୀଲକୱଦ୍ଧିକାଦିକା ଉପାହନାଯୋପି। ତଲେତି ଉପାହନାଯ ତଲେ। ''ଖଲ୍ଲକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ଖଲ୍ଲକେନ ବନ୍ଧିତବ୍ବାତି ଖଲ୍ଲକବଦ୍ଧାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଯୋନକୌପାହନାତି ଯୋନକଜାତୀନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଉପାହନା। ପଲିଗୁଣ୍ଠେତ୍ୱାତି ପରିସମନ୍ତତୋ ୱେଠେତ୍ୱା। ''ଉପରି...ପେ... ଜଙ୍ଘ''ନ୍ତି ଇମିନା ପୁଟବଦ୍ଧତୋ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତି। ତୂଲପିଚୁନାତି ତୂଲସଙ୍ଖାତେନ ପିଚୁନା। ''ତିତ୍ତିରପତ୍ତସଦିସା''ତି ଇମିନା ତିତ୍ତିରସ୍ସ ପତ୍ତଂ ୱିଯ ତିତ୍ତିରପତ୍ତିକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତିତ୍ତିରୋତି ଚ ଏକୋ ସକୁଣୱିସେସୋ। କଣ୍ଣିକଟ୍ଠାନେତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱଦ୍ଧିକାନଂ ଏକତୋ ସମାଗମଟ୍ଠାନେ। ''ମେଣ୍ଡ...ପେ... କତା''ତି ଇମିନା ମେଣ୍ଡସ୍ସ ୱିସାଣେନ ସଦିସା ୱଦ୍ଧିକା ଏତାସନ୍ତି ମେଣ୍ଡୱିସାଣୱଦ୍ଧିକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତଥେୱାତି ଯଥା ମେଣ୍ଡଅଜସିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନେ ୱଦ୍ଧେ ଯୋଜେତ୍ୱା କତା, ତଥେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ''ୱିଚ୍ଛିକା...ପେ... କତା''ତି ଇମିନା ୱିଚ୍ଛିକାଯ ଅଳଓ ୱିଚ୍ଛିକାଳଓ, ସୋ ୱିଯ ୱଦ୍ଧିକା ଏତାସନ୍ତି ୱିଚ୍ଛିକାଳଇକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଳଅସଦ୍ଦୋ ''ଅଳଅଚ୍ଛିନୋ''ତିଆଦୀସୁ (ମହାୱ। ୧୧୯) ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠୱାଚକୋ, ଇଧ ପନ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠୱାଚକୋ, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ''ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠସଣ୍ଠାନେ''ତି। ତଲେସୂତି ଉପାହନାଯ ତଲେସୁ। ''ମୋର...ପେ... ସିବ୍ବିକା''ତି ଇମିନା ମୋରପିଞ୍ଛେହି ପରିସମନ୍ତତୋ, ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱା ସିବ୍ବିତା ମୋରପିଞ୍ଛପରିସିବ୍ବିତାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଚିତ୍ରା ଉପାହନାଯୋତି ଏତ୍ଥ ଚିତ୍ରସଦ୍ଦୋ ୱିଚିତ୍ରତ୍ଥୋତି ଆହ ''ୱିଚିତ୍ରା''ତି। ଏତାସୂତି ଖଲ୍ଲକବଦ୍ଧାଦୀସୁ। ୱଳଅଞ୍ଜେତବ୍ବାତି ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବା। ୱଳଅଜି ପରିଭୋଗେତି ଧାତୁପାଠୋ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାଯଂ ୧୫ ଜକାରନ୍ତଧାତୁ)। ତାଲୁଜୋ ତତିଯୋ। ତେସୁ ପନାତି ଖଲ୍ଲକାଦୀସୁ ପନ। ସତି ସନ୍ତେସୂତି ଯୋଜନା। ସୀହଚମ୍ମେନ ପରିକ୍ଖିପିତବ୍ବାତି ସୀହଚମ୍ମପରିକ୍ଖତାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପରିଯନ୍ତେସୂ''ତିଆଦି। ପକ୍ଖିବିଳଆଲୋତି ତୂଲିଯୋ। ସୋ ହି ପକ୍ଖଯୁତ୍ତତ୍ତା ଚ ବିଳଆଲମୁଖସଦିସମୁଖତ୍ତା ଚ ପକ୍ଖିବିଳଆଲୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମିନା ଲୁୱକଚମ୍ମପରିକ୍ଖତାତି ଏତ୍ଥ ଲୁୱକସଦ୍ଦୋ ପକ୍ଖିବିଳଆଲପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ''ଉଲୂକଚମ୍ମପରିକ୍ଖତା''ତିପି ପାଠୋ। ଏତାସୁପୀତି ସୀହଚମ୍ମପରିକ୍ଖତାଦୀସୁପି। ଯା କାଚି ଉପାହନାଯୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୪୭।ଓମୁକ୍କନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅୱତ୍ରୂପସଗ୍ଗସ୍ସ ୱିଯୋଗତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅପନୀତ''ନ୍ତି। ପୁରାଣଂ ଗୁଣଙ୍ଗୁଣୂପାହନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୫୧। ଅଜ୍ଝାରାମେ ଉପାହନପଟିକ୍ଖେପକଥା

୨୪୮। ''ଯେନ ସିପ୍ପେନା''ତିଆଦିନା ଅଭି ଅଧିକଂ ଜୀୱନ୍ତି ଅନେନାତି ଅଭିଜୀୱନଂ, କିଂତଂ? ସିପ୍ପନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ସାତି ସିପ୍ପସ୍ସ । ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ଯଂସଦ୍ଦୋ ୱଚନୱିପଲ୍ଲାସୋତି ଆହ ''ଯେ ତୁମ୍ହେ''ତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଯଂନିପାତୋତି ଯଂଇତି ନିପାତୋ ଯଦିସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥେ ପୱତ୍ତତୀତି ଯୋଜନା। ଆଚରିଯା ଏୱାତି ଏୱସଦ୍ଦେନ ଆଚରିଯମତ୍ତଭାୱଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ସୋତି ଅୱସ୍ସିକୋ। ତନ୍ତି ଛବ୍ବସ୍ସଂ। ନିସ୍ସାଯ ୱଚ୍ଛତୀତି ଅୱସ୍ସିକସ୍ସ ଚତୁୱସ୍ସକାଲେ ଛବ୍ବସ୍ସସ୍ସ ଦସୱସ୍ସିକତ୍ତା ତଂ ନିସ୍ସାଯ ୱସତି। ଉପଜ୍ଝାଯମତ୍ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସା''ତିଆଦି। ମହନ୍ତତରାତି ଅତ୍ତନୋ ୱୁଡ୍ଢତରା। ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ମତ୍ତଂ ପମାଣମେତେସନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାଯମତ୍ତା।

୨୪୯। ପାଦତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତେନ ଖୀଲସଦିସେନ ମଂସେନ ପୱତ୍ତୋ ଆବାଧୋ ପାଦଖୀଲାବାଧୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପାଦତୋ''ତିଆଦି। ପାଦତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୫୧।ତିଣପାଦୁକାତିଆଦୀସୁ ତିଣେନ କତା ପାଦୁକା ତିଣପାଦୁକାତି ୱଚନତ୍ଥାଦିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯେନ କେନଚି ତିଣେନା''ତିଆଦି। ତଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ। ''ଭୂମିଯଂ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତାତି''ଆଦିନା ନ ସଙ୍କମିତବ୍ବାତି ଅସଙ୍କମନୀଯାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୨୫୨।ଅଙ୍ଗଜାତେନେୱାତି ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗଜାତେନ ଏୱ। ଅଙ୍ଗଜାତନ୍ତି ଗାୱୀନଂ ଅଙ୍ଗଜାତଂ। ଓଗାହେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଓତ୍ରୂପସଗ୍ଗୋ ଦଳହତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଦଳହଂ ଗହେତ୍ୱା''ତି।

୧୫୩। ଯାନାଦିପଟିକ୍ଖେପକଥା

୨୫୩।ଇଦ୍ଧିଯୁତ୍ତେନାତି ଏତ୍ଥ ରୁଳ୍ହୀଵସେନ ଧେନୁପି ଇଦ୍ଧୀ ନାମାତି ଆହ ‘‘ଧେନୁଯୁତ୍ତେନା’’ତି। ପୁରିସନ୍ତରେନାତି ଏତ୍ଥ ପୁରିସୋ ଏଵ ଅନ୍ତରୋ ଅଞ୍ଞୋ ଏତ୍ଥାତି ପୁରିସନ୍ତରଂ ଯାନଂ। ପୁରିସନ୍ତରୋ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ସାରଥୀତି ଆହ ‘‘ପୁରିସସାରଥିନା’’ତି, ଯାନେନାତି ଯୋଜନା। ଗଙ୍ଗାମହିଯାଯାତି ଏତ୍ଥ ଗଙ୍ଗା ଚ ମହୀ ଚ ଗଙ୍ଗାମହୀ, ତତ୍ଥ କୀଳିକା ଗଙ୍ଗାମହିଯାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଗଙ୍ଗାମହୀକୀଳିକାଯା’’ତି। ତତ୍ଥ ହି ଇତ୍ଥିପୁରିସା ଯାନେହି ଉଦକକୀଳିଅଂ କୀଳନ୍ତି। ପୁରିସଯୁତ୍ତଂହତ୍ଥଵଟ୍ଟକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଅନୁଜାନାମି ଭିକ୍ଖଵେ ପୁରିସଯୁତ୍ତଞ୍ଚ ହତ୍ଥଵଟ୍ଟକଞ୍ଚା’’ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପୁରିସଯୁତ୍ତନ୍ତି ପୁରିସେନ ଯୁଜିତବ୍ବନ୍ତି ପୁରିସଯୁତ୍ତଂ ଯାନଂ। ହତ୍ଥଵଟ୍ଟକନ୍ତି ହତ୍ଥେନ ଵଟ୍ଟେତବ୍ବନ୍ତି ହତ୍ଥଵଟ୍ଟକଂ ଯାନଂ। ଯାନୁଗ୍ଘାତେନାତି ଯାନସ୍ସ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ଵା ଗମନେନ। ହନଧାତୁ ହି ଗତ୍ଯତ୍ଥୋ। ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯାନଂ ଅଭିରୁହନ୍ତସ୍ସା’’ତିଆଦି। ‘‘ତପ୍ପଚ୍ଚଯା’’ତି ଇମିନା ଯାନୁଗ୍ଘାତେନାତି ଏତ୍ଥ ହେତ୍ଵତ୍ଥେ କରଣଵଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ପୀଠକସିଵିକନ୍ତି ପୀଠେନ ସହ କତଂ ସିଵିକଂ। ପଟପୋଟଲିକନ୍ତି ପଟମଯଂ ପୋଟଲିକଂ।

୧୫୪। ଉଚ୍ଚାସଯନମହାସଯନପଟିକ୍ଖେପକଥା

୨୫୪। ଉଚ୍ଚଂ ଆସଯନଂ ଉଚ୍ଚାସଯନଂ। ମହନ୍ତଂ ଆସଯନଂ ମହାସଯନଂ। ଆସନ୍ଦିଆଦୀସୁ ଏଵଂ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ ଵେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତାସନନ୍ତି ଦୀଘାସନଂ। ତଞ୍ହି ଆଗନ୍ତ୍ଵା ସଦତି ନିସୀଦତୀତି ଏତ୍ଥ, ଆଯତଂ ଵା ସୁଟ୍ଠୁ ଦଦାତୀତି ଆସନ୍ଦୀତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଵାଳଅରୂପାନୀତି ସୀହବ୍ଯଗ୍ଘାଦିଵାଳଅରୂପାନି। ପାଦେସୁ ଵାଳଅରୂପାନି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଅଙ୍କୀଯତି ଲକ୍ଖୀଯତୀତି ପଲ୍ଲଙ୍କୋ। ଗୋନକୋତି ଗଵତି ଦୀଘଲୋମେହି ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି ଏତ୍ଥାତି ଗୋନକୋ। କୋଜଵୋତି କୁଯଂ ଭୂମିଯଂ ଜଵତି ଗଚ୍ଛତୀତି କୋଜଵୋ। ତସ୍ସାତି ଗୋନକସ୍ସ। ଲୋମାନି ଚତୁରଙ୍ଗୁଲାଧିକାନି ହୋନ୍ତି କିରାତି ଯୋଜନା। ଵାନଚିତ୍ରୋଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣୋତି ଵାନେନ ସିବ୍ବନେନ ସଞ୍ଜାତଂ ଚିତ୍ରରୂପମେତ୍ଥାତି ଵାନଚିତ୍ରଂ, ଉଣ୍ଣାଯ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଉଣ୍ଣାମଯୋ, ସୋଯେଵ ଅତ୍ଥରଣୋ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣୋ, ଵାନଚିତ୍ରଞ୍ଚ ତଂ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣୋ ଚେତି ଵାନଚିତ୍ରୋଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣୋ। ସେତତ୍ଥରଣୋତି ସେତଟ୍ଠିକେହି ସେଵୀଯତୀତି ସୋତୋ, ସୋଯେଵ ଅତ୍ଥରଣୋ ସେତତ୍ଥରଣୋ। ଇମିନା ଅତ୍ଥେନ ପଟତି ସେତଭାଵଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ପଟିକାତି କାତବ୍ବଂ। ପଟିକାସଦ୍ଦୋଯଂ ଅଦ୍ଧେନ୍ଦୁପାସାଣେପି ପଵତ୍ତତି। ଘନପୁପ୍ଫକୋତି ଘନଂ କଥିନଂ ପୁପ୍ଫମେତ୍ଥାତି ଘନପୁପ୍ଫକୋ। ଇମିନା ଘନପୁପ୍ଫସଙ୍ଖାତଂ ପଟଲମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୀତି ପଟଲିକାତି ଦସ୍ସେତି। ସୋତି ଅତ୍ଥରଣୋ। ଆମଲକପଟୋତି ଆମଲକପୁପ୍ଫଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା କତୋ ପଟୋ। ତୂଲିକାତି ତୂଲଂ ପୂରେତ୍ଵା କତା ତୂଲିକା। ଵିକତିକାତି ସୀହବ୍ଯଗ୍ଘାଦିରୂପେହି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୫) ଵିଚିତ୍ତାକାରେନ କରୀଯତୀତି ଵିକତିକା। ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ ‘‘ଉଦ୍ଦଲୋମୀତି ଉଭତୋଦସଂ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣଂ। ଏକନ୍ତଲୋମୀତି ଏକତୋଦସଂ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଇଧ ପନ ‘‘ଉଦ୍ଦଲୋମୀତି ଏକତୋ ଉଗ୍ଗତଲୋମଂ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣଂ, ଏକନ୍ତଲୋମୀତି ଉଭତୋ ଉଗ୍ଗତଲୋମଂ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଦ୍ଵେ ଅଟ୍ଠକଥାଯୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଵିସଦିସା ହୋନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାନଯେନ ଵଚନତ୍ଥଂ କରିସ୍ସାମି। ଉଟ୍ଟିତଂ ଦ୍ଵୀହି ପକ୍ଖେହି, ଦ୍ଵୀସୁ ଵା ଦସାସଙ୍ଖାତଂ ଲୋମମେତ୍ଥାତି ଉଦ୍ଦଲୋମୀ। ନିଗ୍ଗହିତାଗମଂ କତ୍ଵା ‘‘ଉନ୍ଦଲୋମୀ’’ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେଵତ୍ଥୋ। ଏକସ୍ମିଂ ଅନ୍ତେ ଦସାସଙ୍ଖାତଂ ଲୋମମେତ୍ଥାତି ଏକନ୍ତଲୋମୀତି। କୋସେଯ୍ଯକଟ୍ଟିସ୍ସମଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ କୋସେଯ୍ଯନ୍ତି କୋସିଯସୁତ୍ତଂ। କଟ୍ଟିସ୍ସନ୍ତି କଟ୍ଟିସ୍ସନାମକଂ ଵାକଂ। ଇମିନା କୋସେଯ୍ଯଞ୍ଚ କଟ୍ଟିସ୍ସଞ୍ଚ କଟ୍ଟିସ୍ସାନୀତି ଵିରୂପେକସେସଂ କତ୍ଵା କଟ୍ଟିସ୍ସେହି ପକତଂ ଅତ୍ଥରଣଂ କଟ୍ଟିସ୍ସନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସୁଦ୍ଧକୋସେଯ୍ଯନ୍ତି ରତନଅପରିସିବ୍ବିତଂ ସୁଦ୍ଧକୋସେଯ୍ଯଂ। ଇମିନା ସୁଦ୍ଧକଟ୍ଟିସ୍ସମ୍ପି ଵଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ସୋଳସଅସ ନାଟକିତ୍ଥିଯୋ ଠତ୍ଵା ନଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି କୁତ୍ତକନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସୋଳସସନ୍ନ’’ନ୍ତିଆଦି। ଅଜିନଚମ୍ମେହୀତି ଅଜିନମିଗଚମ୍ମେହି, କଟୈତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଵେଣୀତି ଦୁପଟ୍ଟତିପଟ୍ଟାଦୀହି ପରଂପରଵସେନ କତତ୍ତା ‘‘ପଵେଣୀ’’ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଅଜିନଚମ୍ମାନି ହି ସୁଖୁମତରାନି, ତସ୍ମା ଦୁପଟ୍ଟତିପଟ୍ଟାଦୀନି କତ୍ଵା ପଵେଣିଵସେନ କତାନି। ତସ୍ମା ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଜିନପଵେଣୀ’’ତି। ‘‘କଦଲିମିଗଚମ୍ମଂ ନାମା’’ତି ଇମିନା ତସ୍ସ ଚମ୍ମଂ କଦଲିମିଗୋତି ଗହେତବ୍ବଂ ଉତ୍ତରପଦଲୋପଵସେନ ଵା ଉପଚାରେନ ଵାତି ଦସ୍ସେତି। ପଵରସଦ୍ଦୋ ଉତ୍ତମତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଉତ୍ତମପଚ୍ଚତ୍ଥରଣ’’ନ୍ତି। ତନ୍ତି କଦଲିମିଗପଵରପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ। ସୌତ୍ତରଚ୍ଛଦନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସକାରୋ ସହସଦ୍ଦକାରିଯୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସହ ଉତ୍ତରଚ୍ଛଦେନା’’ତି। ‘‘ଉପରୀ’’ତି ଇମିନା ଉତ୍ତରସଦ୍ଦସ୍ସ ସେଟ୍ଠାଦଯୋ ନିଵତ୍ତେତି। ‘‘ସଦ୍ଧି’’ନ୍ତି ଇମିନା ସହସଦ୍ଦସ୍ସ ତୁଲ୍ଯତ୍ଥଂ ନିଵତ୍ତେତି। ‘‘ସେତ… ପେ… ନ ଵଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇମିନା ରତ୍ତଵିତାନଂ ହେଟ୍ଠା କପ୍ପିଯପଚ୍ଚତ୍ଥରଣେ ସତିପି ନ ଵଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି । କସ୍ମା? ରତ୍ତଵିତାନସ୍ସ ଅକପ୍ପିଯତ୍ତା। ଉଭତୋଲୋହିତକୂପଧାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉଭସରୂପଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ସୀସୂପଧାନଞ୍ଚ ପାଦୂପଧାନଞ୍ଚା’’ତି। ସୀସୋ ଉପଗନ୍ତ୍ଵା ତିଟ୍ଠତି ଏତ୍ଥାତି ଉପଧାନଂ, ଉପ ଭୁସଂ ଵା ସୁଖଂ ଧାରେତୀତି ଉପଧାନଂ, ବିବ୍ବୋହନଂ। ସଚେ ପମାଣଯୁତ୍ତଂ, ତଂ ଉପଧାନଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା।

୧୫୫। ସବ୍ବଚମ୍ମପଟିକ୍ଖେପାଦିକଥା

୨୫୫।ଦୀପିପୋତକୋତି ଦୀପିପୋତୋ ଵିଯାତି ଦୀପିପୋତକୋ ଵଚ୍ଛୋ। ଭିତ୍ତିଦଣ୍ଡକାଦୀସୂତି ଭିତ୍ତିସମ୍ବନ୍ଧେସୁ ଦଣ୍ଡକାଦୀସୁ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ

ଭିତ୍ତିଥମ୍ଭାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

୨୫୬। ଯୋ ନ ସକ୍କୋତି ଅନୁପାହନୋ ଗାମଂ ପୱିସିତୁଂ, ସୋ ଗିଲାନୋ ନାମାତି ଯୋଜନା।

୧୫୭। ସୋଣକୁଟିକଣ୍ଣୱତ୍ଥୁକଥା

୨୫୭।ଏତେନାତି ‘‘କୁରରଘରେ’’ତି ପାଠେନ। ଅସ୍ସାତି ମହାକଚ୍ଚାନସ୍ସ। ପପାତନାମକେତି ଯସ୍ମା ମହାତଟୋ ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ପପାତନାମକୋ ହୋତି। ଏତେନାତି ‘‘ପପାତକେ ପବ୍ବତେ’’ତି ପାଠେନ। ଅସ୍ସାତି ମହାକଚ୍ଚାନସ୍ସ। କୋଟିଅଗ୍ଘନକଂ ପିଳନ୍ଧନଂ କଣ୍ଣେ ଏତସ୍ସତ୍ଥୀତି କୁଟିକଣ୍ଣୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କୋଟିଅଗ୍ଘନକଂ ପନା’’ତିଆଦି। ପିଳନ୍ଧତି ଅନେନାତି ପିଳନ୍ଧନଂ, ଅଲଙ୍କାରୋ । ଦନ୍ତଜୋ ଚତୁତ୍ଥକ୍ଖରୋ। ‘‘ପସାଦଜନକ’’ନ୍ତି ଇମିନା ପସାଦଂ ଜନେତୀତି ପାସାଦିକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପସାଦନୀଯନ୍ତି ପସାଦିତବ୍ବଂ, ପସାଦିତୁଂ ଅରହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥୱଚନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନେନାତି ଅତ୍ଥୱଚନଂ। ପାଠଇଯଂ ଇଦାନି ପୋତ୍ଥକେସୁ ‘‘ପସାଦନୀଯ’’ନ୍ତି ପାଠୋ ନତ୍ଥି। ‘‘ପାସାଦିକ’’ନ୍ତିପଦସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ‘‘ଦସ୍ସନୀଯ’’ନ୍ତି ପାଠୋଯେୱ ଅତ୍ଥି। ଉତ୍ତମଦମଥସମଥନ୍ତିଏତ୍ଥ ଦମଥସଦ୍ଦସ୍ସ ଞାଣତ୍ଥଞ୍ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରତ୍ଥଞ୍ଚ ସମଥସଦ୍ଦସ୍ସ ସମାଧତ୍ଥଞ୍ଚ ଚିତ୍ତୂପସମତ୍ଥଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉତ୍ତମଂ ଦମଥଞ୍ଚା’’ତିଆଦି। ଚସଦ୍ଦେନ ଦ୍ୱନ୍ଦୱାକ୍ୟଂ ଦସ୍ସେତି। ୱିସୂକାଯିକୱିପ୍ଫନ୍ଦିତାନନ୍ତି ୱିସୂକାଯ ପଟିପକ୍ଖାଯ ପୱତ୍ତାନଂ ଦିଟ୍ଠିଚିତ୍ତସଙ୍ଖାତାନଂ ୱିୱିଧଚଲନାନଂ। ‘‘ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଯତିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯତସଦ୍ଦୋ ୱୀରିଯୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେତି। ନାଗନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନତ୍ଥି ଆଗୁ ପାପମେତସ୍ସାତି ନାଗୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆଗୁୱିରହିତ’’ନ୍ତି କିଂ ଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯାତି ଆହ ‘‘ମମ ପବ୍ବଜ୍ଜାଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯା’’ତି। କଣ୍ଠ ମଣିକା ଉତ୍ତରି ଏତ୍ଥାତି କଣ୍ଠୁତ୍ତରାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କଣ୍ଠମଣିକୁତ୍ତରା’’ତି। ‘‘ଉପରୀ’’ତି ଇମିନା ଉତ୍ତରସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଗୁନ୍ନଂ ଖୁରେହୀ’’ତି ଇମିନା ଗୁନ୍ନଂ ଖୁରକଣ୍ଟକସଦିସତ୍ତା ଗୋକଣ୍ଟକା ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ତେ ଗୋକଣ୍ଟକେ ରକ୍ଖିତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏୱଂ ଖରା ଭୂମି ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଏତେହୀତି ଏରଗୂଆଦୀହି ଚତୂହି ତିଣେହି। ତନ୍ତି ଏରଗୂତିଣଂ। ତେନାତି ମୋରଗୂତିଣେନ। ଜନ୍ତୁସ୍ସ ୱଣ୍ଣୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସେନାସନଂ ପଞ୍ଞପେସୀତି ଏତ୍ଥ କିଂ ନାମ ସେନାସନଂ ପଞ୍ଞପେସୀତି ଆହ ‘‘ଭିସିଂ ୱା କଟସାରକଂ ୱା ପଞ୍ଞପେସୀ’’ତି। ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଚ ପନ ସୋଣସ୍ସ ଆରୋଚେସି। କିଂ ଆରୋଚେସୀତି ଆହ ‘‘ଆୱୁସୋ’’ତିଆଦି। ସତ୍ଥା ୱସିତୁକାମୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୫୮। ‘‘ତସ୍ସ ସୋଣସ୍ସା’’ତି ଇମିନା ପଟିଭାତୁ ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ତ’’ନ୍ତିପଦଂ ସାମ୍ୟତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ତନ୍ତି ତୱ। ଅଟ୍ଠକୱଗ୍ଗିକାନୀତି ଅଟ୍ଠପମାଣୋ, ଅଟ୍ଠସମୂହୋ ୱା ୱଗ୍ଗୋ ଏତେସନ୍ତି ଅଟ୍ଠକୱଗ୍ଗିକାନି। କାମସୁତ୍ତାଦୀନି (ସୁ॰ ନି॰ ୭୭୨ ଆଦଯୋ) ସୋଳଅସ ସୁତ୍ତାନି। ଯୋତି ପୁଗ୍ଗଲୋ, ସମନ୍ନାଗତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅରିଯୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନ କେୱଲଂ ସୁଚିସମନ୍ନାଗତୋଯେୱ ପାପେ ନ ରମତି, ଅଥ ଖୋ ଅରିଯୋପୀତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ପଟିଭାତୁ ତ’’ନ୍ତି ପାଠତୋ ଯାୱ ‘‘ସୁଚୀତି ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ପାଠା କେସୁଚିଯେୱ ଅଟ୍ଠକଥାପୋତ୍ଥକେସୁ ଅତ୍ଥି। ଅଯଂ ଖ୍ୱସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଅସ୍ସସଦ୍ଦୋ ଆଖ୍ୟାତୋତି ଆହ ‘‘ଭୱେଯ୍ୟା’’ତି। ପରିଦସ୍ସେସୀତି ପଞ୍ଚ ୱରାନି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି। ଯଂ ୱଚନଂ ମେ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଜାନାପେତି, ତସ୍ସ ୱଚନସ୍ସ ଅଯଂ କାଲୋ ଭୱେଯ୍ୟାତି ଯୋଜନା।

୨୫୯।ୱିନଯଧରପଞ୍ଚମେନାତି ଏତ୍ଥ ଉପଜ୍ଝାଯପଞ୍ଚମେନାତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅନୁସ୍ସାୱନାଚରିଯପଞ୍ଚମେନା’’ତି। ଉପାହନକୋସକୋତି ଉପାହନାଯ ପକ୍ଖିପନୋକାସୋ କୋସକୋ। ଏଳଅକଚମ୍ମଅଜଚମ୍ମେସୁ ଅକପ୍ପିଯଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ମିଗଚମ୍ମେ ପନ କିଞ୍ଚି ୱଟ୍ଟତି, ନ କିଞ୍ଚି ୱଟ୍ଟତି । ତଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମିଗଚମ୍ମେ’’ତିଆଦି। ଏତେସଂଯେୱାତି ଏଣିମିଗାଦୀନଂ ଛନ୍ନମେୱ। ଅଞ୍ଞେସଂ ପନାତି ଛହି ମିଗେହି ଅୱସେସାନଂ ପନ। ତେସଂ ଚମ୍ମଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଗାଥାଯଂ ମକ୍କଟୋ ଚ କାଳଅସୀହୋ ଚ ସରଭୋ ଚ କଦଲିମିଗୋ ଚ କେଚି ଯେ ୱାଳଅମିଗା ଅତ୍ଥି, ତେ ଚାତି ଯୋଜନା। ତେସନ୍ତି ମକ୍କଟାଦୀନଂ।

ତତ୍ଥାତି ଗାଥାଯ, ମକ୍କଟାଦୀସୁ ୱା। ‘‘ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘଅଚ୍ଛତରଚ୍ଛା’’ତି ଇମିନା ୱାଳଅମିଗାନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ତକାଯେୱ ୱାଳଅମିଗାତି ଆହ ‘‘ନ କେୱଲ’’ନ୍ତିଆଦି। ଏତେସଂଯେୱାତି ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘଅଚ୍ଛତରଚ୍ଛାନମେୱ। ନ ଚମ୍ମଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେସନ୍ତି ଛନ୍ନଂ ଏଣିମିଗାଦୀନଂ। ତେତି ଛ ଏଣିମିଗାଦିକେ। ହି ସଚ୍ଚଂ ସବ୍ବେସଂ ଏତେସଂ ୱାଳଅମିଗାନଂ ଚମ୍ମଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଆହରିତ୍ୱା ୱା ନ ଦିନ୍ନନ୍ତି ଆହରିତ୍ୱା ୱା ହତ୍ଥେ ୱା ପାଦମୂଲେ ୱା ଠପେତ୍ୱା ନ ଦିନ୍ନଂ। ‘‘ଗଣନଂ ନ ଉପେତୀ’’ତି ଇମିନା ଗଣନଂ ଉପଗଚ୍ଛତୀତି ଗଣନୂପଗନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଧିଟ୍ଠିତଞ୍ଚାତି ଅଧିଟ୍ଠିତଂ ପନ। ଯଦାତି ଯସ୍ମିଂ କାଲେ। ତତୋତି କାଲତୋ।

ଇତି ଚମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୬। ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୧୬୦। ପଞ୍ଚଭେସଜ୍ଜାଦିକଥା

୨୬୦। ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକେ ସରଦକାଲେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ସାରଦିକୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସରଦକାଲେ ଉପ୍ପନ୍ନେନା''ତି। ''ପିତ୍ତାବାଧେନା''ତି ଇମିନା ଆବାଧସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ପିତ୍ତାବାଧସ୍ସ କାରଣଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ତସ୍ମିଂ ହୀ''ତିଆଦି। ତେନାତି ହେତୁନା। ତେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ। କୋଟ୍ଠବ୍ଭନ୍ତରଗତନ୍ତି କୋଟ୍ଠସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ଗତଂ। ଅନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ପୱିସନଂ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଆହାରତ୍ଥନ୍ତି ଆହାରସ୍ସ କିଚ୍ଚଂ, ଆହାରେନ ୱା କତ୍ତବ୍ବଂ କିଚ୍ଚଂ।

୨୬୧।ନଚ୍ଛାଦେନ୍ତୀତି ତାନି ଭେସଜ୍ଜାନି ଭୋଜନାନି ନଚ୍ଛାଦେନ୍ତି। କସ୍ମା? ଭୋଜନାନଂ ଅଜୀରଣତ୍ତା । ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ନ ଜୀରନ୍ତୀ''ତି। ନଚ୍ଛାଦତ୍ତା ନ ୱାତରୋଗଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ''ନ ଜୀରନ୍ତୀ''ତି ଇମିନା ନଚ୍ଛାଦନସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତି। ''ନ ୱାତ... ପେ... ସକ୍କୋନ୍ତୀ''ତି ଇମିନା ତସ୍ସେୱ ଫଲଂ ଦସ୍ସେତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ''ସିନିଦ୍ଧାନୀ''ତି ଇମିନା ସିନିହନ୍ତୀତି ସେନେହିକାନୀତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଭତ୍ତଚ୍ଛନ୍ନକେନାତି ଏତ୍ଥ ଭତ୍ତସ୍ସ ଅଚ୍ଛନ୍ନକଂ ନାମ ଭତ୍ତସ୍ସ ଅରୋଚିକଂ ଭତ୍ତସ୍ସ ରୁଚିୟା ଅନୁପ୍ପାଦକନ୍ତି ଆହ ''ଭତ୍ତାରୋଚକେନା''ତି।

୨୬୨।ଅଚ୍ଛୱସନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ପାଠଇଯଂ ''ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ନିପ୍ପକ୍କଂ ସଂସଟ୍ଠ''ନ୍ତି ପଦାନଂ କିରିୟାୱିସେସନଂ କତ୍ୱା ''ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁ''ନ୍ତି ପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''କାଲେ ପଟିଗ୍ଗହିତନ୍ତି ଆଦୀସୂ''ତିଆଦି। ତେଲପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିତ୍ତକଂ କାଲଂ ତେଲପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ''ସତ୍ତାହକାଲ''ନ୍ତି।

୧୬୧। ମୂଲାଦିଭେସଜ୍ଜକଥା

୨୬୩।ମୂଲଭେସଜ୍ଜାଦିୱିନିଚ୍ଛୟୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଅଚ୍ଛୱସନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଇଧାତି ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକେ। ଯଂ ଯନ୍ତି ୱିନିଚ୍ଛୟଂ। ପିସନସିଲାତି ପିସତି ଏତ୍ଥାତି ପିସନା, ସାୟେୱ ସିଲାତି ପିସନସିଲା। ଇମିନା ଅଚଲଂ ହୁତ୍ୱା ନିସୀଦତୀତି ନିସଦୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପିସନପୋତକୋତି ପିସତି ଅନେନାତି ପିସନୋ, ସୋୟେୱ ପୋତକୋତି ପିସନପୋତକୋ, ଇମିନା ନିସଦତୋ ପୋତକୋତି ନିସଦପୋତକୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ହିଙ୍ଗୁଜାତିୟୋତି ହିଙ୍ଗୁକୁଲାନି।

ସାମୁଦ୍ଦନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସମୁଦ୍ଦେ ସନ୍ତିଟ୍ଠତୀତି ସାମୁଦ୍ଦନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସମୁଦ୍ଦତୀରେ''ତିଆଦି। ''ତୀରେ''ତି ଇମିନା ସମୁଦ୍ଦେତି ଏତ୍ଥ ସତ୍ତମୀୱିଭତ୍ତିୟା ସମୀପତ୍ଥେ ପୱତ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ପକତିଲୋଣନ୍ତି ସଭାୱଲୋଣଂ, ନ ଦବ୍ବସମ୍ଭାରେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଚିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ''ପବ୍ବତେ ଉଟ୍ଠହତୀ''ତି ଇମିନା ସିନ୍ଧୁନାମକେ ପବ୍ବତେ ଉଟ୍ଠହତୀତି ସିନ୍ଧୱନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଉବ୍ଭିତୋ ଭୂମିତୋ ଈରତି ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତୀତି ଉବ୍ଭିରନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଭୂମିତୋ ଅଙ୍କୁରଂ ଉଟ୍ଠହତୀ''ତି। ଇମିନା ଅଟ୍ଠକଥାନୟେନ ୱଟ୍ଟଜୋ ତତିୟକ୍ଖରୋୟେୱ ଯୁଜ୍ଜତି, ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ଚତୁତ୍ଥକ୍ଖରୋୟେୱ ଦିସ୍ସତି। ''ଉବ୍ଭିଦ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ବିଲନ୍ତି କୋଟ୍ଠାସୋ। ତସ୍ମା ଦବ୍ବସମ୍ଭାରେହି ବିଲେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଚିତଂ ବିଲନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଦବ୍ବସମ୍ଭାରେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଚିତ''ନ୍ତି। ଅଭିଧାନେ ପନ (ଅଭିଧାନେ ୪୬୧ ଗାଥାଯଂ) ''ବିଲାଲ''ନ୍ତି ପାଠୋ ଅତ୍ଥି। ତନ୍ତି ବିଲଂ।

୨୬୪। ଅସ୍ସାଦୀନଂ କାୟଗନ୍ଧୋ ୱିୟ କସ୍ସଚି କାୟଗନ୍ଧୋ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାପୀତି ଭିକ୍ଖୁନୋପି। ପିସଦ୍ଦେନ କଣ୍ଡୁୱାବାଧଭିକ୍ଖୁଆଦୟୋପି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଛକଣସଦ୍ଦସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୀନଂ ମଲେପି ପୱତ୍ତନତୋ ୱୁତ୍ତଂ ''ଗୋମୟ''ନ୍ତି। ପାକତିକଚୁଣ୍ଣମ୍ପୀତି ଅପକ୍କରଜନଚୁଣ୍ଣମ୍ପି। ଏତମ୍ପୀତି ପାକତିକଚୁଣ୍ଣମ୍ପି।

ତନ୍ତି ଆମକମଂସଂ, ନ ଖାଦୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ଆମକଲୋହିତଂ ୱା, ନ ପିୱୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅମନୁସ୍ସୋତି ମନୁସ୍ସସଦିସୋ ଭୂତୋ। ତନ୍ତି ଆମକମଂସଲୋହିତଂ।

୨୬୫।''ଅଞ୍ଜନ''ନ୍ତି ନାମଂ ସାମଞ୍ଞନ୍ତି ଆହ ''ଅଞ୍ଜନନ୍ତି ସବ୍ବସଙ୍ଗାହକୱଚନମେତ''ନ୍ତି। ସବ୍ବସଙ୍ଗାହକୱଚନନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ଅଞ୍ଜନାନଂ ସଙ୍ଗାହକୱଚନଂ। ଏତନ୍ତି ''ଅଞ୍ଜନ''ନ୍ତି ଏତଂ ୱଚନଂ। ଅଞ୍ଜତି ଚକ୍ଖୁଂ ମକ୍ଖେତି ଅନେନାତି ଅଞ୍ଜନଂ, ଅଞ୍ଜତି ଚକ୍ଖୁଂ ବ୍ୟତ୍ତଂ କରୋତୀତି ୱା ଅଞ୍ଜନଂ, ତାଲୁଜୋ ତତିୟକ୍ଖରୋ। କପଲ୍ଲନ୍ତି କପଲ୍ଲେ ପୱତ୍ତଂ। କପାଲଞ୍ହି ଦୀପସିଖାୟ ଉପରି ନିକୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପୱତ୍ତଂ ମସି ''କପଲ୍ଲ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଦୀପସିଖତୋ ଗହିତମସୀ''ତି। ଅଞ୍ଜନୂପପିସନେହୀତି ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଜନେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପନେତୁଂ ପିସିତବ୍ବନ୍ତି ଅଞ୍ଜନୂପପିସନନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ

ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଞ୍ଜନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ପିସିତେହୀ''ତି। ''ଏକତୋ''ତି ଇମିନା ''ସଦ୍ଧି''ନ୍ତି ପଦସ୍ସେୱ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଯଂକିଞ୍ଚି ଅଞ୍ଜନୁପପିସନଂ ଚୁଣ୍ଣଂ ନ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଅଥ ୱା ନ ୱଟ୍ଟତି ନ ହୋତି, ୱଟ୍ଟତିଯେୱାତି ଯୋଜନା। ଇମସ୍ମିଂ ନଯେ ''ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଆଖ୍ୟାତପଦଂ କିରିଯାନ୍ତରାପେକ୍ଖତ୍ତା କତ୍ତା ହୋତି। ଆଖ୍ୟାତେସୁପି ହି କତ୍ତୁତ୍ତଞ୍ଚ କମ୍ମତ୍ତଞ୍ଚ ଲବ୍ଭତି। ଚନ୍ଦନନ୍ତିଆଦୀନି ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟାନେୱ।

ଅଟ୍ଠିମଯନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଅତିବ୍ୟାପିତଦୋସଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ''ମନୁସ୍ସଟ୍ଠିଂ ଠପେତ୍ୱା''ତି। ସଲାକଟ୍ଠାନିଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଲାକା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସଲାକଟ୍ଠାନିଯନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯତ୍ଥା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ସୁସିରଦଣ୍ଡକାଦିକେ। ସଲାକନ୍ତି ଅଞ୍ଜନିସଲାକଂ। ଓଦହନ୍ତୀତି ଠପେନ୍ତି। ଅଂସବଦ୍ଧକୋତି ଅଂସେ ବଦ୍ଧତି ଅନେନାତି ଅଂସବଦ୍ଧକୋ। ଯମକନତ୍ଥୁକରଣିନ୍ତି ନତ୍ଥୁ କରୀଯତି ଇମାଯାତି ନତ୍ଥୁକରଣୀ, ଯମକା ନତ୍ଥୁକରଣୀ ଯମକନତ୍ଥୁକରଣୀ।

୨୬୭। ତଂ ସଙ୍ଗଂ ତେଲପାକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ଅତି ୱିଯ ଖିତ୍ତମଜ୍ଜାନୀ''ତି ଇମିନା ଅତି ୱିଯ ଖିପୀଯନ୍ତି ପକ୍ଖିପୀଯନ୍ତୀତି ଅତିଖିତ୍ତାନି, ତାନିଯେୱ ମଜ୍ଜାନି ଅତିଖିତ୍ତମଜ୍ଜାନୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ପଣ୍ଡସେଦନ୍ତି ପଣ୍ଡେହି ସେଦଂ। ଅଙ୍ଗାରାନନ୍ତି ଅଙ୍ଗାରେହି। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ପଂସୁୱାଲିକାଦୀସୁ। ୱାତହରଣପଣ୍ଣାନୀତି ୱାତସ୍ସ ଅପନଯନାନି ଉଦ୍ଧାଲାଦୀନି ପଣ୍ଣାନି। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ପଣ୍ଣେସୁ। ନାନାପଣ୍ଣଭଙ୍ଗକୁଥିତନ୍ତି ନାନାପଣ୍ଣାନିଯେୱ ଭଞ୍ଜିତବ୍ବଟ୍ଠେନ ନାନାପଣ୍ଣଭଙ୍ଗଂ, ତେନ କୁଥିତଂ ନାନାପଣ୍ଣଭଙ୍ଗକୁଥିତଂ। ଉଣ୍ହୋଦକସ୍ସାତି ଉଣ୍ହୋଦକେନ। ତତ୍ଥାତି ଉଦକକୋଟ୍ଠକେ।

ପଙ୍କେ ପଙ୍କେତି ଫଠଉମ୍ଭି ଫଠଉମ୍ଭି। ଯେନାତି ପଙ୍କେନ। ତଂ ପଙ୍କଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତୁନ୍ତି ଯୋଜନା। ''ପାଦାନଂ ସପ୍ପାଯଭେସଜ୍ଜ''ନ୍ତି ଇମିନା ପାଦସ୍ସ ହିତଂ ପଜ୍ଜନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତିଲକକ୍କେନାତି ଏତ୍ଥ କକ୍କସଦ୍ଦସ୍ସ ଚୁଣ୍ଣୱାଚକତ୍ତା ''ପିଟ୍ଠେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। କବଠଏନ ପକ୍ଖିପନଂ କବଠଇକଂ। ସତ୍ତୁପିଣ୍ଡସ୍ସ ଭତ୍ତକବଠଅସଦିସତ୍ତା ସତ୍ତୁପିଣ୍ଡନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଆଣି ୱିଯାତି ଖୀଲା ୱିଯ। ଖାରେନାତି ଲୋଣସକ୍ଖରିକମଯେନ ଖାରେନ। ୱିକାସଂ ରୁନ୍ଧତୀତି ୱିକାସିକଂ, ତେଲରୁନ୍ଧନପିଲୋତିକଂ। ୱଣକମ୍ମନ୍ତି ୱଣସ୍ସ, ୱଣେ ୱା କମ୍ମଂ।

୨୬୮। ସପ୍ପଦଟ୍ଠକାଲେଯେୱ କିଂ ସାମଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ''ନ କେୱଲ''ନ୍ତିଆଦି। ଇଦନ୍ତି ମହାୱିକଟଂ, ପରିଭୁଞ୍ଜୀକଙ୍କନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ । ଅଞ୍ଞେସୁ ପନାତି ସପ୍ପଦଟ୍ଠତୋ ଅଞ୍ଞେସୁ ପନ। ସଚେ ଭୂମିପତ୍ତୋ ଗୂଥୋ ହୋତି, ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା।

୨୬୯।ୱସୀକରଣପାନକସମୁଟ୍ଠିତରୋଗୋତି କନ୍ତିଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ୱସଂ କରୋତି ଅନେନାତି ୱସୀକରଣଂ, ଭେସଜ୍ଜଂ, ପିୱତେ ପାନଂ, ତଂଯେୱ ପାନକଂ, ୱସୀକରଣସ୍ସ ପାନକଂ ୱସୀକରଣପାନକଂ, ତେନ ସମୁଟ୍ଠିତୋ ରୋଗୋ ୱସୀକରଣପାନକସମୁଟ୍ଠିତରୋଗୋ। ଇମିନା ଘରଦିନ୍ନକାବାଧୋତି ଏତ୍ଥ ଘରଣିଯା ଦିନ୍ନେନ ୱସୀକରଣପାନକେନ ସମୁଟ୍ଠିତୋ ଆବାଧୋ ଘରଦିନ୍ନକାବାଧୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସୀତାଯ ଆଲୋଠଏତବ୍ବନ୍ତି ସୀତାଲୋଠଅଂ, ଉଦକଂ। ସୀତାସଦ୍ଦୋ ନଙ୍ଗଲଲେଖାସଙ୍ଖାତଂ ଫାଲପଦ୍ଧତିଂ ମୁଖ୍ୟତୋ ୱଦତି, ଫାଲପଦ୍ଧତିକରେ ଫାଲେ ଲଗ୍ଗମତ୍ତିକଂ ଉପଚାରତୋ ୱଦତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ସୀତାଯ ଆଲୋଠଏତବ୍ବ''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ନଙ୍ଗଲେନା''ତିଆଦି।

ୱିପକ୍କଗହଣିକୋତି ୱିସେସେନ ପାଚାପନଗହଣିକୋ। ମୁତ୍ତହରୀତକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ''ମୁତ୍ତ''ନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ଗୋମୁତ୍ତମେୱ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଗୋମୁତ୍ତପରିଭାୱିତଂ ହରୀତକ''ନ୍ତି। ଇମିନା ମୁତ୍ତେନ ପରିଭାୱିତଂ ହରୀତକଂ ମୁତ୍ତହରୀତକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତଣ୍ଡୁଲକସଟୋତି ତଣ୍ଡୁଲଧୋୱନୋଦକକସଟୋ ଧୋତସିନିଦ୍ଧୋ, ସୋୱ ମୁଗ୍ଗପଚିତପାନୀଯୋତି ଯୋଜନା। ''ମଂସରସେନା''ତି ଇମିନା ମଂସରସୋ ମଂସେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତବ୍ବନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛାଦନୀଯନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୧୬୩। ଗୁଠଆଦିଅନୁଜାନନକଥା

୨୭୨।ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ପକ୍କତ୍ତାତି ମୁଗ୍ଗାନଂ ପକ୍କଭାୱତୋ। ତେତି ମୁଗ୍ଗା।

୨୭୪।ଅକପ୍ପିଯକୁଟିଯନ୍ତି ଅକପ୍ପିଯକୁଟିଯା ଅନ୍ତୋ। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତମ୍ପୀତି ଉଣ୍ହଯାଗୁମ୍ପି। ପିସଦ୍ଦେନ ପଗେୱ ଆମିସଂ ପଟିତୁନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲଭତ୍ତନ୍ତି ପକ୍କତଣ୍ଡୁଲତୋ ୱିଯୋଗୋତି ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲୋ, ଉକାରୋ ହି ୱିଯୋଗତ୍ଥୱାଚକୋ, ଅପକ୍କତଣ୍ଡୁଲୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲମଯଂ ଭତ୍ତନ୍ତି ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲଭତ୍ତଂ। ସଚିଂ କୁଥିତେସୁ ଖୀରତକ୍କାଦୀସୁ ଅଗ୍ଗିଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ବିଠଆଲାଦୀନଂ ସତ୍ତାନଂ ସମୂହୋ ରୂଠହୀୱସେନ ଉକ୍କପିଣ୍ଡକୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଆହ ''ବିଠଆଲମୂସିକଗୋଧାମଙ୍ଗୁସା''ତି। ୱିଘାସାଦଭାୱେନ ନିହତମାନତ୍ତା କାଯୱାଟଂ ଦମେତୀତି

ଦମକୋ ୱିଘାସାଦୋତି ଆହ ‘‘ୱିଘାସାଦା’’ତି।

୨୭୬।ତତୋ ନୀହଟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ନୀହଟନ୍ତି ନୀହରିତ୍ୱା ହରିତଂ।

୨୭୮।ୱନଟ୍ଠଂ ପୋକ୍ଖରଟ୍ଠନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱନେ ତିଟ୍ଠତୀତି ୱନଟ୍ଠୋ, ପୋକ୍ଖରେ ତିଟ୍ଠତୀତି ପୋକ୍ଖରଟ୍ଠୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱନେ ଚେୱା’’ତିଆଦି। ‘‘ପଦୁମିନିଗଚ୍ଛେ’’ତି ଇମିନା ପୋକ୍ଖରସଦ୍ଦୋ ପଦୁମୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେତି। ଯସ୍ସ ବୀଜଂ ଅଙ୍କୁରଂ ନ ଜନେତି, ତଂ ଫଲଂ ଅବୀଜଂ ନାମାତି ଯୋଜନା।

୧୬୭। ସତ୍ଥକମ୍ମପଟିକ୍ଖେପକଥା

୨୭୯। ଦୁକ୍ଖେନ ରୁପତୀତି ଦୁରୋପଯୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦୁକ୍ଖେନ ରୁହତୀ’’ତି। ସତ୍ଥକମ୍ମଂ ୱା ୱତ୍ଥିକମ୍ମଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ସତ୍ଥେନ କାତବ୍ବଂ କମ୍ମଂ ସତ୍ଥକମ୍ମଂ, ୱତ୍ଥିପୀଳନେନ କାତବ୍ବଂ କମ୍ମଂ ୱତ୍ଥିକମ୍ମନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଥା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ’’ତିଆଦି। ‘‘ସୂଚିଯା ୱା’’ତିଆଦିନା ସତ୍ଥକମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ସତ୍ଥ’’ନ୍ତି ପଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସତ୍ଥେନ ୱା’’ତି ପଦଂ ‘‘ଛିନ୍ଦନଂ ୱା ଫାଲନଂ ୱା’’ତିପଦେହି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ‘‘ସୂଚିଯା ୱା କଣ୍ଟକେନ ୱା ସତ୍ତିକାଯ ୱା’’ତିପଦାନି ‘‘ୱିଜ୍ଝନଂ ୱା’’ତି ପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବାନି। ‘‘ପାସାଣସକ୍ଖଲିକାଯ ୱା ନଖେନ ୱା’’ତି ପଦାନି ‘‘ଲେଖନଂ ୱା’’ତି ପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବାନି। ଏତନ୍ତି ସତ୍ଥେନ ଛିନ୍ଦନାଦିକମ୍ମଂ। ଏତ୍ଥ ଚାତି ସତ୍ଥକମ୍ମୱତ୍ଥିକମ୍ମେସୁ। ତତ୍ଥ ପନାତି ସମ୍ବାଧେ ପନ। ତେନାତି ଖାରାଦିନା। ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେ ଯାଯ ଭେସଜ୍ଜମକ୍ଖିତାଦାନୱଟ୍ଟିଯା ଖାରକମ୍ମଂ ୱା କରୋନ୍ତି, ଯାଯ ୱେଳୁନାଳିକାଯ ତେଲଂ ୱା ପୱେସେନ୍ତି, ସା ଭେସଜ୍ଜମକ୍ଖିତାଦାନୱଟ୍ଟି ୱା ସା ୱେଳୁନାଳିକା ୱା ୱଟ୍ଟିଯେୱାତି ଯୋଜନା।

୨୮୦।ତଂଦିୱସନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ। କିଞ୍ଚି ସତ୍ଥନ୍ତି ଯୋଜନା। ଇମାଯାତି ସୁପ୍ପିଯାଯ ଅଜ୍ଜଂ କିଞ୍ଚି ଅଦେଯ୍ୟଂ କିମ୍ପି ଭୱିସ୍ସତୀତି ଯୋଜନା। ଯତ୍ର ନାମାତି ଏତ୍ଥ ତ୍ରପଚ୍ଚଯୋ କାରଣତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଯସ୍ମା ନାମା’’ତି। ‘‘ୱୀମଂସୀ’’ତି ଇମିନା ପଟିୱେକ୍ଖୀତି ଏତ୍ଥ ପଟିଅୱପୁବ୍ବୋ ଇକ୍ଖଧାତୁ ୱୀମଂସନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅସୁକମଂସନ୍ତି ଅସୁକଂ ମଂସଂ, ଅସୁକସ୍ସ ୱା ସତ୍ତସ୍ସ ମଂସଂ।

୧୬୯। ହତ୍ଥିମଂସାଦିପଟିକ୍ଖେପକଥା

୨୮୧। ଅରଞ୍ଞକୋକା ନାମାତି ସସବିଳାଲାଦଯୋ ସତ୍ତେ ଖାଦନତ୍ଥାଯ କୁକତି ଆଦଦାତୀତି କୋକୋ ଅରଞ୍ଞେ ଜାତୋ କୋକୋ ଅରଞ୍ଞକୋକୋ, ସୁନଖସଦିସାତି ଗାମସୁନଖେନ ସଦିସା। ତେସନ୍ତି ଅରଞ୍ଞକୋକାନଂ। ଯୋ ପନାତି ସୁନଖୋ ପନ, ଉସ୍ସନ୍ନୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗାମସୁନଖ୍ୟାତି ସାମ୍ୟତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। କୋକେନାତି ସହାଦିଯୋଗେ କରଣୱଚନଂ। ତାନି ପଦାନି ‘‘ସଂଯୋଗେନା’’ତି ପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବାନି। ତସ୍ସାତି ସୁନଖସ୍ସ।

ଏତ୍ଥାତି ମନୁସ୍ସମଂସାଦୀସୁ। ସଜାତିକତାଯାତି ସମାନଜାତିକଭାୱତୋ। ଅନୁପଦୱତ୍ଥାଯାତି ଅନୁପଦୱତ୍ଥଂ, ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆପଜ୍ଜତୀତି ମନୁସ୍ସମଂସେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯେନ, ସେସେ ଦୁକ୍କଟେନ ଆପଜ୍ଜି। ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତଂ ପନାତି ଭିକ୍ଖୁଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତମଂସଂ ପନ।

୧୭୦। ଯାଗୁମଧୁଗୋଳକାଦିକଥା

୨୮୨।ଏକକୋତି ଏତ୍ଥ ଏକତୋ ଅସହାଯତ୍ଥେ କପଚ୍ଚଯୋତି ଆହ ‘‘ନତ୍ଥି ମେ ଦୁତିଯୋ’’ତି। ସୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ। ୱଯଂ କତ୍ୱାତି ପରିବ୍ବଯଂ କତ୍ୱା, ପଟିଯାଦାପେସି କିରାତି ଯୋଜନା। ଅନୁମୋଦନଗାଥାଯାତି ଅନୁମୋଦନପକାସକାଯ ଗାଥାଯ। ‘‘ପତ୍ଥଯତଂ ଇଚ୍ଛତ’’ନ୍ତି ପଦାନଂ ଅଲମତ୍ଥପଯୋଗେ ସମ୍ପଦାନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଲମେୱ ଦାତୁନ୍ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ’’ତି। ସୋଯେୱ ଗହେତବ୍ବୋତି ‘‘ଦାତୁ’’ନ୍ତିଭାୱସ୍ସ କତ୍ତୁଭାୱେନ ସୋ ଏୱ ପାଠୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୮୩। ଯା ଯାଗୁ ପୱାରଣଂ ଜନେତି, ସା ଯାଗୁ ଭୋଜ୍ଜଯାଗୁ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଯନ୍ତି କାଲଂ। ‘‘ଆଦିଂ କତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଯଦଗ୍ଗେନାତି ଏତ୍ଥ ଅଗ୍ଗସଦ୍ଦୋ ଆଦ୍ୟତ୍ଥୋ କିରିଯାୱିସେସନତ୍ଥେ କରଣୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସଗ୍ଗନିବ୍ବତ୍ତକପୁଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସଗ୍ଗାତି ଏତ୍ଥ ଫଲୂପଚାରଂ ଦସ୍ସେତି। ସୋତି ଗୁଳୋ।

୨୮୪।ତଥାରୂପେନାତି ତଥାସଭାୱେନ। ଗୁଠଅସ୍ସ ଅନୁରୂପସଭାୱେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୭୩। ପାଟଲିଗାମୱତ୍ଥୁକଥା

୨୮୫। ଯଥା ସଙ୍ଗଂ ସନ୍ଥତଂ ହୋତି, ଏୱଂ ତଥା ସଙ୍ଗସନ୍ଥରିସନ୍ଥତନ୍ତି ଯୋଜନା।

୨୮୬।ସୁନିଧୋ ଚ ୱସ୍ସକାରୋ ଚାତି ଏତ୍ଥ ଚକାରେହି ଦ୍ୱନ୍ଦୱାକ୍ଯଂ ଦସ୍ସେତି। ଆଯମୁଖପଚ୍ଛିନ୍ଦନତ୍ଥନ୍ତି ସୁଙ୍କମୁଖସ୍ସ ପଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ। ‘‘ଘରୱତ୍ଥୂନୀ’’ତି ଇମିନା ୱତ୍ଥୁସଦ୍ଦସ୍ସ କାରଣଦଙ୍କତ୍ଥେ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଭୂଭେଦତ୍ଥଂ ଦୀପେତି। ତା ଦେୱତା ନାମେନ୍ତି କିରାତି ଯୋଜନା। ଯଥାନୁରୂପନ୍ତି ଯଂ ଯଂ ଭୋଗବଲାନୁରୂପଂ। ଲୋକେତି ସଭ୍ଭଲୋକେ। ସଦ୍ଦୋତି କିତ୍ତିଘୋସୋ। ତେନେୱାତି ତେନ ସଦ୍ଦସ୍ସ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତହେତୁନା ଏୱ। ‘‘ଓସରଣଟ୍ଠାନଂ ନାମା’’ତି ଇମିନା ଅରିଯଂ ଆଯତନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆଯତନସଦ୍ଦୋ ସମୋସରଣଟ୍ଠାନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଯତ୍ତକଂ କଯୱିକ୍କଯଟ୍ଠାନଂ ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ୱାଣିଜାନଂ…ପେ… କଯୱିକ୍କଯଟ୍ଠାନଂ ନାମା’’ତି ଇମିନା ୱଣିଜା ପତନ୍ତି ସନ୍ନିପତନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ୱଣିପ୍ପତୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ୱଣିଜପତୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଜକାରଲୋପୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପାଠଇଯଂ ‘‘ତେସ’’ନ୍ତି ପାଠସେସସ୍ସ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତେସଂ ଅରିଯାଯତନୱାଣିଜପତାନ’’ନ୍ତି। ତେସନ୍ତି ଚ ସାମ୍ଯତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ, ନିଦ୍ଧାରଣତ୍ଥେ ୱା ୱିଭତ୍ତଅପାଦାନତ୍ଥେ ୱା। ଇଦନ୍ତି ପୁରଂ । ପୁଟଭେଦନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପୁଟଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ପୁଟଭେଦନନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭଣ୍ଡିକଭେଦନଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି। ‘‘ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ ୱାସଦ୍ଦୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତତ୍ର ହୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତତ୍ରାତି ପାଟଲିପୁତ୍ତେ, ତୀସୁ ୱା ଅଗ୍ଗିଉଦକମିଥୁଭେଦେସୁ। ‘‘ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଭେଦା’’ତି ଇମିନା ମିଥୁଭେଦାତି ଏତ୍ଥ ମିଥୁସଦ୍ଦସ୍ସ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଉଠଉମ୍ପକୁଲ୍ଲସଦ୍ଦାନଂ ଅତ୍ଥେ ସମାନେପି କରଣୱିସେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉଠଉମ୍ପ’’ନ୍ତିଆଦି। ଉଠଉ ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦକଂ, ତତୋ ପାତି ରକ୍ଖତୀତି ଉଠଉମ୍ପୋ। କଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦକଂ, ତସ୍ମିଂ ଉଲତି ଗଚ୍ଛତୀତି କୁଲ୍ଲୋ।

ଅଣ୍ଣୱନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଣ୍ଣୱୋ ନାମ କିଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ନାମନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅଣ୍ଣୱ’’ନ୍ତିଆଦି। ‘‘ଅଣ୍ଣୱ’’ନ୍ତି ଏତଂ ନାମଂ ଉଦକଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅଧିୱଚନନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅଣ୍ଣୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦକଂ, ତଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୀତି ଅଣ୍ଣୱୋ। ସରସଦ୍ଦସ୍ସ ଅକାରାଦିମ୍ହି ଚ କଣ୍ଠେ ଚ ପୱତ୍ତନତୋ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସରନ୍ତି ଇଧ ନଦୀ ଅଧିପ୍ପେତା’’ତି। ଇଧାତି ଇମିସ୍ସଂ ଗାଥାଯଂ। ଇଦନ୍ତି ଅତ୍ଥଜାତଂ।

ଯେତି ଅରିଯା। ତେତି ଅରିଯା, ତରନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିସଜ୍ଜପଲ୍ଲଲାନୀତି ଏତ୍ଥ ୱିସଜ୍ଜସଦ୍ଦୋ ଭ୍ୟାପଚ୍ଚଯନ୍ତୋ, ପଲ୍ଲଲସଦ୍ଦୋ ନିନ୍ନଟ୍ଠାନୱାଚକୋତି ଆହ ‘‘ୱିସଜ୍ଜ…ପେ… ନିନ୍ନଟ୍ଠାନାନୀ’’ତି। ଅଯଂ ପନ ଜନୋ କୁଲ୍ଲଂ ବନ୍ଧତୀତି ଯୋଜନା। ତିଣ୍ଣା ମେଧାୱିନୋ ଜନା ଇତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା।

୨୮୭।ଅନନୁବୋଧାତି ଏତ୍ଥ କାରଣତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅବୁଜ୍ଝନେନା’’ତି। ସନ୍ଧାୱିତଂ ସଂସରିତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତପଚ୍ଚଯସ୍ସ କମ୍ମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମଯା ଚ ତୁମ୍ହେହି ଚା’’ତି। ଇମିନା କତ୍ତୁତ୍ଥେ ସାମିୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅଥ ୱା’’ତିଆଦିନା ତପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଭାୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସଂସିତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସରଧାତୁଯା ରକାରୋ ଲୋପୋତି ଆହ ‘‘ସଂସରିତ’’ନ୍ତି। ‘‘ତଣ୍ହାରଜ୍ଜୂ’’ତି ଇମିନା ଭୱତୋ ଭୱଂ ନେତୀତି ଭୱନେତ୍ତୀତି ୱଚନତ୍ଥେନ ତଣ୍ହାରଜ୍ଜୁ ଭୱନେତ୍ତି ନାମାତି ଦସ୍ସେତି।

୨୮୯। ୱଣ୍ଣୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରାନି ସାମଞ୍ଞୱସେନ ‘‘ନୀଲା’’ତି ୱୁତ୍ତାନୀତି ଆହ ‘‘ନୀଲାତି ଇଦଂ ସଙ୍ଗସଙ୍ଗାହକ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ‘‘ନୀଲା’’ତିଆଦିପାଠେ। ତେସନ୍ତି ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ। ପକତିୱଣ୍ଣା ନୀଲା ନ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏତନ୍ତି ‘‘ନୀଲା’’ତିଆଦିୱଚନଂ। ପଟିୱଟ୍ଟେସୀତି ଏତ୍ଥ ୱତୁଧାତୁ ଉପସଗ୍ଗୱସେନ ୱା ଅତ୍ଥାତିସଯୱସେନ ୱା ପହରଣତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ପହାରେସୀ’’ତି। ‘‘ସଜନପଦ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସାହାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆହାରସଦ୍ଦୋ ଜନପଦତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଜନପଦୋ ହି ଯସ୍ମା ନଗରସ୍ସ ପରିୱାରଭାୱେନ ଆହରିତବ୍ବୋ, ଇମସ୍ମା ଚ ରାଜପୁରିସା ବଲିଂ ଆହରନ୍ତି, ତସ୍ମା ଆହାରୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ସଜନପଦଂ ୱେସାଲିଂ ଦଜ୍ଜେଯ୍ୟାଥାତି ଯୋଜନା। ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ଫୋଟେସୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଫୁଟଧାତୁ ସଞ୍ଚଲନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ଚାଲେସୁ’’ନ୍ତି। ଇତ୍ଥିକାଯାତି ଇତ୍ଥୀଯେୱ ପୁରିସତୋ ଖୁଦ୍ଦକଟ୍ଠେନ ଇତ୍ଥିକା, ତାଯ।

୧୭୮। ସୀହସେନାପତିୱତ୍ଥୁକଥା

୨୯୦।ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ଅନୁଧମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମସଦ୍ଦୋ କାରଣତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘କାରଣସ୍ସ ଅନୁକାରଣ’’ନ୍ତି। ‘‘ପରେହୀ’’ତି ପଦଂ ‘‘ୱୁତ୍ତ’’ଇତି ପଦେ କତ୍ତା। ‘‘ୱୁତ୍ତକାରଣେନା’’ତିପଦଂ ‘‘ସକାରଣୋ’’ତିପଦେ କରଣଂ। କୋଚି ଅପ୍ପମତ୍ତକୋପି ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦୋତି ଯୋଜନା। ‘‘ୱିଞ୍ଞୂହୀ’’ତି ପଦଂ ‘‘ଗରହିତବ୍ବ’’ଇତି ପଦେ କତ୍ତା। ‘‘ଗରହିତବ୍ବକାରଣ’’ନ୍ତି ପଦଂ ‘‘ନ ଆଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ପଦେ କମ୍ମଂ । ଅନବ୍ଭକ୍ଖାତୁକାମାତି ଏତ୍ଥ ଅଭିତ୍ୟୁପସଗ୍ଗୋ ଅଭିଭୱନତ୍ଥୋ ଆପୁବ୍ବୋ ଖାଧାତୁ ପକଥନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ନ ଆଚିକ୍ଖିତୁକାମା’’ତି।

୨୯୩।ଅନୁୱିଚ୍ଚକାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନୁୱିଚ୍ଚସଦ୍ଦୋ ୱିଚଧାତୁ ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯନ୍ତୋତି ଆହ ‘‘ଅନୁୱିଚିତ୍ୱା’’ତି। ‘‘ଚିନ୍ତେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ୱିଚଧାତୁଯା ଞାଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇମିନା କାତବ୍ବନ୍ତି କାରନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପଟାକନ୍ତି ଧଜପଟାକଂ। ‘‘ଆହିଣ୍ଡେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତି ଇମିନା ପରିଯାଯେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପରିପୁବ୍ବଆପୁବ୍ବ ଯାଧାତୁଯା ଗତ୍ୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପାଠଇଯଂ ‘‘ପରିହରେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଆହିଣ୍ଡେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଆହିଣ୍ଡନ୍ତି। ମୁଦ୍ଧଜୋ ତତିଯକ୍ଖରୋ । ଓପାନଭୂତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଓପାନୋ ୱିଯ ଭୂତୋ ଓପାନଭୂତୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଟିଯତ୍ତୌଦପାନୋ ୱିଯ ଠିତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଉଦପାନୋ’’ତି ଇମିନା ଓପାନସଦ୍ଦୋ ଉଦପାନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଉଦପାନୋ ହି ସବ୍ବେ ଜନା ଓସରିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଓପାନୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମେସନ୍ତି ନିଗଣ୍ଠାନଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ସମ୍ପତ୍ତାନଂ ଦାନଂ ଦାତବ୍ବମେୱ, ତସ୍ମା ମା ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଥାତି ଯୋଜନା। ଉଦ୍ଦିସ୍ସାତି ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯନ୍ତସଦ୍ଦୋ ‘‘କତ’’ନ୍ତି ଉତ୍ତରପଦେନ ସମାସୋତି ଆହ ‘‘ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା କତ’’ନ୍ତି। ଏସେୱ ନଯୋ ‘‘ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି।

୨୯୪। ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମନ୍ତି ଏତଂ ନାମଂ ନିମିତ୍ତକମ୍ମସ୍ସ ଅଧିୱଚନନ୍ତି ଯୋଜନା। ଯୋତି ଯୋ କୋଚି ଜନୋ। ୱଧକସ୍ସ ପାଣଘାତକମ୍ମଂ ହୋତି ୱିଯ, ତସ୍ସାପି ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ନ ଜୀରନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଜରଧାତୁ ଗତ୍ୟତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି।

୧୭୯। କପ୍ପିଯଭୂମିଅନୁଜାନନକଥା

୨୯୫।ବହାରାମକୋଟ୍ଠକେତି ଏତ୍ଥ ସମୀପତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ବହାରାମକୋଟ୍ଠକସମୀପେତି ଆରାମକୋଟ୍ଠକସ୍ସ ବହି ସମୀପେତି ଅତ୍ଥୋ’’ତି। ଅଚ୍ଛନ୍ତୀତି ୱସନ୍ତି। ଏତନ୍ତି ‘‘ପଚ୍ଛନ୍ତିମ’’ନ୍ତି ଏତଂ ୱଚନଂ। ଧୁରୱିହାରୋପୀତି ପଧାନୱିହାରୋପି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଅନୁପଗେଯେୱାତି ପାତୋଯେୱ। ଓରୱସଦ୍ଦନ୍ତି ଉଚ୍ଚରୱସଙ୍ଖାତଂ ସଦ୍ଦଂ। କପିଲସୁତ୍ତପରିଯୋସାନେତି ସୁତ୍ତନିପାତେ (ସୁ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୨।କପିଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା) ସଙ୍ଗହିତସ୍ସ କପିଲସୁତ୍ତସ୍ସ ପରିଯୋସାନେ। ପଞ୍ଚସତାନଂ କେୱଟ୍ଟପୁରିସାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଉସ୍ସାୱନନ୍ତିକାଦୀସୁ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଯୋ ୱିହାରୋ କରିଯତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭୂମିଯା ଗତି ୱିଯ ଗତି ଏତେସନ୍ତି ଭୂମିଗତିକା। ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତେହି ବହୂହି ଭିକ୍ଖୂହି ପତିଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହୀତି ଯୋଜନା। ସଯନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ। ତଂ ପନାତି ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସ କପ୍ପିଯକୁଟିଂ ଅଧିଟ୍ଠାମୀ’’ତି ୱଚନଂ ପନ। ଅୱତ୍ୱାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ତଥା ‘‘ୱତ୍ୱାପୀ’’ତି ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଅଟ୍ଠକଥାସୂତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଦୀସୁ ତୀସୁ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ। ଏତ୍ଥାତି ଉସ୍ସାୱନନ୍ତିକକୁଟିଯଂ। ‘‘ସମକାଲଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଚନଂ ଦଳ୍ହୀକରୋନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଚେ ହୀ’’ତିଆଦି। ୱଚନେତି ‘‘କପ୍ପିଯକୁଟିଂ କରୋମା’’ତି ୱଚନେ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଥମ୍ଭେ। ତେନେୱାତି ଅକତଭାୱେନେୱ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତ୍ଥାତି ବହୂସୁ।

ଯତୋତି ଇଟ୍ଠକସିଲାମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡତୋ। ୱୁତ୍ତନଯେନେୱାତି ‘‘ବହୂହି ସମ୍ପରିୱାରେତ୍ୱା କପ୍ପିଯକୁଟିଂ କରୋମା’’ତି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ। ଇଟ୍ଠକାଦଯୋତି ‘‘କପ୍ପିଯକୁଟିଂ କରୋମା’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବେଟ୍ଠକାଦଯୋ। ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଥାତି ଯଥା ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଥା। ଥମ୍ଭାଦୀନି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠାପନଞ୍ଚ ‘‘କପ୍ପିଯକୁଟିଂ କରୋମା’’ତି ସାୱନଞ୍ଚ ଅନ୍ତଂ ପରିଯୋସାନମେତିସ୍ସାତି ଉସ୍ସାୱନନ୍ତିକା।

ଟାସୂତି ଦ୍ୱୀସୁ ଗୋନିସାଦିକାସୁ। ଯତ୍ଥାତି କୁଟିଯଂ। ନେୱ ଆରାମୋ ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁନ ଯତ୍ଥାତି କୁଟିଯଂ। ଅଯନ୍ତି କୁଟି। ଉଭଯତ୍ଥାପୀତି ଆରାମୱିହାରଗୋନିସାଦିକାସୁ ଦ୍ୱୀସୁପି। ବହୁତରଂ ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋପି ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋଯେୱ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ଉପଡ୍ଢପରିକ୍ଖିତ୍ତବହୁତରପରିକ୍ଖିତ୍ତଆରାମେ। ଗାୱୋ ପୱିସିତ୍ୱା ଯଥାସୁଖଂ ନିସୀଦନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଗୋନିସାଦା ଗୋସାଲା। ଗୋନିସାଦା ୱିଯାତି ଗୋନିସାଦିକା କୁଟି।

ମନୁସ୍ସା ୱଦନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏସାତି କୁଟି। ୱୁତ୍ତେପୀତି ପିସଦ୍ଦେ, ‘‘କପ୍ପିଯକୁଟିଂ ଦେମା’’ତି ୱାକ୍ୟଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯସ୍ମା ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ମାତି ଯୋଜନା। ତେସନ୍ତି ସେସସହଧମ୍ମିକଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। ତେହୀତି ସେସସହଧମ୍ମିକଦେୱମନୁସ୍ସେହି। ପୁନପି ୱୁତ୍ତଂ, କିଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ…ପେ… ହୋତୀ’’ତି। ଅପୀତି ତଦଞ୍ଞେସଂ। ତନ୍ତି ୱଚନଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ସଙ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ତକମେୱ ୱା ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସନ୍ତକମେୱ ୱାତି ଯୋଜନା। ଇତି ତସ୍ମା ସୁୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗହପତୀନଂ ସନ୍ତକଂ ଗହପତି କୁଟି। ‘‘କମ୍ମୱାଚଂ ସାୱେତ୍ୱା’’ତି ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ କମ୍ମୱାଚମୱତ୍ୱା ଅପଲୋକନେନପି କପ୍ପିଯତ୍ତା। କମ୍ମୱାଚାଯ ୱା ଅପଲୋକନେନ ୱା ସମ୍ମନିତବ୍ବାତି ସମ୍ମୁତି କୁଟି। ଇତିସଦ୍ଦୋ ପରିସମାପନତ୍ଥୋ।

ଯଂ ଆମିସଂ ୱୁତ୍ଥଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ଆମିସନ୍ତିଯୋଜନା। ଅକପ୍ପିଯଭୂମିଯଂ ସହସେଯ୍ୟପହୋନକେ ଗେହେ ୱୁତ୍ଥଂ ଠପିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଂ ପନ ସଙ୍ଘିକଂ ୱା ପୁଗ୍ଗଲିକଂ ୱା ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ତେସଂଯେୱାତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀନମେୱ । ଏକରତ୍ତମ୍ପି ଠପିତଂ ଯଂ ସନ୍ତକଂ ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ସଙ୍ଘିକାଦି। ତତ୍ଥାତି ଅକପ୍ପିଯଭୂମିଯଂ ସହସେଯ୍ୟପହୋନକଗେହେ। ଏତନ୍ତି ଅନ୍ତୋୱୁତ୍ଥଅନ୍ତୋପକ୍କସଙ୍ଖାତଂ ଯାୱଯାମକାଲିକଂ, ‘‘ନ କପ୍ପତୀ’’ତି ବ୍ଯତିରେକସ୍ସ ଅନ୍ୱଯଂ

ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଗ୍ଗାହକାଲିକଂ ପନା’’ତିଆଦି।

ତତ୍ରାତି ପୁରିମୱଚନାପେକ୍ଖଂ। ତତ୍ର ୱଚନେତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ସାମଣେରୋ ଦେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଂକିଞ୍ଚି ତଣ୍ଡୁଲାଦିକଂ ଆମିସନ୍ତି ଯୋଜନା। ମୁଖସନ୍ନିଧି ନାମାତି ଆପତ୍ତିୟା ମୁଖୋ ଉପାୟୋ ସନ୍ନିଧି ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥାତି ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ, ମୁଖସନ୍ନିଧିଅନ୍ତୋୱୁତ୍ଥେସୁ ୱା। ଭିକ୍ଖୁ ପଚିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆମିସସଂସଟ୍ଠନ୍ତି ଆମିସେନ ସଂସଗ୍ଗଂ।

ଜହିତୱତ୍ଥୁକାତି ଜହିତଂ ୱତ୍ଥୁ ଏତାସନ୍ତି ଜହିତୱତ୍ଥୁକା। ଉସ୍ସାୱନନ୍ତିକା କତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସାତି ଉସ୍ସାୱନନ୍ତିକା। ଯୋ ଯୋତି ଥମ୍ଭୋ ୱା ଭିତ୍ତିପାଦୋ ୱା। ଇଟ୍ଠକାଦୀହି କତା ଉସ୍ସାୱନନ୍ତିକାତି ଯୋଜନା। ଚୟସ୍ସାତି ଅଧିଟ୍ଠାନସ୍ସ। ଯେହି ପନ ଇଟ୍ଠକାଦୀହୀତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ଥମ୍ଭସିଲାମତ୍ତିକାଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତଦଞ୍ଞେସୂତି ତେହି ଅଧିଟ୍ଠିତେଟ୍ଠକାଦୀହି ଅଞ୍ଞେସୁ।

ପାକାରାଦିପରିକ୍ଖେପେତି ଉପଚାରସୀମାପରିଚ୍ଛିନ୍ନସ୍ସ ଆରାମସ୍ସ ପାକାରାଦିନା ପରିକ୍ଖେପେ କତେ। ପାକାରାଦୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ୱତିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। କପ୍ପିୟକୁଟିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଗୋନିସାଦିକାୟ ଅଭାୱେନ ସେସାସୁ ତୀସୁ କପ୍ପିୟକୁଟୀସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି କପ୍ପିୟକୁଟିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଇତରା ପନାତି ଉସ୍ସାୱନନ୍ତିକଗୋନିସାଦିକାହି ଅଞ୍ଞା। ଦ୍ୱେତି ଉଭୋ ଗହପତିସମ୍ମୁତିୟୋ, ଜହିତୱତ୍ଥୁକାୱ ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପକ୍ଖପାସକମଣ୍ଡଲନ୍ତି ଦ୍ୱେ ପକ୍ଖେ ଅପତନତ୍ଥାୟ ପସତି ବନ୍ଧତୀତି ପକ୍ଖପାସକୋ, ମଣ୍ଡଲନ୍ତି ଛଦନକୋଟିଗୋପାନସୀନଂ ଉପରି ଠପିତକଟ୍ଠୱିସେସୋ, ପକ୍ଖପାସକୋ ଚ ମଣ୍ଡଲଞ୍ଚ ପକ୍ଖପାସକମଣ୍ଡଲଂ।

ଯତ୍ରାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦତ୍ୱାତି ଅନପେକ୍ଖୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦତ୍ୱା। ଚୀୱରୱିକପ୍ପନଂ ୱିୟ ସାପେକ୍ଖୱିସ୍ସଜ୍ଜନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦନ୍ତି। ତତ୍ରାତି ପୁରିମୱଚନାପେକ୍ଖଂ। ସୋତି କରୱୀକତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ, ପସ୍ସିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଥେରୋତି ମହାସିୱତ୍ଥେରୋ। ଲୂଖଦିୱସେତି ଅସିନିଦ୍ଧଦିୱସେ। ତତୋତି ବ୍ରୱନତୋ, ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନନ୍ତି ମହାସିୱତ୍ଥେରଂ। ପମୁଖେତି ଗବ୍ଭସ୍ସ ପମୁଖେ। ତନ୍ତି ସବ୍ବକୁମ୍ଭିଂ। ବହୀତି ୱିହାରସ୍ସ ବହି। ସୋତି ମହାସିୱତ୍ଥେରୋ।

୧୮୦। ମେଣ୍ଡକଗହପତିୱତ୍ଥୁକଥା

୨୯୬। ‘‘ବହିଦ୍ୱାରେ’’ତି ଏତ୍ଥ କସ୍ସ ବହିଦ୍ୱାରେତି ଆହ ‘‘ଧଞ୍ଞାଗାରସ୍ସ ବହିଦ୍ୱାରେ’’ତି। ଆଳ୍ହକଥାଲିକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆଳ୍ହକତଣ୍ଡୁଲପଚନକଂ ଗଣ୍ହକଥାଲି ଆଳ୍ହକଥାଲି, ତାୟ ପଚିତଂ ଭତ୍ତଂ ଆଳ୍ହକଥାଲିକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆଳ୍ହକତଣ୍ଡୁଲପଚନକଥାଲିକ’’ନ୍ତି। ବ୍ୟଞ୍ଜନଭଣ୍ଡିକନ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନପରିକ୍ଖାରିକଂ, ବ୍ୟଞ୍ଜନପରିୱାରକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ସୂପଭିଞ୍ଜନକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୂପସଦ୍ଦୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନୱାଚକୋ, ଭିଞ୍ଜନକସଦ୍ଦୋ ଭଣ୍ଡିକପରିୟାୟୋତି ଦସ୍ସେତି। ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦାସପୋରିସା ଚ କମ୍ମକରପୋରିସା ଚ ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସଂ, ସମାହାରଦ୍ୱନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବପଦେ ଉତ୍ତରଲୋପୋ, ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦାସପୁରିସେ ଚ କମ୍ମକରପୁରିସେ ଚା’’ତି। ପୋରିସସଦ୍ଦୋପି ପୁରିସସଦ୍ଦେନ ସମାନୋ ‘‘ପୁରିସୋ ଏୱ ପୋରିସୋ’’ତି ଅତ୍ଥେନ। ଧୁୱଭତ୍ତେନାତି ଏତ୍ଥ ଧୁୱସଦ୍ଦୋ ନିଚ୍ଚପରିୟାୟୋତି ଆହ ‘‘ନିଚ୍ଚକାଲ’’ନ୍ତି। ଦୁଯ୍ହେନ ଖୀରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ମେଣ୍ଡକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପନା’’ତି ପାଠତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ‘‘ଖଣଞ୍ଞେୱ ଦୁଯ୍ହେନା’’ତି ପାଠା କେସୁଚିଯେୱ ଅଟ୍ଠକଥାପୋତ୍ଥକେସୁ ଅତ୍ଥି। ଏତ୍ଥାତି ମେଣ୍ଡକୱତ୍ଥୁମ୍ହି। ଗୋରସେତି ଗୱଯେହି ନିବ୍ବତ୍ତେ ଖୀରଦଧିତକ୍କନୱନୀତସପ୍ପିସଙ୍ଖାତେ ରସେ। ପାଥେୟ୍ୟନ୍ତି ପଥସ୍ସ ହିତଂ ପାଥେୟ୍ୟଂ। ଛନ୍ଦାତି ପାଥେୟ୍ୟମିଚ୍ଛତୀତି ଛନ୍ଦା। ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତେନ ୱାତି ଅଞ୍ଞାତକଅପୱାରିତଟ୍ଠାନତୋ ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତେନ ୱା। ଯାଚିତ୍ୱାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପଗେୱ ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତେନାତି ଦସ୍ସେତି। ଯତ୍ତକେନ ପାଥେୟ୍ୟେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୧୮୨। କେଣିୟଜଟିଲୱତ୍ଥୁକଥା

୩୦୦।କାଜେହୀତି ଏତ୍ଥ କାଜସ୍ସ ଗଣନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଞ୍ଚହି କାଜସତେହୀ’’ତି। ଏକେନ କାଜେନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କୁଟାନଂ ଗହିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କୁଟସହସ୍ସେ’’ନ୍ତି। ୱୋତି ତୁମ୍ହେ। ସୁଟ୍ଠୁ ପସନ୍ନୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତତ୍ଥାତି ‘‘ଅଟ୍ଠ ପାନାନୀ’’ତି ପାଠେ, ଅଟ୍ଠସୁ ପାନେସୁ ୱା। ‘‘ଅମ୍ବେହି କତପାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ମଜ୍ଝେଲୋପସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥାତି ଆମପକ୍କେସୁ। କରୋନ୍ତେନ କାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆଦିଚ୍ଚପାକେନାତି ଆଦିଚ୍ଚହେତୁନା ପଚନେନ। ପୁରେଭତ୍ତମେୱ କପ୍ପତୀତି ଭିକ୍ଖୁନା ସୟଂ କତତ୍ତା ପୁରେଭତ୍ତମେୱ କପ୍ପତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେହୀ’’ତିଆଦି। କତଂ ଅମ୍ବପାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବପାନେସୂତି ଜମ୍ବୁପାନାଦୀସୁ ସବ୍ବେସୁ ପାନେସୁ।

ତେସୁପିତି ଜମ୍ବୁପାନାଦୀସୁ ସତ୍ତସୁ ପାନେସୁ। ପନସଦ୍ଦୋ ୱିସେସହତ୍ଥଜୋତକୋ। ଜମ୍ବୁଫଲେହୀତି ଆମେହି ୱା ପକ୍କେହି ୱା ଜମ୍ବୁଫଲେହି। ଅଟ୍ଠିକେହୀତି ଅଟ୍ଠି ଅମ୍ବିଲମହୀତି ଅଟ୍ଠିକଂ ଫଲଂ। ଜାତିରସେନାତି ଯଥାଜାତେନ ରସେନ। ଇମିନା ମଧୁସକ୍କରକପ୍ପୂରାଦୀହି ନ ଯୋଜେତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ତଂ ପନାତି ମଧୁକପାନଂ ପନ। ମୁଦ୍ଦିକାତି ମୁଦ୍ଦିକଫଲାନି। ସାଲୁକେତି କନ୍ଦେ। ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧଞ୍ଞାନଂ ଫଲରସନ୍ତି ତଣ୍ଡୁଲଧୋୱନୋଦକଂ। ''ପକ୍କଡାକରସ''ନ୍ତି ଇମିନା ଅପକ୍କଡାକରସଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୱିତ୍ଥାରୋ ୱା। ରସୋତି ପକ୍କରସୋ। ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଠପିତସପ୍ପିଆଦୀହି ପକ୍କାନଂ ଯାୱଜୀୱିକାନଂ ପତ୍ତାନଂ ରସୋତି ଯୋଜନା। ପକ୍କଂ ଯାୱଜୀୱିକପତ୍ତରସନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯାୱକାଲିକପତ୍ତାନମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପଗେୱ ଯାୱଜୀୱିକପତ୍ତାନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଯଂ ପାନନ୍ତି ଯଂ ମଧୁକପୁପ୍ଫରସପାନଂ। ସୋତି ମଧୁକପୁପ୍ଫରସୋ। ତେନାତି ମଧୁକପୁପ୍ଫେନ। ଯତୋ କାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଜ୍ଜଂ ନ କରୋନ୍ତି, ତତୋତି ଯୋଜନା। ଉଚ୍ଛୁରସୋ ନିକସଟୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟତି ସତ୍ତାହକାଲିକତ୍ତା। ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ରସାତି ଫଲପତ୍ତପୁପ୍ଫୋଚ୍ଛୁରସସଙ୍ଖାତା ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ରସା। ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତମୁଖାତି ଯଞ୍ଞା ଅଗ୍ଗିହୁତମୁଖା, ଅଗ୍ଗିହୁତସେଟ୍ଠାତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୮୩। ରୋଜମଲ୍ଲାଦିୱତ୍ଥୁକଥା

୩୦୧।ସଙ୍କରମକଂସୂତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍କରସଦ୍ଦସ୍ସ ଯୁଦ୍ଧତ୍ଥାଦୀସୁ ପୱତ୍ତନତୋ ଇଧ ପଟିଞ୍ଞାତତ୍ଥେତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''କତିକମକଂସୂ''ତି। କତିକନ୍ତି ପଟିଞ୍ଞାତସଙ୍ଖାତଂ କତିକଂ। ଉଠଆରଂ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ଉଠଆରସଦ୍ଦୋ ସେଟ୍ଠୱାଚକୋ। ସେଟ୍ଠନ୍ତି ଚ ସୁନ୍ଦରମେୱାତି ଆହ ''ସୁନ୍ଦରଂ ଖୋ ତେ ଇଦ''ନ୍ତି। ତେତି ତୁଯ୍ହଂ। ''ବହୁକତୋ''ତି ପଦସ୍ସ କତବହୁମାନୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପସାଦବହୁମାନେନା''ତି। ''ପିଟ୍ଠମଯଂଖାଦନୀଯ''ନ୍ତି ଇମିନା ପିଟ୍ଠଖାଦନୀଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ମଯସଦ୍ଦଲୋପଂ ଦସ୍ସେତି।

୩୦୩।ପଟିଭାନେଯ୍ୟକାତି ଏତ୍ଥ ପଟିଭାନେ ନିଯୁତ୍ତା ପଟିଭାନେଯ୍ୟକାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପଟିଭାନସମ୍ପନ୍ନା''ତି। ''ନିଦ୍ଦୋସସିପ୍ପା''ତି ଇମିନା ପରିଯୋଦାତସିପ୍ପାତି ଏତ୍ଥ ପରିସମନ୍ତତୋ ଓଦାତଂ ସିପ୍ପଂ ଏତେସନ୍ତି ପରିଯୋଦାତସିପ୍ପାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସିପ୍ପହିକେହି ସିଯତି ସେୱିଯତୀତି ସିପ୍ପଂ, ସିପ୍ପିକାନଂ ହିତାଯ ସେତି ପୱତ୍ତତୀତି ୱା ସିପ୍ପଂ, ଓଟ୍ଠଜୋ ପଠମକ୍ଖରୋ। ନାଠଇଯାୱାପକେନାତି ପଦସ୍ସ ଦ୍ୱନ୍ଦଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ନାଠଇଯା ଚେୱ ଆୱାପକେନ ଚା''ତି। ଇମିନା ଯକାରୋ ପଦସନ୍ଧିମତ୍ତୋତି ଦସ୍ସେତି। ''ନାଠଇଯା ୱା ପସିଙ୍ଗକେନା''ତିପି ପାଠୋ, ସୋ ଅପାଠୋଯେୱ। କୋ ଆୱାପକୋ ନାମାତି ଆହ ''ଆୱାପକୋ ନାମ ଯତ୍ଥା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଥୱିକେ। ଇମିନା ଆହରିତ୍ୱା ଯଥାଲଦ୍ଧଂ ୱପନ୍ତି ପକ୍ଖିପନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଆୱାପକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ୱପ ବୀଜନିକ୍ଖେପେତି ଧାତୁପାଠେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାଯଂ ୧୫ ପକାରନ୍ତଧାତୁ) ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧ ପନ ପକ୍ଖିପନେତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ପକ୍ଖିପନ୍ତୀ''ତି। ପରିହରିତୁମେୱାତି ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ହରିତୁମେୱ। ୱେତନନ୍ତି ଭତିଂ। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ତଂ ୱାତି ପରିହରିତଖୁରଭଣ୍ଡଂ ୱା। ଅଞ୍ଞଂ ୱାତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ୱା।

୩୦୪।ଇଦନ୍ତି ଦସମଭାଗଦାନଂ। ଦସ କୋଟ୍ଠାସେତି ଦସ ପଟିୱୀସେ।

୧୮୫। ଚତୁମହାପଦେସକଥା

୩୦୫।ଇଦଂ ନ କପ୍ପତୀତିଆଦୀତି ''ଇଦଂ ନ କପ୍ପତୀ''ତିଆଦଯୋ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସେତି ଯୋଜନା। ଅପସ୍ସଯଂ କତ୍ୱା ଦିସିଯନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଅପଦେସା ଓକାସା, ଅପସ୍ସଯଂ କତ୍ୱା ଦିସିଯନ୍ତି ଏତେହୀତି ୱା ଅପଦେସା କାରଣା, ''ମହନ୍ତା ଅପଦେସା ମହାପଦେସା। ତଞ୍ଚାତି ମହାପଦେସସଙ୍ଖାତଂ ତଞ୍ଚ ସୁତ୍ତଂ, ଗହେତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ପରିମଦ୍ଦନ୍ତାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମଦ୍ଦନ୍ତା, ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦନ୍ତି କାରଣଂ। ତନ୍ତି ନୱମହାଫଲଅପରଣ୍ଣଂ। ତାନୀତି ଖୁଦ୍ଦକଫଲପାନାନି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ।

ତେସନ୍ତି ଛନ୍ନଂ ଚୀୱରାନଂ। ତତ୍ଥାତି ଛସୁ ଅନୁଲୋମଚୀୱରେସୁ। ''ପାଣକେହି ସଞ୍ଜାତୱତ୍ଥ''ନ୍ତି ଇମିନା କୋସେଯ୍ୟୱତ୍ଥଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଦ୍ୱେ ପଟାତି ଚୀନପଟସୋମାରପଟା। ଦୁକୂଲଂ ସାଣସ୍ସ ଅନୁଲୋମନ୍ତି ଯୋଜନା।

ତେସଂଯେୱାତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପତ୍ତାନମେୱ। ତେସଂଯେୱାତି ତିଣ୍ଣଂ ତୁମ୍ବାନମେୱ। ତେସଂଯେୱାତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କାଯବନ୍ଧନାନମେୱ। ସେତଚ୍ଛତ୍ତନ୍ତି ସେତେହି ୱତ୍ଥେହି କତଂ ଛତ୍ତଂ। ତେସଂଯେୱାତି ତିଣ୍ଣଂ ଛତ୍ତାନମେୱ।

ସମ୍ଭିନ୍ନରସନ୍ତି ସଂସଗ୍ଗରସଂ। ଏତ୍ଥ ଭିଜ୍ଜିତ୍ଥାତି ଭିନ୍ନୋତି ୱଚନତ୍ଥେନ ଭିଦିଧାତୁ ଦ୍ୱିଧାକରଣସଙ୍ଖାତୋ ଭେଦତ୍ଥୋ ହୋତି, ଧାତ୍ୱତ୍ଥବାଧକେନ ସଂଉପସଗ୍ଗେନ ଭିଦିଧାତୁଯା ଭେଦତ୍ଥଂ ବାଧେତ୍ୱା ସଂସଗ୍ଗତ୍ଥୱାଚକୋ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଛଲ୍ଲିମ୍ପୀତି ତଚମ୍ପି। ସକଲେନେୱାତି ଛଲ୍ଲିଯା ଏୱ। ପାଯାସେନ ଅସଂସଟ୍ଠଂ ଯଂ ସପ୍ପୀତି ଯୋଜନା। ତାନୀତି ତକ୍କୋଲଜାତିଫଲାଦୀନି। ଯଟ୍ଠିମଧୁକାଦୀସୁପୀତି ମଧୁଲଟ୍ଠିକାଦୀସୁପି।

‘‘ଲଟ୍ଟିମଧୁକାଦୀସୁପୀ’’ତି ୱା ପାଠୋ, ସୋ ଅପାଠୋଯେୱ। ଯଂ ଯନ୍ତି ୱତ୍ଥୁ। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ, ଧୋୱିଯମାନେ ତଚ୍ଛିଯମାନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସମ୍ଭିନ୍ନରସନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସଂସଟ୍ଠ’’ନ୍ତି। ସଭାୱେନ୍ତି ଯାୱକାଲଂ କପ୍ପିଯସଭାୱଂ । ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଉପନେତି, ତସ୍ମା। ତେନାତି ସତ୍ତାହକାଲିକେନ। ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତନ୍ତି ତଦହେୱ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ। ଦ୍ୱୀହପଟିଗ୍ଗହିତେନ ସତ୍ତାହକାଲିକେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଏତ୍ଥାତି କାଲିକସଂସଗ୍ଗେ। ଆପତ୍ତିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବାତି ଯଥାକ୍କମଂ ଆପତ୍ତିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୭। କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୧୮୭। କଥିନାନୁଜାନନକଥା

୩୦୬। କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକେ ପାୱେଯ୍ୟକାତି ଏତ୍ଥ ପାୱାରଟ୍ଠେ ନିୱସନ୍ତୀତି ପାୱେଯ୍ୟକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପାୱାରଟ୍ଠୱାସିନୋ’’ତି। ତତ୍ଥାତି ପାୱାନାମକେ ରଟ୍ଠେ। ଏକୋ ପିତା ଏତେସନ୍ତି ଏକପିତୁକା। ତେ ଚ ତେ ଭାତରୋ ଚେତି ଏକପିତୁକଭାତରୋ, ତେସଂ। ଏତନ୍ତି ‘‘ପାୱେଯ୍ୟକା’’ତି ଏତଂ ନାମଂ। ତେସୂତି ପାୱେଯ୍ୟକେସୁ। ‘‘ଧୁତଙ୍ଗସମାଦାନୱସେନା’’ତି ୱିସେସନସ୍ସ ବ୍ଯୱଚ୍ଛେଦଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନ ଅରଞ୍ଞତ୍ତୱାସମତ୍ତେନା’’ତି। ୱିସେସନଞ୍ହି ଦୁୱିଧଂ ବ୍ଯୱଚ୍ଛେଦଂ, ତପ୍ପାକଟିକରଣଞ୍ଚାତି। ତେସନ୍ତି ପାୱେଯ୍ୟକାନଂ। ପିଣ୍ଡପାତିକାଦିଭାୱେପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପିସଦ୍ଦୋ ଆରଞ୍ଞକଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଏତନ୍ତି ‘‘ସବ୍ବେ ଆରଞ୍ଞକା’’ତିଆଦି ଏତଂ ୱଚନଂ। ଇମେ ପନାତି ପାୱେଯ୍ୟକା ପନ। ଉଦକସଂଗହେତି ଏତ୍ଥ ଉଦକେନ ସଂଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉଦକେନ ସଂଗହିତେ’’ତି। ‘‘ଥଲେ ଚ ନିନ୍ନେ ଚା’’ତି ଇମିନା ‘‘ଉଦକସଂଗହେ’’ତି ପଦସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି।

ଉଦକଚିକ୍ଖଲ୍ଲୋତି ଉଦକେନ ଲୋଳଇତୋ ଚିକ୍ଖଲ୍ଲୋ ଉଦକଚିକ୍ଖଲ୍ଲୋ। ଓକପୁଣ୍ଣେହୀତି ଏତ୍ଥ ଓକସଦ୍ଦୋ ଉଦକୱେୱଚନୋତି ଆହ ‘‘ଉଦକପୁଣ୍ଣେହୀ’’ତି। ଉଦକଞ୍ହି ଉଚ୍ଚଯତି ସମୱାଯଭାୱେନ ପୱତ୍ତତୀତି ଓକନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେସନ୍ତି ପାୱେଯ୍ୟକାନଂ। ଘନାନୀତି ନିରନ୍ତରାନି। ତେସୂତି ଚୀୱରେସୁ। ତେନାତି ଚୀୱରାନଂ ଘନତ୍ତା, ଉଦକସ୍ସ ଚ ନ ପଗ୍ଘରଣତ୍ତା। ଭଗୱତା ‘‘ଅୱିୱଦମାନା ଫାସୁକଂ ୱସ୍ସଂ ୱସିତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଯମାନାପି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଯଥାପୁଚ୍ଛିତଂ ଅୱତ୍ୱା କସ୍ମା ଫାସୁକପଦଂ ଅପନେତ୍ୱା ‘‘ଅୱିୱଦମାନା ୱସ୍ସଂ ୱସିମ୍ହା’’ତି ଅୱୋଚୁନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅୱିୱଦମାନା ୱସ୍ସଂ ୱସିମ୍ହାତି ଏତ୍ତକା’’ତିଆଦି। ଉକ୍କଣ୍ଠିତତାଯ ଚାତି ଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦୋ ‘‘ଫାସୁତାଯ ଅଭାୱେନା’’ତି ଏତ୍ଥାପି ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ସେନାସନଫାସୁତାଯ ଅଭାୱେନ ଚ ଭଗୱତୋ ଦସ୍ସନାଲାଭେନ ଉକ୍କଣ୍ଠିତତାଯ ଚାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅନମତଗ୍ଗିଯକଥନ୍ତି ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯେ ଅନମତଗ୍ଗିଯସୁତ୍ତନ୍ତକଥଂ (ସଂ। ନି। ୨।୧୩୫)। ସବ୍ବେୱ ତେ ପାୱେଯ୍ୟକା ଭିକ୍ଖୂତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ଅନମତଗ୍ଗିଯକଥଂ। ତତୋତି ଧମ୍ମକଥନତୋ, ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭଗୱା ଆମନ୍ତେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକଂ ଚୀୱରନ୍ତି ସଙ୍ଘାଟିଂ। ସନ୍ତରୁତ୍ତରେନାତି ସହ ଅନ୍ତରେନାତି ସନ୍ତରଂ, ସନ୍ତରଞ୍ଚ ତଂ ଉତ୍ତରଞ୍ଚେତି ସନ୍ତରୁତ୍ତରଂ, ତେନ। ଅସ୍ସୂତି ଭୱେଯ୍ୟୁଂ। ଅଭୱିସ୍ସଂସୂତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ସତ୍ତମୀୱିଭତ୍ତିକାଲାତିପତ୍ତିୱିଭତ୍ତୀନଂ ସମାନତ୍ଥଭାୱୋ ସଦ୍ଦସତ୍ଥେସୁ ୱୁତ୍ତୋଯେୱ। ଚସଦ୍ଦୋ ଉପନ୍ୟାସତ୍ଥୋ। ଏସ କଥିନତ୍ଥାରୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଅନୁଜାନିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତତ୍ଥାତି ‘‘ଅନୁଜାନାମି ଭିକ୍ଖୱେ’’ତିଆଦିପାଠେ। ୱୋକାରସ୍ସ ନିପାତମତ୍ତେ ସତି କଥମତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଆହ ‘‘ଅତ୍ଥତକଥିନାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ’’ତି। ଅତ୍ଥତକଥିନାନଂ ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲଦ୍ଧଗୁଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏୱଞ୍ହୀ’’ତିଆଦି। ହିସଦ୍ଦୋ ଲଦ୍ଧଗୁଣଜୋତକୋ। ପରତୋତି ପରସ୍ମିଂ। ‘‘ସୋ ତୁମ୍ହାକ’’ନ୍ତି ୱା ‘‘ସୋ ୱୋ’’ତି ୱା ଅୱତ୍ୱା ‘‘ସୋ ନେସଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱୋ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ‘‘ୱୋତି ସାମିୱଚନମେୱେତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ୱୋ ତୁମ୍ହାକନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏୱଂ ସତି ‘‘ପରତୋ ସୋ ନେସ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ କଥମତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଆହ ‘‘ସୋ ନେସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନା’’ତିଆଦି। ଯେ ତୁମ୍ହେ ଅତ୍ଥତକଥିନା, ତେସଂ ତୁମ୍ହାକନ୍ତି ଯୋଜନା। କଥିନସଦ୍ଦୋ ଥିରତ୍ଥୱାଚକୋ ଅନିପ୍ଫନ୍ନପାଟିପଦିକୋ । ଅନାମନ୍ତଚାରାଦିକାନଂ ପଞ୍ଚାନିସଂସାନଂ ଅନ୍ତୋକରଣସମତ୍ଥଭାୱେ ଥିରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତ୍ଥାତି ଅନାମନ୍ତଚାରାଦୀସୁ ପଞ୍ଚାନିସଂସେସୁ। ଅନାମନ୍ତଚାରୋତି ଏତ୍ଥ ଚରଣଂ ଚାରୋ, ଅନାମନ୍ତେତ୍ୱା ଚାରୋ ଅନାମନ୍ତଚାରୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅନାମନ୍ତେତ୍ୱା ଚରଣ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅସମାଦାଯ ଚରଣ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଅସମାଦାନଚାରୋତି ଏତ୍ଥ ପୁବ୍ବପଦେ ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅନାଦେସଂ କତ୍ୱା ଅସମାଦାନଚାରୋତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଯାୱଦତ୍ଥଚୀୱରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆକାରଲୋପେନ ସନ୍ଧୀତି ଆହ ‘‘ଯାୱତା ଚୀୱରେନ ଅତ୍ଥୋ’’ତି। ‘‘ଯାୱଦତ୍ଥଚୀୱର’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଏୱଂ ସତି ଦକାରୋ ପଦସନ୍ଧିମତ୍ତୋ। ଯାୱସଦ୍ଦୋ ପରିଚ୍ଛେଦତ୍ଥୱାଚକୋ, ନ ଅଭିୱିଧତ୍ଥୱାଚକୋ। ଅତ୍ଥସଦ୍ଦେନ ସମାସୋ ହୋତି। ଯୋ ଚ ତତ୍ଥ ଚୀୱରୁପ୍ପାଦୋତି ଏତ୍ଥ ତତ୍ଥସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କଥିନତ୍ଥାରସୀମାଯ’’ନ୍ତି। ତତ୍ରୁପ୍ପାଦେନାତି ତତ୍ର

କଥିନତ୍ଥାରସୀମାୟଂ ଉପ୍ପାଦେନ ମୂଲେନ। ‘‘ଚୀୱରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀ’’ତି ଇମିନା ଚୀୱରୁପ୍ପାଦୋତି ଏତ୍ଥ ଚୀୱରମେୱ ଉପ୍ପାଦୋ ଚୀୱରୁପ୍ପାଦୋତି ୱିସେସନପରପଦତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତି।

କେତି କିତ୍ତକା। ଇଦଂ ‘‘ଗଣତ୍ତସେନା’’ତି ୱଚନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଥ ୱା କେତି କିନାମ ୱୁଡ୍ଢତ୍ତସ୍ସା। ଇଦଂ ‘‘ୱୁଡ୍ଢତ୍ତସ୍ସତ୍ତସେନା’’ତି ୱଚନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ସତସହସ୍ସମ୍ପି ଜନା ଲଭନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ପିସଦ୍ଦେନ ତତୋ ଅଧିକମ୍ପି ଲଭନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଛିନ୍ନୱସ୍ସା ୱାତି ପୁରିମିକାୟ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଛିନ୍ନୱସ୍ସା ୱା। ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱିହାରେତି କଥିନତ୍ଥାରୱିହାରତୋ ଅପରସ୍ମିଂ ୱିହାରେ। ସଙ୍ଗେ ଛିନ୍ନୱସ୍ସାଦିକା ଭିକ୍ଖୂ ପୁରିମିକାୟ ୱସ୍ସୂପଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଗଣପୂରକା ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଇତରେସଂୟେୱାତି ପୁରିମିକାୟ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ପଠମପୱାରଣାୟ ପୱାରିତାନମେୱ। ପରିପୁଣ୍ଣୱସ୍ସୋତି ପରିପୁଣ୍ଣୋ ୱୀସତିୱସ୍ସୋ, ଅଚ୍ଛିନ୍ନୱସ୍ସୋ ୱା। ସୋତି ସାମଣେରୋ। ଇତି ଏତ୍ଥାପୀତି ଏୱଂ ଏତେସୁ ତୀସୁ ୱାରେସୁପି।

କେନ ଦିନ୍ନଂ କଥିନଚୀୱରଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଯେନ କେନଚି ଦିନ୍ନଂ ଚୀୱରଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଜାନନ୍ତୋତି ଅଜାନନହେତୁ। ହେତ୍ୱତ୍ଥେ ହି ଅନ୍ତପଚ୍ଚୟୋ। ତସ୍ସାତି କଥିନଦାୟକସ୍ସ। ଏୱନ୍ତି ଇମିନା ୱକ୍ଖମାନନୟେନ। ଅଞ୍ଞତରପହୋନକଂ ୱତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି କଥିନଚୀୱରସ୍ସ। ଏତ୍ତକା ନାମ ସୂଚିୟୋ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତି ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା।

କଥିନତ୍ଥାରକେନାପି ୱତ୍ତଂ ଜାନିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପିସଦ୍ଦୋ କଥିନଦାୟକଂ ଅପେକ୍ଖତି। ୱତ୍ତଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତନ୍ତୱାୟଗେହତୋ ହୀ’’ତିଆଦି। ଆଭତସନ୍ତାନେନେୱାତି ଆଭତସନ୍ତତିୟା ଏୱ। ଖଲିମକ୍ଖିତସାଟକୋତି ଅହତସାଟକୋ। ସୋ ହି ଖଲେନ ତକ୍କେନ କଞ୍ଜିକେନ ମକ୍ଖିତସାଟକତ୍ତା ‘‘ଖଲିମକ୍ଖିତସାଟକୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କଥିନତ୍ଥାରସାଟକନ୍ତି କଥିନତ୍ଥାରତ୍ଥାୟ ଦିନ୍ନଂ ସାଟକଂ। ତଦହେୱାତି ତସ୍ମିଂ ଦିନଅହନି ଏୱ। ତସ୍ମିନ୍ତି ପଠମଂ ଦିନ୍ନେ କଥିନତ୍ଥାରସାଟକେ। ଅଞ୍ଞାନି ଚାତି କଥିନସାଟକତୋ ଅଞ୍ଞାନି ଚ। ଚସଦ୍ଦେନ ନ କଥିନସାଟକମେୱ ଆହରତି, ଅଞ୍ଞାନି ଚାତି ଦସ୍ସେତି। ଯୋତି କଥିନଦାୟକୋ। ଇତରୋତି ପଠମଂ କଥିନଦାୟକୋ। ଯଥା ତଥା ୱୱଦିତ୍ୱାତି ତୱ ସନ୍ତକତୋ ଏତସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ବହୁପକାରଂ, ସଙ୍ଘସ୍ସ ବହୁପକାରତ୍ତଂ ତୟାପି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବଂ, ଏୱମିଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ବହୁପୁଞ୍ଞନ୍ତି ଯେନ ତେନାକାରେନ ୱୱଦିତ୍ୱା।

କେନ ଭିକ୍ଖୁନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯସ୍ସ ସଙ୍ଘୋ କଥିନଚୀୱରଂ ଦେତି, ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅତ୍ଥରିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। କସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯୋ ଜିଣ୍ଣଚୀୱରୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ମହତୀ ପରିସା ଏତସ୍ସାତି ମହାପରିସୋ ଥେରୋ। ‘‘ନୱକତରୋ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଚନସ୍ସ ଅନେକନ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅପି ଚା’’ତିଆଦି। ଅପି ଚାତି ଏକନ୍ତେନ। ତଦତ୍ଥାୟାତି ତସ୍ସ ଜିଣ୍ଣଚୀୱରସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ପେଲୱୋତି ୱିରଳୋ। ତେନାପୀତି କଥିନତ୍ଥାରକେନାପି। ତନ୍ତି ୱିଧିଂ। ଦାନକମ୍ମୱାଚାତି ଦାନକାରଣକମ୍ମୱାଚା।

ଏୱଂ ଦିନ୍ନେ ପନ କଥିନେ ନିଟ୍ଠାପେତବ୍ବାନୀତି ଯୋଜନା। ଏକେନାପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ପଗେୱ ବହୂହି ପନାତି ଦସ୍ସେତି। ବୁଦ୍ଧପ୍ପସତ୍ଥନ୍ତି ବୁଦ୍ଧେହି ପସତ୍ଥଂ। ଅତୀତେ କପ୍ପସତସହସ୍ସମତ୍ଥକେତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ । କଥିନଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ କିରାତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି କଥିନଂ, ସତ୍ଥା ଅକାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

କତପରିୟୋସିତଂ କଥିନଂ କିଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘କତପରିୟୋସିତଂ ପନା’’ତିଆଦି। କଥିନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ଥରିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ତେନ କଥିନତ୍ଥାରକେନ ଭିକ୍ଖୁନା’’ତି ପଦଂ ‘‘ୱଚନୀୟୋ’’ତି ପଦେ ସୁଦ୍ଧକତ୍ତା, ‘‘ଅନୁମୋଦାପେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପଦେ କାରିତକତ୍ତା। କିଂ ୱଚନୀୟୋତି ଆହ ‘‘ଅତ୍ଥତଂ…ପେ… ଅନୁମୋଦଥା’’ତି। ‘‘ତେହି ଅନୁମୋଦକେହି ଭିକ୍ଖୂହୀ’’ତି ପଦଂ ‘‘ୱଚନୀୟୋ’’ତି ପଦେ ଅୱୁତ୍ତକତ୍ତା, ‘‘ଅନୁମୋଦାପେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ ଅୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ, ୱା। ‘‘କଥିନ’’ନ୍ତି ଧାତୁକମ୍ମଂ ୱା ୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ ୱା ଉପନେତବ୍ବଂ। କିଂ ୱଚନୀୟୋତି ଆହ ‘‘ଅତ୍ଥତଂ…ପେ… ଅନୁମୋଦାମା’’ତି। ଇତରେହି ଚାତି ଅନୁମୋଦକେହି ଚ। ସବ୍ବେସନ୍ତି ଅତ୍ଥାରକଅନୁମୋଦକାନଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ଅତ୍ଥତଭାୱଂ, ‘‘ଦ୍ୱିନ୍ନଂ…ପେ… ଅନୁମୋଦକସ୍ସ ଚା’’ତି ୱଚନଂ ୱା।

ଏୱଂ କଥିନେ ଅତ୍ଥତେ ସତି ପନାତି ଯୋଜନା। ଯେନାତି ଭିକ୍ଖୁନା। ଅୱିଚାରେତ୍ୱାୱାତି ‘‘କଥିନତ୍ଥାରକସ୍ସ ଦେମା’’ତି ୱା ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେମା’’ତି ୱା ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ଏୱ। ସେସଚୀୱରାନିପୀତି କଥିନତ୍ଥାରଚୀୱରତୋ ସେସଚୀୱରାନିପି। ସଙ୍ଘେନ ଦାତବ୍ବାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଅପଲୋକେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା କମ୍ମୱାଚାୟ କିଚ୍ଚାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ୱସ୍ସାୱାସିକଟ୍ଠିତିକାୟାତି ୱସ୍ସାୱାସକାଲେ ପୱତ୍ତାୟ ଠିତିକାୟ। ଗରୁଭଣ୍ଡନ୍ତି ମଞ୍ଚବିକ୍କୋହନାଦିଗରୁଭଣ୍ଡଂ। ଏକସୀମାୟାତି ଏକାୟ ଉପଚାରସୀମାୟ।

୩୦୮। ଯଥା ଚାତି ଏତ୍ଥ ଯଥାସଦ୍ଦୋ ଯଂସଦ୍ଦତ୍ଥୋ। ଯେନ ୱିଧିନାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ମହାଭୂମିକନ୍ତି ମହାୱିସୟଂ। ଚତୁୱୀସତିଆକାରୱନ୍ତତାୟ ମହାୱିତ୍ଥାରିକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତୋତି ଅନତ୍ଥତଲକ୍ଖଣତୋ। ପରିୱାରେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନ ଇଧ ଏୱାତି ଦସ୍ସେତି।

ତସ୍ମାତି ଚତୁଗ୍ଗୀସତିୟା ଆକାରେସୁ। ଉଲ୍ଲିଖିତମତ୍ତେନାତି ଏହ୍ଵ ପମାଣସ୍ସ ଉଗ୍ଗହଣନ୍ତଂ ନଖାଦୀହି ଲିଖନଂ ଉଲ୍ଲିଖିତଂ, ଉଲ୍ଲିଖିତଂ ମତ୍ତଂ ପମାଣଂ ଉଲ୍ଲିଖିତମତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଦୀଘତୋ ଚ ପୁଥୁଲତୋ ଚ ପମାଣଗହଣମତ୍ତେନା"ତି। ତମେଓହଂ ଓିହାରେନ୍ତୋ ଆହ "ପମାଣଂ ହୀ"ତିଆଦି। ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଉଲ୍ଲିଖତୀତି ଯୋଜନା। ପଞ୍ଚକନ୍ତି ପଞ୍ଚପମାଣଂ, ପଞ୍ଚସମୂହଂ ୱା ଖଣ୍ଡଂ। ୱାସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଜଞ୍ଜାନିପି ତେରସକାଦୀନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ମୋଘସୁତ୍ତକାରୋପନମତ୍ତେନାତି ମୋଘସୁତ୍ତସ୍ସ ଚୀୱରସ୍ସୂପରି ଆରୋପନମତ୍ତେନ। ଦୀଘସିଜ୍ଜିତମତ୍ତେନାତି ଦୀଘତୋ ସିଜ୍ଜିତମତ୍ତେନ। ମୁଦ୍ଦିଯପଞ୍ଚବନ୍ଧନମତ୍ତେନାତି ମୁଦ୍ଦିଯପଞ୍ଚସ୍ସ ବନ୍ଧନମତ୍ତେନ। ଦ୍ୱେ ଚିମିଲିକାୟୋତି ଦ୍ୱେ ପିଲୋତିକାୟୋ। ପଠମଚିମିଲିକାତି କଥିନଚିମିଲିକତୋ ଅଞ୍ଜଞ୍ଜା ଅତ୍ତନୋ ପକତିଚିମିଲିକା ଘଟେତ୍ୱା ଠପିତା ହୋତୀତି ଯୋଜନା। "ତଂ ପଠମଚିମିଲିକ"ନ୍ତି ପାଠସେସଂ ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା କଥିନସାଟକସ୍ସ କୁଚ୍ଛିଚିମିଲିକଂ କତ୍ୱାତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ପକତିଚୀୱରସ୍ସାତି ଅତ୍ତନୋ ପକତିଚୀୱରସ୍ସ। ପକତିପଞ୍ଚବନ୍ଧଚୀୱରନ୍ତି ପକତିପଞ୍ଚେନ ବନ୍ଧଚୀୱରଂ। ପିଟ୍ଟିଅନୁୱାତାରୋପନମତ୍ତେନାତି ଦୀଘତୋ ଅନୁୱାତସ୍ସ ଚୀୱରସ୍ସୂପରି ଆରୋପନମତ୍ତେନ। ଦୀଘାନୁୱାତଞ୍ହି ପାରୁପନକାଲେ ପିଟ୍ଠିୟଂ ଠିତତ୍ତା ପିଟ୍ଟିଅନୁୱାତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କୁଚ୍ଛିଅନୁୱାତାରୋପନମତ୍ତେନାତି ପୁଥୁଲତୋ ଅନୁୱାତସ୍ସ ଚୀୱରସ୍ସୂପରି ଆରୋପନମତ୍ତେନ। ପୁଥୁଲାନୁୱାତଞ୍ହି ପାରୁପନକାଲେ କୁଚ୍ଛିୟଂ ଠିତତ୍ତା କୁଚ୍ଛିଅନୁୱାତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଆଗନ୍ତୁକପଚ୍ଚାରୋପନମତ୍ତେନାତି ଆଗନ୍ତୁକପଚ୍ଚସ୍ସ ଚୀୱରସ୍ସୂପରି ଆରୋପନମତ୍ତେନ। ୱାତି ଅଥୱା।

ସାରୁପ୍ପନ୍ତି ସମଣାନୁଚ୍ଛୱିକଂ। ପରିକଥାୟାତି ପରିୟାୟେନ ଉପ୍ପାଦିତାୟ କଥାୟ। ଅତିଉକ୍କଟ୍ଟଂ ୱଚ୍ଚତୀତି ଅତିଉକ୍କଟ୍ଟଂ ଏୱ ୱଚ୍ଚତି। ଓତିଣ୍ଣସଦିସମେୱାତି ଓତିଣ୍ଣେନ ୱତ୍ଥେନ ସଦିସମେୱ କଥିନଚୀୱରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମାତି ଦୁୱିଧେସୁ ସନ୍ନିଧୀସୁ। ତଦହେୱାତି ତସ୍ମିଂ ଦିନଅହନି ଏୱ।

ରତ୍ତିନିସ୍ସଗ୍ଗିୟେନାତି ରତ୍ତିଅତିକ୍କନ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟେନ। ଅଞ୍ଜଞ୍ଜେନାତି ତିଚୀୱରତୋ ଅଞ୍ଜଞ୍ଜେନ। ସମଣ୍ଡଲିକତନ୍ତି ସହ ମହାମଣ୍ଡଲଅଡ୍ଢମଣ୍ଡଲେନ କତଂ।

୩୦୯। ଏୱଂ ଚତୁଗ୍ଗୀସତିଆକାରଂ ଅନହତଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ସତ୍ତରସାକାରଂ ଅହତଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଅହତେନା"ତିଆଦି । ତତ୍ଥ ପରିଭୋଗଂ ନ ହନିତ୍ଥ ନ ଗଚ୍ଛିତ୍ଥାତି ଅହତଂ, ପରିଭୋଗେନ ନ ହନିତବ୍ବଂ ନ ହିଂସିତବ୍ବନ୍ତି ୱା ଅହତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଅପରିଭୁତ୍ତେନା"ତି। "ଅହତସଦିସେନା"ତି ଇମିନା ଅହତକପ୍ପେନାତି ଏହ୍ଵ କପ୍ପସଦ୍ଦୋ ସଦିସତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ପାପଣିକେନାତି ଏହ୍ଵ ପସାରିତୋ ଆପଣୋ ପାପଣୋ, ତସ୍ମିଂ ପତିତଂ ପାପଣିକନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଆପଣଦ୍ୱାରେ ପତିତ"ନ୍ତି। "ପିଲୋତିକ"ନ୍ତି ଇମିନା ଣିକପଚ୍ଚୟସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ୱୁତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସେନେୱାତି ୱୁତ୍ତେହି "ନିମିତ୍ତକତେନା"ତିଆଦୀହି ୱିପଲ୍ଲାସେନ ଏୱ। ତସ୍ମାତି ପରିୱାରେ । ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଇଧାତି କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକେ। ଅୱୁଚ୍ଚମାନେନ ତେନ ୱଚନେନ ପରିହାୟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୩୧୦ ।ତସ୍ମାତି "କଥଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୱେ ଉବ୍ଭତଂ ହୋତି କଥିନ"ନ୍ତିଆଦିପାଠେ। ଜନେତ୍ତିୟୋ ମାତରୋତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ଧମ୍ମେନ ପୁତ୍ତେ ମାନେତୀତି ମାତା, ଧମ୍ମେନ ପୁତ୍ତେହି ମାନିୟତୀତି ୱା ମାତା, ସା ୱିୟ ହୋନ୍ତୀତି ମାତିକାତି ଦସ୍ସେତି। କଥିନୁବ୍ଭାରନ୍ତି ଚ କଥିନୁଦ୍ଧାରନ୍ତି ଚ ଅତ୍ଥତୋ ସଦିସଂ। ଏତାତି ଏତା ପଦଜାତିୟୋ। ତାସୂତି ଅଟ୍ଠସୁ ମାତିକାସୁ। ଅସ୍ସାତି କଥିନୁବ୍ଭାରସ୍ସ।

୧୮୮। ଆଦାୟସତ୍ତକକଥା

୩୧୧ ।ନ ପଚ୍ଚେସ୍ସନ୍ତି ଏହ୍ଵ ପତୀତ୍ୟୁପସଗ୍ଗସ୍ସ ପୁନତ୍ଥଂ, ଇଧାତୁୟା ଚ ଗତ୍ୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ନ ପୁନ ଆଗମିସ୍ସ"ନ୍ତି। ଏୱଂ ପକ୍କମତୋ ଛିଜ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଏତଞ୍ଚାତି ପକ୍କମନନ୍ତିକଂ, କଥିନୁଦ୍ଧାରଞ୍ଚ। ତାହନ୍ତି ତେ ଅହଂ। ତେତି ତୁଯ୍ହଂ।

ଅଞ୍ଜଞ୍ଜନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ୱିହାରତୋ ଅଞ୍ଜଞ୍ଜଂ। ଏୱଂ ହୋତୀତି ଏସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ହୋତି। ସୋତି ଆୱାସପଲିବୋଧୋ। ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନା ୱୁତ୍ତୋତି ଯୋଜନା।

ଦ୍ୱେ ପଲିବୋଧା ଏକତୋ ଛିଜ୍ଜନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମନ୍ତି ଏକପହାରେନେୱ। ସୋ ପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦୋ କସ୍ମା ୱିହାରତୋ ନ ୱୁତ୍ତୋତି ଆହ "ସୋ ପନା"ତିଆଦି। ସୋ ପନାତି ପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦୋ ପନ। ନ ୱୁତ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ କଥିନୁବ୍ଭାରେ। କସ୍ମା ଅୟଂ କଥିନୁଦ୍ଧାରୋ "ନାସନନ୍ତିକୋ"ତି ୱୁତ୍ତୋତି ଆହ "ଯସ୍ମା"ତିଆଦି। ତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ।

ଆସାୱଚ୍ଛେଦିକେ ଛିଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଯଂ ପନାତି ଆସାୱଚ୍ଛେଦିକୋ କଥିନୁଦ୍ଧାରୋ ପନ। ଅନେକପଭେଦୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ୱୁତ୍ତୋତି ଅଯଂ ଆସାୱଚ୍ଛେଦିକୋ କଥିନୁଦ୍ଧାରୋ ୱୁତ୍ତୋତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥ ପନାତି ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ। ତତ୍ଥାତି ସୀମାତିକ୍କନ୍ତିକେ।

୩୧୨-୩୨୫।ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ। ସତ୍ତକେତି ଅଟ୍ଠସୁ ମାତିକାସୁ ଆସାୱଚ୍ଛେଦତୋ ସେସେ ସତ୍ତପମାଣେ, ସତ୍ତସମୂହେ ୱା। ତେଯେୱାତି ସତ୍ତକେ ଏୱ। ତତୋତି ୱାରତୋ। ଯେ ଯେତି କଥିନୁଦ୍ଧାରା। ଇତରେହୀତି ଆସାୱଚ୍ଛେଦତୋ ଅଞ୍ଞେହି। ଯେ ପଲିବୋଧା ୱୁତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆୱାସୋ ଚଜୀଯତି ଅନେନାତି ଚତ୍ତନ୍ତି ୱଚନଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯେନ ଚିତ୍ତେନା''ତିଆଦି। ତନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ। ''ଏସେୱ ନଯୋ''ତି ଇମିନା ଆୱାସୋ ୱମୀଯତି ଅନେନାତି ୱନ୍ତଂ। ଆୱାସତୋ ମୁଚ୍ଚତି ଅନେନାତି ମୁତ୍ତନ୍ତି ୱଚନଙ୍ଗଂ ଅତିଦିସତି। ସଜ୍ଝତ୍ଥାତି ସଜ୍ଝସ୍ମିଂ କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୮। ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୨୦୨। ଜୀୱକୱତ୍ଥୁକଥା

୩୨୬। ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକେ ପଦକ୍କିଣସଦସ୍ସ ଅପସଦ୍ଧତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ''ଛେକା କୁସଲା''ତି। ଅଭିସଟାତି ଏତ୍ଥ ସରଧାତୁଯା ଗତିଚିନ୍ତାସୁ ଇଧ ଗତ୍ୟତ୍ଥେତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଭିଗତା''ତି। ଅଭିଗତାତି ଅଭିମୁଖଂ ଗନ୍ତଜ୍ଝା। ନନୁ ପାଠେଇଯଂ ''ଅତ୍ଥିକାନଂ ଅତ୍ଥିକାନଂ ମନୁସ୍ସାନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, କସ୍ମା ପନ ''ଅତ୍ଥିକେହି ଅତ୍ଥିକେହି ମନୁସ୍ସେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''କରଣତ୍ଥେ ପନା''ତିଆଦି। ଇମିନା ଛଟ୍ଠୀକତ୍ତା ନାମ ତତିଯାକତ୍ତୁନା ସମାନୋଯେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ନିଗମେ ୱସତୀତି ନେଗମୋତି ୱୁତ୍ତେ କୁଟୁମ୍ବିଯଗଣୋ ନେଗମୋ ନାମାତି ଆହ ''କୁଟୁମ୍ବିଯଗଣୋ''ତି।

୩୨୭। ନଗରେ ନିୱସନ୍ତୀତି ନାଗରା। ଦତ୍ୱା, ୱୁଟ୍ଠାପେସୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆରାମୁଯ୍ୟାନୱାହନାଦୀତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଞାନି ଉପଭୋଗପରିଭୋଗାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଗଣିକଟ୍ଠାନେତି ଗଣିକାଯ ଠାନେ। ଗଣିକାତି ଚ ନଗରସୋଭିନୀ। ସା ହି ଅତ୍ଥିକେନ ଜନଗଣେନ ଅଭିଗନ୍ତଜ୍ଝାତି ଗଣିକାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଟିସତେନ ଚାତି ଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦୋ ଅୱଧାରଣତ୍ଥୋ। ରତ୍ତିଂ ଗମନସ୍ସ ପଟିନିଧିସଙ୍ଖାତେନ ସତେନ ଏୱାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଗିଲାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭାୱପଚ୍ଚଯେନ ୱିନାପି ଭାୱତ୍ଥୋ ଞାତବ୍ବୋତି ଆହ ''ଗିଲାନଭାୱ''ନ୍ତି। ''ଜାନାପେଯ୍ୟୁ''ନ୍ତି ଇମିନା ପଟିୱେଦେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱିଦଧାତୁଯା ଞାଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। କତ୍ତରସୁପ୍ପେତି ଏତ୍ଥ କତ୍ତରସଦ୍ଦୋ ଜିଣ୍ଣପରିଯାଯୋତି ଆହ ''ଜିଣ୍ଣସୁପ୍ପେ''ତି। ସୁପନ୍ତି ସୁନଖାଦଯୋ ଏତ୍ଥାତି ସୁପ୍ପଂ, କତ୍ତରଂ ସୁପ୍ପଂ କତ୍ତରସୁପ୍ପଂ।

୩୨୮।ତନ୍ତି ଜୀୱକଂ। ଅଞ୍ଞେ ରାଜଦାରକା ୱଦନ୍ତି କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନତ୍ଥି ମାତା ଏତସ୍ସାତି ନିମ୍ମାତିକୋ। ଯଥା ଚାତିଆଦୀସୁ ଯଥା ପେସନ୍ତି, ତଥାତି ଯୋଜନା। ଚସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ନ କେୱଲଂ ୱଦନ୍ତିଯେୱ, ଅଥ ଖୋ ନ କୋଚି କିଞ୍ଚି ପେସେତୀତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞେସନ୍ତି ଜୀୱକତୋ ଅଞ୍ଞେସଂ। ତସ୍ସାତି ଜୀୱକସ୍ସ। ଇତୀତି ଏୱଂ। ସୋତି ଜୀୱକୋ। ତଂ ସବ୍ବନ୍ତି ''ନିମ୍ମାତିକୋ ନିପ୍ପିତିକୋ''ତି ୱଦନଞ୍ଚ ପଣ୍ଣାକାରସ୍ସ ଅପେସନଞ୍ଚାତି ତଂ ସଜ୍ଝଂ।

ଯଂନୂନାତି ସାଧୁ ୱତ। ଅହଂ ୱଜ୍ଜସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟଂ ସାଧୁ ୱତାତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ଜୀୱକସ୍ସ। ଏତଦହୋସୀତି ଏତଂ ଅହୋସି, ପରିୱିତକ୍କୋ ଅହୂତି ଅତ୍ଥୋ। ପରୂପଘାତପଟିସଂଯୁତ୍ତାନୀତି ପରଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା, ଉପ ଭୁସେନ ୱା ହନନେନ ପଟିସଂଯୁତ୍ତାନି। ମେତ୍ତାପୁଜ୍ଝଭାଗନ୍ତି ସିପ୍ପସ୍ସ ପୁଜ୍ଝଭାଗେ ପୱତ୍ତା ମେତ୍ତା ଏତସ୍ସାତି ମେତ୍ତାପୁଜ୍ଝଭାଗଂ। ଇତି ଅହୋସୀତି ଯୋଜନା। ପୁରିମଚିନ୍ତାଯ ଅନେକନ୍ତଭାୱତୋ ଏକନ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅପି ଚା''ତିଆଦି। ଅପି ଚାତି ଏକନ୍ତେନ। ଅଯନ୍ତି ଜୀୱକୋ। ଇତୋତି ଭଦ୍ଦକପ୍ପତୋ। ଅଯନ୍ତି ଉପାସକୋ । ଚତୁପରିସନ୍ତରେତି ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ। ପଞ୍ଚତଗୁଣନ୍ତି ପତ୍ଥରିତଗୁଣଂ। ଠାନନ୍ତରନ୍ତି ଠାନଭେଦଂ, ଅହମ୍ପୀତି ନ ଅଯଂ ଉପାସକୋଯେୱ, ଅହମ୍ପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଗୱାତି ଆଲପନପଦମେତଂ। ପତ୍ଥନନ୍ତି ଇଚ୍ଛିତୱରଂ। ଚୋଦିଯମାନୋପୀତି ଉଯ୍ୟୋଜିଯମାନୋପି। ପିସଦ୍ଦେନ ପୁରିମଚିନ୍ତନମପେକ୍ଖତି। ଏସାତି ଏସୋ ଜୀୱକୋ।

୩୨୯।ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋତି ପଦସ୍ସ ଦିସାସୁ ପାମୋକ୍ଖୋ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଜ୍ଝଦିସାସୂ''ତିଆଦି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସମଯେତି ଜୀୱକସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ଚିନ୍ତନସମଯେ ଚ, ଆଗମଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେତି ୱାଣିଜେ, ପୁଚ୍ଛୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୁତୋତି ନଗରତୋ। ତକ୍କସୀଲତୋତି ତକ୍କସୀଲନଗରତୋ। ତତ୍ଥାତି ତକ୍କସୀଲେ। ଆମାତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ଆମ ଅତ୍ଥୀତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ତେତି ୱାଣିଜା। ତଥାତି ଯଥା ଜୀୱକୋ ଆହ, ତଥା ଅକଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋତି ଜୀୱକୋ। ପିତରନ୍ତି ଅଭଯରାଜକୁମାରଂ। ତେହୀତି ୱାଣିଜେହି।

ତନ୍ତି ଜୀୱକଂ, ପୁଚ୍ଛୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ଜୀୱକୋ। କସ୍ମା ତାତ ତ୍ୱଂ ଇଧାଗତୋ ଅସି ପନାତି ପୁଚ୍ଛୀତି ଯୋଜନା। ତତୋତି ପୁଚ୍ଛତୋ। ସୋତି ଜୀୱକୋ। ସିକ୍ଖିତୁଂ ଆଗତୋ ଅମ୍ହୀତି ଯୋଜନା। ବହୁଞ୍ଚ ଗଣ୍ହାତୀତିଆଦୀସୁ ସୋ କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ସିପ୍ପସ୍ସେୱ ସିକ୍ଖିତତ୍ତା ବହୁଞ୍ଚ ଗଣ୍ହାତୀତି ଆହ ''ଯଥା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯଥା ସିକ୍ଖନ୍ତିଯେୱ, ଏୱଂ ତଥା ସୋ ନ ସିକ୍ଖତୀତି ଯୋଜନା। ସୋ ପନାତି ଜୀୱକୋ ପନ, କରୋତି ସିକ୍ଖତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକଂ କାଲନ୍ତି ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ। ଏୱଂ ସନ୍ତେ କସ୍ମା ସୋ ବହୁଞ୍ଚ ଗଣ୍ହାତୀତି ଆହ ''ଏୱଂ ସନ୍ତେପୀ''ତିଆଦି। ମେଧାୱିତାଯାତି ଖିପ୍ପଂ ଗହଣଧାରଣପଞ୍ଞତାଯ, ବହୁଞ୍ଚ ସିପ୍ପନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସ୍ସ ଜୀୱକସ୍ସ ଗହିତଞ୍ଚ ସିପ୍ପଂ ନ ସମ୍ମୁସ୍ସତୀତି ଯୋଜନା।

ଯତ୍ତକଂ ସିପ୍ପଂ ଆଚରିଯୋ ଜାନାତି, ତତ୍ତକଂ ଅଯଂ ଜୀୱକୋ ଜାନାତୀତି ଯୋଜନା। ଯନ୍ତି ସିପ୍ପଂ। ଅଯନ୍ତି ଜୀୱକୋ, ଭୱିସ୍ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନନ୍ତି ଜୀୱକଂ। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ। କମ୍ମୱିପାକନ୍ତି କମ୍ମୱିପାକଜଂ ରୋଗଂ। ''ନ''ନ୍ତି ପଦଂ ''ସିକ୍ଖାପେସୀ''ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ, ''ଭେସଜ୍ଜଯୋଜନ''ନ୍ତି ପଦଂ ଧାତୁକମ୍ମଂ। ଭେସଜ୍ଜଯୋଜନନ୍ତି ଭେସଜ୍ଜେନ ରୋଗସ୍ସ ଯୋଜନଂ। ସୋ ପନାତି ଜୀୱକୋ ପନ। ଇମିନାତି ଜୀୱକେନ ନ ଉଗ୍ଗହିତଂ, ଉଗ୍ଗହିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକେନ ଦ୍ୱାରେନାତି ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଏକେନ ଦ୍ୱାରେନ। ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୋତି ୱିଚରନ୍ତୋ। ପରିତ୍ତଂ ପାଥେଯ୍ୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପରିତ୍ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଆରକ୍ଖନତ୍ଥେପି ପୱତ୍ତନତୋ ଇଧ ଅପ୍ପତ୍ଥେ ପୱତ୍ତତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅପ୍ପମତ୍ତକ''ନ୍ତି। କସ୍ମା ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ପାଥେଯ୍ୟଂ ଅଦାସୀତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ଦିସାପାମୋକ୍ଖସ୍ସ। ଅଯନ୍ତି ଜୀୱକୋ, ଲଭିସ୍ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ଲଭନତୋ। ଖୀଣେ ପାଥେଯ୍ୟେତି ପାଥେଯ୍ୟେ ଖୀଣେ ସତୀତି ଯୋଜନା।

୨୦୩। ସେଟ୍ଠିଭରିଯାଦିୱତ୍ଥୁକଥା

୩୩୦।ଯା ନାମାତି ଯା ନାମ ଘରଣୀ। କିମ୍ପି ମାଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏକାରଲୋପସନ୍ଧୀତି ଆହ ''କିମ୍ପି ମେ ଅଯ''ନ୍ତି। ଇମିନା ଯକାରାଦେସସନ୍ଧିଂ ନିୱତ୍ତେତି, ''ମ୍ପାଯ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଏୱଂ ସତି ଆଦେସସନ୍ଧିଯେୱ, ନ ଲୋପସନ୍ଧି। ଅଯଂ ଘରଣୀ ମେ କିଞ୍ଚି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ କିମ୍ପି ଦସ୍ସତୀତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସ ଚାତି ସଙ୍ଖିସ୍ସ ଚ, କତସ୍ସାତିପି ପାଠୋ। ରୋଗୂପସମସ୍ସ ଚାତି ମମ ରୋଗସ୍ସ ଉପସମସ୍ସ ଚ, ଇମେହି ପଦେହି ସଂଯମସ୍ସାତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଉପକାର''ନ୍ତି ଇମିନା ଉପଜାନାମୀତି ଏତ୍ଥ ଉପସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ଘରଣିଯା ଆସଯୋ।

୩୩୧। ''ସଙ୍କାଲଙ୍କାରଂ ତୁଯ୍ହଂ ହୋତୂ''ତି ଇଦଂ ୱଚନଂ ରାଜା ସଭାୱତୋ ଆହ, ଉଦାହୁ କିଞ୍ଚି ଚିନ୍ତେତ୍ୱାତି ଆହ ''ରାଜା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଇମନ୍ତି ଅଲଙ୍କାରଂ। ପମାଣଯୁତ୍ତେତି କାରଣାନୁରୂପେ। ନନ୍ତି ଜୀୱକଂ। ନାଟକାନମ୍ପୀତି ପଞ୍ଚସତିକାନଂ ନାଟକାନମ୍ପି। ସୋପୀତି ଜୀୱକୋପି। ତେସନ୍ତି ଅଭଯକୁମାରନାଟକାନଂ। ମେତି ମଯ୍ହଂ, ନ ପତିରୂପନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଯ୍ୟିକାନନ୍ତି ମାତାମହୀନଂ। କତସ୍ସ ମେ ଉପକାରନ୍ତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ଅଧିକାରୋ ଚ ଉପକାରୋ ଚ ଅତ୍ଥତୋ ସଦିସନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ରାଜା ପସନ୍ନୋ ଦତ୍ୱା ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୦୫। ରାଜଗହସେଟ୍ଠିୱତ୍ଥୁକଥା

୩୩୨।ଇରିଯାପଥସମ୍ପରିୱତ୍ତନେନାତି ଇରିଯାପଥସ୍ସ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପରିୱତ୍ତନେନ। ତୀହି ସତ୍ତାହେହି ନିଚ୍ଚଲସ୍ସ ନିପନ୍ନସ୍ସ ଅସ୍ସ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅପ୍ପେୱ ନିପଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି ଯୋଜନା। ନନ୍ତି ସେଟ୍ଠିଂ। ତେନେୱାତି ତେନେୱ କାରଣେନ। ସୀସଂ ଛାଦେତୀତି ସୀସଚ୍ଛୱୀତି ୱୁତ୍ତେ ସୀସପଟିଚ୍ଛାଦନଚମ୍ମନ୍ତି ଆହ ''ସୀସଚମ୍ମ''ନ୍ତି। ତସ୍ସାତି ସେଟ୍ଠିସ୍ସ। ତୀହି ସତ୍ତାହେନାତି ଏତ୍ଥ ପୁବ୍ବପଦେନ ପଚ୍ଛିମପଦଂ ଗୁଣିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ''ତୀହି ପସ୍ସେହି ଏକେନେକେନ ସତ୍ତାହେନା''ତି।

୩୩୩।ଜନଂ ନୀହରାପେତ୍ୱାତି ଜନଂ ଅପକ୍କମାପେତ୍ୱା।

୨୦୭। ପଜ୍ଜୋତରାଜୱତ୍ଥୁକଥା

୩୩୪।ୱିଚ୍ଛିକସ୍ସ ଜାତୋତି ୱିଚ୍ଛିକସ୍ସ କାରଣା ଜାତୋ, ୱିଚ୍ଛିକଂ ପଟିଚ୍ଚ ଜାତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସଙ୍କି ଚ ଭେସଜ୍ଜଂ ୱିଚ୍ଛିକାନଂ ପଟିକୂଲଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ପଞ୍ଞାସଯୋଜନିକାତି ଏତ୍ଥ ଣିକପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥତ୍ଥେ ପୱତ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତୀ''ତି। ଅସ୍ସ ରଞ୍ଞୋତି ଚନ୍ଦପଜ୍ଜୋତନାମକସ୍ସ ଅସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ। ହତ୍ଥିନୀଯେୱାତି ଭଦ୍ଦୱତିକା ନାମ ହତ୍ଥିନୀଯେୱ। ୱୀସଯୋଜନସତନ୍ତି ୱୀସାଧିକଂ ଯୋଜନସତଂ।

ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଏକସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଦ୍ୱାରେତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ, ଆରୋଚେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି କୁଲପୁତ୍ତୋ, ''ଆହରା''ତି ଆଣାପେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତରୋତି ପୁରିସୋ। ତନ୍ତି ପତ୍ତଂ। ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ ଭତ୍ତେ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱାହନସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋମୀତି ଯୋଜନା। ସୋତି

ପୁରିସୋ। ପଞ୍ଚୋତୋ ନାମ ଅଯଂ ରାଜା ଜାତୋତି ଯୋଜନା।

ସଙ୍ଘିଂ ପାଯେତ୍ୱାତି ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଙ୍ଘିଞ୍ଚ ପାଯେତ୍ୱା’’ତିଆଦି। ସଙ୍ଘିଞ୍ଚ ପାଯେତ୍ୱା, ପରିଚାରକାନଂ ଆହାରାଚାରେ ୱିଧିଞ୍ଚ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଓଲୁମ୍ପେତ୍ୱାତି ଲୁପିଧାତୁ ଓଦହନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଓଦହିତ୍ୱା’’ତି। ୱିରେଚେସୀତି ଉଦ୍ଧଞ୍ଚ ଅଧୋ ଚ ୱିରେଚେସି।

୨୦୮। ସିଓ୍ୱେଯ୍ୟକଦୁସ୍ସଯୁଗକଥା

୩୩୫।ସିଓ୍ୱଥିକନ୍ତି ସିଓ୍ୱା ଜମ୍ବୁକା କୁଣପଖାଦନତ୍ଥାଯ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସିଓ୍ୱଟ୍ଠଂ, ତଦେୱ ସିଓ୍ୱଥିକଂ, ଇମିନା ସିଓ୍ୱଥିକାଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସିଓ୍ୱେଯ୍ୟକଂ ଥିକସଦ୍ଦସ୍ସ ଲୋପଂ କତ୍ୱାତି ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥାତି ଉତ୍ତରକୁରୁସୁ। ତନ୍ତି ମତଂ। ହତ୍ଥିସୋଣ୍ଡକସକୁଣାତି ହତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୱିହଙ୍ଗମା। ତେ ହି ହତ୍ଥିନୋ ସୋଣ୍ଡୋ ୱିଯ ସୋଣ୍ଡୋ ଏତେସୁ ଅତ୍ଥୀତି ହତ୍ଥୀସୋଣ୍ଡକା, ତେ ଚ ତେ ସକୁଣା ଚେତି ହତ୍ଥିସୋଣ୍ଡକସକୁଣାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ରଞ୍ଞୋ ଆହରନ୍ତୀତି ରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥାଯ, ସନ୍ତିକଂ ୱା ଆହରନ୍ତି। ଇଦନ୍ତି ସିଓ୍ୱେଯ୍ୟକଂ ଦୁସ୍ସଯୁଗଂ। ସିଓ୍ୱିରଟ୍ଠେ ୱାଯିତଂ ସିଓ୍ୱେଯ୍ୟକନ୍ତି ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଥୱା’’ତିଆଦି। ତେନାତି କାରଣେନ। ‘‘ସିଓ୍ୱେଯ୍ୟକନ୍ତି…ପେ… ୱଦନ୍ତୀ’’ତି ପୋରାଣା ଆହୁତି ଯୋଜନା।

୨୦୯। ସମତ୍ତିଂସୱିରେଚନକଥା

୩୩୬।କିଂପନାତି ଏତ୍ଥ କିଂସଦ୍ଦୋ ଅନିଯମତ୍ଥୋ। ଲୂଖୋ କିଂ, ନ ଲୂଖୋ କିନ୍ତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ସିନେହପାନଂ ପନ ତେମେତୀ’’ତି ଚ ‘‘କରୋତୀ’’ତି ଚ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଘତ୍ଥାତି ସକଲକାଯେ। ସିରାତି କଣ୍ଡରା। ଅଯନ୍ତି ଜୀୱକୋ। ଓଳାରିକଦୋସହରଣତ୍ଥନ୍ତି ଓଳାରିକସ୍ସ ଦୋସସ୍ସ ଅପନଯନତ୍ଥଂ। ପକତତ୍ତେତି ପକତିସଙ୍ଖାତେ ସଭାୱେ ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭଗୱା ଭନ୍ତେତି ଯୋଜନା। କୁତୋତି କସ୍ସ ସନ୍ତିକା। ୱଚ୍ଚତି ନୁ ଖୋତି ଚିନ୍ତେସୀତି ଯୋଜନା। ତତୋତି ଚିନ୍ତନତୋ। ସୋଣୋତି କୋଳିୱୀସସୋଣୋ, ଭୁଞ୍ଜୀତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ସୋଣସ୍ସ ସନ୍ତିକା। ତସ୍ସାତି ସୋଣସ୍ସ। ସୋତି ସୋଣୋ। ଥେରସ୍ସାତି ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରସ୍ସ। ଇଦଂ ‘‘ପତ୍ତ’’ନ୍ତିପଦେ ସାମୀ, ‘‘ଅଦାସୀ’’ତି ପଦେ ସମ୍ପଦାନଂ। ଅଞ୍ଞଂ ପିଣ୍ଡପାତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ରାଜାପି ଖୋ ଭୁଞ୍ଜିତୁକାମୋ ଅହୋସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଞ୍ଚ ସୁଜାତା ଅଦାସି, ଯଞ୍ଚ ପରିନିବ୍ବାନକାଲେ ଚୁନ୍ଦୋ କମ୍ମାରପୁତ୍ତୋ, ଭାଜନଗତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁଯେୱ ତେସୁ ପିଣ୍ଡପାତେସୁ ଦେୱତା ଓଜଂ ପକ୍ଖିପନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଅଞ୍ଞେସୂତି ଦ୍ୱୀହି ପିଣ୍ଡପାତେହି ଅଞ୍ଞେସୁ। ଇଚ୍ଛନ୍ତି ରୁଚିଂ। ସୋତି ବିମ୍ବିସାରୋ ରାଜା। ତତ୍ତୱୋତି ତୁୟ୍ହମେୱ। ତନ୍ତି ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ। ରାଜା ଅକାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେତି ଅସୀତିକୁଲପୁତ୍ତସହସ୍ସା। ଏତଦତ୍ଥମେୱାତି ସୋଣସ୍ସ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପନତ୍ଥମେୱ, ନ ରଞ୍ଞୋ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୨୧୦। ୱରଯାଚନକଥା

୩୩୭। କତଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ଯେନାତି କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ, ତସ୍ମିଂ ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱୁତ୍ତନଯେନେୱାତି ରାହୁଲୱତ୍ଥୁମ୍ହି (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୦୫) ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ। ଇଦଂ ୱତ୍ଥନ୍ତି ଇଦଂ ସିଓ୍ୱେଯ୍ୟକଂ ୱତ୍ଥଂ, ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ତାୱା’’ତି ଅତ୍ଥାହରିତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥନ୍ତରେତି ଏତସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁପ୍ପନ୍ନକାଲମଜ୍ଝେ। କୋଚି ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାତି ପଂସୁକୂଲିକହେତୁନା। ଅଯନ୍ତି ଜୀୱକୋ। ଗହପତିଚୀୱରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଗହପତୀନଂ ଚୀୱରନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଗହପତୀହି ଦିନ୍ନଂ ଚୀୱର’’ନ୍ତି । ୱତ୍ଥଦାନାନିସଂସପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯାତି ‘‘ୱତ୍ଥଦୋ ହୋତି ୱଣ୍ଣଦୋ’’ତିଆଦିକାଯ (ସଂ। ନି। ୧।୪୨) ୱତ୍ଥଦାନସ୍ସ ଆନିସଂସେନ ପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ। ୱିଚ୍ଛାୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ଇତରୀତରେନା’’ତି ସଦ୍ଦନାମସଦ୍ଦୋ ଅନିଯମତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଅପ୍ପଗ୍ଘେନପି ମହଗ୍ଘେନପି ଯେନ କେନଚୀ’’ତି। ପାୱାରୋତି ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗୋ। ସୋ ହି ପାରୁପନତ୍ଥାଯ ୱରିଯତି ଇଚ୍ଛିଯତୀତି ପାୱାରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘କପ୍ପାସାଦିଭେଦୋ’’ତି ଇମିନା ତସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ପକତିକୋଜୱମେୱାତି ପକତିଯା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସାରୁପ୍ପଂ କୋଜୱମେୱ। ସୋଳଅସନାଟକିତ୍ଥୀନଂ ଠତ୍ୱା ନଚ୍ଚଯୋଗ୍ଗତ୍ତା ମହତୀ ପିଟ୍ଠି ଏତସ୍ସାତି ମହାପିଟ୍ଠିଯଂ, ତମେୱ କୋଜୱଂ ମହାପିଟ୍ଠିଯକୋଜୱଂ। ତସ୍ସ କିର ଲୋମାନି ଚତୁରଙ୍ଗୁଲାଧିକାନି ହୋନ୍ତି।

୨୧୧। କମ୍ବଲାନୁଜାନନାଦିକଥା

୩୩୮।କାସୀନନ୍ତି କାସୀନଂ ଜନପଦାନଂ, କାସିରଟ୍ଠେ ନିୱାସୀନଂ ଜନାନଂ ୱା। ପସେନଦିସ୍ସାତି ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠଂ, ପଟିପକ୍ଖଂ ୱା ସେନଂ ଜିନାତୀତି ପସେନଦି ଜକାରସ୍ସ ଦକାରଂ କତ୍ୱା। ଏସାତି ଏସୋ କାସିରାଜା। ‘‘ସହସ୍ସ’’ନ୍ତି ଇମିନା କାସିସଦ୍ଦସ୍ସ ସଙ୍କେତସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଦସ୍ସେତି। ତଂଅଗ୍ଘନକୋତି ତେନ କାସିନା ଅଗ୍ଘନକୋ। କସ୍ମା ଅଡ୍ଢକାସୀତି (ଥେରୀଗା। ଅଟ୍ଠ। ୨୫) ୱୁତ୍ତୋତି ଆହ ‘‘ଅଯଂ ପନା’’ତିଆଦି। ଅଯନ୍ତି କମ୍ବଲୋ। ପନାତି କାରଣତ୍ଥଜୋତକୋ। ଯସ୍ମାତି ହି ଅତ୍ଥୋ।

୩୩୯। ଭଞ୍ଜିତଙ୍କ ଖୋମାଦୀନି ପଞ୍ଚ ସୁତ୍ତାନି ମିସ୍ସିତ୍ୱା ଅୱମଦ୍ଦିତଙ୍କନ୍ତି ଭଙ୍ଗନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭଙ୍ଗଂ ନାମା’’ତିଆଦି। ୱାକମୟମେୱାତି ଭଙ୍ଗନାମକେନ ୱାକେନ ନିବ୍ବତ୍ତମେୱ।

୩୪୦।ତେତି ଭିକ୍ଖୂ, ସଲ୍ଲକ୍ଖିଂସୁ କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତସ୍ସାତି ପଦସ୍ସ, ଅହନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନ ଅଚ୍ଛିଂସୂତି ନ ଆସିଂସୁ, ନ ୱସିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ନାକାମାତି ଏତ୍ଥ କମୁଧାତୁ ଇଚ୍ଛତ୍ଥୋ ଯକାରଲୋପୋତି ଆହ ‘‘ନ ଅନିଚ୍ଛାଯା’’ତି। ଦାତବ୍ବୋତି ଭାଗୋ ଦାତବ୍ବୋ। ଉପଚାରେତି ସୁସାନସ୍ସ ସମୀପେ। ‘‘ଅକାମା ଭାଗଂ ଦାତୁ’’ନ୍ତି ୱଚନସ୍ସ ଅନେକନ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯଦି ପନା’’ତିଆଦି। ଇଧାତି ଇମଂ ସୁସାନଂ। ‘‘ସମ୍ପତ୍ତା ଗଣ୍ହନ୍ତୂ’’ତି ଦେନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଯେନାତି ଭିକ୍ଖୁନା। ସଦିସା ଓକ୍କମିଂସୂତି ଏତ୍ଥ ସଦିସସଦ୍ଦୋ ସମପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ସମଂ ଓକ୍କମିଂସୂ’’ତି। ସମନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକୋ। ସମାନଦିସାଯାତି ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏକଦିସାଯ ୱା’’ତି। ଏତ୍ଥ ପନ ଯକାରଲୋପୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ବହିମେୱାତି ସୁସାନତୋ ବହି ଏୱ। କତିକନ୍ତି କତେନ ପୱତ୍ତଂ ସଙ୍ଗରଂ।

୨୧୩। ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗାହକସମ୍ମୁତିକଥା

୩୪୨। ‘‘ଯୋ ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତିଆଦୀସୁ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଞାତକାଦୀନଂ ଚୀୱରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକଚ୍ଚସ୍ସିନ୍ତି ଜନେ। ୱାସଦ୍ଦୋ ୱିକପ୍ପତ୍ଥୋ। ଏତେସୁ ତୀସୁ ଅଞ୍ଞତରେନ କାରଣେନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି ନାମାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଆଗତସ୍ସାପି ଚୀୱରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ ପିସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ। ପଗେୱ ପଚ୍ଛା ଆଗତସ୍ସାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅୱମଞ୍ଞନ୍ତି ଉଞ୍ଞାତଂ। ୱୋତି ତୁମ୍ହାକଂ। ନତ୍ଥି କିନ୍ତି ଯୋଜନା। ମୁଟ୍ଠା ସତି ଏତସ୍ସାତି ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି। ଆଗତାନମ୍ପି ଚୀୱରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପିସଦ୍ଦୋ ସମ୍ଭାୱନତ୍ଥୋ। ପଗେୱ ପଠମଂ ଆଗତାନନ୍ତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଏତଂ ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗାହକଟ୍ଠାନଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ସନ୍ତସନ୍ତୋ ୱାତି ଖେଦଖେଦୋ ୱା। ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚାତି ଇଦଞ୍ଚ ଇଦଞ୍ଚ ଚୀୱରଂ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଚ ଗଚ୍ଛତି, ଯସ୍ମା ଚ ଜାନାତି, ତସ୍ମା। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ସକ୍କୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏୱରୂପୋ ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ମନିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା।

ଅପଲୋକନେନପୀତି ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗାହକଂ କାତୁଂ ସଙ୍ଘଂ ଅପଲୋକେମୀ’’ତି ଅପଲୋକନେନପି, ସମ୍ମନିତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯତ୍ଥ ପନାତି ଯସ୍ମିଂ ପନ ଧୁରୱିହାରେ।

‘‘ଗହିତଟ୍ଠାନେଯେୱା’’ତି ଇମିନା ତତ୍ଥେୱାତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଉଜ୍ଝିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଉଧଧାତୁଯା ୱିସ୍ସଜ୍ଜନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗାହକନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଚୀୱରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗାହକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯୋ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗାହକୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ‘‘ଚୀୱରପଟିସାମକ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଚୀୱରଂ ଗହିତଟ୍ଠାନତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ଭଣ୍ଡାଗାରେ ଦହତି ଠପେତୀତି ଚୀୱରନିଦହକୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଯୋ ନ ଛନ୍ଦାତିଂ ଗଚ୍ଛତୀତିଆଦୀସୁ ଏତ୍ଥ ଏତେସୁ ଚ ଇତୋ ପରଞ୍ଚାତି ଯୋଜନା।

୨୧୪। ଭଣ୍ଡାଗାରସମ୍ମୁତିଆଦିକଥା

୩୪୩। ଯୋ ୱିହାରୋ ୱା ଯୋ ଅଡ୍ଢଯୋଗୋ ୱା ହୋତି, ସୋ ୱିହାରାଦିକୋ ସମ୍ମନିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ‘‘ଆରାମିକସାମଣେରାଦୀହୀ’’ତି ପଦଂ ୱିୱିଉତ୍ତେ ଅପାଦାନଂ, କରଣମ୍ପି ଯୁଜ୍ଜତି। ପଚ୍ଚନ୍ତସେନାସନଂ ପନ ନ ସମ୍ମନିତଙ୍କ ଚୋରାଦିଉପଦ୍ଦୱତ୍ତା। ୱିହାରମଜ୍ଝେଯେୱାତି ଭଣ୍ଡାଗାରୱିହାରମଜ୍ଝେଯେୱ।

ଯସ୍ସାତି ଭଣ୍ଡାଗାରସ୍ସ। ଇଦଂ ପଦଂ ‘‘ଛଦନାଦୀସୂ’’ତି ପଦେ ସାମୀ, ‘‘ନତ୍ଥୀ’’ତି ପଦେ ସମ୍ପଦାନଂ । ଯସ୍ସ ପନାତି ଭଣ୍ଡାଗାରସ୍ସ ପନ। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ଯସ୍ମିଂ କସ୍ମିଂଚି ଠାନେ। ଯେନାତି ପତିତହେତୁନା। ମୂସିତ୍ୱା ଖାଦତୀତି ମୂସିକୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଗୋଧାମଙ୍ଗୁସାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଉପ ଭୁସଂ, ଉପଗୁହିତ୍ୱା ୱା ଚିନନ୍ତୀତି ଉପଚିକା। ତନ୍ତି ଓୱସ୍ସନାଦିଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ।

ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗାହକାଦୀହୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଚୀୱରନିଦହକଭଣ୍ଡାଗାରିକେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ। ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗାହକେନ ନ ଗଣ୍ହିତଙ୍କନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତାୱାତି ଚୀୱରନିଦହକଭଣ୍ଡାଗାରିକାନଂ, ତେହି ୱା ପଠମଂ। ଯଂ ଯନ୍ତି ଚୀୱରଂ। ତଥେୱାତି ଯଥା ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ତଥେୱ। ଚୀୱରନିଦହକେନାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନ କେୱଲଂ ପଟିଗ୍ଗାହକେନେୱ, ଅଥ ଖୋ ନିଦହକେନପୀତି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ତଥେୱାତି ଯଥା ନିଦହକୋ ଆଚିକ୍ଖତି, ତଥେୱ। ତତୋତି ତେହି ଚୀୱରେହି, ୱିଭତ୍ତଅପାଦାନଂ, ତେସୁ ଚୀୱରେସୁ ୱା ନିଦ୍ଧାରଣଂ। ତଦେୱାତି ସଙ୍ଘେନ ୱୁତ୍ତଚୀୱରମେୱ।

ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଭଗଵତା ଅନୁଞ୍ଞାତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭଣ୍ଡାଗାରନ୍ତି ଭଣ୍ଡସ୍ସ ଠପନୋକାସଂ ଅଗାରଂ। ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋତି ଭଣ୍ଡାଗାରେ ନିଯୁତ୍ତୋ। ବାହୁଲ୍ଲିକତାଯାତି ପଚ୍ଚଯବାହୁଲ୍ଲେନ ନିଯୁତ୍ତଭାଵଞ୍ଚ। ଏଵଂ ସନ୍ତେ କିମତ୍ଥାଯ ଅନୁଞ୍ଞାତୋତି ଆହ "ଅପି ଚା"ତିଆଦି। ଅନୁଗ୍ଗହାଯ ଅନୁଞ୍ଞାତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ଵିତ୍ଥାରୋ। ନେଵ ଜାନେଯ୍ଯୁନ୍ତି ଯୋଜନା। ଦ୍ଵେ ଦ୍ଵେ ଵା ଚୀଵରେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଗହଂ କାତୁନ୍ତି ସଙ୍ଘେନ ସଙ୍ଗହଂ କାତୁଂ।

ନ ଵୁଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତୁଦ୍ଵାରଵସେନ ଅଞ୍ଞେପି ଅଵୁଟ୍ଠାପନୀଯେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଅଞ୍ଞେପୀ"ତିଆଦି। ହୀତି ଵିତ୍ଥାରୋ। ତତ୍ଥାତି ଚତୂସୁ। ସଙ୍ଘୋ ପନ ଦେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପକାରତାଯ ଚାତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପକାରତାଯ ଚ। ଏତ୍ଥ ଚ ପୁରିମେସୁ ତୀସୁ ଏକୋଯେଵ ହେତୁ, ପଚ୍ଛିମେ ପନ ଦ୍ଵେ ହେତଵୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ସମ୍ମୁଖୀଭୂତେନାତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ମୁଖେ ସଂଵିଜ୍ଜମାନୋ, ସନ୍ନିପତିତୋ ଵା ସମ୍ମୁଖୋ, ସମ୍ମୁଖୋ ହୁତ୍ଵା ଭୂତୋ ସମ୍ମୁଖୀଭୂତୋ। ଭୂସଦ୍ଦଯୋଗତ୍ତା ଅକାରସ୍ସୀକାରୋ ହୋତି, ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାଯଂ ଠିତୋ ସଙ୍ଘୋ । ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାଯଂ ଠିତେନା"ତି। କୋଲାହଲନ୍ତି ବହୁଜନେହି ସନ୍ନିପତିତ୍ଵା ଏକତୋ କତଂ ଅବ୍ଯତ୍ତସଦ୍ଦଂ। ତଦାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଅମ୍ହାକ"ନ୍ତିଆଦି। "ଚୀଵରଭାଜକେସୁ"ତିଆଦିନା ଅଗତିଗମନାକାରଂ ଦସ୍ସେତି, ତଂ ସୁଵିଞ୍ଞେଯ୍ଯମେଵ। ତୁଲାଭୂତୋତି ତୁଲାଯ ସଦିସୋ ହୁତ୍ଵା ଭୂତୋ, ତୁଲାଯ ସଦିସଭାଵଂ ପତ୍ତୋ ଵା। ମଜ୍ଝତ୍ତୋତି ମଜ୍ଝେ ଠିତୋ ଅତ୍ତା ସଭାଵୋ ଏତସ୍ସାତି ମଜ୍ଝତ୍ତୋ।

ଇଦନ୍ତି ଚୀଵରଂ। ଘନନ୍ତି ନିରନ୍ତରଂ। ତନୁକନ୍ତି ଵିରଳଅଂ। ଏତ୍ଥ "ଉଚ୍ଚିନିତ୍ଵା"ତି ଇମିନା ଵତ୍ଥସ୍ସ ପମାଣେନ ଉଚ୍ଚିନନଂ ଦସ୍ସେତି। "ତୁଲଯିତ୍ଵା"ତି ଇମିନା ଅଗ୍ଘେନ ତୁଲନଂ ଦସ୍ସେତି। ଵଣ୍ଣାଵଣ୍ଣଂ କତ୍ଵାତି ଵଣ୍ଣଞ୍ଚ ଅଵଣ୍ଣଞ୍ଚ ଖୁଦ୍ଦକଞ୍ଚ ପମାଣଂ, ମହନ୍ତଞ୍ଚ ପମାଣଂ କତ୍ଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକଚ୍ଚାନି ଚୀଵରାନି ଅପ୍ପଗ୍ଘାନି ହୋନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚାନି ମହଗ୍ଘାନୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଦସଦସଅଗ୍ଘନକନ୍ତି ଦସହି ଦସହି କହାପଣେହି ଅଗ୍ଘନକଂ। ଯନ୍ତି ଚୀଵରଂ, ବନ୍ଧିତ୍ଵାତି ନଵଗ୍ଘନକଂ ଏକଗ୍ଘନକେନ, ଅଟ୍ଠଗ୍ଘନକଞ୍ଚ ଦ୍ଵିଅଗ୍ଘନକେନ ବନ୍ଧିତ୍ଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ସମେ ପଟିଵୀସେତି ସମପମାଣେ ପଟିଵୀସେ ଠପେତ୍ଵା, ଇମିନା "ଵଣ୍ଣାଵଣ୍ଣ"ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଵଣ୍ଣସଦ୍ଦୋ ପମାଣତ୍ଥୋତି ଦୀପେତି। ଦସ ଦସ ଭିକ୍ଖୂତି ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞେନାକାରେନାପି ଗଣେତୁଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯତ୍ତା। ଭଣ୍ଡିକନ୍ତି ଚୀଵରଭଣ୍ଡେନ ନିଯୁତ୍ତଂ ପୁଟଂ। କୁସୋତି ସଲାକଦଣ୍ଡୋ।

ଅତ୍ତିସ୍ସରାତି ଅତ୍ତନାଵ ଅତ୍ତାନଂ ଇସ୍ସରା। ଅଞ୍ଞେସଂ ଵତ୍ତପଟିପତ୍ତିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପଡ୍ଢଭାଗୋତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଲଦ୍ଧଭାଗତୋ ଉପଡ୍ଢୋ ଭାଗୋ। ଯେ ପନାତି ସାମଣେରା ପନ। ସମଭାଗୋତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭାଗେନ ସମୋ ଭାଗୋ। ଇଦଞ୍ଚାତି "ଉପଡ୍ଢପଟିଵୀସ"ନ୍ତି ଵଚନଞ୍ଚ, କଥିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମକମେଵାତି ଭିକ୍ଖୁସାମଣେରାନଂ ସମପମାଣମେଵ। ତତ୍ରୁପ୍ପାଦଵସ୍ସାଵାସିକନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ଵିହାରେ ଉପ୍ପାଦେନ ମୂଲେନ ଉପ୍ପାଦିତଂ ଵସ୍ସାଵାସିକଂ। ଫାତିକମ୍ମନ୍ତି ଵଡ୍ଢନକମ୍ମଂ "ଯତ୍ତକେନ ଵିନଯାଗତେନ ସମ୍ମୁଞ୍ଜନିବନ୍ଧନାଦିନା ହତ୍ଥକମ୍ମେନ ଵିହାରସ୍ସ ଊନତା ନ ହୋତି, ତତ୍ତକଂ କତ୍ଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତନ୍ତି ଫାତିକମ୍ମଂ କତ୍ଵା ଗହଣଂ । ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତ୍ଥାତି ତତ୍ରୁପ୍ପାଦଵସ୍ସାଵାସିକଗହଣେ। ସବ୍ବେସନ୍ତି ଅଖିଲାନଂ ଭିକ୍ଖୁସାମଣେରାନଂ। ଭଣ୍ଡାଗାରିକଚୀଵରେପୀତି ଭଣ୍ଡାଗାରେ ଠପିତେ ଅକାଲଚୀଵରେପି। ପିସଦ୍ଦେନ ତତ୍ରୁପ୍ପାଦଵସ୍ସାଵାସିକମପେକ୍ଖତି। ସାମଣେରା ଉକ୍କୁଟ୍ଠିଂ କରୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅପହରିତକନ୍ତି ହରିତଵିରହିତଂ। ରଙ୍ଗଛଲ୍ଲିନ୍ତି ରଜନଛଲ୍ଲିଂ। ଏତନ୍ତି ଉକ୍କୁଟ୍ଠିକରଣତୋ ସମଭାଗଦାନଂ, ଵୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେ ଚାତି ସାମଣେରା ଚ। ଵିରଚ୍ଛିତ୍ଵା କରୋନ୍ତୀତି କତ୍ତବ୍ବକାଲେସୁ ଅକତ୍ଵା ଯଥିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ କରୋନ୍ତି। ତେତି ସାମଣେରେ। ସମପଟିଵୀସୋ ଦାତବ୍ବୋତି "କରିସ୍ସାମା"ତି ପଟିଞ୍ଞାତମତ୍ତେନ ସମୋ ପଟିଵୀସୋ ଦାତବ୍ବୋ।

"ସକଂ ଭାଗଂ ଦାତୁ"ନ୍ତି ଇଦଂ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ "ଭଣ୍ଡାଗାରତୋ...ପେ... ସନ୍ଧାଯା"ତି। ପହତାଯାତି ପହରିତବ୍ବାଯ, ପହନିତବ୍ବାଯ ଵା। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା। ଅନୀହଟେସ୍ଵେତି ଭଣ୍ଡାଗାରତୋ ଅନୀହରିତେସ୍ଵେ। ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ଉତ୍ତରିତୁକାମସ୍ସ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ। ତୁଲାଯାତି ମାନେନ।

ତେସ୍ଵେତି ସାଟକେସୁ, ଏକୋ ସାଟକୋତି ଯୋଜନା। ସବ୍ବେସୁ ପାତିତେସ୍ଵେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ତକେନାତି ଦ୍ଵାଦସଗ୍ଘନକେନ। ତଂ ସୁତ୍ଵାତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ତଂ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ସଙ୍ଘଗଣସନ୍ତକେ। ଅନୁପ୍ପଦାନେନ ଖିପିଯତି ପକ୍ଖିପିଯତୀତି ଅନୁକ୍ଖେପନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଅନୁକ୍ଖେପଂ ନାମା"ତିଆଦି। ଯତ୍ତକଂ ଅଗ୍ଘନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ତକେନ ଅଗ୍ଘେନ ଅଗ୍ଘନକେତି ଯୋଜନା। ଵିକଲ୍ଲକାତି ଵିକଲସ୍ସ ଭାଵୋ ଵିକଲ୍ଲଂ, ଚୀଵରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅପହୋନକଭାଵୋ, ତଦେଵ ଵିକଲ୍ଲକା। "ତତ୍ଥା"ତି ପାଠସେସୋ, ତେସୁ ଦ୍ଵୀସୁ ଵିକଲ୍ଲକେସ୍ଵେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥୀତି ସଂଵିଜ୍ଜନ୍ତି, ନିପାତୋଯଂ। ଛିନ୍ଦନ୍ତେହି ଚ ଦାତବ୍ବାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦାତବ୍ବାନୀତି ଚ ଛିନ୍ଦିତବ୍ବାନି। ଦାସଦ୍ଦୋ ହି ଅଵଖଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ଦାତୁନ୍ତି ଅଵଖଣ୍ଡିତୁଂ। ଏଵନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଏତ୍ଥାତି ଏତେସୁ ଵିକଲ୍ଲକେସୁ। ତନ୍ତି ଚୀଵରଂ । ଅଥାତି ତୋସିତତୋ ପରଂ। ତତ୍ଥାତି ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ କୋଟ୍ଠାସେ। ସାମଣକନ୍ତି ସମଣସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ତେନାତି ପରିକ୍ଖାରେନ। ଇଦମ୍ପୀତି ଅଞ୍ଞଂ ସାମଣକସ୍ସ ପରିକ୍ଖାରସ୍ସ ଠପନମ୍ପି। ପିସଦ୍ଦେନ ପୁରିମଂ ଵତ୍ଥଛିନ୍ଦନମପେକ୍ଖତି।

ୱଗ୍ଗନ୍ତି ସମୂହଂ। ଅଟ୍ଠ ୱା ନୱ ୱା ଭିକ୍ଖୂ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତେସନ୍ତି ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ୱା ନୱନ୍ନଂ ୱା। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଅୟଂ ଅପହୋନକଭାୱୋତି ଯୋଜନା। ପୁନ ଚୀୱରସ୍ସେୱ ୱିକଲ୍ଲକଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଥୱା''ତିଆଦି। ଏତ୍ଥ ପୁରିମନଯେ ଚୀୱରସ୍ସ ଚ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଚ ୱିକଲ୍ଲକଂ ହୋତି, ପଚ୍ଛିମେ ଚୀୱରସ୍ସେୱାତି ଅଯମେତେସଂ ୱିସେସୋ।

୨୧୫। ଚୀୱରରଜନକଥା

୩୪୪।ଗିହିପରିଭୁତ୍ତଂ ପନାତି ଗିହିନା ପରିଭୁତ୍ତଂ ୱତ୍ଥଂ ପନ, କିଞ୍ଚି ଫଲନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସୀତୁଦକାତି ସୀତଂ ଉଦକଂ। ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୋ ହି ଅଯଂ। ଉତ୍ତରାଠଉମ୍ପନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉତ୍ତର ଉଠଉମ୍ପନ୍ତି ପଦଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଅକାରତୋ ଉକାରସ୍ସ ଲୋପଂ କତ୍ୱା, ପୁବ୍ବସରସ୍ସ ଚ ଦୀଘଂ କତ୍ୱା ''ଉତ୍ତରାଠଉମ୍ପ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଉତ୍ତରାଠଉତି ଉତ୍ତରୌଦକଂ। ଉଠଉସଦ୍ଦୋ ହି ଉଦକୱାଚକୋ, ତଂ ପାତି ରକ୍ଖତୀତି ଉତ୍ତରାଠଉମ୍ପଂ। ତସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱଟ୍ଟାଧାରକ''ନ୍ତି। ରଜନନ୍ତି ରଜନଚ୍ଛଲ୍ଲିଂ। ହୀତି ଫଲଜୋତକୋ। ରଜନନ୍ତି ରଜନୁଦକଂ। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ଥେୱୋତି ରଜନବିନ୍ଦୁ। ନ ୱିସରତୀତି ନ ପଗ୍ଘରତି। ରଜନାଠଉଙ୍କନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ପୁରିମନଯେନେୱ ପଦସିଦ୍ଧି ୱେଦିତବ୍ବା। ରଜନୌଠଉଙ୍କନ୍ତି ରଜନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଉଦକସ୍ସ ଗହଣତ୍ଥାଯ କରିଯତୀତି ରଜନୌଠଉଙ୍କଂ। ଦଣ୍ଡକେନ ନିଯୁତ୍ତଂ ଥାଲକଂ ଦଣ୍ଡକଥାଲକନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ତମେୱ ସଦଣ୍ଡକ''ନ୍ତି। ରଜନକୁଣ୍ଡନ୍ତି ରଜନପକ୍ଖିପନଂ ମହାଘଟଂ। ଅଞ୍ଜଞତ୍ରାତି ଅଞ୍ଜଞଂ ଠାନଂ। ପଞ୍ଚିନସଦ୍ଦୋ ଥଦ୍ଧପରିଯାଯୋତି ଆହ ''ଥଦ୍ଧ''ନ୍ତି। ଦନ୍ତକାସାୱାନୀତି ଏତ୍ଥ ଦନ୍ତସଦ୍ଦେନ ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣୋ ଗହେତବ୍ବୋ, ସୋ ଏତେସମତ୍ଥୀତି ଦନ୍ତାନି, ଦନ୍ତାନି ଚ ତାନି କାସାୱାନି ଚେତି ଦନ୍ତକାସାୱାନି, ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଦନ୍ତୱଣ୍ଣାନୀ''ତି। ଦନ୍ତୱଣ୍ଣାନି କାସାୱାନି ଧାରେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୧୬। ଛିନ୍ନକଚୀୱରାନୁଜାନନକଥା

୩୪୫।ଦୀଘମରିଯାଦବନ୍ଧନ୍ତି ଦୀଘେନ ମରିଯାଦେନ ବନ୍ଧଂ। ଚତୁକ୍କସଣ୍ଠାନନ୍ତି ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ ସମୋଧାନସଣ୍ଠାନଂ। ଉସ୍ସହସି ତ୍ୱନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉପୁବ୍ବୋ ସହଧାତୁ ସମତ୍ଥତ୍ଥୋତି ଆହ ''ସକ୍କୋସି ତ୍ୱ''ନ୍ତି। ପପୁବ୍ବୋ ପନ ଅଭିଭୱନତ୍ଥୋ ହୋତି ''ପସହତୀ''ତିଆଦୀସୁ। ଯୋ ନାମାତି ଯୋ ଆନନ୍ଦୋ ଆଜାନିସ୍ସତି ନାମ, ସୋ ଆନନ୍ଦୋ ପଣ୍ଡିତୋତି ଯୋଜନା। ''କୁସୀ''ତି ଏତଂ ନାମଂ ଅଧିୱଚନନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅନୁୱାତାଦୀନନ୍ତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ପରିଭଣ୍ଡାଦୀନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ''ଅଡ୍ଢକୁସୀ''ତି ଏତନ୍ତି ଯୋଜନା।

ଗୀୱେଯ୍ୟକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଗୀୱାଯଂ ସୁତ୍ତସଂସିବ୍ବିତଂ ଗୀୱେଯ୍ୟକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଗୀୱାୱେଠନଟ୍ଠାନେ''ତିଆଦି। ''ଆଗନ୍ତୁକପଟ୍ଟ''ନ୍ତି ଇମିନା ଏଯ୍ୟକପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଏସେୱ ନଯୋ ଜଙ୍ଘେଯ୍ୟକନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି। ଏତଂ ନାମନ୍ତି ''ଗୀୱେଯ୍ୟକଂ, ଜଙ୍ଘେଯ୍ୟକ''ନ୍ତି ଏତଂ ନାମଂ। ଇତୀତି ଏୱଂ। ଏତନ୍ତି ''ଅନୁୱିୱଟ୍ଟ''ନ୍ତିଆଦି ଏତଂ। ''ଅନୁୱିୱଟ୍ଟ''ନ୍ତି ଏତଂ ନାମନ୍ତି ଯୋଜନା। ୱିୱଟ୍ଟସ୍ସାତି ମଜ୍ଝିମଖଣ୍ଡକସ୍ସ। ବାହନ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ବାହାଯ ଉପରି ଠପିତା ଅନ୍ତା ବାହନ୍ତାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ବାହାଯା''ତିଆଦି। ତେସନ୍ତି ଉଭିନ୍ନମନ୍ତାନଂ। ଏତନ୍ତି ''ବାହନ୍ତ''ନ୍ତି ଏତଂ।

୨୧୭। ତିଚୀୱରାନୁଜାନନକଥା

୩୪୬। ''ଉକ୍କିଉଭଣ୍ଡିକଭାୱଂ ଆପାଦିତେ''ତି ଇମିନା ଉବ୍ଭଣ୍ଡିତେତି ଏତ୍ଥ ଉକ୍କିଉଂ ଭଣ୍ଡଂ ଉବ୍ଭଣ୍ଡଂ, ଉବ୍ଭଣ୍ଡଭାୱଂ ଇତା ଆପାଦିତାତି ଉବ୍ଭଣ୍ଡିତାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତେ ଉବ୍ଭଣ୍ଡିତେ ଭିକ୍ଖୂ ଅଦ୍ଦସାତି ଯୋଜନା। ଭିସିସଙ୍ଖେପେନାତି ଭିସିଯଂ ପକ୍ଖେପେନ, ପୱେସେନାତି ଅତ୍ଥୋ, ଭିସିଆକାରେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥାତି ଦକ୍ଖିଣାଗିରିଂ। ଗଚ୍ଛନ୍ତା ତେ ଭିକ୍ଖୂତି ଯୋଜନା। ''ଅଟ୍ଠପମାଣାସୂ''ତି ଇମିନା ଅନ୍ତରଟ୍ଠକାସୂତି ଏତ୍ଥ କପଚ୍ଚଯୋ ପମାଣତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି, କେସୁଚି ପୋତ୍ଥକେସୁ ପମାଣସଦ୍ଦୋ ନ ଦିସ୍ସତି, ଗଠଇତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ରତ୍ତୀସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭଗୱନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ପଦାନତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଆହ ''ଭଗୱତୋ''ତି। ସୀତାଲୁକାତି ଏତ୍ଥ ସୀତଂ ପକତି ଏତେସନ୍ତି ସୀତାଲୁନୋ , ତେଯେୱ ସୀତାଲୁକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସୀତପକତିକା''ତି । ଯେ କୁଲପୁତ୍ତା ପକତିଯାୱ ସୀତେନ କିଲମନ୍ତି, ତେ ସୀତାଲୁକା ନାମାତି ଯୋଜନା। ଏକଚ୍ଚିଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏକଚ୍ଚସଦ୍ଦୋ ଏକପରିଯାଯୋତି ଆହ ''ଏକଂ ପଟ୍ଟ''ନ୍ତି। ଇମିନା ଏକୋୟେୱ ଏକଚ୍ଚୋତି କତ୍ୱା ସକତ୍ଥେ ଅଚ୍ଚପଚ୍ଚଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ''ପଟ୍ଟ''ନ୍ତି ଇମିନା ଏକଚ୍ଚେନ ନିଯୁତ୍ତଂ ଏକଚ୍ଚିଯନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ କତ୍ୱା ନିଯୁତ୍ତତ୍ଥେ ପୱତ୍ତସ୍ସ ଇଯପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଇତୀତି ଏୱଂ। ଭଗୱା ଅନୁଜାନାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତରେତି ସଙ୍ଘାଟିତୋ ଇତରେ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଅନ୍ତରୱାସକେ।

୨୧୮। ଅତିରେକଚୀୱରାଦିକଥା

୩୪୮ ।ଅଚ୍ଛୁପେୟ୍ୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅକ୍ଖି ୱୁଚ୍ଚତି ନେତ୍ତମଣ୍ଡଲଂ, ତଂ ୱିୟାତି ଅକ୍ଖି ଛିଦ୍ଦୋ, ତସ୍ମିଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱଂ ଉପନେତବ୍ବନ୍ତି ଅଚ୍ଛୁପେୟ୍ୟଂ। ''ଲଗ୍ଗାପେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥାତି ପଂସୁକୂଲେ। ସବ୍ବମିଦନ୍ତି ''ଦିଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟି''ନ୍ତିଆଦିକଂ ସବ୍ବଂ ଇଦଂ ୱଚନଂ। ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱାତି ଅପନେତ୍ୱା। ସଂସିବ୍ବିତନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସିବ୍ବିତଂ।

୩୫୧ ।ସୋୱଗ୍ଗିକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୁନ୍ଦରାନି ଅଗ୍ଗାନି ରୂପାଦୀନି ଏତ୍ଥାତି ସଗ୍ଗୋ, ପୁବ୍ବପଦେ ଉକାରସ୍ସ ଲୋପୋ, ଉକାରସ୍ସ ଉୱାଦେସେ ''ସୁୱଗ୍ଗୋ''ତି ସିଜ୍ଝତି। ସୁୱଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତହେତୁକଂ ସୋୱଗ୍ଗିକଂ, ଦାନଂ, ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତହେତୁକ''ନ୍ତି। ''ଅପନେତୀ''ତି ଇମିନା ନୁଦଧାତୁୟା ଅପନୟନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅନାମୟାତି ଏତ୍ଥ ଆମୟସଦ୍ଦୋ ରୋଗପରିୟାୟୋତି ଆହ ''ଅରୋଗା''ତି। ନତ୍ଥି ଆମୟୋ ଏତିସ୍ସାତି ଅନାମୟା।

୩୫୩।ଝାନଲାଭିନୋତି ଝାନଲାଭୀନଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣସ୍ସ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ।

୩୫୬। ସମୋଧାନୱସେନ ଦସ୍ସିୟିତ୍ଥାତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ସମୋଧାନୱସେନ ଭଜିୟିତ୍ଥାତି ସମ୍ଭତ୍ତୋ। ଅଭିମୁଖଂ ଲପିତ୍ଥାତି ଆଲପିତୋ। ଇମେହୀତି ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି।

୨୨୧। ପଚ୍ଛିମୱିକପ୍ପନୁପଗଚୀୱରାଦିକଥା

୩୫୯ ।କତପଂସୁକୂଲୋତି କତୋ ପଂସୁକୂଲୋ। ଇମିନା ''ପଂସୁକୂଲତୋ''ତି ପଦସ୍ସ ୱିସେସନପରପଦତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଗ୍ଗଳଆରୋପନେନାତି ଅଗ୍ଗଳଅସ୍ସ ଆରୋପନେନ। ''ସୁତ୍ତେନେୱା''ତି ଏତ୍ଥ ଏୱସଦ୍ଦେନ ପିଲୋତିକଂ ନିୱତ୍ତେତି। ଅଞ୍ଛିତ୍ୱା ଅଞ୍ଛିତ୍ୱାତି ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା। ଅଭିଧାତୁ ହି ଆକଡ୍ଢନତ୍ଥୋ। ''ସଙ୍ଘାଟିକୋଣୋ ଦୀଘୋ''ତି ଇମିନା ୱିକଣ୍ଣୋତି ଏତ୍ଥ ୱିସମୋ କଣ୍ଣୋ ୱିକଣ୍ଣୋତି କତ୍ୱା କଣ୍ଣସଦ୍ଦସ୍ସ କୋଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତଟତୋତି ଗଳଅନତୋ। ଲୁଜ୍ଜନ୍ତୀତି ୱଲିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଅଟ୍ଠପଦକନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଅଟ୍ଠପଦେନ ସିବ୍ବିତଂ ଅଟ୍ଠପଦକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଟ୍ଠପଦକଚ୍ଛିନ୍ନେନ ପତ୍ତମୁଖଂ ସିବ୍ବିତୁ''ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠପଦକଚ୍ଛିନ୍ନେନ ପତ୍ତମୁଖଂ ସିବ୍ବିତୁନ୍ତି ଅଟ୍ଠପଦଲିଖନେନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗବ୍ଭଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପତ୍ତମୁଖଂ ସିବ୍ବିତୁଂ। ''ଅଟ୍ଠପଦକଚ୍ଛନ୍ନେନା''ତିପି ପାଠୋ, ଅଟ୍ଠଫଲକାକାରେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୬୦। ''ଆଗନ୍ତୁକପତ୍ତମ୍ପି ଦାତୁ''ନ୍ତି ଇମିନା ଅନ୍ୱାଦିକନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଅନୁପଚ୍ଛା ଆଗନ୍ତୁକଭାୱେନ ଦୀୟତୀତି ଅନ୍ୱାଦିକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଚତୁତ୍ଥକ୍ଖରେନପି ପାଠୋ, ଅନୁପଚ୍ଛା ଆଗନ୍ତୁକଭାୱେନ ଧୀୟତି ଠପୀୟତୀତି ଅନ୍ୱାଧିକନ୍ତି କାତବ୍ବୋ। ଇଦଂ ପନାତି ଅନ୍ୱାଧିକଂ ପନ।

୩୬୧ ।ସେସଞ୍ଞାତୀନନ୍ତି ମାତାପିତୂହି ସେସଞ୍ଞାତୀନଂ। ୱିନିପାତେତିୟେୱାତି ୱିନସ୍ସନ୍ତୋ ନିପାତେତିୟେୱ।

୩୬୨। ''ୱସ୍ସିକୋ''ତି ସଙ୍କେତୀୟତି ଗଣ୍ହୀୟତୀତି ୱସ୍ସିକସଙ୍କେତନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସାତି ଆହ ''ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ''ତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୟସ୍ମା ୱା। ଆରଞ୍ଞକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାତି ଆରଞ୍ଞକେନ ଭିକ୍ଖୁନା।

୨୨୨। ସଙ୍ଘିକଚୀୱରୁପ୍ପାଦକଥା

୩୬୩।ଅଞ୍ଞତ୍ଥାତି ଦିନ୍ନଟ୍ଠାନତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ। ହଟାନିପି ଚୀୱରାନି ତୁୟ୍ହେୱ ସନ୍ତକାନୀତି ୟୋଜନା। ତେସନ୍ତି ଚୀୱରାନଂ। ଅଞ୍ଞୋତି ଏକକୱସ୍ସାୱାସିକତୋ ଅଞ୍ଞୋ। ପଞ୍ଚମାସେ ତଂ ସବ୍ବଂ ତସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୟନ୍ତି ଚୀୱରଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଚୀୱରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୟମ୍ପୀତି ଚୀୱରମ୍ପି। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ, ଗଣ୍ହାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱସ୍ସାୱାସତ୍ଥାୟାତି ୱସ୍ସଂ ଆୱାସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅତ୍ଥାୟ। ଠପିତୌପନିକ୍ଖେପତୋତି ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚକରେହି ୱଡ୍ଢିଂ ପୟୋଜେତ୍ୱା ଠପିତୌପନିକ୍ଖେପତୋ। ତତ୍ରୁପ୍ପାଦତୋତି ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଉପ୍ପାଦତୋ ନାଳିକେରଆରାମାଦିତୋ। ଇଦନ୍ତି ୱକ୍ଖମାନଂ। ଏତ୍ଥାତି ''ତସ୍ସେୱ ତାନି ଚୀୱରାନି ୟାୱ କଥିନସ୍ସ ଉବ୍ଭାରାୟା''ତି ୱଚନେ। ୟନ୍ତି ଚୀୱରଂ। ପନ ସଦ୍ଦୋ ୱିସେସତ୍ଥଜୋତକୋ। ଇଦନ୍ତି ପଦାଲଙ୍କାରମତ୍ତଂ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ। ଅଭିଲାପମତ୍ତନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ଅନତ୍ଥତକଥିନସ୍ସାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପଗେୱ ଅତ୍ଥତକଥିନସ୍ସାତି ଦସ୍ସେତି । ପଞ୍ଚମାସେତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗତ୍ଥେ ଉପୟୋଗୱଚନଂ। ତତୋତି ପଞ୍ଚମାସତୋ। ଅତୀତୱସ୍ସେ ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥସଙ୍ଘସ୍ସ ଇଦଂ ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଦେତି କିଂ? ଉଦାହୁ ଅନାଗତୱସ୍ସେତି ୟୋଜନା। ପିଟ୍ଠିସମୟେତି ଗିମ୍ହାନଂ ପଠମଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ଅସ୍ସୟୁଜପୁଣ୍ଣମୀ, ତାୱ ପିଟ୍ଠିସମୟୋ।

ୱସ୍ସାନତୋତି ୱସ୍ସାନମାସତୋ। ଏତ୍ଥାତି ଏତେସୁ ଚୀୱରେସୁ। କେଚି ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତମତ୍ଥନ୍ତି ତସ୍ସ ସଙ୍ଘିକଚୀୱରସ୍ସ କାରଣଂ। ତତ୍ଥେୱାତି

ଗତଟ୍ଠାନେ ଏୱ। ଏସାତି ସଙ୍ଘିକଚୀୱରହାରକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ତତ୍ରାତି ୱିହାରାଦୀସୁ। ନନ୍ତି ଚୀୱରହାରକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ।

ୱଣ୍ଣଂ ୱିହାରେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ତେନ ହୀ''ତିଆଦି। ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଭାଜେତବ୍ବାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସେୱାତି ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସେୱ।

ଏକେକଂ ଭାଗନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥ ଠାନେ ଅହମେୱ ଅସ୍ମୀତି ଯୋଜନା। ଦୁଗ୍ଗହିତାନି ହୋନ୍ତୀତି ସଙ୍ଘିକାନେୱ ହୋନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ମଯ୍ହମେୱିମାନି ଚୀୱରାନୀତି ଇସ୍ସରୱସେନ ଗହଣେ ଦୁଗ୍ଗହିତାନି। ମଯ୍ହେତାନି ପାପୁଣନ୍ତୀତି ଅନିସ୍ସରୱସେନ ଗହଣେ ସୁଗ୍ଗହିତାନୀତି ୱିସେସୋ।

ପାତିତେ କୁସେତି ଏତ୍ଥ ତପଚ୍ଚଯସ୍ସ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନକାଲିକଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଏକକୋଟ୍ଠାସେ''ତିଆଦି। ଗହିତମେୱାତି ଏକକୋଟ୍ଠାସେ ପାତିତସ୍ସ କୁସଦଣ୍ଡସ୍ସ ୱସେନ ''ଇମସ୍ସିଦ''ନ୍ତି ଏକକୋଟ୍ଠାସେ ୱିଦିତେ ସଙ୍ଖେପଂ ୱିଦିତତ୍ତା ଗହିତମେୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଇତୋୱାତି ସଚୀୱରଭଉତୋୱ। ୱିସୁଂ ସଜ୍ଜିଯମାନେତି ଚୀୱରେ ଚ ଭତ୍ତେ ଚ ୱିସୁଂ ସଜ୍ଜିଯମାନେ।

ଯଥା ପୁରିମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ''ଅଦଂସୂ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଥା ଅୱତ୍ୱା କସ୍ମା ଇଧ ''ଦେନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ସଣିକଂ ସଣିକଂ ଦେନ୍ତିଯେୱା''ତି। ସଣିକଂ ସଣିକଂ ଦେନ୍ତେ ଦାନକିରିଯାଯ ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ''ଦେନ୍ତୀ''ତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ପଚ୍ଛିନ୍ନଦାନତ୍ତାତି ପଚ୍ଛିନ୍ନଦାନକିରିଯଭାୱତୋ। ଇଦଂ ପନ ୱତ୍ଥୁ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମେ ଚ ଥେରାତି ନିଲୱାସିଆଦଯୋ ୱିନଯଧରପାମୋକ୍ଖା ଇମେ ଚ ଥେରା।

୨୨୩। ଉପନନ୍ଦସକ୍ୟପୁତ୍ତୱତ୍ଥୁକଥା

୩୬୪।ଏତ୍ଥାତି ଉପନନ୍ଦୱତ୍ଥୁମ୍ହି। ତସ୍ସାତି ଉପନନ୍ଦସ୍ସ। ଗାମକାୱାସିନୋତି ଗାମକେ ଆୱାସିନୋ। ଅଯନ୍ତି ଉପନନ୍ଦୋ। ମୁଖରୋତି ମୁଖଂ ଖରଂ ଏତସ୍ସାତି ମୁଖରୋ ଖକାରଲୋପୋ, ଅଥ ୱା ମୁଖଂ ଏତସ୍ସତ୍ଥୀତି ମୁଖରୋ ମତ୍ତୁତ୍ଥେ ପୱତ୍ତୋ ରପଚ୍ଚଯୋ ନିନ୍ଦତ୍ଥୱାଚକୋ। ଲହୁକାପତ୍ତୀତି ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତି। ତସ୍ସେୱାତି ଗହିତଭିକ୍ଖୁସ୍ସେୱ। ଧୁରନିକ୍ଖେପେ ସତୀତି ଯୋଜନା।

ଏକସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସତ୍ଥାଯ ଅଧିପ୍ପିଯତେ ଇଚ୍ଛିଯତେତି ଏକାଧିପ୍ପାଯୋ, ଏକପୁଗ୍ଗଲପଟିୱୀସୋ, ତେନାହ ''ଏକପୁଗ୍ଗଲପଟିୱୀସମେୱା''ତି। ଯଥା ଯଥାତି ଯେନ ଯେନାକାରେନ। ଯୋତି ପଟିୱୀସୋ। ''ତଥା ତଥା''ତି ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥାତି ''ଇଧ ପନା''ତିଆଦିୱଚନେ। ଏକେକସ୍ମିଂ ଆୱାସେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱାସଦ୍ଦୋ ଅଞ୍ଞେପି ଦ୍ୱୀହଦ୍ୱୀହାଦିୱାରେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯନ୍ତି ପଟିୱୀସଂ। ଏକୋ ପୁଗ୍ଗଲୋତି ଏକୋ ନିଜାୱାସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ। ଏୱନ୍ତି ଉପଡ୍ଢେ ଦିଯ୍ୟମାନେ। ଯତ୍ଥ ୱା ପନାତି ଏତ୍ଥ ଯସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଏୱଂ ପୁରିମସ୍ମି''ନ୍ତି। ପୁରିମସ୍ମିଂ ଆୱାସେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ । ତତୋତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ବହୁତରଂ ୱସିତୱିହାରତୋ''ତି। ଇଦଞ୍ଚାତି ''ଅମୁତ୍ର ଉପଡ୍ଢୋ ଚୀୱରପଟିୱୀସୋ ଦାତବ୍ବୋ''ତି ୱଚନଞ୍ଚ। ଏକସୀମୱିହାରେହୀତି ଏକିସ୍ସଂ ଉପଚାରସୀମାଯଂ ଠିତେହି ୱିହାରେହି। ନାନାସୀମୱିହାରେତି ନାନାଉପଚାରସୀମାଯଂ ଠିତେ ୱିହାରେ। ସେନାସନଗ୍ଗାହୋତି ପୁରିମୌପଚାରସୀମାଯଂ ସେନାସନଗ୍ଗାହୋ। ତତ୍ଥାତି ପସ୍ସମ୍ଭନୱିହାରେ। ସେସନ୍ତି ଚୀୱରତୋ ସେସଂ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ୱିହାରେସୁ। ଅନ୍ତୋସୀମଗତସ୍ସାତି ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାଯଂ ଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୁନୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଚୀୱରଂ ସେନାସନଗ୍ଗାହସ୍ସେୱ ପାପୁଣାତି, ସେସଂ ପନ ଆମିସଭେସଜ୍ଜାଦିସବ୍ବଂ ଅଞ୍ଞତ୍ତୱିହାରତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋସୀମଗତସ୍ସ ପାପୁଣାତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୨୨୪। ଗିଲାନୱତ୍ଥୁକଥା

୩୬୫।ମଞ୍ଚକେ ନିପାତେସୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ମଞ୍ଚକେ ନିପାତନଂ ନାମ ମଞ୍ଚକେ ନିପଜ୍ଜାପନନ୍ତି ଆହ ''ମଞ୍ଚକେ ନିପଜ୍ଜାପେସୁ''ନ୍ତି। ମୁତ୍ତକରୀସକିଲିଟ୍ଠନ୍ତି ମୁତ୍ତକରୀସେହି କିଲିଟ୍ଠଂ। ଯୋତି ଯୋ କୋଚି। ମନ୍ତି ମମ। ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱାଦାନୁସାସନୀକରଣେନା''ତି। ମମ ୱାଦସ୍ସ ଚ ଅନୁସାସନିଯା ଚ କରଣେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥାତି ''ଯୋ ଭିକ୍ଖୱେ ମଂ ଉପଟ୍ଠହେଯ୍ୟା''ତିଆଦିପାଠେ। ସୁତ୍ତସ୍ସ ନେଯ୍ୟତ୍ଥତ୍ତା ଅଗହେତବ୍ବତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଭଗୱତୋ ଚା''ତିଆଦି। ଯସ୍ସାତି ଗିଲାନସ୍ସ। ଉପଜ୍ଝାଯାଦଯୋତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଆଚରିଯସଦ୍ଧିୱିହାରିକଅନ୍ତେୱାସିକସମାନୁପଜ୍ଝାଯକସମାନାଚରିଯକସଙ୍ଖାତେ ପଞ୍ଚ ଜନେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଏକଚାରିକୋ ୱା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପଗେୱ ଅଞ୍ଞେସନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

୩୬୬।ଅଭିକ୍କମନ୍ତଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ଅଭିମୁଖଂ କମତୀତି ଅଭିକ୍କମନ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତେ ୱଡ୍ଢନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ୱଡ୍ଢନ୍ତଂ ୱା''ତି। ଆବାଧଂ ନାୱିକରୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନା ଅନ୍ତପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଇଦଂ ନାମ ଭୋଜନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଂୱିଧାତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଂୱିପୁବ୍ବୋ ଧାଧାତୁ କରଧାତ୍ୱତ୍ଥୋ,

କରଧାତୁ ଚ ସଦ୍ଦଧାତ୍ୱନ୍ତୋ, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଭେସଜ୍ଜଂ ଯୋଜେତୁ’’ନ୍ତି । ଅସ୍ସାତି ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକସ୍ସ। ଅନ୍ତରସଦ୍ଦସ୍ସ ମଜ୍ଝତ୍ଥାଦଯୋ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କାରଣଂ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

୨୨୫। ମତସନ୍ତକକଥା

୩୬୭।କାଲଙ୍କତେତି ଏତ୍ଥ କରଣଂ କତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କାଲକିରିଯାଯା’’ତି। ଅପଲୋକେତ୍ୱାତି ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଭନ୍ତେ ଭିକ୍ଖୁ କାଲଙ୍କତୋ, ତସ୍ସ ତିଚୀୱରଞ୍ଚ ପତ୍ତଞ୍ଚ ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକାନଂ ଦାତୁଂ ସଙ୍ଘଂ ଅପଲୋକେମୀ’’ତି ଅପଲୋକେତ୍ୱା।

୩୬୯।ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଲାଭେତି ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକାନଂ ଲଭିତବ୍ବେ।

ସବ୍ବେପି ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ କାଲଙ୍କତେ। କିଂ ୱଦନ୍ତି? ‘‘ସବ୍ବେପି…ପେ… ସାମିନୋ’’ତି ୱଦନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଦ୍ୱୀସୁ ୱାଦେସୁ ପଚ୍ଛିମୱାଦୋ ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯେନ ରୁଚ୍ଚତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଯନ୍ତି ଯଂ ୱତ୍ଥୁ। ‘‘ଯଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ…ପେ… ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ତନ୍ତି ପରିକ୍ଖାରଂ।

ସମକୋତି ସମଂ ପମାଣମେତସ୍ସ ଭାଗସ୍ସାତି ସମକୋ। ସଂୱିଦହନମତ୍ତମେୱାତି ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ କରୋହୀତି ସଜ୍ଜନମତ୍ତମେୱ। ଜେଟ୍ଠକଭାଗୋତି ଦିଗୁଣଭାଗୋ।

ଯୋ ପନାତି ଭିକ୍ଖୁ ପନ। ଏତ୍ଥାତି ବହୂସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ। ଯେନାତି ଯେନ କେନଚି, ଦିନ୍ନଂ ପଟିଯାଦିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକଦିୱସମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପଗେୱ ଦ୍ୱୀହାଦିକେତି ଦସ୍ସେତି। ସୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନ କେୱଲଂ ବହୁଦିୱସଂ ଉପଟ୍ଠାକୋଯେୱ, ଅଥ ଖୋ ସୋପୀତି ଦସ୍ସେତି। ସମୀପନ୍ତି ଗିଲାନସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ। ଆଗଚ୍ଛତୀତି ସମୀପମାଗଚ୍ଛତି।

ପଚ୍ଛାସୀସାଯାତି ଭାଗସ୍ସ ପଚ୍ଛାସୀସାଯ। ‘‘ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଜଗ୍ଗିସ୍ସାମୀ’’ତି ଇମିନା ‘‘ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନ ଜଗ୍ଗିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ନ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ଉପଟ୍ଠହନେ ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା।

ମାତୁଗାମୋପି ହୋତୂତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି କାଲଙ୍କତସ୍ସ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ। ସଚେପି ସହସ୍ସଂ ଅଗ୍ଘତି, ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକାନଂଯେୱ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅଞ୍ଞନ୍ତି ପତ୍ତଚୀୱରତୋ ଅଞ୍ଞଂ। ତେତି ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକା। ଅୱସେସନ୍ତି ପତ୍ତଚୀୱରତୋ ଅୱସେସଂ। ତତୋତି ବହୁକମହଗ୍ଘତୋ। ତିଚୀୱରପରିକ୍ଖାରୋତି ତିଣ୍ଣଂ ଚୀୱରାନଂ ପରିୱାରୋ। ସବ୍ବଞ୍ଚେତନ୍ତି ସବ୍ବମେୱ ଏତଂ ପରିକ୍ଖାରଂ। ଲଭତୀତି ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକୋ ଲଭତି।

ସୋତି କାଲଙ୍କତୋ। କସ୍ସଚୀତି ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା। ତସ୍ସେୱାତି ଦିନ୍ନଗାହକସ୍ସେୱ। ରୁଚିଯା ଏୱାତି କାମା ଏୱ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘସ୍ସେୱାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଠିତସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସେୱ। ଇଦଂ ୱିହାରେ ଠପିତପରିକ୍ଖାରେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ଗାମେ ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱା ଠପିତା ହୋନ୍ତି, ସକଲୋୱ ସଙ୍ଘୋ ଇସ୍ସରୋ। କସ୍ମା? ସଙ୍ଘସ୍ସେୱ ଦାଯଜ୍ଜଭାୱତୋ। ବହୂନମ୍ପୀତି ତୀହି ପଟ୍ଠାଯ ବହୂନମ୍ପି। ଇଦିସୱଚନଂ ଉପନିଧାଯ ସାସନେପି ଏକୋ ଦ୍ୱେ ବହୂତି ତୀଣି ୱଚନାନି ଅତ୍ଥେ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ସଦ୍ଦେ ପନ ଦ୍ୱିୱଚନବହୁୱଚନାନଂ ୱିସେସାଭାୱତୋ ଦ୍ୱିୱଚନଂ ନତ୍ଥୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଦିନ୍ନମେୱାତି ଅତ୍ତନୋଯେୱ ଅସନ୍ତକତ୍ତା, ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ସାଧାରଣତ୍ତା ଚ ଅଦିନ୍ନମେୱ। ସଚେ ସବ୍ବେ ମତା ଅନୁମତିଯା ଦେନ୍ତି, ସୁଦିନ୍ନମେୱ। ତନ୍ତି ସନ୍ତକଂ। ତେସୂତି ତେସୁ ସବ୍ବେସୁ।

୨୨୭। କୁସଚୀରାଦିପଟିକ୍ଖେପକଥା

୩୭୧। ‘‘ଅକ୍କନାଳଅମଯ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଅକ୍କନାଳଏନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅକ୍କନାଳନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ମକଚିମଯୋତି ଏତ୍ଥ ମକଚିସଦ୍ଦେନ ପୋତ୍ଥକସଦ୍ଦସ୍ସ ଗନ୍ଥାଦଯୋ ଅତ୍ଥେ ନିୱତ୍ତେତି। ମଯସଦ୍ଦେନ ପୁରିମନଯେନେୱ ନିବ୍ବତ୍ତତ୍ଥିତଂ ଦସ୍ସେତି। ସେସାନୀତି ଅକ୍କନାଳଅପୋତ୍ଥକେହି ସେସାନି କୁସଚୀରାଦୀନି। ତେସୂତି କୁସଚୀରାଦୀସୁ।

୩୭୨।ତିପଟ୍ଟଚୀୱରସ୍ସ ୱାତି ଇଦଂ ଦ୍ୱିପଟ୍ଟଚୀୱରସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଦାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେସନ୍ତି ସବ୍ବନୀଲକାଦୀନଂ। କଞ୍ଚୁକନ୍ତି ୱାରଣଂ। ତଞ୍ହି କଟିଯତି କାଯେ ବନ୍ଧିଯତୀତି କଞ୍ଚୁକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱେଠନେପୀତି ଉଣ୍ହୀସେପି। ତଞ୍ହି ଯସ୍ମା ଯେନ ସୀସେ ୱେଠିଯତି, ତସ୍ମା ୱେଠନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ରୁକ୍ଖଛଲ୍ଲିମଯନ୍ତି

ଏତ୍ଥ ରୁକ୍ଖଛଲ୍ଲିସଦ୍ଦେନ ତିରୀଟସଦ୍ଦସ୍ସ ୱକ୍କଲଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ୱକ୍କଲଞ୍ହି ନିୱସନାନଂ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ ତିରୋଭାୱଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଭାୱଂ ଏତି ଗଚ୍ଛତି ଅନେନାତି ୱା ରୁକ୍ଖଂ ତିରୋପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ହୁତ୍ୱା ଏତି ପୱତ୍ତତୀତି ୱା ତିରୀଟନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଭିଧାନେ (ଅଭିଧାନପ୍ପଦୀପିକାୟଂ ୪୪୨ ଗାଥାୟଂ) ପନ ତରୀଟନ୍ତି ତକାରେ ଇକାରୱିରହିତୋ ପାଠୋ ଅତ୍ଥି। ପାଦପୁଞ୍ଛନନ୍ତି ପାଦୋ ପୁଞ୍ଛିୟତି ସୋଧିୟତି ଅନେନାତି ପାଦପୁଞ୍ଛନଂ, ତାଲୁଜୋ ତତିୟକ୍ଖରୋ।

୩୭୪।ସନ୍ତେ ପତିରୂପକେ ଗାହକେତି ଏତ୍ଥ ପତିରୂପକୋ ନାମ ପଞ୍ଚମନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠସମ୍ଭତ୍ତୋ। ଇମିନା ପତିରୂପକେ ଗାହକେ ଅସତି ଅଦତ୍ୱା ସଙ୍ଘେନ ଭାଜିତେ ସୁଭାଜିତମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ସତ୍ତ ଜନାତି ପଞ୍ଚମନ୍ତୌମ୍ମତ୍ତକଖିତ୍ତଚିତ୍ତୱେଦନଟ୍ଟା ଚତ୍ତାରୋ, ଉକ୍ଖିତ୍ତକା ତୟୋତି ସତ୍ତ ଜନା।

୨୩୦। ସଙ୍ଘେ ଭିନ୍ନେ ଚୀୱରୁପ୍ପାଦକଥା

୩୭୬।ସଙ୍ଘୋ ଭିଜ୍ଜତୀତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱିକୋଟ୍ଠାସୱସେନ ଭିଜ୍ଜନମେୱାଧିପ୍ପେତଂ, ନ ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଆହ ‘‘ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା’’ତି। ଏକସ୍ମିଂ ପକ୍ଖେ ଚୀୱରାନି ଦେନ୍ତୀତି ୟୋଜନା। ଦ୍ୱିପକ୍ଖଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ସକଲସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତନ୍ତି ଚୀୱରଂ। ତସ୍ସେୱ ଚୀୱରନ୍ତି ତସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସସ୍ସ ଚୀୱରମେୱ। ୟତ୍ଥାତି ୟସ୍ମିଂ ଦେସେ। ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ପମାଣନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣୋଦକମେୱ ପମାଣଂ, ନ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମୋ। ତସ୍ମା ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା, ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ସାମିନୋ ହୋନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଉଭୋହିପି ପକ୍ଖେହୀତି ୟୋଜନା। ପରସମୁଦ୍ଦେତି ଜମ୍ବୁଦୀପେ। ସୋ ହି ସୀହଳଅଦୀପତୋ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ପାରତ୍ତା ପରସମୁଦ୍ଦୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତରୋ ପକ୍ଖୋତି ଦକ୍ଖିଣୋଦକସ୍ସ ଚ ଚୀୱରସ୍ସ ଚ ଲଦ୍ଧପକ୍ଖତୋ ଇତରୋ ଅଲଦ୍ଧୋ ପକ୍ଖୋ।

୨୩୨। ଅଟ୍ଠଚୀୱରମାତିକାକଥା

୩୭୯। ଇଦାନି ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନନୟେନାତି ‘‘ସୀମାୟ ଦେତୀ’’ତି କତ୍ତୁୱାଚକେନ କିରିୟାପଦେନ ଦାୟକପୁଗ୍ଗଲସଙ୍ଖାତକତ୍ତୁନୋ ଅଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନେନ ନୟେନ। ଏତ୍ଥାତି ଏତାସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ମାତିକାସୁ। ଅଟ୍ଠମା ମାତିକାତି ୟୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ଅଟ୍ଠସୁ ମାତିକାସୁ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ‘‘କତିକାୟ ଦେତୀ’’ତିଆଦୀସୁ।

ସୀମାୟ…ପେ… ଭାଜେତବ୍ବନ୍ତିଆଦିମ୍ହି ମାତିକାନିଦ୍ଦେସେ ପନ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ୟୋଜନା। ସୀମାୟ ଦେତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ୍ନରସ ସୀମା ୱେଦିତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତତ୍ଥାତି ପନ୍ନରସସୁ ସୀମାସୁ। ଉପଚାରସୀମା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ତକଂ ଠାନନ୍ତି ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନସ୍ସ ଏକନ୍ତେନ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ଏକନ୍ତେନ ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅପିଚା’’ତିଆଦି। ଧୁୱସନ୍ନିପାତତୋ ୱା ଖିପିତାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ପରିୟନ୍ତେ’’ତି ପଦଂ ପୁବ୍ବାପରାପେକ୍ଖଂ। ତସ୍ମା ତୀସୁ ନିସ୍ସକ୍କପଦେସୁ ୟୋଜେତବ୍ବଂ। ସା ପନାତି ଉପଚାରସୀମା ପନ। ଭିକ୍ଖୂସୁ ୱଡ୍ଢନ୍ତେସୁ ଆୱାସୋପି ୱଡ୍ଢତୀତି ମନସିକତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୂସୁ ୱଡ୍ଢନ୍ତେସୂ’’ତି। ସବ୍ବେସଂ ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱୁତ୍ତମେୱାତି ସୀମକଥାୟଂ (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୩୮, ୧୪୪) ୱୁତ୍ତମେୱ।

ଅପିଚ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ଅପିସଦ୍ଦୋ ପୁଚ୍ଛତ୍ଥୱାଚକୋ। କେହି ଠପିତାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ରାଜରାଜମହାମତ୍ତା ଠପେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲାଭସୀମାତି ଲାଭସ୍ସ ମରିୟାଦୋ। ୟନ୍ତି ୟୋ ଲାଭୋ। ଏତ୍ଥନ୍ତରେତି ଏତସ୍ମିଂ ଗାୱୁତାଦିଅନ୍ତରେ। ଲାଭସୀମା ନାମାତି ଲାଭେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା ସୀମା ନାମ। ତତ୍ଥାତି ବହୂସୁ ଜନପଦେସୁ। ଅନ୍ତରଦୀପା ଚାତି ମହାଦୀପତୋ ଅଞ୍ଞଦୀପା ଚ, ଖୁଦ୍ଦକଦୀପାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଏତ୍ଥେୱ ସୀମାୟାତି ଖଣ୍ଡସୀମାୟ ଏୱ। ତେସଂୟେୱାତି ଖଣ୍ଡସୀମଗତାନଂୟେୱ। ଏୱତ୍ଥଫଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଞ୍ଞେସେ’’ନ୍ତିଆଦି। ରୁକ୍ଖେ ୱା ପବ୍ବତେ ୱା ଠିତସ୍ସ ୱା ହେଟ୍ଠା ପଥୱୀମଜ୍ଝଗତସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁସ୍ସାତି ୟୋଜନା। ଇମିସ୍ସା ଉପଚାରସୀମାୟ ଠିତସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମାନସଂୱାସସୀମାୟାତି ମହାସୀମାୟ। ଖଣ୍ଡସୀମସୀମନ୍ତରିକାସୂତି ଖଣ୍ଡସୀମାୟଞ୍ଚ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୀମାନଂ ସୀମନ୍ତରିକାୟଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଗାମଟ୍ଠାନମ୍ପି ପାପୁଣାତି। ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାୟ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଗାମଟ୍ଠାନଂ ନ ପାପୁଣାତି ‘‘ଠପେତ୍ୱା ଗାମଞ୍ଚ ଗାମୂପଚାରଞ୍ଚା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା।

ଜମ୍ବୁୟା ଲକ୍ଖିତୋ ଦୀପୋ ଜମ୍ବୁଦୀପୋ। ତମ୍ବୋ ଲୋହିତୋ ପାଣି ହତ୍ଥୋ ଏତେସନ୍ତି ତମ୍ବପାଣିନୋ। ୱିଜୟକୁମାରାଦୟୋ ସତ୍ତସତା ଜନା। ତେସଂ ନିୱାସୋ ତମ୍ବପଣ୍ଣି, ସୋୟେୱ ଦୀପୋତି ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପୋ, ତସ୍ମିଂ। ସବ୍ବେସଂ ଭାଗନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ରେୱାତି ଜମ୍ବୁଦୀପେୟେୱ। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ।

ୟୋ ପନ ଭଣତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି କଥନତୋ, ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନନ୍ତି ମହାସିୱତ୍ଥେରଂ। ତିୟୋଜନାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ତତୋ ଊନାପି ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ସଙ୍ଗପେତନ୍ତି ସଙ୍ଗମ୍ପି ଏତଂ ଲାଭଗଣ୍ହନାଦିଂ। ଇତି ଆହଂସୂତି ୟୋଜନା।

କତିକାନଂ ଯଥିଚ୍ଛିତକତେନ ପୱତ୍ତା ବହୁ ହୋତି, ତସ୍ମା ଇଧ ଇଚ୍ଛିତକତିକଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସମାନଲାଭକତିକାଯା’’ତି । ତତ୍ରାତି ‘‘କତିକାଯ ଦେତୀ’’ତି ପାଠେ। ସନ୍ନିପତିତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଭାଜେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ୱିହାରସ୍ସ। ବୁଦ୍ଧାଧିୱୁତ୍ଥୋତି ବୁଦ୍ଧେନ ଅଧି ଇସ୍ସରୱସେନ ୱସିଯିତ୍ଥାତି ବୁଦ୍ଧାଧିୱୁତ୍ଥୋ। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକେନ ସାୱନମତ୍ତେନ। ନିସିନ୍ନୋୱାତି ନିସିନ୍ନୋ ଏୱ ହୋତି, ନିସିନ୍ନୋ ଇୱ ୱା। ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେପୀତି ତସ୍ମିଂ ପୋରାଣକାଦିୱିହାରେପି। ଏୱମେୱାତି ‘‘ଅଯଂ ପୋରାଣକୋ ୱିହାରୋ ତେନ ନୱୱିହାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମାନଲାଭଂ କାତୁଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତିଆଦିନା ଏୱମେୱ। ଇଧାତି ପୋରାଣକୱିହାରେ। ତସ୍ମିନ୍ତି ନୱୱିହାରେ। ଏୱନ୍ତି ଯଥା ଏକେନ ୱିହାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକୋ ୱିହାରୋ କାତବ୍ବୋ, ଏୱଂ ତଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଭିକ୍ଖାପଞ୍ଞତ୍ତିଯାତି ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖା ପଞ୍ଞପିଯତି ନିଚ୍ଚୱସେନ ଠପିଯତି ଏତ୍ଥାତି ଭିକ୍ଖାପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ପରିଚ୍ଚାଗପଞ୍ଞତ୍ତାପନଟ୍ଠାନେ’’ତି। ତସ୍ସାତି ‘‘ଯତ୍ଥ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଧୁୱକାରା କରିଯନ୍ତୀ’’ତିପାଠସ୍ସ। ଅତ୍ଥୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଯତ୍ଥ ୱାତି ଯସ୍ମିଂ ୱା ଠାନେ। ଅନେନାତି ଚୀୱରଦାଯକେନ। ସଲାକଭତ୍ତାଦୀନି ୱା ନିବଦ୍ଧାନି କାରିତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେନ ପନାତି ଚୀୱରଦାଯକେନ ପନ। ସକଲୋପି ୱିହାରୋତି ସକଲୋପି ସଆରାମୋ ୱିହାରୋ। ତତ୍ଥାତି ଚୀୱରଦାଯକେ। ଇମେତି ପାକୱତ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ତନଟ୍ଠାନାଦଯୋ ୱିହାରା। ଧୁୱେନ କରିଯନ୍ତୀତି ଧୁୱକାରା ୱିହାରା। ସୋତି ଚୀୱରଦାଯକୋ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ବହୂସୁ ୱିହାରେସୁ।

ତେହୀତି ବହୁତରେହି ଭିକ୍ଖୂହି। ଧୁୱକାରେସୂତି ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ। ଏକତ୍ଥାତି ଏକସ୍ମିଂ ଧୁୱକାରେ। ‘‘ସଚେ ଭିକ୍ଖୁଗଣନାଯ ଗଣ୍ହଥାତି ୱଦତୀ’’ତି ଇମିନା ସଚେ ନ ୱଦତି, ଭିକ୍ଖୁଗଣନାଯ ଭାଜେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି, ୱିହାରଗଣନାଯ ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତଥାତି ଯଥା ‘‘ଭିକ୍ଖୁଗଣନାଯ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱଦତି, ତଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥାତି ଭାଜେତବ୍ବୱତ୍ଥୂସୁ। ତନ୍ତି ମଞ୍ଚପୀଠକଂ, ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାତି ଦାଯକଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା, ୱଦତୀତି ଦାଯକୋ ୱଦତି। ସଙ୍ଘସ୍ସାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନ ଦାଯକସ୍ସେୱାତି ଦସ୍ସେତି।

ଉପଚାରସୀମାଯଂ ଠିତେନ ସଙ୍ଘେନ ଭାଜେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ । ସୀମଟ୍ଠସ୍ସାତି ଉପଚାରସୀମାଯଂ ଠିତସ୍ସ। ଅସମ୍ପତ୍ତସ୍ସାପୀତି ଭାଜନଟ୍ଠାନଂ ଅସମ୍ପତ୍ତସ୍ସାପି। ଅଲସଜାତିକାତି କୋସଜ୍ଜଜାତିକା। ଠିତିକାତି ପବନ୍ଧୱସେନ ଠିଯତେ ଠିତି, ସାଯେୱ ଠିତିକା। ଅଥ ୱା ‘‘ଠିତଟ୍ଠାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୩୭୯) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ତିଟ୍ଠତି ପବନ୍ଧୱସେନ ଏତ୍ଥାତି ଠିତି, ସାଯେୱ ଠିତିକାତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ଠିତିକଂ ଠପେତ୍ୱାତି ୱୀସତିୱସ୍ସସଙ୍ଖାତଂ ଠିତିକଂ ଠପେତ୍ୱା। ତେସନ୍ତି ଥେରାନଂ।

ସମ୍ପତ୍ତସମ୍ପତ୍ତାନନ୍ତି ଭାଜନଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତସମ୍ପତ୍ତାନଂ। ଅତ୍ତନୋ ୱିହାରଦ୍ୱାରେ ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅନ୍ତୋୱିହାରେଯେୱ ୱାତି ଯୋଜନା। ସୀମାତି ଉପଚାରସୀମା। ଥେରାସନଂ ଆରୂଳ୍ହେ ସତୀତି ଯୋଜନା। ୱସ୍ସଗ୍ଗେନାତି ୱସ୍ସଗଣନାଯ।

ପାଟେକ୍କନ୍ତି ପଚ୍ଚେକଂ। ସବ୍ବାନେୱ ଚୀୱରାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦୁବ୍ଭାସିତଦୁଗ୍ଗହିତାନମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ସଙ୍ଘିକାନେୱ ହୋନ୍ତୀ’’ତି। ଏକନ୍ତି ଦସସୁ ୱତ୍ଥେସୁ ଏକଂ।

ୱତ୍ଥସ୍ସେୱ ପୁପ୍ଫଂ ୱା ୱଲି ୱା ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ତେନାତି ପୁପ୍ଫୱଲିନା। ଏକଂ ତନ୍ତନ୍ତି ଏକଂ ସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଠିତିକାଯ ଠାନାଟ୍ଠାନେସୁ। ଦ୍ୱୀହିପି ଗହେତବ୍ବଂ ଠିତିକାଯ ଅଭାୱତୋ।

ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ଯଂ ଚୀୱରନ୍ତି ଯୋଜନା। ପଂସୁକୂଲିକାନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେମା’’ତି ୱା ‘‘ତୁମ୍ହଂ ଦେମା’’ତି ୱା ଅୱତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦେମ, ଥେରାନଂ ଦେମା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଂସୁକୂଲିକାନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ଭିକ୍ଖୁଥେରା ନାମ ହି ନ ଅତ୍ତନାଯେୱ ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେପି ବହୂ, ତସ୍ମା ୱଟ୍ଟତି। ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଅତ୍ତନା ଏକନ୍ତେନ ସଙ୍ଘୋଯେୱ, ତସ୍ମା ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସା’’ତି ୱୁତ୍ତେପି ନ ୱଟ୍ଟତି, ପଗେୱ ‘‘ତୁମ୍ହ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ।

ତତୋତି ବହୁୱତ୍ଥତୋ। ଗହେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ପଂସୁକୂଲିକାନଂ ଗହେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

ଯନ୍ତି ୱତ୍ଥଂ। ତତ୍ଥାତି ପରିକ୍ଖାରେସୁ। ସୁତ୍ତନ୍ତି ତନ୍ତଂ।

ଏୱଂ ଅନ୍ତୋସୀମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେମା’’ତି ଦିନ୍ନେ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ବହିସୀମାଯ ଦିନ୍ନେ ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଚେ ପନା’’ତିଆଦି। ଏକବଦ୍ଧା ଚାତି ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥମନତିକ୍କମିତ୍ୱା ଏକତୋବଦ୍ଧା ଚ। ଯେ ପନାତି ଭିକ୍ଖୂ ପନ।

ଉଭତୋସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେତୀତି ଏତ୍ଥ ଚତୁନ୍ନଂ ୱାକ୍ୟାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତେପି ଉଭତୋସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେତିଯେୱ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଉଭତୋସଙ୍ଘସ୍ସ ଦମ୍ମୀତି ୱୁତ୍ତେପୀ''ତିଆଦି। ଉଭତୋସଙ୍ଘଗ୍ଗହଣେନ ଗହିତତ୍ତାତି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉଭତୋସଙ୍ଘଗ୍ଗହଣେନ ଗହିତତ୍ତା। ''ଏସେୱ ନଯୋ''ତି ଇମିନା ଏକୱୀସତିପଟିୱୀସେ କତ୍ୱା ଏକୋ ଚେତିଯସ୍ସ ଦାତବ୍ବୋତି ନଯଂ ଅତିଦିସତି। ପାପୁଣନକୋଟ୍ଠାସୋ ନାମ ନତ୍ଥି ଚେତିଯସ୍ସ ଉଭତୋସଙ୍ଘଗ୍ଗହଣେନ ଅଗହିତତ୍ତା।

ତତ୍ଥାତି ଉଭତୋସଙ୍ଘପୁଗ୍ଗଲଚେତିଯେସୁ। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

ପୁବ୍ବେତି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଧରମାନକାଲେ। ତଦାତି ଯଦା ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ଧରତି, ତଦା। ପଟିମଂ ୱାତି ପଟିବିମ୍ବଂ ୱା। ତଞ୍ହି ଭଗୱତା ପଟି ସଦିସଂ ମାନୀଯତୀତି ପଟିମାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଚେତିଯଂ ୱାତି ଥୂପଂ ୱା। ସୋ ହି ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ଚିତିତବ୍ବଂ, ପୂଜେତବ୍ବଂ, ଇଟ୍ଠକାଦୀହି ୱା ଚିନିତବ୍ବନ୍ତି ଚେତିଯନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ଥାତି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେସୁ। ଯନ୍ତି କିରିଯାପରାମସନଂ। ଯଂ ଦେନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଦାନେ। ଅନିଯମୱାଚକସ୍ସ ''ଯୋ''ତି ସବ୍ବନାମସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ଗହଟ୍ଠୋ ୱା''ତି। ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁନ୍ତି ପୁବ୍ବକାଲଅପରକାଲକିରିଯାନଂ ୱିକାରୱସେନ ଅନିଯତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାପି ୱତ୍ତଂ କାତୁ''ନ୍ତି।

''ଦୂରମ୍ପି ହରିତ୍ୱା ପୂଜେତବ୍ବ''ନ୍ତି ଇମିନା ଜଙ୍ଘପେସନିକକମ୍ମଂ ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ହରନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗଚ୍ଛତୋତି ଅନାଦରେ ସାମିୱଚନଂ। ତନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଆହଟଭତ୍ତଂ।

ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥସଙ୍ଘସ୍ସାତି ୱସ୍ସଂ ୱସିତ୍ଥାତି ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥୋ। ଅଲୁତ୍ତକିତନ୍ତସମାସୋଯଂ, ସୋଯେୱ ସଙ୍ଘୋ ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥସଙ୍ଘୋ, ତସ୍ସ। ଯାୱତିକସଦ୍ଦୋ ଯତ୍ତକପରିଯାଯୋତି ଆହ ''ଯତ୍ତକା''ତି। ଦିସାପକ୍କନ୍ତସ୍ସାପୀତି ଅଞ୍ଞଂ ଦିସଂ ପକ୍କନ୍ତସ୍ସପି, ଦାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱଦନ୍ତୀତି ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯେହି ଅପରେ ଆଚରିଯା ୱଦନ୍ତି। ଏତନ୍ତି ୱଚନଂ।

ସମ୍ପତ୍ତାନନ୍ତି ଦିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତାନଂ। ସବ୍ବେସନ୍ତି ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସାନଂ ସବ୍ବେସଂ। ତତ୍ରାତି ୱିହାରେ। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ୱଦନେ ସତି, ତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ୱା। ୱସ୍ସଂ ୱସନ୍ତୀତି ୱସ୍ସଂୱସନ୍ତା, ତେସଂ। ଚୀୱରମାସେତି ଚୀୱରେନ ଲକ୍ଖିତେ ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକମାସେ।

ହେମନ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମୋ ଦିୱସୋତି ଫଗ୍ଗୁଣପୁଣ୍ଣମୀସଙ୍ଖାତୋ ହେମନ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମୋ ଦିୱସୋ। ୱସ୍ସାୱାସିକନ୍ତି ୱସ୍ସଂ ଆୱସନ୍ତାନଂ ଦାତବ୍ବଂ ଚୀୱରଂ। ଆରୋପେତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅତୀତୱସ୍ସାୱାସସ୍ସା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅତୀତୱସ୍ସାୱାସସ୍ସାତି ଅତୀତୱସ୍ସଂ, ଅତୀତୱସ୍ସେ ୱା ଆୱାସସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ। ତନ୍ତି ଚୀୱରଂ।

ଠପେତ୍ୱାତି ୱିହାରେ ଠପେତ୍ୱା। ସମ୍ପତ୍ତାନନ୍ତି ଇମଂ ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତାନଂ। ଇତୋତି ଚୀୱରଦାନକାଲତୋ। ତେତି ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେ ୱୁତ୍ଥଭିକ୍ଖୂ।

ଆଦିସ୍ସାତି ପଦସ୍ସ ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯନ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଆଦିସିତ୍ୱା''ତି। ଅଯମନ୍ତୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ତତ୍ରାତି ''ଯାଗୁଯା ୱା''ତିଆଦିପାଠେ। ଅଜ୍ଜତନାଯ ୱାତି ଅଜ୍ଜ ଭୱାନଂ ପୁଞ୍ଜିତ୍ତାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ୱା। ତେସନ୍ତି ନିମନ୍ତକାନଂ, ପୱିଟ୍ଠାନଂ ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେହି ନିମନ୍ତିତେହୀତି ନିମନ୍ତିତେହି ଯେହି ଭିକ୍ଖୂହି। ଯେସଂ ୱା ପତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସଂ ନ ପାପୁଣାତୀତି ସବ୍ବେସଂ ତେସଂ ନ ପାପୁଣାତି, କସ୍ମା? ଅନିମନ୍ତିତତ୍ତା। ତେସଂ ନ ପାପୁଣନ୍ତି, କସ୍ମା? ନିମନ୍ତିତଗେହଂ ଅପୱିଟ୍ଠତ୍ତା। ସୋତି ଦାଯକୋ।

ପୁବ୍ବେପୀତି ଇତୋ ପୁବ୍ବେପି। ଅସ୍ସାତି ଦାଯକସ୍ସ। ୱାସେତ୍ୱାତି ୱାସାପେତ୍ୱା। ସୋତି ଦାଯକୋ। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ, ୱସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତାନୀତି ଭେସଜ୍ଜାନି। ଇଦନ୍ତି ଚୀୱରଂ।

''ଅନ୍ତେୱାସିକାନଞ୍ଚା''ତି ପଦେନ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାପି ଗହେତବ୍ବା ଉଦ୍ଦେସାଦିୱସେନ ଅନ୍ତେ ୱସନସୀଲତ୍ତା। ଉଦ୍ଦେସଂ ଗହେତୁଂ ଆଗତୋ ଚ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚାତି ଇମେ ଅନ୍ତେ ଅୱସନସୀଲାପି ରୂଳ୍ହୀୱସେନ ଅନ୍ତେୱାସିକା ନାମ। ଇମିନା ନିସ୍ସଯଂ ଗହେତୁଂ ଆଗତୋ ଚ ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସ୍ସଯଂ ଗହିତପୁବ୍ବୋ ଚ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଉଦ୍ଦେସପରିପୁଚ୍ଛାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତାନଂ ସବ୍ବେସଂ ଉଦ୍ଦେସନ୍ତେୱାସିକାନଂ ପାପୁଣାତୀତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ସଦ୍ଧିୱିହାରିକନିସ୍ସଯନ୍ତେୱାସିକୌପସମ୍ପଦନ୍ତେୱାସିକପବ୍ବଜନ୍ତେୱାସିକାପି ଗହେତବ୍ବା ତେସମ୍ପି ନିବଦ୍ଧଚାରିକଭିକ୍ଖୁଭାୱତୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୯। ଚମ୍ମେଯ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୨୩୪। କସ୍ସପଗୋତ୍ତଭିକ୍ଖୁୱତ୍ଥୁକଥା

୩୮୦। ଚମ୍ମେଯ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକେ ଗଗ୍ଗରାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯାତି ଏତ୍ଥ ଗଗ୍ଗରସଦ୍ଦସ୍ସ ନାମସଦ୍ଦଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଗଗ୍ଗରନାମିକାଯ ଇତ୍ଥିଯା’’ତି। ଇମିନା ଗଗ୍ଗରସଦ୍ଦୋ ଗଗ୍ଗରୈତି ନାମଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିନିମିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଇତ୍ଥିଦବ୍ବଂ ୱଦତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତନ୍ତିପଟିବଦ୍ଧୋତି ତନ୍ତିଯା ପଟିବଦ୍ଧୋ। ‘‘ଉସ୍ସୁକ୍କମ୍ପି ଅକାସି ଯାଗୁଯା’’ତିଆଦୀସୁ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା । ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି କସ୍ସପଗୋତ୍ତନାମକସ୍ସ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ। ତନ୍ତେୱାତି ୱାସଭଗାମେଯେୱ।

୩୮୨। ଅଧମ୍ମେନ ୱଗ୍ଗକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀତିଆଦୀନଂ ନାନାକରଣନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୩୬। ଞତ୍ତିୱିପନ୍ନକମ୍ମାଦିକଥା

୩୮୫।ଅଞ୍ଞତ୍ରାପି ଧମ୍ମାତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମାତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନମେତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅଞ୍ଞତ୍ର ଧମ୍ମ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅଞ୍ଞତ୍ରା’’ତି ନିପାତପଯୋଗେ ଦୁତିଯାତତିଯାପଞ୍ଚମୀସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ସମ୍ଭୱତୋ ଉପଯୋଗୱଚନମ୍ପି ହୋତି। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ’’ତି। ‘‘ଭୂତେନ ୱତ୍ଥୁନା’’ତି ଇମିନା ଧମ୍ମସଦ୍ଦସ୍ସ ସଚ୍ଚତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଏସେୱ ନଯୋ’’ତି ଇମିନା ସଦ୍ଦସଭାୱମେୱ ସନ୍ଧାଯ ଅତିଦିସତି, ନ ଅତ୍ଥଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଏତ୍ଥ ପନା’’ତିଆଦି। ସତ୍ଥୁସାସନନ୍ତି ସତ୍ଥୁ ଆଣା। ସତ୍ଥୁଆଣା ନାମ ଞତ୍ତିଅନୁସାୱନାନଂ ସମ୍ପଦାତି ଆହ ‘‘ଞତ୍ତିସମ୍ପଦା ଅନୁସାୱନସମ୍ପଦା ଚା’’ତି। ‘‘ପଟିକୁଟ୍ଠଞ୍ଚେୱ କତଞ୍ଚା’’ତି ଇମିନା ପଟିକୁଟ୍ଠକତନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଦ୍ୱନ୍ଦୱାକ୍ୟଂ ଦସ୍ସେତି। ପଟିକୁସିତବ୍ବନ୍ତି ପଟିକୁଟ୍ଠଂ, କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି କତଂ, କମ୍ମଂ। ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଂ ଅଞ୍ଞେସୂ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯନ୍ତି କମ୍ମଂ।

୩୮୭।ପାଠଇଯାତି ୱିନଯପାଠଇଯା। ଯନ୍ତି କମ୍ମଂ, ନ କରିଯତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ। ସୋ ଚ ଖୋତି ସୋ ଚ ୱିହାରୋ, ଆଗତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କସ୍ମା ଞତ୍ତିଦୁତିଯଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମାନମେୱ ୱସେନ ଆଗତୋ, ନନୁ ଞତ୍ତିଅପଲୋକନକମ୍ମୱସେନପି ଆଗତେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ଯସ୍ମା ପନା’’ତିଆଦି। ଞତ୍ତିଦୁତିଯଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେସୁ ହାପନଂ ୱା ଅଞ୍ଞଥା କରଣଂ ୱା ଅତ୍ଥି ୱିଯ ଞତ୍ତିକମ୍ମେ ନତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ଞତ୍ତିକମ୍ମେ ଞତ୍ତିଟ୍ଠପନତୋ ଅଞ୍ଞକିଚ୍ଚସ୍ସ ଅସମ୍ଭୱତୋ ହାପନଂ ୱା ଅଞ୍ଞଥା କରଣଂ ୱା ନତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତାନୀତି ଞତ୍ତିକମ୍ମଅପଲୋକନକମ୍ମାନି। ସବ୍ବେସମ୍ପି କମ୍ମାନନ୍ତି ସବ୍ବେସମ୍ପି ଚତୁନ୍ନଂ କମ୍ମାନଂ। ପରତୋତି ପରସ୍ମିଂ ପରିୱାରାୱସାନେ (ପରି। ଅଟ୍ଠ। ୪୮୨)।

୨୩୭। ଚତୁୱଗ୍ଗକରଣାଦିକଥା

୩୮୮। ଯଦିଦଂ କମ୍ମନ୍ତି ଯୋଜନା। ତେସନ୍ତି ସଙ୍ଘାନଂ। କମ୍ମପ୍ପତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ କମ୍ମେନ, କମ୍ମସ୍ସ ୱା ପତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କମ୍ମଂ ପତ୍ତୋ’’ତି। ‘‘ସବ୍ବକମ୍ମେସୁ କମ୍ମପତ୍ତୋ’’ତି ପାଠଇନଯେନ ‘‘କମ୍ମେସୁ ପତ୍ତୋ’’ତି ଅତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତି। ଲୋକୱୋହାରୱସେନ ‘‘କମ୍ମେନ କମ୍ମସ୍ସ ୱା ପତ୍ତୋ’’ତି ଅତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତେୱ।

୩୮୯।ପରିସତୋତି ପରିସକାରଣା। ତତ୍ଥାତି ‘‘ଚତୁୱଗ୍ଗକରଣଞ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୱେ’’ତିଆଦିପାଠେ, ଚତୁୱୀସତିପୁଗ୍ଗଲେସୁ ୱା। କମ୍ମନାନାସଂୱାସକୋତି ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମକତୋ। ଲଦ୍ଧିନାନାସଂୱାସକୋତି ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁୱତ୍ତକୋ। ‘‘ହୁତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ‘‘ଭିକ୍ଖୁନୀଚତୁତ୍ଥୋ’’ତିଆଦୀସୁ ଚତୁୱୀସତିଯା ଠାନେସୁ କିରିଯାୱିସେସନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଭିକ୍ଖୁନୀ ଚତୁତ୍ଥୀ ଏତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୀଚତୁତ୍ଥୋ, ଚତୁୱଗ୍ଗୋ ସଙ୍ଘୋତିଆଦିନା ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ।

୩୯୩।ପରିୱାସାଦୀତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ମୂଲାଯକସ୍ସନମାନତ୍ତଅବ୍ଭାନାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତେସନ୍ତି ପରିୱାସାଦିକମ୍ମାନଂ। ପରତୋତି ପରସ୍ମିଂ ଚୂଳୱଗ୍ଗେ (ଚୂଳୱ। ଅଟ୍ଠ। ୭୫ ଆଦଯୋ)।

୩୯୪।ପଟିକୁଟ୍ଠକତକମ୍ମସ୍ସାତି ପଟିକୁଟ୍ଠସ୍ସ ହୁତ୍ୱା କତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ। ପକତତ୍ତସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ପକତିସୀଲସଙ୍ଖାତୋ ଅତ୍ତା ସଭାୱୋ ଏତସ୍ସାତି ପକତତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅୱିପନ୍ନସୀଲସ୍ସା’’ତି। ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଅନାପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସାପି ଅୱିପନ୍ନସୀଲତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପାରାଜିକଂ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନସ୍ସା’’ତି। ଇମିନା

ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋପି ପକତତ୍ତୋଯେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ସୋପି ହି ଇଧ ଅୱିପନ୍ନସୀଲୋ ନାମ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପନ ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିଭାୱତୋ ତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋପି ୱିପନ୍ନସୀଲୋଯେୱ ନାମ। ଆନନ୍ତରିକସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଅନନ୍ତରସଦ୍ଦସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧଞ୍ଚ ଣିକପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅତ୍ତନୋ ଅନନ୍ତରଂ ନିସିନ୍ନସ୍ସା''ତି। ତତ୍ଥ ''ଅତ୍ତନୋ''ତି ଇମିନା ଅନନ୍ତରସଦ୍ଦସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତି। ''ନିସିନ୍ନସ୍ସା''ତି ଇମିନା ଣିକପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୨୩୯। ଦ୍ୱେନିସ୍ସାରଣାଦିକଥା

୩୯୫।ୱତ୍ଥୁତୋତି ୱତ୍ଥୁକାରଣା। ତତ୍ଥାତି ''ଦ୍ୱେମା ଭିକ୍ଖୱେ''ତିଆଦିପାଠେ। ''ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ଇମିନା ''ଅପ୍ପତ୍ତୋ''ତିଆଦିସୁତ୍ତସ୍ସ ନେଯ୍ୟତ୍ଥଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତନ୍ତି ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମଂ। ପୁନ ତନ୍ତି ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମମେୱ। ଏସ ଭିକ୍ଖୁ ଅପ୍ପତ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କସ୍ମା ଅପ୍ପତ୍ତୋତି ଆହ ''ଯସ୍ମା''ତିଆଦି। ଆୱେଣିକଲକ୍ଖଣେନାତି ଅୱିନା ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତେନ ଲକ୍ଖଣେନ। ଅତ୍ତନା ଅୱିନା ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେନ ୱିସୁଂ ଭୂତେନ ଲକ୍ଖଣେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯଦି ଅପ୍ପତ୍ତୋ, କସ୍ମା ସୁନିସ୍ସାରିତୋତି ଆହ ''ଯସ୍ମା ପନସ୍ସା''ତିଆଦି। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ, କରେଯ୍ୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଂ ଚେ ସଙ୍ଘୋ ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମାଦିୱସେନ ନିସ୍ସାରେତି, ସୁନିସ୍ସାରିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ । ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ଯସ୍ମା ଅନୁଞ୍ଞାତା, ତସ୍ମା ସୁନିସ୍ସାରିତୋତି ଯୋଜନା। କିତ୍ତକେନ ଅଙ୍ଗେନ ଅନୁଞ୍ଞାତାତି ଆହ ''ଏକେନପି ଅଙ୍ଗେନା''ତି।

୩୯୬।ଓସାରଣାତି ଏତ୍ଥ ଓଉପସଗ୍ଗୱସେନ ସରଧାତୁ ପୱେସନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ପୱେସନା''ତି। ତତ୍ଥାତି ''ଓସାରଣା''ତିଆଦିପାଠେ। ଓସାରେତୀତି ଏତ୍ଥ ଅବ୍ଭାନାଦିୱସେନ ପୱେସନଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ''ଉପସମ୍ପଦକମ୍ମୱସେନା''ତି। ସହସ୍ସକ୍ଖତ୍ତୁମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ। ଏକୱାରାଦିକେ ପନ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି। ସାତିସାରାତି ସଦୋସା। ତଥାତି ଯଥା ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯା ସାତିସାରା, ତଥା। ସେସୋ କାରକସଙ୍ଘୋ ସାତିସାରୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନାଦଯୋ ପନ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ସୁଓସାରିତା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅନ୍ଧମୂଗବଧିରାନଂ ଅପଜ୍ଜିତାନମ୍ପି ଉପସମ୍ପଦା ରୁହତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେତି ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନାଦଯୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ।

୩୯୭।ଅଭୂତୱତ୍ଥୁୱସେନାତି ଅସଚ୍ଚୱତ୍ଥୁୱସେନ, ଅସଂୱିଜ୍ଜମାନୱତ୍ଥୁୱସେନ ୱା। ତତ୍ଥାତି ''ଇଧ ପନ ଭିକ୍ଖୱେ''ତିଆଦିପାଠେ। ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତାତି ଏତ୍ଥ ତପଚ୍ଚଯସ୍ସ କମ୍ମତ୍ଥେ ପୱତ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବା''ତି।

୨୪୧। ଉପାଲିପୁଚ୍ଛାକଥା

୪୦୦।ତତ୍ଥାତି ଉପାଲିପଞ୍ହେସୁ। ତସ୍ସପାପିଯସିକାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକା ପୁଚ୍ଛା କତାତି ଯୋଜନା। ଭିକ୍ଖୂନମ୍ପି ୱାରେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପିସଦ୍ଦେନ ''ନ କେୱଲଂ ଉପାଲିପଞ୍ହେସୁଯେୱ ଯୋଜେତବ୍ବାନି, ଅଥ ଖୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱାରେପୀ''ତି ଦସ୍ସେତି।

୨୪୨। ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମକଥା

୪୦୭। ''ଇଧ ପନ ଭିକ୍ଖୱେ ଭିକ୍ଖୁ ଭଣ୍ଡନକାରକୋ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ''ଇଧ ପନ ଭିକ୍ଖୱେ''ତିଆଦିପାଠେ। ଅନପଦାନୋତି ଏତ୍ଥ ଅପପୁବ୍ବୋ ଦାସଦ୍ଦୋ ଅୱଖଣ୍ଡନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଅପଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପରିଚ୍ଛେଦୋ''ତି। ନତ୍ଥି ଅପଦାନଂ ଅୱଖଣ୍ଡନଂ ଆପତ୍ତିପରିଯନ୍ତୋ ଏତସ୍ସାତି ଅନପଦାନୋତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ସାଯେୱ ପାଳି ୱୁତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ସଂ ପାଳିଯଂ। କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯଂ ପାଳିଅନୁସାରେନ ୱିଦିତୁଂ ନ ସକ୍କା ନ ହୋତୀତି ଯୋଜନା।

ଇତି ଚମ୍ପେଯ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୧୦। କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୨୭୧। କୋସମ୍ବକୱିୱାଦକଥା

୪୫୧। କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକେ ଅଯମନୁପୁବ୍ବିକଥା ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବାତି ଯୋଜନା। ୱିନଯଂ ପାଳିତୋ ଚ, ତଦତ୍ଥତୋ ଚ ଧାରେତୀତି ୱିନଯଧରୋ, ତଥା ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଧାରେତୀତି ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ। ତେସୂତି ଦ୍ୱୀସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ। ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ନିକ୍ଖମୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆଚମନୌଦକାୱସେସନ୍ତି ଆଚମେତି ଧୋୱତି

ଅନେନାତି ଆଚମନଂ, ତମେୱ ଉଦକଂ ଆଚମନୋଦକଂ, ତମେୱ ଅୱସେସଂ ଆଚମନୋଦକାୱସେସଂ, ଅୱସେସଆଚମନୋଦକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ଭିକ୍ଖୁନ୍ତି ସୁତ୍ତନ୍ତିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ। ଏତ୍ଥାତି ଆଚମନୋଦକାୱସେସଟ୍ଠପନେ। ''ସଚେ ହୋତି, ଦେସେସ୍ସାମୀ''ତି ଇମିନା ଅତ୍ତନୋ ସୁଙ୍କଚଭାୱଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାକାମତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ତେତି ତଯା, କଥନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଥ ୱା ତେତି ତୁଯ୍ହଂ, ନତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅସତିଯା କତତ୍ତା ଅନାପତ୍ତିପକ୍ଖେପି ଭୱେଯ୍ଯାତି ଆହ ''ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତୀ''ତି। ଏତ୍ଥ ପନ ଆପତ୍ତିଯେୱ। ସୋତି ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ।

ୱିନଯଧରୋପୀତି ୱିନଯଧରୋ ପନ, ଆରୋଚେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆପଜ୍ଜମାନୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ। ତେତି ୱିନଯଧରସ୍ସ ନିସ୍ସିତକା, ଆହଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ସୁତ୍ତନ୍ତିକସ୍ସ। ତେତି ସୁତ୍ତନ୍ତିକସ୍ସ ନିସ୍ସିତକା, ଆରୋଚେସୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ। ମୁସାୱାଦୀତି ଅଭୂତତୋ, ଅଭୂତଂ ୱା ୱଚନଂ ୱଦନସୀଲୋ। ଏସୋତି ୱିନଯଧରୋ। ତେତି ସୁତ୍ତନ୍ତିକସ୍ସ ନିସ୍ସିତକା, ଆହଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି କଲହୱଡ୍ଢନକାରଣା। ୱିନଯଧରୋ ଅକାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୪୫୩। ''ନ ତାୱ ଭିନ୍ନୋ''ତି ଇମିନା ଭିନ୍ନୋତି ଏତ୍ଥ ତପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅୱସ୍ସମ୍ଭାୱିଯତ୍ଥେ ଅନାଗତକାଲିକତଂ ଦସ୍ସେତି। ତମେୱତ୍ଥଂ ସହ ଉପମାଯ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅପିଚା''ତିଆଦି। ତନ୍ତି ସସ୍ସଂ। ''ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି ଇମିନା ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ଭିନ୍ନୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସୋ ଚ ଖୋତି ସଙ୍ଘୋ। କଲହୱସେନ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମ୍ଭମଅତ୍ଥୱସେନାତି ସଂୱେଗଅତ୍ଥୱସେନ। ସମ୍ଭମସଦ୍ଦୋ ହି ତୀସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ୱତ୍ତତି ଗାରୱେ, ଭୀତିଯଂ, ସଂୱେଗେ ଚାତି। ଇଧ ପନ ସଂୱେଗେ ୱତ୍ତତି। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଭିନ୍ନେ ସଂୱେଗଅତ୍ଥୱସେନାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଇଦଂ ହେଟ୍ଠା କଥିତାଯ ''ଭଯେ କୋଧେ ପସଂସାଯ''ନ୍ତି ଗାଥାଯ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୫) ଚସଦ୍ଦେନ ସମ୍ପିଣ୍ଡିତଂ ସମ୍ଭମଅତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥାତି ''ଭିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ''ତି ପାଠେ। ଆମେଡିତନ୍ତି ଆ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭଯାଦିପୀଳିତତ୍ତା ମେଡେନ ଉମ୍ମାଦେନ ଇତଂ କଥିତଂ ଆମେଡିତଂ।

୪୫୪।ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ଭଗୱା ୱଦେଯ୍ଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉକ୍ଖିପନ୍ତି ଅପନେନ୍ତୀତି ଉକ୍ଖେପକା। ଉକ୍ଖିତ୍ତମନୁୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁୱତ୍ତକା। ଏତେସନ୍ତି ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁୱତ୍ତକାନଂ। ପୁନ ଏତେସନ୍ତି ଉକ୍ଖେପକାନଂ। ପକ୍ଖୋତି ସଖା। ତନ୍ତିମେୱାତି ପାଠିଇମେୱ, ବୁଦ୍ଧପାରମେୱ ୱା।

୪୫୫।ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତୁମ୍ହେତି ଧମ୍ମୱାଦିନୋ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। କିଂ ଭଣଥାତି କିଂ ୱଚନଂ ଭଣଥ। ଇତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସଞ୍ଚାତି ଧମ୍ମୱାଦୀନଞ୍ଚ। ଇତରେସଞ୍ଚାତି ଅଧମ୍ମୱାଦୀନଞ୍ଚ। ଇମେତି ଅତ୍ତନୋ ପକ୍ଖେ ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ। ତେସନ୍ତି ଅଧମ୍ମୱାଦୀନଂ। ''କମ୍ମଂ କୋପେତୀ''ତି ''ନାନାସଂୱାସକଚତୁତ୍ଥୋ ଚେ ଭିକ୍ଖୱେ କମ୍ମଂ କରେଯ୍ଯ, ଅକମ୍ମଂ, ନ ଚ କରଣୀଯ''ନ୍ତି ୱଚନତୋ (ମହାୱ। ୩୮୯) କମ୍ମଂ କୋପେତି। ଇତରେସମ୍ପୀତି ଧମ୍ମୱାଦୀନମ୍ପି। ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ପକ୍ଖେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ଲଦ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋପି ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ନାନାସଂୱାସକୋ ହୋତିଯେୱ, ଅଯଂ ନଯୋ ୱୁତ୍ତନଯସ୍ସ ଅତ୍ଥତୋ ସିଦ୍ଧୋତି କତ୍ୱା ଇଧ ନ ୱୁତ୍ତୋ। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ, ପୱିସତି ଗଣ୍ହାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନିସିନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ଇମେତି ଅତ୍ତନୋ ପକ୍ଖେ ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ। ଇତରେତି ପରପକ୍ଖେ ଇତରେ ଭିକ୍ଖୂ। ତେସନ୍ତି ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ। ଯତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱା ପନ ପକ୍ଖେତି ଯସ୍ମିଂ କସ୍ମିଂଚି ୱା ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ପକ୍ଖେ। ଇମେ ଧମ୍ମୱାଦିନୋତି ଗଣ୍ହାତୀତି ତଂତଂପକ୍ଖଗତେ ଭିକ୍ଖୂ ଯାଥାୱତୋ ୱା ଅଯାଥାୱତୋ ୱା ''ଇମେ ଧମ୍ମୱାଦିନୋ''ତି ଗଣ୍ହାତି।

୪୫୬। କାଯେନ କତଂ କମ୍ମଂ କାଯକମ୍ମଂ, ୱଚିଯା କତଂ କମ୍ମଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ। ତତ୍ଥ କାଯକମ୍ମଂ ଉପଦଂସେନ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ପହରନ୍ତା ଉପଦଂସେନ୍ତି। ୱଚୀକମ୍ମଂ ଉପଦଂସେନ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ଫରୁସଂ ୱଦନ୍ତା ଉପଦଂସେନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''କାଯେନ ପହରନ୍ତା''ତିଆଦି। ଉପଦଂସେନ୍ତୀତି ପୱତ୍ତେନ୍ତି। ''କୋଧୱସେନା''ତି ଇମିନା ପେମୱସେନାତି ଅତ୍ଥଂ ନିୱତ୍ତେତି। ଅଧମ୍ମିଯାନୀତି ଅଧମ୍ମେନ କତ୍ତବ୍ବାନି। ''କିଚ୍ଚାନୀ''ତି ଇମିନା ଇଯପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଅସମ୍ମୋଦିକାତି ଏତ୍ଥ ଯକାରଲୋପୋତି ଆହ ''ଅସମ୍ମୋଦିକାଯା''ତି। ''କଥାଯା''ତି ଇମିନା ଅସମ୍ମୋଦଂ ଜନେତୀତି ଅସମ୍ମୋଦିକାତି କତ୍ୱା ଣିକପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଉପଚାରଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଉପଚାରୋ ନାମ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପହରନ୍ତାନଂ ହତ୍ଥସ୍ସ ପାପୁଣନଟ୍ଠାନଂ, ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆସନନ୍ତରିକାଯାତି ଏତ୍ଥ ଏକଂ ଆସନଂ ଅନ୍ତରଂ ବ୍ଯୱହିତଂ ଇମିସ୍ସା ନିସିନ୍ନକିରିଯାଯାତି ଆସନନ୍ତରିକାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଏକେକଂ ଆସନଂ ଅନ୍ତର''ନ୍ତି। ''କତ୍ୱା''ତି ଇମିନା କିରିଯାୱିସେସନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

୪୫୭-୮। ଅଯଂ ଅସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଧିପ୍ପାଯୋ କିରାତି ଯୋଜନା। ଏତେତି କୋଧାଭିଭୂତେ ଭିକ୍ଖୂ। ଭଗୱା ପନ କଥେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ଅନତ୍ଥୋ ଅତୋ''ତି ଇମିନା ଅନତ୍ଥତୋତି ପଦସ୍ସ ଓକାରଲୋପସନ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତି। ତେସଂ ପଦାନମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଏତସ୍ମା''ତିଆଦି। ''ଅଥ ୱା''ତିଆଦିନା ''ଅନତ୍ଥଦୋ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ''ସୁଗତୋ''ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ଦ-କାରସ୍ସ ତ-କାରଂ କତ୍ୱା ଅନତ୍ଥତୋତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଅନତ୍ଥଦୋତି ଅନତ୍ଥଂ ଦଦାତୀତି ଅନତ୍ଥଦୋ।

୪୬୪।ପୁଥୁସଦ୍ଦୋତି ଏତ୍ଥ ପୁଥୁସଦ୍ଦୋ ମହନ୍ତପରିୟାୟୋତି ଆହ ‘‘ମହା’’ତି। ଅସ୍ସାତି ଭଣ୍ଡନକାରକସ୍ସ ଜନସ୍ସ। ସମଜନୋତି ଏତ୍ଥ ସମସଦ୍ଦୋ ସଦିସପରିୟାୟୋତି ଆହ ‘‘ଏକସଦିସୋ’’ତି, ତୁଲ୍ୟାଧିକରଣସମାସୋୟଂ। ଭଣ୍ଡନକାରକୋ ଅୟଂ ଜନୋତି ଯୋଜନା। ତସ୍ମାତି ଭଣ୍ଡନକାରକେସୁ ଜନେସୁ। ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଏକଂ ଇଦଂ କାରଣନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନ ମଞ୍ଞିତ୍ଥାତି କୋଚି ଏକୋପି ନ ମଞ୍ଞିତ୍ଥାତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ଅମଞ୍ଞରୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆୱିଭତ୍ତିୟା ‘‘ରୁ’’ନ୍ତି ଆଦେସୋ ଦସ୍ସିତୋ।

ପରିମୁଟ୍ଠାତି ପରିମୁଟ୍ଠା ସତି ଏତେସନ୍ତି ପରିମୁଟ୍ଠାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପରିମୁଟ୍ଠସତିନୋ’’ତି। ଅଟ୍ଠକ୍ଖରଗାଥାୟଂ ‘‘ପଞ୍ଚମଂ ଲଘୁ ସବ୍ବତ୍ଥା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଞ୍ଚମସ୍ସ ରାକାରସ୍ସ ରସ୍ସୋ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ରାକାରସ୍ସ ରସ୍ସାଦେସୋ କତୋ’’ତି। କଥଂ ଭାଣିନୋତି ୱାଚଂ ଭାଣିନୋ। ମୁଖାୟାମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆୟାମସଦ୍ଦୋ ୱିତ୍ଥାରପରିୟାୟୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ଚ ନାମ ପସାରଣନ୍ତି ଆହ ‘‘ପସାରେତୁ’’ନ୍ତି। ସମ୍ପଦାନତ୍ଥଜୋତକେନ ତୁଂପଚ୍ଚୟେନ ସମ୍ପଦାନତ୍ଥେ ଉପୟୋଗୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ନୀତାତି କମ୍ମୱାଚକସ୍ସ କିତସ୍ସ ଅପ୍ପଧାନକମ୍ମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଇମଂ ନିଲ୍ଲଜ୍ଜଭାୱ’’ନ୍ତି। ଦ୍ୱିକମ୍ମକଧାତୁଭାୱତୋ ‘‘ଅତ୍ତନୋ’’ତି ପଧାନକମ୍ମମ୍ପି ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବଂ। ତନ୍ତି କଲହଂ। ‘‘ଜାନ’’ନ୍ତି ପଦେନ ‘‘ୱିଦୂ’’ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ୱାକ୍ୟଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ୱିଦନ୍ତି ଜାନନ୍ତୀତି ୱିଦୂତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ସାଦୀନୱୋତିଆଦୀନୱେନ ଦୋସେନ ସହ ପୱତ୍ତୋ। ଅୟନ୍ତି କଲହୋ।

ଯେଚ ତଂ ଉପନୟ୍ହନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସୟଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଆଘାତ’’ନ୍ତି। ଯେତି ଜନା। ଉପନୟ୍ହନ୍ତି ଉପନହନ୍ତି ବନ୍ଧନ୍ତି। ସନନ୍ତନୋତି ଏତ୍ଥ ସନନ୍ତନସଦ୍ଦୋ ପୁରାଣପରିୟାୟୋତି ଆହ ‘‘ପୋରାଣୋ’’ତି।

‘‘ଅଞ୍ଞେ’’ତି ଇମିନା ପରେତି ଏତ୍ଥ ପରସଦ୍ଦସ୍ସ ପଚ୍ଛାଭାଗତ୍ଥାଦୟୋ ନିୱାରେତି। ମୟମେତ୍ଥ ୟମାମସେତି ଏତ୍ଥ ଏତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସୟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ’’ତି। ୟମୁଧାତୁ ଉପୟମନତ୍ଥୋ ସେକାରୋ ନିପାତମତ୍ତୋତି ଆହ ‘‘ଉପୟମାମା’’ତି। ‘‘ସତତଂ ସମିତଂ ମଚ୍ଚୁସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ଇମିନା ‘‘ନ ଜାନନ୍ତୀ’’ତି ପଦସ୍ସ ଆକାରଂ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମାତି ମହାଜନକାୟେ ଯେ ପଣ୍ଡିତାତି ଯୋଜନା। ଏୱଂ ହୀତି ଏୱମେୱ। ଜାନନ୍ତା ତେ ପଣ୍ଡିତା ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ମେଧନ୍ତା ହିଂସନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ମେଧଗା କଲହା। କେଚି ମେଧଧାତୁତୋ ଣ୍ୱୁପଚ୍ଚୟଂ ୱଦନ୍ତି, ତେସଂ ମତେନ ମେଧକାତି ପଠମକ୍ଖରେନ ପାଠୋ ଭୱେୟ୍ୟ।

ତେସମ୍ପୀତି ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଦୀଘାୱୁକୁମାରାନମ୍ପି। ସଙ୍ଗତୀତି ସମାଗମୋ। ୱୋତି ତୁମ୍ହାକଂ। ଯେସଂ ତୁମ୍ହାକଂ ନେୱ ମାତାପିତୂନଂ ଅଟ୍ଠୀନି ଛିନ୍ନାନି, ନ ପାଣା ହତା, ନ ଗୱସ୍ସଧନାନି ହଟାନି। ତେସଂ ତୁମ୍ହାକଂ କସ୍ମା ସଙ୍ଗତି ନ ହୋତୀତି ଯୋଜନା।

ସବ୍ବାନି ପରିସ୍ସୟାନୀତି ଏତ୍ଥ ସବ୍ବାନୀତି ୱୁତ୍ତକାରଣଞ୍ଚ ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପାକଟପରିସ୍ସୟେ ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସୟେ ଚା’’ତି। ‘‘ଅଭିଭୱିତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଅଭିଭୁୟ୍ୟାତି ପଦସ୍ସ ତ୍ୱାପଚ୍ଚୟନ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତେନାତି ନିପକେନ ସହାୟେନ।

ରାଜାୱାତି ଏତ୍ଥ ରାଜା ଇୱାତି ପଦୱିଭାଗଂ କତ୍ୱା ରାଜସଦ୍ଦସ୍ସ ଉପଲକ୍ଖଣୱସେନ ମହାଜନକ, ଅରିନ୍ଦମରାଜାନୋ ଚ ଇୱସଦ୍ଦସ୍ସ ଓପମ୍ମତ୍ଥଜୋତକଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଥା’’ତିଆଦି। ରଟ୍ଠୱିଜିତସଦ୍ଦା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୟାୟା। ୱିସେସନୱିସେସ୍ସାନଂ କାମାଚାରତୋ ଗମ୍ୟମାନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ୱିଜିତଂ ରଟ୍ଠ’’ନ୍ତି। ‘‘ମାତଙ୍ଗୋ ଅରଞ୍ଞେ ନାଗୋ ଇୱା’’ତି ଇମିନା ପଦୱିଭାଗଂ ଦସ୍ସେତି। ତେସଂ ପଦାନଂ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମାତଙ୍ଗୋତି ହତ୍ଥୀ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତିଆଦି। ‘‘ହତ୍ଥୀ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଇମିନା ମହନ୍ତୋ ଅଙ୍ଗୋ ସରୀରମେତସ୍ସାତି ମାତଙ୍ଗୋତି ୱଚନତ୍ଥେନ ହତ୍ଥୀ ମାତଙ୍ଗୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ମହନ୍ତସଦ୍ଦସ୍ସ ମାତାଦେସୋ। ନାଗସଦ୍ଦୋ ଉରଗେ ଚ ହତ୍ଥିମ୍ହି ଚ ନାଗରୁକ୍ଖେ ଚ ଉତ୍ତମେ ଚ ନାମପଞ୍ଞତ୍ତିୟଞ୍ଚାତି ପଞ୍ଚସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ୱତ୍ତତି, ଇଧ ଉତ୍ତମତ୍ଥେତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ନାଗୋତି ମହନ୍ତାଧିୱଚନମେତ’’ନ୍ତି। ମାତଙ୍ଗରଞ୍ଞେୱାତି ଏତ୍ଥ ଇୱସଦ୍ଦସ୍ସ ଓପମ୍ମତ୍ଥଜୋତକଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅତ୍ଥଯୋଜନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଥା ହୀ’’ତିଆଦି। ‘‘ଯଥା ଚ ପାଲିଲେୟ୍ୟକୋ’’ତି ଇମିନା ମାତଙ୍ଗନାଗସ୍ସ ସରୂପଂ ଉପଲକ୍ଖଣେନ ଦସ୍ସେତି।

୨୭୫। ପାଲିଲେୟ୍ୟକଗମନକଥା

୪୬୭।ପାଲିଲେୟ୍ୟକନ୍ତି ପଲିଲୱନସଣ୍ଡେ ୱସନ୍ତହତ୍ଥିନାଗଂ। ‘‘ହତ୍ଥୀ’’ତି ଚ ‘‘ନାଗୋ’’ତି ଚ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ପରିୟାୟଭାୱେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଧିକତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ମହାହତ୍ଥୀ’’ତି। ପୁରତୋ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତେହି ତେହି ହତ୍ଥିଆଦୀହି ଛିନ୍ନଗ୍ଗାନୀତି ଯୋଜନା। ଓଭଗ୍ଗୋଭଗ୍ଗନ୍ତି ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅଧୋପାତିତଂ ଓଭଗ୍ଗନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ପାତିତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଉଚ୍ଚଟ୍ଠାନତୋ’’ତି ଇମିନା ଅୱୁପସଗ୍ଗସ୍ସ ଅଧୋତ୍ଥଂ ନୟେନ ଦସ୍ସେତି। ଏତସ୍ସାତି ହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ। ତେତି ହତ୍ଥିଆଦୟୋ। ତେହୀତି ହତ୍ଥିଆଦୀହି। ପିୱନ୍ତେହି ତେହୀତି ଯୋଜନା। କଦ୍ଦମୋଦକାନୀତି କଦ୍ଦମେନ ସଂସଟ୍ଠାନି ଉଦକାନି।

ଈସାଦନ୍ତସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଈସାୟ ସଦିସୋ ଦନ୍ତୋ ଇମସ୍ସାତି ଈସାଦନ୍ତୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ରଥଈସାସଦିସଦନ୍ତସ୍ସା’’ତି। ‘‘ରଥଈସା’’ତି ଇମିନା

ନଙ୍ଗଲଈସଂ ନିୱତ୍ତେତି। ଯଦେକୋତି ଯଂ ଏକୋ। ଯଂସଦ୍ଦୋ କାରଣତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଯସ୍ମା’’ତି। ଅସ୍ସ ନାଗସ୍ସାତି ହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ। ନାଗେନାତି ବୁଦ୍ଧନାଗେନ।

ଯଥାଭିରନ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିଉକଂ କାଲଂ ରମତୀତି ଆହ ‘‘ତେମାସ’’ନ୍ତି। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକେନ ତେମାସୱିହରଣେନ। ପତ୍ଥଟା ଅହୋସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ।

‘‘କୋସମ୍ବିନିୱାସିନୋ’’ତି ଇମିନା କୋସମ୍ବିଯଂ ନିୱସନ୍ତୀତି କୋସମ୍ବକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୨୭୬। ଅଟ୍ଠାରସୱତ୍ଥୁକଥା

୪୭୧। ‘‘ଲଦ୍ଧିଗ୍ଗହଣ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଆଦୀଯତେ ଆଦାଯୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୪୭୫।ତଂ ଦିୱସମେୱାତି ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଘସାମଗ୍ଗିକରଣଦିୱସେଯେୱ।

୪୭୬।ନ ମୂଲା ମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ମୂଲତୋ ମୂଲଂ ନ ଗନ୍ତ୍ୱାୱ। ‘‘ଅତ୍ଥତୋ ଅପଗତା’’ତି ଇମିନା ଅତ୍ଥତୋ ଅପେତା ଅତ୍ଥାପେତାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ବ୍ୟଞ୍ଜନମତ୍ତଂ ଉପେତା’’ତି ଇମିନା ବ୍ୟଞ୍ଜନମତ୍ତଂ ଉପେତା ଉପଗତା ବ୍ୟଞ୍ଜନୂପେତାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୪୭୭।ଅଡ୍ଢେସୁ ଜାତେସୂତି ଏତ୍ଥ ଜାତସଦ୍ଦୋ ଉପ୍ପନ୍ନପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ୱିନଯଅଡ୍ଢେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୂ’’ତି। ତଞ୍ଚ ପଦଂ ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସ କିଚ୍ଚେସୂ’’ତିଆଦୀସୁ ସବ୍ବପଦେସୁ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ମହତ୍ଥିକୋତି ମହନ୍ତୋ ଉପକାରସଙ୍ଖାତୋ ଅତ୍ଥୋ ଇମସ୍ସାତି ମହତ୍ଥିକୋତି ଦସ୍ସନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମହାଉପକାରୋ’’ତି।

ଅନାନୁୱଜ୍ଜୋ ପଠମେନାତି ଏତ୍ଥ ପଠମସଦ୍ଦୋ ତାୱପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତାୱା’’ତି। ସୀଲତୋତି ସୀଲେନ। ଉପେକ୍ଖିତାଚାରୋତି ଉପପତ୍ତିତୋ ଇକ୍ଖିତାଚାରୋ। ‘‘ଅପେକ୍ଖିତାଚାରୋ’’ତିପି ପାଠୋ। ଉପପରିକ୍ଖିତାଚାରୋତି ଉପପରିକ୍ଖିତୋ ଆଚାରୋ ଏତସ୍ସାତି ଉପପରିକ୍ଖିତାଚାରୋ।

ୱିସଯ୍ହାତି ଏତ୍ଥ ୱିପୁବ୍ବୋ ସହଧାତୁ ଅଭିଭୱନତ୍ଥୋ, ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯୋ ଚ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଭିଭୱିତ୍ୱା’’ତି। ଅନପଗତନ୍ତି କାରଣତୋ ଅନପେତଂ। ଭଣନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯସ୍ମା ହୀ’’ତିଆଦି। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ, ନ ହାପେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଉସୂଯାଯା’’ତି ଇମିନା ଦୋସାଗତିଗମନସ୍ସ ଗହିତତ୍ତା ‘‘ଅଗତିଗମନୱସେନା’’ତି ଇମିନା ପାରିସେସନଯେନ ଅୱସେସଅଗତିଗମନମେୱାଧିପ୍ପେତଂ। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ଛମ୍ଭତି ଚେୱାତି ଥମ୍ଭତି ଚେୱ, ଥଦ୍ଧଂ କରୋତି ଚେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱେଧତି ଚାତି କମ୍ପତି ଚ। ଯୋ ଚାତି ଭିକ୍ଖୁ ପନ। ଇଦିସୋତି ଉସୂଯାଯ ୱା ଅଗତିଗମନେନ ୱା ଭଣନସଙ୍ଖାତୋ ଏଦିସୋ ନ ହୋତି।

କିଞ୍ଚ ଭିଯ୍ୟୋତି ନିପାତସମୁଦାଯୋ, ତତୋ ୱୁତ୍ତତୋ ଅତିରେକଂ କଥେତବ୍ବଂ କିଂ ପନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସା ଗାଥାଯ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। କାଲାଗତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଗହେତବ୍ବକାଲଞ୍ଚ ସତ୍ତମୀତପ୍ପୁରିସସମାସଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କଥେତବ୍ବଯୁତ୍ତକାଲେ ଆଗତ’’ନ୍ତି। ୱଚୋତି ପଦଂ ନ ୱଚନପଧାନଂ, ୱଚନୱନ୍ତପୁଗ୍ଗଲୋଯେୱ ପଧାନନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱଦନ୍ତୋ’’ତି।

ଆଚେରକମ୍ହି ଚ ସକେତି ଏତ୍ଥ ଆଚରିଯସ୍ସ ଏସୋ ଆଚେରକୋ, ସସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଏସୋ ସକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିଯୱାଦେ’’ତି। ଗାଥାଭାୱତୋ ଆଚରିଯସଦ୍ଦସ୍ସ ଆଚେରାଦେସୋ କାତବ୍ବୋ। ‘‘ୱାଦେ’’ତି ଇମିନା ଇଦମତ୍ଥେ ପୱତ୍ତସ୍ସ ଣିକପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଲଂ ପମେତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଲଂସଦ୍ଦୋ ସମତ୍ଥତ୍ଥୋ, ପମସଦ୍ଦୋତୁଲନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ତୁଲଯିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ’’ତି। କଥେତୱେତି ଏତ୍ଥ ତୱେସଦ୍ଦୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଭାୱୱାଚକୋ, ଇଧ ପନ କମ୍ମୱାଚକୋତି ଆହ ‘‘କଥେତବ୍ବେ’’ତି। ୱିରଦ୍ଧଟ୍ଠାନକୁସଲୋତି ୱିରଦ୍ଧଟ୍ଠାନେ କୁସଲୋ।

ଅଯଂ ଗାଥା ୱୁତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି କଥେତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ହେତ୍ଥତ୍ଥୋତି ଅଯଂ ଏୱ ଏତ୍ଥ ଗାଥାଯଂ ଅତ୍ଥୋତି ଯୋଜନା। ‘‘ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ୱଜନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ୱଜଧାତୁଯା ଗତ୍ୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିଯୱାଦ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘ସକଂ ଆଦାଯ’’ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଆଚରିଯୱାଦୋ ହି ଆଦାତବ୍ବତୋ ଗହେତବ୍ବତୋ ଆଦାଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ। ତଦନୁରୂପନ୍ତି ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ। ବ୍ୟାକରମାନୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଟ୍ଠହି ଦୂତଙ୍ଗେହୀତି ‘‘ସୋତା ଚ ହୋତି, ସାୱେତା ଚ, ଉଗ୍ଗହେତା ଚ, ଧାରେତା ଚ, ୱିଞ୍ଞାତା ଚ, ୱିଞ୍ଞାପେତା, ଚ କୁସଲୋ ଚ ସହିତାସହିତସ୍ସ, ନୋ ଚ

କଲହକାରକୋ’’ତି (ଚୂଳ୍ଟଅଓ। ୩୪୭; ଅ। ନି। ୮।୧୬) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେହି ଅଟ୍ଠହି ଦୂତସ୍ସ ଅଙ୍ଗେହି। କସ୍ସ ଦୂତେୟ୍ୟକମ୍ମନ୍ତି ଆହ ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସା’’ତି। ଦୂତସ୍ସ ଏତାନି ଦୂତେୟ୍ୟାନି, ତାନିଯେୱ କମ୍ମାନି ଦୂତେୟ୍ୟକମ୍ମାନି, ତେସୁ। ଇଦନ୍ତି ଅଟ୍ଠଜାକଂ, ୱୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଅଥ ୱା ଇଦନ୍ତି ଅଯମଟ୍ଠୋ। ୱୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତୋ ହୋତି। ପଚ୍ଛିମନଯେ ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଆନେତ୍ୱା ହୱନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତୀତି ଆହୱୋ ଦାଯକା, ତେସଂ ଆହୂନଂ। ଆନେତ୍ୱା ହୁନିତବ୍ବଂ ପୂଜେତବ୍ବନ୍ତି ଆହୁତି, ତଂ ଆହୁତିଂ। ସଙ୍ଘସ୍ସ କିଚ୍ଚେସୂତି ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତସ୍ସ ତସ୍ସ କିଚ୍ଚସ୍ସା’’ତି। କରୱଚୋତି ଏତ୍ଥ ‘‘ୱଚୋକରୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଗାଥାଭାୱତୋ ପଦୱିପରିଯାଯୱସେନ ‘‘କରୱଚୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋତି ଆହ ‘‘ୱଚନଂ କରୋନ୍ତୋ’’ତି। ‘‘ୱଚନକରଣେନା’’ତି ଇମିନା ‘‘ନ ତେନ ମଞ୍ଞତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତି।

ଆପନ୍ନମାନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆପତ୍ତିଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସା ଚାତି ଏତ୍ଥ ଷ୍ଠୀୱଚନସ୍ସ ସ୍ୱାଦେସୋ କାତବ୍ବୋ। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ, ୱିନଯକମ୍ମାକାରେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେସୂତି ଯତ୍ତକେସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ। ଉଭଯେ ଏତେ ୱିଭଙ୍ଗାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନପଦସ୍ସାତି ପଦସଦ୍ଦୋ କାରଣଟ୍ଠୋ, ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ସାମିୱଚନୋ ଚ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନକାରଣେ’’ତି। ‘‘କୁସଲୋ’’ତି ଇମିନା ଛେକୋ ପଣ୍ଡିତୋ, କୁଚ୍ଛିତଂ ପାପଂ ୱିଦତି ଜାନାତୀତି କୋୱିଦୋତି ୱଚନତ୍ଥେନ କୋୱିଦୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି।

ଆଚରନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗଚ୍ଛତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ୱତ୍ତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଓସାରଣଂ ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଯା’’ତି ଇମିନା ଏତମ୍ପୀତି ଏତ୍ଥ ଏତସଦ୍ଦସ୍ସ ଅନିଯମନିଦ୍ଦେସଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ମହାୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାଯ

ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଜାଦିଲଞ୍ଛିତନାମେନ, ନେକାନଂ ୱାଚିତୋ ମଯା;

ମହାୱଗ୍ଗଖନ୍ଧକସ୍ସ, ସମତ୍ତୋ ଯୋଜନାନଯୋତି।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ପାଚିତ୍ଯାଦିଯୋଜନା

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଚୂଳଵଗ୍ଗଯୋଜନା

ମହାଵଗ୍ଗଖନ୍ଧକସ୍ସେଵଂ , କତ୍ୱାନ ଯୋଜନାନଯଂ;

ଅଧୁନା ଚୂଳଵଗ୍ଗସ୍ସ, କରିସ୍ସଂ ଯୋଜନାନଯଂ।

୧। କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୧। ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମକଥା

୧। ଚୂଳଵଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ ଏଵମତ୍ଥୋ ଵେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ‘‘ଚୂଳଵଗ୍ଗସ୍ସା’’ତି ପଦଂ ‘‘କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ’’ତି ପଦେ ଅଵଯଵିସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତାଵାତି ପାରିଵାସିକକ୍ଖନ୍ଧକାଦିତୋ , ପାରିଵାସିକ୍ଖନ୍ଧକାଦୀନଂ ଵା ପଠମଂ। ଚେଵସଦ୍ଦୋ ଚ ଚସଦ୍ଦୋ ଚ ‘‘ପଣ୍ଡୁକଲୋହିତକା’’ତି ପଦସ୍ସ ଅସମାହାରଦ୍ୱନ୍ଦଵାକ୍ୟଂ ଦୀପେନ୍ତି। ନିସ୍ସଯାନଂ ନାମଂ ନିସ୍ସିତେସୁ ଉପଚାରଵସେନ ତେସଂ ସଦ୍ଧିଵିହାରିକଅନ୍ତେଵାସିକାପି ପଣ୍ଡୁକଲୋହିତକନାମାଯେଵ ହୋନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତେସଂ ନିସ୍ସିତକାପୀ’’ତିଆଦି। ପିସଦ୍ଦେନ ଉପଚାରତ୍ଥଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ‘‘ସୁଟ୍ଠୁ ବଲଵ’’ନ୍ତି ଇମିନା ବଲଵାବଲଵନ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ପରିଯାଯଭାଵେନ ଵୁତ୍ତତ୍ତା ଅତିସଯତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ବଲଵବଲଵ’’ନ୍ତି ଵତ୍ତବ୍ବେ ଵାଚାସିଲିଟ୍ଠଵସେନ ଦୀଘଂ କତ୍ୱା ଏଵଂ ଵୁତ୍ତଂ। ପଟିଵଦଥାତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ କଥେଥ। ଇମିନା ପଟିମନ୍ତେଥାତି ଏତ୍ଥ ମନ୍ତଧାତୁଯା ଗୁତ୍ତଭାସନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅତ୍ଥେସୁ କରଣଭାସନକିଚ୍ଚେସୁ ଅଲଂ ସମତ୍ଥାତି ଅଲମତ୍ଥା, ତେସଂ ଵିସେସେନାତି ଅଲମତ୍ଥତରାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସମତ୍ଥତରା’’ତି।

ଅଧମ୍ମକମ୍ମଦ୍ୱାଦସକକଥା

୪। ଅସମ୍ମୁଖା କତନ୍ତିଆଦୀସୁ ଏଵଂ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ ଵେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ସମ୍ମୁଖେହି ଵିରହିତା ଅସମ୍ମୁଖାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଙ୍ଘଧମ୍ମଵିନଯପୁଗ୍ଗଲସମ୍ମୁଖାନଂ ଵିନା କତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅପ୍ପଟିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଅପ୍ପଟିପୁଚ୍ଛାତି ଏତ୍ଥ ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯସ୍ସାକାରଭାଵଂ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ସେଵାତି ଚୁଦିତକସ୍ସେଵ। ଅଦେସନାଗାମିନିଯାତି ଏତ୍ଥ ଅକାରସ୍ସ ଅଞ୍ଞତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପାରାଜିକା…ପେ… ଵା’’ତି। ଏତ୍ତାତି ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମେ। ନଵ ପଦାତି ନଵସୁ ପଦେସୁ, ନିଦ୍ଧାରଣେ ଚେତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଵଚନଂ। ପୁରିମକେସୁ ତୀସୁ ତିକେସୁ ଵୁତ୍ତେସୁ ନଵସୁ ପଦେସୂତି ଯୋଜନା। ‘‘ଏକେକ’’ନ୍ତି ପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଇମେହୀତି ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି ପଦେହି। ଦ୍ୱାଦସ ତିକାତି ପୁରିମେହି ତୀହି ତିକେହି ନଵ ତିକେ ମିସ୍ସେତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସ। ସୁକ୍କପକ୍ଖେସୁପୀତି ପଟିସେଧଵିରହଵସେନ ସୁକ୍କେସୁ ପକ୍ଖେସୁପି।

୬। ‘‘ପଵ୍ବଜିତାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଗିହୀନଂ ଅନନୁଲୋମିକତଂ ନିଵତ୍ତେତି। ସହସୋକିତାଦୀହୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ସହନନ୍ଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାପୋତ୍ଥକେସୁ ‘‘ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାଯେନ ହୁତ୍ୱା ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପାଠତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଵ ‘‘ନ ସମ୍ପଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଯୋଜେତ୍ୱା କଲହୋ ନ କାରେତବ୍ବୋ’’ତି ପାଠୋ ଅତ୍ଥି, ତାଵ ଅଟ୍ଠାରସସମ୍ମାଵତ୍ତନଵତ୍ତାନଂ ସଂଵଣ୍ଣନାପାଠୋ ଲିଖିତୋ, ସୋ ପାଠୋ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ନ ଲିଖିତବ୍ବୋ। କସ୍ମା? ପାଠକ୍କମାନୁପ୍ପତ୍ତଭାଵତୋ, ଅଟ୍ଠକଥାଯମେଵ ‘‘ଅଟ୍ଠାରସ ସମ୍ମାଵତ୍ତନଵତ୍ତାନି ପାରିଵାସିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ଵଣ୍ଣଯିସ୍ସାମା’’ତି ଵକ୍ଖମାନତ୍ତା, ଯଥାଵଚନଞ୍ଚ ପାରିଵାସିକକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳଵ। ଅଟ୍ଠ। ୭୬) ସଂଵଣ୍ଣିତତ୍ତା ଚ। ତସ୍ମା ସୋ ପାଠୋ ନ ପୋରାଣପାଠୋ ହୋତି, ପଚ୍ଛା ପକ୍ଖିତ୍ତପାଠୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ତିଣ୍ଣଂ ଭିକ୍ଖଵେ ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତିଆଦି ଵୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକେକେନାପୀତି ତୀସୁ ଅଙ୍ଗେସୁ ଏକେକେନାପି। ଇମିନା ଅଵଯଵାକ୍ଯନିଵତ୍ତିଵସେନ କମ୍ମାରହଭାଵଂ ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ନିଯସ୍ସସ୍ସ ଵିସେସେନ ଅଭିଣ୍ହାପତ୍ତିକତ୍ତଂ ଅଙ୍ଗଂ ଇତି ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥ ଆକାରଵାଚକୋ ଇତିସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏସେଵ ନଯୋ ଅନନ୍ତରେପି। ତଜ୍ଜୀଯତି ଅନେନ ଵିନଯକମ୍ମେନାତି ତଜ୍ଜନୀଯଂ, ତମେଵ କମ୍ମଂ ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମଂ। ‘‘ନିସ୍ସାଯ ତେ ଵତ୍ଥବ୍ବ’’ନ୍ତି ନିଯସ୍ସୀଯତି ବାଲୋ ଭଜାପୀଯତି ଅନେନ ଵିନଯକମ୍ମେନାତି ନିଯସ୍ସଂ, ଦିଵାଦିଗଣିକତ୍ତା ସକାରସ୍ସ ଦ୍ୱେଭାଵୋ ହୋତି ‘‘ନସ୍ସଂ ଵସ୍ସ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ଵିଯ, ନିଯସ୍ସମେଵ କମ୍ମଂ ନିଯସ୍ସକମ୍ମଂ। ଗାମାଦିତୋ ପଵ୍ବାଜିଯତି ଅନେନ ଵିନଯକମ୍ମେନାତି ପଵ୍ବାଜନୀଯଂ, ତମେଵ କମ୍ମଂ ପଵ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମଂ। ତୀସୂତି ଭଣ୍ଡନକାରକଅଭିଣ୍ହାପତ୍ତିକକୁଲଦୂସକଵସେନ ତିଵିଧେସୁ ଅଙ୍ଗେସୁ। ଯେନ କେନଚି ଅଙ୍ଗେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଦି ସବ୍ବାନି କମ୍ମାନି କାତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଏଵଂ ସତି ଚମ୍ପେଯ୍ଯକ୍ଖନ୍ଧକେ (ମହାଵ। ୪୦୦ ଆଦଯୋ) ଵୁତ୍ତଂ ଇଦଂ ଵଚନଂ ଵିରୁଜ୍ଝତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଵଚନତ୍ଥାନାନତ୍ତତୋତି ଵଚନସ୍ସ ଚ

ଅତ୍ଥସ୍ସ ଚ ନାନାଭାୱତୋ। ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମାରହସ୍ସାତି ଇମସ୍ସ ହୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ତିଣ୍ଣଂ ଭିକ୍ଖୱେ’’ତିଆଦିୱଚନସ୍ସ ଅଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତୋ ଅତ୍ଥୋତି ଯୋଜନା। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି, ତସ୍ମା। ସଙ୍ଘେନ କତଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନା ଲକ୍ଖଣେନ ତଜ୍ଜନୀଯାଦିକମ୍ମାରହସ୍ସ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ଏୱଂ କମ୍ମସନିଟ୍ଠାନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯସ୍ସ ପନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ, ଅତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭଣ୍ଡନକାରକାଦୀସୁତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅଭିଣ୍ହାପତ୍ତିକକୁଲଦୂସକାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଆକଙ୍ଖମାନୋ ସଙ୍ଘୋ କରେଯ୍ୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କମ୍ମାରହନ୍ତି କମ୍ମସ୍ସ, କମ୍ମେ ୱା ଅରହଂ। ଏତ୍ତାତି କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ। ପୁବ୍ବେନାତି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତେନ ଚମ୍ପେଯ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକେନ। ଅପରନ୍ତି ଅପରେ ୱୁତ୍ତଂ କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକଂ। ସମେତୀତି ସମଂ ଗଚ୍ଛତି।

ତତ୍ଥାତି କମ୍ମେସୁ, ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ଅଙ୍ଗେସୁ ୱା, ଭଣ୍ଡନକାରକୱସେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଥ ଖୋତି ତଥା ୱୁତ୍ତାପୀତି ଅତ୍ଥୋ। କରୋନ୍ତେନ କମ୍ମୱାଚାୱାଚକେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ଫଲଜୋତକୋ। ଭୂତେନ ୱତ୍ଥୁନାତି ତଚ୍ଛେନ ୱତ୍ଥୁନା। ଅଞ୍ଞସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସାତି ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ। କସ୍ମା ବାଲସ୍ସ ଅବ୍ୟତ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିବହୁଲସ୍ସ ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ଇଦମ୍ପୀତି ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମମ୍ପି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ କମ୍ମେସୁ।

ନପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତବ୍ବଅଟ୍ଠାରସକାଦିକଥା

୮।ପନ୍ନଲୋମାତି ପତିତମାନଲୋମା। ଏତନ୍ତି ୱତ୍ତଂ। ନେତ୍ଥାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଫୁଟ୍ଠକ୍ଖରସଂଯୋଗେ ପରସ୍ସ ତକାରସ୍ସ ଥକାରୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଦୁତିଯକ୍ଖରେନ ପାଠୋ ଯୁତ୍ତୋ। ଯେନାତି ୱତ୍ତେନ। ନିସ୍ସାରଣାତି ନିସ୍ସାରଣତୋ। ଦସ ୱା ଦିୱସାନି, ପଞ୍ଚ ୱା ଦିୱସାନି ପୂରେତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତ୍ତକେନାତି ଏତପ୍ପମାଣେନ ଦସପଞ୍ଚଦିୱସେନ।

୨। ନିଯସ୍ସକମ୍ମକଥା

୧୧।ଅପିସ୍ସୁ ଭିକ୍ଖୂ ପକତାତି ଏତ୍ଥ ନିପାତାନମନେକତ୍ଥତ୍ତା ଇଧ ଅପିସ୍ସୁସଦ୍ଦୋ ନିଚ୍ଚତ୍ଥୋ ହୋତି। ପକତସଦ୍ଦୋ ‘‘କୁକ୍କୁଚ୍ଚପକତା’’ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ତତିଯସଙ୍ଗୀତିକଥା; ପାଚି। ଅଟ୍ଠ। ୪୩୮) ଅଭିଭୱନତ୍ଥୋ, ଇଧ ପନ ବ୍ଯାୱଟତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ନିଚ୍ଚଂ ବ୍ଯାୱଟା ହୋନ୍ତୀ’’ତି।

୩। ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମକଥା

୨୭।ଏତ୍ଥାତି ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକୱତ୍ଥୁମ୍ହି। କାଯିକୋତି ଏତ୍ଥ କାଯେନ କୀଳଅତୀତି କାଯିକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କାଯକୀଳଆ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ‘‘ଏସେୱ ନଯୋ’’ତି ଇମିନା ୱାଚାଯ କୀଳଅତୀତି ୱାଚସିକୋ, କାଯିକୋ ଚ ୱାଚସିକୋ ଚ କାଯିକୱାଚସିକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଅତିଦିସତି। ଏତ୍ଥ ଚ ପଚ୍ଛିମୱଚନତ୍ଥୋ ସମାହାରଦ୍ୱନ୍ଦୋ, ସମାହାରଦ୍ୱନ୍ଦେପି କତ୍ଥଚି ପୁଲ୍ଲିଙ୍ଗମିଚ୍ଛନ୍ତି ସଦ୍ଦୱିଦୂ ‘‘ଧମ୍ମୱିନଯୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୫୦୯) ୱିଯ। କାଯଦ୍ୱାରପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମତୀତି କାଯିକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କାଯଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମୋ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। କାଯେନ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମେତୀତି କାଯିକୋତି ୱଚନତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତେୱ। ‘‘ଉପହନନଂ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଇମିନା ଉପହନନଂ ଉପଘାତଂ, ତମେୱ ଉପଘାତିକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ନାସନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ହନଧାତୁଯା ହିଂସନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୱେଜ୍ଜକମ୍ମାଦିୱସେନ ତେଲପଚନଅରିଟ୍ଠପଚନାଦୀନି କାଯିକୋ ମିଚ୍ଛାଜୀୱୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ମିଚ୍ଛାଜୀୱସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି।

୪। ପଟିସାରଣୀଯକମ୍ମକଥା

୩୩। ସୁଧମ୍ମୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଅନପଲୋକେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଅପପୁବ୍ବୋ ଲୋକସଦ୍ଦୋ ଆପୁଚ୍ଛନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ନ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା’’ତି।

୩୪।କିନ୍ତି କିଂ ନାମ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ। ୱୋତି ତୁମ୍ହେହି। ଗହପତୀତି ଆଲପନପଦଂ। ଥେରାନଂ ଅତ୍ଥାଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଟିଯତ୍ତନ୍ତି ପଟିଯାଦିତଂ। ‘‘ଏତଂ ଅୱୋଚା’’ତି ଇମିନା ଏତଦୱୋଚାତି ଏତ୍ଥ ନିଗ୍ଗହିତାଦେସସନ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତି। ଯଦିଦନ୍ତି ସଦ୍ଦୋ ‘‘ତିଲସଂଗୁଳଇକା’’ତି ପଦେନ ଯୋଜିତତ୍ତା ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୋତି ଆହ ‘‘ଯା ଅଯ’’ନ୍ତି। ତିଲସକ୍ଖଲିକାତି ତିଲେନ ସଂସଟ୍ଠା ସକ୍ଖଲିକା। ‘‘ସା ନତ୍ଥୀ’’ତି ଇମିନା ଉତ୍ତରୱାକ୍ୟେ ଯଂସଦ୍ଦସ୍ସ ପୁବ୍ବୱାକ୍ୟେ ତଂସଦ୍ଦାପେକ୍ଖତଂ ଦସ୍ସେତି। ଏକୋ ପୁରିସୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୂୱିଯୋତି ପୂୱଂ, ପୂୱେନ ୱା କଯୱିକ୍କଯୋ। ତେନାତି କାରଣେନ। ନନ୍ତି ଗହପତିଂ। ଥେରୋତି ସୁଧମ୍ମତ୍ଥେରୋ। ଯଦେୱ କିଞ୍ଚୀତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ଏୱ ଯଂ ୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କିଞ୍ଚିଦେୱ ତିଲସଂଗୁଳଇକାୱଚନ’’ନ୍ତି। ଇଦନ୍ତି ଇମଂ ଅତ୍ଥଂ। ସୋତି କୁକ୍କୁଟପୋତକୋ। କାକୱସ୍ସିତନ୍ତି କାକସ୍ସ ୱସ୍ସିତଂ, ନେୱ ଅକାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଯାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ କୁକ୍କୁଟପୋତକଂ ଅପେକ୍ଖତି। ନେୱ

ଭିକ୍ଖୁୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଗିହିୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୀତି ଯୋଜନା।

ଅଧମ୍ମକମ୍ମାଦିଦ୍ୱାଦସକକଥା

୩୯। ପୁରିମେହି କମ୍ମେହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମାତି ଅଙ୍ଗେସୁ। ଯଥା ପରିସକ୍କିଯମାନେ ଗିହିନୋ ଲାଭଂ ନ ଲଭନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ପରିପୁବ୍ବୋ ସକ୍କଧାତୁ ପରକ୍କମତ୍ଥୋତି ଆହ ''ପରକ୍କମନ୍ତୋ''ତି। ତସ୍ମାତି ଅନତ୍ଥାଦୀସୁ । ଅତ୍ଥଭଙ୍ଗୋତି ଗିହୀନଂ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଭଙ୍ଗୋ। ଅୱସନନ୍ତି ଗିହୀନଂ ଅୱସନଂ। ଗିହୀନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସାମ୍ଯତ୍ଥେ ସାମିୱଚନନ୍ତି ଆହ ''ଗିହୀନଂ ସନ୍ତିକେ''ତି। ଯଥା କରିଯମାନେ ସଙ୍ଖୋ ହୋତି, ଏୱଂ ନ କରୋତୀତି ଯୋଜନା। ଏକଙ୍ଗେନାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ସମ୍ଭାୱନତ୍ଥୋ, ତତୋ ଅଧିକେହି ଅଙ୍ଗେହି କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥାତି ପଟିସାରଣୀଯକମ୍ମେ। ପଟିମୁଖଂ ଅତ୍ତନୋ ଦୋସଂ ସରାପେତବ୍ବଂ ଅନେନ ୱିନଯକମ୍ମେନାତି ପଟିସାରଣୀଯଂ, ତମେୱ କମ୍ମଂ ପଟିସାରଣୀଯକମ୍ମଂ।

୫। ଆପତ୍ତିଯା ଅଦସ୍ସନେ ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମକଥା

୪୬।ସଂସଥାତି ଏତ୍ଥ ସଂସଧାତୁଯା କଥନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଆରୋଚେଥା''ତି। ତୁମ୍ହେ ସଂସଥ, କଥେଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

୫୦।ଭଣ୍ଡନକାରକୋ ହୋତୀତିଆଦି କାରଣୂପଚାରୱସେନ ୱୁତ୍ତୋତି ଆହ ''ଭଣ୍ଡନାଦିପଚ୍ଚଯା''ତିଆଦି। ଭଣ୍ଡନକାରକାଦି କାରଣଂ, ତେନ ଆପନ୍ନା ଆପତ୍ତି ଫଲଂ, ତସ୍ସା ଅଦସ୍ସନେ ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତସ୍ସାତି ଆପତ୍ତିଯା।

୫୧।ଏତ୍ଥାତି ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମେ। ତସ୍ମାତି ତେଚତ୍ତାଲୀସୱତ୍ତେସୁ। ଅନୁଦ୍ଧଂସେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ଧଂସଧାତୁଯା ଗତ୍ୟତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ''ନ ଚୋଦେତବ୍ବୋ''ତି। ''ରଜୋନୁଦ୍ଧଂସତୀ''ତିଆଦୀସୁ (ବୁ। ୱଂ। ୨।୧୦୧) ହି ଧଂସଧାତୁ ଗତ୍ୟତ୍ଥେ ୱତ୍ତତି। ''ନ ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୂହୀ''ତି ଏତ୍ଥ ସୋଯେୱ ଭିକ୍ଖୁ ତେହେୱ ଭିକ୍ଖୂହୀତି ଅତ୍ଥଂ ନିୱାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଞ୍ଞୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞେହି ଭିକ୍ଖୂହୀ''ତି। ନ ଗିହିଦ୍ଧଜୋତି ଏତ୍ଥ ଗିହୀନଂ ଧଜୋ ଗିହିଦ୍ଧଜୋତି ୱୁତ୍ତେ ଓଦାତୱତ୍ଥାଦୀନୀତି ଆହ ''ଓଦାତୱତ୍ଥାନୀ''ତିଆଦି। ନ ତିତ୍ଥିଯାଦିପଦତ୍ତଯନ୍ତି ''ନ ତିତ୍ଥିଯା ସେୱିତବ୍ବା, ଭିକ୍ଖୂ ସେୱିତବ୍ବା, ଭିକ୍ଖୁସିକ୍ଖାଯ ସିକ୍ଖିତବ୍ବ''ନ୍ତି ପଦାନଂ ତଯଂ। ''ନ ଅପସାଦେତବ୍ବୋ''ତି ଇମିନା ନ ଆସାଦେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ଆପୁବ୍ବସଦଧାତୁଯା ଅପପୁବ୍ବସଦଧାତୁଯା ସମାନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଅନ୍ତୋ ୱା ବହି ୱାତି'' ଏତ୍ଥ କସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ୱା ବହି ୱାତି ଆହ ''ୱିହାରସ୍ସା''ତି। ସେସଂ ସଙ୍ଗଂୱତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଇମିନାତି ଆପତ୍ତିଯା ଅଦସ୍ସନେ ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମେନ।

୬୫।ତସ୍ସାତି ଆପତ୍ତିଯା। ଇଧାତି ପାପିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗେ କତେ ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମେ। ଆପତ୍ତିଅଦସ୍ସନାଦୀସୁ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଖିପୀଯତି ଅପନୀଯତି ଅନେନ ୱିନଯକମ୍ମେନାତି ଉକ୍ଖେପନୀଯଂ, ତମେୱ କମ୍ମଂ ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମଂ।

ଇତି କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୨। ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୧। ପାରିୱାସିକୱତ୍ତକଥା

୭୫। ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ପାରିୱାସିକାତି ପଦସ୍ସ ପରିୱାସଂ ପରିୱସନ୍ତୀତି ପାରିୱାସିକାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପରିୱାସଂ ପରିୱସନ୍ତା''ତି। ତସ୍ମାତି ''ପରିୱାସଂ ପରିୱସନ୍ତା''ତି ତଦ୍ଧିତୱାକ୍ୟେ। ତେସୂତି ଚତୁବ୍ବିଧେସୁ ପରିୱାସେସୁ। ତିତ୍ଥିଯପରିୱାସୋତି ତିତ୍ଥିଯାନଂ ପରିୱାସୋ, ତିତ୍ଥିଯାନଂ ୱା ଦାତବ୍ବୋ ପରିୱାସୋ, ତିତ୍ଥିଯେହି ୱା ପରିୱସିତବ୍ବୋ ପରିୱାସୋ ତିତ୍ଥିଯପରିୱାସୋ। ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିୱାସୋତି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ପରିୱାସୋ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିୱାସୋ। ତସ୍ମାତି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିୱାସେ। ଯନ୍ତି ୱଚନଂ। ଅଯଂ ପନାତି ଅଯଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିୱାସୋ ପନ। ଇଧାତି ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକେ। ସେସାତି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିୱାସତୋ ସେସା। ତଯୋତି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିୱାସାଦଯୋ ତଯୋ, ଦାତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କସ୍ସ ଦାତବ୍ବାତି ଆହ ''ଯେନା''ତିଆଦି। ଆପନ୍ନା ଚେୱାତି ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବା ଚେୱ। ତେସୂତି ତିୱିଧେସୁ ପରିୱାସେସୁ। ଏତେ ପନାତି ତଯୋ ପନ। ଇଧାତି ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକେ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା, ତସ୍ମା। ଏତେସୂତି ତିୱିଧେସୁ ପରିୱାସେସୁ।

ପକତତ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପେତପକତତ୍ତେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଠପେତ୍ୱା''ତିଆଦି। ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସନାରହାଦୀନମ୍ପୀତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ

ମାନତ୍ତାରହମାନତ୍ତଚାରିକଅବ୍ଭାନାରହାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ପିସଦ୍ଦେନ ପକତିପକତତ୍ତଂ ଅପେକ୍ଖତି। ତେତି ପକତତ୍ତା। ଯଂ ଅଭିୱାଦନାଦିଂ କରୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ସାଦିଯନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ସାଦିଯନଂ ନାମ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନନ୍ତି ଆହ "ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୀ"ତି। ତତ୍ଥାତି ଅଭିୱାଦନାଦୀସୁ, ନିଦ୍ଧାରଣେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ସାମୀଚିକମ୍ମନ୍ତି ଏତଂ ଆଭିସମାଚାରିକସ୍ସ ଅଧିୱଚନନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅଭିୱାଦନାଦୀନୀତି ଅଭିୱାଦନପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମାନି। ବୀଜନୱାତଦାନାଦିନୋତି ବୀଜନିଯା ପହରିତେନ ପୱତ୍ତସ୍ସ ୱାତସ୍ସ ଦାନାଦିନୋ। ଆସନାଭିହାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଭିହରଣଂ ଅଭିହାରୋ, ଆସନସ୍ସ ଅଭିହାରୋ ଆସନାଭିହାରୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଆସନସ୍ସ ଅଭିହରଣ"ନ୍ତି। ପଞ୍ଞାପନମ୍ପି ଅଭିହରିତ୍ୱା ପଞ୍ଞାପିତତ୍ତା ଅଭିହାରୋୟେୱ ନାମାତି ଆହ "ପଞ୍ଞାପନମେୱ ୱା"ତି। "ପାଦଧୋୱନୌଦକ"ନ୍ତି ଇମିନା ପାଦସ୍ସ ଧୋୱନଂ ଉଦକଂ ପାଦୋଦକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। "ପାଦଟ୍ଠପନକ"ନ୍ତି ଇମିନା ପାଦସ୍ସ ଠପନକଂ ପୀଠଂ ପାଦପୀଠନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। "ପାଦଘଂସନଂ ୱା"ତି ଇମିନା ପାଦସ୍ସ ଘଂସନଂ କଥଲିକଂ ପାଦକଥଲିକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବିୱିହାରିକାନମ୍ପି ଅଭିୱାଦନାଦିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପିସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଞେସଂ ସାଦିଯନ୍ତସ୍ସ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି। ତେତି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକା। ସଦ୍ଧାପଜ୍ଜିତାତି ସଦ୍ଧାଯ ପଜ୍ଜିତା। କୁଲପୁତ୍ତାତି ଜାତିକୁଲପୁତ୍ତା, ଆଚାରକୁଲପୁତ୍ତା ଚ। କରୋନ୍ତି, ଆପୁଚ୍ଛନ୍ତିୟେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱାରିତମ୍ପି ଅସାଦିଯନଂ ନାମାତି ଆହ "ୱାରିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନାପତ୍ତୀ"ତି। ମିଥୁ ଯଥାୱୁଡ୍ଢନ୍ତି ଏତ୍ଥ ମିଥୁସଦ୍ଦୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିଯାଯୋ, ଯଥାସଦ୍ଦୋ ଯଂସଦ୍ଦପରିଯାଯୋ, ୱିଚ୍ଛତ୍ଥୋ ଚାତି ଆହ "ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଯୋ ଯୋ ୱୁଡ୍ଢୋ"ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଞ୍ହି ମିଥତି ସଙ୍ଗମଂ କରୋତୀତି ମିଥୂତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନ ତେନାତି ଭିକ୍ଖୁନା, "ସାଦିତୁ"ନ୍ତି ପଦେ ଭାୱକତ୍ତା। ସାଦିତୁଂ ଅନୁଜାନାମୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

"ୱୁଡ୍ଢପଟିପାଟିଯା"ତି ଇମିନା ୱୁଡ୍ଢାନଂ ପଟିପାଟି ଯଥାୱୁଡ୍ଢନ୍ତି ଚତୁତ୍ଥୀଅବ୍ୟଯୀଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ପୁରିମପଦେ ପନ ପଠମାଅବ୍ୟଯୀଭାୱୋ। ପାଠଇଯାତି ପନ୍ତିଯା। ତତ୍ଥେୱାତି ସଙ୍ଘନୱକଟ୍ଠାନେ ଏୱ। ପୱାରଣାଯପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ନ କେୱଲଂ ଉପୋସଥେୟେୱ, ଅଥ ଖୋ ପୱାରଣାଯପୀତି ଦସ୍ସେତି। ସଙ୍ଘେନ ଭାଜିଯମାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ୱଣୋଜନନ୍ତି ଅୱନୁଦତେ ୱଣୋଜନଂ। ଅୱପୁବ୍ବୋ ନୁଦଧାତୁ ନକାରସ୍ସ ଣକାରଂ, ଦକାରସ୍ସ ଚ ଜକାରଂ କତ୍ୱା ୱଣୋଜନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନୁଦଧାତୁ ଅପନଯନତ୍ଥୋ, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ୱୁଚ୍ଚତୀ"ତି। ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତାଦୀନୀତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ସଲାକଭତ୍ତାଦୀନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅସ୍ସାତି ପାରିୱାସିକସ୍ସ। ତାନୀତି ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତାଦୀନି। ହେଟ୍ଠାତି ଅତ୍ତନୋ ହେଟ୍ଠା। ଗାହେଥାତି ନୱକତରେ ଭିକ୍ଖୁ ଗାହାପେଥ। ଭତ୍ତପଚ୍ଚାସାତି ଭତ୍ତମେୱ ପଚ୍ଚାସା ଭତ୍ତପଚ୍ଚାସା, ପଚ୍ଚାସାଭତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। "ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବାନୀ"ତି ଇମିନା ଅୱନୁଦିତବ୍ବନ୍ତି ୱଣୋଜନନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏୱନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜମାନେତି ଯୋଜନା। ତାନୀତି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତାଦୀନି। ଯଦି ପନ ନ ଗଣ୍ହାତୀତି ସଚେ ସଙ୍ଘତୋ ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ନ ଗଣ୍ହାତି। ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୀତି ସଚେ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ଓଦିସ୍ସାତି ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା। ତସ୍ସାତି ପାରିୱାସିକସ୍ସ। ହୀତି ଯସ୍ମା। ସଙ୍ଘନୱକଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ତସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ଭତ୍ତଗ୍ଗେତି ଭତ୍ତସ୍ସ ଗହଣଟ୍ଠାନେ। ସୋତି ପାରିୱାସିକୋ, ମା କିଲମିତ୍ଥାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଦନ୍ତି ୱଣୋଜନଂ। ଅସ୍ସାତି ପାରିୱାସିକସ୍ସ, ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଆଗତାଗତେହି ଭିକ୍ଖୂହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଚତୁସ୍ସାଲଭତ୍ତନ୍ତି ଚତୁମୁଖା ସାଲା ଚତୁସ୍ସାଲା ଭୋଜନସାଲା, ତତ୍ଥ ପଟିପାଟିଯା ଦିନ୍ନଂ ଭତ୍ତଂ ଚତୁସ୍ସାଲଭତ୍ତଂ। ଏତନ୍ତି ଚତୁସ୍ସାଲଭତ୍ତଂ। ପାଠଇଯାତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଠଇଯା। ଓସକ୍କିତ୍ୱାତି ହେଟ୍ଠା ସକ୍କିତ୍ୱା। ହତ୍ଥପାସେତି ଭତ୍ତଦାଯକସ୍ସ ହତ୍ଥପାସେ। ସେନୋତି କୁଲଲୋ। "ଆରାମିକସମଣୁଦ୍ଦେସେହୀ"ତି ପଦଂ "ଆହରାପେତୁ"ନ୍ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ସଯମେୱାତି ପାରିୱାସିକେନ ଅନାଣତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ସଯମେୱ। ମହାପେଳଅଭତ୍ତେପୀତି ମହତିଯଂ ପେଳଆଯଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦିନ୍ନେ ଭତ୍ତେପି। ଯତ୍ଥ ପନାତି ପରିୱିସଟ୍ଠାନେ ପନ।

୭୬। ତତ୍ରାଯଂ ସମ୍ମାୱତ୍ତନାତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଅନିଯମନିଦ୍ଦେସଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଇଦାନି ଯା ଅଯଂ ସମ୍ମାୱତ୍ତନା ୱୁତ୍ତା"ତି। ସମ୍ମା ୱତ୍ତିତବ୍ବଂ ଏତାଯାତି ସମ୍ମାୱତ୍ତନା। ତତ୍ଥାତି ସମ୍ମାୱତ୍ତନାଯଂ। ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆଚରିଯେନ ହୁତ୍ୱା କମ୍ମୱାଚାସାୱନମ୍ପି ଉପସମ୍ପାଦନମେୱାତି ଆହ "ଆଚରିଯେନ ହୁତ୍ୱାପି କମ୍ମୱାଚା ନ ସାୱେତବ୍ବା"ତି। ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଅସତୀତି ଅତ୍ତନା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ କମ୍ମୱାଚାୱାଚକେ ଅସତି। ନ ନିସ୍ସଯୋ ଦାତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ଆଗନ୍ତୁକାନମେୱ ନିସ୍ସଯୋ ନ ଦାତବ୍ବୋ, ନ ଦିନ୍ନନିସ୍ସଯାନମ୍ପୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଆଗନ୍ତୁକାନଂ ନିସ୍ସଯୋ ନ ଦାତବ୍ବୋ"ତିଆଦି, ଯେହିପି ଭିକ୍ଖୂହି ଗହିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅଞ୍ଞୋସାମଣେରୋତି ପକତତ୍ତକାଲେ ଉପଜ୍ଝଂ ଦତ୍ୱା ଗହିତସାମଣେରେହି ଅଞ୍ଞୋ ସାମଣେରୋ। ଆଧିପଚ୍ଚଟ୍ଠାନଭୂତାତି ସଙ୍ଘସମ୍ମୁତୀନଂ ଅଧିପତିଭାୱସ୍ସ ଠାନଭୂତା। ପଟିବଲସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ୱଦିତୁଂ ପଟିବଲସ୍ସ। ଇମିନା ଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିକେନ ଆଣତ୍ତୋ ଅଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିକୋପି ଗରୁଧମ୍ମେହି ୱା ଅଞ୍ଞେହି ୱା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ୱଦିତୁଂ ଲଭତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଆଗତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ୱତ୍ତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱୋତି ତୁମ୍ହାକଂ। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ୱୋତି ତୁମ୍ହାକଂ, ଦସ୍ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଯାତି ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଆପତ୍ତିକାରଣା। କାଯସଂସଗ୍ଗାଦିଗରୁକାପତ୍ତି ନାପଜ୍ଜିତବ୍ବାତି ଯୋଜନା। ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧୱସେନ ଆପତ୍ତିୱତ୍ଥୂନଂ ପାପିଟ୍ଠଭାୱଞ୍ଚ

ପାପିଟ୍ଠତରଭାୱଞ୍ଚ ୱିଭାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଭ୍ଭସୁ ହୀ’’ତିଆଦି। ପାପିଟ୍ଠତରାତି ଦୁବ୍ବୁସିତାପଭ୍ତିତୋ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତି ପାପିଟ୍ଠତରା। ତାସନ୍ତି ସଭ୍ଭନ୍ନଂ ଆପଭ୍ତୀନଂ। ପୁରିମନଯେନେୱାତି ପୁରିମାନଂ ଆପଭ୍ତୀନଂ ନଯେନେୱ। ଭେଦୋତି ୱତ୍ଥୂନଂ ୱିସେସୋ। ଏୱଂ ଆପଭ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧୱସେନ ଆପଭ୍ତିୱତ୍ଥୂନଂ ପାପିଟ୍ଠପାପିଟ୍ଠତରଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ସିକ୍ଖାପଦୱସେନ ତେସଂ ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଣ୍ତିୱଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦେ ପନା’’ତିଆଦି। ଉଭଯମ୍ପୀତି ୱତ୍ଥୁଆପଭ୍ତିସଙ୍ଖାତଂ ଉଭଯମ୍ପି।

କମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ କାରଣଭୂତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ନାମଂ କାରିଯଭୂତାଯଂ କମ୍ମୱାଚାଯଂ ଉପଚାରୱସେନ କାରିଯଭୂତା କମ୍ମୱାଚା କମ୍ମନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଆହ ‘‘ପରିୱାସକମ୍ମୱାଚା ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। କମ୍ମସ୍ମିଂ ସତି, କମ୍ମେନ ୱା ୱଚିତବ୍ବାତି କମ୍ମୱାଚାତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। କସିକମ୍ମନ୍ତି କସିସଙ୍ଖାତଂ କମ୍ମଂ। ଗୋରକ୍ଖକମ୍ମନ୍ତି ଗୋରକ୍ଖସଙ୍ଖାତଂ କମ୍ମଂ। ‘‘କମ୍ମଂ କତ’’ନ୍ତି ଇମିନା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀତି କମ୍ମିକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତେତି କମ୍ମିକା ଭିକ୍ଖୂ, ନ ଗରହିତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ୱଚିତବ୍ବଂ ଅନେନ ଦୋସେନାତି ୱଚନୀଯଂ, ସଂୱିଜ୍ଜତି ୱଚନୀଯଂ ଅସ୍ସାତି ସୱଚନୀଯଂ, ତଂ ନ କାତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଲିବୋଧତ୍ଥାଯ ହୀ’’ତିଆଦି। ଯାୱ ନ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ହୋତି, ତାୱ ଇମମ୍ହା ଆୱାସା ଏକପଦମ୍ପି ମା ପକ୍କାମୀତି ଯୋଜନା। ତେତି ତୁମ୍ହେ।

ଅନୁୱାଦୋତି ଏତ୍ଥ ଅନୁସାସନୱସେନ ଅଞ୍ଞେ ୱଦତୀତି ଅନୁୱାଦୋତି ୱୁତ୍ତେ ଜେଟ୍ଠକଟ୍ଠାନନ୍ତି ଆହ ‘‘ୱିହାରେ ଜେଟ୍ଠକଟ୍ଠାନଂ ନ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ଜେଟ୍ଠକଟ୍ଠାନଂ ସରୂପେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକେନ ୱା’’ତିଆଦି। ମେତି ମଯ୍ହଂ। ତନ୍ତି ତୱଂ। ନ ଚୋଦେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ କେନ ନ ଚୋଦେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ୱତ୍ଥୁନା ୱା ଆପଭ୍ତିଯା ୱା’’ତି। ନ ସାରେତବ୍ବୋତି ନ ସରାପେତବ୍ବୋ। ନ ଭିକ୍ଖୂହିସମ୍ପଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂହି ଅଭ୍ତନା କଲହୱସେନ ନ ସମ୍ପଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଯୋଜେତ୍ୱା କଲହୋ ନ କାରେତବ୍ବୋ’’ତି।

ସଙ୍ଘତ୍ତେରେନ ହୁତ୍ୱାତି ସଙ୍ଘତ୍ତେରେନ ହୋନ୍ତେନପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁରତୋ ଅଗନ୍ତବ୍ବେ ସମାନେ କିଂ ପଚ୍ଛତୋ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥ’’ନ୍ତିଆଦି। ଆସନପରିଯନ୍ତୋତି ଆସନମେୱ ପରିଯନ୍ତୋ ଲାମକୋତି ଆସନପରିଯନ୍ତୋ, ତଦତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଙ୍ଘନୱକାସନଂ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ସ୍ୱାସ୍ସାତି ସୋ ଅସ୍ସ। ସୋତି ଆସନପରିଯନ୍ତୋ। ଅସ୍ସାତି ପାରିୱାସିକସ୍ସ। ତସ୍ମାତି ଆସନପରିଯନ୍ତେ। ଅଯନ୍ତି ପାରିୱାସିକୋ, ନ ଲଭତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗହିତାୱସେସାତି ଗହିତାହି ସେଯ୍ୟାହି ଅୱସେସା। ମଙ୍କୁଲଗୂଥଭରିତାତି ମଙ୍କୁଲାନଂ ଗୂଥେହି ପୂରିତା। ଅସ୍ସାତି ପାରିୱାସିକସ୍ସ। ରଜେହି ହତା ନାସିତା ଭୂମି ଏତ୍ଥାତି ରଜୋହତଭୂମି। ଜତୁକମୂସିକଭରିତାତି ଜତୂହି ଚ ମୂସିକାହି ଚ ପୂରିତା। ପଣ୍ଣସାଲାତି ପଣ୍ଣେହି ଛାଦିତା ସାଲା। ଅସ୍ସାତି ପାରିୱାସିକସ୍ସ। ସବ୍ବେପି ଆୱାସାତି ଯୋଜନା। ଏତେହୀତି ପକତତ୍ତେହି। ତେସୂତି ଆୱାସେସୁ। ଯନ୍ତି ଆୱାସଂ। ପଚ୍ଚଯନ୍ତି ୱସ୍ସାୱାସିକଲାଭଂ। ଏକପସ୍ସେତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଠଇଯଂ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ପସ୍ସେ।

ଅସ୍ସାତି ପାରିୱାସିକସ୍ସ, ଦେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋ ଏୱାତି ଆସନାଦିପରିଯନ୍ତୋ ଏୱ। ଞାତିପୱାରିତଟ୍ଠାନେ ନିମନ୍ତିତେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମାତି ତଂ କୁଲଂ। ସଂୱିଧାଯାତି ସଂୱିଦହିତ୍ୱା। ଅସ୍ସାତି କୁଲସ୍ସ, ଭୱେଯ୍ୟ ୱା।

ହରାଯମାନେନାତି ଲଜ୍ଜମାନେନ। ଯେନାପୀତି ପାରିୱାସିକେନପି। ସମାଦିନ୍ନନ୍ତି ଆରଞ୍ଞିକଧୁତଙ୍ଗସମାଦିନ୍ନଂ। ତଥାତି ଯଥା ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗଂ ନ ସମାଦାତବ୍ବଂ, ତଥା। ପିଣ୍ଡପାତିକଧୁତଙ୍ଗମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଯୋ ପନାତି ପାରିୱାସିକୋ ପନ।

ଅନାରୋଚେନ୍ତସ୍ସ ମେତି ଯୋଜନା। ଅନାରୋଚେନ୍ତେ ସତୀତି ୱା ଯୋଜନା। ‘‘ଇମିନା କାରଣେନା’’ତି ଇମିନା ତପ୍ପଚ୍ଚଯାତି ଏତ୍ଥ ପଚ୍ଚଯସଦ୍ଦୋ କାରଣତ୍ଥୋ, ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଞ୍ଚ କାରଣତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ସୋ ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦୋ ଏୱ ପଚ୍ଚଯୋ ତପ୍ପଚ୍ଚଯୋତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ‘‘ସାମଣେରେହୀ’’ତି ପଦଂ ‘‘ପଚାପେତ୍ୱା’’ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ଏତ୍ଥାପି ପକତିଯା ନୀହରାପେତ୍ୱାପି ୱିହାରେ ପଚାପେତ୍ୱାପି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ପଟିସେଧୋ ନତ୍ଥି। କସ୍ମା? ‘‘ତପ୍ପଚ୍ଚଯା’’ତି ୱୁଭ୍ତତ୍ତା। ଗାମେତି ମହାଗାମେ, ସବ୍ବକାଲଂ ଅନେକସତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଅୱିୱିତ୍ତେ ଗାମେତି ଅତ୍ଥୋ। ଗାମକାୱାସନ୍ତି ଗାମୋଯେୱ ଖୁଦ୍ଦକଟ୍ଠେନ ଗାମକୋ, ତସ୍ମିଂ କାରିତୋ ଆୱାସୋ ଗାମକାୱାସୋ, ତଂ।

ଗତେନ ଆଗନ୍ତୁକପାରିୱାସିକେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମାତି କିସ୍ମିଞ୍ଚି ୱିହାରେ, ସବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ତସ୍ମାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠିତଟ୍ଠାନେ। ନ ଏକଚ୍ଚେ ପସ୍ସତି, ଅପସ୍ସିତତ୍ତା ନାରୋଚେତି, ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦୋୱ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଏକସ୍ସ ୱା ବହୂନଂ ୱା ଆଗନ୍ତୁକାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ଆରୋଚେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପଦେ। ୱୁଭ୍ତନଯେନେୱାତି ‘‘ଆଗନ୍ତୁକେନ

ଆରୋଚେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପଦେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ। ତଂ ୱୁତ୍ତନୟମାୱିକରୋନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଚେ’’ତିଆଦି। ତେସମ୍ପୀତି ଆଗନ୍ତୁକାନମ୍ପି। ତସ୍ସାତି ପାରିୱାସିକସ୍ସ। ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱାତି ଅନାଦରେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ। ଅୟଞ୍ଚ ପନାତି ପାରିୱାସିକୋ ଚ। ଗତକାଲେତି ଆଗନ୍ତୁକାନଂ ଗତକାଲେ। ଯେପୀତି ଆଗନ୍ତୁକାପି। ଓକ୍କମିତ୍ୱାତି ଓସରିତ୍ୱା, ପୱିସିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୟଞ୍ଚାତି ପାରିୱାସିକୋ ଚ, ଜାନାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନେସନ୍ତି ଆଗନ୍ତୁକାନଂ। ଯୋପୀତି ଆଗନ୍ତୁକୋପି। ଅସ୍ସାତି ପାରିୱାସିକସ୍ସ। ଅଞ୍ଞାତତ୍ତାତି ଆଗତଭାୱସ୍ସ ଅଜାନିତତ୍ତା। ‘‘ଅଚ୍ଚୁନ’’ନ୍ତି ପଦଂ ‘‘କରୋତୀ’’ତି ପଦେ କମ୍ମଂ, ‘‘ହୋତୀ’’ତି ପଦେ କତ୍ତା। ଅଧିକା ରତ୍ତିଯୋତି ଆପତ୍ତିପଟିଚ୍ଛନ୍ନରତ୍ତିତୋ ଅଧିକା ରତ୍ତିଯୋ। ଅୟନ୍ତି ପାରିୱାସିକୱତ୍ତପଟିପଦା। ଅପଣ୍ଣକପଟିପଦାତି ଅୱିରଦ୍ଧପଟିପଦା, ଏକଂସପଟିପଦାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଗଚ୍ଛନ୍ତମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସାୱେତୁନ୍ତି ସୁଣାପେତୁଂ। ୱିସଯାୱିସଯେନାତି ଆରୋଚେତୁଂ ଦେସାଦେସେନ। କରଣୀକତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

‘‘ଉପୋସଥଦିୱସେ’’ତି ଇମିନା ଉପୋସଥେତି ଏତ୍ଥ ଉପୋସଥସଦ୍ଦସ୍ସ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସାଦଯୋ ଅତ୍ଥେ ନିୱତ୍ତେତି। ପୱାରଣାୟପୀତି ପୱାରଣଦିୱସେପି। ଗନ୍ତୁନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଠିତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତୁଂ। ଦୂତେନାପୀତି ଏତ୍ଥ ଅନଧିପ୍ପେତଦୂତଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଧିପ୍ପେତଦୂତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଂ…ପେ… ଆରୋଚାପେତବ୍ବ’’ନ୍ତି।

ସୁଞ୍ଞୱିହାରୋତି ଭିକ୍ଖୂହି ୱିୱିତ୍ତୱିହାରୋ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଆୱାସେ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତତ୍ଥାତି ସୁଞ୍ଞୱିହାରେ। ଦସୱିଧନ୍ତରାଯେ ସତି ପନ ଗନ୍ତବ୍ବମେୱାତି ଯୋଜନା। ନାନାସଂୱାସକେହୀତି କମ୍ମନାନାସଂୱାସକଲଦ୍ଧିନାନାସଂୱାସକେହି।

୮୧। ଆୱାସାଦୀନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆୱାସୋ ନାମା’’ତିଆଦି। ତତିୟପଦେନାତି ‘‘ଆୱାସେ ୱା ଅନାୱାସେ ୱା’’ତି ତତିୟପଦେନ। ଏତେସୂତି ଆୱାସାଦୀସୁ। ଛଦନତୋତି ଛଦନକୋଟିତୋ। ଅନ୍ତୋଆୱାସେତି ଭିତ୍ତିପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ ଅନ୍ତୋଆୱାସେ। ଅୱିସେସେନାତି ‘‘ଉକ୍ଖିତ୍ତକୋ’’ତି ୱା ‘‘ପାରିୱାସିକୋ’’ତି ୱା ୱିସେସଂ ଅକତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞେନ। ଉଦକପାତେନାତି ଛଦନତୋ ଉଦକଂ ପତତି ଏତ୍ଥାତି ଉଦକପାତୋ, ତେନ। ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣଛଦନବଦ୍ଧଟ୍ଠାନେସୂତି ପଞ୍ଚପମାଣେନ ଛଦନେନ ବଦ୍ଧଟ୍ଠାନେସୁ ଏତେସୁ ଆୱାସେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାରିୱାସିକସ୍ସ ଚ ଉକ୍ଖିତ୍ତକସ୍ସ ଚ ପକତତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱାରିତନ୍ତି ଯୋଜନା। ନାନୂପଚାରେପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ଏକୂପଚାରେ ପନ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି । ଏତ୍ଥାତି ଏକଚ୍ଛନ୍ନେ ଆୱାସାଦିକେ, ସଚେ ନିପଜ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମିନ୍ତି ସଟ୍ଟିୱସ୍ସେପି ପାରିୱାସିକେ।

ୱୁଟ୍ଠାତବ୍ବଂ, ନିମନ୍ତେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ କିଂ ଅତ୍ତନୋ ୱୁଡ୍ଢତରଂ ପକତତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାତବ୍ବଂ, ନିମନ୍ତେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ତଦହୁପସମ୍ପନ୍ନମ୍ପୀ’’ତିଆଦି। ଓବୁଦ୍ଧନ୍ତି ପଲିବୁଦ୍ଧଂ। ଏକାସନେତି ଏତ୍ଥ ଏକସଦ୍ଦୋ ସମାନପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ସମାନୱସ୍ସିକାସନେ’’ତି, ସମାନୱସ୍ସିକାନଂ ଆସନେତି ଅତ୍ଥୋ। ଛମାଯଂ ନିସିନ୍ନେତି ଏତ୍ଥ ଛମାସଦ୍ଦୋ ଭୂମିପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ଭୂମିୟଂ ନିସିନ୍ନେ’’ତି। ଇତରେନାତି ପାରିୱାସିକେନ। ସହାଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚଙ୍କମତି ୱିଯାତି ଯୋଜନା। ‘‘ଏକସ୍ମିଂ ଚଙ୍କମେ’’ତି ଇମିନା ଏକଚଙ୍କମସଦ୍ଦସ୍ସ ତୁଲ୍ୟାଧିକରଣସମାସୱାକ୍ୟଂ ଦସ୍ସେତି।

ଛମାଯଂ ଚଙ୍କମନ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ଛମାଯଂ ଚଙ୍କମନ୍ତେ’’ତି। ଅୟଂ ପନାତି ୱକ୍ଖମାନୋ ପନ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଛମାଯଂ ଚଙ୍କମନ୍ତେ’’ତି ପାଠେ। ଚଙ୍କମନ୍ତେତି ପକତତ୍ତେ ଚଙ୍କମନ୍ତେ। ନ ଚଙ୍କମିତବ୍ବନ୍ତି ପାରିୱାସିକେନ ନ ଚଙ୍କମିତବ୍ବଂ। କୋ ପନ ୱାଦୋ ଇଟ୍ଠକାଚଯସମ୍ପନ୍ନେ ୱେଦିକାପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ଇତି ଅତ୍ଥୋତି ଯୋଜନା। ପଦ୍ଧତନ୍ତରୱନନ୍ତରଗୁମ୍ବନ୍ତରେସୂତି ପଦ୍ଧତମଜ୍ଝୱନମଜ୍ଝଗୁମ୍ବମଜ୍ଝେସୁ, ପଦ୍ଧତୱିୱରୱନୱିୱରଗୁମ୍ବୱିୱରେସୁ ୱା। ଉପଚାରନ୍ତି ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥଂ ଉପଚାରଂ।

୮୨।ଇତରୋତି ନୱକୋ। ଅସ୍ସାତି ନୱକସ୍ସ। ନ ୱତ୍ତଭେଦେ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଅଞ୍ଞାତତ୍ତା ନ ୱତ୍ତଭେଦେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଏସେୱ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଅପଚ୍ଛାପୁରିମନ୍ତି ଅପଚ୍ଛା ଅପୁରିମଂ, ଏକପହାରେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସମୱସ୍ସା ଦ୍ୱେ ପାରିୱାସିକାତି ଯୋଜନା। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପାରିୱାସିକାନଂ ଏକତୋ ୱସନଦୋସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଚେ ହି ଦ୍ୱେ’’ତିଆଦି। ନେସନ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପାରିୱାସିକାନଂ। ଏତ୍ଥାତି ପାରିୱାସିକାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ। ମୂଲାୟପଟିକସ୍ସନାରହାଦଯୋ ଚତ୍ତାରୋତି ଯୋଜନା।

ପରିୱାସଦାନାଦୀନୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ମୂଲାୟପଟିକସ୍ସନମାନତ୍ତଦାନଅବ୍ଭାନାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଏତେସ୍ୱେୱାତି ପରିୱାସଦାନାଦୀସୁ ଏୱ। ଅୟନ୍ତି ପାରିୱାସିକୋ।

୮୩। ‘‘ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଉପାଲୀ’’ତିଆଦିୱଚନସ୍ସ ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଇମଂ ପନା’’ତିଆଦି । ରହୋଗତସ୍ସ ଉପାଲିତ୍ଥେରସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ଅଥ ୱା ଅନାଦରେ ସାମିୱଚନଂ କତ୍ୱା ଉପାଲିତ୍ଥେରସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସାତି ଯୋଜନା କାତବ୍ବା। ଏତ୍ଥାତି ପାରିୱାସିକୱତ୍ତେ। ସୋତି

ଉପାଲିତ୍ଥେରୋ। ଅସ୍ସାତି ଉପାଲିତ୍ଥେରସ୍ସ। ତସ୍ମାତି ତୀସୁ ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦେସୁ। ଯ୍ୱାୟନ୍ତି ଯୋ ଅୟଂ, ଏକତୋ ୱାସୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋ ୱାସୋ ସହୱାସୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ୱିପ୍ପୱାସୋତି ଏତ୍ଥ ପକତତ୍ତେନ ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ୱାସୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଏକକସ୍ସେୱ ୱାସୋ''ତି। ଆଗନ୍ତୁକାଦୀନନ୍ତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଆୱାସିକା ଗହେତବ୍ବା।

୮୪।ତତ୍ଥ ତସ୍ମାତି ତଂ ତଂ ଠାନଂ। ଦ୍ୱୀସୁ ପଦେସୂତି ଦ୍ୱୀସୁ ୱାକ୍ୟସଙ୍ଖାତେସୁ ପଦେସୁ। ଏକେନେକେନପୀତି ଏକେନ ଏକେନ ୱାକ୍ୟପଦେନପି। ପରିୱସିୟିତ୍ଥାତି ପରିୱୁତ୍ଥୋ, ପରିୱୁତ୍ଥୋ ପରିୱାସୋ ଏତସ୍ସାତି ପରିୱୁତ୍ଥପରିୱାସୋ, ତସ୍ସ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏସାତି ଏସୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୁଦ୍ଧନ୍ତେତି ସୁଦ୍ଧକୋଟ୍ଠାସେ। ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ୱଚ୍ଚଦୁକ୍କଟସ୍ସ। ଅନ୍ତନ୍ତି ଅୱସାନଂ, ୱିନାସଂ ୱା।

୨। ମୂଲାୟପଟିକସ୍ସନାରହୱତ୍ତକଥା

୮୬। ନୱକତରଂ ମୂଲାୟପଟିକସ୍ସନାରହଂ ଠପେତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପକତତ୍ତା ଏୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନେସନ୍ତି ମୂଲାୟପଟିକସ୍ସନାରହମାନତ୍ତାରହମାନତ୍ତଚାରିକଅବ୍ଭାନାରହାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ, ମୂଲାୟପଟିକସ୍ସନାରହାଦିଲକ୍ଖଣନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ମୂଲାୟପଟିକସ୍ସନାରହସ୍ସ ୱତ୍ତେ। ଇତୋତି ମୂଲାୟପଟିକସ୍ସନାରହସ୍ସ ୱତ୍ତତୋ।

୮୭। ଯଥେୱ ପାରିୱାସିକୋ ଗଣପୂରକୋ ନ ହୋତି, ଏୱଂ ଏତେପି ନ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା।

୪। ମାନତ୍ତଚାରିକୱତ୍ତକଥା

୯୨।ଊନେଗଣେତି ଏତ୍ଥ ଗଣୋ ନାମ ଗଣଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦେ (ପାଚି। ୨୧୭ ଆଦୟୋ) ୱିଯ ହୋତୀତି ଆହ ''ଚତ୍ତାରୋ ୱା ଅତିରେକା ୱା''ତି। ସଙ୍ଖତ୍ଥାତି ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାୟ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୩। ସମୁଚ୍ଚୟକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୧। ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିକଥା

ସମୁଚ୍ଚୟକ୍ଖନ୍ଧକେ ତସ୍ମାତି ଚତୁବ୍ବିଧେସୁ ମାନତ୍ତେସୁ। ଯଂ ମାନତ୍ତଂ ଦିଯ୍ୟତି, ଇଦଂ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାନତ୍ତଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଏସେୱ ନଯୋ ଅନନ୍ତରୱାକ୍ୟେସୁପି। ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାୟ ଆପତ୍ତିୟାତି ହେତ୍ୱତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ, କାରଣତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ ୱା। ଅଦ୍ଧମାସନ୍ତି ପନ୍ନରସଦିୱସକାଲଂ। ଓଧାୟାତି ସମୂହଂ କତ୍ୱା। ''ଏକତୋ କତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ''ଓଧାୟା''ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତେସୂତି ଚତୁବ୍ବିଧେସୁ ମାନତ୍ତେସୁ। ଇଦନ୍ତି ମାନତ୍ତଂ। ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାୟ...ପେ... ୱଚନତୋତି ଞାପକହେତୁ। ଏତେନ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାୟ ଆପତ୍ତିୟା ଦାତବ୍ବଂ ମାନତ୍ତଂ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାନତ୍ତନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତନ୍ତି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାନତ୍ତଂ। ଇଧାତି ଇମିସ୍ସଂ ପାଠଇୟଂ। ତତୁତ୍ତରୀତି ତତୋ ତୀହିପି ଉତ୍ତରି। ନାନାୱତ୍ଥୂନି ଏତାସନ୍ତି ନାନାୱତ୍ଥୁକାୟୋ। ତାସନ୍ତି ନାନାୱତ୍ଥୁକାନଂ।

ମାଳକସୀମାୟମେୱାତି ସୀମମାଳକେ ଏୱ, ସୀମଙ୍ଗଣେ ଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥେୱାତି ମାଳକସୀମାୟମେୱ।

ୱେଦୟାମହନ୍ତି ୱେଦୟାମି ଅହଂ। ମମ ମାନତ୍ତଚରଭାୱଂ ସଙ୍ଘଂ ଜାନାପେମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱେଦୟତୀତି ମନ୍ତି ଜାନାପେତି, ଇତି ମଂ ସଙ୍ଘୋ ଧାରେତୂତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ୱୁତ୍ତନୟେନେୱାତି ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ। ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବନ୍ତି ''ମାନତ୍ତଂ ନିକ୍ଖିପାମି, ୱତ୍ତଂ ନିକ୍ଖିପାମୀ''ତି ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବଂ। ମାଳକତୋତି ସୀମଙ୍ଗଣତୋ। ସୋପୀତି ସହ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି। ''ମାଳକେ ନାରୋଚିତ''ନ୍ତି ଇମିନା ଯସ୍ସ ମାଳକେ ଆରୋଚିତଂ, ତସ୍ସ ଅନାରୋଚେତ୍ୱାପି ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଆରୋଚେନ୍ତେନ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ୱିସଭାଗେହି ସହ ୱସନ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ତସ୍ସ ଦୁପ୍ପୂରିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ''ସଭାଗା ଭିକ୍ଖୂ ୱସନ୍ତୀ''ତି। ଚତୂହି, ପଞ୍ଚହି ୱାତି ୱାସଦ୍ଦେନ ତତୋ ଅତିରେକମ୍ପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନତୋତି ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକେ (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୩୭୯) ୱୁତ୍ତପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନତୋ। ''ଦ୍ୱେ ଲେଡ୍ଡୁପାତେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା''ତି ଇଦଂ ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଜ୍ଝାୟାଦିସଦ୍ଦସୱନୂପଚାରପହାନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ସୱନୂପଚାରତୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି, ତତୋ ଅତିରେକମ୍ପି ଅତିକ୍କମିତବ୍ବଂ। ଓକ୍କମ୍ମାତି

ମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱଚନସଦ୍ଦସୱନୂପଚାରପହାନତ୍ଥଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା। ''ଗୁମ୍ବେନ ୱା ୱତିଯା ୱା''ତି ଦସ୍ସନୂପଚାରପହାନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧ ଉପଚାରୋ ନାମ ଯତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ପସ୍ସତି ସୁଣାତି, ସୋଯେୱ ଦେସୋ। ଅଞ୍ଞତ୍ରୋତି ଚତୂହି ପଞ୍ଚହି ୱା ଭିକ୍ଖୂହି ଅଞ୍ଞତ୍ର। ଏସାତି ଏସୋ ମାନତ୍ତଚାରିକୋ।

''ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥଂ ଉପଚାରଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ଅନୋକ୍କମିତ୍ୱା ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ଗଚ୍ଛତି, ନତ୍ଥି ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦୋପୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠରୂପାନଂ ସୁତସଦ୍ଦାନଂ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥୂପଚାରତୋ ବହି ଠିତାନମ୍ପି ଆରୋଚେତଙ୍ବଂ। ଅଦିଟ୍ଠାସୁତାନମ୍ପି ଅନ୍ତୋ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥୂପଚାରଗତାନଂ ଆରୋଚେତଙ୍ବନ୍ତି ଦଟ୍ଠଙ୍ବଂ। ସତି କରଣୀଯେତି ଇଦଂ ଗନ୍ତୁସ୍ସ କାରଣଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅସତି କରଣୀଯେପି ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସୋପୀତି ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁପି। ''ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଆରୋଚେତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ଅନାରୋଚନେ ୱତ୍ତଭେଦଦୁକ୍କଟଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଆରୋଚେତ୍ୱା ନିକ୍ଖିପିଯମାନେ କିଂ ଊନେ ଗଣେ ଚରଣଦୋସୋ ୱା ୱିପ୍ପୱାସୋ ୱା ନ ହୋତୀତି ଆହ ''ଅଯଞ୍ଚା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅଯଞ୍ଚାତି ମାନତ୍ତଚାରିକୋ ପନ। ଯସ୍ମା କାରଣା ୱସି, ତେନ କାରଣେନାତି ଯୋଜନା। ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱାତି ପକତତ୍ତାଗତକାଲେ ତସ୍ସ ଅନାରୋଚେତ୍ୱାୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥୂପଚାରେ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ''ଗଣସ୍ସ ଆରୋଚେତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ଊନେ ଗଣେ ଚରଣଦୋସାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ୱିପ୍ପୱାସଦୋସାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଯନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅନାରୋଚିତଂ ଯଂ ଭିକ୍ଖୁଂ । ଅଯନ୍ତି ପଠମଂ ପସ୍ସିତଙ୍ବସ୍ସ ଆରୋଚେତ୍ୱା ନିକ୍ଖିପନଂ। ''ନିକ୍ଖିତ୍ତୱତ୍ତସ୍ସ ପରିହାରୋ''ତି ଇମିନା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତୱତ୍ତେ ଅନ୍ତୋଉପଚାରଗତାନଂ ସବ୍ବେସଂ ଆରୋଚେତଙ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ଅଯନ୍ତି ମାନତ୍ତଚାରିକୋ, ଠିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାପୀତି ମାନତ୍ତଚାରିକେନପି, ଯାଚିତଙ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ସୋତି ଅନିକ୍ଖିତ୍ତୱତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ। ତତ୍ରାତି ''ସୋ ଅବ୍ଭେତଙ୍ବୋ''ତି ୱଚନେ। ଅଯଂ ଅବ୍ଭାନୱିଧି ୱୁତ୍ତୋତି ଯୋଜନା। ଅଯଞ୍ଚାତି ଅବ୍ଭାନୱିଧି ଚ। ତାସନ୍ତି ଆପତ୍ତୀନଂ। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ। ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାନତ୍ତଂ ପନ ଦାତଙ୍ବଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯା''ତିଆଦିନା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ଆପତ୍ତିଯା ଦାତଙ୍ବଂ ମାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାନତ୍ତନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ନନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାନତ୍ତଂ।

୨। ପରିୱାସକଥା

୧୦୨।ତସ୍ସାତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାନତ୍ତସ୍ସ। ସମୋଧାନେତ୍ୱାତି ଇଧେୱ ପରିୱାସକଥାଯଂ ସମୋଧାନେତ୍ୱା। ଇଧେୱ ପରିୱାସକଥାଯଂ ଦସ୍ସଯିସ୍ସାମାତି ଯୋଜନା। ଇଧେୱସଦ୍ଦୋ ହି ପୁବ୍ବାପରାପେକ୍ଖୋ।

ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତଂ ପରିୱାସଂ ୱିଭାରେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଯଂ ହୀ''ତିଆଦି। ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତୋ ପରିୱାସୋ ନାମ ତିୱିଧୋ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ତିୱିଧେସୁ ପରିୱାସେସୁ। ''ଯଥାପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ଆପତ୍ତିଯା''ତି ୱଚନଂ ୱିଭାରେନ୍ତୋ ଆହ ''କସ୍ସଚି ହୀ''ତିଆଦି। ଯଥା ଉଦାଯିତ୍ଥେରସ୍ସ ଏକାହପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ଅଯଂ ଆପତ୍ତି ହୋତି, ତଥା କସ୍ସଚି ଏକାହପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଯଥା ଚ ପରତୋ ଆଗତା ଉଦାଯିତ୍ଥେରସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତି ହୋତି, ତଥା କସ୍ସଚି ଦ୍ୱିହାଦିପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ୱୁତ୍ତନଯାନୁସାରେନ ପରତୋପି ନଯୋ ନେତଙ୍ବୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଏକାହାଦିପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ଏକାଦିଆପତ୍ତି ହୋତି, ତସ୍ମା ଜାନିତଙ୍ବୋତି ଯୋଜନା।

ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଭାୱଂ ୱିଭାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଯଂ ହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥାତି ''ଦସହାକାରେହୀ''ତି ପାଠେ। ଆପତ୍ତିଇତି ସଞ୍ଞା ଏତସ୍ସାତି ଆପତ୍ତିସଞ୍ଞୀ। ପଜ୍ଜୁ ଚାତି ସମତ୍ଥୋ ଚ। ପପୁବ୍ବୋ ହୂଧାତୁ ସମତ୍ଥତ୍ଥେ ହୋତି।

ତତ୍ଥାତି ତସ୍ସଂ ମାତିକାଯଂ। ଯନ୍ତି ଆପତ୍ତିଂ। ସୋପି ଚାତି ଭିକ୍ଖୁପି ଚ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ସଂ ଆପତ୍ତିଯଂ। ଅଯନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ। ତତ୍ଥାତି ଆପତ୍ତିଯଂ। ଅଲଜ୍ଜିପକ୍ଖେ ତିଟ୍ଠତୀତି ''ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପତ୍ତିଂ ପରିଗୂହତୀ''ତି (ପରି। ୩୫୯) ୱୁତ୍ତପକ୍ଖେ ଠିତତ୍ତା ଅଲଜ୍ଜିପକ୍ଖେ ତିଟ୍ଠତି।

ପକତତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ''ପାରାଜିକଂ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ''ତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ''ତିୱିଧଂ ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମଂ ଅକତୋ''ତି। ଏତନ୍ତି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଭାୱଂ, ''ଆପଜ୍ଜତି...ପେ... କୁସଲେହି ଚିନ୍ତିତା''ତି ୱଚନଂ ୱା।

ଗାଥାଯ ''ସାୱସେସ''ନ୍ତି ଇମିନା ପାରାଜିକଂ ନିୱତ୍ତେତି। ଗରୁକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଘାଦିସେସମେୱ ଅଧିପ୍ପେତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଅନାଦରିଯନ୍ତି ସିକ୍ଖାପଦେ ଅନାଦରିଯଂ। ୱଜ୍ଜନ୍ତି ଦୁକ୍କଟଂ। ଉକ୍ଖିତ୍ତକେନ କରଣଭୂତେନ।

ଯସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ, ନତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭୀରୁକଜାତିକତାଯାତି ଭୀରୁକସଭାୱତାଯ। ପକତୱିହାରେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ଯୋଜନା। ପକତୱିହାରେତି ପକତସ୍ସ ତଲେ, ଅନ୍ତରେ ୱା କାରିତେ ୱିହାରେ। ଏତସ୍ମିନ୍ତି ଏତାଦିସେ। ଅନ୍ତରାଯେ ସତିଯେୱାତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସ ଅଚ୍ଛନ୍ନାୱ

ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଅନନ୍ତରାୟିକସଞ୍ଞାୟ ଛାଦୟତୋ ଅଛନ୍ନାଓାତି ଅନନ୍ତରାୟିକସଞ୍ଞାୟ ଛାଦେନ୍ତସ୍ସାପି ଏକନ୍ତେନ ଅନ୍ତରାୟିକତ୍ତା ଅଛନ୍ନାଓାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ହନୁକଓାତୋତି ହନୁକସ୍ସ ଗେଲଞ୍ଞକରୋ ଓାତୋ। ଓିଜ୍ଝତୀତି ହନୁକଂ ଓିଜ୍ଝତି। ଇମିନାତି ଭିକ୍ଖୁନା। ପହୁସଞ୍ଞିନୋ ଛାଦିତାପି ଏକନ୍ତେନ ଅପହୁତ୍ତା ଅଛାଦିତାଓ ହୋତି।

ଛାଦେତୁକାମୋ ଚାତି ଏତ୍ଥ ଇଦଂ ଚତୁକ୍କଂ ଓେଦିତବ୍ବଂ ଛାଦେତୁକାମୋ ଛାଦେତି, ଛାଦେତୁକାମୋ ନଛାଦେତି, ଅଛାଦେତୁକାମୋ ଛାଦେତି, ନଛାଦେତୁକାମୋ ନଛାଦେତୀତି। ତତ୍ଥ ପଠମପଦଂ ସନ୍ଧାୟ ଓୁତ୍ତଂ ''ଇଦଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଓା''ତି। ଏଓଂ ସେସାସୁପି ମାତିକାସୁ ଚତୁକ୍କଂ ଓେଦିତବ୍ବଂ । ଚତୂସୁ ଚତୁକ୍କେସୁ ପଠମପଦେ ଏଓ ଛନ୍ନା ହୋତି, ନ ସେସପଦେସୁ। ଅନୁତ୍ତାନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଚେ ପନା''ତିଆଦି। ପୁରେଭତ୍ତେ ଓାତି ପୁରେଭତ୍ତଂ ଓା, ଭତ୍ତତୋ, ଭତ୍ତସ୍ସ ଓା ପୁରେତି ପୁରେଭତ୍ତଂ। ଅବ୍ୟୟୀଭାଓସମାସେ ସତ୍ତମୀଓିଭତ୍ତିୟା ଅମିତିକାରିୟସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚଭାଓତୋ ଓୁତ୍ତଂ ''ପୁରେଭତ୍ତେ''ତି। ଏସେଓ ନୟୋ ''ପଚ୍ଛାଭତ୍ତେ''ତି ଏତ୍ଥାପି। ଦୁତିୟପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତତିୟପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୟସ୍ସ ପନା''ତିଆଦି। ଅଭିକ୍ଖୁକେ ଠାନେ ଓସନ୍ତସ୍ସ ୟସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ଆଗମେନ୍ତସ୍ସ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସାତି ଅନାଦରେ ଚେତାନି ସାମିଓଚନାନି।

ଚତୁତ୍ଥପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯୋ ପନା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯୋ ପନାତି ଭିକ୍ଖୁ ପନ, ଆଓି କରୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଭାଗନ୍ତି ଅଓେରିଂ। ଅୟନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ। ଉପଜ୍ଝାୟୋ ଇତି ଓା ଆଚରିୟୋ ଇତି ଓାତି ଯୋଜନା। ଲଜ୍ଜାୟାତି ଲଜ୍ଜନିମିତ୍ତଂ, ଲଜ୍ଜକାରଣା, ଲଜ୍ଜହେତୁ ଓା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୟସ୍ମା ଓା, ଇଧାତି ଆପତ୍ତିଆରୋଚନଟ୍ଠାନେ। ଅଓେରିସଭାଗସ୍ସାତି ଅଓେରୀ ହୁତ୍ୱା ସଭାଗସ୍ସ।

ପକାସେତୁକାମୋତି ଅଞ୍ଞେସଂ ପକାସେତୁକାମୋ। ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସାପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥାତି ଆପତ୍ତିଆରୋଚନଟ୍ଠାନେ। ସଭାଗସଙ୍ଘାଦିସେସନ୍ତି ଓତ୍ଥୁସଭାଗସଙ୍ଘାଦିସେସଂ। ସୁଦ୍ଧସ୍ସାତି ଓତ୍ଥୁସଭାଗସଙ୍ଘାଦିସେସତୋ ସୁଦ୍ଧସ୍ସ। ଆଓିକରଣାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଆଓିକରୋନ୍ତୋ ଚା''ତିଆଦି। ଇତି ଇମାନୀତିଆଦି ନିଗମନଂ।

ତତୋତି ଜାନିତବ୍ବତୋ, ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକାହପଟିଚ୍ଛନ୍ନାତି ଏକାହେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା। ୟାଓ ଚୁଦ୍ଦସ ଦିଓସାନି, ତାଓ ଦିଓସଓସେନ ଯୋଜନା କାତବ୍ବାତି ଯୋଜନା। ପକ୍ଖପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି ପକ୍ଖେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ। ଅତିରେକପକ୍ଖପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି ପକ୍ଖତୋ ଅତିରେକେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ।

ସଂଓଚ୍ଛରପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି ସଂଓଚ୍ଛରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ। ତତୋ ଓାତି ଅତିରେକସଟ୍ଠିସଂଓଚ୍ଛ ରତୋ ଓା। ଭିନ୍ନୋପୀତି ଅତିରେକମ୍ପି।

ତତୋତି ତୀହି ଆପତ୍ତୀହି। ପରନ୍ତି ଅତିରେକଂ। ଗଣନଓସେନାତି ଆପତ୍ତିଗଣନଓସେନ। ଓତ୍ଥୁକିତ୍ତନଓସେନ ଓାତି ଆପତ୍ତୀନଂ ଓତ୍ଥୁକିତ୍ତନଓସେନ ଓା। ନାମମତ୍ତଓସେନ ଓାତି ''ସଙ୍ଘାଦିସେସାପତ୍ତିୟୋ''ତି ଏଓଂ ନାମସ୍ସେଓ ଓସେନ ଓା। ଏତ୍ଥ ହି ମତ୍ତସଦ୍ଦୋ ଅଓଧାରଣତ୍ଥୋ, ତେନ ଓତ୍ଥୁଂ ନିଓତ୍ତେତି।

ତତ୍ଥାତି ''ନାମମତ୍ତଓସେନା''ତି ପଦେ। ସଜାତିସାଧାରଣନ୍ତି ସସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଜାତି ସଜାତି, ତାୟ ସାଧାରଣଂ ସଜାତିସାଧାରଣଂ। ସବ୍ବେସଂ, ସବ୍ବେହି ଓା ଆପତ୍ତୀହି ସାଧାରଣଂ ସବ୍ବସାଧାରଣଂ। ତତ୍ଥାତି ଦୁଓିଧେସୁ ନାମେସୁ। ସବ୍ବସାଧାରଣନାମଓସେନାପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦୋ ''ଅହଂ ଭନ୍ତେ ସମ୍ବହୁଲା ସଙ୍ଘାଦିସେସା ଆପଜ୍ଜିଂ ଏକାହପଟିଚ୍ଛନ୍ନାୟୋ''ତି ଏଓଂ ସଜାତିସାଧାରଣନାମଓସେନପି ''ଅହଂ ଭନ୍ତେ ସମ୍ବହୁଲା ସଙ୍ଘାଦିସେସା ଆପତ୍ତିୟୋ ଆପଜ୍ଜିଂ ଏକାହପଟିଚ୍ଛନ୍ନାୟୋ''ତି ଏଓଂ ଉଭୟସାଧାରଣଓସେନପି ଓତ୍ତୁଂ ଓଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ସବ୍ବମ୍ପି ପରିଓାସାଦିକଂ ଇଦଂ ଓିନୟକମ୍ମନ୍ତି ଯୋଜନା। ଓସତି ଆପତ୍ତି ଏତ୍ଥ ତଦାୟତ୍ତଓୁତ୍ତିତାୟାତି ଓତ୍ଥୁ। ଗୋ ଓୁଚ୍ଚତି ଓଚନଂ ଓା ଞାଣଂ ଓା, ତଂ ତାୟତୀତି ଗୋତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥାତି ଓତ୍ଥାଦୀସୁ ଚତୁବ୍ବିଧେସୁ। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଓଚନେସୁ। ସୁକ୍କଓିସ୍ସଟ୍ଠିଂ କାୟସଂସଗ୍ଗନ୍ତିଆଦିନା ଓଚନେନାପୀତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାଦିଓଚନାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଇଧ ପନାତି ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ। ଯୋ ଯୋତି ତିସ୍ସୋ ଓା ଫୁସ୍ସୋ ଓା ଆପନ୍ନୋ ହୋତି।

ଏଓଂ ଆରୋଚେତବ୍ବନ୍ତି ଏଓଂ ଓକ୍ଖମାନନୟେନ ଆରୋଚେତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। କିଂ ଆରୋଚେତବ୍ବଂ? ''ଅହଂ ଭନ୍ତେ...ପେ... ସଙ୍ଘୋ ଧାରେତୁ'' ଇତି ଆରୋଚେତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା।

ଓେଦୟାମହନ୍ତି ଓେଦୟାମି ଅହଂ। ମମ ପାରିଓାସିକଭାଓଂ ସଙ୍ଘଂ, ସଙ୍ଘସ୍ସ ଓା ଜାନାପେମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଓେଦୟତୀତି ମନ୍ତି ଓେଦୟତି ଇତି ମଂ। ପାରିଓାସିକଭାଓଂ ସଙ୍ଘଂ, ସଙ୍ଘସ୍ସ ଓା ଜାନାପେତୀତି ମଂ ସଙ୍ଘୋ ଧାରେତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ବହୂସୁ ଅଟ୍ଠକଥାପୋତ୍ଥକେସୁ ''ତିଣ୍ଣଂ ଓା ଅତିରେକାନଂ ଓା

ଆରୋଚେନ୍ତେନ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଧାରେନ୍ତୂ’’ତି ପାଠୋ ଅତ୍ଥି । କେସୁଚି ଅଟ୍ଠକଥାପୋତ୍ଥକେସୁ ‘‘ତିଣ୍ଣଂ ଆରୋଚେନ୍ତେନ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଧାରେନ୍ତୂ’’ତି ଏୱକୋଯେୱ ପାଠୋ ଅତ୍ଥି। ହେଟ୍ଠା ମାନତ୍ତକଥାଯମ୍ପି ଏୱମେୱ ଅତ୍ଥି। ତତ୍ଥ ‘‘ଅତିରେକାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ତୀହି ଅତିରେକାନଂ ଆରୋଚେନ୍ତେନ ସଙ୍ଘଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ସଚେ ଏକୱଚନୱସେନ ୱତ୍ତୁକାମୋ ହୋତି, ‘‘ମଂ ସଙ୍ଘୋ ଧାରେତୂ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଅଥ ସମ୍ବହୁଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ସଚେ ବହୁୱଚନୱସେନ ୱତ୍ତୁକାମୋ ହୋତି, ଯଥା ତିଣ୍ଣଂ, ଏୱଂ ‘‘ମଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଧାରେନ୍ତୂ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଇଦଞ୍ଚ ସଦ୍ଦସତ୍ଥୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ୱିନଯକମ୍ମୱିପତ୍ତିୱସେନାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

‘‘ୱିହାରେଯେୱ ରତ୍ତିପରିଗ୍ଗହୋ’’ତି ଇମିନା ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାଯମ୍ପି ପରିୱସିତବ୍ବଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଉପଚାରସୀମନ୍ତି ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ୱିହାରସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପଂ, ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନଂ। ଏସାତି ପାରିୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଅସ୍ସାତି ଆଗତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ।

ତତୋତି ଆପତ୍ତିପଟିଚ୍ଛନ୍ନଦିୱସତୋ। କୁକ୍କୁଚ୍ଚୱିନୋଦନତ୍ଥାଯାତି ଆପତ୍ତିପଟିଚ୍ଛନ୍ନଦିୱସେନ ସମଂ ପରିୱସିତବ୍ବଂ ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ୱିନୋଦନତ୍ଥାଯ। ପରିଉଦ୍ଧଭାୱାତି ପରିୱସିତତ୍ତା। ସୋତି ପରିଉଦ୍ଧୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଇଦନ୍ତି ଦାତବ୍ବମାନତ୍ତଂ। ତନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାନତ୍ତଂ। ଛାରତ୍ତନ୍ତି ଛରତ୍ତିଯୋ ସମାହଟାତି ଛାରତ୍ତଂ, ସମାହାରେ ଦିଗୁ। ‘‘ଛରତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ସୁଖୁଚ୍ଚାରଣତ୍ଥଂ ଛକାରସ୍ସ ଦୀଘଂ କତ୍ୱା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ।

ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାପତ୍ତିଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାନତ୍ତଂ ଇମସ୍ମିଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାନତ୍ତେ ସମୋଧାନେତ୍ୱାପି ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ମୂଲମାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାନତ୍ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କଥଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା।

ଅସ୍ସାତି ମାନତ୍ତଂ ଯାଚନ୍ତସ୍ସ। ତଦନୁରୂପନ୍ତି ତସ୍ସ ଯାଚନସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ। ସଚେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ଦ୍ୱେତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱେତି ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ ତତୋ ଅତିରେକମ୍ପି ଗହେତବ୍ବତ୍ତା। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ଏକବହୂସୁ। ତଦନୁରୂପମେୱାତି ତସ୍ସ ମାନତ୍ତଦାନସ୍ସ ଅନୁରୂପମେୱ। ଇଧ ପନାତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାନତ୍ତେ ପନ। ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଯଂ ମାନତ୍ତଂ ଦିଯ୍ୟତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାନତ୍ତେ।

ଅୱସେସାତି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିୱାସପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିୱାସେହି ଅୱସେସା। ତତ୍ଥାତି ଅୱସେସେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ପରିୱାସେସୁ। ଅଧମ୍ମିକମାନତ୍ତଚାରାୱସାନେ ଅନୁଞ୍ଞାତପରିୱାସୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅନୁଞ୍ଞାତୋତି ଆହ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଏସାତି ସୁଦ୍ଧନ୍ତୋ, ଦାତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତନ୍ତି ଜାନନାଜାନନଂ।

ତତ୍ଥାତି ଦ୍ୱୀସୁ ସୁଦ୍ଧନ୍ତେସୁ, ଚୂଳସୁଦ୍ଧନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ, ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆରୋଚିତଦିୱସତୋତି ଆପତ୍ତିଆରୋଚିତଦିୱସତୋ।

ତନ୍ତି ଚୂଳସୁଦ୍ଧନ୍ତଂ, ପରିୱସନ୍ତେନ ପରିୱସିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଗ୍ଗହେସୀତି ପରିୱାସଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଗହିତମାସତୋ ଅଞ୍ଞଂ। ‘‘ପରିୱାସଦାନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଇମିନା ପରିୱାସଗହଣକିଚ୍ଚମ୍ପି ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସେୱ ଦାତବ୍ବତ୍ତା, ଦେନ୍ତସ୍ସେୱ ଗହେତବ୍ବତ୍ତା ୱା। ଉଦ୍ଧମ୍ପି ଆରୋହତୀତି ପରିୱାସଗହଣକାଲତୋ ଅଞ୍ଞମ୍ପି କାଲଂ ପରିୱସିତବ୍ବତ୍ତା ଉଦ୍ଧମ୍ପି ଆରୋହତି। ହେଟ୍ଠାପି ଓରୋହତୀତି ପରିୱାସଗହଣକାଲତୋ ଊନମ୍ପି କାଲଂ ପରିୱସିତବ୍ବତ୍ତା ହେଟ୍ଠାପି ଓରୋହତି। ଇଦନ୍ତି ଆରୋହନୋରୋହନଂ। ତସ୍ସାତି ସୁଦ୍ଧନ୍ତପରିୱାସସ୍ସ। ଏକମେୱ ପଟିଚ୍ଚ ଦ୍ୱେ, ତିସ୍ସୋ, ସମ୍ବହୁଲା ୱା ଭୱନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଏକଂ ୱିନା ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଅଭାୱତୋ’’ତି।

ଏୱଂ ଚୂଳସୁଦ୍ଧନ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ମହାସୁଦ୍ଧନ୍ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯୋ ପନା’’ତିଆଦି। ତନ୍ତି ମହାସୁଦ୍ଧନ୍ତଂ। ଯାୱ ଯତ୍ତକୋ ଉପସମ୍ପଦଦିୱସୋ ହୋତି, ତାୱ ତତ୍ତକଂ କାଲନ୍ତି ଯୋଜନା। ଉଦ୍ଧଂ ନାରୋହତୀତି ଉଦ୍ଧଂ ଆରୋହନକାଲସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ଉଦ୍ଧଂ ନ ଆରୋହତି। ଏତ୍ଥାତି ସୁଦ୍ଧନ୍ତପରିୱାସେ। ଅଯଂ ସୁଦ୍ଧନ୍ତପରିୱାସୋ ନାମାତି ନିଗମନଂ।

ତତ୍ଥାତି ତିୱିଧେସୁ ସମୋଧାନପରିୱାସେସୁ। ‘‘ଓଧୁନିତ୍ୱା ସମୋଦହିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବପରିୱାସୋ’’ତି ଇମିନା ଓଧୁନିତ୍ୱା ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବୋ ପରିୱାସୋ ଓଧାନସମୋଧାନୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ପରିୱାସୋ’’ତି ଇମିନା ତଦ୍ଧିତଣପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଅୱଧୁନିଯତେ, ଅୱଧୁନିତବ୍ବନ୍ତି ୱା ଓଧାନଂ, ସଂ ଏକତୋ ଓଦହୀଯତେ ସମ୍ପିଣ୍ଡୀଯତେ, ଉଦହିଯତି ସମ୍ପିଣ୍ଡିଯତୀତି ୱା ସମୋଧାନନ୍ତି ଅୱଯୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ‘‘ମକ୍ଖେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଧୁଧାତୁଯା ପପ୍ପୋଟନଧଂସନଧୋୱନାନି ଦସ୍ସେତି। ସୋତି ଓଧାନସମୋଧାନୋ, ଆଗତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଏତ୍ଥାତି ଓଧାନସମୋଧାନେ। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ, ପଟିଚ୍ଛାଦେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରିୱସନ୍ତୋ ୱା ମାନତ୍ତାରହୋ ୱା ମାନତ୍ତଂ ଚରନ୍ତୋ ୱା ଅବ୍ଭାନାରହୋ ୱା ଯୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଯୋଜନା। "ପୁରିମାଯ ଆପତ୍ତିଯା"ତି ପଦଂ "ସମା ୱା"ତି ପଦେ ସହାଦିଯୋଗୋ। "ଊନତରା"ତିପଦେ ୱିଭତ୍ତିଅପାଦାନଂ, ଅନୁମେଯ୍ୟୱିସଯଅପାଦାନଂ ୱା। "ଅଦିୱସେ କତ୍ୱା"ତି ଇମିନା ଓଧୁନିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଧୁଧାତୁଯା ଯଥାୱୁତ୍ତତ୍ଥେଯେୱ ଦସ୍ସେତି। ଊନକପକ୍ଖପଟିଚ୍ଛନ୍ନାତି ପକ୍ଖତୋ ଊନକେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା। ଏତେନୁପାଯେନାତି ପକ୍ଖେ ୱୁତ୍ତେନ ଏତେନ ଉପାଯେନ।

ତତ୍ଥାତି ମୂଲାପତ୍ତିତୋ ଅତିରେକପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ। ଆଦି କାରାପେତ୍ୱାତି ମୂଲାପତ୍ତିତୋ ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଯା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଭାୱଂ ଆଦି କାରାପେତ୍ୱା। ଏତ୍ଥାତି ଆପତ୍ତିପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ। ପମାଣନ୍ତି କାରଣଂ। ଯାତି ଆପତ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ମୂଲଭାୱେନ କତ୍ତବ୍ବାଯଂ ମୂଲିଆପତ୍ତିଯଂ। ଇତରନ୍ତି ମୂଲିଭାୱେନ କତ୍ତବ୍ବଂ ମୂଲାପତ୍ତିଂ। ସମୋଧାଯାତି ସମୋଦହିତ୍ୱା। ପକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏକା ୱା ଯା ଆପତ୍ତି ସବ୍ବଚିରପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ସବ୍ବଚିରପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯୋତି ସବ୍ବାସଂ ଆପତ୍ତୀନଂ ଚିରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯୋ। ତାସନ୍ତି ଆପତ୍ତୀନଂ। ଅଗ୍ଘେନାତି ପରିଚ୍ଛେଦେନ। ଅଗ୍ଘସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦତ୍ଥୱାଚକୋ। ଅଭିଧାନେ (ଅଭିଧାନପ୍ପଦୀପିକାଯଂ ୧୦୪୮ ଗାଥାଯଂ) ୱୁତ୍ତଂ "ଅଗ୍ଘୋ ମୁଲ୍ଲେ ଚ ପୂଜନେ"ତି। ଏତ୍ଥ "ମୁଲ୍ଲେ ଚା"ତି ପଦସ୍ସ ମୂଲପରିଚ୍ଛେଦେତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ତାସଂ ରତ୍ତିପରିଚ୍ଛେଦୱସେନା"ତି। ଇମେହି ପଦେହି ଅଗ୍ଘେନ ରତ୍ତିପରିଚ୍ଛେଦେନ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବୋ ପରିୱାସୋ ଅଗ୍ଘସମୋଧାନୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ଚ "ସବ୍ବଚିରପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯୋ"ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା କିଞ୍ଚାପି କୋଟିଅତ୍ଥୱାଚକୋ ତତିଯକ୍ଖରେନ ପାଠୋ ଯୁତ୍ତୋ ୱିଯ ଦିସ୍ସତି। ତଥାପି ସୋ ପାଠୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। କସ୍ମା? ବହୂସୁ ପାଠଇପୋତ୍ଥକେସୁ, ଅଟ୍ଠକଥାପୋତ୍ଥକେସୁ ଚ ଅଲିଖିତତ୍ତା। ବହୂସୁ ହି ପୋରାଣପୋତ୍ଥକେସୁ ଚତୁତ୍ଥକ୍ଖରେନ ପାଠୋଯେୱ ଲିଖିତୋ, ତସ୍ମା ସୋ ପାଠୋଯେୱ ଗହେତବ୍ବୋ, ନ ଅଞ୍ଞୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସୋତି ଅଗ୍ଘସମୋଧାନୋ। ଆଗତୋଯେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଯସ୍ସ ପନାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବନ୍ତି ସକଲଂ। ଆପତ୍ତିସହସ୍ସଗାଥାଯ –

ଦସସତଂ ଆପତ୍ତିଯୋ ରତ୍ତିସତଂ ଛାଦଯିତ୍ୱାନାତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ନଯେନପି ଅଗ୍ଘସମୋଧାନୋତି ଏତ୍ଥ ଅଗ୍ଘସଦ୍ଦସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥକ୍ଖରେନ ପାଠସ୍ସ ଯୁତ୍ତଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଗ୍ଘେନ ଦସରତ୍ତିପରିଚ୍ଛେଦେନ ସମୋଧାଯ ଦାତବ୍ବୋ ଅଗ୍ଘସମୋଧାନୋ।

ଯୋ ପରିୱାସୋ ନାନାୱତ୍ଥୁକାଯୋ ଆପତ୍ତିଯୋ ଏକତୋ କତ୍ୱା ଦିଯ୍ୟତି, ଅଯଂ ପରିୱାସୋ ମିସ୍ସକସମୋଧାନୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ମିସ୍ସକା ଆପତ୍ତିଯୋ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବୋ ପରିୱାସୋ ମିସ୍ସକସମୋଧାନୋତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ତତ୍ରାତି ମିସ୍ସକସମୋଧାନେ। ତଦନୁରୂପାଯାତି ତସ୍ସ ଯାଚନସ୍ସ ଅନୁରୂପାଯ।

ଏତ୍ଥ ଚାତି ମିସ୍ସକସମୋଧାନେ ଚ, ୱାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

"ପକ୍ଖମାନତ୍ତଞ୍ଚ ...ପେ... କଥଯିସ୍ସାମା"ତି ଯଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ସ ୱଚନସ୍ସ ଓକାସୋତି ଯୋଜନା। ତଂ ପନାତି ପକ୍ଖମାନତ୍ତଂ ପନ। "ଅଦ୍ଧମାସମେୱ ଦାତବ୍ବ"ନ୍ତି ଇମିନା ପକ୍ଖମେୱ ଦାତବ୍ବଂ ମାନତ୍ତଂ ପକ୍ଖମାନତ୍ତନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତଂ ପନାତି ପକ୍ଖମାନତ୍ତଂ ପନ, ଦାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅତ୍ତନୋ ସୀମନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ୱିହାରସୀମଂ, ମହାସୀମନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋଧେତ୍ୱାତି ସବ୍ବାସଂ ହତ୍ଥପାସନଯନୱସେନ, ଛନ୍ଦାରହାନଂ ଛନ୍ଦନଯନୱସେନ, ସୀମତୋ ବହିକରଣୱସେନ ଚ ସୋଧେତ୍ୱା। ଚତୁୱଗ୍ଗଗଣନ୍ତି ଚତୁୱଗ୍ଗସଙ୍ଘଂ। ଗଣୋତି ଚେତ୍ଥ ସଙ୍ଘୋଯେୱାଧିପ୍ପେତୋ।

ତତ୍ରାତି "ଯୋଜନା କାତବ୍ବା"ତି ୱଚନେ। ମୁଖମତ୍ତଦସ୍ସନନ୍ତି ଉପାଯମତ୍ତଦସ୍ସନଂ, ଆଦିମତ୍ତଦସ୍ସନଂ ୱା। "ଆପନ୍ନାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା"ତି ପଦଂ "ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ"ତି ପଦେ କତ୍ତା, "ଯାଚାପେତ୍ୱା"ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। "ବ୍ୟତ୍ତାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା"ତି ପଦଂ "ଞାପେତବ୍ବୋ"ତି ପଦେ କାରିତକତ୍ତା, "ସଙ୍ଘୋ"ତି ପଦଂ ତତ୍ଥେୱ କାରିତକମ୍ମଂ। "ଏତଂ କାରଣ"ନ୍ତି ଧାତୁକମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବଂ। ତବ୍ବପଚ୍ଚଯେନ କାରିତକମ୍ମମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଞାପେତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ସୁଣାତୁ ମେ"ତିଆଦି।

ନିକ୍ଖିତ୍ତୱତ୍ତନ୍ତି କରଣତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ନିକ୍ଖିତ୍ତୱତ୍ତେନାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥେୱାତି ମାଠଅକସୀମାଯମେୱ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଅସ୍ସାତି ମାନତ୍ତଚାରିକାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମା କତ୍ତବ୍ବୱିନଯକମ୍ମଭାୱତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନୋତି ଅମ୍ହାକଂ, ସନ୍ତିକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଚତୂହି ପକତତ୍ତଭିକ୍ଖୁନୀହି ନିସୀଦିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗାମୂପଚାରତୋ ଦ୍ୱେ ଲେଡ୍ଡୁପାତେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱାତି ଇଦଂ ଭିକ୍ଖୁନୀୱିହାରୂପଚାରାତିକ୍କମଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିହାରୂପଚାରତୋପୀତି ଭିକ୍ଖୁୱିହାରୂପଚାରତୋପି। ତତ୍ଥାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ। କୁରୁନ୍ଦିମହାପଚ୍ଚରୀସୁ ପନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିହାରସ୍ସ ଚାତି ଭିକ୍ଖୁୱିହାରସ୍ସ ଚ। ଗାମସ୍ସ ଉପଚାରଂ ମୁଞ୍ଚିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ତସ୍ମା ଗାମୂପଚାରେପି ନିସୀଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ତାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଆରୋଚେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତତ୍ଥେଵାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ନିସୀଦନଟ୍ଠାନେଯେଵ। ଠାନନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଠାନଂ। ଏତୀତି ଆଗଚ୍ଛତି। ପଗେଵାତି ପାତୋଯେଵ। ତାଯାତି ମାନତ୍ତଚାରିନିଯା।

ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଵତ୍ତାଯ ପନ ଭିକ୍ଖୁନିଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଜାନନପଚ୍ଚଯାତି ଅଜାନନକାରଣା। ତନ୍ତି ଵଚନଂ। ପାରିଵାସିକଵତ୍ତାଦୀନନ୍ତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଆଗନ୍ତୁକଵତ୍ତପୂରଣନିସ୍ସଯପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି । ଯୁତ୍ତତରଂ ଦିସ୍ସତୀତି ଯୁତ୍ତତରଂ ହୁତ୍ଵା ଦିସ୍ସତି। ଇମିନା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଵତ୍ତଭିକ୍ଖୁନା ଵିଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯାପି ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମଗତାନଂଯେଵ ଆରୋଚେତବ୍ବଂ, ନ ଗାମେ ଠିତାନମ୍ପି ଗନ୍ତ୍ଵା ଆରୋଚେତବ୍ବନ୍ତି ଦୀପେତି। ଉପୋସଥେତି ଉପୋସଥଦିଵସେ। ଏସେଵ ନଯୋ ପଵାରଣାଯପି। ଦେଵସିକନ୍ତି ଦିଵସେ ଦିଵସେ। ତସ୍ମିଂ ଗାମେତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଵସନଗାମେ। ଅଞ୍ଞତ୍ରାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଵସନଗାମତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଗାମେ। ତତ୍ରାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଵସନଗାମଂ। ଦସ୍ସେତ୍ଵାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା। ତାଯାତି ମାନତ୍ତଚାରିନିଯା। ଵିହାରନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଵିହାରଂ। ଉପଚାରସୀମାଯାତି ଉପଚାରସୀମତୋ ବହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଯନ୍ତି ମାନତ୍ତଚାରିନୀ।

ଵୀସତି ଗଣୋ ଇମସ୍ସାତି ଵୀସତିଗଣୋ, ସଙ୍ଘୋ, ତସ୍ମିଂ। ମାନତ୍ତଂ ଚରମାନା ଭିକ୍ଖୁନୀତି ଯୋଜନା। ଇଦଂ ପକ୍ଖମାନତ୍ତଂ ନାମାତି ଇଦଂ ପୁବ୍ବଵଚନସ୍ସ ନିଗମଵସେନ ପରଵଚନସ୍ସ କଥନତ୍ଥାଯ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥାତି ତିଵିଧେସୁ ମାନତ୍ତେସୁ। ଯଦେତଂ ମାନତ୍ତଂ ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରତୋତି ପରସ୍ମିଂ। ପରିଵାସଂ ପରିଵସନ୍ତସ୍ସ ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସିତସ୍ସ ଉଦାଯିତ୍ଥେରସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆପଜ୍ଜିତ୍ଵାତି ଆପଜ୍ଜନତୋ। ଇଦନ୍ତି ମାନତ୍ତଂ ଵୁଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ଵା। ଓଧାନସମୋଧାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଵଚନତ୍ଥୋ ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତୋଯେଵ। ତମ୍ପୀତି କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ଵୁତ୍ତଵଚନମ୍ପି।

ତନ୍ତି ଅଗ୍ଘସମୋଧାନମିସ୍ସକସମୋଧାନଂ, ଦାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ତାଵତାତି ଏତପରିମାଣେନ ଵଚନକ୍କମେନ, ''ଅଯଞ୍ହି ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତୋ ପରିଵାସୋ ନାମା''ତି (ଚୂଳଵ। ଅଟ୍ଠ। ୧୦୨) ଵଚନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଵ ''ଯୋଜେତ୍ଵା ଦାତବ୍ବ''ନ୍ତି ଵଚନଂ, ତାଵ ଵଚନକ୍କମେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ''ତେନ ହି ଭିକ୍ଖଵେ…ପେ… ଦସ୍ସେସ୍ସାମା''ତି ଯଂ ଵଚନଂ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ''ଅତ୍ଥତୋ''ତି ଇମିନା ସଦ୍ଦୋପି ଗହେତବ୍ବୋ ଅଵିନାଭାଵତୋ।

ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିଵାସକଥା

୧୦୨। ଯା ପାଠଇ ଵୁତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୧୦୮।ତତୋତି ପାଠଇତୋ। ତଂ ଆପତ୍ତିନ୍ତି ତଂ ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଂ। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ନିକ୍ଖିତ୍ତଵତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ହୁତ୍ଵାତି ଵା। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ, ଠିତୋ ହୁତ୍ଵାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯାତି ତସ୍ସା ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଯା। ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୋତୀତି ଅନ୍ତରାପତ୍ତିପି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୋତି । ତସ୍ମିମ୍ପୀତି ମୂଲାଯ ପଟିକସ୍ସନେପି। ମକ୍ଖିତାତି ପିସିତା, ଧଂସିତା ଵା। ମକ୍ଖିଯନ୍ତି ପିସିଯନ୍ତି, ଧଂସିଯନ୍ତୀତି ଵା ମକ୍ଖିତା, ପରିଵୁତ୍ଥଦିଵସା। ତତୋତି ପାଠଇତୋ ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରତୋପି ଏସେଵ ନଯୋ। ଏଵନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ। ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଵାରେ ଦସ୍ସିତା ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସମୋଧାନପରିଵାସକଥା

୧୨୫।ତତୋତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଵାରତୋ, ପରଂ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥ ଚାତି ଏତସ୍ମିଂ ଵାରେ ଚ। ଯସ୍ମାତି ଯସ୍ମା କାରଣା, ଯେନ କାରଣେନ ଵା। ତେନେଵାତି ତେନେଵ କାରଣେନ, ତସ୍ମା କାରଣା ଵା, ''ମୂଲାଯ…ପେ… ଦେତୂ''ତି ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ତସ୍ମା ସବ୍ବେ ମକ୍ଖିତାଵ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତତୋତି ଵାରତୋ ପରଂ ନିଟ୍ଠାପିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅଗ୍ଘସମୋଧାନପରିଵାସକଥା

୧୩୪।ତତୋତି ଵାରତୋ ପରଂ ଦସ୍ସିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ଵାରତୋ ପରଂ ପାଠଇ ଠପିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ଵା ଉପ୍ପନ୍ନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯନ୍ତି କମ୍ମଂ। ତତୋତି ଵାରତୋ ପରଂ ତଥେଵ ପାଠଇ ଠପିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୧୩୮।ତତୋତି ଵାରତୋ ପରଂ ପୁରିମନଯେନେଵ ପାଠଇ ଠପିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସୁଦ୍ଧନ୍ତପରିୱାସାଦିକଥା

୧୫୬।ତତୋତି ୱାରତୋ ପରଂ ସୁଦ୍ଧନ୍ତପରିୱାସୋ ଦସ୍ସିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୧୬୦।ତତୋତି ପାଠଇତୋ ପରଂ ପାଠଇ ଠପିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୧୬୫।ତସ୍ସାତି ପାଠଇଯଂ। ଅନ୍ତରା…ପେ… ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯୋତିଆଦୀସୁ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୧୬୬।ପଚ୍ଛିମସ୍ମିଂଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେତି ଏତ୍ଥ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଭେଦଭାୱତୋ କିଂ ‘‘ପଚ୍ଛିମସ୍ମିଂ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେ’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଏକୋୱ ସୋ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧୋ’’ତି। ଅଥ କସ୍ମା ‘‘ପଚ୍ଛିମସ୍ମିଂ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେ’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ପଚ୍ଛା ଛାଦିତତ୍ତା ପନା’’ତିଆଦି। ଏତ୍ଥ ପନସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୱାଚକୋ, ତଥାପୀତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଏକୋପି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପଚ୍ଛା ଛାଦିତତ୍ତା ପଚ୍ଛିମସ୍ମିଂ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୧୮୦। ‘‘ୱୱତ୍ଥିତା ସମ୍ଭିନ୍ନା’’ତି ଏତଂ ୱଚନନ୍ତି ଯୋଜନା।

୮। ଦ୍ୱେଭିକ୍ଖୁୱାରଏକାଦସକାଦିକଥା

୧୮୧।ତତୋତି ପାଠଇତୋ ପରଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ପାଠଇଯଂ। ମିସ୍ସକନ୍ତି ଏତ୍ଥ କେହି ମିସ୍ସକନ୍ତି ଆହ ‘‘ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯାଦୀହି ମିସ୍ସକ’’ନ୍ତି।

୧୮୪।ତତୋତି ପାଠଇତୋ ପରଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ‘‘ଇଧ ପନ ଭିକ୍ଖୱେ’’ତିଆଦିପାଠେ। ତଞ୍ଚାତି ‘‘ଇଧ ପନ ଭିକ୍ଖୱେ’’ତିଆଦିୱଚନଞ୍ଚ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଅୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବଂ ୱଚନଞ୍ଚାତି ଯୋଜନା।

ଇତି ସମୁଚ୍ଚଯକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୪। ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୧। ସମ୍ମୁଖାୱିନଯକଥା

୧୮୬-୭। ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଛ ମାତିକାପଦାନୀତି ୱାକ୍ୟମ୍ପି ସମାସୋପି ଯୁତ୍ତୋଯେୱ। ତତ୍ଥ ସମାସୋ ପନ ଅସମାହାରଦିଗୁଯେୱ। ‘‘ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା’’ତି ପଦଂ ‘‘ୱୁତ୍ତୋ’’ତି ପଦେ ପୁବ୍ବକାଲକିରିଯାୱିସେସନଂ, ତୁଲ୍ୟତ୍ଥୋ ୱା। ୱିତ୍ଥାରୋତି ୱିଭଙ୍ଗୋ। ତସ୍ସାତି ୱିଭଙ୍ଗେ। ସଞ୍ଞାପେତୀତି ଏତ୍ଥ ସଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ଜାନାପେତୀତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପରିତୋସେତ୍ୱା ଜାନାପେତୀ’’ତି। ଇମିନା ସଂପୁବ୍ବୋ ଞାଧାତୁ ପରିତୋସନତ୍ଥଂ ଅନ୍ତୋକତ୍ୱା ଅୱବୋଧନତ୍ଥୋ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। କାରଣପତିରୂପକାନୀତି କାରଣସ୍ସ ପଟିଭାଗାନି। ନିଜ୍ଝାପେତୀତି ଏତ୍ଥ ଝେଧାତୁ ଓଲୋକନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଓଲୋକେତୀ’’ତି। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ, କରିଯମାନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ଧମ୍ମୱାଦୀ। ପରତୋପି ଏସେୱ ନଯୋ। ‘‘ପୁନପ୍ପୁନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଅନୁପେକ୍ଖତୀତି ଏତ୍ଥ ଅନୁସଦ୍ଦୋ ନ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ପେକ୍ଖତି ଅନୁପେକ୍ଖତୀତି ଏତ୍ଥ ଇକ୍ଖଧାତୁ ‘‘ଦସ୍ସେତି ଅନୁଦସ୍ସେତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଦିସଧାତୁଯା ସଦିସତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଦସ୍ସେତି…ପେ… ପରିଯାଯୱଚନାନୀ’’ତି। ତେସଞ୍ଞେୱାତି ‘‘ପେକ୍ଖତି ଅନୁପେକ୍ଖତୀ’’ତି ପଦାନଞ୍ଞେୱ। ପରିଯାଯୱଚନାନୀତି ୱେୱଚନସଦ୍ଦା ଅତ୍ଥେ ପରିଚ୍ଚବୁତ୍ତିଂ ଅଯନ୍ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଇମେହୀତି ପରିଯାଯାନି, ତାନିଯେୱ ୱଚନାନି ପରିଯାଯୱଚନାନି। ସୋତି ଅଧମ୍ମୱାଦୀ। ମୋହେତ୍ୱାତି ଧମ୍ମୱାଦୀପୁଗ୍ଗଲାଦିଂ ମୋହାପେତ୍ୱା।

୧୮୮। ଧମ୍ମୱାଦୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦସ୍ସେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅମୋହେତ୍ୱାତି ଅଧମ୍ମୱାଦୀପୁଗ୍ଗଲାଦିଂ ଅମୋହାପେତ୍ୱା, ଅୱିପରୀତଂ ଜାନାପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

୨। ସତିୱିନଯକଥା

୧୯୫। ପରମ୍ମୁଖଂ ୱିନେତି ୱିନାସେତୀତି ୱିନଯୋ, ପରମ୍ମୁଖଂ ୱିନେତି ୱିନାସେତି ଅନେନାତି ୱା ୱିନଯୋ, ୱିନଯକମ୍ମଂ। ସଙ୍ଘଧମ୍ମୱିନଯପୁଗ୍ଗଲସମ୍ମୁଖାନଂ ଦାତବ୍ବୋ ୱିନଯୋ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ। ପଞ୍ଚମାନୀତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସୁଦ୍ଧସ୍ସା’’ତିଆଦି। ଅନୁୱଦିତସ୍ସ ଦାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତାନୀତି ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି। ‘‘ଏକେକଅଙ୍ଗୱସେନ ନ ଲବ୍ଭନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ସମୁଦାଯୱାକ୍ୟନିଦ୍ଧରିଭାୱତୋ

ପଞ୍ଚଙ୍ଗଵସେନେଵ ଲଦ୍ଧନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଦେସନାମତ୍ତମେଵେତନ୍ତି ‘‘ପଞ୍ଚିମାନୀ’’ତି ଏତଂ ଵଚନଂ ଦେସନାମତ୍ତମେଵ, ନ ଅଵଯଵଵାକ୍ୟନିଵତ୍ତିଵଚନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଧମ୍ମନ୍ତି ଭୂତଂ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି ଭିକ୍ଖଵେ’’ତିଆଦିଵଚନେ। ତତ୍ଥ ଚାତି ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି ଭିକ୍ଖଵେ’’ତିଆଦିଵଚନେ ଚ। ଅନୁଵଦନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଅନୁଦ୍ଧଂସନେନ ଵଦନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଚୋଦେନ୍ତୀ’’ତି। ଅଯଂ ପନ ସତିଵିନଯୋ ଦାତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନାଗାମିନୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ସମ୍ଭାଵନେ, ସକଦାଗାମିଆଦିକେ ପନ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି। ସୋ ଚ ଖୋତି ସତିଵିନଯୋ ଚ। ଚୋଦିଯମାନେଯେଵାତି ଚୋଦିଯମାନସ୍ସେଵ, ଅଯମେଵ ଵା ପାଠୋ। ତସ୍ମିନ୍ତି ସତିଵିନଯସ୍ମିଂ ଦିନ୍ନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଚୋଦିତତ୍ତା କଥା ନ ରୂହତୀତି ଆହ ‘‘ଚୋଦେନ୍ତୋପୀ’’ତିଆଦି। ଆପଜ୍ଜତୀତି ଚୋଦକୋ ଆପଜ୍ଜତି। ଚୋଦନାଦିଅସାରୁପ୍ପେ ଵିନେତି ଵିନାସେତୀତି ଵିନଯୋ, ଵିନେତି ଵିନାସେତି ଅନେନାତି ଵା ଵିନଯୋ, ଵିନଯକମ୍ମଂ। ସତିଵେପୁଲ୍ଲପତ୍ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବୋ ଵିନଯୋ ସତିଵିନଯୋ।

୩। ଅମୂଳ୍ହଵିନଯକଥା

୧୯୬।ଭାସିତପରିକନ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭାସିତପରିକନ୍ତସଦ୍ଦାନଂ କରଣାପେକ୍ଖତ୍ତା ଵିସୁଂ କରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଵାଚାଯ ଭାସିତଂ, କାଯେନ ପରିକନ୍ତ’’ନ୍ତି। ‘‘ପରିକ୍କମେତ୍ଵା କତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ପରିକମତୀତି ପରିକନ୍ତଂ, ପରିକନ୍ତଂ ହୁତ୍ଵା କତଂ ପରିକନ୍ତନ୍ତି ଵଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପରିକ୍କମେତ୍ଵାତି ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା। ସରତାଯସ୍ମାତି ଏତ୍ଥ ଉକାରଲୋପସନ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସରତୁ ଆଯସ୍ମା’’ତି। ‘‘ଏଵରୂପିଯା ଆପତ୍ତିଯା’’ତି ଇମିନା ଆପଜ୍ଜିତାତି ଏତ୍ଥ ତୁପଚ୍ଚଯଯୋଗଭାଵତୋ କମ୍ମତ୍ଥଛଟ୍ଠିଯାପି ସମ୍ଭଵଭାଵଂ ଦସ୍ସେତି। ତୁପଚ୍ଚଯଯୋଗେ କମ୍ମତ୍ଥଛଟ୍ଠୀ ଅନିଚ୍ଚଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ପାଠଇଯଂ ‘‘ଏଵରୂପିଯା ଆପତ୍ତିଯା’’ତି କମ୍ମତ୍ଥଛଟ୍ଠୀଭାଵେନ ଅଵତ୍ଵା ‘‘ଏଵରୂପିଂ ଆପତ୍ତି’’ନ୍ତି କମ୍ମତ୍ଥଦୁତିଯାଭାଵେନ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତସ୍ସାତି ‘‘ଆପଜ୍ଜିତ୍ଵା’’ତି ପାଠସ୍ସ। ‘‘ପଠମଂ ପଚ୍ଛା’’ତି ପଦେହି ଅଧିପ୍ପାଯତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଚୋଦକସ୍ସ କଥଂ ଵିନେତି ଵିନାସେତୀତି ଵିନଯୋ, ଚୋଦକସ୍ସ କଥଂ ଵିନେତି ଵିନାସେତି ଅନେନାତି ଵା ଵିନଯୋ। ପଠମଂ ମୂଳ୍ହଭାଵଂ ଉପଗନ୍ତ୍ଵା ପଚ୍ଛା ଅମୂଳ୍ହସ୍ସ ଦାତବ୍ବୋ ଵିନଯୋ ଅମୂଳ୍ହଵିନଯୋ।

୪। ପଟିଞ୍ଞାତକରଣକଥା

୨୦୦। ପଟିଜାନିଯତେ, ପଟିଜାନନଂ ଵା ପଟିଞ୍ଞା, ତାଯ କାରେତବ୍ବଂ।

୫। ଯେଭୁଯ୍ୟସିକାକଥା

୨୦୨।ଯେଭୁଯ୍ୟସିକାତି ଏତ୍ଥ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ପଵତ୍ତା ଯେଭୁଯ୍ୟସିକା, ଧମ୍ମଵାଦୀନଂ ଯେଭୁଯ୍ୟତାସମ୍ପାଦିକା କିରିଯାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯସ୍ସା କିରିଯାଯା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସା କିରିଯାଯାତି ଯସ୍ସା ଯେଭୁଯ୍ୟତାସମ୍ପାଦିକାଯ କିରିଯାଯ। ଏସାତି ଯେଭୁଯ୍ୟତାସମ୍ପାଦିକା କିରିଯା।

୨୦୪।ଓରମତ୍ତକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଓରସଦ୍ଦୋ ଚ ମତ୍ତସଦ୍ଦୋ ଚ ସମୂହଂ କତ୍ଵା ପରିତ୍ତଵାଚକୋ ଅପ୍ପମତ୍ତଵାଚକୋତି ଆହ ‘‘ପରିତ୍ତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକ’’ନ୍ତି। ‘‘ଭଣ୍ଡନମତ୍ତମେଵା’’ତି ଇମିନା ନ ମହନ୍ତଂ ଵିଵାଦାଧିକରଣଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି । ନ ଚ ଗତିଗତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚିରକାଲଭାଵଂ ନ ଚ ଗତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦ୍ଵେ ତଯୋ…ପେ… ଅଵିନିଚ୍ଛିତ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେଵାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଵିଵାଦାଧିକରଣଜାତଆଵାସେ ଏଵ, ନ ଚ ସରିତସାରିତପଦାନଂ ସୁଦ୍ଧକାରିତକିରିଯଭାଵଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଯଂ ସରିତଂ ଵା ଅଞ୍ଞେହି ସାରିତଂ ଵା ନ ହୋତୀ’’ତି। ତେହି ଭିକ୍ଖୂହୀତି ଵିଵାଦକାରକେହି ଭିକ୍ଖୂହି। ‘‘ସଲାକଂ ଗାହେନ୍ତୋ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଜାନାତୀ’’ତି ପଦସ୍ସ କତ୍ତାରଂ ଦସ୍ସେତି। ଇମିନା ନୀହାରେନାତି ଇମିନା କାରଣେନ। ଅପି ନାମାତି ଇମିନା ଅପ୍ପେଵନାମସଦ୍ଦୋ ଅପିନାମପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅସ୍ସୂତି ଭଵେଯ୍ୟୁଂ। ଇମିନା ‘‘ପାଠଇଯଂ ଅଧମ୍ମଵାଦୀ ବହୁତରା ଭଵେଯ୍ୟୁଂ, ଅପ୍ପେଵ ନାମ ସାଧୂ’’ତି ଯୋଜନାନଯଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅଯମସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯୋ ହୋତୀ’’ତି ଇମିନା ପାଠସେସଂ ଦସ୍ସେତି। ଅସ୍ସାତି ସଲାକଗାହସ୍ସ। ଦ୍ଵୀସୁପୀତି ‘‘ଜାନାତି ସଙ୍ଘୋ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଚ ‘‘ଅପ୍ପେଵ ନାମ ସଙ୍ଘୋ ଭିଜ୍ଜେଯ୍ୟା’’ତି ଚ ଦ୍ଵୀସୁପି ପଦେସୁ।

‘‘ଅଧମ୍ମେନ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଗଣ୍ହନ୍ତୀ’’ତି କିରିଯାପଦସ୍ସ ଅଧମ୍ମଵାଦିନୋ ଏଵ କତ୍ତା ନାମାତି ଆହ ‘‘ଅଧମ୍ମଵାଦିନୋ’’ତି। ‘‘ଦ୍ଵେ ଧମ୍ମଵାଦିନୋ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଵଗ୍ଗା ଗଣ୍ହନ୍ତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଗଣ୍ହନ୍ତୀ’’ତି କିରିଯାପଦସ୍ସ ଧମ୍ମଵାଦିନୋ ଏଵ କତ୍ତା ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ନ ଚ ଯଥାଦିଟ୍ଠିଯା ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମଵାଦିନୋ ହୁତ୍ଵା ଧମ୍ମଵାଦିସଲାକଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ଵା ଅଧମ୍ମଵାଦିସଲାକସ୍ସ ଗହଣଂ ନ ଚ ଯଥାଦିଟ୍ଠିଯା ଗଣ୍ହନ୍ତି ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଧମ୍ମଵାଦିନୋ ହୁତ୍ଵା’’ତିଆଦି। ପଟିଵଚେତ୍ଵାତି ଇମମେଵତ୍ଥଂ ପଟିସେଧେତ୍ଵା। ‘‘ପରିଵତେତ୍ଵା’’ତିପି ପାଠୋ, ହେଟ୍ଠୁପରିଯାଯଂ କତ୍ଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେତି ଧମ୍ମଵାଦିନୋ। ଏତ୍ଥାତି ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ।

୬। ତସ୍ସପାପିଯସିକାକଥା

୨୦୭।ଅସୁଚୀତି ଏତ୍ଥ ନତ୍ଥି ସୁଚୀନି କାଯୱଚୀକମ୍ମାନି ଏତସ୍ସାତି ଅସୁଚୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅସୁଚୀହି କାଯୱଚୀକମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ''ତି । ଏସେୱ ନଯୋ ଅଲଜ୍ଜୀତି ଏତ୍ଥାପି। ସାନୁୱାଦୋତି ଏତ୍ଥ ଅନୁୱାଦୌପୱାଦସଦ୍ଦାନଂ ପରିଯାଯଭ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ସୌପୱାଦୋ''ତି। ଇତି ପଞ୍ଚାତି ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି। ଏତ୍ଥାତି ତସ୍ସପାପିଯସିକକମ୍ମେ। ଇଦନ୍ତି କମ୍ମଂ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପାପିଯୋତି ଯୋଜନା। ପାପୁସ୍ସନ୍ନତାଯାତି ଲାମକୁସ୍ସନ୍ନତାଯ। ଇମିନା ଅଯଞ୍ଚ ପାପୋ ଅଯଞ୍ଚ ପାପୋ, ଅଯମିମେସଂ ୱିସେସେନ ପାପୋତି ପାପିଯୋତି ଚ ପାପାନଂ ଅତିସଯେନ ପାପୋତି ପାପିଯୋତି ଚ ୱଚନତ୍ଥୋ ଦସ୍ସିତୋ। ତସ୍ସାତି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ଇମିନା ତସ୍ସ ପାପିଯସ୍ସ କତ୍ତଙ୍କଂ ତସ୍ସପାପିଯସିକଂ, ତମେୱ କମ୍ମଂ ତସ୍ସପାପିଯସିକକମ୍ମନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। କେସୁଚି ପୋତ୍ଥକେସୁ ଯକାରେ ଦ୍ୱେଭାୱୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଅଯୁତ୍ତୋଯେୱ। ''ଯେଭୁଯ୍ୟସିକା''ତି ଏତ୍ଥ ଯକାରେ ଦ୍ୱେଭାୱସ୍ସ ଦସ୍ସନତୋ ଏତ୍ଥାପି ଦ୍ୱେଭାୱୋ ଯୁତ୍ତୋ ଭୱେଯ୍ୟାତି ଲିଖନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୭। ତିଣୱତ୍ଥାରକାଦିକଥା

୨୧୨।କକ୍ଖଳଅତାଯ ୱାଳଅତାଯାତି ଏତ୍ଥ କକ୍ଖଳଅସ୍ସ ଭାୱୋ କକ୍ଖଳଅତା, ୱାଳଅସ୍ସ ଭାୱୋ ୱାଳଅତାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''କକ୍ଖଳଅଭାୱାଯ ଚେୱ ୱାଳଅଭାୱାଯ ଚା''ତି। ଇମିନା ତାପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସମୂହତ୍ଥଞ୍ଚ ସ୍ୱତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିକ୍ଖିପତି। ''କକ୍ଖଳଅତାଯ ୱାଳଅତାଯା''ତି ବ୍ଯଞ୍ଜନତୋଯେୱ ନାନଂ, ନ ଅତ୍ଥତୋ। ଭେଦାଯାତି ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭେଦଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ''ସଙ୍ଘଭେଦାଯା''ତି। ଗିଲାନେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଅଞ୍ଞେ ପନ କା କଥାତି ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ରେୱାତି ଅଧିକରଣୱୂପସମଟ୍ଠାନେଯେୱ। ''ଏକତୋ''ତି ଇମିନା ଏକଚ୍ଚନ୍ତି ପଦସ୍ସ ''ଏକତୋ''ତି ପଦେନ ସମାନତଂ ଦସ୍ସେତି, ଏକସଦ୍ଦତୋ ଚ୍ଛପଚ୍ଚଯୋ ଚ ତୋପଚ୍ଚଯୋ ଚ ୱିସେସୋ, ''ତିଣୱତ୍ଥାରକସଦିସତ୍ତା''ତି ଇମିନା ସଦିସୂପଚାରଂ ଦସ୍ସେତି। ତିଣେହି ଅୱତ୍ଥରିତବ୍ବନ୍ତି ତିଣୱତ୍ଥାରଂ, ଗୂଥମୁତ୍ତଂ, ତିଣୱତ୍ଥାରମିୱ ତିଣୱତ୍ଥାରକଂ। ଏତ୍ଥ ଅଧିକରଣମେୱ ମୁଖ୍ଯତୋ ଲବ୍ଭତି, ସମଥୋ ପନ ଫଲୂପଚାରତୋ, ସଦିସତ୍ଥେ କପଚ୍ଚଯୋ। ତମେୱତ୍ଥଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ ''ଯଥା ହୀ''ତିଆଦି। ଘଟ୍ଟିଯମାନଂ ଗୂଥଂ ୱା ମୁତ୍ତଂ ୱାତି ଯୋଜନା। ''ଘଟ୍ଟିଯମାନ''ନ୍ତି ପଦଂ ହେତୁଅନ୍ତୋଗଧୱିସେସନଂ, ''ବାଧତୀ''ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ସୁପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦିତସ୍ସ ପନ ଅସ୍ସ ଗୂଥମୁତ୍ତସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ''ସୁପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦିତସ୍ସା''ତି ପଦମ୍ପି ହେତୁଅନ୍ତୋଗଧୱିସେସନମେୱ, ''ନ ବାଧତୀ''ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଯଂ ଅଧିକରଣଂ ସଂୱତ୍ତତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମୂଲାନୁମୂଲନ୍ତି ମୂଲଞ୍ଚ ଅନୁମୂଲଞ୍ଚ ମୂଲାନୁମୂଲଂ। ତନ୍ତି ଅଧିକରଣଂ। ଇମିନା କମ୍ମେନାତି ତିଣୱତ୍ଥାରକକମ୍ମେନ। ଗୂଥଂ ତିଣେହି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ସୁୱୂପସନ୍ତଂ ହୋତି ୱିଯ ତିଣୱତ୍ଥାରକେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ସୁୱୂପସନ୍ତଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଇତୀତି ତସ୍ମା।

୨୧୩।ଥୁଲ୍ଲୱଜ୍ଜନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସାପି ଥୁଲ୍ଲୱଜ୍ଜତ୍ତା ଇଧ ପାରାଜିକସଙ୍ଘାଦିସେସମେୱାଧିପ୍ପେତନ୍ତି ଆହ ''ପାରାଜିକଞ୍ଚେୱ ସଙ୍ଘାଦିସେସଞ୍ଚା''ତି। ଗିହିପଟିସଂଯୁତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଗିହୀନଂ ପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଗିହିପଟିସଂଯୁତ୍ତନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଗିହୀନ''ନ୍ତିଆଦି। ''ହୀନେନା''ତି ପଦଂ ''ଖୁଂସନୱମ୍ଭନ'' ଇତି ପଦେନେୱ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଧମ୍ମିକପଟିସ୍ସୱେସୂତି ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ।

୨୧୪। କମ୍ମୱାଚାପରିଯୋସାନେ ୱୁଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଅଧିକରଣୱୂପସମଟ୍ଠାନେ। ଅଞ୍ଞାୱିହିତାପୀତି ଅଧିକରଣୱିନିଚ୍ଛଯତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଠାନେ ଚିତ୍ତଂ ଆୱିହିତାପି ଠପିତାପି। ଉପସମ୍ପଦମଣ୍ଡଲତୋତି ଉପସମ୍ପଦସୀମବିମ୍ବତୋ, ଯେ ପନାତି ଭିକ୍ଖୂ ପନ, ଦିଟ୍ଠାୱିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀତି ୱା ଅନାଗତାତି ୱା ନିସିନ୍ନାତି ୱା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେହି ୱାତି ଅଧିକରଣଂ ୱିନିଚ୍ଛିନନ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ୱା। ତତ୍ଥାତି ଅଧିକରଣୱିନିଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ। ଛନ୍ଦଂ ଦତ୍ୱାତି ଛନ୍ଦଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦତ୍ୱା। ପରିୱେଣାଦୀସୂତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ଆୱାସାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତେତି ଭିକ୍ଖୂ।

୮। ଅଧିକରଣକଥା

୨୧୫।ୱିପଚ୍ଚତାଯାତି ଏତ୍ଥ ୱିକାରଭାୱେନ ପଚତି ପୱତ୍ତତୀତି ୱିପଚ୍ଚଂ, ଚିତ୍ତଦୁକ୍ଖଂ, ତଦେୱ ୱିପଚ୍ଚତା, ତଦତ୍ଥାଯାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଚିତ୍ତଦୁକ୍ଖତ୍ଥ''ନ୍ତି। ''ଫରୁସୱଚନ''ନ୍ତି ଇମିନା ୱୋହାର ସଦ୍ଦୋ ୱଚନପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ଯୋ ତତ୍ଥାତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ତେସୁ ଅନୁୱଦନ୍ତେସୂ''ତି। ଯୋ ଉପୱାଦୋତି ଯୋଜନା। ''ଅନୁୱଦନା''ତି ଏତଂ ପଦନ୍ତି ଯୋଜନା। ଆକାରଦସ୍ସନନ୍ତି ଅନୁୱଦନସ୍ସ ଆକାରଦସ୍ସନଂ, ଦସ୍ସନହେତୁ ୱା। ''ପୁନପ୍ପୁନ''ନ୍ତି ଇମିନା ଅନୁସମ୍ପୱଙ୍କତାତି ଏତ୍ଥ ଅନୁସଦ୍ଦସ୍ସ ନ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ରେୱାତି ଅନୁୱଦନେ ଏୱ। ସମ୍ପୱଙ୍କତାତି ସଦ୍ଧା ପକାରେନ ନିନ୍ନପୋନପବ୍ଭାରତା। ଅବ୍ଭୁସ୍ସହନତାତି ଏତ୍ଥ ଅତିରେକଂ ଉସ୍ସାହନତାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''କସ୍ମା''ତିଆଦି। ଅନୁବଲପ୍ପଦାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପୁନପ୍ପୁନଂ ବଲସ୍ସ ପଦାନନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପୁରିମୱଚନସ୍ସା''ତିଆଦି।

କିଚ୍ଚଯତାତି ଏତ୍ଥ ''ମା ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଯ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଜା। ୨।୨୨।୧) ୱିଯ ବ୍ଯଞ୍ଜନୱଡ୍ଢନୱସେନ ଯକାରାଗମୋତି ଆହ ''କିଚ୍ଚମେୱ କିଚ୍ଚଯ''ନ୍ତି।

‘‘ଉଭୟଂପେତଂ ସଙ୍ଘସ୍ସେୱ ଅଧିୱଚନ’’ନ୍ତି ଇମିନା କିଚ୍ଚକରଣୀୟସଦ୍ଦୋ କତ୍ତୁୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେତି, ସଙ୍ଘୋ ହି କରୋତୀତି ୱଚନତ୍ଥେନ କିଚ୍ଚୋତି ଚ କରଣୀୟୋତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଭାୱୋ, କିଚ୍ଚୟତା କରଣୀୟତାତି ୱୁତ୍ତେ ସଙ୍ଘକମ୍ମଂୟେୱ ଲବ୍ଭତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉଭୟଂପେତଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମସ୍ସେୱ ଅଧିୱଚନ’’ନ୍ତି। ଯଦି କମ୍ମୱାଚକୋ ଭୱେୟ୍ୟ, ‘‘କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି କିଚ୍ଚଂ, କରଣୀୟ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେୟେୱ ସଙ୍ଘକମ୍ମସ୍ସ ଲଭନତୋ ତାପଚ୍ଚୟୋ ସ୍ୱତ୍ଥୋ ଭୱେୟ୍ୟ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି କିଚ୍ଚୟସ୍ସ ଭାୱୋ କିଚ୍ଚୟତା କରଣୀୟସ୍ସ ଭାୱୋ କରଣୀୟତାତି ୱଚନତ୍ଥୋ ନ କତ୍ତବ୍ବୋ ଭୱେୟ୍ୟ, କତୋ ଚ, ତସ୍ମା ନ କମ୍ମୱାଚକୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତସ୍ସେୱାତି ସଙ୍ଘକମ୍ମସ୍ସେୱ। ତତ୍ଥାତି ଅପଲୋକନାଦୀସୁ ଚତୂସୁ କମ୍ମେସୁ। ସୀମଟ୍ଠକସଙ୍ଘନ୍ତି ‘‘ଉପଚାରସୀମାଦୀସୁ ଠିତଂ ସଙ୍ଘଂ। ସୋଧେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ସୋଧନଂ ନାମ ସୀମଟ୍ଠକସଙ୍ଘସ୍ସ ହତ୍ଥପାସନୟନଂ, ଛନ୍ଦାରହାନଂ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଆହରଣଂ, ସୀମତୋ ବହିକରଣଂ। ତମେୱତ୍ଥଂ ଏକଦେସତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଛନ୍ଦାରହାନଂ ଛନ୍ଦଂ ଆହରିତ୍ୱା’’ତି। ଅପଲୋକେତି ଆପୁଚ୍ଛତି ଅନେନାତି ଅପଲୋକନଂ, ତଂୟେୱ କମ୍ମଂ ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ। ୱୁତ୍ତନୟେନେୱାତି ‘‘ସୀମଟ୍ଠକସଙ୍ଘଂ ସୋଧେତ୍ୱା’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ। ‘‘ସୁଣାତୁ ମେ’’ତିଆଦିନା ସଙ୍ଘଗଣପୁଗ୍ଗଲେ ଞାପେତି ଏତାୟାତି ଞତ୍ତି, ସାୟେୱ କମ୍ମଂ ଞତ୍ତିକମ୍ମଂ, ଞତ୍ତିୟେୱ ଦୁତିୟଂ ଞତ୍ତିଦୁତିୟଂ, ତମେୱ କମ୍ମଂ ଞତ୍ତିଦୁତିୟକମ୍ମଂ। ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଞତ୍ତି ପଠମଂ ଠପିତା, କମ୍ମୱାଚାୟେୱ ଦୁତିୟା ହୋତି, ‘‘ଫସ୍ସପଞ୍ଚମା’’ତିଆଦୀସୁ (ଧାତୁ। ୩୧୬) ୱିୟ ପନ ପଟିଲୋମୱସେନ ୱୋହାରଂ କତ୍ୱା ‘‘ଞତ୍ତିଦୁତିୟା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଫସ୍ସପଞ୍ଚମାତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଧମ୍ମସଙ୍ଗଣିୟଂ (ଧ। ସ। ୧ ଆଦୟୋ) ‘‘ଫସ୍ସୋ ହୋତି, ୱେଦନା ହୋତି, ସଞ୍ଞା ହୋତି, ଚେତନା ହୋତି , ଚିତ୍ତଂ ହୋତୀ’’ତି ଫସ୍ସଂ ପଠମଂ ୱୁତ୍ତଂ, ପଟିଲୋମୱସେନ ପନ ୱୋହାରଂ କତ୍ୱା ‘‘ଫସ୍ସପଞ୍ଚମା’’ତି ଧାତୁକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏସେୱ ନୟୋ ଞତ୍ତି ଚତୁତ୍ଥକମ୍ମେପି। ଏକାୟ ଚ ଅନୁସାୱନାୟାତି ଞତ୍ତିତୋ ଅନୁପଚ୍ଛା ସାୱେତବ୍ବାତି ଅନୁସାୱନା, ତାୟ, ତୀହି ଚ ଅନୁସାୱନାହୀତି ଞତ୍ତିତୋଅନୁ ପଚ୍ଛା, ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସାୱେତବ୍ବାତି ଅନୁସାୱନା, ତାହି। ତତ୍ଥାତି ଚତୂସୁ କମ୍ମେସୁ।

ଅପଲୋକେତ୍ୱାୱାତି ଏତ୍ଥ ଏୱଫଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଞତ୍ତିକମ୍ମାଦିୱସେନ ନ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ଞତ୍ତିକମ୍ମମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ନ କେୱଲଂ ଅପଲୋକନକମ୍ମମେୱ, ଅଥ ଖୋ ଞତ୍ତିକମ୍ମମ୍ପୀତି ଦସ୍ସେତି। ଞତ୍ତିଦୁତିୟକମ୍ମଂ ପନାତି ଏତ୍ଥ ପନସଦ୍ଦୋ ୱିସେସତ୍ଥଜୋତକୋ, ପକ୍ଖନ୍ତରଜୋତକୋ ୱା। ତତ୍ଥାତି ଦ୍ୱୀସୁ କମ୍ମେସୁ। ଗରୁକାନୀତି ଅଲହୁକାନି। ଅୱସେସାନୀତି ଛହି କମ୍ମେହି ଅୱସେସାନି, ଏୱରୂପାନି ଲହୁକକମ୍ମାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଅୱସେସା’’ତିପି ପାଠୋ, ସମ୍ମୁତିୟୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅପଲୋକେତ୍ୱାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଞତ୍ତିଦୁତିୟକମ୍ମୱାଚଂ ସାୱେତ୍ୱାପୀତି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଅଞ୍ଞତ୍ଥାପୋହନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଞତ୍ତିକମ୍ମଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମୱସେନ ପନ ନ କାତବ୍ବମେୱା’’ତି। ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ଆଗତୋୟେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତେସନ୍ତି ଚତୁନ୍ନଂ କମ୍ମାନଂ। ୟଂ ପନ ଅଡ୍ଢଜାତଂ ଅନୁତ୍ତାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଚତୂସୁ କମ୍ମେସୁ। ତନ୍ତି ଅଡ୍ଢଜାତଂ। ଏୱନ୍ତି ଏୱଂ କମ୍ମୱଗ୍ଗେୟେୱ ୱଣ୍ଣୟମାନେ। ହୀତି ଲଦ୍ଧଗୁଣଜୋତକୋ। ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟାତି ସୁଖେନ ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବା।

୨୧୬।ପାଠଇୱସେନେୱାତି ନ ଅଟ୍ଠକଥାୱସେନାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୨୨୦।ୟେନାତି ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନ। ଇମିନା ୱିୱଦନ୍ତି ଅନେନାତି ୱିୱାଦୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସମଥେହି ଚାତି ଚସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ତେନ ନ କେୱଲଂ ୱିୱାଦୋୟେୱ, ଅଥ ଖୋ ଅଧିକରଣଞ୍ଚାତି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି, ଅଥ ୱା ସମଥେହି ଚାତି ସମଥେହି ଏୱ। ଇମିନା ସମଥେହି ଅଧିକରୀୟତି ୱୂପସମୀୟତୀତି ଅଧିକରଣନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ୱିୱାଦୋୟେୱ ଅଧିକରଣଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ। ଏୱମାଦିନା ନୟେନାତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅନୁୱଦଂସନେନ ୱଦନ୍ତି ଅନେନ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନାତି ଅନୁୱାଦୋତିଆଦୟୋ ୱଚନତ୍ଥେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

୨୨୨।ସନ୍ଧାୟଭାସିତୱସେନାତି ଲୋକୱଜ୍ଜଂ ସନ୍ଧାୟ ଭାସିତସ୍ସ ୱଚନସ୍ସ ୱସେନ। ସନ୍ଧାୟଭାସିତତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୟସ୍ମିଂ ହୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପଥୱିଖଣନାଦିକେ ୟସ୍ମିଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣେତି ୟୋଜନା। ତସ୍ମିନ୍ତି କୁସଲଚିତ୍ତଙ୍ଗେ ଆପତ୍ତାଧିକରଣେ। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ, ତସ୍ମା। ଇଦନ୍ତି ‘‘ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ କୁସଲ’’ନ୍ତି ୱଚନଂ, ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସନ୍ଧାୟ ଅୱୁତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଇଦଂ ପନ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଇଦଂ ପନାତି କାରଣଂ ପନ ସନ୍ଧାୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୟଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣନ୍ତି ୟୋଜନା। ‘‘ଲୋକୱଜ୍ଜ’’ନ୍ତି ପଦେ ତୁଲ୍ୟାଧିକରଣଂ। ଲୋକସ୍ମିଂ, ଲୋକେହି ୱା ୱଜ୍ଜେତବ୍ବନ୍ତି ଲୋକୱଜ୍ଜଂ। ତନ୍ତି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ। ତତ୍ଥାତି ଆପତ୍ତାଧିକରଣେ। ୱିକପ୍ପୋତି ୱିୱିଧା କପ୍ପନଂ, ୱିୱିଧତକ୍କୋ ୱା। ୟଂ ପନାତି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ପନ। ‘‘ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜ’’ନ୍ତି ପଦେ ତୁଲ୍ୟାଧିକରଣଂ। ଭଗୱତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତିୟା ହେତୁଭୂତାୟ ୱଜ୍ଜେତବ୍ବନ୍ତି ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ। ତନ୍ତି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ, ଅକୁସଲଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିଞ୍ଚୀତି ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ, ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଆପଜ୍ଜନତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା ଅବ୍ୟାକତଂ ହୋତି, ତସ୍ମା। ତତ୍ଥାତି ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଭୂତେ ଆପତ୍ତାଧିକରଣେ। ‘‘ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ…ପେ… କୁସଲ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୟୋଜନା।

ୟଦି କୁସଲଚିତ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତି, ଅଥ ନନୁ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ କୁଲଲନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ ଭୱେୟ୍ୟାତି ଆହ ‘‘ସଚେ ପନା’’ତିଆଦି। ୟନ୍ତି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ।

‘‘ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି…ପେ… କୁସଲ’’ନ୍ତି ୱଦେୟ୍ୟ ସଚେତି ଯୋଜନା। ଏଠଅକଲୋମଞ୍ଚ ପଦସୋଧମ୍ମଞ୍ଚ ଏଠଅକଲୋମପଦସୋଧମ୍ମାନି, ତାନି ଆଦୀନି ଯେସଂ ତାନୀତି ଏଠଅକଲୋମପଦସୋଧମ୍ମାଦୀନି, ତାନି ସମୁଟ୍ଠାନାନି ଯାସନ୍ତି ଏଠଅକଲୋମପଦସୋଧମ୍ମାଦିସମୁଟ୍ଠାନା, ତାସଂ ଆପତ୍ତୀନମ୍ପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଏଠଅକଲୋମପଦସୋଧମ୍ମାଦିସମୁଟ୍ଠାନାସୁ ଆପତ୍ତୀସୁ। ଆପତ୍ତିୟା ଅଙ୍ଗନ୍ତି ଆପତ୍ତିୟା କାରଣଂ। ଏୱଂ ଆପତ୍ତିୟା ଅନଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତସ୍ସାଯେୱ ଅଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କାଯୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତିୱସେନ ପନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଚଲିତପ୍ପୱତ୍ତାନନ୍ତି ଚଲିତେନ ହେତୁଭୂତେନ ପୱତ୍ତାନଂ। ଅଥ ୱା ଚଲିତୋ ଚ କାଯୋ, ପୱତ୍ତା ଚ ୱାଚାତି ଚଲିତପ୍ପୱତ୍ତା, ତାସଂ ଚଲିତପ୍ପୱତ୍ତାନଂ କାଯୱାଚାନଂ। ତଞ୍ଚାତି କାଯୱାଚାନଂ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଚ। ଅବ୍ୟାକତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଇତିସଦ୍ଦୋ ପରିସମାପନତ୍ଥୋ।

ଅଯମତ୍ଥୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ତେନାତି ଚିତ୍ତେନ। ‘‘ଇଦଂ…ପେ… ସଦ୍ଧି’’ନ୍ତି ଇମିନା ସଞ୍ଜାନନ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ସଂସଦସ୍ସ ସୁନ୍ଦରତ୍ଥଂ ସହ ଆକାରେନ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ୱୀତିକ୍କମ…ପେ… କତ୍ୱେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଚେଚ୍ଚାତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ସହ ୱିସେସନେନ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଉପକ୍କମୱସେନ…ପେ… ପେସେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଅଭିୱିତରିତ୍ୱାତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପାଠଇଯଂ ଯଂସଦ୍ଦୋୱୀତିକ୍କମୱିସଯୋତି ଆହ ‘‘ଯଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ୱୀତିକ୍କମ’’ନ୍ତି। ‘‘ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତି ଇମିନା ପାଠସେସଂ ଦସ୍ସେତି। ଏୱଂ ୱୀତିକ୍କମତୋ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ଯୋଜନା।

ଅବ୍ୟାକତୱାରେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଅକୁସଲୱାରଂ ଅପେକ୍ଖତି। ତସ୍ସାତି ଚିତ୍ତସ୍ସ। ଅଜାନନ୍ତୋତିଆଦୀନଂ ପଦାନମତ୍ଥୋ ଅକୁସଲୱାରେ ୱୁତ୍ତପଟିପକ୍ଖୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣନ୍ତିଆଦୀନଂ ପଦାନମତ୍ଥୋ ଅକୁସଲୱାରେନ ସଦିସୋଯେୱ।

୨୨୪।ଅଯଂ ୱିୱାଦୋ ନୋ ଅଧିକରଣନ୍ତିଆଦୀସୁ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୯। ଅଧିକରଣୱୂପସମନସମଥକଥା

୨୨୮।ଚତୁୱଗ୍ଗକରଣେ କମ୍ମେତି ସୀମସମ୍ମୁତିଆଦିକମ୍ମେ। ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗକରଣେତି ପଚ୍ଚନ୍ତିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ଉପସମ୍ପଦାଦିକମ୍ମେ। ଦସୱଗ୍ଗକରଣେତି ମଜ୍ଝିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ଉପସମ୍ପଦକମ୍ମେ। ୱୀସତିୱଗ୍ଗକରଣେତି ଅବ୍ଭାନକମ୍ମେ। କମ୍ମପ୍ପତ୍ତାତି କମ୍ମସ୍ସ ପତ୍ତା ଯୁତ୍ତା ଅନୁରୂପା।

୨୩୦।ସମ୍ମୁଖିଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ। ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଚ ପନ ଅତିକ୍କାମେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭଣ୍ଡକନ୍ତି ଚୀୱରାଦିଭଣ୍ଡକଂ। ମାନନିଗ୍ଗହତ୍ଥାଯାତି ଭଣ୍ଡନଜାତାନଂ ମାନସ୍ସ ନିଗ୍ଗହତ୍ଥାଯ। କତିପାହନ୍ତି କତିପଯାହଂ, ଦ୍ୱୀହତୀହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୩୧।ଅନନ୍ତାନି ଚେୱ ଭସ୍ସାନୀତି ଏତ୍ଥ ଅନନ୍ତସଦ୍ଦୋ ଅପରିମାଣସଦ୍ଦେନ ଅତ୍ଥତୋ ଏକୋତି ଆହ ‘‘ଅପରିମାଣାନୀ’’ତି। ‘‘ୱଚନାନୀ’’ତି ଇମିନା ଭସ୍ସସଦ୍ଦୋ ୱଚନପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ଉବ୍ବାହିକାଯ ସମ୍ମନିତବ୍ବୋତି କେନ ସମ୍ମନିତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଅପଲୋକେତ୍ୱା ୱା’’ତିଆଦି। ଇମିନା ଅପଲୋକନକମ୍ମେନ ୱା ଞତ୍ତିଦୁତିଯକମ୍ମେନ ୱା ସମ୍ମନିତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅନନ୍ତାନି ଭସ୍ସାନି ଧମ୍ମକଥିକଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ବାହତି ପଟିସେଧେତି ଇମାଯ ସମ୍ମୁତିଯାତି ଉବ୍ବାହିକା, ତାଯ। ଏୱଂ ସମ୍ମତେହି ପନ ଭିକ୍ଖୂହି ୱିନିଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିସୁଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତସ୍ସାଯେୱ ପରିସାଯ ନିସୀଦିତ୍ୱା ୱାତି ଯୋଜନା। ଅଞ୍ଞେହୀତି ସମ୍ମତଭିକ୍ଖୂହି ଅଞ୍ଞେହି।

୨୩୩।ତତ୍ରସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ତତ୍ର ଅସ୍ସାତି ପଦୱିଭାଗଂ କତ୍ୱା ତସଦ୍ଦୋ ପରିସୱିସଯୋ ପସିଦ୍ଧୱିସଯୋ, ଅସ୍ସସଦ୍ଦୋ ଆଖ୍ୟାତିକୋତି ଆହ ‘‘ତସ୍ସଂ ପରିସତି ଭୱେୟ୍ୟା’’ତି। ‘‘ନେୱ ସୁତ୍ତଂ ଆଗତ’’ନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ‘‘ନୋ ସୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗୋ’’ତି ୱକ୍ଖମାନତ୍ତା ମାତିକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ନ ମାତିକା ଆଗତା’’ତି। ୱିନଯୋପୀତି ଖନ୍ଧକୱିନଯୋପି। ପିସଦ୍ଦେନ ସୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗଂ ଅପେକ୍ଖତି। ବ୍ୟଞ୍ଜନଚ୍ଛାଯାଯାତି ଏତ୍ଥ ଛାଯାସଦ୍ଦୋ ପଟିବିମ୍ବେ ଚ ପଭାଯ ଚ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ବ୍ୟଞ୍ଜନମତ୍ତମେୱା’’ତି, ବ୍ୟଞ୍ଜନପଟିବିମ୍ବିକବ୍ୟଞ୍ଜନପଭାୱନ୍ତଭୂତଂ ଅତ୍ଥଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ବ୍ୟଞ୍ଜନପଟିବିମ୍ବବ୍ୟଞ୍ଜନପଭାମତ୍ତମେୱ ଗହେତ୍ୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ‘‘ପଟିସେଧେତୀ’’ତି ଇମିନା ପଟିବାହସଦ୍ଦୋ ପଟିସେଧତ୍ଥୋଯେୱ, ନ ମଦ୍ଦନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ପଟିବାହନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଜାତରୂପରଜତଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁପଟିଗ୍ଗହଣାଦୀସୂ’’ତିଆଦି। କିନ୍ତି କେନ କାରଣେନ, କସ୍ମା କାରଣା ୱା। ଇମେତି ଜାତରୂପାଦିପଟିଗ୍ଗାହକେ ଭିକ୍ଖୂ। କାରେଥାତି ତୁମ୍ହେ କାରେୟ୍ୟାଥ। ଏୟ୍ୟାଥସ୍ସ ହି ଏଥାଦେସୋ। ପୁଚ୍ଛାଯଂ ସତ୍ତମୀୱିଭତ୍ତି ହୋତି। ସୁତ୍ତେତି ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକେ। ଅପରୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମେସନ୍ତି ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ନିୱାସେନ୍ତାନଂ। ଏୱାତି ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ନିୱାସନେ।

୨୩୪।ବହୁତରା ଭିକ୍ଖୂତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱିଗୁଣତିଗୁଣାଦିନା ଅଧିକା ଏୱ ବହୁତରା ନାମାତି ଆହ ‘‘ଏକେନପି ଅଧିକା ବହୁତରାୱା’’ତି। ‘‘କୋ ପନ ୱାଦୋ’’ତିଆଦିନା ‘‘ଏକେନପୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦସ୍ସ ଗରହତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ତିୱିଧସଲାକଗ୍ଗାହକଥା

୨୩୫।ସଞ୍ଞତ୍ତିଯାତି ଏତ୍ଥ ସଞ୍ଞାପନଂ ସଞ୍ଞତ୍ତି, ତଦତ୍ଥାଯାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ “ସଞ୍ଞାପନତ୍ଥାଯା”ତି। ଗୂହିତବ୍ବୋତି ଗୂଳ୍ହୋ, ସୋଯେୱ ଗୂଳ୍ହକୋ, ସଲାକଗ୍ଗାହୋ କାତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିୱରିତବ୍ବୋତି ୱିୱଟୋ, ସୋଯେୱ ୱିୱଟକୋ। ସସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ କଣ୍ଣସମୀପେ ଜପ୍ପୀଯତି କଥୀଯତୀତି ସକଣ୍ଣଜପ୍ପୋ, ସୋଯେୱ ସକଣ୍ଣଜପ୍ପକୋ। “ନିମିତ୍ତସଞ୍ଞଂ ଆରୋପେତ୍ୱା”ତି ଇମିନା ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣାଯୋ କତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱଣ୍ଣସଦ୍ଦୋ ସଣ୍ଠାନୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେତି। ସୁସଣ୍ଠାନଦୁସଣ୍ଠାନା ସଲାକାଯୋ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋତି ୱିସଭାଗକରଣତୋ ପରଂ ଗହେତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଖାପିତା ସଲାକାଯୋତି ଯୋଜନା। କତ୍ୱାତି ପକ୍ଖିପନଂ କତ୍ୱା। ୱୁତ୍ତନଯେନାତି “ଅଲଜ୍ଜୁସ୍ସନ୍ନାଯା”ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତନଯେନ। “ଯାୱତତିଯ”ନ୍ତି ଇମିନା ପଚ୍ଚୁକ୍କଡ୍ଢିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉଦ୍ଧଂ କଡ୍ଢିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅତିରେକଜାତେତି ଅଧମ୍ମୱାଦୀହି ଅତିରେକତୋ ଜାତେ ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯାୱତତିଯମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ତତୋ ଊନେ ଏକଦ୍ୱେୱାରେ ପନ କା ନାମ କଥାତି ଦସ୍ସେତି।

ସକଣ୍ଣଜପ୍ପକେ ପନ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ସଚେ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ଗଣ୍ହାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ। ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋତି ପଚ୍ଛିମୱଯଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ଏତନ୍ତି ଅଧମ୍ମୱାଦିସଲାକଂ। ଅସ୍ସାତି ସଙ୍ଘତ୍ଥେରସ୍ସ। ଇତରା ସଲାକାତି ଅଧମ୍ମୱାଦିସଲାକାହି ଅଞ୍ଞା ଧମ୍ମୱାଦିସଲାକା। ସୋତି ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ। ତନ୍ତି ଧମ୍ମୱାଦିସଲାକଂ। ତତୋତି ନେୱ ଅୱବୁଜ୍ଝନକାରଣା। ୱୁତ୍ତନଯମେୱାତି ଗୂଳ୍ହକେ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ୱିୱଟୋ ଅତ୍ଥୋ ଇମସ୍ସାତି ୱିୱଟତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସପାପିଯସିକାୱିନଯକଥା

୨୩୮।ପାରାଜିକସାମନ୍ତଂନାମାତି ପାରାଜିକସ୍ସ ଆସନ୍ନଂ ନାମ। ଅଦିନ୍ନାଦାନାଦୀସୁପି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମପାରାଜିକେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ନିବ୍ବେଠଯମାନନ୍ତି ୱେଠନରହିତଂ, ତମେନଂ ଭିକ୍ଖୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନା ନିବ୍ବେଠେନ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତସଦ୍ଦୋ ମାନସଦ୍ଦପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅତିୱେଠେତୀତି ଏତ୍ଥ କେହି ଅତିୱେଠେତୀତି ଆହ “ଇଙ୍ଘାଯସ୍ମାତିଆଦିୱଚନେହୀ”ତି। ତେନାତି ଚୋଦକେନ। ମନ୍ତି ମମଂ। ଆହାତି ଚୁଦିତକୋ ଆହ। ଏତସ୍ସାତି ଅୱଜାନନପଟିଜାନନାଦିକାରକସ୍ସ ପାପିଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ସୀଲୱା ଭୱିସ୍ସତୀତି ପାପିଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଚେ ସୀଲୱା ଭୱିସ୍ସତି। ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିନ୍ତି ପାପିଯଭାୱତୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନଂ। ନୋ ଚେତି ସୀଲୱା ନୋ ଭୱିସ୍ସତି ଚେ। ତଥା ନାସିତୋତି ତେନ ତସ୍ସ ପାପିଯସିକକମ୍ମକରଣେନ ନାସଂ ଗତୋ ଭୱିସ୍ସତି। ସଙ୍ଖତ୍ତାତି ସଙ୍ଖିତ୍ତଂ ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୫। ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକଥା

୨୪୩। ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକ୍ଖନ୍ଧକେ ମୁଟ୍ଠିକମଲ୍ଲାତି ମୁଟ୍ଠିକେନ ମଥନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ହିଂସନ୍ତୀତି ମୁଟ୍ଠିକମଲ୍ଲା। ଇମିନା ପାଳିଯଂ ପଦସ୍ସ ହେତୁପରିଯଂ ଦସ୍ସେତି। ଗାମମୁଦୱାତି ଏତ୍ଥ ଛୱିରାଗମଣ୍ଡନାନୁଯୁତ୍ତେନ ମୁଦୋ ମୋଦନଂ ଏତେସମତ୍ଥୀତି ମୁଦୱା, ଗାମେ ୱସନ୍ତା ମୁଦୱା ଗାମମୁଦୱାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ “ଛୱିରାଗମଣ୍ଡନାନୁଯୁତ୍ତା ନାଗରିକମନୁସ୍ସା”ତି। “ୱଣ୍ଣୱା ଅହେସୁ”ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୧୯୩; ପାଚି। ୬୭) ୱିଯ ୱଚନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଥମ୍ଭେତି ଏତ୍ଥ ନ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଥମ୍ଭୋ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ନ୍ହାନତିତ୍ଥେ ନିଖଣିତ୍ୱା ଠପିତଥମ୍ଭୋଯେୱାତି ଆହ “ନ୍ହାନତିତ୍ଥେ ନିଖଣିତ୍ୱା ଠପିତତ୍ଥମ୍ଭେ”ତି।

ଇଟ୍ଠକାସିଲାଦାରୁକୁଟ୍ଟାନନ୍ତି ଇଟ୍ଠକାକୁଟ୍ଟସିଲାକୁଟ୍ଟଦାରୁକୁଟ୍ଟାନଂ। ଅଟ୍ଠପଦାକାରେନାତି ଅଟ୍ଠପଦଫଲକାକାରେନ। ରାଜିଯୋତି ଲେଖାଯୋ। ତତ୍ଥାତି ଅଟ୍ଟାନେ, ଆକିରିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗନ୍ଧବ୍ବହତ୍ଥକୋତି ଗନ୍ଧବ୍ବାନଂ ୱୀଣାହତ୍ଥୋ ୱିଯାତି ଗନ୍ଧବ୍ବହତ୍ଥକୋ। ଦାରୂହି କତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ “ଦାରୁମଯହତ୍ଥେନା”ତି। ତେନାତି ଗନ୍ଧବ୍ବହତ୍ଥେନ, ଗହେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୁରୁୱିନ୍ଦକପାସାଣଚୁଣ୍ଣାନୀତି ଏୱଂନାମକସ୍ସ ପାସାଣସ୍ସ ଚୁଣ୍ଣାନି। ତନ୍ତି କତଗୁଳିକକଲାପକଂ, ଗହେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିଗ୍ଗଯ୍ହାତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ସରୀରେ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ “ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସରୀରେନ ସରୀର”ନ୍ତି। ମକରଦନ୍ତକେତି ମକରନାମକସ୍ସ ମଚ୍ଛସ୍ସ ଦନ୍ତସଦିସେ ଦନ୍ତେ। ମଲ୍ଲକମୂଲସଣ୍ଠାନେନାତି ଖେଳପଟିଗ୍ଗହପାଦସଣ୍ଠାନେନ। ଗିଲାନସ୍ସାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଅଗିଲାନସ୍ସ ପଗେୱାତି ଦସ୍ସେତି।

୨୪୪।ଦନ୍ତେତି ମକରଦନ୍ତେ। ଅକତଂ ମଲ୍ଲକଂ ଅକତମଲ୍ଲକଂ। କପାଲଖଣ୍ଡଂ ୱାତି ୱାସଦ୍ଦୋ ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ। କାସଫୁଲ୍ଲୱିରହିତତ୍ତା ୱତ୍ଥୱଟ୍ଟି ଉକ୍କାସିକା

ନାମ। ନତ୍ଥି କାସଂ ଫୁଲ୍ଲମେତିସ୍ସାତି ଉକ୍କାସା, ସା ଏୱ ଉକ୍କାସିକା। ଯସ୍ସ କସ୍ସଚୀତି ଗିଲାନାଗିଲାନସ୍ସ ୱା ଜରାଦୁବ୍ବଲତରୁଣବଲୱସ୍ସ ୱା। ପିଟ୍ଠିନ୍ତି ପିଟ୍ଠିଯଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ପାଣିତଲସ୍ସ ପୁଥୁଟ୍ଠାନଂ ପୁଥୁପାଣି, ତେନ କତଂ ପୁଥୁପାଣିକଂ, ହତ୍ଥପରିକମ୍ମଂ, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ହତ୍ଥପରିକମ୍ମଂ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ସବ୍ବେସନ୍ତି ନ୍ହାଯନ୍ତାନଂ ୱା ଅନ୍ହାଯନ୍ତାନଂ ୱା ସବ୍ବେସଂ।

୨୪୫।କଣ୍ଡତୋତି କଣ୍ଡଚ୍ଛିଦ୍ଦତୋ। ମୁତ୍ତୋଲମ୍ବକାଦିୱଲ୍ଲିସଦିସତ୍ତା ୱଲ୍ଲିକା ନାମ। ପଲମ୍ବକସୁତ୍ତନ୍ତି ପରିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଲମ୍ବିଯତି ଅନେନାତି ପଲମ୍ବକଂ, ତମେୱ ସୁତ୍ତଂ ପଲମ୍ବକସୁତ୍ତଂ। ୱଲଯନ୍ତି ନିଯୁରଂ।

୨୪୬। ଦ୍ୱୀହି ମାସେହି ନିଯୁତ୍ତଂ ଦୁମାସିକଂ। ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗୁଲାନି ଏତସ୍ସାତି ଦୁୱଙ୍ଗୁଲଂ, କେସୋ। ଉଭଯେନପୀତି ଦୁମାସିକଦୁୱଙ୍ଗୁଲସଙ୍ଖାତେନ ଉଭଯେନପି । ଅଯମ୍ପି ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦୋୱ ୱୁତ୍ତୋତି ଯୋଜନା। ତତୋତି ଦୁମାସିକଦୁୱଙ୍ଗୁଲତୋ।

ଓସଣ୍ଠେନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଓଲିଖିତ୍ୱା ସମଂ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଓଲିଖିତ୍ୱା ସନ୍ନିସୀଦାପେନ୍ତୀ’’ତି। ଦନ୍ତମଯାଦୀସୂତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅଟ୍ଠିମଯାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ହତ୍ଥଫଣେନାତି ହତ୍ଥସଙ୍ଖାତେନ ଫଣେନ। ଚିକ୍କଲ୍ଲେନାତି ଚିକ୍କଲ୍ଲସଦିସେନ ନିଯ୍ୟାସେନ। ଉଦକତେଲେନାତି ଏତ୍ଥ ଉଦକଞ୍ଚ ତେଲଞ୍ଚାତି ଚ ଉଦକସଙ୍ଖାତେନ ତେଲେନାତି ଚ ଅତ୍ଥଂ ନିୱତ୍ତେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉଦକମିସ୍ସକେନ ତେଲେନା’’ତି। ଇମିନା ଉଦକେନ ମିସ୍ସକଂ ତେଲଂ ଉଦକତେଲନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଉଟ୍ଠଲୋମେତି ଉଟ୍ଠିତଲୋମେ। ହତ୍ଥଂ ତେମେତ୍ୱାତି ହତ୍ଥଂ ଉଦକତେଲେନ ତେମେତ୍ୱା। ଉଣ୍ହାଭିତତ୍ତରଜୋକିଣ୍ଣସିରାନମ୍ପୀତି ଉଣ୍ହେନ ଅଭିତତ୍ତୋ ଚ ରଜେହି ଓକିଣ୍ଣସିରୋ ଚ ଉଣ୍ହାଭିତତ୍ତରଜୋକିଣ୍ଣସିରା, ଅଥ ୱା ଉଣ୍ହେନ ଅଭିତତ୍ତୋ ସିରୋ ଏତେସନ୍ତି ଉଣ୍ହାଭିତତ୍ତସିରା, ରଜେହି ଓକିଣ୍ଣୋ ସିରୋ ଏତେସନ୍ତି ରଜୋକିଣ୍ଣସିରା , ଉଣ୍ହାଭିତତ୍ତସିରା ଚ ରଜୋକିଣ୍ଣସିରା ଚ ଉଣ୍ହାଭିତତ୍ତରଜୋକିଣ୍ଣସିରା, ପୁବ୍ବପଦେ ଉତ୍ତରପଦଲୋପୋ, ତେସମ୍ପି। ଅଲ୍ଲହତ୍ଥେନାତି ଅଦ୍ଦହତ୍ଥେନ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ।

୨୪୭। ଯେସୁ କଂସପତ୍ତାଦୀସୁ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ସବ୍ବାନି ତାନି କଂସପତ୍ତାଦୀନିପୀତି ଯୋଜନା। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ଯସ୍ମିଂ କସ୍ମିଂଚି ଆଦାସେ ୱା ଉଦକପତ୍ତେ ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଞ୍ଛୱି ନୁ ଖୋତି ସଞ୍ଜାତା ଛୱି ନୁ ଖୋ, ଅହଂ ଜିଣ୍ଣୋ ଅମ୍ହି ନୁ ଖୋ, ନୋତି ଯୋଜନା।

ମୁଖଂ ଆଲିମ୍ପନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ କେହି ଆଲିମ୍ପନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ୱିପ୍ପସନ୍ନଛୱିରାଗକରେହି ମୁଖଲେପନେହୀ’’ତି। ‘‘ମନୋସିଲାଯା’’ତି ଇମିନା ମନୋସିଲା ଏୱ ମନୋସିଲିକାତି ଦସ୍ସେତି। ତାନୀତି ଲଞ୍ଛନାନି। ହରିତାଲାଦୀହିପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ନ କେୱଲଂ ମନୋସିଲିକାଯ ଏୱ, ଅଥ ଖୋ ହରିତାଲାଦୀହିପୀତି ଦସ୍ସେତି।

୨୪୮ ।ନଭିକ୍ଖୱେ ନଚ୍ଚଂ ୱାତିଆଦୀସୁ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ନିଚ୍ଚାପେନ୍ତସ୍ସ ୱାତି ପରେହି ନଚ୍ଚାପେନ୍ତସ୍ସ ୱା। ସାଧୁଗୀତନ୍ତି ସୁନ୍ଦରଂ ଅନିଚ୍ଚତାଦିପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଗୀତଂ, ସଜ୍ଜନାନଂ ୱା। ଦନ୍ତଗୀତମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯନ୍ତି ଗୀତଂ। ପୁବ୍ବଭାଗେତି ଗାଯନତୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ। ଗାଯାପେନ୍ତସ୍ସାପୀତି ପରେହି ୱା ଗାଯାପେନ୍ତସ୍ସାପି। ଯଂ ପନାତି କିରିଯାପରାମସନଂ। ଯଂ ପହରତି, ତତ୍ଥ ପହରଣେ ଅନାପତ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ସବ୍ବନ୍ତି ଅଖିଲଂ ନଚ୍ଚଗୀତୱାଦିତଂ। ପସ୍ସତୋତି ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଚ ସୁଣନ୍ତସ୍ସ ଚ। ସୱନମ୍ପି ହି ଏକସେସେନ ୱା ସାମଞ୍ଞନିଦ୍ଦେସେନ ୱା ପସ୍ସନେନେୱ ସଙ୍ଗହିତଂ। ୱିହାରତୋତି ଅନଚ୍ଚଅଗୀତଅୱାଦିତଟ୍ଠାନୱିହାରତୋ। ୱିହାରନ୍ତି ନଚ୍ଚଗୀତୱାଦିତଟ୍ଠାନୱିହାରଂ। ଅସନସାଲାଯାତି ଗାମେ ଠିତାଯ ଅସନସାଲାଯ।

୨୪୯ ।ସରକିରିଯନ୍ତି ସରସ୍ସ କିରିଯଂ। ଇମିନା ସରକୁତ୍ତିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସରସ୍ସ କରଣଂ ସରକୁତ୍ତୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଲଦ୍ଧଂ ସମାଧିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଚ୍ଛିମା ଜନତାତି ଏତ୍ଥ ସମୂହିଂ ଅୱଯୱଂ ୱିନା ସମୂହସ୍ସ ଅୱଯୱିନୋ ଅଭାୱା ତାପଚ୍ଚଯୋ ସ୍ୱତ୍ଥୋପି ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ପଚ୍ଛିମୋ ଜନୋ’’ତି। ତଂ ତଂ ୱତ୍ତନ୍ତି ସୁତ୍ତନ୍ତୱତ୍ତାଦିଂ ତଂ ତଂ ୱତ୍ତଂ। ଅକ୍ଖରାନି ୱିନାସେତ୍ୱାତି ଅଞ୍ଞଥା ୱତ୍ତବ୍ବାନି ଅକ୍ଖରାନି ଅଞ୍ଞଥା ୱଦନେନ ଚ ଦୀଘାଦୀନି ରସ୍ସାଦିୱଦନେନ ଚ ୱିନାସେତ୍ୱା। ଧମ୍ମେ ପନାତି ଏତ୍ଥ ସଦ୍ଦୋ ପନ ୱିସେସଜୋତକୋ। ଗୀତତୋ ୱିସେସୋୱ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ସୁତ୍ତନ୍ତୱତ୍ତନ୍ତି ସୁତ୍ତନ୍ତସ୍ସ ଉଚ୍ଚାରଣଂ ୱତ୍ତଂ। ଏସେୱ ନଯୋ ‘‘ଜାତକୱତ୍ତଂ ଗାଥାୱତ୍ତ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି। ତନ୍ତି ୱତ୍ତଂ। ଯଦି ପନ ତଂ ୱିନାସେତ୍ୱା ଅତିଦୀଘଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଏୱଂ ସତି ଯଥା ସୁତ୍ତନ୍ତୱତ୍ତାଦୀନି ହୋନ୍ତି, ତଥା କଥଂ ଦସ୍ସେତବ୍ବାନୀତି ଆହ ‘‘ଚତୁରସ୍ସେନ ୱତ୍ତେନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଚତୁରସ୍ସେନୱତ୍ତେନାତି ପରିପୁଣ୍ଣେନ ଉଚ୍ଚାରଣୱତ୍ତେନ। ପରିମଣ୍ଡଲାନୀତି ସମନ୍ତତୋ ମଣ୍ଡଲାନି ବିମ୍ବାନି ପୁଣ୍ଣାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ସରେନ ଭଣିତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସରଭଞ୍ଞନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସରେନ ଭଣିତବ୍ବନ୍ତି ସରଭଞ୍ଞନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସରଭଞ୍ଞେ କିର ଅତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ । ତରଙ୍ଗୱତ୍ତାଦୀନଂ ଉଚ୍ଚାରଣୱିଧାନାନି (ୱଜିର। ଟୀ। ଚୂଳୱଗ୍ଗ ୨୪୯; ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ଚୂଳୱଗ୍ଗ ୩।୨୪୯; ୱି। ୱି। ଟୀ। ଚୂଳୱଗ୍ଗ ୨।୨୪୮-୯) ଏତରହି ନତ୍ଥି। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସୱତ୍ତାନୀତି ଚ ସଙ୍ଖ୍ୟାମତ୍ତମେୱ ଅତ୍ଥି, ନ ସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ। ତସ୍ମା ଟୀକାସୁ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ଚୂଳୱଗ୍ଗ ୩।୨୪୯; ୱଜିର। ଟୀ। ଚୂଳୱଗ୍ଗ। ୨୪୯) ‘‘ତରଙ୍ଗୱତ୍ତାଦୀନଂ ଉଚ୍ଚାରଣୱିଧାନାନି ନଟ୍ଠପଯୋଗାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥୀତି ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଯଞ୍ହି ଅତ୍ଥିସଦ୍ଦୋ ନିପାତୋ। ତେସୂତି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସୱତ୍ତେସୁ। ଯନ୍ତି ୱତ୍ତଂ। ଉଚ୍ଚାରଣୱିଧାନାନି

ନଚ୍ଚପଯୋଗାନିପି ତେସଂ ସଙ୍ଖେସଂ ସାମଞ୍ଜସ୍ସଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଙ୍ଖେସ''ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖେସନ୍ତି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସଓତ୍ତାନଂ, ଲକ୍ଖଣନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ଅତ୍ତିନାସେତ୍ୱା''ତି ଓତ୍ୱା ତମେଓତ୍ଥଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ ''ତ୍ତିକାରଂ ଅକତ୍ୱା''ତି। ତତ୍ଥ ତ୍ତିକାରକରଣଂ ନାମ ଯତ୍ତକାହି ମତ୍ତାହି ଅକ୍ଖରଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ହୋତି, ତତୋ ଅଧିକମତ୍ତାଯୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା କଥନଂ, ତଥା ଅକତ୍ୱା ସମଣସାରୁପ୍ପେନ ଚତୁରସ୍ସେନ ନଯେନ ପଓତ୍ତନଂଯେଓ ଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ବାହିରଲୋମିଂ ଉଣ୍ଣିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ''ବାହିରଲୋମି''ନ୍ତି ପଦଂ ଭାଓନପୁଂସକନ୍ତି ଆହ ''ଉଣ୍ଣଲୋମାନି ବହି କତ୍ୱା''ତି। ''ଉଣ୍ଣପାଓାର''ନ୍ତି ଇମିନା ଉଣ୍ଣୀତି ଏତ୍ଥ ଉତ୍ତରପଦଲୋପଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ଓା ପାଓାରପଦେନ ଉଣ୍ଣା ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଉଣ୍ଣୀତି କତ୍ୱା ତଦ୍ଧିତପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ''ତଥା ଧାରେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟ''ନ୍ତି ଓଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥାପତ୍ତିନଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଲୋମାନି ଅନ୍ତୋ କତ୍ୱା ପାରୁପିତୁଂ ଓଟ୍ଟତୀ''ତି।

୨୫୧।ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସେଓାତି ଅଙ୍ଗଜାତମେଓ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ଅଥ ଓା ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେଓାତି ଯୋଜନା। ଅହିକୀଟଦଟ୍ଠାଦୀସୁ ନିମିତ୍ତଭୂତେସୁ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସାତି ଯୋଜନା।

୨୫୨।ଉପ୍ପନ୍ନା ହୋତୀତି ପଟିଲାଭଓସେନ ଉପ୍ପନ୍ନା ହୋତି। ଉପ୍ପନ୍ନଭାଓଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ ''ସୋ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ସୋତି ରାଜଗହକୋ ସେଟ୍ଠି, କୀଦିଅତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ସେଟ୍ଠିସ୍ସ। ଇଦଂ ପଦଂ ''ଜାଲେ''ତି ପଦେ ସାମ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧୋ, ''ଉପ୍ପନ୍ନା ହୋତୀ''ତି ପଦେ ସମ୍ପଦାନଂ। ତନ୍ତି ଚନ୍ଦନଗଣ୍ଠିଂ। ଅସ୍ସାତି ସେଟ୍ଠିସ୍ସ। ଇଦଂ ପଦଂ ''ପୁରିସା''ତି ପଦେ ସାମ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧୋ, ''ଅଦଂସୁ''ତି ପଦେ ସମ୍ପଦାନଂ। ଓିକୁଜ୍ଜନିଦ୍ଧୀତି ଓିଓିଧଂ, ଓିକାରଂ ଓା କୁଜ୍ଜନଓସେନ ପଓତ୍ତା ଇଦ୍ଧି (ପଟି। ମ। ୩।୧୨-୧୬; ଓିସୁଦ୍ଧି। ୨।୩୬୯-୩୭୩)। ଅଧିଟ୍ଠାନିଦ୍ଧୀତି ଅଧିଟ୍ଠାନଓସେନ ପଓତ୍ତା ଇଦ୍ଧି (ପଟି। ମ। ୩। ୧୨-୧୬; ଓିସୁଦ୍ଧି। ୨।୩୬୯-୩୭୩)।

ଗିହୀ ଉପନାମେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କତ୍ୱାତି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ପକ୍ଖିପନଂ କତ୍ୱା। ତନ୍ତି ସୁଓଣ୍ଣତଟ୍ଟିକାଦିଂ। ଆମସିତୁମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପଗେଓ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ସଙ୍ଘିକପରିଭୋଗେନ ଓାତି ଓାସଦ୍ଦୋ ପନସଦ୍ଦତ୍ଥୋ। ସଙ୍ଘିକପରିଭୋଗେନ ପନାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଗିହିଓିକଟାନି ଓାତି ଓାସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ଗିହିଓିକଟାନି ଭାଜନାନିପି ଓଟ୍ଟନ୍ତୀତି ହି ଅତ୍ଥୋ। କଂସଲୋହଓଟ୍ଟଲୋହାନଂ ସଭାଗତ୍ତା ଓୁତ୍ତଂ ''କଂସ…ପେ… ସଙ୍ଗହିତୋ''ତି।

୨୫୩। ''ଲିଖିତୁ''ନ୍ତି ଏତଂ ଓୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ପକତିମଣ୍ଡଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିଂ ମକରଦନ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ଅଚ୍ଛିନ୍ନମଣ୍ଡଲନ୍ତି ଆହ ''ମକରଦନ୍ତଚ୍ଛିନ୍ନକମଣ୍ଡଲମେଓା''ତି।

୨୫୪।ପହରିତ୍ୱାତି ଆଓଟ୍ଟନତୋ ଅଞ୍ଜନମଞ୍ଜନଂ ପହରିତ୍ୱା। ତଯୋ ପତ୍ତେ ଉପରୁପରି ଠପେତୁଂ ଓଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭୂମିଆଧାରକୋ ନାମ ଭୂମିଯା ଆସନ୍ନୋ ଦନ୍ତାଦୀହି କତୋ ଓଲଯାଧାରକୋ। ଦାରୁଆଧାରକୋ ନାମ ଏକଦାରୁନା କତୋ ଆଧାରକୋ। ଦଣ୍ଡାଧାରକୋ ନାମ ଚତୁଦଣ୍ଡତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବହୂହି ଦଣ୍ଡେହି କତୋ ଆଧାରକୋ। ତତ୍ଥାତି ଭମକୋଟିସଦିସଦାରୁ ଆଧାରକତିଦଣ୍ଡକାଧାରେସୁ। ଗହେତ୍ୱା ଏଓାତି ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଏଓ, ଏକମେଓ ଠପେତବ୍ବଂ ଇତି ଓୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା।

ତତ୍ଥେଓାତି ମିଢ୍ଡନ୍ତେଯେଓ। ଓିହିଣ୍ଣାଯାତି ଓିତ୍ଥାରାଯ। ବାହିରପସ୍ସେତି କୁଟସ୍ସ ବାହିରପସ୍ସେ। କତାଯାତି କୁଟସ୍ସ ଥିରଭାଓତ୍ଥଂ କତାଯ। ଏତ୍ଥାତି ପରିଭଣ୍ଡନ୍ତେ।

ଯଂ ଓତ୍ଥଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ପତ୍ତୋ ଠପିଯତୀତି ଓତ୍ଥଂ ଚୋଲକଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ତସ୍ମିଂ ପନାତି ଚୋଳକେ ପନ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ସଂ ଓାଲିକାଯଂ। ନ ଦୁସ୍ସତୀତି ପତ୍ତୋ ନ ଦୁସ୍ସତି। ପତ୍ତମାଳକନ୍ତି ପତ୍ତସ୍ସ ଠପନତ୍ଥାଯ କତଂ ଅଟ୍ଟଂ। ଭଣ୍ଡକୁକ୍କୁଳିକାତି ପତ୍ତାଦିଭଣ୍ଡକାନଂ ପକ୍ଖିପନା ଉକ୍କୁଳିକା। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ଭିତ୍ତିଖୀଲାଦିକେ ଯସ୍ମିଂ କସ୍ମିଂଚି। ଲଗ୍ଗେନ୍ତସ୍ସାତି ପତ୍ତଂ ଥଓିକାଯ ଲଗ୍ଗେନ୍ତସ୍ସ। ନିସୀଦନସଯନତ୍ଥଂ ଓା କତଂ ହୋତୂତି ଯୋଜନା। ଅଞ୍ଜେନାତି ପତ୍ତତୋ ଅଞ୍ଜେନ। ଅଟ୍ଟକଛନ୍ନେନାତି ଅଟ୍ଟପତିରୂପେନ, ଅଟ୍ଟକସଦିସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥାତି ଅଟ୍ଟକଛନ୍ନେନ ଠପିତେ ମଞ୍ଚପୀଠେ। ଅଂସେ ବଦ୍ଧିଯତି ଅନେନାତି ଅଂସବଦ୍ଧୋ, ସୋଯେଓ ଅଂସବଦ୍ଧକୋ, ତେନ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଛତ୍ତେ ଠପେତୁଂ ନ ଓଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭତ୍ତେନ ପୂରୋ ଭତ୍ତପୂରୋ, ପତ୍ତୋ। ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତେ ଛତ୍ତେ ଓା ଅଟ୍ଟକଂ କତ୍ୱା ଠପିତେ ଛତ୍ତେ ଓାତି ଯୋଜନା। ଯୋ କୋଚି ଭତ୍ତପୂରୋପି ତୁଚ୍ଛପତ୍ତୋପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୫୫।ଯସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ। ହତ୍ଥେ ପତ୍ତୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଏଓ ଭିକ୍ଖୁ ପତ୍ତହତ୍ଥୋ ନ ହୋତି, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ହତ୍ଥେ ଓା ପିଟ୍ଠିପାଦେ ଓା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ସରୀରାଓଯଓେ ପତ୍ତସ୍ମିଂ ସତୀତି ଯୋଜନା। ଏସେଓ ନଯୋ ଅନନ୍ତରଓାକ୍ୟେପି। ଇମେହି ଓାକ୍ୟେହି ''ପତ୍ତହତ୍ଥୋ''ତି ଚ ''କଓାଟଂ ପଣାମେତୁ''ନ୍ତି ଚ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତମେଓାତି ଦସ୍ସେତି। ସୂଚିଂ ଓା ଅପାପୁରିତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୁଞ୍ଚିକାଯ ଓାତି ଓାସଦ୍ଦୋ ''ସରୀରାଓଯଓେନା''ତି ପଦଂ ଅପେକ୍ଖତି।

ଲାବୁକଟାହନ୍ତି ଲମ୍ବୀତି ଲାବୁ, ଲାବୁଯା କଟାହଂ ଲାବୁକଟାହଂ। ''ତାୱକାଲିକ''ନ୍ତି ଇମିନା ଏକୱାରମେୱ ତେନ ଆମିସଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଘଟିକପାଲନ୍ତି ଭାଜନକପାଲଂ। ଅଭୁଂ ମେତି ଅୱଡ୍ଢି ମୟ୍ହଂ, ଉପଦ୍ଦଵୋତି ଅତ୍ଥୋ। ''ଅଭୁ ମେ''ତି (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୪୯; ମ। ନି। ଟୀ। ୨।୧୪୯) ୱଉଦ୍ଦ୍ଧେ ନିଗ୍ଗହିତାଗମୱସେନ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଉତ୍ରାସୱଚନନ୍ତି ଉତ୍ରାସେନ ୱଚନକାରଣଂ ପଦଂ। ଦିନ୍ନକମେୱାତି ପରେହି ଦିନ୍ନକମେୱ ଆମିସନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଚମ୍ମେତ୍ୱାତି ମୁଖେନ ଚମ୍ମେତ୍ୱା। ଅପୱିଦ୍ଧାମିସାନୀତି ଛଡ୍ଡିତାନି ଆମିସାନି। ଏତେସୁପି ଚଲକାଦୀସୁ ଅନୁଚ୍ଛିଟ୍ଠଂ ସୁଦ୍ଧପତ୍ତନ୍ତି ନହି ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠୋ ଏତ୍ଥାତି ଅନୁଚ୍ଛିଟ୍ଠୋ, ସୁଦ୍ଧପତ୍ତୋ, ତଂ। ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠହତ୍ଥେନାତି ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠୋ ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୀତି ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠୋ, ସୋଯେୱ ହତ୍ଥୋ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠହତ୍ଥୋ, ତେନ। ୱାମହତ୍ଥେନ ଆସିଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ସୁଦ୍ଧପତ୍ତେ। ଏତ୍ତାୱତାପୀତି ଏତ୍ତକେନ ଏକୌଦକଗଣ୍ଡୁସଗହଣମତ୍ତେନାପି। ସୋତି ସୁଦ୍ଧପତ୍ତୋ। ହତ୍ଥଂ ପନାତି ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠହତ୍ଥମ୍ପି। ପନସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ଯଂ ଅଟ୍ଠିଂ ୱା ଯଂ ଚଲକଂ ୱାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ମଚ୍ଛମଂସଫଲାଦୀସୁ। ତନ୍ତି ଅଟ୍ଠିଚଲକଂ। ଯଂ ପନାତି ଅଟ୍ଠିଚଲକାଦିଂ ପନ, ପଟିଖାଦିତୁକାମୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ପୁନ ଖାଦିତୁକାମୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥେୱାତି ପତ୍ତେ ଏୱ। କତ୍ୱାତି ଠପନଂ କତ୍ୱା। ଯଂ କିଞ୍ଚି ଅଟ୍ଠିକଣ୍ଟକାଦିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୫୬।ସତ୍ଥକୱେଠନକନ୍ତି ସତ୍ଥକସ୍ସ ୱେଠନକରଣଂ। ପିପ୍ଫଲିକଂ ୱା ଦଣ୍ଡସତ୍ଥକଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ପିପ୍ଫାଲେତି ଏତାଯାତି ପିପ୍ଫଲି, ସାଯେୱ ପିପ୍ଫଲିକଂ। ଅଚ୍ଛଚ୍ଛିନ୍ଦୀତି ପିପ୍ଫଲିକତୋ ଅଚ୍ଛଚ୍ଛିନ୍ଦି। ଯଂକିଞ୍ଚି ଦଣ୍ଡଂ ଯୋଜେତ୍ୱା କତସତ୍ଥକଂ ୱା ଦଣ୍ଡସତ୍ଥକଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ଦଣ୍ଡେନ ଯୋଜିତଂ ସତ୍ଥକଂ ଦଣ୍ଡସତ୍ଥକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ମଲଗ୍ଗହିତାତି ଅଯମଲଗ୍ଗହିତା। କିଣ୍ଣେନାତି ମଦିରାଦିବୀଜେନ କିଣ୍ଣେନ। ତେନାତି ପାସାଣଚୁଣ୍ଣସଙ୍ଖାତେନ ସରିତକେନ। ମକ୍ଖେତୁନ୍ତି ସୂଚିଂ ମକ୍ଖେତୁଂ। ମକ୍ଖିତମଧୁସିତ୍ଥକଂ ତଂ ସରିତକଂ ପରିଭିଜ୍ଜତୀତି ଯୋଜନା। ମଧୁସିତ୍ଥକପିଲୋତିକନ୍ତି ମଧୁସିତ୍ଥକେନ ମକ୍ଖିତଂ ପିଲୋତିକଂ। ତତ୍ଥାତି ନିସ୍ସେଣିଯଂ। ଯାଯ ରଜ୍ଜୁଯା କଥିନେ ବନ୍ଧନ୍ତି, ସା ରଜ୍ଜୁ କଥିନରଜ୍ଜୁ ନାମାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ଦୀଘସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପମାଣେନ କତେ କଥିନେ। ଦଣ୍ଡକେତି କଥିନଦଣ୍ଡକମ୍ହି। ତସ୍ସାତି ଦୀଘସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପମାଣେନ କତସ୍ସ କଥିନସ୍ସ। ଇତରସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ଦୀଘଭିକ୍ଖୁତୋ ଇତରସ୍ସ ରସ୍ସଭିକ୍ଖୁନୋ।

ଦଣ୍ଡକଥିନପମାଣେନ କତସ୍ସ କଟସାରକସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ''ଦୁଗୁଣକରଣ''ନ୍ତି ଇମିନା ପିଦଲକନ୍ତି ଦୁଗୁଣକରଣସଙ୍ଖାତସ୍ସ କିରିଯାୱିସେସସ୍ସ ନାମନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ୱିନନ୍ଧନରଜ୍ଜୁନ୍ତି ୱିସେସେନ ନହିଯତି ବନ୍ଧିଯତି ଏତାଯାତି ୱିନନ୍ଧନା, ସାଯେୱ ରଜ୍ଜୁ ୱିନନ୍ଧନରଜ୍ଜୁ, ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ୱିନନ୍ଧିତୁଂ ରଜ୍ଜୁ''ନ୍ତି। ୱିନନ୍ଧନସୁତ୍ତକନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତେନ ସୁତ୍ତକେନାତି ୱିନନ୍ଧନସୁତ୍ତକେନ। ତତ୍ଥାତି ଖୁଦ୍ଦକନିସ୍ସେଣିଯଂ କାଚି ସୁତ୍ତନ୍ତରିକାଯୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପମାଣସଞ୍ଞାକରଣନ୍ତି ସୁତ୍ତନ୍ତରିକପମାଣସ୍ସ ସଞ୍ଞାକରଣଂ। କାଳଅସୁତ୍ତେନ ସଞ୍ଞାକରଣଂ ୱିଯ ହଲିଦ୍ଦିସୁତ୍ତେନ ସଞ୍ଞାକରଣନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ''ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀ''ତି ପଦସ୍ସ ''ଅଙ୍ଗୁଲିଯା''ତି କରଣସ୍ସେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା କମ୍ମସ୍ସ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ତସ୍ସ କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ସୂଚିମୁଖ''ନ୍ତି। ଅଙ୍ଗୁଲିକୋସକନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଲିକଞ୍ଚୁକଂ।

୨୫୭।ପାତିଚଙ୍କୋଟକାଦିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପାତି ନାମ ପଟିଗ୍ଗହସଣ୍ଠାନେନ କତୋ ସୂଚିଆଦିଭଣ୍ଡଟ୍ଠପନୋ ଭାଜନୱିସେସୋ। ଆକିରିତ୍ୱାତି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ଓଧୁନିତ୍ୱାତି ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା। ଘନଦଣ୍ଡକନ୍ତି ନିରନ୍ତରଦଣ୍ଡକଂ। ଅନ୍ତୋକତ୍ୱାତି କଥିନସ୍ସ ଅନ୍ତୋକତ୍ୱା।

୨୫୮।ୱିନନ୍ଧିତ୍ୱାତି ଚୋଳଅକେନ ୱିନନ୍ଧିତ୍ୱା।

୨୫୯। ଅପରିସ୍ସାୱନକସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ଯୋଜନା। ଯୋ ପନ ଯାଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମଚ୍ଛେଦଣ୍ଡକେତି ଦଣ୍ଡକସ୍ସ ମଜ୍ଝେ। ଉଦକନ୍ତି ଅକପ୍ପିଯୌଦକଂ। ତନ୍ତି ଉଦକଂ। ଯନ୍ତି ପରିସ୍ସାୱନଂ। ଉଦକଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ହୁତ୍ୱା ସୱତି ଗଚ୍ଛତି ପୱତ୍ତତି ଅନେନାତି ପରିସ୍ସାୱନଂ। ଯଂ ଉଦକେ ଓତ୍ଥରିତ୍ୱା ଘଟେନ ଉଦକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତଂ ଓତ୍ଥରକଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ତଂ ହୀ''ତିଆଦି। ତନ୍ତି ପରିସ୍ସାୱନଂ, ବନ୍ଧିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସୁପି ଚତୂସୁ ଖାଣୁକେସୁ। ସଙ୍ଖପରିଯନ୍ତେତି ସଙ୍ଖପରିସ୍ସାୱନସ୍ସ ପରିଯନ୍ତେ ମୋଚେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଓତ୍ଥରିତ୍ୱାତି ଓଗାହେତ୍ୱା। ଚୀୱରକୁଟିକାତି ଚୀୱରେନ କତା କୁଟିକା, ସା ମକସାନଂ ପରିତ୍ତାଣତ୍ଥଂ କତତ୍ତା ମକସକୁଟିକାତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୨୬୦।ସେମ୍ହାଦିଦୋସୁସ୍ସନକାଯାତି ସେମ୍ହାଦିଦୋସେହି ଉସ୍ସନ୍ନକାଯା। ଅଗ୍ଗଳଅତ୍ଥମ୍ଭୋତି କୱାଟତ୍ଥମ୍ଭୋ। ଯତ୍ଥାତି ଅଗ୍ଗଳଅତ୍ଥମ୍ଭେ। ତତ୍ଥାତି ଦ୍ୱାରବାହାଯ। ତତ୍ଥାତି ଅଗ୍ଗଳଅପାସକେ। ଧୂମୋ ନିକ୍ଖମତି ଏତେନାତି ଧୂମନେତ୍ତୋ, ଛିଦ୍ଦୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଧୂମନିକ୍ଖମନଛିଦ୍ଦ''ନ୍ତି । ''ଗନ୍ଧେହୀ''ତି ଇମିନା ''ୱାସେତୁ''ନ୍ତି ପଦସ୍ସ କରଣଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଉଦକଟ୍ଠପନଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ଇମିନା ଉଦକଟ୍ଠାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉଦକସ୍ସ ଠପନଂ ଠାନଂ ଉଦକଟ୍ଠାନନ୍ତି

ମଜ୍ଝେପଦଲୋପସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥାତି ଉଦକଟ୍ଠାନେ। କୋଟ୍ଟକୋତି ଏତ୍ଥ ନ ଯତ୍ଥ କଣ୍ଡଚି, ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ୱା କୋଟ୍ଟକୋ ହୋତି, ଅପି ଚ ଖୋ ପନ ଦ୍ୱାରେ ଏୱ, ଦ୍ୱାରସ୍ସେୱ ୱା କୋଟ୍ଟକୋତି ଆହ "ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଟକୋ"ତି।

୨୬୧।ପରିକମ୍ମନ୍ତି ପିଟ୍ଠିଆଦିପରିକମ୍ମଂ। ପଟିଚ୍ଛାଦିଯତି ଇମାଯାତି ପଟିଚ୍ଛାଦି, ୱତ୍ଥମେୱ ପଟିଚ୍ଛାଦି ୱତ୍ଥପଟିଚ୍ଛାଦି। ଉଦକଂ ନ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ପାନୋଦକଂ ନିୱତ୍ତେନ୍ତୋ ଆହ "ନ୍ହାନୋଦକଂ ନ ହୋତୀ"ତି।

୨୬୨। ପଣ୍ଡିକାନଂ ତୁଲଂ ୱିଯ ଉଦକୌବାହନକତୁଲନ୍ତି ଯୋଜନା। ଦୀଘୱରତ୍ତାଦୀହୀତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ରଜ୍ଜୁ ଆଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅରହଟ୍ଟଘଟିଯନ୍ତଂ ନାମ ଚକ୍କସଣ୍ଠାନଂ ଅନେକାରଂ ଅରେ ଅରେ ଘଟାନି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଏକେନ ୱା ଦ୍ୱୀହି ୱା ପରିବ୍ଭମିଯମାନଂ ଯନ୍ତଂ। ଅରସଙ୍ଖାତେସୁ ହତ୍ଥେସୁ ଘଟା ବନ୍ଧିତଦ୍ଧା ଏତ୍ଥାତି ଅରହଟ୍ଟଘଟି, ତମେୱ ଯନ୍ତଂ ଅରହଟ୍ଟଘଟିଯନ୍ତଂ। ଚମ୍ମଭାଜନନ୍ତି ଚମ୍ମମଯଂ ଭାଜନଂ। ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ହୋତୀତି ଚନ୍ଦନିକା ଅପାକାରା ହୋତି। ଉଦକପୁଞ୍ଛନଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଉଦକପୁଞ୍ଛନେ। "ଉଦକପୁଞ୍ଛନୀ"ତିପି ପାଠୋ। ଏୱଂ ସତି ତାଯ ଉଦକପୁଞ୍ଛନିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତୁନ୍ତି ଅପନେତୁଂ।

୨୬୩। ଆ ସମନ୍ତତୋ ୱିଦ୍ଧଂ ପଙ୍କପାସକମେତ୍ଥାତି ଆୱିଦ୍ଧପଙ୍କପାସକଂ। ମଣ୍ଡଲେତି କଣ୍ଣିକମଣ୍ଡଲସ୍ମିଂ। କଟଂ କୂଟଞ୍ଚ ଛଦନଞ୍ଚ ଏତ୍ଥାତି କଟକୂଟଚ୍ଛଦନଂ, ଜନ୍ତାଘରଂ, ତସ୍ସ। ଏତନ୍ତି "ନିଲ୍ଲେଖଜନ୍ତାଘର"ନ୍ତି ଏତଂ ନାମଂ। "ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ"ତି ଇମିନା "ଚତୁମାସ"ନ୍ତି ଦିଗୁସମାସସ୍ସ ୱାକ୍ୟଂ ଦସ୍ସେତି।

୨୬୪।ନମତକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନମତକତୋ (ଚୂଳୱ। ଅଟ୍ଠ। ୨୫୬) ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଏଳକଲୋମେହୀ"ତିଆଦି। ଅୱାଯିମନ୍ତି ୱାଯିତ୍ୱା ନ କତଂ। ଚମ୍ମଖଣ୍ଡପରିହାରେନାତି ଚମ୍ମଖଣ୍ଡଂ ୱିଯ ଅଧିଟ୍ଠାନୱିକପ୍ପନଅପନଯନେନ, ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପେଳଆଯାତି ଅଟ୍ଟଂସାଦିଆକାରେନ କତାଯ ମଞ୍ଜୂସାଯ। ଏତନ୍ତି "ଆସିତ୍ତକୂପଧାନ"ନ୍ତି ଏତଂ ନାମଂ। ଦାରୁମଯାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନ ତମ୍ବଲୋହରଜତମଯା ଏୱାତି ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥେୱାତି ମଳୋରିକାଯମେୱ। ଆଧାରକସଙ୍ଖେପଗମନତୋତି ଆଧାରକେ ସଙ୍ଖେପଂ ଗମନତୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ପୁବ୍ବେ ପତ୍ତରକ୍ଖନତ୍ଥଂ ଆଧାରକୋ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ, ଇଦାନି ଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସେସକନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଫଲପୂୱେହି ସେସକଂ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେତି ତସ୍ମିଂ ଭୁଞ୍ଜନକ୍ଖଣେ।

୨୬୫।ଏକେକେନପି ଅଙ୍ଗେନାତି ପିସଦ୍ଦୋ ସମ୍ଭାୱନତ୍ଥୋ, ତତୋ ପନ ଅଧିକେହି ଅଙ୍ଗେହି ପଗେୱାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ଉପାସକସ୍ସ। ନ ଗହେତବ୍ବୋତି ସଙ୍ଘେନ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅସୁକସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉକ୍କୁଜ୍ଜନକାଲେତି ପତ୍ତସ୍ସ ଉକ୍କୁଜ୍ଜନକାଲେ। ଯାଚାପେତ୍ୱାତି ପତ୍ତନିକ୍କୁଜ୍ଜିତେନ ଉପାସକେନ ଯାଚାପେତ୍ୱା। ହତ୍ଥପାସନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ହତ୍ଥପାସଂ।

୨୬୮।ପୁରକ୍ଖତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ପୁରସଦ୍ଦସ୍ସ ଅଗ୍ଗତ୍ଥଭାୱଞ୍ଚ କରସଦ୍ଦସ୍ସ ଖାଦେସଭାୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଅଗ୍ଗତୋ କତ୍ୱା"ତି। ସୋତି ବୋଧିରାଜକୁମାରୋ, ସଦ୍ଧରୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲଚ୍ଛାମୀତି ଲଭିସ୍ସାମି, ଏସ ବୋଧିରାଜକୁମାରୋ ପୁତ୍ତଲାଭାଯ ଅଭବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଅକ୍କମନେ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଯଦୀ"ତିଆଦି। ପଚ୍ଛାତି ଅକ୍କମନତୋ ପଚ୍ଛା। ଅଯନ୍ତି ଭଗୱା। ଇଦନ୍ତି କାରଣଂ। ତାୱାତି ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିତୋ, ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ୱା ପଠମଂ। ପରିଭୱତୋତି ଗିହୀନଂ ପରିଭୱତୋ।

ମଙ୍ଗଲତ୍ଥାଯାତି ଅରୋଗାଦିକସ୍ସ ମଙ୍ଗଲସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ। ଧୋତପାଦକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଧୋତେହି ପାଦେହି ଅକ୍କମନଟ୍ଠାନେ ଅତ୍ଥରିତଂ ଧୋତପାଦକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଧୋତପାଦକଂ ନାମା"ତିଆଦି। ତତ୍ଥ "ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ଅତ୍ଥତ"ନ୍ତି ଇମିନା "ଧୋତପାଦକ"ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଣିକପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅତ୍ଥରିତତ୍ଥେ ପୱତ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

୨୬୯।ପଦୁମକଣ୍ଣିକାକାରନ୍ତି ପଦୁମକଣ୍ଣିକସଣ୍ଠାନଂ। କତଂ ପାଦଘଂସନଂ କତକଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି କତକଂ, ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ତଂସଦ୍ଦୋ ଗଳିତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ବାହୁଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗତ୍ତାତି ପଚ୍ଚଯବହୁଲଭାୱାଯ ଅନୁଯୋଗତ୍ତା। ପାସାଣଫେଣକୋପୀତି ପାସାଣଅବ୍ଭୁଦମ୍ପି। ବୀଜନୀତି ଚତୁରସ୍ସବୀଜନୀ। ତନ୍ତି ୱିଧୂପନଂ, କତଂ ହୋତୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଧାପି ତଂସଦ୍ଦୋ ଗଳିତୋ। ୱେଳୁଦନ୍ତୱିଲୀୱେହି ୱା ମୋରପିଞ୍ଛେହି ୱା ଚମ୍ମୱିକତୀହି ୱା କତଂ ହୋତୂତି ଯୋଜନା। ସବ୍ବଂ ୱିଧୂପନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାଠଇଯଂ ତାଲୱଣ୍ଟନ୍ତି ସହ ୱଣ୍ଟେନ କତଂ ତାଲଂ ତାଲୱଣ୍ଟଂ, ତାଲସଦ୍ଦେନ ତଂମଯା ମଣ୍ଡଲବୀଜନୀ ଗହେତବ୍ବା ୱିକାରୀୱିକାରଭାୱେନ ସମ୍ବନ୍ଧତ୍ତା। ମକସବୀଜନୀତି ମକସାନଂ ପଲାଯନକବୀଜନୀ, ଦନ୍ତମଯୱିସାଣମଯଦଣ୍ଡକାପି ମକସବୀଜନୀ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। "ୱାକମଯବୀଜନିଯା"ତି ପଦଂ "ସଙ୍ଗହିତା"ତି ପଦେ ଆଧାରୋ, କରଣଂ ୱା।

୨୭୦।ଯସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଚକ୍ଖୁଂ ୱା ଦୁବ୍ବଲଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଅଞ୍ଜନ୍ତୋତି କାଯଡାହାଦୀହି ଆବାଧେହି ଅଞ୍ଜନ୍ତୋ, କୋଚି ଆବାଧୋ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି

ଯୋଜନା। ‘‘ୱସ୍ସେ ପନା’’ତି ପଦଂ ‘‘ଚୀୱରଗୁତ୍ତତ୍ଥ’’ନ୍ତି ପଦେ ଏୱ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଚୀୱରଗୁତ୍ତତ୍ଥନ୍ତି ଚୀୱରସ୍ସ ୱସ୍ସତେମନତୋ ଗୁତ୍ତତ୍ଥଂ, ୱାଳମିଗଚୋରଭୟେସୁ ସନ୍ତେସୁପି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତାଲପଣ୍ଣାଦିନା ଏକେନ ପଣ୍ଣେନ କତଂ ଛତ୍ତଂ ଏକପଣ୍ଣଛତ୍ତଂ। ସବ୍ବତ୍ଥେୱାତି ସବ୍ବେସୁ ଏୱ ଗାମାରଞ୍ଞେସୁ।

‘‘ଅସି ଅସ୍ସା’’ତି ଇମିନା ଅସିସ୍ସାତି ପଦସ୍ସ ଅନୱକାସୱିଧିଂ ଦସ୍ସେତି। ଅସୀତି ଖଗ୍ଗୋ। ଅସ୍ସାତି ଚୋରସ୍ସ, ଅସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିଜ୍ଜୋତଲତୀତି ଏତ୍ଥ ଅଲପଚ୍ଚୟୋ ରୂପସିଦ୍ଧିମତ୍ତୋୱାତି ଆହ ‘‘ୱିଜ୍ଜୋତତୀ’’ତି। ‘‘ଚତୁହତ୍ଥୋୟେୱା’’ତି ଇମିନା ପମାଣୟୁତ୍ତୋତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତତୋତି ଚତୁହତ୍ଥତୋ। ସବ୍ବେସନ୍ତି ଗିଲାନାଗିଲାନାନଂ। ‘‘ସଙ୍ଘା ପନା’’ତି ପଦଂ ‘‘ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ପଦେ କତ୍ତା, ‘‘ଦାତବ୍ବା’’ତି ପଦେ କମ୍ମଂ। ସମ୍ମନ୍ନିତ୍ୱାୱ ଦାତବ୍ବା, ନ ୱିନା ସମ୍ମୁତିୟାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୨୭୩।ଆଗତନ୍ତି ଉଦରିୟତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଆଗତଂ। ଉଗ୍ଗାରନ୍ତି ଗଲତୋ ଉଗ୍ଗାରଂ ଭୋଜନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସନ୍ଧାରେତ୍ୱାତି ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା। ଅସନ୍ଧାରିତମେୱ ହୁତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଯନ୍ତି ଖାଦନୀୟଭୋଜନୀୟଂ, ପତିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ଖାଦନୀୟଭୋଜନୀୟଂ, ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଦନ୍ତି ୱଚନଂ।

୨୭୪।କୁଙ୍କଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଏତ୍ଥ କରିୟତି ଉଚ୍ଚାରିୟତୀତି କୁକ୍କନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ସଦ୍ଦୋତି ଆହ ‘‘ସଦ୍ଦଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସଦ୍ଦନ୍ତି ‘‘ଅୟଂ ମଂ ଭିକ୍ଖୁ ୱିପ୍ପକରୋତୀ’’ତି ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦଂ। ନଖାଦୀହୀତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ମୁଖକୁଚ୍ଚେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅନୁରକ୍ଖନତ୍ଥନ୍ତି ଅନୁଦୟେନ ପାଲନତ୍ଥଂ। ନଖଚ୍ଛେଦନନ୍ତି ନଖଂ ଛିନ୍ଦତି ଅନେନାତି ନଖଚ୍ଛେଦନଂ, ସତ୍ଥକାଦି। ୱୀସତିମଟ୍ଠନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱୀସତିୟା ନଖାନଂ ମଟ୍ଠଂ ୱୀସତିମଟ୍ଠନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱୀସତିପି ନଖେ’’ତିଆଦି। ଲିଖିତମଟ୍ଠେତି ଲିଖିତେ ହୁତ୍ୱା ମଟ୍ଠେ। କାରାପେନ୍ତୀତି ନହାପିତେ କାରାପେନ୍ତି। ନଖତୋତି ନଖତୋ ୱା ନଖନ୍ତରତୋ ୱା। ଅପକଡ୍ଢିତୁନ୍ତି କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଅପନେତୁଂ।

୨୭୫।ଖୁରକୋସକନ୍ତି ଖୁରସ୍ସ ଠପନକଂ। କତ୍ତରିୟାତି କନ୍ତିୟତି ଛିନ୍ଦିୟତି ଇମାୟାତି କତ୍ତରି, ଅୟୋମୟୋ ଏକୋ ଉପକରଣୱିସେସୋ, ତାୟ। ‘‘ଛେଦାପେନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା କପ୍ପାପେନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ କପ୍ପସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିଦ୍ଧନତ୍ଥଂ ଅଧିପ୍ପାୟେନ ଦସ୍ସେତି। ମସ୍ସୁଂ ୱଡ୍ଢାପେନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ମସ୍ସୁଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ରୁହାପେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମସ୍ସୁଂ ଦୀଘଂ କାରାପେନ୍ତୀ’’ତି। ଏଳକମସ୍ସୂତି ଏଳକସ୍ସ ୱିୟ ମସ୍ସୂତି ଏଳକମସ୍ସୁ। ‘‘ଗୋଲୋମିକ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଚତୁକୋଣ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଚତୁରସ୍ସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଂସସଦ୍ଦୋ କୋଣତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଚତୁରସ୍ସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ହି ‘‘ଚତୁରଂସ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ନିଗ୍ଗହିତସ୍ସ ଲୋପଂ କତ୍ୱା ପରସ୍ସ ସକାରସ୍ସ ଦ୍ୱେଭାୱଂ କତ୍ୱା ‘‘ଚତୁରସ୍ସ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଲୋମସଂହରଣନ୍ତି ଲୋମାନଂ ଅପନୟନଂ। ଲୋମରାଜିଟ୍ଠପନନ୍ତି ଲୋମଲେଖାଠପନଂ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ, ମସ୍ସୁକପ୍ପନାଦୀସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗଣ୍ଡୱଣରୁଧିଆବାଧପଚ୍ଚୟାତି ଗଣ୍ଡୋ ଚ ୱଣୋ ଚ ରୁଧି ଚ ଗଣ୍ଡୱଣରୁଧୟୋ, ତେୟେୱ ଆବାଧା ଗଣ୍ଡୱଣରୁଧିଆବାଧା, ତେସଂ ପଚ୍ଚୟା। ୱଣୋତି ମହନ୍ତୋ ୱଣୋ। ରୁଧୀତି ଖୁଦ୍ଦକୋ ୱଣୋ। ସକ୍ଖରାଦୀହୀତି ସକ୍ଖରମଧୁସିତ୍ଥକେହି। ସଣ୍ଡାସୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ଲୋମଂ ଡଂସତୀତି ସଣ୍ଡାସୋ। ଯନ୍ତି ଲୋମଂ, ଠିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କତ୍ଥ ଠିତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଭମୁକାୟ ୱା’’ତିଆଦି। କିଂ ହୁତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି ଆହ – ‘‘ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିଭଚ୍ଛଂ ଠିତ’’ନ୍ତି, ୱିଭଚ୍ଛଂ ହୁତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି ଯୋଜନା। ୱିସେସେନ ସୋଭଣଂ ଭଜ୍ଜତୀତି ୱିଭଚ୍ଛୋ, ଅସୋଭଣୋ। ‘‘ୱିଗଚ୍ଛ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ୱିରୂପଂ ଗଚ୍ଛତି, ଗମୟତୀତି ୱା ୱିଗଚ୍ଛୋ। ତତ୍ଥ ପୁରିମପାଠୋୟେୱ ମୂଲପାଠୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି। ପଲିତଂ ୱା ଅପଲିତଂ ୱା ତାଦିସଂ ଲୋମନ୍ତି ଯୋଜନା।

୨୭୭।କଂସପତ୍ଥରିକାତି ଏତ୍ଥ କଂସଆପଣେ ପତ୍ଥରନ୍ତି ପସାରେନ୍ତୀତି କଂସପତ୍ଥରିକାତି ୱୁତ୍ତେ କଂସଭଣ୍ଡୱାଣିଜା ଗହେତବ୍ବାତି ଆହ ‘‘କଂସଭଣ୍ଡୱାଣିଜା’’ତି। ୱାସିଦଣ୍ଡାଦୀନଂ ଅପାତନତ୍ଥଂ ବନ୍ଧତି ଅନେନ ଲୋହେନାତି ବନ୍ଧନଂ, ତମେୱ ମତ୍ତଂ ଅପ୍ପନ୍ତି ବନ୍ଧନମତ୍ତଂ।

୨୭୮।ନିକ୍ଖମନ୍ତେନାତି ଆରାମତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତେନ। ଯତ୍ଥାତି ୟସ୍ମିଂ ଠାନେ। ‘‘ସରିତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଅସରିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ବହୁରଜ୍ଜୁକନ୍ତି ବହୂ ରଜ୍ଜୁୟୋ ଏତସ୍ସାତି ବହୁରଜ୍ଜୁକଂ। ଇମିନା କଲାପେନ ବହୁରଜ୍ଜୂନଂ ସମୂହେନ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି କଲାପୁକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ଇକାରସ୍ସୁକାରୋ। ଦେଡ୍ଡୁଭକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦେଡ୍ଡୁଭସଦ୍ଦେନ ତସ୍ସ ସୀସଂ ଗହେତବ୍ବଂ ଏକଦେସୂପଚାରେନ, ଦେଡ୍ଡୁଭଂ ୱିୟାତି ଦେଡ୍ଡୁଭକଂ, ସଦିସତ୍ଥେ କପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉଦକସପ୍ପସୀସସଦିସ’’ନ୍ତି। ‘‘ମୁରଜୱଟ୍ଟିସଣ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ମୁରଜସଦ୍ଦେନ ମୁରଜୱଟ୍ଟି ଗହେତବ୍ବା ତସ୍ସ ୱିକାରତ୍ତା, ତେନ ସଦିସଂ ମୁରଜନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ୱେଠେତ୍ୱାତି ବହୁରଜ୍ଜୁକେ ଏକତୋ ୱେଠେତ୍ୱା। ମଦ୍ଦୱୀଣସଦ୍ଦୋ ପାମଙ୍ଗପରିୟାୟୋ। ମଦ୍ଦୱୀଣଂ ୱିୟାତି ମଦ୍ଦୱୀଣଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପାମଙ୍ଗସଣ୍ଠାନ’’ନ୍ତି। ‘‘ପଗେୱ ବହୂନୀ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଏକମ୍ପୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦସ୍ସ ସମ୍ଭାୱନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ମଚ୍ଛକଣ୍ଟକୱାୟିମାତି ମଚ୍ଛକଣ୍ଟକଂ ୱିୟ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱାୟିମା। କୁଞ୍ଜରଚ୍ଛିକାଦିଭେଦାତି ୱାରଣଅଚ୍ଛିକାଦିଭେଦା। ୱାରଣୋ ହି କୁଂ ଭୂମିଂ ଜରାପେତୀତି କୁଞ୍ଜରୋତି (ୱି। ୱ। ଅଟ୍ଠ। ୩୧; ଅ। ନି।

ଟୀ। ୧।୧।୨) ଚ କୁଞ୍ଜେ ନିକୁଞ୍ଜେ ରମତୀତି କୁଞ୍ଜରୋତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଅଚ୍ଛି ୱିୟାତି କୁଞ୍ଜରଚ୍ଛିକଂ, ତଂ ଆଦି ୟେସଂ ତାନୀତି କୁଞ୍ଜରଚ୍ଛିକାଦୀନି, ତେସଂ ଭେଦାତି କୁଞ୍ଜରଚ୍ଛିକାଦିଭେଦା। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଗୋଣଚ୍ଛିକାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ‘‘କୁଞ୍ଚିକାକୋସକସଣ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସୂକରସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ୱିୟ ସୂକରନ୍ତକନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସୂକରସ୍ସ ହି ଅନ୍ତଂ କୁଞ୍ଚିକାକୋସକଂ ୱିୟ ମଜ୍ଝେ ସୁସିରୋ ହୋତି। ସୂକରନ୍ତକଂ ଅନୁଲୋମେତୀତି ସୂକରନ୍ତକେନ ଅନୁଲୋମେତି। ଦସାସୁୟେୱାତି କାୟବନ୍ଧନସ୍ସ ଅନ୍ତେସୁୟେୱ। ଏତ୍ଥାତି ଦସାସୁ। ‘‘ଚତୁନ୍ନଂ ଉପରି ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇମିନା ମୁରଜଦସା ତତୋ ଉପରି ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ୱେଠେତ୍ୱାତି ରଜ୍ଜୁଂ ୱଦ୍ଧେନ ୱେଠେତ୍ୱା। ମୁଦ୍ଦିକସଣ୍ଠାନେନାତି ୱରକସୀସସଣ୍ଠାନେନ। ଏୱଂ ସିଙ୍ଘିତାତି ଏୱଂ ସିଙ୍ଘିୟମାନା। ହୀତି ଫଲଜୋତକୋ। ପାସନ୍ତୋତି ପାସକୋଟି।

୨୮୦। ଓଲମ୍ବକଂ କତ୍ୱା ନିୱତ୍ଥଂ ହତ୍ଥିସୋଣ୍ଡକଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଚୋଳଇକୈତ୍ଥୀନନ୍ତି ଚୋଳଅରଟ୍ଠେ ନିୱାସୀନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ। ହତ୍ଥିୟା ସୋଣ୍ଡୋ ୱିୟ ହତ୍ଥିସୋଣ୍ଡକଂ ନିୱତ୍ଥଂ। ମଚ୍ଛୱାଲଂ ୱିୟାତି ମଚ୍ଛୱାଲକଂ। ଚତ୍ତାରୋ କଣ୍ଣା ଏତସ୍ସ ନିୱତ୍ଥସ୍ସାତି ଚତୁକଣ୍ଣକଂ। ତାଲୱଣ୍ଟଂ ୱିୟାତି ତାଲୱଣ୍ଟକଂ। ସତଂ ୱଲିନୋ ଏତସ୍ସ ନିୱତ୍ଥସ୍ସାତି ସତୱଲିକଂ। ‘‘ଅନେକୱଲ୍ଲୁ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘ସତୱଲିକ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସତସଦ୍ଦସ୍ସ ଅନେକତ୍ଥୱାଚକତଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ୱାମଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେସୁ ୱା’’ତି ଇମିନା ପୁରିମନିୱତ୍ଥଂ କଟିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ହେଟ୍ଠା ନିୱତ୍ଥଂ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି।

ସଂୱେଲ୍ଲିତ୍ୱା ନିୱତ୍ଥଂ ସଂୱେଲ୍ଲିୟଂ। ମଲ୍ଲୋ ଚ କମ୍ମକାରୋ ଚ ମଲ୍ଲକମ୍ମକାରା, ତେ ଆଦୟୋ ୟେସଂ ତେତି ମଲ୍ଲକମ୍ମକାରାଦୟୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଧୁତ୍ତାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ୟମ୍ପି ନିୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେନ୍ତି, ସବ୍ବଂ ତଂ ନିୱତ୍ଥଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଏକଂ ୱା କୋଣନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୋଣେତି ଅନ୍ତରୱାସକସ୍ସ କୋଣେ। ‘‘ତଥା’’ତି ଇମିନା ‘‘ଏକଂ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା କୋଣେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅନ୍ତରୱାସକସ୍ସ ଉପରି ଲଗ୍ଗେନ୍ତୀ’’ତି ଅତ୍ଥଂ ଅତିଦିସତି। ଅନ୍ତୋକାସାୱସ୍ସ ଦସ୍ସେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦ୍ୱେ ନିୱାସେନ୍ତେନ ଅଗିଲାନେନାତି ଯୋଜନା। ସଗୁଣନ୍ତି ଅନ୍ତୋକାସାୱେନ ବହିକାସାୱଂ ସମାନଗୁଣଂ କତ୍ୱା। ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ। ୟଞ୍ଚାତି ୟଂ ନିୱତ୍ଥଞ୍ଚ। ଇଧାତି ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକ୍ଖନ୍ଧକେ। ୟଞ୍ଚ ସେଖିୟୱଣ୍ଣନାୟଂ (ପାଚି। ଅଟ୍ଠ। ୫୭୬ ଆଦୟୋ) ପଟିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବଂ ତଂ ନିୱତ୍ଥନ୍ତି ଯୋଜନା। ନିବ୍ବିକାରଂ କତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉଭୋକଣ୍ଣେତି ହେଟ୍ଠା ଠିତେ ଉଭୋ କଣ୍ଣେ ଉପରି ଚ ଠିତେ ଉଭୋ କଣ୍ଣେ। ତନ୍ତି ପରିମଣ୍ଡଲପାରୁପନଂ।

ତତ୍ଥାତି ‘‘ଗିହିପାରୁତ’’ନ୍ତି ୱଚନେ ୟଂକିଞ୍ଚି ଅଞ୍ଞଥାପାରୁତଂ ଅତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା ଗିହିପାରୁତଂ ନାମ, ତସ୍ମା, ପରିମଣ୍ଡଲଂ ପାରୁପିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ୟଥା ପାରୁପନ୍ତି, ୟଥା ଚ ଠପେନ୍ତୀ’’ତିଆଦିନା ଯୋଜନା କାତବ୍ବା। ତସ୍ସେୱାତି ଦୀଘସାଟକସ୍ସେୱ। ତସ୍ସେୱାତି ସାଟକସ୍ସେୱ। ପାଠଇକାରକୋତି ପାଠଇଂ ଗଣ୍ହନ୍ତଂ ୱା ୱାଚେନ୍ତଂ ୱା କାରକୋ। ତଥାତି ୟଥା ପାରୁପନ୍ତି, ତଥା।

୨୮୧। କୁହିଞ୍ଚି ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତୋ ରଞ୍ଞୋତି ଯୋଜନା। ‘‘ପରିକ୍ଖାରଭଣ୍ଡୱହନମନୁସ୍ସା’’ତି ଇମିନା ତେ ମନୁସ୍ସା ମୁଣ୍ଡଂ ସୀସଂ ଚୋଳଅକେନ ୱେଠେନ୍ତୀତି ମୁଣ୍ଡୱେଠିନୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ଅଧିପ୍ପାୟୋତି ଉଜ୍ଝାୟନ୍ତାନଂ ମନୁସ୍ସାନମଧିପ୍ପାୟୋ। ଅନ୍ତରାକାଜନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତରାସଦ୍ଦୋ ମଜ୍ଝତ୍ଥୱାଚକୋତି ଆହ ‘‘ମଜ୍ଝେ’’ତି। ‘‘ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା’’ତିଆଦିନା କାଜସ୍ସ ଅନ୍ତରେ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ୱହିତବ୍ବଂ ଅନ୍ତରାକାଜନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୨୮୨। ‘‘ଚକ୍କୂନଂ ହିତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଅଚକ୍ଖୁସ୍ସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସ୍ସପଚ୍ଚୟୋ ଚକ୍ଖୁସଦ୍ଦତୋ ହିତତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ପମାଣଙ୍ଗୁଲେନାତି ୱଡ୍ଢକୀନଂ ପମାଣୟୁତ୍ତେନ ଅଙ୍ଗୁଲେନ।

୨୮୩। ‘‘ତିଣୱନାଦୀସୂ’’ତି ଇମିନା ଦାୟଂ ଆଲିମ୍ପେନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଦାୟସଦ୍ଦୋ ୱନୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅଗ୍ଗିଂ ଦେନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ଆପୁବ୍ବୋ ଲିପିଧାତୁ ଉପସଗ୍ଗୱସେନ ଅଗ୍ଗିଦାନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ପରିତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସମନ୍ତତୋ ତାୟତି ଅନେନାତି ପରିତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅପ୍ପହରିତକରଣେନ ୱା ପରିଖାଖଣେନ ୱା ପରିତ୍ତାଣ’’ନ୍ତି। ଏତ୍ଥାତି ପରିତ୍ତକରଣେ। ଦାତୁଂ ଲବ୍ଭତୀତି ସୟଂ ଦାତୁଂ ଲବ୍ଭତି। ହରିତୁନ୍ତି ଅପନେତୁଂ। ପତ୍ତଂ ୱା ଅପତ୍ତଂ ୱା ଅଗ୍ଗିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଥାତି ଅଗ୍ଗିଦାନାଦିନା ଆକାରେନ। ଉଦକେନ ନିବ୍ବାପେନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୮୪।ସତିକରଣୀୟେତି ଏତ୍ଥ କରଣୀୟସଦ୍ଦୋ କିଚ୍ଚପରିୟାୟୋତି ଆହ ‘‘ସୁକ୍ଖକଟ୍ଠାଦିଗ୍ଗହଣକିଚ୍ଚେ’’ତି। ‘‘ସୁକ୍ଖକଟ୍ଠାଦିଗ୍ଗହଣ’’ ଇତି ପଦେନ କିଚ୍ଚସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ପୁରିସପ୍ପମାଣ’’ନ୍ତି ଇମିନା ପୋରିସିୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଣିୟପଚ୍ଚୟୋ ପମାଣତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ପୁରିସପ୍ପମାଣଂ ନାମ ଉପରି ବାହୁଦ୍ୱୟତତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ପମାଣଂ। ଦିସ୍ୱା ୱା ହୁତ୍ୱା ୱା ଦିସ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ଅତିଉଚ୍ଚମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ସମ୍ଭାୱନତ୍ଥୋ। ନୀଚଂ ପନ ରୁକ୍ଖଂ ପଗେୱାତି ହି ଅତ୍ଥୋ।

୨୮୫।କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣାତି ଏତ୍ଥ କରିୟତି ଉଚ୍ଚାରିୟତୀତି କରଣୋ, ସଦ୍ଦୋ, ୱାଚାୟେୱ କରଣୋ ୱାକ୍କରଣୋ, କଲ୍ୟାଣୋ ୱାକ୍କରଣୋ ଏତେସନ୍ତି

କଲ୍ଯାଣୱାକ୍କରଣାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମଧୁରସଦ୍ଦା’’ତି। ୱେଦଂ ୱିଯାତି ସୁତିଂ ୱିଯ। ୱାଚନାମଗ୍ଗନ୍ତି ୱାଚନାଯ ଉପାଯଂ। ସକାତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାତସ୍ସ ସସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଏସା ସକା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନା’’ତି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ହି ମାଗଧନିରୁତ୍ତିଯା ଏୱ ଧମ୍ମୋ ଭାସିତୋ, ତସ୍ମା ସା ମାଗଧନିରୁତ୍ତି ସକା ନାମାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନିରୁତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥଂ ନୀହରିତ୍ୱା ୱୁଚ୍ଚତେ ଇମାଯ ସଦ୍ଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯାତି ନିରୁତ୍ତି, ୱଚଧାତୁସ୍ସ ୱକାରସ୍ସ ଉକାରୋ, ସଦ୍ଦୱୋହାରୋ ଲବ୍ଭତି। ଇଧ ପନ ‘‘ସକାଯା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ମାଗଧୱୋହାରୋ ଏୱ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମାଗଧୱୋହାରୋ’’ତି। ‘‘ସଭାୱନିରୁତ୍ତୀ’’ତିପି ପାଠୋ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ସଦ୍ଦସତ୍ତାନଂ ସଭାୱେନ ପୱତ୍ତା ମୂଲଭାସାଭୂତା ମାଗଧନିରୁତ୍ତିଯେୱ।

୨୮୬। ଲୋକାଯତଂ ନାମ ତିତ୍ଥିଯସତ୍ଥନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନାୱ କାରଣେନାତି ‘‘ସେତୋ କାକୋ, କସ୍ମା? ଅଟ୍ଠୀନଂ ସେତତ୍ତା। ରତ୍ତୋ ବକୋ, କସ୍ମା? ଲୋହିତସ୍ସ ରତ୍ତତ୍ତା’’ ଇତି (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨୨୩; ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୫।୧୦୮୦; ଅ। ନି। ୧୦।୬୯-୭୦) ଇମିନା ଏୱ କାରଣେନ।

୨୮୮।ଅନ୍ତରାଅହୋସୀତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତରସଦ୍ଦୋ ବ୍ଯୱଧାନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଅନ୍ତରିତା ଅହୋସି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା’’ତି। ତେନ ସଦ୍ଦେନ ଧମ୍ମକଥା ବ୍ଯୱଧାନା ଅହୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୮୯।ଆବାଧପ୍ପଚ୍ଚଯାତି ଏତ୍ଥ ଆବାଧସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜସଙ୍ଖାତୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଆବାଧପଚ୍ଚଯୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯସ୍ସା’’ତିଆଦି। ଇମିନା ଆବାଧୋଯେୱ ପଚ୍ଚଯୋ ଆବାଧପଚ୍ଚଯୋତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପତି।

୨୯୩। ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁ ନାମ ଅକପ୍ପିଯୱୋହାରାଦିନା ମାଲାୱଚ୍ଛରୋପନାଦି, ପାଚିତ୍ତିଯୱତ୍ଥୁ ନାମ ମାଲାୱଚ୍ଛରୋପନାଦିଅତ୍ଥାଯ ପଥୱୀଖଣନାଦି। ପହରଣୀତି ପହରତି ଇମାଯାତି ପହରଣୀ। ଏତନ୍ତି ‘‘ପହରଣୀ’’ତି ଏତଂ ନାମଂ। ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଆୱୁଧସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଲୋହଭଣ୍ଡସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ଆୱୁଧସଙ୍ଖାତଂ ଲୋହଭଣ୍ଡଂ। ୱୁତ୍ତମେୱାତି ‘‘କତକଂ ନାମ ପଦୁମକଣ୍ଣିକାକାର’’ନ୍ତିଆଦିନା (ଚୂଳୱ। ଅଟ୍ଠ। ୨୬୯) ୱୁତ୍ତମେୱ। ଧନିଯସ୍ସେୱାତି ଧନିଯସ୍ସ ଏୱ। ଅଞ୍ଞେସଞ୍ହି କତାଯ ସବ୍ବମତ୍ତିକାମଯକୁଟିଯା ଅପାକଟତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଧନିଯସ୍ସେୱା’’ତି। ଅଥ ୱା ଧନିଯସ୍ସ ସବ୍ବମତ୍ତିକାମଯକୁଟି ଇୱାତି ଯୋଜନା। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୬। ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ୱିହାରାନୁଜାନନକଥା

୨୯୪। ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକେ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ନ ଞପଧାତୁ ହୋତି, ଅପିଚ ଞାଧାତୁଯେୱ, ସୋ ଚ ଖୋ ଅନୁଜାନନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଅନନୁଞ୍ଞାତଂ ହୋତୀ’’ତି। ଇମିନା ଞାଧାତୁସ୍ସ ଅୱବୋଧନାଦଯୋ ଅତ୍ଥେ ନିୱତ୍ତେତି, ଅନୁଜାନନତ୍ଥଂଯେୱ ଦସ୍ସେତି। ଅଡ୍ଢଯୋଗାଦୀନଂ ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ୱିହାରସଦ୍ଦେନ ପାରିସେସତୋ ଅୱସେସାୱାସୋୱ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଅଡ୍ଢଯୋଗାଦିମୁତ୍ତକୋ ଅୱସେସାୱାସୋ’’ତି। ସୁୱଣ୍ଣୱଙ୍ଗଗେହନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣୱଙ୍ଗଛଦନେନ ଛାଦିତଂ ଗେହଂ। ଇଟ୍ଠକାଗୁହାତି ଇଟ୍ଠକାଯ କତା ଗୁହା। ଏସେୱ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ଆଗତସ୍ସ ଚ ଅନାଗତସ୍ସ ଚାତି ଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦେନ ଦ୍ୱନ୍ଦୱାକ୍ଯଂ ଦସ୍ସେତି। ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଆଗତୋ, ନ ଆଗତୋ ଅନାଗତୋ, ସଙ୍ଘୋ। ଆଗତୋ ଚ ଅନାଗତୋ ଚ ଆଗତାନାଗତୋ, ସମାହାରଦ୍ୱନ୍ଦୋ ପୁଂଲିଙ୍ଗୋ, ତସ୍ସ। ‘‘ଅପ୍ପଟିହତଚାରସ୍ସା’’ତି ଇମିନା ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଅପ୍ପଟିହତଚାରୋ ଚାତୁଦ୍ଦିସୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୨୯୫। ଅନୁମୋଦନଗାଥାସୁ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଉତୁୱିସଭାଗୱସେନାତି ସୀତୌଣ୍ହାନଂ ଉତୂନଂ ୱିସଭାଗୱସେନ। ସଂଫୁସିତକୱାତୋତି ସହ ଉଦକବିନ୍ଦୁନା ଆଗତୋ ୱାତୋ। ଏତ୍ଥ ହି ସଂସଦ୍ଦୋ ସହତ୍ଥୋ, ଫୁସିତସଦ୍ଦୋ ଉଦକବିନ୍ଦୁୱାଚକୋ। ଉଳୁକମେଘୱୁଟ୍ଠିଯୋ ଏୱାତି ୱାତେନ ଅପହରିତତ୍ତା ଉଳୁକଂ ପତିତା ମେଘୱୁଟ୍ଠିଯୋ ଏୱ। ପାଠଇଯଂ ତତୋତି ଏତ୍ଥ ତୋପଚ୍ଚଯୋ ପଚ୍ଚତ୍ତେ ୱତ୍ତତି। ସୋ ୱିହାରୋତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ୱାଳଅମିଗାନି ଚାତି ୱାଳଅମିଗେ ଚ। ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୋ ହେସ। ଏତାନି ସଦ୍ଦାନୀତି ‘‘ସୀତ’’ନ୍ତିଆଦୀନି ସଦ୍ଦାନି ସତ୍ତ ପଦାନି। ଯୋଜେତବ୍ବାନୀତି ସୋ ୱିହାରୋ ସୀତଂ ପଟିହନତି…ପେ… ୱୁଟ୍ଠିଯୋ ପଟିହନତୀତି ଯୋଜେତବ୍ବାନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

‘‘ୱିହାରେନା’’ତି ଇମିନା ପାଠଇଯଂ ତତୋତି ଏତ୍ଥ ତୋପଚ୍ଚଯୋ କତ୍ତୁତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି, ତେନ ୱିହାରେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିହଞ୍ଞତୀତି ପଟିହନୀଯତି। ସୁଖତ୍ଥନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉତ୍ତରପଦଲୋପୋତି ଆହ ‘‘ସୁଖୱିହାରତ୍ଥ’’ନ୍ତି। ‘‘ଲେଣତ୍ଥଞ୍ଚ ସୁଖତ୍ଥଞ୍ଚା’’ତି ପଦଦ୍ୱଯଂ ‘‘ହୋତୀ’’ତି ପାଠସେସେନ

ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ୱିହାରଦାନଂ ଲେଣତ୍ଥଞ୍ଚ ସୁଖତ୍ଥଞ୍ଚ ହୋତୀତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦନ୍ତି ଅଯଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ। ୱିହାରଦାନଂ ସୁଖତ୍ଥଞ୍ଚ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଝାଯିତୁଂ ୱିପସ୍ସିତୁଞ୍ଚ ଯଂ ସୁଖଂ ଅତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଦତ୍ଥନ୍ତି ତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ। ପରପଦେନପୀତି ''ଝାଯିତୁଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସିତୁ''ନ୍ତି ପଦଦ୍ୱଯତୋ ପରଂ ଠିତେନ ''ୱିହାରଦାନ''ନ୍ତି ପଦେନପି। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ। ୱିହାରଦାନନ୍ତି ୱିହାରସ୍ସ ଦାନଂ, ଦାତବ୍ବୱିହାରଂ ୱା, ୱଣ୍ଣିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯେ ୱୁତ୍ତଂ। ସାଧକପାଠଇଯଂ ଯୋ ଉପସ୍ସଯଂ ଦଦାତି, ସୋ ଚ ସବ୍ବଦଦୋ ସବ୍ବେସଂ ବଲାଦୀନଂ ଦଦୋ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ସୋ ଚାତି ଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦୋ ଅୱଧାରଣତ୍ଥୋ। ସୋ ଏୱାତି ହି ଅତ୍ଥୋ।

''ୱିହାରେ''ତି ଇମିନା ୱାସଯେତ୍ଥାତି ଏତ୍ଥ ଏତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତି। ୱାସଯେତି ୱାସେଯ୍ଯ। ତେସଂ ଅନ୍ନଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥ ''ତେସ''ନ୍ତି ପଦଂ ''ଅନୁଚ୍ଛୱିଯ''ନ୍ତି ପାଠସେସେନ ଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ତେସଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିଯ''ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅନୁଚ୍ଛୱିଯଂ ଅନ୍ନଞ୍ଚ ଅନୁଚ୍ଛୱିଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଚାତି ଯୋଜନା। ଅଥ ୱା ତେସନ୍ତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ସମ୍ପଦାନୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ତେସୂ''ତି, ଭିକ୍ଖୂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଜୁଭୂତେସୂତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ପଦାନତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ କତ୍ୱା ଉଜୁଭୂତାନଂ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦଦେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତେୱ। ''ଅକୁଟିଲଚିତ୍ତେସୂ''ତି ଇମିନା ''ଉଜୁଭୂତେସୂ''ତି ଏତ୍ଥ ଉଜୁସଦ୍ଦସ୍ସ ଅକୁଟିଲତ୍ଥଞ୍ଚ ଭୂତସଦ୍ଦେନ ବାହିରତ୍ଥସମାସଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ଉଜୁଭୂତଂ ଚିତ୍ତମେତେସନ୍ତି ଉଜୁଭୂତାତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ନିଦହେଯ୍ଯାତି ନିଖଣିତ୍ୱା ଠପେଯ୍ଯ। ''ନ ଚିତ୍ତପସାଦଂ ୱିରାଧେତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସାତି ଏତ୍ଥ ଏୱତ୍ଥଫଲଂ ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥାପୋହନଂ ୱା ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ଫଲଜୋତକୋ। ଏୱଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନଚିତ୍ତସ୍ସ ତସ୍ସ ୱିହାରଦାଯକସ୍ସ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୀତି ଯୋଜନା।

୨୯୬।ଆୱିଞ୍ଛନଛିଦ୍ଦନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ଅୱପୱେସେତ୍ୱା ଅଞ୍ଛତି ଆକଡ୍ଢତି ଏତ୍ଥ, ଏତେନାତି ୱା ଆୱିଞ୍ଛନଂ। ଅୱପୁବ୍ବୋ ଅଛିଧାତୁ, ଉପସଗ୍ଗଅକାରସ୍ସ ଦୀଘଂ କତ୍ୱା, ଧାତୁଅକାରସ୍ସ ଚ ଇକାରଂ କତ୍ୱା ''ଆୱିଞ୍ଛନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତମେୱ ଛିଦ୍ଦଂ ଆୱିଞ୍ଛନଛିଦ୍ଦଂ। ଆୱିଞ୍ଛନରଜ୍ଜୁନ୍ତି କୱାଟଚ୍ଛିଦ୍ଦେ ଅୱପୱେସେତ୍ୱା ଅଞ୍ଛତି ଆକଡ୍ଢତି ଇମାଯାତି ଆୱିଞ୍ଛନା, ସାଯେୱ ରଜ୍ଜୂତି ଆୱିଞ୍ଛନରଜ୍ଜୁ। କାଚି ରଜ୍ଜୁ ନ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଅଥ ୱା ନ ୱଟ୍ଟତି ନ ହୋତି, ୱଟ୍ଟତିଯେୱାତି ଯୋଜନା। ତୀଣି ତାଲାନୀତି ଏତ୍ଥ ତାଲସଦ୍ଦୋ କୁଞ୍ଚିକାପରିଯାଯୋତି ଆହ ''ତିସ୍ସୋ କୁଞ୍ଚିକାଯୋ''ତି। ଇମିନା ତାଲସଦ୍ଦସ୍ସ ରୁକ୍ଖତୂରିଯୱିସେସେ ନିୱତ୍ତେତି। ଯଂ ଯନ୍ତି ଉପକରଣଂ। ତସ୍ସାତି ଯନ୍ତକସ୍ସ। ୱେଦିକାୱାତପାନନ୍ତି ୱାତଂ ପିୱତି ଅନେନାତି ୱାତପାନଂ, ୱେଦିକାଯ କତଂ ୱାତପାନଂ ୱେଦିକାୱାତପାନଂ। ଚକ୍କଲିକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚକ୍କାକାରେନ ଅଲତି ପୱତ୍ତତୀତି ଚକ୍କଲଂ, ଚୋଳକପାଦପୁଞ୍ଛନଂ। ତେନ ବନ୍ଧିତବ୍ବନ୍ତି ଚକ୍କଲିକନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଚୋଳକପାଦପୁଞ୍ଛନଂ ବନ୍ଧିତୁ''ନ୍ତି। ''ୱାତପାନପ୍ପମାଣେନ ଭିସିଂ କତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ୱାତପାନପମାଣେନ କତା ଭିସି ୱାତପାନଭିସୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୨୯୭। ''ଉଚ୍ଚକମ୍ପି ଆସନ୍ଦିକ''ନ୍ତି ୱଚନତୋ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକତୋଭାଗେନ ଦୀଘପୀଠଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲପାଦକମେୱ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ତତୋ ଅଧିକଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପମାଣଯୁତ୍ତୋ ପନ ପଗେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ସତ୍ତଙ୍ଗୋତି ତୀସୁ ଦିସାସୁ ଅପସ୍ସଯୋ, ଚତ୍ତାରୋ ପାଦାତି ସତ୍ତ ଅଙ୍ଗାନି ଏତସ୍ସାତି ସତ୍ତଙ୍ଗୋ। ଅଯମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଆସନ୍ଦିକଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଏଳକପାଦପୀଠଂ ନାମ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏଳକସ୍ସ ପାଦୋ ୱିଯ ପାଦୋ ଏତ୍ଥାତି ଏଳକପାଦଂ, ତମେୱ ପୀଠଂ ଏଳକପାଦପୀଠଂ। ଆମଲକୱଣ୍ଟିକପୀଠନ୍ତି ଆମଲକାଯ ୱଣ୍ଟୋ ସଣ୍ଠାନୋ ଆମଲକୱଣ୍ଟୋ, ତେନ ଯୋଜିତଂ ଆମଲକୱଣ୍ଟିକଂ, ତଦେୱ ପୀଠଂ ଆମଲକୱଣ୍ଟିକପୀଠଂ। ''ଆକାରେନା''ତି ଇମିନା ୱଣ୍ଟସଦ୍ଦସ୍ସ ସଣ୍ଠାନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଇମାନୀତି ପୀଠାନି। ଏତ୍ଥାତି ପୀଠେ। ମୁଞ୍ଜପବ୍ବଜମଯନ୍ତି ମୁଞ୍ଜେନ ଚ ପବ୍ବଜେନ ଚ କତଂ।

ମନୁସ୍ସାନନ୍ତି ୱଡ୍ଢକୀମନୁସ୍ସାନଂ। ଛୱିସଂରକ୍ଖନତ୍ଥାଯାତି ଛୱିଯା ୱିନାସନତୋ ସୁଟ୍ଠୁ ରକ୍ଖନତ୍ଥାଯ। ସିମ୍ବଲିରୁକ୍ଖାଦୀନନ୍ତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ତୂଲନିବ୍ବତ୍ତକେ ସବ୍ବରୁକ୍ଖେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଖୀରୱଲ୍ଲିଆଦୀନନ୍ତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ତୂଲନିବ୍ବତ୍ତକା ସବ୍ବା ଲତାଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ପୋଟକୀତିଣାଦୀନନ୍ତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ତୂଲନିବ୍ବତ୍ତକା ସବ୍ବା ତିଣଜାତିଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତୀହୀତି ରୁକ୍ଖଲତାପୋଟକୀହି। ନନୁ ଭୂତଗାମାନଂ ଅନେକତ୍ତା ଏତେହି ତୀହି ମୁତ୍ତୋ ଭୂତଗାମୋ ଅତ୍ଥି, କସ୍ମା ପନ ସବ୍ବଭୂତଗାମା ସଙ୍ଗହିତା ହୋନ୍ତୀତି ଆହ ''ରୁକ୍ଖୱଲ୍ଲିତିଣଜାତିଯୋ ହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ହି ଯସ୍ମା ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ସଙ୍ଗହିତା ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା। ସବ୍ବମ୍ପି ଏତଂ ତୂଲନ୍ତି ଯୋଜନା। ବିବ୍ବୋହନେ ଲୋମମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲୋମମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ତୂଲଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଯଂକିଞ୍ଚି ପୁପ୍ଫନ୍ତି ସବ୍ବଂ ପୁପ୍ଫଂ। ପତ୍ତଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧଂ ତମାଲପତ୍ତମେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଅୱସେସଂ ସବ୍ବଂ ପତ୍ତଂ ସୁଦ୍ଧମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ପଞ୍ଚୱିଧନ୍ତି ଉଣ୍ଣଚୋଳୱାକତିଣପଣ୍ଣୱସେନ ପଞ୍ଚପକାରଂ।

''ଉପଡ୍ଢକାଯପମାଣାନୀ''ତି ଇମିନା ଅଡ୍ଢକାଯିକାନୀତି ଏତ୍ଥ ଅଡ୍ଢସ୍ସ କାଯସ୍ସ ପମାଣେନ କତାନି ଅଡ୍ଢକାଯିକାନୀତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଯେସୁ ବିବ୍ବୋହନେସୁ କଟିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ସୀସଂ ଉପଦହନ୍ତି, ତାନି ବିବ୍ବୋହନାନି ଅଡ୍ଢକାଯିକାନି ନାମାତି ଯୋଜନା। ଯସ୍ସାତି ବିବ୍ବୋହନସ୍ସ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ମୁଟ୍ଠିରତନଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନା ଯତ୍ଥ ସହ ଗୀୱାଯ ସକଲଂ ସୀସଂ ଠପେତୁଂ ସକ୍କା, ତସ୍ସ ମୁଟ୍ଠିରତନଂ ୱିତ୍ଥାରପମାଣନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ''ତୀସୁ

କଣ୍ଡେସୁ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କଣ୍ଡାନ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ବିକୋହନସ୍ସ ଉଭୋସୁ ଅନ୍ତେସୁ ଠପେତଙ୍କଚୋଳଅପମାଣଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଂ ପନ ବିକୋହନସ୍ସ ଉଭୋସୁ ଅନ୍ତେସୁ ଠପିତଚୋଳଅସ୍ସ କୋଟିୟା କୋଟିଂ ଆହଚ୍ଚ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ କତଂ ତିକଣ୍ଣଂ ହୋତି, ତେସୁ ତୀସୁ କଣ୍ଡେସୁ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କଣ୍ଡାନମନ୍ତରଂ ୱିଦଦ୍ଧି ଚତୁରଙ୍ଗୁଲଂ ହୋତି, ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନଂ କୋଟିତୋ କୋଟିମାହଚ୍ଚ ମୁଟ୍ଠିରତନଂ ହୋତି, ଇଦଂ ପନ ବିକୋହନଂ ତିକଣ୍ଣଂ ହୋତି। ୱଙ୍କଂ ୱା ଚତୁରସ୍ସାଦିଂ ୱା କତ୍ୱା ସିଜ୍ଜିତଂ ଯଥା କୋଟିତୋ କୋଟି ୱିତ୍ଥାରତୋ ପୁଥୁଲଟ୍ଠାନଂ ମୁଟ୍ଠିରତନଂ ହୋତି, ଏୱଂ ସିଜ୍ଜିତଙ୍କଂ। ଇତୋ ଅଧିକଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଊନଂ ପନ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ସୀସୂପଧାନନ୍ତି ସୀସଂ ଉପଦହନ୍ତି ଠପେନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସୀସୂପଧାନଂ। ବିକୋହନାନୀତି ୱିସେସେନ, ୱିସେସଂ ୱା ସୁଖଂ ୱହନ୍ତୀତି ବିକୋହନାନି। ଉପରୀତି ବିକୋହନାନଂ ଉପରି। ଯାନି ପନ କପ୍ପିଯତୂଲାନି ସନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ମହନ୍ତମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଖୁଦ୍ଦକଂ ପନ ପଗେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ୱିନଯଧରୌପତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ପନ ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ୱିନଯଧର’’ ଇତି ପଦେନ ଫୁସ୍ସଦେୱତ୍ଥେରତୋ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତି। ଅକପ୍ପିଯତୂଲଂ ୱାତି ଭିସିଯଂ ଅକପ୍ପିଯତୂଲଂ ୱା। ବିକୋହନେ ହି ଅକପ୍ପିଯତୂଲଂ ନାମ ନତ୍ଥି।

ପଞ୍ଚଭିସିଯୋତି ଏତ୍ଥ ୱାକ୍ୟଭାୱଞ୍ଚ ଅସମାହାରଦିଗୁଭାୱଞ୍ଚ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଞ୍ଚହି ଉଣ୍ଣାଦୀହି ପୂରିତା ଭିସିଯୋ’’ତି। ଇମିନା ପଞ୍ଚହି ଉଣ୍ଣାଦୀହି ପୂରିତା ଭିସିଯୋ ପଞ୍ଚଭିସିଯୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ୱାକ୍ୟମ୍ପି ଅସମାହାରଦିଗୁପି ଯୁଜ୍ଜତେୱ। କସ୍ମା ପଞ୍ଚଗଣନା ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ତୂଲଗଣନାୟ ହୀ’’ତିଆଦି। ହି ଯସ୍ମା ତୂଲଗଣନାୟ ଏତାସଂ ଗଣନା ୱୁତ୍ତା, ତସ୍ମା ପଞ୍ଚଭିସିଯୋ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ଉଣ୍ଣାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ। ଉଣ୍ଣଗ୍ଗହଣେନ ଗହିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କମ୍ବଲମେୱାତି ଉଣ୍ଣାମଯଂ କମ୍ବଲମେୱ। ଉଣ୍ଣାୟ, ଉଣ୍ଣଂ ୱା ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କତା ଭିସି ଉଣ୍ଣାଭିସି। ଏସେୱ ନଯୋ ଚୋଳଅଭିସିଆଦୀସୁ।

ପମାଣନିଯମୋତି ଏଉକା ପମାଣାତି ପମାଣସ୍ସ ନିଯମୋ। ମଞ୍ଚେ ଅତ୍ଥରିତବ୍ବା ଭିସି ମଞ୍ଚଭିସି। ଏତାସନ୍ତି ମଞ୍ଚଭିସିଆଦୀନଂ। ଯଂ ଏତଂ ତୂଲନ୍ତି ଯୋଜନା। ସୂରକେପୀତି ଚମ୍ମମଯଭିସିଯମ୍ପି। ଏତେନାତି କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ୱୁତ୍ତୱଚନେନ ସିଦ୍ଧଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ମଞ୍ଚଭିସିନ୍ତି ମଞ୍ଚେ ଅତ୍ଥରିତଙ୍କ ଭିସିଂ। ‘‘ଅତ୍ଥରଣତ୍ଥାୟ ସଂହରନ୍ତୀତି ଯୁଜ୍ଜତୀ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଅତ୍ଥରନ୍ତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ କାରିଯୂପଚାରେନ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅତ୍ଥରଣାୟ ହି ସଂହରଣଂ କାରଣଂ ନାମ, ଅତ୍ଥରଣଂ କାରିଯଂ ନାମ। ଉପରୀତି ଭିସିଛୱିଯା ଉପରି। ଫୁସିତାନୀତି ବିନ୍ଦୂନି। ଭିତ୍ତିକମ୍ମନ୍ତି ଭିତ୍ତିଯଂ ନାନାୱଣ୍ଣେହି ରାଜିକରଣଂ ୱିଯ କତ୍ତଙ୍କଂ କମ୍ମଂ।

୨୯୮।‘‘ଇଙ୍କାସ’’ନ୍ତି ନାମଂ ନିସ୍ସାସସିଲେସାନଂ ନାମନ୍ତି ଆହ ‘‘ରୁକ୍ଖନିଯ୍ୟାସଂ ୱା ସିଲେସଂ ୱା’’ତି। ‘‘କୁଣ୍ଡକମିସ୍ସକମତ୍ତିକ’’ନ୍ତି ଇମିନା କୁଣ୍ଡକେନ ମିସ୍ସକା ମତ୍ତିକା କୁଣ୍ଡକମତ୍ତିକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସାସପପିଟ୍ଠନ୍ତି ସାସପଚୁଣ୍ଣଂ। ‘‘ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ହୁତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଅଙ୍ଗୁସ୍ସନ୍ନଂ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ କାରଣୂପଚାରଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଙ୍ଗୁସ୍ସନ୍ନଞ୍ହି କାରଣଂ ହୋତି, ‘‘ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ହୁତ୍ୱା’’ତି ଠାନଂ କାରିଯଂ ହୋତି। ‘‘ପୁଞ୍ଛିତୁ’’ନ୍ତି ସୋଧେତୁଂ। ଗଣ୍ଡୁମ୍ପାଦଗୂଥମତ୍ତିକନ୍ତି ମହିଲତାୟ ଗୂଥମଯଂ ମତ୍ତିକଂ। ଇମିନା ଲଣ୍ଡମତ୍ତିକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଲଣ୍ଡସଦ୍ଦୋ ଗୂଥପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି।

୨୯୯।ନ ଭିକ୍ଖୱେ ପଟିଭାନଚିତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଇତ୍ଥିରୂପକଂ ପୁରିସରୂପକ’’ନ୍ତି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା କିଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସରୂପମେୱ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ‘‘ନ କେୱଲ’’ନ୍ତିଆଦି। ତିରଚ୍ଛାନରୂପମ୍ପି କାତୁଂ ୱା ‘‘କରୋହୀ’’ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱା ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦ୍ୱାରପାଲନ୍ତି ଦ୍ୱାରପାଲରୂପଂ। ପସାଦନୀଯାନୀତି ପସାଦେତବ୍ବାନି, ପସାଦେତୁଂ ଅରହାନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୦୦।ଏକଙ୍ଗଣାତି ଅୱିହାରଟ୍ଠାନେନ ସମାନଭୂମିଭାଗା। ମୁଣ୍ଡଚ୍ଛେଦନଗବ୍ଭୋତି ମୁଣ୍ଡେନ ଛାଦେତବ୍ବୋ ଗବ୍ଭୋ।

ତତ୍ଥାତି ୱିଚ୍ଛିତଙ୍କରୁଙ୍କେ। ‘‘କତ’’ନ୍ତି ଇମିନା କୁଲଙ୍କପାଦକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଣିକପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତଂ ଆହରିମଂ ଭିତ୍ତିପାଦଂ ପତିଟ୍ଠାପେତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱସ୍ସପରିତ୍ତାଣତ୍ଥନ୍ତି ୱସ୍ସୋଦକପରିତ୍ତାଣତ୍ଥଂ। ‘‘ମଦ୍ଦିତମତ୍ତିକ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଉଦସୁଧନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୁଧାସଦ୍ଦସ୍ସ ଲେପନସୁଧଂ ଦସ୍ସେତି, ଭୋଜନସୁଧଂ ନିୱତ୍ତେତି।

ପମୁଖନ୍ତି ୱିହାରସ୍ସ ପମୁଖଂ। ଯନ୍ତି ପଦେସଂ, ହନନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସ କତପଦେସସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ‘‘ପଘାନ’’ନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଦୀଘୱସେନ ‘‘ପଘାନ’’ନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମିନା ପୁରିମପାଠେ ରସ୍ସଭାୱଂ ଦୀପେତି। ‘‘ପକୁଟ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋତି ସସଂଯୋଗୱସେନ ‘‘ପକୁଟ୍ଟ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଇମିନା ପୁରିମପାଠେ ନିସଂଯୋଗଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ୱଂସନ୍ତି ୱେଳୁଂ। ତତୋତି ୱଂସତୋ। ‘‘ଓସାରେତ୍ୱା କତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଓସାରେତ୍ୱା କତଂ ଓସାରକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଛଦନପମୁଖ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଣିକପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଚକ୍କଲଯୁତ୍ତୋତି ଚକ୍କଲେନ ଯୁତ୍ତୋ।

୩୦୧।ପାନୀଯଦାନଭାଜନନ୍ତି ପାନୀଯଂ ଦେତି ଅନେନାତି ପାନୀଯଦାନଂ, ତମେୱ ଭାଜନଂ ପାନୀଯଦାନଭାଜନଂ। ‘‘ଉଳୁଙ୍କୋ ଚ ଥାଲକଞ୍ଚା’’ତି

ଇମିନା ହ୍ୱେ ପାନୀୟସଙ୍ଖସ୍ସ ଅନୁଲୋମାନୀତି ଯୋଜନା।

୩୦୩।ଦ୍ୱାରଥକନକନ୍ତି ଦ୍ୱାରଂ ଥକେତି ଅନେନାତି ଦ୍ୱାରଥକନକଂ। ଗାମଦ୍ୱାରେସୁ ଦ୍ୱାରଥକନକଂ ୱିଯ ଚଙ୍କଲଯୁତ୍ତଂ ଦ୍ୱାରଥକନକନ୍ତି ଯୋଜନା।

୩୦୫।ଅସ୍ସତରିରଥାତି ଅସ୍ସାନଂ ୱିସେସେନ, ଅତିସଯେନ ୱାତି ଅସ୍ସତରୋ, ଅଥ ୱା ପକତିଅସ୍ସେ ତରତି ଅତିକ୍କମତୀତି ଅସ୍ସତରୋ, ସୋ ଏତେସୁ ରଥେସୁ ଯୁଞ୍ଜିତବ୍ବୋତି ଅସ୍ସତରୀ, ତେଯେୱ ରଥାତି ଅସ୍ସତରିରଥାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅସ୍ସତରଯୁତ୍ତା ରଥା ଅସ୍ସତରିରଥା’’ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ଅସ୍ସତରଯୁତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ‘‘ଅସ୍ସତରୀ’’ତି ପଦସ୍ସ ଅସ୍ସତ୍ଥିତଦ୍ଧିତଂ ଦସ୍ସେତି। ଆମୁତ୍ତମଣିକୁଣ୍ଡଲାତି ପଦସ୍ସ ‘‘ସତଂ କଞ୍ଞା ସହସ୍ସାନୀ’’ତି ପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଆମୁତ୍ତମଣିକୁଣ୍ଡଲାନୀ’’ତି। ଇମିନା ନିକାରସ୍ସ ଆକାରୋ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। କଣ୍ଠେସୁ ଆମୁତ୍ତଂ ମଣିକୁଣ୍ଡଲଂ ଏତାସନ୍ତି ଆମୁତ୍ତମଣିକୁଣ୍ଡଲା କଞ୍ଞାଯୋ।

ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋ’’ତି। ସୀତିଭୂତୋତି ଏତ୍ଥ କିଲେସାତପାନଂ ଅଭାୱେନେୱ ସୀତିଭୂତୋ, ନ ଅଞ୍ଞେସନ୍ତି ଆହ ‘‘କିଲେସାତପାଭାୱେନା’’ତି। ‘‘କିଲେସୂପଧିଅଭାୱେନା’’ତି ଇମିନା ନିରୁପଧୀତି ଏତ୍ଥ ଖନ୍ଧୂପଧିଅଭିସଙ୍ଖାରୂପଧିଅଭାୱେନାତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପତି।

ଆସତ୍ତିଯୋତି ଏତ୍ଥ ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱିସଯେସୁ, ଭୱେସୁ ୱା ସଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଆସତ୍ତିଯୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ରୂପାଦୀସୂ’’ତିଆଦି। ପତ୍ଥନାଯୋତି ତଣ୍ହାଯୋ। ଇମିନା ଆସତ୍ତୀନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଛେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଛେଧାତୁଯା ଛେଦନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ୱିନେଯ୍ୟହଦଯେ ଦରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ୱିନେଯ୍ୟା’’ତି ପଦସ୍ସ ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯନ୍ତଭାୱଞ୍ଚ ହଦଯସଦ୍ଦସ୍ସ ଚିତ୍ତୱାଚକଭାୱଞ୍ଚ ଦରଥସରୂପଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଚିତ୍ତେ କିଲେସଦରଥଂ ୱିନେତ୍ୱା’’ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ଚିତ୍ତେ’’ତି ଇମିନା ହଦଯସଦ୍ଦସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘କିଲେସ’’ ଇତି ପଦେନ ଦରଥସରୂପଂ, ‘‘ୱିନେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯନ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ୱୟକରଣନ୍ତି ପରିଚ୍ଚଯମୂଲଂ। ତଞ୍ହି ୱଯଂ କରିଯତି ଅନେନାତି ୱୟକରଣନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମିନା ୱଯସ୍ସ କରଣଂ ୱଯାୟିକଂ, କରଣତ୍ଥେ ଆୟିକପଚ୍ଚଯୋ, ୱଯାୟିକମେୱ ୱେୟ୍ୟାୟିକନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୩୦୭।ଆଦେଯ୍ୟୱାଚୋତି ଏତ୍ଥ ଆଦିଯିତବ୍ବାତି ଆଦେଯ୍ୟା, ସା ୱାଚା ଏତସ୍ସାତି ଆଦେଯ୍ୟୱାଚୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତସ୍ସ ୱଚନ’’ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତସ୍ସାତି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ। ସଧନାତି ସଂୱିଜ୍ଜମାନ ଧନା, ଅତ୍ତନୋ ୱା ଧନୱନ୍ତୋ। ମନ୍ଦଧନାତି ଅପ୍ପଧନା। ଅଦାସୀତି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଅଦାସି। ଇତୀତି ଏୱଂ, ଦତ୍ୱା କତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ, ଅଗମାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

କହାପଣେ ସନ୍ଥରୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୋଟିଯା କରଣଭୂତାଯ, ଆଧାରଭୂତାଯ ୱା। ପଟିପାଟେତ୍ୱାତି ପଟିହନାପେତ୍ୱା । ତତ୍ଥ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଯେ ରୁକ୍ଖା ୱା ଯା ପୋକ୍ଖରଣିଯୋ ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତେସନ୍ତି ତାସଂ ରୁକ୍ଖପୋକ୍ଖରଣୀନଂ। ସାମଞ୍ଞତ୍ତା ପେକ୍ଖିତ୍ୱା ପୁଲ୍ଲିଙ୍ଗୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିକ୍ଖେପପମାଣନ୍ତି ପରିଣାହସ୍ସ ପମାଣଂ। ଅସ୍ସାତି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ।

ଏୱଂ ବହୁଧନଂ ଚଜନ୍ତସ୍ସାପି ଗହପତିନୋତି ଯୋଜନା। କୋଟ୍ଠକଂ ମାପେସୀତି ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେ କୋଟ୍ଠକେ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକପାସାଦ’’ନ୍ତି।

ୱିହାରାଦଯୋତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ପାଠଇଯଂ ଆଗତେ ପରିୱେଣାଦଯୋ ଚୁଦ୍ଦସ ଉପକରଣେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ ୱିହାରକାରାପନପସଙ୍ଗେନ ସତ୍ତନ୍ନମ୍ପି ବୁଦ୍ଧାନଂ ୱିହାରକାରାପନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱିପସ୍ସିସ୍ସା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱିହାରଂ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୨) କାରାପେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତିଗାୱୁତପ୍ପମାଣଂ ଭୂମିଂ ସୁୱଣ୍ଣଯଟ୍ଠିସନ୍ଥରେନ କିଣିତ୍ୱା ୱିହାରଂ କାରାପେସୀତି ଯୋଜନା। ଏସେୱ ନଯୋ ପରତୋପି। ଅଟ୍ଠକରୀସପ୍ପମାଣା ଭୂମି ଉସଭେନ ଦସୌସଭପ୍ପମାଣା ଯଟ୍ଠିଯା ଦ୍ୱିସତଯଟ୍ଠିପ୍ପମାଣା ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ‘‘ଏୱଂ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପରିହାଯନ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସଦ୍ଧଜନଂ ସଂୱେଜେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ହୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ପରିହାଯନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅଲମେୱ ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତୀସୁ ୱିରଜ୍ଜିତୁଂ, ଅଲଂ ଏୱ ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତୀହି ୱିମୁଚ୍ଚିତୁନ୍ତି ଯୋଜନା। ‘‘ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତୀସୂ’’ତି ପଦଞ୍ହି ‘‘ୱିମୁଚ୍ଚିତୁ’’ନ୍ତି ପଦେନ ୱିଭତ୍ତିପରିଣାମଂ କତ୍ୱା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ।

୩୦୮। ଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲସଦ୍ଦାନଂ ଅଧିକରଣଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଖଣ୍ଡନ୍ତି ଛିନ୍ନୋକାସୋ। ଫୁଲ୍ଲନ୍ତି ଫଲିତୋକାସୋ’’ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ଛିନ୍ନୋକାସୋ’’ତି ଇମିନା ଖଣ୍ଡତି ଛିଜ୍ଜତି ଏତ୍ଥାତି ଖଣ୍ଡନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଫଲିତୋକାସୋ’’ତି ଇମିନା ଫୁଲ୍ଲତି ଫଲତି ଏତ୍ଥାତି ଫୁଲ୍ଲନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପଟିସଙ୍ଖରିସ୍ସତୀତି ଏତ୍ଥ ପାଟିସଦ୍ଦସ୍ସ ପାକତିକତ୍ଥଭାୱଂ, ସଙ୍ଖରିସ୍ସତିସଦ୍ଦସ୍ସ ଚ କରଧାତୁଯା ନିପ୍ଫନ୍ନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପାକତିକଂ କରିଯତୀ’’ତି।

୩୧୦।ଥେରୋତି ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ, ଆଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଦନ୍ତି ଗିଲାନପଟିଜଗ୍ଗନାଦି। ଅସ୍ସାତି ଥେରସ୍ସ। ଅଗ୍ଗାସନନ୍ତିଆଦୀସୁ ଅଗ୍ଗସଦ୍ଦୋ ପଠମତ୍ଥୋପି ଉତ୍ତମତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଥେରାସନ’’ନ୍ତିଆଦି। ଅନ୍ତରା ସତ୍ଥୀନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତରାତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ। ସତ୍ଥିସଦ୍ଦୋ ଚ ଊରୁସଙ୍ଖାତୋ ପାଦୱାଚକୋତି ଆହ ‘‘ଚତୁନ୍ନଂ ପାଦାନଂ ଅନ୍ତରେ’’ତି।

୩୧୫।ପତିଟ୍ଠାପେସୀତି ଏତ୍ଥ କଂ ୱଯଂ କତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠାପେସୀତି ଆହ ‘‘ଅଟ୍ଠାରସକୋଟିପରିଚ୍ଚାଗଂ କତ୍ୱା’’ତି। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ।

ଆସନପ୍ପଟିବାହନାଦିକଥା

୩୧୬।ୱିପ୍ପକତଭୋଜନେନାତି ଏତ୍ଥ ୱିପ୍ପକତସଦ୍ଦୋ ଅନିଟ୍ଠିତପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ଅନିଟ୍ଠିତେ ଭୋଜନେ’’ତି। ପକିରିଯିତ୍ଥ, ପକିରିଯିସ୍ସତେ ୱା ପକତଂ, ନ ପକତଂ ୱିପ୍ପକତନ୍ତି ୱିଗ୍ଗହୋ କାତବ୍ବୋ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ‘‘କରିଯମାନୋ ଅନିଟ୍ଠିତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏତ୍ଥାତି ଠାନେ। ଅତିସମୀପନ୍ତି ଭୁଞ୍ଜମାନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଅତିଆସନ୍ନଂ। ତସ୍ସାତି ଭୁଞ୍ଜମାନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ପିୱିତ୍ୱା ୱାତି ଯାଗୁଂ ପିୱିତ୍ୱା ୱା। ଖାଦିତ୍ୱା ୱାତି ଖଜ୍ଜକଂ ଖାଦିତ୍ୱା ୱା। ରିତ୍ତହତ୍ଥମ୍ପୀତି ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥମ୍ପି। ପିସଦ୍ଦେନ ଆମିସହତ୍ଥଂ ପନ ପଗେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ସୋତି ରିତ୍ତହତ୍ଥୋ ଭିକ୍ଖୁ।

ଆପତ୍ତିନ୍ତି ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିଂ। ଯନ୍ତି ୱିପ୍ପକତଭୋଜନଂ ଭିକ୍ଖୁଂ। ସୋତି ପଚ୍ଛା ଆଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଅଯଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂତି ୱିପ୍ପକତଭୋଜନୋ ଅଯଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁ। ତେନାତି ୱିପ୍ପକତଭୋଜନେନ ନୱକେନ ୱା ୱୁଡ୍ଢତରେନ ୱା ଭିକ୍ଖୁନା। କିଂ ନୱକେନ ୱୁଡ୍ଢତରଂ ଆଣାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ‘‘ୱୁଡ୍ଢତରଂ ହୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ସୋତି ୱୁଡ୍ଢତରୋ ଭିକ୍ଖୁ। ତତୋତି ଉଦକଂ ଆହରାପେତୁଂ ଆଣତ୍ତିତୋ। ଯନ୍ତି କମ୍ମଂ।

ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ‘‘ଏୱରୂପସ୍ସା’’ତି ପଦେନ ତସ୍ସ ନିଯମନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। କାସସ୍ସ ଖେଳଅମଲ୍ଲକଂ ଠପେତବ୍ବଂ। ଭଗନ୍ଦରଅତିସାରାନଂ ୱଚ୍ଚକପାଲଂ ଠପେତବ୍ବଂ । ଅଞ୍ଜନ୍ତେସଂ ଅଞ୍ଜନାନି ଠପେତବ୍ବାନି ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଖେଳଅ...ପେ... ହୋନ୍ତୀ’’ତି। ଯସ୍ମିଂତି ଯସ୍ମିଂ ଗିଲାନେ। ଯୋପି ଭେସଜ୍ଜଂ କରୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲେସକପ୍ପେନାତି ଏତ୍ଥ ଲେସକପ୍ପସଦ୍ଦାନଂ ଅତ୍ଥତୋ ଏକତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅପ୍ପକେନ ସୀସାବାଧାଦିମତ୍ତେନା’’ତି। ଭିକ୍ଖୁ ଗଣେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଗଣଂ ଛତ୍ୱାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପରିଚ୍ଛେଦଂ ଛତ୍ୱା’’ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ପରିଚ୍ଛେଦ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଗଣସଦ୍ଦସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଛତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଇଧାତୁଯା ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ସେନାସନଗ୍ଗାହକଥା

୩୧୮।ସେଯ୍ୟାତି କାଯପସାରଣସଙ୍ଖାତଂ ସଯନକିରିଯଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସେନାସନସଙ୍ଖାତଂ ସେଯ୍ୟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମଞ୍ଚଟ୍ଠାନାନୀ’’ତି। ‘‘ସେଯ୍ୟାପରିଚ୍ଛେଦେନା’’ତି ଇମିନା ସେଯ୍ୟଗ୍ଗେନାତି ଏତ୍ଥ ଅଗ୍ଗସଦ୍ଦସ୍ସ ପୂଜନତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପରିଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ ଦୀପେତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଅଗ୍ଗସଦ୍ଦସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥକ୍ଖରେନ ଯୁତ୍ତଭାୱୋ ହେଟ୍ଠା ସମୁଚ୍ଚଯକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା (ଚୂଳୱ॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧୦୨) ଯୋଜନାଯ ୱୁତ୍ତୋଯେୱ। କାଲନ୍ତି ସେଯ୍ୟାପଟିଗ୍ଗହଣସ୍ସ କାଲଂ। ଗାହିଯମାନାତି ଗାହାପିଯମାନା। ‘‘ଅତିରେକାନି ଅହେସୁ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଉସ୍ସାରଯିଂସୂତି ଏତ୍ଥ ଉଦ୍ଧଂ ସାରଯିଂସୁ ଗଚ୍ଛିଂସୁ ପୱତ୍ତିଂସୂତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅତିରେକାନୀତି ଚ ଭିକ୍ଖୁପରିଚ୍ଛେଦତୋ ସେଯ୍ୟାପରିଚ୍ଛେଦାନି ଅତିରେକାନି। ଅନୁଭାଗନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନୁ ପଚ୍ଛା ଦାତବ୍ବୋ ଭାଗୋ ଅନୁଭାଗୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପୁନ ଅପରମ୍ପି ଭାଗଂ ଦାତୁ’’ନ୍ତି। ଅତିମନ୍ଦେସୂତିଆଦିୱଚନେନ କିଞ୍ଚିମନ୍ଦେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଏକେକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦ୍ୱେ ତିସ୍ସୋ ସେଯ୍ୟା ଦାତବ୍ବା। ଯତୋ କିଞ୍ଚିମନ୍ଦେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ୱିହାରା ଦାତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋପି ଗହେତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥାତି ‘‘ନ ଅକାମା ଦାତବ୍ବୋ’’ତି ୱଚନେ। ଅନୁଭାଗେ ଗହିତେତି ଯୋଜନା। ଯେନ ଅନୁଭାଗୋ ଚ ପଠମଭାଗୋ ଚ ଗହିତୋ, ସୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଯୋଜନା।

‘‘ଉପଚାରସୀମତୋ ବହୀ’’ତି ଇମିନା ନିସ୍ସୀମେତି ଏତ୍ଥ ସୀମତୋ ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତଂ, ନିସିନ୍ନଂ ୱା ନିସ୍ସୀମନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଉପଚାରସୀମାଯ ଆୱାସୱତ୍ଥୁନୱସେନ ଅତିୱିତ୍ଥାରତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଦୂରେ ଠିତସ୍ସାପୀ’’ତି। ଉତୁକାଲେପୀତି ହେମନ୍ତଗିମ୍ହକାଲେପି। ତସ୍ମିଞ୍ହି କାଲେ ସୀତୌଣ୍ହୋତୁ ତିଖିଣୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ତସ୍ସେୱ ୱିସେସେନ ଉତୁକାଲୋତି ନାମଂ ପାକଟଂ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ହେମନ୍ତଗିମ୍ହକାଲେପୀ’’ତି। ପିସଦ୍ଦେନ ୱସ୍ସକାଲଂ ଅପେକ୍ଖତି। ପୁରିମୱସ୍ସୂପନାଯିକଦିୱସେ ଗାହୋ ପୁରିମକୋ, ପଚ୍ଛିମୱସ୍ସୂପନାଯିକଦିୱସେ ଗାହୋ ପଚ୍ଛିମକୋ।

ଅନ୍ତରା ଦ୍ୱୀହି ୱସ୍ସୂପନାଯିକଦିୱସେହି ମୁତ୍ତେ କାଲେ ଗାହୋ ଅନ୍ତରାମୁତ୍ତକୋ। ଏକସ୍ମିଂ ୱିହାରେତି ଏକିସ୍ସଂ ୱିହାରସୀମାଯଂ। ସେନାସନସାମିକାତି ସେନାସନଦାଯକା, ଦେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ସେନାସନଂ। ଆୱାସିକା ନ ଓଲୋକେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ସେନାସନେ। ପଲୁଜ୍ଜନ୍ତମ୍ପୀତି ୱିନସ୍ସନ୍ତମ୍ପି। ଭଗୱା ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ସେନାସନସ୍ସ। ଅପରଜ୍ଜୂତି ଅପରସ୍ମିଂ ଅହନି ଅପରଜ୍ଜୁ। ଗତାଯାତି ଅତିକ୍କମିତାଯ। ପୱାରଣାଯ ଗତାଯ ପୱାରଣଦିୱସେ ଅତିକ୍କମିତେ ସତି ଅପରଜ୍ଜୁ ଅନ୍ତରାମୁତ୍ତକୋ ଗାହେତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା।

ତନ୍ତି ଅନ୍ତରାମୁତ୍ତକଂ। ଗାହେନ୍ତେନାତି ଗାହାପେନ୍ତେନ। ତେନାତି ଗଣ୍ହନ୍ତେନ। ଅଟ୍ଠମାସେତି ଚତ୍ତାରୋ ହେମନ୍ତମାସେ, ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଗିମ୍ହମାସେତି ଅଟ୍ଠମାସେ। କଦାଚି ପଞ୍ଚ ଗିମ୍ହମାସେତି ନଵମାସେ ଵା। ଖଣ୍ଡଂ ଵାତି ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଵା। ଫୁଲ୍ଲଂ ଵାତି ଫଲିତଟ୍ଠାନଂ ଵା। ପଟିସଙ୍ଖରିତବ୍ବନ୍ତି ପାକତିକଂ କାତବ୍ବଂ। ଦିଵସଂ ଖେପେତ୍ଵାତି ପରିଵେଣେ ଦିଵସଂ ଖେପେତ୍ଵା। ତତ୍ଥାତି ଗହିତସେନାସନେ। ରତ୍ତିନ୍ଦିଵନ୍ତି ରତ୍ତି ଚ ଦିଵୋ ଚ ରତ୍ତିନ୍ଦିଵଂ, ସମାହାରଦ୍ଵନ୍ଦୋ, ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗଵଚନଂ। ନ ଲବ୍ଭତୀତି ସଙ୍ଘତ୍ଥେରେନ ନ ଲବ୍ଭତି। ଇଦନ୍ତି ସେନାସନଂ।

ଅନ୍ତରାମୁତ୍ତକଗାହେନ ଅଗହେତବ୍ବସେନାସନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯସ୍ମିଂ ପନା''ତିଆଦି। ତେମାସଚ୍ଚଯେନ ତେମାସଚ୍ଚଯେନାତି ତିଣ୍ଣଂ ମାସାନଂ ଅତିକ୍କମେନ ତିଣ୍ଣଂ ମାସାନଂ ଅତିକ୍କମେନ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ଵା। ଯସ୍ମିଂ ପନାତି ସେନାସନେ ପନ। ସକିଦେଵାତି ଏକଵାରମେଵ। ଅଯନ୍ତି ଏସା କଥା।

ତତ୍ଥାତି ଦ୍ଵୀସୁ ସେନାସନଗ୍ଗାହେସୁ। ଉତୁକାଲନ୍ତି ଉତୁକାଲେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସଂ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅକାଲୋ ନାମାତି ଉଟ୍ଠାପନସ୍ସ ଅକାଲୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକଂ ଵା ମଞ୍ଚଟ୍ଠାନଂ ଵା ଠପେତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏକୋ ଵା ଥେରୋ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଯୋଜନା। ଉଚ୍ଚଣ୍ଡିକାତି ଉକ୍କଟ୍ଠଭଣ୍ଡିକା।

ବହୂସୂତି ତଯୋ ଆଦିଂ କତ୍ଵା ବହୂସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ। ପହୋତୀତି ଏକେକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପହୋତି। ତତ୍ଥାତି ପରିଵେଣେ। ତସ୍ସେଵାତି ପରିଵେଣସାମିକସ୍ସେଵ। ଏଵଂ ଅପହୋନ୍ତେସୂତି ଏଵଂ ପରିଵେଣଗ୍ଗେନ ଅପହୋନ୍ତେସୁ। ପାସାଦଗ୍ଗେନାତି ଵିହାରସଙ୍ଖାତସ୍ସ ପାସାଦସ୍ସ ପରିଚ୍ଛେଦେନ। ଓଵରକଗ୍ଗେନାତି ଗବ୍ଭସ୍ସ ପରିଚ୍ଛେଦେନ। ସେଯ୍ୟଗ୍ଗେନାତି ଚତୁପଞ୍ଚହତ୍ଥପ୍ପମାଣାଯ ସେଯ୍ୟାଯ ପରିଚ୍ଛେଦେନ। ମଞ୍ଚଟ୍ଠାନେନାତି ଦ୍ଵିହତ୍ଥଵିତ୍ଥାରସ୍ସ ଚତୁହତ୍ଥଆଯାମସ୍ସ ମଞ୍ଚସ୍ସ ଠାନେନ। ଏକମଞ୍ଚଟ୍ଠାନସ୍ସ ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ପୀଠକାନଂ ଠାନତ୍ତା ଵୁତ୍ତଂ ''ଏକପୀଠକଟ୍ଠାନଵସେନା''ତି। ଇଦଂ ନିସୀଦିତୁଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ। ସଚେ ନ ସକ୍କା ନିସୀଦିତୁଂ, ନ ଦାତବ୍ବଂ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ''ଭିକ୍ଖୁନୋ ପନ ଠିତୋକାସମତ୍ତଂ ନ ଗାହେତବ୍ବ''ନ୍ତି। ଏତନ୍ତି ଠିତୋକାସମତ୍ତଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ଵା। ଏକମଞ୍ଚଟ୍ଠାନସ୍ସ ତିଣ୍ଣଂ ଜନାନଂ ଏକପୀଠକଟ୍ଠାନଭାଵେନ ଅପହୋନ୍ତତ୍ତା ଵୁତ୍ତଂ ''ଏକଂ ମଞ୍ଚଟ୍ଠାନଂ ଵା ତିଣ୍ଣଂ ଜନାନଂ ଦାତବ୍ବ''ନ୍ତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ''ସୀତସମଯେ''ତି ଇମିନା ଉଣ୍ହସମଯେପି ସବ୍ବଦିଵସଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଵସିତୁଂ ନ ସକ୍କାତି ଦୀପେତି। ପରିଳାହସମଯେ ପନ ସକ୍କା ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଵସିତୁଂ। କିଞ୍ଚାପି ସକ୍କା, ସୀତୁଣ୍ହକାଲେ ପନ ନ ଦାତବ୍ବତ୍ତା ପରିଳାହସମଯେପି ନ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ଏକମଞ୍ଚଟ୍ଠାନେ ଵା ଏକପୀଠକଟ୍ଠାନେ ଵା ତିଣ୍ଣଂ ଜନାନଂ ନିସୀଦନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ମହାଥେରେନା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ମହାଥେରେନ ଵତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନିଦ୍ଦାଗରୁକୋତି ନିଦ୍ଦାଯ ଗରୁକାରକୋ। ସୀତଂ ଅନୁଦହତୀତି ସୀତଂ ମଂ ପୀଳଏତି। ତେନାତି ମହାଥେରେନ। ଦୁତିଯତ୍ଥେରେନାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ମହାଥେରଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଵୁତ୍ତନଯେନେଵାତି ''ଉକ୍କାସିତ୍ଵା''ତିଆଦିନା ଵୁତ୍ତନଯେନେଵ। ଏଵନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଜମ୍ବୁଦୀପେ ପନ ଏକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ଗାହେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିଞ୍ଚିଦେଵ ମଞ୍ଚଟ୍ଠାନଂ ଵା ପୀଠଟ୍ଠାନଂ ଵାତି ଯୋଜନା। ଅଯନ୍ତିଆଦି ପୁରିମଵଚନସ୍ସ ନିଗମନଵସେନ ପଚ୍ଛିମଵଚନସ୍ସ କଥନତ୍ଥାଯ ଵୁତ୍ତଵଚନଂ।

ଵସ୍ସାଵାସେ ସେନାସନଗ୍ଗାହୋ ଏଵଂ ଵେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଆଗନ୍ତୁକଵତ୍ତନ୍ତି ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ଵତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞତ୍ଥାତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଗନ୍ତ୍ଵା ଵସିତୁକାମେନ ଆଗନ୍ତୁକେନାତି ଯୋଜନା। ଵସ୍ସୂପନାଯିକଦିଵସମେଵାତି ଵସ୍ସଂ ଉପଗମନଦିଵସେଯେଵ। ତତ୍ଥାତି ଅଞ୍ଞଂ ଠାନଂ। ନଗନ୍ତବ୍ବକାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଵସନଟ୍ଠାନଂ ଵା ହୀ''ତିଆଦି। ହୀତି ଯସ୍ମା। ତତ୍ରାତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଠାନେ। ତେନାତି ସମ୍ବାଧଅସମ୍ପଜ୍ଜନକାରଣା। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ନ ଫାସୁଂ ଵିହରେଯ୍ୟ, ତସ୍ମା। ତଂ ଵିହାରନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ଵସିତୁକାମୋ, ତଂ ଵିହାରଂ। ତତ୍ଥାତି ଵିହାରେ, ଵସନ୍ତୋ ସୁଖଂ ଵସିସ୍ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉଦ୍ଦେସତ୍ଥିକୋତି ଉଦ୍ଦେସଂ ଅତ୍ଥିକୋ, ଉଦ୍ଦେସେନ ଵା। କମ୍ମଟ୍ଠାନସପ୍ପାଯତନ୍ତି କମ୍ମଟ୍ଠାନେନ, କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଵା ସପ୍ପାଯଭାଵଂ।

ତତ୍ଥାତି ଅଞ୍ଞଵିହାରଂ। ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଘଟେତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଘଟେତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ନ ତତ୍ଥା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ସକଟ୍ଠାନେ। କିଂ ନ ଵତ୍ତବ୍ବାତି ଆହ ''ତୁମ୍ହେ''ତିଆଦି। ସଲାକଭତ୍ତାଦୀନି ଵା ଯାଗୁଖଜ୍ଜକାଦୀନି ଵା ନତ୍ଥି ନ ଵିଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଉପୋସଥାଗାରସ୍ସ ପରିକ୍ଖାରୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତୁମ୍ହାକଂ ଵିହାରସ୍ସ ଇଦଂ ତାଲଅଞ୍ଜେଵ ଇମଂ ସୂଚିଞ୍ଚ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛଥାତି ଯୋଜନା। ଗମିଯଵତ୍ତନ୍ତି ଗମିକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଵତ୍ତଂ। ''ଦହରେହୀ''ତି ପଦଂ ''ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ଵା''ତି ଚ ''ଗାହାପେତ୍ଵା''ତି ଚ ପଦଦ୍ଵଯେ କାରିତକମ୍ମଂ, ''ପତ୍ତଚୀଵରଭଣ୍ଡିକାଯୋ''ତି ପଦଂ ''ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ଵା''ତି ପଦେ ଧାତୁକମ୍ମଂ, ''ତେଲନାଳିକତ୍ତରଦଣ୍ଡାଦୀନୀ''ତି ପଦଂ ''ଗାହାପେତ୍ଵା''ତି ପଦେ ଧାତୁକମ୍ମମେଵ। ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନାତି ଅତ୍ତାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପକାସେନ୍ତେନ। ଵିତକ୍କନ୍ତି ପଚ୍ଚଯବାହୁଲ୍ଲିକଵିତକ୍କଂ। ''ସପରିଵାର''ନ୍ତି ପଦଂ ''ଗଚ୍ଛନ୍ତଞ୍ଚା''ତି ପଦେ କିରିଯାଵିସେସନଂ। ଏଵଞ୍ହି ସତି ସପରିଵାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଞ୍ଚାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ନ''ନ୍ତି ପଦେ ପନ କାରକଵିସେସନଂ। ଏଵଞ୍ହି ସତି ସପରିଵାରଂ ନଂ ଭିକ୍ଖୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ଦିସ୍ଵା''ତି ପଦେ ଚ କିରିଯାଵିସେସନମେଵ। ଏଵଞ୍ହି ସତି ଗଚ୍ଛନ୍ତଞ୍ଚ ନଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସପରିଵାରଂ ଦିସ୍ଵାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମନୁସ୍ସା ଵଦନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସୂତି ମନୁସ୍ସେସୁ। ଏକୋ

ପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଯଂ କାଲୋ ୱସ୍ସୂପନାଯିକକାଲୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଯତ୍ଥାତି ଠାନେ। ତସ୍ସାତି ଏକସ୍ସ ପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସସ୍ସ, ୱଚନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେ ମନୁସ୍ସା ଯାଚନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ । ଅଞ୍ଞତ୍ଥାତି ଅଞ୍ଞଂ ଠାନଂ। ମେଜ୍ଜନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସିନେହନ୍ତୀତି ମିତ୍ତା। ସୁଖଦୁକ୍ଖେସୁ ଅମା ସହ ୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଅମଚ୍ଚା। ମିତ୍ତାଯେୱ ଅମଚ୍ଚାତି ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା, ତେ। ସମ୍ମନ୍ତଯିତ୍ୱାତି ସମଂ, ସମ୍ମା ୱା ମନ୍ତଯିତ୍ୱା। ଇଧେୱାତି ଗାମେ ଏୱ, ୱିହାରେ ଏୱ ୱା। କସ୍ମା ସାଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ନନୁ ସଙ୍ଘମେତଂ ଅକପ୍ପିଯଞ୍ଚ ସାୱଜ୍ଜଞ୍ଚାତି ଆହ ''ସଙ୍ଘଞ୍ହେତଂ କପ୍ପିଯଞ୍ଚେୱ ଅନୱଜ୍ଜଞ୍ଚା''ତି। ହି ଯସ୍ମା ଏତଂ ସଙ୍ଘଂ କପ୍ପିଯଞ୍ଚ ଅନୱଜ୍ଜଞ୍ଚ, ତସ୍ମା ସଙ୍ଘଂ ସାଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉଭଯମ୍ପୀତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାକୁରୁନ୍ଦୀସୁ ୱୁତ୍ତୱଚନୱସେନ ଉଭଯମ୍ପି ଏତଂ ୱଚନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଆୱାସିକୱତ୍ତଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ପଟିକଚ୍ଚେୱ ହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପଟିକଚ୍ଚେୱାତି ଆଗନ୍ତୁକାନଂ ଆଗତତୋ ପଠମମେୱ। ପଧାନଘରୱିହାରମଗ୍ଗୋତି ପଧାନଘରମଗ୍ଗୋ ଚ ୱିହାରମଗ୍ଗୋ ଚ। ମୁଦ୍ଧୱେଦିକାଯାତି ଚେତିଯସ୍ସ ହମ୍ମିଯୱେଦିକାଯ। କସ୍ମା ଇଦମ୍ପି ସଙ୍ଘଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ''ୱସ୍ସଂ ୱସିତୁକାମା ହୀ''ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ୱସ୍ସଂ ୱସିତୁକାମା ସୁଖଂ ୱସିସ୍ସନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କତପରିକମ୍ମେହି ଆୱାସିକେହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯତୋ କୁଲତୋ ପକତିଯା ଲବ୍ଭତି, ତସ୍ମିଂ କୁଲେ ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ନ ଦିନ୍ନପୁବ୍ବନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ନ ଦିନ୍ନଂ। ହୀତି ଯସ୍ମା। ଉପଦ୍ଦୁତାତି ଉପଗନ୍ତ୍ୱା, ଭୁସଂ ୱା ପୀଳିତା। ତତ୍ଥାତି ମନୁସ୍ସେସୁ। ଯେତି ମନୁସ୍ସା। ୱସ୍ସାୱାସିକେ ଗାହିତେତି ୱସ୍ସାୱାସିକେ ସେନାସନେ ଗାହାପିଯମାନେ। ଗାହିତଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ଗାହାପିତଭିକ୍ଖୂନଂ। ୱସ୍ସାୱାସିକନ୍ତି ୱସ୍ସଂ ଆୱସନ୍ତାନଂ ଦାତବ୍ବଂ ଚୀୱରଂ। ଗାହଣକାଲୋତି ଗାହାପନକାଲୋ। ଉପକଟ୍ଠୋତି ଆସନ୍ନୋ। ଛାତକାଦୀହୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ରୋଗାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯନ୍ତି ଚୀୱରଂ। ତତୋତି ଚୀୱରତୋ। ତନ୍ତି ୱଚନଂ। ତଦନୁରୂପେନାତି ତେସଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱଚନସ୍ସାନୁରୂପେନ। ତେସଂ ତେସନ୍ତି ମନୁସ୍ସାନଂ, ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଚୀୱରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଯସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ଇତି ୱଦନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ଚୀୱରଂ। ପଟିକ୍କମ୍ମାତି ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା। ୱିହାରତୋ ଅପସକ୍କିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ରାତି ଗାମେ। ଉପନିକ୍ଖେପଂ ଠପେତ୍ୱାତି କପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁଂ ୱା ଅକପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁଂ ୱା ଆରାମିକାଦୀନଂ ହତ୍ଥେ ଉପନିକ୍ଖେପଂ ଠପେତ୍ୱା। ୱିହାରେତି ୱିହାରସ୍ସ, ୱିହାରେ ୱସ୍ସଂ ୱସନ୍ତସ୍ସ ୱା। ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ''ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାପୀ''ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତେସନ୍ତିକୁଲାନଂ। ୱତ୍ତନ୍ତି ଜଗ୍ଗନାଦିୱତ୍ତଂ। ତେସନ୍ତି କୁଲାନଂ। ଆଗତଞ୍ଚ ତନ୍ତି ତଂ ପଂସୁକୂଲିକଂ ଆଗତଞ୍ଚ ୱଦନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାତି ପଂସୁକୂଲିକେନ। ଦାତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତୀତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତେପି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ସଭାଗୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଅତ୍ତନା ସଭାଗୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଏତନ୍ତି ୱସ୍ସାୱାସିକଂ। ପଂସୁକୂଲିକସ୍ସ ନ ୱଟ୍ଟତି, କସ୍ମା? ଗହପତିଚୀୱରତ୍ତା। ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ। ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟେତି ସଦ୍ଧାଯ ଦାତବ୍ବେ ୱସ୍ସାୱାସିକଲାଭୱିସଯେ।

ତତ୍ରୁପ୍ପାଦେତି ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଲାଭୱିସଯେ। ଭଣ୍ଡପଟିଚ୍ଛାଦନନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛାଦନଚୀୱରଭଣ୍ଡଂ। ଚୀୱରଭଣ୍ଡମେୱ ହି ଯସ୍ମା ଅନେନ ସରୀରଂ ପଟିଚ୍ଛାଦିଯତି, ତସ୍ମା ଭଣ୍ଡପଟିଚ୍ଛାଦନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଗାହେଥାତି ଭିକ୍ଖୂହି ଗାହାପେଥ। ଗାହେତବ୍ବନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂହି ଗାହାପେତବ୍ବଂ। ୱତ୍ଥୁ ପନାତି ସାଟକତୋ ଅଞ୍ଞଂ କପ୍ପିଯଂ ୱା ଅକପ୍ପିଯଂ ୱା ୱତ୍ଥୁ ପନ। କସ୍ମା ୱଟ୍ଟତିଯେୱ, ନନୁ ଅକପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ''କପ୍ପିଯକାରକାନଞ୍ହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ହି ଯସ୍ମା ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ତସ୍ମା ୱଟ୍ଟତିଯେୱାତି ଯୋଜନା। ଦିନ୍ନୱତ୍ଥୁତୋ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଯନ୍ତି ୱତ୍ଥୁ ଦିନ୍ନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି କପ୍ପିଯକାରକାନଂ ହତ୍ଥେ ଦିନ୍ନୱତ୍ଥୂସୁ। ତନ୍ତି ୱତ୍ଥୁ ଉପନାମେନ୍ତେହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ହୋତି, ଗରୁଭଣ୍ଡତ୍ତା ଅଞ୍ଞେସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ ନ ଉପନାମେତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ପୁଗ୍ଗଲୱସେନେୱାତି ''ଭିକ୍ଖୂ ଚୀୱରେନ କିଲମନ୍ତି, ଏତ୍ତକଂ ନାମ ତଣ୍ଡୁଲଭାଗଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚୀୱରଂ କାତୁଂ ରୁଚ୍ଚତି ସଙ୍ଘସ୍ସା''ତିଆଦିନା ପୁଗ୍ଗଲଂ ପରାମସିତ୍ୱା ପୁଗ୍ଗଲୱସେନେୱ। ସଙ୍ଘୱସେନାତି ''ସଙ୍ଘୋ ଚୀୱରେନ କିଲମତୀ''ତିଆଦିନା ସଙ୍ଘୱସେନ ନ କାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏୱଂ ପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ଅପଲୋକନକମ୍ମସ୍ସ ଅକତ୍ତବ୍ବତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ତସ୍ସେୱ ଅକତ୍ତବ୍ବତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଜାତରୂପରଜତୱସେନାପୀ''ତିଆଦି। କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡୱସେନାତି ଚୀୱରତଣ୍ଡୁଲେହି ଅୱସେସସ୍ସ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡସ୍ସ ୱସେନ। ଚୀୱରତଣ୍ଡୁଲାନଞ୍ହି ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ''କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡୱସେନା''ତି ଏତ୍ଥ ତେହି ଅୱସେସୋ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡୋୱ ଗହେତବ୍ବୋ। ତଂ ପନାତି ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ ପନ। କତ୍ତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଇଦାନୀ''ତିଆଦି। ସୁଭିକ୍ଖନ୍ତି ସମିଦ୍ଧଭିକ୍ଖଂ। ସୁଲଭପିଣ୍ଡନ୍ତି ସୁଖେନ ଲଭପିଣ୍ଡଂ। ଦ୍ୱୀହି ପଦେହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତି, ସୁଭିକ୍ଖତ୍ତା ସୁଲଭପିଣ୍ଡଂ, ସୁଲଭପିଣ୍ଡତ୍ତା ସୁଭିକ୍ଖନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଏୱଂ ଚୀୱରପଚ୍ଚଯଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସେନାସନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କାଲେତି ଗାହାପନସ୍ସ କାଲେ। ୱୁତ୍ତନ୍ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯ ୱୁତ୍ତଂ। କସ୍ମା ଦ୍ୱେ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବା, ନନୁ ଏକମ୍ପି ସମ୍ମନ୍ନିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ''ଏୱଞ୍ହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ହି ଯସ୍ମା ଗାହେସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଦ୍ୱେ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବାତି ଯୋଜନା। ଏକେନ ହି ସମ୍ମୁତିଲଦ୍ଧେନ ସକ୍କା ପରଂ ଗାହାପେତୁଂ, ଅତ୍ତନା ପନ ଅତ୍ତନୋ ପାପେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତସ୍ମା ଦ୍ୱୀସୁ ସମ୍ମତେସୁ ନୱକୋ ୱୁଡ୍ଢସ୍ସ, ୱୁଡ୍ଢୋ ଚ ନୱକସ୍ସାତି ଉଭୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଗାହେସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବାତି ଏକତୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବା। ଅଟ୍ଠପି ସୋଳସପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦେନ ତତୋ ଅଧିକମ୍ପି

ଏକତୋ ସମ୍ମନ୍ନିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ଉବ୍ବାହିକସମ୍ମୁତିଯଂ (ଚୂଳଅଓ୍ୱ। ୪୫୬) ଅଟ୍ଠପି ଜନା ଏକତୋୱ ସମ୍ମତାତି ୱଚନଞ୍ଚେତ୍ଥ ସାଧକଂ। ନିଗ୍ଗହକମ୍ମମେୱ ହି ସଙ୍ଘୋ ସଙ୍ଘସ୍ସ ନ କରୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେସନ୍ତି ଅଟ୍ଠସୋଳସଜନାନଂ, ସମ୍ମୁତି ୱଟ୍ଟତିଯେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ଚେତିଯଘର’’ନ୍ତିଆଦି।

ଆସନଘରନ୍ତି ପଟିମାଘରଂ। ମଗ୍ଗପୋକ୍ଖରଣୀନଂ ସମୀପେ କତା ସାଲାଯୋ ଉପଚାରୱସେନ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ‘‘ମଗ୍ଗୋ’’ତି ଚ ‘‘ପୋକ୍ଖରଣୀ’’ତି ଚ। ତା ହି ସାଲାଯୋ ଉପଚାରସୀମବ୍ଭନ୍ତରଗତେ ଗାମାଭିମୁଖମଗ୍ଗେ ଚ ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାଯଂ ଖଣିତା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ପୋକ୍ଖରଣିଯୋ ଚ କରୀଯନ୍ତି, ଇତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅସେନାସନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସେନାସନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱିହାରୋ’’ତିଆଦି। ରୁକ୍ଖମୂଲନ୍ତି ଛନ୍ନକୱାଟବଦ୍ଧରୁକ୍ଖମୂଲଂ। ଏସେୱ ନଯୋ ୱେଳୁଗୁମ୍ବେପି। ଗାହେନ୍ତେନ ଚ ଗାହେତବ୍ବାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଘିକୋତି ତଙ୍ଗୁପ୍ପାଦୋ। ତେସୁତି ଦ୍ୱୀସୁ ଚୀୱରପଚ୍ଚଯେସୁ। ଯନ୍ତି ଚୀୱରପଚ୍ଚଯଂ। ତସ୍ସାତି ଚୀୱରପଚ୍ଚଯସ୍ସ। ଠିତିକତୋତି ପବନ୍ଧୱସେନ ଠିତଟ୍ଠାନତୋ। ଇତରୋତି ପଠମଂ ଗହିତଚୀୱରପଚ୍ଚଯତୋ ଇତରୋ।

ଅପ୍ପତାଯାତି ଅପ୍ପଭାୱତୋ, ଗାହିଯମାନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରିୱେଣଗ୍ଗେନାତି ପରିୱେଣପରିଚ୍ଛେଦେନ। ଲଭନ୍ତୀତି ପରିୱେଣସାମିକା ଭିକ୍ଖୂ ଲଭନ୍ତି। ତନ୍ତି ପରିୱେଣଂ। ୱିଜଟେତ୍ୱାତି ୱିଜଟଂ କତ୍ୱା, ଦ୍ୱେ ୱା ତଯୋ ୱା କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ଭାଗକୋଟ୍ଠାସଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ନ ଏୱଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଯଥା ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ଆହ, ତଥା ନ କାତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକାତବ୍ବକାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମନୁସ୍ସା ହୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥାତି ପରିୱେଣେ, ପଓ୍ୱିସିତବ୍ବଂ ଇତି ଆହାତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ଏତସ୍ମିଂ ଗାହଣଟ୍ଠାନେ। ପଟିକ୍କୋସତୀତି ପଟିସେଧେତି। ପଟିକ୍କୋସନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମା ଆୱୁସୋ’’ତିଆଦି। ଇତି ୱୁତ୍ତଂ, ଇତି ପଟିକ୍କୋସତୀତି ଯୋଜନା। ଏକୋ ହି ଇତିସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ତସ୍ସାତି ମହାଥେରସ୍ସ। ସଙ୍ଗହନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଙ୍ଗହଂ। ତନ୍ତି ମହାଥେରଂ।

ଏୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଏୱଂ ୱକ୍ଖମାନନଯେନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ପଚ୍ଚଯଂ ଧାରେଥ, ଇତି ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ପାପୁଣାତି ଆୱୁସୋ ଇତି ୱୁତ୍ତେତି ଯୋଜନା। ‘‘ଗହିତଂ ହୋତୀ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଗଣ୍ହଥ, ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନକାଲୱସେନ ୱୁତ୍ତେପି ଗହିତଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅତୀତଅନାଗତକାଲୱସେନ ଅଗହିତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଚେ ପନା’’ତିଆଦି। ସତୁପ୍ପାଦମତ୍ତନ୍ତି ଗହଣେ ସତିଯା ଉପ୍ପାଦନମତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥାତି ସେନାସନପଚ୍ଚଯଗହଣଟ୍ଠାନେ।

ଯୋପୀତି ଯମ୍ପି। ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ଚେତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ, ଯମ୍ପି ପଚ୍ଚଯଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୀତି ଯୋଜନା। ପଚ୍ଚଯନ୍ତି ଚ ଚୀୱରପଚ୍ଚଯଂ। ଅଯମ୍ପୀତି ଅଯମ୍ପି ପଚ୍ଚଯୋ। ପିସଦ୍ଦୋ ମହାଲାଭପରିୱେଣେ ପଚ୍ଚଯଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ତସ୍ମିଂଯେୱ ପରିୱେଣେତି ତସ୍ମିଂ ପଂସୁକୂଲିକେନ ଗହିତପରିୱେଣେ ଏୱ। ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ପଂସୁକୂଲିକତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ପଂସୁକୂଲିକୋ ‘‘ଅହଂ ୱସାମୀ’’ତି ସେନାସନଂ ଜଗ୍ଗିସ୍ସତି। ଇତରୋ ‘‘ଅହଂ ପଚ୍ଚଯଂ ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି ସେନାସନଂ ଜଗ୍ଗିସ୍ସତୀତି ଯୋଜନା। ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହୀତି ୱସନଗହଣୱସେନ ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି। ପଂସୁକୂଲିକେ ଗଣ୍ହନ୍ତେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଧାତି ସେନାସନେ। ତେନାତି ପଂସୁକୂଲିକେନ। ହେଟ୍ଠାତି ସେନାସନସ୍ସ ହେଟ୍ଠା, ଠିତଂ ଅଞ୍ଞଂ ଭିକ୍ଖୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାତି ପଂସୁକୂଲିକେନ , କିଞ୍ଚି ୱଚନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସସ୍ସ ପଂସୁକୂଲିକସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ୱଟ୍ଟତୀତି ପଂସୁକୂଲିକସ୍ସ ୱଟ୍ଟତି। ତସ୍ମିଂ ସେନାସନେତି ପଂସୁକୂଲିକେନ ଗହିତସେନାସନେ। ଯେସଂ ପନାତି ମନୁସ୍ସାନଂ ପନ। ତେସନ୍ତି ମନୁସ୍ସାନଂ।

ଥୂପଂ କତ୍ୱାତି ଚେତିଯଂ କତ୍ୱା। ତସ୍ସାତି ଥୂପସ୍ସ। ତେନ ଭିକ୍ଖୁନାତି ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଗାହକଭିକ୍ଖୁନା। ତନ୍ତି ଭୋଜନସାଲଂ। ଗାହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବମିଦନ୍ତି ସବ୍ବଂ ଇଦଂ ୱଚନଂ।

ପାଟିପଦଅରୁଣତୋତି ୱସ୍ସୂପନାଯିକଦିୱସସଙ୍ଖାତସ୍ସ ପାଟିପଦସ୍ସ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନତୋ। ୱିତକ୍କଚାରିକୋତି ‘‘କତ୍ଥ ନୁ ଖୋ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତିଆଦିନା ୱିତକ୍କେନ ଚରଣେ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ। ସେନାସନଂ ଯାଚତୀତି ସେନାସନଗ୍ଗାହାପକଂ ସେନାସନଂ ଯାଚତି। ଗହିତନ୍ତି ସଙ୍ଘେନ ଗହିତଂ। ଯତ୍ଥାତି ଠାନେ। ୱସ୍ସୂପଗତେହି ୱତ୍ତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁନପ୍ପୁନଂ, ସମଂ ୱା ଚେତିଯଙ୍ଗଣାଦିଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତି ସୋଧେନ୍ତି ଇମାହୀତି ସମ୍ମୁଞ୍ଜନିଯୋ। ମୁଚିଧାତୁ ସୋଧନତ୍ଥେ ଯୁପଚ୍ଚଯୋ କରଣତ୍ଥେ ହୋତି। ତାଲୁଜୋ ପଠମକ୍ଖରୋ। ସୁଲଭା ଚେ ଦଣ୍ଡକା, ଏକେକେନ ଦ୍ୱେ ତିସ୍ସୋ ଯଟ୍ଠିସମ୍ମୁଞ୍ଜନିଯୋ ବନ୍ଧିତବ୍ବା। ସୁଲଭା ଚେ ସଲାକା, ଛପଞ୍ଚମୁଟ୍ଠିସମ୍ମୁଞ୍ଜନିଯୋ ବନ୍ଧିତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ ଉକ୍କାତି ଅରଞ୍ଞୱିହାରେସୁ ପରିସ୍ସଯୱିଜାନନତ୍ଥଂ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗିଉକ୍କା କୋଟ୍ଟେତବ୍ବା ଛିନ୍ଦିତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ।

‘‘ନିବଦ୍ଧୱତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା’’ତି ଏତ୍ଥ ଅକତ୍ତବ୍ବୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱତ୍ତଂ କରୋନ୍ତେହି ଚା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ୱତ୍ତଂ କରୋନ୍ତେହି ଚ ଏୱରୂପଂ ଅଧମ୍ମିକୱତ୍ତଂ ନ କାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହି ସଚ୍ଚଂ, ସବ୍ବେୱ ଏତେ ଉଦ୍ଦେସାଦଯୋ ପପଞ୍ଚାତି ଯୋଜନା। ପପଞ୍ଚେନ୍ତି ସଂସାରେ ଚିରଂ ଠପେନ୍ତୀତି ପପଞ୍ଚା। ମୂଗବ୍ବତନ୍ତି ମୂଗାନଂ ୱତଂ, ମୂଗେହି କତ୍ତବ୍ବଂ ୱା, ମୂଗେନ ୱିଯ ୱା ଅମୂଗେହି କତ୍ତବ୍ବଂ ୱତଂ। ଏୱଂ ଅକାତବ୍ବୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି

କାତବ୍ବଓତ୍ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋ ନାମା’’ତିଆଦି। ତିୱିଧମ୍ପୀତି ପରିଯତ୍ତିପଟିପତ୍ତିପଟିୱେଧୱସେନ ତିପ୍ପକାରମ୍ପି। ଅୱଯୱପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋପି ଅୱଯୱିପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମଂ, ଅୱଯୱିପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋ ୱା ଅୱଯୱପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି, ତସ୍ମା ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋ ଅତ୍ତନାପି ଅତ୍ତାନଂ ପତିଟ୍ଠାପେସୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଉଦ୍ଦିସଥାତି ପରିଯତ୍ତିଂ ଉଦ୍ଦିସଥ। ସୋଧେତ୍ୱା…ପେ… ଉପସମ୍ପାଦେଥାତି ଏତ୍ଥ ସୋଧନଂ ନାମ ସଙ୍ଘେସଂ ଆଚାରକୁଲପୁତ୍ତାନଂ ଉପପରିକ୍ଖନଂ। ସୋଧେତ୍ୱା ନିସ୍ସଯଂ ଦେଥାତି ଏତ୍ଥ ସୋଧନଂ ନାମ ଭିକ୍ଖୁସଭାଗତଂ ଉପପରିକ୍ଖନଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। କୁଲପୁତ୍ତୋତି ଆଚାରକୁଲପୁତ୍ତୋ। ଯତ୍ତକାନି ଧୁତଙ୍ଗାନି ସମାଦିଯିତୁଂ ସକ୍କୋଥାତି ଯୋଜନା। ଅନ୍ତୋୱସ୍ସଂ ନାମେତନ୍ତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନମେତଂ। ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେତି ହି ଅତ୍ଥୋ, ଭତ୍ତିତବ୍ବନ୍ତିଆଦୀସୁ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ସକଲଦିୱସନ୍ତି ସକଲଦିୱସମ୍ପି, ଅଗ୍ଗମତ୍ତେହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକଚାରିକୱତ୍ତନ୍ତି ଏକକେନ ଚରିତବ୍ବଂ ୱତ୍ତଂ। ଭସ୍ସେତି ୱଚନେ। ଦସୱତ୍ଥୁକକଥନ୍ତି ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦିଦସୱତ୍ଥୁକ କଥଂ।

ୱିଗ୍ଗାହିକପିସୁଣଫରୁସୱଚନାନୀତି ୱିଗ୍ଗହଂ କଲହଂ ଜନେତୀତି ୱିଗ୍ଗାହିକଂ, ୱିଗ୍ଗାହିକୱଚନଞ୍ଚ ପିସୁଣୱଚନଞ୍ଚ ଫରୁସୱଚନଞ୍ଚ ୱିଗ୍ଗାହିକପିସୁଣଫରୁସୱଚନାନି। ମନସିକାରବହୁଲା ୱିହରଥ ଇତି ଓୱଦିତବ୍ବାତି ଯୋଜନା। ଦନ୍ତକଟ୍ଠଖାଦନୱତ୍ତନ୍ତି ହେଟ୍ଠା ଅଦିନ୍ନାଦାନୱଣ୍ଣନାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଖାଦନେ, ଦନ୍ତକଟ୍ଠଖାଦନସ୍ସ ୱା ୱତ୍ତଂ। ‘‘ପତ୍ତଂ ଥୱିକାଯ ପକ୍ଖିପନ୍ତେନ ନ କଥେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇମିନା କଥେନ୍ତେ ପମାଦେନ ପତ୍ତୋ ଭିଜ୍ଜେଯ୍ଯାତି ପତ୍ତସ୍ସ ଗୁତ୍ତତ୍ଥାଯ କଥନଂ ନିୱାରେତି। ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବାତି ଇତିସଦ୍ଦୋ ପରିସମାପନତ୍ଥୋ।

କୋଚି ଦାଯକୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆଗନ୍ତୁକୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଚୀୱରଗ୍ଗାହିତତୋ ପଚ୍ଛା ଆଗତୋ ଆଗନ୍ତୁକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋତି ଆୱାସିକସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ। ପଠମଭାଗନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଗାହିତଂ ପଠମଭାଗଂ, ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱାତି ପୁବ୍ବେ ଗାହିତଭାଗେନ ପଚ୍ଛା ଦାତବ୍ବଂ ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା। ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ପତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ‘‘ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସା’’ତି ପଦଂ ପୁବ୍ବାପରଂ ଅପେକ୍ଖତି। ତସ୍ମା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଦାନଂ ମଜ୍ଝେ ୱୁତ୍ତଂ। ପଠମୱସ୍ସୂପଗତାତି ପଠମୱସ୍ସୂପନାଯିକଦିୱସେ ୱସ୍ସୂପଗତା। ‘‘ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଚତ୍ତାରୀ’’ତି ୱଚନସ୍ସ ୱା ବହୂନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱା ଞ୍ଚାପନତ୍ଥାଯ ‘‘ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ୱିଚ୍ଛାୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ ପନାତି ଆଗନ୍ତୁକେନ ପନ। ପଠମୱସ୍ସୂପଗତେହି ଅପ୍ପକେ ଲଦ୍ଧେ ପଚ୍ଛିମୱସ୍ସୂପନାଯିକଦିୱସେ ଦାତବ୍ବାନଂ ୱସ୍ସାୱାସିକାନଂ ବହୁକେପି ଅଯଂ ନଯୋ ଞାତବ୍ବୋତି କତ୍ୱା ନ ୱୁତ୍ତୋ।

ଦ୍ୱୀସୁପୀତି ପଠମ ଦୁତିଯୱସେନ ଦ୍ୱୀସୁପି। ୱସ୍ସୂପଗତା ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖାଯ କିଲମନ୍ତା ୱଦନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଧାତି ଠାନେ। ୱସନ୍ତାତି ଏକତୋ ୱସନ୍ତା। ଦ୍ୱେ ଭାଗା ହୋମ ସାଧୁ ୱତାତି ଯୋଜନା। ସାଧୁ ୱତାତି ଏକଂସେନ ସୁନ୍ଦରା ଭୱେଯ୍ଯୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ। ତତ୍ଥାତି ଞାତିପୱାରିତଟ୍ଠାନେସୁ। ପୱାରଣାଯାତି ପୱାରଣାଦିୱସେ। ତେସୂତି ଭିକ୍ଖୂସୁ। ଯେତି ଭିକ୍ଖୂ। ତତ୍ଥାତି ଞାତିପୱାରିତଟ୍ଠାନେସୁ। କସ୍ମା ଅପଲୋକେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ, ନନୁ ତେ ସାଦିଯନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ସାଦି ଯନ୍ତାପି ହୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ହୀତି ଯସ୍ମା। ‘‘ନେୱ ୱସ୍ସାୱାସିକସ୍ସ ସାମିନୋ’’ତି ଇମିନା ତେସଂ ୱସ୍ସଚ୍ଛିନ୍ନତଂ ଦୀପେତି। ନେୱ ଅଦାତୁଂ ଲଭନ୍ତୀତି ପଠମମେୱ କତିକୱତ୍ତସ୍ସ କତତ୍ତା ଅଦାତୁଂ ନେୱ ଲଭନ୍ତି, ସଙ୍ଘେସଂ ନୋ ଅମ୍ହାକନ୍ତି ଯୋଜନା। ଇଧାତି ଠାନେ। ତନ୍ତି କତିକୱତ୍ତଂ। ଏକୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ। ତତ୍ଥାତି ସଭାଗଟ୍ଠାନେ। ୱସିତ୍ୱା ଆଗତାନଂ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ଯୋଜନା। ନ ଲଦ୍ଧୂତି ଇତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଇମେସନ୍ତି ୱସ୍ସାୱାସିଅପ୍ପତ୍ତକାନଂ ଏକଚ୍ଚାନଂ। ଗାହିତସଦିସମେୱାତି ୱସ୍ସାୱାସିକସ୍ସ ଗାହିତେନ ସଦିସମେୱ। ତେସମେୱାତି ଏକଚ୍ଚାନମେୱ।

ପକ୍କନ୍ତୋପୀତି ଅଞ୍ଞଂ ଠାନଂ ପକ୍କମନ୍ତୋପି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା କତଂ ପାନୀଯୌପଟ୍ଠପନାଦିକମ୍ମଂ ଭତିନିୱିଟ୍ଠଂ ଭତିଯା ଠିତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଗାହିତଂ ସଙ୍ଘିକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଘିକନ୍ତି ତତ୍ରୁପ୍ପାଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିବ୍ଭନ୍ତୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପଗେୱ ଛିନ୍ନୱସ୍ସୋତି ଦସ୍ସେତି। ପଚ୍ଚଯୱସେନେୱାତି ସନ୍ଧାଦେଯ୍ଯପଚ୍ଚଯୱସେନ। ୱଦନ୍ତୀତି କେଚି ୱଦନ୍ତି।

ଦିସଂଗମିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିବ୍ଭମତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମନୁସ୍ସେତି ୱସ୍ସାୱାସିକଦାଯକମନୁସ୍ସେ। ସମ୍ମୁଖାତି ଆୱାସିକସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା। ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱାତି ‘‘ସୁଟ୍ଠୁ ଦସ୍ସାମା’’ତି ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା। ଯସ୍ସ ଗାହିତନ୍ତି ଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସେନାସନଂ ଗାହିତଂ। ସେନାସନସାମିକସ୍ସାତି ସେନାସନଦାଯକସ୍ସ ପୁତ୍ତଧୀତାଦଯୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସେନାସନେ ଦେମାତି ସେନାସନସ୍ସ ଦେମ। ତତ୍ଥାତି ସେନାସନେ। ଏକମେୱ ୱତ୍ଥଂ ଦାତବ୍ବଂ। କସ୍ମା? ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅଦତ୍ୱା ସେନାସନସ୍ସେୱ ଦାତବ୍ବତ୍ତା। ୱସ୍ସାୱାସିକଟ୍ଠିତିକାଯାତି ୱସ୍ସାୱାସିକଗାହିତସ୍ସ ଠିତିକାଯ। ଏସେୱ ନଯୋତି ସେନାସନସ୍ସେୱ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଏସେୱ ନଯୋ। ତସ୍ସେୱ ହୋନ୍ତୀତି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସେୱ ଦିନ୍ନତ୍ତା ତସ୍ସେୱ ହୋନ୍ତି।

ଦୁତିଯୋ ଥେରାସନେ ଗାହିତୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଠମଭାଗସ୍ସ ସାମଣେରସ୍ସ ଗାହିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ୱରଭାଗଂ ସାମଣେରସ୍ସ ଦତ୍ୱା’’ତି। ଉଭୋପୀତି ଦ୍ୱେ ଥେରସାମଣେରେପି। ସଯମେୱାତି ଦାଯକୋ ସଯମେୱ। ଯନ୍ତି ୱସ୍ସାୱାସିକଂ। ଯସ୍ସାତି ଥେରସ୍ସ ୱା ସାମଣେରସ୍ସ ୱା।

ଇତୋତି ୱୁତ୍ତନଯତୋ। ଦହରସାମଣେରସ୍ସାତି ତରୁଣସ୍ସ ସାମଣେରସ୍ସ। ସୋତି ଘରସାମିକୋ। ନନ୍ତି ପତ୍ତଜନଂ। ଯସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ। ତେସନ୍ତି

ମନୁସ୍ସାନଂ। ଯଥାଭୂତଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ୱିବ୍ଭମକାଲଙ୍କତକାରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ସୁଦ୍ଧପଂସୁକୂଲିକାୟେୱାତି ଅଞ୍ଞେହି ଅମିସ୍ସା ସୁଦ୍ଧା ପଂସୁକୂଲିକାୟେୱାତି। ଇଦଂ ନେୱାସିକୱଓନ୍ତି ନିଗମନଂ।

ଉପନନ୍ଦୱତ୍ଥୁକଥା

୩୧୯।ଅୟମହ୍ୱୋତି ଅୟଂ ୱକ୍ଖମାନୋ ଅତ୍ଥୋ, ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଗାମକେ । ତନ୍ତି ସେନାସନଂ, ଗଣ୍ହନ୍ତେନେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଧାତି ସାୱତ୍ଥିୟଂ। ମୁଓନ୍ତି ତେ ସେନାସନଂ ମୁଞ୍ଚିତଂ ହୋତି। ତତ୍ରାପୀତି ଗାମକେପି। ଉଭୟତ୍ଥାତି ସାୱତ୍ଥିୟଂ, ଗାମକେ ଚାତି ଉଭୟତ୍ଥ।

ଏତ୍ଥାତି ଉପନନ୍ଦୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ। କଥନ୍ତି କେନ ପକାରେନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ଇଧାତି ସାସନେ। ଏକଚ୍ଚୋ ଗଣ୍ହାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ରାପୀତି ସାମନ୍ତୱିହାରେପି । ତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ଇଧାତି ସେନାସନେ। ଆଲୟମଓନ୍ତି ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମଓଂ। ଇଚ୍ଚସ୍ସାତି ଇତି ଅସ୍ସ, ଏୱଂ ଅସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ‘‘ଗହଣେନ ଗହଣ’’ନ୍ତିଆଦିକେ ଚତୁକ୍କେ। ଯୋ ପନ ଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପଚାରସୀମାତିକ୍କମେତି ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ, ଭାୱେନ ଭାୱଲକ୍ଖଣେ ୱା। ତତ୍ଥାତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି, ୱସତି, ସେନାସନଗ୍ଗାହୋ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୩୨୦।ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ମହନ୍ତତରୋ ୱା ଦହରତରୋ ୱାତି ଅତ୍ତନୋ ମହନ୍ତତରୋ ୱା ଦହରତରୋ ୱା ହୋତି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତିୱସ୍ସନ୍ତରୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତିଣ୍ଣଂ ୱସ୍ସାନମନ୍ତରେ ଠିତୋ ତିୱସ୍ସନ୍ତରୋ ଅଞ୍ଞୋ ଭିକ୍ଖୁ। ତତ୍ଥାତି ଭିକ୍ଖୂସୁ। ଇମେ ସବ୍ବେତି ତିୱସ୍ସନ୍ତରଦ୍ୱିୱସ୍ସନ୍ତରସମାନୱସ୍ସିକେ ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ, ଲଭନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଂ ତିଣ୍ଣଂ ପହୋତୀତି ମଞ୍ଚପୀଠୱିନିମୁତ୍ତଂ ଯଂ ଆସନଂ ତିଣ୍ଣଂ ସୁଖଂ ନିସୀଦିତୁଂ ପହୋତି, ତଥାରୂପେ ଆସନେପି ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ହୁତ୍ୱା ନିସୀଦିତୁଂ ଲଭନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଅପିସଦ୍ଦେନ ମଞ୍ଚପୀଠାନି ଅପେକ୍ଖତି। ଇଦଂ ପଚ୍ଛିମଦୀଘାସନଂ। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପଗେୱ ଉପସମ୍ପନ୍ନେନାତି ଦସ୍ସେତି।

ହତ୍ଥିକୁମ୍ଭେତି ହତ୍ଥିସିରୋପିଣ୍ଡେ। ଇମିନା ହତ୍ଥିସଦ୍ଦେନ ହତ୍ଥିକୁମ୍ଭୋ ଗହିତୋ ଅୱୟୱୂପଚାରେନ ୱା ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ ୱାତି ଦସ୍ସେତି। ହତ୍ଥୀ ୱିୟାତି ହତ୍ଥୀ, ଭୂମିଭାଗୋ, ହତ୍ଥିମ୍ହି ପତିଟ୍ଠିତୋ ପାଦସଙ୍ଖାତୋ ନଖୋ ଇମସ୍ସାତି ହତ୍ଥିନଖକୋ, ପାସାଦୋ। ଏତଂ ‘‘ହତ୍ଥିନଖକୋ’’ତି ନାମଂ ଏୱଂକତସ୍ସ ପାସାଦସ୍ସ ନାମନ୍ତି ଯୋଜନା। ‘‘ସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦିୱିଚିତ୍ରାନୀ’’ତି ପଦଂ ‘‘କୱାଟାନି ମଞ୍ଚପୀଠାନି ତାଲୱଣ୍ଟାନୀ’’ତି ସବ୍ବପଦେସୁ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଯଂକିଞ୍ଚି ଚିତ୍ତକମ୍ମକତଂ ଅତ୍ଥି, ସବ୍ବଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ପାସାଦସ୍ସ ଦେମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାଟେକ୍କନ୍ତି ପାସାଦତୋ ୱିସୁଂ। ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱାତି ସବ୍ବଂ ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱ ହୋତି। ଗୋନକାଦୀନି ଅଟ୍ଠାରସ ଅତ୍ଥରଣାନି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗିହିୱିକଟନୀହାରେନାତି ଗିହୀହି ୱିସେସେନ ଯଥାକାମଂ କରିୟତୀତି ଗିହିୱିକଟଂ, ଗିହିସନ୍ତକଂ। ‘‘ଗିହିୱିକଟ’’ନ୍ତି ନୀହାରୋ ଅଭିନୀହାରୋ ଗିହିୱିକଟନୀହାରୋ, ତେନ। ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ନିସୀଦିତୁମେୱ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ତତ୍ରାପୀତି ଧମ୍ମାସନେପି।

ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିୟୱତ୍ଥୁକଥା

୩୨୧।ଏତାନୀତି ଗରୁଭଣ୍ଡାନି। ତତ୍ଥାତି ରାସିୱସେନ ପଞ୍ଚସୁ ସରୂପୱସେନ ପଞ୍ଚୱୀସତିୟା ଗରୁଭଣ୍ଡେସୁ। ଆଗନ୍ତ୍ୱା, ଆଭୁସୋ ୱା ରମନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଆରାମୋ। ତେସଂୟେୱାତି ପୁପ୍ଫାରାମଫଲାରାମାନମେୱ। ‘‘ଠପିତୋକାସୋ’’ତି ଇମିନା ୱତ୍ଥୁସଦ୍ଦସ୍ସ ଭୂମିଭେଦତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ୱସତି ଆରାମୋ ପତିଟ୍ଠହତି ଏତ୍ଥାତି ଆରାମୱତ୍ଥୁ। ତେସୁ ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦେନ ନୱଭୂମିଭାଗତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପୋରାଣଭୂମିଭାଗସ୍ସପି ଆରାମୱତ୍ଥୁଭାୱଂ ୱିକପ୍ପେତି। ୱିସେସେନ ଚତୁଇରିୟାପଥେ ହରତି ପୱତ୍ତେତି ଏତ୍ଥାତି ୱିହାରୋ। ତସ୍ସାତି ୱିହାରସ୍ସ। ଚତୁନ୍ନଂ ମଞ୍ଚାନନ୍ତି ନିଦ୍ଧାରଣତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। ଅଞ୍ଞତରୋ ମଞ୍ଚୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଏସେୱ ନୟୋ ସେସେସୁପି। ‘‘ଲୋହେନ କତା କୁମ୍ଭୀ’’ତି ଇମିନା ଲୋହକୁମ୍ଭୀତି ଏତ୍ଥ ମଜ୍ଝେଲୋପସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ଲୋହମୟା କୁମ୍ଭୀ ଲୋହକୁମ୍ଭୀତି ୱଚନତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତେୱ। ‘‘ଏସେୱ ନୟୋ’’ତି ଇମିନା ଲୋହେନ କତଂ ଭାଣକଂ, ଲୋହେନ କତୋ ୱାରକୋ, ଲୋହେନ କତଂ କଟାହନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଅତିଦିସତି। ଏତ୍ଥାତି ଭାଣକୱାରକକଟାହେସୁ। ଅରଞ୍ଜରୋତି ଅତିମହନ୍ତତ୍ତା ଅରଂ ଖିପ୍ପଂ ଜରତି ୱିନାସେତୀତି ଅରଞ୍ଜରୋ। ଅଥ ୱା ଜଲଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ଅଲନ୍ତି ଅରଞ୍ଜରୋ ଲକାରାନଂ ରକାରେ କତ୍ୱା।

ଗାଥାୱସେନ ନିଗମନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏୱ’’ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଏୱଂ ପକାସୟୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦ୍ୱେ ଗରୁଭଣ୍ଡାନି ଦ୍ୱିସଙ୍ଗହାନି ହୋନ୍ତି, ତତିୟଂ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ଚତୁସଙ୍ଗହଂ ହୋତି, ଚତୁତ୍ଥଂ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ନୱକୋଟ୍ଠାସଂ ହୋତି, ପଞ୍ଚମଂ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ଅଟ୍ଠଭେଦନଂ ହୋତି, ଇତି ଇମିନା ପକାରେନ ପଞ୍ଚନିମ୍ମଲଲୋଚନୋ ନାଥୋ ପଞ୍ଚହି ରାସୀହି ପଞ୍ଚୱୀସୱିଧଂ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ପକାସୟୀତି ଯୋଜନା।

ତତ୍ରାତି ଗରୁଭଣ୍ଡେ। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ସବ୍ବମ୍ପି ଇଦଂ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିୟନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ। ପରିୱାରେ ପନ ଆଗତନ୍ତି

ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ପଞ୍ଚ ରାସଯୋ ମହେସିନା ୱୁତ୍ତାତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ପରିୱାରେ।

ତତ୍ରାତି ''ପରିୱତ୍ତନୱସେନା''ତି ୱଚନେ। ଇଦଂ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ଉପନେତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନିଟ୍ଟଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ଥାୱରା, ଠାଧାତୁ ୱରପଚ୍ଚଯୋ, ଠାକାରସ୍ସ ଥାକାରୋ। ଇମିନା ଆରାମଆରାମୱତ୍ଥୁୱିହାରୱିହାରୱତ୍ଥୂନି ଗହେତବ୍ବାନି। ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିଯଅୱେଭଙ୍ଗୀଯତ୍ତା ଗରୁ ଅଲହୁକଂ ଭଣ୍ଡଂ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ। ଇମିନା ମଞ୍ଚାଦୀନି ଏକୱୀସତି ଗରୁଭଣ୍ଡାନି ଗହେତବ୍ବାନି। ଥାୱରେତି ଆଧାରେ ଭୁମ୍ମଂ, ପରିଯାପନ୍ନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଥ ୱା ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ, ଥାୱରେସୁତି ହି ଅତ୍ଥୋ, ଖେତ୍ତନ୍ତିଆଦୀସୁ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଖିପତି ପୁବ୍ବଣ୍ଣବୀଜମେତ୍ଥାତି ଖେତ୍ତଂ। ୱସତି ଅପରଣ୍ଣବୀଜଂ ପତିଟ୍ଠାତି ଏତ୍ଥାତି ୱତ୍ଥୁ, ତଲେ ଭୂମିଭାଗେ ଏକତୋ ୱା ଦ୍ୱୀହି ୱା ତୀହି ୱା ଠାନେହି ଆୱରଣଂ କରୀଯତି ଏତ୍ଥାତି ତଟଆକୋ, ସରୋ। କସ୍ସକାନଂ ମତେନ କତ୍ତବ୍ବାତି ମାତିକା। ଆରାମେନ ପରିୱତ୍ତେତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କାନି ପରିୱତ୍ତେତୁନ୍ତି ଆହ ''ଇମାନି ଚତ୍ତାରିପୀ''ତି। ପିସଦ୍ଦୋ ଅୱଯୱସମ୍ପିଣ୍ଡନୋ।

ତତ୍ରାତି ''ପରିୱତ୍ତେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଚନେ। ଦୂରେତି ସଙ୍ଘାରାମତୋ ଦୂରଟ୍ଠାନେ। ଯମ୍ପୀତି ନାଳିକେରଫଲମ୍ପି। ହରନ୍ତୀତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ହରନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେସନ୍ତି ସଙ୍ଘତୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ମନୁସ୍ସାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେତି ମନୁସ୍ସା। ସଙ୍ଘେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ରୁଚ୍ଚତୀତି ସଙ୍ଘସ୍ସାରାମେନ ମନୁସ୍ସାନମାରାମଂ, ମନୁସ୍ସାନମାରାମେନ ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସାରାମଂ ପରିୱତ୍ତେତୁଂ ରୁଚୀଯତି ଇଚ୍ଛୀଯତି। ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରାମୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଯନ୍ତି ମନୁସ୍ସାନମାରାମୋ। ଖୁଦ୍ଦକୋତି ସଙ୍ଘାରାମତୋ ଖୁଦ୍ଦକୋ। ଆଯନ୍ତି ଅଯତି ଆଯସାମିକୋ ଧନେନ ୱଡ୍ଢିଂ ଗଚ୍ଛତି ଅନେନାତି ଆଯୋ, ତଂ। ସମକମେୱାତି ସମପ୍ପମାଣମେୱ, ଆଯଂ ସଚେ ଦେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପମାଣତ୍ଥେ କପଚ୍ଚଯୋ। ମନୁସ୍ସାନଂ ରୁକ୍ଖାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅତିରେକଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଜାନାପେତ୍ୱାତି ''ସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲ''ନ୍ତି (ମ। ନି। ୩।୩୭୬) ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିନ୍ନଦାନସ୍ସ ଆନିସଂସଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଜାନାପେତ୍ୱା। ଫଲଧାରିନୋ ହୋନ୍ତି ନନୂତି ଯୋଜନା। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଏତେନେୱ ନଯେନାତି ଯେନ ନଯେନ ଆରାମୋ ଆରାମେନ ପରିୱତ୍ତେତବ୍ବୋ, ଏତେନେୱ ନଯେନ। ମହନ୍ତେନ ୱା ଖୁଦ୍ଦକେନ ୱା ଆରାମୱତ୍ଥୁନା ଚାତି ଯୋଜନା। ଆରାମ ଆରାମୱତ୍ଥୁୱିହାରୱିହାରୱତ୍ଥୂନି ପରିୱତ୍ତେତବ୍ବାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଉଭୋପୀତି ଗେହପାସାଦୱସେନ ଉଭୋପି। ତତ୍ଥାତି ଗେହେ। ଇଦଂ ପନାତି ପାସାଦସଙ୍ଖାତଂ ଗେହଂ, ମନୁସ୍ସାନଂ ଗେହନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମହଗ୍ଘେନ ୱା ଅପ୍ପଗ୍ଘେନ ୱା ୱିହାରୱତ୍ଥୁନା ଚାତି ଯୋଜନା। ୱିହାରୱିହାରୱତ୍ଥୁଆରାମଆରାମୱତ୍ଥୂନି ପରିୱତ୍ତେତବ୍ବାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ।

ଗରୁଭଣ୍ଡେନ ଗରୁଭଣ୍ଡପରିୱତ୍ତନେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ପଂସ୍ୱାଗାରକେସୂତି ପଂସୁକୀଳଅନତ୍ଥାଯ କତେସୁ ଅଗାରକେସୁ। କପ୍ପିଯମଞ୍ଚାତି ସଙ୍ଘଗଣପୁଗ୍ଗଲାନଂ କପ୍ପିଯା ସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦୀହି ଅକତା ମଞ୍ଚା। ୱିହାରସ୍ସ ପନ ସୁୱଣ୍ଣରଜତମଯାଦିକାପି କପ୍ପିଯା ମଞ୍ଚା ଦାତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ବହିସୀମାଯାତି ଉପଚାରସୀମତୋ ବହି। ତତ୍ଥାତି ସଙ୍ଘତ୍ଥେରସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନେ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେ। ''ମହଗ୍ଘେନା''ତି ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ନିଯମେନ୍ତୋ ଆହ ''ସତଗ୍ଘନକେନ ୱା ସହସ୍ସଗ୍ଘନକେନ ୱା''ତି। ମଞ୍ଚସତନ୍ତି ମଞ୍ଚବହୁଂ। ଏତେସୁପୀତି ପୀଠଭିସିବିବ୍ବୋହନେସୁପି। ତତ୍ଥାତି ପୀଠଭିସିବିବ୍ବୋହନେସୁ। କପ୍ପିଯଂ ପୀଠାଦୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅକପ୍ପିଯଂ ୱା ମହଗ୍ଘଂ କପ୍ପିଯଂ ୱାତି କପ୍ପିଯେନ ୱା ମହଗ୍ଘକପ୍ପିଯେନ ୱା ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ୱୁତ୍ତୱତ୍ଥୂନୀ''ତି ପଦଂ ''ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା''ତି ପଦେ ଅୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ, ''ଗହେତବ୍ବାନୀ''ତି ପଦେ ୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ, ପୁବ୍ବାପରାପେକ୍ଖପଦଂ।

ପସତମତ୍ତୌଦକଗଣ୍ହକାନିପୀତି ଏତ୍ଥ ପସତୋ ନାମ କୁଞ୍ଚିତପାଣି। ସୀହଳଅଦୀପେତି ସୀହଂ ଲାତି ଗଣ୍ହାତୀତି ସୀହଳୋ ଲକାରସ୍ସ ଳଅକାରଂ କତ୍ୱା, ସୀହବାହୁନାମକୋ ରାଜା, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତତ୍ତା ୱିଜଯକୁମାରୋପି ସୀହଳୋ ନାମ, ତେନ ଆଦିମ୍ହି ନିୱାସଭାୱେନ ଗହିତତ୍ତା ଦୀପୋ ସୀହଳଅଦୀପୋ ନାମ, ତସ୍ମିଂ। ପାଦଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ପାଦଗଣ୍ହନୋ, ସୋଯେୱ ପାଦଗଣ୍ହନକୋ। ପାଦୋ ନାମାତି ''ପାଦଗଣ୍ହନକୋ''ତି ଏତ୍ଥ ପାଦୋ ନାମ। ଯୋ ଲୋହୱାରକୋ ମଗଧନାଳିଯା ପଞ୍ଚନାଳିମତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ଲୋହୱାରକୋ ପାଦୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ପମାଣସ୍ସ ନାମଂ ପମାଣୱନ୍ତେ ଉପଚାରତୋ ୱୋହାରନଯଂ ଦସ୍ସେତି। ତତୋତି ପଞ୍ଚନାଳିମତ୍ତଗଣ୍ହନକୱାରକତୋ। ଇମାନୀତି ଲୋହକୁମ୍ଭୀଆଦୀନି।

ଭିଙ୍ଗାର...ପେ... କଟଚ୍ଛୁଆଦୀନୀତି ଭିଙ୍ଗାରୋ ଚ ପଟିଗ୍ଗହୋ ଚ ଉଳୁଙ୍କୋ ଚ ଦବ୍ବି ଚ କଟଚ୍ଛୁ ଚ ପାତି ଚ ତଟ୍ଟକୋ ଚ ସରକୋ ଚ ସମୁଗ୍ଗୋ ଚ ଅଙ୍ଗାରକପଲ୍ଲୋ ଚ ଧୂମକଟଚ୍ଛୁ ଚ ଭିଙ୍ଗାର...ପେ... ଧୂମକଟଚ୍ଛୁଯୋ, ତା ଆଦି ଯେସଂ ତାନୀତି ଭିଙ୍ଗାର...ପେ... କଟଚ୍ଛୁଆଦୀନି। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଞାନି ଉପକରଣାନି ଗହେତବ୍ବାନି। ଭାଜନୀଯାନୀତି ଭାଜେତବ୍ବାନି। କଂସଲୋହାଦୀତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ୱଟ୍ଟଲୋହଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱଟ୍ଟଲୋହଂ ନାମ ପୀତଲୋହଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ପାରିହାରିଯନ୍ତି ସଙ୍ଘିକପରିଭୋଗଂ ପରିହରିତ୍ୱା ଅପନେତ୍ୱା ପୁଗ୍ଗଲିକପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ,

‘‘ଅତ୍ତସନ୍ତକ’’ନ୍ତି ୱା ପରିଗ୍ଗହେନ ହରିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଗିହିୱିକଟନୀହାରେନେୱାତି ‘‘ଗିହିୱିକଟ’’ନ୍ତି ଅଭିନୀହାରେନେୱ।

ଅଞ୍ଜନ୍ତିଷ୍ମିମ୍ପି କପ୍ପିଯଲୋହଭଣ୍ଡେ ପରିଯାପନ୍ନା ଅଞ୍ଜନୀତି ଯୋଜନା। ଅଥ ୱା କପ୍ପିଯଲୋହଭଣ୍ଡେତି ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ, ‘‘ଅଞ୍ଜନୀ’’ତିଆଦିନା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ସୂଚୀତି ଚୀୱରାଦିସିବ୍ବନକା ସୂଚି। ପଣ୍ଣସୂଚୀତି ପଣ୍ଣେ ଲିଖନା ସୂଚି। ଅଞ୍ଜନ୍ତିମ୍ପୀତି ଅଞ୍ଜନିଆଦିତୋ ଅଞ୍ଜନ୍ତିମ୍ପି। ଧୂମନେତ୍ତଞ୍ଚ ଫାଲଞ୍ଚ ଦୀପରୁକ୍ଖୋ ଚ ଦୀପକପଲ୍ଲକୋ ଚ ଓଲମ୍ବକଦୀପୋ ଚ ଧୂମନେତ୍ତ…ପେ… ଓଲମ୍ବକଦୀପା। ଇତ୍ଥିପୁରିସତିରଚ୍ଛାନଗତସଙ୍ଖାତାନି ରୂପାନି ଏତେସୁ ଅତ୍ଥୀତି ଇତ୍ଥିପୁରିସତିରଚ୍ଛାନଗତରୂପକାନି। ଧୂମନେତ୍ତ…ପେ… ଓଲମ୍ବକଦୀପା ଚ ତେ ଇତ୍ଥିପୁରିସତିରଚ୍ଛାନଗତରୂପକାନି ଚେତି ଧୂମନେତ୍ତ…ପେ… ରୂପକାନି, ୱିସେସନପରନିପାତୋ। ତାନି ୱା ଅଞ୍ଜନ୍ତାନି ୱା ଭିତ୍ତିଚ୍ଛଦନକୱାଟାଦୀସୁ ଉପନେତବ୍ବାନି ଲୋହଭଣ୍ଡାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲୋହଖିଲକନ୍ତି ଲୋହମଯଂ ଆଣିଂ। ପରିହରିତ୍ୱାତି ‘‘ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକ’’ନ୍ତି ପରିଗ୍ଗହେନ ହରିତ୍ୱା, ସଙ୍ଘିକପରିଭୋଗଗିହିୱିକଟାନି ୱା ଅପନେତ୍ୱା। ଖୀରପାସାଣମଯାନୀତି ଖୀରୱଣ୍ଣେନ ପାସାଣେନ କତାନି।

ସୁୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ରଜତଞ୍ଚ ହାରକୂଟଞ୍ଚ ଜାତିଫଲିକଞ୍ଚ ସୁୱଣ୍ଣ…ପେ… ଜାତିଫଲିକାନି, ତେହି କତାନି ଭାଜନାନି ସୁୱଣ୍ଣ…ପେ… ଭାଜନାନି। ସବ୍ବନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦିସବ୍ବଂ। ୱଟ୍ଟତୀତି ସଙ୍ଘଗଣପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱଟ୍ଟତି।

ୱାସିଆଦୀସୁ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା, ନିଦ୍ଧାରଣେ ୱା ଭୁମ୍ମଂ। ଯାଯ ୱାସିଯା ନ ସକ୍କାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ୱାସିତୋ। ମହତ୍ତରୀସଦ୍ଦୋ ମହନ୍ତପରିଯାଯୋ ଅନିପ୍ଫନ୍ନପାଟିପଦିକୋ। ମହତ୍ତରୀ ୱାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱେଜ୍ଜାନନ୍ତି ଭିସକ୍କାନଂ। ସିରାୱେଧନଫରସୁପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ତତୋ ମହନ୍ତଂ ପନ ପଗେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ଯା ପନ କୁଠାରୀ ଆୱୁଧସଙ୍ଖେପେନ କତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଥ ୱା ଆୱୁଧସଙ୍ଖେପେନ କତା ଯା ପନ କୁଠାରୀ ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ଅନାମାସାତି ଅନାମସିତବ୍ବା, ଅନାମାସାରହାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ତତୋ ଅଧିକୋ ପନ ପଗେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ନିଖଣିତ୍ୱା ଖାଦତୀତି ନିଖାଦନଂ। ଚତୁରସ୍ସଂ ମୁଖମେତସ୍ସାତି ଚତୁରସ୍ସମୁଖଂ। ଦୋଣିସଦିସଂ ମୁଖମେତସ୍ସାତି ଦୋଣିମୁଖଂ। ସମ୍ମୁଞ୍ଜନିଦଣ୍ଡୱେଧନମ୍ପି ନିଖାଦନଂ ଦଣ୍ଡବଦ୍ଧଂ ହୋତି ଚେତି ଯୋଜନା। ଦଣ୍ଡେନ ବନ୍ଧିତବ୍ବନ୍ତି ଦଣ୍ଡବଦ୍ଧଂ, ଦଣ୍ଡଂ ବଦ୍ଧମେତସ୍ସାତି ୱା ଦଣ୍ଡବଦ୍ଧଂ। ‘‘ଅଦଣ୍ଡକ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଫଲମତ୍ତମେୱା’’ତି। ନତ୍ଥି ଦଣ୍ଡମେତସ୍ସାତି ଅଦଣ୍ଡକଂ। ଯନ୍ତି ନିଖାଦନଂ। ପରିହରିତୁନ୍ତି ପୁଗ୍ଗଲିକଭାୱେନ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ହରିତୁଂ, ସଙ୍ଘିକଭାୱଂ ଅପନେତୁଂ ୱା। ସିଖରମ୍ପି ନିଖାଦନେନେୱ ସଙ୍ଗହିତଂ ଲକ୍ଖଣହାରନଯେନ ସମାନକିଚ୍ଚଭାୱତୋ। ସିଖରନ୍ତି ଯେନ ପରିକ୍ଭମିତ୍ୱା ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ଯେହି ମନୁସ୍ସେହି ଦିନ୍ନାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେତି ମନୁସ୍ସା, ୱଦନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନୋତି ଅମ୍ହାକଂ। ପାକତିକେତି ପକତିଯା ଠିତେ, ଯଥା ପଠମଂ ଠିତା ହୋନ୍ତି, ତଥା କରିସ୍ସାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଚେ ଆହରନ୍ତୀତି ସଚେ ଆଯାଚନଂ ଅକତ୍ୱା ହରନ୍ତି। ଅନାହରନ୍ତାପୀତି ପୁନ ଅନାହରନ୍ତାପି।

କମ୍ମାରୋ ଚ ତଟ୍ଟକାରୋ ଚ ଚୁନ୍ଦକାରୋ ଚ ନଳକାରୋ ଚ ମଣିକାରୋ ଚ ପତ୍ତବନ୍ଧକୋ ଚ କମ୍ମାର…ପେ… ପତ୍ତବନ୍ଧକା, ତେସଂ। ଅଧିକରଣୀ ଚ ମୁଟ୍ଠିକୋ ଚ ସଣ୍ଡାସୋ ଚ ତୁଲା ଚ ଅଧିକରଣୀ…ପେ… ତୁଲା। ସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନକାଲତୋତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିନ୍ନକାଲତୋ। ତିପୁଂ ଛିନ୍ଦତି ଅନେନାତି ତିପୁଚ୍ଛେଦନଂ, ତମେୱ ସତ୍ଥକଂ ତିପୁଚ୍ଛେଦନସତ୍ଥକଂ। ମହାକତ୍ତରିଞ୍ଚ ମହାସଣ୍ଡାସଞ୍ଚ ମହାପିପ୍ଫିଲିକଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। କସ୍ମା ଠପିତାନୀତି ଆହ ‘‘ମହାକତ୍ତରିଆଦୀନି ଗରୁଭଣ୍ଡାନୀ’’ତି। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ମହାକତ୍ତରିଆଦୀନି ଗରୁଭଣ୍ଡାନି, ତସ୍ମା ‘‘ଠପେତ୍ୱା ମହାକତ୍ତରି’’ନ୍ତି ଆଦି ମଯା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା।

ୱଲ୍ଲିଆଦୀସୁ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ୱେତ୍ତୱଲ୍ଲିଆଦିକାତି ୱେତ୍ତସଙ୍ଖାତୱଲ୍ଲିଆଦିକା। ଅଡ୍ଢବାହୁପ୍ପମାଣାତି ଏତ୍ଥ –

‘‘ବ୍ୟାମୋ ସହକରା ବାହୁ, ଦ୍ୱେପସ୍ସଦ୍ୱଯୱିତ୍ଥତା’’ତି। –

ଅଭିଧାନେ (ଅଭିଧାନପ୍ପଦୀପିକାଯଂ ୨୬୯ ଗାଥାଯଂ) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ବାହୁ ନାମ ଇଧ ବ୍ୟାମୋୱ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ତସ୍ମା ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ୱିତ୍ଥତାନଂ ବ୍ୟାମସଙ୍ଖାତାନଂ ସହକରାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ବାହୂନଂ ଅଡ୍ଢୋତି ଅଡ୍ଢବାହୁ, ତସ୍ସ ପମାଣମେତସ୍ସାତି ଅଡ୍ଢବାହୁପ୍ପମାଣାତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ, ଦୀଘତୋ ଦ୍ୱିହତ୍ଥା ୱଲ୍ଲୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥଜାତକାତି ତିସ୍ସଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭୂମିଯଂ ଜାତକା। ରକ୍ଖିତଗୋପିତାତି ସଙ୍ଘେନ ସଯଂ ରକ୍ଖିତା, ପରେହି ଗୋପିତା। ଇମିନା ଅରକ୍ଖିତଅଗୋପିତା ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ସାତି ୱଲ୍ଲି। ଅତିରେକା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପନେତୁନ୍ତି ତଂ ୱଲ୍ଲିଂ ଉପନେତୁଂ। ସୁତ୍ତଞ୍ଚ ମକଚିୱାକଞ୍ଚ ନାଳିକେରହୀରଞ୍ଚ ଚମ୍ମଞ୍ଚ ସୁତ୍ତ…ପେ… ଚମ୍ମାନି, ତେହି କତା ସୁତ୍ତ…ପେ… ଚମ୍ମମଯା। ରଜ୍ଜୁକା ୱା ଯୋତ୍ତାନି ୱା ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକୱଟ୍ଟା ୱା ଦ୍ୱିୱଟ୍ଟା ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦେନ ତିୱଟ୍ଟାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ସୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଦିନ୍ନା ମକଚିୱାକନାଳିକେରହୀରା ଚାତି ଯୋଜନା।

ଯୋ କୋଚି ୱେଠଉତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋପୀତି ୱେଠଉପି ୱଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପିସଦ୍ଦେନ ୱଲ୍ଲିଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଇଦମେୱାତି ଇଦଂ ସଙ୍କଂ ଏୱ ୱେଠଉମ୍ପି, ୱେଠଉସୁ ୱା ଇଦନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମକଂ ୱାତି ଗହିତୱେଠଉନା ସମପ୍ପମାଣଂ ୱା। ଅତିରେକଂ ୱାତି ତତୋ ଅତିରେକଂ ୱା। ତଂଅଗ୍ଘନକନ୍ତି ତସ୍ସ ୱେଠଉନୋ ଅଗ୍ଘନାରହଂ। ଫାତିକମ୍ମନ୍ତି ୱଡ୍ଢିକମ୍ମଂ। ତତ୍ଥେୱାତି ଗଣ୍ହନଟ୍ଠାନେୱ। ଗମନକାଲେତି ଗଣ୍ହନଟ୍ଠାନତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗମନକାଲେ। ''ପହିଣିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବୋ''ତି ଇମିନା ସଯଂ ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦାତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋପି ଲକ୍ଖଣହାରନଯେନ ଗହେତବ୍ବୋ ସମାନକିଚ୍ଚତ୍ତା।

ମୁଞ୍ଜପବ୍ବଜସଦ୍ଦେନ ମୁଞ୍ଜପବ୍ବଜତିଣାନଂ ପାଠଇଯଂ ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ତିଣସଦ୍ଦେନ ତାନି ଠପେତ୍ୱା ପାରିସେସଞ୍ଞାଯେନ ଅୱସେସତିଣମେୱ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ମୁଞ୍ଜଂ ପବ୍ବଜଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱା''ତିଆଦି। ସମାନଫଲତ୍ତା ଲକ୍ଖଣହାରନଯେନ ପଣ୍ଣମ୍ପି ତିଣେନେୱ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯତ୍ଥା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ, ଇତୀତି ଏୱଂ। ତିଣଞ୍ଚ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥଜାତକଂ ୱାତି ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଘାରାମେ ଜାତକଂ ୱା। ବହାରାମେତି ସଙ୍ଘାରାମତୋ ବହି। ତମ୍ପୀତି ତିଣମ୍ପି। ପିସଦ୍ଦେନ ୱଲ୍ଲିୱେଠଉ ଅପେକ୍ଖତି। ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣୋପୀତି ଦୀଘତୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲପମାଣୋପି । ରିତ୍ତପୋତ୍ଥକୋତି ଅଲିଖିତତ୍ତା ତୁଚ୍ଛୋ ମକଚିୱାଦିକୋପି ପଣ୍ଣମଯୋପି ପୋତ୍ଥକୋ। ଇଦଞ୍ଚ ପଣ୍ଣପସଙ୍ଗେନ ୱୁତ୍ତଂ।

ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣା ୱାତି ନୀଲପୀତଲୋହିତୋଦାତମଞ୍ଜିଟ୍ଠୱସେନ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣନା ୱା। ତମ୍ପୀତି ମତ୍ତିକମ୍ପି। ପିସଦ୍ଦେନ ୱଲ୍ଲିୱେଠଉତିଣାନି ଅପେକ୍ଖତି।

ଦାରୁଭଣ୍ଡେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ରକ୍ଖିତଗୋପିତୋ ଯୋ କୋଚି ଦାରୁଭଣ୍ଡକୋ ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତତ୍ରାତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ, ''ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନା''ତି ପାଠଇଯଂ ୱା। ଇମେସୂତି ଆସନ୍ଦିକାଦୀସୁ। ଏତ୍ଥାତି ପୀଠେସୁ, ପଲାଲପୀଠେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଚ୍ଛଗ୍ଗଚମ୍ମଓନଦ୍ଧନ୍ତି ଚ୍ଛଗ୍ଗଚମ୍ମେନ ଅୱନଦ୍ଧଂ। ୱାଠଅରୂପପରିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ୱାଠଅରୂପେହି ପରିୱାରିତଂ। ରତନପରିସିବ୍ବିତନ୍ତି ରତନସୁତ୍ତେନ ସମନ୍ତତୋ ସିବ୍ବିତଂ।

ଏତେସୁପୀତି ୱଙ୍କଫଲକାଦୀସୁପି। ''ସଙ୍ଘଥାଲକଂ ପନ ଭାଜନୀଯ''ନ୍ତି ପାଠସ୍ସାନନ୍ତରଂ ''ତଥା''ତି ପାଠୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଏୱ ନ ଯୁଜ୍ଜତି, ପରତୋ ପନ ''ଯେନ କେନଚି କତଂ ଗରୁଭଣ୍ଡମେୱା''ତି ପାଠସ୍ସାନନ୍ତରଂ ଯୁଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ ହି ଯଥା ଯେନ କେନଚି କତଂ ଗରୁଭଣ୍ଡମେୱ ହୋତି, ତଥା ଥମ୍ଭତୁଲାସୋପାନଫଲକାଦୀସୁ ଦାରୁମଯଂ ୱା ପାସାଣମଯଂ ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ଗେହସମ୍ଭାରରୂପଂ ଗରୁଭଣ୍ଡମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସବ୍ବନ୍ତି ସକଲଂ ଉଦକତୁମ୍ବପାଦକଥଲିକମଣ୍ଡଲଂ। ଏତେସୁପୀତି ଆଧାରକାଦୀସୁପି। ତଥା ଥମ୍ଭତଲାତି ଏୱ ତଥାସଦ୍ଦେନ 'ଗରୁଭଣ୍ଡମେୱା''ତି ପଦଂ ଅତିଦିସତି। ସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିନ୍ନଂ। ଭୂମତ୍ଥରଣନ୍ତି ଭୂମିଯଂ ଅତ୍ଥରିତବ୍ବଂ। ତମ୍ପୀତି ଏଠଅକଚମ୍ମମ୍ପି।

ଉଦୁକ୍ଖଲଂ ଗରୁଭଣ୍ଡମେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏସେୱ ନଯୋ ମୁସଲନ୍ତିଆଦୀସୁପି। ଏତେସୂତି ମଞ୍ଚପାଦାଦୀସୁ। ଅନୁଞ୍ଞାତୱାସିଯାତି ଭାଜନତ୍ଥାଯ ଅନୁଞ୍ଞାତୱାସିଯା। ଧମକରଣୋତି ଏୱ ''ସଙ୍ଖଂ ଧମତି, ସଙ୍ଖଧମକୋ''ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ନିସ୍ସଂଯୋଗପାଠୋଯେୱ ଯୁଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ଧମତି ୱାତେନ ପୱତ୍ତତୀତି ଧମୋ, ୱାତହେତୁକୋ ସଦ୍ଦୋ, ଧମଂ କରୋତୀତି ଧମକରଣୋତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ସବ୍ବମେତନ୍ତି ଅନୁଞ୍ଞାତୱାସିଦଣ୍ଡାଦିକଂ ଏତଂ ସବ୍ବଂ। ତତୋତି ଅନୁଞ୍ଞାତୱାସିଦଣ୍ଡାଦିକତୋ, ମହନ୍ତତରଂ ୱାସିଦଣ୍ଡାଦିକଂ ଗରୁଭଣ୍ଡନ୍ତି ଯୋଜନା।

ଯଥାଜାତମେୱାତି ଯଥାପୱତ୍ତମେୱ। ତେହୀତି ହତ୍ଥିଦନ୍ତାଦୀହି, ''କତ''ଇତି ପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ତଚ୍ଛିତନିଟ୍ଠିତୋପୀତି ତଚ୍ଛିତକମ୍ମେନ ନିଟ୍ଠିତୋପି।

ମତ୍ତିକାଭଣ୍ଡେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା, ଉପଭୋଗୋ ଚ ପରିଭୋଗୋ ଚ ଉପଭୋଗପରିଭୋଗଂ, ସମାହାରଦ୍ୱନ୍ଦୋ। ଇଦଂ ପଦଂ ''ଘଟପିଧାନାଦିକୁଲାଲଭାଜନ''ନ୍ତି ପଦେନେୱ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଥୁପିକାତୀତି ଏୱ ଇତିସଦ୍ଦୋ ଇମସଦ୍ଦତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ସବ୍ବଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗରୁଭଣ୍ଡନ୍ତି ଯୋଜନା। ''ଅନତିରିତ୍ତପମାଣୋ''ତି ୱିସେସନପଦଂ ''ଘଟକୋ''ତି ୱିସେସ୍ସପଦେନେୱ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥାତି ମତ୍ତିକାଭଣ୍ଡେ, ଆଧାରେ ୱା ନିଦ୍ଧାରଣେ ୱା ଭୁ ପଚ୍ଚଯୋ। ମତ୍ତିକାଭଣ୍ଡେ କୁଣ୍ଡିକା ଭାଜନୀଯକୋଟ୍ଠାସଂ ଭଜତି, ଏୱଂ ଲୋହଭଣ୍ଡେପୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ଗରୁଭଣ୍ଡୱିନିଚ୍ଛଯେ।

ନୱକମ୍ମଦାନକଥା

୩୨୩।ଭଣ୍ଡିକାଟ୍ଠପନମତ୍ତେନାତି ଏୱ ଭଣ୍ଡିକାଟ୍ଠପନଂ ନାମ ଭଣ୍ଡିକଯୋଜନନ୍ତି ଆହ ''କପୋତଭଣ୍ଡିକଯୋଜନମତ୍ତେନା''ତି। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ଚିତକଧୂମୋତି ଚିତକେ ଉଟ୍ଠିତୋ ଧୂମୋ। ଏତସ୍ସେୱାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଏୱ ୱିହାରୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଧୂମକାଲେତି ଧୂମସ୍ସ ଉଟ୍ଠିତକାଲେ।

‘‘ଅପଲୋକେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଧୂମକାଲେ ଅପଲୋକିତଂ ଧୂମକାଲିକଂ। ଧୂମକାଲିକଂ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥଯୋଜନଂ କତ୍ୱା ପାଠଇଯଂ ‘‘ପରିଯୋସିତୱିହାର’’ନ୍ତି ପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। କତପରିଯୋସିତୱିହାରନ୍ତି କତପରିଯୋସିତୋ ୱିହାରୋ ଇମସ୍ସ ନୱକମ୍ମସ୍ସାତି କତପରିଯୋସିତୱିହାରଂ। ଇଦଂ ନୱକମ୍ମଂ ଦେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯାୱ ଗୋପାନସିଯୋ ନ ଆରୋହନ୍ତି, ତାୱ ୱିପ୍ପକତୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ତତୋତି ଗୋପାନସିଆରୋହନତୋ। କଞ୍ଚିଦେୱ ସମାଦପେତ୍ୱା କାରେସ୍ସତୀତି ୱିହାରସାମିକୋଯେୱ କଞ୍ଚି ଭିକ୍ଖୁଂସମାଦପେତ୍ୱା କାରେସ୍ସତି। ପଞ୍ଚହତ୍ଥେ ୱିହାରେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଛୱସ୍ସିକଂ ନୱକମ୍ମନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ତାତି ଅଡ୍ଢଯୋଗେ। ସୋତି ଅଡ୍ଢଯୋଗୋ। ମହଲ୍ଲକଂ ନିଯାମେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦସହତ୍ଥେ ଏକାଦସହତ୍ଥେ’’ତି। ଦସୱସ୍ସିକଂ ୱା ଏକାଦସୱସ୍ସିକଂ ୱା ନୱକମ୍ମନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥତୋ। ଲୋହପାସାଦସଦିସେପି ପାସାଦେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ଦ୍ୱାଦସୱସ୍ସିକନୱକମ୍ମତୋ।

ନୱକମ୍ମିକୋତି ନୱକମ୍ମେ ଯୁତ୍ତପଯୁତ୍ତୋ। ଉତୁକାଲେତି ହେମନ୍ତଗିମ୍ହକାଲେ। ପଟିବାହିତୁନ୍ତି ଅଞ୍ଞେସଂ ସମ୍ପତ୍ତଭିକ୍ଖୂନଂ ପଟିସେଧେତୁଂ। ଆୱାସସାମିକସ୍ସାତି ଆୱାସଦାଯକସ୍ସ। ତସ୍ସାତି ଆୱାସସାମିକସ୍ସ। ୱଂସେତି ଅନ୍ୱଯେ। ତେତି ତୱ। ସୋତି ଆୱାସସାମିଆଦିକୋ। ଭିକ୍ଖୂହି ଜଗ୍ଗିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେପୀତି ଞାତିଉପଟ୍ଠାକାପି। ତସ୍ମିମ୍ପୀତି ସଙ୍ଘିକପଚ୍ଚଯେପି। ବହୂ ଆୱାସେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକଂ ଆୱାସନ୍ତି ଯୋଜନା।

ଏକଂ ୱା ଆୱାସନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ୱିସଜ୍ଜିତାୱାସେହି, ଉପ୍ପନ୍ନାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ, କିନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏକଂ ମଞ୍ଚଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଏକଂ ମଞ୍ଚଟ୍ଠାନଂ ପୁଗ୍ଗଲିକଭାୱେନ ଗହେତ୍ୱା। ତିଭାଗନ୍ତି ତତିଯଭାଗଂ। ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଏତ୍ତାତି ନଟ୍ଠୱିହାରେ। ପୁଗ୍ଗଲିକମେୱାତି ପୁଗ୍ଗଲିକଂ ଏୱ, ପୁଗ୍ଗଲିକଂ ଇୱ ୱା। ଜଗ୍ଗାତି ଜଗ୍ଗାହି। ହୀତି ଫଲଜୋତକୋ। ଏୱଂ ଜଗ୍ଗିତୋ ପନାତି ଏୱଂ ଜଗ୍ଗିତୋ ୱିହାରୋ ପନ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଜଗ୍ଗନ୍ତେ। ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦୀନଂ ଦାତୁକାମୋ ହୋତୀତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭଣ୍ଡଟ୍ଠପନଂ ୱା ନୱକାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ୱା ଅଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋଯେୱ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦୀନଂ ଦାତୁକାମୋ ହୋତି। ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦୀନଂ ଦାତୁଂ ଲବ୍ଭତୀତି ସବ୍ବୱିହାରଂ ପୁଗ୍ଗଲିକଭାୱେନ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଏକଦେସସ୍ସେୱ ଗହିତତ୍ତା ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦୀନଂ ଦାତୁଂ ଲବ୍ଭତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଜଗ୍ଗାପେତବ୍ବୋ ଇତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥ ‘‘ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ପାଠୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଅପାଠୋଯେୱ ‘‘କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଆକାରତ୍ତା।

ଅଞ୍ଞଂ ଇଦମ୍ପି ଚ ୱକ୍ଖମାନୱଚନଂ ତତ୍ଥେୱ କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। କିନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ’’ତିଆଦି। ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ କରୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେନାତି ଭିକ୍ଖୁନା। ସୋଯେୱ ସାମୀତି ଯେନ ସା ଭୂମି ପଠମଂ ଗହିତା, ସୋଯେୱ ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପତିରୂପେ ଠାନେତି ପତିରୂପେ ସେନାସନଟ୍ଠାନେ। ତନ୍ତି ପୁଗ୍ଗଲିକକରଣଂ। ଯଂ ପନ ୱଯକମ୍ମନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥ ଚ ୱଯକମ୍ମନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ କତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ମୂଲଂ। ୱିହାରସ୍ସ ମୂଲଂ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ସାତି ସଙ୍ଘିକଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ। ତତ୍ଥେୱାତି କତୱିହାରେ ଏୱ। କତାୱାସେତି ସମୀପତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ, କତାୱାସସମୀପେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଛାଯୂପଗଫଲୂପଗାତି ଛାଯଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚ ଫଲଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚ, ଛାଯାଫଲାନି ଉପହରନ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପଲୋକେତ୍ୱାତି ସଙ୍ଘଂ ଅପଲୋକେତ୍ୱା। ସାମିକାତି ରୁକ୍ଖସାମିକା। ହାରେତବ୍ବାତି ଅପନେତବ୍ବା।

‘‘ସଙ୍ଘିକୱଲ୍ଲିମତ୍ତମ୍ପି ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ସଙ୍ଘିକଂ ଗହେତ୍ୱା ସଙ୍ଘିକାଯ ଭୂମିଯା ସଚେ ୱିହାରଂ କରୋତି, ସଙ୍ଘିକମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ଦ୍ୱିଭୂମକତିଭୂମକାଦୀସୁ ପାସାଦେସୁ ଉପଡ୍ଢଭାଗଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପାସାଦୋ ଚେୱ ହୋତୀ’’ତିଆଦି। ଉପରି ପାସାଦୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ୱିହାରକାରକୋ ଭିକ୍ଖୁ, ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠାପାସାଦୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିହାରେତି ସଙ୍ଘିକୱିହାରେ, ୱିହାରସମୀପେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକତଟ୍ଠାନେତି ଚଯପମୁଖାନଂ ଅକତପୁବ୍ବଟ୍ଠାନେ। ଚଯଂ ୱା ପମୁଖଂ ୱାତି ସଙ୍ଘିକୱିହାରସ୍ସ ଚଯଂ ୱା ପମୁଖଂ ୱା। ବହିକୁଟ୍ଟେତି କୁଟ୍ଟସ୍ସ, କୁଟ୍ଟତୋ ୱା ବହି। ତସ୍ସାତି ଚଯପମୁଖକାରକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ । ୱିସମଂ ପବ୍ବତକନ୍ଦରାଦିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅପଦେତି ସୁକରସ୍ସ ଅକାରଣେ। କତଂ ହୋତୀତି ଚଯଂ ୱା ପମୁଖଂ ୱା କତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥାତି ଚଯପମୁଖେସୁ, ସଙ୍ଘୋ ଅନିସ୍ସରୋ ଇତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା।

ୱରସେଯ୍ୟଂ ଗହେତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱାତି ପକ୍କମିତ୍ୱା ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା। ତସ୍ସାତି ନୱକମ୍ମଗାହକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ଏତନ୍ତି ସେନାସନଂ।

ଅଞ୍ଞତ୍ରପରିଭୋଗପଟିକ୍ଖେପାଦିକଥା

୩୨୪।ନାତିହରନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଅତିସଦ୍ଦୋ ହରଣତ୍ଥୋ, ହରସଦ୍ଦୋ ପରିଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଅଞ୍ଞତ୍ର ହରିତ୍ୱା ନ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି। ଯଂ ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ଉଦ୍ଦିଯମହାୱିହାରେ। ତନ୍ତି ମଞ୍ଚପୀଠାଦିଂ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଅନୁଜାନାତି, ତସ୍ମା। ତନ୍ତି ମଞ୍ଚପୀଠାଦିଂ। ଅଞ୍ଞତ୍ରାତି ଅଞ୍ଞଂ ୱିହାରଂ।

ଅରୋଗନ୍ତି ଅନଟ୍ଠଜିଣ୍ଣତ୍ତା ଅରୋଗଂ। ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେତି ଉଦ୍ରିଯୱିହାରେ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଉଦ୍ରିଯୱିହାରେ। ତତୋତି ଉଦ୍ରିଯୱିହାରତୋ। ସୁଯୋଜିତାନୀତି ସୁଟ୍ଠୁ ଯୋଜିତାନି। ମୂଲଦାନଂ ୱା ପଟିପାକତିକଂ ୱା ନଟ୍ଠୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଛଡ୍ଡିତୱିହାରତୋତି ଭିକ୍ଖୂହି ଅନପେକ୍ଖେନ ଛଡ୍ଡିତସଙ୍ଘିକୱିହାରତୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସାପେକ୍ଖେନ ଛଡ୍ଡିତପୁଗ୍ଗଲିକୱିହାରତୋ ଚ। ଆୱାସିକକାଲେତି ଆୱାସିକାନଂ ଠିତକାଲେ। ତତୋତି ଛଡ୍ଡିତୱିହାରତୋ।

ଫାତିକମ୍ମତ୍ଥାଯାତି ଏତ୍ଥ ଫାତିସଦ୍ଦୋ ୱଡ୍ଢନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ୱଡ୍ଢିକମ୍ମତ୍ଥାଯା’’ତି। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଫାତିକମ୍ମତ୍ଥାଯା’’ତି ପାଠେ।

ଚକ୍କଲିକନ୍ତି ଚକ୍କାକାରେନ ଲାତି ପୱତ୍ତତି, ଚକ୍କାକାରଂ ୱା ଲାତି ଗଣ୍ହାତୀତି ଚକ୍କଲଂ, ତଦେୱ ଚକ୍କଲିକଂ, ପାଦପୁଞ୍ଛନଂ, ‘‘କମ୍ବଲାଦୀହି ୱେଠେତ୍ୱା କତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ତସ୍ସ କରଣାକାରଂ ଦସ୍ସେତି। ଯେହୀତି ପାଦେହି । ଉଦକନ୍ତି ସେନାସନସ୍ସ ତିନ୍ତକଂ ଉଦକଂ। ଉଦକଂ ନ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଯୋଜନା। ସୌପାହନେନ ଅକ୍କମିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା।

ସୁଧାଭୂମିଯନ୍ତି ସୁଧାଯ ଲିତ୍ତାଯଂ ଭୂମିଯଂ। ପରିଭଣ୍ଡଭୂମିଯନ୍ତି ଗୋମଯକସାୱପରିଭଣ୍ଡଭୂମିଯଂ। ପାଦାତି ମଞ୍ଚପାଦା। ତସ୍ମିନ୍ତି ଚୋଳଅକେ। ଠପେନ୍ତସ୍ସାତି ମଞ୍ଚପାଦେ ଠପେନ୍ତସ୍ସ। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ । ନେୱାସିକାତି ନିବଦ୍ଧଂ ୱସନ୍ତୀତି ନେୱାସିକା। ଠପେନ୍ତୀତି ମଞ୍ଚପାଦେ ଠପେନ୍ତି। ତଥେୱାତି ଯଥା ନେୱାସିକା ୱଠଅଞ୍ଜନ୍ତି, ତଥେୱ ଆଗନ୍ତୁକେହି ୱଠଅଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସେତଭିତ୍ତି ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦେନ ନୀଲଭିତ୍ତିଆଦଯୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ‘‘ଦ୍ୱାରମ୍ପି ୱାତପାନମ୍ପୀ’’ତିଆଦିନା ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଦ୍ୱାରୱାତପାନାଦଯୋ ଅପରିକମ୍ମକତାପି ନ ଅପସ୍ସଯିତବ୍ବା। କେନଚି ୱା ୱତ୍ଥାଦିନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

‘‘ହୁତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ‘‘ଧୋତପାଦକା’’ତି ପଦସ୍ସ ‘‘ନିପଜ୍ଜିତୁ’’ନ୍ତି ପଦେ କିରିଯାୱିସେସନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ପଦେ କାରକୱିସେସନଭାୱଂ ନିୱତ୍ତେତି। କସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିପଜ୍ଜିତୁଂ କୁକ୍କୁଚାଯନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଧୋତେହି ପାଦେହି ଅକ୍କମିତବ୍ବଟ୍ଠାନେ’’ତି। ‘‘ଅକ୍କମିତବ୍ବଟ୍ଠାନସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘ଧୋତପାଦକେ’’ତି ପାଠସ୍ସ ଧୋତୋ ପାଦୋ ତିଟ୍ଠତି ଏତ୍ଥ ଠାନେତି ଧୋତପାଦକଂ, ତସ୍ମିଂ ଧୋତପାଦକେତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତନ୍ତି ‘‘ଧୋତପାଦକେ’’ତି ନାମଂ। ‘‘ପଚ୍ଚତ୍ଥରିତ୍ୱା’’ତି ଏତ୍ଥ କେନ ପଚ୍ଚତ୍ଥରିତ୍ୱାତି ଆହ ‘‘ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣେନା’’ତି। ‘‘ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେନା’’ତି ଇମିନା ସଙ୍ଘିକେନ ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣେନ ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ନିଦ୍ଦାଯତୋପୀତି ନିଦ୍ଦାଯକାରଣାପି, ସଂକୁଟିତେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଥ ୱା ନିଦ୍ଦାଯତୋପୀତି ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତସ୍ସପି। ‘‘ସରୀରାୱଯୱୋ’’ତି ପଦେ ସାମ୍ଯତ୍ଥଛଟ୍ଠୀ, ‘‘ଆପତ୍ତିଯେୱା’’ତି ପଦେ ସମ୍ପଦାନଂ। ଲୋମେସୁ ଫୁସନ୍ତେସୁତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ପରିଭୋଗସୀସେନା’’ତି ଇମିନା ପରିଭୋଗଂ ଅକତ୍ୱା କେନଚି କମ୍ମେନ ସରୀରାୱଯୱେନ ଫୁସନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ହତ୍ଥତଲେନ ଫୁସିତୁଂ ପାଦତଲେନ ଫୁସିତୁଂ ୱା ଅକ୍କମିତୁଂ ୱାତି ଯଥାଲାଭଯୋଜନା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ‘‘ପରିଭୋଗସୀସେନା’’ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମଞ୍ଚପୀଠଂ ନୀହରନ୍ତସ୍ସା’’ତିଆଦି।

ସଙ୍ଘଭତ୍ତାଦିଅନୁଜାନନକଥା

୩୨୫। ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସଙ୍ଘଭତ୍ତନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଛଟ୍ଠୀସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ଆଭତଂ ଭତ୍ତଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତନ୍ତିଆଦୀସୁ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ‘‘ଉଦ୍ଦେସେନ ଲଦ୍ଧଭିକ୍ଖୂନଂ ଭତ୍ତଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଉଦ୍ଦେସେନ ଲଦ୍ଧଭିକ୍ଖୂନଂ କାତବ୍ବଂ ଭତ୍ତଂ ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତଥେୱାତି ଯଥା ସଙ୍ଘତୋ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଭିକ୍ଖୂ, ତଥେୱ। ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ‘‘ଏକଂ ୱା’’ତିଆଦିନା ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ତେସନ୍ତି ଲଦ୍ଧଭିକ୍ଖୂନଂ। ଇମିନା ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଭିକ୍ଖୂନଂ କାତବ୍ବଂ ଭତ୍ତଂ ନିମନ୍ତନଭତ୍ତନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସଲାକାଯୋ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ସଲାକାଯୋ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କାତବ୍ବଂ ଭତ୍ତଂ ସଲାକଭତ୍ତନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପକ୍ଖିକନ୍ତି ଉପୋସଥିକନ୍ତି ପାଟିପଦିକନ୍ତି ଏୱଂ ନିଯାମେତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ପଞ୍ଚମୀଆଦୀସୁ ପକ୍ଖେସୁ କାତବ୍ବଂ ପକ୍ଖିକଂ। ଉପୋସଥେ କାତବ୍ବଂ ଉପୋସଥିକଂ। ପାଟିପଦେ କାତବ୍ବଂ ପାଟିପଦିକଂ, ତମେୱ ଭତ୍ତଂ ପାଟିପଦିକଭତ୍ତଂ। ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ ନିମନ୍ତନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଇତିସଦ୍ଦୋ ଆଦ୍ୟତ୍ଥୋ, ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ ନିମନ୍ତନନ୍ତିଆଦିଂ ଇମଂ ୱୋହାରଂ ପତ୍ତାନୀତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତାଦୀନିଯେୱ ଅନୁଜାନନମକତ୍ୱା କସ୍ମା ସଙ୍ଘଭତ୍ତମ୍ପି ଅନୁଜାନାତୀତି ଆହ ‘‘ଯସ୍ମା ପନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ସକ୍କିସ୍ସନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେତି ମନୁସ୍ସା। ତମ୍ପୀତି ସଙ୍ଘଭତ୍ତମ୍ପି। ପିସଦ୍ଦେନ ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତାଦୀନି ଅପେକ୍ଖତି।

ସଙ୍ଘଭତ୍ତାଦୀନଂ ୱିତ୍ଥାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ‘‘ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦିପାଠେ, ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା, ସଙ୍ଘଭତ୍ତାଦୀସୁ ୱା ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ, ଭୁଞ୍ଜନ୍ତାନଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅଜ୍ଜ ଦସ ଦ୍ୱାଦସ ଦିୱସା ଅହେସୁନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅଞ୍ଞତୋତି ଅଞ୍ଞସ୍ମା ଠାନା। ତତ୍ଥାତି ସଙ୍ଘଭତ୍ତେ। ୱତ୍ତବ୍ବାତି ମନୁସ୍ସା ୱତ୍ତବ୍ବା। ତନ୍ତି ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ, ଧାତୁକମ୍ମଂ, ‘‘ଅମ୍ହାକ’’ନ୍ତି କାରିତକମ୍ମଂ। ତନ୍ତି ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ।

ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତକଥା

ଅଯଂ ନଯୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ରଞ୍ଞା ୱା ପହିତେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଚେ ଅତ୍ଥୀତି ସଚେ ଠିତିକା ଅତ୍ଥି। ଉଦ୍ଦେସକେନାତି ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକେନ । ନ ଅତିକ୍କାମେତବ୍ବନ୍ତି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ ନ ଅତିକ୍କାମେତବ୍ବଂ। ତେ ପନାତି ପିଣ୍ଡପାତିକା ପନ। ଠିତିକଂ ଠପେତ୍ୱାତି ଠିତିକଂ ଠିତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେସନ୍ତି ମହାଥେରାନଂ। ଯୋଜନନ୍ତରିକୱିହାରଗତୋପୀତି ଯୋଜନେନ ବ୍ୟୱଧାନେ ଠିତୱିହାରଗତୋପି। ଠିତଟ୍ଠାନତୋତି ଠିତିକାଯ ଠିତଟ୍ଠାନତୋ। ଅସମ୍ପତ୍ତାନମ୍ପୀତି ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସଟ୍ଠାନଂ ଅସମ୍ପତ୍ତାନମ୍ପି। ୱଡ୍ଢିତା ନାମ ସୀମାତି ଉପଚାରସୀମା ୱଡ୍ଢିତା ନାମ। ସଙ୍ଘନୱକସ୍ସ ଦିନ୍ନେପୀତି ଯାୱ ଦୁତିଯଭାଗୋ ନ ଦାତବ୍ବୋ, ତାୱ ସଙ୍ଘନୱକସ୍ସ ଦିନ୍ନେପି। ୱସ୍ସଗ୍ଗେନାତି ଗଣିଯତୀତି ଗଂ, ୱସ୍ସମେୱ ଗଂ ୱସ୍ସଗ୍ଗଂ, ତେନ ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ, ୱସ୍ସଗଣନାଯାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯଦି ‘‘ୱସ୍ସଗ୍ଘେନା’’ତି ଚତୁତ୍ଥକ୍ଖରେନ ପାଠୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ସତି ୱସ୍ସପରିଚ୍ଛେଦେନାତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଅଯମେୱ ଯୁତ୍ତତରୋ।

ଏକସ୍ମିଂ ୱିହାରେତି ଏକିସ୍ସଂ ୱିହାରସୀମାଯଂ। ତସ୍ମିଂଯେୱ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସଟ୍ଠାନେତି ଏତ୍ଥ ଏୱସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଠାନେ ଗାହଣଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ଏକୋତି ଏକୋ ଦାଯକୋ। ତେନାତି ପହିତଭିକ୍ଖୁନା। ସୋ ଅତ୍ଥୋତି ସୋ ହେତୁ। ତଂଦିୱସନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ପହିତଦିୱସେ। ପମୁସ୍ସତୀତି ସତିପୱାସେନ ମୁସ୍ସତି। ଭୋଜନସାଲାଯାତି ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସଟ୍ଠାନସଙ୍ଖାତାଯ ଭୋଜନସାଲାଯ। ଯା ପକତିଟ୍ଠିତିକାତି ଯୋଜନା। ‘‘ଏକାବଦ୍ଧା ହୋନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥନ୍ତରଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା’’ତି। ନୱଂ ଠିତିକନ୍ତି ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସଟ୍ଠାନେ ଠପିତପକତିଟ୍ଠିତିକତୋ ଅଞ୍ଞଂ ନୱଂ ଠିତିକଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଏତନ୍ତି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ। ‘‘ସ୍ୱେ’’ତି ନିଯାମେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଦୁତିଯଦିୱସେ ନ ଲବ୍ଭତି।

କୋଚୀତି ଦାଯକୋ। ସକୱିହାରେ ଠୀତିକାୱସେନେୱ ଗାହେତବ୍ବନ୍ତି ଯଂ ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଅପୱିଟ୍ଠତ୍ତା ସକୱିହାରେ ଠିତିକାୱସେନେୱ ଗାହେତବ୍ବଂ। ଦିନ୍ନଂ ପନ ଭତ୍ତଂ ଗାହେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମ୍ପତ୍ତାନନ୍ତି ଦିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତାନଂ। ତତ୍ଥାତି ଦିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ, ସମ୍ପତ୍ତାନଂଯେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସ ୱିହାରସ୍ସାତି ପୱିଟ୍ଠୱିହାରସ୍ସ। ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେତି ଗାମଦ୍ୱାରୱୀଥିଚତୁକ୍କସଙ୍ଖାତେ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଅନ୍ତୋଉପଚାରଗତାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତୋଉପଚାରୋ ନାମ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥବ୍ଭନ୍ତରଂ।

ଗାମଦ୍ୱାରୂପଚାର ୱୀଥିଚତୁକ୍କୂପଚାର ଘରୂପଚାରେସୁ ତୀସୁ ଘରୂପଚାରସ୍ସ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଘରୂପଚାରୋ ଚେତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ଏତ୍ଥାତି ତୀସୁ ଉପଚାରେସୁ। ଘରୂପଚାରୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକୋ ଉପଚାରୋ ଏତ୍ଥାତି ଏକୂପଚାରଂ ଘରଂ। ଇମେସନ୍ତି ଚତୁନ୍ନଂ ଘରାନଂ। ତତ୍ଥାତି ଚତୂସୁ ଘରେସୁ। ଏକକୁଲସ୍ସ ଯଂ ଘରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକୱଠଅଞ୍ଜନ୍ତି ଏକଦ୍ୱାରେନ ସମାନପରିଭୋଗଂ। ତତ୍ଥାତି ଏକୂପଚାରେ।

ଯଂ ପନ ଏକଂ ଘରଂ କତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୁଖୱିହାରତ୍ଥାଯାତି କଲହଂ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୁଖୱିହାରତ୍ଥାଯ। ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେତି ଭିତ୍ତିଯା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ।

ଯସ୍ମିଂ ପନ ଘରେ ନିସୀଦାପେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯମ୍ପି ନିୱେସନନ୍ତି ଯୋଜନା।

ଯୋ ପନ ଉଦ୍ଦେସଲାଭୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୋ ପାପୁଣାତୀତି ଯୋଜନା। କିଞ୍ଚାପି ଦିସ୍ସନ୍ତି, ତଥାପୀତି ଯୋଜନା।

ଯୋ ପନାତି ଭିକ୍ଖୁ ପନ, ଲଭତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞସ୍ମିନ୍ତି ଅଉନା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ। ତେନାତି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ ଲଭନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା।

କାଲଂ ପଟିମାନେନ୍ତେସୂତି ଭୋଜନକାଲଂ ପଟିମାନେନ୍ତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ, ନିସିନ୍ନେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୋଚି ମନୁସ୍ସୋ ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଘୁଦ୍ଦେସପତ୍ତଂ ଦେଥ ଇତି ୱାତି ଯୋଜନା। ‘‘ଏସେୱ ନଯୋ’’ତି ଇମିନା ପତ୍ତସ୍ସ ଠାନେ ଭିକ୍ଖୁଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତେ ଅତିଦିସତି।

ଏତ୍ଥାତି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତେ, ଏୱଂୱଚନେ ୱା। ପେସଲୋତି ପିଯସୀଲୋ। ତେନାତି ଉଦ୍ଦେସକେନ। କିନ୍ତି ଜାନାତୀତି ଆହ ‘‘ଦସୱସ୍ସେନ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି। ତସ୍ସାତି ଉଦ୍ଦେସକସ୍ସ, ୱଚନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅପ୍ପସଦ୍ଦାତି ସଣିକସଦ୍ଦା। ‘‘ଅପସଦ୍ଦା’’ତିପି ପାଠୋ, ନିସ୍ସଦ୍ଦାତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବନୱକସ୍ସାତି ସବ୍ବେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ନୱକସ୍ସ। ଛାଯାଯପି ପୁଚ୍ଛିଯମାନାଯାତି ଅନାଦରେ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ, ସାମିୱଚନଂ ୱା। ନ ଲଭତୀତି ପାପୁଣାପିତତ୍ତା ନ ଲଭତି। ନିସିନ୍ନସ୍ସାପି ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତସ୍ସାପୀତି ଅନାଦରେ ସାମିୱଚନଂ, ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ନିସିନ୍ନସ୍ସାପି ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତସ୍ସାପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତଂ ଭାଜନୀଯଭଣ୍ଡଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ‘‘ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସେୱ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ୱଚନେ। ଉପଚାରେନାତି ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥୂପଚାରେନ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଅନ୍ତୋପରିକ୍ଖେପେ।

କୋଚି ଉପାସକୋ ପହିଣାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଣୀତଭୋଜନାନନ୍ତି ପଣୀତଭୋଜନେହି। ଉଦକସ୍ସାତି ଉଦକେନ, ପୂରେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆଗତା

ମନୁସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେନାତି ଭିକ୍ଖୁନା। ଯନ୍ତି ୱତ୍ଥୁ। ତିଚୀୱରପରିୱାରନ୍ତି ତିଚୀୱରେନ ପରିୱାରିତଂ, ତିଚୀୱରପରିୱାରୱନ୍ତଂ ୱା ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ହି ସଚ୍ଚଂ ଅସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପୁଞ୍ଞଞ୍ଞୱିସେସୋ ଇଦିସୋତି ଯୋଜନା। ନନୁ ଉଦକଂପିସ୍ସ ପୁଞ୍ଞଞ୍ଞୱିସେସଂ, କସ୍ମା ଅଞ୍ଞଂ ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ ଲଭତୀତି ଆହ ''ଉଦକଂ ପନା''ତିଆଦି।

ଗହେତ୍ୱା ଆଗତା ତେ ମନୁସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ତେସନ୍ତି ମହାଥେରାଦୀନଂ। ଦହରସାମଣେରେହୀତି ଦହରେହି ସାମଣେରେହି, ଲଦ୍ଧେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତସ୍ସାତି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତେ। ପୁରତୋତି ମହାଥେରାନଂ ପୁରତୋ। ପତ୍ତେତି ସଙ୍ଘୁଦ୍ଦେସପତ୍ତେ, ଅଗାହିତେଯେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆହଟମ୍ପି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଏକୋ ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ମନୁସ୍ସୋ, ଭଣତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଥା ତେ ରୁଚ୍ଚତି, ତଥା ୱତ୍ୱା ଆହରାତି ଯୋଜନା। ୱିସ୍ସଟ୍ଠଦୂତୋ ନାମାତି ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ତସ୍ସ ରୁଚିୟା ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ ଦୂତୋ ନାମ। ପଟିପାଟିପତ୍ତଂ ୱାତି ସଙ୍ଘତୋ ପଟିପାଟିୟା ଲଦ୍ଧଂ ପତ୍ତଂ ୱା, ଇଦଂ ନିମନ୍ତନଭତ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଂ ଇଚ୍ଛତୀତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠଦୂତୋ ଯଂ ଇଚ୍ଛତି। ସୋତି ବାଲୋ, ନ ୱତ୍ତତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁଚ୍ଛାସଭାଗେନ ୱଦେୟ୍ୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ୱଦନକାରଣା।

କୂଟଟ୍ଠିତିକାନାମାତି ଅଞ୍ଞେହି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତେହି ମିସ୍ସେତ୍ୱା ଉଜୁକଟ୍ଠିତିକାୟ ପୱତ୍ତିତ୍ୱା କୂଟେନ ପୱତ୍ତା ଠିତିକା ନାମ ହୋତି। ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ରଞ୍ଞୋ ୱା ହୀ''ତିଆଦି। ଏକଚାରିକଭତ୍ତାନୀତି ପତି ଏକଂ କତ୍ୱା ଚରିତବ୍ବାନି ଭକ୍ଖିତବ୍ବାନୀତି ଏକଚାରିକାନି, ଅଞ୍ଞେହି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତେହି ଅମିସ୍ସେତ୍ୱା ପତି ଏକଂ କତ୍ୱା ଭକ୍ଖିତବ୍ବାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ତାନିଯେୱ ଭତ୍ତାନି ଏକଚାରିକଭତ୍ତାନି। ଏକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ଗତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସୂତି ଏକଚ୍ଚେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ। ତଙ୍ଖଣଂଯେୱାତି ତସ୍ମିଂ ନିସିନ୍ନକ୍ଖଣେଯେୱ। ପୁନ ତଙ୍ଖଣଂଯେୱାତି ତସ୍ମିଂ ଗାହଣକ୍ଖଣେଯେୱ। ''ପଣୀତଭତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''କତିୱସ୍ସତୋ ପଟ୍ଠାୟା''ତି ୱଦନ୍ତି, ''ଏତ୍ତକୱସ୍ସତୋ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେତି ଯୋଜନା। ଗାହିତେତି ଠିତିକଂ ଅଜାନନ୍ତେହି ଆଗନ୍ତୁକେହି ପତ୍ତେ ଗାହିତେ। ଆଗତେହିପି ଠିତିକଂ ଜାନନକଭିକ୍ଖୂହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏସେୱ ନୟୋ ପରତୋପି। ଭିକ୍ଖୂଯେୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂତି ପତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂଯେୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ନେତି ଠିତିକଂ ଅଜାନନ୍ତେ ଆଗନ୍ତୁକେ। ରାଜା ଭୋଜେତ୍ୱାତି ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଗେହେ ଭୋଜେତ୍ୱା। ନେସନ୍ତି ଆଗନ୍ତୁକାନଂ, ପତ୍ତେପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଂ ଆହଟନ୍ତି ଯଂ ଭତ୍ତଂ ଅଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଆହଟଂ। ତଂ ନ ଗାହେତବ୍ବନ୍ତି ତଂ ଭତ୍ତଂ ଠିତିକାୟ ନ ଗାହେତବ୍ବଂ ଥୋକତ୍ତା। ନେସନ୍ତି ଆଗନ୍ତୁକାନଂ। ଗୀୱା ହୋତୀତି ଇଣଂ ହୋତି। ଇଣଂ ନାମ ପଟିଦାତବ୍ବସଭାୱୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ପଟିଦାତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଏତ୍ଥାତି ଠିତିକଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ଭୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ। ତାୱ ନିସୀଦିତବ୍ବନ୍ତି ତାୱ ଆଗମେତ୍ୱା ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ପତ୍ତଟ୍ଠାନେନ ଗାହଣମ୍ପି ଗୀୱାସଦିସୋତି ପୁରିମଥେରସ୍ସ ମତି ଭୱେୟ୍ୟ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଥେରାନଂ ୱାଦୋ ସଦିସୋୟେୱ।

ଏକୋ ପିଣ୍ଡପାତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଥାରୂପୋତି ତିଚୀୱରପରିୱାରୋ ସତଗ୍ଘନକୋ। ଅୟନ୍ତି ପିଣ୍ଡପାତୋ। ଇତି ୱୁତ୍ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ।

ଏକୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନ୍ତରାଭଟ୍ଠକୋତି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରେ ୱେମଜ୍ଝେ ଭସ୍ସତି ଗଲତୀତି ଅନ୍ତରାଭଟ୍ଠକୋ। ପରିପୁଣ୍ଣୱସ୍ସୋ ଯୋ ପନ ସାମଣେରୋତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜିତସାମଣେରସ୍ସ ଠିତିକା ଅତିକ୍କନ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋତି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତପତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ। ସମୀପେତି ଅତ୍ତନୋ ସମୀପେ। ତଞ୍ଚେ ଥେୟ୍ୟାୟ ହରନ୍ତୀତି ତଂ ପତ୍ତଂ ପତ୍ତହାରକା ଥେୟ୍ୟାୟ ହରନ୍ତି ଚେ। ଗୀୱା ହୋତୀତି ପତ୍ତଦାପକସ୍ସ ଗୀୱା ହୋତି। ସୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସମୀପେ ନିସିନ୍ନୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଅସ୍ସାତି ପତ୍ତଦାପକସ୍ସ। ''ଅୟ''ନ୍ତି ପୋତ୍ଥକେସୁ ପାଠୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ନ ସୁନ୍ଦରୋ। ତତୋତି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଘରତୋ। ''ସୁହଟୋ''ତି ୱଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଭତ୍ତସ୍ସ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଗୀୱା ନ ହୋତୀ''ତି।

ସାଦିୟନକୋତି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତସାଦିୟନକୋ, ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦସହିପି ପତ୍ତେହି ଭତ୍ତଂ ଆହରାପେତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ଭିକ୍ଖୁଦତ୍ତିୟଂ ନାମାତି ଭିକ୍ଖୁନା ଦତ୍ତିୟଂ ନାମ। ସୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସାଦିୟନକୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ। ତେ ଭିକ୍ଖୂତି ପିଣ୍ଡପାତିକେ ତେ ଭିକ୍ଖୁ। ଏଥ ଭନ୍ତେ ମୟ୍ହଂ ସହାୟା ହୋଥ ଇତି ୱତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ଉପାସକସ୍ସ। ତତ୍ଥାତି ଉପାସକସ୍ସ ଘରେ। ତସ୍ସେୱାତି ସାଦିୟନକସ୍ସେୱ। ଇତରେତି ନୱପିଣ୍ଡପାତିକା। ନେସନ୍ତି ଦସନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ। ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ସାଦିୟନକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ। ଭୁତ୍ତାୱୀନନ୍ତି ଭୁତ୍ତୱନ୍ତାନଂ।

ତେତି ନୱପିଣ୍ଡପାତିକା, ୱୁତ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଉପାସକସ୍ସ ଘରେ। ତତ୍ରାତି ଦସସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ। ମଧୁରେନ ସରେନ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଏକସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ଅକତଭାଗୋ ନାମାତି ପୁବ୍ବେ ନ କରିୟିତ୍ଥାତି ଅକତୋ, ସୋୟେୱ ଭାଗୋ କୋଟ୍ଠାସୋତି ଅକତଭାଗୋ,

ଆଗନ୍ତୁକଭାଗୋ ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏକୋ ଉପାସକୋ ଦେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମନ୍ତି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ। ପଉସାମିକସ୍ସ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ଠପେତ୍ୱାତି ପକତିଯା ଠପେତ୍ୱା। ''ସଙ୍ଘୋ ସଙ୍ଘୋ ଭୁଞ୍ଜତୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଚ କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ଚ ଗତେପି ପଠମମେୱ ''ସଙ୍ଘଂ ସଙ୍ଘିକଂ ପତ୍ତଂ ଦେଥା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଭାଜେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ।

ପାତିଯା ଆହରିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକେକଂ ଆଲୋପନ୍ତି ଏକେକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଏକେକଂ ଆଲୋପଂ। ଅଚ୍ଛତୀତି ୱସତି। କସ୍ସ ତେତି କସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ତଯା, ଆନୀତନ୍ତି ଯୋଜନା। ''ଏକେନ ଭିକ୍ଖୁନା''ତି ପଦଂ ''ଗାହେତବ୍ବ''ନ୍ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ, ''ଭତ୍ତ''ନ୍ତି ଧାତୁକମ୍ମଂ ତବ୍ବପଚ୍ଚଯୋ ୱଦତି।

କିଂ ଆହରୀଯତୀତି ଅୱତ୍ୱାତି କିଂ ୱତ୍ଥୁ ତଯା ଆହରୀତୀତି ଉପାସକଂ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା। ''କିଂ ଆହରିସ୍ସସୀ''ତିପି ପାଠୋ, କିଂ ୱତ୍ଥୁଂ ତ୍ୱଂ ଆହରିସ୍ସସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସପରିୱାରାଯ ଯାଗୁଯା ଚ ମହଗ୍ଘାନଂ ଫଲାନଞ୍ଚ ପଣୀତାନଂ ଖଜ୍ଜକାନଞ୍ଚ ତଥା ଆୱେଣିକା ଠିତିକା କାତବ୍ବାତି ଯୋଜନା । ଏକା ଏୱ ଠିତିକାତି ସମାନା ଏୱ ଠିତିକା। ତଥା ଫାଣିତସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ତଥାସଦ୍ଦେନ ''ଏକା ଏୱ ଠିତିକା ୱଚ୍ଚତୀ''ତି ପଦଂ ଅତିଦିସତି।

ଇତି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତକଥାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ନିମନ୍ତନଭତ୍ତକଥା

ନିମନ୍ତନଂ ପୁଗ୍ଗଲିକଂ ସଙ୍ଘିକଞ୍ଚାତି ଦୁୱିଧଂ। ତତ୍ଥ ପୁଗ୍ଗଲିକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ପୁଗ୍ଗଲିକଂ ଚେ ସଯମେୱ ଇସ୍ସରୋ''ତି। ''ଏତ୍ତକେ ଭିକ୍ଖୂ ସଙ୍ଘତୋ ଉଦ୍ଦିସଥା''ତିଆଦୀନି ଅୱତ୍ୱା ''ଏତ୍ତକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ସଙ୍ଘିକଂ ନିମନ୍ତନଂ ନାମ। ଏତ୍ଥାତି ନିମନ୍ତନେ। ପିଣ୍ଡପାତିକାନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ''ଭିକ୍ଖ''ନ୍ତି କପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପିଣ୍ଡପାତିକାନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ପଟିପାଟିଯାତି ସଙ୍ଘତୋ ଲଦ୍ଧପଟିପାଟିଯା। ଆଗତମନୁସ୍ସୋ ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ''ତୁମ୍ହେ ଚ ଗଚ୍ଛଥା''ତି ୱଚନଂ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା।

ନିମନ୍ତନଭତ୍ତଘରତୋତି ନିମନ୍ତନଭତ୍ତସ୍ସ ଦିନ୍ନଘରତୋ। ଏକୋ ଆହରତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୂରେତ୍ୱାତି ଭତ୍ତସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା। ତନ୍ତି ଭତ୍ତଂ। ଇଧାପୀତି ନିମନ୍ତନେପି।

ତତୋତି ୱଦନକାରଣା। ''ସୋ ଭିକ୍ଖୂ''ତି ପଦଂ ''ଅସ୍ସା''ତି ପଦେ ପକତିକତ୍ତା, ''ଜିଗୁଚ୍ଛନୀଯୋ''ତି ପଦଂ ତହେୱ ୱିକତିକତ୍ତା। ଅସ୍ସାତି ଭୱେଯ୍ଯ, ହୋତି ୱା। ''ପତ୍ତତ୍ଥାଯ ଆଗତୋମ୍ହୀ''ତି ୱଦନ୍ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପତ୍ତୋ ଦାତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଭତ୍ତାହରଣକପତ୍ତନ୍ତି ଭତ୍ତଂ ଆହରତି ଅନେନାତି ଭତ୍ତାହରଣକୋ, ସୋଯେୱ ପତ୍ତୋ ଭତ୍ତାହରଣକପତ୍ତୋ, ତଂ। ପଟିପାଟିଭତ୍ତନ୍ତି ପଟିପାଟିଯା ଲଦ୍ଧଂ ଭତ୍ତଂ।

ଆଲୋପଭତ୍ତଟ୍ଠିତିକତୋତି ଏକେକଆଲୋପେନ ଲଦ୍ଧସ୍ସ ଭତ୍ତସ୍ସ ଠିତିକତୋ। ଆଲୋପସଙ୍ଖେପେନାତି ଏକେକସ୍ମିଂ ଆଲୋପେ ତଂସଂଖିପନେନ। ଅଯଂ ନଯୋ ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତତୋ ୱିସେସୋ। କସ୍ସ ତେ ଆଭତନ୍ତି କସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ତଯା ଆଭତନ୍ତି ଯୋଜନା। ସଙ୍ଘସ୍ସ ମେ ଭତ୍ତନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ମଯା ଭତ୍ତଂ ଆଭତଂ। ଥେରାନଂ ମେ ଭତ୍ତନ୍ତି ଥେରାନଂ ମଯା ଭତ୍ତଂ ଆଭତଂ।

ଉପାସକୋ ପହିଣାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମେ ତଯୋ ଜନାତି ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ଚ ଗନ୍ଥଧୁତଙ୍ଗୱସେନ ଅଭିଞ୍ଞାତୋ ଚ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ଚାତି ଇମେ ତଯୋ ଜନା। ପୁଚ୍ଛିତୁନ୍ତି ''କିଂ ସଙ୍ଘତୋ ଗଣ୍ହାମି, ଉଦାହୁ ଯେ ଜାନାମି, ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଆଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତୁଂ। ଆରୁହିଯିତ୍ଥାତି ଆରୂଳ୍ହା। ଅତ୍ତନୱମେହୀତି ଅତ୍ତା ନୱମୋ ଏତେସନ୍ତି ଅତ୍ତନୱମା, ତେହି ଭିକ୍ଖୂହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ଯସ୍ମା। ଏତେ ଭିକ୍ଖୂତି ସଙ୍ଘତ୍ଥେରାଦଯୋ ତଯୋ ଏତେ ଭିକ୍ଖୂ। ତେନାତି ଗନ୍ଥଧୁତଙ୍ଗାଦୀହି ଅନଭିଞ୍ଞାତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନିସ୍ସିତକେ ୱା, ଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଜାନାଥ, ତେ ଭିକ୍ଖୂ ୱା ଗହେତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ଅତ୍ତନା ଅଞ୍ଞୋ ଗାମୋ ଗନ୍ତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋଯେୱ ଗାମୋତି ନିମନ୍ତନଗାମୋଯେୱ।

ତତ୍ରାତି ଅସନସାଲାଯଂ। ଉସ୍ସୱାଦୀସୂତି ଛଣାଦୀସୁ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅଞ୍ଞେନ କେନଚି କାରଣେନ ମନୁସ୍ସାନଂ ବହୁସନ୍ନିପାତଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତଦାତି ତସ୍ମିଂ ନିମନ୍ତନକାଲେ। ସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନତୋତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନତୋ। ଯଥାସତ୍ତୀତି ସତ୍ତିଯା ଅନୁରୂପଂ, ସତ୍ତିଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ସତ୍ତିସଦ୍ଦସ୍ସ କୁନ୍ତସଙ୍ଖାତସ୍ସ ସତ୍ଥସ୍ସପି ୱାଚକତ୍ତା ତଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ''ଯଥାବଲ''ନ୍ତି।

ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ବହୁକତ୍ତାରମପେକ୍ଖିତ୍ୱା ''ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି ବହୁୱଚନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଏକୱାରନ୍ତି ଏକସ୍ମିଂ ଦିୱସେ,

ଆଗମନଦିଓସେତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିବଦ୍ଧକାଲତୋତି ତତ୍ଥେଓ ସକଟ୍ଠାନେ ଓାସସ୍ସ ନିବଦ୍ଧକାଲତୋ। ଦୁତିଯଓାରେତି ଦୁତିଯଦିଓସେ। ଅଭିନଓଆଗନ୍ତୁକାଓାତି ଅନାଗମନପୁଦ୍ଧା ଅଭିନଓା ଆଗନ୍ତୁକାଓ। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ପଓଟ୍ଠାନେ। ତେସନ୍ତି ଅଭିନଓଆଗନ୍ତୁକାନଂ। ଏତ୍ଥାତି ଅନାଗତପୁଦ୍ଧଟ୍ଠାନେ।

ସଦ୍ଧତ୍ଥାତି ସଦ୍ଧେସୁ ସକଟ୍ଠାନଆଗନ୍ତୁକଟ୍ଠାନେସୁ। ତେନାତି ଅତିଲାଭିନା ଭିକ୍ଖୁନା। ଅଓିସେସେତ୍ଓାତି ଓିସେସମକତ୍ଓା।

ସଲାକଭତ୍ତକଥା

ସଲାକଭତ୍ତଂ ପନ ଏଓଂ ଓେଦିତଦ୍ଧନ୍ତି ଯୋଜନା। ‘‘ଓଚନତୋ’’ତି ପଦଂ ‘‘ଦାତଦ୍ଧା’’ତି ପଦେ ଞାପକହେତୁ। ସଲାକାଯ ଓାତି କୁସଦଣ୍ଡେ ଓା। ଅସୁକସ୍ସ ନାମାତି ଅସୁକସ୍ସ ନାମ ଉପାସକସ୍ସ। ଉପନିବନ୍ଧିତ୍ଓାତି ଲିଖିତ୍ଓା, ଛିନ୍ଦିତ୍ଓାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଓପୁଞ୍ଜିତ୍ଓା’’ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପୁନପ୍ପୁନଂ ହେଟ୍ଠୁପରିଯଓସେନ ଆଲୋଳେତ୍ଓା’’ତି। ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକେନ ଦାତଦ୍ଧାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ନ ବହୁକାତି ଅପ୍ପକା। ଗାମଓସେନପୀତି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସମାନଲାଭଗାମଓସେନପି। ପିସଦ୍ଧେନ କୁଲଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଗାହେନ୍ତେନ ଗାହିତାନେଓାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଟ୍ଠିସଲାକଭତ୍ତାନି ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତେସନ୍ତି ଦ୍ଓିନ୍ନଂ ତିଣ୍ଣଂ ସଲାକଭତ୍ତାନଂ।

ତନ୍ତି ବହୁସଲାକଭତ୍ତଗାମଂ। ତଂ ପନାତି ଏକସଲାକଭତ୍ତଂ ପନ। ଏତେସୂତି ଭିକ୍ଖୁସୁ। ନିଗ୍ଗହେନାତି ଦୂରତ୍ତା ଅନିଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସପି ଏକସ୍ସ ନିଗ୍ଗହେନ। ତନ୍ତି ସଲାକଭତ୍ତଂ। ଓରିମଗାମେତି ଓରଭାଗେ ଠିତେ ଗାମେ। ଗାହିତସଞ୍ଞାଯାତି ଗାହିତା ଇତି ସଞ୍ଞାଯ। ପୁନ ଓିହାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ଓାତି ପୁନ ଓିହାରଂ ଅନାଗନ୍ତ୍ଓା ଓରିମଗାମେ ସଲାକଭତ୍ତାନି ପଠମଂ ଗହେତ୍ଓା ପଚ୍ଛା ଓିହାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ଓା ଅତ୍ତନୋ ପାପେତ୍ଓା ଭୁଞ୍ଜିତୁମ୍ପି ଓଟ୍ଟତି। କସ୍ମା ପୁନ ଓିହାରୋ ଆଗନ୍ତଦ୍ଧୋ, ନନୁ ଅଗାହିତୋପି ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତତ୍ତା ଗହେତ୍ଓା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଓଟ୍ଟତୀତି ଆହ ‘‘ନ ହୀ’’ତିଆଦି। ହି ଯସ୍ମା ବହିସୀମାଯ ସଙ୍ଘଲାଭୋ ଗାହେତୁଂ ନ ଲବ୍ଭତି, ତସ୍ମା ଓିହାରୋ ଆଗନ୍ତଦ୍ଧୋତି ଯୋଜନା। ଏକବାହଓସେନ ଓାତି ଏକାଯ ଘରପାଳିଇସଙ୍ଖାତାଯ ବାହାଯଓସେନ ଓା। ଓୀଥିଆଦୀସୁ ଚାତି ଓୀଥିବାହକୁଲେସୁ ଚ, ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ସଲାକାସୁ ଅସତି ଅସନ୍ତାସୂତି ଯୋଜନା। ଉଦ୍ଦିସିତ୍ଓାପୀତି ‘‘ଅସୁକଗାମସ୍ସ ସଲାକଭତ୍ତାନି ତୁଯ୍ହଂ ପାପୁଣନ୍ତୀ’’ତି ଗାମାଦୀନି ଉଦ୍ଦିସିତ୍ଓାପି।

ତମେଓତ୍ଥଂ ଓିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତେନ ହୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତେନାତି ସଲାକଦାଯକେନ ଭିକ୍ଖୁନା। ଗାହେତଦ୍ଧନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଓାରଗାମେତି ଅତିଦୂରତ୍ତା ଓାରେନ ଗନ୍ତଦ୍ଧେ ଗାମେ। ତତ୍ରାତି ତଂ ଗାମଂ।

ଅତିରେକଗାଓୁତେତି ଗାଓୁତତୋ ଅତିରେକେ ଠାନେ। ତଂଦିଓସନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ସଲାକଭତ୍ତଗହଣଦିଓସେ। ଯୋ ନ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ ନ ଦାତଦ୍ଧାତି ଯୋଜନା। ହୀତି ଯସ୍ମା। ତୀଣି ପନ ଦିଓସାନୀତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗଓଚନଂ। ତନ୍ତି ଓରିମଓାରଗାମସଲାକଂ। ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ ପନ କିନ୍ତି ଗାଳହଂ କାତଦ୍ଧନ୍ତି ଆହ ‘‘ସଟ୍ଠିତୋ ଓା ପଣ୍ଣାସତୋ ଓା ନ ପରିହାପେତଦ୍ଧ’’ନ୍ତି। ଓିହାରଓାରୋତି ଓିହାରସ୍ସ ରକ୍ଖନତ୍ଥାଯ ଓାରୋ। ଓିହାରଓାରିକସ୍ସାତି ଓିହାରଂ ଓାରେନ, ଓାରଂ ଗହେତ୍ଓା ଓା ରକ୍ଖତୀତି ଓିହାରଓାରିକୋ, ତସ୍ସ ଦାତଦ୍ଧାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଓିହାରଗୋପକାତି ଓିହାରଂ ଗୋପେନ୍ତୀତି ଓିହାରଗୋପକା। ଅଞ୍ଞତ୍ଥଓତ୍ତନ୍ତି ପସାଦଞ୍ଞତ୍ଥଓତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞେସୁ କୁଲେସୁ ଦାତଦ୍ଧାତି ଅଞ୍ଞେସଂ କୁଲାନଂ ଯାଗୁଆଦଯୋ ଦାତଦ୍ଧା।

ଓାରଂ ଗାହେତ୍ଓାତି ଅଞ୍ଞେହି ଓାରଂ ଗାହାପେତ୍ଓା। ନେସନ୍ତି ଓିହାରଓାରିକାନଂ। ସଲାକାତି ପକତିକତ୍ତାରଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ଓା ‘‘ଭଓନ୍ତୀ’’ତି ବହୁଓଚନଓସେନ ଓୁତ୍ତଂ। ଫାତିକମ୍ମମେଓାତି ଓିହାରରକ୍ଖନତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଘେନ ଦାତଦ୍ଧଫାତିକମ୍ମମେଓ। ଅଞ୍ଞମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଧେନ ନ କେଓଲଂ ଫାତିକମ୍ମମେଓ, ଅଞ୍ଞମ୍ପୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅତିରେକୌତ୍ତରିଭଙ୍ଗସ୍ସାତି ଅତିରେକଂ ଉତ୍ତରିଭଙ୍ଗମେତସ୍ସାତି ଅତିରେକୌତ୍ତରିଭଙ୍ଗଂ, ତସ୍ସ।

ସଲାକା ଲଦ୍ଧାତି ସଲାକା ଏଓ ଲଦ୍ଧା। ତଂଦିଓସନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ସଲାକଲଦ୍ଧଦିଓସେ। ଏକସ୍ସେଓାତି ଏକେକସ୍ସେଓ। ଓିଜଟେତ୍ଓାତି ତାନି ଦ୍ଓେ ତୀଣି ଏକଚାରିକଭତ୍ତାନି ଓିଜଟଂ ନିଗୁମ୍ବଂ କତ୍ଓା।

ଏକସମ୍ଭୋଗାତି ଏକତୋ ସମ୍ଭୋଗା। ଗାହେନ୍ତେନ ଦାତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମ୍ମୁଖୀଭୂତସ୍ସାତି ଉପଚାରସୀମାଯଂ ଠିତସ୍ସ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି, ପାପେତ୍ଓାତି ଯୋଜନା। ରସସଲାକନ୍ତି ଉଚ୍ଛୁସଲାକଂ। ‘‘ରସାଲସଲାକ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେଓତ୍ଥୋ। ଖୁଦ୍ଦକଓିହାରେ ଗାହେତଦ୍ଧଓିଧାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ଓା ମହାଆଓାସେ ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମହାଆଓାସେ’’ତିଆଦି।

‘‘ତକ୍କସଲାକମ୍ପି …ପେ… ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇଦଂ ଖୁଦ୍ଦକୱିହାରଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମହାଆୱାସେ’’ତିଆଦି। ଭେସଜ୍ଜାଦିସଲାକାୟୋତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଗନ୍ଧମାଲାସଲାକାୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଏତ୍ଥାତି ସଲାକାସୁ। ଅଗ୍ଗଭିକ୍ଖାମତ୍ତନ୍ତି ଅଗ୍ଗତୋ ଦାତବ୍ବଂ ଭିକ୍ଖାମତ୍ତଂ। ତାଦିସାନି ଭତ୍ତାନୀତି ଅଗ୍ଗଭିକ୍ଖାମତ୍ତସଭାୱାନି ଭତ୍ତାନି। ନୋ ଚେତି ତାଦିସାନି ଭତ୍ତାନି ବହୂନି ନୋ ଚେ ହୋନ୍ତି। ଲଦ୍ଧା ୱା ଅଲଦ୍ଧା ୱାତି ଲଭିତ୍ୱା ୱା ଅଲଭିତ୍ୱା ୱା।

ସଲାକାସୁ ଗାହିତାସୂତି ଅଞ୍ଞାସୁ ସଲାକାସୁ ଗାହିତାସୁ। ସମୀପେ ଠିତସ୍ସାତି ହତ୍ଥଂ ଅପସାରେତ୍ୱା ସମୀପେ ଠିତସ୍ସ। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ଅୟଂ ସଲାକାତି ‘‘ଅୟଂ ତସ୍ସ ସଲାକା’’ତି ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅଧମ୍ମିକାତି କତିକା ଅଧମ୍ମୟୁତ୍ତା। ଅନାଗତସ୍ସ ଦେଥାତି ଅନାଗତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସଲାକଂ ଦେଥ।

ସୋତି ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ, ୱଦେୟ୍ୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମୟା ମୟ୍ହଂ ପାପିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଗାମେ। ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟାଥ ଇତି ୱଦେୟ୍ୟ, ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ରେୱାତି ଅସନସାଲାୟମେୱ। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ଗାମେ। ୱିହାରଂ ଆନେତ୍ୱାତି ୱିହାରଂ ସଲାକଭତ୍ତଂ ଆନେତ୍ୱା। ସଲାକଗ୍ଗାହଣକାଲେତି ସଲାକାୟ ଭିକ୍ଖୂହି ଗାହାପନକାଲେ।

ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଦିସାଭାଗେ। ଅଞ୍ଞେନାତି ଅତ୍ତନା ଅଞ୍ଞେନ, ଲଦ୍ଧା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନ ପନାତି ଗମିକତୋ ଇତରେନ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଗମିକେ। ଉପଚାରସୀମଂ ଅନତିକ୍କନ୍ତେୟେୱାତି ଯୋଜନା।

ତତ୍ଥାତି ଛଡ୍ଡିତୱିହାରେ। ତେସୂତି ଆୱାସିକେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ, ଗତେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋୱାତି ଆଗନ୍ତୁକୋ ଏୱ। ଯୋ ପନ ଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ସଲାକଭତ୍ତଂ, ନ ପାପୁଣାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ପୁଞ୍ଛେନାତି ପୁଞ୍ଛସ୍ମା। ତା ଚ ଖୋ ପନାତି ସଲାକାୟୋ ପନ। ପଚ୍ଛିଂ ପନାତି ସଲାକପଚ୍ଛିଂ ପନ। ତତ୍ଥାତି ପଚ୍ଛିୟଂ। ଏତ୍ତୋୱାତି ଆକିରଣଟ୍ଠାନତୋୱ। ଏକନ୍ତି ଏକଂ ସଲାକଂ। ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସଲାକଦାୟକେନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ।

ଭିକ୍ଖୁ ଗତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱିହାରେ। ମହାଥେରୋପି ଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗତୱିହାରେ ଅଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱାୱ ଗୋଚରଗାମଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ପତ୍ତା ନ ଦାତବ୍ବାତି ଯୋଜନା। ୱିହାରଟ୍ଠକଂ ଭତ୍ତନ୍ତି ୱିହାରେ ଠିତଂ ଭତ୍ତଂ।

ପକ୍ଖିକଭତ୍ତାଦିକଥା

ଯନ୍ତି ଭତ୍ତଂ ଦିୟ୍ୟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଚାତୁଦ୍ଦସୀପଞ୍ଚଦ୍ଦସୀପଞ୍ଚମୀଅଟ୍ଠମୀତି ଅଭିଲକ୍ଖିତେସୂତି ଯୋଜନା। କମ୍ମପ୍ପସୁତେହୀତି କମ୍ମୂପଚୟେହି। ଇମେହି ପାଠେହି ପକ୍ଖେସୁ ଦାତବ୍ବଂ ପକ୍ଖିକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତନ୍ତି ପକ୍ଖିକଭତ୍ତଂ। ‘‘ହୋତୀ’’ତି ପଦେ ୱୁତ୍ତକତ୍ତା, ‘‘ଗାହେତ୍ୱା’’ତି ପଦେ ଧାତୁକମ୍ମଂ, ‘‘ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପଦେ ୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ। ସବ୍ବେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ। ଯେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ। ମନ୍ଦାତି ଅପ୍ପା। ତନ୍ତି ସଲାକଭତ୍ତଂ। ପଣୀତଂ ଦେନ୍ତୀତି ପଣୀତଂ କତ୍ୱା ଦେନ୍ତି। ଲୂଖଭତ୍ତନ୍ତି ଅସିନିଦ୍ଧଭତ୍ତଂ।

ଯଂ ଭତ୍ତଂ ଅତ୍ତନା ଭୁଞ୍ଜତି, ତଦେୱ ଦିୟ୍ୟତୀତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ଉପୋସଥେ ଦାତବ୍ବଂ ଉପୋସଥିକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଉପୋସଥେତି ଉପୋସଥଦିୱସେ। ଏତ୍ଥ ଚ ପଞ୍ଚଦସିୟଂ ସଚେ ଦାୟକା ‘‘ପକ୍ଖିକ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଦେନ୍ତି, ପକ୍ଖିକଂ ନାମ। ଅଥ ‘‘ଉପୋସଥିକ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଦେନ୍ତି, ଉପୋସଥିକଂ ନାମାତି ୱିସେସୋ। ପାଟିପଦେତି ପାଟିପଦଦିୱସେ। ଉପୋସଥକମ୍ମେନାତି ଉପୋସଥକମ୍ମେନ ହେତୁଭୂତେନ। ‘‘ପାଟିପଦେ ଦିୟ୍ୟନକଦାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ପାଟିପଦେ ଦାତବ୍ବଂ ପାଟିପଦିକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତମ୍ପି ଉଭୟନ୍ତି ଉପୋସଥିକପାଟିପଦିକୱସେନ ଉଭୟମ୍ପି ତଂ ଭତ୍ତଂ। ଇତି ଇମାନୀତି ଏତ୍ଥ ଇମସଦ୍ଦେନ ଇତିସଦ୍ଦସ୍ସ ଇମସଦ୍ଦତ୍ଥଭାୱୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। ସତ୍ତପି ଭତ୍ତାନୀତି ଇମସ୍ମିଂ ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକେ ଆଗତାନି ସଙ୍ଘଭତ୍ତାଦୀନି ସତ୍ତପି ଭତ୍ତାନି।

ଅପରାନିପି ଚତ୍ତାରି ଭତ୍ତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଚତୂସୁ ଭତ୍ତେସୁ। ‘‘ଆଗନ୍ତୁକାନଂ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଆଗନ୍ତୁକଭତ୍ତନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥୀମଜ୍ଝେଲୋପସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପନ ‘‘ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ ଆଭତ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଛଟ୍ଠୀମଜ୍ଝେଲୋପସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥାତି ଚତୂସୁ ଭତ୍ତେସୁ। ସବ୍ବେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ। ଏକୋ ଆଗନ୍ତୁକୋ ନିସୀଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାତି ପଠମଆଗନ୍ତୁକେନ।

ଯୋତି ଆଗନ୍ତୁକୋ। ଆଗନ୍ତ୍ୱାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ, ପଚ୍ଛା ପନ ପଗେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ‘‘ଆଗତଦିୱସେୟେୱା’’ତି ଇମିନା ନ ଦୁତିୟଦିୱସାଦୀସୁ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

କଣ୍ଟଚୀତି କିଞ୍ଚି ଠାନଂ। ତନ୍ତି ଆଗନ୍ତୁକଭତ୍ତଂ। ନିବନ୍ଧାପିତନ୍ତି ନିଚ୍ଚଂ ଠପିତଂ। ଅସନସାଲାଯନ୍ତି ଅନ୍ତୋଗାମେ ଅସନସାଲାଯଂ। ଅସତୀତି ଅସନ୍ତେସୁ।

ଆୱାସିକୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନ ଗମିକୋଯେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ଯଥା ଆଗନ୍ତୁକଭତ୍ତଂ ଦ୍ୱେ ୱା ତୀଣି ୱା ସତ୍ତ ୱା ଦିୱସାନି ଲବ୍ଭତି, ଏୱଂ ଇଦଂ ଗମିଯଭତ୍ତଂ ନ ଲବ୍ଭତୀତି ଯୋଜନା। ପନ୍ଥନ୍ତି ମଗ୍ଗଂ। ରୁନ୍ଧନ୍ତୀତି ପିଦହନ୍ତି। ଉଦକଂ ୱା ରୁନ୍ଧତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତେ ଉପଦ୍ଦୱେତି ଚୋରାଦଯୋ ଏତେ ଉପଦ୍ଦୱେ। ଓକ୍କୋଦ୍ୱାତି ଠପେତ୍ୱା।

ଏତସ୍ସାତି ମହାଗିଲାନସ୍ସ। ପୁନ ଏତସ୍ସାତି ଅନାଗତସ୍ସ ମହାଗିଲାନସ୍ସ। ସପ୍ପାଯଭୋଜନନ୍ତି ଗିଲାନାନଂ ସପ୍ପାଯଭୋଜନଂ। ମିସ୍ସକଯାଗୁନ୍ତି ନାନାତଣ୍ଡୁଲେ ମିସ୍ସେତ୍ୱା ପଚିତଂ ଯାଗୁଂ। ନ କୁପ୍ପତୀତି ନ ୱିକାରଂ କରୋତି।

ଇଦମ୍ପୀତି ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଭତ୍ତମ୍ପି। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ କୁଲେ। ଅସ୍ସାତି ଗିଲାନସ୍ସ। ଏୱଂ ଦିନ୍ନାନୀତି ଏୱଂ ୱତ୍ତମାନନଯେନ ଦିନ୍ନାନି ହୋନ୍ତି। ପିଣ୍ଡପାତିକାନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ‘‘ଭିକ୍ଖୁ’’ନ୍ତି କପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପିଣ୍ଡପାତିକାନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ‘‘ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି ଅକପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନ ୱଟ୍ଟତି।

ଅପରାନିପି ତୀଣି ଭତ୍ତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ତୀସୁ ଭତ୍ତେସୁ। ଧୁରଭତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଧୁରସଦ୍ଦସ୍ସ ଧୁୱସଦ୍ଦେନ ଅତ୍ଥତୋ ସଦିସତ୍ତା ନିଚ୍ଚଭତ୍ତୋତି ଆହ ‘‘ନିଚ୍ଚଭତ୍ତଂ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ତନ୍ତି ଧୁରଭତ୍ତଂ। ତତ୍ଥାତି ଦୁୱିଧେସୁ। ‘‘ସଙ୍ଘିକେ’’ତି ପାଠସେସୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ପୁଗ୍ଗଲିକେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ‘‘ସଙ୍ଘିକେ’’ତି ପଦଂ ଅପେକ୍ଖତି। ପଚ୍ଛାତି ପଠମଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୁଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱୁତ୍ତୱଚନତୋ, ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସ ୱା ପରଂ।

କୁଟିଂ କତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ ଭତ୍ତଂ କୁଟିଭତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କୁଟିଭତ୍ତଂ ନାମା’’ତିଆଦି। ଯନ୍ତି ଭତ୍ତଂ, ନିବନ୍ଧାପିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ସେନାସନୱାସିନୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଂ ପନାତି ଭତ୍ତଂ ପନ, ଦିନ୍ନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସେୱାତି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସେୱ। ତସ୍ମିନ୍ତି ପୁଗ୍ଗଲେ।

ୱାରେନ , ୱାରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱା ଦିନ୍ନଂ ଭତ୍ତଂ ୱାରଭତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱାରଭତ୍ତଂ ନାମା’’ତିଆଦି। ତମ୍ପୀତି ୱାରଭତ୍ତମ୍ପି। ନିଗମନୱସେନ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଇତି ଇମାନି ଚା’’ତିଆଦି।

ଅଟ୍ଠକଥାଯନ୍ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ, ୱୁତ୍ତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଚତୂସୁ ଭତ୍ତେସୁ। ୱିହାରେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭତ୍ତଂ ୱିହାରଭତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱିହାରଭତ୍ତଂ ନାମା’’ତିଆଦି। ତତ୍ରୁପ୍ପାଦଭତ୍ତନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଦିନ୍ନଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁଆଦୀହି ଉପ୍ପାଦଭତ୍ତଂ। ତନ୍ତି ୱିହାରଭତ୍ତଂ। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ, ପଟିଗ୍ଗହିଯମାନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ସମୂହୋ, ଅଟ୍ଠ ପରିମାଣାନି ଯସ୍ସାତି ୱା ଅଟ୍ଠକୋ, ତସ୍ସ ଦିନ୍ନଂ ଭତ୍ତଂ ଅଟ୍ଠକଭତ୍ତଂ। ଏୱଂ ଚତୁକ୍କଭତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି। ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦେମା’’ତିଆଦି। ମହାଭିସଙ୍ଖାରିକେନାତି ସଦ୍ଦିନୋନୀତାଦୀହି ମହନ୍ତୋ ଅଭିସଙ୍ଖାରୋ ମହାଭିସଙ୍ଖାରୋ, ସୋ ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ମହାଭିସଙ୍ଖାରିକୋ, ତେନ ଅତିରସକପୂୱେନ ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଥକେତ୍ୱା ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଗୂହିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ ଗୁଳ୍ହକଂ, ତମେୱ ଭତ୍ତଂ ଗୁଳ୍ହକଭତ୍ତନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ। ଏକଚ୍ଚେ ମନୁସ୍ସା ଦେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଭିକ୍ଖୁପରିଚ୍ଛେଦଜାନନତ୍ଥଂ ଗୁଳ୍ହଅକେ ଦେନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ଗୁଳ୍ହଅକେନ ଭିକ୍ଖୂ ଗଣେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ ଭତ୍ତଂ ଗୁଳ୍ହଅକଭତ୍ତନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ଚ ପୁରିମନଯେ ଳଅକାରେ ହକାରସଂଯୋଗୋ ଅତ୍ଥି, ପଚ୍ଛିମନଯେ ନତ୍ଥୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଗୁଳ୍ହଅପିଣ୍ଡଗଣନାଯ ଭିକ୍ଖୁଗଣନଂ ଜାନାତି। ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଚୀୱରଭାଜନୀଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସଦ୍ଧିଆଦୀସୁ ଭେସଜ୍ଜେସୁତି ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ, ‘‘ସଦ୍ଧିସ୍ସା’’ତି ପଦଂ ‘‘କୁମ୍ଭସତମ୍ପୀ’’ତି ପଦେ ନିସ୍ସିତସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ପଚ୍ଛାଆଗତାନଂ ଦାତବ୍ବମେୱାତି ଦୁତିଯଭାଗେ ଅଦାତବ୍ବେଯେୱ ପଚ୍ଛା ଆଗତାନଂ ଦାତବ୍ବମେୱ। ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନେଯେୱାତି ସଙ୍ଘେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନେୱ। ଭାଜନୀଯଭଣ୍ଡଂ ନାମ ଭାଜନଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସେୱ ପାପୁଣାତି, ନ ଅସମ୍ପତ୍ତସ୍ସ। ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନେ ଚ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସମ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନେଯେୱା’’ତି।

ଯଥାଠିତଂଯେୱାତି କିଞ୍ଚି ଅଭାଜେତ୍ୱା ଯଥାଠିତଂଯେୱ। ‘‘ଦୁଗ୍ଗହିତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତଦତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତଂ ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ସଙ୍ଘିକମେୱ ହୋତୀ’’ତି। ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱାତି ପରିଣାମେତ୍ୱା। ତମ୍ପୀତି ଥାଲକେ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିମ୍ପି। ଥିନନ୍ତି ଘନଭାୱେନ ତିଟ୍ଠତୀତି ଥିନଂ, ଘନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱୁତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦତୋତି ‘‘ଦସ ଭିକ୍ଖୂ, ଦସେୱ ଚ ସଦ୍ଧିକୁମ୍ଭା’’ତି ୱୁତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦତୋ।

ଗାଥାୟଂ ପାଠଇନ୍ତି ୱିନୟପାଠଇଂ। ଅଟ୍ଠକଥଞ୍ଞେୱାତି ତସ୍ସା ଅଟ୍ଠକଥଞ୍ଞେୱ। ୱିଚକ୍ଖଣୋତି ୱିୱିଧଂ ଅତ୍ଥଂ ଚକ୍ଖତି ପସ୍ସତୀତି ୱିଚକ୍ଖଣୋ। ଏୱନ୍ତି ଯଥାୱୁତ୍ତନୟେନ। ତତ୍ରାୟଂ ଯୋଜନା – ଏୱଂ ୱିଚକ୍ଖଣୋ ଭିକ୍ଖୁ ପାଠଇଂ, ଅଟ୍ଠକଥଞ୍ଞେୱ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତୋୱ ହୁତ୍ୱା ସଙ୍ଘିକେ ପଚ୍ଚୟେ ଭାଜୟେତି।

ଇତି ପଚ୍ଚୟଭାଜନୀୟକଥାୟ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଉପଡ୍ଢଭାଗୋତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଲଦ୍ଧଭାଗତୋ ଉପଡ୍ଢୋ ଭାଗୋ। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେୱ।

ଇତି ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାୟ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୭। ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ଛସକ୍ୟପବ୍ବଜ୍ଜାକଥା

୩୩୦। ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକେ ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତାତି ଏତ୍ଥ ଅଭିପୁବ୍ବୋ ଞାତସଦ୍ଦୋ ପାକଟତ୍ଥୋତି ଆହ ''ପାକଟା ପାକଟା''ତି। କାଠଉଦାୟିପ୍ପଭୂତୟୋତି କାଠଉଦାୟିଆଦୟୋ। ପରିୱାରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦସ ଦୂତା ଚ ଅଞ୍ଞେ ଚ ବହୂ ଜନା ସକ୍ୟକୁମାରା ନାମାତି ଯୋଜନା। ଅମ୍ହେସୂତି ସକ୍ୟକୁଲସଙ୍ଖାତେସୁ ଅମ୍ହେସୁ, ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ। ଇମିନା ପାଠସେସଂ ଦସ୍ସେତି। ''କୁଲତୋ''ତି ଇମିନା ''କୁଲା''ତି ଏତ୍ଥ ନିସ୍ସକ୍କତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଘରାୱାସତ୍ଥନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଘରେ ଆୱସନ୍ତାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ କିଚ୍ଚନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଘରାୱାସେ ଯ''ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯନ୍ତି ଯଂକିଞ୍ଚି। ଉଦକଂ ନିନ୍ନେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉଦକଂ ନୀହରିତ୍ୱା ନେତବ୍ବଂ ଅପନେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯଥା ଉଦକଂ ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ସୁସଂ ହୋତୀ''ତି। ସୁସନ୍ତି ସୁକ୍ଖଂ। ତିଣାନୀତି ସସ୍ସଦୂସକାନି ତିଣାନି। ''ଉଦ୍ଧରିତବ୍ବାନୀ''ତି ଇମିନା ନିଦ୍ଦାପେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଧୁଧାତୁୟା ପଯ୍ୟୋଚନଧଂସନତ୍ଥେ ଦସ୍ସେତି । ଭୁସାତି ସସ୍ସନାଠଅଦଣ୍ଡା, ତେହି ମିସ୍ସା ପଲାଲା ଭୁସିକା। ଓଫୁଣାପେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଫୁଣଧାତୁୟା ଅୱକିରଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅପନେତବ୍ବ''ନ୍ତି। ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ଘରାୱାସତ୍ଥେନ ଉପଜାନାତି ଏତ୍ଥ ଘରାୱାସତ୍ଥେନାତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ। ଉପଜାନାତି ଉପପୁବ୍ବୋ ପସଗ୍ଗୋ ଧାତ୍ୱତ୍ଥାନୁୱତ୍ତକୋ, ହିୱିଭତ୍ତି ଚ ଲୋପୋ ହୋତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ଘରାୱାସତ୍ଥଂ ଜାନାହୀ''ତି। ଅହନ୍ତି ଭଦ୍ଦିୟକୁମାରନାମକୋ ଅହଂ। ତୟାତି ଅନୁରୁଦ୍ଧକୁମାରନାମକେନ ତୟା। ''ସଦ୍ଧିଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ଇମିନା ପାଠସେସଂ ଦସ୍ସେତି। ସେସନ୍ତି ''ସଦ୍ଧିଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ୱଚନଂ।

୩୩୧ ।ନିପ୍ପାତିତାତି ଏତ୍ଥ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗମାପିତାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ନିକ୍ଖାମିତା''ତି। ମାନସ୍ସିନୋତି ଏତ୍ଥ ମାନଂ ସୟନ୍ତି ନିସ୍ସୟନ୍ତୀତି ମାନସ୍ସିନୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ମାନସ୍ସୟିନୋ''ତି।

୩୩୨ ।ୟସ୍ସନ୍ତରତୋ ନ ସନ୍ତି କୋପାତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତରସଦ୍ଦୋ ଚିତ୍ତୱାଚକୋ, ତୋପଚ୍ଚୟୋ ଚ ସତ୍ତମ୍ୟତ୍ଥୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୟସ୍ସ ଚିତ୍ତେ''ତି। କସ୍ମା କୋପା ନ ସନ୍ତୀତି ଆହ ''ତତିୟମଗ୍ଗେନ ସମୂହତତ୍ତା''ତି। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଦୋସସ୍ସ ସମୂହତତ୍ତା ୟସ୍ସ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଚିତ୍ତେ କୋପା ନ ସନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଇତି ଭୱାଭୱତଞ୍ଚ ୱୀତିୱତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୟସ୍ମା ପନା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ୟସ୍ମା ପନ ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ଯୋଜନା । ୱିଭୱୋତି ପାପଂ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନନୁ ପାଠଇୟଂ ''ୱିଭୱୋ''ତି ନତ୍ଥି, ''ଅଭୱୋ''ତି ଏୱ ଅତ୍ଥି, ଅଥ କସ୍ମା ''ୱିଭୱୋତି ଅଭୱୋ''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ୱିଭୱୋତି ଚ ଅଭୱୋତି ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଏକମେୱା''ତି। ଇମିନା ସଦ୍ଦତୋୟେୱ ନାନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ୟା ଏସା ଭୱାଭୱତା ୱୁଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ଅନେକପ୍ପକାରା''ତି ଇମିନା ଇତିସଦ୍ଦସ୍ସ ପକାରତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଚତୂହିପି ମଗ୍ଗେହି ୱୀତିୱତ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ଖୀଣାସୱସ୍ସ।

୩୩୩।ଅହିମେଖଲିକାତି ମେଖଲା ୱିୟ ମେଖଲିକା, ଅହିମେୱ ମେଖଲିକା ଅହିମେଖଲିକା। ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅହିଂ କଟିୟଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା''ତି।

୩୩୪।ସମ୍ମନ୍ନତୀତି ଏତ୍ଥ ''ସମ୍ମାନେତୀ''ତି ଚୁରାଦିଗଣିକଧାତୁୱସେନ ୱତ୍ତବ୍ବେ ଦିୱାଦିଗଣିକଧାତୁୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସମ୍ମାନେତୀ''ତି। ଅଚିନ୍ତେୟ୍ୟୋ ହି ପାଠଇନୟୋ। ସମ୍ମାନେତୀତି ସମ୍ମାନଂ କରୋତି। ୟନ୍ତି କମ୍ମଂ। ସୋତି ସତ୍ଥା। ଇମିନା ୟଂ ତୁମୋତି ଏତ୍ଥ ତୁମୋତି ରୁଳ୍ହୀସଦ୍ଦୋ ଇଧ ''ସୋ''ତି ସବ୍ବନାମସଦ୍ଦେନ ସଦିସତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି।

ପକାସନୀଯକମ୍ମାଦିକଥା

୩୩୬। ‘‘ଖେଠଅସଦିସା’’ତି ଇମିନା ମିଚ୍ଛାଜୀୱେନ ଉପ୍ପନ୍ନପଚ୍ଚଯାନଂ ସଦିସୂପଚାରେନ ଖେଠଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମା ଖେଠଆ ୱିଯାତି ଖେଠଓ, ମିଚ୍ଛାଜୀୱପଚ୍ଚଯା, ଖେଠଏ ଅସତି ଭକ୍ଖତି ଅଜ୍ଝୋହରତୀତି ଖେଠଆସକୋତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ଏତରହି ପାଠଇଯଂ, ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ‘‘ଖେଠଆପକସ୍ସା’’ତି ଓଟ୍ଠଜେନ ପଠମକ୍ଖରେନ ପାଠୋ ଅତ୍ଥି।

୩୪୦।ପତ୍ଥଦ୍ଧେନାତି ଏତ୍ଥ ଭୂସୋ ଥଦ୍ଧୋ ପତ୍ଥଦ୍ଧୋ, ବାଳ୍ହଥଦ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନିଚ୍ଚଲେନା’’ତି। ପୋତ୍ଥକରୂପସଦିସେନାତି ଏତ୍ଥ ପୋତ୍ଥକରୂପଂ ନାମ ୱତ୍ଥଦନ୍ତାଦିମଯଂ, ତେନ ସଦିସୋ ପୋତ୍ଥକରୂପସଦିସୋ, ତେନ।

୩୪୨।ରାଜଞ୍ଞାତକାନାମାତି ଏତ୍ଥ ରଞ୍ଞା ଜାନିଯନ୍ତି ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଗରୂ’’ତି ରାଜଞ୍ଞାତା, ତେୟେୱ ରାଜଞ୍ଞାତକାତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତଦତ୍ଥଂ ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ରାଜା ଅମ୍ହେ ଜାନାତୀ’’ତିଆଦି। ପହଟ୍ଟକଣ୍ଣୱାଲୋତି ପହଟ୍ଠୋ କଣ୍ଣୋ ଚ ୱାଲୋ ଚ ଏତସ୍ସାତି ପହଟ୍ଟକଣ୍ଣୱାଲୋ। ବନ୍ଧନିଚ୍ଚଲେତି ରଜ୍ଜୁୱଲ୍ଲୀହି ବନ୍ଧୋ ୱିଯ ନିଚ୍ଚଲେ, ପହଟ୍ଟକଣ୍ଣୱାଲେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘କତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ‘‘ଅଭିଧାୱୀ’’ତି ପଦେ କିରିଯାୱିସେସନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

ଦୁକ୍କଞ୍ଚି କୁଞ୍ଜର ନାଗମାସଦୋତି ଏତ୍ଥ କୁଞ୍ଜରସଦ୍ଦସ୍ସ ଆମନ୍ତନପଦଭାୱଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭୋ କୁଞ୍ଜରା’’ତି। ନାଗସଦ୍ଦସ୍ସ ଅହିନାଗହତ୍ଥିନାଗେସୁ ପୱତ୍ତନତୋ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ବୁଦ୍ଧନାଗ’’ନ୍ତି। ଆସଦୋତି ପଦସ୍ସ ଆକୋଧେନ ସଦନଂ ଉପଗମନଂ ଆସଦୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱଧକଚିତ୍ତେନ ଉପଗମନଂ ନାମା’’ତି। ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଏତରହି ଚ ଆଯତିଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖକାରଣଂ। ଦୁକ୍କଂ ହୀତି ହିସଦ୍ଦୋ ପଦପୂରଣମତ୍ତଂ, ଅଥ ୱା ଦୁକ୍ଖମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ବୁଦ୍ଧନାଗଂ ଘାତକସ୍ସା’’ତି ଇମିନା ନାଗଂ ହନତୀତି ନାଗହତୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ପଟିକୁଟିଯୋୱ ଓସକ୍କୀତି ଏତ୍ଥ ତଥାଗତସ୍ସ ପଟିମୁଖଂ କୁଟେନ ଗମନମେତସ୍ସାତି ପଟିକୁଟିଯୋ, ପଟିକୁଟିଯୋ ଏୱ ହୁତ୍ୱା ଓସକ୍କୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତଥାଗତାଭିମୁଖୋୟେୱ ପିଟ୍ଠିମେହି ପାଦେହି ଓସକ୍କୀ’’ତି। ‘‘ନ ଜାନାତୀ’’ତି ଇମିନା ଲକ୍ଖ ଦସ୍ସନଙ୍କେସୂତି ଧାତୁପାଠେସୁ (ପାଣିନୀ ୧୫୩୯ ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାଯଂ ୧୮ ଦକାରନ୍ତଧାତୁ) ୱୁତ୍ତେସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଇଧ ଦସ୍ସନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ନ ଲକ୍ଖିତବ୍ବୋତି ଅଞ୍ଞେହି ସମ୍ମୁରିସେହି ନ ଲକ୍ଖିତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଣ୍ୟପଚ୍ଚଯୋ କତ୍ତୁକମ୍ମେସୁ ହୋତି, ଯକାରସ୍ସ କକାରଂ କତ୍ୱା ଅଲକ୍କିକୋତି ୱୁତ୍ତଂ।

୩୪୩। ‘‘ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଭୋଜନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ତିକଭୋଜନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯୁପଚ୍ଚଯସ୍ସ କମ୍ମତ୍ଥଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତନ୍ତି ତିକଭୋଜନଂ। ଯଥାଧମ୍ମୋତି ‘‘ଗଣଭୋଜନେ ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି (ପାଚି। ୨୦୯) ୱୁତ୍ତାଯ ମାତିକାୱିଭଙ୍ଗପାଠଇଯା ଅନୁରୂପଂ । ପଞ୍ଚୱତ୍ଥୁଯାଚନକଥାତି ପଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୂନି ଯାଚନସ୍ସ କଥା। ଆଯୁକପ୍ପନ୍ତି ଅୱୀଚିମହାନିରଯେ ଆଯୁକପ୍ପଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅୱୀଚିମହାନିରଯେ ଆଯୁକପ୍ପୋ ନାମ ଏକୋ ଅନ୍ତରକପ୍ପୋତି ଜିନାଲଙ୍କାରଟୀକାଦୀସୁ (ମି। ପ। ୪।୧।୩; କଥା। ଅଟ୍ଠ। ୬୫୪-୬୫୭; ଇତିୱୁ। ଅଟ୍ଠ। ୧୮; ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ଚୂଳୱଗ୍ଗ ୩।୩୪୩; ଅ। ନି। ଟୀ। ୩।୬୬୨) ୱୁତ୍ତୋ। ‘‘ଏକୋ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟକପ୍ପୋ’’ତି ସମ୍ମୋହୱିନୋଦନାଦୀସୁ (ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୮୦୯; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୧୨୮; ୱି। ୱି। ଟୀ। ୧।୪୧୦; ୱଜିର। ଟୀ। ପାରାଜିକଣ୍ଡ ୪୧୦) ୱୁତ୍ତୋ। ସେଟ୍ଠଂ ପୁଞ୍ଞନ୍ତି ମହନ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞଂ। ଇମିନା ବ୍ରହଂ ପୁଞ୍ଞନ୍ତି ବ୍ରହସଦ୍ଦୋ ମହନ୍ତତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ବ୍ରହ ୱୁଦ୍ଧିଯନ୍ତି ଧାତୁପାଠେସୁ (ପାଣିନୀ ୭୩୫; ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାଯଂ ୧୬ ହକାରନ୍ତଧାତୁ) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ବ୍ରହସଦ୍ଦୋ ମହନ୍ତୱାଚକୋ ହୋତି। ବ୍ରହଧାତୁତୋ ଅପଚ୍ଚଯଂ କତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରହା’’ତିପି, ମପଚ୍ଚଯଂ କତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରହ୍ମା’’ତିପି ପାଠୋ ଅତ୍ଥି। ଆଯୁକପ୍ପମେୱାତି ସଗ୍ଗେସୁ ଆଯୁକପ୍ପମେୱ।

ସଙ୍ଘଭେଦକଥା

୩୪୪।ସୋତି ଦେୱଦତ୍ତୋ, ଗତୋ କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥେୱାତି ୱିହାରସୀମାଯମେୱ। ଆୱେଣିକନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘତୋ ଆୱେଣିକଂ।

୩୪୫।ଆଗିଲାଯତୀତି ଏତ୍ଥ ଆତ୍ୟୂପସଗ୍ଗୋ ଅଭିଭୱନତ୍ଥୋ, ଗିଲେଧାତୁ ବାଧନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ୱେଦନାଭିଭୂତା ବାଧତୀ’’ତି। ତନ୍ତି ପିଟ୍ଠିଂ। ପରସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଆଦିସିତ୍ୱା ଦେସଯତି ଏତାଯାତି ଆଦେସନା, ସା ଏୱ ପାଟିହାରିଯଂ ଆଦେସନାପାଟିହାରିଯଂ। ଅନୁସାସତି ଏତାଯାତି ଅନୁସାସନୀ, ଇମମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏୱମ୍ପି ତେ’’ତିଆଦି।

୩୪୬।ମମାନୁକୁବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନୁତ୍ୟୂପସଗ୍ଗୋ ଅନୁକିରିଯତ୍ଥୋ କରଧାତୁ ଅନ୍ତପଚ୍ଚଯୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତାଦିଗଣୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମମାନୁକିରିଯଂ କୁରୁମାନୋ’’ତି। ‘‘ଦୁକ୍ଖିତୋ’’ତି ଇମିନା କପଣୋତି ଏତ୍ଥ କପଧାତୁ ହିଂସନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ମହାୱରାହସ୍ସାତି ୱରାହସଦ୍ଦସ୍ସ ସୂକରତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ

ଆହ ‘‘ମହାନାଗସ୍ସା’’ତି। ‘‘ପଥୱି’’ନ୍ତି ଇମିନା ମହିଂ ୱିକୁଜ୍ଜତୋତି ଏହ୍ଭ ମହୀସଦ୍ଦସ୍ସ ଏୱଂନାମକଂ ମହାନଦିଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ‘‘ପଦାଲେନ୍ତସ୍ସା’’ତି ଇମିନା କରଧାତୁଯା ୱିତ୍ଥପସଗ୍ଗୱସେନ ପଦାଲନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଭିସଂଘସମାନସ୍ସାତି ଏହ୍ଭ ମାନସଦ୍ଦୋ କତ୍ୱତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଭିସଂ ଘସନ୍ତସ୍ସା’’ତି। ଘସନ୍ତସ୍ସାତି ଭକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ। ନଦୀନାମକଂ ତଂ ପୋକ୍ଖରଣିନ୍ତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ନଦୀସୁ ଜଗ୍ଗତୋତି ଏହ୍ଭ ନଦୀ ନାମ ପୋକ୍ଖରଣୀତି ଦସ୍ସେତି। ଜଗ୍ଗତୋତି ହତ୍ଥିଯୂଥଂ ପାଲେନ୍ତସ୍ସ।

୩୪୭। ‘‘ସୁତାତି ସୋତା’’ତି ଇମିନା ପାଠଇଯା ଦ୍ୱିଧାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ନିସ୍ସନ୍ଦେହୋ’’ତି ଇମିନା ଅସନ୍ଦିଦ୍ଧୋତି ଏହ୍ଭ ଦିହଧାତୁଂ ଦସ୍ସେତି, ଦିସଧାତୁଂ ନିୱତ୍ତେତି।

୩୫୦।ବୁଦ୍ଧସହସ୍ସେନପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ, ପଗେୱ ଏକେନ ବୁଦ୍ଧେନାତି ଦସ୍ସେତି।

‘‘ସତ୍ତୋ’’ତି ଇମିନା କୋଚିସଦ୍ଦସ୍ସ ପଧାନପଦଂ ଦସ୍ସେତି। ଅତ୍ଥୀତି ଆଖ୍ୟାତପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଠିତୋ’’ତି। ଦେୱଦତ୍ତୋତି ମେ ସୁତନ୍ତି ଏହ୍ଭ ‘‘ମେ’’ତି ପଦଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଭଗୱତା’’ତି। ତଦେୱାତି ସୁତମେୱ। ଇଦନ୍ତି ‘‘ଦେୱଦତ୍ତୋତି ମେ ସୁତ’’ନ୍ତି ୱଚନଂ। ଅନୁଚିନାତୀତି ଅନୁୱତ୍ତେତି। ‘‘ପତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଆସଜ୍ଜନନ୍ତି ଏହ୍ଭ ସଦଧାତୁଯା ଗତ୍ୟତ୍ଥଂ, କିରିଯାୱିସେସନଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ଅୱୀଚିନିରଯଂ ପତ୍ତୋତି ଏହ୍ଭ ଇଦାନି ନ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅୱୀଚିନିରଯଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି, ଆଯତିଂ ପନ ଅୱୀଚିନିରଯେ ଅୱସ୍ସମ୍ଭାୱିଯତ୍ତା ‘‘ଅୱୀଚିନିରଯଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଆସଂସାଯଂ ଅତୀତୱଚନ’’ନ୍ତି। ଆସଂସାଯନ୍ତି ଅୱସ୍ସମ୍ଭାୱିଯତ୍ଥେ। ଭେସ୍ମା ହି ଉଦଧୀ ମହାତି ଏହ୍ଭ ଭେସ୍ମାସଦ୍ଦୋ ଭଯାନକପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ଭଯାନକୋ’’ତି।

ଉପାଲିପଞ୍ହାକଥା

୩୫୧।ଏକତୋତି ଏହ୍ଭ ତୋପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସତ୍ତମ୍ୟତ୍ଥେ ପୱତ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଧମ୍ମୱାଦୀପକ୍ଖେ’’ତି। ‘‘ଅନୁନଯନ୍ତୋ’’ତି ଇମିନା ଅନୁସ୍ସାୱେତୀତି ଏହ୍ଭ ଅନୁସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅନୁନଯନ୍ତୋତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ନଯନ୍ତୋ। ସାୱନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ନ ତୁମ୍ହାକଂଯେୱା’’ତିଆଦି। ଅଯଂ ଅଧମ୍ମୋ ୱା ଅଯଂ ଅୱିନଯୋ ୱା ଇଦଂ ଅସତ୍ଥୁସାସନଂ ୱା ଯଦି ଭୱେଯ୍ୟାତି ଯୋଜନା। ‘‘ବୋଧେତୀ’’ତି ଇମିନା ସାୱେତୀତି ଏହ୍ଭ ସୁଧାତୁଯା ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅନୁସ୍ସାୱେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ‘‘ଅନୁସ୍ସାୱେତି, ସଲାକଂ ଗାହେତୀ’’ତି ଏହ୍ଭ ଅନୁସ୍ସାୱନକିରିଯା ପୁବ୍ବଭାଗେ ପୱତ୍ତା, ସଲାକଗ୍ଗାହକିରିଯା ପଚ୍ଛାଭାଗେତି ଦସ୍ସେତି।

ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକେନ ଅନୁସ୍ସାୱନସଲାକଗ୍ଗାହମତ୍ତେନ। ନ ପନ ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ଅନୁସ୍ସାୱେତ୍ୱା ସଲାକଂ ଗାହେତ୍ୱା ଆୱେଣିକଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମେ କତେଯେୱ ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଏହ୍ଭ ଠତ୍ୱା କସ୍ସଚି ଚୋଦକସ୍ସ ଅନୁଯୋଗୋ ସିଯାତି ଯୋଜନା। କିନ୍ତି ସିଯାତି ଆହ ‘‘ଏୱଂ ଦେୱଦତ୍ତୋ’’ତିଆଦି। ତହ୍ଭ ଏୱନ୍ତି ପକତତ୍ତେ ସଙ୍ଘେ ଭିନ୍ଦେ ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କଥନ୍ତି କେନାକାରେନ। ପୁନ କଥନ୍ତି କସ୍ମା କାରଣା। ରଞ୍ଞୋତି ଅଜାତସତ୍ତୁରଞ୍ଞୋ, କାରିତକମ୍ମଂ। ‘‘ଘାତାପିତତ୍ତା’’ତି ବିମ୍ବିସାରରାଜାନଂ ଘାତାପିତତ୍ତା। ତହ୍ଭାତି ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଖୋ ଉପାଲୀ’’ତିଆଦିୱଚନେ, ଠତ୍ୱା ପରିହାରଂ ୱଦାମାତି ଯୋଜନା। ୱିରଦ୍ଧତ୍ତାତି ୱିରାଧିତତ୍ତା। ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତେନ ହୀ’’ତିଆଦି। ତହ୍ଭ ତେନ ହୀତି ଉଯ୍ୟୋଜନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଏୱଞ୍ହୀତି ଏୱମେୱ। ତସ୍ସାତି ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ। କୁମାରୋ ପନାତି ଅଜାତସତ୍ତୁକୁମାରୋ ପନ, କତମତ୍ତେଯେୱ ନ ୱୁତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ସଙ୍ଘଭେଦତୋ ପୁବ୍ବେ ରୁହିତୁପ୍ପାଦକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସାପି ପଚ୍ଛା ଅଭବ୍ବଭାୱୋ ରୋପିତୋ, ତସ୍ମା।

ଭେଦକରୱତ୍ଥୂସୁ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଧମ୍ମାଧମ୍ମାଦୀନଂ ସୁତ୍ତନ୍ତୱିନଯପରିଯାଯେନ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନା’’ତିଆଦି। ତହ୍ଭ ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନାତି ସୁତ୍ତନ୍ତଦେସନାଯ, ସୁତ୍ତନ୍ତଦେସନାନଯତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଥାତି ତତୋ ଅଞ୍ଞଥା।

ତହ୍ଭାତି ଦ୍ୱୀସୁ ଧମ୍ମାଧମ୍ମେସୁ। ଏୱଂ ଅମ୍ହାକନ୍ତି ଏୱଂ କରିଯମାନେ ଅମ୍ହାକଂ। ଏୱଂ ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମାଧମ୍ମାନଂ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ୱିନଯପରିଯାଯେନ ତେସଂ ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱିନଯପରିଯାଯେନ ପନା’’ତିଆଦି। ଭୂତେନ ୱତ୍ଥୁନା କାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏୱଂ ‘‘ଅଭୂତେନ ୱତ୍ଥୁନା’’ତି ଏହ୍ଭାପି।

ଏୱଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପରିଯାଯାନଂ ୱସେନ ଧମ୍ମାଧମ୍ମଦୁକସ୍ସ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ୱିନଯାୱିନଯଦୁକସ୍ସ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ

‘‘ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନା’’ତିଆଦି । ତତ୍ଥ ସୁତ୍ତନ୍ତନଯେନ ରାଗାଦଯୋ ୱିନେତୀତି ୱିନଯୋ, ୱିନଯନଯେନ କାଯଂ ୱାଚଂ ୱିନେତୀତି ୱିନଯୋତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପରିଯାଯାନଂ ୱସେନ ୱିନଯାୱିନଯଦୁକସ୍ସ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଭାସିତାଭାସିତଦୁକସ୍ସ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ’’ତି ଇଦଂ ୱଚନଂ ତଥାଗତେନ ଭାସିତଂ ଲପିତନ୍ତି ଯୋଜନା।

ଏୱଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପରିଯାଯାନଂ ୱସେନ ଭାସିତାଭାସିତଦୁକସ୍ସ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଆଚିଣ୍ଣାନାଚିଣ୍ଣଦୁକସ୍ସ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନ ଦେୱସିକ’’ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ଦେୱସିକ’’ନ୍ତି ପଦଂ ‘‘ସମାପଜ୍ଜନଂ, ୱୋଲୋକନ’’ନ୍ତି ତୀସୁପେୱ ପଦେସୁ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନାତି କାରଣୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନ। କାରଣଞ୍ହି ଅରତି ଫଲଂ ଏତସ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଅତ୍ଥସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତି ଅତ୍ଥୁପ୍ପତ୍ତି, ସାଯେୱ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତି ଥକାରସ୍ସ ଟ୍ଠକାରଂ କତ୍ୱା, ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯା ୱସୋ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିୱସୋ, ତେନ। ଇଦଂ ପଦଂ ‘‘ସୁତ୍ତନ୍ତଦେସନା ଜାତକକଥା’’ତି ଦ୍ୱୀହିପି ପଦେହି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଇଦନ୍ତି ଫଲସମାପତ୍ତିସମାପଜ୍ଜନାଦି। ଆଚିଣ୍ଣନ୍ତି ଆ ବନ୍ଧିତଂ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱା ଉପଚିତଂ ୱଡ୍ଢିତଂ, ପଗୁଣଂ ୱା। ଚାରିଯପକ୍କମନନ୍ତି ଚାରିଯତ୍ଥଂ ପକ୍କମନଂ।

ଏୱଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପରିଯାଯାନଂ ୱସେନ ଆଚିଣ୍ଣାନାଚିଣ୍ଣଦୁକସ୍ସ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପଞ୍ଞତ୍ତଦୁକସ୍ସ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା’’ତିଆଦି। ତଂ ଭାସିତାଭାସିତଦୁକସଦିସମେୱ। ଏୱଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୁତ୍ତନ୍ତୱିନଯପରିଯାଯାନଂ ୱସେନ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଦୁକାନଂ ୱିସେସୋ ଦସ୍ସିତୋ।

ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିଦୁକେ ‘‘ନ ମୋଚନାଧିପ୍ପାଯସ୍ସା’’ତି ପାଠସ୍ସ ଅନନ୍ତରେ ପଚ୍ଛିମୱାକ୍ଯେ ଠିତୋ ଆଦିସଦ୍ଦୋ ଆନେତବ୍ବୋ। ଇତି ଆଦିନା ନଯେନାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ଇଦଂ ପଦଂ ପଚ୍ଛିମୱାକ୍ଯେପି ଅନୁୱତ୍ତେତବ୍ବଂ।

ଲହୁକଗରୁକଦୁକେ ପଞ୍ଚାପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧାତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯପାଚିତ୍ତିଯପାଟିଦେସନୀଯଦୁକ୍କଟଦୁବ୍ଭାସିତୱସେନ ପଞ୍ଚ ଆପତ୍ତିରାସଯୋ। ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧାତି ପାରାଜିକସଙ୍ଘାଦିସେସୱସେନ ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିରାସଯୋ।

ସାୱସେସାନାୱସେସଦୁକେ ଛ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧାତି ପାରାଜିକାପତ୍ତିତୋ ଅୱସେସା ଛ ଆପତ୍ତିରାସଯୋ।

ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଦୁକେ ଲହୁକଗରୁକଦୁକସଦିସମେୱ। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ଗରୁକାପତ୍ତି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲା ନାମ , ଲହୁକାପତ୍ତି ଅଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲା ନାମାତି ଏୱଂ ୱିନଯପରିଯାଯୱସେନେୱ ଚତୁନ୍ନଂ ଦୁକାନଂ ୱିସେସୋ ଦସ୍ସିତୋ।

ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଅଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋତି ଦୀପେନ୍ତୀ’’ତିଆଦିୱଚନେ। ଚତୁନ୍ନଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମାନନ୍ତି ଅପଲୋକନାଦିୱସେନ ଚତୁନ୍ନଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମାନଂ। କରୋନ୍ତେହି ହେତୁଭୂତେହି, ହେତ୍ୱତ୍ଥେ ଚେତଂ କରଣୱଚନଂ।

ତତ୍ଥାତି ‘‘ତେ ଇମେହୀ’’ତିଆଦିୱଚନେ। ଅପକସ୍ସନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ କସଧାତୁସ୍ସ ଗତ୍ୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପରିସଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତୀ’’ତି। ୱିଜଟେନ୍ତୀତି ୱିଜଟଂ କରୋନ୍ତି, ୱିସୁଂ କରୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକମନ୍ତଂ ଉସ୍ସାଦେନ୍ତୀତି ଏକସ୍ମିଂ ଅନ୍ତେ ଉସ୍ସଦଂ କରୋନ୍ତି। ଅୱପକସ୍ସନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଉପସଗ୍ଗାନଂ ୱସେନ ଅତିୱିଯତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଅତି ୱିଯ ଆକଡ୍ଢନ୍ତୀ’’ତି। ଅତିୱିଯତ୍ଥଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଥା ୱିସଂସଟ୍ଠାୱ ହୋନ୍ତି, ଏୱଂ କରୋନ୍ତୀ’’ତି। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ କରିଯମାନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ୱିସୁ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଆୱେଣିସଦ୍ଦୋ ‘‘ୱିସୁ’’ନ୍ତିଅତ୍ଥୱାଚକୋ ଅନିପ୍ଫନ୍ନପାଟିପଦିକୋତି ଦସ୍ସେତି। ୱତ୍ଥୁସୂତି ଭେଦକରୱତ୍ଥୂସୁ। ଇମଂ ଗଣ୍ହଥାତି ଇମଂ ୱାଦଂ ଗଣ୍ହଥ। ୱିସୁନ୍ତି ଆୱେଣିଂ। ଇମସ୍ମିଂ ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ପରିୱାରପାଠଇଯା ସଂସନ୍ଦେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପରିୱାରେ ପନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚହି ଆକାରେହୀତି ‘‘କମ୍ମେନ ଉଦ୍ଦେସେନ ୱୋହରନ୍ତୋ ଅନୁସ୍ସାୱନେନ ସଲାକଗ୍ଗାହେନା’’ତି (ପରି। ୪୫୮) ଏୱଂ ପଞ୍ଚହି କାରଣେହି। ତସ୍ମାତି ପରିୱାରେ ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକେ, ୱୁତ୍ତେନ ଇମିନା ସଙ୍ଘଭେଦଲକ୍ଖଣେନାତି ଯୋଜନା। ‘‘ଅତ୍ଥତୋ ନାନାକରଣଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଇମିନା ସଦ୍ଦତୋ ନାନାକରଣଂ ଅତ୍ଥୀତି ଦୀପେତି। ଅସ୍ସାତି ସଙ୍ଘଭେଦଲକ୍ଖଣସ୍ସ। ତଂ ପନ ନାନାକରଣାଭାୱନ୍ତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥେୱାତି ପରିୱାରେ ଏୱ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୮। ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୧। ଆଗନ୍ତୁକୱତ୍ତକଥା

୩୫୭। ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକେ ଆରାମନ୍ତି ଉପଚାରସୀମଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଉପଚାରସୀମସମୀପ’’ନ୍ତି। ‘‘ଗହେତ୍ୱା’’ତି ପଦସ୍ସ ‘‘ଉପାହନା’’ତି କମ୍ମଂ ପାକଟଂ, କରଣଂ ପନ ଅପାକଟଂ। ତସ୍ମା କରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉପାହନଦଣ୍ଡକେନ ଗହେତ୍ୱା’’ତି। ଇମିନା ‘‘ହତ୍ଥେନା’’ତି କରଣଂ ନିୱତ୍ତେତି। ପଟିକ୍କମନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ପୱିସନ୍ତୀତି ଚ ଅପକ୍କମନ୍ତୀତି ଚ ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସନ୍ନିପତନ୍ତୀ’’ତି। ଉପାହନା…ପେ… ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବା’’ତି ପଦସ୍ସ ସହ କମ୍ମେନ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କତରସ୍ମିଂ ଠାନେ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘କତରସ୍ମିଂ…ପେ… ଚୋଠଅକ’’ନ୍ତି ଇମିନା ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଆୱାସିକା ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ଇମିନା କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ପଞ୍ଚରିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇମିନା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଜଧାତୁୟା ଚଜନତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ଗୋଚରୋ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ଗୋଚରସଦ୍ଦୋ ଭିକ୍ଖାଚାରସଦ୍ଦେନ ଅତ୍ଥତୋ ଏକନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖାଚାରୋ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ’’ତି। ଭିକ୍ଖାୟ ଚରନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଭିକ୍ଖାଚାରୋ, ଗୋଚରଗାମୋ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଗାମେ। ‘‘କି’’ନ୍ତିଆଦିନା ପାନୀୟଂ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତିଆଦୀସୁ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେତି। କଂ କାଲନ୍ତି କସ୍ମିଂ କାଲେ।

ବହି ନିକ୍ଖମନ୍ତସ୍ସାତି ୱିହାରତୋ ବହି ନିକ୍ଖମନ୍ତସ୍ସ। ନିଲ୍ଲୋକେତବ୍ବୋତି ଓଲୋକେତବ୍ବୋ। ‘‘ଯଦି ସକ୍କୋତୀ’’ତି ଇମିନା ସଚେ ଉସ୍ସହତୀତି ଏତ୍ଥ ସଚେସଦ୍ଦୋ ଯଦିପରିୟାୟୋ, ଉସ୍ସହତିସଦ୍ଦୋ ସକ୍କୋତି ପରିୟାୟୋତି ଦସ୍ସେତି। ସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ୱିହାରସୋଧନୱତ୍ତେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨। ଆୱାସିକୱତ୍ତକଥା

୩୫୯। ଆୱାସିକୱତ୍ତେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ସଙ୍ଗଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ୱୁଡ୍ଢତରସ୍ସ ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ। ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ’’ତିଆଦିନା ସଚେ ବାଲୋ ‘‘ସମ୍ମଜ୍ଜାହି ତାୱ ଚେତିୟଙ୍ଗଣ’’ନ୍ତି ନ ୱଦତି, ସମ୍ମଜ୍ଜନିଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱତ୍ତମେୱ କାତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଭେସଜ୍ଜମେୱ କାତବ୍ବନ୍ତି ସହାୱଧାରଣେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ବାଲୋ ‘‘କରୋହି ତାୱ ଭେସଜ୍ଜ’’ନ୍ତି ଅୱଦନ୍ତୋପି ଭେସଜ୍ଜମେୱ କାତବ୍ବଂ। ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ ହୀ’’ତିଆଦିନା ପନ ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ୱତ୍ତଭାୱମତ୍ତମେୱ ଦସ୍ସେତି। ପାଠଇମୁତ୍ତକୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅପିଚା’’ତିଆଦି। ବୀଜନେନାତି ବୀଜନିୟା। ‘‘ବୀଜନ’’ନ୍ତି ହି ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗୋ, ‘‘ବୀଜନୀ’’ତି ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୋ। ‘‘ବୀଜିତବ୍ବୋ’’ତି ଚ ‘‘ବୀଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଚ ଇମିନା ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନେନ ବୀଜୟତି ଅନେନାତି ବୀଜନଂ, ବୀଜୟତି ଏତାୟାତି ବୀଜନୀତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ଅସ୍ସାତି ୱୁଡ୍ଢତରଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ। ମକ୍ଖେତବ୍ବାତି ଅଞ୍ଜେତବ୍ବା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତ୍ଥାତି ଉପାହନପୁଞ୍ଛନେ। କତ୍ଥାତି କସ୍ମିଂ ୱିହାରେ। ପୁଚ୍ଛିତେନ ଆୱାସିକେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

‘‘ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ…ପେ… ନ ଲଭତୀ’’ତି ଇମିନା ଅତ୍ତାନଂ ସନ୍ଧାୟ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ୱତ୍ତଂ ଅକାତୁଂ ନ ଲଭତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୩। ଗମିକୱତ୍ତକଥା

୩୬୦। ଗମିକୱତ୍ତେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକେ। ତଂ ସଙ୍ଗଂ ପଟିସାମେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯତ୍ଥ ଯେସୁ ପାସାଣପିଟ୍ଠିପାସାଣତ୍ଥମ୍ଭେସୁ ଉପଚିକା ନାରୋହନ୍ତି, ତସ୍ମିଂ ପାସାଣପିଟ୍ଠିୟଂ ୱା ତେସୁ ପାସାଣତ୍ଥମ୍ଭେସୁ ୱା ଯଂ କତସେନାସନଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଅନାପୁଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସାପି ଅନାପତ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଚତୂସୁ ପାସାଣେସୂତିଆଦି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ଉପଚିକାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଟ୍ଠାନେ କତେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅୟନ୍ତି ଆନିସଂସୋ। ଓୱସ୍ସକଗେହେ ପନ ଠପିତାନଂ ମଞ୍ଚପୀଠାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୪। ଅନୁମୋଦନୱତ୍ତକଥା

୩୬୨।ଇଦ୍ଧଂ ଅହୋସୀତି ଏତ୍ଥ ଇଧଧାତୁୟା ୱଡ୍ଢନତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସମ୍ପନ୍ନଂ ଅହୋସୀ’’ତି। ସଙ୍ଘତ୍ଥେରେ ନିସିନ୍ନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନୁଥେରେ ଅନୁମୋଦନତ୍ଥାୟ ନିସିନ୍ନେତି ଯୋଜନା। ସଙ୍ଘତ୍ଥେରେନ ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠେପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନୁମୋଦକୋ ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନୁ ପୁନପ୍ପୁନଂ, ପଚ୍ଛା ୱା ଦାୟକେ ଧମ୍ମକଥାୟ ମୋଦେତୀତି ଅନୁମୋଦକୋ। ‘‘ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ସଚେ ୱଦତି ଅନୁମୋଦକୋତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ଅନୁମୋଦକସ୍ସ। ମନୁସ୍ସା କାରେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଏକେନା’’ତି ପଦଂ ‘‘କାରେନ୍ତୀ’’ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ତସ୍ସାତି କାରିତଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ଅନୁମୋଦନତୋତି ଅନୁମୋଦନକାରଣା। ଉପନିସିନ୍ନକଥାତି ଉପସମୀପେ ନିସିନ୍ନାନଂ କଥୀୟତି ଏତାୟାତି ଉପନିସିନ୍ନକଥା। ଅନୁମୋଦନାୟାତି ଅନୁମୋଦନତ୍ଥାୟ। ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠୋୱାତି ସୟଂ ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ଏୱ। ଏତ୍ଥାତି ଅନୁମୋଦନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ। ‘‘ସଞ୍ଜାତୱଚ୍ଚୋ’’ତି ଇମିନା ୱଚ୍ଚୋ ସଞ୍ଜାତୋ ଇମସ୍ସାତି ୱଚ୍ଚିତୋତି କତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତତ୍ଥେ ଇତ ପଚ୍ଚୟୋତି

ଦସ୍ସେତି।

୫। ଭତ୍ତଗ୍ଗବତ୍ତକଥା

୩୬୪।ଭତ୍ତଗ୍ଗବତ୍ତେତି ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଭତ୍ତଗ୍ଗଂ, ପରିୱିସନଟ୍ଠାନଂ। ତସ୍ମିଂ କତ୍ତବ୍ବଂ ୱତ୍ତଂ ଭତ୍ତଗ୍ଗୱତ୍ତଂ, ତସ୍ମିଂ ଭତ୍ତଗ୍ଗୱତ୍ତେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିୱିସନଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଯତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ସପୁତ୍ତଦାରା ଆୱସିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଭୋଜେନ୍ତି। ''ଅତିଅଲ୍ଲୀୟିତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ଅନୁପଖଜ୍ଜାତି ଏତ୍ଥ ଖଦଧାତୁସ୍ସ ହିଂସନଂ ନାମ ଅତିଅଲ୍ଲୀୟନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଆସନେସୁ ସତୀତି ଆସନେସୁ ସନ୍ତେସୁ। ନିସୀଦନ୍ତସ୍ସ ନୱକସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆପଜ୍ଜତୀତି ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଆପୁଚ୍ଛିତେ ଅନନୁଜାନନ୍ତୋ ଥେରୋ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଯୋଜନା। ସଙ୍ଘାଟିନ୍ତି ପାରୁତସଙ୍ଘାଟିଂ।

ପତ୍ତଧୋୱନୋଦକନ୍ତି ଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥାୟ ପତ୍ତାନଂ ଧୋୱନୋଦକଂ। ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ହତ୍ଥେନ ଗହେତବ୍ବଂ।

ଯଥା ଗଣ୍ହିୟମାନେତି ଯୋଜନା। ମତ୍ତାୟାତି ପମାଣାୟ। ସବ୍ୟଞ୍ଜନାଦୀସୁ ଏୱାତି ଏୱସଦ୍ଦୋ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବୋ। ସବ୍ୟଞ୍ଜନାଦୀସୂତି ସବ୍ୟଞ୍ଜନେତି ଓଭତ୍ତୋଉରିଭଙ୍ଗେସୁ, ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ। ଯନ୍ତି ସବ୍ୟଞ୍ଜନାଦିକଂ। ଅପ୍ପହୋତୀତି ସବ୍ବେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ନପ୍ପହୋତି। ତନ୍ତି ସବ୍ୟଞ୍ଜନାଦିକଂ, ସମ୍ପାଦେହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତାଦିସଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନାଦିକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଯଂ ଭତ୍ତଗ୍ଗନ୍ତି ଯୋଜନା। ହତ୍ଥଧୋୱନୋଦକନ୍ତି ଭୁତ୍ତାୱୀନଂ ହତ୍ଥସ୍ସ ଧୋୱନୋଦକଂ। ଅନ୍ତରାତି ଭୋଜନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ। ପିପାସିତେନାତି ପିୱିତୁଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ। ଗଲେତି କଣ୍ଠେ।

ନିୱତ୍ତନ୍ତେନାତି ଏତ୍ଥ କସ୍ମା ଠାନା ନିୱତ୍ତନ୍ତେନାତି ଆହ ''ଭତ୍ତଗ୍ଗତୋ''ତି। କଥଂ କେନାକାରେନ ନିୱତ୍ତିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। କସ୍ମା ନୱକେହି ଭିକ୍ଖୂହି ପଠମତରଂ ନିୱତ୍ତିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ''ସମ୍ବାଧେସୁ ହୀ''ତିଆଦି। ନିକ୍ଖମନୋକାସୋତି ପଠମତରଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋକାସୋ। ପଟିପାଟିୟାତି ୱୁଡ୍ଢପଟିପାଟିୟା। ଧୁରେତି ଗେହଦ୍ୱାରସ୍ସ ସମୀପେ। ଧୁରସଦ୍ଦୋ ହି ଇଧ ସମୀପୱାଚକୋ। ନୱକା ଅନ୍ତୋଗେହେ ଚେ ନିସିନ୍ନା ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଅନ୍ତରେନାତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିୱରେନ, ମଜ୍ଝେନ ୱା। ୱିରଠଆୟାତି ତନୁକାୟ।

୬। ପିଣ୍ଡଚାରିକୱତ୍ତକଥା

୩୬୬। ପିଣ୍ଡଚାରିକୱତ୍ତେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। କମ୍ମନ୍ତଂ ୱା ଗହେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଞ୍ଚାତି ଯଞ୍ଚ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ଥୁଂ, ଗହେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କରୋନ୍ତୀ ଠିତା ୱାତି କରୋନ୍ତୀ ହୁତ୍ୱା ଠିତା ୱା। ତନ୍ତି କମ୍ମଂ। ନ ଚ ଭିକ୍ଖାଦାୟିକାୟାତି ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୱସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଇତ୍ଥିୟା ଏୱ ମୁଖଂ ନ ଉଲ୍ଲୋକେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ''ଇତ୍ଥୀ ୱା ହୋତୁ''ତିଆଦି। ''ଭିକ୍ଖାଦାନସମୟେ''ତି ଇମିନା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ସମୟେ ଓଲୋକେନ୍ତୋପି ନତ୍ଥି ଦୋସୋତି ଦସ୍ସେତି। ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ ଭିକ୍ଖାୟ ଦଦମାନାୟ ସବ୍ବକାଲମ୍ପି ନ ଓଲୋକେତବ୍ବନ୍ତି ଅନିଚ୍ଛିତତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପତି।

୭। ଆରଞ୍ଞିକୱତ୍ତକଥା

୩୬୮। ଆରଞ୍ଞିକୱତ୍ତେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ସେନାସନା ଓତରିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅରଞ୍ଞେ ରୁକ୍ଖମୂଲାଦୀସୁ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ୱିହାରାଭାୱତୋ ସେନାସନଂ ନାମ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ୱସନଟ୍ଠାନତୋ ନିକ୍ଖମିତବ୍ବ''ନ୍ତି।

ପତ୍ତଂ ଥୱିକାୟ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ କଥଂ ପତ୍ତୋ ଥୱିକାୟ ପକ୍ଖିପିତବ୍ବୋତି ଆହ ''ସଚେ ବହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପତ୍ତୋ ପକ୍ଖିପିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଧୋୱିତ୍ୱା କତ୍ୱାତି ପଦେସୁ ''ପତ୍ତଂ ୱୋଦକ''ନ୍ତି ୱିଭତ୍ତିପରିଣାମଂ କତ୍ୱା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ତମ୍ପୀତି ୱେଠଉନାଠଇକମ୍ପି। ସମୀପେତି ଆରଞ୍ଞକସ୍ସ ସେନାସନସ୍ସ ସମୀପେ। ଯଥା ଚ ଆରଞ୍ଞକସ୍ସ ଅରଣିସହିତଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ କନ୍ତାରଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସାପି ଅରଣିସହିତଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ଗଣୱାସିନୋତି ଗଣେନ ସହ ୱାସିନୋ, ଆରଞ୍ଞକସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାତି ଅରଣିସହିତେନ। ''ନକ୍ଖତ୍ତାନେୱ ନକ୍ଖତ୍ତପଦାନୀ''ତି ଇମିନା ଅସ୍ସୟୁଜାଦିନକ୍ଖତ୍ତାନେୱ (ଅଭିଧାନପ୍ପଦୀପିକାୟଂ ୫୮-୬୦ ଗାଥାସୁ) ଦିସାଭାଗଜାନନସ୍ସ, ଚ ସମୟଜାନନସ୍ସ ଚ କାରଣତ୍ତା ନକ୍ଖତ୍ତପଦାନି ନାମାତି ଦସ୍ସେତି।

୮। ସେନାସନୱତ୍ତକଥା

୩୬୯। ସେନାସନଓ୍ୱେ ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଦ୍ୱାରଂ ନାମାତି ମହାଦ୍ୱାରଂ। ମହାଓ୍ୱଠଅଞ୍ଜନ୍ତି ମହନ୍ତେହି ଜନେହି ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥାତି ଦ୍ୱାରେ। ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାଓ୍ୱାତି ଓ୍ୱୁଡ୍ଢଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାଓ୍ୱ, ସଭାଗସ୍ସ ଓ୍ୱୁଡ୍ଢତରସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଓ୍ୱଚ୍ଚତିଯେଓ୍ୱାତି ଯଥାସୁଖଂ ଓ୍ୱିହରିତୁଂ ଓ୍ୱଚ୍ଚତିଯେଓ୍ୱ। ପରିଓ୍ୱତ୍ତିତବ୍ବନ୍ତି ପରିମୁଖଂ ଓ୍ୱତ୍ତିତବ୍ବଂ।

୯। ଜନ୍ତାଘରଓ୍ୱତ୍ତାଦିକଥା

୩୭୧। ଜନ୍ତାଘରଓ୍ୱତ୍ତେ ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ବହିଜଗତୀତି ବହିଆଲିନ୍ଦୋ।

୩୭୩। ଆଚମନଓ୍ୱଚ୍ଚକୁଟିମ୍ହି ଏଓ୍ୱମତ୍ଥୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ନୀହରିତ୍ୱାତି ଉଦକଂ ନୀହରିତ୍ୱା। ଆଚମିତବ୍ବନ୍ତି ଧୋଓ୍ୱିତବ୍ବଂ। ''ଆପୁବ୍ବୋ ଚମୁ ଧୋଓ୍ୱନେ''ତି ହି ଧାତୁପାଠେସୁ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଂ ଅତିଓ୍ୱିଓ୍ୱଟନ୍ତି ଇଦଂ ଠାନଂ ଅତିଓ୍ୱିଓ୍ୱଟଂ, ନ କେନଚି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଦକଂ ଅଲଭନ୍ତସ୍ସେଓ୍ୱାତି ଉଦକଂ ଅଲଭନ୍ତେଯେଓ୍ୱ।

୩୭୪। ଓ୍ୱଚ୍ଚକୁଟିଓ୍ୱତ୍ତେ ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଅୟନ୍ତି ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଖାଦତୋ ଓ୍ୱଚ୍ଚକରଣଂ। ସବ୍ବତ୍ଥେଓ୍ୱାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଏଓ୍ୱ ଠାନେ। ''ନ ଫରୁସେନ କଟ୍ଠେନା''ତି ଏତ୍ଥ ନ କେଓ୍ୱଲଂ ଖରକଟ୍ଠମେଓ୍ୱ, ଫାଲିତକଟ୍ଠାଦୟୋପି ଛଓ୍ୱିଅଓ୍ୱଲେଖନକଟ୍ଠା ଫରୁସାଯେଓ୍ୱ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଫାଲିତକଟ୍ଠେନ ଓ୍ୱା''ତିଆଦି। ପଓ୍ୱିଟ୍ଠସ୍ସାତି ଓ୍ୱଚ୍ଚକୁଟିଂ ପଓ୍ୱିଟ୍ଠସ୍ସ।

ସବ୍ବସାଧାରଣଟ୍ଠାନନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ, ସବ୍ବେହି ଓ୍ୱା ସାଧାରଣଂ ଓ୍ୱଚ୍ଚକୁଟିସଙ୍ଖାତଂ ଠାନଂ। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ସବ୍ବସାଧାରଣେ ଠାନେ। ନିବଦ୍ଧଗମନତ୍ଥାୟାତି ଅତ୍ତନୋ ନିବଦ୍ଧଗମନତ୍ଥାୟ କତଂ ଯଂ ଠାନଂ ଓ୍ୱା ଯଂ ପୁଗ୍ଗଲିକଟ୍ଠାନଂ ଓ୍ୱା ହୋତୀତି ଯୋଜନା।

ଉହତାତି ଏତ୍ଥ ଉପୁବ୍ବୋ ହଦଧାତୂତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଉହଦିତା''ତି। ''ହଦ କରୀସୋସ୍ସଗ୍ଗେ''ତି ଧାତୁପାଠେସୁ (ପାଣିନୀ ୯୭୭ ଧାତୁପାଠେ; ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାୟଂ ୧୫ ଦକାରନ୍ତଧାତୁ) ଓ୍ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଓ୍ୱଚ୍ଚକୂପତୋ ବହି କରୀସସ୍ସ ଓସ୍ସଜ୍ଜନନ୍ତି ଆହ ''ବହି ଓ୍ୱଚ୍ଚମକ୍ଖିତା''ତି। ଧୋଓ୍ୱିତବ୍ବାତି ଉଦକେନ ଧୋଓ୍ୱିତବ୍ବା। ଏତମ୍ପୀତି ଉଦକସ୍ସ ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଓ୍ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି ଓ୍ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକଓ୍ୱଣ୍ଣନାୟ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୯। ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୧। ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଯାଚନକଥା

୩୮୩। ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକ୍ଖନ୍ଧକେ ନନ୍ଦିମୁଖିୟା ରତ୍ତିୟାତି ଏତ୍ଥ ନନ୍ଦିୟତି ତୁସିୟତୀତି ନନ୍ଦି, ଇକାରନ୍ତୋୟଂ ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗୋ। ''ନନ୍ଦିସେନୋ (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୩।୪।୧) ନନ୍ଦିଓ୍ୱିସାଲୋ''ତିଆଦୀସୁ ଇକାରନ୍ତୋୟଂ ପୁଲ୍ଲିଙ୍ଗୋ ହୋତି, ଇଧ ପନ ମୁଖଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଇକାରନ୍ତୋ ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗୋ ହୋତି। ଅରୁଣୁଟ୍ଠିତକାଲେ ଓଦାତଦିସାମୁଖତାୟ ନନ୍ଦି ମୁଖଂ ଏତିସ୍ସଂ ରତ୍ତିୟନ୍ତି ନନ୍ଦିମୁଖୀ, ରତ୍ତି, ତାୟ ନନ୍ଦିମୁଖିୟା ରତ୍ତିୟା, ତେନ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ''ଅରୁଣୁଟ୍ଠିତକାଲେପି ହି ନନ୍ଦୀମୁଖା ଓ୍ୱିୟ ରତ୍ତି ଖାୟତୀ''ତି। ଅନ୍ତୋପୂତିନ୍ତି ଏତ୍ଥ କାୟସ୍ସ ଅନ୍ତୋ କୁଣପପୂତିନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିପକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ''ଅତ୍ତଚିତ୍ତସନ୍ତାନେ''ତିଆଦି। ''କିଲେସଓ୍ୱସ୍ସନଓ୍ୱସେନା''ତି ଇମିନା ଉଦକଓ୍ୱସ୍ସନଓ୍ୱସେନାତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ଅଓ୍ୱସ୍ସୁତନ୍ତି ତିନ୍ତଂ, କିଲିନ୍ନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କସମ୍ବୁଜାତନ୍ତି ଏତ୍ଥ କସମ୍ବୂତି ସଙ୍କାରୋ। ସୋ ହି ସମ୍ମୁଞ୍ଜନିୟା କସିୟମାନେ ଓ୍ୱିଲେଖିୟମାନେ ସମ୍ବୁତି ସଦ୍ଦଂ କରୋତୀତି କସମ୍ବୁ, ତଂ ଓ୍ୱିୟ ଜାତନ୍ତି କସମ୍ବୁଜାତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ଅଧିପ୍ପାୟଓ୍ୱସେନ ''ଆକିଲିଟ୍ଠଜାତ''ନ୍ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ, ଅତିଓ୍ୱିୟ କିଲିଟ୍ଠଜାତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ''ଆକିଣ୍ଣଦୋସତାୟ କିଲିଟ୍ଠଜାତ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ''ୟାଓ୍ୱ ବାହାଗହଣାପି ନାମା''ତି ଇମିନା ପାଠେନ ଦସ୍ସେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ପଦପୂରଣମତ୍ତଂ। ତେନାତି ମୋଘପୁରିସେନ। ''ୟାଓ୍ୱା''ତି ନିପାତପୟୋଗତ୍ତା ''ବାହାଗହଣାପୀ''ତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚମୀଓ୍ୱିଭତ୍ତି ଅଓ୍ୱଧିଅତ୍ଥେ ହୋତି। ନାମ-ସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥଜୋତକୋ, ତସ୍ସ ପୟୋଗତ୍ତା ''ଆଗମେସ୍ସତୀ''ତି ଏତ୍ଥ ଅତୀତତ୍ଥେ ଅନାଗତଓ୍ୱଚନଂ (ସଦ୍ଦନୀତିସୁତ୍ତମାଲାୟ ୮୯୩ ସୁତ୍ତେ)। ଆଗମେସ୍ସତି ନାମାତି ଯୋଜନା। ଆଗମେସ୍ସତୀତି ଈସଂ ଅଧିଓ୍ୱାସେସ୍ସତି। ''ଆତୋ ଗମୁଈସମଧିଓ୍ୱାସନେ''ତି ହି ଧାତୁପାଠେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାୟଂ ୧୮ ମକାରନ୍ତଧାତୁ) ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ।

୩୮୪।ନ ଆୟତକେନେଓ୍ୱ ପପାତୋତି ଏତ୍ଥ ଦୀଘେନେଓ୍ୱ ପପାତୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ନ ପଠମମେଓ୍ୱ ଗମ୍ଭୀରୋ''ତି। ଆୟତସଦ୍ଦୋ ହି ଦୀଘପରିୟାୟୋ। ''ନ ଆୟତକେନ ଗୀତସ୍ସରେନ ଧମ୍ମୋ ଗାୟିତବ୍ବୋ''ତିଆଦୀସୁ (ଚୂଳଓ୍ୱ। ୨୪୯) ଓ୍ୱିୟ ପପାତୋ ଦୀଘେନ ତୀରସ୍ସ ଆଦିମ୍ହି ନ

ହୋତୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଠମମେଵାତି ତୀରସ୍ସ ଆଦିମ୍ହିୟେଵ। ‘‘ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଗମ୍ଭୀରୋ’’ତି ଇମିନା ‘‘ନ ପଠମମେଵ ଗମ୍ଭୀରୋ’’ତି ଵଚନସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଠିତଧମ୍ମୋତି ତୀରସ୍ସ ଅନ୍ତୋୟେଵ ଠିତସଭାଵୋ । ଵେଲଂ ନାତିଵତ୍ତତୀତି ଏତ୍ଥ ଵେଲାସଦ୍ଦସ୍ସ ତୀରମରିୟାଦତ୍ଥେସୁ ପଵତ୍ତଭାଵଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଓସକ୍କନକନ୍ଦରଂ ମରିୟାଦଵେଲ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ଓସକ୍କନକନ୍ଦର’’ଇତି ପଦେନ ତୀରତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ମରିୟାଦ’’ ଇତି ପଦେନ ମରିୟାଦତ୍ଥଂ। କେନ ଉଦକେନ ଦରିତବ୍ବୋତି କନ୍ଦରୋ, ଉଦକେନ ଓସକ୍କନୋ କନ୍ଦରୋ ଏତ୍ଥାତି ଓସକ୍କନକନ୍ଦରଂ, ତୀରଂ। ଓସକ୍କନକନ୍ଦରଭୂତଞ୍ଚ ମରିୟାଦଭୂତଞ୍ଚ ଵେଲଂ ତୀରଂ ନାତିକ୍କମତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତୀରଂ ଵାହେତୀତି ଏତ୍ଥ ଵହଧାତୁୟା ପାପୁଣନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତୀରଂ ଅପ୍ପେତୀ’’ତି। ତତ୍ଥ ଅପ୍ପେତୀତି ପାପୁଣାପେତି। ‘‘ଉସ୍ସାରେତୀ’’ତି ଇମିନା ପାଠଇଯଂ ‘‘ଥଲଂ ଉସ୍ସାରେତୀ’’ତି ପଦେନ ‘‘ତୀରଂ ଵାହେତୀ’’ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୀତି ଅତ୍ଥୋ ଦସ୍ସିତୋ। ଉସ୍ସାରେତୀତି ଉଦ୍ଧରିତ୍ଵା ଗମାପେତି। ଅଞ୍ଞାପଟିଵେଧୋତି ଏତ୍ଥ ଆଜାନାତି, ଆଜାନିତ୍ଥାତି ଵା ଅଞ୍ଞଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଵା ଅରହତ୍ତଫଲଂ ଵା, ତସ୍ସ ପଟିଵିଜ୍ଝନଂ ଅଞ୍ଞାପଟିଵେଧୋ, ସୁଖୁଚ୍ଚାରଣତ୍ଥଂ ମଜ୍ଝେ ଦୀଘୋ, ଅଞ୍ଞାପଟିଵେଧୋ ନାମ ଅରହତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତିୟେଵ ହୋତି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ଅରହତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତୀ’’ତି।

୩୮୫। ଛନ୍ନମତିଵସ୍ସତୀତି ଉଦାନପାଠଇୟା ସମ୍ବନ୍ଧୟଭାସିତପାଠଇଭାଵଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆପତ୍ତି’’ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଇଦନ୍ତି ‘‘ଛନ୍ନମତିଵସ୍ସତୀ’’ତି ଵଚନଂ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତନ୍ତି ନଵାପତ୍ତିଆପଜ୍ଜନଂ ସନ୍ଧାୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୪। ପାତିମୋକ୍ଖସଵନାରହକଥା

୩୮୬। ପୁରେଵା ପଚ୍ଛା ଵାତି ଛଡ୍ଡିତୋ ପୁରେ ଵା ପଚ୍ଛା ଵା। ଖେତ୍ତେତି ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନସ୍ସ ଖେତ୍ତେ। ଖେତ୍ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତସ୍ମା’’ତିଆଦି। ରେକାରଂ ଭଣତୀତି ଛତ୍ତିଂସତ୍ଥକ୍ଖରେସୁ ରେ-କାରଂ ଛଡ୍ଡିଟ୍ଠପନକୋ ଭଣତି। ଇଦନ୍ତି ପଞ୍ଚତିଂସତ୍ଥକ୍ଖରାନଂ ଉଚ୍ଚାରଣଟ୍ଠାନଂ। ଵୁତ୍ତେତି ଛଡ୍ଡିଟ୍ଠପନକେନ ଵୁତ୍ତେ। ‘‘ସୁଣାତୁ ମେ’’ତି ଵଚନେ ଅନାରଦ୍ଧେୟେଵାତି ଯୋଜନା।

୫। ଧମ୍ମିକାଧମ୍ମିକପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକଥା

୩୮୭। ତେନ ପୁଗ୍ଗଲେନାତି ତେନ ଚୁଦିତକେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ। ସା ଵିପତ୍ତୀତି ସୀଲଵିପତ୍ତିଆଦିସଙ୍ଖାତା ସା ଵିପତ୍ତି। ସଞ୍ଞାଅମୂଲିକଵସେନାତି ‘‘କତା’’ ଇତି ସଞ୍ଞାୟ ଅମୂଲିକଵସେନ। କତଞ୍ଚାତି ଏକନ୍ତେନ କତଞ୍ଚ। ଅକତଞ୍ଚାତି ଏକନ୍ତେନ ଅକତଞ୍ଚ।

କୋପେତୁକାମତାୟ ନେଵ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାତି ଅନାଗମନାଦିକାରଣେନ। ଆପଜ୍ଜତୀତି ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକୋ ଆପଜ୍ଜତି। ଇଚ୍ଚସ୍ସାପୀତି ଇତି ଏଵଂ ଅସ୍ସ ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକସ୍ସାପି । ପଚ୍ଚାଦିୟତୀତି ପତି ଆଦିୟତି, ‘‘ଅକତଂ କମ୍ମଂ, ପୁନ କାତବ୍ବଂ କମ୍ମ’’ନ୍ତିଆଦିନା ପୁନ ଆଦୀୟତି, ପୁନ ଆରଭତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୬। ଧମ୍ମିକପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକଥା

୩୮୮। ମଗ୍ଗପଟିପାଦନାଦୀସୂତି ମଗ୍ଗସ୍ମିଂ ପଟିପାଦନାଦୀସୁ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଅଵହାରାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଆକାରାଦିସଞ୍ଞାତି ଆକାରସଞ୍ଞା ଲିଙ୍ଗସଞ୍ଞା ନିମିତ୍ତସଞ୍ଞା। ତନ୍ତି ପରିସଙ୍କଂ ସନ୍ଧାୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୭। ଅତ୍ତାଦାନଅଙ୍ଗକଥା

୩୯୮। ଅତ୍ତାଦାନଂ ଆଦାତୁକାମେନାତି ଏତ୍ଥ କିଂ ଅତ୍ତାଦାନନ୍ତି ଆହ ‘‘ସାସନଂ ସୋଧେତୁକାମୋ’’ତିଆଦି। ଇମିନା ପରଂ ଚୋଦେତୁଂ ଅତ୍ତନା ଆଦାତବ୍ବଂ ଅଧିକରଣଂ ଅତ୍ତାଦାନନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅକାଲୋଇମଂ ଅତ୍ତାଦାନଂ ଆଦାତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅକାଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ରାଜଭୟ’’ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଵସ୍ସାରତ୍ତୋତି ଵସ୍ସକାଲୋ। ସୋ ହି ଵସ୍ସୋ ଅତିଵିୟ ରଞ୍ଜତି ଏତ୍ଥ କାଲେତି ଵସ୍ସାରତ୍ତୋତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଵସ୍ସାରତ୍ତୋପି ଅଧିକରଣଵୂପସମତ୍ଥଂ ଲଜ୍ଜିପରିସାୟ ଦୂରତୋ ଆନୟନସ୍ସ ଦୁକ୍କରତ୍ତା ଅକାଲୋ ନାମ। ଇତୀତି ଅୟଂ ରାଜଭୟାଦିକାଲୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଵିପରୀତୋତି ରାଜଭୟାଦୀନଂ ଅଭାଵକାଲୋ।

ଅଭୂତଂ ଇଦଂ ଅତ୍ତାଦାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଭୂତସଦ୍ଦୋ ଅଵିଜ୍ଜମାନପରିୟାୟୋତି ଆହ ‘‘ଅସନ୍ତମିଦ’’ନ୍ତି, ଇଦଂ ଅତ୍ତାଦାନଂ ଅଵିଜ୍ଜମାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମୟା ଗହିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୀଲଵା ପୁଗ୍ଗଲୋତି ଯୋଜନା। ଯନ୍ତି ଅତ୍ତାଦାନଂ ସଂଵତ୍ତତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଦନ୍ତି ଅତ୍ତାଦାନଂ।

ନ ଲଭିସ୍ସାମି ସନ୍ଦିଟ୍ଠେ, ଲଭିସ୍ସାମି ସନ୍ଦିଟ୍ଠେତି ଏତ୍ଥ ''ନ ଲଭିସ୍ସାମି, ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ଇଦଂ କିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଅପ୍ପେକଦା ହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅପ୍ପେକଦାତି ଅପି ଏକଦା। ହିସଦ୍ଦୋ ୱିତ୍ଥାରଜୋତକୋ। ଏୱରୂପାତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠସନ୍ତତ୍ତସଭାୱା। ତନ୍ତି ଉପଚ୍ଛନ୍ନକଭିକ୍ଖୁଲଭନଂ ସନ୍ଧାଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ନ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ଇଦଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

କୋସମ୍ବକାନଂ ଭଣ୍ଡନାଦି ଭୱତି ୱିଯ ଭଣ୍ଡନାଦି ଭୱିସ୍ସତୀତି ଯୋଜନା। ପଚ୍ଛାପି ଅୱିପ୍ପଟିସାରକରଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏତ୍ଥ କେସଂ ଅୱିପ୍ପଟିସାରକରଂ ଭୱତି ୱିଯ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନାଗତଂ ଅତ୍ତାଦାନଂ ଆଦିଯତୋ ପଚ୍ଛାପି ଅୱିପ୍ପଟିସାରକରଂ ଭୱତୀତି ଆହ ''ସୁଭଦ୍ଦଂ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତ''ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚସତିକସଙ୍ଗୀତିନ୍ତି ପଞ୍ଚସତେହି ମହାକସ୍ସପାଦୀହି କତ୍ତଙ୍କଂ ସଙ୍ଗୀତିଂ। ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରସ୍ସ ପଚ୍ଛା ସମନୁସ୍ସରଣକରଂ ହୋତି ଇୱ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଏସେୱ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ସମନୁସ୍ସରଣକରନ୍ତି ସମ୍ମୋଦୱସେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅନୁସ୍ସରଣସ୍ସ କରଂ। ଇମିନା ''ଅୱିପ୍ପଟିସାରକର''ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପଚ୍ଛାପୀତି ଏତ୍ଥ ପିସଦ୍ଦସ୍ସ ଅୱୁତ୍ତସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସାସନସ୍ସ ଚା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ସାସନସ୍ସ ଚ ସସ୍ସିରିକତାଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିଗତୌପକ୍କିଲେସଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ୱିଯ ସାସନସ୍ସ ଚ ସସ୍ସିରିକତାଯ ସଂୱତ୍ତତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୮। ଚୋଦକେନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଧମ୍ମକଥା

୩୯୯। ''ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦେନ ଅପ୍ପଟିମଂସେନା''ତିଆଦୀସୁ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଛିଦ୍ଦସପ୍ପଟିମଂସଂ ପଠମଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱିପରୀତୱସେନ ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦଅପ୍ପଟିମଂସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯେନା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯେନ କତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଛିଜ୍ଜତୀତି ଛିଦ୍ଦୋ, ପଟି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମସିଯତି ଆମସିଯତୀତି ପଟିମଂସୋ, ନିଗ୍ଗହିତାଗମୋ, ଭାୱସ୍ସାଧାନୋଯଂ କମ୍ମନିଦ୍ଦେସୋ। ସହ ପଟିମଂସେନାତି ସପ୍ପଟିମଂସୋ, କାଯସମାଚାରୋ। ୱିପରୀତୋତି ୱିପରିୱତ୍ତୱସେନ ଇତୋ ପୱତ୍ତୋ, କାଯସମାଚାରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅମୂଲକାନୁଦ୍ଧଂସନାଦୀହୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ମେତ୍ତଂ ନୁ ଖୋ ମେ ଚିତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅପ୍ପନାଭାୱପ୍ପତ୍ତଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତମେୱାଧିପ୍ପେତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପଲିବୋଧେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପଲିବୋଧେତି ଆୱାସପଲିବୋଧାଦିକେ ପଲିବୋଧେ। ''ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱସେନ ୱିହତାଘାତ''ନ୍ତି ଇମିନା ଅପ୍ପନାଭାୱପ୍ପତ୍ତଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତମେୱ ଦସ୍ସେତି। ଇଦଂ ପନାୱୁସୋ କତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ ଭଗୱତାତି ଏତ୍ଥ ଇଦଂସଦ୍ଦକିଂସଦ୍ଦାନଂ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ କତରସ୍ମିଂ ନଗରେ''ତି।

୯। ଚୋଦକେନ ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବକଥା

୪୦୦।''କାଲେନ ୱକ୍ଖାମୀ''ତିଆଦୀସୁ ଚୋଦନାଯ କାଲଅକାଲାଦିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଏକୋ ଏକ''ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଏକୋତି ଏକକୋ ଚୋଦକୋ। ଏକନ୍ତି ଏକକଂ ଚୁଦିତକଂ। ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ...ପେ... ଅସନସାଲାଦୀସୁ ୱା ପରିୱାରିତକ୍ଖଣେ ୱାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥ ''ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ...ପେ... ଅସନସାଲାଦୀସୂ''ତି ଇମିନା ଠାନାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି, ''ଉପଟ୍ଠାକେହି ପରିୱାରିତକ୍ଖଣେ''ତି ଇମିନା କାଲାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଇମେହି ପଦେହି ଠାନମ୍ପି କାଲେନ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ''କାଲେନ ୱକ୍ଖାମୀ''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ତଚ୍ଛେନାତି ସଚ୍ଚେନ। ହମ୍ଭୋତି ନିପାତୋ ପଚ୍ଛିମପଦେସୁ ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ହମ୍ଭୋ ମହଲ୍ଲକ, ହମ୍ଭୋ ପରିସାୱଚର, ହମ୍ଭୋ ପଂସୁକୂଲିକ, ହମ୍ଭୋ ଧମ୍ମକଥିକାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦନ୍ତି କମ୍ମଂ। କାରଣନିସ୍ସିତନ୍ତି ମହଲ୍ଲକଭାୱକାରଣାଦୀସୁ ନିସ୍ସିତଂ। ''ଭନ୍ତେ''ତି ନିପାତୋପି ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ''ହମ୍ଭୋ''ତି ନିପାତେନ ଲୋକୱୋହାରୱସେନ ଅନାଦରସ୍ସ ପକାସକତ୍ତା ଫରୁସେନ ୱଦତି ନାମ, ''ଭନ୍ତେ''ତି ନିପାତେନ ସାଦରସ୍ସ ପକାସକତ୍ତା ସଣ୍ହେନ ୱଦତି ନାମ। କାରଣନିସ୍ସିତଂ କତ୍ୱାତି ଇମସ୍ମିଂ ୱୀତିକ୍କମେ ଅଯଂ ନାମ ଦୋସୋତି କାରଣନିସ୍ସିତଂ କତ୍ୱା। ''ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ମେତ୍ତଚିତ୍ତୋତି ପଦସ୍ସ ''ୱକ୍ଖାମୀ''ତି ପଦେ କିରିଯାୱିସେସନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ନୋ ଦୋସନ୍ତରୋତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତରସଦ୍ଦସ୍ସ ଚିତ୍ତୱାଚକଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ନ ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ''ତି। ''ହୁତ୍ୱା''ତି ଇମିନା କିରିଯାୱିସେସନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

୧୦। ଚୋଦକଚୁଦିତକପଟିସଂଯୁତ୍ତକଥା

୪୦୧।ଅତ୍ଥତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଚିତ୍ତୱାଚକଭାୱଞ୍ଚ ସତ୍ତମୀୱିଭତ୍ତିଯାପି ଅମାଦେସଭାୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତେ''ତି। ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱାତି ଇମିନା ''ମନସିକରିତ୍ୱା''ତି ପଦସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। କାରୁଞ୍ଞତାତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱୀସୁ ଣ୍ୟପଚ୍ଚଯତାପଚ୍ଚଯେସୁ ଏକସ୍ସେୱ ଭାୱୱାଚକତ୍ତା ଏକୋ ସ୍ୱତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''କରୁଣଭାୱୋ''ତି। ତତ୍ଥ କରୁଣସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଭାୱୋ କାରୁଞ୍ଞଂ, ତଦେୱ କାରୁଞ୍ଞତା। ଅଥ ୱା କରୁଣୋ ଏୱ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାରୁଞ୍ଞଂ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ କାରୁଞ୍ଞତାତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ଇମିନାତି ''କାରୁଞ୍ଞତା''ତି ପଦେନ। କରୁଣଞ୍ଚାତି ଅପ୍ପନାପତ୍ତଂ କରୁଣଞ୍ଚ। କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗଞ୍ଚାତି ଅପ୍ପନାପତ୍ତାଯ କରୁଣାଯ ପୁବ୍ବଭାଗେ ପରିକମ୍ମୂପଚାରୱସେନ ପୱତ୍ତଂ କାମାୱଚରକରୁଣଞ୍ଚ। ଦ୍ୱୀହିପୀତି ''ହିତେସିତା,

ଅନୁକମ୍ପିତା’’ତି ଦ୍ୱୀହିପି ପଦେହି। ମେତ୍ତଞ୍ଚାତି ଅପ୍ପନାପତ୍ତମେତ୍ତଞ୍ଚ। ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗଞ୍ଚାତି ଅପ୍ପନାପତ୍ତାଯ ମେତ୍ତାଯ ପୁବ୍ବଭାଗେ ପରିକମ୍ମୂପଚାରୱସେନ ପୱତ୍ତଂ କାମାୱଚରମେତ୍ତଞ୍ଚ। ସୁଦ୍ଧନ୍ତେତି ସୁଦ୍ଧେ କୋଟ୍ଠାସେ। ପଟିଞ୍ଞଂ ଆରୋପେତ୍ୱାତି ଚୁଦିତକଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଆରୋପେତ୍ୱା। ଯେ ଏତେତି ‘‘କାରୁଞ୍ଞତା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଯେ ଏତେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ୱୁତ୍ତାତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେତି ଏତ୍ଥ ଇମସଦ୍ଦସ୍ସ ଅନିଯମନିଦ୍ଦେସଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

ସଙ୍ଘେଚ ଅକୁପ୍ପେ ଚାତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଘସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିରତିସଙ୍ଘପରମତ୍ଥସଙ୍ଘାନି ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱଚୀସଙ୍ଘେ ଚା’’ତି। ‘‘ଅକୁପ୍ପନତାଯା’’ତି ଇମିନା ନକୁପସ୍ସ ଭାୱୋ ଅକୁପ୍ପନ୍ତି କତ୍ୱା ଣ୍ୟପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଭାୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଙ୍ଘଂ, ୱିତ୍ଥାରୋ ୱା। ନ ପରୋ ଘଟ୍ଟେତବ୍ବୋତି ନ ପରୋ କୁଜ୍ଝାପେତବ୍ବୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୧୦। ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ମହାପଜାପତିଗୋତମୀୱତ୍ଥୁକଥା

୪୦୨। ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକେ କସ୍ମା ପଟିକ୍ଖିପତୀତି ଚୋଦନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତସ୍ସା ଆଭୋଗଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ନନୂ’’ତିଆଦି। ‘‘କାମ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଅବ୍ଭୁପଗମପରିହାରୱସେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ତତ୍ଥ କାମଂସଦ୍ଦୋ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥୋ, ପନ ସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ, ପନ ତଥାପି ପଟିକ୍ଖିପତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ମହାପଜାପତିଂ ଗୋତମିଂ। ଯାଚିତେନ ହୁତ୍ୱା ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅଯନ୍ତି ପବ୍ବଜ୍ଜା। ଭଦ୍ଦକଂ କତ୍ୱାତି ଲଦ୍ଧକଂ କତ୍ୱା, ମନାପଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୦୩।କୁମ୍ଭଥେନକେହୀତି ଏତ୍ଥ କୁମ୍ଭେ ଦୀପଂ ଜାଲେତ୍ୱା ତେନାଲୋକେନ ଥେନେନ୍ତୀତି କୁମ୍ଭଥେନକାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କୁମ୍ଭେ ଦୀପଂ ଜାଲେତ୍ୱା’’ତିଆଦି।

ନାଳିଇମଜ୍ଝଗତନ୍ତି ସସ୍ସନାଳିଅସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଗତଂ। ଗଣ୍ଠିନ୍ତି ଫଳଂ। ‘‘କଣ୍ଡ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଦଣ୍ଡନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେନାତି ପାଣକେନ। ଅଯଞ୍ହି ଯଂସଦ୍ଦୋ ତଂସଦ୍ଦାନପେକ୍ଖୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଅନ୍ତୋରତ୍ତଭାୱୋତି ଅନ୍ତୋଲୋହିତଭାୱୋ। ଏତମତ୍ଥନ୍ତି ଏତଂ ୱକ୍ଖମାନଂ ଅତ୍ଥଂ। ଆଳିଇଯାତି ଆୱରଣାଯ। ଅବନ୍ଧାଯପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥୋ, ବନ୍ଧାଯ ପନ ପଗେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। କିଞ୍ଚୀତି ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ। ଯନ୍ତି ଉଦକଂ। ତମ୍ପୀତି ଉଦକମ୍ପି। ପିସଦ୍ଦୋ ଅବନ୍ଧାଯ ଠିତଂ କିଞ୍ଚି ଉଦକଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଯେ ଇମେ ଗରୁଧମ୍ମା ପଞ୍ଞତ୍ତାତି ଯୋଜନା। ପଟିକଚ୍ଚେୱାତି ପଗେୱ , ପଠମମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେସୁତି ଗରୁଧମ୍ମେସୁ। ଅପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ସନ୍ତେସୁପୀତି ଯୋଜନା। ପଠମଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ୱସ୍ସସହସ୍ସମେୱ ଠସ୍ସତି ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ୱସ୍ସସହସ୍ସ’’ନ୍ତି ଚ ଏତଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ୱସ୍ସସହସ୍ସତୋ। ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପଟିୱେଧସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଦ୍ୱୀସୁ ସଦ୍ଧମ୍ମେସୁ ଠିତେସୁ ପଟିପତ୍ତିସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଠିତୋଯେୱାତି କତ୍ୱା ନ ୱୁତ୍ତଂ। ତାନିଯେୱାତି ପଞ୍ଚୱସ୍ସସହସ୍ସାନିଯେୱ। ପରିଯତ୍ତିଯା ସତି ପଟିୱେଧୋ ନ ହୋତୀତି ନାପି ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଲିଙ୍ଗନ୍ତି ସମଣୱେସଂ, ସମଣାକାରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଭିକ୍ଖୁନୀଉପସମ୍ପଦାନୁଜାନନକଥା

୪୦୪।ଇମାଯ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଯାତି ମହାପଜାପତିଯା ଅଟ୍ଠଗରୁଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗହଣୂପସମ୍ପଦଂ ଉପନିଧାଯ ଅଯଂ ପଞ୍ଞତ୍ତି ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ, ତାଯ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଉପସମ୍ପାଦେତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମହାପଜାପତିଯା ସଦ୍ଧିୱିହାରିନିଯୋ କତ୍ୱାତି ମହାପଜାପତିଂ ଉପଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତା ସାକିଯାନିଯୋ ତସ୍ସା ସଦ୍ଧିୱିହାରିନିଯୋ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତୀତି ତସ୍ମା ଅହେସୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନା ୱାଦେନାତି ଭଗୱତୋ ଇମିନା ୱାଦେନ।

୪୧୦।ଏତିସ୍ସାତି ଏତିସ୍ସା ଭିକ୍ଖୁନିଯା। ତନ୍ତି କମ୍ମଂ। ଅଞ୍ଞତ୍ରସ୍ମିନ୍ତି ଅଞ୍ଞତ୍ରସ୍ମିଂ କମ୍ମେ। ଅଞ୍ଞତ୍ରନ୍ତି ରୋପିତବ୍ବକମ୍ମତୋ ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମଂ।

୪୧୧।କଦ୍ଦମୋଦକେନାତି କଦ୍ଦମେନ ଆଲୁଳିଇତେନ ଉଦକେନେୱ। କଦ୍ଦମାଦୀସୁପୀତି ପୀସଦ୍ଦୋ ‘‘ଯେନ କେନଚୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଯେନ କେନଚିପୀତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ସନ୍ନିପତିତ୍ୱାତି ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘେନ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା। ଅପସାଦନୀଯନ୍ତି ଅପସାଦେତବ୍ବଂ କମ୍ମଂ। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକେନ

ସାୱନମତ୍ତେନ। ଅୱନ୍ଦିୟୋତି ନ ୱନ୍ଦେତବ୍ବୋ, ୱନ୍ଦିତୁଂ ନ ଅରହୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସାୱେତବ୍ବତୋ। ନ ୱନ୍ଦନ୍ତୀତି ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ନ ୱନ୍ଦନ୍ତି। ଦିସ୍ୱାପୀତି ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦିସ୍ୱାପି। ତେନ ଭିକ୍ଖୁନାତି ଅପସାଦନୀୟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା, ଖମାପେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିହାରେୟେୱାତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିହାରେୟେୱ। ତେନ ଭିକ୍ଖୁନାତି ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବେନ ଭିକ୍ଖୁନା, ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି ୱତ୍ତବ୍ବକାଲତୋ। ସୋତି ଅପସାଦନୀୟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଏତ୍ଥାତି ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକେ। କମ୍ମୱିଭଙ୍ଗେତି ପରିୱାରାୱସାନେ କମ୍ମାନଂ ୱିଭଙ୍ଗଟ୍ଠାନେ (ପରି। ଅଟ୍ଠ। ୪୯୫-୪୯୬)।

ଓଭାସନ୍ତୀତି ଅୱ ହୀନେନ ଭାସନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅସଦ୍ଧମ୍ମେନ ଓଭାସନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ପୟୋଜେନ୍ତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ କମ୍ମକରଣେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପୁରିସେ ଅସଦ୍ଧମ୍ମେନା’’ତି। ଏତ୍ଥ ‘‘ପୁରିସେ’’ତି ଇମିନା କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ଅସଦ୍ଧମ୍ମେନା’’ତି ଇମିନା କରଣଂ। ୱିହାରପ୍ପୱେସନେତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିହାରପ୍ପୱେସନେ। ଓୱାଦଂ ଠପେତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଓୱାଦଟ୍ଠପନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ନ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟ’’ନ୍ତିଆଦି। ଓୱାଦତ୍ଥାୟାତି ଓୱାଦପଟିଗ୍ଗହଣତ୍ଥାୟ। ମା କରିତ୍ଥାତି ମା କରେୟ୍ୟାଥ।

୪୧୬।ଗିହିଦାରିକାୟୋତି ଗିହିଭୂତା ଦାରିକାୟୋ ବନ୍ଧନ୍ତି ୱିୟାତି ୟୋଜନା। ଘନପଟ୍ଟକେନାତି ଘନଭୂତେନ ପଟ୍ଟେନ ନିୟୁତ୍ତେନ। ଏକପରିୟକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏକୱାରଂ କଟିୟଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା କତଂ କାୟବନ୍ଧନଂ ଏକପରିୟକନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏକୱାରଂ ପରିକ୍ଖିପନକ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ପରିକ୍ଖିପନକନ୍ତି କଟିୟଂ ପରିକ୍ଖିପନାରହଂ।

ୱିଲୀୱେନାତି ଏତ୍ଥ ବହୁତ୍ତେ ଏକୱଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ସଣ୍ହେହି ୱିଲୀୱେହୀ’’ତି। ‘‘କତପଟ୍ଟେନା’’ତି ଇମିନା ପାଠଇୟଂ ‘‘କତେନା’’ତି ପାଠସେସଂ ଦସ୍ସେତି। ସେତୱତ୍ଥପଟ୍ଟେନାତି ସେତୱତ୍ଥେନ କତେନ ପଟ୍ଟେନ। କତୱେଣିୟାତି କତାୟ ୱେଣିୟା। ଇମିନା ଦୁସ୍ସେନ କତା ୱେଣି ଦୁସ୍ସୱେଣୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏସେୱ ନୟୋ ପୁରିମପଚ୍ଛିମପଦେସୁପି। ଚୋଳଅକାସାୱନ୍ତି ଚୋଳଅମେୱ କସାୱେନ ରତ୍ତତ୍ତା ଚୋଳଅକାସାୱଂ।

ଅଟ୍ଠିଲ୍ଲେନାତି ଅଦ୍ଧେନ ଅଟ୍ଠିନା। ‘‘ଗୋଜଙ୍ଘଟ୍ଠିକେ’’ତି ଇମିନା ଅଟ୍ଠିନୋ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତି। ହତ୍ଥଂ କୋଟ୍ଟାପେନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ହତ୍ଥଂ ନାମ ଅଗ୍ଗବାହମେୱାଧିପ୍ପେତଂ, ନ କପ୍ପରତୋ ପଟ୍ଠାୟାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଗ୍ଗବାହ’’ନ୍ତି। ପିଟ୍ଠିହତ୍ଥନ୍ତି ହତ୍ଥପିଟ୍ଠିଂ। ପିଟ୍ଠିପାଦନ୍ତି ପାଦପିଟ୍ଠିଂ।

୪୧୭।ମୁଖଲିମ୍ପନାଦୀସୁ ୱୁଡ୍ଢନୟାନେୱାତି ଛବ୍ବଗ୍ଗିୟାନଂ ମୁଖଲିମ୍ପନାଦୀସୁ (ଚୂଳଅୱ। ଅଟ୍ଠ। ୨୪୭) ୱୁତ୍ତନୟାନେୱ। ଅଙ୍ଗଦେସେତି ସରୀରପ୍ପଦେସେ। ଗଣ୍ଡପ୍ପଦେସେତି କପୋଲପ୍ପଦେସେ। ସାଲୋକେ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ସଂୱିଜ୍ଜତି ଆଲୋକୋ ଏତ୍ଥାତି ସାଲୋକନ୍ତି କତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା’’ତି। ୱୁଟ୍ଠାପେନ୍ତୀତି ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତି। ସୂନଂ ଠପେନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ସୂନାସଦ୍ଦୋ ମଂସପରିୟାୟୋତି ଆହ ‘‘ମଂସଂ ୱିକ୍କିଣନ୍ତୀ’’ତି। ତେନାତି ଦାସେନ। ଇଦଂ ପଦଂ ‘‘କାରେନ୍ତୀ’’ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ‘‘ହରିତକଞ୍ଚେୱ ପକ୍କଞ୍ଚା’’ତି ଇମିନା ହରିତକପକ୍କିକନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଦ୍ୱନ୍ଦୱାକ୍ୟଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ହରିତକନ୍ତି ହରିତମେୱ ପଣ୍ଣଂ। ପକ୍କନ୍ତି ସେଦିତଂ ପଣ୍ଣଂ।

୪୧୮।କଥିତାୟେୱାତି ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକେ କଥିତାୟେୱ।

୪୧୯।ପାଠଇମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛୟୋତି ପାଠଇୟଂ ୱୁତ୍ତୱିନିଚ୍ଛୟତୋ ମୁତ୍ତୋ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ। ପାଠଇମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛୟଂ ୱିହାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଚେ ହୀ’’ତିଆଦି। ୟୋ କୋଚି କାଲଂ କରୋନ୍ତୋ ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମମଚ୍ଚୟେନାତି ମମ ଅତିକ୍କମେନ। ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ୱୁତ୍ତେହି ଉପଜ୍ଝାୟାଦୀହି ଅଞ୍ଞସ୍ସ । ତେସନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାୟାଦୀନଂ। ନ ହୋତୀତି ପରିକ୍ଖାରୋ ନ ହୋତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୟସ୍ମା ୱା। ଅଚ୍ଚୟଦାନନ୍ତି ଅଚ୍ଚୟେନ ହୋତୂତି ଦାନଂ। ନ ରୁହତୀତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସହଧମ୍ମିକାନଂ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ୟସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅଚ୍ଚୟଦାନଂ ତେସଂ ନ ରୁହତି, ସଙ୍ଘସ୍ସେୱ ରୁହତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଗିହୀନଂ ପନ ଅଚ୍ଚୟଦାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ରୁହତୀତି ଗିହୀନଂ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ୟସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅଚ୍ଚୟଦାନଂ ତେସଂ ରୁହତି, ତେସଂୟେୱ ସନ୍ତକୋ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୪୨୦।ପୁରାଣମଲ୍ଲୀତି ଏତ୍ଥ ମଲ୍ଲସ୍ସ ଭରିୟା ମଲ୍ଲୀ, ପୁରାଣେ ମଲ୍ଲୀ ପୁରାଣମଲ୍ଲୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପୁରାଣେ’’ତିଆଦି। ‘‘ଗିହିକାଲେ’’ତି ଇମିନା ‘‘ପୁରାଣେ’’ତି ଏତ୍ଥ ଣପଚ୍ଚୟସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ମଲ୍ଲସ୍ସାତି ମୁଟ୍ଠିମଲ୍ଲସ୍ସ। ପୁରିସବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ବ୍ୟଞ୍ଜନସଦ୍ଦୋ ନିମିତ୍ତପରିୟାୟୋତି ଆହ ‘‘ପୁରିସନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଚିତ୍ତନ୍ତି ରାଗଚିତ୍ତଂ।

୪୨୧।ୟନ୍ତି ୟଂ ୱତ୍ଥୁ, ଅଗ୍ଗନ୍ତି ପଠମଭାଗଂ। ଅସପ୍ପାୟନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅସପ୍ପାୟଂ।

ହିଯ୍ୟୋତି ଅତୀତାନନ୍ତରାହନି। ଅଞ୍ଞତ୍ରସ୍ମିନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଅଞ୍ଞତ୍ରସ୍ମିଂ। ‘‘ଭିକ୍ଖୁନୀହୀ’’ତି ପଦଂ ‘‘ପଟିଗ୍ଗାହାପେତ୍ୱା’’ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ,

ଯସ୍ମା ୱା।

୪୨୬। ‘‘ଭୋଜନକାଲ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘କାଲଂ ୱୀତିନାମେସୁ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ କାଲୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତି।

ପୁରେତି ଆଦିମ୍ହି ତାସନ୍ତି ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ। ଅବ୍ଭନ୍ତରିମାତି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପରିଯାପନ୍ନା। ଅଞ୍ଞାତି ଅଟ୍ଠହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଅଞ୍ଞା। ନୱକତରା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଠପେତ୍ୱା ଭତ୍ତଗ୍ଗ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ସବ୍ବତ୍ଥ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ନ ପଟିବାହିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଞସଦ୍ଦସ୍ସ ଅପାଦାନଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଞ୍ଞତ୍ଥନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସ୍ମିଂୱଚନେନ ଝପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଚତୁପଚ୍ଚଯଭାଜନୀଯଟ୍ଠାନେ’’ତି ଇମିନା ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି।

୪୩୦।ଦୂତେନପି ଉପସମ୍ପାଦେତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିଂ ସବ୍ବଥା ଦୂତେନ ଉପସମ୍ପଦା ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ‘‘ଦୂତେନ…ପେ… ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ଯେନ କେନଚି ଅନ୍ତରାଯେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ଅସତି ଅନ୍ତରାଯେ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। କମ୍ମୱାଚାପରିଯୋସାନେ ଉପସମ୍ପନ୍ନାୱ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତାୱଦେୱାତି ଉପସମ୍ପନ୍ନକ୍ଖଣେଯେୱ।

୪୩୧।ନୱକମ୍ମନ୍ତି ପିସଦ୍ଦୋ ଉଦୋସିତୌପସ୍ସଯେ ଅପେକ୍ଖତି।

୪୩୨।ତସ୍ସାତି ତସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା। ଯାୱ ସୋ ଦାରକୋ ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣାତୀତି ଏତ୍ଥ କଥଂ ୱିଞ୍ଞୁଭାୱୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଯାୱ ଖାଦିତୁ’’ନ୍ତିଆଦି।

ଠପେତ୍ୱା ସାଗାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସକାରୋ ସହସଦ୍ଦକାରିଯୋ, ଅଗାରନ୍ତି ଚ ସେଯ୍ଯାଗାରନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସହାଗାରସେଯ୍ଯମତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା’’ତି। ଯଥା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପୁରିସେ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତଥାତି ଯୋଜନା। ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ମି’’ନ୍ତି ଇମିନା ପାଠଇଯଂ ଅଞ୍ଞେ ପୁରିସେତି ଏତ୍ଥ ସ୍ମିଂୱଚନସ୍ସ ସବ୍ବନାମତୋ ଏକାରାଦେସୋ ଦସ୍ସିତୋ, ତଂଦସ୍ସନେନ ଚ କଚ୍ଚାଯନେ (କଚ୍ଚାଯନେ ୧୧୦ ସୁତ୍ତେ) ସବ୍ବନାମତୋ ସ୍ମିଂୱଚନସ୍ସ ଏକାରାଦେସନିସେଧନଂ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

୪୩୪।‘‘ଯଦେୱ ସା ୱିବ୍ଭନ୍ତା’’ତି ଇମିନା ଦସ୍ସେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଯସ୍ମା’’ତି ଇମିନା ଯଦେୱାତି ଏତ୍ଥ ଯଂସଦ୍ଦସ୍ସ କାରଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଓଦାତାନି ୱତ୍ଥାନି ନିୱତ୍ଥାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ତସ୍ମାଯେୱା’’ତି ଇମିନା ତଦେୱାତି ପଦସ୍ସ କାରଣତ୍ଥମେୱ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନେନା’’ତି ଇମିନା ଏୱତ୍ଥଫଲଂ ଦସ୍ସେତି। ସା ପୁନ ଉପସମ୍ପଦଂ ନ ଲଭତୀତି ସା ୱିବ୍ଭନ୍ତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁନ ଉପସମ୍ପଦଂ ନ ଲଭତି।

ପବ୍ବଜ୍ଜମ୍ପି ନ ଲଭତୀତି ତିତ୍ଥାଯତନସଙ୍କନ୍ତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପବ୍ବଜ୍ଜମ୍ପି ନ ଲଭତି, ପଗେୱ ଉପସମ୍ପଦଂ।

ପାଦେ ସମ୍ବାହନ୍ତାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପାଦେ ସମ୍ବାହନ୍ତା। କେସେତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ କେସେ। ତତ୍ରାତି ‘‘କୁକ୍କୁଚ୍ଚଯନ୍ତା ନ ସାଦିଯନ୍ତୀ’’ତି ୱଚନେ। ଏକେ ଆଚରିଯା ୱଦନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସାରତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ପୁରିସାନଂ ଅଭିୱାଦନାଦୀସୁ। ଇଦନ୍ତି ପୁରିସାନଂ ଅଭିୱାଦନାଦି, ‘‘ଅନୁଞ୍ଞାତ’’ନ୍ତି ପଦେ ୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ ‘‘ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ପଦେ ୱୁତ୍ତକତ୍ତା। ଅଥ ୱା ଓଦିସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ ଇଦଂ ପୁରିସାନଂ ଅଭିୱାଦନାଦି ୱଟ୍ଟତୀତି ଯୋଜନା। ଏୱଞ୍ହି ସତି ‘‘ଓଦିସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତ’’ନ୍ତି ପଦଂ ହେତୁଅନ୍ତୋଗଧୱିସେସନଂ, ଓଦିସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା।

୪୩୫।ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଆସନପଲ୍ଲଙ୍କଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତୀ’’ତି। ତତ୍ଥ ଆଭୁଜିତ୍ୱାତି ଆବନ୍ଧିତ୍ୱା। କୂପୋତି ୱଚ୍ଚକୂପୋ। ଉପରୀତି କୂପତୋ ଉପରି। ‘‘ସବ୍ବଦିସାସୁ ପଞ୍ଞାଯତୀ’’ତି ଇମିନା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମେୱ ଅତ୍ଥି, ନ ଉପରି ଛନ୍ନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

୪୩୬।କୁଣ୍ଡକନ୍ତି କଣଂ। ଏତ୍ଥାତି ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୧୧। ପଞ୍ଚସତିକକ୍ଖନ୍ଧକଂ

୧। ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକସିକ୍ଖାପଦକଥା

୪୪୧। ପଞ୍ଚସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ "ଚତ୍ତାରି…ପେ… ଖୁଦ୍ଦକାନୀ"ତି ଏୱମାଦି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରିଯାଯେନାତି କାରଣେନ। ଧୂମକାଲିକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଧୂମସ୍ସ କାଲୋ ଧୂମକାଲୋ, ଧୂମସ୍ସ ଉଟ୍ଠିତକାଲୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ଏତସ୍ସତ୍ଥୀତି ଧୂମକାଲିକଂ, ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଯାୱା"ତିଆଦି।

୪୪୩।ଇଦନ୍ତି "କତମାନି ପନ ଭନ୍ତେ ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକାନି ସିକ୍ଖାପଦାନୀ"ତି ଅପୁଚ୍ଛନଂ। "ତଯା"ତି ଇମିନା ଇଦଂ ତେତି ଏତ୍ଥ ତେସଦ୍ଦସ୍ସ "ତୁଯ୍ହଂ, ତୱା"ତି ଅତ୍ଥେ ପଟିକ୍ଖିପତି। ଆପତ୍ତିନ୍ତି ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ତେତି ଥେରା। "ସଙ୍ଘୋ…ପେ… ନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତୀ"ତି ଏତଂ ୱଚନଂ ଅନୁସ୍ସାୱିତନ୍ତି ଯୋଜନା। "ଦେସେହି ତଂ ଆୱୁସୋ ଦୁକ୍କଟ"ନ୍ତି ଇଦମ୍ପି ଚ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଥେରୋ ପନାତି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଅପୁଚ୍ଛନେ। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ। ଚତୂସୁ ଠାନେସୂତି "ଭଗୱତୋ ୱସ୍ସିକସାଟିକଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ସିବ୍ବେସୀ"ତିଆଦୀସୁ ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ। ଏତ୍ଥାତି ପଞ୍ଚସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି ପଞ୍ଚସତିକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୧୨। ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ଦସୱତ୍ଥୁକଥା

୪୪୬। ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱଡ୍ଢେନ୍ତି କଟସିନ୍ତି ଏତ୍ଥ କଟସୀସଦ୍ଦୋ ସୁସାନଭୂମିୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ପୁନପ୍ପୁନଂ କଳେୱରଂ ନିକ୍ଖିପମାନା ଭୂମିଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୀ"ତି। ତତ୍ଥ କଳେୱରନ୍ତି ଦେହଂ। ତଞ୍ହି କଳେ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନଂ ଅୱଯୱେ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ୱରିଯତି ଇଚ୍ଛିଯତୀତି କଳେୱରନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଘୋରଂ କଟସିଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତାୱ ପୁନବ୍ଭୱଂ ଆଦିଯନ୍ତୀତି ଯୋଜନା।

୪୫୪।ପାପକଂନୋ ଆୱୁସୋ କତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନୋସଦ୍ଦୋ ଅମ୍ହସଦ୍ଦକାରିଯୋ, ଛଟ୍ଠୀକତ୍ତା ଚ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଆୱୁସୋ ଅମ୍ହେହି ପାପକଂ କତ"ନ୍ତି।

୪୫୫। "ପିଯୱଚନ"ନ୍ତି ଇମିନା କତମେନ ତ୍ୱଂ ଭୂମି-ୱିହାରେନାତି ଏତ୍ଥ ଭୂମିସଦ୍ଦୋ ପିଯୱାଚକୋ ରୁଳ୍ହୀସଦ୍ଦୋତି ଦସ୍ସେତି। "ଆମନ୍ତେତୀ"ତି ଇମିନା ଆଲପନପଦନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଆୱୁସୋ ଭୂମୀତି ଅତ୍ଥୋ। କୁଲ୍ଲୱିହାରୋ ନାମ ମେତ୍ତାୱିହାରୋ, ସୋ ଚ ହେଟ୍ଠିମଝାନଦ୍ୱଯେ ଯୁତ୍ତତ୍ତା ଉତ୍ତାନୱିହାରୋତି ଆହ "ଉତ୍ତାନୱିହାରେନା"ତି।

୪୫୭।ସାୱତ୍ଥିଯାତି ସାୱତ୍ଥିନଗରେ। ସୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗେତି ପଦଭାଜନୀଯେ। ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଭାୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ "ତତ୍ର ହୀ"ତିଆଦି। ତତ୍ରାତି ସୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗେ, ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ରାତି "ସନ୍ନିଧିକାରକେ ଅସନ୍ନିଧିକାରକସଞ୍ଞୀ"ତିଆଦିୱଚନେ। ଏକେ ଆଚରିଯା ଏୱଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। କିନ୍ତି ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ଆହ "ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୂ"ତିଆଦି। ଅଲୋଣକଂ ଯମ୍ପି ଆମିସନ୍ତି ଯୋଜନା। ତେନାତି ପୁରେପଟିଗ୍ଗହିତଲୋଣେନ। ତନ୍ତି ଆମିସଂ। ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତମେୱାତି ତସ୍ମିଂ ଅହନି ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତମେୱ, ତସ୍ମା। ୱଦତୋତି ୱଦନ୍ତସ୍ସ, ଭଗୱତୋ ୱଚନେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ଅଲୋଣକାମିସପରିଭୁଞ୍ଜନେ, ଦୁକ୍କଟେନ ଭୱିତବ୍ବଂ ଇତି ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତେତି ଏକେ ଆଚରିଯା। ଦୁକ୍କଟେନପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ପଗେୱ ପାଚିତ୍ତିଯେନାତି ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଏତ୍ଥାତି ଯାୱଜୀୱିକଯାୱକାଲିକେସୁ। ଯାୱଜୀୱିକଂ ନ ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତଂ, ଯାୱକାଲିକମେୱ ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତନ୍ତି ଯୋଜନା। ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତଞ୍ଚ ଯାୱକାଲିକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଂ ଦୁକ୍କଟଂ ତୁମ୍ହେ ଯଦି ମଞ୍ଞଥାତି ଯୋଜନା। ଯାୱଜୀୱିକମିସ୍ସନ୍ତି ଲୋଣସଙ୍ଖାତେନ ଯାୱଜୀୱିକେନ ସଂସଟ୍ଠଂ। ବ୍ୟଞ୍ଜନମତ୍ତନ୍ତି ୱିକାଲେ ନ କପ୍ପତୀତି ବ୍ୟଞ୍ଜନମତ୍ତଂ।

ଏତ୍ଥାତି "ଯାୱକାଲିକେନ ଭିକ୍ଖୱେ"ତିଆଦିୱଚନେ (ମହାୱ। ୩୦୫) ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତଂ ଯାୱଜୀୱିକନ୍ତି ଯୋଜନା। ଯାୱକାଲିକସ୍ସ ଗତି ୱିଯ ଗତି ଏତସ୍ସାତି ଯାୱକାଲିକଗତିକଂ। ତସ୍ମା ଦୁକ୍କଟଂ ନ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ପୁରେପଟିଗ୍ଗହିତଲୋଣେନ ଆମିସପରିଭୁଞ୍ଜନେ। ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତଂ ଯାୱକାଲିକେନ ସମ୍ଭିନ୍ନରସଂ ଯାୱଜୀୱିକନ୍ତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଯାୱଜୀୱିକଂ, ୱିକାଲଭୋଜନପାଚିତ୍ତିଯା ଏୱ କାରଣଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଏୱନ୍ତି ତଥା, ଅଜ୍ଜ ପଟିଗ୍ଗହିତମ୍ପି ଯାୱଜୀୱିକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅପରଜ୍ଜୁ ପଟିଗ୍ଗହିତେନ ଯାୱକାଲିକେନାତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ଯାୱଜୀୱିକେନ ସମ୍ଭିସ୍ସଂ ଯାୱକାଲିକଂ, ଅଜାନନ୍ତୋପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଦନ୍ତି ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଯାୱକାଲିକଂ। ତତୋତି ସନ୍ନିଧିଭୋଜନପାଚିତ୍ତିଯତୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। "ସାୱତ୍ଥିଯା ସୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗେ"ତି ଇଦଂ ବ୍ୟାକରଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧନ୍ତି ଯୋଜନା।

‘‘ରାଜଗହେ ଉପୋସଥସଂଯୁତ୍ତେ’’ତି ଇଦଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପୋସଥସଂଯୁତ୍ତେତି ଉପୋସଥେନ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକେ। କିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ନ ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି (ମହାୱ। ୧୪୧) ଏତଂ ସନ୍ଧାଯା’’ତି। ଅତିସାରେତି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସରଣେ ଗମନେ ପୱତ୍ତନେତି ଅତ୍ଥୋ। ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମଂ। ‘‘ଚମ୍ପେଯ୍ୟକେ ୱିନଯୱତ୍ଥୁସ୍ମି’’ନ୍ତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଚମ୍ପେଯ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକେ ଆଗତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଚମ୍ପେଯ୍ୟେ ଆଗତଂ ଚମ୍ପେଯ୍ୟକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ଧମ୍ମିକନ୍ତି ଭୂତେନ ପୱତ୍ତଂ। ସୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗେ ହି ଯସ୍ମା ଆଗତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦସାଯେୱାତି ଦସାଯମେୱ, ଆଧାରେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମଂ। ୱିଦତ୍ଥିମତ୍ତାତି ୱିଦତ୍ଥିପମାଣା। ଦସାଯ ୱିନାତି ଦସଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା। ତଂ ପମାଣନ୍ତି ୱିଦତ୍ଥିଉଯସଙ୍ଖାତଂ ତଂ ପମାଣଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ୱୁତ୍ତପାଚିତ୍ତିଯଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ତଂ ଅତିକ୍କାମଯତୋ ଛେଦନକଂ ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି (ପାଚି। ୫୩୩) ଇଦଂ ୱଚନଂ ଆଗତମେୱ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ସଙ୍ଘତ୍ଥାତି ସଙ୍ଘସ୍ମିଂ ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯ

ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଦ୍ୱିୱଗ୍ଗସଙ୍ଗହାତି ମହାୱଗ୍ଗଚୂଳୱଗ୍ଗୱସେନ ଦ୍ୱୀହି ୱଗ୍ଗେହି ସଙ୍ଗହିତା। ଦ୍ୱାୱୀସତିପଭେଦନାତି ମହାୱଗ୍ଗେ ଦସ, ଚୂଳୱଗ୍ଗେ ଦ୍ୱାଦସାତି ଏୱଂ ଦ୍ୱାୱୀସତିପକାରା। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧଦୁକ୍ଖପ୍ପହାଯିନୋତି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଖାତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପଜହନସୀଲସ୍ସ, ଭଗୱତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆସାପୀତି ଇଚ୍ଛାପି। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା-ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧଦୁକ୍ଖପ୍ପହାଯିନୋ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ଦ୍ୱିୱଗ୍ଗସଙ୍ଗହା ଦ୍ୱାୱୀସତିପଭେଦନା ଯେ ଖନ୍ଧକା ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତା, ତେସଂ ଖନ୍ଧକାନଂ ଏସା ୱଣ୍ଣନା ଅନ୍ତରାଯଂ ୱିନା ଯଥା ସିଦ୍ଧା, ଏୱଂ ତଥା ପାଣୀନଂ କଲ୍ୟାଣା ଆସାପି ସିଜ୍ଝନ୍ତୂତି।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ଚୂଳୱଗ୍ଗସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଜାଦିଲଞ୍ଛିତନାମେନ, ନେକାନଂ ୱାଚିତୋ ମଯା;

ଚୂଳୱଗ୍ଗଖନ୍ଧକସ୍ସ, ସମତ୍ତୋ ଯୋଜନାନଯୋତି।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ପାଚିତ୍ତ୍ୟାଦିଯୋଜନା

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ପରିୱାରୱଗ୍ଗଯୋଜନା

ଚୂଢଅୱଗ୍ଗଖନ୍ଧକସ୍ସେୱଂ , କତ୍ୱାନ ଯୋଜନାନଯଂ;

ଅଧୁନା ପରିୱାରସ୍ସ, କରିସ୍ସଂ ଯୋଜନାନଯଂ।

ସୋଢଅସମହାୱାରୋ

ପଞ୍ଞତ୍ତିୱାରଯୋଜନା

ଏୱଂ ଦ୍ୱାୱୀସତିଖନ୍ଧକାନଂ ସଂୱଣ୍ଣନଂ କତ୍ୱା ଇଦାନି ‘‘ପରିୱାରୋ’’ତି ସଙ୍ଗହମାରୂଢହସ୍ସ ୱିନଯସ୍ସ ସଂୱଣ୍ଣନଂ କରୋନ୍ତୋ ଅଯମାଚରିଯୋ ପଠମଂ ତାୱ ଅନୁସନ୍ଧିୱଚନମୁଖେନ ପଟିଞ୍ଞଂ କାତୁକାମୋ ଆହ ‘‘ୱିସୁଦ୍ଧପରିୱାରସ୍ସା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ୱିସୁଦ୍ଧପରିୱାରସ୍ସାତି ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ଚତୁପରିସାଯ ପରିୱାରିତସ୍ସ, ଅଥୱା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଚତୁପରିସସଙ୍ଖାତେନ ପରିୱାରେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଭଗୱତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରିୱାରେ ହି ୱିସୁଦ୍ଧେ ତେନ ପରିୱାରିତୋ, ତଂପରିୱାରିତୋ ୱା ଭଗୱାପି ୱିସୁଦ୍ଧୋଯେୱ ନାମ ହୋତି। ଇମିନା ସଂୱଣ୍ଣିଯମାନସ୍ସ ‘‘ପରିୱାରୋ’’ତି ସଙ୍ଗହମାରୂଢହସ୍ସ ଦେସେତବ୍ବଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁରୂପେନ ଦେସକଭୂତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଥୋମନଂ କତଂ ହୋତି। ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସରୀରସ୍ସାତି ସୀଲାଦିଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଖାତେନ ସରୀରେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ, ଇମିନା ସଂୱଣ୍ଣିତାନଂ ଖନ୍ଧକାନମନୁରୂପେନ ଭଗୱତୋ ଥୋମନଂ କତଂ ହୋତି। ପକତି ହେସାଚରିଯାନଂ ଯଦିଦଂ ଦେସେତବ୍ବଧମ୍ମାନୁରୂପେନ ଦେସକସ୍ସ ଥୋମନା (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୧।ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥା; ୱିସୁଦ୍ଧି। ମହାଟୀ। ୧।୧)। ଅନନ୍ତରାତି ଅନନ୍ତରେ କାଲେ।

ଯୋତି ୱିନଯୋ। ପୁବ୍ବାଗତନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତେସୁ ୱିଭଙ୍ଗଖନ୍ଧକେସୁ ଆଗତଂ। ନଯନ୍ତି ସଦ୍ଦଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯନଯସଙ୍ଖାତଂ ସବ୍ବଂ ନଯଂ। ହିତ୍ୱାତି ଚଜିତ୍ୱା। ଅନୁତ୍ତାନତ୍ଥୱଣ୍ଣନନ୍ତି ଅନୁତ୍ତାନାନଂ ପଦାନମତ୍ଥୱଣ୍ଣନଂ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ୱିସୁଦ୍ଧପରିୱାରସ୍ସ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସରୀରସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ଖନ୍ଧକାନମନନ୍ତରା ‘‘ପରିୱାରୋ’’ତି ଯୋ ୱିନଯୋ ସଙ୍ଗହଂ ସମାରୂଢହୋ, ତସ୍ସ ୱିନଯସ୍ସ ପୁବ୍ବାଗତଂ ନଯଂ ହିତ୍ୱା ଇଦାନି ଅନୁତ୍ତାନତ୍ଥୱଣ୍ଣନଂ କରିସ୍ସାମୀତି।

୧। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ‘‘ତସ୍ସ ଅନୁତ୍ତାନତ୍ଥୱଣ୍ଣନଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଯୋ ପରିୱାରସଙ୍ଖାତୋ ୱିନଯୋ ସଂୱଣ୍ଣେତବ୍ବଭାୱେନ ୱୁତ୍ତୋ, ତତ୍ଥ। ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋତି ସମାସତ୍ଥୋ। ଯଂ ତେନାତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଅନିଯମନିଦ୍ଦେସଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯୋ ସୋ’’ତି। ତତ୍ଥ ଯୋତି ଅନିଯମ ନିଦ୍ଦେସୋ, ତସ୍ସ ‘‘ତେନା’’ତି ନିଯମନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସୋତି ପଦାଲଙ୍କାରୋ। ଦ୍ୱୀସୁ ହି ସବ୍ବନାମେସୁ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ପୁବ୍ବମେୱ ପଧାନଂ, ପଚ୍ଛିମଂ ପନ ୱଚନାଲଙ୍କାରଂ। ଯୋ ସୋ ଭଗୱା ପଞ୍ଞପେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଚିରଟ୍ଠିତିକତ୍ଥନ୍ତି ଚିରଂ ପଞ୍ଚୱସ୍ସସହସ୍ସକାଲଂ ଠିତିକତ୍ଥାଯ, ‘‘ଯାଚିତୋ’’ତି ଚ ‘‘ପଞ୍ଞପେସୀ’’ତି ଚ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଧମ୍ମସେନାପତିନା ଯାଚିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯାଚିତୋ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞପେସୀତି ଯୋଜନା। ତେନ ଭଗୱତା ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଜାନତା ପସ୍ସତା’’ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଦାନଂ କମ୍ମମେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତସ୍ସ ତସ୍ସା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ପଞ୍ଞତ୍ତିକାଲ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘ଜାନତା’’ତି ପଦସ୍ସ କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ଦସ ଅତ୍ଥୱସେ’’ତି ଇମିନା ‘‘ପସ୍ସତା’’ତି ପଦସ୍ସ କମ୍ମଂ।

ଏୱଂ କମ୍ମଦସ୍ସନେନ ଯୋଜନାନଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି କରଣଦସ୍ସନେନ ଅପରମ୍ପି ଯୋଜନାନଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅପିଚା’’ତିଆଦି। ‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସାଦୀହୀ’’ତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁସ୍ସ ୱିସୁଂ ଗହେତବ୍ବତ୍ତା ଇଦ୍ଧିୱିଧଦିବ୍ବସୋତପରଚିତ୍ତୱିଜାନନାନି ଗହେତବ୍ବାନି। ଇମେହି ପଦେହି ‘‘ଜାନତା, ପସ୍ସତା’’ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଲୋକିଯଅଭିଞ୍ଞାନମେୱ କରଣଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହୀତି ପୁବ୍ବେନିୱାସଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଆସୱକ୍ଖଯଞାଣସଙ୍ଖାତାହି ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି। ଛହି ୱା ପନ ଅଭିଞ୍ଞାହୀତି ସହ ଆସୱକ୍ଖଯଞାଣେନ ପଞ୍ଚଲୋକିଯାଭିଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତାହି ଛହି ଅଭିଞ୍ଞାହି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ତୀସୁ କାଲେସୁ, ପଞ୍ଚସୁପି ଞେଯ୍ୟଧମ୍ମେସୁ। ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାତି ଅନାୱରଣସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସଙ୍ଖାତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନା। ପଞ୍ଞାଯାତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତପଞ୍ଞାଯ। ତିରୋକୁଟ୍ଟାଦୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ତିରୋପବ୍ବତାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ମଂସଚକ୍ଖୁନାତି ପସାଦଚକ୍ଖୁନା। ପଟିୱେଧପଞ୍ଞାଯାତି ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ। ଦେସନାପଞ୍ଞାଯାତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତପଞ୍ଞାଯ। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତପଞ୍ଞାଯେୱ ହି ଅତ୍ଥତୋ ଦେସନାପଞ୍ଞା ନାମ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତସ୍ସା ପଞ୍ଞାଯ ତେଜସା। ଅଭିଧମ୍ମକଥାମଗ୍ଗଂ, ଦେୱାନଂ ସମ୍ପୱତ୍ତଯୀତି (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥା ୫)। ଇମେହି ପଦେହି ଅୱତ୍ଥାୱସେନ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଦାନଂ କରଣସମ୍ଭୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଅରହତାତି ଅରୀନଂ ଅରାନଞ୍ଚ ହତତ୍ତା, ପଚ୍ଚଯାଦୀନଞ୍ଚ ଅରହତ୍ତା ଅରହତା। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନାତି ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ, ତେନ ଭଗୱତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କେନାଭତନ୍ତି ତଂ ପଠମଂ ପାରାଜିକଂ କେନ ଆଭତଂ, ଇତି

ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋତି ଯୋଜନା।

୨। ପୁଚ୍ଛାୱିସଜ୍ଜନେ ପନ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଯଂ ତେନ…ପେ… ପାରାଜିକନ୍ତି ଇଦଂ ପଦଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରଣମତ୍ତମେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପତିଉଦ୍ଧରଣମତ୍ତମେୱ, ନ ଅତ୍ଥବସ୍ସନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥାତି ଏତେସୁ ପଦେସୁ। ଏକା ପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଏକା ପଠମପଞ୍ଞତ୍ତି। ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିୟୋତି ପଚ୍ଛା ଠପିତା ପଞ୍ଞତ୍ତିୟୋ।

ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକେନ ''ଏକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଦ୍ୱେ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିୟୋ''ତି ୱଚନମତ୍ତେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତା ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତିୟଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କସ୍ମା ଅନୁପ୍ପନ୍ନପଞ୍ଞତ୍ତି ତସ୍ମିଂ ନତ୍ଥୀତି ଆହ ''ଅୟଂ ହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ହି ଯସ୍ମା ଅଞ୍ଞତ୍ର ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ନତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ''ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ଦୋସେ ପଞ୍ଞତ୍ତା''ତି ଇମିନା ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ଦୋସେ ପଞ୍ଞପେତବ୍ବାତି ଅନୁପ୍ପନ୍ନପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସାତି ଅନୁପ୍ପନ୍ନପଞ୍ଞତ୍ତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଅଞ୍ଞତ୍ର ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା। ସବ୍ବତ୍ଥପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ସବ୍ବସ୍ମିଂ ପଦେସେ ପଞ୍ଞତ୍ତି ସବ୍ବତ୍ଥପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଅଲୁତ୍ତସମାସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ମଜ୍ଝିମଦେସେ ଚେୱା''ତିଆଦି। ''ମଜ୍ଝିମଦେସେ ଚେୱ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଜନପଦେସୁ ଚା''ତି ଇମିନା ''ସବ୍ବତ୍ଥା''ତି ପଦସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ପଦେସପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଅପନେତ୍ୱା ସବ୍ବତ୍ଥପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ପାରିସେସନୟେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱିନୟଧରପଞ୍ଚମେନା''ତିଆଦି । ତତ୍ଥ ୱିନୟଧରପଞ୍ଚମେନାତି ଅନୁସ୍ସାୱନାଚରିୟପଞ୍ଚମେନ। ଏତ୍ଥେୱାତି ମଜ୍ଝିମଦେସେଯେୱ। ଏତେହୀତି ଚତୂହି ସିକ୍ଖାପଦେହି। ସେସାନୀତି ଚତୂହି ସିକ୍ଖାପଦେହି ସେସାନି।

ସାଧାରଣପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ସାଧାରଣା ନାମ ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀନମେୱାତି ଆହ ''ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚେୱ ଭିକ୍ଖୁନୀନଞ୍ଚା''ତି। ଇଦଂ ପନାତି ପଠମପାରାଜିକଂ ପନ, ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିନୀତକଥାମତ୍ତମେୱାତି ୱିନୀତୱତ୍ଥୁପକାସକଂ କଥାମତ୍ତମେୱ। ତାସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ। ବ୍ୟଞ୍ଜନମତ୍ତମେୱାତି ''ସାଧାରଣା''ତି ଚ ''ଉଭତୋ''ତି ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନମତ୍ତମେୱ। ଏତ୍ଥାତି ସାଧାରଣପଞ୍ଞତ୍ତିଉଭତୋପଞ୍ଞତ୍ତିପଦେ।

''ନିଦାନେ ଅନୁପୱିଟ୍ଠ''ନ୍ତି ଇମିନା ''ନିଦାନୋଗଧ''ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ସତ୍ତମୀସମାସଞ୍ଚ ଓଗଧସଦ୍ଦସ୍ସ ଅନୁପୱିଟ୍ଠତ୍ଥଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ଓଗାଢହୋ ହୁତ୍ୱା ଧରତି ତିଟ୍ଠତୀତି ଓଗଧଂ। ନନୁ ନିଦାନୋଗଧେ ସତି ''ପଠମେନ ଉଦ୍ଦେସେନା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ, କସ୍ମା ''ଦୁତିୟେନ ଉଦ୍ଦେସେନା''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ନିଦାନୋଗଧ''ନ୍ତି। ନିଦାନପରିୟାପନ୍ନମ୍ପି ସମାନନ୍ତି ନିଦାନପରିୟାପନ୍ନଂ ସମାନମ୍ପୀତି ଯୋଜନା। ପିସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ, ପଗେୱ ଦୁତିୟେ ଉଦ୍ଦେସେ ପରିୟାପନ୍ନେତି ଦସ୍ସେତି। ''ସୀଲୱିପତ୍ତିଆଦୀନ''ନ୍ତି ୱଚନଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ପଠମା ହୀ''ତିଆଦି।

ଦ୍ୱଙ୍ଗିକେନାତି କାୟଚିତ୍ତସଙ୍ଖାତେନ ଦ୍ୱଙ୍ଗିକେନ। ନନୁ ''ଏକେନ ସମୁଟ୍ଠାନେନା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ''କାୟତୋୟେୱା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଅଥ କସ୍ମା ''କାୟତୋ ଚ ଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତୀ''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଏତ୍ଥ ହୀ''ତିଆଦି। ଏତ୍ଥାତି ''ଏକେନ ସମୁଟ୍ଠାନେନା''ତି ୱଚନେ। ଚିତ୍ତନ୍ତି ସେୱନଚିତ୍ତଂ। ଆପନ୍ନୋସୀତି ତ୍ୱଂ ଆପନ୍ନୋ ଅସୀତି ଯୋଜନା। ଆମ ଆପନ୍ନୋମ୍ହୀତି ଆମ ଅହଂ ଆପନ୍ନୋ ଅମ୍ହୀତି ଯୋଜନା। ତାୱଦେୱାତି ତସ୍ମିଂ ପଟିଜାନନକ୍ଖଣେଯେୱ। ତଂ ପୁଗ୍ଗଲନ୍ତି ପାରାଜିକମାପନ୍ନଂ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ। ତପ୍ପଚ୍ଚୟାତି ତସ୍ସ ପାରାଜିକମାପନ୍ନସ୍ସ କାରଣା। ''ନ କତମେନ ସମଥେନ ସମ୍ମତୀ''ତି ଯଂ ପନ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ୱଚନଂ, ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ୱୁତ୍ତମାତିକା ପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତମାତିକାସଙ୍ଖାତା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱିନୟୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ମାତିକା ହି ଯସ୍ମା ପଞ୍ଞପୀୟତି ସଙ୍ଖେପେନ ଠପୀୟତି, ପକାରଂ ଜାନାପେତି ୱା, ତସ୍ମା ପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ''ପଦଭାଜନଂ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି ଇମିନା ୱିତ୍ଥାରେନ ଭାଜିୟତି ଏତାୟାତି ୱିଭତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ୱୀତିକ୍କମୋତି କାୟୱାଚାୱୀତିକ୍କମୋ। ସୋ ହି ନ ସଂୱରତି କାୟୱାଚଂ ନ ପିଦହତୀତି ଅସଂୱରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯେସଂ ୱତ୍ତତୀତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ତତିକିରିୟାୟ କତ୍ତାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱିନୟପିଟକଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠକଥା ଚା''ତି। ପଗୁଣାତି ୱାଚୁଗ୍ଗତା। ତେତି ତେ ପୁଗ୍ଗଲା, ଧାରେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଏତସ୍ସାତି ପଠମପାରାଜିକସ୍ସ। କେନାଭତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭରଧାତୁୟା ଧାରଣପୋସନତ୍ଥେସୁ (ପାଣିନୀ ୧୦୮ ଧାତୁପାଠେ) ଧାରଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''କେନ ଆନୀତ''ନ୍ତି । ''ପରମ୍ପରାୟ ଆନୀତ''ନ୍ତି ଇମିନା ପରମ୍ପରାଭତନ୍ତି ପଦସ୍ସ ତତିୟାସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଥୱା ''କେନାଭତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାୟ ଅନୁରୂପଂ ଯକାରଲୋପୱସେନ ୱାକ୍ୟନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

୩।ଉପାଲି ଦାସକୋ ଚେୱାତିଆଦିକା ଗାଥାୟୋ କିମତ୍ଥଂ କେହି ଠପିତାତି ଆହ ''ଇଦାନୀ''ତିଆଦି। ତନ୍ତି ପରଂ ପରଂ। ତତ୍ଥାତି ତାସୁ ଗାଥାସୁ। ଯନ୍ତି ୱଚନଂ। ଇମିନା ନୟେନାତି ପଠମପାରାଜିକସ୍ସ ପୁଚ୍ଛାୱିସଜ୍ଜନେ ୱୁତ୍ତେନ ଇମିନା ନୟେନ।

ଇତି ମହାୱିଭଙ୍ଗେ ପଞ୍ଞତ୍ତିୱାରୱଣ୍ଣନାୟ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

କତାପତ୍ତିୱାରାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୫୭।ଇତୋତି ପଞ୍ଞତ୍ତିୱାରତୋ, ପରଂ ୱୁତ୍ତା ସତ୍ତ ୱାରା ଉତ୍ତାନତ୍ଥା ଏୱାତି ୟୋଜନା। କତାପତ୍ତିୱାରୋତି ‘‘କତାପତ୍ତୀ’’ତି ପଦେନ ଲକ୍ଖିତୋ ୱାରୋ। ଏସେୱ ନୟୋ ସେସେସୁପି। ତଦନନ୍ତରୋତି ତେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ୱାରାନଂ ଅନନ୍ତରେ ୱୁତ୍ତୋ। ସମୁଚ୍ଚୟୱାରୋତି ସଂ ଏକତୋ ଆପତ୍ତିଅନାପତ୍ତିଆଦୟୋ ଉଚ୍ଚୀୟନ୍ତି ସମ୍ପିଣ୍ଡୀୟନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସମୁଚ୍ଚୟୋ, ସୋୟେୱ ୱାରୋ ସମୁଚ୍ଚୟୱାରୋ।

୧୮୮।ତତୋତି ତେହି ଅଟ୍ଠହି ୱାରେହି, ପରଂ ୱୁତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଚ୍ଚୟୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ ଏକୋ ପଞ୍ଞତ୍ତିୱାରୋତି ୟୋଜନା। ପଚ୍ଚୟୱସେନାତି ପଚ୍ଚୟସଦ୍ଦସ୍ସ ୱସେନ। ତସ୍ସାତି ପଚ୍ଚୟସ୍ସ। ତେପୀତି ଅଟ୍ଠ ୱାରାପି। ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ। ତତୋତି ମହାୱିଭଙ୍ଗତୋ, ପରଂ ଆଗତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏୱଂ ଇମେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ୱାରାତି ୟୋଜନା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୟସ୍ମା ୱା। ଏତ୍ଥାତି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସୱାରେସୁ।

ସମୁଟ୍ଠାନସୀସୱଣ୍ଣନା

୨୫୭।ତଦନନ୍ତରାୟାତି ତେସଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସୱାରାନଂ ଅନନ୍ତରଂ ୱୁତ୍ତାୟ ସମୁଟ୍ଠାନକଥାୟ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ୟୋଜନା। ଅନତ୍ତା ଇତି ନିଚ୍ଛିତାତି ଅନତ୍ତାତ୍ୱେୱ ୱିନିଚ୍ଛିତା। ଇମିନା ଅନତ୍ତା ଇତି ନିଚ୍ଛୟାତି ଏତ୍ଥ ଚିଧାତୁୟା ୱିନିଚ୍ଛୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅନିଚ୍ଛାକାରାଦୀହୀ’’ତି ଇମିନା ସଭାଗଧମ୍ମାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନିଚ୍ଛାକାରାଦୀହି ସମାନୋ ଭାଗୋ ଏତେସନ୍ତି ସଭାଗା, ତେୟେୱ ଧମ୍ମା ସଭାଗଧମ୍ମାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ନାମମତ୍ତମ୍ହୀତି ଅନିଚ୍ଛାଦିନାମମତ୍ତମ୍ହି। ପିସଦ୍ଦେନ ପଗେୱ ନାମିକୋ ଅନିଚ୍ଛାଦିସଭାୱୋତି ଦସ୍ସେତି। ନ ପଞ୍ଞାୟତୀତି ନ ଖାୟତି। ଇମିନା ନ ନାୟତୀତି ଏତ୍ଥ ଞାଧାତୁୟା ଖାୟନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଦୁକ୍ଖହାନିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖଂ ଜହାତୀତି ଦୁକ୍ଖହାନୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦୁକ୍ଖଘାତନ’’ନ୍ତି। ଦୁକ୍ଖଂ ହନତୀତି ଦୁକ୍ଖଘାତନୋ, ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ତଂ। ‘‘ଖନ୍ଧକା ୟା ଚ ମାତିକା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ସୁଖୁଚ୍ଚାରଣତ୍ଥାୟ ରସ୍ସୱସେନ ପାଠୋ ଅତ୍ଥୀତି ଆହ ‘‘ଖନ୍ଧକା ୟ ଚ ମାତିକା’’ତି। ସମୁଟ୍ଠାନଂ ନିୟତୋକତନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୧।୨୧୬) ଏତ୍ଥ ‘‘ସମୁଟ୍ଠାନଂ ନିୟତକତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ପରୋସହସ୍ସ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିୟ ଓକାରାଗମୱସେନ ‘‘ସମୁଟ୍ଠାନନିୟତୋକତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ସମୁଟ୍ଠାନଂ ନିୟତକତ’’ନ୍ତି। ଏତେନାତି ‘‘ସମୁଟ୍ଠାନଂ ନିୟତୋକତ’’ନ୍ତି ପାଠେନ। ପଚ୍ଚେତବ୍ବୋତି ପତି ଏତବ୍ବୋ, ପଟିମୁଖଂ ଞାତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଜସେହୀତି ତୀହି ସିକ୍ଖାପଦେହି ଅଞ୍ଜସେହି ସିକ୍ଖାପଦେହି।

ତତ୍ଥାତି ସମ୍ଭେଦନିଦାନୱଚନେସୁ। ସମ୍ଭେଦୱଚନେନ ପଚ୍ଚେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତାନି ତୀଣି ସିକ୍ଖାପଦାନି ଠପେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଞ୍ଞତ୍ତିଦେସସଙ୍ଖାତନ୍ତି ପଞ୍ଞତ୍ତିଟ୍ଠାନଭୂତଦେସସଙ୍ଖାତଂ। ‘‘ଇମାନି ତୀଣୀ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଦିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି କିରିୟାୟ କତ୍ତାରଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ପଞ୍ଞାୟନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ଦିସଧାତୁୟା ଖାୟନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥାତି ସମୁଟ୍ଠାନନିୟମସମ୍ଭେଦନିଦାନସଙ୍ଖାତେସୁ ତୀସୁ, ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ। ଇତରଂ ପନାତି ସମୁଟ୍ଠାନନିୟମସମ୍ଭେଦେହି ଅଞ୍ଞଂ ପନ।

ଆଳୱୀତି ଆଳୱିୟଂ। ସକ୍କେସୁ ଭଗ୍ଗେସୁ ଚାତି ଏତ୍ଥ ଜନପଦନାମତ୍ତା ବହୁୱଚନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ।

ଦ୍ୱୀସୁ ୱିଭଙ୍ଗେସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ୟଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଉଦ୍ଦିସନ୍ତୀତି ୟୋଜନା। ‘‘ୱିଭଙ୍ଗେସୂ’’ତି ଇମିନା ୱିଭଙ୍ଗେତି ଏତ୍ଥ ସୁକାରଲୋପୋତି ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ସାତି ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ। ୟଥାଞାୟନ୍ତି ୟୁତ୍ତିୟା ଅନୁରୂପଂ। ତନ୍ତି ସମୁଟ୍ଠାନଂ। ମେ ସୁଣାଥାତି ମମ ସନ୍ତିକା ସୁଣାଥ। ଇତୀତି ଅୟମତ୍ଥୋ।

କଥିନନ୍ତି ପଠମକଥିନସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଅନନୁଞ୍ଞାତାୟ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଅନନୁଞ୍ଞାତସମୁଟ୍ଠାନେନ ସଦ୍ଧିଂ। ସଦିସା ଇଧ ଦିସ୍ସରେତି ଏତ୍ଥ ଇଧସଦ୍ଦୋ ଅତ୍ଥପକରଣୱସେନ ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗୱିସୟୋତି ଆହ ‘‘ଇଧ ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗେ’’ତି। ‘‘ସଦିସାନୀ’’ତି ଇମିନା ସଦିସାତି ଏତ୍ଥ ନିକାରସ୍ସାକାରାଦେସୋ ଦସ୍ସିତୋ। ‘‘ଦିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ଦିସ୍ସରେତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତିସଦ୍ଦସ୍ସ ରେକାରୋ (ନିରୁତ୍ତିଦୀପନିୟଂ ୫୭୦ ସୁତ୍ତେ) ଦସ୍ସିତୋ।

ସମୁଟ୍ଠାନସୀସୋ

ପଠମପାରାଜିକସମୁଟ୍ଠାନୱଣ୍ଣନା

୨୫୮। କିମତ୍ଥଂ ‘‘ମେଥୁନଂ ସୁକ୍କସଂସଗ୍ଗୋ’’ତିଆଦିୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଇଦାନୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ‘‘ମେଥୁନଂ ସୁକ୍କସଂସଗ୍ଗୋ’’ତିଆଦିୱଚନେ। ସମୁଟ୍ଠାନସୀସନ୍ତି ସମୁଟ୍ଠାନାନଂ, ସମୁଟ୍ଠାନେସୁ ୱା ସୀସଂ। ସେସାନୀତି ପଠମପାରାଜିକତୋ ସେସାନି ପଞ୍ଚସତ୍ତତି ସିକ୍ଖାପଦାନି। ତେନାତି ପଠମପାରାଜିକେନ। ‘‘ସୁକ୍କସଂସଗ୍ଗୋ’’ତିଆଦିୱଚନଂ ସଂୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ‘‘ସୁକ୍କସଂସଗ୍ଗୋ’’ତିଆଦିୱଚନେ।

ଖୁଦ୍ଦକଓଣ୍ଣନାୱସାନେତି ଖୁଦ୍ଦକଟ୍ଟକଥାଯ ଅୱସାନେ।

ଲିଙ୍ଗୱିପରିଯାଯୋତି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୋ। କାଯମାନସିକା କତାତି ଏତ୍ଥ କାଯମାନସେସୁ ପଓ୍ତା କାଯମାନସିକାତି ୱୁତ୍ତେ ସମୁଟ୍ଠାନାତି ଆହ ‘‘କାଯଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା କତା’’ତି।

ଦୁତିଯପାରାଜିକସମୁଟ୍ଠାନଓଣ୍ଣନା

୨୫୯। ଇଦଂ ସମୁଟ୍ଠାନଂ ଏକଂ ସମୁଟ୍ଠାନସୀସନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଅଦିନ୍ନାଦାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଅଦିନ୍ନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସମୁଦାଯନାମେ ଏକଦେସୱୋହାରୋତି ଦସ୍ସେତି। ସେସାନୀତି ଦୁତିଯପାରାଜିକତୋ ସେସାନି ଏକୂନସତ୍ତତି ସିକ୍ଖାପଦାନି। ତେନାତି ଦୁତିଯପାରାଜିକେନ। ତସ୍ମାତି ‘‘ୱିଗ୍ଗହୁତ୍ତରୀ’’ତିଆଦିୱଚନେ। ୱିଗ୍ଗହୁତ୍ତରୀତିଆଦିପଦାନଂ ଦ୍ୱନ୍ଦେ ଆଦରମକତ୍ୱା ଅତ୍ଥମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହୌତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମସିକ୍ଖାପଦାନୀ’’ତି। ଅନିଯତା ଦୁତିଯିକାତି ଆପତ୍ତିଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ପାଠଇଯଂ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗୱସେନ ଦୁତିଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସମୁଟ୍ଠାନା ତିକା କତାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ତିକସମୁଟ୍ଠାନା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ପଦୱିପରିଯାଯୱସେନ କକାରସ୍ସ ଦୀଘୱସେନ ସମୁଟ୍ଠାନା ତିକାତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତିକସମୁଟ୍ଠାନା କତା’’ତି।

ସଞ୍ଚରିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଓଣ୍ଣନା

୨୬୦। ‘‘ସଞ୍ଚରୀ’’ତି ଇଦଂ ତାୱ ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ ନାମ ଏକସମୁଟ୍ଠାନସୀସଂ, ସେସାନି ତେନ ସଦିସାନି।

ୱିଭଙ୍ଗେ ଆଗତେନ ‘‘ରିଞ୍ଚନ୍ତୀ’’ତି (ପାରା। ୫୭୬) ପଦେନ ଏଠଅକଲୋମଧୋୱାପନସିକ୍ଖାପଦଂ ଉପଲକ୍ଖିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ୱିଭଙ୍ଗେ ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଉଦ୍ଦେସନ୍ତି ଆଗତ’’ନ୍ତି।

‘‘ଯାୱ ଦ୍ୱାରକୋସା ଅଗ୍ଗଳଅଟ୍ଠପନାଯ’’ ଇତି (ପାଚି। ୧୩୫-୧୩୬) ଚ ‘‘ଅଞ୍ଞାତିକାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଚୀୱରଂ ଦଦେଯ୍ଯ’’ଇତି (ପାଚି। ୧୬୯) ଚ ‘‘ଚୀୱରଂ ସିବ୍ବେଯ୍ଯ’’ଇତି (ପାଚି। ୧୭୬-୧୭୭) ଚ ୱୁତ୍ତସିକ୍ଖାପଦତ୍ତଯନ୍ତି ଯୋଜନା।

‘‘ସମଣଚୀୱରେନ ଚା’’ତି ଏୱଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ସମଣଚୀୱରଂ ଦଦେଯ୍ଯା’’ତି ଇଦଂ (ପାଚି। ୯୧୭) ୱଚନଂ ସନ୍ଧାଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସମନୁଭାସନାସମୁଟ୍ଠାନଓଣ୍ଣନା

୨୬୧।ଭେଦନ୍ତି ଇଦଂ ସମନୁଭାସନଂ ନାମ ଏକଂ ସମୁଟ୍ଠାନସୀସଂ, ସେସାନି ତେନ ସଦିସାନି।

କଥିନସମୁଟ୍ଠାନଓଣ୍ଣନା

୨୬୨।ଉବ୍ଭୂତନ୍ତି ଇଦଂ କଥିନସମୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଏକଂ ସମୁଟ୍ଠାନସୀସଂ, ସେସାନି ତେନ ସଦିସାନି।

ଆୱସଥେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଆୱସଥସଦ୍ଦେନ ସଦ୍ଧିଂ।

ଏଠଅକଲୋମସମୁଟ୍ଠାନଓଣ୍ଣନା

୨୬୩।‘‘ଏଠଅକଲୋମା’’ତି ଇଦଂ ଏଠଅକଲୋମସମୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଏକଂ ସମୁଟ୍ଠାନସୀସଂ। ଇତୋତି ଯଥାୱୁତ୍ତତୋ। ପାଠଇନ୍ତି ମାତିକାପାଠଇଂ। ୱିରଜ୍ଝିତ୍ୱାତି ପୁବ୍ବାପରତୋ ୱିରାଧେତ୍ୱା। ଯଥାତି ଯେନାକାରେନ । ପନସଦ୍ଦୋ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥୋ। କିଞ୍ଚାପି ଲିଖନ୍ତି, ପନ ତଥାପୀତି ଯୋଜନା। ଏୱନ୍ତି ତଥାକାରେନ। ଅତ୍ଥାନୁକ୍କମୋତି ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅନୁକ୍କମୋ।

‘‘ଅଭିକ୍ଖୁକାୱା ସେନ ଚା’’ତି ଏତଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଅଭିକ୍ଖୁକେ ଆୱାସେ ୱସ୍ସଂ ୱସେୟ୍ୟା’’ତି (ପାଚି। ୧୦୪୭) ଇଦଂ ୱଚନଂ ସନ୍ଧାୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ‘‘ସିକ୍ଖମାନା ଚ ସାମଣେରୀ ଗିହିନିୟା’’ତି ପାଠଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ପଦସୋଧମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନୱଣ୍ଣନା

୨୬୪।ପଦନ୍ତି ଇଦଂ ପଦସୋଧମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଏକଂ ସମୁଟ୍ଠାନସୀସଂ, ସେସାନି ତେନ ସଦିସାନି। ‘‘ତଥା ଅଦ୍ଧଙ୍ଗତେନ ଚା’’ତି ଏତଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିୟେ ଓୱଦେୟ୍ୟା’’ତି (ପାଚି। ୧୫୪-୧୫୫) ଇଦଂ ୱଚନଂ ସନ୍ଧାୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନୋକାସୋ ଚ…ପେ… ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି (ପାଚି। ୧୨୧୯-୧୨୨୧) ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ଅଦ୍ଧାନସମୁଟ୍ଠାନୱଣ୍ଣନା

୨୬୫।ଅଦ୍ଧାନନ୍ତି ଇଦଂ ଅଦ୍ଧାନସମୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଏକଂ ସମୁଟ୍ଠାନସୀସଂ, ସେସାନି ତେନ ସଦିସାନି।

ଥେୟ୍ୟସତ୍ଥସମୁଟ୍ଠାନୱଣ୍ଣନା

୨୬୬।ଥେୟ୍ୟସତ୍ଥନ୍ତି ଇଦଂ ଥେୟ୍ୟସତ୍ଥସମୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଏକଂ ସମୁଟ୍ଠାନସୀସଂ, ସେସାନି ତେନ ସଦିସାନି। ‘‘ବ୍ରୂହେନ ସତ୍ତମା’’ତି ଇଦଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ତଦନନ୍ତରମେୱାତି ତସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅନନ୍ତରମେୱ, ‘‘ଆଗତ’’ଇତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଧମ୍ମଦେସନାସମୁଟ୍ଠାନୱଣ୍ଣନା

୨୬୭। ଧମ୍ମଦେସନାସମୁଟ୍ଠାନେ ସମୁଟ୍ଠାନସୀସଂ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବାନି ଏକଦସ ସିକ୍ଖାପଦାନି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ଧମ୍ମଦେସନାସମୁଟ୍ଠାନାନୀତି ୱୁତ୍ତାନି। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ। ତେସନ୍ତି ତେସଂ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ । ସମ୍ଭିନ୍ନସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ସଂସଗ୍ଗସମୁଟ୍ଠାନଂ। ତିୱିଧନ୍ତି ଭୂତାରୋଚନଚୋରିୱୁଟ୍ଠାପନଅନନୁଞ୍ଞାତସମୁଟ୍ଠାନୱସେନ ତିପ୍ପକାରଂ। ତନ୍ତି ନିୟତସମୁଟ୍ଠାନଂ, ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁନ ତନ୍ତି ନିୟତସମୁଟ୍ଠାନଂ, ଦସ୍ସେତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁନ ତନ୍ତି ୱଚନଂ। ନେତ୍ତିଧମ୍ମାନୁଲୋମିକନ୍ତି ଏତ୍ଥ କାୟୱାଚଂ ନେତି ୱିନେତୀତି ନେତ୍ତି, କାୟୱାଚଂ ନେତି ୱିନେତି ଏତ୍ଥ, ଏତାୟାତି ୱା ନେତ୍ତି। ଧମ୍ମୋତି ପାଳି। ସା ହି ଯସ୍ମା ଅତ୍ଥଂ ଧାରେତି, ତସ୍ମା ଧମ୍ମୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନେତ୍ତିଯେୱ ଧମ୍ମୋ ନେତ୍ତିଧମ୍ମୋ, ତସ୍ସ ଅନୁଲୋମିକଂ ନେତ୍ତିଧମ୍ମାନୁଲୋମିକଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ୱିନୟପାଳିଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଲୋମ’’ନ୍ତି।

ଇତି ସମୁଟ୍ଠାନସୀସୱଣ୍ଣନାୟ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଅନ୍ତରପେୟ୍ୟାଲ କତିପୁଚ୍ଛାୱାରୱଣ୍ଣନା

୨୭୧। ଇଦାନି ୱୁତ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଇଦାନୀ’’ତି ପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧତ୍ତା ୱୁତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ତପଚ୍ଚୟୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନକାଲିକୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥାତି ମାତିକାୟଂ, ପୁଚ୍ଛାସୁ ୱା। ଆଗତାପତ୍ତିପୁଚ୍ଛାତି ଆଗତାପତ୍ତିୟା ପୁଚ୍ଛା। ହୀତି ୱିସେସଜୋତକୋ, ହି ୱିସେସଂ ୱକ୍ଖାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘କତି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା’’ତି ଦୁତିୟପଦେ। ‘‘ରାସିୱସେନା’’ତି ଇମିନା ଖନ୍ଧସଦ୍ଦସ୍ସ ରାସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ୱିନୀତୱତ୍ଥୂନୀତି ଏତ୍ଥ ୱିନୀତସଦ୍ଦୋ ୱିନୟପରିୟାୟୋତି ଆହ ‘‘ୱିନୟପୁଚ୍ଛା’’ତି। ନନୁ ୱିନୀତୱିନୟସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦତୋ ନାନତ୍ତା ଅତ୍ଥତୋପି ନାନଂ, କସ୍ମା ପନ ‘‘ୱିନୟପୁଚ୍ଛା’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ୱିନୀତଂ… ପେ… ଏକ’’ନ୍ତି। ଇଦନ୍ତି ପଦଦ୍ୱୟଂ। ଅତ୍ଥତୋ ଏକନ୍ତି ଅତ୍ଥତୋଯେୱ ଏକଂ, ନ ସଦ୍ଦତୋ। ୱିନୀତୱତ୍ଥୂନୀତି ଆପତ୍ତିୱିନୟକାରଣତ୍ତା ୱିନୀତୱତ୍ଥୂନି। ଯେସୂତି ଅଗାରୱେସୁ। ସତୀତି ସନ୍ତେସୁ। ଏତ୍ଥ ଚ ଯେସୁ ସତି ଆପତ୍ତିୟୋ ନ ହୋନ୍ତି, ଅସତି ହୋନ୍ତୀତି ୱାକ୍ୟମ୍ପି ଅୱୁତ୍ତସିଦ୍ଧିନୟେନ ଗହେତବ୍ବଂ। ଯେସୂତି ଗାରୱେସୁ। ତେତି ଅଗାରୱଗାରୱେ। ଯସ୍ମା ପନ ନତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିପତ୍ତିଭାୱପୁଚ୍ଛାତି ୱିପତ୍ତିଭାୱସ୍ସ ପୁଚ୍ଛା। ପୁଚ୍ଛିୟତି ଇମାୟାତି ପୁଚ୍ଛା। ୱିୱାଦମୂଲାନି ଅନୁୱାଦମୂଲାନୀତି ଇମା ପୁଚ୍ଛାୟୋ ମୂଲପୁଚ୍ଛାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ‘‘ଇମାନୀ’’ତି ନିକାରେନ ସହ ପାଠୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଅପାଠୋଯେୱ। ମୂଲପୁଚ୍ଛାତି ପୁଚ୍ଛିୟନ୍ତି ଇମାହୀତି ପୁଚ୍ଛା, ମୂଲାନଂ ପୁଚ୍ଛା ମୂଲପୁଚ୍ଛା। ‘‘ଅଧିକରଣ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ‘‘ୱୁତ୍ତଂ’’ ଇତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସଂଯେୱାତି ଅଧିକରଣାନଂଯେୱ। ଅୟମେତ୍ଥ ମାତିକା।

ନିଦ୍ଦେସେ ମାତିକାୟାତି ପାତିମୋକ୍ଖେ। ୱିଭଙ୍ଗେତି ପଦଭାଜନିୟଂ, ଆଗତୱସେନ ୱୁତ୍ତାତି ଯୋଜନା। ଅୟମେତ୍ଥ ନିଦ୍ଦେସୋ।

ପଟିନିଦ୍ଦେସେ ଆରତୀତିଆଦିପଦାନଂ ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆରକା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ଆରକା’’ତି ଇମିନା ଆରତୀତି ଏତ୍ଥ ଆଉପସଗ୍ଗସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତେହୀତି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେହି, ଆରକାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ରମତୀ’’ତି ଇମିନା ତିପଚ୍ଚଯୋ କତ୍ତୁତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ରତୀତି ରମନଂ। ଇମିନା ତିପଚ୍ଚଯୋ ଭାୱତ୍ଥେପି ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ୱିନାତି ଏତେହି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେହି ୱିନା। ଇମିନା ୱିରତୀତି ଏତ୍ଥ ୱିଉପସଗ୍ଗସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପଚ୍ଚେକନ୍ତି ପତି ଏକଂ, ପଟିସଦ୍ଦୋ ୱିଚ୍ଛତ୍ଥଜୋତକୋ, ୱିସୁଂ ୱିସୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ପଟିୱିରତୀତି ଏତ୍ଥ ପଟିଉପସଗ୍ଗସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ୱିରତି ପଟିୱିରତୀତି ଏତ୍ଥାପି ତିପଚ୍ଚଯୋ ଭାୱତ୍ଥେପି ୱେଦିତବ୍ବୋ । ୱେରନ୍ତି ଅନତ୍ଥକରତ୍ତା ୱିରମିତବ୍ବନ୍ତି ୱିରଂ, ତଦେୱ ୱେରଂ, ରାଗାଦିଅକୁସଲଧମ୍ମା। ତେ ହି ୱେରହେତୁତ୍ତା ୱେରନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏତାଯାତି ୱିରତିଯା। ଇମିନା ଅକିରିଯାତି ଏତ୍ଥ ରିରିଯପଚ୍ଚଯୋ କରଣତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଯଂ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧକରଣନ୍ତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧକରଣସ୍ସ। ପଟିପକ୍ଖତୋତି ୱିରୁଦ୍ଧଭାୱତୋ। ଇମିନା ଅକରଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅକାରୋ ୱିରୁଦ୍ଧତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଅଜ୍ଝାପତ୍ତିଯାତି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଆପଜ୍ଜନସ୍ସ। ‘‘ୱେଲନତୋ’’ତି ଇମିନା ୱେଲତୀତି ୱେଲା, ୱେଲନଂ ୱା ୱେଲାତି ୱଚନତ୍ଥେ ଦସ୍ସେତି। ନିଯ୍ୟାନନ୍ତି ମଗ୍ଗଂ। ମଗ୍ଗୋ ହି ନିବ୍ବାନଂ ଆରମ୍ମଣକରଣୱସେନ ଯାତି ଗଚ୍ଛତୀତି ନିଯ୍ୟାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘ବନ୍ଧତୀ’’ତି ଇମିନା ସିଧାତୁଯା ବନ୍ଧନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ନିୱାରେତୀ’’ତି ଇମିନା ବନ୍ଧଧାତୁଯା ଅଧିପ୍ପାଯତ୍ଥଂ। ଏତନ୍ତି ‘‘ସେତୂ’’ତି ନାମଂ। ତଂ ସେତୁନ୍ତି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଖାତଂ ତଂ ସେତୁଂ। ଏତ୍ଥ କେସୁଚି ପୋତ୍ଥକେସୁ ‘‘ସୋ ସେତୂ’’ତି ଚ ‘‘ଏତାଯ ପଞ୍ଞତ୍ତିଯା’’ତି ଚ ପାଠୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଅପାଠୋଯେୱ।

ବୁଦ୍ଧେ ଅଗାରୱାଦୀସୁ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଯୋତି ଯୋ କୋଚି, ନ ଗଚ୍ଛତୀତିଆଦୀସୁ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଧରମାନେତି ତିଟ୍ଠମାନେ, ସଂୱିଜ୍ଜମାନେତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପଟ୍ଠାନନ୍ତି ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନଂ, ଉପଟ୍ଠାନତ୍ଥଂ ୱା। ଏତସ୍ସାତି ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା। ଧମ୍ମସ୍ସୱନନ୍ତି ଧମ୍ମସ୍ସୱନଟ୍ଠାନଂ, ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥଂ ୱା। ଧମ୍ମସ୍ସୱନଗ୍ଗନ୍ତି ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଧମ୍ମସ୍ସୱନଗ୍ଗୋ, ଧମ୍ମସୱନମଣ୍ଡପୋ। ଅଥ ୱା ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ଧମ୍ମସ୍ସୱନଗ୍ଗୋ, ଧମ୍ମସ୍ସୱନଟ୍ଠାନେ ସମାଗମଜନୋ, ତଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଗ୍ଗଂ। ଚିତ୍ତୀକାରନ୍ତି ଅପଚାଯନାକାରଂ। ୱିକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱା ଅନାଦରୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ନିସୀଦତୀତି ଯୋଜନା। କାଯପାଗବ୍ଭିଯନ୍ତି ଭୁସଂ ଗରତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି ଅଭିଭୱତୀତି ଅନେନାତି ପଗବ୍ଭୋ, ଅତିମାନୋ, ଓଟ୍ଠଜୋ ତତିଯକ୍ଖରୋ। ପଗବ୍ଭସ୍ସ ଭାୱୋ ପାଗବ୍ଭିଯଂ, କାଯେନ ପାଗବ୍ଭିଯଂ କାଯପାଗବ୍ଭିଯଂ (ୱଜିର। ଟୀ। ପରିୱାର ୨୭୧; ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ପରିୱାର ୩।୨୭୧; ୱି। ୱି। ଟୀ। ପରିୱାର ୨।୨୭୧ ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨।୧୪୬; ଆ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୬।୮୨-୮୪; ସୁ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୪୪), କାଯାନାଚାରଂ। ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାତି ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାଦିକା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା। ପମଜ୍ଜନଂ ପମାଦୋ, ସତିୱିପ୍ପୱାସୋତି ଆହ ‘‘ପମାଦେ ଚ ସତିୱିପ୍ପୱାସେ’’ତି। ଆମିସପଟିସନ୍ଥାରନ୍ତି ଆମିସେନ ଅତ୍ତନୋ, ପରେସଞ୍ଚ ଅନ୍ତରସ୍ସ ପଟିସନ୍ଥରଣଂ ଆମିସପଟିସନ୍ଥାରୋ, ତଥା ଧମ୍ମପଟିସନ୍ଥାରୋ।

୨୭୨।ସତ୍ଥରିପି ଅଗାରୱୋତିଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଅନୀଚୱୁତ୍ତୀ’’ତିଆଦିନା ଅପ୍ପତିସ୍ସୋତି ପଦସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ସଦ୍ଦତ୍ଥୋ ପନେୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ପଟିମୁଖଂ ଆଦରେନ ସତ୍ଥୁୱଚନଂ ଅସୁଣନ୍ତୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ନାମାତି। ଅଚ୍ଛତ୍ତଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ନିଯକଜ୍ଝତ୍ତାଦୀସୁ ଚତୂସୁ ନିଯକଜ୍ଝତ୍ତଭାୱଞ୍ଚ ସତ୍ତମୀୱିଭତ୍ତିଯା ଅମାଦେସଭାୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ୱା’’ତି। ‘‘ଅତ୍ତନୋ ପକ୍ଖେ ୱା’’ତି ଇମିନା ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନେତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ତତ୍ର ତୁମ୍ହେତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତସ୍ମିଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାଭେଦେ’’ତି। ସପରସନ୍ତାନେତି ଅତ୍ତପରସନ୍ତାନେ। ପହାନାଯାତି ଏତ୍ଥ ହାଧାତୁଯା କରଣଞ୍ଚ ଆଯସଦ୍ଦସ୍ସ ତଦତ୍ଥଭାୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମେତ୍ତାଭାୱନାଦୀହି ନଯେହି ପହାନତ୍ଥ’’ନ୍ତି। ମେତ୍ତାଭାୱନାଦୀହୀତିଆଦିସଦ୍ଦେନ କରୁଣାଭାୱନାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତନ୍ତି ୱିୱାଦମୂଲଂ। ‘‘ଅପ୍ପୱତ୍ତିଭାୱାଯା’’ତି ଇମିନା ଅନୱସ୍ସୱାଯାତି ଏତ୍ଥ ଅୱପୁବ୍ବ ସୁଧାତୁଯା ପୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀତି ଏତ୍ଥ ସସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଇଦଂ ସଂ, ସଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପରତୋ ଆମସତୀତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସକମେୱ ଦିଟ୍ଠିଂ ପରାମସତୀ’’ତି। ‘‘ଯ’’ନ୍ତିଆଦିନା ପରାମସନାକାରଂ ଦସ୍ସେତି। ଆଧାନଗ୍ଗାହୀତି ଏତ୍ଥ ଆଭୁସୋ ଠିଯତେ ଆଧାନନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥେନ ଆଧାନସଦ୍ଦୋ ଦଳ୍ହପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ଦଳ୍ହଗ୍ଗାହୀ’’ତି। ଦଳ୍ହଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ଦଳ୍ହଗ୍ଗାହୀ।

୨୭୩। ଅନୁୱାଦମୂଲନିଦ୍ଦେସୋ କିଞ୍ଚାପି ସମାନୋତି ଯୋଜନା। ଅଥ ଖୋତି ତଥା ସମାନୋପି, ଅଯମେତ୍ଥ ୱିସେସୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିୱଦନ୍ତାନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନନ୍ତି ଯୋଜନା। ତଥା ୱିୱଦନ୍ତାତି ତେନାକାରେନ ୱିୱଦନ୍ତା, ଅନୁୱଦନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଅସୁକଂ ନାମ ୱିପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ’’ତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ଆପତ୍ତିଯା ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପାରାଜିକଂ ଆପନ୍ନୋସୀ’’ତିଆଦି । ଏତ୍ଥାତି ଅନୁୱାଦମୂଲେ। ୱିସେସୋତି ୱିୱାଦମୂଲତୋ ୱିସେସୋ। ୱିୱଦନ୍ତାନଂ କୋଧୂପନାହାଦୀନି ୱିୱାଦମୂଲାନି, ଅନୁୱଦନ୍ତାନଂ ଅନୁୱାଦମୂଲାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୨୭୪।ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମାତି ଏତ୍ଥ ମେତ୍ତା ଏତସ୍ସତ୍ଥୀତି ମେତ୍ତଂ, କାଯକମ୍ମଂ, ମେତ୍ତଚିତ୍ତସହଗତଂ କାଯକମ୍ମନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ କତଂ କାଯକମ୍ମ’’ନ୍ତି। ସମ୍ମୁଖପରମ୍ମୁଖାନଂ ୱିଭାଗଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ସମ୍ମୁଖପରମ୍ମୁଖେସୁ।

କାଯକମ୍ମଂ ନାମାତି ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ। ଥେରାନଂ ଦାନୈତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉଭଯେହିପୀତି ନୱକଞ୍ଚେରେହିପି। ତେସୂତି ନୱକଞ୍ଚେରେସୁ। ଅୱମଞ୍ଞନ୍ତି ଅୱମାନଂ। ଅଭତ୍ତୋ ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତାନଂ ପଟିସାମନଂ ୱିଯ ପଟିସାମନନ୍ତି ଯୋଜନା। "ମେତ୍ତାକାଯକମ୍ମସଙ୍ଖାତୋ"ତି ଇମିନା ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ପିସଦ୍ଦୋ ଉପରି ୱକ୍ଖମାନେ ଧମ୍ମେ ଅପେକ୍ଖତି। "ସରିତବ୍ବୋ"ତି ଇମିନା ଅନୀଯସଦ୍ଦୋ କମ୍ମୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେତି। ସତିଜନକୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ସତିଜନକୋ। ତସ୍ସ ପଦସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଯୋ ନ"ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯୋତି ପୁଗ୍ଗଲୋ। ନନ୍ତି ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ। ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେସନ୍ତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ। ତେତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ। ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। "ପିଯଂ କରୋତୀ"ତି ଇମିନା ପିଯକରଣୋତି ପଦସ୍ସ ପିଯଂ କରୋତୀତି ପିଯକରଣୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏସେୱ ନଯୋ ଗରୁକରଣୋତି ଏତ୍ଥାପି। "ସଙ୍ଗହେତବ୍ବଭାୱାଯା"ତି ଇମିନା ସଙ୍ଗହାଯାତି ପଦସ୍ସ ଭାୱପ୍ପଧାନକମ୍ମନିଦ୍ଦେସଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ସଙ୍ଗହେତବ୍ବୋତି ସଙ୍ଗହୋ, ତଦତ୍ଥାଯ। ତେହୀତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି। "ସମଗ୍ଗଭାୱାଯା"ତି ଇମିନା ସମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାୱୋ ସାମଗ୍ଗୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ପଗ୍ଗଯ୍ହ ୱଚନନ୍ତି ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱଚନଂ। ୱିହାରେତି ଆଧାରେ ଭୁମ୍ମଂ, ଥେରେ ଅସନ୍ତେତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ଥେରଂ କଦା ଆଗମିସ୍ସତି ନୁଖୋତି ଯୋଜନା। ମମାଯନୱଚନନ୍ତି ମମାଯନାକାରେନ ପୱତ୍ତଂ ୱଚନଂ। ମେତ୍ତାସିନେହସିନିଦ୍ଧାନୀତି ମେତ୍ତାସଙ୍ଖାତେନ ସିନେହେନ ସିନେହିତାନି। ନଯନାନୀତି ଚକ୍ଖୂନି। "ଅପ୍ପାବାଧୋ"ତି ଇମିନା ଅରୋଗୋତି ପଦସ୍ସେୱ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ନିଜ୍ଜାବାଧେନ ୱା ଅରୋଗୋ, ଆଗନ୍ତୁକାବାଧେନ ଅପ୍ପାବାଧୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତାବାଧେନ ୱା ଅରୋଗୋ, ବହିଦ୍ଧାବାଧେନ ଅପ୍ପାବାଧୋ, କାଯାବାଧେନ ୱା ଅରୋଗୋ, ଚିତ୍ତାବାଧେନ ଅପ୍ପାବାଧୋ। ସମନ୍ନାହରଣନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକରଣଂ।

ନ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପଟିୱିଭଜିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତୀତି ଯୋଜନା। ତଦତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ "ଯୋ ହୀ"ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯୋତି ପୁଗ୍ଗଲୋ, ଭୁଞ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। "ଏତ୍ତକଂ...ପେ... ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ"ତି ଇମିନା ଆମିସପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗିଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। "ଏତ୍ତକଂ ୱା ଅସୁକସ୍ସ ଚ...ପେ... ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ"ତି ଇମିନା ପୁଗ୍ଗଲପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗିଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଯନ୍ତି ପୁଗ୍ଗଲୋ। ଆଭତନ୍ତି ଗାମାଦିତୋ ଆନୀତଂ। ଅଦାତୁମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ଦାତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଦାନଞ୍ହି ନାମ ନ କସ୍ସଚି ୱାରିତଂ। ସଙ୍ଘେସନ୍ତି ଦୁସ୍ସୀଲସୀଲୱନ୍ତାନଂ। ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୪୧; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୪୯୨; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୬।୧୧) ୱୁତ୍ତଂ। ୱିଚେଯ୍ୟାତି ୱିଚିନିତ୍ୱା। ଦାତୁମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ ଅୱିଚିନିତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞତୋ ଦାତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ନନୁ ଏୱଂ ସତି ପୁଗ୍ଗଲୱିଭାଗୋ କତୋ ନାମ ହୋତି, କସ୍ମା ୱିଚେଯ୍ୟ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ "ନ ହୀ"ତିଆଦି। ହୀତି ଯସ୍ମା। ଏତେତି ଗିଲାନାଦଯୋ। ଇଦଂ ପଦଂ ୱିଚିନିତ୍ୱାତି ପଦେ କମ୍ମଂ, "ଦେନ୍ତେନା"ତି ପଦେ ସମ୍ପଦାନଂ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଇତି ଅଯନ୍ତି ଇତି ମନସିକତ୍ୱା ଅଯଂ ସାରଣୀଯଧମ୍ମପୂରକୋ।

ଅଖଣ୍ଡାନୀତିଆଦୀସୁ ପଠମଂ ତାୱ ଖଣ୍ଡଛିଦ୍ଦସବଲକମ୍ମାସାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତେସଂ ପଟିପକ୍ଖୱସେନ ଅଖଣ୍ଡାଦୀନି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଯସ୍ସା"ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ, ସିକ୍ଖାପଦଂ ଭିନ୍ନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସତ୍ତସୁ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେସୂତି ଆଧାରେ ଭୁମ୍ମଂ, ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆପତ୍ତିଞ୍ହି ପଟିଚ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ଆପତ୍ତି ତସ୍ସ ୱିସଯୋ ହୋତି। ଆଦିମ୍ହି ୱା ଅନ୍ତେ ୱାତି ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ଆଦିମ୍ହି ୱା ଅନ୍ତେ ୱା। ୱାସଦ୍ଦୋ ଅନିଯମୱିକପ୍ପତ୍ଥୋ। ସିକ୍ଖାପଦେ ଭିନ୍ନେ ଆପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ "ସିକ୍ଖାପଦଂ ଭିନ୍ନ"ନ୍ତି। ଖଣ୍ଡଂ ନାମାତି ଛିନ୍ନଂ ନାମ। ୱେମଜ୍ଝେତି ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ୱେମଜ୍ଝେ। ଭିନ୍ନନ୍ତି ସିକ୍ଖାପଦଂ ଭିନ୍ନଂ। ଛିଦ୍ଦଂ ନାମାତି ୱିୱରଂ ନାମ। ଦ୍ୱେ ତୀଣି ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବଲଂ ନାମାତି ଚିତ୍ରଂ ନାମ। ଭିନ୍ନାନୀତି ସିକ୍ଖାପଦାନି ଭିନ୍ନାନି। କମ୍ମାସଂ ନାମାତି ୱିଚିତ୍ରଂ ନାମ। ଏତ୍ଥ ଚ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଏକେନ ୱିସଭାଗୱଣ୍ଣେନ ଚିତ୍ରଂ ସବଲଂ ନାମ, ନାନାଠାନେ ନାନାୱଣ୍ଣେନ ୱିଚିତ୍ରଂ କମ୍ମାସଂ ନାମାତି ଅଯମେତେସଂ ୱିସେସୋ। ଖଣ୍ଡାଦୀନଂ ୱିପରିୟତ୍ତନୱସେନ ଅଖଣ୍ଡାଦୀନି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଯସ୍ସ ପନା"ତିଆଦି। ଅଭିନ୍ନାନିସୀଲାନୀତି ଅଭିନ୍ନାନି ସିକ୍ଖାପଦସୀଲାନି। ତାନି ପନାତି ସୀଲାନି ପନ। "ଏତାନୀ"ତି ପଦଂ ପଦାଲଙ୍କାରମତ୍ତଂ। ଭୁଜିସ୍ସଭାୱକରଣତୋତି ତଣ୍ହାଦାସବ୍ୟତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ଭୁଜିସ୍ସକରଣଭାୱତୋ। ଇମିନା "ଭୁଜିସ୍ସଭାୱକରଣାନୀ"ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଉତ୍ତରପଦଲୋପୱସେନ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଭୁଜିସ୍ସାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିଞ୍ଞୂହୀତି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ସପ୍ପୁରିସେହି। ଉପଚାରସମାଧିଂ ଅପ୍ପନାସମାଧିଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦୋ ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ। ଉପଚାରସମାଧିଞ୍ଚ ଅପ୍ପନାସମାଧିଂ ଚାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। "ସଂୱତ୍ତଯନ୍ତୀ"ତି ଇମିନା ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନୀତି ଏତ୍ଥ ଅନୀଯସଦ୍ଦୋ ବହୁଲଂ କତ୍ତୁୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେତି। ସୀଲସାମଞ୍ଞଗତୋତି ଏତ୍ଥ ସମାନସ୍ସ ଭାୱୋ ସାମଞ୍ଞଂ, ତଂ ଗତୋତି ସାମଞ୍ଞଗତୋ, ସୀଲେନ ସାମଞ୍ଞଗତୋ ସୀଲସାମଞ୍ଞଗତୋ, ହୁତ୍ୱା ୱିହରତୀତି ଯୋଜନା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ସମାନଭାୱୂପଗତସୀଲୋ ୱିହରତୀ"ତି।

ଯାଯଂଦିଟ୍ଠୀତି ଏତ୍ଥ "ଦିଟ୍ଠୀ"ତି ସାମଞ୍ଞଗତସ୍ସାପି ସଦ୍ଦସ୍ସ "ଅରିଯା"ତି ସଦ୍ଦନ୍ତରସନ୍ନିଧାନେନ ୱିସେସୱିସଯତ୍ତା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀତି ଆହ "ମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀ"ତି। "ମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତା"ତି ଇମିନା ଲୋକିଯସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ନିଦ୍ଦୋସାତି ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା, ଉତ୍ତମତ୍ତା ୱା ନିଦ୍ଦୋସା। ଇମିନା ଅରିଯସଦ୍ଦୋ ନିଦ୍ଦୋସତ୍ଥୱାଚକୋ ଅନିପ୍ଫନ୍ନପାଟିପଦିକୋତି ଦସ୍ସେତି। ନିଯ୍ୟାତୀତି ନିଦ୍ଧାନଂ ଯାତି। ଇମିନା ଅନୀଯସଦ୍ଦୋ ବହୁଲଂ କତ୍ତୁୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେତି। ଯୋ ତଥାକାରୀ ହୋତି, ତକ୍କରସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ତଥାକାରୀତି ତାଯ ମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତାଯ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା କାରୀ ହୋତି। ଇମିନା ତାଯ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା କରୋତୀତି

ତକ୍କରୋତି ୱଚନଦ୍ୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯାତି ଏତ୍ଥ ଖୀଯନଂ ଖଯୋ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଖଯୋ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯୋ, ତଦତ୍ଥାଯାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସବ୍ବଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଖଯତ୍ଥ’’ନ୍ତି। ସେସନ୍ତି ୱୁତ୍ତୱଚନତୋ ସେସଂ ୱଚନଂ।

ଇତି କତିପୁଚ୍ଛାୱାରୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଖନ୍ଧକପୁଚ୍ଛାୱାରୋ

ପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନାୱଣ୍ଣନା

୩୨୦।ଉପସମ୍ପଦକ୍ଖନ୍ଧକନ୍ତି ମହାଖନ୍ଧକଂ। ‘‘ନିଦାନେନ ଚ ନିଦ୍ଦେସେନ ଚ ସଦ୍ଧି’’ନ୍ତି ଇମିନା ସହ ନିଦାନେନାତି ସନିଦାନଂ, ସହ ନିଦ୍ଦେସେନାତି ସନିଦ୍ଦେସନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ନିଦାନେନାତି ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଦେସସଙ୍ଖାତେନ ନିଦାନେନ। ନିଦ୍ଦେସେନାତି ପୁଗ୍ଗଲାଦିନିଦ୍ଦେସେନ। ତତ୍ଥାତି ଉପସମ୍ପଦକ୍ଖନ୍ଧକେ। ସମୁକ୍କଟ୍ଠପଦାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସମୁକ୍କଟ୍ଠସଦ୍ଦୋ ଉତ୍ତମପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ଉତ୍ତମାନୀ’’ତି। ପଦାନୀତି ‘‘ନ ଭିକ୍ଖୱେ ଊନୱୀସତିୱସ୍ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ’’ତି (ପାଚି। ୪୦୨-୪୦୩; ମହାୱ। ୧୨୪) ଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତାନି ପଦାନି। ଇମେହି ପଦେହି ‘‘ସମୁକ୍କଟ୍ଠାନି ପଦାନି ସମୁକ୍କଟ୍ଠପଦାନୀ’’ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଇତୀତି ଅଯମତ୍ଥୋ। କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ‘‘ସମୁକ୍କଟ୍ଠପଦାନଂ କତି ଆପତ୍ତିଯୋ’’ତି ପଦାନମେୱ ସାମିୱସେନ ନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ, ନନୁ ଆପତ୍ତିଯୋ ନାମ ପୁଗ୍ଗଲାନଞ୍ଞେୱ ହୋନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଯେନ ଯେନ ହୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ଯସ୍ମା। ଯେନ ଯେନ ପଦେନ ପଞ୍ଞତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସା ସାତି ଆପତ୍ତି। ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିଯୋତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଆପତ୍ତୀନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ଦୁକ୍କଟ’’ନ୍ତି।

ନସ୍ସନ୍ତେତେତି ନସ୍ସନ୍ତୁ ଏତେ। ୱିନସ୍ସନ୍ତେତେତି ୱିନସ୍ସନ୍ତୁ ଏତେ ଭିକ୍ଖୂତି ଅତ୍ଥୋ। ତେହୀତି ଭିକ୍ଖୂହି। ୱଦତୋତି ୱଦନ୍ତାନଂ। ସେସେସୁ ଉପୋସଥକରଣେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିଯୋୱା’’ତି ଇମିନା ଏକା ଆପତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥପକରଣାଦିୱସେନ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିଯୋୱାତି ଦସ୍ସେତି।

ପୱାରଣକ୍ଖନ୍ଧକେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକଂ ଅପେକ୍ଖତି।

ଚମ୍ମସଂଯୁତ୍ତେପୀତି ଚମ୍ମେନ ସଂଯୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦେସିତେ ଖନ୍ଧକେପି, ଚମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପିସଦ୍ଦୋ ପୱାରଣକ୍ଖନ୍ଧକଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଚମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକଂ ଅପେକ୍ଖତି। ସମନ୍ତାତି ଅଙ୍ଗଜାତସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ।

ତତ୍ଥାତି କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକେ। ଚୀୱରସଂଯୁତ୍ତେତି ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକେ।

ଚମ୍ପେଯ୍ୟକେତି ଚମ୍ପେଯ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକେ। ସମୁଚ୍ଚଯକ୍ଖନ୍ଧକେସୁପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଚମ୍ପେଯ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକଂ ଅପେକ୍ଖତି।

ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ଇମା ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିଯୋ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏସେୱ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକେତି ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକ୍ଖନ୍ଧକେ। ଗରୁଭଣ୍ଡୱିସ୍ସଜ୍ଜନେତି ଗରୁଭଣ୍ଡସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ।

ସଙ୍ଘଭେଦେତି ସଙ୍ଘଭେଦକ୍ଖନ୍ଧକେ। ‘‘ସମାଚାରଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକେ’’ତି ଇମିନା ସମାଚାରସଦ୍ଦେନ ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକଂ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ସାତି ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତି। ‘‘ତଥା’’ତି ପଦେନ ‘‘ଏକା ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିଯୋୱା’’ତି ପଦଂ ଅତିଦିସତି। ‘‘ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନେ’’ତି ଇମିନା ପାଠଇଯଂ ଠପନଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ପାତିମୋକ୍ଖ’’ନ୍ତିଆଦିପଦସ୍ସ ଲୋପଂ ଦସ୍ସେତି। ପଞ୍ଚସତିକସତ୍ତସତିକେସୂତି ପଞ୍ଚସତିକକ୍ଖନ୍ଧକସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେସୁ। ଆରୋପିତୋତି ଏତ୍ଥ ରୁପଧାତୁଯା ଦ୍ୱିକମ୍ମିକତ୍ତା, ନ୍ୱାଦିଗଣତ୍ତା ଚ ‘‘ଧମ୍ମୋ’’ତି ପଧାନକମ୍ମମେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ‘‘ସଙ୍ଗହ’’ନ୍ତି ଅପଧାନକମ୍ମଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଧମ୍ମୋ ସଙ୍ଗହ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ପଞ୍ଚସତିକସତ୍ତସତିକେସୁ।

ଇତି ଖନ୍ଧକପୁଚ୍ଛାୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଏକୁତ୍ତରିକନଯୋ

ଏକୁତ୍ତରିକନଯୋ ଏକକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୧। ଏୱଂ ଖନ୍ଧକପୁଚ୍ଛାୟ ୱଣ୍ଣନଂ କତ୍ୱା ଇଦାନି ଏକୁତ୍ତରିକନୟସ୍ସ ତଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆପତ୍ତି…ପେ… ନୟେ’’ତି। ତତ୍ଥ ଏକୁତ୍ତରିକନୟେ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ୟୋଜନା। ‘‘ଛ ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନାନୀ’’ତି ଇମିନା ସମୁଟ୍ଠାନାନି ଆପତ୍ତିଂ କରୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥେନ ଆପତ୍ତିକରା ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ଏତେସନ୍ତି ଛନ୍ନଂ ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନାନଂ। ହୀତି ୟସ୍ମା, ଆପଜ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସିକ୍ଖାପଦେ ଚାତି ମାତିକାସିକ୍ଖାପଦେ ଚ। ଲହୁକା ଆପତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଅପ୍ପସାୱଜ୍ଜତ୍ତା ନ ଲହୁକା ନାମ ହୋତି, ଲହୁକେନ ପନ ୱିନୟକମ୍ମେନାତି ଆହ ‘‘ଲହୁକେନ ୱିନୟକମ୍ମେନ ୱିସୁଜ୍ଝନତୋ’’ତି। ପଞ୍ଚୱିଧାତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟାଦିୱସେନ ପଞ୍ଚପକାରା। କେନଚୀତି ଲହୁକେନ ୱା ଗରୁକେନ ୱା କେନଚି ଆକାରେନ। ସଂୱିଜ୍ଜତି ଗିହିଭାୱତୋ ଅୱସେସୋ ସମଣଭାୱୋ ଏତିସ୍ସାତି ସାୱସେସା, ପଟିପକ୍ଖୱସେନ ଅନୱସେସା। ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧାତି ପାରାଜିକସଙ୍ଘାଦିସେସୱସେନ ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା।

‘‘କରୋନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ଅନ୍ତରାୟିକାତି ଏତ୍ଥ ଣିକପଚ୍ଚୟସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅନ୍ତରାୟିକା ଆପତ୍ତିୟୋ ସବ୍ବଥା ଅନ୍ତରାୟିକା ହୋନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଅନ୍ତରାୟିକଂ ଆପନ୍ନସ୍ସାପୀ’’ତିଆଦି। ଦେସେତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧିପତ୍ତସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲୋକୱଜ୍ଜାତି ଲୋକେହି ୱଜ୍ଜେତବ୍ବା। ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜାତି ଭଗୱତୋ ପଣ୍ଣତ୍ତିୟା ୱଜ୍ଜେତବ୍ବା। ୟନ୍ତି ୟଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କରୋନ୍ତୋତି କିରିୟମାନତୋ। ଏତ୍ଥ ହି ମାନସଦସ୍ସ ଅନ୍ତାଦେସୋ। ଇମିନା କରଣଂ କିରିୟନ୍ତି ଭାୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଆପଜ୍ଜତୀତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆପଜ୍ଜତି। ସା ଆପତ୍ତି କିରିୟତୋ ସମୁଟ୍ଠିତା ନାମାତି ୟୋଜନା। କା ଆପତ୍ତି ୱିୟାତି ଆହ ‘‘ପାରାଜିକାପତ୍ତି ୱିୟା’’ତି। ଏସେୱ ନୟୋ ଅନନ୍ତରୱାକ୍ୟେସୁପି।

ପୁବ୍ବାପତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ପୁବ୍ବସଦ୍ଦୋ ପଠମତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ପଠମଂ ଆପନ୍ନାପତ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ଆପନ୍ନା’’ତି ପଦେନ ମଜ୍ଝେଲୋପଂ ଦସ୍ସେତି। ପଚ୍ଛା ଆପନ୍ନାପତ୍ତୀତି ୱତ୍ତଭେଦଦୁକ୍କଟାପତ୍ତି। ମୂଲୱିସୁଦ୍ଧିୟାତି ମୂଲେ କାୟଚି ଆପତ୍ତିୟା ଅମିସ୍ସତ୍ତା ୱିସୁଦ୍ଧିୟା ଆପତ୍ତିୟା। କୁରୁନ୍ଦିୟଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଦମ୍ପୀତି କୁରୁନ୍ଦିୟଂ ୱୁତ୍ତୱଚନମ୍ପି। ପିସଦ୍ଦେନ ପୁରିମଂ ମହାଅଟ୍ଠକଥାୱଚନଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଏକେନ ପରିୟାୟେନାତି ଏକେନ କାରଣେନ।

ୟାତି ଆପତ୍ତି, ଦେସିତା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅୟଂ ଦେସିତା ଗଣନୂପିକା ନାମାତି ୟୋଜନା। ୟା ଦେସିତା ହୋତି, ଅୟଂ ଅଗଣନୂପିକା ନାମାତି ୟୋଜନା। ସୌସ୍ସାହେନେୱାତି ପୁନପି ଆପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀତି ସହ ଉସ୍ସାହେନେୱ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୟସ୍ମା ୱା। ‘‘ଗଣନଂ ନ ଉପେତୀ’’ତି ଇମିନା ଗଣନଂ ନ ଉପଗଚ୍ଛତୀତି ଅଗଣନୂପିକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଟ୍ଠମେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପୂରଣେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଦଂ ପାଠଇୟଂ ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକପୂରଣୱସେନ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଆଗତତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଭିକ୍ଖୁନମ୍ପି ଦୁତିୟପାରାଜିକଟ୍ଠାନେ ଲବ୍ଭତିୟେୱ।

ଥୁଲ୍ଲୱଜ୍ଜାତି ଏତ୍ଥ ଥୁଲ୍ଲଂ ୱଜ୍ଜଂ ଏତିସ୍ସାତି ଥୁଲ୍ଲୱଜ୍ଜାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଥୁଲ୍ଲଦୋସେ ପଞ୍ଞତ୍ତା’’ତି। ୟା ଚ ଧମ୍ମିକସ୍ସ ପଟିସ୍ସୱସ୍ସ ଅସଚ୍ଚାପନେ ଆପତ୍ତି ଅତ୍ଥି, ସା ଚ ଗିହିପଟିସଂୟୁତ୍ତାତି ୟୋଜନା। ପଞ୍ଚାନନ୍ତରିୟକମ୍ମାପତ୍ତୀତି ପଞ୍ଚହି ଆନନ୍ତରିୟକମ୍ମେହି ଆପନ୍ନା ପାରାଜିକାପତ୍ତି। ସୁଦିନ୍ନତ୍ଥେରାଦୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଧନିୟତ୍ଥେରାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଆଦିକମ୍ମିକୋତି ଆଦିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ, ତସ୍ମିଂ ନିୟୁତ୍ତୋ ୱା। ମକ୍କଟିସମଣାଦୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ୟୋ କଦାଚି କରହଚି ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ସୋ ଅଧିଚ୍ଚାପତ୍ତିକୋ ନାମାତି ୟୋଜନା। ପରତୋପି ଏସେୱ ନୟୋ।

‘‘ଚୋଦେତୀ’’ତି ଇମିନା ଚୋଦେତୀତି ଚୋଦକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଚୋଦିତୋ’’ତି ଇମିନା ଚୋଦିତବ୍ବୋତି ଚୁଦିତୋ, ସୋୟେୱ ଚୁଦିତକୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପଞ୍ଚଦସସୂତି ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତେସୁ ପଞ୍ଚଦସଧମ୍ମେସୁ। ତେନାତି ଅଧମ୍ମଚୋଦକେନ, ଚୋଦିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳୱ॰ ୪୦୧) ୱୁତ୍ତେ ସଚ୍ଚେ ଚ ଅକୁପ୍ପେ ଚ ଅତିଟ୍ଠନ୍ତୋପି ଅଧମ୍ମଚୁଦିତକୋୟେୱ ନାମ, ସୋ ପନ ଧମ୍ମଚୋଦକେନ ଚୋଦିତେୟେୱ କୁପ୍ପନ୍ତୋ ଅଧମ୍ମଚୁଦିତକୋ ନାମ, ଅଧମ୍ମଚୋଦକେନ ଚୋଦିତେ ପନ କୁପ୍ପନ୍ତୋପି ଅଧମ୍ମଚୁଦିତକୋ ନାମ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ଇଧ ନ ୱୁତ୍ତୋ। ‘‘ସମନ୍ନାଗତୋ’’ତି ଇମିନା ନିୟତା ଏତସ୍ସ ସନ୍ତୀତି ନିୟତୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ଆପଜ୍ଜିତୁଂ ଭବ୍ବାତି ଭବ୍ବାପତ୍ତିକା। କେନଚି କମ୍ମେନ ଅକତୋପି ଅନୁକ୍ଖିତ୍ତକୋୟେୱ ନାମ, ସୋ ପନ ଉକ୍ଖିତ୍ତକୋତି ସଙ୍ଖ୍ୟାଭାୱତୋ ଇଧ ନ ୱୁତ୍ତୋ। ଅୟନ୍ତି ତଜ୍ଜନୀୟାଦିକମ୍ମକତୋ ଭିକ୍ଖୁ। ହୀତି ୟସ୍ମା, ନ କୋପେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲିଙ୍ଗଦଣ୍ଡକମ୍ମସଂୱାସନାସନାହୀତି ଲିଙ୍ଗନାସନେନ ଚ ଦଣ୍ଡକମ୍ମନାସନେନ ଚ ସଂୱାସନାସନେନ ଚ। ୟେନାତି ଭିକ୍ଖୁନା। ସୋତି ନାନାସଂୱାସକୋ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ନାନାସଂୱାସକାନଂ ୱିସେସୋ ହେଟ୍ଠା (ପାଚି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୪୨୮) ୱୁତ୍ତୋୟେୱ। ଠପନଂ ଜାନିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିଂ ଠପନଂ ନାମାତି ଆହ ‘‘ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନ’’ନ୍ତି।

ଇତି ଏକକୱାରୱଣ୍ଣନାୟ ୟୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଏକୁତ୍ତରିକନୟୋ ଦୁକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୨। ଦୁକେସୁ ଅଚିତ୍ତକା ଆପତ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭୂତାରୋଚନାପତ୍ତୀତି ପାଚିତ୍ତିୟାପତ୍ତି। ଅଭୂତାରୋଚନାପତ୍ତୀତି ପାରାଜିକଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟାପତ୍ତି।

ପଦସୋଧମ୍ମାଦିକାତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ଉତ୍ତରିଛପଞ୍ଚୱାଚା ସଙ୍ଗହିତା। ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନନ୍ତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ଭିସିଆଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅନାପୁଚ୍ଛାଗମନାଦୀସୂତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅନୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଗମନଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ସପୁଗ୍ଗଲୋତି ସୋ ଅତ୍ତସଙ୍ଖାତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସପୁଗ୍ଗଲୋ। ପରପୁଗ୍ଗଲୋତି ପରୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରପୁଗ୍ଗଲୋ। ଗରୁକନ୍ତି ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ। ଲହୁକନ୍ତି ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ପୁନ ଗରୁକନ୍ତି ପାରାଜିକଂ। ପୁନ ଲହୁକନ୍ତି ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ।

ଅଙ୍ଗୁଲିମତ୍ତମ୍ପୀତି ପିସଦ୍ଦେନ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପୀତି ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ତନ୍ତି ମଞ୍ଚପୀଠଂ। ଗମିଯୋ ଆପଜ୍ଜତି ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

‘‘ଆଦିଯନ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତି ନାମା’’ତିଆଦିନା ଅତ୍ଥାପତ୍ତି ଆଦିଯନ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତୀତି ପାଠଇଯଂ ଆଦିଯନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଆପଜ୍ଜତି ଆପତ୍ତି ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନାନଯଂ ଦସ୍ସେତି। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ‘‘ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତି ଆଖ୍ୟାତପଦଂ ‘‘ଅତ୍ଥୀ’’ତି କିରିଯନ୍ତରଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା କତ୍ତା ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଥ ୱା ଆଦିଯନ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ସା ଆପତ୍ତି ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ଏସେୱ ନଯୋ ଅଞ୍ଞେସୁପି। ମୂଗବ୍ବତାଦୀନୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଗୋୱତକୁକ୍କୁରୱତାଦୀନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ପାରିୱାସିକାଦଯୋ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଜ୍ଜନୀଯାଦିକମ୍ମକତା ୱା ପୁଗ୍ଗଲାତି ଯୋଜନା। ଅସମାଦିଯନ୍ତାଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅସମାଦିଯନ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେତି ପୁଗ୍ଗଲେ। କରୋନ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତି ନାମାତି କରୋନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଆପଜ୍ଜତି ନାମାତି ଯୋଜନା। ଏୱଂ ଦେନ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତି ନାମାତିଆଦୀସୁପି।

ଏକରତ୍ତଛାରତ୍ତସତ୍ତାହଦସାହମାସାତିକ୍କମେସୂତି ‘‘ଏକରତ୍ତମ୍ପି ତିଚୀୱରେନ ୱିପ୍ପୱସେଯ୍ଯା’’ତି (ପାରା। ୪୭୫-୪୭୬) ଚ ‘‘ଛାରତ୍ତପରମଂ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ତେନ ଚୀୱରେନ ୱିପ୍ପୱସିତବ୍ବ’’ନ୍ତି (ପାରା। ୬୫୩) ଚ ‘‘ସତ୍ତାହପରମଂ ସନ୍ନିଧିକାରକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତି (ପାରା। ୬୨୨-୬୨୩) ଚ ‘‘ଦସାହପରମଂ ଅତିରେକଚୀୱରଂ ଧାରେତବ୍ବ’’ନ୍ତି (ପାରା। ୪୬୨-୪୬୩) ଚ ‘‘ମାସପରମଂ ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବ’’ନ୍ତି (ପାରା। ୪୯୯-୫୦୦) ଚ ୱୁତ୍ତକାଲାତିକ୍କମେସୁ।

ଇମଂ ପନ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଯସ୍ମିଂ ପକ୍ଖେ ନିସିନ୍ନୋତି ଯସ୍ମିଂ ପକ୍ଖେ ସଯଂ ନିସିନ୍ନୋ। ତେସନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ପକ୍ଖେ ନିସିନ୍ନାନଂ, ନାନାସଂୱାସକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେସନ୍ତି ସକପକ୍ଖେ ନିସିନ୍ନାନଂ। କମ୍ମଂ କୋପେତୀତି ନାନାସଂୱାସକତ୍ତା କମ୍ମଂ କୋପେତି। ଇତରେସନ୍ତି ପରପକ୍ଖେ ନିସିନ୍ନାନଂ। ହତ୍ଥପାସଂ ଅନାଗତତ୍ତା କମ୍ମଂ କୋପେତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ଏସେୱ ନଯୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯେସଂ ହୀ’’ତିଆଦି। ଯେସନ୍ତି ସକପକ୍ଖେ ୱା ପରପକ୍ଖେ ୱା ନିସିନ୍ନାନଂ ଯେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋତି ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବଭାୱତୋ। ଇମିନା ପୁଗ୍ଗଲେନ ଛହି ସମୁଟ୍ଠାନେହି ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାତି ଆପତ୍ତିଯୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। କମ୍ମେନ ୱା ସଲାକଗ୍ଗାହେନ ୱାତି ଏତ୍ଥ ଉଦ୍ଦେସୋ କମ୍ମେ ଲକ୍ଖଣହାରନଯେନ ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତି, ୱୋହାରାନୁସ୍ସାୱନା ସଲାକଗ୍ଗାହେତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉଦ୍ଦେସୋ ଚେୱ...ପେ... ଏକ’’ନ୍ତି। ପୁବ୍ବଭାଗାତି ସଙ୍ଘଭେଦସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗେ ପୱତ୍ତା। ପମାଣନ୍ତି ସଙ୍ଘଭେଦସ୍ସ କାରଣଂ।

ଅଦ୍ଧାନହୀନୋ ନାମାତି ଏତ୍ଥ ଅଦ୍ଧାନସଦ୍ଦୋ କାଲପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ଊନୱୀସତିୱସ୍ସୋ’’ତି। ଥେଯ୍ଯସଂୱାସକାଦଯୋତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ତିତ୍ଥିଯପକ୍କନ୍ତକଭିକ୍ଖୁନୀଦୂସକପଞ୍ଚାନନ୍ତରିଯା ସଙ୍ଗହେତବ୍ବା। ଅଟ୍ଠ ଅଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲା କରଣଦୁକ୍କଟକା ନାମ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି କରଣଂ, କମ୍ମଂ, ଦୁଟ୍ଠୁ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଦୁକ୍କଟଂ, କମ୍ମମେୱ। କରଣଂ ଦୁକ୍କଟମେତସ୍ସାତି କରଣଦୁକ୍କଟକୋ। ୱିସେସନପରନିପାତୋ ‘‘ଅଗ୍ଗାହିତୋ’’ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ। ତଦେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦୁକ୍କଟକିରିଯା’’ତିଆଦି। ନୋ ଚ ଯାଚତୀତି ଏତ୍ଥ ଯାଚଧାତୁଯା ପଧାନକମ୍ମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉପସମ୍ପଦ’’ନ୍ତି, ‘‘ସଙ୍ଘ’’ନ୍ତି ଅପଧାନକମ୍ମମାନେତବ୍ବଂ। ତେପିଟକୋତି ତିପିଟକଂ ୱାଚୁଗ୍ଗତୱସେନ ଧାରକୋ। ଆଣାଯପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ‘‘ମତେନପୀ’’ତି ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଯାଚନ୍ତସ୍ସେୱାତି ନିସ୍ସଯଂ ଆଚରିଯଂ ଯାଚନ୍ତସ୍ସେୱ। ଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅଜ୍ଝାଚରନ୍ତୋ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ତଂ ୱତ୍ଥୁ ସାତିସାରଂ ନାମାତି ଯୋଜନା।

ଉପଘାତିକାତି ଏତ୍ଥ ଉପହନନ୍ତୀତି ଉପଘାତା, ତେଯେୱ ଉପଘାତିକାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉପଘାତା’’ତି। ତତ୍ଥାତି ଦ୍ୱୀସୁ ଉପଘାତିକେସୁ। ଦ୍ୱେ ୱେନଯିକାତି ଏତ୍ଥ ୱିନଯେନ ସିଦ୍ଧା ୱେନଯିକାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱିନଯସିଦ୍ଧା’’ତି। ‘‘ଦ୍ୱେ ଅତ୍ଥା’’ତି ଇମିନା ଣିକସଦ୍ଦସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି । ପଞ୍ଞତ୍ତାନୁଲୋମଂ ନାମ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଚ୍ଚଯଘାତୋତି ପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଘାତୋ। ଇମିନା ସେତୁଘାତୋତି ଏତ୍ଥ ସେତୁସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଚଯୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେତି। ଚିତ୍ତସ୍ସାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପଗେୱ କାଯୱାଚାନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଇତିପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଦୁତିଯତ୍ଥସମ୍ପିଣ୍ଡନୋ। ‘‘ପମାଣେନା’’ତି ଇମିନା ମତ୍ତକାରିତାତି ଏତ୍ଥ ମତ୍ତସଦ୍ଦୋ ପମାଣତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘କରଣ’’ନ୍ତି ଇମିନା କାରିତାତି ତଦ୍ଧିତଭାୱଂ କିତଭାୱେନ ଦସ୍ସେତି ସଭାଗତ୍ତା। କାଯଦ୍ୱାରିକନ୍ତି କାଯଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତଂ ଆପତ୍ତିଂ। ଇମିନା ଆପଜ୍ଜତୀତି ପଦସ୍ସ କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତି। କାଯେନେୱ ୱୁଟ୍ଠାତୀତି କାଯସାମଗ୍ଗିଯା ଦାନତ୍ତା କାଯେନେୱ ୱୁଟ୍ଠାତି। ସୀସମକ୍ଖନାଦୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ପାଦମକ୍ଖନାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ତନ୍ତି ଭାରଂ। ‘‘ନିତ୍ଥରିତୁଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତୀ’’ତି ଇମିନା ୱହନାକାରଂ ଦସ୍ସେତି। ଥେରୋ ସମାନୋତି ଯୋଜନା। ନୱହନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅନୁଜାନାମୀ’’ତିଆଦି। ‘‘କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯିତ୍ୱା କରୋତୀ’’ତି ଇମିନା କୁକ୍କୁଚ୍ଚସଦ୍ଦସ୍ସ ନାମଧାତୁଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଦିୱା ଚ ରତ୍ତୋ ଚା’’ତି ଇମିନା ଅଭିଣ୍ହଂ ଆସୱୱତ୍ତନଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ତେସୁ ୱିଭଙ୍ଗକ୍ଖନ୍ଧକେସୁ।

ଇତି ଦୁକୱାରୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଏକୁତ୍ତରିକନଯୋ ତିକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୩। ତିକେସୁ ଭଗୱତି ତିଟ୍ଠନ୍ତେ ଯଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ସା ଆପତ୍ତି ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ପଦେସୁ। ୱିତ୍ଥାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତିକେସୁ, ୱିତ୍ଥାରୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଲୋହିତୁପ୍ପାଦାପତ୍ତୀତି ଅନୁଲୋମପାରାଜିକାପତ୍ତି। ‘‘ଆୱୁସୋୱାଦେନା’’ତି ‘‘ଆୱୁସୋ’’ତି ୱୋହାରେନ। ୱୋତି ତୁମ୍ହେହି।

କାଲେତି ପୁରେଭତ୍ତକାଲେ। ୱିକାଲେତି ପଚ୍ଛାଭତ୍ତକାଲେ। ଅୱସେସଂ ଆପତ୍ତିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦସୱସ୍ସୋମ୍ହୀତି ଅହଂ ଦସୱସ୍ସୋ ଅମ୍ହି। ନୱୋତି ପଞ୍ଚୱସ୍ସଅପରିପୁଣ୍ଣୋ। ମଜ୍ଝିମୋତି ପଞ୍ଚୱସ୍ସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଦସୱସ୍ସଅପରିପୁଣ୍ଣୋ। କୁସଲଚିତ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତୀତି କୁସଲଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଆପଜ୍ଜତି। ଅବ୍ୟାକତଚିତ୍ତୋତି ସୁପନ୍ତସ୍ସ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଯନ୍ତି ଆପତ୍ତିଂ। ସବ୍ବନ୍ତି ଆପତ୍ତିଂ, ଆପଜ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦୁକ୍ଖୱେଦନାସମଙ୍ଗୀ ହୁତ୍ୱା ଆପଜ୍ଜତୀତି ଯୋଜନା। ଯନ୍ତି ଆପତ୍ତିଂ।

ତଯୋ ପଟିକ୍ଖେପାତି ଏତ୍ଥ ପଟିକ୍ଖେପସ୍ସ ସାମିକଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ’’ତି। କିଲେସସଲ୍ଲେଖନକପଟିପତ୍ତିଯାତି କିଲେସଂ ସଲ୍ଲିଖତି ତନୁଂ କରୋତୀତି କିଲେସସଲ୍ଲେଖନକା, ସାୟେୱ ପଟିପତ୍ତି କିଲେସସଲ୍ଲେଖନକପଟିପତ୍ତି, ତାଯ।

ପରିସଂ ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ବାଲୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରିସଂ ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଚାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅୱସେସଂ ଆପତ୍ତିନ୍ତି ଯୋଜନା। କାଳଏତି କାଳଅପକ୍ଖେ। ଜୁଣ୍ହେତି ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖେ।

କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାସିଯାତି ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାସିଯା। କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୁୱୁତ୍ତକାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଚାତୁମାସ’’ନ୍ତିଆଦି। ହୀତି ଯସ୍ମା, ପରିଯେସନ୍ତୋ ଚ ନିୱାସେନ୍ତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୂତି ଯୋଜନା।

ୱତ୍ଥୁନ୍ତି ମେଥୁନଧମ୍ମାଦିୱତ୍ଥୁଂ।

ପଟିଚ୍ଛାଦେତି ଏତାଯାତି ପଟିଚ୍ଛାଦୀତି କରଣତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତି। ୱିତ୍ଥାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତ୍ୱା’’ତିଆଦି। ଏତଦେୱାତି ପରିକମ୍ମମେୱ। ଉଭଯତ୍ଥାତି ଉଭଯେସୁ ଜନ୍ତାଘରପଟିଚ୍ଛାଦିଉଦକପଟିଚ୍ଛାଦୀସୁ। ସବ୍ବନ୍ତି ଅଖିଲଂ ପରିକମ୍ମାଦିଂ। ନିଯ୍ୟନ୍ତୀତି ନିଲୀଯିତ୍ୱା ଯନ୍ତି। ଇମିନା ୱହନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ୱହଧାତୁ ଗତ୍ୟତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅବ୍ଭମହିକାଧୂମରଜରାହୁୱିମୁତ୍ତନ୍ତି ଅବ୍ଭେନ ଚ ମହିକାଯ ଚ ଧୂମେନ ଚ ରଜେନ ଚ ରାହୁନା ଚ ୱିମୁତ୍ତଂ। ତେସୂତି ଅବ୍ଭାଦୀସୁ। ତଥାତି ଯଥା ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ୱିରୋଚତି, ତଥା ସୂରିଯମଣ୍ଡଲଂ।

କରଣୀଯେନ ହୁତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

କପ୍ପେନ୍ତୋତି କରୋନ୍ତୋ। ଆଗନ୍ତୁକୋ ଆପଜ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠୋତି ଅନଜ୍ଝେସିତୋ ହୁତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତିଣୱତ୍ଥାରକସମଥେ କାଯେନ ୱୁଟ୍ଠାତି କାଯସାମଗ୍ଗିଯା ଦାନତ୍ତା।

ଆଗାଳ୍ହାଯ ଚେତେଯ୍ୟାତି ଆଗାଳ୍ହସଦ୍ଦୋ ଦଳ୍ହପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ଦଳ୍ହଭାୱାଯା’’ତି। ଆ ଭୁସୋ ଗାହିଯତେ ଆଗାଳ୍ହୋ, ଗାଳ୍ହୋ ବାଳ୍ହୋ ଦଳ୍ହୋତି ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ। ଚେତେଯ୍ୟାତି ପକପ୍ପେଯ୍ୟ। ନ ପୂରଯତୋତି ନ ପୂରଯନ୍ତସ୍ସ। ଅଲଜ୍ଜୀ ଚ ହୋତି ବାଲୋ ଚ ଅପକତତ୍ତୋ ଚାତି ଏତ୍ଥ ବାଲମତ୍ତଅପକତତ୍ତମତ୍ତେନ କମ୍ମଂ ନ କାତବ୍ବଂ, ଆପତ୍ତିୱସେନେୱ ପନ କାତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ବାଲୋ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ବାଲୋ ନ ଜାନାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଯନ୍ତି ବାଲୋ। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକେନ ଅଜାନନମତ୍ତେନ। ବାଲଭାୱମୂଲକଂ ଆପତ୍ତିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେତି ପାରାଜିକସଙ୍ଘାଦିସେସୱସେନ ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିରାସଯୋ। ତେସନ୍ତି ତିଣ୍ଣଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ, କାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

କାୟିକୋ ଦଣ୍ଡୋ ନାମାତି କାୟିକୋ ପରିହାସୋ ନାମ। ମୁଖାଲମ୍ବରକରଣାଦିଭେଦୋତି ମୁଖେନ ଆଲମ୍ବରନାମକତୂରିୟକିଚ୍ଚସ୍ସ କରଣାଦିଭେଦୋ । ଦ୍ୱୀହିପି ଦ୍ୱାରେହୀତି କାୟୱଚୀୱସେନ ଦ୍ୱୀହିପି ଦ୍ୱାରେହି। କାୟଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମୋତି କାୟଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସ୍ସ କାୟସଂସଗ୍ଗାଦିସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମୋ। ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମୋତି ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାଦିସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମୋ। କାୟିକେନ ଉପଘାତିକେନାତି ଏତ୍ଥ ଉପଘାତିକଂ ନାମ ଅସିକ୍ଖନନ୍ତି ଆହ "ଅସିକ୍ଖନେନା"ତି। କସ୍ମା ଅସିକ୍ଖନଂ ଉପଘାତଂ ନାମାତି ଆହ "ୟୋ ହୀ"ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ୟୋତି ପୁଗ୍ଗଲୋ। ତନ୍ତି କାୟଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ। ନନ୍ତି ଏୱମେୱ। ହି ୟସ୍ମା ଉପଘାତେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱେଜ୍ଜକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସାସନୌଗ୍ଗହଣଆରୋଚନାଦିନା ୱାଚସିକେନ ମିଚ୍ଛାଜୀୱେନାତି ୟୋଜନା।

"ମା ଭଣ୍ଡନଂ କରୀ"ତି ଇମିନା "ମା"ତି ପଟିସେଧସ୍ସ "କରୀ"ତି ପାଠସେସେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ନ ୱୋହରିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱିପୁବ୍ବଅୱପୁବ୍ବ-ହରଧାତୁ କଥନତ୍ଥୋତି ଆହ "ନ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବ"ନ୍ତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ବୀଜନଗ୍ଗାହାଦିକେତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଧମ୍ମଜ୍ଝେସନାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଓକାସକମ୍ମଂ କାରେନ୍ତସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ "ଓକାସ"ନ୍ତି ଚ "ଓକାସକମ୍ମ"ନ୍ତି ଚ ସଦିସନ୍ତି ଆହ "ଓକାସଂ କାରେନ୍ତସ୍ସା"ତି। ନ ଆଦାତବ୍ବନ୍ତି ନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ। ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ୟତ୍ଥ ଗହେତ୍ୱା"ତିଆଦି।

ୟନ୍ତି ୱିନୟଂ। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ସୋତି ୱିନୟୋ। ତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ଇଦନ୍ତି କମ୍ମଂ। ଅଞ୍ଞଂ ପୁଚ୍ଛାତି ମୟା ଅଞ୍ଞଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପୁଚ୍ଛାହୀତି ୟୋଜନା। ଇତୀତି ଏୱଂ। ସୋତି ତୀହଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଅସ୍ସାତି ତୀହଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ। ନ ସାକଚ୍ଛିତବ୍ବୋତି ନ ସହ କଥେତବ୍ବୋ।

"ଲଦ୍ଧି"ନ୍ତି ଇମିନା ଇଦମପ୍ପହାୟାତି ଏତ୍ଥ ଇଦଂସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସୟଂ ଦସ୍ସେତି। "ଅୱିଜହିତ୍ୱା"ତି ଇମିନା ହାଧାତୁ ୱାପଚ୍ଚୟୋତି ଦସ୍ସେତି। ସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସବ୍ବଥା କିଲେସସୁଦ୍ଧୋ ଖୀଣାସୱୋୱ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ "ଖୀଣାସୱଂ ଭିକ୍ଖୁ"ନ୍ତି। "ପାତବ୍ୟଭାୱ"ନ୍ତି ଇମିନା ପାତବ୍ୟତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତାପଚ୍ଚୟୋ ଭାୱତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। "ପଟିସେୱନ"ନ୍ତି ଇମିନା ପାତବ୍ୟସଦ୍ଦୋ ୟଥାକାମପରିଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି । ଗତିୱିସୋଧନନ୍ତି ଦୁଗ୍ଗତିତୋ ସୁଗତିୟା ୱିସୁଦ୍ଧନଂ । "ଅକୁସଲାନି ଚେୱ ମୂଲାନି ଚା"ତି ଇମିନା ଅକୁସଲସଦ୍ଦସ୍ସ ଚ ମୂଲସଦ୍ଦସ୍ସ ଚ ତୁଲ୍ୟାଧିକରଣଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମା ଅକୁସଲସଙ୍ଖାତାନି ମୂଲାନି ଅକୁସଲମୂଲାନୀତି ତୁଲ୍ୟାଧିକରଣସମାସୋ କାତବ୍ବୋ। ଦୁଚ୍ଚରିତାନୀତି ଏତ୍ଥ ଦୁସଦ୍ଦସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠୁୱିରୂପତ୍ଥଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ଦୁଟ୍ଠୁ ଚରିତାନି, ୱିରୂପାନି ୱା ଚରିତାନୀ"ତି। ୱିରୂପାନୀତି ୱିକାରସଭାୱାନି। "କରଣଭୂତେନା"ତି ଇମିନା "କତ୍ତୁଭୂତେନା"ତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଖନ୍ଧକେ।

ଇତି ତିକୱାରୱଣ୍ଣନାୟ ୟୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଏକୁତ୍ତରିକନୟୋ ଚତୁକ୍କୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୪। ଚତୁକ୍କେସୁ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ୟୋଜନା। ତିଣୱତ୍ଥାରକସମଥଟ୍ଠାନନ୍ତି ତିଣୱତ୍ଥାରକସମଥେନ ଅଧିକରଣୱୂପସମିତଟ୍ଠାନଂ। ପରସ୍ସ କମ୍ମୱାଚାୟାତି ପରସ୍ସ କରଣଭୂତାୟ କମ୍ମୱାଚାୟ। ତତୋତି ଚତୁକ୍କତୋ। ପରେସୂତି ଅଞ୍ଞେସୁ ଚତୁକ୍କେସୁ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ୟୋଜନା। ତମେୱାତି କାୟଦ୍ୱାରିକମେୱ। ପୁନ ତମେୱାତି ୱଚୀଦ୍ୱାରିକମେୱ। ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାପତ୍ତିଞ୍ଚ ସହାଗାରସେୟ୍ୟାପତ୍ତିଞ୍ଚାତି ୟୋଜନା। ଜଗ୍ଗନ୍ତୋତି ଜାଗରନ୍ତୋ।

ଅଚିତ୍ତକୋ ଆପଜ୍ଜତି ନାମାତି "ଅଚିତ୍ତକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆପଜ୍ଜତି ନାମା"ତି ୱା "ଅଚିତ୍ତକୋ ହୁତ୍ୱା ଆପଜ୍ଜତି ନାମା"ତି ୱା ୟୋଜନା କାତବ୍ବା। ସଭାଗନ୍ତି ୱତ୍ଥୁସଭାଗଂ। ତଞ୍ଚାତି ଅଞ୍ଞତରଂ ତଞ୍ଚ ଆପତ୍ତିଂ। ଇତୀତି ଏୱଂ।

କମ୍ମେନାତି ସମନୁଭାସନକମ୍ମେନ। କମ୍ମେନ ୱୁଟ୍ଠାତୀତି କମ୍ମେନ ଏୱ ୱୁଟ୍ଠାତି।

ସୋତି ଗିହିପରିକ୍ଖାରୋ, ଆହଟୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅୱାପୁରଣନ୍ତି କୁଞ୍ଚିକଂ। ଅନ୍ତୋତି ଭଣ୍ଡାଗାରସ୍ସ ଅନ୍ତୋ।

ସମ୍ମୁଖାୱୁଟ୍ଠାତୀତି ସମ୍ମୁଖା ଏୱ ୱୁଟ୍ଠାତି।

ସୟିତାୟ ଏୱ ଭିକ୍ଖୁନିୟାତି ୟୋଜନା। ଇଦନ୍ତି ସହାଗାରସେୟ୍ୟାପତ୍ତିଂ, ପଟିଚ୍ଚାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତନ୍ତି "ଲିଙ୍ଗପାତୁଭାୱେନା"ତି ୱଚନଂ, ୱୁତ୍ତନ୍ତି

ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉଭିନ୍ନମ୍ପୀତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀନମ୍ପି । ଲିଙ୍ଗପଟିଲାଭେନାତି ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗପଟିଲାଭେନ। ପଠମନ୍ତି ଆଦିକପ୍ପକାଲେ। ‘‘ପଠମଂ ଉପ୍ପନ୍ନଓସେନା’’ତି ଇମିନା ପୁରେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପୁରିମନ୍ତି ଓଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସେଟ୍ଠଭାଓେନା’’ତି ଇମିନା ପୁରଭାଓେନ ସେଟ୍ଠଭାଓେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପୁରିମନ୍ତି ଓଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ପୁରିସଲିଙ୍ଗ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଇମପଚ୍ଚୟସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ପୁରିସକୁଓପୁରିସାକାରାଦୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ପୁରିସନିମିତ୍ତାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯାନି ଛଚତ୍ତାଲୀସ ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ଓୁତ୍ତନୟାନୁସାରେନ ଦୁତିୟଚତୁକ୍କେପି ଅତ୍ଥୋ ଓେଦିତବ୍ବୋ। ତେହୀତି ତିଂସାଧିକେହି ସତସିକ୍ଖାପଦେହି।

ମହାପଦେସାତି ଓିନୟେ (ମହାଓ। ୩୦୫) ଆଗତା ମହାପଦେସା। କସ୍ମା ମହାପଦେସା ‘‘ସାମୁକ୍କଂସା’’ତି ଓୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ତେ ହୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତେତି ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସା, ଓୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ସୟ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସାମୁକ୍କଂସାତି ଏତ୍ଥ ସଂସଦ୍ଦସ୍ସ ସୟମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଉକ୍କଂସସଦ୍ଦୋ ଉକ୍ଖିପନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଠପିତତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ସୟଂ ଉକ୍କଂସିତ୍ୱା ଠପିତା ସାମୁକ୍କଂସାତି ଓଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅଜ୍ଝୋହରଣୀୟପରିଭୋଗା’’ତି ଇମିନା ବାହିରପରିଭୋଗଂ ନିଓତ୍ତେତି। ଉଦକଂ ପନାତି କେନଚି ଅସଂସଗ୍ଗଂ ପସନ୍ନୋଦକଂ ପନ। କାଲେତି ସପ୍ପଦଟ୍ଠକାଲେ। ‘‘ପଞ୍ଚ ଓା ଦସ ଓା ସୀଲାନୀ’’ତି ଇମିନା ପଞ୍ଚ ଓା ଦସ ଓା ସୀଲାନି ଉପାସକସୀଲନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ତତ୍ଥ ଚାତି ଓିହାରେ ଚ। ଉଭୋପୀତି ଆଗନ୍ତୁକାଓାସିକଓସେନ ଉଭୋପି। ଅସାଧାରଣନ୍ତି ଦ୍ୱୀହି ଅସାଧାରଣଂ। ଆପତ୍ତିନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୀହିଯେଓ ସାଧାରଣଂ ଆପତ୍ତିଂ। ଗମିୟଚତୁକ୍କେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଆଗନ୍ତୁକଚତୁକ୍କଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଓତ୍ଥୁନାନତ୍ତତାଓାତି ମେଥୁନାଦିଓତ୍ଥୁନାନତ୍ତତା ଏଓ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ଓା। ସାତି ଆପତ୍ତି। ତଥାତି ଯଥା କାୟସଂସଗ୍ଗେ, ତଥା ଲସୁଣଖାଦନେତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ଓତ୍ଥୁନାନତ୍ତତାଦିଚତୁକ୍କେ । ଚତ୍ତାରି ପାରାଜିକାନୀତି ଭିକ୍ଖୁପାତିମୋକ୍ଖେ ଆଗତାନି। ଓିସୁଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତେସୁପି ଏସେଓ ନୟୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ପୁରିମଚତୁକ୍କେତି ଓତ୍ଥୁନାନତ୍ତତାଦିଚତୁକ୍କେ। ଯୋ ପଠମୋ ପଞ୍ହୋତି ଯୋଜନା। ଇଧାତି ଓତ୍ଥୁସଭାଗତାଦିଚତୁକ୍କେ। ଯୋ ଚାତି ଯୋ ଚ ପଞ୍ହୋ। ତତ୍ଥାତି ଓତ୍ଥୁନାନତ୍ତତାଦିଚତୁକ୍କେ। ତତିୟଚତୁତ୍ଥେସୁ ପଞ୍ହେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

‘‘ସଦ୍ଧିଓିହାରିକସ୍ସା’’ତି ପଦଂ ‘‘କତ୍ତବ୍ବ’’ଇତି ପଦେ ସମ୍ପଦାନଂ।

ଗରୁକନ୍ତି ପାରାଜିକଂ। ଲହୁକନ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ ଓା ଦୁକ୍କଟଂ ଓା।

ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପଟିପାଟିୟା ନିସୀଦିତବ୍ବତୋ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ନଓମଭିକ୍ଖୁନିତୋ’’ତି। ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନାରହାତି ପଟିମୁଖଂ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ ଅରହା। ଅଓିସେସେନ ଚାତି ‘‘ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ଓା ‘‘ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ଓା ଓିସେସ, ମକତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞେନ ଚ। ‘‘ଆସନାରହଚତୁକ୍କସ୍ସା’’ତି ପଦଂ ‘‘ପଠମପଦ’’ନ୍ତି ପଦେ ଅଓୟଓିସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅସାଧାରଣନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂହି ଅସାଧାରଣଂ। ଓିକାଲେ କପ୍ପତୀତି ତଦଞ୍ଞୋିକାଲେ କପ୍ପତି। କାଲାତୀତନ୍ତି କାଲୟାମସତ୍ତାହାତୀତଂ। ଯାଓକାଲିକାଦିଓୟଞ୍ଚ ଅକପ୍ପିୟମଂସଞ୍ଚ ଉଗ୍ଗହିତକଞ୍ଚ ଅପଟିଗ୍ଗହିତକଞ୍ଚାତି ଯୋଜନା।

ଗୁଣଙ୍ଗୁଣୂପାହନଞ୍ଚ ଧୁଓନ୍ହାନଞ୍ଚ ଚମ୍ମତ୍ଥରଣଞ୍ଚ ଗୁଣଙ୍ଗୁଣୂପାହନଧୁଓନ୍ହାନଚମ୍ମତ୍ଥରଣାନି। ଇମାନି ଚତ୍ତାରୀତି ପଞ୍ଚଓଗ୍ଗେନ ଗଣେନ ଉପସମ୍ପଦଦାନାଦୀନି। ଇଧାତି ପଚ୍ଚନ୍ତିମେସୁ ଜନପଦେସୁ। ଇଧାତି ମଜ୍ଝିମେସୁ। ଇଦନ୍ତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଓତ୍ଥୁ। ଦୀପେତୁମ୍ପୀତି ଦୀପନମ୍ପି। ତୁଂପଚ୍ଚୟୋ ହି କତ୍ୱତ୍ଥଜୋତକୋ। ଏସେଓ ନୟୋ ଦୀପେତୁଂ ପନାତି ଏତ୍ଥାପି। ସେସଂ ଅନୁଞ୍ଞାତକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉଭୟତ୍ଥପୀତି ପଚ୍ଚନ୍ତିମମଜ୍ଝିମଓସେନ ଉଭୟତ୍ଥାପି।

ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧିଅକ୍ଖାନଂ ଏକଂ କତ୍ୱା ‘‘ଚତ୍ତାରୋ’’ତି ଓୁତ୍ତଂ। ଚତ୍ତାରୋ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚାତି ଲିଙ୍ଗଓିପଲ୍ଲାସୋ, ‘‘ଚତ୍ତାରି ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚାନୀ’’ତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଏଓଂ ଓୁତ୍ତାନି ଇମାନି ଚତ୍ତାରୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏଓଂ ଆଗତା ସମ୍ମୁତିୟୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ଚତୁକ୍କେସୁ।

ଇତି ଚତୁକ୍କଓାରଓଣ୍ଣନାୟ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଏକୁତ୍ତରିକନୟୋ ପଞ୍ଚକଓାରଓଣ୍ଣନା

୩୨୫। ପଞ୍ଚକେସୁ ‘‘ପଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲା ନିୟତା’’ତି ଏତଂ ଆନନ୍ତରିୟାନମେଓ ଗହଣନ୍ତି ଯୋଜନା। ପଞ୍ଚ ଛେଦନ କା ଆପତ୍ତିୟୋ ନାମ ଓେଦିତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯା ଓିକପ୍ପନା ଓୁତ୍ତାତି ଯୋଜନା। ଉସ୍ସଙ୍କିତୋତି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସଙ୍କିତୋ। ପରିସଙ୍କିତୋତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଙ୍କିତୋ। ଅକୁପ୍ପୋ ଅରହତ୍ତଫଲସଙ୍ଖାତୋ

ଧମ୍ମୋ ଇମସ୍ସାତି ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମୋ, ଖୀଣାସୱୋ। ଖୀଣାସୱୋ ସମାନୋପି ଉସ୍ସଙ୍କିତୋ ଚେୱ ପରିସଙ୍କିତୋ ଚାତି ଯୋଜନା। ପରିହରିତବ୍ବାତି ଅପନେତବ୍ବା। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଏତେସୂତି ଅଗୋଚରେସୁ। ଥୂପଚୀୱରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଥୂପଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା କତଂ ଚୀୱରଂ ଥୂପଚୀୱରନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱମ୍ମିକ''ନ୍ତିଆଦି। ୱମ୍ମିକୋ ହି ଥୂପଯତି ଉଦ୍ଧଂ ଆରୋହତୀତି ଥୂପୋତି ୱୁଚ୍ଚତି । ନ୍ହାନତ୍ଥାନେତି ସବ୍ବେସଂ ନ୍ହାନତ୍ଥାନେ। ତଞ୍ହି ଉଦକେନ କାଯଂ ଅଭିସିଞ୍ଚତି ଏତ୍ଥାତି ଅଭିସେକନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଭିସେକେ ଛଡ୍ଡିତଂ ଆଭିସେକିକଂ, ଚୀୱରଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଛଡ୍ଡିତଚୀୱର''ନ୍ତି। ଭତପଟିଯାଭତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭରଧାତୁଯା ପୋସନତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଧାରଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସୁସାନଂ ନେତ୍ୱା ପୁନ ଆନୀତକ''ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ''ସୁସାନ''ନ୍ତି ଇମିନା କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତି, ''ପୁନା''ତି ଇମିନା ପଟିସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଇମେହି ପଦେହି ସୁସାନଂ ଭତଂ ହୁତ୍ୱା ଗେହଂ ପଟିଆଭରିତବ୍ବନ୍ତି ଭତପଟିଯାଭତନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ଯକାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ପାଠଇଯଂ, ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ପୋତ୍ଥକେସୁ ''ଗତପଟିଯାଗତ''ନ୍ତି କଣ୍ଠଜତତିଯକ୍ଖରେନ ପାଠୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଅସୁନ୍ଦରୋ।

କାଯୋ ପଠମଂ, ୱାଚା ଦୁତିଯଂ, କାଯୱାଚା ତତିଯଂ, ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ''ତତିଯେନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥେୱାତି ଅନ୍ତରପେଯ୍ୟାଲେ ଏୱ।

ଅଦିନ୍ନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅକାରସ୍ସ ନକାରିଯଭାୱଞ୍ଚ ତପଚ୍ଚଯସ୍ସ କମ୍ମୱାଚକଭାୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଞ୍ଞେନ ନ ଦିନ୍ନ''ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ''ଅଞ୍ଞେନା''ତି ଇମିନା ତପଚ୍ଚଯସ୍ସ କମ୍ମୱାଚକଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି, ନକାରେନ ଅକାରସ୍ସ କାରିଯଂ ଦସ୍ସେତି। କେନ କାରଣେନ ଅୱିଦିତନ୍ତି ଆହ ''ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମୀତି ଚେତନାଯ ଅଭାୱେନା''ତି। ଅୱିଦିତନ୍ତି ଅପାକଟଂ। ନଟସମଜ୍ଜାଦିଦାନନ୍ତି ନଟସମଜ୍ଜାଦୀନଂ ସବ୍ବେସଂ ଦାନଂ। ଉସଭୱିସ୍ସଜ୍ଜନନ୍ତି ଉସଭସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ। ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବାସମ୍ପି ପନ ମନୁସ୍ସାମନୁସ୍ସାନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ମେଥୁନରତିୱସେନ ପୁରିସାନଂ ଦାନମ୍ପି ଗହେତବ୍ବଂ। ଇତ୍ଥିଦାନନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଯାସଂ କାସଞ୍ଚି ଇତ୍ଥୀନଂ ଯେସଂ କେସଞ୍ଚି ପୁରିସାନଂ ଦାନଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ପଟିଭାନଚିତ୍ତକମ୍ମଦାନନ୍ତି ମେଥୁନସେୱନପଟିଭାନଚିତ୍ତକମ୍ମଦାନଂ। ଲୋକସ୍ସାତି ଲୋକେନ। କଥେତୁକମ୍ୟତାତି କଥେତୁକାମତା। ''ନ ସୁପ୍ପଟିୱିନୋଦଯା''ତି ଇମିନା ଦୁକ୍ଖେନ ପଟିୱିନୋଦେତବ୍ବାତି ଦୁପ୍ପଟିୱିନୋଦଯା, ପଟିୱିନୋଦେତୁଂ ନ ସୁକରାତି ଦସ୍ସେତି। ଉପାଯେନାତି ଯୁତ୍ତିଯା।

ଫୁସ୍ସଦେୱତ୍ଥେରୋ ଅଟ୍ଠାସି କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକଂସନ୍ତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଏକସ୍ମିଂ ଅଂସେତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣନ୍ତି ବୁଦ୍ଧଗୁଣାରମ୍ମଣଂ। ମାରୋତି ଦେୱପୁତ୍ତମାରୋ, ଗତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗୋମଯନ୍ତି ଗୋମୀଢହଂ। ଜରଗ୍ଗୱୋତି ଜରଗୋଣୋ। ତାଦିସମେୱାତି ଗୋମଯୱିପ୍ପକିରଣସଭାୱମେୱ। ୱିପ୍ପକାରନ୍ତି ୱିସେସପକାରେନ କରଣଂ। ୱଙ୍କପାଦନ୍ତି କୁଟିଲପାଦଂ। ପରିକସନ୍ତୋତି ପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ୱିଲେଖନ୍ତୋ। ୱିଗଚ୍ଛପୁରିସୋତି ୱିକାରଂ, ୱିରୂପଂ ୱା ଗତପୁରିସୋ। ''ୱିଭଚ୍ଛପୁରିସୋ''ତିପି ପାଠୋ, ୱିସେସେନ ସୋଭଣଂ ଭକ୍ଖପୁରିସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯମେୱ ପାଠୋ ଅଭିଧାନାଦୀସୁ (ଅଭିଧାନପ୍ପଦୀପିକାଯଂ ୧୦୨ ଗାଥାଯଂ) ଦିସ୍ସତି। ସମନ୍ତାତି କଟଅନ୍ଧକାରୱିହାରସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ। ମାରୋ ସିଯା ନୁ ଖୋତି ଯୋଜନା। ନ ଅସକ୍ଖିଂ ଇତି ଆହାତି ଯୋଜନା। ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋତି ପୁବ୍ବେ ଦିଟ୍ଠୋ। ମହାନୁଭାୱୋତି ଦେୱିଦ୍ଧିଯା ମହାନୁଭାୱୋ। ଇଙ୍ଘାତି ଉଯ୍ୟୋଜନତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ଉଯ୍ୟୋଜେମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତଭାୱନ୍ତି ତୱ ଅତ୍ତଭାୱଂ। ତାଦିସଂ ରୂପନ୍ତି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅତ୍ତଭାୱସଦିସଂ ରୂପଂ। ତଂସରିକ୍ଖକନ୍ତି ତେନ ରୂପେନ ସଦିସଂ। ପତିରୂପମେୱ ସଦିସତ୍ଥେନ ପତିରୂପକଂ, ନ ଏକଂସସଦିସଂ ରୂପଂ କିଞ୍ଚି ସଦିସରୂପନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସକତ୍ତଭାୱନ୍ତି ସସ୍ସ ଏସୋ ସକୋ, ସୋଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱୋ ସକତ୍ତଭାୱୋ, ତଂ। ଅଯନ୍ତି ମାରୋ। କଥନ୍ତି କେନ କାରଣେନ ଭଗୱା ନ ସୋଭତି ନୁ ଖୋ, ସୋଭତିଯେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଦେୱ ସମତ୍ଥେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ସବ୍ବସୋ ୱୀତରାଗଦୋସମୋହୋ''ତି। ୱଞ୍ଚିତୋମ୍ହୀତି ଅହଂ ୱଞ୍ଚିତୋ ଅମ୍ହି। କିଂ ଅତ୍ଥୀତି କିଂ ନାମ ଅତ୍ଥି, ମମ ୱଞ୍ଚନଚିତ୍ତଂ ନତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଦହରଭିକ୍ଖୁ ପଟିଲଭତୀତିଆଦିନା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ।

ଦହରଭିକ୍ଖୁ ଅଟ୍ଠାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍କାରଛଡ୍ଡନିଂ ପଚ୍ଛିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍କାରଂ ଛଡ୍ଡେତି ଇମାଯାତି ସଙ୍କାରଛଡ୍ଡନୀ। ତିସ୍ସଦତ୍ତତ୍ଥେରୋ ନାମ ପୁଚ୍ଛୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନାୱାତୋତି ପୋତତୋ। ପଞ୍ହସହସ୍ସନ୍ତି ସମଥୱିପସ୍ସନାକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ପୁଚ୍ଛାସହସ୍ସଂ। ପୁଚ୍ଛୀତି ଦହରଂ ପୁଚ୍ଛି। ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦୀତି ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ କାତବ୍ବୱତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠପେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋନକୱିସଯତୋତି ଯୋନକଲୋକତୋ। ଅଟ୍ଠ କପ୍ପେ ଅନୁସ୍ସରୀତି ଚେତିଯଙ୍ଗଣଂ ଦିସ୍ୱା ଚିତ୍ତସ୍ସ ପସୀଦନତୋ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣେନ ଅଟ୍ଠ କପ୍ପେ ଅନୁସ୍ସରି।

ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦେୱତା ପୁପ୍ଫହତ୍ଥା ଅଟ୍ଠଂସୂତି ମନୁସ୍ସୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''କତରଗାମୱାସିକାତ୍ଥା''ତି। ତୁମ୍ହେ କତରସ୍ମିଂ ଗାମେ ୱସନସୀଲା ଅତ୍ଥ ଭୱଥାତି ଯୋଜନା। ଇଧେୱାତି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ। ଠିତାମ୍ହାତି ମଯଂ ଠିତା ଅମ୍ହାତି ଯୋଜନା।

ଅଯଂ କଥାତି ଅଯଂ ୱକ୍ଖମାନକଥା। କିଂ ଅମଚ୍ଚପୁତ୍ତୋ ପାସାଦିକୋ ନୁ ଖୋତି ଯୋଜନା। ନେତି ଅମଚ୍ଚପୁତ୍ତଅଭଯତ୍ଥେରେ। ଞାତକା ଅଗମଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଥେରମାତାପି ପହିଣୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପିସନ୍ଧେନ ଞାତକେ ଅପେକ୍ଖତି। ପହିଣାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପୁତ୍ତୋ ମେ''ତିଆଦି। ଅମଚ୍ଚପୁତ୍ତୋ ଆରୂଢହୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଭଯତ୍ଥେରୋ ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାତି ଅମଚ୍ଚପୁତ୍ତେନ। ଯୁଗଗ୍ଗାହନ୍ତି ଯୁଗସ୍ସ ଗାହଂ। ''ମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରସ୍ସ ସମ୍ମଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ

କଚଓରଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା’’ତି ଓଚନଂ ଆଓ୍ି କରୋନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅତୀତଓଭାଓେ କିରା’’ତିଆଦି। ଅମଚ୍ଚପୁତ୍ତୋ ଛଡ୍ଡେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତନ୍ତି ସମ୍ପଜନଓଓ୍ଂ। ତତ୍ରାତି ‘‘ସନ୍ଥୁସାସନଂ କତଂ ହୋତୀ’’ତିଓଚନେ। ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ନିସୀଦି କିରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭଗଓା ପଚ୍ଚାଗଞ୍ଚୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାଦାନୀତି ପାଦସ୍ସ ଅକ୍କମନଟ୍ଠାନାନି, ପାଦଚେତିଯାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଥେରୋ ନିସୀଦୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଜଣ୍ଣୁକେହି ପତିଟ୍ଠାଯ ‘‘ପାଦଚେତିଯଂ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା’’ତି ପାଠସେସୋ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବୋ। ମେ ନିସିନ୍ନଭାଓଂ ମେ ସତ୍ଥା ଅଞ୍ଞାସି ଓତାତି ଯୋଜନା। ମେସବ୍ବୋ ହି ପୁବ୍ବପରାପେକ୍ଖୋ। ଚୋଦନନ୍ତି ଦୋସାରୋପନଂ। କାରେସ୍ୱାମୀତି ଦସବଲଂ କାରେସ୍ୱାମି। ଭଗଓା ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗତୋସୀତି ତ୍ୱଂ ଗତୋ ଅସି, ଓିଚରନ୍ତସ୍ସ ତୁଯ୍ହଂ ନ ପତିରୂପନ୍ତି ଯୋଜନା। ତତୋତି ଚୋଦନକାଲତୋ।

ଏଓକୋ ଓିନିଚ୍ଛୟୋ ଉପଲବ୍ଭତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭାସପରିଯନ୍ତନ୍ତି ଓଚନପରିଚ୍ଛେଦଂ। ଅୟନ୍ତି କଥା। ଏଓକଂ ଓଚନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗୟ୍ହୂପଗନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଭାଓଂ ଉପଗମନଂ, ଗଣ୍ହିତୁଂ ଖମନୀଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତାନୀତି ଦ୍ୱେ ମୂଲାନି। ପୁନ ତାନୀତି ସମୁଦଯଭୂତାନି ଛ ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନାନି। ଓତ୍ଥୂନ୍ତି ମେଥୁନାଦିଓତ୍ଥୁଂ। ଇତିପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ପଠମନଯଂ ଅପେକ୍ଖତି। ଏତ୍ଥ ପଠମନଯେ ମୂଲେନ ସମୁଦଯସ୍ସ ପାଯତୋ ଅଭେଦୋ ହୋତି, ପଚ୍ଛିମନଯେ ପନ ସବ୍ବଥା ଭେଦୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ପଚ୍ଛିମନଯୋଯେଓ ଯୁତ୍ତତରୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ‘‘ଓୂପସମ୍ମତୀ’’ତି ଇମିନା ‘‘ନିରୁଜ୍ଝତୀ’’ତି ପଦସ୍ସ ସମୁଚ୍ଛେଦନିରୋଧଂ ଦସ୍ସେତି। ଓୁଟ୍ଠାନେନାତି ପରିଓାସାଦିଓିନଯକମ୍ମେନ।

ତେତ୍ତିଂସମୂଲାନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଓିଓାଦାଧିକରଣସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସ ମୂଲାନୀ’’ତିଆଦି। ଏକଂ ମୂଲନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତାନୀତି ତେତ୍ତିଂସ ମୂଲାନି। ପରତୋତି ପରସ୍ମିଂ। ‘‘ଅଟ୍ଠାରସ ଭେଦକରଓତ୍ଥୂନୀ’’ତିଆଦିନା ଅଧିକରଣାନଂ ସମୁଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତି। ଚତ୍ତାରି ସଙ୍ଘକିଚ୍ଚାନି ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଯୋଜନା। ଇଦନ୍ତି ଓତ୍ଥୁ। ସଓନଂ ନିଦାନନ୍ତି ସଓନଂ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିଟ୍ଠାନସଙ୍ଖାତଂ ନିଦାନଂ। ଏତ୍ଥାତି ଠାନେ। ପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ନ ଜାନାତୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ନ ଜାନାତୀ’’ତି ଓକ୍ଖମାନତ୍ତା ପଠମପଞ୍ଞତ୍ତି ଗହେତବ୍ବାତି ଆହ ‘‘ପଠମପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ନ ଜାନାତୀ’’ତି। ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଅନୁସଦ୍ଦୋ ନୌପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ପୁନପ୍ପୁନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ନ ଜାନାତୀ’’ତି। ପଚ୍ଛାତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତେଓ ପଠମପଞ୍ଞତ୍ତିତୋ ପଚ୍ଛା ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା। ଅନୁସନ୍ଧିଓଚନପଥନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନୁସନ୍ଧୀନଂ ଓସେନ ଓଚନପଥନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କଥାନୁସନ୍ଧିଓିନିଚ୍ଛଯାନୁସନ୍ଧିଓସେନ ଓତ୍ଥୁ’’ନ୍ତି। ଞତ୍ତିକିଚ୍ଚନ୍ତି ଞତ୍ତିଯା କିଚ୍ଚଂ । ଇମିନା ଞତ୍ତିଯାତି ଏତ୍ଥ ସାମ୍ବନ୍ଧେ ସାମିଓଚନଂ। କରଧାତୁସମ୍ବନ୍ଧେ କରଣଓଚନମ୍ପି ଯୁଜ୍ଜତେଓ। କରଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚ ଯୁପଚ୍ଚଯସ୍ସ କମ୍ମତ୍ଥଭାଓଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ନ କେଓଲଂ ଞତ୍ତିକମ୍ମେ ଏଓ ଞତ୍ତିକିଚ୍ଚଂ ନ ଜାନାତି, ଅଥ ଖୋ ଞତ୍ତିଦୁତିଯଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମେସୁପି ନ ଜାନାତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଞତ୍ତିଦୁତିଯଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମେସୂ’’ତିଆଦି। ପୁବ୍ବେ ଠପେତବ୍ବାତି ଞତ୍ତି ନାମ କମ୍ମଓାଚାଯ ପୁବ୍ବେ ଠପେତବ୍ବାତି ନ ଜାନାତି। ଇମିନା ନପୁବ୍ବକୁସଲଭାଓଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ପଚ୍ଛା’’ତି ଇମିନା ନଅପରକୁସଲଭାଓଂ ଦସ୍ସେତି। ପିସଦ୍ଦେନ ପଠମନଯଂ ଅପେକ୍ଖତି। ‘‘କାଲଂ ନ ଜାନାତୀ’’ତି ଇମିନା ଅକାଲଞ୍ଞୂତି ପଦସ୍ସ ଓିଗ୍ଗହଓାକ୍ୟଂ ଦସ୍ସେତି। କାଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ’’ତିଆଦି।

‘‘ଧୁତଙ୍ଗେ ଆନିସଂସଂ ଅଜାନିତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ମନ୍ଦମୋମୂହାନଂ ଫଲଂ ଦସ୍ସେତି। ପାପିଚ୍ଛୋତି ଏତ୍ଥ ପାପିଚ୍ଛୋ ନାମ ପଚ୍ଚଯଲାଭସ୍ସ ପତ୍ଥନାତି ଆହ ‘‘ପଚ୍ଚଯଲାଭଂ ପତ୍ଥଯମାନୋ’’ତି। କାଯଓିଓେକୋ ଚ ଚିତ୍ତଓିଓେକୋ ଚ ଉପଧିଓିଓେକୋ ଚ କାଯଚିତ୍ତୌପଧିଓିଓେକଂ, ସମାହାରଦ୍ୱନ୍ଦୋ, ପୁବ୍ବପଦେସୁ ଉତ୍ତରପଦଲୋପୋ। ଏତସ୍ସାତି ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ। ଇମିନା ଇମାଯ ଅତ୍ଥୋ ଇଦମତ୍ଥୋ, ସୋ ଏତସ୍ସତ୍ଥୀତି ଇଦମତ୍ଥୀତି ଓଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅପ୍ପିଚ୍ଛଞ୍ଞେଓାତିଆଦୀସୁ ଏଓସଦ୍ଦାନଂ ଛଡ୍ଡେତବ୍ବତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ନ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଲୋକାମିସ’’ନ୍ତି।

ନଓଓିଧନ୍ତି ଦିଓସଓସେନ ତିଓିଧଂ, ତଥା କତ୍ତବ୍ବାକାରଓସେନ, ତଥା କାରକଓସେନାତି ନଓଓିଧଂ ଉପୋସଥଂ।

କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦି ଯସ୍ମା ନ ପସାଦଂ ସଂଓତ୍ତେତି, ନ ପସାଦାଯ ଓା ସଂଓତ୍ତତି, ତସ୍ମା ଅପାସାଦିକନ୍ତି ଓୁଚ୍ଚତି। ତେନ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ଅପାସାଦିକନ୍ତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦି ଅକୁସଲ’’ନ୍ତି। ଓେଲଂ ଅତିକ୍କମ୍ମାତି ଭୋଜନାଦିକାଲଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା। ଇମିନା ଅତିଓେଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅତିସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତିକ୍କମନତ୍ଥଞ୍ଚ ‘‘ଅତିଓେଲ’’ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ‘‘ଓିହରତୋ’’ତି ପଦେ କିରିଯଓିସେସନଭାଓଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ଅପ୍ପଂ କାଲନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅଓତରଣଂ ଓତାରୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଓତରଣ’’ନ୍ତି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ପଞ୍ଚକେସୁ।

ଇତି ପଞ୍ଚକଓାରଓଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଏକୁତ୍ତରିକନଯୋ ଛକ୍କଓାରଓଣ୍ଣନା

୩୨୬। ଛକ୍କେସୁ ଏଓମତ୍ଥୋ ଓେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଇତୀତି ଏଓଂ। ଇମା ଛ ସାମୀଚିଯୋତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ଛସୁ ଆକାରେସୁ।

ସତିସମ୍ମୋସେନାତି ସତିଯା ୱିପ୍ପୱାସେନ।

ତତ୍ଥାତି ଚୁଦ୍ଦସସୁ ପରମେସୁ। ତତୋତି ଛକ୍କତୋ। ଏକଂ ଅପନେତ୍ୱାତି ଯଂକିଞ୍ଚି ଏକଂ ଅପନେତ୍ୱା। ସେସେସୂତି ଛହି ପରମେହି ସେସେସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ପରମେସୁ। ଅଞ୍ଞାନିପି ଛକ୍କାନୀତି ପଠମଛକ୍କତୋ ଅଞ୍ଞାନିପି ଅଟ୍ଠ ଛକ୍କାନି।

ଛ ଆପତ୍ତିଯୋତି ତୀଣି ଛକ୍କାନୀତି ‘‘ଛ ଆପତ୍ତିଯୋ’’ତି ୱୁତ୍ତାନି ତୀଣି ଛକ୍କାନୀତି ଯୋଜନା । ୱୁତ୍ତଦ୍ୱଯଂ ଏକଂ କତ୍ୱା। ନ୍ହାନେତି ନ୍ହାନସିକ୍ଖାପଦେ। ଛକ୍କଦ୍ୱଯନ୍ତି ଆଦାଯସମାଦାଯୱସେନ ଛକ୍କଦ୍ୱଯଂ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ଛକ୍କେସୁ।

ଇତି ଛକ୍କୱାରୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଏକୁତ୍ତରିକନଯୋ ସତ୍ତକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୭। ସତ୍ତକେସୁ ଛସୁ ସାମୀଚୀସୁ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥେୱାତି ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ଏୱ।

ଚମ୍ପେଯ୍ୟକେତି ଚମ୍ପେଯ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକେ। ‘‘ଅସଦ୍ଧମ୍ମା’’ତି ପଦସ୍ସ ଭେଦନିସ୍ସିତତୁଲ୍ୟନିସ୍ସିତସମାସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅସତଂ ଧମ୍ମା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ଅସତଂ ଧମ୍ମା’’ତି ଇମିନା ଭେଦନିସ୍ସିତସମାସଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ଅସନ୍ତୋ ୱା ଧମ୍ମା’’ତି ଇମିନା ତୁଲ୍ୟନିସ୍ସିତସମାସଂ ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ସତ୍ତକେସୁ। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

ଇତି ସତ୍ତକୱାରୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଏକୁତ୍ତରିକନଯୋ ଅଟ୍ଠକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୮। ଅଟ୍ଠକେସୁ ଅଟ୍ଠାନିସଂସାଦୀନଂ ଦେସନାକାରଦେସନଟ୍ଠାନାନି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ନ ମଯ’’ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ନ ମଯଂ…ପେ… କରିସ୍ସାମା’’ତି ଇମିନା ଦେସନାକାରଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକେ’’ତି ଇମିନା ଦେସନଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତି। ତମ୍ପୀତି ଦୁତିଯଅଟ୍ଠକମ୍ପି।

ତେରସକେ ୱୁତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୁଲାନି ଦୂସେତୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଦୂସେତୀ’’ତି କିରିଯାପଦସ୍ସ କରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପୁପ୍ଫେନ ୱା’’ତିଆଦି। ଇମେହି ଅଟ୍ଠହି ଦୂସେତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ଲାଭେନା’’ତିଆଦିନା ‘‘ଅଟ୍ଠହି ଅସଦ୍ଧମ୍ମେହୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଅସଦ୍ଧମ୍ମସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ସାରାଗୋତି ସଂରାଗୋ, ଭୁସଂ ରଜ୍ଜନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିୱିରୋଧୋତି ଦୋସୋ। ସୋ ହି ଯସ୍ମା ଅଲାଭାଦୀସୁ ପଟିୱିରୁଜ୍ଝତି, ତସ୍ମା ପଟିୱିରୋଧୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପାଠଇଯନ୍ତି ୱିନଯପାଠଇଯଂ।

ପାଣନ୍ତିଆଦିକା ଦ୍ୱେ ଗାଥାଯୋ ଦ୍ୱାଦସକ୍ଖରେନ ବନ୍ଧିତା। ପଠମଗାଥାଯ ତତିଯପାଦେ ଚରିଯସଦ୍ଦେନ ଯୁତ୍ତତ୍ତା ଏକକ୍ଖରୋ ଅଧିକୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ପାଣଂ ନ ହନେ ନ ଘାତେଯ୍ୟ, ଆଦିନ୍ନଞ୍ଚ ନ ଆଦିଯେ ନ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ମୁସା ୱିତଥୱଚନଂ ନ ଭାସେ ନ କଥେଯ୍ୟ, ମଜ୍ଜପୋ ମଜ୍ଜପାନଂ ନ ଚ ସିଯା, ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯା ମେଥୁନା ୱିରମେଯ୍ୟ, ରତ୍ତିଂ ୱିକାଲଭୋଜନଂ ନ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ।

ମାଲଂ ନ ଧାରେ ନ ଧାରେଯ୍ୟ, ଗନ୍ଧଞ୍ଚ ନ ଆଚରେ, ସନ୍ଥତେ ମଞ୍ଚେ ଚ ଛମାଯଞ୍ଚ ସଯେଥ। ଏତଞ୍ହି ଉପୋସଥଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ଉପୋସଥଂ ଇତି ଦୁକ୍ଖନ୍ତଗୁନା ବୁଦ୍ଧେନ ପକାସିତନ୍ତି ଆହୁ ପଣ୍ଡିତାତି।

ସଙ୍ଘଭେଦକେତି ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକେ। ତାସଂଯେୱାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନମେୱ। ‘‘ଉପାସିକା ଅଟ୍ଠ ୱରାନି ଯାଚତୀ’’ତି ଏୱଂ ସାମଞ୍ଞୱଚନସ୍ସାପି ଅତ୍ଥପକରଣାଦିନା ୱିସେସୱିସଯୋ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ୱିସାଖା’’ତି। ସା ହି ୱିୱିଧା ପୁତ୍ତନତ୍ତୁସଙ୍ଖାତା ସାଖା ଏତିସ୍ସାତ୍ଥୀତି ୱିସାଖାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ଅଟ୍ଠକେସୁ। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

ଇତି ଅଟ୍ଠକୱାରୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଏକୁତ୍ତରିକନଯୋ ନୱକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୯। ନଓକେସୁ ଅଚରୀତିଆଦୀନୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ‘‘ଚରତି, ଚରିସ୍ସତୀ’’ତିଆଦୀନି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୪୦; ଅଟ୍ଠ। ନି। ୯।୨୯-୩୦) ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭାତି ଏତ୍ଥ ତନ୍ତି ଅନତ୍ଥଚରଣଂ, କୋପକରଣଂ ୱା। କୁତୋତି କେନ କାରଣେନ। ଏତ୍ଥାତି ଏତସ୍ମିଂ ଅନତ୍ଥଚରକପୁଗ୍ଗଲେ। ଲବ୍ଭାତି ଲଦ୍ଧା, ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁଂ ନ ଲବ୍ଭା ଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ନଓନ୍ନଂ ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ କାରଣାତି ଯୋଜନା। ତଣ୍ହନ୍ତି ଦ୍ୱୀସୁ ଏସନତଣ୍ହାଏସିତତଣ୍ହାସୁ ଏସନତଣ୍ହଂ। ପଟିଚ୍ଚାତି ଆରବ୍ଭ। ପରିୟେସନାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଏସନା। ଲାଭୋତି ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣଲାଭୋ। ୱିନିଚ୍ଛୟୋତି ଞାଣତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱିତକ୍କୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ। ଚତୁବ୍ବିଧୋ ହି ଧମ୍ମୋ ‘‘ଏତ୍ତକଂ ମୟ୍ହଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତିଆଦିନା ୱିନିଚ୍ଛିନତି ଅନେନାତି ୱିନିଚ୍ଛୟୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଛନ୍ଦରାଗୋତି ବଲୱରାଗୋ। ଅଜ୍ଝୋସାନନ୍ତି ‘‘ଅହଂ ମମ’’ନ୍ତି ବଲୱସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ, ପରିଗ୍ଗହୋତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱସେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗହଣଂ। ମଚ୍ଛରିୟନ୍ତି ପରେସଂ ସାଧାରଣଭାୱସ୍ସ ଅସହନତା। ଆରକ୍ଖାତି ଦ୍ୱାରପିଦହନମଞ୍ଜୂସଗୋପନାଦିୱସେନ ଆଭୁସୋ ରକ୍ଖନଂ। ଆରକ୍ଖାଧିକରଣନ୍ତି ଆରକ୍ଖକାରଣା, ହେତ୍ୱତ୍ଥେ ଚେତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ। ଦଣ୍ଡାଦାନାଦୀସୁ ପରନିସେଧନତ୍ଥଂ ଦଣ୍ଡସ୍ସ ଆଦାନଂ ଦଣ୍ଡାଦାନଂ। ତଥା ଏକତୋଧାରାଦିନୋ ସତ୍ଥସ୍ସ ଆଦାନଂ ସତ୍ଥାଦାନଂ। କଲହୋତି କାୟକଲହୋପି ୱାଚାକଲହୋପି। ୱିଗ୍ଗହୋତି ୱିରୁଦ୍ଧୱସେନ ଗହଣଂ। ୱିୱାଦୋତି ୱିରୁଦ୍ଧୱସେନ ୱଦନଂ। ‘‘ତୁୱଂ ତୁୱ’’ନ୍ତି ଅନାଦରୱସେନ ୱଦନଂ ତୁୱଂତୁୱଂ ୱାଦୋ, ପେସୁଞ୍ଞୱସେନ ୱଦନଂ ପେସୁଞ୍ଞୱାଦୋ, ମୁସାୱସେନ ୱଦନଂ ମୁସାୱାଦୋ, ଦଣ୍ଡାଦାନଞ୍ଚ ସତ୍ଥାଦାନଞ୍ଚ କଲହୋ ଚ ୱିଗ୍ଗହୋ ଚ ୱିୱାଦୋ ଚ ତୁୱଂତୁୱଂୱାଦୋ ଚ ପେସୁଞ୍ଞୱାଦୋ ଚ ମୁସାୱାଦୋ ଚ ଦଣ୍ଡାଦାନ…ପେ… ମୁସାୱାଦା। ମୁସାୱାଦାତି ଏତ୍ଥ ୱାଦସଦ୍ଦୋ ‘‘ତୁୱଂ ତୁୱ’’ନ୍ତି ଚ ‘‘ପେସୁଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ଚ ଏତ୍ଥାପି ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ‘‘ଅହଂ ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀ’’ତି ପୱତ୍ତମାନାଦୟୋତି ଯୋଜନା। ଅଧିଟ୍ଠିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ନ ୱିକପ୍ପେତବ୍ବାନୀତି ଅଧିଟ୍ଠାନୱିକପ୍ପନଂ ଏକତୋ ନ କାତବ୍ବଂ, ଅଧିଟ୍ଠିତେ ନ ୱିକପ୍ପେତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ପରିଣତଂ ଲାଭଂ ପରିଣାମେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଏତେସଂଯେୱଦାନାନନ୍ତି ଏତେସଂଯେୱ ଅଧମ୍ମିକାନଂ ଦାନାନଂ। ସଙ୍ଘସ୍ସ ନିନ୍ନନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ନତଂ, ନାମିତଂ ୱା ଲାଭନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଘସ୍ସ ନମତି, ନାମିୟତୀତି ୱା ନିନ୍ନଂ। ତେସଂଯେୱାତି ତେସଂଯେୱ ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମିକଦାନାନଂ। ତୟୋ ତୟୋ ଦାନପଟିଗ୍ଗହପରିଭୋଗେ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ନଓକୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥେୱାତି ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ଏୱ। ଓୱାଦୱଗ୍ଗସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୋୱାଦୱଗ୍ଗସ୍ସ। ତତ୍ଥେୱାତି ଓୱାଦୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ଏୱ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ନଓକେସୁ।

ଇତି ନଓକୱାରୱଣ୍ଣନାୟ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଏକୁତ୍ତରିକନୟୋ ଦସକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୩୦। ଦସକେସୁ ଅଟ୍ଠାନେ ୱା ପନାତି ଅକାରଣେ ୱା ପନ। ତତ୍ଥାତି ନଓକେସୁ। ‘‘ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦିୱସେନା’’ତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ‘‘ନତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠଂ ନତ୍ଥି ହୁତ’’ନ୍ତିଆଦୟୋ (ଧ। ସ। ୧୨୨୧; ମ। ନି। ୯୪।୨୨୫; ୩।୯୧, ୧୧୬; ସଂ। ନି। ୩।୨୧୦; ଅ। ନି। ୧୦।୧୭୬) ନଓ ନତ୍ଥିକା ସଙ୍ଗହେତବ୍ବା। ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋତି ଆଦିୱସେନା’’ତିଆଦିସଦ୍ଦେନ (ଦୀ। ନି। ୧।୩୧; ମ। ନି। ୧।୨୬୯) ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’’ତିଆଦୟୋ (ମ। ନି। ୧।୨୬୯) ନଓ ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱିପରୀତା ସମ୍ମତ୍ତାତି ଦସହି ମିଚ୍ଛତ୍ତେହି ୱିପରୀତା ଦସ ସମ୍ମତ୍ତା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ସମ୍ମାୱାଚା ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ସମ୍ମାୱାୟାମୋ ସମ୍ମାସତି ସମ୍ମାସମାଧି ସମ୍ମାଞାଣଂ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତୀତି।

ଦସ ଆଦୀନୱା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉନ୍ଦୂରକ୍ଖାୟିତନ୍ତି ମୂସିକେନ ଖାଦିତଂ। ଏତ୍ଥ ହି ଖେଧାତୁ ଖାଦନତ୍ଥୋ ହୋତି। ଅଗ୍ଗିଦଡ୍ଢନ୍ତି ଅଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢଂ। ଏତେସୂତି ଏତେସୁ ଦସସୁ ପଂସୁକୂଲେସୁ। ଉଦକସାଟିକଂ ୱା ସଂକଚ୍ଚିକଂ ୱାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉଦକସାଟିକଂ ୱା ସଂକଚ୍ଚିକଂ ୱା। ଏତ୍ଥ ୱାସଦ୍ଦୋ ଅନିୟମୱିକପ୍ପତ୍ଥୋ।

ପଣ୍ଡସଙ୍ଖାରୋ ତିଣସଙ୍ଖାରେନ ସଙ୍ଗହିତୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ଦସକେସୁ।

ଇତି ଦସକୱାରୱଣ୍ଣନାୟ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଏକୁତ୍ତରିକନୟୋ ଏକାଦସକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୩୧। ଏକାଦସକେସୁ ତିଣପାଦୁକାତି ମୁଞ୍ଜପବ୍ବଜେହି ଅୱସେସା ତିଣମୟପାଦୁକା। କଟ୍ଠପାଦୁକସଙ୍ଗହମେୱାତି କଟ୍ଠପାଦୁକେ ସଙ୍ଗହଂ ଏୱ। ତମ୍ବଲୋହମୟେନ ୱା ଦାରୁମୟେନ ୱାତି ୱାସଦ୍ଦୋ ଅନିୟମୱିକପ୍ପତ୍ଥୋ। ‘‘ନସି ଅନିମିତ୍ତା’’ତିଆଦୟୋ ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳୱ। ୪୨୩) ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠା। ତେ ସବ୍ବେତି ସବ୍ବେ ତେ ଗଣ୍ଠିକୱିଧା। ନଗ୍ଗେନାତି ଅଚେଲକେନ। ତେ ସବ୍ବେତି ସବ୍ବେ ତେ ଅୱନ୍ଦିୟପୁଗ୍ଗଲା। ପୁବ୍ବେତି ଦସକେ। କମ୍ମୱଗ୍ଗେତି ଅୱସାନେ କମ୍ମୱଗ୍ଗେ।

ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଂ ନ ନିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଏତଂ ନ ନିଗତଂ ଅତ୍ଥାନଂ ଅନଓକାସୋତି ଯୋଜନା। ଏଓଞ୍ଚ ସତି ଯଂସଦ୍ଦୋ କିରିଯାପରାମସନୋ ହୋତି, ଅଥ ୱା ଯଂ ଯେନ କାରଣେନ ନ ନିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଏତଂ କାରଣଂ ଅତ୍ଥାନନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅନଧିଗତଂ ସମାଧିନ୍ତି ଯୋଜନା। ସଦ୍ଧମ୍ମାସ୍ସାତି ସଦ୍ଧମ୍ମା ଅସ୍ସ। ଅସ୍ସ ଅକ୍କୋସକପରିଭାସକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସଦ୍ଧମ୍ମା ନ ୱୋଦାଯନ୍ତି ନ ପରିଯୋଦପେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ରୋଗାତଙ୍କନ୍ତି ରୋଗସଙ୍ଖାତଂ ଆତଙ୍କଂ। ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନିରଯମ୍ହି ଉପପଜ୍ଜତି। ''ଉପପଜ୍ଜତୀ''ତି ଏତ୍ଥ ଉପେତି କମ୍ମପ୍ପଓଚନୀଯୌପସଗ୍ଗେନ ଯୁତ୍ତତ୍ତା ''ନିରଯ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗଓଚନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଏତସ୍ମିଂ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରପାଠଇଯଂ (ଅ। ନି। ୧୧।୬)।

ଆସେୱିତାଯାତି ଏତ୍ଥ ଆତ୍ଯୂପସଗ୍ଗୋ ଆଦିକମ୍ମତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସେୱିତାଯା''ତି। ''ନିପ୍ଫାଦିତାଯା''ତିଇମିନା ଭାୱିତାଯାତି ଏତ୍ଥ ଭୂସଦ୍ଦୋ ସତ୍ତତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି, ''ୱଡ୍ଢିତାଯା''ତି ଇମିନା ୱଡ୍ଢନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ବହୁଲୀକତାଯାତି ଏତ୍ଥ ବହୁଲଂ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ପୁନପ୍ପୁନନ୍ତି ଆହ ''ପୁନପ୍ପୁନଂ କତାଯା''ତି। ସୁଯୁତ୍ତଯାନସଦିସାଯାତି ସୁଟ୍ଠୁ ଯୁତ୍ତେନ ଯାନେନ ସଦିସାଯ। ଇମିନା ଯାନୀକତାଯାତି ଏତ୍ଥ ନ ଯଂକିଞ୍ଚି ଯାନଂ ୱିଯ କତଂ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ଆରୋହନୀଯତ୍ତା ସୁଯୁତ୍ତଯାନଂ ୱିଯ କତଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଯଥା କରିଯମାନେ ପତିଟ୍ଠା ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ୱତ୍ଥୁକତାଯାତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁସଦ୍ଦୋ ପତିଟ୍ଠତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ୱସତି ପତିଟ୍ଠହତି ଏତ୍ଥାତି ୱତ୍ଥୂତି ୱଚନତ୍ଥୋ କାତବ୍ବୋ। ଅନୁଟ୍ଠିତାଯାତି ଏତ୍ଥ ଅନୁସଦ୍ଦୋ ନୌପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ଥୋ, ଠାଧାତୁ ଉପଟ୍ଠାନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅନୁ ଅନୁ ପୱତ୍ତିତାଯା''ତି। ''ସମନ୍ତତୋ''ତି ଇମିନା ପରିଚିତାଯାତି ଏତ୍ଥ ପରିସଦ୍ଦୋ ସମନ୍ତତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ''ଅଭିୱଡ୍ଢିତାଯା''ତି ଇମିନା ଚିଧାତୁ ୱଡ୍ଢନତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ସମାରଦ୍ଧାଯାତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଆରାଧିତାଯ। ରାଧଧାତୁ ହି ସାଧନତ୍ଥୋ ହୋତି। ''ୱସୀଭାୱଂ ଉପନୀତାଯା''ତି ଇମିନା ତଦତ୍ଥଂ ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଦସ୍ସେତି। ''ନ ପାପକଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତୀ''ତି ୱଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥାପତ୍ତିନଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଭଦ୍ରକଂ ପନା''ତିଆଦି। ୱୁଦ୍ଧିକାରଣଭୂତନ୍ତି ୱୁଦ୍ଧିଯା କାରଣଭୂତଂ ସୁପିନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦେୱତା ରକ୍ଖନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ଆରକ୍ଖଦେୱତାଯେୱ ଗହେତବ୍ବାତି ଆହ ''ଆରକ୍ଖଦେୱତା''ତି। ଆରକ୍ଖଦେୱତା ନାମ ଭୁମ୍ମଦେୱାଦଯୋ। ଖିପ୍ପନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକଂ। ଇମିନା ତୁୱଟଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତୁୱଟସଦ୍ଦୋ ଖିପ୍ପପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ଉତ୍ତରିମପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ''ଉତ୍ତରି''ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଅୱଧିପେକ୍ଖତ୍ତା ତସ୍ସ ଅୱଧି ଚ ଉତ୍ତରିସଦ୍ଦସ୍ସ ଇଧ ଅରହତ୍ତୱାଚକଭାୱଞ୍ଚ ୱିଧଧାତୁଯା ସଚ୍ଛିକରଣତ୍ଥଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ମେତ୍ତାଝାନତୋ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ''ମେତ୍ତାଝାନତୋ''ତି ଇମିନା ଅୱଧିଂ ଦସ୍ସେତି, ''ଅରହତ୍ତ''ନ୍ତି ଇମିନା ''ଉତ୍ତରି''ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ସରୂପତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ''ଅସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ''ତି ଇମିନା ୱିଧଧାତୁଯା ସଚ୍ଛିକରଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ଏକାଦସକେସୁ।

ଇତି ଏକାଦସକୱାରୱଣ୍ଣନାପରିଯୋସାନାଯ

ଏକୁତ୍ତରିକୱଣ୍ଣନାଯ

ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଉପୋସଥାଦିପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନା

୩୩୨। ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। କାଯସାମଗ୍ଗୀ ଆଦି ନାମାତି ଯୋଜନା। ଓସାରଣକିରିଯାତି କଥନକିରିଯା। ଛନ୍ଦପୱାରଣଂଆହରିତ୍ୱାତି ଛନ୍ଦଞ୍ଚ ପୱାରଣଞ୍ଚ ଆହରିତ୍ୱା। ପୱାରଣାକଥାତି ''ସଙ୍ଘଂ ଭନ୍ତେ ପୱାରେମୀ''ତିଆଦିକା (ମହାୱ। ୨୧୦) ପୱାରଣାକଥା। ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମାଦୀସୁ ୱତ୍ଥୁ ନାମ କିଂ? ପୁଗ୍ଗଲୋ ନାମ କୋତି ଆହ ''ୱତ୍ଥୁ ନାମା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯେନ ୱତ୍ଥୁନାତି ଭଣ୍ଡନକାରକାଦିନା ଯେନ ୱତ୍ଥୁନା କରଣଭୂତେନ, ହେତୁଭୂତେନ ୱା । ଯେନାତି ପୁଗ୍ଗଲେନ କତ୍ତୁଭୂତେନ, କତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ତସ୍ମା ତସ୍ମା କମ୍ମୱାଚାଯା''ତି ପଦଂ ''ଅୱସାନୱଚନ''ନ୍ତି ପଦେ ଅୱଯୱିସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେସୁ।

ଇତି ଉପୋସଥାଦିପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା

ସମତ୍ତା।

ଅତ୍ଥୱସପକରଣୱଣ୍ଣନା

୩୩୪।ଅତ୍ଥୱସପକରଣେତି ଅୱଯୱିଆଧାରୋ। ଦସ ଅତ୍ଥୱସେତିଆଦୀସୂତି ଅୱଯୱାଧାରୋ। ଯନ୍ତି ୱଚନଂ। ଉପରିମଂ ଉପରିମଂ ପଦନ୍ତି

‘‘ସଙ୍ଘଫାସୁତାଯା’’ତିଆଦିକଂ ଉତ୍ତରୁତ୍ତରି ୱୁତ୍ତଂ ପଦଂ। ହେଟ୍ଠିମସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମସ୍ସ ପଦସ୍ସାତି ‘‘ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁତାଯା’’ତିଆଦିକସ୍ସ ଅଧୋ ଅଧୋ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ପଦସ୍ସ।

ଯଦେତଂ ପଦସତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ପଦସତେ, ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ, ଅତ୍ଥସତନ୍ତି ଅଭିଧେଯ୍ଯସତଂ। ଧମ୍ମସତନ୍ତିଅଭିଧାନସତଂ, ପାଠଇସତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅତ୍ଥସତଂ ଧମ୍ମସତ’’ନ୍ତି ପଦାନଂ ଅତ୍ଥନ୍ତରୱିକପ୍ପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଥ ୱା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯେ ଦସ ଅତ୍ଥୱସେ ପଟିଚ୍ଚ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ତେସଂ ଦସଅତ୍ଥୱସାନନ୍ତି ଯୋଜନା, ଯେ ଦସ ଅତ୍ଥୱସେ ପୁବ୍ବେ ୱଣ୍ଣିତା, ତେସଂ ଦସଅତ୍ଥୱସାନନ୍ତି ଯୋଜନା। ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାଯଂ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୩୯) ୱଣ୍ଣିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ‘‘ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁତାଯା’’ତିଆଦିପାଠେ। ସୁଟ୍ଠୁ ଦେୱାତି ସୁଟ୍ଠୁ ମହାରାଜ। ହି ଯସ୍ମା ଆଣାବଲଭୋଗବଲୈସ୍ସରିଯବଲେହି ଦିବ୍ବତି, ତସ୍ମା ଦେୱୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯୋ ଚାତି ଗହଟ୍ଠୋ ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ୱା, ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି, ତସ୍ମା। ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ନ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମୀତି ଯୋଜନା। ଇଧାତି ଅତ୍ଥୱସପକରଣେ। ତଦତ୍ଥଜୋତକାନନ୍ତି ସୋଯେୱ ଅତ୍ଥୋ ତଦତ୍ଥୋ, ତସ୍ସ ଜୋତକା ତଦତ୍ଥଜୋତକା, ତେସଂ। ଇଦାନି ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅତ୍ଥଂ ଜୋତେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥଜୋତକା, ସଦ୍ଦା। ନୀହରିତ୍ୱା, ନିଯମେତ୍ୱା ୱା ଅତ୍ଥୋ ୱୁଚ୍ଚତେ ଇମାହି ସଦ୍ଦପଞ୍ଞତ୍ତୀହୀତି ନିରୁତ୍ତିଯୋ।

ଅତ୍ଥସତନ୍ତି ଗାଥାଯଂ ଅତ୍ଥୱସେ ପକରଣେ ଅତ୍ଥସତଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତିଆଦିନା ଯୋଜନା କାତବ୍ବା। ଇତି ହୀତି ଇତି ଏୱ। ହିସଦ୍ଦୋ ହି ଏୱସଦ୍ଦତ୍ଥୋ। ଇଦନ୍ତି ‘‘ଅତ୍ଥସତ’’ନ୍ତିଆଦିୱଚନଂ, ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତନ୍ତି ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଅତ୍ଥଂ ପଟିଚ୍ଚାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ମହାୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାଯ

ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ପଠମଗାଥାସଙ୍ଗଣିକଂ

ସତ୍ତନଗରେସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୩୫।ଏକଂସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ଏକସ୍ମିଂ ଅଂସେ’’ତି। ଦସନଖସମୋଧାନସମୁଜ୍ଜଲନ୍ତି ଦସନ୍ନଂ ନଖାନଂ ସମୂହେନ ସୁଟ୍ଠୁ ଉଜ୍ଜଲଂ। ଏତ୍ଥ ‘‘ସମୁଜ୍ଜଲ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଅଞ୍ଜଲିନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଆଦରେନ, ଅଭିମୁଖଂ ୱା ଜଲତି ଦିବ୍ବତୀତି ଅଞ୍ଜଲୀତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଆସୀସମାନରୂପୋୱାତି ଏତ୍ଥ ଆସୀସମାନରୂପୋ ଏୱାତି ଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଚ୍ଚାସୀସମାନରୂପୋ ୱିଯା’’ତି। ଏତ୍ଥ ‘‘ୱିଯା’’ତି ଇମିନା ‘‘ଆସୀସମାନୋ ଇୱା’’ତି ପଦୱିଭାଗଂ କତ୍ୱା ଇୱସଦ୍ଦୋ ଉପମତ୍ଥଜୋତକୋତି ଦସ୍ସେତି। କିସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ କରଣତ୍ଥେ ଛଟ୍ଠୀୱିଭତ୍ତି ହୋତୀତି ଆହ ‘‘କେନ କାରଣେନା’’ତି। ଇଧାତି ମମ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ। ‘‘ଆଗତୋ’’ତି ଇମିନା ଇଧମାଗତୋତି ଏତ୍ଥ ମକାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରମତ୍ତୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅସ୍ସାତି ଉପାଲିସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ପଞ୍ହେସୁ। ଇତୀତି ଏୱଂ।

ତତ୍ଥାତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ। ଭଦ୍ଦକୋ ତେ ଉମ୍ମଙ୍ଗୋତି ଏତ୍ଥ ଉମ୍ମଙ୍ଗସଦ୍ଦୋ ପଞ୍ହୱାଚକୋତି ଆହ ‘‘ଭଦ୍ଦକା ତେ ପଞ୍ହା’’ତି। ତତ୍ଥ ତେତି ତୱ। କସ୍ମା ପଞ୍ହା ‘‘ଉମ୍ମଙ୍ଗୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଆହ ‘‘ପଞ୍ହା ହୀ’’ତିଆଦି। ହି ଯସ୍ମା ଉମ୍ମଙ୍ଗୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ପଞ୍ହା ଉମ୍ମଙ୍ଗୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ‘‘ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଠିତତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ଉମ୍ମୁଜ୍ଜତୀତି ଉମ୍ମଙ୍ଗୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ମୁଜଧାତୁ ଉକାରସ୍ସ ଅକାରୋ, ଅୱିଜ୍ଜନ୍ଧକାରସଙ୍ଖାତା ଉଦକତୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ତଗ୍ଘା’’ତି ନିପାତସ୍ସ ତସ୍ମା କାରଣାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯସ୍ମା’’ତିଆଦି। ‘‘ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନତ୍ଥେ’’ତି ଇମିନା ତଗ୍ଘସଦ୍ଦୋ ସାଧୁଅତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି, ତଗ୍ଘ ସାଧୂତି ଅତ୍ଥୋ। ତୀଣିଯେୱାତି ‘‘ସମାଦହିତ୍ୱା ୱିସିବ୍ବେନ୍ତୀ’’ତି ଏକଂ, ‘‘ସାମିସେନା’’ତି ଏକଂ, ‘‘ସସିତ୍ଥକ’’ନ୍ତି ଏକନ୍ତି ଇମାନି ତୀଣିଯେୱ।

ଚତୁୱିପତ୍ତିୱଣ୍ଣନା

୩୩୬।ଯଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛିମ୍ହାତି ଏତ୍ଥ ନିଗ୍ଗହିତତୋ ପରଂ ଅକାରଲୋପୋତି ଆହ ‘‘ଯଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହା’’ତି । ତତ୍ଥ ଯନ୍ତି ପଞ୍ହଂ। ତନ୍ତି ତୁୱଂ। ‘‘ତ୍ୱ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱତ୍ଥୋ। ତଂ ତଦେୱାତି ତଂ ତଂ ଏୱ ପଞ୍ହଂ। ଅଞ୍ଞଥାତି ଅଞ୍ଞଂ ଆକାରଂ।

ଯେ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲା ସା ସୀଲୱିପତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ନନୁ ସୀଲୱିପତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଞ୍ହୋ ନତ୍ଥି, କସ୍ମା ପନ ‘‘ସା ସୀଲୱିପତ୍ତୀ’’ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ

‘‘କିଞ୍ଚାପୀ’’ତିଆଦି। ଏତନ୍ତି ‘‘ଯେ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲା ସା ସୀଲୱିପତ୍ତୀ’’ତି ୱଚନଂ। ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଚତୁସୁ ହୀ’’ତିଆଦି। ୱୁତ୍ତାତି ସଂଖେପେନ ୱୁତ୍ତା।

ତିସ୍ସନ୍ନଂ ୱିପତ୍ତୀନନ୍ତି ସୀଲୱିପତ୍ତିତୋ ଅୱସେସାନଂ ତିସ୍ସନ୍ନଂ ୱିପତ୍ତୀନଂ। ତସ୍ମାତି ‘‘ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯ’’ନ୍ତିଆଦିୱଚନେ।

‘‘ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତୀ’’ତି ପଦସ୍ସ କତ୍ତାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱଦନ୍ତା’’ତି। ‘‘ତଥାହ’’ନ୍ତିଆଦିନା ୱଦନାକାରଂ ଦସ୍ସେତି।

‘‘ଅଯଂ ଛହୀ’’ତି ଇମିନା ଅଯଂ ସାତି ଏତ୍ଥ ସାସଦ୍ଦୋ ପଦାଲଙ୍କାରୋତି ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକେନ ‘‘ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯ’’ନ୍ତିଆଦିୱଚନମତ୍ତେନ। ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଛେଦନକାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୩୭।କତିଛେଦନକାନୀତିଆଦିପୁଚ୍ଛାନଂ ଅନୁସନ୍ଧିପୁଚ୍ଛାଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯସ୍ମା ପନା’’ତିଆଦି। ପୁଚ୍ଛା ହି ଅନୁସନ୍ଧିଅନନୁସନ୍ଧିୱସେନ ଦୁୱିଧା। ତତ୍ଥ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ଅନୁସନ୍ଧିୱସେନ ପୁଚ୍ଛା ଅନୁସନ୍ଧିପୁଚ୍ଛା ନାମ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜନମନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଯଥାକାମପୁଚ୍ଛା ଅନନୁସନ୍ଧିପୁଚ୍ଛା ନାମ। ତାସଂ ୱିଭାରୋ ନେତ୍ତିଅଟ୍ଠକଥାଦୀସୁ ଗହେତବ୍ବୋ। ଇଧାପି ‘‘ଏକାଦସ ଯାୱତତିଯକା’’ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ଅନୁସନ୍ଧାନତ୍ତା ଅନୁସନ୍ଧିପୁଚ୍ଛା ନାମ। ଯସ୍ମା ପନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଖ୍ୟାୱସେନାତି ଏକାଦସା’’ତି ସଙ୍ଖ୍ୟାଯ ସତ୍ତିଯା, ଆଯତ୍ତେନ ୱା। ସଙ୍ଖ୍ୟାନୁସନ୍ଧିୱସେନେୱାତି ‘‘କତୀ’’ତି ସଙ୍ଖ୍ୟାଯ ଅନୁସନ୍ଧିୱସେନ ଏୱ। ତେସନ୍ତି ପଞ୍ହାନଂ। ତସ୍ମାତି ‘‘ଛ ଛେଦନକାନୀ’’ତିଆଦିପାଠେ। ଇଦମେୱାତି ଇଦଂ ଏୱ ୱଚନଂ। ଅପୁବ୍ବନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅପୋରାଣଂ ନୱନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଂ ପନେତନ୍ତି ଯଂ ପନ ଏତଂ ୱଚନଂ। ‘‘ସୋଢଅସା’’ତି ଇମିନା ସୋଦସାତି ଏତ୍ଥ ଦକାରସ୍ସ ଢଅକାରଂ କତ୍ୱା ‘‘ସୋଢଅସା’’ତି ପାଠୋପି ଯୁଜ୍ଜତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଜାନନ୍ତି ପଞ୍ଞତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା’’ତି ପାଠସେସଂ ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଜାନ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ପଞ୍ଞତ୍ତା’’ତି। ତେତି ‘‘ଜାନ’’ନ୍ତି ପଞ୍ଞତ୍ତା ସିକ୍ଖାପଦାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱନ୍ତି ୱୁକ୍କମାନନଯେନ। ପୱିସେଯ୍ୟାତୀତି ଏତ୍ଥ ଇତିସଦ୍ଦୋ ପରିସମାନତ୍ଥୋ। ଇତି ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା।

ଅସାଧାରଣାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୩୮।ପୁରିମ ପଞ୍ହନ୍ତି ‘‘କତି ଛେଦନକାନୀ’’ତିଆଦିପଞ୍ହାନଂ ପୁରେ ୱୁତ୍ତଂ ପଞ୍ହଂ। ତସ୍ମାତି ‘‘ୱୀସଂ ଦ୍ୱେ ସତାନୀ’’ତିଆଦିପାଠେ। ‘‘ଦ୍ୱେଅନିଯତେହୀ’’ତି ପଦସ୍ସ ଅସମାହାରଦିଗୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦ୍ୱୀହି ଅନିଯତେହୀ’’ତି। ‘‘ସଦ୍ଧି’’ନ୍ତି ଇମିନା ସହାଦିଯୋଗେ କରଣୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ଗାଥାଯଂ ‘‘ଧୋୱନଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଯୋଜନା କାତବ୍ବା। ଦ୍ୱେ ଲୋମାତି ଦ୍ୱେ ଏଳଅକଲୋମସିକ୍ଖାପଦାନି।

‘‘ସକଲୋ’’ତିଆଦିକାଯ ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟଗାଥାଯ ଯୋଜନା ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟାୱ।

ସଙ୍ଘମ୍ହାଦସ ନିସ୍ସରେତି ଏତ୍ଥ ‘‘ସଙ୍ଘମ୍ହା ନିସ୍ସାରୀଯତୀ’’ତି (ପାଚି। ୬୮୦, ୭୩୦) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ଦସାତି ଯୋଜନାନଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଙ୍ଘମ୍ହା ନିସ୍ସାରୀଯତୀ’’ତିଆଦି। ତସ୍ମାତି ଭିକ୍ଖୁନିୱିଭଙ୍ଗେ। ତଥାତି ଯଥା ଖୁଦ୍ଦକା, ତଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତୀତି ଏୱଂ।

ତେସନ୍ତି ପାରାଜିକାନଂ। କଣ୍ଟକସପ୍ପାଦଯୋ ଦୁରାସଦା ୱିଯ ଦୁରାସଦା ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ଦୁରୂପଗମନାତି ଇମିନା ସଦଧାତୁଯା ଗତ୍ୟତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଦୁରାସଜ୍ଜନାତି ଦୁକ୍ଖେନ ଆସଜ୍ଜିତବ୍ବା, ଆସଜ୍ଜିତୁଂ ନ ସୁକରାତି ଅତ୍ଥୋ। ସମୂପମାତି ସମୌପମା। ସମୂପମାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଥା’’ତିଆଦି।

ସାଧାରଣନ୍ତି ଅଟ୍ଠହି ପାରାଜିକେହି ସାଧାରଣଂ। ଏକେକସ୍ସ ପାରାଜିକସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅୱିରୂଳ୍ହୀ ଭୱନ୍ତି ତେତି ଏତ୍ଥ ଉପମାନୋପମେଯ୍ୟାନଂ ପାକଟଭାୱଂ କତ୍ୱା ଯୋଜନାନଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଥା ଏତେ’’ତିଆଦି। ଅୱିରୂଳ୍ହିଧମ୍ମାତି ଅୱିରୂଳ୍ହୀସଭାୱା। ପକତିସୀଲଭାୱେନାତି ପକତିଯା ସୀଲୱନ୍ତଭାୱେନ, ‘‘ପକତିସୀଲାଭାୱେନା’’ତିପି ପାଠୋ, ପକତିସୀଲସ୍ସ ଅଭାୱେନ, ଅଭାୱହେତୁତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକେନ ‘‘ଅଟ୍ଠେୱ ପାରାଜିକା’’ତିଆଦିୱଚନମତ୍ତେନ, ଦସ୍ସିତଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିଭତ୍ତିଯୋତି ପାରାଜିକାଦିୱସେନ ୱିଭଜିତବ୍ବାତି ୱିଭତ୍ତିଯୋ। ତସ୍ମାତି ‘‘ତେୱୀସତି ସଙ୍ଘାଦିସେସା’’ତିଆଦିପାଠେ । ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକୱଚନନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ସମଥାନଂ, ସବ୍ବାସଂ ୱା ଆପତ୍ତୀନଂ ସମଥାନଂ ସଙ୍ଗାହିକୱଚନଂ। ‘‘ଦ୍ୱୀହି

ସମଥେହୀ’’ତି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନ ଚ ପଟିଞ୍ଞାତକରଣେନ ଚାତି ଦ୍ୱୀହି ସମଥେହି।

ଏତନ୍ତି ‘‘ଦ୍ୱେ ଉପୋସଥା ଦ୍ୱେ ପୱାରଣା’’ତି ୱଚନଂ। ୱିଭଜନାନୀତି ୱିଭଜିତଦ୍ଧାନଂ ୱିଭଜନକିରିଯାଯ ଅୱିନାଭାୱତୋ ଭାୱୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ୱିଭଜିତଦ୍ଧାତି ୱିଭତ୍ତିଯୋତି ୱଚନତ୍ଥୋ ଜାତକ୍କୋ। ଅପରାପି ଇମା ୱିଭତ୍ତିଯୋ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତସ୍ସ ‘‘ୱିଭତ୍ତିମତ୍ତଦସ୍ସନେନେୱ ଚେତଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ସମଥେହି ୱୂପସମନୱସେନା’’ତି ୱଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥନଯତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଅତ୍ଥନଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଥୱା’’ତିଆଦି, ‘‘ଇମାପି ୱିଭତ୍ତିଯୋ’’ତି ପଦଂ ‘‘ନିସ୍ସାଯା’’ତି ପଦେ ଅୱୁତ୍ତକମ୍ମଂ । ନିସ୍ସାଯ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତାତି ଆପତ୍ତିଯୋ। ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେହେୱାତି ତୀହି ସମଥେହୀତି ୱୁତ୍ତପକାରେହେୱ। ତଂମୂଲିକାନନ୍ତି ତେ ଏୱ ଉପୋସଥାଦଯୋ ମୂଲମେତାସନ୍ତି ତଂମୂଲିକା, ତାସଂ। ଇମିନା କାରିଯୂପଚାରେନ ୱୁତ୍ତନଯଂ ଦସ୍ସେତି। ତା ୱିଭତ୍ତିଯୋତି ଉପୋସଥାଦିୱିଭତ୍ତିଯୋ।

ପାରାଜିକାଦିଆପତ୍ତିୱଣ୍ଣନା

୩୩୯। ଏୱଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଦିଦଂ ଆପତ୍ତିପାରାଜିକଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଆପତ୍ତିପାରାଜିକନ୍ତି ଆପତ୍ତିସଙ୍ଖାତଂ ପାରାଜିକଂ। ‘‘ପରାଜଯମାପନ୍ନୋ’’ତି ଇମିନା ସାସନତୋ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପରାଜେତୀତି ପାରାଜିକନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଣ୍ୱପଚ୍ଚଯୋ ହେତୁକତ୍ତୁତ୍ଥୱାଚକୋ, ଯକାରସ୍ସ କକାରୋ। ଚୁତୋତି ଚୱକୋ। ପରଦ୍ଧୋତି ୱିରଦ୍ଧୋ। ଭଟ୍ଠୋତି ପତିତୋ। ନିରଙ୍କତୋତି ସଙ୍ଘମ୍ହା ଅପସାରିତୋ। ଅନୀହତେ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେତି ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ସଙ୍ଘମ୍ହା ନୀହରିତ୍ୱା ନ ହରିତେ, ଅନପନୀତେତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଉପୋସଥପୱାରଣାଦିଭେଦୋ’’ତି ଇମିନା ସଂୱାସସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ତ୍ୱଞ୍ଚନେ ଆଦରମକତ୍ୱା ‘‘ଏତଂ ଆପତ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଯଂ ହୀତି ଅଯଂ ଏୱଂ ୱଜ୍ଜମାନୋ। ଏତ୍ଥାତି ଗାଥାଯଂ। ତେନ ତସ୍ମାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ତସ୍ମା’’ତି ପଦେନ ‘‘ତେନା’’ତି ପଦସ୍ସ କାରଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ଏତ୍ଥାତି ଦୁତିଯଗାଥାଯଂ। ଆଦିମ୍ହି ଚେୱ ଇଚ୍ଛିତକୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଏତ୍ଥାତି ପରିୱାସଦାନାଦୀସୁ ଚତୂସୁ କମ୍ମେସୁ। ‘‘ସଙ୍ଘୋ’’ତିଆଦିୱଚନତ୍ଥୋ ତିପଦଭିନ୍ନାଧିକରଣବାହିରତ୍ଥସମାସୋ ହୋତି, ଚେୱସଦ୍ଦଚସଦ୍ଦେହି ଆଦିସେସପଦାନଂ ଉଭଯପଦତ୍ଥପଧାନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ଇଚ୍ଛିତକୋ’’ତି ପଦଂ କାରକାନଂ କିରିଯାପେକ୍ଖତ୍ତା କିରିଯତ୍ଥାଯ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ। ଅସ୍ସାତି ଆପତ୍ତିଯା, ଇମିନା ଅଞ୍ଞପଦଂ ଦସ୍ସେତି। ଇଚ୍ଛିତଦ୍ଧତ୍ଥେ ଅପଚ୍ଚଯଂ କତ୍ୱା ତଦ୍ଧିତନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ଲହୁକନଯୋ ପନେସୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଗରୁକନଯୋ – ଆଦି ଚ ସେସୋ ଚ ଆଦିସେସା, ସଙ୍ଘୋ ଆଦିସେସେସୁ ଅସ୍ସା ଇଚ୍ଛିତକୋତି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି।

ଅନେକଂସିକତଂପଦନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପଦନ୍ତି ସିକ୍ଖାପଦଂ। ଅନେକଂସେନ କତଂ ଅନେକଂସିକତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯସ୍ମା ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅନେକଂସେନ କତ’’ନ୍ତି। ଯସ୍ମା କତଂ, ତସ୍ମା ଅନିଯତୋତି ପୱୁଚ୍ଚତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ଅନିଯତେ। ଯତ୍ଥାତି ସିକ୍ଖାପଦେ। ସୋପୀତି ସିକ୍ଖାପଦଧମ୍ମୋପି।

ଅଚ୍ଚଯେସୂତି ଦୋସେସୁ। ତେ ହି ନିଦ୍ଦୋସଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅଯନ୍ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଅଚ୍ଚଯାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେନାତି ଅଚ୍ଚଯେନ। ଥୂଲୋତି ଓଳାରିକୋ। ‘‘ଥୂଲତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ‘‘ତେନେତ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତେନସଦ୍ଦସ୍ସ କାରଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଚ୍ଚଯସ୍ସ ଥୂଲତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତନ୍ତି ଆପତ୍ତିଧମ୍ମଂ। ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଅଞ୍ଞତ୍ତେସଂ ଲହୁକାପତ୍ତୀନଂ ଥୂଲୋ ଅଚ୍ଚଯୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଦ୍ୱେଭାୱେ ସତି ସଂଯୋଗପରତ୍ତା ରସ୍ସୋ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

‘‘ନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦେସେତବ୍ବତୋ’’ତି ଇମିନା ନିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗୋ, ଆପତ୍ତିଦେସନତୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ୱିନଯକମ୍ମସ୍ସେତମଧିୱଚନଂ, ସୋ ଏତସ୍ସତ୍ଥୀତି ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

କୁସଲଧମ୍ମସଦ୍ଦେନ କୁସଲଚିତ୍ତମେୱ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘କୁସଲଧମ୍ମସଙ୍ଖାତଂ କୁସଲଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି। ‘‘କୁସଲଚିତ୍ତଂ ପାତେତୀ’’ତି ଇମିନା ଚିତ୍ତଂ ପାତେତୀତି ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ‘‘ଚିତ୍ତପାତିଯ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ପଦୱିପରିଯାଯଂ କତ୍ୱା, ତକାରସ୍ସ ଚ ଲୋପଂ କତ୍ୱା ‘‘ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଚିନ୍ତେୟ୍ୟୋ ହି ପାଠଇନଯୋ। ଣ୍ୱପଚ୍ଚଯୋ ହେତୁକତ୍ତୁତ୍ଥୱାଚକୋ। ନନୁ ‘‘ପାତେତି କୁସଲଂ ଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ଇମିନାୱ ‘‘ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ନିବ୍ବଚନଂ ସିଦ୍ଧଂ, କସ୍ମା ପନ ‘‘ଅପରଜ୍ଝତି ଚିତ୍ତସମ୍ମୋହନଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଯଂ ପନା’’ତିଆଦି। ଯସ୍ମା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ପାଟିଦେସନୀଯାସୁ ନିବ୍ବଚନମେୱ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା କସ୍ମା ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞାତକୋ ସନ୍ତୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ୱୁତ୍ତଗାରୟ୍ହଭାୱକାରଣଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱା’’ତି। ‘‘ପଟିଦେସେତବ୍ବତୋ’’ତି ଇମିନା ଅଞ୍ଞାପତ୍ତିଦେସନାନଯତୋ ‘‘ଗାରୟ୍ହ’’ନ୍ତିଆଦିନା ପଟି ୱିସୁଂ ୱତ୍ୱା ଦେସେତବ୍ବାତି ପାଟିଦେସନୀଯାତି ନିବ୍ବଚନଂ ଦସ୍ସେତି।

ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦୁସଦ୍ଦୋ ଦୁଟ୍ଠୁଅତ୍ଥୋ ଚ ୱିରୂପତ୍ଥୋ ଚ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦୁଟ୍ଠୁ କତଂ, ୱିରୂପଂ ୱା କତ’’ନ୍ତି। ତନ୍ତି କମ୍ମଂ। ତଂ ପନେତନ୍ତି ଦୁକ୍କଟଂ, ଖଲିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସ୍ସାତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ଯଂ ପାପନ୍ତି ଯୋଜନା। ଯଦୀତି ଅଥ। ଯଦିସଦ୍ଦୋ ହି ଅଥପରିୟାୟୋ। ଇଦମ୍ପୀତି ଇଦମ୍ପି କମ୍ମଂ, ପାପନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

‘‘ଲପିତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଦୁରାଭଟ୍ଠନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭାସଧାତୁୟା କଥନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଯନ୍ତି ୱଚନଂ। କିଞ୍ଚି ଭିୟ୍ୟୋତି ତତୋ ଅତିରେକଂ କଥେତବ୍ବୱଚନଂ କିଞ୍ଚୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଂକିଲିଟ୍ଠଞ୍ଚ ଯଂ ପଦନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚକାରୋ ପିସଦ୍ଦତ୍ଥୋ ‘‘ପଦ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯୋଜେତବ୍ବୋ, ଯଂସଦ୍ଦୋ କାରଣତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ଯସ୍ମା ତମ୍ପି ପଦ’’ନ୍ତି। ତମ୍ପି ପଦନ୍ତି ତମ୍ପି ୱଚନଂ। ପଦସଦ୍ଦୋ ହି ୱଚନୱାଚକୋ। ତମ୍ପି ୱଚନଂ ଯସ୍ମା ସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। କଥଂ ସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ଯସ୍ମା’’ତି ପଦେନ ଯଂସଦ୍ଦୋ କାରଣତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ନନ୍ତି ପଦଂ। ‘‘ଏତଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ସଂୱଣ୍ଣେତବ୍ବପଦଂ। ‘‘ଦୁବ୍ଭାସିତନ୍ତି ଏତଂ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ସଂୱଣ୍ଣନାପଦଂ। ଏତନ୍ତି ଏତଂ ପଦଂ, ଏତଂ ୱଚନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏତ୍ଥାତି ସେଖିୟଗାଥାୟ। ଇଦନ୍ତି ଆପତ୍ତୀନଂ ନିବ୍ବଚନଦୀପକଂ ୱଚନଂ, ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କସ୍ସ ଦୀପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ସଙ୍ଗହିତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦୀପନତ୍ଥ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥାତି ‘‘ଛନ୍ନମତିୱସ୍ସତୀ’’ତିଆଦିୱଚନେ। ଗେହନ୍ତି ପକତିଗେହଂ। ଇଦଂ ପନ ଗେହନ୍ତି ଯୋଜନା। ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମୂଲାପତ୍ତିଞ୍ହି’’ତିଆଦି। ‘‘ଅୱିୱଟ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୁଚ୍ଛନ୍ନ’’ନ୍ତି। ୱିୱଟନ୍ତି ଅଚ୍ଛନ୍ନଂ। ନାତିୱସ୍ସନଭାୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମୂଲାପତ୍ତିଞ୍ହି’’ତିଆଦି। ୱିୱରନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନାପଜ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୁଦ୍ଧନ୍ତେତି ସୁଦ୍ଧକୋଟ୍ଠାସେ। ‘‘ତସ୍ମା’’ତି ଚ ‘‘ତେନା’’ତି ଚ ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତେନ କାରଣେନା’’ତି। ଏୱଞ୍ଚେତଂ ୱିୱଟନ୍ତି ଏୱଂ ଏତଂ ଛନ୍ନଂ ଚେ ୱିୱଟନ୍ତି ଯୋଜନା।

ପରିପାତିୟମାନାନନ୍ତି ଅଭିଭୂୟମାନାନଂ। ‘‘ରୁକ୍ଖାଦିଗହନଂ ଅରଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ଇମିନା ପୱନନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଅରଞ୍ଞପରିୟାୟତଂ ଦସ୍ସେତି। ଗତିସଦ୍ଦସ୍ସ ଭୱଭେଦାଦିଅତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଟିସ୍ସରଣତ୍ଥେ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଟିସ୍ସରଣଂ ହୋତୀ’’ତି। ତନ୍ତି ପୱନଂ। ତେତି ମିଗା। ‘‘ଅସ୍ସସନ୍ତୀ’’ତି ପଦେନ ‘‘ପସ୍ସସନ୍ତୀ’’ତି ଅତ୍ଥୋପି ଗହେତବ୍ବୋ ଅୱିନାଭାୱତୋ, ଆନାପାନଂ କରୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆକାସୋତି ଅଜଟାକାସୋ। ପକ୍ଖୀନନ୍ତି ୱିହଙ୍ଗମାନଂ। ‘‘ସବ୍ବେସଂ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଧମ୍ମାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମୋୟେୱ ଗହେତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ୱିନାସୋୱା’’ତି ଇମିନା ୱିଭୱସଦ୍ଦୋ ୱିନାସୱାଚକୋତି ଦସ୍ସେତି। ତେସନ୍ତି ସବ୍ବେସମ୍ପି ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାନଂ। ଗତୀତି ପତିଟ୍ଠା। କସ୍ମା ୱିଭୱୋ ଧମ୍ମାନଂ ଗତି ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ନ ହୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ଯସ୍ମା। ତେତି ସବ୍ବେପି ସଙ୍ଖତଧମ୍ମା। ୱିନାସନ୍ତି ୱିଭୱଂ। ସୁଚିରମ୍ପୀତି ଅସୀତିୱସ୍ସାଦିକାଲମ୍ପି। ନିବ୍ବାନଂ ଅରହତୋ ଗତୀତି ସଂୱଣ୍ଣେତବ୍ବପଦଂ। ‘‘ଖୀଣାସୱସ୍ସା’’ତି ଇମିନା ଅରହତୋତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅନୁପାଦିସେସନିବ୍ବାନଧାତୂ’’ତି ଇମିନା ‘‘ନିବ୍ବାନ’’ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତନିବ୍ବାନଂ ଦସ୍ସେତି। ଗାଥାୟ ତେ ତେ ଅତ୍ଥା ସଂଗହେତ୍ୱା ଗଣିୟନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଗାଥାସଙ୍ଗଣିକଂ।

ଇତି ପଠମଗାଥାସଙ୍ଗଣିକୱଣ୍ଣନାୟ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଅଧିକରଣଭେଦଂ

ଉକ୍କୋଟନଭେଦାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୪୦। ଅଧିକରଣଭେଦେ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଦସ୍ସେତୁଂ ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦ୍ୱେ ସମଥେତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସମଥାନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସମ୍ମୁଖାୱିନୟଞ୍ଚ ଯେଭୁୟ୍ୟସିକଞ୍ଚା’’ତି। ‘‘ପଟିସେଧେତୀ’’ତି ଇମିନା ଉକ୍କୋଟେତୀତି ଏତ୍ଥ କୁଟଧାତୁୟା ଛେଦନତ୍ଥଂ ଅତ୍ଥତୋ ଦସ୍ସେତି। ଛେଦନଂ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ସମଥପଟିସେଧନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୪୧। ଦ୍ୱାଦସସୁ ଉକ୍କୋଟେସୂତି ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ। ଅକତଂ କମ୍ମନ୍ତିଆଦୟୋତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ‘‘ଦୁକ୍କଟଂ କମ୍ମଂ, ପୁନ କାତବ୍ବଂ କମ୍ମ’’ନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଉକ୍କୋଟା ସଙ୍ଗହେତବ୍ବା। ଅନିହତଂ କମ୍ମନ୍ତିଆଦୟୋତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ‘‘ଦୁନ୍ନିହତଂ, ପୁନ ନିହନିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଉକ୍କୋଟା ସଙ୍ଗହେତବ୍ବା। ଅୱିନିଚ୍ଛିତନ୍ତିଆଦୟୋତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ‘‘ଦୁୱିନିଚ୍ଛିତଂ, ପୁନ ୱିନିଚ୍ଛିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଉକ୍କୋଟା ସଙ୍ଗହେତବ୍ବା। ଅୱୂପସନ୍ତନ୍ତିଆଦୟୋତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ‘‘ଦୁୱୂପସନ୍ତଂ, ପୁନ ୱୂପସମେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଉକ୍କୋଟା ସଙ୍ଗହେତବ୍ବା। ଅପିଚାତି ସାମଞ୍ଞତୋ ପନ।

ତତ୍ଥ ଜାତକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସୟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯସ୍ମିଂୱିହାରେ’’ତି। ଯସ୍ମିଂୱିହାରେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଅୱେସ୍ସୁ,

ଅତ୍ତାନଂ ୱା ପଟିପକ୍ଖଂ ଅଞ୍ଞଯନ୍ତି ଇଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ତପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ପାଠଇମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛଯେନେୱାତି ପାଠଇଯଂ ଆଗତେହି ସମଥେହି ମୁତ୍ତକେନ ଧମ୍ମଦେସନାମତ୍ତୱିନିଚ୍ଛଯେନେୱ। ଇଦନ୍ତି ଅଧିକରଣଂ। ଯେନାପି ୱିନିଚ୍ଛଯେନାତି ପାଠଇମୁତ୍ତକେନ ଯେନାପି ୱିନିଚ୍ଛଯେନ।

ଅଞ୍ଞୋତି ନେୱାସିକେହି ଅଞ୍ଞୋ ୱିନଯଧରୋ ପୁଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେହି ଚାତି ନେୱାସିକେହି ଚ।

ଏତସ୍ସାତି ୱିନଯଧରସ୍ସ। ଅଯନ୍ତି ୱିନଯଧରୋ। ତତ୍ଥାତି ତଂ ଗାମଂ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱା ସଞ୍ଞାପେନ୍ତୀତି ଅତ୍ତପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱା ସଞ୍ଞାପେନ୍ତି। ତେ ଭିକ୍ଖୂତି ତେ ଅତ୍ତପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଭିକ୍ଖୂ। ନିଜ୍ଝାପେନ୍ତୀତି ସଞ୍ଞାପେନ୍ତି। ଉକ୍କୋଟେତି ଯୋତି ଯୋ ଉକ୍କୋଟେତି। ଏତେତି ଅତ୍ତପଚ୍ଚତ୍ଥିକେ ଭିକ୍ଖୂ, ଦିସ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଗାମଂ। ତତ୍ଥେୱାତି ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏୱ।

ତତ୍ଥେୱାତି ଗାମମେୱ। ତତ୍ଥେୱାତି ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ। ତତ୍ଥ ଗତନ୍ତି ତଂ ଗାମଂ ଗତଂ।

''ଏସେୱ ନଯୋ''ତି ଇମିନା ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ ଅତିଦିସତି।

ସଙ୍ଘେନ…ପେ… ଅଧିକରଣେ ୱଦନ୍ତୋପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଂ ପନେତଂ ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଏତନ୍ତି ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନଂ। ୱଦନ୍ତୋପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନ କେୱଲଂ ତିଣୱତ୍ଥାରକଂ ଉକ୍କୋଟେନ୍ତୋଯେୱ ଉକ୍କୋଟେତି ନାମ, ଅଥ ଖୋ ୱଦନ୍ତୋପୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋତିଆଦୀସୁ ଅଗତିଗମନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱିନଯଧରୋ ହୁତ୍ୱା''ତିଆଦି। ଅତ୍ଥାଯ ଉକ୍କୋଟେନ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ଅନତ୍ଥଂ ଚରନ୍ତସ୍ସ। ମନ୍ଦୋ ପନ ଉକ୍କୋଟେତି ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକୋ ବଲୱନିସ୍ସିତୋ ଚ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗହନମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିନ୍ତି ଗହନସଦିସଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ପୱନସଦିସଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ବଲୱନ୍ତେ ଚାତି ଏତ୍ଥ ଚସଦ୍ଦୋ ସବ୍ବକମ୍ମେସୁ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ନିସ୍ସିତତ୍ତାତି ଏକସ୍ସ ନିସ୍ସିତତ୍ତା। ବଲୱନିସ୍ସିତୋ ଚାତି ଏତ୍ଥାପି ଚ ସଦ୍ଦୋ ସବ୍ବକତ୍ତୁସୁ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ତସ୍ସାତି ୱିସମାଦିନିସ୍ସିତସ୍ସ।

ସୋତି ସାମଣେରୋ। ମଙ୍କୁଭୂତାତ୍ଥାତି ମଙ୍କୂ ହୁତ୍ୱା ଭୂତା, ମଙ୍କୁଂ ୱା ପତ୍ତା ଅତ୍ଥ ଭୱଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେତି ପରାଜଯଭିକ୍ଖୂ। ତସ୍ସାତି ସାମଣେରସ୍ସ। ସୋତି ସାମଣେରୋ। ତେତି ପରାଜଯଭିକ୍ଖୂ। ତନ୍ତି ସାମଣେରଂ। ସୋତି ଦହରୋ। ତତୋତି ସନ୍ନିପାତକାରଣା। ହିଯ୍ୟୋତି ଅନନ୍ତରାତୀତାହେ। ଇତୀତି ଏୱଂ ୱଦେତି। ସୋତି ଦହରୋ। ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଗଚ୍ଛାତି ଗଚ୍ଛାହି। ଇତୀତି ଏୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା।

ସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଧିକରଣଂ ୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ପରିୱେଣଗତଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁନ୍ତି ଯୋଜନା। କିସ୍ସାତି କେନ କାରଣେନ। ଏୱଂ ଇମିନାକାରେନ ୱିନିଚ୍ଛିତବ୍ବଂ ନନୂତି ଯୋଜନା। ସୋତି ୱିନିଚ୍ଛଯକାରକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଛନ୍ଦଦାଯକୋ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋଯେୱ।

ଅଧିକରଣନିଦାନାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୪୨।କିଂନିଦାନନ୍ତିଆଦୀସୁ ଛସୁ ପଦେସୁ ସମାସଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''କିଂନିଦାନମସ୍ସା''ତିଆଦି। ଅସ୍ସାତି ୱିୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ। ''କିଂନିଦାନ''ନ୍ତି ପଦାନଂ ସତିପି ସମାସଭାୱେ ବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତପକତିକତ୍ତା ''କି''ନ୍ତି ନିଗ୍ଗହିତନ୍ତଭାୱେନ ଉଚ୍ଚାରଣଂ କାତବ୍ବଂ। ସବ୍ବାନେତାନୀତି ସବ୍ବାନି ନିଦାନନ୍ତିଆଦୀନି ଏତାନି ପଦାନି। ୱେୱଚନାନୀତି ଏକସ୍ମିଂଯେୱ ''କାରଣ''ନ୍ତି ଅତ୍ଥେ ୱିୱିଧାନି ୱଚନାନି ୱିୱଚନାନି, ତାନିଯେୱ ୱେୱଚନାନି। ଅଥ ୱା ୱିୱିଧଂ ୱଚନମେତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସାତି ୱିୱଚନଂ, କାରଣସଙ୍ଖାତୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଭିଧେଯ୍ୟଅଭିଧାନଭାୱେନ ସମ୍ବନ୍ଧତ୍ତା ୱିୱଚନସ୍ସ ଏତାନି ୱେୱଚନାନି, ପଦାନି।

''ଅଟ୍ଠାରସଭେଦକରୱତ୍ଥୁସଙ୍ଖାତୋ''ତି ଇମିନା ୱିୱାଦସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ୱିୱାଦନ୍ତି ଅଟ୍ଠାରସଭେଦକରୱତ୍ଥୁସଙ୍ଖାତଂ ୱିୱାଦଂ। ଏତନ୍ତି ''ୱିୱାଦନିଦାନ''ନ୍ତି ଏତଂ ୱଚନଂ। ଅସ୍ସାତି ଅନୁୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ। ଇଦମ୍ପୀତି ''ଅନୁୱାଦନିଦାନ''ନ୍ତି ୱଚନମ୍ପି। ଅସ୍ସାତି ଆପତ୍ତାଧିକରଣସ୍ସ। ଏତନ୍ତି ''ଆପତ୍ତିନିଦାନ''ନ୍ତି ୱଚନଂ। କିଚ୍ଚମେୱ ବ୍ୟଞ୍ଜନୱଡ୍ଢନୱସେନ କିଚ୍ଚଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅସ୍ସାତି କିଚ୍ଚାଧିକରଣସ୍ସ। ସମନୁଭାସନାଦୀନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକକିଚ୍ଚାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତନ୍ତି ''କିଚ୍ଚଯନିଦାନ''ନ୍ତି ୱଚନଂ। ଏକପଦଯୋଜନାତି ଏକେନ ''ନିଦାନ''ନ୍ତି ପଦେନ ଯୋଜନା। ସବ୍ବପଦାନୀତି ସବ୍ବାନି ସମୁଦଯାଦୀନି ପଦାନି।

ନୱନ୍ନନ୍ତି ଜାତିୱସେନ ଛନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ନୱସୁ ଅନ୍ତୋଗଧତ୍ତା ତିକୱସେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ବ୍ୟଞ୍ଜନମତ୍ତନ୍ତି ହେତୁପଚ୍ଚଯୱସେନ ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଏତ୍ଥାତି ତତିଯପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ।

୩୪୩।ଦ୍ୱାଦସ ମୂଲାନୀତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଂ ମୂଲାନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କୋଧୋପନାହଯୁଗଳଅକାଦୀନୀ’’ତିଆଦି । ଏତ୍ଥ (ୱିଭ। ୮୩୩, ୯୪୪) ଆଦିସଦ୍ଦେନ ମକ୍ଖପଳାସଯୁଗଳଅ ଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିଯଯୁଗଳଅ ମାଯାସାଠେଯ୍ୟଯୁଗଳଅ ପାପିଚ୍ଛମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯୁଗଳଅ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସିଆଧାନଗ୍ଗାହିଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୁଗଳଅଓସେନ ପଞ୍ଚ ଯୁଗଳଆନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତାନପ୍ପଓତ୍ତାନୀତି ନିଯକଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତାନେ ପଓତ୍ତାନି।

ଅଟ୍ଠାରସଭେଦକରଓତ୍ଥୂନଂ ସମୁଟ୍ଠାନଭାଓଂ ନିଦ୍ଦଚନେନ ପକାସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତଂ ହୀ’’ତିଆଦି। ତନ୍ତି ଅନୁୱାଦାଧିକରଣଂ, ସମୁଟ୍ଠାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଏତେସୂ’’ତି ଇମିନା ଅଧିକରଣଭାଓଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଏତେହୀ’’ତି ଇମିନା କରଣଭାଓଂ ଦସ୍ସେତି। ତେନାତି କାରଣେନ। ଅସ୍ସାତି ୱିୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ। ଏତାନୀତି ଅଟ୍ଠାରସଭେଦକରଓତ୍ଥୂନି। ସଦ୍ଦତ୍ଥାତି ସଦ୍ଦେସଂ ଅଧିକରଣାନଂ ସଦ୍ଦେସୁ ସମୁଟ୍ଠାନେସୁ।

୩୪୪। ଏକେନ ଅଧିକରଣେନ କିଚ୍ଚାଧିକରଣେନାତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତାନୀତି ଅଧିକରଣାନି। ଏକଂସତୋତି ଏକଂସେନ, ଏକକୋଟ୍ଠାସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା।

ସାଓସେସାପତ୍ତି ସମ୍ମତି ୱିଯ ଅନଓସେସାପତ୍ତି ନ ସମ୍ମତୀତି ଯୋଜନା। କସ୍ମା ନ ସମ୍ମତୀତି ଆହ ‘‘ନ ହୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ଯସ୍ମା। ସାତି ଅନଓସେସା ଆପତ୍ତି। ତତୋତି ଅନଓସେସାପତ୍ତିତୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ନ ସକ୍କା ଦେସେତୁ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଦେସନାଗାମିନିଯା ଅଭାଓଂ ଦୀପେତି। ‘‘ନ ସକ୍କା…ପେ… ପତିଟ୍ଠାତୁ’’ନ୍ତି ଇମିନା ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନିଯା ଅଭାଓଂ ଦୀପେତି।

୩୪୯।ତତୋତି ନଯତୋ। ଯତ୍ଥ ସତିୱିନଯୋତିଆଦିକା ଛ ଯମକପୁଚ୍ଛାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତାସନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାନଂ। ପକାସିତୋତି ପାକଟୋ।

୩୫୧।ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ସମଥାନନ୍ତି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯସତିୱିନଯଓସେନ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ସମଥାନଂ। ଯସ୍ମାତି ଯେନ କାରଣେନ ନ ସକ୍କାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପତ୍ତଓଟ୍ଟୀନଂ ନାନାକରଣନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସନ୍ତି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯସତିୱିନଯାନଂ ନାନାକରଣନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ଯସ୍ମା କଦଲିକ୍ଖନ୍ଧେ ପତ୍ତଓଟ୍ଟୀନଂ ନାନାକରଣଂ ୱିନିବ୍ଭୁଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ନ ସକ୍କା ୱିଯ ତେସଂ ନାନାକରଣଂ ୱିନିବ୍ଭୁଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ନ ସକ୍କାତି। ତେନାତି କାରଣେନ। ସଦ୍ଦତ୍ଥାତି ସଦ୍ଦେସୁ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେସୁ।

ସତ୍ତସମଥନିଦାନଓଣ୍ଣନା

୩୫୨।ଅସ୍ସାତି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯସ୍ସ। ତତ୍ଥାତି ‘‘ନିଦାନନିଦାନୋ’’ତି ପାଠେ। ଇଦନ୍ତି ସମ୍ମୁଖାଚତୁକ୍କଂ। ଲଦ୍ଧୁପଓାଦୋତି ଲଦ୍ଧୋ ପରେସଂ ଉପଓାଦୋ ଯେନାତି ଲଦ୍ଧୁପଓାଦୋ, ଖୀଣାସଓୋ। ଯସ୍ସ ଚାତି ଯସ୍ସ ଚ ସନ୍ତିକେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉଭିନ୍ନନ୍ତି ଦେସକପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ।

୩୫୩। ନନୁ ପୁଚ୍ଛାଯଂ ‘‘ସତ୍ତନ୍ନଂ ସମଥାନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, କସ୍ମା ପନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନାଯଂ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯସ୍ସ ସମୁଟ୍ଠାନଂ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘କିଞ୍ଚାପୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପିସଦ୍ଦୋ ସମ୍ଭାଓନତ୍ଥୋ, ପନସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ। ତଥା ୱୁତ୍ତମ୍ପୀତି ଯୋଜନା। କମ୍ମସଙ୍ଗହାଭାଓେନାତି କମ୍ମେ ସଙ୍ଗହସ୍ସ ଅଭାଓେନ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ‘‘କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯା’’ତିଆଦିପାଠେ। କମ୍ମଂ କରୀଯତି ଇମାଯାତି କିରିଯା, ଛନ୍ଦୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାତି ଛନ୍ଦୋ ୱେଦିତବ୍ବା’’ତି। କରିଯତେ ଠପିଯତେ କରଣଂ। ସଯଂ ଉପଗମିଯତେ ଉପଗମନଂ। ଅଜ୍ଝେସନେନ ପରଂ ଉପଗମାପିଯତେ ଅଜ୍ଝୁପଗମନଂ। ଅଧିୱାସିଯତେ ଅଧିୱାସନା। ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିଯତେ ଅପଟିକ୍କୋସନା। ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କରଣନ୍ତି ତସ୍ସାଯେଓା’’ତିଆଦି। ଏତନ୍ତି କମ୍ମଂ। ମେତି ମଯ୍ହଂ। ଖମୁଧାତୁପଯୋଗେ ସମ୍ପଦାନତ୍ଥେ ସମ୍ପଦାନଓଚନଂ। ଅଥ ୱା ମେତି ମଯା। କତ୍ତୁତ୍ଥେ କରଣଓଚନଂ, ସାମିଓଚନଂ ୱା। ଖମତୀତି କତ୍ତୁରୂପସଦିସଂ କମ୍ମରୂପଂ। ରୂପଞ୍ହି କତ୍ତୁରୂପସଦିସଂ କମ୍ମରୂପଂ ‘‘ଖମତି ସଙ୍ଘସ୍ସା’’ତିଆଦୀସୁ (ମହାୱ। ୧୨୭) ୱିଯ। କମ୍ମରୂପସଦିସଂ କତ୍ତୁରୂପଂ ‘‘ଉପାସକୋ ସୀଲଂ ସମାଦିଯତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ପଟ୍ଠା। ୧।୧।୪୨୩) ୱିଯ। ଏତ୍ଥ କମ୍ମତ୍ଥେ ପଓତ୍ତୋ ଯପଚ୍ଚଯୋ ଲୋପୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ସତ୍ତସମଥନାନାତ୍ଥାଦିଓଣ୍ଣନା

୩୫୪। ମାତାପୁତ୍ତାଦୀନଂ ଅଯଂ ୱିୱାଦୋତି ଯୋଜନା। ‘‘ୱିରୁଦ୍ଧୱାଦତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ୱଦନଂ ୱାଦୋ, ୱିରୁଦ୍ଧୋ ୱାଦୋ ୱିୱାଦୋତି ନିଦ୍ଦଚନଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଧିକରଣୀଯତାଯାତି ୱୂପସମିତତାଯ। ଇମିନା ଅଧିକରିଯତି ସମଥେହି ୱୂପସମିଯତୀତି ଅଧିକରଣନ୍ତି ଓଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସଦ୍ଦତ୍ଥାତି ସଦ୍ଦେସୁ ଅଧିକରଣଭେଦେସୁ।

ଇତି ଅଧିକରଣଭେଦଓଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଦୁତିଯଗାଥାସଙ୍ଗଣିକଂ

ଚୋଦନାଦିପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନାୱଣ୍ଣନା

୩୫୯। ଦୁତିଯଗାଥାସଙ୍ଗଣିଯଂ ଚୋଦନା ନାମ କିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଚୋଦନାତି ଆହ ''ୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ଆପତ୍ତିଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଚୋଦନା''ତି। ଦୋସଂ ସରାପେତୀତି ଦୋସସାରଣା। ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତୋତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ନିପତନଂ। ଇମିନା ସଙ୍ଘୋତି ଏତ୍ଥ ଉତ୍ତରପଦଲୋପଂ ଦସ୍ସେତି। ମତିକମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ମତିସଦ୍ଦୋ ଇଚ୍ଛତ୍ଥୋତି ଆହ ''ୱୁଚ୍ଚତି ମନ୍ତଗ୍ଗହଣ''ନ୍ତି। ତନ୍ତି ମତିକମ୍ମଂ।

''ତେନ ଚୁଦିତକପୁଗ୍ଗଲେନା''ତି ପଦଂ ''ସାରଣତ୍ଥାଯା''ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ। ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସାତି ତସ୍ସ ଚୁଦିତକସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ, ଇମିନା ''ନିଗ୍ଗହତ୍ଥାଯା''ତି ପଦସ୍ସ କମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଅଧିକରଣୱିନିଚ୍ଛଯଟ୍ଠାନେ। ପରିଗ୍ଗହଣତ୍ଥାଯାତି ପରି ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହଣତ୍ଥାଯ। ଧମ୍ମା-ଧମ୍ମନ୍ତି ଭୂତାଭୂତଂ। ''ୱିନିଚ୍ଛଯସନ୍ନିଟ୍ଠାପନତ୍ଥ''ନ୍ତି ଇମିନା ପାଠଇଯଂ ପାଠସେସଂ ଦସ୍ସେତି।

ମା ଖୋ ପଟିଘନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପଟିଘସଦ୍ଦୋ କୋପପରିଯାଯୋତି ଆହ ''କୋପଂ ମା ଜନଯୀ''ତି। ''ଚୁଦିତକେ ୱା ଚୋଦକେ ୱା''ତି ଇମିନା ''ସଙ୍ଘେ''ତି ଆଧାରଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ସଚେ ଅନୁୱିଜ୍ଜକୋ ତୁୱନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନୁୱିଜ୍ଜକସଦ୍ଦୋ ୱିନଯଧରପରିଯାଯୋତି ଆହ ''ୱିନଯଧରୋ''ତି। ୱିନଯଧରୋ ହି ଯସ୍ମା ଚୋଦକଚୁଦିତକାନଂ ୱଚନଂ ଅନୁମିନିତ୍ୱା ୱତ୍ଥୁଆପତ୍ତାଦିୱସେନ ୱିଦତି, ତସ୍ମା ଅନୁୱିଜ୍ଜକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ୱିରୁଦ୍ଧଂ ଗାହଂ ସଂୱଡ୍ଢେତୀତି ୱିଗ୍ଗାହିକଂ। ''ନ ତ୍ୱ''ନ୍ତିଆଦିନା ଣିକପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଯାଯାତି କଥାଯ। ସୁତ୍ତାଦୀନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସୁତ୍ତଂ ନାମା''ତିଆଦି।

ଅନୁଯୁଞ୍ଜନୱତ୍ତନ୍ତି ଅନୁଯୁଞ୍ଜନସ୍ସ, ଅନୁଯୁଞ୍ଜନେ ୱା ୱତ୍ତଂ। କୁସଲେନ ବୁଦ୍ଧିମତାତି ଏତ୍ଥ କୁସଲସଦ୍ଦୋ ଛେକପରିଯାଯୋ, ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତୁସଦ୍ଦୋ ପଣ୍ଡିତପରିଯାଯୋତି ଆହ ''ଛେକେନ ପଣ୍ଡିତେନା''ତି। ''ଞାଣପାରମିପ୍ପତ୍ତେନା''ତି ଇମିନା ବୁଦ୍ଧିମତାତି ଏତ୍ଥ ନ କେୱଲଂ ଞାଣସାମଞ୍ଞଂ, ଅଥ ଖୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଅଯନ୍ତି ଏସୋ ଯଥାୱୁତ୍ତୋ ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଂ ପନାତି ଏସୋ ୱକ୍ଖମାନୋ ପନ। ଏତ୍ଥାତି ଇମାସୁ ଗାଥାସୁ। ସଚେ ତ୍ୱଂ ଅନୁୱିଜ୍ଜକୋ ହୋସୀତି ଯୋଜନା। ଯଂ ପନ ଅନୁଯୋଗୱତ୍ତଂ କତଂ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦାନଂ ଅନୁଲୋମନ୍ତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ଅନୁଯୋଗୱତ୍ତଂ। ଇତୀତି ଅଯଂ ସାଧିପ୍ପାଯସଙ୍ଖେପୱଣ୍ଣନା। ଅତ୍ତନୋତି ଅନୁୱିଜ୍ଜକସ୍ସ। ସମ୍ପରାଯେତି ପରଲୋକେ। ଯୋତି ଅନୁୱିଜ୍ଜକୋ। ତନ୍ତି ଅନୁଯୋଗୱତ୍ତଂ । ଗତିନ୍ତି ସୁଗତିଂ। ହିତନ୍ତି ଚୋଦକଚୁଦିତକାନଂ ହିତଂ। ଗୱେସନ୍ତୋତି ଞାଣେନ ଏସନ୍ତୋ। ଇମିନା ହିତଂ ଏସନ୍ତୋତି ହିତେସୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ମେତ୍ତଞ୍ଚାତି ଅପ୍ପନାପତ୍ତଂ ମେତ୍ତଞ୍ଚ। ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗଞ୍ଚାତି ଅପ୍ପନାମେତ୍ତାଯ ପୁବ୍ବଭାଗେ ପୱତ୍ତଂ ପରିକମ୍ମୋପଚାରମେତ୍ତଞ୍ଚ। ତୱ ଭାରେ ସଙ୍ଘେନ କତେ ଏୱାତି ଯୋଜନା।

ଯୋତି ଅନୁୱିଜ୍ଜକୋ। ଏତେସନ୍ତି ଚୋଦକଚୁଦିତକାନଂ। ''ଭାସିତ''ନ୍ତି ଇମିନା ୱୋହାରସଦ୍ଦୋ ଭାସିତପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ତନ୍ତି ସହସା ୱୋହାରଂ।

ଅନୁସନ୍ଧିତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛଯାନୁସନ୍ଧିଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ''କଥାନୁସନ୍ଧି ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି। କଥାଯ ଅନୁରୂପଂ ସନ୍ଦହନଂ କଥାନୁସନ୍ଧି। ପଟିଞ୍ଞାନୁସନ୍ଧିତେନାତି ଏତ୍ଥ ପଟିଞ୍ଞାସଦ୍ଦଅନୁସନ୍ଧିସଦ୍ଦାନଂ ତୁଲ୍ୟାଧିକରଣତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଭିନ୍ନାଧିକରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଥୱା''ତିଆଦି। ଲଜ୍ଜିଂ ପୁଗ୍ଗଲନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ଗାଥାଯଂ। ୱତ୍ତାନୁସନ୍ଧିନାତି ଆଚାରସଙ୍ଖାତେନ ୱତ୍ତେନ ଅନୁସନ୍ଧିନା ଅସ୍ସ ଅଲଜ୍ଜୀସ୍ସ ୱତ୍ତେନ ସନ୍ଧିଂ ଯା ପଟିଞ୍ଞା ସନ୍ଧିଯତୀତି ଯୋଜନା।

ଜାନନ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଜାନନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଆପଜ୍ଜତି। ଇମିନା ସଞ୍ଚିଚ୍ଚାତି ପଦସ୍ସ ସଞ୍ଚେତେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ୱୀତିକ୍କମଚେତନାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଚେତେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ''ନ ଦେସେତି ନ ୱୁଟ୍ଠାତୀ''ତି ଇମିନା ପରିଗୂହତୀତି ଏତ୍ଥ ପରିଗୂହନଂ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ନ ଦେସନଂ ନ ୱୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ଯନ୍ତି ''ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀ''ତି ୱଚନଂ। ତୁମ୍ହେହୀତି ପରିହାରକାରକେହି। ସଚ୍ଚନ୍ତି ତଥଂ ଅୱିତଥଂ। ଅହମ୍ପୀତି ଚୋଦକୋପି। ପିସଦ୍ଦେନ ପରିହାରକଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ନନ୍ତି ''ସଞ୍ଚିଚ୍ଚା''ତିଆଦିୱଚନଂ। ତନ୍ତି ତୁୱଂ, ତ୍ୱଂ ୱା।

ପୁବ୍ବାପରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ କଥେତବ୍ବଂ ପୁବ୍ବଂ, ଅପରମ୍ହି କଥେତବ୍ବଂ ଅପରଂ, ପୁବ୍ବଞ୍ଚ ଅପରଞ୍ଚ ପୁବ୍ବାପରନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପୁରେ''ତିଆଦି। ''ତସ୍ମିଂ

ପୁଵ୍ଵାପରେ’’ତି ଇମିନା ପାଠଇଯଂ ପୁବ୍ବପରସ୍ସାତି ଏଵ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ସାମିଵଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ଦ୍ଵୀହୀତି ପାରାଜିକସଙ୍ଘାଦିସେସଵସେନ ଦ୍ଵୀହି। ପଞ୍ଚହୀତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯାଦିଵସେନ ପଞ୍ଚହି। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯାତି ‘‘ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ଧ। ସ। ୧୨୨୧) ଦସଵତ୍ଥୁକାଯ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକଦିଟ୍ଠିଯାତି ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’’ତିଆଦିନା (ଦୀ। ନି। ୧।୩୧; ମ। ନି। ୧।୨୬୯) ଦସଵତ୍ଥୁକାଯ ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକଦିଟ୍ଠିଯା। ସଵ୍ଵତ୍ଥାତି ସଵ୍ଵେସୁ ଦୁତିଯଗାଥାସଙ୍ଗଣିକେସୁ।

ଇତି ଦୁତିଯଗାଥାସଙ୍ଗଣିକଵଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଚୋଦନାକଣ୍ଡଂ

ଅନୁଵିଜ୍ଜକକିଚ୍ଚଵଣ୍ଣନା

୩୬୦-୧। ଇଦାନି ଆରଦ୍ଧନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏକେନ ମାତୁଗାମେନାତି ଯୋଜନା। ସୋତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ। ତନ୍ତି ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ ପଵିସନ୍ତଂ ଵା ଭିକ୍ଖୁଂ। ଇତରୋତି ଚୁଦିତକୋ। ତସ୍ସାତି ଚୋଦକସ୍ସ। ନ ଉପେତୀତି ନ ଉପଗଚ୍ଛତି। ନ ପଟିଜାନାତୀତି ନ ପଟିସ୍ସଵଂ କରୋତି। ଏତ୍ଥାତି ମାତୁଗାମେନ ନିକ୍ଖମନ୍ତପଵିସନ୍ତଟ୍ଠାନେ। ଯନ୍ତି କମ୍ମଂ। ତେନାତି ଚୋଦକେନ। ତସ୍ସାତି ଚୋଦକସ୍ସ ଵଚନେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତରୋତି ଚୁଦିତକୋ। ଅସୁଦ୍ଧପରିସଙ୍କିତୋତି ଅସୁଦ୍ଧାଯ ଅଟ୍ଠାନେ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ପରିସଙ୍କାଯ ପରିସଙ୍କିତୋ। ତଦତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘ଅମୂଲକପରିସଙ୍କିତୋ’’ତି ଇମିନା। ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସାତି ଚୁଦିତକସ୍ସ ପଟିଞ୍ଞାଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଵ୍ଵତ୍ଥାତି ସଵ୍ଵେସୁ ଅନୁଵିଜ୍ଜକକିଚ୍ଚେସୁ।

ଇତି ଅନୁଵିଜ୍ଜକକିଚ୍ଚଵଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଚୋଦକପୁଚ୍ଛାଵିସ୍ସଜ୍ଜନା

୩୬୨-୩।ସଚ୍ଚେ ଚ ଅକୁପ୍ପେ ଚାତି ପଧାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପତିଟ୍ଠାତଵ୍ଵ’’ନ୍ତି। ‘‘ଯ’’ନ୍ତିଆଦିନା ସଚ୍ଚେ ପତିଟ୍ଠାତଵ୍ଵଭାଵଂ ଦସ୍ସେତି। ଯନ୍ତି କମ୍ମଂ। ‘‘ନ ଚା’’ତିଆଦିନା ଅକୁପ୍ପେ ପତିଟ୍ଠାତଵ୍ଵଭାଵଂ ଦସ୍ସେତି। ଓତିଣ୍ଣଞ୍ଚାତି ଵିନିଚ୍ଛଯଂ ଓତିଣ୍ଣଞ୍ଚ। ‘‘ଵଚନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଓତିଣ୍ଣାନୋତିଣ୍ଣସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ରାତି ପୁରିମଵଚନାପେକ୍ଖଂ। ‘‘ଓତିଣ୍ଣାନୋତିଣ୍ଣଂ ଜାନିତଵ୍ଵ’’ନ୍ତି ଵଚନେତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଚୋଦକସ୍ସ ପମାଣନ୍ତି ‘‘ଧମ୍ମୋ’’ତି ଵା ‘‘ଅଧମ୍ମୋ’’ତି ଵା ‘‘ବାଲୋ’’ତି ଵା ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ’’ତି ଵା ଚୋଦକସ୍ସ ପମାଣଂ। ଚୁଦିତକସ୍ସ ପମାଣନ୍ତି ଧମ୍ମଚୁଦିତକୋ ନୁ ଖୋ, ନୋତି ଚୁଦିତକସ୍ସ ପମାଣଂ। ଅନୁଵିଜ୍ଜକସ୍ସ ପମାଣନ୍ତି ସକ୍କା ନୁ ଖୋ ଵିନିଚ୍ଛିତୁଂ, ନୋତି ଅନୁଵିଜ୍ଜକସ୍ସ ପମାଣଂ। ଅନୁଵିଜ୍ଜକୋ ଵତ୍ତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେନ ଧମ୍ମେନାତିଆଦୀସୁ ଧମ୍ମାଦୀନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଧମ୍ମୋତି ଭୂତଂ ଵତ୍ଥୁ’’ତିଆଦି। ଏତେନ ଧମ୍ମେନ ଚ ଏତେନ ଵିନଯେନ ଚ ଏତେନ ସତ୍ଥୁସାସନେନ ଚାତି ଯୋଜନା। ତସ୍ମା ଅନୁଵିଜ୍ଜକେନ ଵୂପସମେତଵ୍ଵନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ଅନୁଵିଜ୍ଜକସ୍ସ ପଟିପଜ୍ଜିତଵ୍ଵଟ୍ଠାନେ।

ଅଵଞ୍ଞନ୍ତି ଅଵଜାନନଂ। ଇମେତି ଥେରା। ‘‘ଖତତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ଅତ୍ତନାଵ ଅତ୍ତା ଖଞ୍ଞତୀତି ଖତୋତି ଵଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଉପହନିଯନ୍ତୀତି ଉପହତାନି, ଉପହତାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅନେନାତି ଉପହତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ। ‘‘ପଞ୍ଞାଯ ଅଭାଵତୋ’’ତି ଇମିନା ଦୁମ୍ମେଧୋତି ଏତ୍ଥ ଦୁସଦ୍ଦୋ ଅଭାଵତ୍ଥୋ, ମେଧାସଦ୍ଦୋ ପଞ୍ଞାପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ନତ୍ଥି ମେଧା ଏତସ୍ସାତି ଦୁମ୍ମେଧୋତି ନିଵ୍ଵଚନଂ କାତଵ୍ଵଂ। ଖତୋ…ପେ… ଦୁମ୍ମେଧୋ ସୋ ଅନୁଵିଜ୍ଜକୋ ଉପଗଚ୍ଛତୀତି ଯୋଜନା। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଉପଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା ଵୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ପାଠସ୍ସ, ଗାଥାଯ ଵା। ଵିତ୍ଥାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଚୁଦିତକଚୋଦକେସୁ ହୀ’’ତିଆଦି। ଉଭୋପେତେତି ଉଭୋପି ଏତେ ଆମିସପୁଗ୍ଗଲନିସ୍ସଯେ। ଧମ୍ମୋତି ସାସନଧମ୍ମୋ। ଇତୀତି ଅଯମତ୍ଥୋ।

ଉପକଣ୍ଣକଂ ଜପ୍ପତୀତି ଏତ୍ଥ କଣ୍ଣସ୍ସ ସମୀପଂ ଉପକଣ୍ଣଂ, ତଦେଵ ଉପକଣ୍ଣକନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏଵଂ କଥେହୀ’’ତିଆଦି। ‘‘କଣ୍ଣମୂଲେ’’ତି ଇମିନା ଉପକଣ୍ଣକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉପସଦ୍ଦସ୍ସ ସମୀପତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ମନ୍ତେତୀତି କଥେତି। ଇମିନା ଜପ୍ପଧାତୁଯା କଥନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଜିମ୍ହଂ ପେକ୍ଖତୀତି ଏତ୍ଥ ଜିମ୍ହସଦ୍ଦୋ କୁଟିଲଵାଚକୋ, କୁଟିଲଂ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ଇଧ ଦୋସୋତି ଆହ ‘‘ଦୋସମେଵା’’ତି।

କଥାନୁସନ୍ଧୀତି ଚୁଦିତକଅନୁଵିଜ୍ଜକାନଂ କଥାଯ ଅନୁସନ୍ଧି। ଵିନିଚ୍ଛଯାନୁସନ୍ଧୀତି ଅନୁଵିଜ୍ଜକେନ କତସ୍ସ ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିଵିନିଚ୍ଛଯସ୍ସ ଅନୁସନ୍ଧି। ସଵ୍ଵତ୍ଥାତି ଚୋଦନାକଣ୍ଡେ।

ଇତି ଚୋଦନାକଣ୍ଡଵଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଚୂଳଅସଙ୍ଗାମଂ

ଅନୁଵିଜ୍ଜକସ୍ସ ପଟିପତ୍ତିଵଣ୍ଣନା

୩୬୫। ଚୂଳଅସଙ୍ଗାମେ ସମାଗମନଂ ସଙ୍ଗାମୋ, ସମାଗମେନ୍ତି ସନ୍ନିପତନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଵା ସଙ୍ଗାମୋତି ଵଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଙ୍ଗାମୋ ଵୁଚ୍ଚତି… ପେ… ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତୋ''ତି। ସନ୍ନିପତନଂ ସନ୍ନିପାତୋ, ସନ୍ନିପତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦେସେତି ଵା ସନ୍ନିପାତୋ, ସଙ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ନିପାତୋ ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତୋ। ସଙ୍ଗାମ ଯୁଦ୍ଧେତି ଧାତୁପାଠେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାଯଂ ୧୮ ମକାରନ୍ତଧାତୁ) ଵୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯୁଦ୍ଧଂ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ଅଧିକରଣଵିନିଚ୍ଛଯୋତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତଦତ୍ଥଂ ଵିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ''ତତ୍ର ହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗାମେ, ସମୋସରନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅତ୍ତପଚ୍ଚତ୍ଥିକାତି ଅତ୍ତନୋ ପଟିପକ୍ଖଂ ଅତ୍ଥଯନ୍ତି। ଉବ୍ବାହନ୍ତି ଧମ୍ମତୋ ଵିଯୋଗଂ। ଦୀପେନ୍ତା ହୁତ୍ଵାତି ଯୋଜନା। କେ ଵିଯାତି ଆହ ''ଵଜ୍ଜିପୁତ୍ତକା ଵିଯା''ତି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଵତ୍ତେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲଦ୍ଧିନ୍ତି ଉବ୍ବାହାଦିଵାଦଂ। ତତ୍ଥାତି ସଙ୍ଗାମେ। ଅଵଚରତୀତି ଓଗାହେତ୍ଵା ଚାରେତି ପଵତ୍ତେତି। ତମେଵତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ଵା ଵିନିଚ୍ଛଯଂ ପଵତ୍ତେତୀ''ତି। ଏତ୍ଥ ''ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ଵା''ତି ଇମିନା ଅଵତ୍ୟୂପସଗ୍ଗସ୍ସ ଓଗାହତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ''ଵିନିଚ୍ଛଯଂ ପଵତ୍ତେତୀ''ତି ଇମିନା ଚରଧାତୁସ୍ସ କାରିତନ୍ତୋଗଧତ୍ତା ସହକାରିତକମ୍ମେନ ପଵତ୍ତନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଇମିନା ସଙ୍ଗାମେ ଅଵଚରତୀତି ସଙ୍ଗାମାଵଚରୋତି ନିବ୍ବଚନଂ ଦସ୍ସେତି। କୋ ଵିଯାତି ଆହ ''ଯସତ୍ଥେରୋ ଵିଯା''ତି। ମାନଦ୍ଧଜନ୍ତି କେତୁକମ୍ଯତାପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନମାନସଙ୍ଖାତଂ ଧଜଂ। ରଜୋହରଣସମେନାତି ଏତ୍ଥ ରଜଂ ହରତି ଅପନେତି ଅନେନାତି ରଜୋହରଣଂ, ପାଦପୁଞ୍ଛନଂ, ତେନ ସମେନାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପାଦପୁଞ୍ଛନସମେନା''ତି। ପାଦଂ ପୁଞ୍ଛତି ସୋଧେତି ଅନେନାତି ପାଦପୁଞ୍ଛନଂ, ତେନ ସମୋ ପାଦପୁଞ୍ଛନସମୋ, ତେନ। ସମାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯଥା''ତିଆଦି। ରଜୋହରଣସ୍ସ ନେଵ ରାଗୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଥାପତିରୂପନ୍ତି ପତିରୂପସ୍ସ ଅନୁଲୋମଂ, ପତିରୂପାନତିକ୍କନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକଥେନ୍ତେନ ନିସୀଦିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସାମଂ ଵା ଧମ୍ମୋତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମୋ ନାମ କୋତି ଆହ ''କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯନିସ୍ସିତା ଵା''ତିଆଦି। ରୂପାରୂପପରିଚ୍ଛେଦୋ ଚ ସମଥାଚାରୋ ଚ ଵିପସ୍ସନାଚାରୋ ଚ ଠାନଵତ୍ତଞ୍ଚ ନିସଜ୍ଜଵତ୍ତଞ୍ଚ, ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଚଙ୍କମଵତ୍ତାଦୀନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଚୁଦ୍ଦସମହାଵତ୍ତାଦୀନଂ ''କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯନିସ୍ସିତା''ତି ପଦେନ ଗହିତତ୍ତା ଵତ୍ତସଦ୍ଦେନ ଠାନଵତ୍ତାଦୀନି ଏଵ ଗହେତବ୍ବାନି, ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଚଙ୍କମଵତ୍ତାଦୀନି ଗହେତବ୍ବାନି। ପରୋ ଵା ଅଜ୍ଝେସିତବ୍ବୋତି ଯୋଵା ସୋ ଵା କୋଚି ଅଜ୍ଝେସିତବ୍ବୋତି ଆହ ''ଯୋ''ତିଆଦି। ଇମିନା ନ ଯୋ ଵା ସୋ ଵା କୋଚି ଅଜ୍ଝେସିତବ୍ବୋ, ସମତ୍ଥୋଯେଵ ପନ ଅଜ୍ଝେସିତବ୍ବୋତି ଵା ଦସ୍ସେତି। ''ଆଵୁସୋ''ତିଆଦିନା ଵତ୍ତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେତି। ଅରିଯୋଵା ତୁଣ୍ହୀଭାଵୋତି ଏତ୍ଥ ନ କେଵଲଂ କଥେତୁଂ ଅସମତ୍ଥଵସେନ ତୁଣ୍ହୀଭାଵୋ, କମ୍ମଟ୍ଠାନମନସିକାରଵସେନ ପନାତି ଆହ ''କମ୍ମଟ୍ଠାନମନସିକାରଵସେନ ତୁଣ୍ହୀଭାଵୋ''ତି। ଅରିଯାନଂ ଏସୋ ଅରିଯୋ, ତୁଣ୍ହୀଭାଵୋ। ''ନାଵଜାନିତବ୍ବୋ''ତି ଇମିନା ନାତିମଞ୍ଞିତବ୍ବୋତି ପଦସ୍ସ ଅତିକ୍କମ୍ମ ନ ମଞ୍ଞିତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି।

ଉପଞ୍ଝାଯୋତି ଚୋଦକଚୁଦିତକାନଂ ଉପଜ୍ଝାଯୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ''ନ ଆଚରିଯୋ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ''ତିଆଦିପଦେସୁ। କୁଲମେଵ ଜାତିନାମଗୋତ୍ତଵସେନ ଅଯନ୍ତି ଅପଦିସିଯତୀତି କୁଲପଦେସୋ। ଅତ୍ରସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ର ଅସ୍ସାତି ପଦଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ଵା ଅତ୍ରସଦ୍ଦୋ ପୁଗ୍ଗଲଵିସଯୋ, ଅସ୍ସସଦ୍ଦୋ ଆଖ୍ୟାତିକୋତି ଆହ ''ଅତ୍ର ପୁଗ୍ଗଲେ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ''ଭଵେଯ୍ଯା''ତି ଇମିନା ଅସ୍ସସଦ୍ଦସ୍ସ ସବ୍ବନାମତ୍ତଞ୍ଚ ''ଭଵତୀ''ତି ଵତ୍ତମାନିକଭାଵଞ୍ଚ ପଟିକ୍ଖିପତି। ପରିସାନୁଵିଧାଯକେନାତି ପରିସାଯ ଅନୁମତଂ କରୋନ୍ତେନ। ଇମିନା ନୋ ପରିସକପ୍ପିକେନାତି ଏତ୍ଥ କପ୍ପସଦ୍ଦୋ ଵିଜପ୍ପୋତି ଦସ୍ସେତି। ଯନ୍ତି ଵଚନଂ। ନ ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାତି ମୁଦନ୍ତି ଏତାଯାତି ମୁଦ୍ଦା, ସଙ୍କୁଚମଙ୍ଗୁଲିଯଂ ହତ୍ଥସ୍ସ ମୁଦ୍ଦା ଅଵଯଵିଅଵଯଵଵସେନ ସମ୍ବନ୍ଧତ୍ତାତି ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦା। ତସ୍ସା ଵିକାରୋ ''ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦା''ତି ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ''ହତ୍ଥଵିକାରୋ''ତି।

''ଅତ୍ଥଂ ଅନୁଵିଧିଯନ୍ତେନା''ତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥନ୍ତି ଵିନିଚ୍ଛଯତ୍ଥଂ। ଅନୁଵିଧିଯନ୍ତେନାତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତେନ। ଇତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଵିନିଚ୍ଛଯପଟିଵେଧମେଵ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତେନା''ତି। ସନ୍ନିପାତମଣ୍ଡଲେତି ସନ୍ନିପାତାଯ ପରିସାଯ ସମୂହେ, ସନ୍ନିପାତମଣ୍ଡଲସ୍ସ ମଜ୍ଝେତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଵୀତିହାତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଵୀତିହରଣଂ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ହାପନନ୍ତି ଆହ ''ନ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ ହାପେତବ୍ବୋ''ତି। ଦୁରୁତ୍ତଵାଚନ୍ତି ଚୋଦକଚୁଦିତକାନଂ ଦୁରୁତ୍ତଵାଚଂ। ହିତପରିସକିନାତି ଏତ୍ଥ ହିତଂ ପରି ଏସତୀତି ହିତପରିସକୋ, କରୁଣା ଚ କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗୋ ଚ, ସୋ ଏତସ୍ସତ୍ଥୀତି ହିତପରିସକୀ, ପୁଗ୍ଗଲୋ, ତେନ ହିତପରିସକିନା। ତମେଵତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ହିତେସିନା ହିତଗଵେସିନା''ତି । କରୁଣାତି ଅପ୍ପନାପତ୍ତା କରୁଣା। କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗୋତି ଅପ୍ପନାପତ୍ତାଯ କରୁଣାଯ ପୁବ୍ବଭାଗେ ପଵତ୍ତା ପରିକମ୍ମୋପଚାରକରୁଣା। ପଦଦ୍ଵଯେପୀତି ''ହିତାନୁକମ୍ପିନା କାରୁଣିକେନ ଭଵିତବ୍ବଂ। ହିତପରିସକିନା ଅସଂହୀରସଲାପିନା ଭଵିତବ୍ବ''ନ୍ତି ପଦଦ୍ଵଯେପି। ଅଯଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଵେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ''ଅସୁନ୍ଦରଵଚନ''ନ୍ତି ଇମିନା ଅସୁରୁତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୁନ୍ଦରଂ ଉତ୍ତଂ ସୁରୁତ୍ତଂ, ନ ସୁରୁତ୍ତଂ ଅସୁରୁତ୍ତନ୍ତି ଵଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପରିଗ୍ଗହେତବ୍ବୋତି ପରିଵୀମଂସିତ୍ଵା ଗହେତବ୍ବୋ।

ତସ୍ସାତି ଅଧମ୍ମଚୋଦକସ୍ସ। ଅନୋସଟଂ ୱତ୍ଥୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଚୋଦକଚୁଦିତକେହି ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ପଦଂ ଅଧିକାରୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଅନୋସଟନ୍ତି ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ଅନୋସଟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ନନୁ ତ୍ୱ’’ନ୍ତିଆଦି। ଅନୁୟୋଗୱତ୍ତନ୍ତି ‘‘କାଲେନ ୱକ୍ଖାମୀ’’ତିଆଦିନା (ଚୂଳଅୱ। ୩୯୯; ପରି। ୩୬୨, ୪୩୭) ୱୁତ୍ତଂ, ‘‘ସଚ୍ଚେ ଚ ଅକୁପ୍ପେ ଚା’’ତି (ଚୂଳଅୱ। ୪୦୧) ଚ ୱୁତ୍ତଂ ଅନୁୟୁଞ୍ଜନୱତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ୟସ୍ମା ଅନେନ ୱତ୍ତେନ ଚୋଦକୋ ଚୁଦିତକଂ, ଚୁଦିତକୋ ୱା ଚୋଦକଂ ଅନୁୟୁଞ୍ଜତି, ଚୋଦକେନ ଚୁଦିତକୋ, ଚୁଦିତକେନ ୱା ଚୋଦକୋ ଅନୁୟୁଞ୍ଜିୟତି, ତସ୍ମା ଅନୁୟୋଗୱତ୍ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କଥାପେତ୍ୱାତି ଚୋଦକଚୁଦିତକେହେୱ କଥାପେତ୍ୱା। ତସ୍ସାତି ଚୋଦକସ୍ସ ୱା ଚୁଦିତକସ୍ସ ୱା, ସାରଜ୍ଜନ୍ତି ଭୟଂ। ତେତି ତୱ। ୱତ୍ୱାପୀତି ମୁଖେନ ୱତ୍ୱାପି। ପିସଦ୍ଦେନ କାୟୱିକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱାପୀତି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ‘‘ଅନୁୟୋଗୱତ୍ତ’’ନ୍ତି ଧାତୁକମ୍ମଂ, ‘‘ସୋ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି କାରିତକମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବଂ, ତଂ କମ୍ମଂ ତବ୍ବପଚ୍ଚୟୋ ୱଦତି। ଅସୁଚି ୱିଭାୱେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ନତ୍ଥି ସୁଚି ସୀଲମେତସ୍ସାତି ଅସୁଚୀତି ୱୁତ୍ତେ ଅଲଜ୍ଜୀତି ଆହ ‘‘ଅଲଜ୍ଜି’’ନ୍ତି। ଉଜୁ ସୀଲୱା କାୟୱଙ୍କାଦିରହିତୋ ହୋତୀତି ୟୋଜନା। ଏତ୍ଥ ଚ କାୟୱଙ୍କାଦିରହିତୋ ହୋତୀତି ଇମିନା ଉଜୁନୋ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତି। କାୟୱଙ୍କାଦିରହିତତ୍ତା ଉଜୁ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ମଦ୍ଦୱେନେୱାତି ମୁଦୁଭାୱେନେୱ। ଉପଚରିତବ୍ବୋତି କଥେତବ୍ବୋ। ଇମିନା ଉଜୁମଦ୍ଦୱେନାତି ପଦସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧଟ୍ଠାନଂ ପାଠସେସଂ ଦସ୍ସେତି। ୟୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ଅୟମେୱାତି ଏୱସଦ୍ଦେନ ନ ଧମ୍ମଗରୁକୋ, ପୁଗ୍ଗଲଗରୁକୋ, ଧମ୍ମେସୁ ଚ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ଚ ନ ମଜ୍ଝତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି।

୩୬୬। ତେନ ଚ ପନ ଅନୁୱିଜ୍ଜକେନାତି ୟୋଜନା। ସୁତ୍ତାଦୀସୂତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ୱିନୟଅନୁଲୋମ ପଞ୍ଞତ୍ତଅନୁଲୋମିକାନି ସଙ୍ଗହେତବ୍ବାନି। ସୁତ୍ତଂ ସଂସନ୍ଦନତ୍ଥାୟ ହୋତୀତି ୟୋଜନା। କେସଂ ସଂସନ୍ଦନତ୍ଥାୟାତି ଆହ ‘‘ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତୀନଂ ସଂସନ୍ଦନତ୍ଥ’’ନ୍ତି। ଓପମ୍ମଂ ଅତ୍ଥଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ ହୋତୀତି ୟୋଜନା। ଏସେୱ ନୟୋ ସେସେସୁପି। ପଚ୍ଚେକଟ୍ଠାୟିନୋ ଅୱିସଂୱାଦକଟ୍ଠାୟିନୋତି ଏତ୍ଥ ପଚ୍ଚେକସ୍ମିଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ସୀଲେନାତି ପଚ୍ଚେକଟ୍ଠାୟିନୋ, ଅୱିସଂୱାଦକେ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ସୀଲେନାତି ଅୱିସଂୱାଦକଟ୍ଠାୟିନୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଇସ୍ସ...ପେ... ଠିତା’’ତି। ‘‘ଇସ୍ସରିୟାଧିପଚ୍ଚଜେଟ୍ଠକଟ୍ଠାନେ’’ତି ଇମିନା ପଚ୍ଚେକସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ତେତି ସଙ୍ଘେନ ଅନୁମତା ପୁଗ୍ଗଲା।

କିମତ୍ଥଂ ‘‘ୱିନୟୋ ସଂୱରତ୍ଥାୟା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଇଦାନୀ’’ତିଆଦି। ଇଦାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୟେ ମନ୍ଦା ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧିନୋ ହୁତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟୁନ୍ତି ୟୋଜନା। ଅଥ ୱା ମନ୍ଦା ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧିନୋ ୟେ ପୁଗ୍ଗଲା ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟୁନ୍ତି ୟୋଜନା। ସକଲାପି ୱିନୟପଞ୍ଞତ୍ତି ଉପନିସ୍ସୟୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନା ‘‘ସଂୱରତ୍ଥାୟା’’ତିଆଦୀସୁ ‘‘ଅନୁପାଦାପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥାୟା’’ତିପରିୟୋସାନେସୁ ତେରସୱାକ୍ୟେସୁ ‘‘ଉପନିସ୍ସୟୋ ହୋତୀ’’ତି ପାଠସେସୋ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ପଚ୍ଚୟୋ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଉପନିସ୍ସୟୋ’’ତି ପଦସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ଦ୍ୱାଦସୱାକ୍ୟେସୁ। ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅପିଚେତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅପିଚ ୱିସେସଂ ୱକ୍ଖାମୀତି ୟୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଅୱିପ୍ପଟିସାରତ୍ଥାୟା’’ତିଆଦୀସୁ। ତନ୍ତି ସୁଖଂ। ତରୁଣୱିପସ୍ସନା ନାମ କସ୍ସ ଅଧିୱଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ଉଦୟବ୍ବୟଞ୍ଞାଣସ୍ସେତମଧିୱଚନ’’ନ୍ତି। ନନୁ ‘‘ୱିରାଗୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ଚତୁବ୍ବିଧସ୍ସ ଅରିୟମଗ୍ଗସ୍ସ ଗହିତତ୍ତା ‘‘ୱିମୁତ୍ତୀ’’ତି ଏତ୍ଥାପି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଫଲଂ ଗହେତବ୍ବଂ, କସ୍ମା ପନ ‘‘ୱିମୁତ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତଫଲ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଚତୁବ୍ବିଧୋପି ହୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୟସ୍ମା ୱା। ଅପଚ୍ଚୟପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥାୟାତି ଅସଙ୍ଖତପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥାୟ। ନତ୍ଥେତ୍ଥ ହି ପରିନିବ୍ବାନେ କୋଚି ପଚ୍ଚୟୋ, ତସ୍ମା ଅପଚ୍ଚୟପରିନିବ୍ବାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତନ୍ତି ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ। ତସ୍ମିଂଅନୁପ୍ପତ୍ତେତି ତସ୍ମିଂ ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନେ ଅନୁକ୍କମେନ ପତ୍ତେ। ଅୱସ୍ସନ୍ତି ଧୁୱଂ ଏକନ୍ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତଦତ୍ଥାତି ଏସୋ ଅନୁପାଦା ପରିନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତୋ ଅତ୍ଥୋ ପୟୋଜନଂ ଇମିସ୍ସା କଥାୟାତି ଏତଦତ୍ଥା। କଥାତି ଅତ୍ଥସ୍ସ କଥା। ମନ୍ତନାତି ଧମ୍ମସ୍ସ ମନ୍ତନା। ଏତଦତ୍ଥା ଉପନିସାତି ଏତ୍ଥ ଉପନିସାସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଚୟୱାଚକୋତି ଆହ ‘‘ପରଂପରପଚ୍ଚୟତାପୀ’’ତି। ପରଂପରପଚ୍ଚୟୋ ହି ୟସ୍ମା ଏତ୍ଥ ପରଂପରଫଲଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦତି, ତସ୍ମା ଉପନିସାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘ୱିନୟୋ ସଂୱରତ୍ଥାୟା’’ତିଆଦିକା ଅୟଂ ପରଂପରପଚ୍ଚୟତାପୀତି ୟୋଜନା। ସୋତାୱଧାନନ୍ତି ଓଗାହେତ୍ୱା ଧିୟତେ ଠପିୟତେ ଅୱଧାନଂ, ସୋତସ୍ସ ଅୱଧାନଂ ସୋତାୱଧାନଂ। ଇମଂ କଥନ୍ତି ‘‘ୱିନୟୋ ସଂୱରତ୍ଥାୟା’’ତିଆଦିଂ ଇମଂ କଥଂ। ୟଂ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତମ୍ପି ଏତଦତ୍ଥନ୍ତି ୟୋଜନା। ୟଦିଦଂ ଅନୁପାଦା ଚିତ୍ତସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ୟଦିଦ’’ନ୍ତି ନିପାତୋ ‘‘ୱିମୋକ୍ଖୋ’’ତି ପଦମପେକ୍ଖିତ୍ୱା ୟୋ ଅୟନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ୱଦତି। ଅନୁପାଦାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା’’ତିଆଦୀସୁ (ମହାୱ। ୧୧) ୱିୟ ୟକାରଲୋପୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ପଦସ୍ସ କରଣଂ ପନ ‘‘ଚତୂହି ଉପାଦାନେହୀ’’ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇତି ଇମ ମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୟୋ ଅୟଂ ଚତୂହି ଉପାଦାନେହି ଅନୁପାଦିୟିତ୍ୱା’’ତି। ଏତ୍ଥ ଚତୂହି ଉପାଦାନେହି ଅନୁପାଦିୟିତ୍ୱା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅରହତ୍ତଫଲସଙ୍ଖାତୋ ୟୋ ଅୟଂ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଅତ୍ଥି, ସୋପି ଏତଦତ୍ଥାୟ ହୋତୀତି ୟୋଜନା। ‘‘ଅରହତ୍ତଫଲସଙ୍ଖାତୋ’’ତି ଇମିନା ‘‘ୱିମୋକ୍ଖୋ’’ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅରହତ୍ତଫଲଞ୍ହି ୟସ୍ମା ୱିରୁଦ୍ଧେହି, ୱିସେସେନ ୱା ସବ୍ବକିଲେସେହି ମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ, ତସ୍ମା ୱିମୋକ୍ଖୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘ଅପଚ୍ଚୟପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥାୟ ଏୱା’’ତି ଇମିନା ଏତଦତ୍ଥୋୟାତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୩୬୭।ୱତ୍ଥୁଂ...ପେ... ନ ଜାନାତୀତି ଏତ୍ଥାତି ୟୋଜନା କାତବ୍ବା। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ତସ୍ମା। ଏତ୍ଥାତି ଇମାସୁ ଗାଥାସୁ। ସମେନ ଚାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ସମେନା’’ତି ପଦଂ ‘‘ଅଞ୍ଞାଣେନା’’ତି ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱାଚକଂ ରୂଳ୍ହୀପଦନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତେନେୱ ପୁବ୍ବାପରଂ ଅଜାନନସ୍ସ ସମେନ

ଅଞ୍ଞାଣେନା’’ତି। ପାଠଇଯଂ କେନ କାରଣେନ କତାକତଂ ନ ଜାନାତୀତି ଆହ ‘‘ସମେନା’’ତି। ସମେନ ପୁବ୍ବାପରସ୍ସ ଅଞ୍ଞାଣେନ କତାକତଂ ନ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ । ଯଂ ପନେତଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ‘‘ତତ୍ଥା’’ତି ଚ ‘‘ଆକାରଅକୋୱିଦୋ’’ତି ଚ ଆଧାରାଧେଯ୍ୟାନମଭେଦୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଅୱଯୱୀ ଆଧାରୋ, ଅୱଯୱୋ ଆଧେଯ୍ୟୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଆକାରସଦ୍ଦୋ ଇଙ୍ଗିତତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘କାରଣାକାରଣେ’’ତି। କାରଣଅକାରଣସଙ୍ଖାତେ ଇଙ୍ଗିତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଆକାରସ୍ସାତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। ଆକାରସ୍ମିନ୍ତି ହି ଅତ୍ଥୋ।

ତଥେୱାତି ଯଥା ୱତ୍ଥୁଆଦୀନି ନ ଜାନାତି, ତଥେୱ। ଇତୀତି ଏୱଂ। ଯ୍ୟାଯନ୍ତି ଯୋ ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ। ‘‘ଭଯେନା’’ତି ଇମିନା ଭଯାତି ଏତ୍ଥ କାରଣତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଭଯା ଭଯେନ ଗଚ୍ଛତୀତି ଯୋଜନା। ଏସେୱ ନଯୋ ସମ୍ମୋହେନ ମୋହା ଗଚ୍ଛତୀତି ଏତ୍ଥାପି। ଛନ୍ଦାତି ଛନ୍ଦେନ। ଦୋସାତି ଦୋସେନ। ଅଭନା ଞାତୁଂ ଅସମତ୍ଥତାଯ ନ ସଞ୍ଞତ୍ତିଯା କୁସଲୋତି ଆହ ‘‘ପରଂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ ଅସମତ୍ଥତାଯା’’ତି। କସ୍ମା ନିଜ୍ଝତ୍ତିଯା ଚ ଅକୋୱିଦୋତି ଆହ ‘‘କାରଣା…ପେ… ତାଯା’’ତି। ‘‘ପରିସାଯ ଲଦ୍ଧତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ଲଦ୍ଧୋ ପରିସସଙ୍ଖାତୋ ପକ୍ଖୋ ଯେନାତି ଲଦ୍ଧପକ୍ଖୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସଚେ ତାଦିସକୋ ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି, ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ଅପଟିକ୍ଖୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଯୋଜନା। ଏସେୱ ନଯୋ ହେଟ୍ଠାପି। ‘‘ନ ପଟିକ୍ଖିତବ୍ବୋ’’ତି ଇମିନା ପଟିମୁଖଂ ନ ଇକ୍ଖିତବ୍ବୋତି ଅପଟିକ୍ଖୋତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ନ ଓଲୋକେତବ୍ବୋ’’ତି ଇମିନା ଇକ୍ଖଧାତୁଯା ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ଇତି ଚୂଳଅସଙ୍ଗାମୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ମହାସଙ୍ଗାମଂ

ୱୋହରନ୍ତେନ ଜାନିତବ୍ବାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୬୮-୭୪। ମହାସଙ୍ଗାମେ ଏତେନେୱ ନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱତ୍ଥୁସଙ୍କମନାକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅୱଜାନନପଟିଜାନନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯୋ ପନା’’ତିଆଦି। ଯୋ ପନ ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏସେୱାତି ଏସୋ ଏୱ, ଅୱଜାନନପଟିଜାନନଭିକ୍ଖୂତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୭୫।ନୀଲାଦିୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣୱସେନାତି ନୀଲାଦିୱଣ୍ଣୱସେନ ଚ ଆରୋଗ୍ଯତ୍ଥାଦିଅୱଣ୍ଣୱସେନ ଚ। ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ ଯସ୍ମା ଅନେନ ସିକ୍ଖାପଦେନ ଧନଂ ଅନୁପଦୀଯତି, ତସ୍ମା ଧନମନୁପ୍ପଦାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପୁବ୍ବପଯୋଗୋତି ପୁବ୍ବେ ପଯୁଜିତବ୍ବୋ।

ଅଗତିଅଗନ୍ତବ୍ବୱଣ୍ଣନା

୩୭୯।ବହୁଜନଅହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତୀତି ପାଠଇଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱିନଯଧରେନ ହୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ୱିନଯଧରେନାତି ଅନୁୱିଜ୍ଜକେନ, ୱିନିଚ୍ଛିତେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଓୱାଦୂପଜୀୱିନିଯୋତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଓୱାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଜୀୱିନିଯୋ। ଉପାସକାପୀତି ରତନତ୍ତଯଂ ପଟିସ୍ସରଣନ୍ତି ଉପାସକାପି। ଦାଯକାପୀତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଚଯଦାଯକାପି। ତେସନ୍ତି ଉପାସକାଦୀନଂ। ତଥେୱାତି ଯଥା ଉପାସକାଦଯୋ ଦ୍ୱିଧା ଭିଜ୍ଜନ୍ତି, ତଥେୱ। ତତୋତି ଆରକ୍ଖଦେୱତାହି ପରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେନାତି ଦ୍ୱିଧାକାରଣେନ।

୩୮୨।ଗହନନିସ୍ସିତୋତି ଏତ୍ଥ ଗହନସଦ୍ଦୋ ଦିଟ୍ଠିପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଖାତଂ ଗହନ’’ନ୍ତି।

୩୯୩।ତସ୍ସ ଅୱଜାନନ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ‘‘ତସ୍ସା’’ତି ପଦଂ ‘‘ୱଚନ’’ନ୍ତି ପାଠସେସେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ତସ୍ସ ୱଚନ’’ନ୍ତି। ତସ୍ସାତି ନୱକସ୍ସ। ତନ୍ତି ନୱକଂ।

୩୯୪।‘‘ଯଂଅତ୍ଥାଯା’’ତି ଏସୋ ସଦ୍ଦୋ ସମାସୋତି ଆହ ‘‘ଯଦତ୍ଥାଯା’’ତି। ‘‘ତଂ ଅତ୍ଥ’’ନ୍ତି ଏସୋ ସଦ୍ଦୋ ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୋତି ଆହ ‘‘ସୋ ଅତ୍ଥୋ’’ତି। ଅତ୍ଥସଦ୍ଦୋ ହି ପୁଲ୍ଲିଙ୍ଗୋ, ପାଠଇଯଂ ନ ପରିହାପେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ମହାସଙ୍ଗାମେ।

ଇତି ମହାସଙ୍ଗାମୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

କଥିନଭେଦଂ

କଥିନଅତ୍ଥତାଦିୱଣ୍ଣନା

୪୦୩।କଥିନେଖନ୍ଧକେତି କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକେ। ପୁବ୍ବେତି କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକେ।

୪୦୪।ପଯୋଗସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ପଯୋଗୋ ନାମ କୋତି ଆହ ‘‘ଚୀୱରଧୋୱନାଦିକୋ’’ତିଆଦି। ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ୱିଚାରଣଛେଦନବନ୍ଧନସିବ୍ବନରଜନକପ୍ପବିନ୍ଦୁଆଦିଯନାନି ଛ ପୁବ୍ବକରଣାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଉଦକାହରଣାଦିକୋ ଯୋ ପଯୋଗୋ କରୀଯତୀତି ଯୋଜନା। ଅନନ୍ତରୋ ନାମ ଅତୀତାନନ୍ତରଅନାଗତାନନ୍ତରୱସେନ ଦୁୱିଧୋ, ଇଧ ଅନାଗତାନନ୍ତରୋଯେୱ ଅଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ‘‘ଅନାଗତୱସେନା’’ତି। ଉଦକାହରଣାଦିପଯୋଗେ ହି ଉପ୍ପନ୍ନେ ପଚ୍ଛା ଧୋୱନାଦିପୁବ୍ବକରଣସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିତୋ ତପ୍ପଯୋଗସ୍ସ ଅନାଗତୱସେନେୱ ପଚ୍ଚଯୋ। ସମନନ୍ତରପଚ୍ଚଯେନାତି ଏତ୍ଥ ସଂସଦ୍ଦୋ ସୁଟ୍ଠୁଅତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ସୁଟ୍ଠୁ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯେନା’’ତି। ‘‘ଆସନ୍ନତର’’ନ୍ତି ଇମିନା ସୁଟ୍ଠୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ପଯୋଗସ୍ସା’’ତି ପଦଂ ‘‘ଆଧାରଭାୱ’’ନ୍ତି ପଦେ ସାମୀ, ‘‘ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତୀ’’ତି ପଦେ ସମ୍ପଦାନଂ। ‘‘ନିସ୍ସଯ’’ନ୍ତି ପଦଂ ‘‘ଆଧାରଭାୱ’’ନ୍ତି ପଦେନ ସଂୱଣ୍ଣେତି। ‘‘ଉପେତେନା’’ତି ଇମିନା ଉପସଦ୍ଦସ୍ସ ଉପଗମନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ବଲୱତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ପଠମନ୍ତି ପଯୋଗତୋ, ପଯୋଗସ୍ସ ୱା ତାୱ। ଇମିନା ପୁରେଜାତପଚ୍ଚଯେନାତି ଏତ୍ଥ ପୁରେସଦ୍ଦୋ ପଠମତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ପଚ୍ଛାତି ପଯୋଗତୋ, ପଯୋଗସ୍ସ ୱା ପରଂ। ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମନ୍ତି ଏକପହାରେନ। ଇମିନା ସହଜାତସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯନ୍ତି ଧମ୍ମଜାତଂ। ଇଦାନି ଆହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯସ୍ସାତି ପଯୋଗାଦିକସ୍ସ। ତଦେୱାତି ଧମ୍ମଜାତମେୱ। ତସ୍ସାତି ‘‘ପୁବ୍ବକରଣଂ ପଯୋଗସ୍ସା’’ତିଆଦିୱଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ‘‘ପଯୋଗସ୍ସ କତମେ ଧମ୍ମା’’ତିଆଦି ଯଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ମଯା ୱୁଚ୍ଚତେତି ଯୋଜନା। ଇମିନା ପାଠଇଯଂ ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ପଚ୍ଚଯାକାରଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଯୋଗସ୍ସ ହୀ’’ତିଆଦି। ପଯୋଗସ୍ସ ପୁବ୍ବକରଣଂ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେସୂତି ‘‘ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋ’’ତିଆଦିନା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ପୁରେଜାତପଚ୍ଚଯୋ ପନେସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଥ ୱା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେସୂତି ପୁବ୍ବକରଣୱସେନ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠେସୁ ଧୋୱନାଦିଧମ୍ମେସୁ ଏକଧମ୍ମମ୍ପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନ ଲଭତୀତି ଉଦକାହରଣାଦିପଯୋଗସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ନ ଲଭତି। ଅଯନ୍ତି ଉଦକାହରଣାଦିପଯୋଗୋ। ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚଯଂ ପନ ଲଭତୀତି ଉଦକାହରଣାଦିପଯୋଗୋ ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚଯଂ ଲଭତି। କସ୍ମା ଲଭତୀତି ଆହ ‘‘ପଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସ୍ସ ହୀ’’ତିଆଦି। ପଚ୍ଛାତି ପଯୋଗସ୍ସ, ପଯୋଗତୋ ୱା ପରଂ। ହି ଯସ୍ମା କଯିରତି, ତସ୍ମା ଲଭତୀତି ଯୋଜନା। ସହଜାତପଚ୍ଚଯଂ ପନ ନ ଲଭତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମାତିକାପଲିବୋଧାନିସଂସସଙ୍ଖାତେତି ଅଟ୍ଠମାତିକାଦ୍ୱେପଲିବୋଧପଞ୍ଚାନିସଂସସଙ୍ଖାତେ। ଅଞ୍ଞୋତି ପନ୍ନରସହି ଧମ୍ମେହି ଅଞ୍ଞୋ। ପଯୋଗାଦୀସୂତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ପୁବ୍ବକରଣପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରଅଧିଟ୍ଠାନାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଏତେନୁପାଯେନାତି ଏତେନ ଯଥାୱୁତ୍ତୌପାଯେନ।

ପୁବ୍ବକରଣନିଦାନାଦିୱିଭାଗୱଣ୍ଣନା

୪୦୬-୭। ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପୁଚ୍ଛିତତ୍ତା ‘‘ପୁଚ୍ଛାଦ୍ୱଯ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ହେତୁପଚ୍ଚଯାନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଛ ଚୀୱରାନୀ’’ତି। କସ୍ମା ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି ଆହ ‘‘ପୁବ୍ବପଯୋଗାଦୀନଞ୍ହୀ’’ତିଆଦି। ହୀତି ଯସ୍ମା। ତାନିଯେୱାତି ଛ ଚୀୱରାନି ଏୱ। ଏୱସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଛାପି ଯୋଜେତବ୍ବୋ, ତାନି ଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ପୁବ୍ବକରଣାଦୀନି ନ ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା।

୪୦୮। ‘‘ଇମାଯ ସଙ୍ଘାଟିଯା’’ତିଆଦିନା ୱଚୀଭେଦାକାରଂ ଦସ୍ସେତି। କଥିନତ୍ଥାରକେନ ଯସ୍ମା ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରୋ ଚ ଅଧିଟ୍ଠାନଞ୍ଚ କରୀଯତି, ତସ୍ମା କିରିଯାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରୋ ଚେୱ ଅଧିଟ୍ଠାନଞ୍ଚା’’ତି।

୪୧୧। ୱତ୍ଥୁୱିପନ୍ନାଦୀନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅକପ୍ପିଯଦୁସ୍ସଂ ହୋତୀ’’ତିଆଦି। ୱିନାସଂ, ୱିକାରଂ ୱା ପଜ୍ଜତୀତି ୱିପନ୍ନଂ, ୱତ୍ଥୁମେୱ ୱିପନ୍ନଂ ୱତ୍ଥୁୱିପନ୍ନଂ।

କଥିନାଦିଜାନିତବ୍ବୱିଭାଗୱଣ୍ଣନା

୪୧୨।ତେସଞ୍ଞେୱ ଧମ୍ମାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମାନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯେସୁ ରୂପାଦିଧମ୍ମେସୂ’’ତି। ତତ୍ଥ ରୂପାଦିଧମ୍ମେସୂତି ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧାଦୀସୁ ସୁଦ୍ଧଟ୍ଠକରୂପକଲାପଧମ୍ମେସୁ। ସତୀତି ସନ୍ତେସୁ। ତେସନ୍ତି ରୂପାଦୀନଂ ଧମ୍ମାନଂ। ‘‘ସମୋଧାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସଙ୍ଗହୋତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ମିସ୍ସୀଭାୱୋ’’ତି ଇମିନା ସମୱାଯୋତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅୱଯୱଧମ୍ମାନଂ ସଂ ଏକଭାୱସ୍ସ ଗହଣଂ ସଙ୍ଗହୋ। ଅୱଯୱଧମ୍ମାନଂ ସମଂ ଅଯନଂ ପୱତ୍ତନଂ ସମୱାଯୋ। ବହୂସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ବହୂସୁ ପରମତ୍ଥପଞ୍ଞତ୍ତିଧମ୍ମେସୁ। ନାମମତ୍ତନ୍ତି ନାମପଞ୍ଞତ୍ତିମତ୍ତଂ। ପୁବ୍ବେତି କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକେ।

‘‘କାରଣେହୀ’’ତି ଇମିନା ଆକାରସଦ୍ଦୋ କାରଣତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଯନ୍ତି ୱଚନଂ।

୪୧୬।ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି କଥିନୁଦ୍ଧାରା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। କିନ୍ତି କିଂ ଅତ୍ଥଜାତଂ। ସଙ୍ଖେପି କଥିନୁଦ୍ଧାରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ଯସ୍ମା ୱା। ଏତ୍ଥାତି କଥିନୁଦ୍ଧାରେସୁ। ପୁରିମା ଦ୍ୱେତି ଅନ୍ତରୁବ୍ଭାରସହୁବ୍ଭାରୱସେନ ପୁରିମା ଦ୍ୱେ। ଏତେସଞ୍ଚାତି ପୁରିମାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଞ୍ଚ। ଇତରେତି ଅୱସେସା କଥିନୁଦ୍ଧାରା। ତେସୁପୀତି ଇତରେସୁ କଥିନୁଦ୍ଧାରେସୁ। ସଙ୍ଖତ୍ଥାତି ସଙ୍ଖିତ୍ତଂ କଥିନୱିନିଚ୍ଛୟୋ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ୱିନୟସଂୱଣ୍ଣନାୟ

ପଞ୍ଚଜ୍ଞତ୍ତିୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାୟ

ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଉପାଲିପଞ୍ଚକଂ

ଅନିସ୍ସିତୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୧୭। ଉପାଲିପଞ୍ଚେସୁ ‘‘କତି ହି ନୁ ଖୋ ଭନ୍ତେ’’ତି ପୁଚ୍ଛାୟ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ନତ୍ଥୀତି କସ୍ସଚି ମଞ୍ଜଞନଂ ନିୱାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଯ ସମ୍ବନ୍ଧୋ’’ତି। ଥେରୋତି ଉପାଲିତ୍ଥେରୋ, ପୁଚ୍ଛୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମେସନ୍ତି ପଞ୍ଚକାନଂ ତନ୍ତିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କେସଂ ଅତ୍ଥାୟ ତନ୍ତିଂ ଠପେସ୍ସାମୀତି ଆହ ‘‘ନିସ୍ସାୟ ୱସନକାରୀନଂ ଅତ୍ଥାୟା’’ତି। ୱସନକାରୀନଂ ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସନ୍ତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ।

ଆପନ୍ନୋକମ୍ମକତୋତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଆପନ୍ନୋ’’ତି ପଦଂ ‘‘କମ୍ମକତୋ’’ତି ପଦସ୍ସ କାରଣଦସ୍ସନନ୍ତି ଆହ ‘‘ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ, ତପ୍ପଚ୍ଚୟାୱ ସଙ୍ଘେନ କମ୍ମଂ କତଂ ହୋତୀ’’ତି। ତପ୍ପଚ୍ଚୟାୱାତି ତଂଆପତ୍ତିଆପନ୍ନସଙ୍ଖାତା କାରଣା ଏୱ।

ନପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୨୦।ଅୟନ୍ତି କମ୍ମକତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ନ ୱତ୍ତତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନୁଲୋମୱତ୍ତେତି କତକମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଲୋମେ ୱତ୍ତେ। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ସରଜ୍ଜୁକୋତି ସହ କମ୍ମସଙ୍ଖାତାୟ ରଜ୍ଜୁୟାତି ସରଜ୍ଜୁକୋ।

୪୨୧। ସମଗ୍ଗେହି ଭିକ୍ଖୂହୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ଅଜ୍ଝଂ ଦେସାପେତ୍ୱାତି ଅଞ୍ଜଞମଞ୍ଜଞଂ ଦୋସଂ ଦେସାପେତ୍ୱା। ତିଣୱତ୍ଥାରକସମଥଂ ୱାତି ୱାସଦ୍ଦୋ ଅତ୍ଥନ୍ତରୱିକପ୍ପୋ। ତତ୍ର ଚେତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦୋ କମ୍ମୱିସୟୋ, ଚେସଦ୍ଦୋ ସଚେପରିୟାୟୋତି ଆହ ‘‘ସଚେ ତାଦିସେ କମ୍ମେ’’ତି। ଦିଟ୍ଠାୱିକମ୍ମମ୍ପି କତ୍ୱାତି ଦିଟ୍ଠାୱିକମ୍ମଂ କତ୍ୱାପୀତି ଯୋଜନା। ପିସଦ୍ଦେନ ଅକତ୍ୱାପୀତି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଯତ୍ର ପନାତି କମ୍ମେ ପନ। ତତ୍ଥାତି କମ୍ମେ। ପକ୍କମିତଙ୍କନ୍ତି ସଙ୍ଗାମାୱଚରେନ ପକ୍କମିତଙ୍କଂ।

୪୨୨।ଉସ୍ସିତମନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଉସ୍ସିତଂ ମନ୍ତୀ ଉସ୍ସିତମନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଲୋଭ…ପେ… ଭାସିତା’’ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ଲୋଭଦୋସ ମୋହମାନୁସ୍ସନ୍ନଂ ୱାଚ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଉସ୍ସିତପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଭାସିତା’’ତି ଇମିନା ‘‘ମନ୍ତୀ’’ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ନିସ୍ସିତଜପ୍ପୀତି ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଜଞନିସ୍ସିତଂ ଜପ୍ପମେତସ୍ସାତି ନିସ୍ସିତଜପ୍ପୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅତ୍ତନୋ’’ତିଆଦି। ଏତ୍ଥ ଜପ୍ପନ୍ତି ୱଚନଂ। ଜପ୍ପ ୱଚନେତି ହି ଧାତୁପାଠେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଉସ୍ସଦଯୁତ୍ତନ୍ତି ଲୋଭାଦିଉସ୍ସଦଯୁତ୍ତଂ, ୱଚନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏୱମଞ୍ଜଞନ୍ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନା ଅଞ୍ଜଞଂ। କଥାନୁସନ୍ଧିୱଚନେତି ଚୋଦକଚୁଦିତକାନଂ କଥାୟ ଅନୁସନ୍ଧିୱଚନେ। ଏତ୍ଥ ‘‘ୱଚନେ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଭାସାନୁସନ୍ଧୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଭାସସଦ୍ଦୋ ୱଚନପରିୟାୟୋତି ଦସ୍ସେତି।

ଉସ୍ସାରେତୀତି ଉଦ୍ଧଂ ଗମାପେତି। ଇମିନା ଉସ୍ସାଦେତି ଉପରି ଗମାପେତୀତି ଉସ୍ସାଦେତାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ହି ଦକାରରକାରା ସଦିସତ୍ତା । ତେ ହି ଦ୍ୱେ ଅକ୍ଖରା କଦାଚି କତ୍ଥଚି ସଦିସତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ଅୱସାରେତୀତି ହୀନଭାୱଂ ଗମାପେତି। ଇମିନା ଅୱସାଦେତି ଅଧୋଭାୱଂ ଗମାପେତୀତି ଅୱସାଦେତାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅପସାଦେତା’’ତିପି ପାଠୋ, ଉପସଗ୍ଗମତ୍ତମେୱ ନାନଂ। ସମ୍ଫଞ୍ଚ ବହୁଂ ଭାସତୀତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ଫସଦ୍ଦୋ ନିରତ୍ଥକକଥାୱଚନୋତି ଆହ ‘‘ନିରତ୍ଥକକଥ’’ନ୍ତି। ନିରତ୍ଥକକଥା ହି ଯସ୍ମା ସଂ ହିତସୁଖଂ ଫଲତି ୱିନାସେତି, ତସ୍ମା ସମ୍ଫନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଫା ଧାତୂତି ଚ

ଫଲଧାତୂତି ଚ ଧାତୁପାଠେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାୟଂ ୧୬ ଲକାରନ୍ତଧାତୁ) ୱୁତ୍ତଂ।

ଭାରେ ଅନାରୋପିତେତି ''ତୱ ଭାରୋ''ତି ସଙ୍ଘେନ ଭାରେ ଅନାରୋପିତେ। ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱାତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା । ଇମିନା ପସୟ୍ହ ପୱତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ପସୟ୍ହସଦ୍ଦସ୍ସ ଅଭିଭୱନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅନଧିକାରେତି ଅନଧିପଚ୍ଚଟ୍ଠାନେ। ''କଥେତା''ତି ଇମିନା ୱଦୁଧାତୁୟା କଥନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଅନୋକାସକମ୍ମଂ କାରେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ନକାରସ୍ସ ଅୟୁତ୍ତଯୋଗଭାୱତୋ ୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଓକାସକମ୍ମଂ ଅକାରେତ୍ୱା''ତି। ୟସ୍ସାତି ୟା ଅସ୍ସ। ଅସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅତ୍ତନୋ ୟା ଦିଟ୍ଠି ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା, ଅଥୱା ଅତ୍ତନୋ ୟା ଦିଟ୍ଠି ଭୱେୟ୍ୟାତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିଂ। ''କଥେତା''ତି ଇମିନା ଲ୍ବାକତାତି ଏତ୍ଥ ୱି ଆ ପୁବ୍ବକରଧାତୁୟା କଥନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ୱୋହାରୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୨୪। ''ନେୱ ଦେସନାୟ ନ ୱୁଟ୍ଠାନେନା''ତି ଇଦଂ ପାରାଜିକାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଦୋସାନୁରୂପନ୍ତି ୱତ୍ଥୁସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଦୋସସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ।

ପୟୋଗଂ ନ ଜାନାତୀତି ଏତ୍ଥ ସଚେ ପୟୋଗୋ ମୂଲେନ ୱିସଦିସୋ ହୁତ୍ୱା ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ଏୱଂ ସତି ମୂଲପୟୋଗନ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ''ଅଧିକରଣାନଂ ହୀ''ତିଆଦି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ, ୟସ୍ମା ୱା। ମୂଲମେୱ ପୟୋଗା ନାମ ହୋନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

କାତବ୍ବନ୍ତି ନ ଜାନାତୀତି କାତବ୍ବଂ ଇତି କମ୍ମସ୍ସ କରଣଂ ନ ଜାନାତୀତି ଯୋଜନା। ୱତ୍ଥୂତି ଭଣ୍ଡନକଲହାଦିୱତ୍ଥୁ, ନିୟସ୍ସାଦୀନଂ ୱତ୍ଥୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ । ଚତୁନ୍ନନ୍ତି ତଜ୍ଜନୀୟନିୟସ୍ସପବ୍ବାଜନୀୟପଟିସାରଣୀୟୱସେନ ଚତୁନ୍ନଂ। ୟାଚତୀତି ସଙ୍ଘଂ କମ୍ମସ୍ସ ୱୂପସମଂ ୟାଚତି।

ୱତ୍ଥୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧାନମେୱ ୱତ୍ଥୁନ୍ତି ଆହ ''ସତ୍ତନ୍ନଂ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧାନ''ନ୍ତି।
ପଦେସପଞ୍ଞତ୍ତିସବ୍ବତ୍ଥପଞ୍ଞତ୍ତିସାଧାରଣପଞ୍ଞତ୍ତିଅସାଧାରଣପଞ୍ଞତ୍ତିଏକତୋପଞ୍ଞ- ତ୍ତିଉଭତୋପଞ୍ଞତ୍ତିୱସେନ ଛନ୍ନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତୀନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିୟଂ ପୱିଟ୍ଠତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ତିୱିଧଂ ପଞ୍ଞତ୍ତି''ନ୍ତି। ''ହେଟ୍ଠୁପରିୟଂ କତ୍ୱା ପଦଂ ଯୋଜେତୀ''ତି ଇମିନା ପଦପଚ୍ଚାଭଟ୍ଠନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପଦାନଂ ହେଟ୍ଠୁପରିୟୱସେନ ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଆଭସ୍ସନଂ ଗଥନଂ ଚୁତଂ ପଦପଚ୍ଚାଭଟ୍ଠନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ୱିନୟେତି ଏତ୍ଥ ନ କେୱଲଂ ପାଳିୟଂୟେୱ, ଅଥ ଖୋ ଅଟ୍ଠକଥାୟମ୍ପୀତି ଆହ ''ୱିନୟପାଳିୟଞ୍ଚେୱ ଅଟ୍ଠକଥାୟଞ୍ଚା''ତି।

ଞତ୍ତିଂନ ଜାନାତୀତି ଏତ୍ଥ ଞତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ସଙ୍ଖେପତୋ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥାତି ଦୁୱିଧାସୁ ଞତ୍ତୀସୁ। କମ୍ମଞତ୍ତୀତି ଅନୁସ୍ସାୱନକମ୍ମସ୍ସ ଠାନେ ଠିତା ଞତ୍ତି। ଅନୁସ୍ସାୱନକମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ସୟମେୱ ଅନୁସ୍ସାୱନକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଠିତାତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମପାଦଞତ୍ତୀତି ଅନୁସ୍ସାୱନକମ୍ମସ୍ସ ପାଦଭୂତା ମୂଲଭୂତା ଞତ୍ତି। ନୱସୁ ଠାନେସୂତି ଓସାରଣାଦୀସୁ ନୱସୁ ଠାନେସୁ। ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୂତି ଞତ୍ତିଦୁତିୟଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥୱସେନ ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁ, କମ୍ମପାଦଞତ୍ତିୟା କରଣଂ ନ ଜାନାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୟ୍ୱାୟଂ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ସମଥୋତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ସମଥଂ। ଞତ୍ତିୟାତି ସାମ୍ୟତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। ୟଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ଅଧିକରଣସ୍ସ। ତଂ ୱୂପସମଂ ନ ଜାନାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସୁତ୍ତଂ ନ ଜାନାତୀତି ଏତ୍ଥ ସୁତ୍ତସଦ୍ଦସ୍ସ କଦାଚି କତ୍ଥଚି ମାତିକାୟଞ୍ଚ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକେ ଚ ପୱତ୍ତନତୋ ଇଧ ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗେତି ଆହ ''ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗ''ନ୍ତି। ୱିନୟଂ ନ ଜାନାତୀତି ଏତ୍ଥ ୱିନୟସଦ୍ଦସ୍ସ ସକଲେ ୱିନୟପିଟକେ ୱତ୍ତମାନସ୍ସାପି ସୁତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗସ୍ସ ଗହିତତ୍ତା ଇଧ ଖନ୍ଧକପରିୱାରାୱ ଗହେତବ୍ବାତି ଆହ ''ଖନ୍ଧକପରିୱାରଂ ନ ଜାନାତୀ''ତି।

ୱିନୟଂ ନ ଜାନାତୀତି ଏତ୍ଥ ୱିନୟପିଟକସ୍ସ ଗହେତବ୍ବତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ଠପେତ୍ୱା ୱିନୟପିଟକ''ନ୍ତି। ସୁତ୍ତନ୍ତିକେ ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସେତି (ଦୀ। ନି। ୨। ୧୮୭ ଆଦୟୋ; ଅ। ନି। ୪।୧୮୦) ବୁଦ୍ଧାପଦେସସଙ୍ଘାପଦେସସମ୍ବହୁଲତ୍ଥେରାପଦେସଏକତ୍ଥେରା ପଦେସୱସେନ ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସେ। ଏତ୍ଥାତି ପଞ୍ଚକେ। ୟନ୍ତି ୱଚନଂ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ପଞ୍ଚକେସୁ।

ଇତି

ଅନିସ୍ସିତୱଗ୍ଗ-ନପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନୱଗ୍ଗ-ୱୋହାରୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାୟ

ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଦିଟ୍ଠୱିକମ୍ମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୨୫। ଦିଟ୍ଠୱିକମ୍ମୱଗ୍ଗେ ଦିଟ୍ଠୱିକମ୍ମାତି ଏତ୍ଥ ଆୱି କରୀଯତେ ଆୱିକମ୍ମଂ, ଦିଟ୍ଠୀନଂ ଆୱିକମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠୱିକମ୍ମନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦିଟ୍ଠୀନଂ ଆୱିକମ୍ମାନୀ’’ତି। ‘‘ଲଦ୍ଧିପକାସନାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଦିଟ୍ଠିସଦ୍ଦୋ ଲଦ୍ଧିପରିଯାଯୋ, ଆୱିକମ୍ମସଦ୍ଦୋ ପକାସନପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ଏତନ୍ତି ‘‘ଦିଟ୍ଠୱିକମ୍ମା’’ତି ନାମଂ। ଅଦେସନାଗାମିନୀ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ଗରୁକନ୍ତି ଆହ ‘‘ଗରୁକାପତ୍ତିଯା’’ତି। ଲହୁକାଯପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଗରହତ୍ଥୋ। ଲହୁକାଯପି ଦେସିତାଯ ଦିଟ୍ଠୱିକମ୍ମଂ ଅଧମ୍ମିକଂ ହୋତି, ପଗେୱ ଗରୁକାଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯଥା…ପେ… ହୋତୀତି ଯଥା ଆୱିକତେ ଚତୂହି ପଞ୍ଚହି ଏକୀଭୂତେହି ଆୱିକତା ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ଚତୂହି ପଞ୍ଚହୀତି ଅନ୍ତିମପରିଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନଂ। ତତୋ ଅତିରେକେହିପି ଏକତୋ ଦେସେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଦେସିତା ଚ ଆପତ୍ତି ନ ୱୁଟ୍ଠାତି, ଦେସନାପଚ୍ଚଯା ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ ହୋତି। ‘‘ଚତୂହି ପଞ୍ଚହୀ’’ତି ଅନ୍ତିମପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ଦସ୍ସିତତ୍ତା ଦ୍ୱୀହି ତୀହି ପନ ଏକତୋ ଦେସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ମନୋମାନସେନାତି ଏତ୍ଥ ମନୋସଦ୍ଦେନ ମାନସସଦ୍ଦସ୍ସ ରାଗଅରହତ୍ତେସୁପି ପୱତ୍ତନତୋ ତଦତ୍ଥେ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚିତ୍ତେ ଏୱ ୱତ୍ତତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମନସଙ୍ଖାତେନ ମାନସେନା’’ତି। ଇମିନା ମନଭୂତଂ ମାନସଂ ମନୋମାନସନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ସମାନସଂୱାସକସ୍ସାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ସମାନସଂୱାସକସ୍ସପି ନାନାସୀମାଯ ଠିତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଆୱିକମ୍ମଂ ଅଧମ୍ମିକଂ ହୋତି, ପଗେୱ ନାନାସଂୱାସକସ୍ସାତି ଦସ୍ସେତି। ମାଠଅକସୀମାଯାତି ଖଣ୍ଡସୀମାଯ ଅଙ୍ଗଣେ। ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାଯାତି ମହାସୀମାଯ, ଠିତସ୍ସାପି ସନ୍ତିକେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପିସଦ୍ଦେନ ‘‘ଖଣ୍ଡସୀମାଯ ଠିତସ୍ସପୀ’’ତି ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି।

୪୩୦।ନ ପରିଯତ୍ତନ୍ତି ନ ସମତ୍ଥଂ। ଇମିନା ନାଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଲଂସଦ୍ଦୋ ପରିଯତ୍ତତ୍ଥୋୱ, ନାରହଭୂସନୱାରଣତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଇଧାପୀତି ପଞ୍ଚକେପି। ପିସଦ୍ଦେନ ପୁରିମପଞ୍ଚକଂ ଅପେକ୍ଖତି। ‘‘ସାସନତୋ’’ତି ଇମିନା ଚୁଧାତୁଯା ଅପାଦାନଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘କାମୋ’’ତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯସଦ୍ଦୋ କାମପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି।

୪୩୨।ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ଉପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଭାୱତ୍ଥେ, ପଞ୍ଚମୀୱିଭତ୍ତିଯା ଚ କାରଣତ୍ଥେ ପୱତ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମନ୍ଦଭାୱେନ ମୋମୂହଭାୱେନା’’ତି। ପରିଭୱାତି ଏତ୍ଥ ପରିଭୱକାମାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପରିଭୱଂ ଆରୋପେତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା’’ତି। ଅଞ୍ଞତ୍ଥୁକରଣେସୁପୀତି ଅରହତ୍ତୁକରଣେସୁପି। ସଙ୍ଖ୍ୟାତି ଦିଟ୍ଠୱିକମ୍ମୱଗ୍ଗୋ। ଯନ୍ତି ୱଚନଂ।

ଇତି ଦିଟ୍ଠୱିକମ୍ମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ମୁସାୱାଦୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୪୪। ଧମ୍ମପଧାନଂ ଧମ୍ମାଧିଟ୍ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ପାରାଜିକଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ପାରାଜିକଗାମୀ’’ତି ସୁଦ୍ଧକତ୍ତୁୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ପୁଗ୍ଗଲପଧାନଂ ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ପାରାଜିକଂ ଗଚ୍ଛତି ଅନେନ, ଗମାପେତୀତି ୱା ପାରାଜିକଗାମୀ’’ତି କରଣହେତୁକତ୍ତୁୱସେନପି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ୱିତ୍ଥାରଂ ଦସ୍ସନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତତ୍ଥା’’ତିଆଦି । ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ‘‘ମୁସାୱାଦୋ ପାରାଜିକଗାମୀ’’ତିଆଦିପାଠେ, ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସୁ ‘‘ମୁସାୱାଦୋ ପାରାଜିକଗାମୀ’’ତିଆଦୀସୁ ୱା, ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ।

ଅଦସ୍ସନେନାତି ଏତ୍ଥ କସ୍ସ ଅଦସ୍ସନେନାତି ଆହ ‘‘ୱିନଯଧରସ୍ସା’’ତି। ୱିତ୍ଥାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯେସୁ ହୀ’’ତିଆଦି। ତନ୍ତି ୱିନଯଧରଂ। ଅସ୍ସୱନେନାତି ଏତ୍ଥ କେସଂ ୱଚନଂ ଅସ୍ସୱନେନାତି ଆହ ‘‘ଏକୱିହାରେପୀ’’ତିଆଦି। ଏକୱିହାରେପୀତି ୱିନଯଧରେନ ଏକୱିହାରେପି। ପିସଦ୍ଦେନ ନାନାୱିହାରେ ପନ ପଗେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ଉପଟ୍ଠାନନ୍ତି ଉପଟ୍ଠାନତ୍ଥଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନଂ ୱା। ୱୁଚ୍ଚମାନଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ୱଚନଂ ଅସୁଣନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ୱାତି ଯୋଜନା। ପସୁତ୍ତକତାତି ଏତ୍ଥ ଯକାରଲୋପୋତି ଆହ ‘‘ପସୁତ୍ତକତାଯା’’ତି। ପସୁତ୍ତକଭାୱେନପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଅଦସ୍ସନାଦିକାରଣଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ତଥାସଞ୍ଞୀତି ଏତ୍ଥ ତଥାସଦ୍ଦୋ କୋୱିସଯୋତି ଆହ ‘‘ଅକପ୍ପିଯେ…ପେ… ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ’’ତି। ଏକରତ୍ତାତିକ୍କମାଦିୱସେନାତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଛାରତ୍ତାତିକ୍କମାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ସଙ୍ଖ୍ୟାତି ମୁସାୱାଦୱଗ୍ଗୋ।

ଇତି ମୁସାୱାଦୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଭିକ୍ଖୁନୋୱାଦୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୫୦। ଭିକ୍ଖୁନିୱଗ୍ଗେ ଅଲାଭାଯାତି ଏତ୍ଥ ଲଭଧାତୁଯା କମ୍ମଂ, ସମ୍ପଦାନୱଚନସ୍ସ ଚ ତଦତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ଅଲାଭତ୍ଥାଯା''ତି। ''ୱାଯମତୀ''ତି ଇମିନା ପରିସକ୍କତୀତି ଏତ୍ଥ ସକ୍କଧାତୁଯା ସମତ୍ଥତ୍ଥଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱାଯମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। କଲିସାସନନ୍ତି ପାପପରାଜଯଆଣଂ। ନୀହରଣତ୍ଥାଯାତି ନିଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଅପନଯନତ୍ଥାଯ।

୪୫୧। ''କମ୍ମ''ନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ''ସତ୍ତନ୍ନଂ କମ୍ମାନଂ ଅଞ୍ଞତର''ନ୍ତି।

୪୫୪।ନସାକଚ୍ଛାତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ କୋ ନାମ କଥାମଗ୍ଗୋ ନ ସାକଚ୍ଛାତବ୍ବୋ, ନନୁ ୱିନଯୋଯେୱାତି ଆହ ''କପ୍ପିଯା…ପେ… କଥାମଗ୍ଗୋ''ତି। ''ନ କଥେତବ୍ବୋ''ତି ଇମିନା କଚ୍ଛସଦ୍ଦସ୍ସ କଥଧାତୁଯା ନିପ୍ଫନ୍ନଭାୱଂ ଦୀପେତି। କସ୍ମା ପନ ପଠମପଞ୍ଚକେ ''ନ ଅସେକ୍ଖେନା''ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦୁତିଯପଞ୍ଚକେ ''ଅସେକ୍ଖେନା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଯସ୍ମା ପନା''ତିଆଦି। ଇତରୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ନ କଥେତୀତି ଯୋଜନା।

ନ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ନାମ ଅଟ୍ଠକଥାଯେୱାଧିପ୍ପେତାତି ଆହ ''ଅଟ୍ଠକଥାଯା''ତି। ''ପଭେଦଗତଞାଣପ୍ପତ୍ତୋ''ତି ଇମିନା ଅତ୍ଥାଦୀସୁ ପତି ୱିସୁଂ ସମ୍ଭିଜ୍ଜତୀତି ପଟିସମ୍ଭିଦା, ପଞ୍ଞା, ତଂ ପତ୍ତୋତି ପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋ। ଅତ୍ଥେ ପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋତି ଦସ୍ସେତି। ''ପାଳିଧମ୍ମେ''ତି ଇମିନା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ୱୋହାରନିରୁତ୍ତିଯନ୍ତି ପଞ୍ଞତ୍ତିନିରୁତ୍ତିଯଂ। ଇମିନା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ନିରୁତ୍ତିସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ପଟିଭାନଂ ନାମ ହେଟ୍ଠିମଞାଣତ୍ତଯମେୱାତି ଆହ ''ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାଦୀନି ଞାଣାନୀ''ତି, ତେସୁପି ଞାଣେସୁ, ଯଂ ଯଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ଯଥାୱିମୁତ୍ତଂ, ଚିତ୍ତଂ। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓଲୋକିତା। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ଭିକ୍ଖୁନିୱଗ୍ଗେ।

ଇତି ଭିକ୍ଖୁନୋୱାଦୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଉବ୍ବାହିକୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୫୫। ଉବ୍ବାହିକୱଗ୍ଗେ ଅତ୍ଥକୁସଲୋତିଆଦିପଦାନଂ ଭେଦନିସ୍ସିତସମାସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଟ୍ଠକଥାକୁସଲୋ''ତିଆଦି। ଆଚରିଯମୁଖତୋତି ଆଚରିଯୱଦନତୋ, ଆଚରିଯସମ୍ମୁଖେ ୱା, ସିଥିଲଧନିତାଦୀତି ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଦୀଘରସ୍ସାଦୀନି (ପରି। ଅଟ୍ଠ। ୪୮୫; ୱି। ସଙ୍ଗ। ଅଟ୍ଠ। ୨୫୨) ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅକ୍ଖରପରିଚ୍ଛେଦେତି ଏତ୍ତକୋ ସିଥିଲୋ, ଏତ୍ତକୋ ଧନିତୋତିଆଦିନା ଅକ୍ଖରପରିଚ୍ଛେଦେ। ଇମିନା ବ୍ୟଞ୍ଜନକୁସଲୋତି ଏତ୍ଥ ବ୍ୟଞ୍ଜନସଦ୍ଦୋ ଅକ୍ଖରପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ନ ପୁବ୍ବାପରକୁସଲୋତି ଏତ୍ଥ ପୁବ୍ବାପରୋ ନାମ ପୁରିମାନଂ ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚେୱ କଥାଯ ଚ ପୁବ୍ବାପରୋତି ଆହ ''ଅତ୍ଥପୁବ୍ବାପରେ''ତିଆଦି।

କୋଧନୋତିଆଦୀନି ୱୁତ୍ତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯସ୍ମା ନ ସକ୍କୋତୀତି ଯୋଜନା। ପସାରେତାତି ଏତ୍ଥ ସରଧାତୁ ଉପସଗ୍ଗୱସେନ ୱେଚିତ୍ତୱାଚକୋତି ଆହ ''ମୋହେତା''ତି।

ଇତି ଉବ୍ବାହିକୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଅଧିକରଣୱୂପସମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୫୭। ଅଧିକରଣୱୂପସମୱଗ୍ଗେ ସଙ୍ଘଗରୁ ନାମ କୋତି ଆହ ''ଧମ୍ମଞ୍ଚ…ପେ… ସଙ୍ଘଗରୁ ନାମ ହୋତୀ''ତି। ତାନୀତି ଚୀୱରାଦୀନି।

୪୫୮।ପଞ୍ଚହୁପାଲିଆକାରେହୀତି ଏତ୍ଥ ଆକାରସଦ୍ଦୋ କାରଣତ୍ଥୋତି ଆହ ''ପଞ୍ଚହି କାରଣେହୀ''ତି। କମ୍ମେନାତିଆଦୀସୁ କମ୍ମାଦୀନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅପଲୋକନାଦୀସୁ''ତିଆଦି। ଉପପତ୍ତୀହୀତି ଯୁତ୍ତୀହି। ମଯ୍ହଂ ଉଚ୍ଚାକୁଲା ପବ୍ବଜିତଭାୱଞ୍ଚ ବହୁସ୍ସୁତଭାୱଞ୍ଚ ତୁମ୍ହେ ଜାନାଥାତି ଯୋଜନା। ମାଦିସୋ ନାମ…ପେ… ତୁମ୍ହାକଂ ଯୁତ୍ତଂ ନନୁତି ଯୋଜନା। କଣ୍ଣମୂଲେତି କଣ୍ଣସମୀପେ। ଅନୁସ୍ସାୱନେନାତି ଅନୁସମୀପେ ସାୱାପନେନ। ତେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ। ଅନିୱତ୍ତିଧମ୍ମେତି ଅନିୱତ୍ତନସଭାୱେ। ସଲାକଗ୍ଗାହେନାତି ଅତ୍ତନୋ ସଲାକାଯ ଗାହାପନେନ।

ଏତ୍ଥାତି କମ୍ମାଦୀସୁ। ପମାଣନ୍ତି ସଙ୍ଘଭେଦସ୍ସ କାରଣଂ। ପୁବ୍ବଭାଗାତି ସଙ୍ଘଭେଦତୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ ପଓ୍ଵତ୍ତା। ପୁବ୍ବଭାଗଭାଓ୍ଵଂ ଆଓ୍ଵିକରୋନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଟ୍ଠାରସଓ୍ଵତ୍ଥୂଦୀପନଓ୍ଵସେନ ହୀ''ତିଆଦି। ୱୋହରନ୍ତେପୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ୱୋହାରେ। କଦା ପନ ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋତି ଆହ ''ଯଦା ପନା''ତିଆଦି। ଯଦା ପନ କରୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କମ୍ମନ୍ତି ଉପୋସଥକମ୍ମତୋ ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ଉଦ୍ଦେସନ୍ତି ଉପୋସଥକମ୍ମଂ। ଇତୀତି ଏଓ୍ଵଂ। ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକଓ୍ଵଣ୍ଣନାଯଂ ''ଏଓ୍ଵଂ…ପେ… ପକାସୟିସ୍ସାମା''ତି (ଚୂଳଓ୍ଵ। ଅଟ୍ଠ। ୩୫୧) ଯଂ ଓ୍ଵଚନଂ ଅଓ୍ଵୋଚୁମ୍ହାତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସ ଓ୍ଵଚନସ୍ସାତି ପାଠଂ ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ''ସ୍ୱାଯଂ ଅତ୍ଥୋ''ତି ପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବୋ।

ପଞ୍ଞତ୍ତେତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନିଗ୍ଗହିତଲୋପସନ୍ଧୀତି ଆହ ''ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଏତ''ନ୍ତି। କ୍ୱାତି କିସ୍ମିଂ ଖନ୍ଧକେ। ତତ୍ରାତି ଓ୍ଵତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକେ। ଏତ୍ତାଓ୍ଵତାତି ଏତ୍ତକେନ ଆଗନ୍ତୁକଓ୍ଵତ୍ତାଦିଅକରଣମତ୍ତେନ। ଅନୁପୁବ୍ବେନାତି ଅନୁକ୍କମେନ। ଯଥାରତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯଥାସଦ୍ଦୋ ଅନୁରୂପତ୍ଥଓ୍ଵାଚକୋ, ରତ୍ତିସଦ୍ଦେନ ରତ୍ତିପ୍ପମାଣଂ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ରତ୍ତିପରିମାଣାନୁରୂପ''ନ୍ତି। ଇମିନା ରତ୍ତିଯା ଅନୁରୂପଂ ଯଥାରତ୍ତନ୍ତି ନିବ୍ବଚନଂ ଦସ୍ସେତି। ''ରତ୍ତିପରିମାଣାନୁରୂପ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ରତ୍ତିପରିମାଣସ୍ସ ଅତିକ୍କନ୍ତତ୍ତା ଅତ୍ଥତୋ ଥେରୋତି ଆହ ''ଯଥାଥେରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ''ତି। ଓ୍ଵଓ୍ଵତ୍ଥାନନ୍ତି ପରିଚ୍ଛେଦୋ। ସୋ ହି ୱିସୁଂ ଅଓ୍ଵହିତୋ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀତି ଓ୍ଵଓ୍ଵତ୍ଥାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କମ୍ମାକମ୍ମାନୀତି ଏତ୍ଥ କମ୍ମଂ ଅକମ୍ମାନୀତି ପଦୱିଭାଗଂ କତ୍ୱା ଅକାରୋ ୱୁଦ୍ଧତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଖୁଦ୍ଦକାନି ଚେଓ୍ଵ ମହନ୍ତାନି ଚ କମ୍ମାନୀ''ତି। ସତି ଚ ଅକମ୍ମସ୍ସ ମହନ୍ତଭାଓ୍ଵେ କମ୍ମଂ ନାମ ଖୁଦ୍ଦକନ୍ତି ଅତ୍ଥତୋ ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଖୁଦ୍ଦକାନି ଚେଓ୍ଵା''ତି। ଅକାରସ୍ସ ଅପ୍ପତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା ''ମହନ୍ତାନି ଚେଓ୍ଵ ଖୁଦ୍ଦକାନି ଚ କମ୍ମାନୀ''ତି ଅତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତେଓ୍ଵ। ସୋ ପନ ଇଧ ନ ଗହିତୋ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପନ ଦିସ୍ସତି। ''ଉଚ୍ଚାଓ୍ଵଚାନି କମ୍ମାନୀ''ତି ହି ୱାକ୍ୟଓ୍ଵସେନ ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଉଚ୍ଚସଦ୍ଦେନ ମହନ୍ତତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ଅଓ୍ଵଚସଦ୍ଦେନ ଖୁଦ୍ଦକତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମା ମହନ୍ତଖୁଦ୍ଦକାନି କମ୍ମାନୀତି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସତି ଚ ଅକମ୍ମସ୍ସ ଖୁଦ୍ଦକଭାଓ୍ଵେ କମ୍ମଂ ନାମ ମହନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥତୋପି ସିଦ୍ଧନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ସଙ୍ଘଭେଦଓ୍ଵଗ୍ଗଦ୍ୱଯଓ୍ଵଣ୍ଣନା

୪୫୯। ସଙ୍ଘଭେଦଓ୍ଵଗ୍ଗଦ୍ୱଯେ ଏତେତି ସଭାଓ୍ଵା। ତେତି ଅଧମ୍ମାଦଯୋ। ଇତୀତି ଏଓ୍ଵଂ। ଯଂ କମ୍ମନ୍ତି ଯୋଜନା। ଦିଟ୍ଠିଂ ୱିନିଧାଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକସ୍ମିଂ ପଞ୍ଚକେ ଅଯଂ ଅତ୍ଥଯୋଜନା କାତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାପୀତି ଇମସ୍ମିଂ ପଞ୍ଚକେପି। ପିସଦ୍ଦେନ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତଂ ପଞ୍ଚକଂ ଅପେକ୍ଖତି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ପଞ୍ଚକେସୁ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ପୁବ୍ବେ ଅୱୁତ୍ତନଯଂ ଯଂ ଓ୍ଵଚନମତ୍ଥି, ତଂ ଓ୍ଵଚନଂ ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚକେସୁ ନ ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା।

ଆଓ୍ଵାସିକଓ୍ଵଗ୍ଗଓ୍ଵଣ୍ଣନା

୪୬୧। ଆଓ୍ଵାସିକଓ୍ଵଗ୍ଗେ ''ହରିତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ଯଥାଭତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭରଧାତୁଯା ହରଣତ୍ଥଞ୍ଚ କିରିଯାୱିସେସନଭାଓ୍ଵଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ''ଠପିତୋ''ତି ଇମିନା ନିକ୍ଖିତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ଖିପଧାତୁଯା ଠପନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୪୬୨।ପରିଣାମେତୀତି ପରିଣତଂପାପେତି। ''ନିଯାମେତି କଥେତୀ''ତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି, ଏତ୍ଥାତି ଆଓ୍ଵାସିକଓ୍ଵଗ୍ଗେ।

କଥିନତ୍ଥାରଓ୍ଵଗ୍ଗଓ୍ଵଣ୍ଣନା

୪୬୭। କଥିନତ୍ଥାରଓ୍ଵଗ୍ଗେ ଓତମସିକୋତି ଏତ୍ଥ ଅଓ୍ଵତମଂ ଗତୋ ଓତମସିକୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅନ୍ଧକାରଗତୋ''ତି। ଅନ୍ଧକାରସଦ୍ଦେନ ତମସଦ୍ଦୋ ଅନ୍ଧକାରପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ତନ୍ତି ଓତମସିକଂ । ଅସମନ୍ନାହରନ୍ତୋତି ତଂ ଅସମନ୍ନାହରନ୍ତୋ, କସ୍ମା ଅସମନ୍ନାହରନ୍ତୋତି ଆହ ''କିଚ୍ଚଯପସୁତତ୍ତା ଓ୍ଵନ୍ଦନ''ନ୍ତି। ଏକତୋତି କୋପେନ ସଦ୍ଧିଂ। ୱେରୀ ୱିସଭାଗପୁଗ୍ଗଲୋ ଏକତୋ ଆକୋଧେନ ଓ୍ଵତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଏକାଓ୍ଵତ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପହରେଯ୍ୟାତି ଓ୍ଵନ୍ଦନ୍ତଂ ପହରେଯ୍ୟ। ''ଅଞ୍ଞଂ ଚିନ୍ତଯମାନୋ''ତି ଇମିନା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ୱିଦହତି ଠପେତୀତି ଅଞ୍ଞୱିହିତୋତି ଦସ୍ସେତି।

ସଙ୍ଘତୋ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଖିପିତବ୍ବୋ ଅପନେତବ୍ବୋତି ଉକ୍ଖିତ୍ତୋ, ସୋଯେଓ୍ଵ ଉକ୍ଖିତ୍ତକୋ। ତେହୀତି ଚତୂହି। ଅଓ୍ଵନ୍ଦିଯେସୁ ପନ୍ନରସପୁଗ୍ଗଲେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନ୍ତରା ୱୁତ୍ତକାରଣେନ ଚାତି ଅନ୍ତରେ ୱୁତ୍ତେନ ''ତଞ୍ହି ଓ୍ଵନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ମଞ୍ଚପାଦାଦୀସୁପି ନଲାଟଂ ପଟିହଞ୍ଞେଯ୍ୟା''ତିଆଦିନା କାରଣେନ ଚ। ଇତୋତି ପନ୍ନରସପୁଗ୍ଗଲମ୍ହା । ଇତୀତି ଏଓ୍ଵଂ। ସଚେ ଉଦ୍ଦେସାଚରିଯୋ ଚ ଓ୍ଵାଦାଚରିଯୋ ଚ ନଓ୍ଵକୋ ହୋତି, ନ ଓ୍ଵନ୍ଦନୀଯୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି କଥିନତ୍ଥାରଓ୍ଵଗ୍ଗେ।

ଇତି କଥିନତ୍ଥାରଓ୍ଵଗ୍ଗଓ୍ଵଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ନିଟ୍ଠିତା ଚ ଉପାଲିପଞ୍ଚକଓ୍ଵଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା।

ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନୱଣ୍ଣନା

୪୭୦। ‘‘ଅଚିତ୍ତକୋ ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତିଆଦୀସୁ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଅଚିତ୍ତକୋ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଅଚିତ୍ତକୋ ହୁତ୍ୱା ଆପଜ୍ଜତି। ଏସେୱ ନଯୋ ଅଚିତ୍ତକୋ ୱୁଟ୍ଠାତୀତି ଏତ୍ଥାପି। ଯଂକିଞ୍ଚି ଆପତ୍ତିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତରଂ ଆପତ୍ତିନ୍ତି ଯୋଜନା। ଧମ୍ମଦାନଂ କରୋମୀତି ‘‘ସବ୍ବଦାନଂ ଧମ୍ମଦାନଂ ଜିନାତୀ’’ତି (ଧ। ପ। ୩୫୪) ଚ ‘‘ଅମତଂଦଦୋ ଚ ସୋ ହୋତି, ଯୋ ଧମ୍ମମନୁସାସତୀ’’ତି (ସଂ। ନି। ୧।୪୨) ଚ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଧମ୍ମଦାନଂ କରୋମି। ଦୋମନସ୍ସିକୋତି ଦୋମନସ୍ସେନ ଯୁତ୍ତୋ, ଦୋମନସ୍ସୱନ୍ତୋ ୱା। ଏତ୍ଥାତି ଅବ୍ଯାକତମୂଲେ।

୪୭୩।ଯସ୍ସ ଯସ୍ସାତି ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ। ତଂ ସବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବଂ ତଂତଂସମୁଟ୍ଠାନସିକ୍ଖାପଦଂ।

ଅପରଦୁତିଯଗାଥାସଙ୍ଗଣିକଂ

(୧) କାଯିକାଦିଆପତ୍ତିୱଣ୍ଣନା

୪୭୪।ଛଆପତ୍ତିଯୋ କାଯିକାତି ଏତ୍ଥ ଛ ଆପତ୍ତିଯୋ ନାମ କାତି ଆହ ‘‘ଅନ୍ତରପେଯ୍ୟାଲେ’’ତିଆଦି। ଅନ୍ତରପେଯ୍ୟାଲେ ୱୁତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘କାଯଦ୍ୱାରେ ସମୁଟ୍ଠିତତ୍ତା’’ତି ଇମିନା କାଯେ ସମୁଟ୍ଠନ୍ତୀତି କାଯିକାତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମିଂଯେୱ ଅନ୍ତରପେଯ୍ୟାଲେ ୱୁତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦିକାଯା’’ତିଆଦିନା ଛାଦେନ୍ତସ୍ସ ତିସ୍ସୋତି ଏତ୍ଥ ତିଣ୍ଣଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଭିକ୍ଖୁନିଯା’’ତିଆଦିନା ପଞ୍ଚ ସଂସଗ୍ଗପଚ୍ଚଯାତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି।

‘‘ଏକରତ୍ତ’’ଇତିଆଦିନା ଅରୁଣୁଗ୍ଗେ ତିସ୍ସୋତି ଏତ୍ଥ ତିଣ୍ଣଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଦ୍ୱେ ଯାୱତତିଯକାତି ସଂୱଣ୍ଣେତବ୍ବେନ ‘‘ଏକାଦସ ଯାୱତତିଯକା ନାମା’’ତି ସଂୱଣ୍ଣନାଯ ୱିରୁଦ୍ଧଭାୱଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପଞ୍ଞତ୍ତିୱସେନ ପନା’’ତିଆଦି। ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ’’ତି ଇମିନା ଏତ୍ଥସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତି। ଏକେନ ସବ୍ବସଙ୍ଗହୋତି ଏତ୍ଥ ଏକୋ ନାମ କୋ, ସବ୍ବାନି ନାମ କାନୀତି ଆହ ‘‘ଯସ୍ସ ସିଯା’’ତିଆଦି। ‘‘ନିଦାନୁଦ୍ଦେସେନା’’ତି ଇମିନା ଏକସ୍ସ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସିକ୍ଖାପଦାନଞ୍ଚ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସାନଞ୍ଚା’’ତି ଇମେହି ପଦେହି ସବ୍ବସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ସଙ୍ଗହ ସଦ୍ଦେନ କମ୍ମଛଟ୍ଠୀସମାସୋ।

‘‘ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦିକାଯା’’ତିଆଦିନା ଦ୍ୱେ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଚ୍ଛାଦନାତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି।

‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୁନିଯା’’ତିଆଦିନା ଗାମନ୍ତରେ ଚତସ୍ସୋତି ଏତ୍ଥ ଚତସ୍ସନ୍ନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ପୁନ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୁନିଯା’’ତିଆଦିନା ଚେତସ୍ସା ନଦିପାରପଚ୍ଚଯାତି ଏତ୍ଥ ଚତସ୍ସନ୍ନମେୱ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଚୀୱରଦାନେ ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି ଇମିନା ପାଚିତ୍ତିଯଭାୱେନ ସଦିସତ୍ତା ସଙ୍ଖ୍ୟାୱିସେସୋ ନ କାତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି।

(୨) ଦେସନାଗାମିନିଯାଦିୱଣ୍ଣନା

୪୭୫।ଏକେତ୍ଥାତି ଏତ୍ଥସଦ୍ଦୋ ସାସନୱିସଯୋ।

ଏକସିକ୍ଖାପଦମ୍ପି ନତ୍ଥୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ବହୁସିକ୍ଖାପଦାନି ପନ ପଗେୱାତି ଚ ଆପତ୍ତି ପନ ପଗେୱାତି ଚ ଆପତ୍ତୀପି ନତ୍ଥୀତି ଚ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

‘‘ସକଲେପି ୱିନଯେ’’ତି ଇମିନା ଦ୍ୱେତ୍ଥାତି ପାଠେ ଏତ୍ଥସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତି। ଉଭିନ୍ନନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀନଂ। ଅଞ୍ଞଥା ପନ କିତ୍ତକା ପଠମାପତ୍ତିକାତି ଆହ ‘‘ଇତରଥା ପନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଇତରଥାତି ପଞ୍ଞତ୍ତିତୋ ଅଞ୍ଞେନ ପକାରେନ। କମ୍ମଞ୍ଚାତି କମ୍ମଞ୍ଚତ୍ତି ଚ। କମ୍ମପାଦିକା ଚାତି କମ୍ମପାଦଞ୍ଚତ୍ତି ଚ। ନୱସୁ ଠାନେସୂତି ଓସାରଣାଦୀସୁ ନୱସୁ ଠାନେସୁ। ଦ୍ୱୀସୂତି ଞତ୍ତିଦୁତିଯ, ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମେସୁ।

ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦିକାଯ ପାରାଜିକଂ, ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁୱତ୍ତିକାଯ ପାରାଜିକଂ, ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକାଯ ପାରାଜିକନ୍ତି ଇତି ଇମେ ତଯୋତି ଯୋଜନା। କାରଣଭୂତେନାତି ହେତୁଭୂତେନ, ‘‘କରଣଭୂତେନା’’ତିପି ପାଠୋ, ସାଧକତମସତ୍ତିଭୂତେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତେସନ୍ତି ଅଦ୍ଧାନହୀନାଦୀନଂ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବା’’ତି ପାଠେ, ଏତେସୁ ଅଙ୍ଗହୀନାଦୀସୁ ୱା। ଯୋତି ପୁଗ୍ଗଲୋ। ଅପରିପୂରୋ ନ ଯାଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମାତୁଘାତକାଦଯୋ କରଣଦୁକ୍କଟକା ଚାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଞତ୍ତିକପ୍ପନାଦୀସୁ। ଞତ୍ତିକପ୍ପନାତି

ଛଡ୍ଡିତ୍ଥି। ଊପକତପଚ୍ଚତ୍ତନ୍ତି ଊପକତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ। ଅତୀତକରଣନ୍ତି ଅତୀତସ୍ସ କରଣଂ। ଊହାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଊତ୍ଥୁସମ୍ପନ୍ନଂ ହୀ’’ତିଆଦି। ତଯୋ କମ୍ମାନ ସଙ୍ଗହାତି ଏତ୍ଥ ଛନ୍ଦଭେଦରକ୍ଖନତ୍ଥାଯ ନକାରେ ନିଗ୍ଗହିତଲୋପୋ। ନାସିତକାତି ନାସେତବ୍ବା ପୁଗ୍ଗଲା, ନାସିତବ୍ବାତି ନାସିତା, ନାସିତା ଏଊ ନାସିତକା। ତିଣ୍ଣଂ ଜନାନନ୍ତି ତିଣ୍ଣଂ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖଜନାନଂ ଏକୂପଜ୍ଝାଯେନ ନାନାଚରିଯେନ ହୁତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ଏକାନୁସ୍ସାଊନାତି ଏକତୋ ଅନୁସ୍ସାଊନା।

ପାଦୋ ନାମ କହାପଣସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଭାଗୋ। ମାସକୋ ନାମ ପାଦସ୍ସ ପଞ୍ଚମଭାଗୋ। ପାରାଜିକନ୍ତି ଊନପ୍ପତିଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ଦୁତିଯପାରାଜିକଂ (ପାରା। ୧୧୦)। ଅନୋଦିସ୍ସାତି ‘‘ମନୁସ୍ସୋ ମରତୂ’’ତିଆଦିନା ନ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା। ତେନାତି ଊସେନ।

ଭିକ୍ଖୁନୋଊଦକଊଗ୍ଗସ୍ମିନ୍ତି ସାମଞ୍ଞାଧାରୋ। ଦସସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୂତି ଊସେସାଧାରୋ। ପଠମସିକ୍ଖାପଦମ୍ହିଯେଊାତି ଦସସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ପଠମସିକ୍ଖାପଦମ୍ହିଯେଊ। ଉପସମ୍ପନ୍ନାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଆପତ୍ତି ହୋତୀ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଚୀଊରେନା’’ତି ପଦସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତି।

‘‘ଚତସ୍ସୋ ଏଊା’’ତି ଇମିନା ତତ୍ତିକାତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଊସଯଂ ଦସ୍ସେତି। ତା ଚତସ୍ସୋ ପରିମାଣା ଯାସଂ ଆପତ୍ତୀନନ୍ତି ତତ୍ତିକା। ନିପନ୍ନସ୍ସାପି ତତ୍ତିକାତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେଊ ନଯୋ। ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୀ।

(୩) ପାଚିତ୍ତିଯଊଣ୍ଣନା

୪୭୬।ପଞ୍ଚ ଭେସଜ୍ଜାନୀତି ସପ୍ପିଆଦୀନି ପଞ୍ଚ ଭେସଜ୍ଜାନି। ଇମଂ ଆପତ୍ତିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଚ୍ଛା ଆପନ୍ନୋତି ଯୋଜନା।

ଏକଂକବଠଅନ୍ତି ଏକଂ ଆଲୋପଂ, ତୁମ୍ହମୂଲେତି ତୁମ୍ହଂ ସନ୍ତିକେ।

ଯଥାଊତ୍ଥୁକନ୍ତି ଊତ୍ଥୁଅନୁଲୋମଂ, ଆପତ୍ତିଯୋ ଦେସିତାଊ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜନା।

କୋକାଲିକାଦୀନନ୍ତିଆଦିସଦ୍ଦେନ କଟମୋଦକତିସ୍ସକାଦଯୋ (ପାରା। ୪୧୭) ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ପାପିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗେ ପାଚିତ୍ତିଯଞ୍ଚ ଚଣ୍ଡକାଠଇକାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ପାଚିତ୍ତିଯଞ୍ଚାତି ଯୋଜନା। ପଯୁତ୍ତଊାଚାପଚ୍ଚଯାତି ଊଞ୍ଛଡ୍ଡିନିମିତ୍ତାଦୀହି ପକାରେନ ଯୁତ୍ତାଯ ଊାଚାଯ ପଚ୍ଚଯା। ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସାତି ପାରାଜିକସ୍ସ ଆପଜ୍ଜନଂ। ଅଥଊା ପାରାଜିକସ୍ସାତି ଅସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପାରାଜିକା ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି ଊା ପାରାଜିକା ଆପତ୍ତି ଅସ୍ସ ଭଊତୀତି ଊା ଯୋଜନା କାତବ୍ବା। ଇତୀତି ଇମା ଛ ଆପତ୍ତିଯୋ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଯୋଜନା।

ଭୋଜନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋହରମାନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଥେଊାତି ଯଥା ଖାଦନେ, ତଥେଊ ମଂସଂ ଲସୁଣଂ ଅଜ୍ଝୋହରମାନାତି ଯୋଜନା। ‘‘ପଣୀତଭୋଜନାନୀ’’ତି ଚ ‘‘ଅକପ୍ପିଯମଂସ’’ନ୍ତି ଚ ପଦାନି ‘‘ଅଜ୍ଝୋହରମାନା’’ତି ପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବାନି।

ପଞ୍ଚ ଠାନାନୀତି ପଞ୍ଚ ଆପତ୍ତିସଙ୍ଖାତାନି ଠାନାନି। ତତ୍ଥାତି ପଞ୍ଚସୁ ସହଧମ୍ମିକେସୁ। ଦ୍ୱିନ୍ନନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀନଂ। ତେସନ୍ତି ସିକ୍ଖମାନାଦୀନଂ। ପଞ୍ଚନ୍ନମେଊାତି ସହଧମ୍ମିକାନଂଯେଊ। ଊିନିଚ୍ଛଯଊୋହାରୋତି ଊିନିଚ୍ଛଯଊଚନଂ। ଇମିନା ଚତ୍ତାରି ଅଧିକରଣାନି ପଟିକ୍ଖିପତି। ଅଡ୍ଡକମ୍ମଂ ନାମାତି ଅଭିଯୁଞ୍ଜନ୍ତାନଂ କମ୍ମଂ ନାମ।

‘‘ସହଧମ୍ମିକାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଊିନିଚ୍ଛଯୋତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ସୋଭଣଭାଊଂ ଊିଭାରେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କତଊୀତିକ୍କମୋ ହୀ’’ତିଆଦି। ଅବ୍ଭୁଣ୍ହସୀଲୋତି ଅଭିନଊୁପ୍ପନ୍ନସୀଲୋ। ଅବ୍ଭୁଣ୍ହସୀଲୋ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ପାକତିକସୀଲୋତି ଆହ ‘‘ପାକତିକୋ’’ତି, ପକତିସୀଲେନ ନିଯୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

‘‘କାଯଦ୍ୱାରସମ୍ଭୂଊା’’ତି ଇମିନା କାଯିକାତି ପଦସ୍ସ ତଦ୍ଧିତଭାଊଂ ଦସ୍ସେତି। ମୁଖଂ ଓଲୋକେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଊୁତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଚତୁନ୍ନଂ ଦେସନାଯ ଚାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଦେସନାଯା’’ତି ପଦଂ ଆଦିପଦଲୋପନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅଚ୍ଚଯଦେସନାଯା’’ତି। ସାତି ଅଚ୍ଚଯଦେସନା। ଅଭିନିଲୀଯିତ୍ୱା ଧନୁନା ମାରେନ୍ତୀତି ଅଭିମାରା।

ଛେଜ୍ଜଂହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ଛେଜ୍ଜଂ ନାମ ପାରାଜିକାପଜ୍ଜନମେଊାତି ଆହ ‘‘ଦେଊଦତ୍ତୋ ଊିଯ ପାରାଜିକଂ ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତି। ଇମା ପନ ଆପତ୍ତିଯୋତି ପାରାଜିକଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯାପତ୍ତିଯୋ।

(୪) ଅୱନ୍ଦନୀଯପୁଗ୍ଗଲାଦିୱଣ୍ଣନା

୪୭୭। ତେସନ୍ତି ଦସନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ। ‘‘ସଦ୍ଧି’’ନ୍ତି ଇମିନା ସାମୀଚେନାତି ଏତ୍ଥ ସହଦ୍ଧେ କରଣୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ସାମୀଚେନାତି ଚ ସାମୀଚିନା କତ୍ତବ୍ବଂ ସାମୀଚଂ କମ୍ମଂ, ତେନ ସାମୀଚେନ। ଦସ ଚୀୱରଧାରଣାତି ପଦସ୍ସ ସମାସଭାୱଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦସ ଦିୱସାନି ଅତିରେକଚୀୱରସ୍ସ ଧାରଣା’’ତି।

କତିସତନ୍ତିଆଦୀସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଗାଥାପାଦେସୁ ଚତୂସୁ ୱିଭତ୍ତ୍ୟନ୍ତପଦେସୁ ପୁରିମଂ ପୁରିମେନ, ପଚ୍ଛିମଞ୍ଚ ପଚ୍ଛିମେନ ଯଥାକ୍କମଂ ଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କତିସତଂ ଆପତ୍ତିଯୋ ରତ୍ତିସତଂ ଛାଦଯିତ୍ୱାନା’’ତି। ପଚ୍ଛିମଗାଥାଯ ପୁବ୍ବଦ୍ଧେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଯଂ ହୀତି ଅଯଂ ଏୱ ୱକ୍ଖମାନୋ। ଏତ୍ଥାତି ଗାଥାଯଂ। ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ, ପଟିଚ୍ଛାଦେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତୀତି ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ।

ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତେସୁ ଚତୂସୁ ଚତୁକ୍କେସୁ ଧମ୍ମେନ ସମଗ୍ଗଂ ଅପନେତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସ କମ୍ମଦୋସା ୱୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଧମ୍ମେନ ୱଗ୍ଗକମ୍ମଂ, ଅଧମ୍ମେନ ସମଗ୍ଗକମ୍ମନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ଏତ୍ଥାତି ଛସୁ କମ୍ମେସୁ। ଏତଦେୱାତି ଧମ୍ମେନ ସମଗ୍ଗକମ୍ମମେୱ।

ଯଂ ଦେସିତାତି ଏତ୍ଥ ଯଂସଦ୍ଦୋ ୱଚନୱିପଲ୍ଲାସୋତି ଆହ ‘‘ଯାନି ଦେସିତାନୀ’’ତି। ‘‘ଦେସିତାନୀ’’ତି ଇମିନା ଦେସିତାତି ଏତ୍ଥ ନିକାରସ୍ସ ଆକାରାଦେସଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ପରିଯନ୍ତପରିଚ୍ଛେଦଭାୱରହିତତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ନତ୍ଥି ଅନ୍ତଂ ପରିଯନ୍ତମେତସ୍ସାତି ଅନନ୍ତନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ, ଜିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କେନ କଂ କିନ୍ତି କତ୍ୱା ଜିତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଭଗୱତା କିଲେସଗଣଂ ଅଭିମଦ୍ଦିତ୍ୱା’’ତି। କେନ କଂ କିନ୍ତି କତ୍ୱା କିଂ ଜିତଂ ୱିଯାତି ଆହ ‘‘ରଞ୍ଞା ସପତ୍ତଗଣଂ ଅଭିମଦ୍ଦିତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ୱିଯା’’ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ରଞ୍ଞା’’ତି ଇମିନା ‘‘କେନା’’ତି ପୁଚ୍ଛଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ‘‘ସପତ୍ତଗଣ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘କ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ‘‘ଅଭିମଦ୍ଦିତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ‘‘କିନ୍ତି କତ୍ୱା’’ତି ପୁଚ୍ଛଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ‘‘ରଜ୍ଜ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘କି’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସପତ୍ତଗଣନ୍ତି ୱେରିଗଣଂ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ରଞ୍ଞା ସପତ୍ତଗଣଂ ଅଭିମଦ୍ଦିତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ରାଜଭାୱଂ ଜିତଂ ୱିଯ, ଭଗୱତା କିଲେସଗଣଂ ଅଭିମଦ୍ଦିତ୍ୱା ନିବ୍ବାନଂ ଜିତନ୍ତି। ସ୍ୱେୱାତି ଭଗୱା ଏୱ। ‘‘ନିବ୍ବିକାରତାଯା’’ତି ଇମିନା ତାଦିସଦ୍ଦୋ ନିବ୍ବିକାରତ୍ଥୱାଚକୋ ଅନିପ୍ଫନ୍ନପାଟିପଦିକୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ୱିୱେକପଞ୍ଚକ’’ନ୍ତି ଇମିନା କାଯଚିତ୍ତୌପଧିୱସେନ ୱିୱେକତ୍ତଯମ୍ପି ଗହେତବ୍ବଂ ୱିୱେକଭାୱେନ ସମାନତ୍ତା। ତେନ ଭଗୱତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଯାନି ସତ୍ତ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧାନୀ’’ତି ଇମିନା ଏକେତ୍ଥାତି ଏତ୍ଥ ଏକସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥାତି ସତ୍ତସୁ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେସୁ। ଏତ୍ଥ ପନାତି ସମଥେସୁ ପନ। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତସ୍ସାତି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯସ୍ସ। ଅଟ୍ଠକଥାସୁତି ସଙ୍ଗହଅଟ୍ଠକଥାସୁ। ମଯଂ ପନାତି ସଙ୍ଗହକାରକା ଅମ୍ହେ ପନ, ବୁଦ୍ଧଘୋସନାମକା ମଯଂ ପନାତି ଅତ୍ଥୋ, ରୋଚଯାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କସ୍ସ କିମତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା ରୋଚେସୀତି ଆହ ‘‘ୱିନାତି ନିପାତସ୍ସ ପଟିସେଧନମତ୍ଥମତ୍ତ’’ନ୍ତି। ‘‘ୱିନାତି ନିପାତସ୍ସା’’ତି ପଦଂ ‘‘ଅତ୍ଥମତ୍ତ’’ନ୍ତି ପଦେ ୱାଚକସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅତ୍ତନୋ ସାଧ୍ୟୱଚନଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନସଙ୍ଖାତେନ ସାଧକୱଚନେନ ସାଧେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତ’’ନ୍ତିଆଦି।

ଅଟ୍ଠାରସ ଅଟ୍ଠକାନୀତି ଅଧମ୍ମଦିଟ୍ଠିଭେଦ, ଧମ୍ମଦିଟ୍ଠିଭେଦ, ୱେମତିକଭେଦେସୁ ତୀସୁ ଏକମେକଂ ମୂଲଂ କତ୍ୱା ତଯୋ ତଯୋ ମୂଲିଂ କତ୍ୱା ନୱ ହୋନ୍ତି, ତେସୁ ଧମ୍ମଦିଟ୍ଠିଭେଦେସୁ ଧମ୍ମଦିଟ୍ଠିଭେଦଂ ଅପନେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ହୋନ୍ତି, ତାନି ଅଟ୍ଠାରସ ଭେଦକରୱତ୍ଥୂସୁ ଯୋଜେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାରସ ଅଟ୍ଠକାନି ହୋନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଛଉନଦିଯଢ଼ସତନ୍ତି ଚତୁଚତ୍ତାଲୀସାଧିକଂ ସତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଏକେକୱତ୍ଥୁସ୍ମିନ୍ତି ଅଟ୍ଠାରସସୁ ଭେଦକରୱତ୍ଥୂସୁ ଏକେକସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ।

ଇତି ଗାଥାସଙ୍ଗଣିକୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ସେଦମୋଚିକଗାଥା

(୧) ଅୱିପ୍ପୱାସପଞ୍ହାୱଣ୍ଣନା

୪୭୯। ସେଦମୋଚିକଗାଥାସୁତି ଅଧିପ୍ପାଯତ୍ଥସ୍ସ ଗମ୍ଭୀରତ୍ତା ତଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତାନଂ ୱିନଯଧରାନଂ କାଯେ ସେଦଂ ମୋଚେତୀତି ସେଦମୋଚିକା, ସାଯେୱ ଗାଥା ସେଦମୋଚିକଗାଥା, ତାସୁ। ‘‘ଅକପ୍ପିଯସମ୍ଭୋଗୋ ନ ଲବ୍ଭତୀ’’ତି ଇମିନା କପ୍ପିଯସମ୍ଭୋଗୋ ଲବ୍ଭତୀତି ଦସ୍ସେତି। କପ୍ପିଯସମ୍ଭୋଗଂ ଦସ୍ସେତୁଂ

‘‘ନହାପନଭୋଜନାଦୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅନାପତ୍ତୀତି ମାତୁଭିକ୍ଖୁନିଯା ଅନାପତ୍ତି। ଏସା ପଞ୍ହୁତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ହସଦ୍ଦୋ ସଭାୱତିଲିଙ୍ଗୋତି ସଦ୍ଦସତ୍ଥେସୁ (ସଦ୍ଦନୀତିଧାତୁମାଲାଯଂ ୧୬ ହକାରନ୍ତଧାତୁ; ଅଭିଧାନପ୍ପଦୀପିକାଯଂ ୧୧୫ ଗାଥାଯଂ) ୱୁତ୍ତୋ, ଇଧ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ। ‘‘ପଣ୍ଡିତେହୀ’’ତି ଇମିନା କୁସଲସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତି, ପଣ୍ଡିତତ୍ତା କୁସଲୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅସ୍ସାତି ପଞ୍ହାଯ। ଏତନ୍ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ। ଅସ୍ସାତି ଗାଥାଯ।

ଏକାଦସ ୱିୱଜ୍ଜିଯାତି ଅୱିଭତ୍ତିକନିଦ୍ଦେସୋ, ଏକାଦସ ୱିୱଜ୍ଜିଯେତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯେ’’ତିଆଦି। ତେପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଗାଥାଯଂ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଗସ୍ସମାନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

ଅଯନ୍ତି ନ୍ହାପିତପୁବ୍ବକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ନିମ୍ମିତବୁଦ୍ଧନ୍ତି ବୁଦ୍ଧେନ ନିମ୍ମିତଂ ବୁଦ୍ଧରୂପଂ।

ୱିୱଜ୍ଜିଯାତି ଏତ୍ଥ ଯକାରୋ ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯସ୍ସ କାରିଯୋତି ଆହ ‘‘ୱିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା’’ତି। ଅସୀସକଂ ଯଂ ତଂ କବନ୍ଧଂ ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ଅସୀସକତ୍ତା କେନ ସରୀରେନ ଜୀୱିତଂ ବନ୍ଧତୀତି କବନ୍ଧୋ। ଯସ୍ସାତି କବନ୍ଧସ୍ସ।

ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତେତି ଅଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲା।

ୱାଚାତି ଏତ୍ଥ ଯକାରଲୋପୋତି ଆହ ‘‘ୱାଚାଯା’’ତି। ଇତି ମେତି ଏୱଂ ମମ। ଏୱଂ ୱଦମାନେ ମମ ୱଚନନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅଥୱା ଇତିମେତି ଏୱଂ ଇମେ, ଏୱଂ ୱଦମାନେ ଇମେ ଜନାତି ଯୋଜନା। ସଦ୍ଦମ୍ପୀତି ଇମିନା ଗିରସଦ୍ଦୋ ସଦ୍ଦପରିଯାଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ହୀତି ସଚ୍ଚଂ। ତୁଣ୍ହୀଭୂତସ୍ସ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ଯୋଜନା। ଯଦି ମନୋଦ୍ୱାରେ ଆପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି, ଏୱଂ ସତି କସ୍ମା ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ୱାଚସିକନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଯସ୍ମା ପନା’’ତିଆଦି। ତେନାତି ତସ୍ମା। ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ।

ସାତି ଭିକ୍ଖୁନୀ, ଆପଜ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରନ୍ତି ‘‘ଗାମନ୍ତରପରିଯାପନ୍ନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ।

ତାସୂତି ଦ୍ୱୀସୁ ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ।

ଚତୁରୋ ଜନାତି ଏତ୍ଥ ଚତୁନ୍ନଂ ଜନାନଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆଚରିଯୋ ଚ ତଯୋ ଚ ଅନ୍ତେୱାସିକା’’ତି । ସାହତ୍ଥିକାତି ସହତ୍ଥା ଅୱହରିତା। ଆଣତ୍ତିଯାପୀତି ଆଣତ୍ତେନ ଅୱହରିତାପି। ଇତରେସନ୍ତି ଅନ୍ତେୱାସିକାନଂ, ଏକେକୋ ମାସକୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ପରିୱାରେ ସେଦମୋଚିକଗାଥାଯଂ।

(୨) ପାରାଜିକାଦିପଞ୍ହାୱଣ୍ଣନା

୪୮୦।ସଚ୍ଛତପେଯ୍ୟାଲଞ୍ଚାତି ପଠମପାରାଜିକୱିଭଙ୍ଗେ (ପାରା। ୬୫) ୱୁତ୍ତଂ ସଚ୍ଛତପେଯ୍ୟାଲଞ୍ଚ।

ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯାତି ସତି ଲିଙ୍ଗେ ପରିୱତ୍ତେ ପଟିଗ୍ଗହଣସ୍ସ ୱିଜହନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ଯୋତି ଭିକ୍ଖୁ, ପରିଣାମେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯାତି ଯୋଜନା।

ଅସ୍ସାତି ଗାଥାଯ। କାକୋହଦନ୍ତି କାକେହି କରୀସୁସ୍ସଗ୍ଗଂ। କଦ୍ଦମମକ୍ଖିତନ୍ତି କଦ୍ଦମେନ ମକ୍ଖିତଂ। କାଯଗତାନେୱ ହୁତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ଅନରିଯଂ ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ୱା ତଂ ପୁରିସଂ ୱା ହନେଯ୍ୟାତି ଯୋଜନା। ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତେନ ହେତୁଭୂତେନ ଇତ୍ଥିଭୂତଂ, ପୁରିସଭୂତଞ୍ଚାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତ୍ଥିଭୂତନ୍ତି ଚ ଇତ୍ଥୀ ହୁତ୍ୱା ଭୂତଂ, ଇତ୍ଥିଭାୱଂ ୱା ପତ୍ତଂ।

ମିଗସିଙ୍ଗତାପସସୀହକୁମାରାଦୀନଂ ତିରଚ୍ଛାନଗତମାତାପିତରୋ ୱିଯାତି ଯୋଜନା। ମିଗସିଙ୍ଗତାପସୋତି ମିଗସିଙ୍ଗନାମକୋ (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୫।୧୭।୯୬ ଆଦଯୋ) ତାପସୋ। ସୀହକୁମାରୋତି ସୀହବାହୁକୁମାରୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଭୂରିଦତ୍ତାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ଆଗତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

‘‘ସଚ୍ଚଂ ଭଣନ୍ତୋତି ଗାଥାଯା’’ତି ପଦଂ ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଭାସତୋ ଲହୁକାପତ୍ତି ହୋତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଇତିସଦ୍ଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଭଣନ୍ତୋ’’ତି ଗାଥାଯ ଇତି ଅତ୍ଥୋତି ଯୋଜନା।

(୩) ପାଚିତ୍ତିଯାଦିପଞ୍ହାୱଣ୍ଣନା

୪୮୧। ସଲାକଂ ଦେନ୍ତସ୍ସ ଅସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଛେଜ୍ଜଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ‘‘ପାରାଜିକଂ ହୋତୀ’’ତି ଇମିନା ହୋତିଛେଜ୍ଜନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତନିଗ୍ରୋଧସଦିସଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ, ତମେୱ ୱା ଗହେତବ୍ବଂ।

ତିସ୍ସିତ୍ଥିଯୋତି ଏତ୍ଥ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ, ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ ୱାତି ଆହ ‘‘ତାସୁପୀ’’ତି। ‘‘ଯଂ ତଂ ମେଥୁନଂ ନାମ ତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ‘‘ମେଥୁନଂ ଯଂ ତ’’ନ୍ତି ପଦାନଂ ସମାନାଧିକରଣଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ନ ସେୱତୀ’’ତି ଇମିନା ନ ସେୱେତି ଏତ୍ଥ ଡିକାରସ୍ସ ଏକାରାଦେସଭାୱଂ (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୪।୧୧। ୭୬ ପୁତ୍ତୋ ୱା ପିତରଂ ଯାଚେ ୱିଯ) ଦସ୍ସେତି। ତଯୋ ପୁରିସେତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଉପଗନ୍ତ୍ୱା’’ତି ପଦଂ ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ‘‘ତଯୋ ପୁରିସେପି ଉପଗନ୍ତ୍ୱା’’ତି। ଇମିନା ତଯୋ ପୁରିସେତି ଏତ୍ଥ ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ପୁରିମନଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଏତ୍ଥାପି ‘‘ତୀସୁ ପୁରିସେସୂ’’ତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତେୱ। ଇମଂ ନଯଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁରିମପଦେପି ତିସ୍ସିତ୍ଥିଯୋ ଉପଗନ୍ତ୍ୱାତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋପି ଯୁଜ୍ଜତେୱ। ତସ୍ମା ତେ ଦ୍ୱେ ନଯା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୋପଦେସଦାଯକନଯା ନାମାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ‘‘ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନସଙ୍ଖାତେ’’ତି ଇମିନା ଅନରିଯସଦ୍ଦେନ ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନୋୱ ଇଧ ଗହେତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ନାଚରତୀ’’ତି ଇମିନା ନ ଚାଚରେତି ଏତ୍ଥାପି ତିସଦ୍ଦସ୍ସ ଏକାରାଦେସଭାୱମେୱ ଦସ୍ସେତି। ମେଥୁନଧମ୍ମସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗଂ କାଯସଂସଗ୍ଗଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ ୱାଯମନ୍ତିଯା ତସ୍ସା ଭିକ୍ଖୁନିଯାତି ଯୋଜନା।

ଅସ୍ସାତି ଗାଥାଯ, ତିତ୍ଥିଯୋ ଆରାଧକୋ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥେୱାତି ତିତ୍ଥିଯୱତ୍ତେ ଏୱ। ଅସ୍ସାତି ତିତ୍ଥିଯସ୍ସ। ତମେୱାତି ତିତ୍ଥିଯୱତ୍ତମେୱ।

ସଙ୍ଘାଦିସେସନ୍ତିଆଦିଗାଥା ୱୁତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋହରଣଂ।

ଆକାସଗତଂ ସାମଣେରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଘେନପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନ କମ୍ମାରହେନେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ନ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସଙ୍ଘୋପି କମ୍ମାରହୋପି ଭୂମିଗତୋୱ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଅସ୍ସାତି ଗାଥାଯ ୱିନିଚ୍ଛଯୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

‘‘ନ ଦେତି, ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀ’’ତି କିରିଯାପଦାନଂ କତ୍ତାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ନାପି ଉଯ୍ୟୋଜିକା’’ତିଆଦି। ତସ୍ସାତି ଅୱସ୍ସୁତପୁରିସସ୍ସ। ‘‘କାରଣେନା’’ତି ଇମିନା ତେନାତି ପଦସ୍ସ କାରଣତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଏୱସଦ୍ଦୋ ପନ ସମ୍ପୟୱସେନ ଯୋଜିତୋ, ନ ଅଞ୍ଞେନ କାରଣେନାତି ଅତ୍ଥୋ, ଅୱସ୍ସୁତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗହଣେତି ଉଯ୍ୟୋଜିତାଯ ଗହଣେ। ତଞ୍ଚ ପରିଭୋଗପଚ୍ଚଯାତି ଏତ୍ଥ ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ, ପରିଭୋଗସ୍ସ ଚ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତଞ୍ଚ ପନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ଆପତ୍ତି’’ନ୍ତି ଇମିନା ତସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ତସ୍ସା ଉଯ୍ୟୋଜିତାଯା’’ତି ଇମିନା ପରିଭୋଗସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ସାତି ଉଯ୍ୟୋଜିତାଯ।

ସତ୍ତରସକେସୁ ସଙ୍ଘାଦିସେସେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱଜ୍ଜଂ ନ ଫୁସତୀତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ନୱଂ ଆପତ୍ତି’’ନ୍ତି।

ଇତି ସେଦମୋଚିକଗାଥାୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗୋ

କମ୍ମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୮୨। କମ୍ମୱଗ୍ଗେ ‘‘ଗଣନପରିଚ୍ଛେଦୱଚନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ନ ପମାଣୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଇମିନା କମ୍ମାନଂ ତତୋ ଊନାତିରେକଭାୱଂ ନିୱାରେତି। ଗଣିଯତେ ଗଣନଂ, ପରିଚ୍ଛିଜ୍ଜତି ଅନେନାତି ପରିଚ୍ଛେଦୋ, ଗଣନସ୍ସ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ଗଣନପରିଚ୍ଛେଦୋ। ଅଥ ୱା ଗଣିଯତି ଅନେନାତି ଗଣନଂ, ତମେୱ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ଗଣନପରିଚ୍ଛେଦୋ, ସୋଯେୱ ୱଚନଂ ଗଣନପରିଚ୍ଛେଦୱଚନଂ। ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ ନାମାତି କତ୍ତବ୍ବଂ କମ୍ମନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ୱୁତ୍ତନଯେନେୱାତି ‘‘ସୀମଟ୍ଟକସଙ୍ଘଂ ସୋଧେତ୍ୱା ଛନ୍ଦାରହାନଂ ଛନ୍ଦଂ ଆହରିତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେନ ଏୱ ନଯେନ।

ତତ୍ଥାତି ଚତୂସୁ କମ୍ମେସୁ, ଞତ୍ତିଦୁତିଯକମ୍ମଂ ପନ ଅତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତତ୍ଥାତି ଦ୍ୱୀସୁ କମ୍ମେସୁ। ଅୱସେସାତି ଛହି କମ୍ମେହି ଅୱସେସା। ଯଦି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା କତଂ ଦଳ୍ହୀକମ୍ମଂ ନ ହୋତି, ଏୱଂ ସତି ଦଳ୍ହୀକମ୍ମତ୍ଥାଯ କିନ୍ତି କାତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ସଚେ ପନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ଅକ୍ଖରପରିହୀନଂ ୱା ପଦପରିହୀନଂ ୱା’’ତି ଇଦଂ ଅକ୍ଖରପଦାନଂ ଗଳିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଦୁରୁତ୍ତପଦଂ ୱା’’ତି ଇଦଂ ସିଥିଲଧନିତାଦିଅପରିପୁଣ୍ଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ‘‘ଦୁରୁତ୍ତକ୍ଖରଂ ୱା’’ତି ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବଂ। ଇଦନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱଚନଂ। କମ୍ମଂ ହୁତ୍ୱାତି ସୁକମ୍ମଂ ହୁତ୍ୱା।

୪୮୩। ସମ୍ମୁଖାକରଣୀଯଅସମ୍ମୁଖାକରଣୀଯେସୁ ଅସମ୍ମୁଖାକରଣୀଯାନି ଅପ୍ପକତ୍ତା ପଠମଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସେସାନଂ ସମ୍ମୁଖାକରଣୀଯଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ, ଅସମ୍ମୁଖାକରଣୀଯଂ ନାମ ଅଟ୍ଠୱିଧଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ତେସୁ ଖନ୍ଧକେସୁ। ‘‘ସୁକତଂ ହୋତୀ’’ତି ୱଚନସାମତ୍ଥିଯତୋ ସମ୍ମୁଖାକତମ୍ପି ସୁକତଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋପି ଗହେତବ୍ବୋ।

ସେସାନୀତି ଅଟ୍ଠକମ୍ମେହି ସେସାନି। ଏତାନୀତି କମ୍ମାନି। ୱତ୍ଥୁୱିପନ୍ନାନୀତି ୱତ୍ଥୁନା ୱିପନ୍ନାନି।

ତେସମ୍ପୀତି ପଟିପୁଚ୍ଛାକରଣୀଯାନମ୍ପି। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ପଟିପୁଚ୍ଛାକରଣୀଯ’’ନ୍ତି ପଦେ। ‘‘ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ପଟିପୁଚ୍ଛାତି ପଦସ୍ସ ତ୍ୱାପଚ୍ଚଯନ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇମିନା କରଣୀଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନୀଯସଦ୍ଦସ୍ସ କମ୍ମତ୍ଥଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଯଥାଦିନ୍ନାଯାହି ଚୁଦିତକେନ ଯଥାଦିନ୍ନାଯ। ୱିପ୍ପଲପନ୍ତସ୍ସାତି ୱିକାରେନ ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ୱଚନଂ ପଲପନ୍ତସ୍ସ ଚୁଦିତକସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ‘‘ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମାରହସ୍ସା’’ତିଆଦୀସୁ।

ଅନୁପୋସଥଦିୱସେତି ଉପୋସଥଦିୱସତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଦିୱସେ। ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉପୋସଥଦିୱସୋ ନାମା’’ତିଆଦି। କତ୍ତିକମାସନ୍ତି ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକମାସଂ। ତସ୍ସ ପୱାରଣମାସତ୍ତା ‘‘ଠପେତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସାମଗ୍ଗିଦିୱସୋ ଚ ଯଥାୱୁତ୍ତା ଚାତୁଦ୍ଦସପନ୍ନରସା ଚ ଉପୋସଥଦିୱସୋ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଯତ୍ରହୀତି ଯସ୍ମିଂ ପନ ୱିହାରେ, ଠପେନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନ୍ତରାତି ଚାତୁଦ୍ଦସୀପନ୍ନରସୀନଂ ମଜ୍ଝେ।

ପଚ୍ଚୁକ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଠପିତଦିୱସୋତି ପଚ୍ଛା ଉପରି କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଠପିତଂ କତ୍ତିକକାଳପକ୍ଖଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ୱା ପଞ୍ଚଦସିଂ ୱା ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧାପୀତି ଅପୱାରଣାଯ ପୱାରଣଟ୍ଠାନେପି। ପାଳିଯମାଗତନଯତୋ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ନଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅପିଚା’’ତିଆଦି। ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁନ୍ତି ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁଂ। ଯସ୍ସାତି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ଇମିନା କମ୍ମାରହୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱତ୍ଥୁ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି।

୪୮୪। ଦବ୍ବସ୍ସ ଅଗ୍ଗଣ୍ହନଂ ୱତ୍ଥୁଅପରାମସନଂ ନାମ ନ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ନାମସ୍ସ ଅଗ୍ଗଣ୍ହନମେୱାତି ଆହ ‘‘ତସ୍ସ ନାମଂ ନ ଗଣ୍ହାତୀ’’ତି। ଅପରାମସନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସୁଣାତୁ ମେ’’ତିଆଦି।

ପୁଗ୍ଗଲଂ ନ ପରାମସତୀତି ଏତ୍ଥ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନାମ ଉପଜ୍ଝାଯୋତି ଆହ ‘‘ଯୋ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାଯୋ’’ତି। ତନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାଯଂ।

ସଙ୍ଘେନ ସଙ୍ଘନ୍ତି ସଙ୍ଘଥା ସଙ୍ଘଂ, ନିପାତସମୁଦାଯୋଯଂ, ସଙ୍ଘେନ ୱା ଆକାରେନ ସଙ୍ଘଂ ଞତ୍ତିନ୍ତି ଯୋଜନା।

ଞତ୍ତିକମ୍ମେ ପଠମଂ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଞତ୍ତିଟ୍ଠପନମ୍ପି ପଚ୍ଛା ଞତ୍ତିଂ ଠପେତିଯେୱ ନାମ। ଇତି ଇମେହୀତିଆଦି ନିଗମନଂ।

୪୮୫। ‘‘ୱୁତ୍ତନଯେନେୱା’’ତି ଅତିଦିସିତ୍ୱାପି ଞତ୍ତିକମ୍ମୱାଚାନଂ ଅସଦିସତ୍ତା ଅପରାମସନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏୱଂ ପନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ନେସନ୍ତି ୱତ୍ଥୁସଙ୍ଘପୁଗ୍ଗଲାନଂ, ପଠମାନୁସ୍ସାୱନେ ୱା ଦୁତିଯତତିଯାନୁସ୍ସାୱନାସୁ ୱା ୱଦନ୍ତେ ୱଦନ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସାୱନଂ ହାପେତୀତି ଏତ୍ଥ ଅନୁସଦ୍ଦୋ ଲୋପୋତି ଆହ ‘‘ଅନୁସ୍ସାୱନଂ ନ କରୋତୀ’’ତି। ‘‘ସାୱନଂ ହାପେତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ନ କେୱଲଂ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅନୁସ୍ସାୱନଂ ଅକରୋନ୍ତୋଯେୱ ସାୱନଂ ହାପେତି ନାମ, ଅଥ ଖୋ ଅନୁସ୍ସାୱନାଯ ଦୁରୁତ୍ତଛଡ୍ଡନମ୍ପି ହାପେତିଯେୱ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯୋପୀ’’ତିଆଦି। ‘‘ସକିମେୱ ୱା ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱା’’ତି ଇମିନା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଅପରିପୂରେନ୍ତୋଯେୱ ସାୱନଂ ହାପେତି ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ଇମସ୍ସ ୱଚନସ୍ସ ସାମତ୍ଥିଯତୋ ଞତ୍ତିଦୁତିଯକମ୍ମେ ଏକକ୍ଖତ୍ତୁତୋ, ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁତୋ ଅତିରେକଂ କମ୍ମୱାଚଂ କରୋନ୍ତୋ ନ ହାପେତୀତି ଞାଯତି।

‘‘ଛଡ୍ଡେତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଛଡ୍ଡନସ୍ସ ପଦକ୍ଖରାନଂ ଗଠିଇତଭାୱେନ ପାକଟତ୍ତା ତଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଦୁରୁତ୍ତଂ କରୋତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଦୁରୁତ୍ତମେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଦୁରୁତ୍ତଂ କରୋତୀତି ଏତ୍ଥ ପନା’’ତିଆଦି। କରୋନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଉପଲକ୍ଖେତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

‘‘ସିଥିଲ…ପେ… ପଭେଦୋ’’ତି ୟ୍ୱାୟଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନପ୍ପଭେଦୋ ୱୁତ୍ତୋ, ଅୟଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନପ୍ପଭେଦୋତି ୟୋଜନା । ଗାଥାୟଂ ଦସଧାତି ଦସପ୍ପକାରେନ। ବ୍ୟଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧିୟାତି ୱଦ୍ଧେତୀତି ବୁଦ୍ଧି, ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ଅକ୍ଖରମେୱ ସିଥିଲାଦିୱସେନ ଦସଧା ବୁଦ୍ଧି ବ୍ୟଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧି, ତାୟ। ଏତ୍ଥ ‘‘ଦସଧା’’ତି ପଦେନ ‘‘ବ୍ୟଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧୀ’’ତି ସମାସପଦସ୍ସ ଅନ୍ତରେ ଦସଧାସଦ୍ଦସ୍ସ ଲୋପଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘କମ୍ମଜଂ ଏୱା’’ତିଆଦୀସୁ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୪୫୦; ୱିସୁଦ୍ଧି। ମହାଟି। ୨। ୪୫୦) ୱିୟ। ଏତ୍ଥ ହି ଏୱସଦ୍ଦେନ କମ୍ମେନ ଏୱ ଜାତଂ କମ୍ମଜନ୍ତି ସମାସଂ କତ୍ୱା ସମାସମଜ୍ଝେ ଏୱସଦ୍ଦଲୋପଂ ଦସ୍ସେତି। ପଭେଦୋତି ୱିସେସୋ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ୟୋଜନା – ସିଥିଲଞ୍ଚ ଧନିତଞ୍ଚ ଦୀଘଞ୍ଚ ରସ୍ସଞ୍ଚ ଗରୁକଞ୍ଚ ଲହୁକଞ୍ଚ ନିଗ୍ଗହିତଞ୍ଚ ସମ୍ବନ୍ଧଞ୍ଚ ୱୱତ୍ଥିତଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତଞ୍ଚାତି ଦସଧା ବ୍ୟଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧିୟାୱ ପଭେଦୋ ୱିସେସୋ ଞାତବ୍ବୋତି। ‘‘ସିଥିଲ’’ନ୍ତି ଆଦୀନି ଦସ ପଦାନି ‘‘ଅକ୍ଖରଂ ପଦଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନ’’ନ୍ତି ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗୱସେନ ୱୁତ୍ତପାଠଂନିସ୍ସାୟ ୱୁତ୍ତାନୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଗାଥାୟ ୱିତ୍ଥାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏତ୍ଥ ହୀ’’ତିଆଦି। ଅଗାଠହେନ ୱଚୀପୟୋଗେନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅକ୍ଖରଂ ସିଥିଲଂ। ଗାଠହେନ ୱଚୀପୟୋଗେନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅକ୍ଖରଂ ଧନିତଂ। ତେସ୍ୱେୱାତି ପଞ୍ଚସୁ ଏୱ ୱଗ୍ଗେସୁ। ନ କେୱଲଂ ଦୀଘମେୱ ଗରୁକଂ ନାମ, ଅଥ ଖୋ ସଂୟୋଗପରମ୍ପୀତି ଆହ ‘‘ୟଂ ୱା’’ତିଆଦି। ୟଂ ଅକ୍ଖରଂ ସଂୟୋଗପରଂ କତ୍ୱା ୱୁଚ୍ଚତି, ତମ୍ପି ଗରୁକଂ ନାମାତି ୟୋଜନା। ସଂୟୋଗୋ ପରୋ ୟସ୍ସ ଅକ୍ଖରସ୍ସାତି ସଂୟୋଗପରଂ। ‘‘ସଂୟୋଗପଦ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ୟଂ ଅସଂୟୋଗପରଂ କତ୍ୱା ୱୁଚ୍ଚତି, ତମ୍ପି ଲହୁକଂ ନାମାତି ୟୋଜନା। ୟଂ ସାନୁନାସିକଂ କତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ନିଗ୍ଗହିତଂ ନାମାତି ୟୋଜନା। ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ନିଗ୍ଗହିତଂ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ଠାନକରଣାନଂ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଅମୁଞ୍ଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା’’ତି। ୟଂ ସମ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ନାମାତି ୟୋଜନା। ୟଂ ଅସମ୍ବନ୍ଧଂ କତ୍ୱା ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ୱୱତ୍ଥିତଂ ନାମାତି ୟୋଜନା। ୟଂ ଅନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ନାମାତି ୟୋଜନା। ଅନିଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ଅନିଗ୍ଗହଂ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନନ୍ତି ଆହ ‘‘ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା’’ତି।

ଏୱଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧିୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି କମ୍ମୱାଚାୟ ଉଚ୍ଚାରଣୱିସେସଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତସ୍ମା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତସ୍ମାତି ତାସୁ ଦସସୁ ବ୍ୟଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧୀସୁ। ତଥାସଦ୍ଦେନ ତକାରସ୍ସ ଥକାରକରଣଞ୍ଚ ସିଥିଲସ୍ସ ଧନିତକରଣଞ୍ଚ ଅତିଦିସତି, ତଥା ‘‘ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ ଏସା ଞତ୍ତୀ’’ତିଆଦିୱଚନଞ୍ଚ ସିଥିଲସ୍ସ ଧନିତକରଣଂ ନାମାତି ୟୋଜନା।

ଇତୀତି ଏୱଂ। ସିଥିଲେ କତ୍ତବ୍ବେ ଧନିତଂ କରୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଚତ୍ତାରି ବ୍ୟଞ୍ଜନାନୀତି ଚତ୍ତାରି ଅକ୍ଖରାନି। ବ୍ୟଞ୍ଜନସଦ୍ଦୋ ହି ଇଧ ଅକ୍ଖରୱାଚକୋ। ଚତସ୍ସନ୍ନଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧୀନଂ କମ୍ମଦୂସନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇତରାସଂ ଅଦୂସନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଇତରେସୁ ପନା’’ତିଆଦି। ଅନୁକ୍କମାଗତନ୍ତି ଅରିୟେହି ଓତରିତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଆଗତଂ। ପୱେଣିନ୍ତି ସନ୍ତତିଂ। ୱିନାସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତେ କିଂ କମ୍ମୱାଚାକୋପୋ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ସଚେ ପନା’’ତିଆଦି। ନ କୁପ୍ପତୀତି ନ ନସ୍ସତି। କସ୍ମା ପନ କମ୍ମୱାଚା ନ କୁପ୍ପତି, ନନୁ କମ୍ମଂ କୋପେନ୍ତୀ କମ୍ମୱାଚା କୁପ୍ପତୀତି ଆହ ‘‘ଇମାନି ହୀ’’ତିଆଦି। ହି ୟସ୍ମା ନ କୋପେନ୍ତି, ତସ୍ମା କମ୍ମୱାଚା ନ କୁପ୍ପତୀତି ୟୋଜନା।

ୟଂ ପନ ୱଚନଂ ସୁତ୍ତନ୍ତିକତ୍ଥେରା ୱଦନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କଚ୍ଚାୟନାଦିସୁତ୍ତନ୍ତଂ କରୋନ୍ତୀତି ସୁତ୍ତନ୍ତିକା, କଚ୍ଚାୟନାଦୟୋ, ସୁତ୍ତନ୍ତିକା ଚ ତେ ଥେରା ଚେତି ସୁତ୍ତନ୍ତିକତ୍ଥେରା। ନ ୱଚ୍ଚତୀତି ଅକ୍ଖରୱିକାରୋ ନ ୱଚ୍ଚତି। ୱିନୟଧରେନ କମ୍ମୱାଚା କାତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୟଥାପାଠିୟାତି ଭଗୱତା ୟଥାୱୁତ୍ତାୟ ପାଠିୟା। ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତିୟାତି ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତିୟଂ। ଇତରଥାତି ୱୁତ୍ତଦୋସପରିହରଣତୋ ଅଞ୍ଞେନ ପକାରେନ।

ଅକାଲେୱା ସାୱେତୀତି ଏତ୍ଥ ଅକାଲୋ ନାମ ଅନୋକାସୋତି ଆହ ‘‘ଅନୋକାସେ’’ତି। ଅନୋକାସୋ ନାମ ଞତ୍ତିଅନୁସ୍ସାୱନାନଂ ପୁବ୍ବାପରୱିପଲ୍ଲାସଂ ତଥଂ ଆହ ‘‘ଞତ୍ତିଂ ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱା’’ତିଆଦି। ପଠମଂୟେୱ ଞତ୍ତିଂ ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପଠମଂୟେୱ ଅନୁସ୍ସାୱନକମ୍ମଂ କତ୍ୱାତି ୟୋଜନା। ‘‘ପଠମଂୟେୱା’’ତି ହି ପଦଂ ପୁବ୍ବାପରାପେକ୍ଖଂ। ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ।

୪୮୬। ୟା ଏକୱୀସତି ଭିକ୍ଖୂ ନ ଗଣ୍ହାତି, ଅୟଂ ଅତିଖୁଦ୍ଦକସୀମା ନାମାତି ୟୋଜନା। ଏକୱୀସତି ଭିକ୍ଖୂତି ଅବ୍ଭାନକମ୍ମେ କମ୍ମାରହେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକୱୀସତି ଭିକ୍ଖୂ। ୟତ୍ଥ ସୀମାୟଂ ନିସୀଦିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଅୟଂ ଅତିଖୁଦ୍ଦକସୀମା ନାମାତି ୟୋଜନା। ନିସୀଦିତୁନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ହତ୍ଥପାସଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ପରିମଣ୍ଡଲାକାରେନ ନିସୀଦିତୁଂ। ତସ୍ମାତି ଅତିଖୁଦ୍ଦକେ। ଏତ୍ଥାତି ସେସସୀମାସୁ। ୟା ସମ୍ମତା ହୋତି, ଅୟଂ ଅତିମହତୀ ନାମାତି ୟୋଜନା। କେସଗ୍ଗମତ୍ତେନାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ତତୋ ଅତିରେକେନ ପନ ପଗେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ଅଘଟିତଂ ଅସମ୍ବନ୍ଧଂ ନିମିତ୍ତଂ ଇମିସ୍ସାତି ଅଘଟିତନିମିତ୍ତା। ଖଣ୍ଡନିମିତ୍ତଭାୱଂ ଅଖଣ୍ଡନିମିତ୍ତଦସ୍ସନେନ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ପୁରତ୍ଥିମାୟା’’ତିଆଦି। ପୁବ୍ବକିତ୍ତିତନ୍ତି ପଠମକିତ୍ତିତଂ। ତତ୍ଥେୱାତି ଉତ୍ତରାୟ ଏୱ

ଦିସାଯା ଅପରାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଦୁତିଯନ୍ତସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ଯା ସମ୍ମତା ହୋତି, ଖଣ୍ଡନିମିତ୍ତା ନାମାତି ଯୋଜନା। ଅନିମିତ୍ତୁପଗନ୍ତି ଯଥାଭୂତକଥନଓିସେସନମେଓ, ନ ବ୍ଯଓଚ୍ଛେଦଓିସେସନଂ ତଚସାରାଦିଗ୍ଗହଣେନ ଅନିମିତ୍ତୁପଗଭାଓସ୍ସ ପାକଟତ୍ତା। ଅନ୍ତରାତି ମଜ୍ଝେ। ଯା ସମ୍ମତା ହୋତି, ସା ଛାଯାନିମିତ୍ତା ନାମ, ଅନିମିତ୍ତା ନାମାତି ଯୋଜନା।

ବହି ଠିତୋ ହୁତ୍ୱା ସମ୍ମନ୍ନତୀତି ଯୋଜନା। ନିମିତ୍ତାନି ପନ ବହି ଠତ୍ୱାପି କିତ୍ତେତୁଂ ଓଟ୍ଟତି । ଏଓଂ ସମ୍ମତାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ଅସମ୍ମତା ପନ ପଗେଓାତି ଦସ୍ସେତି। ସୀମାଯ ସୀମନ୍ତି ପଦାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧାପେକ୍ଖତ୍ତା, ତସ୍ସ ଚ ଅସମାନଭାଓତୋ ତେସଂ ଓିସୁଂ ଓିସୁଂ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ସୀମାଯ ପରେସଂ ସୀମ’’ନ୍ତି। ସଷ୍ଯିନ୍ଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧଂ କରୋତି। ଏତ୍ଥ ହି ଭିଦିଧାତୁ ଦ୍ୱିଧାକରଣତ୍ଥଓାଚକୋ, ଧାତ୍ୱତ୍ଥବାଧକେନ ସଂଓୂପସଗ୍ଗେନ ସମ୍ବନ୍ଧଓାଚକୋ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତତ୍ଥାତି ତାସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ସୀମାସୁ। ଇତୀତି ଏଓଂ। ତାସୂତି ସୀମାସୁ।

୪୮୭-୮। ଯସ୍ମିଁ କମ୍ମପ୍ପତ୍ତଛନ୍ଦାରହଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ପରିସତୋ କମ୍ମଓିପତ୍ତିଯଂ। ତସ୍ମୀତି କମ୍ମପ୍ପତ୍ତଛନ୍ଦାରହଲକ୍ଖଣସ୍ମିଁ, ଓୁତ୍ତମେଓାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଭିକ୍ଖୂ ପକତତ୍ତା କମ୍ମପ୍ପତ୍ତା’’ତି ପାଠେ। ଅନୁକ୍ଖିତ୍ତାତି ସଙ୍ଘେନ ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମସ୍ସ ଅକତତ୍ତା ଅନୁକ୍ଖିତ୍ତା। ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲାତି ପାରାଜିକଂ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନତ୍ତା ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲା। ଇମେହି ପଦେହି ପକତି ଅତ୍ତା ସଭାଓୋ ଏତେସନ୍ତି ପକତତ୍ତାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘କମ୍ମସ୍ସ ଅରହା’’ତି ଇମିନା ‘‘କମ୍ମପ୍ପତ୍ତା’’ତି ପଦସ୍ସ ଛଟ୍ଠୀସମାସଞ୍ଚ ପତ୍ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଅରହଅନୁଚ୍ଛଓିକତ୍ଥଭାଓଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ତେହୀତି ଚତୂହି ପକତତ୍ତେହି। ଏତୀତି ଆଗଚ୍ଛତି। ଅଓସେସାତି ଚତୂହି ପକତତ୍ତେହି ଅଓସେସା। ଯସ୍ସ ପନାତି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପନ। କମ୍ମାରହୋତି କମ୍ମସ୍ସ ଅରହୋ।

୪୮୯।ଏତ୍ଥାତି ପଣ୍ଡକାଦୀନଂ ଅଓତ୍ଥୁଭାଓଦସ୍ସନଟ୍ଠାନେ।

ଅପଲୋକନକମ୍ମକଥା

୪୯୫-୬।ତତ୍ଥାତି ଚତୂସୁ କମ୍ମେସୁ। ଏତ୍ଥାତି ଓସାରଣାଦିପାଠେ। ପଦସିଲିଟ୍ଠତାଯାତି ଲୋକେ ପଦାନଂ ସିଲିଟ୍ଠଭାଓତୋ। ତତ୍ଥାତି ଓସାରଣାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ। କଣ୍ଟକସାମଣେରସ୍ସ ଯା ସା ଦଣ୍ଡକମ୍ମନାସନା ଅତ୍ଥି, ସା ନିସ୍ସାରଣାତି ଯୋଜନା। ‘‘ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତୀ’’ତି ଓତ୍ୱା ତମେଓତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ’’ତି ଓୁତ୍ତଂ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ହି ଲିଙ୍ଗନାସନାଯ କାରଣଂ ହୋତି। ସୋତି ସାମଣେରୋ, ‘‘ନିସ୍ସଜ୍ଜାପେତବ୍ବୋ’’ତି ପଦେ କାରିତକମ୍ମଂ, ଓୁତ୍ତକମ୍ମଂ ଓା। ତଂ ଲଦ୍ଧିନ୍ତି ଧାତୁକମ୍ମଂ, ଅଓୁତ୍ତକମ୍ମଂ ଓା। କିନ୍ତି କାତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ଏଓଞ୍ଚ ପନ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି।

କାତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଙ୍ଘଂ ଭନ୍ତେ’’ତିଆଦି। ଯଂ ସହସେଯ୍ଯଂ ଲଭନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ସହସେଯ୍ଯସ୍ସ। ଅଲାଭାଯାତି ଅଲାଭତ୍ଥାଯ। ‘‘ଚର ପିରେ ଓିନସ୍ସା’’ତି ଇମିନା ନିସ୍ସାରଣାକାରଂ ଦସ୍ସେତି। ଅତ୍ଥୋ ପନସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଓୁତ୍ତୋଯେଓ।

ସୋତି ସମଣେରୋ, ଓସାରେତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସ୍ୱାଯନ୍ତି ସୋ ଅଯଂ ସାମଣେରୋ, ଅଜ୍ଜଯଂ ଦେସେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୋରତୋତି ସୁନ୍ଦରଲଦ୍ଧିଯଂ ରତୋ, ଦୁଲଦ୍ଧିତୋ ଓା ସୁଟ୍ଠୁ ଓରତୋ। ଯଥା ପୁରେତି ଯଥା ପୁବ୍ବେ ରୁଚ୍ଚତି, ତଥାତି ଯୋଜନା। କାଯସମ୍ଭୋଗସାମଗ୍ଗିଦାନନ୍ତି କାଯେନ ଚ ସମ୍ଭୋଗେନ ଚ ସାମଗ୍ଗିଯା ଦାନଂ।

ଏଓନ୍ତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଯସ୍ମା ପନ ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡୋ ପଞ୍ଚସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳଓ। ୪୪୫) ଛନ୍ନସ୍ସେଓ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ତସ୍ସେଓ ଦାତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ନ କେଓଲ’’ନ୍ତିଆଦି। ଏସାତି ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡୋ, ଅଞ୍ଞୋପି ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଓିହରତି, ତସ୍ସପି ଦାତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିନ୍ତି ଦାତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଏଓଞ୍ଚ ପନ ଦାତବ୍ବୋ’’ତି। ଦାତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ’’ତିଆଦି।

ଯଂ ଓଚନଂ ଇଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ତଂ ଓଚନନ୍ତି ଯୋଜନା। ଖମାପେନ୍ତସ୍ସାତି ସଙ୍ଘଂ ଖମାପେନ୍ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସାତି ଯୋଜନା।

ପଟିସଙ୍ଖାତି ପଟିସଙ୍ଖାଯ, ଞାଣେନ ପଚ୍ଚଓେକ୍ଖିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯନ୍ତି ଅଓନ୍ଦିଯକମ୍ମଂ, ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କେନ ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଭଗଓତା’’ତି। କିସ୍ମିଂ ଖନ୍ଧକେ ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକେ’’ତି। କେସୁ ଓତ୍ଥୂସୁ ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ଆହ ‘‘ତେନ ଖୋ ପନ…ପେ… ଇମେସୁ ଓତ୍ଥୂସୂ’’ତି (ଚୂଳଓ। ୪୧୧)। କିଂ କତ୍ୱା ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଦୁକ୍କଟଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା’’ତି। କିନ୍ତି ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅନୁଜାନାମି…ପେ… କାତବ୍ବୋ’’ତି। ତସ୍ସାତି ଅଓନ୍ଦିଯସ୍ସ। ‘‘ନ ଓସାରଣାଦୀନୀ’’ତି ଇମିନା

ଏୱସଦ୍ଦସ୍ସ ଛଡ୍ଡେତବ୍ବତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ସାତି କମ୍ମଲକ୍ଖଣଭୂତସ୍ସ ଅୱନ୍ଦିଯସ୍ସ। ତତ୍ଥେୱାତି ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକେଯେୱ। ନନ୍ତି କମ୍ମଲକ୍ଖଣଂ। ଇଧାପୀତି ପରିୱାରେ କମ୍ମୱଗ୍ଗେପି।

ଅପାସାଦିକନ୍ତି ଅପସାଦାୱହଂ, ଅପସାଦଜନକଂ ୱା।

ତତୋତି ଅୱନ୍ଦିଯକରଣତୋ। ଇମନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଂ। ୱନ୍ଦିଯନ୍ତି ୱନ୍ଦିତବ୍ବଂ, ୱନ୍ଦନଂ ୱା।

ଏତ୍ଥାତି ଅପଲୋକନକମ୍ମେ, ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘମୂଲକଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚଞ୍ଚୱନ୍ତି ଯୋଜନା। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସାପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘସ୍ସେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ପନସଦ୍ଦୋ ସମ୍ଭାୱନତ୍ଥୋ, ତଥା ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘମୂଲକଂ ପଞ୍ଚଞ୍ଚୱମ୍ପୀତି ଅତ୍ଥୋ, ଲଭିତବ୍ବଭାୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଯଂ ହୀ’’ତିଆଦି। ଯଂ ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ କରୋତୀତି ଯୋଜନା। ଅପ୍ପମତ୍ତକୱିସ୍ସଜ୍ଜକେନ ପନ ଦାତବ୍ବାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସନ୍ତି ସୂଚିଆଦୀନଂ। ସୋଯେୱାତି ଅପ୍ପମତ୍ତକୱିସ୍ସଜ୍ଜକୋଯେୱ। ତତୋତି ଅପ୍ପମତ୍ତକତୋ। ତତ୍ଥାତି ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯଂ (ଚୂଳୱ। ଅଟ୍ଠ। ୩୨୧)। ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଗିଲାନଭେସଜ୍ଜମ୍ପୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯୋପି ଚାତି ଭିକ୍ଖୁପି ଚ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ରୁପ୍ପାଦତୋତି ତସ୍ମିଂ ମହାୱାସେ ଉପ୍ପାଦପଚ୍ଚଯତୋ, ଗହେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ପେସଲସ୍ସା’’ତିଆଦିନା ଦୁସ୍ସୀଲାଦୀନଂ ଦାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଜଗ୍ଗାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜଗ୍ଗାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ‘‘ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୂ’’ତିଆଦି। ଓଦିସ୍ସାତି ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା।

ଆସନଘରଂ ୱାତି ପଟିମାଘରଂ ୱା, କାରକୋ ମନୁସ୍ସୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉପନିକ୍ଖେପତୋ ଗହେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଙ୍ଘିକେନପୀତି ପିସଦ୍ଦୋ ନ କେୱଲଂ ଚେତିଯସ୍ସ ଉପନିକ୍ଖେପେନେୱ, ଅଥ ଖୋ ସଙ୍ଘିକେନପୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଯାପନମତ୍ତଂ ଅଲଭନ୍ତେହି କରୋନ୍ତେହୀତି ଯୋଜନା, ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତେହି ହୁତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ୱତ୍ତଂ କରୋମା’’ତିଆଦିନା ‘‘ଯାପନମତ୍ତ’’ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ୱିହାରେ ରୋପିତା ଯେ ଫଲରୁକ୍ଖାତି ଯୋଜନା। ଯେସନ୍ତି ରୁକ୍ଖାନଂ। ତେସୂତି ରୁକ୍ଖେସୁ। ଯେ ପନାତି ରୁକ୍ଖା ପନ, ଅପରିଗ୍ଗହିତା ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଂ ପନାତି ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ ପନ। ସଲାକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସଲାକଗ୍ଗଂ, ଠାନଂ। ‘‘ଯାଗଗ୍ଗଭତ୍ତଗ୍ଗ’’ଇତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଉପୋସଥଗ୍ଗେତି ଉପୋସଥସ୍ସ ଗହଣଟ୍ଠାନେ, ଉପୋସଥଗେହେତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥାତି ଉପୋସଥଗ୍ଗେ। ତନ୍ତି ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ।

ଯଂ ମୂଲତଚପତ୍ତଅଙ୍କୁରପୁପ୍ଫଫଲଖାଦନୀଯାଦୀତି ଯୋଜନା। ଅନ୍ତୋସୀମାଯାତି ଅନ୍ତୋ ଉପଚାରସୀମାଯ।

ସୁକତମେୱାତି ସଙ୍ଘେନ କତମେୱ। ଉପୋସଥଦିୱସେତି ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ ଯସ୍ମିଂ କସ୍ମିଂଚି ଦିୱସେପି କତତ୍ତା।

ଫଲୱାରେନାତି ରୁକ୍ଖାନଂ ଫଲଗହଣୱାରେନ। ରୁକ୍ଖା ଧରନ୍ତୀତି ରୁକ୍ଖା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ୱା । ଯେହୀତି ଭିକ୍ଖୂହି ରୋପିତା, ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସା ଏୱ କତିକାତି ପୁବ୍ବେ କତା ସା ଏୱ କତିକା, ଅଞ୍ଞା କତିକା ନ କାତବ୍ବାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱିହାରେତି ରୁକ୍ଖାନଂ ଠିତୱିହାରତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱିହାରେ। ତେସନ୍ତି ରୁକ୍ଖାନଂ, ସାମୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯେପୀତି ରୁକ୍ଖାପି, ରୋପିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞତୋ ଠାନତୋତି ଯୋଜନା। ତେସୂତି ରୁକ୍ଖେସୁ। ଏତ୍ଥାତି ୱିହାରେ। ତେହି ପନାତି ପରିୱେଣସାମିକେହି ଭିକ୍ଖୂହି ପନ। ଦସଭାଗନ୍ତି ଦସମଭାଗଂ। ‘‘ଏସେୱ ନଯୋ’’ତି ଇମିନା ଦସଭାଗଂ ଦତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥଂ ଅତିଦିସତି।

ସମ୍ଭାୱନୀଯଭିକ୍ଖୁନୋତି ସୀଲସୁତାଦୀହି ସମ୍ଭାୱନୀଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ। ତତ୍ଥାତି ପୋରାଣୱିହାରେ। ମୂଲେତି ପୁବ୍ବେ, ଆଦିକାଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ନିକ୍କୁକ୍କୁଚ୍ଚେନାତି ‘‘ଅଭାଜିତମିଦ’’ନ୍ତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚୱିରହେନ। ଖିଯ୍ଯନମତ୍ତମେୱ ତନ୍ତି ତଂ ଖିଯ୍ଯନଂ ଖିଯ୍ଯନମତ୍ତମେୱ, ନ ସାମଣେରାନଂ ଖିଯ୍ଯନଂ ରୁହତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ପନସରୁକ୍ଖନ୍ତି କଣ୍ଟକୀଫଲରୁକ୍ଖଂ। ଅଯଂ ସାମୀଚୀତି ଅଯଂ ଭାଜେତ୍ୱା ଖାଦନଂ ଅନୁଧମ୍ମତା। ଖାଯିତନ୍ତି ଖାଦିତଂ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ତିଣ୍ଣଂ କତିକପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନଂ ନଯେନ ଞାତୁଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯତ୍ତା ତଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ଏକସ୍ସେୱ କତିକପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏକଭିକ୍ଖୁକେ ପନା’’ତିଆଦି। ପୁରିମକତିକାତି ‘‘ଯଥାସୁଖଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତି (ପରି। ଅଟ୍ଠ। ୪୯୫-୪୯୬) ପୁରେ କତା କତିକା। ତେସନ୍ତି ସାମଣେରାନଂ, ଫାତିକମ୍ମନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଭାଜେତ୍ୱାତି ସାମଣେରାନଂ ଭାଜେତ୍ୱା। ଇମିନା ସାମଣେରାନଂ ଫାତିକମ୍ମଂ ନ ଦାତବ୍ବମ୍ପି ଭାଗଂ ଭାଜେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ସାମନ୍ତଗାମେହୀତି ଆସନ୍ନଗାମେହି, ଆଗନ୍ତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକଂ ଅମ୍ବଂ ଏକଂ ଲବୁଜନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅଦିଯ୍ଯମାନେ ଦୋସେ ଦସ୍ସିତେ ଦିଯ୍ଯମାନେ

ଆନିସଂସଙ୍ଗି ଅନ୍ତତୋ ଞାତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଦିନ୍ନମାନେ ହୀ’’ତିଆଦି।

ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ମନୁସ୍ସାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତୋତି କଟିକଓଉଟ୍ଟପନତୋ। ନ ୱଉଭ୍ବାତି ଫଲଦାନକୁଲଦୂସକତ୍ତା ନ ୱଉଭ୍ବା। କିନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ନାଠଇକେରାଦୀନୀ’’ତିଆଦି। ଅନୁୱିଚରିତ୍ୱାତି ପଦାନମନୁକ୍କମେନ ୱିଚରିତ୍ୱା। ଉପଡ୍ଢଭାଗୋତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଲଦ୍ଧଭାଗତୋ ଉପଡ୍ଢୋ ଭାଗୋ। ଅପଲୋକେତ୍ୱାତି ସଙ୍ଘଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା।

ମଗ୍ଗଗମିଯସତ୍ଥୱାହୋତି ମଗ୍ଗଂ ଗମିକୋ ସତ୍ଥୱାହୋ। ସୋତି ବଲକ୍କାରେନ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତୋ। ଛାଯାଦୀନନ୍ତିଆଦିସଦ୍ଦେନ ଆରାମୱନାନି ସଙ୍ଗହେତବ୍ବାନି। ସଚେ ଅତ୍ଥୀତି ସଚେ ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥି। ଫଲଭରିତାତି ଫଲେନ ପରିପୁଣ୍ଣା। ‘‘ଫଲଭାରିତା’’ତିପି ପାଠୋ। ଫଲସଙ୍ଖାତେନ ଭାରେନ ସମନ୍ନାଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନାତି ତେସଂ ସନ୍ତିକା ଦାନପଟିଦାନଂ ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନ। ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତମେୱାତି ପୁବ୍ବେ ସଙ୍ଘିକଟ୍ଠାନେ ‘‘କୁଦ୍ଧୋ ହି ସୋ’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତମେୱ। ଏତ୍ଥାତି ପୁଗ୍ଗଲିକଟ୍ଠାନେ।

ତନ୍ତି ଫଲାରାମଂ। ସୋତି ପଟିବଲୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଭାରିଯଂ କମ୍ମନ୍ତି ଜଗ୍ଗନକମ୍ମଂ ଭାରିଯଂ। ଏତ୍ତକେନାତି ତତିଯଭାଗୌପଡ୍ଢଭାଗମତ୍ତେନ। ସଙ୍ଘଂ ଫଲାରାମନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମୂଲଭାଗନ୍ତି ପଠମଭାଗଂ। ‘‘ଦସଭାଗମତ୍ତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ତଦତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଦତ୍ୱାତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦତ୍ୱା। ସୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ଅକତାୱାସନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅକତଂ ନୱଂ ସେନାସନଂ। ଆରାମନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଆରାମଂ। ତେହିପୀତି ନିସ୍ସିତକେହିପି। ପିସଦ୍ଦୋ ଆଚରିଯଂ ଅପେକ୍ଖତି। ତେସନ୍ତି ନିସ୍ସିତକାନଂ। ଜଗ୍ଗିତକାଲେତି ଜଗ୍ଗିତାନଂ ରୁକ୍ଖାନଂ ପୁପ୍ଫଫଲଭରିତକାଲେ। ଜଗ୍ଗନକାଲେତି ଜଗ୍ଗନମତ୍ତକାଲେ, ଜଗ୍ଗନମତ୍ତମେୱ, ନ ଜଗ୍ଗନକାରଣା କିଞ୍ଚି ପୁପ୍ଫଂ ୱା ଫଲଂ ୱା ହୋତି, ତସ୍ମିଂ କାଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ବହୁ’’ନ୍ତିଆଦିନା ୱାରେତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେତି।

ଫାତିକମ୍ମେନ ଜଗ୍ଗନ୍ତୋ ନ ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱାତି ସଙ୍ଘଂ ଅନପଲୋକେତ୍ୱାୱ। ଇତୀତି ଏୱଂ।

ଞତ୍ତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଭେଦେ ପନ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ଓସାରେତି ସଙ୍ଘମଜ୍ଝଂ ପୱେସେତି ଇମାଯ ଞତ୍ତିଯାତି ଓସାରଣା।

ନିସ୍ସାରିଯତି ସଙ୍ଘତୋ ବହି କରିଯତି ଇମାଯାତି ନିସ୍ସାରଣା। ଞତ୍ତି ଉପୋସଥୋ ନାମାତି ଇଦଂ କାରଣୂପଚାରୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ‘‘ଉପୋସଥକମ୍ମୱସେନ ଠପିତା’’ତି। ଏସେୱ ନଯୋ ଞତ୍ତିପୱାରଣା ନାମାତି ଏତ୍ଥାପି।

ଅନୁସାସେଯ୍ୟାତିଆଦିନା ପଠମପୁରିସଏକୱଚନୱିଭତ୍ତିୱସେନ ଠପିତା ଞତ୍ତି ଅତ୍ତନା ପରଂ ସମ୍ମନ୍ନିତୁଂ ଠପିତା ଞତ୍ତି ନାମ। ଅନୁସାସେଯ୍ୟନ୍ତିଆଦିନା ଉତ୍ତମପୁରିସଏକୱଚନୱିଭତ୍ତିୱସେନ ଠପିତା ଞତ୍ତି ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ସମ୍ମନ୍ନିତୁଂ ଠପିତା ଞତ୍ତି ନାମ। ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତା ୱା ପରୋ ୱା ସମ୍ମନ୍ନିଯତି ଇମାଯ ଞତ୍ତିଯାତି ସମ୍ମୁତି। ନିସ୍ସଟ୍ଠପତ୍ତଚୀୱରାଦୀନି ଦୀଯନ୍ତି ଅନେନାତି ଦାନଂ, ଞତ୍ତି। ୱଚ୍ଚଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ୱାଚକସ୍ସ ନିଯତନପୁଂସକଲିଙ୍ଗତ୍ତା ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ।

ଆପତ୍ତି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିଯତି ଅନେନାତି ପଟିଗ୍ଗହୋ।

ପଟିମୁଖଂ ଉପରି କଡ୍ଢିଯତି ଇମାଯାତି ପଚ୍ଚୁକ୍କଡ୍ଢନା।

କମ୍ମମେୱାତି ଲକ୍ଖିଯତି ଅନେନାତି କମ୍ମଲକ୍ଖଣଂ।

‘‘ତଥା’’ତି ପଦେନ ‘‘କମ୍ମଲକ୍ଖଣଂ ନାମା’’ତି ପଦଂ ଅତିଦିସତି। ତତୋତି ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକଞତ୍ତିତୋ। ପରା ଦ୍ୱେ ଞତ୍ତିଯୋ କମ୍ମଲକ୍ଖଣଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ।

ଞତ୍ତିଦୁତିଯକମ୍ମଟ୍ଠାନଭେଦେ ଓସାରଣାଦୀନଂ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ୱଡ୍ଢସ୍ସ ଲିଚ୍ଛୱିନୋ’’ତିଆଦି। ସୀମାସମ୍ମୁତି ଚାତିଆଦିନା ଯୋଜନା କାତବ୍ବା।

ଯା ପନ ଦ୍ୱେ ଞତ୍ତିଦୁତିଯକମ୍ମୱାଚା ୱୁତ୍ତାତି ଯୋଜନା। ଇତୀତିଆଦି ନିଗମନଂ।

ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମଟ୍ଠାନଭେଦେ ଯୋଜନାନଯୋ ପାକଟୋୟେୱ।

୪୯୭। ଚତୁୱଗ୍ଗକରଣେ କମ୍ମେତିଆଦିକାଯ ଦେସନାଯ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଇତି କମ୍ମାନି ଚା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଇତୀତି ଏୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସତ୍ଥୋତି ତସ୍ସ ''ଚତୁୱଗ୍ଗକରଣେ କମ୍ମେ''ତିଆଦିୱଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଇତି କମ୍ମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ଅତ୍ଥୱସୱଗ୍ଗାଦିୱଣ୍ଣନା

୪୯୮। ଏୱଂ କମ୍ମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତସ୍ସାନନ୍ତରେ ୱୁତ୍ତାଯ ''ଦ୍ୱେ ଅତ୍ଥୱସେ ପଟିଚ୍ଚା''ତିଆଦିକାଯ ଦେସନାଯ ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଇଦାନୀ''ତିଆଦି, ଇଦାନି ଆରଦ୍ଧନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯାନି ତାନି ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ଯୋଜନା। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୱେରାନନ୍ତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଚ ୱିରମିତବ୍ବତ୍ତା ଚ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାନଂ ୱେରାନଂ। ସଂୱରାଯାତି ଏତ୍ଥ ସଂପୁବ୍ବୋ ୱରଧାତୁ ପିଦହନତ୍ଥୋ, ଆଯସଦ୍ଦୋ ଚ ତଦତ୍ଥୋତି ଆହ ''ପିଦହନତ୍ଥାଯା''ତି। ୱିପାକଦୁକ୍ଖସଙ୍ଖାତାନନ୍ତି ପାଣାତିପାତାଦୀନଂ ୱିପାକଭୂତାନଂ ଦୁକ୍ଖସଙ୍ଖାତାନଂ। ସମ୍ପରାଯିକାନନ୍ତି ସମ୍ପରାଯେ ପୱତ୍ତାନଂ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତାନିସଂସଟ୍ଠାନେ। ''ୱଜ୍ଜନୀଯଭାୱତୋ''ତି ଇମିନା ୱଜ୍ଜେତବ୍ବାନୀତି ୱଜ୍ଜାନୀତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଭାଯନ୍ତି ଏତେହୀତି ଭଯାନି। ଅକ୍ଖମଟ୍ଠେନାତି ଅସହଣୀଯଟ୍ଠେନ। ''ଅକୁସଲାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀ''ତି ଇମିନା ୱିପାକଦୁକ୍ଖାନି ଫଲୂପଚାରେନ ଅକୁସଲାନି ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ଗଣବନ୍ଧଭେଦନତ୍ଥାଯ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ଏୱମେୱ ପାଠୋ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ''ଗଣଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ''ନ୍ତି ପାଠୋ ଲିଖିତୋ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୱସୱଗ୍ଗେ। ଯନ୍ତି ୱଚନଂ। ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ମିଂ ୱଗ୍ଗେ।

ଇତି ଅତ୍ଥୱସୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୪୯୯। ୱତ୍ତେସୁ ୱତ୍ତମାନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଓସାରୀଯତି ଅନେନାତି ଓସାରଣୀଯଂ, କମ୍ମଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଯେନ କମ୍ମେନ ଓସାରୀଯତି, ତଂ କମ୍ମଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ''ନ୍ତି। ''ଯେନ କମ୍ମେନା''ତିଆଦିନା ଭଣ୍ଡନକାରକାଦଯୋ ନିସ୍ସାରୀଯନ୍ତି ଅନେନ କମ୍ମେନାତି ନିସ୍ସାରଣୀଯନ୍ତି ୱଚନତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୫୦୦। ସତ୍ତାପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନ୍ତରାତି କକୁସନ୍ଧାଦୀନଂ ତିଣ୍ଣଂ ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ ଚ ଅନ୍ତରେ। ''ସିକ୍ଖାପଦେ''ତି ଇମିନା ''ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ''ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ମକ୍କଟୀୱତ୍ଥୁଆଦିୱିନୀତକଥା ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ସିକ୍ଖାପଦେ''ତି ଇମିନା ''ପଞ୍ଞତ୍ତେ''ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଆନିସଂସୱଗ୍ଗେ।

ଇତି ଆନିସଂସୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

୫୦୧। ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦାନଂ ସଙ୍ଗହନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥାତି ''ନୱ ସଙ୍ଗହା''ତିଆଦିପାଠେ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଯୋଜନା। ''ୱତ୍ଥୁନା ସଙ୍ଗହୋ''ତି ଇମିନା ''ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ, ୱତ୍ଥୂନଂ ସଙ୍ଗହୋ''ତି ଅତ୍ଥଂ ନିୱାରେତି। ଏତ୍ଥାତି ''ୱତ୍ଥୁସଙ୍ଗହୋ''ତିଆଦିପାଠେ। ହୀତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ଯସ୍ମା ନତ୍ଥୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବାନୀତି ସିକ୍ଖାପଦାନି। ''ସଙ୍ଗହିତାନୀ''ତି ଇମିନା ସଙ୍ଗହିତବ୍ବୋତି ସଙ୍ଗହୋତି ନିବ୍ବଚନଂ ଦସ୍ସେତି। ଏୱଂ ତାୱାତିଆଦି ନିଗମନଂ।

ଯସ୍ମା ପନ ସଙ୍ଗହିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଏୱମେତ୍ଥାତିଆଦିନା ଖନ୍ଧସମୁଟ୍ଠାନଅଧିକରଣସମଥେ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ନିଗମନଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥାତି ସଙ୍ଗହୱଗ୍ଗେ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ନୱସଙ୍ଗହିତୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ନିଟ୍ଠିତାତି ନିଟ୍ଠଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ଇତା ଗତାତି ନିଟ୍ଠିତା, ଅଥ ୱା ନିଟ୍ଠେ ନିପ୍ଫତ୍ତିଯଂ ଇତା ଠିତାତି ନିଟ୍ଠିତା। ଚସଦ୍ଦୋ ଅୱଧାରଣତ୍ଥୋ, ନିଟ୍ଠିତା ଏୱାତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୁତ୍ତାନତ୍ଥପଦୱଣ୍ଣନାତି ଅନୁତ୍ତାନାନଂ ଅତ୍ଥୱନ୍ତପଦାନଂ, ଅତ୍ଥାନଞ୍ଚ ପଦାନଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣନା।

ଇତି ପରିୱାରୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।

ନିଟ୍ଠିତା ଚ ପାଚିତ୍ତ୍ୟାଦିୱଣ୍ଣନାୟ ଯୋଜନାତି।

ଜାଦିଲଞ୍ଛିତନାମେନନେକାନଂ ୱାଚିତୋ ମୟା;

ପରିୱାରୱିନୟସ୍ସ, ସମତ୍ତୋ ଯୋଜନାନୟୋ।

ନିଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା

ଏୱଂ ୱିନୟସଂୱଣ୍ଣନଂ କତ୍ୱା ଇଦାନି ତଂ ନିଗମେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଏତ୍ତାୱତା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକେନ ‘‘ଯୋ କପ୍ପକୋଟୀହିପି ଅପ୍ପମେୟ୍ୟ’’ନ୍ତିଆଦିୱଚନତୋ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥା) ପଟ୍ଠାୟ ‘‘ନୱସଙ୍ଗହିତୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା’’ତି ୱଚନପରିୟୋସାନାନଂ ଅକ୍ଖରପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାନଂ ସମୁଦାୟଭୂତେନ ୱଚନକ୍କମେନ, ସମତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗଖନ୍ଧକପରିୱାରୱିଭତ୍ତିଦେସନନ୍ତି ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗେନ ଚ ଖନ୍ଧକେନ ଚ ପରିୱାରେନ ଚ ୱିଭଜିତବ୍ବଦେସନଂ ୱିନୟପିଟକନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନାଥୋତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ହିତପଟିପତ୍ତିଂ ୟାଚନଟ୍ଠେନ ଚ କିଲେସାନଂ ଉପତାପନଟ୍ଠେନ ଚ ୱେନେୟ୍ୟାନଂ ହିତସୁଖଂ ଆସୀସନଟ୍ଠେନ ଚ ଚିତ୍ତିସ୍ସରିୟଟ୍ଠେନ ଚ ନାଥୋ। ୱେନେୟ୍ୟନ୍ତି ୱିନେତବ୍ବଟ୍ଠେନ ୱେନେୟ୍ୟଂ। ଜିନୋତି ପଞ୍ଚମାରାନଂ ଜିତଟ୍ଠେନ ଜିନୋ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ନାଥୋ ୱେନେୟ୍ୟଂ ୱିନେନ୍ତୋ ଜିନୋ ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗଖନ୍ଧକପରିୱାରୱିଭତ୍ତିଦେସନଂ ୟଂ ୱିନୟପିଟକଂ ଆହାତି।

ସମଧିକସତ୍ତୱୀସତିସହସ୍ସମତ୍ତେନାତି ସହ ଅଧିକେନ ସତ୍ତସହସ୍ସପ୍ପମାଣେନ ଚ ୱୀସତିସହସ୍ସପ୍ପମାଣେନ ଚ ଗନ୍ଥେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ୱିନୟପିଟକସ୍ସ। ସମନ୍ତପାସାଦିକାତି ସମନ୍ତତୋ ପସାଦଂ ୱହିକା, ଜନିକା ୱା। ତତ୍ରାୟଂ ଯୋଜନା – ତସ୍ସ ସମଧିକସତ୍ତୱୀସତିସହସ୍ସମତ୍ତେନ ଗନ୍ଥେନ ସମନ୍ତପାସାଦିକା ନାମ ସଂୱଣ୍ଣନା ସମତ୍ତାତି।

ତତ୍ରିଦନ୍ତି ତତ୍ର ଇଦଂ। ‘‘ତତ୍ରା’’ତି ପଦଂ ପୁରିମୱଚନାପେକ୍ଖଂ। ତତ୍ର ‘‘ସମନ୍ତପାସାଦିକା ନାମା’’ତି ୱଚନେତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ସମନ୍ତପାସାଦିକତ୍ତସ୍ମିନ୍ତି ପଚ୍ଚତ୍ତେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ ହୋତି ‘‘ଇଦମ୍ପି ସୀଲସ୍ମି’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୧୯୪ ଆଦୟୋ) ୱିୟ, ସମନ୍ତପାସାଦିକତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନାତତ୍ର ‘‘ସମନ୍ତପାସାଦିକା ନାମା’’ତି ୱଚନେ ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ଇଦଂ ସମନ୍ତପାସାଦିକତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଅୟଂ ସମନ୍ତପାସାଦିକଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଆଚରିୟପରଂପରତୋତିଆଦୀସୁ ଗାଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ ନୱୱିଧଂ ୱିସେସନପଦଂ ‘‘ନ ଦିସ୍ସତୀ’’ତି ପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ସମ୍ପସ୍ସତନ୍ତି ସମ୍ମା ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ୱିଞ୍ଞୂନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୟତୋତି ୟସ୍ମା, ନ ଦିସ୍ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥାତି ସଂୱଣ୍ଣନାୟଂ। ସମନ୍ତପାସାଦିକାତ୍ୱେୱାତି ସମନ୍ତପାସାଦିକା ଇତି ଏୱ ନାମ। ୱିନୟସ୍ସାତି ୱିନୟପିଟକସ୍ସ। ୱିନେୟ୍ୟଦମନକୁସଲେନାତି ୱିନେୟ୍ୟାନଂ ଦମନେ ଛେକେନ। ଲୋକନାଥେନାତି ଲୋକାନଂ ନାଥେନ। ଲୋକମନୁକମ୍ପମାନେନାତି ଲୋକଂ ଅନୁକମ୍ପମାନେନ। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ଆଚରିୟପରଂପରତୋ...ପେ... ୱିଭଙ୍ଗନୟଭେଦଦସ୍ସନତୋ ସମ୍ପସ୍ସତଂ ୱିଞ୍ଞୂନଂ ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ଅପାସାଦିକଂ ୟତୋ ନ ଦିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ୱିନେୟ୍ୟଦମନକୁସଲେନ ଲୋକନାଥେନ ଲୋକମନୁକମ୍ପମାନେନ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତସ୍ସ ୱିନୟସ୍ସ ଅୟଂ ସମନ୍ତପାସାଦିକାତ୍ୱେୱ ସଂୱଣ୍ଣନା ପୱତ୍ତାତି।

ତିସ୍ସୋପି ଇମା ସୀହଳଅଟ୍ଠକଥାୟୋ ସୁତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସୁତନ୍ତି ଆହ ‘‘ବୁଦ୍ଧମିତ୍ତୋ...ପେ... ସନ୍ତିକେ’’ତି। ‘‘ବୁଦ୍ଧମିତ୍ତୋ’’ତି ନାମେନ ୱିସ୍ସୁତସ୍ସ ୟସସ୍ସିନୋ ୱିନୟଞ୍ଞୁସ୍ସ ଧୀରସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସୁତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ‘‘ସୁତ୍ୱା’’ତି ପଦଂ ‘‘ଆରଦ୍ଧା’’ତି ପଦେ ପୁବ୍ବକାଲକିରିୟାୱିସେସନଂ।

ମହାମେଘୱନୁୟ୍ୟାନେ ଭୂମିଭାଗେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ସତ୍ଥୁ ମହାବୋଧିୱିଭୂସିତୋ ଯୋ ମହାୱିହାରୋ ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା।

ତସ୍ସ ମହାୱିହାରସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣେ ଦିସାଭାଗେ ପଧାନଘରଂ ପଧାନଘରନାମକଂ ଉତ୍ତମଂ ସୁଚିଚାରିତ୍ତସୀଲେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସେୱିତଂ ୟଂ ପରିୱେଣଂ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ କାରୟୀତି ଯୋଜନା।

କୋନାମୋ କାରୟୀତି ଆହ ‘‘ଉଳାରକୁଲସମ୍ଭୂତୋ...ପେ... ୱିସ୍ସୁତୋ’’ତି। ତତ୍ଥ ଉଳାରକୁଲସମ୍ଭୂତୋ ସଙ୍ଘୁପଟ୍ଠାୟକୋ ସଦା ଅନାକୁଲାୟ ସଦ୍ଧାୟ ରତନତ୍ତୟେ ପସନ୍ନୋ ‘‘ମହାନିଗମସାମୀ’’ତି ୱିସ୍ସୁତୋ ଉପାସକୋ କାରୟୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

କଂ କାରଯୀତି ଆହ ‘‘ଚାରୁ…ପେ… ସମ୍ପନ୍ନସଲିଲାସଯ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଚାରୁପାକାରସଂଚିତଂ ସୋଭେନ ପାକାରେନ ସୁଟ୍ଠୁ ଚିତଂ ଚିନିତଂ ମନୋରମଂ ସୀତଚ୍ଛାଯତରୂପେତଂ ସୀତଚ୍ଛାଯେନ ରୁକ୍ଖେନ ଉପେତଂ ସମ୍ପନ୍ନସଲିଲାସଯଂ ମଧୁରଜଲାଧାରଂ ଯଂ ପାସାଦଂ କାରଯୀତି ଯୋଜନା। ମହାନିଗମସାମିନୋ ତତ୍ର ପାସାଦେ ୱସତାମଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

କଂ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା କୀଦିସା କା ଆରଦ୍ଧାତି ଆହ ‘‘ସୁଚିସୀଲସମାଚାରଂ…ପେ… ୱିନଯୱଣ୍ଣନା’’ତି। ତତ୍ଥ ସୁଚିସୀଲସମାଚାରଂ ବୁଦ୍ଧସିରିୱ୍ହଯଂ ଥେରଂ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଇଦ୍ଧା ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯାଦୀହି ପରିପୁଣ୍ଣା ଯା ୱିନଯୱଣ୍ଣନା ଆରଦ୍ଧାତି ଯୋଜନା।

କିଂନାମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ କତମେ ସଂୱଚ୍ଛରେ ଆରଦ୍ଧା, କିସ୍ମିଂ କାଲେ ପରିନିଟ୍ଠିତାତି ଆହ ‘‘ପାଲଯନ୍ତସ୍ସ…ପେ… ପରିନିଟ୍ଠିତା’’ତି। ତତ୍ଥ ସକଲଂ ଲଙ୍କାଦୀପଂ ନିରବ୍ବୁଦଂ କତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାଲଯନ୍ତସ୍ସ ସିରିନିୱାସସ୍ସ ସିରିପାଲଯସସ୍ସିନୋ ରଞ୍ଞୋ ଜଯସଂୱଚ୍ଛରେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମୱୀସତିମେ ଖେମେ ଜଯସଂୱଚ୍ଛରେ ଅଯଂ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନା ଆରଦ୍ଧା, ଏକୱୀସମ୍ହି ରଞ୍ଞୋ ଏକୱୀସତିମେ ସଂୱଚ୍ଛରେ ସମ୍ପତ୍ତେ ସତି ପରିନିଟ୍ଠିତାତି ଯୋଜନା।

ଯଥା ଅତ୍ତନୋ ସଂୱଣ୍ଣନା ନିରୁପଦ୍ଦୱା ସୀଘଂ ନିଟ୍ଠଂ ଉପଗତା, ଏୱଂ ଲୋକସ୍ସ ଧମ୍ମୂପସଂହିତା ସୀଘଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୂତି ଆସୀସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଉପଦ୍ଦୱାକୁଲେ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଉପଦ୍ଦୱାକୁଲେ ଉପଦ୍ଦୱେହି ଆକୁଲେ ଲୋକେ ସତ୍ତଲୋକେ ନିରୁପଦ୍ଦୱତୋ ଉପଦ୍ଦୱୱିରହତୋ ଯଥା ଅଯଂ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନା ଏକସଂୱଚ୍ଛରେନେୱ ନିଟ୍ଠଂ ଉପାଗତା, ଏୱଂ ସବ୍ବସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଆରଦ୍ଧା ସବ୍ବେପି ଧମ୍ମୂପସଂହିତା ଅତ୍ଥା ନିରୁପଦ୍ଦୱା ସୀଘଂ ନିଟ୍ଠଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୂତି ଯୋଜନା।

ଅତ୍ତନା ସମାଚିତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଇଚ୍ଛିତତ୍ଥେ ପରିଣାମନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଚିରଟ୍ଠିତତ୍ଥଂ ଧମ୍ମସ୍ସା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତତ୍ଥଂ ଇମଂ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନଂ କରୋନ୍ତେନ ସଦ୍ଧମ୍ମବହୁମାନେନ ମଯା ଯଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ସମାଚିତଂ, ସବ୍ବସ୍ସ ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ସବ୍ବେପି ପାଣିନୋ ଧମ୍ମରାଜସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମରସସେୱିନୋ ଭୱନ୍ତୁ।

ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଚିରଂ ତିଟ୍ଠତୁ, ଦେୱୋ କାଲେ ୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସନ୍ତୋ ଚିରଂ ପଜଂ ସତ୍ତସମୂହଂ ତପ୍ପେତୁ। ରାଜା ଧମ୍ମେନ ମେଦନିଂ ରକ୍ଖତୂତି ଯୋଜନା। ଇତିସଦ୍ଦୋ ପରିସମାପନତ୍ଥୋ। ଇତି ପରିନିଟ୍ଠଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଆପନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସଦ୍ଧା ଚ ବୁଦ୍ଧି ଚ ୱୀରିଯଞ୍ଚ ସଦ୍ଧାବୁଦ୍ଧିୱୀରିଯାନି, ୱିସୁଦ୍ଧାନି ଚ ତାନି ସଦ୍ଧାବୁଦ୍ଧିୱୀରିଯାନି ଚେତି ୱିସୁଦ୍ଧସଦ୍ଧାବୁଦ୍ଧିୱୀରିଯାନି, ପରମାନି ଚ ତାନି ୱିସୁଦ୍ଧସଦ୍ଧାବୁଦ୍ଧିୱୀରିଯାନି ଚେତି ପରମୱିସୁଦ୍ଧସଦ୍ଧାବୁଦ୍ଧିୱୀରିଯାନି, ତେହି ପରିମଣ୍ଡିତୋ ପରମୱିସୁଦ୍ଧସଦ୍ଧାବୁଦ୍ଧିୱୀରିଯପଟିମଣ୍ଡିତୋ, ତେନ, ଥେରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୀଲଞ୍ଚ ଆଚାରୋ ଚ ଅଜ୍ଜୱଞ୍ଚ ମଦ୍ଦୱଞ୍ଚ ସୀଲାଚାରଜ୍ଜୱମଦ୍ଦୱାନି, ତାନି ଆଦୀନି ଯେସଂ ତେତି ସୀଲାଚାରଜ୍ଜୱମଦ୍ଦୱାଦଯୋ, ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଖନ୍ତିସୋରଚ୍ଚାଦଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି, ତେଯେୱ ଗୁଣାତି ସୀଲାଚାରଜ୍ଜୱମଦ୍ଦୱାଦିଗୁଣା, ତେସଂ ସମୁଦଯୋତି ସୀଲାଚାରଜ୍ଜୱମଦ୍ଦୱାଦିଗୁଣସମୁଦଯୋ, ତେନ ସମୁଦିତୋ ସୁଟ୍ଠୁ ପାକଟୋତି ସୀଲାଚାରଜ୍ଜୱମଦ୍ଦୱାଦିଗୁଣସମୁଦଯସମୁଦିତୋ, ତେନ ଥେରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସକସମଯୋ ଚ ସମଯନ୍ତରୋ ଚ ସକସମଯସମଯନ୍ତରା, ତେଯେୱ ପନ ଗହନସଦିସତ୍ତା ଗହନନ୍ତି ସକସମଯସମଯନ୍ତରଗହନଂ, ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝୋଗାହଣଂ ସକସମଯସମଯନ୍ତରଗହନଜ୍ଝୋଗାହଣଂ, ତସ୍ମିଂ ସମତ୍ଥୋ ସକସମଯସମଯନ୍ତରଗହନଜ୍ଝୋଗାହଣସମତ୍ଥୋ। ତେନ ଥେରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିସେସେନ ଅଞ୍ଞାତି ପାକଟଂ କରୋତୀତି ୱିଯତ୍ତୋ, ପୁଗ୍ଗଲୋ, ୱିଯତ୍ତସ୍ସ ଇଦଂ ୱେଯ୍ଯତ୍ତିଯଂ, ସତି। ପଞ୍ଞା ଚ ୱେଯ୍ଯତ୍ତିଯଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୱେଯ୍ଯତ୍ତିଯଂ, ତେନ ସମନ୍ନାଗତେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସମନ୍ନାଗତେନ ଥେରେନାତି ଯୋଜନା।

ତୀଣି ପିଟକାନୀତି ତିପିଟକଂ, ତମେୱ ପରିଯାପୁଣିତବ୍ବତ୍ତା ପରିଯତ୍ତୀତି ତିପିଟକପରିଯତ୍ତି, ତସ୍ସ ପଭେଦୋ ଏତ୍ଥ ସତ୍ଥୁସାସନେତି ତିପିଟକପରିଯତ୍ତିପଭେଦଂ, ତସ୍ମିଂ। ସହ ଅଟ୍ଠକଥାଯାତି ସାଟ୍ଠକଥଂ, ସତ୍ଥୁ ସାସନଂ, ତସ୍ମିଂ ସତ୍ଥୁସାସନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସତ୍ଥୁନୋ ପରିଯତ୍ତିପଟିପତ୍ତିପଟିୱେଧୱସେନ ତିୱିଧଂ ସାସନଂ ସତ୍ଥୁସାସନଂ, ବ୍ଯାସୋପି ଯୁଜ୍ଜତେୱ, ତସ୍ମିଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ‘‘ଅପ୍ପଟିହତ’’ଇତି ପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ ଅପ୍ପଟିହତଞାଣଂ, ଇଦଂ ତସ୍ମିଂ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାକାଲେ ଥେରସ୍ସ ପଟିୱେଧଞାଣାଭାୱତୋ ସୁତମଯଚିନ୍ତାମଯଞାଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅପ୍ପଟିହତଞାଣସ୍ସ ପଭାୱୋ ଏତସ୍ସାତି ଅପ୍ପଟିହତଞାଣପଭାୱୋ, ତେନ ଥେରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମହନ୍ତଂ ୱେଯ୍ଯାକରଣମେତସ୍ସାତି ମହାୱେଯ୍ଯାକରଣୋ, ଇମିନା ସିକ୍ଖାନିରୁତ୍ତିଆଦୀହି ଛଳଙ୍ଗେ ମହନ୍ତୱେଯ୍ଯାକରଣେ ଥେରସ୍ସ ଅପ୍ପଟିହତଞାଣପଭାୱତଂ ଦସ୍ସେତି, ତେନ ମହାୱେଯ୍ଯାକରଣେନ ଥେରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

କରଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଠାନଂ କରିୟତି ଉଚ୍ଚାରିୟତି ଏତ୍ଥ, ଏତେନାତି ୱା ୱଚନତ୍ଥେନ, କରଣସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତି କରଣସମ୍ପତ୍ତି, ତାୟ ଜନିତଂ କରଣସମ୍ପତ୍ତିଜନିତଂ। ସୁଖେନ ଥେରମୁଖତୋ ୱିନିଗ୍ଗତଂ ସୁଖୱିନିଗ୍ଗତଂ, କରଣସମ୍ପତ୍ତିଜନିତେନ ହେତୁଭୂତେନ ସୁଖୱିନିଗ୍ଗତଂ କରଣସମ୍ପତ୍ତିଜନିତସୁଖୱିନିଗ୍ଗତଂ। ମଧୁରୱଚନଞ୍ଚ ଉଦାରୱଚନଞ୍ଚ ମଧୁରୋଦାରୱଚନଂ, ପୁବ୍ବପଦେ ଉତ୍ତରପଦଲୋପୋ, ଇମିନା କେଟୁଭପକରଣେ (ସୁବୋଧାଲଂକାରେ ୧୨୭-୧୪୨ ଗାଥାସୁ) ୱୁତ୍ତେସୁ ଦସସୁ ସଦ୍ଦଗୁଣେସୁ ମଧୁରତାଗୁଣେନ ଚ ଉଦାରତାଗୁଣେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। କରଣସମ୍ପତ୍ତିଜନିତସୁଖୱିନିଗ୍ଗତଞ୍ଚ ତଂ ମଧୁରୋଦାରୱଚନଞ୍ଚେତି କରଣସମ୍ପତ୍ତିଜନିତସୁଖୱିନିଗ୍ଗତମଧୁରୋଦାରୱଚନଂ। ଅଥ ୱା କରଣସମ୍ପତ୍ତିଜନିତଞ୍ଚ ତଂ ସୁଖୱିନିଗ୍ଗତମଧୁରୋଦାରୱଚନଞ୍ଚେତି କରଣସମ୍ପତ୍ତିଜନିତସୁଖୱିନିଗ୍ଗତମଧୁରୋଦାରୱଚନଂ। ଏଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୁଟ୍ଠୁଦୋସୋ, ନତ୍ଥି ଏଲମେତସ୍ସାତି ନେଲା, ସୋୟେୱ ୱଣ୍ଣୋ ନେଲୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ୟୁତ୍ତଂ ନେଲୱଣ୍ଣୟୁତ୍ତଂ, କରଣସମ୍ପତ୍ତିଜନିତସୁଖୱିନିଗ୍ଗତମଧୁରୋଦାରୱଚନଂ ନେଲୱଣ୍ଣୟୁତ୍ତମେତସ୍ସାତି କରଣସମ୍ପତ୍ତିଜନିତସୁଖୱିନିଗ୍ଗତମଧୁରୋଦାରୱଚନନେଲୱଣ୍ଣୟୁତ୍ତୋ, ଥେରୋ। ୱିସେସନପରପଦସମାସୋ, ନେଲୱଣ୍ଣୟୁତ୍ତକରଣସମ୍ପତ୍ତି ଜନିତସୁଖୱିନିଗ୍ଗତମଧୁରୋଦାରୱଚନୋତି ହି ଅତ୍ଥୋ, ତେନ ଥେରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୟୁତ୍ତଞ୍ଚ ପରିସାୟ ସୋତେନ ଅନୁରୂପତ୍ତା, ମୁତ୍ତଞ୍ଚ ପରିସାୟ ୱିସାରଦତ୍ତାତି ୟୁତ୍ତମୁତ୍ତଂ, ୱଚନଂ, ତଂ ୱଦତି ସୀଲେନାତି ୟୁତ୍ତମୁତ୍ତୱାଦୀ, ତେନ ଥେରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

କମ୍ମସସ୍ସତୌଚ୍ଛେଦୈସ୍ସରନିମ୍ମାନାଦିୱସେନ ନାନା ୱାଦା ଏତେସନ୍ତି ୱାଦିନୋ, ନାନାୱାଦା ଜନା, ୱାଦୀନଂ, ୱାଦୀସୁ ୱା ୱରୋ କମ୍ମକିରିୟୱାଦତ୍ତାତି ୱାଦିୱରୋ, ତେନ ଥେରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାଠଇଯା ଅତ୍ଥଂ ୱଣ୍ଣେତୁଂ ସମତ୍ଥତ୍ତା ମହନ୍ତୋ କୱି ମହାକୱି, ତେନ ଥେରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅତ୍ଥଧମ୍ମନିରୁତ୍ତିପଟିଭାନୱସେନ ପଭିନ୍ନାୟ ପଟିସମ୍ଭିଦାୟ ପରିୱାରିତୋତି ପଭିନ୍ନପଟିସମ୍ଭିଦାପରିୱାରୋ, ତସ୍ମିଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ପଟିସମ୍ଭିଦା ଚ ଛଳଭିଞ୍ଞାପଟିସମ୍ଭିଦା, ତା ଆଦୟୋ ୟେସଂ ତେତି ଛଳଭିଞ୍ଞାପଟିସମ୍ଭିଦାଦୟୋ, ଆଦିସଦ୍ଦେନ ତେୱିଜ୍ଜାଦୟୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଛଳଭିଞ୍ଞାପଟିସମ୍ଭିଦାଦୟୋ ପଭେଦା ଏତସ୍ସାତି ଛଳଭିଞ୍ଞାପଟିସମ୍ଭିଦାଦିପ୍ପଭେଦୋ, ସୋୟେୱ ଗୁଣୋ ଛଳଭିଞ୍ଞାପଟିସମ୍ଭିଦାଦିପ୍ପଭେଦଗୁଣୋ, ତେନ ପଟିମଣ୍ଡିତୋ ଛଳଭିଞ୍ଞାପଟିସମ୍ଭିଦାଦିପ୍ପଭେଦଗୁଣପଟିମଣ୍ଡିତୋ, ତସ୍ମିଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସାନଂ ଝାନଲାଭିଆଦୀନଂ ଧମ୍ମୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମୋ, ଅଥ ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ କୁସଲକମ୍ମପଥସଙ୍ଖାତଧମ୍ମତୋ ଉତ୍ତରୀତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମୋ, ଝାନାଦିଧମ୍ମୋ, ତସ୍ମିଂ, ‘‘ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତ’’ ଇତି ପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତା ବୁଦ୍ଧି ଏତେସନ୍ତି ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତବୁଦ୍ଧିନୋ, ତେସଂ ଥେରାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଥେରାନଂ ୱଂସେ ପକାରେନ ଦିପ୍ପନ୍ତି, ପଦୀପୋ ୱିୟାତି ୱା ଥେରୱଂସପ୍ପଦୀପା, ତେସଂ। ଥିରୋ ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତୋ ଗୁଣୋ ଏତେସମତ୍ଥୀତି ଥେରା, ତେସଂ, ୱଂସାଲଙ୍କାରଭୂତେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମହାୱିହାରେ ୱସନସୀଲା ୱସନଧମ୍ମା, ୱସନେ ସାଧୁକାରୀତି ୱା ମହାୱିହାରୱାସିନୋ, ତେସଂ, ଥେରାନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ । ୱଂସେ ଅଲଙ୍କାରୋ, ୱଂସସ୍ସ ୱାତି ୱଂସାଲଙ୍କାରୋ, ସୋ ହୁତ୍ୱା ଭୂତୋ, ୱଂସାଲଙ୍କାରଭାୱଂ ୱା ପତ୍ତୋତି ୱଂସାଲଙ୍କାରଭୂତୋ, ତେନ ଥେରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ୱିପୁଲା ଚ ସା ୱିସୁଦ୍ଧା ଚେତି ୱିପୁଲୱିସୁଦ୍ଧା, ୱିସେସନୋଭୟପଦୋ, ୱିପୁଲୱିସୁଦ୍ଧା ବୁଦ୍ଧି ଏତସ୍ସାତି ୱିପୁଲୱିସୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧି, ତେନ ଥେରେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ନାମମେୱ ନାମଧେୟ୍ୟଂ, ଗହିତଂ ନାମଧେୟ୍ୟମେତସ୍ସାତି ଗହିତନାମଧେୟ୍ୟୋ, ତେନ ଥେରେନ କତା ସମନ୍ତପାସାଦିକା ନାମ ଅୟଂ ୱିନୟସଂୱଣ୍ଣନା ତିଟ୍ଠତୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତସ୍ସ ତାଦିନୋ ଲୋକଜେଟ୍ଠସ୍ସ ମହେସିନୋ ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି ନାମମ୍ପି ୟାୱ ଲୋକମ୍ହି ପୱତ୍ତତି, ତାୱ ଲୋକନିତ୍ଥରଣେସୀନଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧାୟ ନୟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ଲୋକସ୍ମିଂ ତିଟ୍ଠତୂତି ୟୋଜନା।

ଇତି ନିଗମନସ୍ସ ଅତ୍ଥୟୋଜନା ସମତ୍ତା।

ନିଗମନକଥା

ଏତ୍ତାୱତା ଚ –

ରତନପୁଣ୍ଣନାମସ୍ସ, ପୁରସ୍ସ ରାଜଧାନିୟା;

ଦକ୍ଖିଣେ ମୁନିରୂପସ୍ସ, ଈସଂପାଚୀନନିସ୍ସିତେ।

ୟୋ ୱିହାରୋ ସପାସାଦୋ, କାରିତୋ ରାଜଦେୱିୟା;

ଯା ୱସତା ମଯା ତତ୍ର, କତା ପାଚିତ୍ଥାଦିଯୋଜନା।

ମାପିତରତ୍ନପୁଣ୍ଣସ୍ସ, ସଭରସେୱ ରାଜିନୋ;

ଜଯୱସ୍ସେଟ୍ଠାରସମ୍ଭି, ସମ୍ପତ୍ତେଯଂ ସୁନିଟ୍ଠିତା।

''ରତନପୁଣ୍ଣା''ତିୱ୍ହଯସ୍ସ ରାଜଧାନୀନଗରସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣସ୍ମିଂ ଦିସାଭାଗେ ପଞ୍ଚଯୋଜନପ୍ପମାଣେ ଠାନେ ଦ୍ୱୀହି ମହାତଳାକେହି ସୁସୋଭିତସ୍ସ ମିଧିଲନାମନଗରସ୍ସ ପୁରତ୍ଥିମସ୍ମିଂ ଦିସାଭାଗେ ଦିଯଡ୍ଢଗାୱୁତପ୍ପମାଣେ ଠାନେ ଅନେକତାଲପନ୍ତୀହି ସୁସୋଭିତୋ ଚତୁନ୍ନଂ କୁଲାନଂ ରମଣୀଯଭୂତୋ ''କପ୍ପୂ'' ଇତି ୱୋହରିତୋ ଯୋ ସୋ ମହାଗାମୋ ପତିଟ୍ଠିତୋ, ତତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିଯା ଜାତେନ ସୀଲାଦିଗୁଣେହି ପସଂସିତେନ ''ଜାଗରୋ''ତି ଗରୂହି ଗହିତନାମଧେଯ୍ୟେନ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ରାଜୂହି ରାଜମୁଦ୍ଦିକା ଲଞ୍ଛିତେନ ମେ କତାଯଂ ପାଚିତ୍ଥାଦିୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମ୍ପତ୍ତେ ଜିନଚକ୍କେ ତେରସାଧିକଚତୁୱସ୍ସସତାଧିକଂ ଦ୍ୱିସହସ୍ସଂ, ସକ୍କରାଜେ ପନ ଏକତିଂସାଧିକଦ୍ୱିୱସ୍ସସତାଧିକଂ ସହସ୍ସଂ ଗିମ୍ହାନେ ଜେଟ୍ଠମାସେ ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖସ୍ସ ପଞ୍ଚମେ ସୁକ୍କୱାରେ ନିଟ୍ଠଂ ପତ୍ତା ଅନାଯାସେନାତି।

ଯୋଜନାଯ ଇମିସ୍ସାହଂ, ରଚନସ୍ସାନୁଭାୱତୋ;

ଭୱେଯ୍ୟାନେକଜାତୀସୁ, ପିଟକତ୍ତଯଧାରକୋ।

କୁସଲୋ ଚୁଭଯତ୍ଥେସୁ, ପରିସାସୁ ୱିସାରଦୋ;

ସମିଜ୍ଝନ୍ତୁ ସୁସଙ୍କପ୍ପା, ମଯ୍ହଞ୍ଚ ସବ୍ବପାଣିନଂ।

ୱସ୍ସାଦିମନତିକ୍କମ୍ମ, ସମ୍ମା ଦେୱୋ ପୱସ୍ସତୁ;

ଅତ୍ତଜମିୱ ରକ୍ଖନ୍ତୁ, ରାଜାନୋ ଚାପି ମେଦିନିନ୍ତି।

ଇତି ଭଦନ୍ତଜାଗରତ୍ଥେରେନ କତା

ପାଚିତ୍ଥାଦିୱଣ୍ଣନାଯ ଯୋଜନା ସମତ୍ତା।